નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

વિનયવિનિચ્છયટીકા

(પઠમો ભાગો)

ગન્થારમ્ભકથા

(ક)

આદિચ્ચવંસમ્બરપાતુભૂતં ;
બ્યામપ્પભામણ્ડલદેવચાપં;
ધમ્મમ્બુનિજ્ઝાપિતપાપઘમ્મં;
વન્દામહં **બુદ્ધ** મહમ્બુવન્તં.

(ખ)

પસન્નગમ્ભીરપદાળિસોતં;
નાનાનયાનન્તતરઙ્ગમાલં;
સીલાદિખન્ધામિતમચ્છગુમ્બં ;
વન્દામહં **ધમ્મ** મહાસવન્તિં.

(ગ)

સીલોરુવેલં ધુતસઙ્ખમાલં;
સન્તોસતોયં સમથૂમિચિત્તં;
પધાનકિચ્ચં અધિચિત્તસારં;
વન્દામહં **સઙ્ઘ** મહાસમુદ્દં.

(ઘ)

યે તન્તિધમ્મં મુનિરાજપુત્તા;
યાવજ્જકાલં પરિપાલયન્તા;
સંવણ્ણનં નિમ્મલમાનયિંસુ;
તે પુબ્બકે ચાચરિયે નમામિ.

(ઙ)

યો ધમ્મસેનાપતિતુલ્યનામો;

તથૂપમો સીહળદીપદીપો;
મમં મહાસામિમહાયતિન્દો;
પાપેસિ વુદ્ઢિં જિનસાસનમ્હિ.

(ચ)

ટીકા કતા અટ્ઠકથાય યેન;
સમન્તપાસાદિકનામિકાય;
અઙ્ગુત્તરાયટ્ઠકથાય ચેવ;
સત્થન્તરસ્સાપિ ચ **જોતિસત્થં**.

(છ)

નિકાયસામગ્ગિવિધાયકેન;
રઞ્ઞા **પરક્કન્તિભુજેન** સમ્મા;
લઙ્કિસ્સરેનાપિ કતોપહારં;
વન્દે **ગરું** ગારવભાજનં તં.

(જ)

નમસ્સમાનોહમલત્થમેવં ;
વત્થુત્તયં વન્દિતવન્દનેય્યં;
યં પુઞ્ઞસન્દોહમમન્દભૂતં;
તસ્સાનુભાવેન હતન્તરાયો.

(ઝ)

યો **બુદ્ધઘોસા**ચરિયાસભેન;
વિઞ્ઞુપ્પસત્થેનપિ સુપ્પસત્થો;
સો **બુદ્ધદત્તા**ચરિયાભિધાનો;
મહાકવી થેરિયવંસદીપો.

(ઞ)

અકાસિ યં **વિનયવિનિચ્છય**વ્હયં;
સઉત્તરં પકરણમુત્તમં હિતં;
અપેક્ખતં વિનયનયેસુ પાટવં;
પુરાસિ યં વિવરણમસ્સ સીહળં.

(ટ)

યસ્મા ન દીપન્તરિકાનમત્થં;
સાધેતિ ભિક્ખૂનમસેસતો તં;
તસ્મા હિ સબ્બત્થ યતીનમત્થં;
આસીસમાનેન દયાલયેન.

(ઠ)

સુમઙ્ગલત્થેરવરેન યસ્મા;
સક્કચ્ચ કલ્યાણમનોરથેન;
નયઞ્ઞુનારઞ્ઞનિવાસિકેન;
અજ્ઝેસિતો સાધુગુણાકરેન.

(ડ)

આકઙ્ખમાનેન ચિરપ્પવત્તિં;
ધમ્મસ્સ ધમ્મિસ્સરદેસિતસ્સ;
ચોળપ્પદીપેન ચ **બુદ્ધમિત્ત**-
ત્થેરેન સદ્ધાદિગુણોદિતેન.

(ઢ)

તથા **મહાકસ્સપ**અવ્હયેન;
થેરેન સિક્ખાસુ સગારવેન;
કુદિટ્ઠિમત્તેભવિદારકેન;
સીહેન ચોળાવનિપૂજિતેન.

(ણ)

યો **ધમ્મકિત્તી**તિ પસત્થનામો;
તેનાપિ સદ્ધેન ઉપાસકેન;
સીલાદિનાનાગુણમણ્ડિતેન;
સદ્ધમ્મકામેનિધ પણ્ડિતેન.

(ત)

સદ્ધેન પઞ્ઞાણવતા વળત્તા-;
મઙ્ગલ્યવંસેન મહાયસેન;

આયાચિતો **વાણિજભાણુના**પિ;
વરઞ્ઞુના સાધુગુણોદયેન.

(થ)

તસ્મા તમારોપિય પાળિભાસં;
નિસ્સાય પુબ્બાચરિયોપદેસં;
હિત્વા નિકાયન્તરલદ્ધિદોસં;
કત્વાતિવિત્થારનયં સમાસં.

(દ)

અવુત્તમત્થઞ્ચ પકાસયન્તો;
પાઠક્કમઞ્ચાપિ અવોક્કમન્તો;
સંવણ્ણયિસ્સામિ તદત્થસારં;
આદાય ગન્થન્તરતોપિ સારં.

(ધ)

ચિરટ્ઠિતિં પત્થયતા જનાનં;
હિતાવહસ્સામલસાસનસ્સ;
મયા સમાસેન વિધીયમાનં;
સંવણ્ણનં સાધુ સુણન્તુ સન્તોતિ.

ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના

૧-૫

. સુવિપુલામલસદ્ધાપઞ્ઞાદિગુણસમુદયાવહં સકલજનહિતેકહેતુજિનસાસનટ્ઠિતિમૂલભૂતં વિનયપ્પકરણમિદમારભન્તોયમાચરિયો પકરણારમ્ભે રતનત્તયપ્પણામપકરણાભિધાનાભિધેય્યકરણપ્પકારપયોજનનિમિત્તકત્તુપરિમાણાદીનિ દસ્સેતુમાહ ‘‘**વન્દિત્વા**’’તિઆદિ. તત્થ **રતનત્તયં** નામ.

‘‘ચિત્તીકતં મહગ્ઘઞ્ચ, અતુલં દુલ્લભદસ્સનં;
અનોમસત્તપરિભોગં, રતનં તેન વુચ્ચતી’’તિ. (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૩; સં॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૩.૫.૨૨૩; ખુ॰ પા॰ અટ્ઠ॰ ૬.૩; સુ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૨૨૬; મહાનિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૦) –

નિદ્દિટ્ઠસભાવં

‘‘બુદ્ધો સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણં, ધમ્મો લોકુત્તરો નવ;

સઙ્ઘો મગ્ગફલટ્ઠો ચ, ઇચ્ચેતં રતનત્તય’’ન્તિ. –

વિભાવિતપ્પભેદં સકલભવદુક્ખવિનિવારણં તિભવેનેકપટિસરણં વત્થુત્તયં.

તસ્સ **પણામો** નામ પણામકિરિયાનિપ્ફાદિકા ચેતના. સા તિવિધા કાયપણામો વચીપણામો મનોપણામોતિ. તત્થ **કાયપણામો** નામ રતનત્તયગુણાનુસ્સરણપુબ્બિકા અઞ્જલિકમ્માદિકાયકિરિયાવસપ્પવત્તિકા કાયવિઞ્ઞત્તિસમુટ્ઠાપિકા ચેતના. **વચીપણામો** નામ તથેવ પવત્તા નાનાવિધગુણવિસેસવિભાવનસભાવથોમનાકિરિયાવસપ્પવત્તિકા વચીવિઞ્ઞત્તિસમુટ્ઠાપિકા ચેતના. **મનોપણામો** નામ ઉભયવિઞ્ઞત્તિયો અસમુટ્ઠાપેત્વા કેવલં ગુણાનુસ્સરણેન ચિત્તસન્તાનસ્સ તન્નિન્નતપ્પોણતપ્પબ્ભારતાય ગારવબહુમાનનવસપ્પવત્તિસાધિકા ચેતના.

ઇમસ્સ તાવ રતનત્તયપણામસ્સ દસ્સનં યથાધિપ્પેતત્થસાધનત્થં. ગુણાતિસયયોગેન હિ પણામારહે રતનત્તયે કતો પણામો પુઞ્ઞવિસેસભાવતો ઇચ્છિતત્થાભિનિપ્ફત્તિવિબન્ધકેન ઉપઘાતકેન, ઉપપીળકેન ચ અપુઞ્ઞકમ્મેન ઉપનીયમાનસ્સ ઉપદ્દવજાલસ્સ વિનિવારણેન યથાલદ્ધસમ્પત્તિનિમિત્તકસ્સ પુઞ્ઞકમ્મસ્સ અનુબલપ્પદાનેન ચ તબ્બિપાકસન્તતિયા આયુસુખબલાદિવડ્ઢનેન ચ ચિરકાલપ્પવત્તિહેતુકોતિ યથાધિપ્પેતપકરણનિપ્ફત્તિનિબન્ધનકો હોતિ. અથાપિ સોતૂનઞ્ચ વન્દનીયવન્દનાપુબ્બકેનારમ્ભેન અનન્તરાયેન ઉગ્ગહણધારણાદિક્કમેન પકરણાવબોધપ્પયોજનસાધનત્થં. અપિચ સોતૂનમેવ વિઞ્ઞાતસત્થુકાનં ભગવતો યથાભૂતગુણવિસેસાનુસ્સવનેન સમુપજાતપ્પસાદાનં પકરણે ગારવુપ્પાદનત્થં, અવિઞ્ઞાતસત્થુકાનં પન પકરણસ્સ સ્વાખ્યાતતાય તપ્પભવે સત્થરિ ગારવુપ્પાદનત્થઞ્ચ સોતુજનાનુગ્ગહમેવ પધાનં કત્વા આચરિયેહિ ગન્થારમ્ભે થુતિપ્પણામપરિદીપકાનં ગાથાવાક્યાનં નિક્ખેપો વિધીયતિ. ઇતરથા વિનાપિ તન્નિક્ખેપં કાયમનોપણામેનાપિ યથાધિપ્પેતપ્પયોજનસિદ્ધિતો કિમેતેન ગન્થગારવકરેનાતિ અયમેત્થ સઙ્ખેપો. વિત્થારતો પન પણામપ્પયોજનં **સારત્થદીપનિયા**દીસુ (સારત્થ॰ ટી॰ ૧.ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના; વિ॰ વિ॰ ટી॰ ૨.ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના) દસ્સિતનયેનેવ ઞાતબ્બં.

અભિધાનકથનં પન વોહારસુખત્થં. **અભિધેય્યસ્સ** સમુદિતેન પકરણેન પટિપાદેતબ્બસ્સ કથનં પકરણસ્સ આરભિતબ્બસભાવદસ્સનત્થં. વિદિતાનિન્દિતસાત્થકસુકરાનુટ્ઠાનાભિ ધેય્યમેવ હિ પકરણં પરિક્ખકજના આરભિતબ્બં મઞ્ઞન્તીતિ. **કરણપ્પકાર**સન્દસ્સનં સોતુજનસમુસ્સાહનત્થં. અનાકુલમસંકિણ્ણતાદિપ્પકારેન હિ વિરચિતં પકરણં સોતારો સોતુમુસ્સહન્તીતિ. **પયોજન**કથનં પન પકરણજ્ઝાયને સોતુજનસમુત્તેજનત્થં. અસતિ હિ પયોજનકથને અવિઞ્ઞાતપ્પયોજના અજ્ઝાયને બ્યાવટા ન હોન્તીતિ. **નિમિત્ત**કથનં સરિક્ખકજનાનં પકરણે ગારવુપ્પાદનત્થં. પસત્થકારણુપ્પન્નેયેવ હિ પકરણે સરિક્ખકા ગારવં જનેન્તીતિ.

કત્તુકથનં પુગ્ગલગરુકસ્સ પકરણે ગારવો પુગ્ગલગારવેનપિ હોતૂતિ. **પરિમાણ**કથનં અસજ્ઝાયનાદિપસુતાનં સમ્પહંસનત્થં. પકરણપરિમાણસ્સવનેન હિ તે સમ્પહટ્ઠા ‘‘કિત્તકમિદમપ્પકં ન ચિરેનેવ પરિસમાપેસ્સામા’’તિ સજ્ઝાયનાદીસુ વત્તન્તીતિ. **આદિ**-સદ્દેન સક્કચ્ચસવનનિયોજનં સઙ્ગહિતં, તં સબ્બસમ્પત્તિનિદાનસુતમયઞાણનિપ્ફાદનત્થં. અસક્કચ્ચં સુણમાનસ્સ ચ સવનાભાવતો તંહેતુકસ્સ સુતમયઞાણસ્સાપિ અભાવોતિ. તથા હિ વિક્ખિત્તચિત્તો પુગ્ગલો સબ્બસમ્પત્તિયા વુચ્ચમાનોપિ ‘‘ન મયા સુતં, પુન ભણિતબ્બ’’ન્તિ ભણતિ.

તત્થ પઠમગાથાયં તાવ “**વન્દિત્વા**”તિ ઇમિના તિવિધોપિ પણામો અવિસેસતો દસ્સિતો. વિસેસતો પન “**સેટ્ઠં, અપ્પટિપુગ્ગલં, ભવાભાવકરં, નિરઙ્ગણ**”ન્તિ ઇમેહિ ચતૂહિ પદેહિ વચીપણામો, “**સિરસા**”તિ ઇમિના કાયપ્પણામો, “**બુદ્ધં, ધમ્મં, ગણઞ્ચા**”તિ ઇમેહિ પન તીહિ પદેહિ પણામકિરિયાય કમ્મભૂતં રતનત્તયં દસ્સિતન્તિ દટ્ઠબ્બં.

“**વિનયસ્સવિનિચ્છય**”ન્તિ ઇમિના અભિધાનં દસ્સિતં અલુત્તસમાસેન વિનયવિનિચ્છયનામસ્સ દસ્સનતો. તસ્સ અન્વત્થભાવેન સદ્દપ્પવત્તિનિમિત્તભૂતં સકલેનાનેન પકરણેન પટિપાદેતબ્બમભિધેય્યમ્પિ તેનેવ દસ્સિતં. “**સમાસેના**”તિ ચ “**અનાકુલમસંકિણ્ણં, મધુરત્થપદક્કમ**”ન્તિ ચ એતેહિ કરણપ્પકારો દસ્સિતો. “**હિતત્થાયા**”તિ ચ “**પટુભાવકરં વિનયક્કમે**”તિ ચ “**અપારં ઓતરન્તાન**”ન્તિઆદિના ચ પયોજનં. “**ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીન**”ન્તિ ઇમિના બાહિરનિમિત્તં દસ્સિતં. અબ્ભન્તરનિમિત્તં પન બાહિરનિમિત્તભૂતભિક્ખુભિક્ખુનિવિસયા કરુણા, સા આચરિયસ્સ પકરણારમ્ભેનેવ વિઞ્ઞાયતીતિ વિસું ન વુત્તા. “**પવક્ખામી**”તિ ઇમિના સમાનાધિકરણભાવેન લબ્ભમાનો ‘‘અહ’’ન્તિ સુદ્ધકત્તા સામઞ્ઞેન દસ્સિતો. વિસેસતો પન પકરણાવસાને –

‘‘રચિતો **બુદ્ધદત્તેન**, સુદ્ધચિત્તેન ધીમતા;
સુચિરટ્ઠિતિકામેન, સાસનસ્સ મહેસિનો’’તિ. (ઉ॰ વિ॰ ૯૬૧) –

ઇમાય ગાથાય ચેવ ‘‘ઇતિ તમ્બપણ્ણિયેન પરમવેય્યાકરણેન તિપિટકનયવિધિકુસલેન પરમકવિવરજન હદયપદુમવનવિકસનકરેન કવિવરાસભેન પરમરતિકરવરમધુરવચનુગ્ગારેન ઉરગપુરેન **બુદ્ધદત્તેન** રચિતોયં વિનયવિનિચ્છયો’’તિ (વિ॰ વિ॰ ૩૧૮૩) ઇમિના વાક્યેન ચ દસ્સિતો – ‘‘માદિસાપિ કવી હોન્તિ, બુદ્ધદત્તે દિવઙ્ગતે’’તિઆદિના પચ્છિમકેહિ ચ પસત્થતરેહિ કવિવરેહિ અભિત્થુતગુણો **ભદન્તબુદ્ધદત્તાચરિયો** વેદિતબ્બો. હેતુકત્તા ચ તત્થેવ વક્ખમાનો પકરણજ્ઝેસને કતાધીનો **બુદ્ધસીહમહા**થેરો, સો –

‘‘વુત્તસ્સ બુદ્ધસીહેન;
વિનયસ્સ વિનિચ્છયો;
બુદ્ધસીહં સમુદ્દિસ્સ;
મમ સદ્ધિવિહારિકં;
કતોયં પન ભિક્ખૂનં;
હિતત્થાય સમાસતો’’તિ. (વિ॰ વિ॰ ૩૧૭૭-૩૧૭૮) –

એવં દસ્સિતો.

ઉત્તરપ્પકરણસ્સ હેતુકત્તા પન **સઙ્ઘપાલ**મહાથેરો, સોપિ –

‘‘ખન્તિસોરચ્ચસોસિલ્ય-બુદ્ધિસદ્ધાદયાદયો;
પતિટ્ઠિતા ગુણા યસ્મિં, રતનાનીવ સાગરે.

‘‘વિનયાચારયુત્તેન, તેન સક્કચ્ચ સાદરં;
યાચિતો **સઙ્ઘપાલેન**, થેરેન થિરચેતસા.

‘‘સુચિરટ્ઠિતિકામેન , વિનયસ્સ મહેસિનો;
ભિક્ખૂનં પાટવત્થાય, વિનયસ્સવિનિચ્છયે;
અકાસિં પરમં એતં, **ઉત્તરં** નામ નામતો’’તિ. (ઉ॰ વિ॰ ૯૬૫-૯૬૮) –

એવં દસ્સિતો. ન કેવલમેતે દ્વેયેવ મહાથેરા હેતુકત્તારો, અથ ખો **મહાવંસા**દીસુ –

‘‘બુદ્ધસ્સ વિય ગમ્ભીર-
ઘોસત્તા તં વિયાકરું;
‘**બુદ્ધઘોસો**’તિ યો સો હિ;
બુદ્ધો વિય મહીતલે’’તિ. –

આદિના નયેન અભિત્થુતગુણો તિપિટકપરિયત્તિયા અટ્ઠકથાકારો **ભદન્તબુદ્ધઘોસા**ચરિયો ચ અનુસ્સુતિવસેન ‘‘હેતુકત્તા’’તિ વેદિતબ્બો.

કથં? અયં કિર **ભદન્તબુદ્ધદત્તા**ચરિયો લઙ્કાદીપતો સજાતિભૂમિં જમ્બુદીપમાગચ્છન્તો **ભદન્તબુદ્ધઘોસાચ**રિયં જમ્બુદીપવાસિકેહિ પટિપત્તિપરાયનેહિ યુત્તબ્યત્તગુણોપેતેહિ મહાથેરવરેહિ કતારાધનં સીહળટ્ઠકથં પરિવત્તેત્વા સકલજનસાધારણાય મૂલભાસાય તિપિટકપરિયત્તિયા અટ્ઠકથં લિખિતું લઙ્કાદીપં ગચ્છન્તં અન્તરામગ્ગે દિસ્વા સાકચ્છાય સમુપપરિક્ખિત્વા સબ્બલોકાતીતેન અસદિસેન પણ્ડિચ્ચગુણેન રતનનિધિદસ્સને પરમદલિદ્દો વિય બલવપરિતોસં પત્વા અટ્ઠકથમસ્સ કાતુકામતં ઞત્વા ‘‘તુમ્હે યથાધિપ્પેતપરિયન્તલિખિતમટ્ઠકથં અમ્હાકં પેસેથ, મયમસ્સા પકરણં લિખામા’’તિ તસ્સ સમ્મુખા પટિજાનિત્વા તેન ચ ‘‘સાધુ તથા કાતબ્બ’’ન્તિ અજ્ઝેસિતો અભિધમ્મટ્ઠકથાય **અભિધમ્માવતારં**, વિનયટ્ઠકથાય **સઉત્તરં વિનયવિનિચ્છયપકરણઞ્ચ** અકાસીતિ અનુસ્સુય્યતેતિ.

‘‘**સમાસેના**’’તિ ઇમિના ચ પરિમાણમ્પિ સામઞ્ઞેન દસ્સિતં વિત્થારપરિમાણે તસ્સ પરિમાણસામઞ્ઞસ્સ વિઞ્ઞાયમાનત્તા. વિસેસતો પન પરિચ્છેદપરિમાણં ગન્થપરિમાણન્તિ દુવિધં. તત્થ પરિચ્છેદપરિમાણં ઇમસ્મિં પકરણે કથાવોહારેન વુચ્ચતિ.

સેય્યથિદં? – પારાજિકકથા સઙ્ઘાદિસેસકથા અનિયતકથા નિસ્સગ્ગિયકથા પાચિત્તિયકથા પાટિદેસનીયકથા સેખિયકથાતિ ભિક્ખુવિભઙ્ગકથા સત્તવિધા, તતો અનિયતકથં વજ્જેત્વા તથેવ ભિક્ખુનિવિભઙ્ગકથા છબ્બિધા, મહાખન્ધકકથાદિકા ભિક્ખુનિક્ખન્ધકકથાવસાના વીસતિવિધા ખન્ધકકથા, કમ્મકથા, કમ્મવિપત્તિકથા, પકિણ્ણકવિનિચ્છયો, કમ્મટ્ઠાનભાવનાવિધાનન્તિ **વિનયવિનિચ્છયે કથાપરિચ્છેદો સત્તતિંસ**.

ઉત્તરપ્પકરણે ચ વુત્તનયેન ભિક્ખુવિભઙ્ગે સત્તવિધા કથા, ભિક્ખુનિવિભઙ્ગે છબ્બિધા, તદનન્તરા વિપત્તિકથા, અધિકરણપચ્ચયકથા, ખન્ધકપઞ્હાકથા, સમુટ્ઠાનસીસકથા, આપત્તિસમુટ્ઠાનકથા, એકુત્તરનયકથા, સેદમોચનકથા, વિભઙ્ગદ્વયનિદાનાદિકથા, સબ્બઙ્ગલક્ખણકથા, પરિવારસઙ્કલનકથાતિ **છત્તિંસ કથાપરિચ્છેદા**.

નિસ્સન્દેહે પન ‘‘અટ્ઠતિંસ કથાપરિચ્છેદા’’તિ વુત્તં, તં એકુત્તરનયે અદસ્સિતેહિપિ દ્વાદસકપન્નરસકનયેહિ સહ સોળસપરિચ્છેદે ગહેત્વા અપ્પકં ઊનમધિકં ગણનૂપગં ન હોતીતિ કત્વા વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. ઉભયત્થ કથાપરિચ્છેદપરિમાણં **તેસત્તતિવિધં** હોતિ. **નિસ્સન્દેહે** ‘‘પઞ્ચસત્તતિવિધા’’તિ વચને પરિહારો વુત્તનયોવ.

ગન્થપરિમાણં પન વિનયવિનિચ્છયે **અસીતિગન્થાધિકાનિ ચત્તારિ ગન્થસહસ્સાનિ** , ઉત્તરે **પઞ્ઞાસગન્થાધિકાનિ નવ ગન્થસતાનિ** હોન્તિ. તેન વુત્તં **ઉત્તરાવસાને** –

''ગાથા ચતુસહસ્સાનિ, સતઞ્ચ ઊનવીસતિ;
પરિમાણતોતિ વિઞ્ઞેય્યો, વિનયસ્સવિનિચ્છયો.

પઞ્ઞાસાધિકસઙ્ખાનિ, નવ ગાથાસતાનિ હિ;
ગણના ઉત્તરસ્સાયં, છન્દસાનુટ્ઠુભેન તૂ''તિ. (ઉ॰ વિ॰ ૯૬૯-૯૭૦);

ઇચ્ચેવં વિનયવિનિચ્છયો ઉત્તરો યાતિ દ્વે પકરણાનિ તિંસાધિકાનિ પઞ્ચગાથાસહસ્સાનિ. એત્થ ચ **વિનયવિનિચ્છયો** નામ ઉભતોવિભઙ્ગખન્ધકાગતવિનિચ્છયસઙ્ગાહકપકરણં. તતો પરં પરિવારત્થસઙ્ગાહકપકરણં **ઉત્તરો** નામ. તેનેવ વક્ખતિ –

''યો મયા રચિતો સારો, વિનયસ્સવિનિચ્છયો;
તસ્સ દાનિ કરિસ્સામિ, સબ્બાનુત્તરમુત્તર''ન્તિ. (ઉ॰ વિ॰ ૨)

તં કસ્મા ઉત્તરનામેન વોહરિયતીતિ? પઞ્હુત્તરવસેન ઠિતે પરિવારે તથેવ સઙ્ગહેતબ્બેપિ તેન પકારેન પારાજિકકથામત્તં દસ્સેત્વા –

''ઇતો પટ્ઠાય મુઞ્ચિત્વા, પઞ્હાપુચ્છનમત્તકં;
વિસ્સજ્જનવસેનેવ, હોતિ અત્થવિનિચ્છયો''તિ. (ઉ॰ વિ॰ ૧૪) –

વત્વા પઞ્હં પહાય તતો પટ્ઠાય ઉત્તરમત્તસ્સેવ દસ્સિતત્તા તથા વોહરીયન્તિ.

''**તસ્મા વિનયનૂપાય**''ન્તિઆદિના પન સોતુજનં સક્કચ્ચસવને નિયોજેતિ. સક્કચ્ચસવનપટિબદ્ધા હિ સબ્બાપિ લોકિયલોકુત્તરસમ્પત્તીતિ અયમેત્થ સમુદાયત્થો. અયં પન અવયવત્થો – સો યસ્મા અત્થયોજનક્કમેન પદયોજનં કત્વા વણ્ણિતે સુવિઞ્ઞેય્યો હોતિ, તસ્મા તથા પદયોજનં કત્વા અત્થવણ્ણનં કરિસ્સામ –

સેટ્ઠં અપ્પટિપુગ્ગલં બુદ્ધઞ્ચેવ ભવાભાવકરં ધમ્મઞ્ચેવ નિરઙ્ગણં ગણઞ્ચેવ સિરસા વન્દિત્વા ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનઞ્ચ હિતત્થાય સમાસેન સમાહિતો વિનયસ્સવિનિચ્છયં વક્ખામીતિ યોજના.

તત્થ **સેટ્ઠ**ન્તિ સબ્બે ઇમે પસત્થા અયમેતેસં અતિસયેન પસત્થોતિ સેટ્ઠો. તથા હિ સો ભગવા ''અહઞ્હિ બ્રાહ્મણ જેટ્ઠો સેટ્ઠો લોકસ્સા''તિ (પારા॰ ૧૧) વેરઞ્જબ્રાહ્મણસ્સ અત્તનો જેટ્ઠસેટ્ઠભાવસ્સ પરિજાનનવિનિચ્છયહેતુભૂતાહિ ઝાનાદીહિ નિરતિસયગુણસમ્પત્તીહિ સમન્નાગતત્તા –

''ત્વમેવ અસિ સમ્બુદ્ધો, તુવં સત્થા અનુત્તરો;
સદેવકસ્મિં લોકસ્મિં, નત્થિ તે પટિપુગ્ગલો. (દી॰ નિ॰ ૨.૩૭૦);

તુવં બુદ્ધો તુવં સત્થા, તુવં મારાભિભૂ મુનિ;
તુવં અનુસયે છેત્વા, તિણ્ણો તારેસિમં પજં.

ઉપધી તે સમતિક્કન્તા, આસવા તે પદાલિતા;
સીહોસિ અનુપાદાનો, પહીનભયભેરવો. (મ॰ નિ॰ ૨.૪૦૦; સુ॰ નિ॰ ૫૫૦-૫૫૧; થેરગા॰ ૮૩૯-૯૪૦);

મહાવીર મહાપઞ્ઞ, ઇદ્ધિયા યસસા જલ;
સબ્બવેરભયાતીત, પાદે વન્દામિ ચક્ખુમા''તિ. (સં॰ નિ॰ ૧.૧૫૯; ધ॰ પ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૫૬); –

આદીહી નાનાનયેહિ સદેવકેન લોકેન અભિત્થવિયતાય પસત્થતમો, તમેવ સેટ્ઠં પસત્થતમન્તિ અત્થો.

અપ્પટિપુગ્ગલન્તિ નત્થિ એતસ્સ પટિપુગ્ગલો અધિકો, સદિસો વાતિ અપ્પટિપુગ્ગલો. તથા હિ ગુણવસેન અનન્તાપરિમાણાસુ લોકધાતૂસુ અત્તના અધિકસ્સ, સદિસસ્સ વા પુગ્ગલસ્સ અભાવતો –

''ન મે આચરિયો અત્થિ, સદિસો મે ન વિજ્જતિ;
સદેવકસ્મિં લોકસ્મિં, નત્થિ મે પટિપુગ્ગલો''તિ. (મહાવ॰ ૧૧) –

અત્તનાવ અત્તનો અવિપરીતો અપ્પટિપુગ્ગલભાવો પટિઞ્ઞાતો, તસ્મા તં અપ્પટિપુગ્ગલં સબ્બલોકુત્તમન્તિ અત્થો.

બુદ્ધન્તિ અનન્તમપરિમેય્યં ઞેય્યમણ્ડલમનવસેસં બુદ્ધવાતિ બુદ્ધો, એતેન અનેકકપ્પકોટિસતસહસ્સં સમ્ભતપુઞ્ઞઞાણસમ્ભારાનુભાવસિદ્ધિધમ્મરૂપકાયસિરિવિલાસપટિમણ્ડિતો સદ્ધમ્મવરચક્કવત્તી સમ્માસમ્બુદ્ધો દસ્સિતો. અથ વા ચત્તારિ સચ્ચાનિ સયં વિચિતોપચિતપારમિતાપરિપાચિતેન સવાસનાનવસેસકિલેસપ્પહાયકેન સયમ્ભુઞાણેન બુજ્ઝીતિ **બુદ્ધો**. યથાહ –

''અભિઞ્ઞેય્યં અભિઞ્ઞાતં, ભાવેતબ્બઞ્ચ ભાવિતં;
પહાતબ્બં પહીનં મે, તસ્મા બુદ્ધોસ્મિ બ્રાહ્મણા''તિ. (મ॰ નિ॰ ૨.૩૯૨, ૩૯૯; સુ॰ નિ॰ ૫૬૩; થેરગા॰ ૮૨૮);

વિત્થારો પનસ્સ ''બુજ્ઝિતા સચ્ચાનીતિ બુદ્ધો, બોધેતા પજાયાતિ બુદ્ધો''તિઆદિના (મહાનિ॰ ૧૯૨; ચૂળનિ॰ પારાયનત્થુતિગાથાનિદ્દેસ ૯૭; પટિ॰ મ॰ ૧.૧૬૨) **નિદ્દેસા**દીસુ વુત્તનયેન વેદિતબ્બો. સદ્દસિદ્ધિ સાસનિકાનં અવગમનત્થે વત્તમાના બુધ-ધાતુતો ''ભાવકમ્મેસુ ત'' ઇતિ ઇતો તાતિવત્તમાને ''બુધગમાદિત્થે કત્તરી''તિ ઇમિના **કચ્ચાયન**સુત્તેન કત્તરિ તપ્પચ્ચયવિધાનતો વેદિતબ્બા. લોકિયાનં પન બોધનત્થધાતૂનમ્પિ ગમનત્થતાય વુત્તત્તા ગત્યત્થાકમ્મકાદિ સુત્તતો કત્તરિ ત-પ્પચ્ચયકરણેન વેદિતબ્બા.

અથ વા ધાતૂનં અનેકત્થતાય બુધ-ઇચ્ચયં ધાતુ જાગરણવિકસનત્થેસુ વત્તમાનો અકમ્મકોતિ ''પબુદ્ધો પુરિસો, પબુદ્ધં પદુમ''ન્તિઆદીસુ વિય બુદ્ધવા અઞ્ઞાણનિદ્દાવિગમેન ઞાણચક્ખૂનિ ઉમ્મીલન્તો પબુદ્ધો, ગુણેહિ વા વિકસિતોતિ કત્તરિ સિદ્ધેન બુદ્ધ-સદ્દેન ''બુદ્ધો''તિ તિભવનેકચૂળામણિપાદપઙ્કજરાગરતનો ભગવા લોકનાથો વુચ્ચતિ, ઇમસ્મિં પક્ખેપિ ગત્યત્થાદિસુત્તે અકમ્મકગ્ગહણેન પચ્ચયવિધાનં દટ્ઠબ્બં.

અથ વા સકમ્મકાનં ધાતૂનં કમ્મવચનિચ્છાય અભાવે અકમ્મકભાવતો ''ફલં સયમેવ પક્ક''ન્તિઆદીસુ વિય બોધનત્થેયેવ બુધ-ધાતુતો કત્તરિ વિધાનં સિજ્ઝતિ. અથ વા નીલગુણયોગેન પટાદીસુ નીલવોહારો વિય

ભાવસાધનં બુદ્ધ-સદ્દં ગહેત્વા બુદ્ધગુણયોગતો ‘‘બુદ્ધો’’તિ વોહરીયતિ. એવમનેકધા સિદ્ધેન બુદ્ધ-સદ્દેન વુચ્ચમાનં તં ભગવન્તં તં ધમ્મરાજન્તિ અત્થો.

‘‘**સેટ્ઠં અપ્પટિપુગ્ગલ**’’ન્તિ પદદ્વયં ‘‘બુદ્ધ’’ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં. એત્થ ચ ‘‘બુદ્ધં, સેટ્ઠં, અપ્પટિપુગ્ગલ’’ન્તિ ઇમેહિ તીહિ પદેહિ નયતો ‘‘ઇતિપિ સો ભગવા અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો’’તિઆદિના (દી॰ નિ॰ ૧.૧૫૭; ૩.૬; મ॰ નિ॰ ૧.૧૪૭, ૧૪૪; ૩.૪૩૪; સં॰ નિ॰ ૧.૨૪૯; ૫.૪૭૯; અ॰ નિ॰ ૫.૧૪, ૩૦; ૬.૨૫, ૨૬; નેત્તિ॰ ૯૩), ‘‘યો વદતં પવરો મનુજેસુ, સક્યમુની ભગવા કતકિચ્ચો’’તિઆદીહિ (વિ॰ વ॰ ૮૮૬) ચ અનેકેહિ સુત્તપદેહિ દસ્સિતદૂરાવિદૂરસન્તિકનિદાનહેતુફલસત્તોપકારાવત્થાધમ્મત્થ- લોકુદ્ધારત્તિકત્તયસઙ્ગહિતં સુપરિસુદ્ધં બુદ્ધગુણસમુદયં નિરવસેસં દસ્સેતિ. અયમેવ હિ બુદ્ધગુણાનં નિરવસેસતો દસ્સનૂપાયો, યદિદં નયદસ્સનં. ઇતરથા પટિપદવણ્ણનાય અપરિમિતાનં બુદ્ધગુણાનં કો હિ નામ સમત્થો પરિયન્તં ગન્તું. યથાહ –

‘‘બુદ્ધોપિ બુદ્ધસ્સ ભણેય્ય વણ્ણં;
કપ્પમ્પિ ચે અઞ્ઞમભાસમાનો;
ખીયેથ કપ્પો ચિરદીઘમન્તરે;
વણ્ણો ન ખીયેથ તથાગતસ્સા’’તિ. (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૩.૧૪૧; મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૨૫; ઉદા॰ અટ્ઠ॰ ૫૩; અપ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૭.૨૦; બુ॰ વં॰ અટ્ઠ॰ ૪.૪; ચરિયા॰ અટ્ઠ॰ નિદાનકથા, પકિણ્ણકકથા; દી॰ નિ॰ ટી॰ ૧.ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના; મ॰ નિ॰ ટી॰ ૧.ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના; સં॰ નિ॰ ટી॰ ૧.૧.ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના; અ॰ નિ॰ ટી॰ ૧.૧.ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના; વજિર॰ ટી॰ ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના; સારત્થ॰ ટી॰ ૧.ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના; નેત્તિ॰ ટી॰ ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના);

એવમેતેહિ તીહિ પદેહિ નિરવસેસગુણસંકિત્તનથુતિયા વસેન ‘‘વન્દિત્વા’’તિ ઇમિના પણામસ્સ ચ વુત્તત્તા ઇમાય અટ્ઠગાથાય બુદ્ધરતનસઙ્ખાતપઠમવન્દનીયવત્થુવિસયા થુતિપણામસભાવા વન્દના દસ્સિતાતિ દટ્ઠબ્બં.

તદનન્તરં ધમ્મરતનસ્સ પણામં દસ્સેતુમાહ ‘‘**ભવાભાવકરં ધમ્મ**’’ન્તિ. એત્થ **ભવ**-સદ્દેન દ્વે ભવા વુત્તા કમ્મભવો, ઉપપત્તિભવોતિ. તત્થ કમ્મભવો ભવતિ એતસ્મા ફલન્તિ ‘‘**ભવો**’’તિ વુચ્ચતિ. વિપાકક્ખન્ધકટત્તારૂપસઙ્ખાતો પન ઉપપત્તિભવો અવિજ્જાતણ્હુપાદાનસઙ્ખારાદિસહકારિકારણયુત્તેન કુસલાકુસલચેતનાસઙ્ખાતકમ્મભવપચ્ચયેન યથારહં ભવતીતિ ‘‘**ભવો**’’તિ વુચ્ચતિ. સો પન કામભવરૂપભવઅરૂપભવસઞ્ઞીભવઅસઞ્ઞીભવનેવસઞ્ઞીનાસઞ્ઞીભવ- એકવોકારભવચતુવોકારભવપઞ્ચવોકારભવવસેન નવવિધો. એવમેતેસુ નવસુ ભવેસુ દસવિધોપિ ધમ્મો અત્તાનં ધારેન્તસ્સ પુગ્ગલસન્તાનસ્સ અનુપાદિસેસનિબ્બાનધાતુયા પરં અપ્પટિસન્ધિકતાસાધનેન ભવેસુ , ભવસ્સ વા અભાવં કરોતીતિ **ભવાભાવકરો**, તં, અપરાપરજાતિપ્પબન્ધસ્સ હેતુસમુગ્ઘાતેન અપ્પવત્તિધમ્મતાપાદકન્તિ અત્થો.

ધમ્મન્તિ અત્તાનં ધારેન્તે ચતૂસુ અપાયેસુ, સંસારે ચ અપતમાને ધારેતીતિ ધમ્મો, સો ચતુમગ્ગફલનિબ્બાનસઙ્ખાતનવલોકુત્તરધમ્મો ચ તપ્પટિપાદકો નવઙ્ગસાસનાપરનામધેય્યચતુરાસીતિસહસ્સધમ્મક્ખન્ધપ્પભેદભિન્નો પરિયત્તિધમ્મો ચાતિ દસવિધો. સોપિ નિપ્પરિયાયધમ્મો, પરિયાયધમ્મો ચાતિ દુવિધો. તત્થ નિપ્પરિયાયધમ્મો નામ અપાયે, સંસારે વા

પધાનહેતુભૂતાનં ઉદ્ધમ્ભાગિયાનં, ઓરમ્ભાગિયાનઞ્ચ દસન્નં સંયોજનાનં સમુચ્છિન્દનેન મગ્ગધમ્મો, તસ્સ તંકિચ્ચનિપ્ફત્તિનિમિત્તભાવેન નિબ્બાનધમ્મો ચાતિ પઞ્ચવિધોપિ નિપ્પરિયાયેન પુગ્ગલસન્તાનં ધારેતીતિ કત્વા ''નિપ્પરિયાયધમ્મો''તિ વુચ્ચતિ. ચત્તારિ પન સામઞ્ઞફલાનિ પટિપ્પસ્સદ્ધિપહાનેન મગ્ગાનુગુણપ્પવત્તિયા, પરિયત્તિ ચ મગ્ગનિબ્બાનાધિગમસ્સ મૂલકારણભાવતોતિ પઞ્ચવિધોપિ **પરિયાયધમ્મો** નામ.

એત્તાવતા ''સ્વાક્ખાતો ભગવતા ધમ્મો''તિઆદિના (સં॰ નિ॰ ૧.૨૪૯; અ॰ નિ॰ ૩.૭૬; દી॰ નિ॰ ૩.૬; અ॰ નિ॰ ૬.૧૦, ૨૫, ૨૬), ''રાગવિરાગમનેજમસોક''ન્તિઆદીહિ (વિ॰ વ॰ ૮૮૭) ચ સુત્તન્તેહિ વુત્તસ્સ, **તદટ્ઠકથાદીસુ** ચ વણ્ણિતસ્સ સરણાનુસ્સરણવસેનાપિ સગ્ગમોક્ખસમ્પત્તિપટિલાભકારણસ્સ અનવસેસસ્સ ધમ્મરતનગુણસ્સ નયતો ઉદ્દિટ્ઠત્તા ચ ''વન્દિત્વા''તિ ઇમિના પણામસ્સ દસ્સિતત્તા ચ ધમ્મરતનસઙ્ખાતસ્સ દુતિયસ્સ વન્દનીયસ્સ થુતિપણામસભાવા વન્દના દસ્સિતાતિ દટ્ઠબ્બં.

તદનન્તરં સઙ્ઘરતનસ્સ વન્દનાસન્દસ્સનત્થં વુત્તં ''**ગણઞ્ચેવ નિરઙ્ગણ**''ન્તિ. એત્થ ''રાગો અઙ્ગણં દોસો અઙ્ગણં મોહો અઙ્ગણ''ન્તિ (વિભ॰ ૯૨૪) વુત્તેહિ રાગાદિઅઙ્ગણેહિ તદઙ્ગવિક્ખમ્ભનસમુચ્છેદપટિપ્પસ્સદ્ધિનિસ્સરણવિમુત્તિવસેન નિગ્ગતો વિમુત્તોતિ **નિરઙ્ગણો**, તં નિરઙ્ગણં. અરિયવંસે સીલસમાધિપઞ્ઞાવિમુત્તિવિમુત્તિઞાણદસ્સનસઙ્ખાતેહિ ગુણગણેહિ ગણીયતીતિ **ગણો**, તં.

એત્તાવતા ''સુપ્પટિપન્નો ભગવતો સાવકસઙ્ઘો''તિઆદિના (સં॰ નિ॰ ૧.૨૪૯; અ॰ નિ॰ ૩.૭૬; દી॰ નિ॰ ૩.૬; અ॰ નિ॰ ૬.૧૦, ૨૫, ૨૬;), ''યત્થ ચ દિન્નં મહપ્ફલમાહુ, ચતૂસુ સુચીસુ પુરિસયુગેસૂ''તિઆદીહિ (વિ॰ વ॰ ૮૮૮) ચ તેહિ તેહિ સુત્તપદેહિ વુત્તાનં, **તદટ્ઠકથા**દીસુ ચ વણ્ણિતાનં વિમલાતુલનિખિલવિસાલપેસલસીલાદિનાનપ્પકારાનગ્ઘસઙ્ઘરતનગુણાનં સંકિત્તનસભાવાય થુતિયા ચ ''વન્દિત્વા''તિ એતેન યથાવુત્તસરૂપપભેદપણામસ્સ વુત્તત્તા ચ સઙ્ઘરતનસઙ્ખાતતતિયવન્દનીયવત્થુવિસયા થુતિપ્પણામસઙ્ખાતા વન્દના દસ્સિતાતિ વેદિતબ્બા. **સિરસા**તિ અત્તપ્પસાદગારવાવહન્તેન મુદ્ધના. **વન્દિત્વા**તિ પણમિત્વા થોમિત્વા વા.

એવં પઠમગાથાય વન્દનીયસ્સ રતનત્તયસ્સ થુતિપ્પણામસઙ્ખાતં વન્દનં દસ્સેત્વા તદનન્તરાય સન્દસ્સેતબ્બપયોજનાદિપટિપાદિકાય ગાથાય ''ભિક્ખૂન''ન્તિ ઇમિના કિઞ્ચાપિ સંસારે ભયં ઇક્ખતીતિ ''ભિક્ખૂ''તિ કલ્યાણપુથુજ્જનેન સદ્ધિં અટ્ઠ અરિયપુગ્ગલા વુચ્ચન્તિ, **પાળિયં** (પારા॰ ૪૪-૪૫; વિભ॰ ૫૧૦) પન ''ભિન્નપટં ધારેતીતિ ભિક્ખુ, ભિક્ખનસીલોતિ ભિક્ખૂ''તિઆદિના ભિક્ખુસદ્દસ્સ અત્થુદ્ધારવસેન નિબ્બચનન્તરાનિ દસ્સેત્વા પાતિમોક્ખસંવરસંવરણારહસ્સેવ અધિપ્પેતભાવં દસ્સેતું ''સમગ્ગેન સઙ્ઘેન ઞત્તિચતુત્થેન કમ્મેન અકુપ્પેન ઠાનારહેન ઉપસમ્પન્નો, અયં ઇમસ્મિં અત્થે અધિપ્પેતો ભિક્ખૂ''તિ દસ્સિતા સિક્ખાકામા સાસનાવચારા કુલપુત્તા ઇધાધિપ્પેતા, તેસં ભિક્ખૂનઞ્ચ. **ભિક્ખુનીનઞ્ચા**તિ અટ્ઠવાચિકઉપસમ્પદાકમ્મેન ઉભતોસઙ્ઘે ઉપસમ્પન્નાતાદિસાયેવ કુલધીતરો દસ્સિતા. એકતોપસમ્પન્નાપિ સામઞ્ઞેન ગય્હન્તિ. **એકતોપસમ્પન્ના**તિ ચ ભિક્ખુનિસઙ્ઘે ઉપસમ્પજ્જિત્વા યાવ ભિક્ખુસઙ્ઘે ન ઉપસમ્પજ્જન્તિ, તાવ, ભિક્ખુની ચ લિઙ્ગપરિવત્તનેન ભિક્ખુનિભાવપ્પત્તા અધિપ્પેતા, તાસં ભિક્ખુનીનઞ્ચ.

હિતત્થાયાતિ સબ્બસમ્પત્તિનિપ્ફાદકરણત્થાય હિનોતિ ગચ્છતિ યથાધિપ્પેતફલસાધને પવત્તતીતિ હિતન્તિ અરોગતાદિકારણં અમતોસધાદિ વુચ્ચતિ. ઇધ પન સગ્ગમોક્ખસમ્પત્તિસિદ્ધિકારણં પાતિમોક્ખસંવરસીલરક્ખનં

વુચ્ચતિ, તદત્થાય.

સમાહિતો સમ્મા આહિતો પવત્તિતો વિનિચ્છયમગ્ગો એતેનાતિ ‘‘સમાહિતો’’તિ પકરણકારકો દસ્સિતો. અથ વા સમ્મા આહિતં વિનયવિનિચ્છયે ઠપિતં પવત્તિતં ચિત્તમેતસ્સાતિ ‘‘સમાહિતચિત્તો’’તિ વત્તબ્બે ઉત્તરપદલોપેન ‘‘**સમાહિતો**’’તિ વુત્તો. પરમગમ્ભીરસુદુત્તરવિનયપિટકત્થવિનિચ્છયે પવત્તનારહસ્સ ઇમિના વિસેસનેન અત્તનિ સમાહિતચિત્તપ્પવત્તિનિમિત્તભૂતો અત્તનો ઞાણસ્સ પદટ્ઠાનભૂતો સમાધિ દસ્સિતો તેન સમાધિના સમાહિતો હુત્વાતિ અત્થો.

પવક્ખામીતિ પકારેન વક્ખામિ, યેન પકારેન વિનયવિનિચ્છયે વુત્તે અજ્જતના મન્દસતિમતિવીરિયા પટિપજ્જનકા ગમ્ભીરતરં વિનયપિટકત્થવિનિચ્છયં સુખેન ઉગ્ગણ્હિતું, ધારેતુઞ્ચ સક્કોન્તિ, તાદિસેન પકારવિસેસેન વક્ખામીતિ અત્થો. **સમાસેના**તિ સમસનં સંખિપનં સમાસો, તેન, સંખિત્તરુચિકાનમુગ્ઘાટિતઞ્ઞૂનં કતાધિકારાનં ઞાણુત્તરાનં પુગ્ગલાનઞ્ચ પપઞ્ચભીરુકાનં ગહણધારણે મન્દયન્તાનં મન્દબુદ્ધીનઞ્ચ ઉપકારકેન નાતિવિત્થારક્કમેનાતિ અત્થો. **વિનયસ્સા**તિ વિનયપિટકસ્સ. તઞ્હિ –

‘‘વિવિધવિસેસનયત્તા;
વિનયનતો ચેવ કાયવાચાનં;
વિનયત્થવિદૂહિ અયં;
વિનયો ‘વિનયો’તિ અક્ખાતો’’તિ. (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમસઙ્ગીતિકથા; પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમમહાસઙ્ગીતિકથા; ધ॰ સ॰ અટ્ઠ॰ નિદાનકથા) –

વુત્તેહિ અત્થવિસેસેહિ ‘‘વિનયો’’તિ વુચ્ચતિ. તસ્સ એવં સન્દસ્સિતસભાવસ્સ ‘‘વિનયો નામ સાસનસ્સ આયૂ’’તિ (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમસઙ્ગીતિકથા; પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમસઙ્ગીતિકથા; ખુ॰ પા॰ અટ્ઠ॰ ૫.પઠમમહાસઙ્ગીતિકથા) સઙ્ગીતિકારકેહિ મહાકસ્સપાદીહિ અભિત્થુતગુણસ્સ વિનયપિટકુત્તમસ્સ. **વિનિચ્છય**ન્તિ વિસેસેન, વિવિધેન વા આકારેન વિપ્પટિપત્તિનીહરણવસેન ચીયતિ વિભજીયતીતિ ‘‘વિનિચ્છયો’’તિ લદ્ધનામં વિભજનં, વિનયવિનિચ્છયં નામ પકરણન્તિ વુત્તં હોતિ. ‘‘**વિનયસ્સવિનિચ્છય**’’ન્તિ ચ અલુત્તસમાસોયં ‘‘દેવાનંપિયતિસ્સો, કણ્ઠેકાળો’’તિઆદીસુ વિય.

એવં દુતિયગાથાય કત્તુનિમિત્તપયોજનાભિધાનાભિધેય્યપકરણપ્પકારેકદેસં દસ્સેત્વા સક્કચ્ચસવનકારણનિદસ્સનમુખેનાપિ પકરણપ્પકારાદિં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અનાકુલ**’’મિચ્ચાદિ. તત્થ **અનાકુલ**ન્તિ નત્થિ એત્થ સદ્દતો, અત્થતો, વિનિચ્છયતો વા આકુલં પુબ્બાપરવિરોધો, મિસ્સતા વાતિ અનાકુલો, વિનયવિનિચ્છયો, તં વદતો મે નિબોધથાતિ સમ્બન્ધો. **અસંકિણ્ણ**ન્તિ નિકાયન્તરલદ્ધીહિ અસમ્મિસ્સં.

મધુરત્થપદક્કમન્તિ પદાનં કમો પદક્કમો, પદગતિ, સદ્દાનમુચ્ચારણન્તિ અત્થો. મધુરો અત્થો ચ પદક્કમો ચ યસ્સ સો મધુરત્થપદક્કમો, તં –

‘‘પદાસત્તં પદત્થાનં, મધુરત્થમુદીરિતં;
યેન મજ્જન્તિ ધીમન્તો, મધુનેવ મધુબ્બતા’’તિ. –

ઇમિના લક્ખણેન સદ્દાનમત્થાનઞ્ચ વસેન પદાસત્તાપરનામધેય્યમાધુરિયાલઙ્કારેન સમલઙ્કતત્તા મધુરત્થપદક્કમં.

પટુભાવકરન્તિ પટતિ ગચ્છતિ પજાનાતીતિ પટુ, પઞ્ઞવા, પટુનો ભાવો, સદ્દપ્પવત્તિનિમિત્તભૂતા પઞ્ઞા, તં પટુભાવં પઞ્ઞાવિસેસં કરોતિ જનેતીતિ પટુભાવકરો, તં, પઞ્ઞાવિસેસજનકન્તિ અત્થો. એતં વિનયસ્સ વિનિચ્છયન્તિ યોજના. **પરમ**ન્તિ ઉત્તમં. **વિનયક્કમે**તિ વિનયપિટકે, તદત્થે ચ, પવત્તિક્કમે પટુભાવકરન્તિ અત્થો.

એવં તતિયગાથાય પકરણગુણાપદેસેન સોતુજનં સમુસ્સાહેત્વા ઇદાનિ "**અપાર**"ન્તિઆદિચતુત્થગાથાય પકરણઞ્ચ તન્નિસ્સયં વિનયપિટકઞ્ચ નાવાસાગરભાવેન દસ્સેત્વા તિરોભૂતોપમેય્યોપમાનભેદેન રૂપકાલઙ્કારેન પકરણગુણં પકાસેન્તો સોતુજનં સમુત્તેજેતિ. તત્થ **અપાર**ન્તિ નત્થિ પારં એતસ્સાતિ અપારો, વિનયસાગરો. સો હિ પુરિમબુદ્ધુપ્પાદેસુ સાસનં પસીદિત્વા વિનયપિટકે ઉગ્ગહણધારણપટિપાદનપટિપત્તિવસેન અકતાધિકારેહિ પુગ્ગલેહિ દુરધિગમનીયધમ્મત્થનિરુત્તિપટિભાનપરિયન્તતાય "અપારો"તિ વુચ્ચતિ.

ઓતરન્તાનન્તિ સજ્ઝાયનસવનધારણાદિવસેન અજ્ઝોગાહન્તાનં. **સાર**ન્તિ નિબ્બાનસમ્પાપકભાવેન સારભૂતાય અરિયમગ્ગસમ્ભારાય પુબ્બભાગપટિપત્તિયા મૂલભૂતપાતિમોક્ખસંવરસઙ્ખાતસીલસારપ્પકાસકતાય સારં. **વિનયસાગર**ન્તિ વિનયપિટકસઙ્ખાતં સાગરં. વિનયો હિ સિક્ખાપદપઞ્ઞત્તિયા કાલપ્પત્તજાનનસ્સાપિ ધમ્મસેનાપતિઆદીનમ્પિ અવિસયત્તા અતિગમ્ભીરાતિવિત્થિણ્ણભાવેન સાગરો વિયાતિ સાગરો, વિનયો ચ સો સાગરો ચાતિ વિનયસાગરો, તં, અગાધાપારગુણયોગતો સાગરોપમં વિનયપિટકન્તિ અત્થો.

દુતિયગાથાય "ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીન"ન્તિ વત્વાપિ "હિતત્થાયા"તિ ઇમિના સમ્બન્ધત્તા ચ વાક્યન્તરેહિ અન્તરિતભાવેન દૂરત્તા ચ તં અનાદિયિત્વા એત્થ વિનયસાગરજ્ઝોગાહનતદત્થપટિપજ્જનારહકત્તુવિસેસસન્દસ્સનત્થાય "**ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીન**"ન્તિ પુન વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. નાવા વિય ભૂતો **નાવાભૂતો**, તં, નાવાટ્ઠાનિયં મહાનાવાસદિસન્તિ અત્થો. **મનોરમ**ન્તિ મનો રમતિ એત્થ, એતેનાતિ વા મનોરમો, તં, અજ્ઝાયનવોહારપસુતાનં પટિપત્તિપરાયનાનઞ્ચ સાધૂનં મનોરમન્તિ અત્થો.

એત્તાવતા પકરણગુણસંકિત્તનેન સોતુજનં સમુત્તેજેત્વા ઇદાનિ સક્કચ્ચસવને નિયોજેન્તો "**તસ્મા વિનયનૂપાય**"ન્તિઆદિમાહ. તત્થ **તસ્મા**તિ યસ્મા યથાવુત્તં અનાકુલતાદિવિવિધાનગ્ઘગુણાલઙ્કારપટિમણ્ડિતં, તેન હેતુનાતિ અત્થો. **વિનયનૂપાય**ન્તિ વિવિધાકારેન, વિસેસનયતો વા કાયવાચાનં નયનં દમનં અકત્તબ્બતો નિવત્તેત્વા કત્તબ્બેસુ નિયોજનં વિનયનં, ઉપેચ્ચ તં ફલં આયતિ ઉપ્પજ્જતીતિ ઉપાયો, હેતુ, વિનયનસ્સ ઉપાયો વિનયનૂપાયો, તં, કાયજીવિતાનપેક્ખાનં સિક્ખાકામાનં પેસલાનં ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનં કાયવાચાનં અનનુલોમિકવિપ્ફન્દિતાપનયનસઙ્ખાતદમનસ્સ કારણભૂતન્તિ વુત્તં હોતિ.

એત્તાવતા અત્તના કત્તુમિચ્છિતે પકરણે પણ્ડિતાનં પવત્તિહેતુભૂતાનં અનાકુલતાદિગુણાનં વિભાવનવસેન "અનાકુલ"ન્તિઆદિવિસેસનાનિ વત્વા ઇદાનિ સક્કચ્ચસવનાવબોધે વિસયં વિસેસિતબ્બં દસ્સેતુમાહ "**વિનયસ્સવિનિચ્છય**"ન્તિ. એત્થ ચ દુતિયગાથાય "વિનયસ્સવિનિચ્છય"ન્તિ "પવક્ખામી"તિ કિરિયાય કમ્મદસ્સનવસેન વુત્તં, તં ઇધ આનેત્વા સમ્બન્ધિયમાનમ્પિ દૂરસમ્બન્ધં હોતીતિ તમનાનેત્વા "નિબોધથા"તિ ઇમિસ્સા કિરિયાય કમ્મસન્દસ્સનત્થં "વિનયસ્સવિનિચ્છય"ન્તિ વુત્તત્તા પુનરુત્તિદોસાભાવોતિ દટ્ઠબ્બં.

અવિક્ખિત્તેન ચિત્તેનાતિ એત્થ વિવિધે આરમ્મણે ખિત્તં પેસિતં વિક્ખિત્તં, ઉદ્ધચ્ચવિચિકિચ્છાદિપરેતં અસમાહિતં ચિત્તં, ન વિક્ખિત્તં અવિક્ખિત્તં, તપ્પટિપક્ખં સમાહિતં કુસલચિત્તં, તેન, એતસ્સ પકરણુત્તમસ્સ સવનાદિબ્યાપારં વિના નાનારમ્મણેસુ પવત્તિવસેન વિક્ખેપમનાપન્નેન સમાહિતેન ચિત્તેનાતિ અત્થો. ''અવિક્ખિત્તેન...પે॰... નિબોધથા''તિ વદન્તેન ચ ''અવિક્ખિત્તસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો વિક્ખિત્તસ્સા''તિ વચનતો વિક્ખિત્તસ્સ ધમ્મેસુ દાયાદાભાવતો અત્તનો પકરણત્થભૂતાય અધિસીલસિક્ખાય સમ્માપટિપજ્જનાપદેસો કતો હોતિ.

વદતો મેતિ એત્થ ''ગારવેન ચા''તિ પાઠસેસો. તત્થાયમત્થો – ભાસમાને મયિ ગારવેન, યથાવુત્તેન કારણેન ચાતિ સામિભુમ્માનમવિસેસતાય ''મે''તિ સામિવચનસ્સ ''મયી''તિ અત્થસમ્ભવતો અયમત્થો વુત્તો. પકરણસ્સ અનાકુલતાદિગુણસમન્નાગતત્તા ચ વત્તરિ મયિ ગારવેન ચ સમાહિતેન ચેતસાતિ અધિપ્પાયો. **નિબોધથા**તિ વાક્યત્થપદત્થં સન્ધાયભાસિતત્થભાવત્થાદિવસેન નિસેસતો બોધથ, સક્કચ્ચં સુત્વા વિનયવિનિચ્છયં બુજ્ઝથ વિજાનાથાતિ અત્થો, ચિન્તાભાવનામયઞાણાનં મૂલભૂતપકરણવિસયં સુતમયઞાણં નિપ્ફાદેથાતિ અધિપ્પાયો.

ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ભિક્ખુવિભઙ્ગો

પારાજિકકથા

પઠમપારાજિકકથાવણ્ણના

૬. એવં પઞ્ચહિ ગાથાહિ રતનત્તયપણામાદિં દસ્સેત્વા ઇદાનિ યથાપટિઞ્ઞાતવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**તિવિધે**"તિઆદિ. તત્થ "**તિવિધે**"તિઆદિના પઠમપારાજિકસિક્ખાપદવિનિચ્છયં દસ્સેતિ. **તિવિધે**તિ વચ્ચપસ્સાવમુખમગ્ગાનં વસેન તિપ્પકારે **મગ્ગે**તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **તિલમત્તમ્પી**તિ તિલબીજમત્તમ્પિ અઙ્ગજાતન્તિ સમ્બન્ધો. **મગ્ગે**તિ વચ્ચપસ્સાવાનં નિક્ખમનદ્વારતાય, અન્નપાનપિત્તસેમ્હાદીનં પવેસનનિક્ખમનદ્વારતાય ચ મગ્ગવોહારગતે સરીરપ્પદેસે, અલ્લોકાસેતિ સમ્બન્ધો. ''મગ્ગેસુ તિલમત્તમ્પિ, તીસુ સેવનચેતનો''તિ વત્તબ્બેપિ ''તિવિધે''તિ પકારવાચિવિધસદ્દોપાદાનેન સજાતિસઙ્ગહવસેન તીહિ રાસીહિ સઙ્ગહેત્વા પભેદવસેન તિંસવિધો મગ્ગો દસ્સિતો હોતિ.

સેય્યથિદં? પારાજિકવત્થુભૂતમુખાદિમગ્ગાનં નિસ્સયભૂતે સત્તે દસ્સેતું ''તિસ્સો ઇત્થિયો મનુસ્સિત્થી અમનુસ્સિત્થી તિરચ્છાનગતિત્થી''તિઆદિના (પારા॰ ૫૬) નયેન **પાળિયં** દસ્સિતમનુસ્સામનુસ્સતિરચ્છાનગતિત્થીનં પચ્ચેકં તિણ્ણં મગ્ગાનં વસેન નવ મગ્ગા, તથેવ દસ્સિતાનં તિણ્ણં ઉભતોબ્યઞ્જનકાનં વસેન નવ મગ્ગા, તિણ્ણં પન પણ્ડકાનં મુખમગ્ગવચ્ચમગ્ગાનં વસેન પચ્ચેકં દ્વે દ્વે મગ્ગાતિ છ મગ્ગા, તથા તિણ્ણં પન પુરિસાનન્તિ એવં તિંસવિધો હોતિ.

સેવનચેતનોતિ સેવને મેથુનપયોગે ચેતના અસ્સાતિ વિગ્ગહો, મેથુનરાગૂપસંહિતાય ચેતનાય સમન્નાગતોતિ અત્થો. **અલ્લોકાસે**તિ તિંસમગ્ગાનમઞ્ઞતરે મગ્ગે પકતિવાતેન અસંફુટ્ઠે અલ્લપદેસે, ઇમિના બાહિરં પારાજિકક્ખેત્તં ન હોતીતિ દીપેતિ. વિસેસનસ્સ વિસેસાપેક્ખત્તા દુતિયગાથાય ''સસિક્ખો સો''તિ પદદ્વયં આહરિત્વા ''સેવનચેતનો સસિક્ખો સો ભિક્ખૂ''તિ યોજેતબ્બં.

અઙ્ગે સરીરે જાતન્તિ **અઙ્ગજાતં**, પુરિસનિમિત્તં. સતિપિ અવસેસસરીરાવયવાનં તથાભાવે રુળ્હિવસેન તદેવ તથા વુત્તં. **પવેસેન્તો**તિ દ્વયંદ્વયસમાપત્તિસઙ્ખાતકાયિકકિરિયં નિપ્ફાદેન્તો. **પરાજિતો**તિ દુલ્લભાય ખણસમ્પત્તિયા લદ્ધબ્બતો દુલ્લભા લોકિયલોકુત્તરગુણસમ્પત્તિસુખતો પરિહાપેત્વા કિલેસસપત્તેહિ પરાજયમાપાદિતોતિ અત્થો.

અયમેત્થ યોજના – સસિક્ખો સેવનચેતનો તિવિધે મગ્ગે અલ્લોકાસે અઙ્ગજાતં તિલમત્તમ્પિ પવેસેન્તો સો ભિક્ખુ પરાજિતો હોતીતિ. એત્તાવતા –

> ''યો પન ભિક્ખુ ભિક્ખૂનં સિક્ખાસાજીવસમાપન્નો સિક્ખં અપચ્ચક્ખાય દુબ્બલ્યં અનાવિકત્વા મેથુનં ધમ્મં પટિસેવેય્ય, અન્તમસો તિરચ્છાનગતાયપિ, પારાજિકો હોતિ અસંવાસો''તિ (પારા॰ ૪૪) –

ભગવતા પઞ્ઞત્તસિક્ખાપદં સઙ્ગહિતન્તિ દટ્ઠબ્બં.

૭. એવં ઇમિસ્સા ગાથાય અત્તૂપક્કમમૂલકં પારાજિકં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ''ભિક્ખુપચ્ચત્થિકા મનુસ્સિત્થિં ભિક્ખુસ્સ સન્તિકે આનેત્વા વચ્ચમગ્ગેન (પારા॰ ૫૮) અઙ્ગજાતે અભિનિસીદેન્તી''તિઆદિનયપ્પવત્તં પરોપક્કમમૂલકં પારાજિકઞ્ચ દસ્સેતુમાહ ''**પવેસન**''ન્તિઆદિ. તત્થ **પવેસન**ન્તિ ભિક્ખુપચ્ચત્થિકેહિ

સુત્તપમત્તાદિમનુસ્સિત્થિઆદીનમઞ્ઞતરં આનેત્વા યથાવુત્તમગ્ગાનમઞ્ઞતરં મગ્ગં યથા પવિસતિ, તથા ભિક્ખુનો અજાનતે અભિનિસીદાપને સમ્ભવન્તં મગ્ગપ્પવેસનમાહ. પવેસનં સાદિયન્તો સસિક્ખો સોતિ યોજના. એત્થ ''પવેસનં સાદિયતિ અધિવાસેતિ, તસ્મિં ખણે સેવનચિત્તં ઉપટ્ઠાપેતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૫૮) **અટ્ઠકથા**વચનતો અગ્ગતો યાવ મૂલં પવેસેન્તેસુ અસ્સાદચિત્તં ઉપટ્ઠાપેન્તો તક્ખણેયેવ સાસનતો ચુતોતિ અત્થો. **પવિટ્ઠન્તિ**આદીસુ પદેસુપિ એવમેવ યોજના.

પવિટ્ઠન્તિ પવિટ્ઠક્ખણો. ''પવિટ્ઠ''ન્તિઆદિના તાય તાય કિરિયાય ઉપલક્ખિતો ખણો ગહેતબ્બો. તેનેવેત્થ અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં કતં. **ઠિતન્તિ** એત્થ ''સુક્કવિસ્સટ્ઠિસમયે''તિ અટ્ઠકથાવચનસ્સ સબ્બથા બ્યાપારરહિતં કાલં સન્ધાય વુત્તત્તા સુક્કવિસ્સટ્ઠિસમયોપિ ગહેતબ્બો. તેનેવ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તનયેન પવિટ્ઠસ્સ ચ યાવ ઉદ્ધરણારમ્ભો, તાવ સમ્ભવન્તો ઠિતકાલોપિ ગહેતબ્બો. **ઉદ્ધરણ**ન્તિ નીહરણકાલો.

વાતિ વિકપ્પે, **અપી**તિ સમુચ્ચયે, સો **વા**-સદ્દેન વિકપ્પિતાનં પક્ખાનં તુલ્યબલતં જોતેતિ. ઇતિ ઇમેહિ દ્વીહિપિ ''સો ચે પવેસનં સાદિયતિ, પવિટ્ઠં સાદિયતી''તિઆદિના (પારા॰ ૫૮) **પાળિયં** આગતનયેન લબ્ભમાનં પવેસનાદિએકક્ખણમ્પિ સાદિયનપચ્ચયા આપજ્જમાનં પારાજિકં દસ્સેતિ. **સસિક્ખો**તિ સિક્ખાય સહ વત્તતીતિ સસિક્ખો, અપચ્ચક્ખાતસિક્ખોતિ અત્થો. **સાદિયન્તો**તિ સેવનચિત્તં ઉપટ્ઠાપેન્તો. **સો** ભિક્ખુ. **ઠપેત્વા કિરિયન્તિ** અત્તૂપક્કમનં વિના. **ચુતો**તિ ''ભિક્ખુપચ્ચત્થિકેહિ કતમિદં, ન મયા''તિ લેસેન ન મુચ્ચતિ, સાદિયનચિત્તે સતિ સાસનતો ચુતોયેવ હોતીતિ અધિપ્પાયો.

એત્થ ચ **સસિક્ખો**તિ ઇદં ''સિક્ખં અપચ્ચક્ખાય દુબ્બલ્યં અનાવિકત્વા''તિ (પારા॰ ૪૪) સિક્ખાપદપાઠસ્સ અત્થદસ્સનવસેન નિદ્દિટ્ઠં. તસ્સ **પદભાજને** (પારા॰ ૪૫), **તદટ્ઠકથાય** ચ વિભત્તં સિક્ખાપચ્ચક્ખાનં સઙ્ખેપતો એવં વેદિતબ્બં – ચિત્તખેત્તકાલપયોગપુગ્ગલવિજાનનવસેન સિક્ખાપચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન તદભાવેન. ઉપસમ્પન્નભાવતો ચવિતુકામતાચિત્તેનેવ હિ સિક્ખાપચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન દવા વા રવા વા વદન્તસ્સ. એવં ચિત્તવસેન સિક્ખાપચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન તદભાવેન.

તથા ''બુદ્ધં પચ્ચક્ખામિ, ધમ્મં પચ્ચક્ખામિ, સઙ્ઘં પચ્ચક્ખામિ, સિક્ખં, વિનયં, પાતિમોક્ખં, ઉદ્દેસં, ઉપજ્ઝાયં, આચરિયં, સદ્ધિવિહારિકં, અન્તેવાસિકં, સમાનુપજ્ઝાયકં, સમાનાચરિયકં, સબ્રહ્મચારિં પચ્ચક્ખામી''તિ એવં વુત્તાનં બુદ્ધાદીનં ચતુદ્દસન્નં, ''ગિહીતિ મં ધારેહિ, ઉપાસકો, આરામિકો, સામણેરો, તિત્થિયો, તિત્થિયસાવકો, અસ્સમણો, અસક્યપુત્તિયોતિ મં ધારેહી''તિ એવં વુત્તાનં ગિહિઆદીનં અટ્ઠન્નઞ્ચાતિ ઇમેસં બાવીસતિયા ખેત્તપદાનં યસ્સ કસ્સચિ સવેવચનસ્સ વસેન તેસુ યં કિઞ્ચિ વત્તુકામસ્સ યં કિઞ્ચિ વદતો સિક્ખાપચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન રુક્ખાદીનં અઞ્ઞતરસ્સ નામં ગહેત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખન્તસ્સ. એવં ખેત્તવસેન સિક્ખાપચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન તદભાવેન.

તત્થ યદેતં ''પચ્ચક્ખામી''તિ ચ ''મં ધારેહી''તિ ચાતિ વુત્તં વત્તમાનકાલવચનં, યાનિ ચ ''અલં મે બુદ્ધેન, કિં નુ મે બુદ્ધેન, ન મમત્થો બુદ્ધેન, સુમુત્તાહં બુદ્ધેના''તિઆદિના નયેન આખ્યાતવસેન કાલં અનામસિત્વા પુરિમેહિ ચુદ્દસહિ પદેહિ સદ્ધિં યોજેત્વા વુત્તાનિ ''અલં મે''તિઆદીનિ ચત્તારિ પદાનિ, તેસંયેવ સવેવચનાનં વસેન પચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન ''પચ્ચક્ખાસિ''ન્તિ વા ''પચ્ચક્ખિસ્સ''ન્તિ વા ''મં ધારેસી''તિ વા ''મં ધારેસ્સતી''તિ વા

''યં નૂનાહં પચ્ચક્ખેય્ય''ન્તિ વાતિઆદીનિ અતીતાનાગતપરિકપ્પવચનાનિ ભણન્તસ્સ. એવં વત્તમાનકાલવસેન ચેવ અનામટ્ઠકાલવસેન ચ પચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન તદભાવેન.

પયોગો પન દુવિધો કાયિકો ચ વાચસિકો ચ. તત્થ ''બુદ્ધં પચ્ચક્ખામી''તિઆદિના નયેન યાય કાયચિ ભાસાય વચીભેદં કત્વા વાચસિકપયોગેનેવ પચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન અક્ખરલિખનં વા હત્થમુદ્દાદિદસ્સનં વા કાયપયોગં કરોન્તસ્સ. એવં વાચસિકપયોગેનેવ પચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન તદભાવેન.

પુગ્ગલો પન દુવિધો યો ચ પચ્ચક્ખાતિ, યસ્સ ચ પચ્ચક્ખાતિ. તત્થ યો પચ્ચક્ખાતિ, સો સચે ઉમ્મત્તકખિત્તચિત્તવેદનટ્ટાનં અઞ્ઞતરો ન હોતિ. યસ્સ પન પચ્ચક્ખાતિ, સો સચે મનુસ્સજાતિકો હોતિ, ન ચ ઉમ્મત્તકાદીનં અઞ્ઞતરો, સમ્મુખીભૂતો ચ સિક્ખાપચ્ચક્ખાનં હોતિ. ન હિ અસમ્મુખીભૂતસ્સ દૂતેન વા પણ્ણેન વા આરોચનં રુહતિ. એવં યથાવુત્તસ્સ પુગ્ગલસ્સ વસેન પચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન તદભાવેન.

વિજાનનમ્પિ નિયમિતાનિયમિતવસેન દુવિધં. તત્થ યસ્સ, યેસં વા નિયમેત્વા ''ઇમસ્સ, ઇમેસં વા આરોચેમી''તિ વદતિ. સચે તે યથા પકતિયા લોકે મનુસ્સા વચનં સુત્વા આવજ્જનસમયે જાનન્તિ, એવં તસ્સ વચનાનન્તરમેવ તસ્સ ''અયં ઉક્કણ્ઠિતો''તિ વા ''ગિહિભાવં પત્થયતી''તિ વા યેન કેનચિ આકારેન સિક્ખાપચ્ચક્ખાનભાવં જાનન્તિ, પચ્ચક્ખાતાવ હોતિ સિક્ખા. અથ અપરભાગે ''કિં ઇમિના વુત્ત''ન્તિ ચિન્તેત્વા જાનન્તિ, અઞ્ઞે વા જાનન્તિ, અપચ્ચક્ખાતાવ હોતિ સિક્ખા. અનિયમેત્વા આરોચેન્તસ્સ પન સચે વુત્તનયેન યો કોચિ મનુસ્સજાતિકો વચનત્થં જાનાતિ, પચ્ચક્ખાતાવ હોતિ સિક્ખા. એવં વિજાનનવસેન પચ્ચક્ખાનં હોતિ, ન તદભાવેન. યો પન અન્તમસો દવાયપિ પચ્ચક્ખાતિ, તેન અપચ્ચક્ખાતાવ હોતિ સિક્ખા.

ઇતિ ઇમેસં વુત્તપ્પકારાનં ચિત્તાદીનં વસેન અપચ્ચક્ખાતસિક્ખો ''સસિક્ખો''તિ વુત્તો.

૮-૧૦. ''ઇદાનિ સન્થતેન સન્થતસ્સ ઘટ્ટને ઉપાદિન્નકઘટ્ટનાભાવતો દોસો નત્થી''તિ પાપભિક્ખૂનં લેસકપ્પનં પટિક્ખિપિતું ''ભિક્ખુપચ્ચત્થિકા મનુસ્સિત્થિં ભિક્ખુસ્સ સન્તિકે આનેત્વા વચ્ચમગ્ગેન, પસ્સાવમગ્ગેન, મુખેન અઙ્ગજાતં અભિનિસીદેન્તિ સન્થતાય અસન્થતસ્સા''તિઆદિના (પારા॰ ૬૧) નયેન **પાળિયં** વુત્તસન્થતવારાનમત્થં સઙ્ગણ્હન્તો આહ ''**સન્થતેના**''તિઆદિ. તત્થ **સન્થતેના**તિ ચમ્મચોળતિપુપટ્ટાદીહિ પટિચ્છાદિતેન. ''**પવેસેન્તો**''તિ ઇમિના સન્થતવારસ્સ પરોપક્કમં નિસ્સાય દસ્સનમુપલક્ખણન્તિ અત્તૂપક્કમેપિ યોજેતબ્બતં દસ્સેતિ, તસ્સ વક્ખમાનેન ''પરાજિતો''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. ''**તથેવા**''તિ ઇમિના પવેસેન્તોતિઆદિપ્પકારં પરામસતિ.

એવં પવેસેન્તો કદા પરાજિતો હોતીતિ આહ ''**ઉપાદિન્નેના**''તિઆદિ. એત્થ **ઉપાદિન્નેના**તિ તણ્હાદિટ્ઠીહિ ઉપેતેન કમ્મુના અત્તનો ફલભાવેનેવ આદિન્નં ગહિતન્તિ ઉપાદિન્નં, એતેન અત્તનો અઙ્ગજાતસ્સ, વત્થુપુગ્ગલાનં મગ્ગસ્સ ચ ઘટ્ટનટ્ઠાનગતં કાયપ્પસાદં દસ્સેતિ. ઇમિનાવ અઙ્ગજાતગતં અનટ્ઠકાયપ્પસાદં ચમ્મખિલં, પિળકાદિ ચ ગહેતબ્બં. ''ઉપાદિન્નકં નામ કાયિન્દ્રિય''ન્તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં. તબ્બિપરિયાયેન ''અનુપાદિન્નક''ન્તિ તપ્પટિચ્છાદકં ચોળાદિ વુત્તં. ઉપાદિન્નેન ઉપાદિન્ને, અનુપાદિન્ને વા પારાજિકક્ખેત્તે ઘટ્ટિતે, અનુપાદિન્નકેન વા ઉપાદિન્ને અનુપાદિન્ને વા પારાજિકક્ખેત્તે ઘટ્ટિતેતિ યોજના. એત્થ ચ કરણવચનન્તાનિ પદાનિ ''અઙ્ગજાતેના''તિ ઇમસ્સ વિસેસનાનિ.

એત્તાવતા સન્થતચતુક્કવસેન અત્તૂપક્કમે સતિ પારાજિકક્ખેત્તે પારાજિકં દસ્સેત્વા ઇદાનિ પરૂપક્કમેપિ દસ્સેતુમાહ “**સચે**”તિઆદિ. **એત્થા**તિ એતેસુ ચતૂસુ વિકપ્પેસુ. **પારાજિકક્ખેત્તે પવિટ્ઠં તૂ**તિ એત્થ **તુ**-સદ્દેન પવેસનટ્ઠિતુદ્ધારક્ખણત્તયં સમુચ્ચિનોતિ. યંતં-સદ્દાનં નિચ્ચસમ્બન્ધત્તા હિ ‘‘સો’’તિ તં-સદ્દોપાદાને ‘‘યો’’તિ યં-સદ્દોપિ અજ્ઝાહરિતબ્બો, સામત્થિયેન સમ્પિણ્ડનત્થો અપિસદ્દો ચ. અયમેત્થ અત્થયોજના – ભિક્ખુપચ્ચત્થિકેહિ આનેત્વા ભિક્ખુનો અઙ્ગજાતે અભિનિસીદાપિતમનુસ્સિત્થિઆદીનં તીસુ મગ્ગેસુ અઞ્ઞતરમગ્ગસઙ્ખાતં પારાજિકક્ખેત્તં પવિટ્ઠં વા **તુ**-સદ્દેન સમ્પિણ્ડિતપવેસનટ્ઠિતુદ્ધારાનમઞ્ઞતરક્ખણે વા સચે યો **સાદિયતિ**, સપ્પમુખાદિપ્પવેસનકાલે વિય અનુત્તસિત્વા કામરાગપિપાસાભિભૂતો યદિ સાદિયતિ, સોપિ ભિક્ખુ પરાજિતો હોતીતિ યોજના. “**સચે સાદિયતી**”તિ ઇમિના સાસઙ્કવચનેન ન સાદિયતિ, અનાપત્તીતિ સૂચિતં હોતિ.

‘‘પારાજિકક્ખેત્તે’’તિ ઇમિના બ્યવચ્છિન્ને અઞ્ઞસ્મિં ઠાને વીતિક્કમન્તસ્સ ઇમસ્મિંયેવ વિકપ્પે સમ્ભવન્તિયો ઇતરાપત્તિયો દસ્સેતુમાહ “**ખેત્તે**”તિઆદિ. ‘‘એત્થા’’તિ આનેત્વા સમ્બન્ધનીયં. “**ખેત્તે**”તિ સામઞ્ઞનિદ્દેસેપિ હેટ્ઠા ‘‘પારાજિકક્ખેત્તે’’તિ વિસેસિતત્તા, ઉપરિથુલ્લચ્ચયાદીનઞ્ચ વિધીયમાનત્તા અઞ્ઞથાનુપપત્તિલક્ખણાય સામત્થિયા થુલ્લચ્ચયદુક્કટાનં ખેત્તેતિ અયમત્થો લબ્ભતિ. ‘‘કણ્ણચ્છિદ્દક્ખિનાસાસૂ’’તિઆદિના નયેન વક્ખમાનેસુ જીવમાનકસરીરગતથુલ્લચ્ચયદુક્કટક્ખેત્તેસૂતિ વુત્તં હોતિ.

ઇમેસુ દ્વીસુ ખેત્તેસુ ‘‘સન્થતાદિના સન્થતાદિં પવેસેન્તસ્સ ઉપાદિન્નાદીહિ ઉપાદિન્નાદીનં ઘટ્ટને અધિવાસેન્તસ્સ અનાપત્તી’’તિ વત્તુમસક્કુણેય્યતાય પારાજિકક્ખેત્તે વુત્તસબ્બવિકપ્પે એત્થ યોજેન્તેહિ એવં યોજેતબ્બં – થુલ્લચ્ચયક્ખેત્તે સન્થતે વા અસન્થતે વા સન્થતેન વા અસન્થતેન વા અઙ્ગજાતેન સેવન્તસ્સ ઉપાદિન્ને વા અનુપાદિન્ને વા ઉપાદિન્નેન, તથા અનુપાદિન્નેન વા ઘટ્ટિતે થુલ્લચ્ચયં તસ્સ વિનિદ્દિસેતિ. એવં દુક્કટક્ખેત્તે સન્થતે વા…પે॰… ઘટ્ટિતે દુક્કટઞ્ચ તસ્સ વિનિદ્દિસેતિ યોજેતબ્બં.

ઇહ સબ્બત્થ તીસુપિ ખેત્તેસુ **ઉપાદિન્ન**-સદ્દેન અનટ્ઠકાયપ્પસાદં અઙ્ગજાતઞ્ચ તત્થજાતચમ્મખિલપિળકા ચ ગય્હન્તિ, દુક્કટક્ખેત્તે પન અઙ્ગુલિઆદિઇતરાવયવાપિ. તીસુપિ ખેત્તેસુ **અનુપાદિન્ન**-સદ્દેન અઙ્ગજાતાદિપટિચ્છાદિતવત્થાદયો ચ ગય્હન્તિ, દુક્કટક્ખેત્તે પન નિમિત્તે નટ્ઠકાયપ્પસાદચમ્મખિલપિળકરોમાદીનિ. ઇમાનિ ચ અનુપાદિન્નાનિ. અઙ્ગજાતેતરોપાદિન્નાવયવે ચ તીસુપિ ખેત્તેસુ પવેસેન્તસ્સ દુક્કટમેવ.

૧૧. એત્તાવતા જીવમાનસરીરે સન્થતાસન્થતવસેન પચ્ચેકં તિવિધેસુપિ પારાજિકથુલ્લચ્ચયદુક્કટક્ખેત્તેસુ સન્થતાસન્થતવસેનેવ દુવિધેન નિમિત્તેન સેવન્તસ્સ પરોપક્કમે સતિ સાદિયન્તસ્સ લબ્ભમાનપારાજિકથુલ્લચ્ચયદુક્કટાપત્તિયો યથાસમ્ભવં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ‘‘મતસરીરે પન તથા તથા સેવન્તાનં દોસો નત્થી’’તિ પાપભિક્ખૂનં લેસોકાસપટિબાહનત્થં **પાળિયં** દસ્સિતેસુ યથાવુત્તેસુ તીસુ ખેત્તેસુ લબ્ભમાના તિસ્સો આપત્તિયો દસ્સેતુમાહ “**મતે**”તિઆદિ.

તત્થ “**મતે**”તિ એતસ્સ ‘‘મનુસ્સિત્થિઆદીનં સરીરે’’તિ અજ્ઝાહરિત્વા અત્થયોજના કાતબ્બા. ઇમિના “**અક્ખાયિતે**”તિઆદિના દસ્સિતાનં નિમિત્તાનં નિસ્સયં દસ્સિતં હોતિ. ‘‘નિમિત્તમત્તં સેસેત્વા’’તિઆદિના નયેન વક્ખમાનગાથાયં વિય સકલસરીરે ખાદિતેપિ નિમિત્તસ્સ વિજ્જમાનાવિજ્જમાનભાવોયેવ આપત્તિયાભાવાભાવસ્સ પમાણન્તિ ‘‘અક્ખાયિતે’’તિ એતેન ‘‘મતે’’તિ એતં અવિસેસેત્વા ‘‘નિમિત્તે’’તિ અજ્ઝાહરિત્વા તં તેન વિસેસિતબ્બં. અથ વા ‘‘નિમિત્તમત્ત’’ન્તિઆદિના વક્ખમાનગાથાય ‘‘નિમિત્તે’’તિ પદં આનેત્વા યોજેતબ્બં.

અક્ખાયિતેતિ સબ્બથા અક્ખાયિતે પારાજિકવત્થુભૂતે નિમિત્તે. **યેભુય્યક્ખાયિતેપિ ચા**તિ કિઞ્ચિ કિઞ્ચિ ખાદિત્વા બહુકાવસિટ્ઠે નિમિત્તે. ''યસ્સ ચતૂસુ ભાગેસુ તિભાગમત્તં ખાદિતં, તં નિમિત્તં યેભુય્યક્ખાયિતં નામા''તિ વદન્તિ. **મેથુન**ન્તિ રાગપરિયુટ્ઠાનેન સદિસભાવાપત્તિયા મિથુનાનં ઇદં મેથુનં, મતિત્થિઆદીનં રાગપરિયુટ્ઠાનેન સદિસત્તાભાવેપિ તત્થ વીતિક્કમો રુળ્હિયા ''મેથુન''ન્તિ વુચ્ચતિ.

પારાજિકોતિપરાજિતો, પરાજયમાપન્નોતિ અત્થો. અયઞ્હિ પારાજિક-સદ્દો સિક્ખાપદાપત્તિપુગ્ગલેસુ વત્તતિ. તત્થ ''અટ્ઠાનમેતં આનન્દ અનવકાસો, યં તથાગતો વજ્જીનં વા વજ્જિપુત્તકાનં વા કારણા સાવકાનં પારાજિકં સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં સમૂહનેય્યા''તિ (પારા॰ ૪૩) એવં સિક્ખાપદે વત્તમાનો વેદિતબ્બો. ''આપત્તિ ત્વં ભિક્ખુ આપન્નો પારાજિક''ન્તિ (પારા॰ ૬૭) આપત્તિયા. ''ન મયં પારાજિકા, યો અવહટો, સો પારાજિકો''તિ (પારા॰ ૧૫૫) એવં પુગ્ગલે. ''પારાજિકેન ધમ્મેન અનુદ્ધંસેય્યા''તિઆદીસુ (પારા॰ ૩૮૪) પન ધમ્મે વત્તતીતિ વદન્તિ. યસ્મા પન તત્થ ધમ્મોતિ કત્થચિ આપત્તિ, કત્થચિ સિક્ખાપદમેવ અધિપ્પેતં, તસ્મા સો વિસું ન વત્તબ્બો.

તત્થ સિક્ખાપદં યો તં અતિક્કમતિ તં પરાજેતિ, તસ્મા ''પારાજિક''ન્તિ વુચ્ચતિ. આપત્તિ પન યો નં અજ્ઝાપજ્જતિ તં પરાજેતિ, તસ્મા ''પારાજિકા''તિ વુચ્ચતિ. પુગ્ગલો યસ્મા પરાજિતો પરાજયમાપન્નો, તસ્મા ''પારાજિકો''તિ વુચ્ચતિ. સિક્ખાપદાપત્તીસુ પારાજિક-સદ્દો પરાજેતીતિ ''પારાજિકો''તિ કત્તુસાધનો, પુગ્ગલે પન પરાજીયતીતિ કમ્મસાધનોતિ વેદિતબ્બો. ''**નરો**''તિ ઇમિના પુબ્બે વુત્તભિક્ખુયેવ અધિપ્પેતો. સામઞ્ઞજોતના વિસેસે અવતિટ્ઠતીતિ.

૧૨. **યેભુય્યક્ખાયિતે**તિ ચતૂસુ કોટ્ઠાસેસુ એકકોટ્ઠાસાવસેસં કત્વા ખાદિતે. **ઉપડ્ઢક્ખાયિતે**તિ સમભાગાવસેસં ખાદિતે. થૂલો અચ્ચયો **થુલ્લચ્ચયો**, સોયેવ આપજ્જીયતીતિ **આપત્તીતિ થુલ્લચ્ચયાપત્તિ**. પાચિત્તિયાદયો સન્ધાયેત્થ થુલ્લચ્ચયવોહારો, ન પારાજિકસઙ્ઘાદિસેસેતિ દટ્ઠબ્બં. **સેસે**તિ અવસેસે ઉપકચ્છકાદીસુ. વુત્તઞ્હિ **અટ્ઠકથાયં** ''અવસેસસરીરે ઉપકચ્છકાદીસુ દુક્કટ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૫૯-૬૦). દુટ્ઠુ કતન્તિ **દુક્કટં**, **દુક્કટ**-સદ્દો નિયતનપુંસકત્તા ઇત્થિલિઙ્ગસ્સાપિ **આપત્તિ**-સદ્દસ્સ સલિઙ્ગેન વિસેસનં હોતિ.

૧૩. **નિમિત્તમત્તં સેસેત્વા ખાયિતેપી**તિ એત્થ તિણ્ણમઞ્ઞતરં નિમિત્તં સેસેત્વા સકલસરીરે ખાદિતેપિ. **પિ**-સદ્દો બ્યતિરેકે, પગેવ ઇતરેતિ દીપેતિ. તસ્મિં **નિમિત્તે** અક્ખાયિતે વા યેભુય્યક્ખાયિતે વાતિ દ્વિધા વુત્તેસુ તીસુ નિમિત્તેસુ અઞ્ઞતરસ્મિં નિમિત્તે મેથુનં સેવતોપિ **પરાજયો** પારાજિકાપત્તિ હોતીતિ અધિપ્પાયો . **સેવતોપી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દો અપેક્ખાયં. તસ્મા ન કેવલં હેટ્ઠા વુત્તાનમેવાતિ અપેક્ખતિ. સન્થતાદયો વિકપ્પા યથાવુત્તનયેન એત્થાપિ યોજેતબ્બા.

૧૪. ''ઉદ્ધુમાતાદિસમ્પત્તે''તિ એત્થ ''યદા પન સરીરં ઉદ્ધુમાતકં હોતિ કુથિતં નીલમક્ખિકાસમાકિણ્ણં કિમિકુલસમાકુલં નવહિ વણમુખેહિ પગ્ઘરિતપુબ્બકુણપભાવેન ઉપગન્તુમ્પિ અસક્કુણેય્યં, તદા પારાજિકવત્થુઞ્ચ થુલ્લચ્ચયવત્થુઞ્ચ જહતિ, તાદિસે સરીરે યત્થ કત્થચિ ઉપક્કમતો દુક્કટમેવા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૫૯-૬૦) **અટ્ઠકથા**વચનતો **સબ્બત્થાપિ ચા**તિ અક્ખાયિતાદિસબ્બવિકપ્પોપગતાનિ પારાજિકથુલ્લચ્ચયદુક્કટક્ખેત્તાનિ ગહિતાનીતિ દટ્ઠબ્બં. તત્થાપિ વીતિક્કમો અનાપત્તિ ન હોતીતિ દસ્સેતુમાહ ''**દુક્કટ**''ન્તિ. ''**ખાયિતક્ખાયિત**''ન્તિઆદીસુ ખાયિતક્ખાયિતઞ્ચ નામેતં સબ્બં મતસરીરકેયેવ વેદિતબ્બં, ન જીવમાનેતિ યોજેતબ્બં.

૧૫. જીવમાને કથન્તિ આહ “**છિન્દિત્વા પના**”તિઆદિ. તત્થ **વણસઙ્ખેપતો**તિ વણસઙ્ગહતો. **તસ્મિ**ન્તિ યત્થ ઠિતં નિમિત્તં ઉપ્પાટિતં, તસ્મિં પદેસે. એત્થ દુતિયો **પન**-સદ્દો ઇધ અદસ્સિતં અટ્ઠકથાયં આગતનયેન વિઞ્ઞાયમાનં અત્થવિસેસં જોતેતિ. **અટ્ઠકથાય**હિ ‘‘યદિપિ નિમિત્તં સબ્બસો ખાયિતં, છવિચમ્મમ્પિ નત્થિ, નિમિત્તસણ્ઠાનં પઞ્ઞાયતિ, પવેસનં જાયતિ, પારાજિકમેવા’’તિ એવં અજીવમાને વુત્તવિનિચ્છયાનુસારેન જીવમાનેપિ છવિચમ્મમત્તં ચે સબ્બસો ઉપ્પાટિતં, નિમિત્તસણ્ઠાનં પઞ્ઞાયતિ, પવેસનક્ખમં હોતિ, તત્થ સેવન્તસ્સ પારાજિકમેવાતિ વિઞ્ઞાયમાનમત્થં જોતેતીતિ વુત્તં હોતિ.

૧૬. તતો નિમિત્તતોતિ સમ્બન્ધો. **પતિતાયા**તિ પતિતાયં, અયમેવ વા પાઠો. **નિમિત્તતો**તિ નિમિત્તપ્પદેસતો પતિતાયં મંસપેસિયન્તિ સમ્બન્ધો. છિન્દિત્વા વા તચ્છેત્વા વા પતિતાયં તસ્સં નિમિત્તમંસપેસિયન્તિ અત્થો. મેથુનરાગેન ઉપક્કમન્તસ્સ દુક્કટં વિનિદ્દિસેતિ યોજના.

૧૭. “**નખપિટ્ઠિપ્પમાણેપી**”તિઆદિગાથાય ‘‘છિન્દિત્વા’’તિઆદિકા અટ્ઠકથા આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બા. **સતી**તિ એત્થ ‘‘અવસિટ્ઠે’’તિ પાઠસેસો. **જીવમાને**તિ એત્થ ‘‘સરીરે’’તિ પાઠસેસો. જીવમાનસરીરે પન છિન્દિત્વા તચ્છેત્વા નિમિત્તે ઉપ્પાટિતે નખપિટ્ઠિપ્પમાણેપિ મંસે, ન્હારુમ્હિ વા અવસિટ્ઠે સતિ મેથુનં પટિસેવન્તો પરાજિતોતિ યોજના.

૧૮. ‘‘કણ્ણચ્છિદ્દક્ખી’’તિ ગાથાય ‘‘જીવમાને’’તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં, ‘‘સરીરે’’તિ પાઠસેસો. ‘‘અસ્સગોમહિસાદીન’’ન્તિઆદિના અસ્સાદીનં વક્ખમાનત્તા પારિસેસતો ‘‘મનુસ્સાન’’ન્તિ લબ્ભતિ. મનુસ્સાનં જીવમાનસરીરે કણ્ણ…પે॰… વણેસુ વાતિ યોજના. **વત્થિકોસે**તિ મુત્તપથબ્ભન્તરે. **વણેસુ વા**તિ સત્થકાદીહિ કતવણેસુ. **અઙ્ગજાત**ન્તિ તિલમત્તમ્પિ અઙ્ગજાતેકદેસં. **રાગા**તિ મેથુનરાગેન.

૧૯. **અવસેસસરીરસ્મિ**ન્તિ કણ્ણચ્છિદ્દાદિયથાવુત્તસરીરાવયવવજ્જિતસરીરપ્પદેસે. તેનાહ “**ઉપકચ્છૂરુકાદિસૂ**”તિ **ઉપકચ્છં** નામ બાહુમૂલન્તરં. **ઊરુકાદિસૂ**તિ ઊરુવેમજ્ઝાદીસુ. **આદિ**-સદ્દેન વુત્તાવસેસં સરીરપ્પદેસં સઙ્ગણ્હાતિ. ‘‘અઙ્ગજાત’’ન્તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. ‘‘પવેસેત્વા’’તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ, અઙ્ગજાતં તિલબીજમત્તં પવેસેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **વસા મેથુનરાગસ્સ સેવમાનસ્સા**તિ મેથુનરાગેન વીતિક્કમન્તસ્સાતિ અત્થો. ‘‘સન્થતેના’’તિઆદિના વુત્તપ્પકારો એત્થાપિ યોજેતબ્બો.

૨૦. **અસ્સગોમહિસાદીન**ન્તિ **આદિ**-સદ્દેન ગોકણ્ણગવજાદયો સઙ્ગહિતા. અસ્સાદયો પાકટાયેવ. ‘‘મતાન’’ન્તિ વક્ખમાનત્તા ‘‘જીવમાનાન’’ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. **સેવ**ન્તિ ‘‘વસા મેથુનરાગસ્સા’’તિ અનુવત્તમાનત્તા મેથુનરાગવસેન તિલબીજમત્તમ્પિ અઙ્ગજાતપ્પદેસં પવેસેન્તો થુલ્લચ્ચયં ફુસેતિ યોજના. એત્થ ચ ‘‘ઓટ્ઠગદ્રભદન્તીનં, અસ્સગોમહિસાદિન’’ન્તિ પાઠેન ભવિતબ્બં. એવઞ્હિ સતિ અટ્ઠકથાવસાને નિદ્દિટ્ઠેન પકારત્થવાચિના **આદિ**-સદ્દેન થુલ્લચ્ચયવીતિક્કમારહનાસાવત્થિકોસવન્તો અવુત્તા સબ્બેપિ સત્તા ગય્હન્તિ. ‘‘અસ્સગોમહિસાદીન’’ન્તિ પઠમપાદાવસાને નિદ્દિટ્ઠેન **આદિ**-સદ્દેન ઓટ્ઠગદ્રભદન્તીનમ્પિ સઙ્ગહો હોતીતિ તેસં પુનવચનં નિરત્થકં સિયાતિ.

૨૧. તથા સેવમાનસ્સ દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો. **સબ્બતિરચ્છાન**ન્તિ તિરિયં અઞ્ચન્તિ વડ્ઢન્તીતિ તિરચ્છા, સબ્બે ચ તે તિરચ્છાચાતિ સબ્બતિરચ્છા, તેસં સબ્બતિરચ્છાનં. “**તથા**”તિ ઇમિના ‘‘વસા મેથુનરાગસ્સા’’તિઆદીનં પરામટ્ઠત્તા સબ્બતિરચ્છાનાનં અક્ખિઆદીસુ તિલબીજમત્તમ્પિ અઙ્ગજાતપ્પદેસં મેથુનરાગેન પવેસેન્તસ્સ દુક્કટન્તિ વુત્તં હોતિ. એત્થાપિ સન્થતાદિવિકપ્પે નિદ્દોસભાવો ન સક્કા વત્તુન્તિ તમ્પિ યોજેતબ્બં.

૨૨. એવં તિરચ્છાનાનં જીવમાનકસરીરે લબ્ભમાના આપત્તિયો દસ્સેત્વા તેસંયેવ મતસરીરેપિ સમ્ભવનકઆપત્તિયો દસ્સેતુમાહ "**તેસ**"ન્તિઆદિ. "**તેસ**"ન્તિ ઇમિના મનુસ્સતિરચ્છાનગતાનં ગહણન્તિ વદન્તિ. મનુસ્સાનં મતામતસરીરે પારાજિકથુલ્લચ્ચયદુક્કટક્ખેત્તેસુ તિસ્સન્નં આપત્તીનં દસ્સિતત્તા, પુન ગહણે પયોજનાભાવા તે વજ્જેત્વા અનુવત્તમાનસબ્બતિરચ્છાનન્તિ ઇમિના યોજેતબ્બં, તેસં સબ્બતિરચ્છાનગતાનન્તિ અત્થો. **અલ્લસરીરેસૂ**તિ ઉદ્ધુમાતકાદિભાવમસમ્પત્તેસુ અલ્લમતસરીરેસુ **તિવિધે ખેત્તસ્મિં** અસન્થતે, સન્થતે વા સતિ મેથુનરાગસ્સ વસા સેવતો તિવિધાપિ આપત્તિ સિયાતિ અનુવત્તમાનપદેહિ સહ યોજના.

તિવિધે ખેત્તસ્મિન્તિ મતમનુસ્સસરીરે વુત્તનયેન અક્ખાયિતયેભુય્યક્ખાયિતભેદે મગ્ગત્તયસઙ્ખાતે પારાજિકક્ખેત્તે ચ યેભુય્યક્ખાયિતઉપડ્ઢક્ખાયિતભેદે તસ્મિંયેવ મગ્ગત્તયસઙ્ખાતે ચ, અક્ખાયિતયેભુય્યક્ખાયિતભેદે કણ્ણચ્છિદ્દક્ખિનાસાવત્થિકોસવણસઙ્ખાતે ચ થુલ્લચ્ચયક્ખેત્તે ઉપડ્ઢક્ખાયિતયેભુય્યક્ખાયિતભેદે તસ્મિંયેવ કણ્ણચ્છિદ્દક્ખિનાસાવત્થિકોસવણસઙ્ખાતે ચ, અક્ખાયિતયેભુય્યક્ખાયિતઉપડ્ઢક્ખાયિત યેભુય્યક્ખાયિતભેદે અવસેસસરીરસઙ્ખાતે દુક્કટક્ખેત્તે ચાતિ તિવિધેપિ ખેત્તે. **સતી**તિ વિજ્જમાને. સન્થતે વા અસન્થતે વા મેથુનરાગસ્સ વસા સેવતો યથારહં પારાજિકથુલ્લચ્ચયદુક્કટસઙ્ખાતા તિવિધા આપત્તિ ભવેય્યાતિ અત્થો.

એતેસમેવ ચ ઉદ્ધુમાતાદિભાવં સમ્પત્તે સરીરે સન્થતાદિવુત્તવિકપ્પયુત્તેસુ તીસુ મગ્ગેસુ યત્થ કત્થચિ મેથુનરાગેન સેવતો આપજ્જિતબ્બદુક્કટઞ્ચ ઉદ્ધુમાતાદિસમ્પત્તે સબ્બત્થાપિ ચ દુક્કટન્તિ મનુસ્સસરીરે વુત્તનયેન વિઞ્ઞાતું સક્કાતિ ઇમસ્મિં તિરચ્છાનગતસરીરે વિસેસમત્તં દસ્સેતું ''તેસં અલ્લસરીરેસૂ''તિઆદીનં વુત્તત્તા દુક્કટં પુબ્બે વુત્તનયેન વેદિતબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''કુથિતકુણપે પન પુબ્બે વુત્તનયેનેવ સબ્બત્થ દુક્કટ''ન્તિ.

૨૩. બહિ છુપન્તસ્સાતિ યોજના. **નિમિત્તં** મુત્તકરણં. "**ઇત્થિયા**"તિ સામઞ્ઞેન વુત્તેપિ ચતુત્થગાથાય ''તિરચ્છાનગતિત્થિયા''તિ વક્ખમાનત્તા પારિસેસતો ઇમિના મનુસ્સામનુસ્સિત્થીનમેવ ગહણં, ઇમિના અમનુસ્સિત્થિયાપિ ગહણસ્સ. ઇમિસ્સાનન્તરગાથાય ઇતો ''ઇત્થિયા''તિ અનુવત્તિતે તત્રાપિ અમનુસ્સિત્થિયાપિ ગહણં સિયાતિ તમ્પિ વજ્જેત્વા કાયસંસગ્ગસઙ્ઘાદિસેસસ્સ વત્થુભૂતં મનુસ્સિત્થિમેવ દસ્સેતું તત્થ વુત્તં ''ઇત્થિયા''તિઅધિકવચનમેવ ઞાપકન્તિ વેદિતબ્બં.

મહાઅટ્ઠકથાયં (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૫૯-૬૦) ''ઇત્થિનિમિત્તં મેથુનરાગેન મુખેન છુપતિ, થુલ્લચ્ચય''ન્તિ સામઞ્ઞેન વુત્તત્તા ચ **ધમ્મક્ખન્ધકે** ''ન ચ ભિક્ખવે રત્તચિત્તેન અઙ્ગજાતં છુપિતબ્બં, યો છુપેય્ય, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ (મહાવ॰ ૨૫૨) સામઞ્ઞવચનતો ચ ઉદ્ધુમાતાદિભાવમસમ્પત્તાય અલ્લમતમનુસ્સિત્થિયા ચ અક્ખાયિતે વા યેભુય્યક્ખાયિતે વા નિમિત્તે સતિ પારાજિકવત્થુભાવતો તત્થાપિ બહિ છુપન્તસ્સ થુલ્લચ્ચયન્તિ અયમત્થોપિ મતામતવિસેસં અકત્વા ''ઇત્થિયા''તિ ઇમિનાવ સામઞ્ઞવચનેન ગહેતબ્બો.

૨૪. **નિમિત્તેના**તિ અત્તનો અઙ્ગજાતેન. **મુખેના**તિ પકતિમુખેન. **નિમિત્તં ઇત્થિયા**તિ જીવમાનકમનુસ્સિત્થિયા અઙ્ગજાતં. યસ્મા પન કાયસંસગ્ગસિક્ખાપદવિનીતવત્થૂસુ **મતિત્થિવત્થુમ્હિ** મતિત્થિયા સરીરે કાયસંસગ્ગરાગેન યો છુપતિ, તસ્સ ''અનાપત્તિ ભિક્ખુ સઙ્ઘાદિસેસસ્સ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ (પારા॰ ૨૮૧) વુત્તત્તા મતમનુસ્સિત્થી ન ગહેતબ્બા. તથેવ **યક્ખિવત્થુમ્હિ** કાયસંસગ્ગરાગેન યક્ખિનિયા સરીરં યેન ફુટ્ઠં, તસ્સ ''અનાપત્તિ ભિક્ખુ સઙ્ઘાદિસેસસ્સ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ વુત્તત્તા, ઇધેવ ઉપરિ દુતિયસઙ્ઘાદિસેસે ''પણ્ડકે યક્ખિપેતીસુ, તસ્સ થુલ્લચ્ચયં સિયા''તિ (વિ॰ વિ॰ ૩૪૧) વક્ખમાનત્તા ચ અમનુસ્સિત્થીપિ ન ગહેતબ્બા. તેન વુત્તં

‘‘જીવમાનકમનુસ્સિત્થિયા અઙ્ગજાત’’ન્તિ. અન્તો પવેસેતુકામતાય સતિ કાયસંસગ્ગરાગાસમ્ભવતો ‘‘કાયસંસગ્ગરાગેના’’તિ ઇમિના ચ બહિ છુપિતુકામતા વિઞ્ઞાયતીતિ ‘‘બહી’’તિ અનુવત્તનં વિનાપિ તદત્થો લબ્ભતિ. **ગરુક**ન્તિ સઙ્ઘાદિસેસો.

૨૫. તથેવ બહિ છુપન્તસ્સાતિ યોજના, અન્તો અપ્પવેસેત્વા બહિયેવ છુપન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. **ઉભયરાગેના**તિ કાયસંસગ્ગરાગેન, મેથુનરાગેન વા. **પુરિસસ્સાપી**તિ જીવમાનકપુરિસસ્સપિ. **પિ**-સદ્દો ન કેવલં વુત્તનયેન ઇત્થિયા નિમિત્તં કુસન્તસ્સેવ આપત્તિ, અથ ખો પુરિસસ્સાપીતિ દીપેતિ. ‘‘**નિમિત્ત**’’ન્તિ મુત્તકરણમેવ વુચ્ચતિ. ‘‘જીવમાનકપુરિસસ્સા’’તિ અયં વિસેસો કુતો લબ્ભતીતિ ચે? ‘‘કાયસંસગ્ગરાગેન વા મેથુનરાગેન વા જીવમાનકપુરિસસ્સ વત્થિકોસં અપ્પવેસેન્તો નિમિત્તેન નિમિત્તં છુપતિ, દુક્કટ’’ન્તિ ઇતો **અટ્ઠકથા**વચનતો (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૫૯-૬૦) લબ્ભતિ.

૨૬. અચિરવતિતરન્તાનં ગુન્નં પિટ્ઠિં અભિરુહન્તા છબ્બગ્ગિયા ભિક્ખૂ મેથુનરાગેન અઙ્ગજાતેન અઙ્ગજાતં છુપિંસૂતિ ઇમસ્મિં વત્થુમ્હિ ‘‘ન ચ ભિક્ખવે રત્તચિત્તેન અઙ્ગજાતં છુપિતબ્બં, યો છુપેય્ય, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા’’તિ (મહાવ॰ ૨૫૨) આગતનયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**નિમિત્તેના**’’તિઆદિ. એત્થાપિ ‘‘તથા’’તિ ઇમસ્સાનુવત્તનતો ‘‘બહી’’તિ લબ્ભતિ. અત્તનો **નિમિત્તેન** તિરચ્છાનગતિત્થિયા નિમિત્તં મેથુનરાગતો બહિ છુપન્તસ્સ થુલ્લચ્ચયં હોતીતિ યોજના.

૨૭. ‘‘મેથુનરાગતો’’તિ ઇમિના બ્યવચ્છિન્નમત્થં દસ્સેતુમાહ ‘‘**કાયસંસગ્ગરાગેના**’’તિઆદિ. એત્થાપિ ‘‘**કાયસંસગ્ગરાગેના**’’તિવચનસામત્થિયા બહિ છુપનં વેદિતબ્બં. **નિમિત્તસ્સા**તિ પસ્સાવમગ્ગસ્સ. **છુપને**તિ કુસને.

૨૮. **તમાવટ્ટકતે**તિ એત્થ ‘‘તં આવટ્ટકતે’’તિ પદચ્છેદો. **આવટ્ટકતે**તિ વિવટે. ‘‘મુખે’’તિ સમ્બન્ધિસદ્દત્તા, અઞ્ઞસ્સ સમ્બન્ધિનો ચ અનિદ્દિટ્ઠત્તા સુતાનુલોમિકાનં સુતસમ્બન્ધસ્સેવ બલવત્તા ચ પુરિમાનન્તરગાથાય ‘‘તિરચ્છાનગતિત્થિયા મુખે’’તિ કિઞ્ચાપિ સુતસ્સેવ સમ્બન્ધો વિઞ્ઞાયતિ, તથાપિ ઇમાય ગાથાય **વિનીતવત્થુમ્હિ** (પારા॰ ૭૩) ‘‘**અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ સિવથિકં ગન્ત્વા છિન્નસીસં પસ્સિત્વા વટ્ટકતે મુખે અચ્છુપન્તં અઙ્ગજાતં પવેસેસી**’’તિ દસ્સિતછિન્નસીસવત્થુસ્સ સઙ્ગહિતત્તા મનુસ્સમુખમેવ ગહેતબ્બં સિયા. તિરચ્છાનગતાનં, પન અમનુસ્સાનઞ્ચ મુખે તથા પવેસો નિદ્દોસોતિ વત્તુમસક્કુણેય્યત્તા તત્થાપિ ઇદમેવ ઉપલક્ખણન્તિ પારાજિકપ્પહોનકાનં સબ્બેસં મુખેતિ દટ્ઠબ્બં. તં અઙ્ગજાતં. તત્થ આવટ્ટકતે પારાજિકપ્પહોનકાનં **મુખે આકાસગતં કત્વા** કત્થચિ અફુસાપેત્વા **નીહરન્તસ્સ** ઉક્ખિપન્તસ્સ દુક્કટન્તિ યોજના. અથ વા તિરચ્છાનાનં આવટ્ટકતે મુખેતિ યોજેત્વા તદઞ્ઞસઙ્ગહો ઉપલક્ખણવસેન કાતબ્બો.

૨૯. **તથા**તિ ‘‘આકાસગતં કત્વા’’તિ યથાવુત્તપ્પકારં પરામસતિ. **ચતૂહિ પસ્સેહી**તિ સહત્થે કરણવચનં. ‘‘**પસ્સેહી**’’તિ સમ્બન્ધિસદ્દત્તા ‘‘નિમિત્તસ્સા’’તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. ‘‘**ઇત્થિયા**’’તિ સામઞ્ઞસદ્દત્તા ‘‘સબ્બસ્સા’’તિ પાઠસેસો. જાતિવાચકત્તા એકવચનં. ‘‘**ચતૂહિ પસ્સેહિ, હેટ્ઠિમત્તલ**’’ન્તિ ચ ઇમેસં સમ્બન્ધિપદસ્સ અનિદ્દેસેપિ મેથુનપારાજિકાધિકારત્તા ચ સન્થતચતુક્કસ્સ અટ્ઠકથાવસાને ઇમાય ગાથાય સઙ્ગહિતસ્સ ઇમસ્સ વિનિચ્છયસ્સ પરિયોસાને ‘‘યથા ચ ઇત્થિનિમિત્તે વુત્તં, એવં સબ્બત્થ લક્ખણં વેદિતબ્બ’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૬૧-૬૨) નિમિત્તવિનિચ્છયસ્સાતિદેસસ્સ કતત્તા ચ સામત્થિયેન ‘‘નિમિત્તસ્સા’’તિ લબ્ભતિ. ઇદમેવ ‘‘**પવેસેત્વા**’’તિ એતસ્સ આધારવસેન ગહેતબ્બં. ‘‘અઙ્ગજાત’’ન્તિ અનુવત્તતિ.

એવં વાક્યં પૂરેત્વા ''યથા આવટ્ટકતે મુખે અઙ્ગજાતં પવેસેત્વા તમાકાસગતં કત્વા નીહરન્તસ્સ દુક્કટં, તથા સબ્બસ્સા **ઇત્થિયા** નિમિત્તે પસ્સાવમગ્ગસઙ્ખાતે અઙ્ગજાતં પવેસેત્વા તસ્સ ચતૂહિ પસ્સેહિ સહ **હેટ્ઠિમત્તલં** ચત્તારો પસ્સે, હેટ્ઠિમત્તલઞ્ચ અચ્છુપન્તં આકાસગતં કત્વા નીહરન્તસ્સ દુક્કટ''ન્તિ યોજેત્વા અત્થો વત્તબ્બો.

૩૦. **ઉપ્પાટિતોટ્ઠમંસેસૂ**તિ ઉપ્પાટિતં ઓટ્ઠમંસં યેસન્તિ વિગ્ગહો. **તેસુ** દન્તેસુ. **બહિનિક્ખન્તકેસુ વા**તિ પકતિયા ઓટ્ઠમંસતો બહિ નિક્ખમિત્વા ઠિતેસુ વા દન્તેસુ. **વાયમન્તસ્સા**તિ અઙ્ગજાતેન છુપન્તસ્સ.

૩૧. **અટ્ઠિસઙ્ઘટ્ટનં કત્વા**તિ નિમિત્તમંસસન્નિસ્સયાનિ અટ્ઠીનિ સઙ્ઘટ્ટેત્વા. **મગ્ગે**તિ અટ્ઠિસઙ્ખાતમયે મગ્ગે. **દુવિધરાગતો**તિ મેથુનરાગેન વા કાયસંસગ્ગરાગેન વા. **વાયમન્તસ્સા**તિ અઙ્ગજાતં પવેસેત્વા ચારેન્તસ્સ.

૩૨. **આલિઙ્ગન્તસ્સા**તિ પરિસ્સજન્તસ્સ. **હત્થગાહાદીસુ હત્થો** નામ કપ્પરતો પટ્ઠાય યાવ અગ્ગનખા. હત્થસ્સ, તપ્પટિબન્ધસ્સ ચ ગહણં **હત્થગ્ગાહો**. અવસેસસરીરસ્સ, તપ્પટિબન્ધસ્સ ચ પરામસનં **પરામાસો**. **નિસ્સન્દેહે** પન ''માતુગામસ્સ સરીરસ્સ વા તપ્પટિબન્ધસ્સ વા હત્થેન ગહણં હત્થગ્ગાહો''તિ વુત્તં, તં અટ્ઠકથાય ન સમેતિ. તસ્મા યથાવુત્તનયસ્સેવ અટ્ઠકથાસુ આગતત્તા સોયેવ સારતો પચ્ચેતબ્બો. પરામસેપિ ''હત્થેન સરીરસ્સ, તપ્પટિબન્ધસ્સ ચ પરામસન''ન્તિ યં તત્થ વુત્તં, તમ્પિ ન યુજ્જતિ. અવસેસસરીરાવયવેનાપિ પરામસતો દુક્કટમેવ હોતીતિ. **ચુમ્બનાદીસૂ**તિ **આદિ**-સદ્દેન વેણિગ્ગાહાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. ''**અયં નયો**''તિ એતેન ''ઇત્થિયા મેથુનરાગેન હત્થગ્ગાહાદીસુ દુક્કટ''ન્તિ ઇમમત્થં અતિદિસતિ.

૩૩. મનુસ્સામનુસ્સેહિ અઞ્ઞેસુ તિરચ્છાનગતેસુ હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન મેથુનધમ્મપારાજિકવત્થુભૂતે સત્તે દસ્સેતુમાહ ''**અપદે**''તિઆદિ. ''**અપદે, દ્વિપદે, ચતુપ્પદે**''તિ ઇમેહિ વિસેસનેહિ વિસેસિતબ્બં ''સત્તનિકાયે''તિ ઇદં વત્તબ્બં. **અપદે** સત્તનિકાયે. **અહયો**તિ થલચરેસુ ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદતો હત્થિગિલનકે અજગરે ઉપાદાય હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન નાગા ચ. **મચ્છા**તિ જલજેસુ ઉપરિમકોટિયા પઞ્ચસતયોજનિકાનિ તિમિરપિઙ્ગલાદિમચ્છે ઉપાદાય હેટ્ઠિમન્તતો પાઠીનપાવુસાદયો મચ્છા ચ. **દ્વિપદે** સત્તનિકાયે. **કપોતા**તિ ઉપરિમકોટિયા ગરુળે ઉપાદાય હેટ્ઠિમન્તતો કપોતાકપોતપક્ખી ચ. પારાવતાતિ કેચિ. **ચતુપ્પદે** સત્તનિકાયે. **ગોધા**તિ ઉપરિમકોટિયા હત્થિં ઉપાદાય હેટ્ઠિમન્તતો ગોધા ચાતિ **ઇમે** સત્તા. **હેટ્ઠા**તિ હેટ્ઠિમપરિચ્છેદતો. **પારાજિકસ્સવત્થૂ**તિ મેથુનધમ્મપારાજિકસ્સ વત્થૂનીતિ પાઠસેસો.

૩૪. **સેવેતુકામતા** મેથુનસેવાય તણ્હા, તાય મેથુનરાગસઙ્ખાતાય સમ્પયુત્તં ચિત્તં **સેવેતુકામતાચિત્તં**. **મગ્ગે**તિ વચ્ચમગ્ગાદીનં અઞ્ઞતરે **મગ્ગે**. મગ્ગસ્સ અત્તનો મુત્તકરણસ્સ પવેસનં. પબ્બજ્જાય, પાતિમોક્ખસંવરસીલસ્સ વા અન્તે વિનાસે ભવોતિ **અન્તિમો**, પારાજિકાપન્નો પુગ્ગલો, તસ્સ વત્થુ અન્તિમભાવસ્સ કારણત્તા પારાજિકાપત્તિ **અન્તિમવત્થૂ**તિ વુચ્ચતિ, તદેવ પઠમં ચતુન્નં પારાજિકાનં આદિમ્હિ દેસિતત્તા પઠમન્તિમવત્થુ, તસ્સ **પઠમન્તિમવત્થુનો**, પઠમપારાજિકસ્સાતિ વુત્તં હોતિ.

૩૫. સામન્તા આપત્તિસમીપે ભવં **સામન્તં**, પારાજિકાપત્તિયા સમીપે પુબ્બભાગે ભવન્તિ અત્થો. **સેસાનં પન તિણ્ણમ્પી**તિ અવસેસાનં અદિન્નાદાનાદીનં તિણ્ણં પારાજિકધમ્માનં. થુલ્લચ્ચયં સામન્તમિતિ ઉદીરિતન્તિ સમ્બન્ધો. કથમુદીરિતં? ''ફન્દાપેતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ (પારા॰ ૯૪) દુતિયે, ''મનુસ્સં ઉદ્દિસ્સ ઓપાતં ખણતિ, પતિત્વા દુક્ખવેદનં ઉપ્પાદેતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ, તતિયે, ''પટિવિજાનન્તસ્સ આપત્તિ પારાજિકસ્સ, અપ્પટિવિજાનન્તસ્સ આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ (પારા॰ ૨૧૫) ચતુત્થે સમુદીરિતં.

એત્થ ચ ચતુત્થપારાજિકસ્સ થુલ્લચ્ચયાપત્તિયા સામન્તાપત્તિભાવો યસ્સ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં સમુલ્લપતિ, સો યાવ ન પટિવિજાનાતિ, તાવ સમુલ્લપનપચ્ચયા થુલ્લચ્ચયાપત્તિસમ્ભાવે, સમુલ્લપિતે તસ્મિં સમુલ્લપિતમત્થે પટિવિજાનન્તે પારાજિકાપત્તિસમ્ભાવે ચ યુજ્જતિ. સો ચ ''અપ્પટિવિજાનન્તસ્સ વુત્તે થુલ્લચ્ચય''ન્તિ ઇમિનાવ સઙ્ગહિતોતિ દટ્ઠબ્બં.

૩૬. **અજાનન્તસ્સ** વાતૂપત્થદ્ધં અઙ્ગજાતં દિસ્વા અત્તનો રુચિયા વીતિક્કમં કત્વા માતુગામેસુ ગચ્છન્તેસુ અજાનમાનસ્સ, મહાવને દિવા નિદ્દુપગતભિક્ખુનો વિય પરેહિ કિરિયમાનં અજાનન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. **તથેવા**તિ ઇમિના ''અનાપત્તીતિ ઞાતબ્બ''ન્તિ ઇદમાકડ્ઢતિ. **અસ્સાદિયન્તસ્સા**તિ ભિક્ખુપચ્ચત્થિકેસુ અભિભવિત્વા વીતિક્કમં કરોન્તેસુ ચ કારાપેન્તેસુ ચ, સપ્પમુખં પવિટ્ઠકાલે વિય ઉત્તસિત્વા અનધિવાસેન્તસ્સ ચ, મહાવને દિવાવિહારોપગતભિક્ખુનો વિય પરોપક્કમં ઞત્વાપિ કાયે આદિત્તઅગ્ગિના વિય ઉત્તસિત્વા અનધિવાસેન્તસ્સાતિ અત્થો. ''અજાનન્તસ્સા''તિ એત્થ અપિ-સદ્દો યોજેતબ્બો. બુદ્ધસાસને ખીરસાગરસલિલનિમ્મલે સબ્બપઠમં પાતુભૂતત્તા આદિ ચ તં વીતિક્કમસઙ્ખાતં કમ્મઞ્ચાતિ **આદિકમ્મં**, તં એતસ્સ અત્થીતિ આદિકમ્મી, એત્થ સુદિન્નો ભિક્ખુ, તસ્સ **આદિકમ્મિનો**તિ ગહેતબ્બો. ઉપરિપિ ઇમેસં પદાનં આગતાગતટ્ઠાને ઇમિનાવ નયેન અત્થો વેદિતબ્બો. ઇધ ચ ઉપરિ સબ્બસિક્ખાપદેસુ ચ નિદાનાદિવસેન સત્તરસવિધો સાધારણવિનિચ્છયો પકિણ્ણકે સઙ્ખેપતો, ઉત્તરે વિત્થારતો ચ આવિ ભવિસ્સતિ. તસ્મા એત્થ ન દસ્સિતોતિ વેદિતબ્બં.

૩૭-૩૮. **વિનયે**તિ વિનયપિટકે. **અનયૂપરમે**તિ નેતિ પાપેતિ સીલસમ્પદં સમાધિસમ્પદં પઞ્ઞાસમ્પદઞ્ચાતિ **નયો**, કાયવચીદ્વારેહિ અવીતિક્કમસઙ્ખાતો સંવરો, તપ્પટિપક્ખો અસંવરો **અનયો** નામ, તસ્સ ઉપરમો નિવત્તિ એત્થાતિ અનયૂપરમો, વિનયો, તત્થ અનયૂપરમે વિનયે.

તતો એવ **પરમે** ઉક્કટ્ઠે. અનયસ્સ વા ઉપરમે નિવત્તને **પરમે** ઉક્કટ્ઠેતિ ગહેતબ્બં. પરા ઉત્તમા મા સાસનસિરી એત્થાતિ **પરમો**, વિનયોતિ એવમ્પિ ગહેતબ્બં. ''વિનયો નામ સાસનસ્સ આયૂ''તિ (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમસઙ્ગીતિકથા; પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમસઙ્ગીતિકથા; ખુ॰ પા॰ અટ્ઠ॰ ૫.મહાસઙ્ગીતિકથા; થેરગા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૨૫૧) વચનતો ઉત્તમસાસનસમ્પત્તિયુત્તેતિ અત્થો.

સુજનસ્સાતિ સોભણો જનો સુજનો, સિક્ખાકામો અધિસીલસિક્ખાય સોભમાનો પિયસીલો કુલપુત્તો, તસ્સ નયને નયનૂપમે વિનયેતિ સમ્બન્ધો. અનયૂપરમત્તા, પરમત્તા ચ સુજનસ્સ કુલપુત્તસ્સ **નયને** નયનૂપમે. **સુખાનયને**તિ લોકિયલોકુત્તરભેદં સુખં આનેતીતિ સુખાનયનં, તસ્મિં. ઇદઞ્ચ ''નયને''તિ એતસ્સ વિસેસનં.

એતં વિસેસનં કિમત્થન્તિ ચે? ઉપમાભાવેન ગહિતપકતિનયનતો ઇધ સમ્ભવન્તં વિસેસં દસ્સેતુન્તિ વેદિતબ્બં. કતરો સો વિસેસોતિ ચે? પકતિનયનં રાગદોસાદિકિલેસૂપનિસ્સયો હુત્વા દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકદુક્ખસ્સ ચ પચ્ચયો હોતિ. ઇદં પન વિનયનયનં ઇમસ્સ કુલપુત્તસ્સ એવં અહુત્વા એકંસેન મોક્ખાવહનસુખસ્સેવ પચ્ચયો હોતીતિ ઇમસ્સ વિસેસસ્સ દસ્સનત્થં. યથા વિનયમવિરાધેત્વા પટિપજ્જનેન સિજ્ઝનકસીલસંવરમૂલકઅવિપ્પટિસારાદિઅનુપાદિસેસપરિનિબ્બાનાવસા- નફલસમ્પત્તિવસેન ઉપ્પજ્જનકલોકિયલોકુત્તરસુખાવહને વિનયેતિ વુત્તં હોતિ.

પધાનરતોતિ એત્થ ''અપી''તિ પાઠસેસો. પધાને વિનયાભિયોગે રતોપિ, વિનયે અજ્ઝાયનસવનચિન્તનાદિવસેન વાયમન્તોપીતિ અત્થો. અથ વા ''વિરાગો સેટ્ઠો ધમ્માન''ન્તિ (ધ॰ પ॰ ૨૭૩;

નેત્તિ॰ ૧૭૦; કથા॰ ૮૭૨) વચનતો **પધાનં** નિબ્બાનં, તસ્મિં રતોતિ અત્થો . **સારમતે**તિ ''સાર''ન્તિ અધિમતે. અથ વા સારં અફેગ્ગુમતં મહાવિહારવાસીનં આચરિયમતં એત્થાતિ "**સારમતો**"તિ વિનયવિનિચ્છયો વુત્તો, તસ્મિં. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં વિનયવિનિચ્છયે. **રતો**તિ અચ્ચન્તાભિરતો. "**ન રતો**"તિ એત્થ ન-કારં ''રમતે''તિ ઓસાનપદેન યોજેત્વા યો પન ન રમતેતિ સમ્બન્ધો.

થેરનવમજ્ઝિમભિક્ખુભિક્ખુનીનં અન્તરે **યો પન** પુગ્ગલો નિચ્ચપરિવત્તનસવનાનુસ્સરણચિન્તનવસેન **ન રમતે ન** કીળતિ, સો પુગ્ગલો **વિનયે પધાનરતોપિ** વિનયપિટકે અજ્ઝયનસવનાદિવસેન યુત્તપયુત્તોપિ પટુ હોતિ કિં, ન હોતેવાતિ દસ્સેતિ. વિનયપિટકે પાટવમાકઙ્ખન્તેહિ પઠમં તાવેત્થ સક્કચ્ચં અભિયોગો કાતબ્બોતિ અધિપ્પાયો.

ઇમમેવત્થં આનિસંસપારંપરિયપયોજનેન સહ દસ્સેતુમાહ "**ઇમ**"ન્તિઆદિ. **ઇમ**ન્તિ વુચ્ચમાનં વિનયવિનિચ્છયં, ''અવેદી''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. ''યો''તિ પાઠસેસો. યો કુલપુત્તો સતિસમ્પજઞ્ઞસદ્ધાસમ્પન્નો **ઇમં** વિનયવિનિચ્છયં સમ્મા **અવેદિ** અઞ્ઞાસિ. કિં ભૂતન્તિ આહ "**હિતવિભાવન**"ન્તિ. લોકિયલોકુત્તરસમ્પત્તિયા મૂલસાધનત્તા સીલમિધ હિતં નામ, તં વિભાવેતિ પકાસેતીતિ હિતવિભાવનોતિ વિગ્ગહો. ''સીલે પતિટ્ઠાય...પે॰... વિજટયે જટ''ન્તિ (સં॰ નિ॰ ૧.૨૩, ૧૯૨; મિ॰ પ॰ ૨.૧.૯) વુત્તત્તા સબ્બકિલેસજટાવિજટનલોકુત્તરઞાણસ્સ પદટ્ઠાનસોપચારસાભિઞ્ઞારૂપારૂપઅટ્ઠસમાધીનં પદટ્ઠાનતાય સબ્બલોકિયલોકુત્તરગુણસમ્પદાનં મૂલભૂતેસુ ચતુપારિસુદ્ધિસીલેસુ પધાનં પાતિમોક્ખસંવરસીલં, તપ્પકાસકત્તા અયં વિનયવિનિચ્છયો ''હિતવિભાવનો''તિ વુત્તો.

ભાવનન્તિ ભાવીયતિ પુનપ્પુનં ચેતસિ નિવેસીયતીતિ ભાવનો, ભાવનીયોતિ વુત્તં હોતિ. હિતવિભાવકત્તાયેવ હિતત્થીહિ પુનપ્પુનં ચિત્તે વાસેતબ્બોતિ વુત્તં હોતિ, તં એવંવિધં વિનયવિનિચ્છયં. **સુરસમ્ભવ**ન્તિ રસીયતિ અસ્સાદીયતીતિ રસો, સદ્દરસો અત્થરસો કરુણાદિરસો વિમુત્તિરસો ચ, સોભણો રસો એતસ્સાતિ **સુરસો**, વિનયવિનિચ્છયો, તં સુરસં. **ભવં** ભવન્તં, સન્તન્તિ વુત્તં હોતિ, સુરસં સમાનં, સુરસં ભૂતન્તિ અત્થો. કિં વુત્તં હોતિ? ''સિલેસો પસાદો સમતા મધુરતા સુખુમાલતા અત્થબ્યત્તિ ઉદારતા ઓજો કન્તિ સમાધી''તિ એવં વુત્તેહિ કવિજનેહિ અસ્સાદેતબ્બસિલેસાદિદસવિધસદ્દજીવિતગુણસઙ્ખાતસદ્દરસસમ્પત્તીહિ ચ સભાવાખ્યાનં ઉપમા રૂપકં દીપકં આવુત્તીતિ એવમાદિક્કમનિદ્દિટ્ઠપઞ્ચતિંસઅત્થાલઙ્કારેસુ અનુરૂપસભાવાખ્યાનાદિપ્પધાનઅત્થાલઙ્કારસઙ્ખાતઅત્થરસસમ્પત્તીહિ ચ યથાસમ્ભવં પકાસિતબ્બકરુણારસઅબ્ભુતરસસન્તરસાદીહિ ચ યુત્તત્તા સુરસં ઇમં વિનયવિનિચ્છયન્તિ વુત્તં હોતિ.

અથ વા ઇમિના પકરણેન પધાનતો વિધીયમાનપાતિમોક્ખસંવરસીલસ્સ એકન્તેન સમાધિસંવત્તનિકત્તા સમાધિસ્સ ચ પઞ્ઞાય પદટ્ઠાનત્તા પઞ્ઞાય ચ નિબ્બાનપાપનતો મૂલકારણં હુત્વા કમેન નિબ્બાનામતફલરસસમ્પદાયકં ઇમં વિનયવિનિચ્છયં પરમસ્સાદનીયરૂપેન ધિતિવિમુત્તિરસેન સુરસભૂતન્તિ વુત્તં હોતીતિ ચ વેદિતબ્બં. **સમ્ભવ**ન્તિ એત્થ **સં** વુચ્ચતિ સુખં કાયિકં ચેતસિકઞ્ચ, તં ભવતિ એતસ્માતિ સમ્ભવો, વિનયવિનિચ્છયો, તં, કાયચિત્તસુખાનં મૂલકારણભૂતં, વુત્તનયેન સુરસત્તા ચ યથાવુત્તરસસમ્પદસારમહુસ્સવેન સમ્ભૂતમાનસિકસુખસ્સ, તંસમુટ્ઠાનરૂપનિસ્સયકાયિકસુખસ્સ ચ પભવભૂતન્તિ અત્થો. એત્તાવતા ઇમસ્સ વિનયવિનિચ્છયસ્સ સમ્મા વિઞ્ઞાતબ્બતાય કારણં દસ્સિતં હોતિ.

એવં નાનાગુણરતનાકરં ઇમં વિનયવિનિચ્છયં સમ્પજાનન્તો સો કુલપુત્તો કિં હોતીતિ ચે? પાલિના ઉપાલિના સમો ભવતિ. **પાલિના**તિ સાસનં પાલેતીતિ ‘‘**પાલો**’’તિ વિનયો વુચ્ચતિ, વુત્તઞ્હિ ‘‘વિનયો નામ સાસનસ્સ આયૂ’’તિ (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમસઙ્ગીતિકથા; પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમસઙ્ગીતિકથા; ખુ॰ પા॰ અટ્ઠ॰ ૫.મહાસઙ્ગીતિકથા; થેરગા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૨૫૧) સો અસ્સ અત્થીતિ **પાલી**, પરિયત્તિપટિપત્તિપટિવેધવસેન તિવિધસાસનસ્સ જીવિતભૂતવિનયપઞ્ઞત્તિસઙ્ખાતસાસનધરત્તા ‘‘પાલી’’તિ લદ્ધનામેન ઉપાલિના, ‘‘એતદગ્ગં ભિક્ખવે મમ સાવકાનં ભિક્ખૂનં વિનયધરાનં યદિદં ઉપાલી’’તિ (અ॰ નિ॰ ૧.૨૧૯, ૨૨૮) ચતુપરિસમજ્ઝે નિસિન્નેન સદ્ધમ્મવરચક્કવત્તિના સમ્માસમ્બુદ્ધેન મુખપદુમં વિકાસેત્વા પકાસિતએતદગ્ગટ્ઠાનેન વિસેસતો સાયનરક્ખનકભાવેન પટિલદ્ધપાલીતિનામધેય્યેન ઉપાલિમહાથેરેન સમો હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

કસ્મિં વિસયે સમો ભવતીતિ ચે? સાસને. **સાસને**તિ યથાવુત્તે તિવિધે સાસને, તત્રાપિ થાવરજઙ્ગમસકલવત્થુવિત્થારાધરમણ્ડલસદિસે પટિપત્તિપટિવેધદ્વયધારે પરિયત્તિસાસને, તત્થાપિ વિનયકથાધિકારત્તા લબ્ભમાને વિનયપિટકસઙ્ખાતપરિયત્તિસાસનેકદેસે સમો ભવતીતિ અત્થો.

કિંભૂતે સાસને? મારબલિસાસને. મારસ્સ બલિ **મારબલિ**, મારગોચરો, તસ્સ સાસનં હિંસકં **મારબલિસાસનં**, તસ્મિં. ખન્ધાદીસુ પઞ્ચસુ મારેસુ પધાનભૂતકામરાગાદિપભવકિલેસમારસ્સ ગોચરભાવેન બલિસઙ્ખાતઇત્થિસરીરાદિનિસ્સયફોટ્ઠબ્બાદિવિસયસ્સ પરિચ્ચજાપનત્થં ‘‘યો પન ભિક્ખુ…પે॰… અસંવાસો’’તિઆદિના (પારા॰ ૪૪) નયેન વુત્તત્તા તસ્સ મારબલિસ્સ હિંસકં હોતીતિ મારબલિસાસનનામધેય્યવિનયપઞ્ઞત્તિસઙ્ખાતસાસનેતિ અત્થો.

અથ વા ‘‘બળિસેનપિ જાલેન, હત્થેન કુમિનેન વા’’તિ **ઉદકટ્ઠકથાય** વક્ખમાનત્તા બળિસ-સદ્દેન મચ્છમારણકણ્ટકમાહ, તં મારસ્સ બળિસં અસતિ ખિપતિ વજ્જેતીતિ **મારબળિસાસનં**, તસ્મિં, ‘‘સમન્તપાસો મારસ્સા’’તિ વુત્તત્તા સંસારસાગરે પરિવત્તમાનકસંકિલેસદાસપુથુજ્જનસઙ્ખાતમચ્છે ગણ્હિતું મારમહાકેવટ્ટેન પક્ખિત્તબળિસસઙ્ખાતઇત્થિરૂપસદ્દાદિપઞ્ચકામગુણા- મિસાવુતકામરાગાદિકિલેસમહાબળિસં તદઙ્ગપ્પહાનવીતિક્કમપ્પહાનાદિવસેન પજહન્તે વિનયપઞ્ઞત્તિસઙ્ખાતે સાસનેતિ અધિપ્પાયો.

એત્થ ચ સારમતે **ઇધ** ઇમસ્મિં વિનયવિનિચ્છયે યો પન ન રમતે, સો પુગ્ગલો અનયૂપરમે તતો એવ **પરમે** ઉત્તમે સુજનસ્સ સુખાનયને **નયને** નયનુપમે વિનયે **રતો** અભિરતો **પધાનરતોપિ** વિનયે અજ્ઝાયનાદીસુ યોગમાપજ્જન્તોપિ **પટુ હોતિ** પટુતરો હોતિ કિં, ન હોતેવ. તસ્મા વિનયે પાટવત્થિના એત્થેવ સક્કચ્ચાભિયોગો કાતબ્બોતિ સઙ્ખેપતો સાધિપ્પાયા અત્થયોજના વેદિતબ્બા. અથ વા પધાને ચતુબ્બિધે સમ્મપ્પધાને વીરિયે **રતો** અભિરતો **યો પન** નરો સારમતે **ઇધ** ઇમસ્મિં વિનયવિનિચ્છયે યતો રમતે, અતો તસ્મા સો અનયૂપરમે સુજનસ્સ સુખાનયને વિનયે **પટુ હોતિ** કુસલો હોતીતિ યોજનાતિ નો ખન્તિ.

હિતવિભાવનં હિતપ્પકાસકં **ભાવનં** ભાવનીયં આસેવિતબ્બં **સુરસમ્ભવં** સુરસં સમાનં સુરસં ભૂતં **સમ્ભવં** સુખહેતુકં **ઇમં** વિનયવિનિચ્છયં યો **અવેદિ** અઞ્ઞાસિ, સો પુગ્ગલો **મારબળિસાસને** મારવિસયપ્પહાનકરે, અથ વા મારબળિસસ્સ મારસ્સ વત્થુકામામિસાવુતકિલેસકામબળિસસ્સ અસને વજ્જમાને **સાસને** તિવિધેપિ જિનસાસને, તત્થાપિ પટિપત્તિપટિવેધાનં પતિટ્ઠાનભૂતે પરિયત્તિસાસને, તત્રાપિ સકલસાસનસ્સ જીવિતસમાને

વિનયપઞ્ઞત્તિસઙ્ખાતપરિયત્તિસાસનેકદેસે **પાલિના** વિનયપરિયત્તિયં એતદગ્ગે ઠપનેન સાસનપાલને તંમૂલભાવતો પાલસઙ્ખાતવિનયપરિયત્તિયા પસત્થતરેન **ઉપાલિના** ઉપાલિમહાથેરેન સમો ભવતીતિ યોજના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

પઠમપારાજિકકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

દુતિયપારાજિકકથાવણ્ણના

૩૯. ઇદાનિ દુતિયં પારાજિકવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**આદિયન્તો**"તિઆદિ. તત્થ ''થેય્યચિત્તેના''તિ પાઠસેસો. સો ચ પચ્ચત્તેકવચનન્તેહિ સબ્બપદેહિ યોજેતબ્બો, થેય્યચિત્તેન **આદિયન્તો** પરાજિતોતિ સમ્બન્ધો. પરસન્તકં આરામાદિં અભિયુઞ્જિત્વા સામિકં પરાજેત્વા થેય્યચિત્તેન ગણ્હન્તો તદત્થાય કતે પુબ્બપયોગે દુક્કટં, સામિકસ્સ વિમતુપ્પાદને થુલ્લચ્ચયઞ્ચ આપજ્જિત્વા તસ્સ ચ અત્તનો ચ ધુરનિક્ખેપેન પાતિમોક્ખસંવરસીલસમ્પત્તિયા અદાયાદો હુત્વા પરાજિતો હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

"**તથા**"તિ ચ "**અપી**"તિ ચ "**પરાજિતો**"તિ ચ ''થેય્યચિત્તેના''તિ ઇમિના સહ એકતો કત્વા "**હરન્તો**"તિઆદીહિ ચતૂહિપિ પદેહિ યોજેતબ્બં. થેય્યચિત્તેન **હરન્તોપિ** તથા પરાજિતોતિ યોજના સીસાદીહિ પરસન્તકં ભણ્ડં હરન્તો થેય્યચિત્તેન ભણ્ડસ્સ આમસને દુક્કટઞ્ચ ફન્દાપને થુલ્લચ્ચયઞ્ચ આપજ્જિત્વા સીસતો ખન્ધોહરણાદિપયોગં કરોન્તોપિ તથા પરાજિતો હોતીતિ અત્થો.

થેય્યચિત્તેન **અવહરન્તોપિ** તથા પરાજિતોતિ યોજના. અયં પનેત્થ અત્થો – અઞ્ઞેહિ સઙ્ગોપનાદિં સન્ધાય અત્તનિ ઉપનિક્ખિત્તભણ્ડં ''દેહિ મે ભણ્ડ''ન્તિ ચોદિયમાનો ''ન મયા ગહિત''ન્તિઆદિના મુસા વત્વા થેય્યચિત્તેન ગણ્હન્તોપિ તસ્સ વિમતુપ્પાદને થુલ્લચ્ચયમાપજ્જિત્વા તથેવ ધુરનિક્ખેપેન પરાજિતો હોતીતિ. ''નાહં અગ્ગહેસિ''ન્તિઆદિના અવજાનિત્વા પટિક્ખિપિત્વા હરન્તો ''અવહરન્તો''તિ વુત્તો.

થેય્યચિત્તેન **ઇરિયાપથં વિકોપેન્તોપિ** તથા પરાજિતોતિ યોજના. યં પન અઞ્ઞેસં ભણ્ડહરણકમનુસ્સાદીનમઞ્ઞતરં ''તેન ભણ્ડેન સહ ગણ્હામી''તિ ભણ્ડં હરન્તં થેય્યચિત્તેન નિવારેત્વા અત્તના ઇચ્છિતદિસાભિમુખં કત્વા તસ્સ પકતિઇરિયાપથં વિકોપેન્તોપિ પઠમપાદુદ્ધારેન થુલ્લચ્ચયમાપજ્જિત્વા દુતિયપદવારાતિક્કમેન તથેવ પરાજિતો હોતીતિ અત્થો.

થેય્યચિત્તેન **ઠાના ચાવેન્તોપિ** તથા પરાજિતોતિ યોજના. થલાદીસુ ઠિતં ભણ્ડં થેય્યચિત્તેન અવહરિતુકામતાય ઠિતટ્ઠાનતો અપનેન્તોપિ દુતિયપરિયેસનાદીસુ આમસનાવસાનેસુ સબ્બેસુપિ પયોગેસુ દુક્કટાનિ ચ ફન્દાપને થુલ્લચ્ચયઞ્ચ આપજ્જિત્વા ઉપરિ વક્ખમાનપ્પકારેસુ વિય ઠિતટ્ઠાનતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અપનેન્તો તથેવ પરાજિતો હોતીતિ અત્થો.

એવમેતાય ગાથાય ''આદિયેય્ય હરેય્ય અવહરેય્ય ઇરિયાપથં વિકોપેય્ય ઠાનાચાવેય્ય સઙ્કેતં વીતિનામેય્યા''તિ (પારા॰ ૯૨) પદભાજનાગતેસુ છસુ પદેસુ આદો પઞ્ચ પદાનિ સઙ્ગહેત્વા છટ્ઠં પદં કસ્મા ન

સઙ્ગહિતન્તિ ચે? અયં ગાથા ન તંપદભાજનં દસ્સેતું વુત્તા, અથ ખો તેસં પદાનં વિનિચ્છયં સન્ધાય **અટ્ઠકથાસુ** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૨) વુત્તપઞ્ચવીસતિઅવહારે દસ્સેતું તદવયવભૂતપઞ્ચપઞ્ચકાનિ દસ્સેતુકામેન વુત્તા, તસ્મા એત્થ છટ્ઠં પદં ન વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. અથ વા વક્ખમાને તતિયપઞ્ચકે નિસ્સગ્ગિયાવહારપદેન, પઞ્ચમપઞ્ચકે પરિકપ્પાવહારપદેન ચ સઙ્ગય્હમાનત્તા એત્થ નાનેકભણ્ડપઞ્ચકદ્વયં અસઙ્કરતો દસ્સેતું છટ્ઠં પદં ન ગહિતન્તિ વેદિતબ્બં.

૪૦. ઇમસ્મિં અદિન્નાદાનપારાજિકે વત્થુમ્હિ ઓતિણ્ણે કત્તબ્બવિનિચ્છયસ્સ પઞ્ચવીસતિઅવહારાનં અઙ્ગાનિ હોન્તિ, તે ચ નાનાભણ્ડપઞ્ચકં એકભણ્ડપઞ્ચકં સાહત્થિકપઞ્ચકં પુબ્બપયોગપઞ્ચકં થેય્યાવહારપઞ્ચકન્તિ નિદ્દિટ્ઠા પઞ્ચપઞ્ચકભેદા, તત્થ ઇમાય ગાથાય નાનેકભણ્ડપઞ્ચકદ્વયપ્પભેદે દસ અવહારે સઙ્ગહેત્વા અવસેસપઞ્ચકત્તયં દસ્સેતું “**તત્થા**”તિ આરદ્ધં. તત્થ **તત્થા**તિ તિસ્સં ગાથાયં. **નાનેકભણ્ડાન**ન્તિ નાના, એકો ચ ભણ્ડો યેસન્તિ વિગ્ગહો. સવિઞ્ઞાણકઅવિઞ્ઞાણકભણ્ડવસેન નાનાભણ્ડપઞ્ચકઞ્ચ સવિઞ્ઞાણકભણ્ડવસેનેવ એકભણ્ડપઞ્ચકઞ્ચ વેદિતબ્બં. પઞ્ચ પરિમાણા યેસન્તે **પઞ્ચકા**, તેસં. **અવહારા**તિ અવહરણાનિ, ચોરકમ્માનીતિ વુત્તં હોતિ. **એતે**તિ અનન્તરગાથાય ‘‘આદિયન્તો’’તિઆદિના નિદ્દિટ્ઠા આદિયન્તાદયો. પટિપત્તિસન્તાને વિસેસં વિનિચ્છયં ભાવેતિ ઉપ્પાદેતીતિ વિભાવી, વિનયધરો, તેન **વિભાવિના**. **વિઞ્ઞાતબ્બા**તિ પરેસં આરામાદિસવિઞ્ઞાણકવત્થૂનિ વા દાસમયૂરાદિં કેવલં સવિઞ્ઞાણકવત્થુમત્તં વા અવહરિતું કતા યથાવુત્તસરૂપા આદિયનાદયો ઠાનાચાવનપરિયોસાના પઞ્ચ અવહારા યથાવુત્તનાનાભણ્ડએકભણ્ડવિસયા હુત્વા પવત્તન્તીતિ નાનાભણ્ડપઞ્ચકં એકભણ્ડપઞ્ચકન્તિ દસ અવહારા ભવન્તીતિ વિનયધરેન ઓતિણ્ણસ્સ વત્થુનો વિનિચ્છયોપકારકત્તા તથતો ઞાતબ્બાતિ અત્થો.

૪૧. એવં પઞ્ચવીસતિ અવહારે દસ્સેતું વત્તબ્બેસુ પઞ્ચસુ પઞ્ચકેસુ નાનેકભણ્ડપઞ્ચકાનિ દ્વે દસ્સેત્વા ઇદાનિ અવસેસપઞ્ચકત્તયં દસ્સેતુમાહ “**સાહત્થા**”તિઆદિ. તત્થ **સાહત્થો**તિ સકો હત્થો, તેન નિબ્બત્તો, તસ્સ વા સમ્બન્ધીતિ સાહત્થો, અવહારો, ચોરેન સહત્થા કતો અવહારોતિ અત્થો. **આણત્તિકો ચેવા**તિ આણત્તિયા નિબ્બત્તો આણત્તિકો, અવહારો, ચોરસ્સ ‘‘ઇમં નામ ભણ્ડં ગણ્હા’’તિ યસ્સ કસ્સચિ આણાપનેન સિદ્ધો અવહારો ચ. **નિસ્સગ્ગો**તિ નિસ્સજ્જનં નિસ્સગ્ગો, અવહારો, સુઙ્કઘાતટ્ઠાને, પરિકપ્પિતોકાસે વા ઠત્વા ભણ્ડસ્સ બહિ પાતનન્તિ વુત્તં હોતિ.

અત્થસાધકોતિ પારાજિકાપત્તિસઙ્ખાતં અત્થં સાધેતીતિ અત્થસાધકો, સો અવહારો ચ યથાણત્તિકં અવિરાધેત્વા એકંસેન અવહરન્તસ્સ ‘‘અસુકસ્સ ભણ્ડં અવહરા’’તિ અવિસેસેન વા અવહરિતબ્બવત્થુવિસેસો ગહણકાલો ગહણદેસો ગહણાકારો ચાતિ એવમાદિવિસેસાનમઞ્ઞતરેન વિસેસેત્વા વા આણાપનઞ્ચ એકંસેન પાદગ્ઘનકતેલપિવનકં ઉપાહનાદિકિઞ્ચિવત્થું તેલભાજનાદીસુ પાતનાદિપ્પયોગો ચાતિ એવમાદિપ્પયોગો ચ કિરિયાસિદ્ધિયા પુરેતરમેવ પારાજિકસઙ્ખાતસ્સ અત્થસ્સ સાધનતો અત્થસાધકો અવહારો ચાતિ વુત્તં હોતિ.

ધુરનિક્ખેપનઞ્ચાતિ ધુરસ્સ નિક્ખેપનં ધુરનિક્ખેપનં, તઞ્ચ અવહારો, પરસન્તકાનં આરામાદીનં અભિયોગવિસયે ચ ઉપનિક્ખિત્તસ્સ ભણ્ડાદિનો વિસયે ચ ચોરસ્સ સામિનો વિસ્સજ્જને ચ સામિનો ચ, યદા કદાચિ યથાકથઞ્ચિ ગણ્હિસ્સામીતિ ગહણે નિરુસ્સાહભાવસઙ્ખાતો ધુરનિક્ખેપાવહારો ચાતિ વુત્તં હોતિ. ઇતિ ઇદં ધુરનિક્ખેપનઞ્ચ યથાવુત્તપ્પકારં સાહત્થાદિચતુક્કઞ્ચ પઞ્ચન્નં અવહારાનં સમૂહો **પઞ્ચકં**, સાહત્થાદિપઞ્ચકં “**સાહત્થપઞ્ચક**”ન્તિ વુચ્ચતિ. **આદિ**-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠોતિ વેદિતબ્બં.

૪૨. **પુબ્બસહપયોગા ચા**તિ એત્થ ‘‘પુબ્બપયોગો સહપયોગો’’તિ પયોગ-સદ્દો પચ્ચેકં યોજેતબ્બો. ‘‘આણત્તિવસેન પુબ્બપયોગો વેદિતબ્બો’’તિ **અટ્ઠકથા**વચનતો (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૨) યથાણત્તિકમવિરાધેત્વા ગણ્હતો ‘‘અસુકસ્સ ઇત્થન્નામં ભણ્ડં અવહરા’’તિ આણાપનં **પુબ્બપયોગો** નામ અવહારો. કાયેન, વાચાય વા પયુજ્જનં આણાપનં **પયોગો**, આણત્તસ્સ ભણ્ડગ્ગહણતો પુબ્બત્તા પુબ્બો ચ સો પયોગો ચાતિ **પુબ્બપયોગો** અવહારોતિ દટ્ઠબ્બં. ‘‘ઠાનાચાવનવસેન સહપયોગો વેદિતબ્બો’’તિ **અટ્ઠકથા**વચનસ્સ ઉપલક્ખણપદત્તા ઠાનાચાવનઞ્ચ પરાયત્તભૂમિગહણે ખીલસઙ્કમનાદિકઞ્ચ સહપયોગો અવહારોતિ વેદિતબ્બો.

સંવિદાહરણન્તિ બહૂહિ એકતો હુત્વા ‘‘ઇદં નામ ભણ્ડં અવહરિસ્સામા’’તિ સંવિદહિત્વા સબ્બેહિ, એકતો વા સબ્બેસં અનુમતિયા એકેન વા ગન્ત્વા પરસન્તકસ્સ થેય્યચિત્તેન હરણસઙ્ખાતો સંવિદાવહારો ચ. સમં એકી હુત્વા વિસું એકેનાપિ થેય્યચિત્તેન પાદે વા પાદારહે વા ગહિતે કતમન્તનાનં સબ્બેસમ્પિ પારાજિકં હોતીતિ દટ્ઠબ્બં . સંવિદહિત્વા મન્તેત્વા અવહરણં **સંવિદાહરણં**. નિરુત્તિનયેન સદ્દસિદ્ધિ વેદિતબ્બા. ‘‘સંવિદાહરણ’’ન્તિ ‘‘સંવિદાવહારો’’તિ ઇમસ્સ વેવચનં. ‘‘સમ્બહુલા સંવિદહિત્વા એકો ભણ્ડં અવહરતિ, આપત્તિ સબ્બેસં પારાજિકસ્સા’’તિ (પારા॰ ૧૧૮) વચનતો એવં સહકતમન્તનેસુ એકેનાપિ થેય્યચિત્તેન પાદે વા પાદારહે વા ગહિતે કતમન્તનાનં સબ્બેસં પારાજિકં હોતીતિ દટ્ઠબ્બં.

સઙ્કેતકમ્મન્તિ પુબ્બણ્હાદિકાલપરિચ્છેદેન સઞ્જાનનં **સઙ્કેતો**, તેન કતં કમ્મં અવહરણં સઙ્કેતકમ્મં નામ. તં પન પુરેભત્તાદીસુ કઞ્ચિ કાલં પરિચ્છિન્દિત્વા ‘‘ઇમસ્મિં કાલે ઇત્થન્નામં ભણ્ડં અવહરા’’તિ વુત્તે તસ્મિંયેવ કાલે તંયેવ યથાવુત્તં ભણ્ડં અવહરતિ ચે, સઙ્કેતકારકસ્સ સઙ્કેતક્ખણેયેવ પારાજિકન્તિ સઙ્ખેપતો વેદિતબ્બં.

નેમિત્તન્તિ પરભણ્ડાવહારસ્સ હેતુત્તા અક્ખિનિખણનાદિ **નિમિત્તં** નામ, તેન નિબ્બત્તં નેમિત્તં, અવહરણસઙ્ખાતકમ્મં અવહારો. ‘‘મયા અક્ખિમ્હિ નિખણિતે વા ભમુમ્હિ ઉક્ખિત્તે વા ઇત્થન્નામં ભણ્ડં અવહરા’’તિ આણત્તેન તં નિમિત્તં દિસ્વા વુત્તમેવ ભણ્ડં વુત્તનિયામમવિરાધેત્વા ગહિતં ચે, નિમિત્તકારકસ્સ નિમિત્તકરણક્ખણેયેવ પારાજિકં હોતિ. વુત્તનિયામં વિરાધેત્વા ગહિતં ચે, નિમિત્તકારકો મુચ્ચતિ, અવહારકસ્સેવ પારાજિકં. પુબ્બપયોગો આદિ યસ્સ તં **પુબ્બપયોગાદિ**, પુબ્બપયોગાદિ ચ તં પઞ્ચકઞ્ચાતિ વિગ્ગહો.

૪૩. થેય્યઞ્ચ પસય્હઞ્ચ પરિકપ્પો ચ પટિચ્છન્નો ચ કુસો ચ **થેય્યપસય્હપરિકપ્પપટિચ્છન્નકુસા**, તે આદી ઉપપદભૂતા યેસં અવહારાનં તે **થેય્ય...પે॰... કુસાદિકા** , અવહારા, ઇમિના થેય્યાવહારો ચ...પે॰... કુસાવહારો ચાતિ વુત્તં હોતિ. તત્થ **થેય્યાવહારો**તિ **થેનો** વુચ્ચતિ ચોરો, તસ્સ ભાવો **થેય્યં**, એત્થ ન-કારલોપો નિરુત્તિનયેન દટ્ઠબ્બો, તેન અવહરણં થેય્યાવહારો, સન્ધિચ્છેદાદિવસેન અદિસ્સમાનેન ગહણઞ્ચ કૂટમાનકૂટકહાપણાદીહિ વઞ્ચેત્વા ગહણઞ્ચ થેય્યાવહારો.

પસય્હ અભિભવિત્વા અવહરણં **પસય્હાવહારો**, ગામવિલોપકા વિય સામિકે અભિભવિત્વા ગહણઞ્ચ રાજભટાદયો વિય અભિભવિત્વા નિબદ્ધકરગ્ગહણે અધિકગ્ગહણઞ્ચ પસય્હાવહારો.

વત્થસુત્તાદિકં પરિચ્છિજ્જ કપ્પેત્વા અવહરણં **પરિકપ્પાવહારો**, સો ચ ભણ્ડોકાસપરિકપ્પવસેન દુવિધો હોતિ. તત્થ નિક્ખિત્તભણ્ડં અન્ધકારપ્પદેસં પવિસિત્વા સુત્તાદિભણ્ડાનિ તત્થ નિક્ખિત્તાનિ, તે પેળાદયો ગણ્હન્તસ્સ ‘‘વત્થાનિ ચે ગણ્હિસ્સામિ, સુત્તાનિ ચે ન ગણ્હિસ્સામી’’તિઆદિના નયેન પરિકપ્પેત્વા ઉક્ખિપનં ભણ્ડપરિકપ્પપુબ્બકત્તા **ભણ્ડપરિકપ્પાવહારો** નામ. આરામપરિવેણાદીનિ પવિસિત્વા લોભનીયં ભણ્ડં દિસ્વા

ગબ્ભપાસાદતલપમુખમાળકપાકારદ્વારકોટ્ઠકાદિં યં કિઞ્ચિ ઠાનં પરિકપ્પેત્વા ''એત્થન્તરે દિટ્ઠો ચે, ઓલોકેતું ગહિતં વિય દસ્સામિ, નો ચે, હરિસ્સામી''તિ પરિકપ્પેત્વા આદાય ગન્ત્વા પરિકપ્પિતટ્ઠાનાતિક્કમો ઓકાસપરિકપ્પપુબ્બકત્તા **ઓકાસપરિકપ્પાવહારો** નામાતિ સઙ્ખેપતો વેદિતબ્બો.

તિણપણ્ણાદીહિ પટિચ્છન્નસ્સ ભણ્ડસ્સ અવહરણં **પટિચ્છન્નાવહારો**, ઉય્યાનાદીસુ કીળમાનેહિ વા સઙ્ઘપરિવિસન્તેહિ વા મનુસ્સેહિ ઓમુઞ્ચિત્વા ઠપિતં અલઙ્કારાદિકં યં કિઞ્ચિ ભણ્ડં દિસ્વા ''ઓણમિત્વા ગણ્હન્તે આસઙ્કન્તી''તિ ઠત્વા તિણપણ્ણપંસુવાલુકાદીહિ પટિચ્છાદેત્વા સામિકેસુ પરિયેસિત્વા અદિસ્વા સાલયેસુ ગતેસુ પચ્છા થેય્યચિત્તેન ગહણઞ્ચ તદેવ ભણ્ડં કદ્દમાદીસુ થેય્યચિત્તેન અઙ્ગુટ્ઠાદીહિ પીળેત્વા ઓસીદાપેત્વા હેટ્ઠાભાગેન કુટ્ઠટ્ઠાનં ઉપરિભાગેન અતિક્કમનઞ્ચ પટિચ્છન્નાવહારોતિ વુત્તં હોતિ.

કુસેન અવહારો **કુસાવહારો**, થેય્યચિત્તેન કુસં સઙ્કામેત્વા પરકોટ્ઠાસસ્સ અગ્ઘેન મહન્તસ્સ વા સમસમસ્સ વા ગહણન્તિ અત્થો. યો પન ભિક્ખુ કુસપાતનેન સઙ્ઘસ્સ ચીવરેસુ ભાજિયમાનેસુ અત્તનો કોટ્ઠાસેન સમં વા અધિકં વા ઊનકં વા અગ્ઘેન પઞ્ચમાસકં વા અતિરેકપઞ્ચમાસકં વા અગ્ઘનકં અઞ્ઞસ્સ કોટ્ઠાસં અવહરિતુકામો અત્તનો કોટ્ઠાસે પતિતં કુસં પરકોટ્ઠાસે પાતેતુકામો ઉદ્ધરતિ, તઙ્ખણે ચ પરસ્સ કોટ્ઠાસે પાતિતક્ખણે ચ ન પારાજિકં અનાપજ્જિત્વા પરકોટ્ઠાસતો પરનામલિખિતં કુસં ઉક્ખિપેન્તો તતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અપનામેતિ, પારાજિકો હોતિ. યદિ પઠમં પરકોટ્ઠાસતો કુસં ઉદ્ધરતિ, ઉદ્ધટક્ખણે ચ અત્તનો કોટ્ઠાસે પાતિતક્ખણે ચ સકનામલિખિતં કુસં ઉદ્ધરણક્ખણે ચ પારાજિકં અનાપજ્જિત્વા પરકોટ્ઠાસે પાતનક્ખણે હત્થતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ મુત્તે પારાજિકો હોતિ.

યદિ દ્વેપિ કુસે પટિચ્છાદેત્વા સબ્બેસુ ભિક્ખૂસુ સકસકકોટ્ઠાસં આદાય ગતેસુ યસ્મિં કુસં પટિચ્છાદેસિ, તસ્સ સામિકેન આગન્ત્વા ''મય્હં કુસો કસ્મા ન દિસ્સતી''તિ વુત્તે ચોરો ''મય્હમ્પિ કુસો ન દિસ્સતી''તિ વત્વા અત્તનો કોટ્ઠાસં તસ્સ સન્તકં વિય દસ્સેત્વા તસ્મિં વિવદિત્વા વા અવિવદિત્વા વા ગહેત્વા ગતે ઇતરં કોટ્ઠાસં ઉદ્ધરતિ ચે, ઉદ્ધટક્ખણેયેવ પારાજિકો હોતિ. યદિ પરો ''મય્હં કોટ્ઠાસં તુય્હં ન દેમિ, ત્વં તુય્હં કોટ્ઠાસં વિચિનિત્વા ગણ્હાહી''તિ વદતિ, એવં વુત્તે સો અત્તનો અસ્સામિકભાવં જાનન્તોપિ પરસ્સ કોટ્ઠાસં ઉદ્ધરતિ, ઉદ્ધટક્ખણે પારાજિકો હોતિ. યદિ પરો વિવાદભીરુકત્તા ''કિં વિવાદેના''તિ ચિન્તેત્વા ''મય્હં વા પત્તં હોતુ તુય્હં વા, વરકોટ્ઠાસં ત્વં ગણ્હાહી''તિ વદેય્ય, દિન્નકં નામ ગહિતં હોતીતિ પારાજિકં ન હોતીતિ. યદિ ''તવ રુચ્ચનકં ગણ્હાહી''તિ વુત્તો વિવાદભયેન અત્તનો પત્તં વરભાગં ઠપેત્વા લામકભાગં ગહેત્વા ગતો, ચોરો પચ્છા ગણ્હન્તો વિચિતાવસેસં નામ અગ્ગહેસીતિ પારાજિકો ન હોતિ. એવં કુસાવહારવિનિચ્છયો વેદિતબ્બો. અયમેત્થ પઞ્ચવીસતિયા અવહારેસુ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન **સમન્તપાસાદિકાય** વિનયસંવણ્ણનાય વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો.

૪૪. એત્તાવતા અદિન્નાદાનપારાજિકસ્સ વિનિચ્છયાવયવરૂપેન ઉગ્ગહેતબ્બે પઞ્ચવીસતિ અવહારે દસ્સેત્વા ઇદાનિ અદિન્નાદાનવિનિચ્છયે સમ્પત્તે સહસા આપત્તિં અનારોપેત્વા પઠમં ઓલોકેતબ્બાનિ પઞ્ચ ઠાનાનિ દસ્સેતું ''**વત્થુકાલગ્ઘદેસે ચા**''તિઆદિ આરદ્ધં.

તત્થ **વત્થુ** નામ અવહટભણ્ડં. કિં વુત્તં હોતિ? અવહારકેન ''મયા ઇત્થન્નામં ભણ્ડં અવહટ''ન્તિ વુત્તેપિ તસ્સ ભણ્ડસ્સ સસ્સામિકઅસ્સામિકભાવં ઉપપરિક્ખિત્વા સસ્સામિકં ચે, અવહારકાલે તેસં સાલયભાવં વા નિરાલયભાવં વા નિયમેત્વા સાલયકાલે ચે ગહિતં, ભણ્ડં અગ્ઘાપેત્વા માસકં વા ઊનમાસકં વા હોતિ, દુક્કટેન, અતિરેકમાસકં વા ઊનપઞ્ચમાસકં વા હોતિ, થુલ્લચ્ચયેન, પઞ્ચમાસકં વા અતિરેકપઞ્ચમાસકં વા હોતિ, પારાજિકેન કાતબ્બો.

સામિકાનં નિરાલયકાલે ચે ગહિતં, નત્થિ પારાજિકં. ભણ્ડસામિકે પન ભણ્ડં આહરાપેન્તે તં વા ભણ્ડં તદગ્ઘનકં વા દાતબ્બન્તિ.

કાલો નામ અવહારકાલો. ભણ્ડં નામેતં કદાચિ મહગ્ઘં હોતિ, કદાચિ સમગ્ઘં. તસ્મા અવહટભણ્ડસ્સ અગ્ઘં પરિચ્છિન્દન્તેહિ અવહટકાલાનુરૂપં કત્વા પરિચ્છિન્દનત્થં કાલવિનિચ્છયો કાતબ્બોતિ વુત્તં હોતિ.

અગ્ઘો નામ અવહટભણ્ડસ્સ અગ્ઘો. એત્થ ચ સબ્બદા ભણ્ડાનં અગ્ઘો સમાનરૂપો ન હોતિ, નવભણ્ડં મહગ્ઘં હોતિ, પુરાણં ચે સમગ્ઘં. તસ્મા અવહારકાલે ભણ્ડસ્સ નવભાવં વા પુરાણભાવં વા નિયમેત્વા અગ્ઘો પરિચ્છિન્દિતબ્બોતિ અધિપ્પાયો.

દેસો ચાતિ ભણ્ડાવહારદેસો. એત્થ ચ સબ્બસ્સાપિ ભણ્ડસ્સ ઉટ્ઠાનદેસે સમગ્ઘં હુત્વા અઞ્ઞત્થ મહગ્ઘત્તા અવહટભણ્ડે અગ્ઘં પરિચ્છિન્દિત્વા તદનુરૂપા આપત્તિયો નિયમન્તેહિ અગ્ઘં પરિચ્છિન્દનત્થાય અવહારદેસં નિયમેત્વા તસ્મિં દેસે અગ્ઘવસેન તદનુરૂપા આપત્તિયો કારેતબ્બાતિ અધિપ્પાયો.

પરિભોગો નામ અવહટભણ્ડે અવહારતો પુબ્બે પરેહિ કતપરિભોગો. એત્થ ચ યસ્સ કસ્સચિ ભણ્ડસ્સ પરિભોગેન અગ્ઘો પરિહાયતીતિ ભણ્ડસામિકં પુચ્છિત્વા તસ્મિં ભણ્ડે નવેપિ એકવારમ્પિ યેન કેનચિ પકારેન પરિભુત્તે પરિહાપેત્વા અગ્ઘો પરિચ્છિન્દિતબ્બોતિ વુત્તં હોતિ.

એવમાદિના નયેન એતાનિ પઞ્ચ ઠાનાનિ ઉપપરિક્ખિત્વાવ વિનિચ્છયો કાતબ્બોતિ દસ્સેતુમાહ ''**પઞ્ચપિ ઞત્વા એતાનિ કત્તબ્બો પણ્ડિતેન વિનિચ્છયો**''તિ.

૪૫. એત્તાવતા અદિન્નાદાનવિનિચ્છયાવયવભૂતે પઞ્ચવીસતિ અવહારે ચ પઞ્ચટ્ઠાનાવલોકનઞ્ચ દસ્સેત્વા ઇદાનિ અનાગતે પાપભિક્ખૂનં લેસોકાસપિદહનત્થં પરસન્તકં યં કિઞ્ચિ વત્થું યત્થ કત્થચિ ઠિતં યેન કેનચિ પકારેન ગણ્હતો મોક્ખાભાવં દસ્સેતુકામેન તથાગતેન યા પનેતા –

ભૂમટ્ઠઞ્ચ થલટ્ઠઞ્ચ;
આકાસટ્ઠ મથાપરં;
વેહાસટ્ઠો દકટ્ઠઞ્ચ;
નાવા યાનટ્ઠમેવ ચ.

ભારા રામ વિહારટ્ઠં;
ખેત્ત વત્થુટ્ઠમેવ ચ;
ગામા રઞ્ઞટ્ઠ મુદકં;
દન્તપોનો વનપ્પતિ.

હરણકો પનિધિ ચેવ;
સુઙ્કઘાતકં પાણકા;
અપદં દ્વિપદઞ્ચેવ;
ચતુપ્પદં બહુપ્પદં.

ઓચરકોણિરક્ખો ચ;
સંવિદાહરણમ્પિ ચ;
સઙ્કેતકમ્મં નિમિત્ત-
મિતિ તિં સેત્થ માતિકા. –

નિક્ખિત્તા , તાસં યથાક્કમં **પદભાજને**, **તદટ્ઠકથાય** ચ આગતનયેન વિનિચ્છયં દસ્સેતુકામો પઠમં તાવ ભૂમટ્ઠે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**દુતિયં વાપી**’’તિઆદિ.

તત્થ દુતિયં થેય્યચિત્તેન પરિયેસતો દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો. એવં સબ્બપદેસુ. ઉપરિ સઞ્જાતાહિ રુક્ખલતાહિ, ઇટ્ઠકપાસાણાદીહિ ચ સઞ્છન્નં મહાનિધિં ઉદ્ધરિતુકામેન ‘‘મયા એકેનેવ ન સક્કા’’તિ અત્તનો અઞ્ઞં સહાયં પરિયેસિતું થેય્યચિત્તેન સચિતટ્ઠાના ઉટ્ઠાનાદીસુ સબ્બપયોગેસુ દુક્કટં હોતીતિ અત્થો. **કુદાલં** ભૂમિખણનત્થાય **પિટકં વાપિ** પંસુઉદ્ધરણત્થાય યં કિઞ્ચિ ભાજનં. ઇમેસુ દ્વીસુ કુદાલસ્સ ચે દણ્ડો નત્થિ, દણ્ડત્થાય રુક્ખતો દણ્ડં છિન્દતો ચ કુદાલો ચે ન હોતિ, કુદાલકરણત્થાય અયોબીજં ઉદ્ધરણત્થાય અકપ્પિયપથવિં ખણન્તસ્સપિ પચ્છિકરણત્થાય પણ્ણાનિ છિન્દતોપિ પિટકવાયનત્થાય વલ્લિં છિન્દતોપિ ઉભયત્થાપિ પરિયેસને મુસા ભણતોપિ દુક્કટઞ્ચેવ પાચિત્તિયઞ્ચ, ઇતરપયોગેસુ દુક્કટમેવાતિ વેદિતબ્બં.

ગચ્છતોતિ દુતિયાદિં પરિયેસિત્વા લદ્ધા વા અલદ્ધા વા નિધિટ્ઠાનં ગચ્છન્તસ્સ પદે પદે **દુક્કટ**ન્તિ અત્થો. એત્થ ચ ‘‘થેય્યચિત્તો દુતિયં વા પરિયેસતી’’તિઆદિ **પાળિયં** (પારા॰ ૯૪) ‘‘થેય્યચિત્તો’’તિ વુત્તત્તા, ઇધ ‘‘થેય્યચિત્તેના’’તિ વચનતો ‘‘ઇમં નિધિં લભિત્વા બુદ્ધપૂજં વા કરિસ્સામિ, સઙ્ઘભત્તં વા કરિસ્સામી’’તિ એવમાદિના નયેન કુસલચિત્તપ્પવત્તિયા સતિ અનાપત્તીતિ દટ્ઠબ્બં. **પુબ્બયોગતો**તિ અદિન્નાદાનસ્સ પુબ્બપયોગભાવતો, દુતિયપરિયેસનાદીસુ પુબ્બપયોગેસુ દુક્કટન્તિ અત્થો.

દુક્કટઞ્ચ અટ્ઠવિધં હોતિ પુબ્બપયોગદુક્કટં સહપયોગદુક્કટં અનામાસદુક્કટં દુરુપચિણ્ણદુક્કટં વિનયદુક્કટં ઞાતદુક્કટં ઞત્તિદુક્કટં પટિસ્સવદુક્કટન્તિ. તત્થ ‘‘થેય્યચિત્તો દુતિયં વા કુદાલં વા પિટકં વા પરિયેસતિ ગચ્છતિ વા, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ વુત્તં **પુબ્બપયોગદુક્કટં** નામ. ઇધ પાચિત્તિયટ્ઠાને પાચિત્તિયં, ઇતરેસુ પુબ્બપયોગેસુ દુક્કટં. ‘‘તત્થજાતકં કટ્ઠં વા લતં વા છિન્દતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ વુત્તં **સહપયોગદુક્કટં**. ઇધ અદિન્નાદાનસહિતપયોગત્તા પાચિત્તિયવત્થુમ્હિ, ઇતરત્ર ચ દુક્કટમેવાતિ અયમેત્થ વિસેસો. મુત્તામણિઆદીસુ દસસુ રતનેસુ, સાલિઆદીસુ સત્તસુ ધઞ્ઞેસુ, સબ્બેસુ ચ આવુધભણ્ડાદીસુ આમસનપચ્ચયા દુક્કટં **અનામાસદુક્કટં**. કદલિનાળિકેરપનસાદિરુક્ખટ્ઠમેવ ફલં આમસન્તસ્સ વુત્તં દુક્કટં **દુરુપચિણ્ણદુક્કટં**. ઉપચરણં **ઉપચિણ્ણં**, પરામસનન્તિ અત્થો. દુટ્ઠુ ઉપચિણ્ણં દુરુપચિણ્ણં, દુરુપચિણ્ણે દુક્કટં દુરુપચિણ્ણદુક્કટં. ભિક્ખાચારકાલે પત્તે રજસ્મિં પતિતે પત્તં અપ્પટિગ્ગહેત્વા વા અધોવિત્વા વા ભિક્ખાપટિગ્ગહણેન દુક્કટં **વિનયદુક્કટં**, વિનયે પઞ્ઞત્તં દુક્કટં વિનયદુક્કટં. કિઞ્ચાપિ અવસેસદુક્કટાનિપિ વિનયે પઞ્ઞત્તાનેવ, તથાપિ રુળ્હિયા મયૂરાદિસદ્દેહિ મોરાદયો વિય ઇદમેવ તથા વુચ્ચતિ. ‘‘સુત્વા ન વદન્તિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ વુત્તં **ઞાતદુક્કટં** નામ. એકાદસસુ સમનુભાસનાસુ ‘‘ઞત્તિયા દુક્કટ’’ન્તિ વુત્તં **ઞત્તિદુક્કટં**. ‘‘તસ્સ ભિક્ખવે ભિક્ખુનો પુરિમિકા ચ ન પઞ્ઞાયતિ, પટિસ્સવે ચ આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (મહાવ॰ ૨૦૭) વુત્તં **પટિસ્સવદુક્કટં** નામ. ઇમેસુ અટ્ઠસુ દુક્કટેસુ ઇધ આપજ્જિતબ્બં દુક્કટં પુબ્બપયોગદુક્કટં નામ. તેનાહ ‘‘પુબ્બયોગતો’’તિ. ગાથાબન્ધસુખત્થં ઉપસગ્ગં અનાદિયિત્વા ‘‘પુબ્બપયોગતો’’તિ વત્તબ્બે ‘‘પુબ્બયોગતો’’તિ વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં.

એત્થ ચ કિઞ્ચાપિ ઇમેસુ દુક્કટેસુ અસઙ્ગહિતાનિ ઉભતોવિભઙ્ગાગતાનિ દિવાસેય્યાદિદુક્કટાનિ ચેવ ખન્ધકાગતાનિ ચ બહૂનિ દુક્કટાનિ સન્તિ, તાનિ પનેત્થ વિનયદુક્કટેયેવ સઙ્ગહિતબ્બાનિ. ‘‘વિનયે પઞ્ઞત્તં દુક્કટં વિનયદુક્કટ’’ન્તિ હિ **સારત્થદીપનિયં** (સારત્થ॰ ટી॰ ૨.૯૪) વુત્તન્તિ. **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૪) પન રજોકિણ્ણદુક્કટસ્સેવ ‘‘વિનયદુક્કટ’’ન્તિ ગહણં ઉપલક્ખણમત્તં. ઇતરથા અટ્ઠ દુક્કટાનીતિ ગણનાપરિચ્છેદોયેવ નિરત્થકો સિયાતિ પુબ્બપયોગે દુક્કટાદીનમ્પિ વિનયદુક્કટેયેવ સઙ્ગહેતબ્બભાવેપિ કતિપયાનિ દસ્સેત્વા ઇતરેસમેકતો દસ્સનત્થં તેસં વિસું ગહણં સુત્તઙ્ગસઙ્ગહિતત્તેપિ ગેય્યગાથાદીનં અટ્ઠન્નં વિસું દસ્સનં વિયાતિ વેદિતબ્બં.

૪૬. **તત્થજાતકં કટ્ઠં વા**તિ તસ્મિં ચિરનિહિતનિધૂપરિ જાતં અલ્લં સુક્ખં કટ્ઠં વા. **લતં વા**તિ તાદિસં વલ્લિં વા. ઇદં ઉપલક્ખણં તિણાદીનં ખુદ્દકગચ્છાનઞ્ચ ગહેતબ્બત્તા. **ઉભયત્થાપી**તિ અલ્લે ચ સુક્ખે ચાતિ વુત્તં હોતિ. અલ્લરુક્ખાદીનિ છિન્દતો પાચિત્તિયં અહુત્વા દુક્કટમત્તસ્સ ભવને કારણં દસ્સેતિ ‘‘**સહપયોગતો**’’તિ. અવહારેન સહિતપયોગત્તા પાચિત્તિયટ્ઠાનેપિ દુક્કટમેવાતિ વુત્તં હોતિ. ‘‘સહપયોગતો ઉભયત્થાપિ દુક્કટ’’ન્તિ વદન્તો પઠમગાથાય દસ્સિતપુબ્બપયોગતો ઇમાય દસ્સિતસહપયોગસ્સ વિસેસં દસ્સેતિ.

૪૭. **પથવિ**ન્તિ કપ્પિયં વા અકપ્પિયં વા પથવિં. અકપ્પિયપથવિં ખણતો સહપયોગત્તા દુક્કટમેવ. **બ્યૂહતો**તિ પંસું એકતો રાસિં કરોન્તસ્સ. ‘‘વિયૂહતિ એકપસ્સે રાસિં કરોતી’’તિ **અટ્ઠકથા**વચનતો ઊહ-ઇચ્ચેતસ્સ ધાતુનો વિતક્કે ઉપ્પન્નત્તેપિ ધાતૂનમનેકત્થત્તા વિ-ઉપસગ્ગવસેન ઇધ રાસિકરણે વત્તતીતિ ગહેતબ્બં. રાસિભૂતં પંસું કુદાલેન વા હત્થેન વા પચ્છિયા વા ઉદ્ધરન્તસ્સ ચ અપનેન્તસ્સ ચ પયોગગણનાય દુક્કટં **પંસુમેવ વા**તિ એત્થ અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન **વા**-સદ્દેન સઙ્ગહિતન્તિ દટ્ઠબ્બં. **આમસન્તસ્સા**તિ નિધિકુમ્ભિં હત્થેન પરામસન્તસ્સ. **વા**તિ સમુચ્ચયે. **દુક્કટ**ન્તિ દુટ્ઠુ કતં કિરિયં સત્થારા વુત્તં વિરાધેત્વા ખલિત્વા કતત્તાતિ દુક્કટં. વુત્તઞ્ચેતં **પરિવારે** (પરિ॰ ૩૩૯) –

> ‘‘દુક્કટન્તિ હિ યં વુત્તં, તં સુણોહિ યથાતથં;
> અપરદ્ધં વિરદ્ધઞ્ચ, ખલિતં યઞ્ચ દુક્કટ’’ન્તિ.

દુટ્ઠુ વા વિરૂપં કતં કિરિયાતિ દુક્કટં. વુત્તમ્પિ ચેતં **પરિવારે** (પરિ॰ ૩૩૯) –

> ‘‘યં મનુસ્સો કરે પાપં, આવિ વા યદિ વા રહો;
> ‘દુક્કટ’ન્તિ પવેદેન્તિ, તેનેતં ઇતિ વુચ્ચતી’’તિ.

એવં ‘‘તત્થજાતક’’ન્તિઆદિગાથાદ્વયાગતં છેદનદુક્કટં ખણનદુક્કટં બ્યૂહનદુક્કટં ઉદ્ધરણદુક્કટં આમસનદુક્કટન્તિ પઞ્ચસુ સહપયોગદુક્કટેસુ પુરિમપુરિમપયોગેહિ આપન્ના દુક્કટાપત્તિયો પચ્છિમં પચ્છિમં દુક્કટં પત્વા પટિપસ્સમ્ભન્તિ, તંતંપયોગાવસાને લજ્જિધમ્મં ઓક્કમિત્વા ઓરમતિ ચે, તંતંદુક્કટમત્તં દેસેત્વા પરિસુદ્ધો હોતિ. ધુરનિક્ખેપમકત્વા ફન્દાપેન્તસ્સ થુલ્લચ્ચયં પત્વા આમસનદુક્કટં પટિપસ્સમ્ભતીતિ **મહાઅટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૪) વુત્તં. યથાપાળિયા ગય્હમાને પુરિમપુરિમાપત્તીનં પટિપસ્સદ્ધિ ‘‘ઞત્તિયા દુક્કટં, દ્વીહિ કમ્મવાચાહિ થુલ્લચ્ચયા પટિપસ્સમ્ભન્તી’’તિ **પાળિયં** (પારા॰ ૪૧૪, ૪૨૧, ૪૨૮, ૪૩૯) આગતત્તા અનુસ્સાવનાય એવ લબ્ભતીતિ દટ્ઠબ્બં. ઇમસ્સ પન સુત્તસ્સ અનુલોમવસેન **મહાઅટ્ઠકથાયં** વુત્તા ઇમસ્મિં અદિન્નાદાનસિક્ખાપદેપિ આપત્તિપટિપસ્સદ્ધિ પમાણન્તિ નિટ્ઠમેત્થ ગન્તબ્બં.

૪૮. ''ફન્દાપેતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સ. ઠાના ચાવેતિ, આપત્તિ પારાજિકસ્સા''તિ (પારા॰ ૯૪) વુત્તં ઠાનાચાવને પારાજિકઞ્ચ તસ્સ સામન્તાપત્તિભૂતં થુલ્લચ્ચયઞ્ચ ઠાનભેદવિઞ્ઞાપનમુખેન વત્તબ્બન્તિ ઇદાનિ તં દસ્સેતુમાહ ''**મુખેપાસ**''ન્તિઆદિ. તત્થ **મુખે** કુમ્ભિમુખવટ્ટિયં. **પાસં પવેસેત્વા**તિ બન્ધનં પાસં પક્ખિપિત્વા. **ખાણુકે**તિ અયોખાણુમ્હિ, ખદિરખાણુકે વા. બદ્ધકુમ્ભિયા ઠાનભેદો બન્ધનાનં વસા ઞેય્યોતિ સમ્બન્ધો.

૪૯. ઇદાનિ ઠાનભેદં દસ્સેતિ ''**દ્વે**''તિઆદિના. ''**એકસ્મિં ખાણુકે**''તિ ઇમિના દ્વીસુ દિસાસુ વા તીસુ ચતૂસુ વા દિસાસુ ખાણુકે ખણિત્વા બદ્ધખાણુગણનાય સમ્ભવન્તો ઠાનભેદો ઉપલક્ખિતો હોતિ. વલયં...પે॰... કતાય વા દ્વે ઠાનાનીતિ યોજના. **વા**તિ સમુચ્ચયે ઉપલક્ખિતો હોતિ.

૫૦. એવં ઠાનભેદં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ઠાનવસેન આપજ્જિતબ્બા આપત્તિયો દસ્સેતુમાહ ''**ઉદ્ધરન્તસ્સા**''તિઆદિ. **સઙ્ખલિ**ન્તિ દામં. **થુલ્લચ્ચય**ન્તિ એકસ્સ સન્તિકે દેસેતબ્બાસુ આપત્તીસુ થૂલત્તા, અચ્ચયત્તા ચ થુલ્લચ્ચયં નામ. વુત્તઞ્હેતં **પરિવારે** –

> ''થુલ્લચ્ચયન્તિ યં વુત્તં;
> તં સુણોહિ યથાતથં;
> એકસ્સ મૂલે યો દેસેતિ;
> યો ચ તં પટિગણ્હતિ;
> અચ્ચયો તેન સમો નત્થિ;
> તેનેતં ઇતિ વુચ્ચતી''તિ. (પરિ॰ ૩૩૯);

એત્થ ચ થૂલચ્ચયન્તિ વત્તબ્બે ''સમ્પરાયે ચ (સં॰ નિ॰ ૧.૪૯) સુગ્ગતિ, તં હોતિ કટુકપ્ફલ''ન્તિઆદીસુ (ધ॰ પ॰ ૬૬) વિય લકારસ્સ દ્વિત્તં, સંયોગે ઊકારસ્સ રસ્સો ચ વેદિતબ્બો. **તતો** સઙ્ખલિકભેદતો પરં. **ઠાના ચાવેતી**તિ ઠિતટ્ઠાનતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અપનેતિ. એત્થ ચ **નાવટ્ઠકથાયં** ''ઉદ્ધં વા અધો વા તિરિયં વા અન્તમસો કેસગ્ગમત્તમ્પિ સઙ્કામેતિ, આપત્તિ પારાજિકસ્સા''તિ (પારા॰ ૯૯) વુત્તનયેન ''તિરિય''ન્તિ વુત્તા ચતસ્સો દિસા, ઉદ્ધમધો ચાતિ છટ્ઠાનાનિ. તાસુ એકં દિસં અપનીયમાનાય કુમ્ભિયા તંદિસાભિમુખં ઇતરદિસાયં ઠિતપસ્સે ઓરિમદિસાય ઠિતપસ્સેન કુટ્ઠોકાસસ્સ કેસગ્ગમત્તમ્પિ અનતિક્કન્તે ફન્દાપનવસેન થુલ્લચ્ચયં હોતિ, અતિક્કન્તે ઠાના ચાવિતત્તા પારાજિકં હોતીતિ વેદિતબ્બો. ઇમમેવ સન્ધાયાહ ''**ઠાના ચાવેતિ ચે ચુતો**''તિ. એસેવ નયો ફન્દનરહિતાય નિધિકુમ્ભિયા ઠાનાચાવનેપિ.

૫૧. એવં પઠમં બન્ધનં છિન્દિત્વા પચ્છા કુમ્ભિગ્ગહણે નયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ પઠમં કુમ્ભિં અપનેત્વા પચ્છા બન્ધનાપનયને નયં દસ્સેતુમાહ ''**પઠમ**''ન્તિઆદિ. **સો નયો**તિ ''પઠમુદ્ધારે થુલ્લચ્ચયં, દુતિયુદ્ધારે પારાજિક''ન્તિ તમેવત્થમતિદિસતિ.

૫૨. **વલય**ન્તિ કુમ્ભિયા બદ્ધસઙ્ખલિકાય મૂલે પવેસિતં વલયં. મૂલે ઘંસન્તો ઇતો ચિતો ચ સારેતીતિ યોજના. **ઘંસન્તો**તિ કુસાપેન્તો. **ઇતો ચિતો ચ સારેતી**તિ ઓરતો ચ પારતો ચ સઞ્ચાલેતિ. **રક્ખતી**તિ એત્થ ''સીલં ભિક્ખુ''ન્તિ પાઠસેસો, પારાજિકં નાપજ્જતીતિ વુત્તં હોતિ. **તત્થા**તિ તસ્મિં મૂલે. **ખેગતં કરોન્તો**વાતિ સબ્બપસ્સતો મૂલં અકુસાપેત્વા આકાસગતં કરોન્તોવ. **પરાજિતો**તિ ઠાનાચાવનસ્સ કતત્તા પરાજયમાપન્નો હોતિ.

૫૩. કુમ્ભિમત્થકે જાતન્તિ યોજના. ચિરકાલં નિહિતત્તા મૂલેહિ કુમ્ભિં વિનન્ધિત્વા ઠિતન્તિ અત્થો. સમીપે જાતં રુક્ખં છિન્દતોતિ યોજના. એત્થ ચ ‘‘તત્થજાતકં કટ્ઠં વા’’તિઆદિકાય ગાથાય નિધિમત્થકે ભૂમિયં ઠિતરુક્ખલતાદિં છિન્દન્તસ્સ આપત્તિ વુત્તા, ઇમાય પન ગાથાય ભૂમિં નિખણિત્વા ઓતિણ્ણકાલે નિધિં વિનન્ધિત્વા ઠિતમૂલં અલ્લરુક્ખં, ખાણુકં વા ગહેત્વા આહાતિ પુનરુત્તિદોસાભાવો વેદિતબ્બો. ‘‘**અતત્થજ**’’ન્તિ ઇમિના સહપયોગાભાવમાહ. ઇમિનાવ પુરિમગાથાય વુત્તં કટ્ઠલતાદીનિ નિધિસમ્બન્ધાનિ ચે, યથાવુત્તદુક્કટસ્સ વત્થૂનિ, સમીપાનિ ચે, પાચિત્તિયસ્સેવ વત્થૂનીતિ દીપેતિ.

૫૪. ઇદાનિ એવં પરિયેસિત્વા દિટ્ઠનિધિભાજનં ઠિતટ્ઠાનતો અચાલેત્વા અન્તોઠિતં ભણ્ડમત્તં ગણ્હતો વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અન્તોકુમ્ભિગત**’’ન્તિઆદિ. તત્થ **ફન્દાપેતી**તિ અન્તોચાટિયા પક્ખિત્તે અત્તનો ભાજને પક્ખિપિતું રાસિકરણાદિવસેન ફન્દાપેતિ. **અપબ્યૂહતિ વા**તિ હેટ્ઠા ઠિતં ગણ્હિતું ઉપરિ ઠિતાનિ અપનેન્તો વિયૂહતિ વા. અથ વા અપબ્યૂહન્તોતિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૪) અટ્ઠકથાવચનસ્સ દ્વિધા કરોન્તોતિ **ગણ્ઠિપદે** અત્થો વુત્તોતિ અત્તનો ભાજને પક્ખિપિતું ઇતો ચિતો ચ રાસિં કરોન્તોતિ અત્થો વેદિતબ્બો. **તત્થેવા**તિ અન્તોકુમ્ભિયમેવ.

૫૫. **હરન્તો**તિ અવહરન્તો. **મુટ્ઠિં છિન્દતી**તિ અત્તનો ભાજનં પક્ખિપિત્વા ગણ્હિતું અસક્કુણેય્યો અન્તોકુમ્ભિમ્હિ હત્થં ઓતારેત્વા કુમ્ભિગતભણ્ડેન યથા અબદ્ધં હોતિ, તથા મુટ્ઠિયા પરિચ્છિન્દતિ, કુમ્ભિગતં મુટ્ઠિયા ગણ્હન્તો કુમ્ભિગતેન મુટ્ઠિગતં યથા અસમ્મિસ્સં હોતિ, તથા પરિચ્છિન્દિત્વા પાદગ્ઘનકં વા અતિરેકપાદગ્ઘનકં વા ગણ્હાતીતિ વુત્તં હોતિ. અત્તનો ભાજને ગતં કત્વા વા છિન્દતીતિ યોજના. અત્તનો ભાજનગતં કત્વા કુમ્ભિગતેન યથા અસમ્મિસ્સં હોતિ, તથા પરિચ્છિન્દતીતિ અત્થો, સચે અત્તનો ભાજનગતં હુત્વા કુમ્ભિગતેન અસમ્મિસ્સં ભણ્ડં પઞ્ચમાસકં વા અતિરેકપઞ્ચમાસકં વા અગ્ઘતિ, પારાજિકોતિ વુત્તં હોતિ.

૫૬. **હારં વા**તિ મુત્તાહારં વા. **પામઙ્ગં વા**તિ સુવણ્ણમયં, રજતમયં વા પામઙ્ગં દામં. **સુત્તારુ**ળ્હન્તિ સુત્તે આરુળ્હં સુત્તારુળ્હં, સુત્તઞ્ચ સુત્તારુળ્હઞ્ચ સુત્તારુળ્હન્તિ એકદેસસરૂપેકસેસો દટ્ઠબ્બો. ‘‘સુત્તેન આવુતસ્સાપિ સુત્તમયસ્સાપિ એતં અધિવચન’’ન્તિ **અટ્ઠકથા**વચનતો (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૪) પઠમમુત્તાહારં વિના સુવણ્ણરજતપવાળાદિમણિકં વા સુત્તેસુ આવુણિત્વા કતા નાનાવલિયો ચેવ સુત્તમયાનિ ચ ભણ્ડાનિ ગહેતબ્બાનિ. કુમ્ભિયા ઠિતન્તિ પાઠસેસો. **ફન્દાપેતી**તિ થેય્યચિત્તેન ગણ્હિતુકામતાય ચાલેતિ. **યથાવત્થુ**ન્તિ વીતિક્કમાનુરૂપં થુલ્લચ્ચયં હોતીતિ અધિપ્પાયો. **ઠાના ચાવેતી**તિ ઠિતટ્ઠાનતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અતિક્કામેતિ . **ચુતો**તિ પાતિમોક્ખસંવરસીલા પરિહીનોતિ અત્થો.

અપરિપુણ્ણાય કુમ્ભિયાએકદેસટ્ઠં ભણ્ડં તતો તતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ ઠાનં અપનેત્વા તત્થેવ અન્તોકુમ્ભિયા અઞ્ઞં ઠાનં નેન્તસ્સ ચ તત્થેવ આકાસગતં કરોન્તસ્સ ચ ‘‘અત્તનો ભાજનગતં વા કરોતિ, મુટ્ઠિં વા છિન્દતી’’તિ (પારા॰ ૯૪) એતેહિ સદિસત્તા વત્થુમ્હિ પાદં અગ્ઘન્તે પારાજિકા હોતીતિ **મહાઅટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૪) ઇદં સન્નિટ્ઠાનં. ભાજનતલે કોટિં ઠપેત્વા કમેન સકલભાજનકુચ્છિં તેનેવ પૂરેત્વા મુખવટ્ટિયા એકા કોટિ નિક્ખિત્તા ચે, તથાઠપિતસ્સ હારાદિનો સકલભાજનં અટ્ઠાનન્તિ કોટિં ગહેત્વા ઉજુકં ઉક્ખિપન્તસ્સ ઓસાનકોટિ ભાજનતલતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ આકાસગતં કરોતો ચ મુખવટ્ટિયં ઘંસિત્વા આકડ્ઢન્તસ્સ સકલભાજનોદરં ખેપેત્વા મુખવટ્ટિયા ઠપિતકોટિયા ફુટ્ઠટ્ઠાનં અપરાય કોટિયા કેસગ્ગમત્તમ્પિ અતિક્કામયતો ચ ભાજનકુચ્છિયા ઉપડ્ઢં વત્થાદિના કેનચિ પૂરેત્વા તસ્સોપરિ ઠપિતહારાદિસુત્તારુળ્હસ્સ ઠિતોકાસમેવ ઠાનન્તિ તતો કેસગ્ગમત્તં અપનેન્તસ્સપિ પારાજિકં હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૫૭. સપ્પિઆદીસૂતિ ભાજનગતેસુ સપ્પિઆદિદ્રવવત્થૂસુ યં કિઞ્ચિ. **પાદપૂરણ**ન્તિ પાદં પૂરેતીતિ પાદપૂરણં, પાદગ્ઘનકન્તિ અત્થો. પિવતો પરાજયોતિ સમ્બન્ધો. કદાતિ ચે? એકેનેવ પયોગેન પીતમત્તે પાદપૂરણેતિ યોજના. ''મુખગતં વિના''તિ પાઠસેસો. તત્થ **એકેનેવ પયોગેના**તિ ધુરનિક્ખેપમકત્વા એકાબદ્ધં કત્વા આકડ્ઢેત્વા પિવનપયોગેન. ''મુખગતં વિના''તિ ઇમિના સચે ગલગતેનેવ પાદો પૂરતિ, અન્તોગલં પવિટ્ઠેતિ વુત્તં હોતિ. મુખગતેન પૂરતિ, મુખગતં ભાજનગતેન વિયોજેત્વા ઓટ્ઠેસુ પિહિતેસૂતિ વુત્તં હોતિ. વેળુનળાદીહિ આકડ્ઢેત્વા પિવન્તસ્સ નાળગતેન પૂરતિ, નાળગતં ભાજનગતેન વિયોજેત્વા નાળિકોટિયં અઙ્ગુલિયા પિહિતાયન્તિ વુત્તં હોતિ. ઇદં ''અત્તનો ભાજનગતં વા કરોતિ, મુટ્ઠિં વા છિન્દતી''તિ (પારા॰ ૯૪) વુત્તનયસ્સ અનુલોમવસેન મહાપચ્ચરિયાદીસુ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૪) અટ્ઠકથાસુ વુત્તનયેન ગહેતબ્બન્તિ અધિપ્પાયો.

''એકેનેવ પયોગેન પીતમત્તે પરાજયો''તિ ઇમિના સપ્પિઆદીસુ મહગ્ઘેસુ તત્તકેનેવ પાદપૂરણઞ્ચે હોતિ, એકવારમેવ મુખેન વા સપ્પિઆદિના વા ભાજનગતેન એકાબદ્ધભાવે છિન્નમત્તેપિ અત્તનો ભાજને કુમ્ભિં પણામેત્વા પક્ખિત્તેન કુમ્ભિગતે છિન્નમત્તેપિ પારાજિકો હોતીતિ ગહેતબ્બં.

૫૮. ''ધુરનિક્ખેપં કત્વા પુનપ્પુનં પિવન્તસ્સ ન પરાજયો''તિ ઇમિના ધુરનિક્ખેપમકત્વા પુનપ્પુનં પિવતો પરાજયોતિ સામત્થિયા વુત્તં હોતિ. ધુરનિક્ખેપં અકત્વા પુનપ્પુનં મુખેન ગહેત્વા વા પુટાદીહિ વા ગહેત્વા પાદપૂરણમત્તં પિવન્તસ્સ પરાજયો હોતીતિ ગહેતબ્બં.

૫૯-૬૦. સચે ખિપતિ થેય્યચિત્તોતિ સમ્બન્ધો. **યં કિઞ્ચિ ભણ્ડક**ન્તિ તેલપિવનારહં દુકૂલસાટકચમ્મખણ્ડાદિકં ભણ્ડં. **તેલકુમ્ભિયં** પરસ્સાતિ લબ્ભતિ. **તં** નિક્ખિત્તભણ્ડં. **ધુવ**ન્તિ એકંસેન. તાવદે વિનસ્સતીતિ સમ્બન્ધો. **તાવદે**તિ તસ્મિં ખણેયેવ. કતરસ્મિં ખણેતિ આહ ''**હત્થતો મુત્તમત્તે**''તિ, તેલસ્સ પીતકાલં અનાગમ્મ પુબ્બપયોગત્તા પઠમમેવ હોતીતિ અધિપ્પાયો. **વિનસ્સતી**તિ સીલવિનાસં પાપુણાતિ. **આવિઞ્ઞેત્વા**તિ પણામેત્વા. **ગાળેતી**તિ પગ્ઘરાપેતિ. ''સાળેતી''તિપિ પઠન્તિ, સોયેવ અત્થો. સાળ સવનેતિ ધાતુ. **તથા**તિ ''થેય્યચિત્તો વિનસ્સતી''તિ આકડ્ઢતિ, થેય્યચિત્તેન એવં કરોન્તસ્સ પારાજિકો હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૬૧. તન્તિ તેલસ્સ ઓકિરણભાવં ગત્વા પઠમમેવ તુચ્છભાજને થેય્યચિત્તેન નિક્ખિત્તં પાદગ્ઘનકતેલપિવનકં તં વત્થાદિભણ્ડં. ''**ઉદ્ધરન્તોવા**''તિ સાવધારણવચનેન ''પીતમત્તે પરાજયો''તિ દસ્સિતં મહાઅટ્ઠકથામતં પટિક્ખિત્તં હોતિ. **ધંસિતો**તિ ''સાસનકપ્પરુક્ખા પાતિતો, પારાજિકાપન્નોતિ અધિપ્પાયો. ''થેય્યચિત્તો''તિ આકડ્ઢનત્થં ''તથા''તિ આનેત્વા સમ્બન્ધનીયં. ઇમિના સુદ્ધચિત્તેન ગોપનત્થાય તુચ્છભાજને વત્થાદિં નિક્ખિપિત્વા અઞ્ઞેન તં અનોલોકેત્વા તેલે આસિત્તે પચ્છા સુદ્ધચિત્તેનેવ ઉદ્ધરતો ન દોસોતિ દીપિતં હોતિ.

૬૨. તત્થેવાતિ ઠિતટ્ઠાનેયેવ. **ભિન્દતો**તિ ઠાના અચાવેત્વા તિણજ્ઝાપકસ્સ વિય ભિક્ખુનો ઠાનાચાવનાધિપ્પાયં વિના પાસાણાદિના કેનચિ પહરિત્વા ભિન્દતો. ''મન્તોસધાનુભાવેન ભિન્દતો''તિ ચ વદન્તિ. **છડ્ડેન્તસ્સા**તિ અછડ્ડેતુકામસ્સાપિ સતો પરિપુણ્ણતેલઘટાદીસુ ચાપલ્લેન વાલુકં વા ઉદકં વા ઓકિરિત્વા ઉત્તરાપેન્તસ્સાતિ અત્થો. ''ઉદકમાતિકં ઘટાભિમુખં કત્વા ઓપિલાપેન્તસ્સા''તિ વદન્તિ. ઠાનાચાવનાધિપ્પાયે સતિપિ થેય્યચિત્તાભાવેન પારાજિકા ન વિજ્જતિ, ભણ્ડદેય્યં પન હોતીતિ સન્નિટ્ઠાનં. **ઝાપેન્તસ્સા**તિ કટ્ઠાનિ પક્ખિપિત્વા ઝાપેન્તસ્સ. **અપરિભોગં કરોન્તસ્સા**તિ ઉચ્ચારપસ્સાવાદિમોકિરિત્વા અપરિભોગં કરોન્તસ્સ. **દુક્કટ**ન્તિ એતેસુ ભિન્દનાદીસુ ચતૂસુપિ ઠાનેસુ **પદભાજનિયં** દુક્કટમેવ આગતત્તા વુત્તં.

ભૂમટ્ઠકથાવણ્ણના.

૬૩. ઇદાનિ થલટ્ઠે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**ઠપિત**''ન્તિઆદિ. તત્થ **પત્થરિત્વા**તિ અત્થરિત્વા. એત્થ **ચ**-સદ્દો અવુત્તસમ્પિણ્ડનત્થો, તેન થલે રાસિકતધઞ્ઞાદીસુ વિનિચ્છયો નિમિકુમ્ભિયા વુત્તવિનિચ્છયાનુસારેન વિઞ્ઞાતું સક્કાતિ તં સરૂપતો અવુત્તં સમુચ્ચિનોતિ. **અત્થરણાદિક**ન્તિ પચ્ચત્થરણાદિકં. **વેઠેત્વા ઉદ્ધરન્તસ્સા**તિ કિલઞ્જસંહરણનિયામેન વટ્ટેત્વા સંહરિત્વા ઉદ્ધરન્તસ્સ. **મુત્તે ઠાના**તિ કમેન સંહરિત્વા ઠિતટ્ઠાનતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ મુત્તે સતિ. **પરાભવો**તિ સાસનતો પરિહીનો.

૬૪. એવં અત્થરિત્વા ઠપિતવત્થાદીનં સંહરિત્વા ગહણે વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા તિરિયતો આકડ્ઢને વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**ઓરિમન્તેના**''તિઆદિ. **પિ, વા**તિ પકારન્તરમેવ સમુચ્ચિનોતિ. **ઉજુકં કડ્ઢતોપિ વા**તિ અત્થરિત્વા ઠપિતવત્થાદિકં ચતૂસુ દિસાસુ એકં દિસં ઉજુકમાકડ્ઢતો ચ પારાજિકં હોતિ. કદાતિ ચે? એત્થાપિ ઓરિમન્તેન ફુટ્ઠમોકાસં પારિમન્તતો અતિક્કન્તે પારાજિકન્તિ યોજના. **ઓરિમન્તેન ફુટ્ઠમોકાસ**ન્તિ ગહેત્વા આકડ્ઢન્તસ્સ અત્તનો ઠિતદિસાગતપરિયન્તેન ફુસિત્વા ઠિતટ્ઠાનં. **પારિમન્તતો**તિ પારિમન્તેન, કરણત્થે તો-પચ્ચયો.

થલં નામ પટિચ્છન્નાપટિચ્છન્નભૂમિપાસાદપબ્બતતલાદીનિ, તત્રટ્ઠં ધઞ્ઞાદિભણ્ડં **થલટ્ઠં** નામ હોતિ. તત્થ સબ્બત્થ વિનિચ્છયો વુત્તનયેન વેદિતબ્બો.

થલટ્ઠકથાવણ્ણના.

૬૫-૬. **પરિચ્છેદા**તિ ઠાનપરિચ્છેદા. સેસં સુવિઞ્ઞેય્યમેવ.

૬૭-૮. **ખેગત**ન્તિ આકાસગતં. **અસ્સા**તિ મોરસ્સ. **ત**ન્તિ મોરં.

૬૯. **ઠાના**તિ યથાપરિચ્છિન્ના છબ્બિધા ઠાના. **તસ્સા**તિ મોરસ્સ ફન્દાપનેતિ યોજના. **તસ્સા**તિ વા ભિક્ખુસ્સ થુલ્લચ્ચયમુદીરિતં.

૭૦. અગ્ગહેત્વા હત્થેન લેડ્ડુખિપનાદિપયોગેન મોરં તાસેત્વા ઠિતટ્ઠાનતો અપનેતિ. **અત્તનો ઠાના**તિ મોરસ્સ અત્તનો છપ્પકારટ્ઠાના. **સયં ઠાના**તિ ભિક્ખુ સકટ્ઠાના, સમણભાવતોતિ વુત્તં હોતિ.

૭૧-૨. ઇદાનિ ''ઠાના ચાવેતિ ચે મોર''ન્તિ દસ્સિતં ઠાનાચાવનં વિભાવેતુમાહ ''**કુટ્ઠોકાસ**''ન્તિઆદિ.

૭૩. **કરે નિલીયતી**તિ પસારિતહત્થતલે નિસીદતિ.

૭૫. **ઉડ્ડેત્વા**તિ આકાસં ઉપ્પતિત્વા.

૭૬. **અઙ્ગે નિલીન**ન્તિ અંસકૂટાદિસરીરાવયવે નિલીનં. **પાદે**તિ અત્તનો પઠમુદ્ધારપાદે. **દુતિયે** પાદે.

૭૭. **પાદાન**ન્તિ દ્વિન્નં પાદાનં. **કલાપસ્સા**તિ ભૂમિયં કુસિયમાનસ્સ કલાપગ્ગસ્સ.

૭૮. **તતો પથવિતો**તિ તીહિ અવયવેહિ પતિટ્ઠિતપથવિપ્પદેસતો, ન પઠમતો તત્થ દુક્કટત્તા, ન દુતિયતો તત્થ થુલ્લચ્ચયત્તા, તતિયા પન ઠાના કેસગ્ગમત્તમ્પિ ચાવયતો પારાજિકન્તિ વુત્તં હોતિ.

એત્તાવતા –

''પઞ્જરે ઠિતં મોરં સહ પઞ્જરેન ઉદ્ધરતિ, પારાજિકં. યદિ પન પાદં નગ્ઘતિ, સબ્બત્થ અગ્ઘવસેન કત્તબ્બં. અન્તોવત્થુમ્હિ ચરન્તં મોરં થેય્યચિત્તો પદસા બહિવત્થું નીહરન્તો દ્વારપરિચ્છેદં અતિક્કામેતિ, પારાજિકં. વજે ઠિતબલિબદ્દસ્સ હિ વજો વિય અન્તોવત્થુ તસ્સ ઠાનં. હત્થેન પન ગહેત્વા અન્તોવત્થુસ્મિમ્પિ આકાસગતં કરોન્તસ્સ પારાજિકમેવ. અન્તોગામે ચરન્તમ્પિ ગામપરિચ્છેદં અતિક્કામેન્તસ્સ પારાજિકં. સયમેવ નિક્ખમિત્વા ગામૂપચારે વા વત્થૂપચારે વા ચરન્તં પન થેય્યચિત્તો કટ્ઠેન વા કથલાય વા ઉત્રાસેત્વા અટવીભિમુખં કરોતિ, મોરો ઉટ્ઠેત્વા અન્તોગામે વા અન્તોવત્થુમ્હિ વા છદનપિટ્ઠે વા નિલીયતિ, રક્ખતિ. સચે પન અટવીભિમુખો ઉટ્ઠેતિ વા ગચ્છતિ વા, 'અટવિં પવેસેત્વા ગહેસ્સામી'તિ પરિકપ્પે અસતિ પથવિતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ ઉપ્પતિતમત્તે વા દુતિયપદવારે વા પારાજિકં. કસ્મા? યસ્મા ગામતો નિક્ખમન્તસ્સ ઠિતટ્ઠાનમેવ ઠાનં હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૬) –

અટ્ઠકથાગતો વિનિચ્છયો ઉપલક્ખિતોતિ વેદિતબ્બં. કપિઞ્જરાદિપરસન્તકસકુણેસુ ચ એસેવ વિનિચ્છયો દટ્ઠબ્બો.

૭૯. **પત્તે**તિ દ્વારે ભિક્ખાય ઠિતં ભિક્ખુનો હત્થગતે પત્તે. **તસ્સ** થેય્યચિત્તસ્સ.

૮૦. **અનુદ્ધરિત્વાવા**તિ પત્તે પતિતં સુવણ્ણાદિં હત્થેન અનુક્ખિપિત્વાવ પઠમપદવારે થુલ્લચ્ચયં ગમ્મમાનત્તા ન વુત્તં.

૮૧. **હત્થે**તિ હત્થતલે. **વત્થે**તિ ચીવરે. **મત્થકે**તિ સિરસિ. ગાથાછન્દવસેન વા-સદ્દે આકારસ્સ રસ્સત્તં. **પતિટ્ઠિત**ન્તિ પતિતં. **ત**ન્તિ છિજ્જમાનં તં સુવણ્ણખણ્ડાદિ. યદિ આકાસે ગચ્છન્તં, પતન્તં વા હત્થેન ગણ્હાતિ. ગહિતહત્થે ઠિતટ્ઠાનમેવ ઠાનં, તતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અપનેન્તસ્સ પારાજિકં. તથા ગહેત્વા થેય્યચિત્તેન ગચ્છતો દુતિયપાદુદ્ધારે. વત્થાદીસુ પતિતેપિ એસેવ નયો.

આકાસટ્ઠકથાવણ્ણના.

૮૨. **મઞ્ચપીઠાદીસૂ**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન મઞ્ચપીઠસદિસે વેહાસભૂતે અટ્ટવિતાનાદયો સઙ્ગણ્હાતિ. **આમાસમ્પી**તિ હત્થેન વા કાયેન વા આમસિતબ્બં વત્થાદિઞ્ચ. **અનામાસમ્પી**તિ તથા અપરામસિતબ્બં સુવણ્ણાદિં. **આમસન્તસ્સા**તિ હત્થાદીહિ પરામસન્તસ્સ. ''**દુક્કટ**''ન્તિ ઇમિના ફન્દાપને થુલ્લચ્ચયઞ્ચ ઠાનાચાવને પારાજિકઞ્ચ હેટ્ઠા થલટ્ઠે વુત્તનયેન વિઞ્ઞાતું સક્કાતિ અતિદિસતિ. ઠાનપરિચ્છેદો પન મઞ્ચાદીહિ એવ ઉક્ખિપન્તસ્સ ચતુન્નં પાદાનં વસેન, તત્રટ્ઠમેવ ગણ્હન્તસ્સ મઞ્ચસ્સ ચતૂસુ પાદસીસેસુ કુસિત્વા મજ્ઝે અકુસિત્વા ઠિતસ્સ ખલિમક્ખિતથદ્ધસાટકસ્સ ચતુન્નં પાદસીસાનં વસેન, અટનીસુ કુસિત્વા ઠિતસ્સ અટનીનં વસેન વા વેદિતબ્બો.

૮૩. **વંસે**તિ ચીવરવંસે, ઇમિના ચીવરનિક્ખેપનત્થાય ઠપિતરુક્ખદણ્ડસલાકારજ્જુઆદયો ઉપલક્ખિતા. **ઓરતો**તિ અત્તનો ઠિતદિસાભિમુખતો. **ભોગ**ન્તિ સંહરિત્વા ચીવરં તસ્સ નામેત્વા ઠપિતમજ્ઝટ્ઠાનં. **અન્ત**ન્તિ નામેત્વા એકતો કતં, ઉભયાનં વા અન્તં. **પારતો કત્વા**તિ વંસતો પરભાગે કત્વા.

૮૪. **ચીવરેન કુટ્ઠોકાસો**તિ ચીવરેન કુટ્ટટ્ઠાનં. **તસ્સા**તિ તથા ઠપિતસ્સ ચીવરસ્સ. **સો સકલો** ચીવરવંસો ઠાનં ન તુ હોતીતિ મતોતિ સમ્બન્ધો.

૮૫-૬. ઓરિમન્તેન કુટ્ઠં વા તં ઓકાસન્તિ સમ્બન્ધો. ચીવરભોગં ગહેત્વા થેય્યચિત્તેન અત્તનો અભિમુખં આકટ્ઠતો અત્તનો ઠિતદિસાય ચીવરવંસે ચીવરેન કુસિત્વા ઠિતટ્ઠાનપરિયન્તં ઇતરેન અતિક્કામયતો ચુતીતિ સમ્બન્ધો. **ઇતરેન** પારિમન્તેન ભિત્તિદિસાય ચીવરસ્સ કુટ્ઠોકાસપરિયન્તં ઇતરેન કુટ્ઠં તં ઓકાસં ઓરિમન્તેન અતિક્કામયતો વા ચુતીતિ યોજના. **ઇતરેના**તિ પારિમન્તેન ભિત્તિપસ્સે ચીવરવંસે કુસિત્વા ઠિતચીવરપરિયન્તેન. **કુટ્ઠં** ચીવરવંસોકાસં. **ઓરિમન્તેના**તિ અત્તનો ઠિતદિસાય ચીવરવંસે કુસિત્વા ઠપિતચીવરપ્પદેસેન. **અતિક્કામયતો**તિ કેસગ્ગમત્તમ્પિ અતિક્કામેન્તસ્સ.

એવં દીઘન્તાકટ્ઠને સમ્ભવન્તં વિકપ્પં દસ્સેત્વા ઇદાનિ તિરિયન્તેન અતિક્કમનવિધિં દસ્સેતુમાહ "**દક્ખિણન્તેના**"તિઆદિ. **પુના**તિ અથ વા. દક્ખિણન્તેન કુટ્ટટ્ઠાનં વામન્તેન અતિક્કામયતો ચુતીતિ યોજના. ચીવરં હરિતું ચીવરાભિમુખં ઠિતસ્સ અત્તનો દક્ખિણપસ્સે ચીવરકોટિયા કુટ્ઠં ચીવરટ્ઠિતપ્પદેસં વામપસ્સે ચીવરન્તેન અતિક્કામયતો પારાજિકમેવાતિ અત્થો. વામન્તેન કુટ્ટટ્ઠાનં ઇતરેન અતિક્કામયતો વા ચુતીતિ યોજના. **વામન્તેન કુટ્ટટ્ઠાન**ન્તિ ચીવરાભિમુખં ઠિતસ્સ વામપસ્સે ચીવરન્તેન કુટ્ઠં ચીવરટ્ઠિતપ્પદેસં. **ઇતરેન** દક્ખિણપસ્સે ચીવરન્તેન અતિક્કામયતો વા **ચુતિ** પારાજિકા હોતીતિ અત્થો.

૮૭. **વંસતો**તિ ચીવરેન કુસિત્વા ઠિતચીવરવંસપ્પદેસતો. "કેસગ્ગમત્ત"ન્તિ કત્થચિ પોત્થકે લિખન્તિ, તં ન ગહેતબ્બં. "**ઉક્ખિત્તે**"તિ ભુમ્મેકવચનન્તેન સમાનાધિકરણત્તા પચ્ચત્તેકવચનન્તતા ન યુજ્જતીતિ. "કેસગ્ગમત્તે ઉક્ખિત્તે"તિ કત્થચિ પાઠો દિસ્સતિ, સો ચ પમાણં.

૮૮. વિમોચેન્તો થુલ્લચ્ચયં ફુસેતિ યોજના. ચીવરવંસે કુસાપેત્વા, અકુસાપેત્વા વા રજ્જુયા બન્ધિત્વા ઠપિતચીવરં ગણ્હિતુકામો થેય્યચિત્તેન બન્ધનં મોચેન્તો થુલ્લચ્ચયં આપજ્જતીતિ અત્થો. **મુત્તે**તિ મુત્તમત્તે. પારાજિકો હોતિ ઠાના ચુતભાવતોતિ અધિપ્પાયો.

૮૯. **વેઠેત્વા**તિ એત્થ "વંસમેવા"તિ સામત્થિયતો લબ્ભતિ. ચીવરવંસં પલિવેઠેત્વા તત્થેવ ઠપિતચીવરં નિબ્બેઠેન્તસ્સ ભિક્ખુનોપિ અયં નયોતિ સમ્બન્ધો. **નિબ્બેઠેન્તસ્સા**તિ વિનિવેઠેન્તસ્સ. **અયં નયો**તિ "નિબ્બેઠેન્તસ્સ થુલ્લચ્ચયં, નિબ્બેઠિતે પારાજિક"ન્તિ યથાવુત્તનયમતિદિસતિ . વલયં છિન્દતો વાપિ અયં નયોતિ સમ્બન્ધો. "ભિક્ખુનો, વંસે, ઠપિતં, ચીવર"ન્તિ ચ આનેત્વા યોજેતબ્બં. ચીવરવંસે પવેસેત્વા ઠપિતં ચીવરવલયં યથા છિન્નમત્તે ઠાના ચવતિ, તથા છિન્દન્તસ્સ ભિક્ખુનો છેદને થુલ્લચ્ચયં, છિન્ને પારાજિકન્તિ અત્થો. **મોચેન્તસ્સાપ્યયં નયો**તિ એત્થાપિ "વલય"ન્તિ ઇમિના સદ્ધિં "ભિક્ખુનો"તિઆદિપદાનિ યોજેતબ્બાનિ. ચીવરવંસે ઠપિતં ચીવરં વલયં મોચેન્તસ્સાપિ થુલ્લચ્ચયપારાજિકાનિ પુબ્બે વુત્તનયાનેવ.

ઇહ પુરિમેન **અપિ**-સદ્દેન યથાવુત્તપકારદ્વયે સમ્પિણ્ડિતે ઇતરેન **અપિ**-સદ્દેન અવુત્તસમ્પિણ્ડનમન્તરેન અત્થવિસેસાભાવતો અવુત્તમત્થં સમ્પિણ્ડેતિ, તેન "આકાસગતં વા કરોતિ, નીહરતિ વા"તિ પકારદ્વયં સઙ્ગણ્હાતિ. તેન રુક્ખમૂલે પવેસેત્વા ઠપિતનિઘિસઙ્ખલિકવલયમિવ ચીવરવંસે સબ્બટ્ઠાનેહિપિ અકુસાપેત્વા ચીવરવલયં આકાસગતં કરોન્તસ્સાપિ ચીવરવંસકોટિયા બહિ નીહરન્તસ્સાપિ થુલ્લચ્ચયપારાજિકાનિ વુત્તનયેનેવ ઞાતબ્બાનીતિ એતેયેવ સઙ્ગણ્હાતિ. "વલયં છિન્દતો વાપિ, મોચેન્તસ્સ વાપિ, વલયં આકાસગતં વા કરોતિ,

નીહરતિ વા''તિ ઇમેસુ ચતૂસુ વિકપ્પેસુ એકમ્પિ તથા અકત્વા ચીવરવલયં ચીવરવંસે ઘંસેત્વા ઇતો ચિતો ચ સઞ્ચારેન્તસ્સ ચીવરવલયસ્સ સબ્બોપિ ચીવરવંસો ઠાનન્તિ ''ઠાનાચાવનં નત્થી''તિ વુત્તબ્યતિરેકવસેન દસ્સિતબ્બન્તિ ગહેતબ્બં.

૯૦. **ઠપિતસ્સ હી**તિ એત્થ પસિદ્ધિસૂચકં **હિ**-સદ્દં આનેત્વા ''ચીવરે વિય હી''તિ યોજેત્વા વિસેસત્થજોતકં **તુ**-સદ્દં આનેત્વા ''ઠપિતસ્સ તૂ''તિ યોજેતબ્બં. અથ વા નિપાતાનમનેકત્થત્તા યથાઠાને ઠિતાનમેવ વિસેસત્થે **હિ**-સદ્દો, પસિદ્ધિયં **તુ**-સદ્દો ચ યોજેતબ્બો. વિનિચ્છયો વેદિતબ્બોતિ યોજના. દીઘતો વા તિરિયતો વા પસારેત્વા ચીવરવંસે નિક્ખિત્તસ્સ ચીવરસ્સ વિનિચ્છયો પન સંહરિત્વા ચીવરવંસે ઠપિતચીવરવિનિચ્છયો વિય વુત્તો, ''ઓરિમન્તેન...પે॰... પારાજિકં ભવે''તિ ગાથાત્તયે વુત્તનયેન વેદિતબ્બોતિ અત્થો.

૯૧. **સિક્કાયા**તિ ઓલમ્બિકાધારે. યં ભણ્ડકન્તિ સમ્બન્ધો. **પક્ખિપિત્વા**તિ નિવેસેત્વા. **લગ્ગિતં હોતી**તિ ઓલમ્બિતં હોતિ. ''**સિક્કાતો તં હરન્તો વા ચુતો**''તિ એતસ્મિં વિકપ્પે સિક્કાય કુટ્ઠટ્ઠાનવસેન ઠાનાચાવનં વેદિતબ્બં. દુતિયવિકપ્પે સિક્કાય, બન્ધનટ્ઠાનસ્સ ચ ભિત્તિપસ્સે કુટ્ઠટ્ઠાનં યદિ સિયા, તસ્સ ચ વસેન ઠાનાચાવનં વેદિતબ્બં.

૯૨-૩. **કુન્તાદી**તિ **આદિ**-સદ્દેન ભિન્દિવાલાદિ દીઘવત્થુ ગહેતબ્બં. તટ્ટિકાખાણુકા વિય ભિત્તિયં પટિપાટિયા નિવેસિતાનિ મિગસિઙ્ગાનિ વા સૂલાનિ વા **નાગદન્તા** નામ. **અગ્ગે વા**તિ કુન્તફલકોટિયં વા. **બુન્દે વા**તિ કુન્તદન્તમૂલે વા. **પરિકડ્ઢતો**તિ ઉજુકં આકડ્ઢતો.

કુટ્ઠોકાસન્તિ તસ્મિં તસ્મિં નાગદન્તે કુટ્ઠટ્ઠાનં અતિક્કામયતો કેસગ્ગમત્તેન પરાજયો સિયાતિ સમ્બન્ધો, ઠપિતટ્ઠપિતટ્ઠાનં વિહાય કેસગ્ગમત્તમ્પિ અતિક્કામયતો પારાજિકન્તિ અત્થો. કેસગ્ગેન અન્તરેન હેતુના પરાજયોતિ ગહેતબ્બં, કેસગ્ગમત્તમ્પિ અપનયનહેતુ પારાજિકં હોતીતિ અત્થો.

૯૪-૫. એવં દીઘતો આકડ્ઢને, ઉક્ખિપને ચ વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા તિરિયં આકડ્ઢને, પરતો નયને ચ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**પાકારાભિમુખો**''તિઆદિ. **આકડ્ઢતી**તિ અત્તનો ઠિતટ્ઠાનાભિમુખં આવિઞ્છતિ. **ઓરિમન્તકુટ્ઠોકાસ**ન્તિ ઓરિમન્તેન કુટ્ઠોકાસં, અત્તનો દિસાય કુન્તદણ્ડેન કુટ્ઠોકાસન્તિ અત્થો. એત્થ અચ્ચયનકિરિયાસમ્બન્ધે સામિવચનપ્પસઙ્ગે ઉપયોગવચનં. ''સકમ્મકધાતુપ્પયોગે ઉપયોગવચનસ્સ માગધિકવોહારે દસ્સનતો કમ્મત્થેયેવ ઉપયોગવચન''ન્તિ એકે વદન્તિ, એતં કચ્ચાયનલક્ખણેન સમાનં. **ઇતરન્તચ્ચયે**તિ ઇતરન્તેન કતો અચ્ચયોતિ ઇતરન્તચ્ચયો, મજ્ઝેપદલોપસમાસો, પારિમન્તેન કત્તબ્બાતિક્કમે કતેતિ અત્થો. કેસગ્ગેન ચુતોતિ યોજના. યથાવુત્તોયેવ અત્થો.

પરતો પેલ્લન્તસ્સાતિ પરતો કત્વા પેલ્લન્તસ્સ, ભિત્તિપસ્સાભિમુખં કત્વા નિપ્પીળેન્તસ્સાતિ અત્થો. **તથેવા**તિ ''કેસગ્ગેન ચુતો''તિ આકડ્ઢતિ. **ઠપિતેપિ ચ** કુન્તાદિમ્હિ અયં નયોતિ યોજના. ''કેસગ્ગેના''તિઆદિના અયમેવ વિનિચ્છયનયો વત્તબ્બોતિ અત્થો.

૯૬. તાલસ્સ ફલં ચાલેન્તસ્સ **અસ્સ** ભિક્ખુનો **યેન** ફલેન **વત્થુ** પઞ્ચમાસકં પૂરતિ, **તસ્મિં** ફલે બન્ધના મુત્તે પારાજિકં ભવેતિ યોજના.

૯૭. **તાલસ્સ પિણ્ડિં છિન્દતી**તિ તાલફલકણ્ણિકં છિન્દતિ. યાય વત્થુ પૂરતિ, તસ્સા છિન્નમત્તાય ‘‘અસ્સ પારાજિકં સિયા’’તિ હેટ્ઠા વુત્તનયો ઇધાપિ યોજેતબ્બો. તાલપિણ્ડિ સચે આકાસગતા હોતિ, પિણ્ડિમૂલમેવ ઠાનં. પણ્ણદણ્ડે વા પણ્ણે વા અપસ્સાય ઠિતા ચે, ઠિતટ્ઠાનેહિ સહ પિણ્ડિમૂલં ગહેત્વા ઠાનભેદં ઞત્વા ઠાનાચાવનેન પારાજિકમ્પિ દટ્ઠબ્બં. **એસેવ નયો**તિ ‘‘યેન વત્થુ પૂરતિ, તસ્મિં બન્ધના મુત્તે અસ્સ પારાજિકં સિયા’’તિ યથાવુત્તો એવ નયો. એતેસુ સબ્બેસુ ઠાનેસુ પારાજિકવીતિક્કમતો પુબ્બભાગાનન્તરપ્પયોગે થુલ્લચ્ચયઞ્ચ સહપયોગે પાચિત્તિયટ્ઠાને દુક્કટઞ્ચ તતોપિ પુબ્બપયોગે પાચિત્તિયટ્ઠાને પાચિત્તિયઞ્ચ દુક્કટઞ્ચ ગમનદુતિયપરિયેસનાદિઅવસેસપયોગેસુ અદિન્નાદાનપુબ્બકત્તા દુક્કટઞ્ચ અસમ્મુય્હન્તેહિ વેદિતબ્બં.

વેહાસટ્ઠકથાવણ્ણના.

૯૮. ઉદકે નિધિટ્ઠાનં ગચ્છતોતિ સમ્બન્ધો. અગમ્ભીરોદકે નિધિટ્ઠાનં પદવારેન ગચ્છતો પદે પદે પુબ્બપયોગે **દુક્કટં** હોતીતિ યોજના. **ગમ્ભીરે પન તથા**તિ ‘‘પદવારેન ગચ્છતો દુક્કટ’’ન્તિ યથાવુત્તમતિદિસતિ. **ગચ્છતો**તિ તરતો, હત્થં અચાલેત્વા તરન્તસ્સ પદવારગણનાય, હત્થેન ચ વાયમન્તસ્સ ‘‘પદવારેના’’તિ ઇદં ઉપલક્ખણન્તિ કત્વા હત્થવારગણનાય પદવારગણનાય દુક્કટાનિ વેદિતબ્બાનિ. તેન વુત્તં **અટ્ઠકથાયં** ‘‘ગમ્ભીરે હત્થેહિ વા પાદેહિ વા પયોગં કરોન્તસ્સ હત્થવારેહિ વા પદવારેહિ વા પયોગે પયોગે દુક્કટ’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૮).

ઉમ્મુજ્જનાદિસૂતિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન નિમુજ્જનં સઙ્ગણ્હાતિ. એત્થાપિ ‘‘તથા’’તિ અનુવત્તમાનત્તા પયોગે પયોગે દુક્કટન્તિ અયમત્થો વેદિતબ્બો. નિહિતકુમ્ભિયા ગહણત્થં નિમુજ્જનુમ્મુજ્જનેસુપિ હત્થવારેન, પદવારેન, હત્થપદવારેહિ ચ દુક્કટમેવાતિ વુત્તં હોતિ. તેનાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘એસેવ નયો કુમ્ભિગહણત્થં નિમુજ્જનુમ્મુજ્જનેસૂ’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૮).

ઇમિસ્સા ગાથાય ‘‘નિધિટ્ઠાનં ગચ્છતો દુક્કટ’’ન્તિ વચનતો તથા ગચ્છન્તસ્સ ઉદકસપ્પચણ્ડમચ્છદસ્સનેન ભાયિત્વા પલાયન્તસ્સ ગમનસ્સ અતદત્થત્તા અનાપત્તીતિ બ્યતિરેકેન વિઞ્ઞાયતિ. એત્થ દુતિયપરિયેસનાદિસબ્બપયોગેસુ પાચિત્તિયટ્ઠાને પાચિત્તિયઞ્ચ પાચિત્તિયેન સહ દુક્કટઞ્ચ અવસેસપયોગેસુ સુદ્ધદુક્કટઞ્ચ સહપયોગે ભાજનામસને અનામાસદુક્કટઞ્ચ ફન્દાપને થુલ્લચ્ચયઞ્ચ ઠાનાચાવને પારાજિકઞ્ચ નિધિકુમ્ભિયા વુત્તનયેન વિઞ્ઞાતું સક્કાતિ ન વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. તત્થ ઠાનભેદો પઞ્ચધા હોતિ, ઇધ પીળેત્વા ઓસારેતું સક્કુણેય્યત્તા અધોદિસાય સહ છબ્બિધં હોતીતિ અયમેતેસં વિસેસો.

૯૯. **તત્થ જાતકપુપ્ફેસૂ**તિ તસ્મિં જલે રુળ્હેસુ ઉપ્પલાદિકુસુમેસુ, નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **યેન પુપ્ફેના**તિ નિદ્ધારિતબ્બં. **છિન્દતો**તિ એત્થ વત્તમાનકાલવસેન અત્થં અગ્ગહેત્વા ‘‘છિન્નવતો’’તિ ભૂતવસેન અત્થો ગહેતબ્બો. એવં અગ્ગહિતે અન્તિમસ્સ પયોગસ્સ યાવ અનુપરમો, થુલ્લચ્ચયારહત્તા પારાજિકવચનસ્સ વત્થુવિરોધિતાય ચ ઇમસ્સેવ પચ્છિમકુસુમસ્સ કન્તનકાલે પુપ્ફનાળપસ્સે તચમત્તેપિ અચ્છિન્ને પારાજિકં નત્થીતિ દસ્સેતું ‘‘એકનાળ… પે॰… પરિરક્ખતી’’તિ એત્થેવ અનન્તરે વુચ્ચમાનનયસ્સ વિરુદ્ધત્તા ચ ઇમં વિનિચ્છયં દસ્સેતું લિખિતસ્સ ‘‘યસ્મિં પુપ્ફે વત્થુ પૂરતિ, તસ્મિં છિન્નમત્તે પારાજિક’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૮) **અટ્ઠકથા**વચનસ્સ વિરુદ્ધત્તા ચ વત્તમાનકાલમગહેત્વા ભૂતકાલસ્સેવ ગહેતબ્બત્તા ‘‘કદા દેવદત્ત આગતોસી’’તિ પઞ્હસ્સ ‘‘એસોહમાગચ્છામિ, આગચ્છન્તં મા મં વિજ્ઝા’’તિ ઉત્તરે વિય વત્તમાનસમીપે વત્તમાનેવાતિ ભૂતે વત્તમાનબ્યપદેસતો વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં.

૧૦૦. “**ઉપ્પલજાતિયા**”તિ ઇમિના ‘‘પદુમજાતિયા’’તિ બ્યતિરેકતો વુત્તત્તા ‘‘પદુમજાતિકાનં પન દણ્ડે છિન્ને અબ્ભન્તરે સુત્તં અચ્છિન્નમ્પિ રક્ખતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૯૮) **અટ્ઠકથા**નયો સઙ્ગહિતોતિ દટ્ઠબ્બં. **એકનાળસ્સ વા પસ્સે**તિ ‘‘નાળસ્સ એકપસ્સે’’તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધસુખત્થં વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. **તતો**તિ નાળતો.

૧૦૧. ભારબદ્ધકુસુમેસુ વિનિચ્છયસ્સ વક્ખમાનત્તા **છિન્દિત્વા ઠપિતેસૂ**તિ અબદ્ધકુસુમવસેન ગહેતબ્બં. **પુબ્બે વુત્તનયેના**તિ તત્રજાતકકુસુમેસુ વુત્તવિનિચ્છયાનુસારેન. ‘‘યેન પુપ્ફેન પૂરતિ, તસ્મિં છિન્નમત્તે’’તિ અવત્વા ગહિતમત્તે પારાજિકન્તિ યોજના ચેત્થ વિસેસો.

૧૦૨. ભારં કત્વા બદ્ધાનિ **ભારબદ્ધાની**તિ મજ્ઝપદલોપીસમાસો. **પુપ્ફાની**તિ પાદગ્ઘનકાનિ ઉપ્પલાદિકુસુમાનિ. **છસ્વાકારેસૂ**તિ ઉદકે ઓસીદાપેતું સક્કુણેય્યત્તા અધોદિસાય સહ ચતસ્સો દિસા, ઉદ્ધન્તિ ઇમાસુ છસુ દિસાસુ, નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **કેનચિ આકારેના**તિ નિદ્ધારેતબ્બદસ્સનં. ઠાનાચાવનસ્સ સાધકતમત્તા કરણેયેવ કરણવચનં. **નસ્સતી**તિ પાદગ્ઘનકપુપ્ફાનં ઠાનાચાવનેન પારાજિકમાપજ્જિત્વા લોકિયલોકુત્તરાનં અનવસેસગુણાનં પતિટ્ઠાનભૂતં પાતિમોક્ખસંવરસીલં નાસેત્વા સયં ગુણમરણેન મીયતીતિ અત્થો.

૧૦૩. **પુપ્ફાનં કલાપ**ન્તિ પાદગ્ઘનકઉપ્પલાદિકુસુમકલાપં. **ઉદકં ચાલેત્વા**તિ યથા વીચિ ઉટ્ઠાતિ, તથા ચાલેત્વા. **પુપ્ફટ્ઠાના**તિ પુપ્ફાનં ઠિતટ્ઠાના. **ચાવેતી**તિ કલાપં કેસગ્ગમત્તમ્પિ અપનેતિ. ‘‘પુપ્ફં ઠાના ચાવેતી’’તિ કત્થચિ પોત્થકેસુ પાઠો દિસ્સતિ. પુપ્ફકલાપસ્સેવ ગહિતત્તા પુરિમોયેવ ગહેતબ્બો.

૧૦૪. “**એત્થ ગતં ગહેસ્સામી**”તિ સહ પાઠસેસેન યોજના. **પરિકપ્પેતી**તિ ‘‘એત્થ ગતં ગહેસ્સામી’’તિ ઠાનં પરિચ્છિન્દિત્વા તક્કેતિ. **રક્ખતી**તિ ઠાનાચાવનેપિ સતિ સો પરિકપ્પો પારાજિકાપત્તિતો તં ભિક્ખું રક્ખતિ. **ગતટ્ઠાના**તિ પુપ્ફકલાપેન ગતં સમ્પત્તઞ્ચ તં ઠાનઞ્ચાતિ વિગ્ગહો. “**ઉદ્ધરન્તો**”તિ એતેન ‘‘પુપ્ફાનં કલાપ’’ન્તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. “**કતટ્ઠાના**”તિપિ પાઠો, કતા પુપ્ફાનં ઠાના ઉદ્ધરન્તોતિ સમ્બન્ધો. ઉદકં ચાલેત્વા વીચિયો ઉટ્ઠાપેત્વા વીચિપ્પહારેન ઉદકપિટ્ઠેન પરિકપ્પિતટ્ઠાનં સમ્પત્તં પુપ્ફકલાપં ઠિતટ્ઠાના ઉદ્ધરન્તો કેસગ્ગમત્તમ્પિ ઠાના ચાવેન્તોતિ અત્થો. “**ઠાના**”તિ ઇદં ‘‘ભટ્ઠો’’તિ ઇમિના સમ્બન્ધનીયં. **ભટ્ઠો નામ પવુચ્ચતી**તિ અત્તના સમાદાય રક્ખિયમાના પાતિમોક્ખસંવરસીલસઙ્ખાતસબ્બગુણરતનઙ્કુરાભિનિબ્બત્તટ્ઠાના પતિતો નામ હોતીતિ પવુચ્ચતિ.

૧૦૫. **જલતો અચ્ચુગ્ગતસ્સા**તિ એત્થ ‘‘પુપ્ફસ્સા’’તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. જલપિટ્ઠિતો અચ્ચુગ્ગતસ્સ પુપ્ફસ્સ સકલજલં ઠાનં, કદ્દમપિટ્ઠિતો પટ્ઠાય ઉદકપિટ્ઠિપરિયન્તં પુપ્ફદણ્ડેન ફરિત્વા ઠિતં સબ્બમુદકં ઠાનન્તિ વુત્તં હોતિ. **ઉપ્પાટેત્વા**તિ પુપ્ફગ્ગં આકડ્ઢિત્વા ઉપ્પીળેત્વા. **તતો**તિ તસ્મા પુપ્ફટ્ઠાનભૂતસકલજલરાસિતો. **ઉજુ**ન્તિ ઉજું કત્વા. **ઉદ્ધરતો**તિ ઉપ્પાટેન્તસ્સ.

૧૦૬. **નાળન્તે**તિ ઉપ્પાટિતપુપ્ફનાળસ્સ મૂલકોટિયા. **જલતો**તિ ઉદકપિટ્ઠિતો. મુત્તમત્તે કેસગ્ગમત્તં દૂરં કત્વાતિ પાઠસેસયોજના કાતબ્બા. ‘‘જલતો’’તિ પઠમતતિયપાદેસુ દ્વિક્ખત્તું વચનં અત્થાવિસેસેપિ પદાવુત્તિઅલઙ્કારે અટ્ઠયમકવસેન વુત્તત્તા પુનરુત્તિદોસો ન હોતીતિ વેદિતબ્બં. ‘‘મુત્તમત્તે, અમુત્તે’’તિ ચ સમ્બન્ધિતબ્બં, અત્થાનં વા વિસેસતો ઉભયત્થ વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. તસ્મિં નાળન્તેતિ સમ્બન્ધો.

૧૦૭. **તસ્સ** નામેત્વા ઉપ્પાટિતસ્સ. સહ ગચ્છેન ઉપ્પાટિતસ્સાપિ અયમેવ વિનિચ્છયો. ઇધ પન સબ્બપુપ્ફપણ્ણનાળાનિ મૂલતો પભુતિ પઠમં ઠિતટ્ઠાનતો અપનામનવસેન ઠાનાચાવનં વેદિતબ્બં. એવં

પુપ્ફાદીનિ ઉપ્પાટેન્તસ્સ ભૂતગામવિકોપનાપત્તિયા ઠાને સહપયોગદુક્કટં હોતીતિ વેદિતબ્બં.

૧૦૮-૯. બળિસાદિમચ્છગ્ગહણોપકરણાનં વચનતો, જલે ઠિતમતમચ્છાનં વિનિચ્છયસ્સ ચ વક્ખમાનત્તા **મચ્છે**તિ જીવમાનકમચ્છાનં ગહણં. ઉપલક્ખણવસેન વા અવુત્તસમુચ્ચયત્થ **વા**-સદ્દેન વા ખિપકાદીનિ મચ્છવધોપકરણાનિ વુત્તાનેવાતિ દટ્ઠબ્બં. **વત્થૂ**તિ પાદો. **તસ્મિં** મચ્છે. ઉદ્ધટોયેવ **ઉદ્ધટમત્તો**, મચ્છો, તસ્મિં. **જલા**તિ ઉદકતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અપનેત્વા ઉક્ખિત્તમત્તેતિ વુત્તં હોતિ.

૧૧૦. પુપ્ફાનં વિય મચ્છાનમ્પિ ઠિતટ્ઠાનમેવ ઠાનન્તિ અગ્ગહેત્વા સકલજલં ઠાનં કત્વા કસ્મા વુત્તન્તિ આહ "**ઠાનં સલિલજાનં હી**"તિઆદિ. સલિલે જાતા **સલિલજા**, ઇતિ પકરણતો મચ્છાયેવ વુચ્ચન્તિ. અત્થપ્પકરણસદ્દન્તરસન્નિધાનાદીહિ સદ્દા વિસેસત્થં વદન્તીતિ. **હી**તિ પસિદ્ધિયં. **કેવલ**ન્તિ અવધારણે, જલમેવાતિ વુત્તં હોતિ. ઇમિના બહિઉદકં નિવત્તિતં હોતિ. સકલં જલમેવ ઠાનં યસ્મા, તસ્મા સલિલટ્ઠં જલા વિમોચેન્તો પારાજિકો હોતીતિ હેતુહેતુમન્તભાવેન યોજના વેદિતબ્બા. આપન્નં પરાજેતીતિ **પારાજિકા**, આપત્તિ, સા એતસ્સ અત્થીતિ **પારાજિકો**, પુગ્ગલો.

૧૧૧. **નીરં** ઉદકં. વારિમ્હિ જલે જાતો **વારિજો**, ઇતિ પકરણતો મચ્છોવ ગય્હતિ. એતેનેવ આકાસે ઉપ્પતિતમચ્છો , ગોચરત્થાય ચ થલમુગ્ગતકુમ્ભાદયો ઉપલક્ખિતાતિ વેદિતબ્બં. તેસં ગહણે વિનિચ્છયો આકાસટ્ઠથલટ્ઠકથાય વુત્તનયેન વેદિતબ્બો. **ભણ્ડગ્ઘેન વિનિદ્દિસે**તિ દુક્કટાદિવત્થુનો ભણ્ડસ્સ અગ્ઘવસેન દુક્કટથુલ્લચ્ચયપારાજિકાપત્તિયો વદેય્યાતિ અત્થો.

૧૧૨. **તળાકે**તિ સરસ્મિં, ઇમિના ચ વાપિપોક્ખરણિસોબ્ભાદિજલાસયા સઙ્ગય્હન્તિ. **નદિયા**તિ નિન્નગાય, ઇમિના ચ કન્દરાદયો સઙ્ગય્હન્તિ. **નિન્ને**તિ આવાટે. **મચ્છવિસં નામા**તિ એત્થ **નામ**-સદ્દો સઞ્ઞાયં. મચ્છવિસનામકં મદનફલાદિકં દટ્ઠબ્બં. **ગતે**તિ વિસપક્ખિપકે મચ્છઘાતકે ગતે.

૧૧૪. **સામિકેસૂ**તિ વિસં યોજેત્વા ગતેસુ મચ્છસામિકેસુ. **આહરન્તેસૂ**તિ આહરાપેન્તેસુ. **ભણ્ડદેય્ય**ન્તિ ભણ્ડઞ્ચ તં દેય્યઞ્ચાતિ વિગ્ગહો, અત્તના ગહિતવત્થું વા તદગ્ઘનકં વા ભણ્ડં દાતબ્બન્તિ અત્થો.

૧૧૫. **મચ્છે**તિ મતમચ્છે. **સેસે**તિ નમતમચ્છે.

૧૧૬. **અમતેસુ** ગહિતેસૂતિ પકરણતો લબ્ભતિ, નિમિત્તત્થે ચેતં ભુમ્મં. **અનાપત્તિં વદન્તી**તિ અદિન્નાદાનાપત્તિયા અનાપત્તિં વદન્તિ, મારણપ્પત્તિયા પાચિત્તિયં હોતેવ. અયઞ્ચ વિનિચ્છયો અરક્ખિતઅગોપિતેસુ અસ્સામિકતળાકાદીસુ વેદિતબ્બો.

ઉદકટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૧૭. **નાવ**ન્તિ એત્થ ''નાવા નામ યાય તરતી''તિ (પારા॰ ૯૯) વચનતો જલતારણારહં અન્તમસો એકમ્પિ વહન્તં રજનદોણિવેણુકલાપાદિકં વેદિતબ્બં. **નાવટ્ઠં** નામ **ભણ્ડં** યં કિઞ્ચિ ઇન્દ્રિયબદ્ધં વા અનિન્દ્રિયબદ્ધં વા. "**થેનેત્વા ગણ્હિસ્સામી**"તિ ઇમિના ''થેય્યચિત્તસ્સા''તિ ઇમમત્થં વિઞ્ઞાપેતિ. **પાદુદ્ધારે**તિ દુતિયપરિયેસનાદિઅત્થં ગચ્છન્તસ્સ પદે પદે. **દોસા**તિ દુક્કટાપત્તિયો. **વુત્તા**તિ ''નાવટ્ઠં ભણ્ડં અવહરિસ્સામી'તિ થેય્યચિત્તો દુતિયં વા પરિયેસતિ ગચ્છતિ વા, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૯૯) **પદભાજનિયં** ભગવતા વુત્તા, ઇમિના

પુબ્બપયોગસહપયોગદુક્કટાનિ, ફન્દાપને થુલ્લચ્ચયં, ઠાનાચાવને પારાજિકઞ્ચ ઉપલક્ખણવસેન દસ્સિતન્તિ વેદિતબ્બં.

૧૧૮. ચણ્ડસોતેતિ વેગેન ગચ્છન્તે ઉદકપ્પવાહે, ''ચણ્ડસોતે''તિ ઇમિના બન્ધનં વિના સભાવેન અટ્ઠિતભાવસ્સ સૂચનતો ''**બન્ધનમેવ ઠાન**''ન્તિ વુત્તટ્ઠાનપરિચ્છેદસ્સ કારણં દસ્સિતન્તિ વેદિતબ્બં. યસ્મા ચણ્ડસોતે બદ્ધા, તસ્મા બન્ધનમેકમેવ ઠાનં મતન્તિ વુત્તં હોતિ. **તસ્મિ**ન્તિ બન્ધને. **ધીરા** વિનયધરા.

૧૧૯-૧૨૦. ''**નિચ્ચલે ઉદકે નાવ-મબન્ધનમવટ્ઠિત**''ન્તિ ઇમિના છધા ઠાનપરિચ્છેદસ્સ લબ્ભમાનત્તે કારણં દસ્સેતિ. નાવં કડ્ઢતો તસ્સ પારાજિકન્તિ સમ્બન્ધો. પુનપિ કિં કરોન્તોતિ આહ ''**એકેનન્તેન સમ્ફુટ્ઠ**''ન્તિઆદિ. તં નાવં અતિક્કામયતોતિ સમ્બન્ધો. એત્થાપિ ''કડ્ઢિતવતો અતિક્કમિતવતો''તિ ભૂતવસેન અત્થો યોજેતબ્બો. યમેત્થ વત્તબ્બં, તં હેટ્ઠા વુત્તનયમેવ.

૧૨૧. એવં ચતુપસ્સાકડ્ઢને વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ઉદ્ધં, અધો ચ ઉક્ખિપનઓસીદાપનેસુ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**તથા**''તિઆદિ. **તથા**તિ ''તસ્સ પારાજિક''ન્તિ આકડ્ઢતિ. કસ્મિં કાલેતિ આહ ''**ઉદ્ધં કેસગ્ગમત્તમ્પી**''તિઆદિ. **અધોનાવાતલ**ન્તિ નાવાતલસ્સ અધો અધોનાવાતલં, તસ્મિં ઉદ્ધં કેસગ્ગમત્તમ્પિ ઉદકમ્હા વિમોચિતેતિ ઇમિના સમ્બન્ધો. તેન ફુટ્ઠં કેસગ્ગમત્તમ્પિ મુખવટ્ટિયા વિમોચિતેતિ યોજના. **તેના**તિ અધોનાવાતલેન ફુટ્ઠે ઉદકે મુખવટ્ટિયા કરણભૂતાય કેસગ્ગમત્તમ્પિ વિમોચિતેતિ ગહેતબ્બં.

૧૨૨. તીરે બન્ધિત્વા પન નિચ્ચલે જલે ઠપિતા **યા** નાવા, **તસ્સા** નાવાય **ઠાનં** બન્ધનઞ્ચ ઠિતોકાસો ચાતિ દ્વિધા મતન્તિ યોજના.

૧૨૩. પુબ્બં પઠમં બન્ધનસ્સ વિમોચને થુલ્લચ્ચયં હોતીતિ યોજના. **કેનચુપાયેના**તિ ''પુરતો પચ્છતો વાપી''તિઆદિક્કમેન યથાવુત્તોપાયછક્કેસુ યેન કેનચિ ઉપાયેનાતિ અત્થો. **ઠાના ચાવેતિ** નાવં.

૧૨૪. પઠમં ઠાના ચાવેત્વાતિ ''પુરતો પચ્છતો વા''તિઆદિના યથાવુત્તેસુ છસુ આકારેસુ અઞ્ઞતરેન આકારેન નાવં ઠપિતટ્ઠાનતો પઠમં ચાવેત્વા. **એસેવ ચ નયો**તિ નાવાય પઠમં ઠિતટ્ઠાનતો ચાવને થુલ્લચ્ચયં, પચ્છા બન્ધનમોચને પારાજિકન્તિ એસેવ નયો નેતબ્બોતિ અત્થો. એત્થ ચ ''તીરે બન્ધિત્વા નિચ્ચલે ઉદકે ઠપિતનાવાય બન્ધનઞ્ચ ઠિતોકાસો ચાતિ દ્વે ઠાનાનિ, તં પઠમં બન્ધના મોચેતિ, થુલ્લચ્ચયં. પચ્છા છન્નં આકારાનં અઞ્ઞતરેન ઠાના ચાવેતિ, પારાજિકં. પઠમં ઠાના ચાવેત્વા પચ્છા બન્ધનમોચનેપિ એસેવ નયો''તિ (પારા॰ ૯૯) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તવિનિચ્છયો સઙ્ગહિતો. આમસનફન્દાપનેસુ દુક્કટથુલ્લચ્ચયાનિ હેટ્ઠા કુમ્ભિયં વુત્તનયેનેવ ઞાતું સક્કુણેય્યત્તા ન વુત્તાનીતિ વેદિતબ્બં. એવમુપરિપિ.

૧૨૫. ઉસ્સારેત્વાતિ ઉદકતો થલં આરોપેત્વા. **નિકુજ્જિત્વા**તિ અધોમુખં કત્વા. થલે ઠપિતાય નાવાય મુખવટ્ટિયા ફુટ્ઠોકાસો એવ ઠાનન્તિ યોજના. **હી**તિ વિસેસો, તેન જલટ્ઠતો થલટ્ઠાય નાવાય વુત્તં વિસેસં જોતેતિ.

૧૨૬. એત્થ અધો ઓસીદાપનસ્સ અલબ્ભમાનતાય તં વિના ઇતરેસં પઞ્ચન્નં આકારાનં વસેન ઠાનાચાવનં દસ્સેતુમાહ ''**એય્યો**''તિઆદિ. **યતો કુતોચી**તિ તિરિયં ચતસ્સન્નં, ઉપરિદિસાય ચ વસેન યં કિઞ્ચિ દિસાભિમુખં કેસગ્ગમત્તમ્પિ અતિક્કમેન્તો.

૧૨૭. ઉક્કુજ્જિતાયપીતિ ઉદ્ધંમુખં ઠપિતાયપિ. **ઘટિકાન**ન્તિ દારુખણ્ડાનં. "**તથા**"તિ ઇમિના ''ઞેય્યો ઠાનપરિચ્છેદો''તિઆદિના વુત્તનયં અતિદિસતિ. સો પન ઉક્કુજ્જિત્વા ભૂમિયં ઠપિતનાવાય યુજ્જતિ. ઘટિકાનં ઉપરિ ઠપિતાય પન નાગદન્તેસુ ઠપિતકુન્તે વુત્તવિનિચ્છયો યુજ્જતિ.

૧૨૮. "**થેય્યા**"તિ ઇદં ''પાજેન્તસ્સા''તિ વિસેસનં. **તિત્થે**તિ તિત્થાસન્નજલે. **અરિત્તેના**તિ કેનિપાતેન. **ફિયેના**તિ પાજનફલકેન. **પાજેન્તસ્સા**તિ પેસેન્તસ્સ. "**તં પાજેતી**"તિપિ પાઠો દિસ્સતિ, **તં** નાવં યો **પાજેતિ**, તસ્સ **પરાજયો**તિ અત્થો.

૧૨૯-૩૦. છત્તન્તિ આતપવારણં. **પણામેત્વા**તિ યથા વાતં ગણ્હાતિ, તથા પણામેત્વા. **ઉસ્સાપેત્વાવ ચીવર**ન્તિ ચીવરં ઉદ્ધં ઉચ્ચારેત્વા વા. ગાથાછન્દવસેન 'વ'ઇતિ રસ્સત્તં. **લઙ્કારસદિસ**ન્તિ પસારિતપટસરિક્ખકં. **સમીરણ**ન્તિ માલુતં. **ન દોસો તસ્સ વિજ્જતી**તિ ઇદં વાતસ્સ અવિજ્જમાનક્ખણે એવં કરોતો પચ્છા આગતેન વાતેન નીતનાવાય વસેન વુત્તં. વાયમાને પન વાતે એવં કરોન્તસ્સ આપત્તિયેવાતિ દટ્ઠબ્બં.

૧૩૧-૨. સયમેવ ઉપાગતન્તિ સમ્બન્ધો. ગામસમીપે તિત્થં **ગામતિત્થં**. **ત**ન્તિ નાવં. **ઠાના**તિ છત્તેન વા ચીવરેન વા ગહિતવાતેન ગન્ત્વા ગામતિત્થે ઠિતટ્ઠાના. **અચાલેન્તો**તિ ફન્દાપનમ્પિ અકરોન્તો, ઇમિના થુલ્લચ્ચયસ્સાપિ અભાવં દસ્સેતિ. "**અચાવેન્તો**"તિપિ પાઠો, ઠિતટ્ઠાનતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અનપનેન્તોતિ અત્થો, ઇમિના પારાજિકાભાવં દસ્સેતિ. **કિણિત્વા**તિ મૂલેન વિક્કિણિત્વા. **સયમેવ ચ ગચ્છન્તિ**ન્તિ એત્થ **ચ**-કારો વત્તબ્બન્તરસમુચ્ચયે. તથા પણામિતછત્તેન વા ઉસ્સાપિતચીવરેન વા ગહિતવાતેન અત્તના ગચ્છન્તિં. **ઠાના ચાવેતી**તિ અત્તના ઇચ્છિતદિસાભિમુખં કત્વા પાજનવસેન ગમનટ્ઠાના ચાવેતિ.

નાવટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૩૩-૪. યન્તિ એતેનાતિ **યાનં**. રમયતીતિ **રથો**. વહતિ, વુય્હતિ, વહન્તિ એતેનાતિ વા **વય્હં**. ''ઉપરિ મણ્ડપસદિસં પદરચ્છન્નં, સબ્બપાલિગુણ્ઠિમં વા છાદેત્વા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૦) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન કતં સકટં વય્હં નામ. **સન્દમાનિકા**તિ ''ઉભોસુ પસ્સેસુ સુવણ્ણરજતાદિમયા ગોપાનસિયો દત્વા ગરુળપક્ખકનયેન કતા સન્દમાનિકા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૦) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન કતયાનવિસેસો. **ઠાના ચાવનયોગસ્મિ**ન્તિ ઠાના ચાવનપ્પયોગે.

૧૩૫-૬. દસટ્ઠાનાચાવનવસેન પારાજિકં વદન્તેહિ પઠમં ઠાનભેદસ્સ ઞાતબ્બત્તા તં દસ્સેત્વા આપત્તિભેદં દસ્સેતુમાહ "**યાનસ્સ દુકયુત્તસ્સા**"તિઆદિ. **દુકયુત્તસ્સા**તિ દુકં ગોયુગં યુત્તસ્સ યસ્સાતિ, યુત્તે યસ્મિન્તિ વા વિગ્ગહો. **દસ ઠાનાની**તિ દ્વિન્નં ગોણાનં અટ્ઠ પાદા, દ્વે ચ ચક્કાનીતિ એતેસં દસન્નં પતિટ્ઠિતટ્ઠાનાનં વસેન દસ ઠાનાનિ વદેય્યાતિ અત્થો. એતેનેવ નયેન ચતુયુત્તાદિયાને અટ્ઠારસાતિ ઠાનભેદસ્સ નયો દસ્સિતો હોતિ. **યાનં પાજયતો**તિ સકટાદિયાનં પેસયતો. ''ધુરેતિ યુગાસન્ને''તિ અટ્ઠકથાય **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં. રથીસાય યુગેન સદ્ધિં બન્ધનટ્ઠાનાસન્નેતિ વુત્તં હોતિ. "**ધુર**"ન્તિ ચ યુગસ્સેવ નામં. ''ધુરં છડ્ડેત્વા, ધુરં આરોપેત્વા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૦) **અટ્ઠકથા**વચનતો તંસહચરિયાય સમ્બન્ધનટ્ઠાનમ્પિ ધુરં નામ. ઇધ પન ગઙ્ગા-સદ્દો વિય ગઙ્ગાસમીપે ધુરસમીપે પાજકસ્સ નિસજ્જારહટ્ઠાને ધુરસ્સ વત્તમાનતા લબ્ભતિ.

ગોણાનં પાદુદ્ધારે તસ્સ થુલ્લચ્ચયં વિનિદ્દિસેતિ યોજના. ઇદઞ્ચ ગોણાનં અવિલોમકાલં સન્ધાય વુત્તં. વિલોમકાલે સમ્ભવન્તં વિસેસં જોતેતું "**થુલ્લચ્ચયં તુ**" ઇચ્ચત્ર **તુ**-સદ્દેન **અટ્ઠકથાયં** ''સચે પન ગોણા 'નાયં અમ્હાકં સામિકો'તિ ઞત્વા ધુરં છડ્ડેત્વા આકડ્ઢન્તા તિટ્ઠન્તિ વા ફન્દન્તિ વા, રક્ખતિ તાવ. ગોણે પુન ઉજુકં પટિપાદેત્વા ધુરં આરોપેત્વા દળ્હં યોજેત્વા પાચનેન વિજ્ઝિત્વા પાજેન્તસ્સ વુત્તનયેનેવ તેસં પાદુદ્ધારેન થુલ્લચ્ચય''ન્તિ વુત્તવિસેસો સઙ્ગહિતોતિ દટ્ઠબ્બો. **ચક્કાનં હી**તિ એત્થ અધિકેન **હિ**-સદ્દેન ''સચેપિ સકદ્દમે મગ્ગે એકં ચક્કં કદ્દમે લગ્ગં હોતિ, દુતિયં ચક્કં ગોણા પરિવત્તેન્તા પવત્તેન્તિ, એકસ્સ પન ઠિતત્તા ન તાવ અવહારો હોતિ. ગોણે પન પુન ઉજુકં પટિપાદેત્વા પાજેન્તસ્સ ઠિતચક્કે કેસગ્ગમત્તં ફુટ્ઠોકાસં અતિક્કન્તે પારાજિક''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૦) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તવિસેસો દસ્સિતો હોતીતિ દટ્ઠબ્બં.

૧૩૭-૯. એત્તાવતા યુત્તયાનવિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ અયુત્તયાનવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**અયુત્તકસ્સા**"તિઆદિ. ધુરેન ઉપત્થમ્ભનિયં ઠિતસ્સ તસ્સ અયુત્તકસ્સાપિ ચ યાનકસ્સ ઉપત્થમ્ભનિચક્કકાનં વસેન તીણેવ ઠાનાનિ ભવન્તીતિ યોજના. તત્થ **અયુત્તકસ્સા**તિ ગોણેહિ અયુત્તકસ્સ. **ધુરેના**તિ યથાવુત્તનયેન ધુરયુત્તટ્ઠાનસમીપદેસેન, સકટસીસેનાતિ વુત્તં હોતિ. **ઉપત્થમ્ભનિય**ન્તિ સકટસીસોપત્થમ્ભનિયા ઉપરિ ઠિતસ્સ. ઉપત્થમ્ભયતિ ધુરન્તિ ઉપત્થમ્ભની. સકટસ્સ પચ્છિમભાગોપત્થમ્ભનત્થં દીયમાનં દણ્ડદ્વયં પચ્છિમોપત્થમ્ભની નામ, પુરિમભાગસ્સ દીયમાનસ્સ ઉપત્થમ્ભની પુરિમોપત્થમ્ભની નામાતિ અયમુપત્થમ્ભનીનં વિસેસો. ઇધ પુરિમોપત્થમ્ભની અધિપ્પેતા. "**ઉપત્થમ્ભનિચક્કકાનં વસેન તીણેવ ઠાનાની**"તિ ઇદં હેટ્ઠા અકપ્પકતાય ઉપત્થમ્ભનિયા વસેન વુત્તં, કપ્પકતાય પન વસેન ''ચત્તારી''તિ વત્તબ્બં.

"**તથા**"તિ ઇમિના ''ઠાનાનિ તીણેવા''તિ આકડ્ઢતિ, દારુચક્કદ્વયવસેન તીણિ ઠાનાનીતિ અત્થો. "**દારૂન**"ન્તિ ઇમિના બહુવચનનિદ્દેસેન રાસિકતદારૂનં દારુકસ્સ એકસ્સાપિ ફલકસ્સાપિ ગહણં વેદિતબ્બં. "**ભૂમિયમ્પિ ધુરેનેવ, તથેવ ઠપિતસ્સ ચા**"તિ ઇમિના તીણિયેવ ઠાનાનીતિ અતિદિસતિ. એત્થ ધુરચક્કાનં પતિટ્ઠિતોકાસવસેન તીણિ ઠાનાનિ. એત્થ ચ **ઉપરિટ્ઠપિતસ્સ ચાતિ ચ**-કારં ''ભૂમિયં ઠપિતસ્સા''તિ એત્થાપિ યોજેત્વા સમુચ્ચયં કાતું સક્કાતિ. તત્થ અધિકવચનેન ચ-કારેન **અટ્ઠકથાયં** ''યં પન અયુત્તકં ધુરે એકાય, પચ્છતો ચ દ્વીહિ ઉપત્થમ્ભનીહિ ઉપત્થમ્ભેત્વા ઠપિતં, તસ્સ તિણ્ણં ઉપત્થમ્ભનીનં, ચક્કાનઞ્ચ વસેન પઞ્ચ ઠાનાનિ. સચે ધુરે ઉપત્થમ્ભની હેટ્ઠાભાગે કપ્પકતા હોતિ, છ ઠાનાની''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૦) વુત્તવિનિચ્છયં સઙ્ગણ્હાતિ.

પુરતો પચ્છતો વાપીતિ એત્થ ''કડ્ઢિત્વા''તિ પાઠસેસો. **અપિ**-સદ્દેન ''ઉક્ખિપિત્વાપી''તિ અવુત્તં સમુચ્ચિનોતિ. યો પન પુરતો કડ્ઢિત્વા ઠાના ચાવેતિ, યો વા પન પચ્છતો કડ્ઢિત્વા ઠાના ચાવેતિ, યો વા પન ઉક્ખિપિત્વા ઠાના ચાવેતીતિ યોજના. **તિણ્ણ**ન્તિ ઇમે તયો ગહિતા, ''તેસ''ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ, તેસં તિણ્ણં પુગ્ગલાનન્તિ વુત્તં હોતિ. કદા કિં હોતીતિ આહ "**થુલ્લચ્ચયં તુ...પે॰... પરાજયો**"તિ. "**ઠાના ચાવે**"તિ ઇદં ''થુલ્લચ્ચય''ન્તિ ઇમિનાપિ સમ્બન્ધનીયં. **તુ**-સદ્દસ્સ વિસેસજોતનત્થં ઉપાત્તત્તા સાવસેસટ્ઠાનાચાવને ફન્દાપનથુલ્લચ્ચયં, નિરવસેસટ્ઠાનાચાવને પન કતે ઠાનાચાવનપારાજિકા વુત્તા હોતીતિ દટ્ઠબ્બં.

૧૪૦. અક્ખાનં સીસકેહીતિ અક્ખસ્સ ઉભયકોટીહિ. ''જાત્યાખ્યાયમેકસ્મિં બહુવચનમઞ્ઞતરાય''મિતિ વચનતો એકસ્મિં અત્થે બહુવચનં યુજ્જતિ. "**ઠિતસ્સા**"તિ એતસ્સ વિસેસનસ્સ ''યાનસ્સા''તિ વિસેસિતબ્બં સામત્થિયા લબ્ભતિ. ''ઠાનાનિ દ્વે''તિ વુત્તત્તા યથા સકટધુરં ભૂમિં ન ફુસતિ, એવં ઉચ્ચતરેસુ દ્વીસુ તુલાદિદારૂસુ દ્વે અક્ખસીસે આરોપેત્વા ઠપિતં યાનમેવ ગય્હતિ.

૧૪૧. કડ્ઢન્તોતિ દ્વિન્નં અક્ખસીસાનં આધારભૂતેસુ દારૂસુ ઘંસિત્વા ઇતો ચિતો ચ કડ્ઢન્તો. **ઉક્ખિપન્તો**તિ ઉજું ઠિતટ્ઠાનતો ઉચ્ચારેન્તો. **કુટ્ઠોકાસચ્ચયે**તિ કુટ્ઠોકાસતો કેસગ્ગમત્તાતિક્કમે. **અઞ્ઞસ્સા**તિ યથાવુત્તપ્પકારતો ઇતરસ્સ. **યસ્સ કસ્સચિ** રથાદિકસ્સ યાનસ્સ.

૧૪૨. અક્ખુદ્ધીનન્તિ ચતુન્નં અક્ખરુદ્ધનકઆણીનં. અક્ખસ્સ ઉભયકોટીસુ ચક્કાવુણનટ્ઠાનતો અન્તો દ્વીસુ સકટબાહાસુ અક્ખરુદ્ધનત્થાય દ્વે અઙ્ગુલિયો વિય આકોટિતા ચતસ્સો આણિયો અક્ખુદ્ધિ નામ. **ધુરસ્સા**તિ ધુરબન્ધનટ્ઠાનાસન્નસ્સ રથસીસગ્ગસ્સ. **તં** યાનં. **વા**-સદ્દેન પસ્સે વા ગહેત્વા કડ્ઢન્તો, મજ્ઝે વા ગહેત્વા ઉક્ખિપેન્તોતિ કિરિયન્તરં વિકપ્પેતિ. **ગહેત્વા**તિ એત્થ ''કડ્ઢન્તો''તિ પાઠસેસો. **ઠાના ચાવેતીતિ ઉદ્ધીસુ** ગહેત્વા કડ્ઢન્તો અત્તનો દિસાય ઉદ્ધિઅન્તેન કુટ્ઠટ્ઠાનં ઇતરેન ઉદ્ધિપરિયન્તેન કેસગ્ગમત્તમ્પિ અતિક્કામેતિ.

''**ઉદ્ધીસુ વા**''તિ સાસઙ્કવચનેન અનુદ્ધિકયાનસ્સાપિ વિજ્જમાનત્તં સૂચિતં હોતિ. **અટ્ઠકથાયં** ''અથ ઉદ્ધિખાણુકા ન હોન્તિ, સમમેવ બાહં કત્વા મજ્ઝે વિજ્ઝિત્વા અક્ખસીસાનિ પવેસિતાનિ હોન્તિ, તં હેટ્ઠિમતલસ્સ સમન્તા સબ્બં પથવિં ફુસિત્વા તિટ્ઠતિ, તત્થ ચતૂસુ દિસાસુ, ઉદ્ધઞ્ચ ફુટ્ઠટ્ઠાનાતિક્કમવસેન પારાજિકં વેદિતબ્બ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૦) વુત્તવિનિચ્છયઞ્ચ બ્યતિરેકવસેન સઙ્ગણ્હાતિ.

૧૪૩. નાભિયાતિ નાભિમુખેન. **એકમેવ સિયા ઠાન**ન્તિ એકં નાભિયા ફુટ્ઠટ્ઠાનમેવ ઠાનં ભવતીતિ અત્થો. ''એકમસ્સ સિયા ઠાન''ન્તિ પોત્થકેસુ દિસ્સતિ, તતો પુરિમપાઠોવ સુન્દરતરો. **પરિચ્છેદોપી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દો વિસેસત્થજોતકો, પરિચ્છેદો પનાતિ અત્થો. **પઞ્ચધા**તિ નાભિયા ચતુપસ્સપરિયન્તં, ઉદ્ધઞ્ચ પઞ્ચધા, ઠાનાચાવનાકારો હોતીતિ અત્થો.

૧૪૪. ઠાનાનિ દ્વેતિ નેમિયા, નાભિયા ચ ફુટ્ઠટ્ઠાનવસેન દ્વે ઠાનાનિ. **અસ્સા**તિ ચક્કસ્સ. **તેસં** દ્વિન્નં ઠાનાનં. ભિત્તિઆદિં અપસ્સાય ઠપિતચક્કસ્સાપિ હિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તો અયમ્પિ વિનિચ્છયો વુત્તો, યોપિ ઇમિના ચ પાઠેન દસ્સિતો હોતિ.

૧૪૫. અનારક્ખન્તિ સામિકેન અસંવિહિતારક્ખં. **અધોદેત્વા**તિ ગોણે અપેસેત્વા. **વટ્ટતિ**, પારાજિકં ન હોતીતિ અધિપ્પાયો. સામિકે આહરાપેન્તે પન ભણ્ડદેય્યં હોતિ.

યાનટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૪૬. ભારટ્ઠકથાય **સીસક્ખન્ધકટોલમ્બવસા**તિ એવંનામકાનં સરીરાવયવાનં વસેન ભારો ચતુબ્બિધો હોતિ. તત્થ સીસભારાદીસુ અસમ્મોહત્થં સીસાદીનં પરિચ્છેદો વેદિતબ્બો – સીસસ્સ તાવ પુરિમગલે ગલવાટકો પિટ્ઠિગલે કેસઞ્ચિ કેસન્તે આવટ્ટો હોતિ, ગલસ્સેવ ઉભોસુ પસ્સેસુ કેસઞ્ચિ કેસાવટ્ટા ઓરુય્હ જાયન્તિ, યે ''કણ્ણચૂળિકા''તિ વુચ્ચન્તિ, તેસં અધોભાગો ચાતિ અયં હેટ્ઠિમપરિચ્છેદો, તતો ઉપરિ **સીસં**, એત્થન્તરે ઠિતભારો **સીસભારો** નામ.

ઉભોસુ પસ્સેસુ કણ્ણચૂળિકાહિ પટ્ઠાય હેટ્ઠા, કપ્પરેહિ પટ્ઠાય ઉપરિ, પિટ્ઠિગલાવટ્ટતો ચ ગલવાટકતો ચ પટ્ઠાય હેટ્ઠા, પિટ્ઠિવેમજ્ઝાવટ્ટતો ચ ઉરપરિચ્છેદમજ્ઝે હદયઆવાટતો ચ પટ્ઠાય ઉપરિ **ખન્ધો**, એત્થન્તરે ઠિતભારો **ખન્ધભારો** નામ.

પિટ્ઠિવેમજ્ઝાવટ્ટતો , પન હદયઆવાટતો ચ પટ્ઠાય હેટ્ઠા યાવ પાદનખસિખા, અયં **કટિ**પરિચ્છેદો, એત્થન્તરે સમન્તતો સરીરે ઠિતભારો **કટિભારો** નામ.

કપ્પરતો પટ્ઠાય પન હેટ્ઠા યાવ હત્થનખસિખા, અયં **ઓલમ્બક**પરિચ્છેદો, એત્થન્તરે ઠિતભારો **ઓલમ્બકો** નામ.

ભરતીતિ **ભારો**, ભરતિ એતેન, એતસ્મિન્તિ વા **ભારો**, ઇતિ યથાવુત્તસીસાદયો અવયવા વુચ્ચન્તિ. ભારે તિટ્ઠતીતિ **ભારટ્ઠં**. ઇતિ સીસાદીસુ ઠિતં ભણ્ડં વુચ્ચતિ. ''ભારોયેવ ભારટ્ઠ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૧) **અટ્ઠકથા**વચનતો ભરીયતીતિ **ભારો**, કમ્મનિ સિદ્ધેન ભાર-સદ્દેન ભણ્ડમેવ વુચ્ચતિ.

૧૪૭. સિરસ્મિંયેવાતિ યથાપરિચ્છિન્ને સિરસિ એવ. **સારેતી**તિ અનુક્ખિપન્તો ઇતો ચિતો ચ સારેતિ. **થુલ્લચ્ચયં સિયા**તિ ફન્દાપનથુલ્લચ્ચયં ભવેય્ય.

૧૪૮. ખન્ધન્તિ યથાપરિચ્છિન્નમેવ ખન્ધં. **ઓરોપિતે**તિ ઓહારિતે. **સીસતો**તિ એત્થ ''ઉદ્ધ''ન્તિ પાઠસેસો, યથાપરિચ્છિન્નસીસતો ઉપરીતિ અત્થો. **કેસગ્ગમત્તમ્પી**તિ કેસગ્ગમત્તં દૂરં કત્વા. **પિ**-સદ્દો પગેવ તતો અધિકન્તિ દીપેતિ. **મોચેન્તોપી**તિ કેસગ્ગેન અફુસન્તં અપનેન્તો. એત્થાપિ **પિ**-સદ્દેન ન કેવલં ખન્ધં ઓરોપેન્તસ્સેવ પારાજિકં, અપિચ ખો મોચેન્તોપિ પરાજિતોતિ હેટ્ઠા વુત્તમપેક્ખતિ. પસિબ્બકાદિયમકભારં પન સીસે ચ પિટ્ઠિયઞ્ચાતિ દ્વીસુ ઠાનેસુ ઠિતત્તા દ્વીહિ ઠાનેહિ અપનયનેન પારાજિકં હોતિ, તઞ્ચ ''**સીસતો મોચેન્તો**''તિ ઇમિનાવ એકદેસવસેન સઙ્ગહિતન્તિ દટ્ઠબ્બં.

૧૪૯-૫૦. એવં સીસભારે વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા તદનન્તરં ઉદ્દેસક્કમેસુ ખન્ધભારાદીસુ વિનિચ્છયે દસ્સેતબ્બેપિ અવસાને વુત્તઓલમ્બકભારે વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા આદ્યન્તભારાનં વુત્તનયાનુસારેન સેસેસુપિ વિનિચ્છયં અતિદિસિતુમાહ ''**ભાર**''ન્તિઆદિ. **સુદ્ધમાનસો**તિ પાતરાસાદિકારણેન અથેય્યચિત્તો, હત્થગતભારં થેય્યચિત્તેન ભૂમિયં ઠપનનિસ્સજ્જનાદિં કરોન્તસ્સ હત્થતો મુત્તમત્તે પારાજિકન્તિ ઇદમેતેન ઉપલક્ખિતન્તિ દટ્ઠબ્બં.

એત્થ વુત્તનયેનેવાતિ સીસભારઓલમ્બકભારેસુ વુત્તાનુસારેન. **સેસેસુપિ ભારેસૂ**તિ ખન્ધભારાદિકેસુપિ. **મતિસારેન** સારમતિના. **વેદિતબ્બો વિનિચ્છયો**તિ યથાપરિચ્છિન્નેસુ ઠાનેસુ ઠિતં પાદગ્ઘનકં યં કિઞ્ચિ વત્થું થેય્યચિત્તેન ''ગણ્હિસ્સામી''તિ આમસન્તસ્સ દુક્કટં, ઠાના અચાવેત્વા ફન્દાપેન્તસ્સ થુલ્લચ્ચયં, યથાપરિચ્છિન્નટ્ઠાનાતિક્કમનવસેન વા ઉદ્ધંઉક્ખિપનવસેન વા ઠાના ચાવેન્તસ્સ પારાજિકં હોતીતિ અયં વિનિચ્છયો વેદિતબ્બોતિ અત્થો.

ભારટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૫૧-૩. ઇદાનિ આરામટ્ઠવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**દુક્કટ**''ન્તિઆદિ. **આરામ**ન્તિ ચમ્પકાદિપુપ્ફારામઞ્ચ અમ્બાદિફલારામઞ્ચાતિ દ્વીસુ આરામેસુ યં કઞ્ચિ આરામં. આરમન્તિ એત્થ પુપ્ફાદિકામિનોતિ વિગ્ગહો, તં **આરામં**, **અભિ**-સદ્દયોગે ઉપયોગવચનં. **અભિયુઞ્જતો**તિ પરાયત્તભાવં જાનન્તો ''મમ સન્તક''ન્તિ અટ્ટં કત્વા ગણ્હિતું થેય્યચિત્તેન સહાયાદિભાવત્થં દુતિયકપરિયેસનાદિવસેન અભિયુઞ્જન્તસ્સ દુક્કટં મુનિના વુત્તન્તિ ઇમિના

સમ્બન્ધનીયં, અદિન્નાદાનસ્સ પુબ્બપયોગત્તા સહપયોગગણનાય દુક્કટન્તિ ભગવતા વુત્તન્તિ અત્થો. **ધમ્મં ચરન્તો**તિ અટ્ટં કરોન્તો. **પરં** સામિકં **પરાજેતિ ચે**, સયં સાસનતો **પરાજિતો**તિ યોજના.

તસ્સાતિ ભણ્ડસામિનો. **વિમતિં જનયન્તસ્સા**તિ ''ઇમિના સહ અટ્ટં કત્વા મમ સન્તકં લભિસ્સામિ વા, ન વા''તિ સંસયં ઉપ્પાદેન્તસ્સ ચોરસ્સ. યોપિ ધમ્મં ચરન્તો સયં પરજ્જતિ, તસ્સ ચ થુલ્લચ્ચયન્તિ યોજના.

સામિનો ધુરનિક્ખેપેતિ ''અયં થદ્ધો કક્ખળો જીવિતબ્રહ્મચરિયન્તરાયમ્પિ મે કરેય્ય, અલં દાનિ મય્હં ઇમિના આરામેના''તિ સામિનો ધુરનિક્ખેપે સતિ, અત્તનો ''ન દસ્સામી''તિ ધુરનિક્ખેપે ચાતિ યોજના. એવં ઉભિન્નં ધુરનિક્ખેપે પારાજિકં. **તસ્સા**તિ અભિયુઞ્જન્તસ્સ. **સબ્બેસં કૂટસક્ખીનઞ્ચા**તિ **ચ**-કારો લુત્તનિદ્દિટ્ઠોતિ વેદિતબ્બો. ચોરસ્સ અસ્સામિકભાવં ઞત્વાપિ તદાયત્તકરણત્થં યં કિઞ્ચિ વદન્તા કૂટસક્ખિનો, તેસં સબ્બેસમ્પિ ભિક્ખૂનં પારાજિકં હોતીતિ અત્થો.

આરામટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૫૪. વિહારટ્ઠકથાયં **વિહાર**ન્તિ ઉપલક્ખણત્તા ''પરિવેણં વા, આવાસં વા''તિ ચ ગહેતબ્બં. **સઙ્ઘિક**ન્તિ ચાતુદ્દિસં સઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સ ભિક્ખૂનં દિન્નત્તા સઙ્ઘસન્તકં. **કઞ્ચી**તિ ખુદ્દકં, મહન્તં વાતિ અત્થો. અચ્છિન્દિત્વાન ગણ્હિતું અભિયુઞ્જન્તસ્સ પારાજિકા ન સિજ્ઝતીતિપિ પાઠસેસયોજના. હેતું દસ્સેતિ ''**સબ્બેસં ધુરનિક્ખેપાભાવતો**''તિ, સબ્બસ્સેવ ચાતુદ્દિસિકસઙ્ઘસ્સ ધુરનિક્ખેપસ્સ અસમ્ભવતોતિ અત્થો. ''વિહાર''ન્તિ એત્તકમેવ અવત્વા ''સઙ્ઘિક''ન્તિ વિસેસનેન દીઘભાણકાદિભેદસ્સ ગણસ્સ, એકપુગ્ગલસ્સ વા દિન્નવિહારાદિં અચ્છિન્દિત્વા ગણ્હન્તે ધુરનિક્ખેપસમ્ભવા પારાજિકન્તિ વુત્તં હોતિ. એત્થ વિનિચ્છયો આરામે વિય વેદિતબ્બો. ઇમેસુ તત્રટ્ઠભણ્ડે વિનિચ્છયો ભૂમટ્ઠથલટ્ઠઆકાસટ્ઠવેહાસટ્ઠેસુ વુત્તનયેન ઞાતું સક્કાતિ ન વુત્તોતિ વેદિતબ્બો.

વિહારટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૫૫-૬. ખેત્તટ્ઠે **સીસાની**તિ વલ્લિયો. **નિદમ્પિત્વાના**તિ યથા ધઞ્ઞમત્તં હત્થગતં હોતિ, તથા કત્વા. **અસિતેના**તિ દાત્તેન. **લાયિત્વા**તિ દાયિત્વા. સબ્બકિરિયાપદેસુ ''**સાલિઆદીનં સીસાની**''તિ સમ્બન્ધનીયં. સાલિઆદીનં સીસાનિ નિદમ્પિત્વા ગણ્હતો યસ્મિં બીજે ગહિતે વત્થુ પૂરતિ, તસ્મિં બન્ધના મોચિતે તસ્સ પારાજિકં ભવેતિ યોજના. અસિતેન લાયિત્વા ગણ્હતો યસ્મિં સીસે ગહિતે…પે॰… ભવે, કરેન છિન્દિત્વા ગણ્હતો યસ્સં મુટ્ઠિયં ગહિતાયં…પે॰… ભવેતિ યોજના. **બીજે**તિ વીહાદિફલે. **વત્થુ પૂરતી**તિ પાદગ્ઘનકં હોતીતિ. **મુટ્ઠિય**ન્તિ સીસમુટ્ઠિયં, બીજમુટ્ઠિયં વા. **બન્ધના મોચિતે**તિ બન્ધનટ્ઠાનતો મોચિતે.

૧૫૭. દણ્ડો વાતિ વત્થુપૂરકવીહિદણ્ડો વા. અચ્છિન્નો રક્ખતીતિ સમ્બન્ધો. **તચો વા**તિ તસ્સ દણ્ડસ્સ એકપસ્સે છલ્લિ વા અચ્છિન્નો રક્ખતિચ્ચેવ સમ્બન્ધો. **વા**-ગ્ગહણેન ઇધાવુત્તં **અટ્ઠકથા**ગતં (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૪) ''વાકો''તિ ઇદં સઙ્ગણ્હાતિ. **વાકો** નામ દણ્ડે વા તચે વા બાહિરં. ઇધાપિ તચો વા અચ્છિન્નો રક્ખતીતિ યોજના. **વીહિનાળમ્પિ વા**તિ ગહિતધઞ્ઞસાલિસીસેન પતિટ્ઠિતં વીહિકુદ્રૂસાદિગચ્છાનં નાળં, તચગબ્ભોતિ વુત્તં હોતિ. **દીઘ**ન્તિ દીઘં ચે હોતિ. ''**અનિક્ખન્તોવા**''તિ ઇમિના ''દણ્ડો''તિ સમ્બન્ધો. ''તતો''તિ પાઠસેસો. તતો દીઘવીહિનાળતો સબીજવીહિસીસદણ્ડો સબ્બસો છિન્નો છિન્નકોટિયા કેસગ્ગમત્તમ્પિ બહિ અનિક્ખન્તોતિ અત્થો. **રક્ખતી**તિ તં ભિક્ખું દુક્કટથુલ્લચ્ચયપારાજિકવત્થૂનં અનુરૂપાપત્તિતો પાલેતિ. મુત્તો ચે, ન રક્ખતીતિ અત્થો.

વુત્તઞ્ચેતં **અટ્ઠકથાયં** ‘‘વીહિનાળં દીઘમ્પિ હોતિ, યાવ અન્તોનાળતો વીહિસીસદણ્ડકો ન નિક્ખમતિ, તાવ રક્ખતિ. કેસગ્ગમત્તમ્પિ નાળતો દણ્ડકસ્સ હેટ્ઠિમતલે નિક્ખન્તમત્તે ભણ્ડગ્ઘવસેન કારેતબ્બો’’તિ (પારા॰ ૧.૧૦૪). તથા ઇમિનાવ વિનિચ્છયેન **અટ્ઠકથાયં** ‘‘લાયિતબ્બવત્થુપૂરકવીહિસીસમુટ્ઠિયા મૂલે છિન્નેપિ સીસેસુ અચ્છિન્નવીહિસીસગ્ગેહિ સદ્ધિં જટેત્વા ઠિતેસુ રક્ખતિ, જટં વિજટેત્વા વિયોજિતેસુ યથાવુત્તપારાજિકાદિઆપત્તિયો હોન્તી’’તિ એવમાદિકો વિનિચ્છયો ચ સૂચિતોતિ ગહેતબ્બો.

૧૫૮. **મદ્દિત્વા**તિ વીહિસીસાનિ મદ્દિત્વા. **પપ્ફોટેત્વા**તિ ભુસાદીનિ ઓકુનિત્વા. ઇતો સારં ગણ્હિસ્સામીતિ પરિકપ્પેતીતિ યોજના. **ઇતો**તિ વીહિસીસતો. **સારં ગણ્હિસ્સામી**તિ સારભાગં આદિયિસ્સામિ. સચે પરિકપ્પેતીતિ યોજના. **રક્ખતી**તિ વત્થુપહોનકપ્પમાણં દાત્તેન લાયિત્વા વા હત્થેન છિન્દિત્વા વા ઠાના ચાવેત્વા ગહિતમ્પિ યાવ પરિકપ્પો ન નિટ્ઠાતિ, તાવ આપત્તિતો રક્ખતીતિ અત્થો.

૧૫૯. **મદ્દનેપી**તિ વીહિસીસમદ્દનેપિ. **ઉદ્ધરણેપી**તિ પલાલાપનયનેપિ. **પપ્ફોટનેપી**તિ ભુસાદિકચવરાપનયનેપિ . **દોસો નત્થી**તિ અગ્ઘવસેન પારાજિકાદિઆપત્તિયો ન ભવન્તિ, સહપયોગદુક્કટં પન હોતેવ. **અત્તનો...પે॰... પરાજયો**તિ અત્તનો પઠમં પરિકપ્પિતાકારેન સબ્બં કત્વા સારભાગં ગણ્હિતું અત્તનો ભાજને પક્ખિત્તમત્તે યથાવુત્તપારાજિકાદયો હોન્તીતિ અત્થો.

૧૬૦. એત્તાવતા ‘‘ખેત્તટ્ઠં નામ ભણ્ડં ખેત્તે ચતૂહિ ઠાનેહિ નિક્ખિત્તં હોતિ ભૂમટ્ઠં થલટ્ઠં આકાસટ્ઠં વેહાસટ્ઠ’’ન્તિ (પારા॰ ૧૦૪) વુત્તાનિ ખેત્તટ્ઠાનિ ચત્તારિ યથાવુત્તસદિસાનીતિ તાનિ પહાય ‘‘તત્થજાતક’’ન્તિઆદિ **પાળિયં** આગતે તત્રજાતે વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ‘‘ખેત્તં નામ યત્થ પુબ્બણ્ણં વા અપરણ્ણં વા જાયતી’’તિ (પારા॰ ૧૦૪) એવમાગતે ખેત્તેપિ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**જાન**’’ન્તિઆદિ. **જાન**ન્તિ પરસન્તકભાવં જાનન્તો. **ખીલ**ન્તિ અપ્પિતક્ખરં વા ઇતરં વા પાસાણાદિખીલં. **સઙ્કામેતી**તિ પરાયત્તભૂમિં સામિકા યથા પસ્સન્તિ, તથા વા અઞ્ઞથા વા અત્તનો સન્તકં કાતુકામતાય કેસગ્ગમત્તમ્પિ ઠાનં યથા સસન્તકં હોતિ, તથા થેય્યચિત્તેન નિખણતીતિ અત્થો.

૧૬૧. તં પારાજિકત્તં તસ્સ કદા હોતીતિ આહ ‘‘**સામિકાનં તુ ધુરનિક્ખેપને સતી**’’તિ. ‘‘હોતી’’તિ પાઠસેસો. **તુ**-સદ્દેન ‘‘અત્તનો વા’’તિ વિસેસસ્સ સઙ્ગહિતત્તા સામિનો નિરાલયભાવસઙ્ખાતધુરનિક્ખેપે ચ ‘‘સામિકસ્સ ન દસ્સામી’’તિ અત્તનો ધુરનિક્ખેપે ચ તસ્સ પારાજિકત્તં હોતીતિ અત્થો. **એવમુદીરિત**ન્તિ ‘‘કેસગ્ગમત્તમ્પી’’તિ એવં નિયમિતં કથિતં.

૧૬૨. **યા પના**તિ યા ભૂમિ પન. **તેસુ** દ્વીસુ ખીલેસુ. **આદો થુલ્લચ્ચય**ન્તિ પઠમે ખીલે સઙ્કામિતે સો ભિક્ખુ થુલ્લચ્ચયં આપજ્જતિ. **દુતિયે**તિ દુતિયે ખીલે સઙ્કામિતે પરાજયો હોતીતિ યોજના. બહૂહિ ખીલેહિ ગહેતબ્બટ્ઠાને પરિયન્તખીલેસુ દ્વીસુ વિનિચ્છયો ચ એતેનેવ વુત્તો હોતિ. એત્થ પન અન્તે ખીલદ્વયં વિના અવસેસખીલનિખણને ચ ઇતરેસુ તદત્થેસુ સબ્બપયોગેસુ ચ દુક્કટં હોતીતિ વિસેસો.

૧૬૩-૪. ‘‘મમેદં સન્તક’’ન્તિ ઞાપેતુકામોતિ સમ્બન્ધો. પરસન્તકાય ભૂમિયા પરાયત્તભાવં ઞત્વાવ થેય્યચિત્તેન કેસગ્ગમત્તમ્પિ ઠાનં ગણ્હિતુકામતાય ‘‘એત્તકં ઠાનં મમ સન્તક’’ન્તિ રજ્જુયા વા યટ્ઠિયા વા મિનિત્વા પરસ્સ ઞાપેતુકામોતિ અત્થો. **યેહિ દ્વીહિ પયોગેહી**તિ સબ્બપચ્છિમકેહિ રજ્જુપસારણયટ્ઠિપાતનાનમઞ્ઞતરેહિ દ્વીહિ પયોગેહિ. **તેસૂ**તિ નિદ્ધારણે ભુમ્મં.

ઇધ **રજ્જું વાપી**તિ વિકપ્પત્થવા-સદ્દેન ''યટ્ઠિં વા''તિ યોજેતબ્બેપિ અવુત્તસમુચ્ચયત્થં અધિકવચનભાવેન વુત્ત**પિ**-સદ્દેન ઇધાવુત્તમરિયાદવતીનં વિનિચ્છયસ્સ ઞાપિતત્તા યથાવુત્તરજ્જુયટ્ઠિવિનિચ્છયેસુ વિય પરસન્તકાય ભૂમિયા કેસગ્ગમત્તમ્પિ ઠાનં થેય્યચિત્તેન ગણ્હિતુકામતાય વતિપાદે નિખણિત્વા વા સાખામત્તેન વા વતિં કરોન્તસ્સ મરિયાદં વા બન્ધન્તસ્સ પાકારં વા ચિનન્તસ્સ પંસુમત્તિકા વા વડ્ઢેન્તસ્સ પુબ્બપયોગે પાચિત્તિયટ્ઠાને પાચિત્તિયઞ્ચ દુક્કટઞ્ચ સહપયોગે કેવલદુક્કટઞ્ચ પચ્છિમપયોગેસુ દ્વીસુ પઠમપયોગે થુલ્લચ્ચયઞ્ચ અવસાનપયોગે પારાજિકઞ્ચ હોતીતિ વિનિચ્છયોપિ સઙ્ગહિતોતિ દટ્ઠબ્બં.

ખેત્તટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૬૫. વત્થટ્ઠાદીસુ **વત્થટ્ઠસ્સા**તિ એત્થ ''વત્થુ નામ આરામવત્થુ વિહારવત્થૂ''તિ (પારા॰ ૧૦૫) **પદભાજને** વુત્તત્તા પુપ્ફાદિઆરામે કાતું સઙ્ખરિત્વા ઠપિતભૂમિ ચ પુબ્બકતારામાનં વિનાસે તુચ્છભૂમિ ચ વિહારં કાતું અભિસઙ્ખતા ભૂમિ ચ નટ્ઠવિહારભૂમિ ચાતિ એવં વિભાગવતિ વસતિ એત્થ ઉપરોપો વા વિહારો વાતિ ''વત્થૂ''તિ વુચ્ચતિ ઇચ્ચેવં દુવિધં વત્થુઞ્ચ ''વત્થુટ્ઠં નામ ભણ્ડં વત્થુસ્મિં ચતૂહિ ઠાનેહિ નિક્ખિત્તં હોતિ ભૂમટ્ઠં થલટ્ઠં આકાસટ્ઠં વેહાસટ્ઠ''ન્તિ (પારા॰ ૧૦૫) વચનતો એવં ચતુબ્બિધં ભણ્ડઞ્ચાતિ ઇદં દ્વયં વત્થુ ચ વત્થુટ્ઠઞ્ચ વત્થુવત્થુટ્ઠન્તિ વત્તબ્બે એકદેસસરૂપેકસેસવસેન સમાસેત્વા, ઉ-કારસ્સ ચ અકારં કત્વા ''વત્થટ્ઠસ્સા''તિ દસ્સિતન્તિ ગહેતબ્બં. યથાવુત્તદુવિધવત્થુનો, વત્થટ્ઠસ્સ ચ ભણ્ડસ્સાતિ અત્થો. **ખેત્તટ્ઠે**તિ એત્થાપિ અયમેવ સમાસોતિ ખેત્તે ચ ખેત્તટ્ઠે ચાતિ ગહેતબ્બં. નાવટ્ઠાદિવોહારેપિ એસેવ નયો. **ગામટ્ઠેપિ ચા**તિ ''ગામટ્ઠં નામ ભણ્ડં ગામે ચતૂહિ ઠાનેહિ નિક્ખિત્તં હોતિ ભૂમટ્ઠં...પે॰... વેહાસટ્ઠ''ન્તિ (પારા॰ ૧૦૬) વુત્તે ચતુબ્બિધે ગામટ્ઠભણ્ડેપીતિ અત્થો.

વત્થટ્ઠગામટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૬૬. અરઞ્ઞટ્ઠકથાયં ''**તિણં વા**''તિઆદિપદાનં ''તત્થજાતક''ન્તિ પદેન સમ્બન્ધો. **તત્થજાતક**ન્તિ ''અરઞ્ઞં નામ યં મનુસ્સાનં પરિગ્ગહિતં હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૭) વચનતો તત્થજાતં યં કિઞ્ચિ મનુસ્સસન્તકં સામિકાનં અકામા અગહેતબ્બતો સારક્ખે અરઞ્ઞે ઉપ્પન્નન્તિ અત્થો. **તિણં વા**તિ પરેહિ લાયિત્વા ઠપિતં વા અત્તના લાયિતબ્બં વા ગેહચ્છાદનારહં તિણં વા. **પણ્ણં વા**તિ એવરૂપમેવ ગેહચ્છાદનારહં તાલપણ્ણાદિપણ્ણં વા. **લતં વા**તિ તથારૂપમેવ વેત્તલતાદિકં વલ્લિં વા. યા પન દીઘા હોતિ , મહારુક્ખે ચ ગચ્છે ચ વિનિવિજ્ઝિત્વા વા વેઠેત્વા વા ગતા, સા મૂલે છિન્નાપિ અવહારં ન જનેતિ, અગ્ગે છિન્નાપિ. યદા પન અગ્ગેપિ મૂલેપિ છિન્ના હોતિ, તદા અવહારં જનેતિ. સચે પન વેઠેત્વા ઠિતા હોતિ, વેઠેત્વા ઠિતા પન રુક્ખતો મોચિતમત્તા અવહારં જનેતીતિ અયમેત્થ વિસેસો. સામિકેન અવિસ્સજ્જિતાલયં છલ્લિવાકાદિઅવસેસભણ્ડઞ્ચ ઇમિનાવ ઉપલક્ખિત્વા સઙ્ગહિતન્તિ વેદિતબ્બં. **કટ્ઠમેવ વા**તિ દારું વા. **ભણ્ડગ્ઘેનેવ કાતબ્બો**તિ એત્થ અન્તોભૂતહેતુત્થવસેન કારેતબ્બોતિ અત્થો ગહેતબ્બો. તેનાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ભણ્ડગ્ઘેન કારેતબ્બો''તિ. અવહટતિણાદિભણ્ડેસુ અગ્ઘવસેન માસકં વા ઊનમાસકં વા હોતિ, દુક્કટં. અતિરેકમાસકં વા ઊનપઞ્ચમાસકં વા હોતિ, થુલ્લચ્ચયં. પઞ્ચમાસકં વા અતિરેકપઞ્ચમાસકં વા હોતિ, પારાજિકં. પારાજિકં ચે અનાપન્નો, આમસનદુક્કટં, ફન્દાપનથુલ્લચ્ચયઞ્ચ કારેતબ્બોતિ અત્થો. **ગણ્હન્તો**તિ અવહરન્તો.

૧૬૭-૭૪. ઇદાનિ ''કટ્ઠમેવ વા''તિ વુત્તરુક્ખદારૂસુ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**મહગ્ઘે**''તિઆદિ. **મહગ્ઘે**તિ પઞ્ચમાસકં વા અતિરેકપઞ્ચમાસકં વા અગ્ઘકં હુત્વા મહગ્ઘે. **નસ્સતી**તિ થેય્યચિત્તસમઙ્ગી હુત્વા છિન્નમત્તેપિ

પારાજિકં આપજ્જતિ. **પિ**-સદ્દો અવધારણે. "**કોચિપી**"તિ ઇમિના અદ્ધગતોપિ અલ્લં વા હોતુ પુરાણં વા, તચ્છેત્વા ઠપિતં ન ગહેતબ્બમેવાતિ અત્થો.

મૂલેતિ ઉપલક્ખણમત્તં. ''અગ્ગે ચ મૂલે ચ છિન્નો હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૭) **અટ્ઠકથા**વચનતો મૂલઞ્ચ અગ્ગઞ્ચ છિન્દિત્વાતિ ગહેતબ્બો. **અદ્ધગત**ન્તિ જિણ્ણગળિતપતિતતચં, ચિરકાલં ઠિતન્તિ વુત્તં હોતિ.

લક્ખણેતિ અત્તનો સન્તકં ઞાપેતું રુક્ખક્ખન્ધે તચં છિન્દિત્વા કતસલ્લક્ખણે. **છલ્લિયોનદ્ધે**તિ સમન્તતો અભિનવુપ્પન્નાહિ છલ્લીહિ પરિયોનન્ધિત્વા અદસ્સનં ગમિતે. **અજ્ઝાવુત્થઞ્ચા**તિ એત્થ ''ગેહ''ન્તિ પાઠસેસો. ગેહં કતઞ્ચ અજ્ઝાવુત્થઞ્ચાતિ યોજના. ગેહં કાતું અરઞ્ઞસામિકાનં મૂલં દત્વા રુક્ખે કિણિત્વા છિન્નદારૂહિ તં ગેહં કતઞ્ચ પરિભુત્તઞ્ચાતિ અત્થો. **વિનસ્સન્તઞ્ચા**તિ એત્થાપિ ''અવસિટ્ઠં દારુ''ન્તિ પાઠસેસો. તં ગેહં કત્વા અવસિટ્ઠં વસ્સાતપાદીહિ વિવિધા જીરિત્વા વિનસ્સમાનં, વિપન્નદારુન્તિ વુત્તં હોતિ. ગણ્હતો ન દોસો કોચીતિ સમ્બન્ધો. ''સામિકા નિરાલયા''તિ ગણ્હતો કાચિપિ આપત્તિ નત્થીતિ અત્થો. કિંકારણન્તિ ચે? અરઞ્ઞસામિકેહિ મૂલં ગહેત્વા અઞ્ઞેસં દિન્નત્તા, તેસઞ્ચ નિરાલયં છડ્ડિતત્તાતિ ઇદમેત્થ કારણં.

વુત્તઞ્હેતં **અટ્ઠકથાયં** ''ગેહાદીનં અત્થાય રુક્ખે છિન્દિત્વા યદા તાનિ કતાનિ, અજ્ઝાવુત્થાનિ ચ હોન્તિ, દારૂનિપિ અરઞ્ઞે વસ્સેન ચ આતપેન ચ વિનસ્સન્તિ, ઈદિસાનિપિ દિસ્વા 'છડ્ડિતાની'તિ ગહેતું વટ્ટતિ. કસ્મા? યસ્મા અરઞ્ઞસામિકા એતેસં અનિસ્સરા. યેહિ અરઞ્ઞસામિકાનં દેય્યધમ્મં દત્વા છિન્નાનિ, તે એવ ઇસ્સરા, તેહિ ચ તાનિ છડ્ડિતાનિ, નિરાલયા તત્થ જાતા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૭). એવમ્પિ સતિ પચ્છા સામિકેસુ આહરાપેન્તેસુ ભણ્ડદેય્યં હોતીતિ દટ્ઠબ્બં.

યો ચાતિ અરઞ્ઞસામિકાનં દેય્યધમ્મં પવિસન્તો અદત્વા ''નિક્ખમન્તો દસ્સામી''તિ રુક્ખે ગાહાપેત્વા નિક્ખમન્તો યો ચ ભિક્ખુ. **આરક્ખટ્ઠાનં પત્વા**તિ અરઞ્ઞપાલકા યત્થ નિસિન્ના અરઞ્ઞં રક્ખન્તિ, તં ઠાનં પત્વા. "**ચિન્તેન્તો**"તિ કિરિયન્તરસાપેક્ખત્તા ''અતિક્કમેય્યા''તિ સામત્થિયતો લબ્ભતિ. તસ્મા **ચિત્તે કમ્મટ્ઠાનાદીનિ કત્વા**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન પકારત્થેન કુસલપક્ખિયા વિતક્કા સઙ્ગય્હન્તિ. અઞ્ઞં ચિન્તેન્તો વા આરક્ખનટ્ઠાનં પત્વાયેવ અતિક્કામેય્યાતિ યોજેત્વા અત્થો વત્તબ્બો. તત્થ **અઞ્ઞં ચિન્તેન્તો વા**તિ અઞ્ઞં વિહિતો વા, ઇમિના યથાવુત્તવિતક્કાનં સઙ્ગહો. **અસ્સા**તિ એત્થ ''દેય્ય''ન્તિ કિતયોગે કત્તરિ સામિવચનત્તા અનેનાતિ અત્થો.

''યોચા''તિ એત્થ અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન **ચ**-સદ્દેન અરઞ્ઞપવિસનકાલે યથાવુત્તનયેન મૂલં અદત્વા અરઞ્ઞં પવિસિત્વા દારૂનિ ગહેત્વા ગમનકાલે ''અરઞ્ઞપાલકા સચે યાચન્તિ, દસ્સામી''તિ પરિકપ્પેત્વા ગન્ત્વા તેહિ અયાચિતત્તા અદત્વા ગચ્છન્તોપિ તથેવ આગન્ત્વા આરક્ખકેસુ કીળાપસુતેસુ વા નિદ્દાયન્તેસુ વા બહિ નિક્ખન્તેસુ વા તત્થ ઠત્વા આરક્ખકે પરિયેસિત્વા અદિસ્વા ગચ્છન્તોપિ તથેવ આગન્ત્વા તત્થ નિયુત્તઇસ્સરજનેહિ અત્તનો હત્થતો દાતબ્બં દત્વા વા અત્તાનં સમ્માનં કત્વા વા પાલકે સઞ્ઞાપેત્વા વા પાલકે ઓકાસં યાચિત્વા તેહિ દિન્નોકાસો વા ગચ્છન્તોપીતિ એત્તકા વુત્તેન સદિસત્તા સઙ્ગહિતાતિ દટ્ઠબ્બા.

વરાહાતિ સૂકરા. **વગ્ઘા**તિ બ્યગ્ઘા. **અચ્છા**તિ ઇસ્સા. **તરચ્છા**તિ કાળસીહા. **આદિ**-સદ્દેન દીપિમત્તહત્થિસીહાદયો વાળમિગા સઙ્ગય્હન્તિ. એતેયેવ વરાહાદયો સમાગમવસેન મરણાદિઅનિટ્ઠસમીપચારિતાય ઉપ અનિટ્ઠસમીપે દવન્તિ પવત્તન્તીતિ "**ઉપદ્દવા**"તિ વુચ્ચન્તિ. આરક્ખટ્ઠાનં આગતકાલે દિટ્ઠવરાહાદિઉપદ્દવતોતિ વુત્તં હોતિ. **મુચ્ચિતુકામતાયા**તિ મોક્ખાધિપ્પાયેન. "**તથેવા**"તિ ઇમિના પવિસનકાલે દેય્યધમ્મં અદત્વા

‘‘નિક્ખમનકાલે દસ્સામી’’તિ પવિસિત્વા દારું ગહેત્વા આરક્ખટ્ઠાનં પત્તોતિ પુરિમગાથાય સામત્થિયતો લબ્ભમાનોયેવત્થો દસ્સિતો. **તં ઠાનન્તિ** તં આરક્ખટ્ઠાનં. **અતિક્કામેતી**તિ ‘‘ઇદં તં ઠાન’’ન્તિપિ અસલ્લક્ખણમત્તભયુપદ્દવો હુત્વા પલાયન્તો અતિક્કમતિ, ભણ્ડદેય્યં પન હોતીતિ યોજના.

સુઙ્કઘાતતોતિ એત્થાપિ **પિ**-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠોતિ વેદિતબ્બો, સુઙ્કગહણટ્ઠાનતોપીતિ અત્થો. સુઙ્કસ્સ રઞ્ઞો દાતબ્બભાગસ્સ ઘાતો મુસિત્વા ગહણમત્તો, સુઙ્કો હઞ્ઞતિ એત્થાતિ વા સુઙ્કઘાતોતિ વિગ્ગહો. સુઙ્કઘાતસરૂપં પરતો આવિ ભવિસ્સતિ. **તસ્મા**તિ સુઙ્કઘાતતો તસ્સ ગરુકત્તા એવ. **તન્તિ** તં સુઙ્કઘાતટ્ઠાનં. **અનોક્કમ્મ ગચ્છતો**તિ અપવિસિત્વા ગચ્છન્તસ્સ. **દુક્કટં ઉદ્દિટ્ઠં** ‘‘સુઙ્કં પરિહરતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (પારા॰ ૧૧૩).

એતન્તિ યથાવુત્તઆરક્ખટ્ઠાનં. **થેય્યચિત્તેન પરિહરન્તસ્સા**તિ થેય્યચિત્તેન પરિહરિત્વા દૂરતો ગચ્છન્તસ્સ. આકાસેનપિ ગચ્છતો પારાજિકમનુદ્દિટ્ઠં સત્થુનાતિ સમ્બન્ધો.

નનુ ચ ‘‘ઇદં પન થેય્યચિત્તેન પરિહરન્તસ્સ આકાસેન ગચ્છતોપિ પારાજિકમેવા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૭) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તવચનં વિના **પાળિયં** ‘‘અરઞ્ઞટ્ઠ’’ન્તિ માતિકાપદસ્સ **વિભઙ્ગે** ‘‘તત્થજાતકં કટ્ઠં વા લતં વા તિણં વા પઞ્ચમાસકં વા અતિરેકપઞ્ચમાસકં વા અગ્ઘનકં થેય્યચિત્તો આમસતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ફન્દાપેતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સ. ઠાના ચાવેતિ, આપત્તિ પારાજિકસ્સા’’તિ (પારા॰ ૧૦૬) સામઞ્ઞવચનતો સુઙ્કઘાતે ‘‘સુઙ્કં પરિહરતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ વચનં વિય એત્થ આરક્ખટ્ઠાનં પરિહરન્તસ્સ વિસું વુત્તપારાજિકાપત્તિવચને અસતિપિ ‘‘અટ્ઠકથાય’’ન્તિ અવત્વા ‘‘સત્થુના’’તિ કસ્મા આહાતિ? વુચ્ચતે – અટ્ઠકથાચરિયેન તથેવ વુત્તત્તા આહ. કસ્મા પન અટ્ઠકથાચરિયેન ‘‘અપઞ્ઞત્તં ન પઞ્ઞપેસ્સામ, પઞ્ઞત્તં ન સમુચ્છિન્દિસ્સામા’’તિ (પારા॰ ૫૬૫) પાળિપાઠં જાનન્તેનપિ પાળિયં અવુત્તપારાજિકં નિદ્દિટ્ઠન્તિ? એત્થ વિનિચ્છયં ભિક્ખૂહિ પુટ્ઠેન ભગવતા વુત્તનયસ્સ મહાઅટ્ઠકથાય આગતત્તા તસ્સેવ નયસ્સ સમન્તપાસાદિકાયં નિદ્દિટ્ઠભાવં જાનન્તેન ઇમિનાપિ આચરિયેન ઇધ ‘‘સત્થુના’’તિ વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં.

અથ વા ‘‘સુઙ્કં પરિહરતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ વત્વા આરક્ખટ્ઠાનવિનિચ્છયે અવચનં યથાવુત્તવિસયસ્સ અદિટ્ઠભાવેન વા સિયા, ઇમસ્સ તથા અનવજ્જતા વા સિયા, વુત્તાનુસારેન સુવિઞ્ઞેય્યતા વા સિયાતિ તયો વિકપ્પા. તેસુ પઠમવિકપ્પો સબ્બઞ્ઞુભાવબાધનતો દુબ્બિકપ્પમત્તં હોતિ. દુતિયવિકપ્પો લોકવજ્જસ્સ ઇમસ્સ અનવજ્જભાવો નામ અનુપપન્નોતિ અનાદાતબ્બો. પારિસેસતો તતિયવિકપ્પો યુજ્જતિ.

તત્થ ‘‘વુત્તાનુસારેના’’તિ કિમેત્થ વુત્તં નામ, તદનુસારેન ઇમસ્સાપિ સુવિઞ્ઞેય્યતા કથન્તિ ચે? પઠમનિદ્દિટ્ઠે અરઞ્ઞટ્ઠનિદ્દેસે સામઞ્ઞેન ‘‘ઠાના ચાવેતિ, આપત્તિ પારાજિકસ્સા’’તિ (પારા॰ ૧૦૬) ઇદં વુત્તં, ન પન થેય્યચિત્તેન આરક્ખટ્ઠાનપરિહરણઞ્ચ. ‘‘ગમનકાલે ‘મૂલં દત્વા ગમિસ્સામી’તિ પુબ્બપરિકપ્પિતનિયામેન અદત્વા ગચ્છતો પરિકપ્પાવહારોવ હોતી’’તિ ચ ‘‘તં પન યેન કેનચિ આકારેન પરિકપ્પિતટ્ઠાનં પહાય ગમનં ઠાનાચાવનં નામ હોતેવાતિ તેન વત્થુના પારાજિકમેવ હોતી’’તિ ચ ‘‘ઠાના ચાવેતિ, આપત્તિ પારાજિકસ્સા’તિ ઇમિના ચ વિઞ્ઞાતત્થમેવ હોતી’’તિ ચ વિસું ન વુત્તં. સુઙ્કટ્ઠાનપરિહરણં પન ઠાનપરિહરણસભાવત્તા સભાવતો ઈદિસંવ સન્તમ્પિ ઇદં વિય પરિકપ્પિતટ્ઠાનં ન હોતીતિ વક્ખમાનરાજસમ્મતટ્ઠાનતો અઞ્ઞં પરિકપ્પિતટ્ઠાનં સમાનમ્પિ થેય્યચિત્તુપ્પત્તિમત્તેન તં પરિહરિત્વા ગચ્છન્તસ્સ થેય્યચિત્તેન અત્તનો પત્તં ગણ્હન્તસ્સ વિય પારાજિકાય અવત્થુતઞ્ચ દુક્કટસ્સેવ વત્થુભાવઞ્ચ વિઞ્ઞાપેતું ‘‘સુઙ્કં પરિહરતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ વુત્તન્તિ ભગવતો

અધિપ્પાયઞ્ઞુના અટ્ઠકથાચરિયેન ''પારાજિકમેવા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૭) વુત્તત્તા તેન અટ્ઠકથાયં વુત્તનીહારમેવ દસ્સેતું અયમાચરિયોપિ ''સત્થુના પારાજિકમનુદ્દિટ્ઠ''ન્તિ આહાતિ નિટ્ઠમેત્થ ગન્તબ્બં.

તસ્માતિ યસ્મા એવં પરિહરિત્વા થેય્યચિત્તેન દૂરતો વજ્જેત્વા ગચ્છન્તસ્સાપિ પારાજિકપ્પહોનકતાય અચ્ચન્તભારિયં હોતિ, તસ્મા. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં અરઞ્ઞારક્ખટ્ઠાને. ''**વિસેસેના**''તિ ઇદં ''અપ્પમત્તેન હોતબ્બ''ન્તિ ઇમિના હેતુભાવેન સમ્બન્ધનીયં. **સતિસમ્પન્નચેતસા**તિ ચ **પિયસીલેના**તિ ચ ''ભિક્ખુના''તિ એતસ્સ વિસેસનં. અસિક્ખાકામસ્સ ભિક્ખુનો ઇમસ્સ ઓવાદસ્સ અભાજનતાય તં પરિવજ્જેતુમાહ ''**પિયસીલેના**''તિ. પિયસીલસ્સાપિ સતિવિરહિતસ્સ પમત્તટ્ઠાને સરણાસમ્ભવા ઇમસ્સ અભાજનતાય તં વજ્જેતુમાહ ''**સતિસમ્પન્નચેતસા**''તિ.

અરઞ્ઞટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૭૫-૬. તોયદુલ્લભકાલસ્મિન્તિ તોયં દુલ્લભં યસ્મિં સો તોયદુલ્લભો, તોયદુલ્લભો ચ સો કાલો ચાતિ તોયદુલ્લભકાલો, તસ્મિં. **આવજ્જેત્વા વા**તિ ઉદકભાજનં નામેત્વા વા. **પવેસેત્વા વા**તિ અત્તનો ભાજનં તસ્મિં પક્ખિપિત્વા વા. **છિદ્દં કત્વાપિ વા**તિ ઉદકભાજને ઓમટ્ઠાદિભેદં છિદ્દં કત્વા વા ગણ્હન્તસ્સ ભણ્ડગ્ઘેન વિનિદ્દિસેતિ વક્ખમાનેન સમ્બન્ધનીયં.

તથાતિ યથા તોયદુલ્લભકાલસ્મિં ભાજને રક્ખિતગોપિતં ઉદકં અવહરન્તસ્સ પારાજિકં વુત્તં, તેનેવ નીહારેન. **વાપિયં વા**તિ પરસન્તકાય સારક્ખાય વાપિયં વા. **તળાકે વા**તિ તાદિસે જાતસ્સરે વા. એવં સારક્ખાનં પોક્ખરણિઆદીનં એતેહિ વા અવુત્તસમુચ્ચયેન **વા**-સદ્દેન વા ગહણં વેદિતબ્બં. **અત્તનો ભાજનં પવેસેત્વા ગણ્હન્તસ્સા**તિ ઉપલક્ખણપદન્તિ ભાજનગતજલે ચ ઇધ ચ તેલભાજને વિય મુખેન વા વંસાદીહિ વા આકડ્ઢિત્વા થેય્યચિત્તેન પિવન્તસ્સ યથાવત્થુકમાપત્તિવિધાનં વેદિતબ્બં.

૧૭૭. મરિયાદન્તિ વાપિઆદીનં પાળિવટ્ટબન્ધં. **છિન્દતો**તિ કુદાલાદીહિ પંસુઆદીનિ ઉદ્ધરિત્વા દ્વિધા કરોન્તસ્સ. વિસેસત્થાવજોતકેન **તુ**-સદ્દેન ''મરિયાદં છિન્દિત્વા દુબ્બલં કત્વા તસ્સ છિન્દનત્થાય વીચિયો ઉટ્ઠાપેતું ઉદકં સયં ઓતરિત્વા વા ગોમહિંસે વા અઞ્ઞે મનુસ્સે વા કીળન્તે દારકે વા ઓતારેત્વા વા અત્તનો ધમ્મતાય ઓતિણ્ણે તાસેત્વા વા ઉદકે ઠિતં રુક્ખં છિન્દિત્વા વા છેદાપેત્વા વા પાતેત્વા વા પાતાપેત્વા વા જલં ખોભેતિ, તતો ઉટ્ઠિતાહિ વીચીહિ મરિયાદે છિન્નેપિ તેનેવ છિન્નો હોતિ. એવમેવ ગોમહિંસાદયો મરિયાદં આરોહન્તેનાપિ અઞ્ઞેહિ આરોહાપેન્તેનાપિ તેસં ખુરેહિ મરિયાદે છિન્નેપિ, ઉદકનિદ્ધમનાદિં પિદહિત્વા વા પિદહાપેત્વા વા વાપિમરિયાદાય નીચટ્ઠાનં બન્ધિત્વા વા બન્ધાપેત્વા વા અતિરેકજલાપગમનમગ્ગતો નીહરિતબ્બોદકં વારેત્વા વા બાહિરતો ઉદકં પવેસેત્વા વા પૂરેતિ, ઓઘેન મરિયાદે છિન્નેપિ તેનેવ છિન્નં હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૦૮ અત્થતો સમાનં) એવમાદિકં **અટ્ઠકથા**ગતવિસેસં સઙ્ગણ્હાતિ. **અદિન્નાદાનપુબ્બતો**તિ અદિન્નાદાનસ્સ પુબ્બપયોગત્તા. **ભૂતગામેન સદ્ધિમ્પી**તિ ભૂતગામેનપિ સદ્ધિં. **અપિ**-સદ્દેન પથવિખણનં સમ્પિણ્ડેતિ. મરિયાદં છિન્દન્તો તત્થજાતં તિણાદિં છિન્દતિ, ભૂતગામપાચિત્તિયેન સદ્ધિં દુક્કટં. જાતપથવિં છિન્દતિ, પથવિખણનપાચિત્તિયેન સદ્ધિં દુક્કટં આપજ્જતીતિ અધિપ્પાયો.

૧૭૮. કાતબ્બોતિ એત્થ ''ભણ્ડગ્ઘેન આપત્તિયા''તિ પાઠસેસો. અન્તોભૂતહેત્વત્થવસેન કારેતબ્બોતિ ગહેતબ્બો. અન્તો ઠત્વા છિન્દન્તો બહિઅન્તેન, બહિ ઠત્વા છિન્દન્તો અન્તોઅન્તેન, ઉભયત્થાપિ ઠત્વા છિન્દન્તો

મજ્ઝતો ભણ્ડગ્ઘેન આપત્તિયા કારેતબ્બોતિ યોજના. અયં પનેત્થ અત્થો – અન્તોવાપિયં ઠત્વા મરિયાદં છિન્દિત્વા ઉદકે બહિ નિક્ખમિતે નિક્ખન્તઉદકગ્ઘેન દુક્કટથુલ્લચ્ચયપારાજિકાસુ યથાપન્નાય આપત્તિયા કારેતબ્બો. બહિ ઠત્વા મરિયાદં છિન્દિત્વા અન્તોવાપિયં પવિસન્તોદકસ્સ ઠિતટ્ઠાનતો ચાવિતક્ખણે નિક્ખન્તઉદકગ્ઘેન આપત્તિયા કારેતબ્બો. કદાચિ અન્તો કદાચિ બહિ ઠત્વા મરિયાદં મજ્ઝે ઠપેત્વા છિન્દન્તો મજ્ઝે ઠિતટ્ઠાનં છિન્દિત્વા ઉદકસ્સ નીહટક્ખણે નીહટઉદકસ્સ અગ્ઘેન આપત્તિયા કારેતબ્બોતિ.

ઉદકકથાવણ્ણના.

૧૭૯-૮૦. **વારેના**તિ વારેન વારેન સામણેરા અરઞ્ઞતો યં દન્તકટ્ઠં સઙ્ઘસ્સત્થાય આનેત્વા સચે આચરિયાનમ્પિ આહરન્તિ, યાવ તે દન્તકટ્ઠં પમાણેન **છિન્દિત્વા** સઙ્ઘસ્સ ચ આચરિયાનઞ્ચ **ન નિય્યાદેન્તિ**, તાવ અરઞ્ઞતો આભતત્તા **તં સબ્બં** સઙ્ઘસ્સ ચ સકસકઆચરિયાનઞ્ચ **આભતં** દન્તકટ્ઠં **તેસમેવ ચ** દન્તકટ્ઠહારકાનં સામણેરાનં **સન્તકં** હોતીતિ અત્થયોજના.

૧૮૧. **તસ્મા**તિ યસ્મા તેસમેવ સામણેરાનં સન્તકં હોતિ, તસ્મા. **તં** અરઞ્ઞતો આભતં દન્તકટ્ઠઞ્ચ સઙ્ઘસ્સ ગરુભણ્ડઞ્ચ દન્તકટ્ઠન્તિ સમ્બન્ધો. સઙ્ઘિકાય ભૂમિયં ઉપ્પન્નં સઙ્ઘેન રક્ખિતગોપિતત્તા ગરુભણ્ડભૂતં દન્તકટ્ઠઞ્ચાતિ વુત્તં હોતિ. **ગણ્હન્તસ્સ ચા**તિ અધિકચ-કારેન ઇહાવુત્તસ્સ **અટ્ઠકથા**ગતસ્સ ગણપુગ્ગલગિહિપરિબદ્ધ આરામુય્યાનસઞ્ઞાતછિન્નાછિન્નરક્ખિતગોપિતદન્તકટ્ઠસ્સ સમુચ્ચિતત્તા તઞ્ચ થેય્યચિત્તેન ગણ્હન્તસ્સ અવહટદન્તકટ્ઠસ્સ અગ્ઘવસેન આપત્તિયો વત્તબ્બાતિ અયમત્થો દીપિતો હોતિ.

૧૮૨. **તેહિ** દન્તકટ્ઠહારકેહિ સામણેરેહિ. **નિય્યાદિત**ન્તિ મહાસઙ્ઘસ્સ પટિપાદિતં.

૧૮૩. સઙ્ઘિકકાલતો પટ્ઠાય થેય્યચિત્તેન ગણ્હતોપિ અવહારાભાવે કારણં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અરક્ખત્તા**’’તિઆદિ. તત્થ **અરક્ખત્તા**તિ સઙ્ઘિકભાવેન લદ્ધેપિ રક્ખિતગોપિતદન્તકટ્ઠે વિય સઙ્ઘેન કતારક્ખાયાભાવા. **યથાવુડ્ઢમભાજેતબ્બતો**તિ સઙ્ઘિકત્તસ્સાપિ સતો યથાવુડ્ઢં પટિપાટિમનતિક્કમ્મ ભાજેતબ્બફલપુપ્ફાદીનં વિય ભાજેતબ્બતાભાવતો. **સબ્બસાધારણત્તા ચા**તિ સઙ્ઘપરિયાપન્નાનં સબ્બેસમેવ સાધારણત્તા.

ઇદન્તિ સઙ્ઘસ્સ નિય્યાદિતદન્તકટ્ઠં. **અઞ્ઞં વિયા**તિ અઞ્ઞં ગણપુગ્ગલાદિસન્તકં રક્ખિતગોપિતદન્તકટ્ઠં વિય. એવં ચોરિકાય ગણ્હતો અવહારાભાવે કારણેન સાધિતેપિ થેય્યચિત્તેન સકપરિક્ખારમ્પિ ગણ્હતો દુક્કટસ્સ વુત્તત્તા તથા ગણ્હન્તો દુક્કટા ન મુચ્ચતીતિ દટ્ઠબ્બં. વત્તં પન જાનિતબ્બં – સઙ્ઘિકદન્તકટ્ઠં ગણ્હન્તેન પધાનઘરાદીસુ પવિસિત્વા ચિરેન ઓસરન્તેન બહિ વીતિનામેતબ્બદિવસે ગણેત્વા તંપમાણેન ગહેતબ્બં, મગ્ગં ગચ્છન્તેન એકં દ્વે દન્તકટ્ઠાનિ થવિકાય પક્ખિપિત્વા ગન્તબ્બં, તત્થેવ વસન્તેન દિવસે ખાદિતબ્બદન્તકટ્ઠં ગહેતબ્બન્તિ.

દન્તકટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૮૪. ‘‘**અગ્ગિં વા દેતી**’’તિઆદીસુ ‘‘રુક્ખે’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ ‘‘રુક્ખો વિનસ્સતી’’તિ વક્ખમાનત્તા, રુક્ખો ચ ‘‘વનપ્પતિ નામ યો મનુસ્સાનં પરિગ્ગહિતો હોતિ રુક્ખો પરિભોગો’’તિ (પારા॰ ૧૧૦) **પાળિયં** આગતત્તા ચ **અટ્ઠકથાય** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૧૦) ચ વુત્તનયેન અમ્બલબુજપનસાદિકો મનુસ્સાનં પરિભોગારહો મનુસ્સાયત્તો રક્ખિતગોપિતોયેવ ગહેતબ્બો. **અગ્ગિં વા દેતી**તિ ચોરિકાય અગ્ગિં આલિમ્પેતિ વા. **સત્થેન** રુક્ખે **સમન્તતો**

આકોટેતીતિ વાસિફરસુઆદિસત્થેન રુક્ખતચં છિન્દન્તો સમન્તતો આવાટં દસ્સેતિ. **મણ્ડૂકકણ્ટકનામકં વિસં વા** રુક્ખે **આકોટેતી**તિ ચોરિકાય રુક્ખં નાસેતુકામો રુક્ખે મણ્ડૂકકણ્ટકનામકં વિસં પવેસેતિ.

૧૮૫. યેન વા તેન વાતિ યથાવુત્તેન વા અવુત્તેન વા યેન કેનચિ ઉપાયેન. **રુક્ખો વિનસ્સતી**તિ અગ્ગિં દત્વા ઝાપિતો ધઞ્ઞકલાપો વિય, તેલકુમ્ભી વિય ચ વિનાવ ઠાનાચાવનેન યથાઠિતમેવનસ્સતિ. "**ડય્હતી**"તિ ઇદં ''અગ્ગિં દેતી''તિ ઇદં સન્ધાય વુત્તં. **વિનસ્સતી**તિ મણ્ડૂકકણ્ટકાકોટનાદિઅવસેસપયોગં સન્ધાય વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં ''થેય્યચિત્તો છિન્દતિ, પહારે પહારે આપત્તિ દુક્કટસ્સ, એકં પહારં અનાગતે આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સ, તસ્મિં પહારે આગતે આપત્તિ પારાજિકસ્સા''તિ (પારા॰ ૧૧૦) ઠાનાચાવનેન પારાજિકસ્સ આગતત્તા. **પકાસિત**ન્તિ એત્થ ''અટ્ઠકથાય''ન્તિ લબ્ભતિ. પાઠાગતં પારાજિકં પન પારિસેસતો ચ સૂચીયતીતિ તબ્બાચકસ્સ વા સઞ્ઞાહકસ્સ વા વચનસ્સ ઇહાવિજ્જમાનત્તા તત્થ વિનિચ્છયો પાસંસિકોપિ ઇહાવુત્તો.

વનપ્પતિકથાવણ્ણના.

૧૮૬-૭. ''હરણકં નામ અઞ્ઞસ્સ હરણકં ભણ્ડં. થેય્યચિત્તો આમસતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ફન્દાપેતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સ. ઠાના ચાવેતિ, આપત્તિ પારાજિકસ્સા''તિ (પારા॰ ૧૧૧) વુત્તહરણકનિદ્દેસે ''ઠાના ચાવેતિ, આપત્તિ પારાજિકસ્સા''તિ (પારા॰ ૧૧૧) પાઠે ''ઠાન''ન્તિ ગહિતસીસાદિટ્ઠાનપ્પભેદવસેન **અટ્ઠકથાય** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૧૦) આગતવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**છિન્દિત્વા મોચેત્વા ગણ્હતો**"તિ. કિરિયાનં સકમ્મકત્તા ''અલઙ્કાર''ન્તિ પાઠસેસો. **છિન્દિત્વા**તિ ગીવેય્યકાદિં. **મોચેત્વા**તિ કણ્ણપિળન્ધનાદિં.

સીસાદીહિ મોચિતમત્તસ્મિન્તિ એત્થાપિ વિસેસિતબ્બદસ્સનત્થં ''અલઙ્કારસ્મિ''ન્તિ તમેવ ભુમ્મેકવચનન્તવસેન ગહેતબ્બં. **આકડ્ઢનવિકડ્ઢન**ન્તિ એત્થ અભિમુખં કડ્ઢનં આકડ્ઢનન્તિ કત્વા અત્તનો સમીપમાવિઞ્છનં **આકડ્ઢનં**, વિપરીતં કડ્ઢનં વિકડ્ઢનન્તિ કત્વા તબ્બિપરીતં **વિકડ્ઢનં**.

૧૮૮-૯. વલયન્તિ અવઙ્કં મટ્ઠહત્થૂપગં. **કટકમ્પિ વા**તિ અનેકવઙ્કે યોજેત્વા બુબ્બુળાદીનિ દસ્સેત્વા વા અદસ્સેત્વા વા કતં હત્થૂપગં. **અગ્ગબાહુ**ન્તિ કપ્પરતો પટ્ઠાય અગ્ગહત્થં. **અપરાપરં ચારેતી**તિ ઇતો ચિતો ચ સઞ્ચારેતિ. "**સારેતી**"તિ વા પાઠો, સોયેવ અત્થો. **તં** વલયં વા કટકં વા. **આકાસગતં કરોતી**તિ સબ્બદિસાહિ યથા હત્થં ન ફુસતિ, તથા આકાસગતં કરોતિ. નિધિવલયસ્સ પવેસિતરુક્ખમૂલે સબ્બદિસાહિ અફુસન્તં આકાસગતકરણે પારાજિકં હોતિ, ઇધ ''રક્ખતી''તિ કસ્મા વુત્તન્તિ આહ "**સવિઞ્ઞાણકતો**"તિઆદિ. ઇદન્તિ વલયં કટકઞ્ચ.

૧૯૦. "**નિવત્થં વત્થ**"ન્તિ ઇમિના ચીવરમ્પિ ગય્હતિ. **પરસ્સ** વત્થસામિકસ્સ. **પરોપી**તિ વત્થસામિકોપિ. **ત**ન્તિ ચોરેન અચ્છિજ્જમાનં અત્તના નિવત્થવત્થં. **લજ્જાય સહસા ન મુઞ્ચતી**તિ લજ્જાય સીઘતરં ન પરિચ્ચજતિ.

૧૯૧. ચોરોપિ આકડ્ઢતિ, સો પરોપિ આકડ્ઢતીતિ યોજના. **સો પરો** ચોરતો અઞ્ઞો, વત્થસામિકોતિ અત્થો. **પરસ્સા**તિ વત્થસામિકસ્સ.

૧૯૨. ‘‘ઠાના ચાવેય્યા’’તિ પાઠે **ઠાન**-સદ્દેન સઙ્ગહિતસીસાદિટ્ઠાનતો હરીયતેતિ હરણકન્તિ વુત્તાલઙ્કારાદિભણ્ડસ્સ ચાવનેન પારાજિકં દસ્સેત્વા ઇદાનિ તદેવ હરણકં હારકેન સહ હરન્તસ્સ હારકસ્સ ઠિતટ્ઠાનતો અપનયનેન ઠાનાચાવનઞ્ચ ‘‘ઠાના ચાવેય્યા’’તિ ઇમિનાવ સઙ્ગય્હતીતિ તત્થાપિ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સભણ્ડહારક**’’ન્તિઆદિ. ભણ્ડં હરતિ નેતીતિ **ભણ્ડહારકો**, પુરિસાદિકો, તેન સહાતિ **સભણ્ડહારકં**, અલઙ્કારવત્થાદીનિ આદાય ગચ્છન્તેહિ ઇત્થિપુરિસાદિપાણેહિ સહેવ. **ભણ્ડ**ન્તિ તેહિ હરિયમાનત્તા હરણકસઙ્ખાતવત્થાભરણાદિભણ્ડં . **નેન્તસ્સા**તિ ‘‘નેન્તો અસ્સા’’તિ પદચ્છેદો. **નેન્તો**તિ ઠિતટ્ઠાનતો ચાવેત્વા અત્તના ઇચ્છિતદિસાભિમુખં પાપેન્તો. અસ્સ પઠમે પાદે અતિક્કન્તે થુલ્લચ્ચયં આપજ્જિત્વાતિ પાઠસેસયોજના. **અસ્સા**તિ ઇમસ્સ ભણ્ડહારકસ્સ. પઠમપાદે અતિક્કન્તે અત્તના પઠમં ગન્તબ્બદિસતો ચોરસ્સાભિમતદિસં ગતે થુલ્લચ્ચયં આપજ્જિત્વા દુતિયે અતિક્કન્તે ચુતો સિયાતિ યોજના.

૧૯૩. થેય્યચેતનો સચે તજ્જેત્વા પરસ્સ હત્થતો ભણ્ડં પાતાપેતિ, પરસ્સ હત્થતો ભણ્ડે મુત્તમત્તે તજ્જેત્વા પાતાપકસ્સ પરાજયોતિ યોજના. **ભણ્ડે મુત્તમત્તે**તિ ભણ્ડે હત્થતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ મુત્તક્ખણે.

૧૯૪. **અથાપી**તિ અથ વા. **પરિકપ્પેત્વા પાતાપેતિ વા**તિ એત્થ ‘‘યં મય્હં રુચ્ચતિ, તં ગણ્હિસ્સામી’’તિ વા ‘‘એવરૂપં ચે હોતિ, ગણ્હિસ્સામી’’તિ વિસેસેત્વા વા પરિકપ્પેત્વા તજ્જેત્વા પાતેતિ, દુક્કટં. એવં પાતિતં ભણ્ડં **તસ્સ** ચોરસ્સ આમસને દુક્કટં વુત્તન્તિ યોજના.

૧૯૫. **યથાવત્થુ**ન્તિ ભણ્ડસ્સ અગ્ઘાનુરૂપં, થુલ્લચ્ચયં હોતીતિ અધિપ્પાયો. **છડ્ડિતેપી**તિ તસ્સ ચોરભાવં જાનિત્વા ભીતતસિતેન અત્તના નીયમાને ભણ્ડે છડ્ડિતેપિ સતિ. તેનેવ ઠાનાચાવનં કારાપિતન્તિ પારાજિકન્તિ ન ગહેતબ્બન્તિ આહ ‘‘**ન દોસો**’’તિ. ‘‘તિટ્ઠ તિટ્ઠા’’તિ વુત્તે પન ઉત્તસિત્વા છડ્ડનં તસ્સ આણત્તિયા વિના હોતીતિ તત્થ તસ્સ અનાપત્તીતિ અધિપ્પાયો. તથા વદતો પન અદિન્નાદાનપુબ્બપયોગત્તા દુક્કટમેવ.

૧૯૬. **ત**ન્તિ તં છડ્ડિતં ભણ્ડં. **તદુદ્ધારે**તિ તસ્સ છડ્ડિતસ્સ ભણ્ડસ્સ ઉદ્ધારે પારાજિકં. પારાજિકં કદા સિયાતિ આહ ‘‘**સામિકે સાલયે ગતે**’’તિ. નિરાલયં છડ્ડિતં પન ગણ્હતો અસતિ થેય્યચિત્તે ન દોસોતિ બ્યતિરેકતો દસ્સેતિ.

૧૯૭. સામિકસ્સ સાલયકાલે ગણ્હન્તસ્સાપિ પારાજિકાભાવપ્પકારં દસ્સેતુમાહ ‘‘**ગણ્હતો**’’તિ. પુબ્બગાથાય ‘‘ત’’ન્તિ ઇધાનુવત્તતે. **સકસઞ્ઞાયગણ્હતો**તિ ‘‘તિટ્ઠ તિટ્ઠા’’તિ વચનતો ઉત્તસિત્વા સાલયં છડ્ડિતં તં વત્થું સકસઞ્ઞાય ગણ્હન્તસ્સ. **ગહણે**તિ સકસઞ્ઞાય ગહણહેતુ, સકસઞ્ઞાય ગહિતભણ્ડં અત્તનો ગહણકારણા ભિક્ખું અવહારાપત્તિતો રક્ખતીતિ અધિપ્પાયો . તેનાહ ‘‘**ગહણે પન રક્ખતી**’’તિ. ભણ્ડદેય્યં પન હોતીતિ યોજના. ‘‘**તથા**’’તિ ઇમિના ગહણે રક્ખતીતિ અતિદિસતિ.

૧૯૮-૯. **ધુરનિક્ખેપં કત્વા**તિ ‘‘મય્હં કિમેતેન ભણ્ડેન, જીવિતરક્ખનમેવ વરતર’’ન્તિ નિરાલયો હુત્વા. તેનાહ ‘‘**ભીતો ચોરા પલાયતી**’’તિ. **ચોરા**તિ એત્થ ચ હેતુમ્હિ નિસ્સક્કં. **ગણ્હતો**તિ એત્થ ‘‘ત’’ન્તિ પાઠસેસો, તથા છડ્ડિતં તં ભણ્ડન્તિ અત્થો. **ઉદ્ધારે દુક્કટ**ન્તિ વત્થુમ્હિ અનવજ્જેપિ થેય્યચિત્તવસેન દુક્કટં હોતિ, અસતિ થેય્યચિત્તે દુક્કટમ્પિ ન હોતીતિ વુત્તં હોતિ. **આહરાપેન્તે**તિ એત્થ ભાવલક્ખણે ભુમ્મં, તસ્મિં ભણ્ડસામિનિ આહરાપેન્તે સતીતિ અત્થો.

૨૦૦. નિરાલયેન છડ્ડિતવત્થુનો ગહણે ભણ્ડદેય્યઞ્ચ અદેન્તસ્સ પરાજયો ચ કસ્માતિ આહ “**તસ્સા**”તિઆદિ. **અઞ્ઞાસૂ**તિ મહાપચ્ચરિયાદીસુ ઇતરાસુ અટ્ઠકથાસુ.

હરણકકથાવણ્ણના.

૨૦૧. ઉપનિધિકથાય ‘‘ન ગણ્હામી’’તિ સમ્પજાનમુસાવાદં ભાસતોતિ યોજના. યેન કેનચિ રહસિ ‘‘ઇદં મય્હં ભણ્ડં પટિસામેત્વા દેહી’’તિ નિય્યાદિતં ભણ્ડં પચ્છા સામિકેન ‘‘દેહિ મે તં ભણ્ડ’’ન્તિ વુત્તે અચ્ચન્તમુપગન્તું ‘‘નાહં ગણ્હામી’’તિ સમ્પજાનમુસાવાદં ભાસતોતિ અત્થો. **ગણ્હામી**તિ અગ્ગહેસિં. અચ્ચન્તા હેસો અતીતે વત્તમાનપ્પયોગોયં. ‘‘સમ્પજાનમુસાવાદે પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૨) ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ વિસયે કસ્મા દુક્કટં વુત્તન્તિ આહ “**અદિન્નાદાનપુબ્બકત્તા**”તિઆદિ. તત્થ **અદિન્નાદાનપુબ્બકત્તા**તિ અદિન્નાદાનસ્સ સહપયોગવસેન પુબ્બઙ્ગમત્તા, ન પુબ્બપયોગત્તા. ન હિ અદિન્નાદાનસ્સ પુબ્બપયોગે પાચિત્તિયટ્ઠાને દુક્કટમત્થીતિ. તેનેવાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અદિન્નાદાનસ્સ પયોગત્તા’’તિ.

૨૦૨. **એતસ્સા**તિ એતસ્સ સમીપે. **કિં નુ દસ્સતી**તિ દસ્સતિ કિં નુ. **વિમતુપ્પાદે**તિ હેતુમ્હિ ભુમ્મં. **તસ્સા**તિ યસ્સ ભિક્ખુનો સન્તિકે ઉપનિક્ખિત્તં, તસ્સ.

૨૦૩. **તસ્મિ**ન્તિ યસ્મિં ઉપનિક્ખિત્તં, તસ્મિં ભિક્ખુમ્હિ. **દાને નિરુસ્સાહે**તિ અત્તનિ નિક્ખિત્તસ્સ ભણ્ડસ્સ સામિકસ્સ દાનવિસયે ઉસ્સાહરહિતે સતિ, ‘‘ન દાનિ તં દસ્સામી’’તિ ધુરનિક્ખેપે કતેતિ અધિપ્પાયો. તેનેવાહ “**ઉભિન્નં ધુરનિક્ખેપે**”તિ. **પરો**તિ ભણ્ડસામિકો. **ધુર**ન્તિ ‘‘યેન કેનચિ આકારેન ગણ્હિસ્સામી’’તિ ઉસ્સાહં. **નિક્ખિપે**તિ નિક્ખિપેય્ય.

૨૦૪. **ચિત્તેનાદાતુકામોવા**તિ એત્થ ‘‘યો તસ્સા’’તિ પાઠસેસો. **ચે**તિ અપિ-સદ્દત્થે. યો ચોરો ચિત્તેન અદાતુકામોવ, તસ્સ ચોરસ્સ ‘‘દસ્સામી’’તિ મુખેન વદતોપીતિ યોજના. અથ વા **અદાતુકામો**તિ એત્થ ‘‘હુત્વા’’તિ પાઠસેસો. **ચે**તિ વુત્તત્થો. **એવા**તિ ‘‘પરાજયો’’તિ ઇમિના યુજ્જતિ. **ચિત્તેન અદાતુકામો** હુત્વા મુખેન ‘‘દસ્સામી’’તિ વદતોપિ **સામિનો ધુરનિક્ખેપે** સતિ **પરાજયો** હોતેવાતિ યોજના.

ઉપનિધિકથાવણ્ણના.

૨૦૫. **સુઙ્કઘાતસ્સા**તિ ‘‘સુઙ્કઘાતં નામ રઞ્ઞા ઠપિતં હોતિ પબ્બતખણ્ડે વા નદીતિત્થે વા ગામદ્વારે વા’’તિ (પારા॰ ૧૧૩) **પાળિયં** આગતસ્સ ‘‘સુઙ્કં તતો હનન્તિ…પે॰… વિનાસેન્તી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૧૩) **અટ્ઠકથાયં** નિરુત્તસ્સ ‘‘ઇતો પટ્ઠાય નીયમાને ભણ્ડે એત્તકતો એત્તકં રાજભાગં ગહેતબ્બ’’ન્તિ રાજાદીહિ તંતંપદેસસામિકેહિ નિયમિતસ્સ પબ્બતખણ્ડાદિટ્ઠાનસ્સ. **બહી**તિ સુઙ્કગહણત્થાય પરિકપ્પિતસીમતો બહિ. **પાતેતી**તિ એત્થ ‘‘થેય્યચિત્તો’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ. ‘‘રાજારહં ભણ્ડ’’ન્તિ પાઠસેસો. યતો કુતોચિ ભણ્ડતો પઞ્ચમાસકં વા અતિરેકપઞ્ચમાસકં વા અગ્ઘનકો ભાગો રાજાદિદેસસામિકસ્સ દાતબ્બો હોતિ, તાદિસં ભણ્ડં થેય્યચિત્તો યથા બહિ પતતિ, એવં ખિપતીતિ અત્થો. **ધુવં પતતી**તિ એત્થાપિ ‘‘ત’’ન્તિ પાઠસેસો, ‘‘ભણ્ડ’’ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ. યથા ખિત્તં તં ભણ્ડં એકન્તેન બહિ પતતીતિ. હત્થતો **મુત્તમત્તે** તસ્મિં ભણ્ડે.

૨૦૬. ''ધુવં પતતી''તિ એત્થ બ્યતિરેકં દસ્સેતુમાહ **''તં રુક્ખે''**તિઆદિ. **તન્તિ** થેય્યાય બહિ પાતેતું ખિત્તં ભણ્ડં પટિહતં હુત્વાતિ યોજના. **વાતક્ખિત્તમ્પિ વા**તિ પાઠો ગહેતબ્બો. ''વાતક્ખિત્તો''તિ લિઙ્ગવિપલ્લાસો વા દટ્ઠબ્બો.

૨૦૭. પચ્છાતિ પતિતટ્ઠાને થોકં ચિરાયિત્વા, ઇમિના થોકમ્પિ ચિરાયિતમત્તે પયોગસાધિયં કારિયં સિદ્ધમેવાતિ પારાજિકસ્સ કારણં સમ્પન્નમેવાતિ દસ્સેતિ. તેનાહ **''પારાજિકં સિયા''**તિ.

૨૦૮. **''ઠત્વા''**તિઆદિના પતિતટ્ઠાને અચિરાયિત્વા ગતેપિ તસ્મિં બહિ પતિતટ્ઠાનતો ઇતરત્રાપિ ચિરાયિતેન બહિ પાતનપ્પયોગેન સાધિયં કારિયં સિદ્ધમેવાતિ પારાજિકકારણસ્સ સિદ્ધતં દસ્સેતિ. તેનેવાહ **''પરાજયો''**તિ. **''અતિટ્ઠમાન''**ન્તિઆદિના યત્થ કત્થચિ અચિરાયનેન પયોગસ્સ નિરત્થકતં દસ્સેતિ. તેનેવાહ **''રક્ખતી''**તિ.

૨૦૯. તન્તિ અટ્ઠકથાવચનં.

૨૧૦. સયં વા વટ્ટેતીતિ અન્તો ઠિતો સયં વા હત્થેન વા પાદેન વા યટ્ઠિયા વા બહિસીમાય નિન્નટ્ઠાનં પરિવટ્ટેતિ. **અટ્ઠત્વા**તિ પવટ્ટિતમત્તે અન્તો કત્થચિપિ અટ્ઠત્વા. **વટ્ટમાનન્તિ** પવટ્ટન્તં. **ગતન્તિ** બહિસીમં કેસગ્ગમત્તટ્ઠાનમ્પિ અન્તોસીમમતિક્કમમત્તં.

૨૧૧. તં ભણ્ડં સચે અન્તો ઠત્વા ઠત્વા બહિ ગચ્છતીતિ યોજના. યદિ અન્તોસીમાય ઠત્વા ઠત્વા બહિસીમં ગચ્છતીતિ અત્થો. **રક્ખતી**તિ અન્તોસીમાય પઠમગતિનિવત્તનેનેવ એતસ્સ ભિક્ખુનો પયોગવેગસ્સ નિવત્તત્તા, તતો ઉપરિ નિવત્તનારહકારણસ્સ અલદ્ધભાવેન અત્તના ચ ગતત્તા તથા બહિસીમપ્પત્તં તં ભણ્ડં તંમૂલકપયોજકં ભિક્ખું આપત્તિયા રક્ખતીતિ અધિપ્પાયો. **સુદ્ધચિત્તેન ઠપિતે**તિ ''એવં ઠપિતે વટ્ટિત્વા ગમિસ્સતી''તિ થેય્યચિત્તેન વિના ''કેવલં ઠપેસ્સામી''તિ ચિત્તેન બહિસીમાભિમુખં નિન્નટ્ઠાનં ઓતારેત્વા ઠપિતે. **સયં વટ્ટતી**તિ ભણ્ડં સયમેવ નિન્નટ્ઠાનં નિન્નં હુત્વા બહિસીમં ચે પવટ્ટન્તં ગચ્છતિ. **વટ્ટતી**તિ આપત્તિયા અકરણતો વટ્ટતિ.

૨૧૨. ગચ્છન્તેતિ ચોરસ્સ પયોગં વિના અત્તનાવ ગચ્છન્તે. **તન્તિ** રાજદેય્યપઞ્ચમાસકઅતિરેકપઞ્ચમાસકમત્તં સુઙ્કવન્તં ભણ્ડં. નીહટેપિ નાવહારોતિ યોજના. કેવલં થેય્યચિત્તસ્સ આપત્તિયા અનઙ્ગભાવતો, યાનાદિપયોજકકાયવચીપયોગસ્સ અભાવતો, ભણ્ડટ્ઠપિતયાનાદિનો અત્તનાવ બહિસીમપ્પત્તત્તા, તેનેવ ભણ્ડસ્સાપિ ગતત્તા ચ ભિક્ખુનો અવહારો નત્થીતિ અત્થો.

૨૧૩. પયોગેન વિનાતિ ચોરસ્સ સકપયોગમન્તરેન. **અવહારો ન વિજ્જતી**તિ એત્થ યુત્તિ વુત્તનયાવ.

૨૧૪. મણિન્તિ પાદારહં સુઙ્કદાતબ્બમણિરતનં, એતેનેવ ઉપલક્ખણપદત્તા યંકિઞ્ચિ ભણ્ડં સઙ્ગહિતમેવ. **પારાજિકં સિયા**તિ યાનસ્સ અત્તના પાજિતત્તાતિ અધિપ્પાયો. **સીમાતિક્કમને**તિ સુઙ્કગ્ગહણસ્સ નિયમિતટ્ઠાનાતિક્કમને.

૨૧૫. મતન્તિ ''એત્તકભણ્ડતો એત્તકં ગહેતબ્બ''ન્તિ રાજૂહિ અનુમતં. **સેસો કથામગ્ગો**તિ ''સુઙ્કટ્ઠાનં પત્વા સુઙ્કિકેસુ નિદ્દાયમાનેસુ, કીળન્તેસુ, બહિગતેસુ વા પરિયેસિત્વા અદિસ્વા ગચ્છતો ન દોસો, ભણ્ડદેય્યં હોતી''તિ એવમાદિકો વિનિચ્છયકથામગ્ગો. **અરઞ્ઞટ્ઠકથાસમો**તિ ''યો ચારક્ખટ્ઠાનં પત્વા''તિઆદિના (વિ॰ વિ॰ ૧૭૦) યથાવુત્તઅરઞ્ઞટ્ઠકથાય સદિસો,

‘‘કમ્મટ્ઠાનં ચિત્તે કત્વા;
ચિન્તેન્તો અઞ્ઞવિહિતો;
સુઙ્કટ્ઠાનં પત્વા ગચ્છે;
ભણ્ડદેય્યં હોતેવસ્સા’’તિ. –

આદિના નયેન વુચ્ચમાનસદિસોયેવ. તેનેવ ગતત્થતાય ઇદાનિ ન વિચારીયતીતિ અધિપ્પાયો.

સુઙ્કઘાતકથાવણ્ણના.

૨૧૬. ‘‘પાણો નામ મનુસ્સપાણો વુચ્ચતી’’તિ (પારા॰ ૧૧૪) **પાળિતો** ચ ‘‘તમ્પિ ભુજિસ્સં હરન્તસ્સ અવહારો નત્થી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૧૪) **અટ્ઠકથા**વચનતો ચ પરદાસમનુસ્સોયેવ અધિપ્પેતોતિ તમેવ દસ્સેતુમાહ ‘‘**અન્તોજાત**’’ન્તિઆદિ. ગેહદાસિયા કુચ્છિમ્હિ દાસસ્સ જાતો **અન્તોજાતો** નામ, તં વા. ધનેન કીતો **ધનક્કીતો**, તં વા. **દિન્નં વા પન કેનચી**તિ માતુલઅય્યકાદીસુ યેન કેનચિ દાસં કત્વા દિન્નં વા. **દાસ**ન્તિ પચ્ચેકં સમ્બન્ધનીયં. **કરમરાનીતં વા દાસ**ન્તિ પરવિસયં વિલુમ્પિત્વા આનેત્વા દાસભાવાય ગહિતસઞ્ઞાતં કરમરાનીતદાસં વા. **હરન્તસ્સ પરાજયો**તિ એત્થ ‘‘ચોરિકાય હરિસ્સામી’’તિ આમસને દુક્કટં, ફન્દાપને થુલ્લચ્ચયં આપજ્જિત્વા ઠિતટ્ઠાનતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અતિક્કામયતો પારાજિકં હોતીતિ અધિપ્પાયો.

૨૧૭. ભુજિસ્સં વાતિ યસ્સ કસ્સચિ મનુસ્સસ્સ અદાસભૂતં. **માનુસ**ન્તિ મનુસ્સજાતિકં સત્તં. **આઠપિત**ન્તિ ઉપનિક્ખિત્તં.

૨૧૮. તન્તિ અન્તોજાતાદીસુ દાસેસુ યં કઞ્ચિ દાસં. **પલાયિતુકામોવા**તિ પલાપેતુકામો નીહરિતુકામો. અથ વા તં દાસં ભુજેહિ ઉક્ખિપિત્વા અયં પલાયિતુકામોતિપિ અત્થો ગહેતબ્બો. **ભુજેહી**તિ ઉભોહિ હત્થેહિ. **તં ઠિતટ્ઠાનતો**તિ તસ્સ ઠિતટ્ઠાનં તંઠિતટ્ઠાનં, તતો તંઠિતટ્ઠાનતો, ચોરેન અત્તના ઠિતટ્ઠાનતોતિ અત્થો ન ગહેતબ્બોતિ દસ્સેતુમેવં વુત્તં. **કિઞ્ચિ સઙ્કામેતી**તિ કેસગ્ગમત્તમ્પિ તતો અઞ્ઞં ઠાનં પાપેતિ. **ભુજેહિ વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દો વક્ખમાનપકારન્તરાપેક્ખો, ‘‘સઙ્કામેતિ વા’’તિ યોજેતબ્બં.

૨૧૯. તજ્જેત્વાતિ ભયકરેન વચનેન લેસેન, ઇઙ્ગિતેન વા તાસેત્વા નેન્તસ્સ તસ્સાતિ સમ્બન્ધો. **પદવારતો**તિ પદવારેન યુત્તા થુલ્લચ્ચયાદયો આપત્તિયો હોન્તીતિ યોજના. પઠમપદવારયુત્તા થુલ્લચ્ચયાપત્તિ, દુતિયપદવારયુત્તા પારાજિકાપત્તિ હોતીતિ અત્થો.

૨૨૦. હત્થાદીસૂતિ **આદિ**-સદ્દેન કેસવત્થાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. **ત**ન્તિ દાસં. **કડ્ઢતોપી**તિ આકડ્ઢતોપિ. **પરાજયો**તિ ‘‘પદવારતો’’તિ અનુવત્તમાનત્તા પઠમપદવારે થુલ્લચ્ચયં, દુતિયપદવારે અતિક્કન્તે પારાજિકન્તિ અત્થો. **અયં નયો**તિ ‘‘પદવારતો યુત્તા થુલ્લચ્ચયાદયો આપત્તિયો હોન્તી’’તિ વુત્તનયો.

૨૨૧. વેગસાવાતિ વેગેનેવ, ચોરસ્સ વચનેન કાતબ્બવિસેસરહિતેન બલવગમનવેગેનાતિ વુત્તં હોતિ. ઇમિના અનાપત્તિભાવસ્સ કારણં દસ્સેતિ.

૨૨૨. સણિકન્તિ મન્દગતિયા. **વદતી**તિ ‘‘ગચ્છ, યાહિ, પલાયા’’તિઆદિકં વચનં કથેતિ. **સોપિ ચા**તિ યો મન્દગતિયા ગચ્છન્તો એવં વુત્તો, સોપિ ચ.

૨૨૩. **પલાયિત્વા**તિ સામિકં પહાય ગન્ત્વા. **અઞ્ઞન્તિ** સામિકાયત્તટ્ઠાનતો અઞ્ઞં ઠાનં. સાપણં વીથિસન્નિવેસયુત્તં **નિગમમ્પિ વા. તતો**તિ પલાયિત્વા પવિટ્ઠગામાદિતો. **તન્તિ** પલાયિત્વા પવિટ્ઠં તં દાસં.

પાણકથાવણ્ણના.

૨૨૪. **થેય્યા**તિ થેય્યચિત્તેન. **સપ્પકરણ્ડન્તિ** સપ્પસયનપેળં. **યથાવત્થુન્તિ** થુલ્લચ્ચયમાહ. **ઠાનતો**તિ સપ્પપેળાય ઠિતટ્ઠાનતો. **ચાવને**તિ કેસગ્ગમત્તાતિક્કમે.

૨૨૫. **કરણ્ડન્તિ** સપ્પપેળં. **ઉગ્ઘાટેત્વા**તિ વિવરિત્વા. **કરણ્ડતલતો**તિ અન્તોપેળાય તલતો. **નઙ્ગુટ્ઠે**તિ નઙ્ગુટ્ઠપરિયન્તે.

૨૨૬. **ઘંસિત્વા**તિ પેળાપસ્સે કુસાપેત્વા. **સપ્પકરણ્ડસ્સ મુખવટ્ટિતો**તિ કરણ્ડપુટમુખવટ્ટિતો. તસ્સ નઙ્ગુટ્ઠે મુત્તમત્તેતિ યોજના.

૨૨૭. **નામતો**તિ નામેન, નામં વત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **પક્કોસન્તસ્સા**તિ અવ્હાયન્તસ્સ. **તસ્સા**તિ પક્કોસકસ્સ.

૨૨૮. **તથા**તિ કરણ્ડં વિવરિત્વા. મણ્ડૂકમૂસિકાનં રવં કત્વા નામેન પક્કોસન્તસ્સાતિ યોજના. **વા**-સદ્દેન લાજાવિકિરણઅચ્છરપહારાદિકં સઙ્ગણ્હાતિ.

૨૨૯. **મુખન્તિ** સપ્પકરણ્ડસ્સ મુખં. **એવમેવ ચ કરોન્તસ્સા**તિ મણ્ડૂકસઞ્ઞં, મૂસિકસઞ્ઞં કત્વા વા લાજા વિકિરિત્વા વા અચ્છરં પહરિત્વા વા નામં વત્વા પક્કોસન્તસ્સ. **યેન કેનચી**તિ વુત્તનીહારતો યેન વા તેન વા.

૨૩૦. **ન પક્કોસતિ ચે**તિ યથાવુત્તનયેન યોજેત્વા નામં વત્વા ન પક્કોસતિ. **તસ્સા**તિ કરણ્ડમુખવિવરકસ્સ ભિક્ખુસ્સ.

અપદકથાવણ્ણના.

૨૩૧. **હત્થિન્તિ** હત્થિમ્હિ, ભુમ્મત્થે એવ ઉપયોગવચનં.

૨૩૨. **સાલાયન્તિ** હત્થિસાલાયં. વસતિ એત્થાતિ **વત્થુ**, રાજાગારં, તસ્સ અન્તો **અન્તોવત્થુ**, અન્તોરાજગેહન્તિ અત્થો. **અઙ્ગણે**તિ અન્તોરાજઙ્ગણે. **પિ**-સદ્દો ''અન્તોનગરે''તિ અવુત્તમ્પિ સમ્પિણ્ડેતિ. **વત્થુ ચા**તિ **ચ**-સદ્દેન અઙ્ગણં સમુચ્ચિનોતિ. **સકલં અઙ્ગણં ઠાનન્તિ** હત્થિનો વિચરણયોગ્ગં અઙ્ગણટ્ઠાનં સન્ધાયાહ, સકલસાલાતિ ગહેતબ્બં.

૨૩૩. **અબદ્ધસ્સા**તિ યથાવુત્તસાલારાજવત્થઙ્ગણાપેક્ખાય વુત્તં. અબદ્ધસ્સ હિ હત્થિનો સકલસાલાદયો ઠાનં, તદતિક્કમે ઠાનાચાવનં હોતીતિ અત્થો. **હી**તિ અવધારણે વા. ''**બદ્ધસ્સ હી**''તિ યોજનાય વિસેસત્થોવ દટ્ઠબ્બો, બદ્ધસ્સ પનાતિ વુત્તં હોતિ. **બદ્ધસ્સ પના**તિ સાલાદીસુ સન્નિહિતસ્સ પન. **ઠિતટ્ઠાનઞ્ચા**તિ સાલાદીસુ ઠિતટ્ઠાનઞ્ચ, ચતૂહિ પાદેહિ અક્કન્તટ્ઠાનન્તિ વુત્તં હોતિ. **બન્ધનઞ્ચા**તિ ગીવાય વા પચ્છા પાદદ્વયબન્ધનવલયે વા ઉભયત્થ વા બન્ધનટ્ઠાનઞ્ચ. **તસ્મા**તિ યસ્મા ઠિતટ્ઠાનઞ્ચ બન્ધનઞ્ચ ઠાનન્તિ છ વા પઞ્ચ વા ઠાનાનિ લબ્ભન્તિ, તસ્મા. **તેસં** ઠાનાનં. **કારયે**તિ એત્થ ''આપત્તિ''ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતીતિ. **હરતો**તિ હત્થિસાલાદિતો ચોરિકાય હરન્તસ્સ .

કારયેતિ આમસને દુક્કટં, ઠાનભેદગણનાય યાવ પચ્છિમટ્ઠાના પુરિમેસુ થુલ્લચ્ચયાનિ, અન્તિમટ્ઠાના કેસગ્ગમત્તમ્પિ યાવને પારાજિકં કારેય્યાતિ અત્થો.

૨૩૪. ઠિતટ્ઠાનન્તિ ચતૂહિ પાદેહિ અક્કન્તટ્ઠાનં, ઇદઞ્ચ અબદ્ધહત્થિં સન્ધાય વુત્તં. બદ્ધસ્સ વિનિચ્છયો સાલાદીસુ બદ્ધસ્સ વુત્તવિનિચ્છયસદિસોતિ ગતત્થતાય ન વુત્તો.

૨૩૫. એકં ઠાનન્તિ સયિતટ્ઠાનમત્તં. **તસ્મિ**ન્તિ ગજે. **તસ્સા**તિ ભિક્ખુસ્સ. તુરઙ્ગમહિસાદીસુ દ્વિપદે ચ બહુપ્પદે ચ.

૨૩૬. એસેવ નયો ઞેય્યો, વત્તબ્બં કિઞ્ચિપિ નત્થીતિ યોજના. તત્થ **તુરઙ્ગા** અસ્સા. **મહિસા** લુલાયા. **આદિ**-સદ્દેન ગોગદ્રભઓટ્ઠાદિચતુપ્પદાનં સઙ્ગહો. **નત્થિ કિઞ્ચિપિ વત્તબ્બ**ન્તિ અસ્સસાલારાજાગારઙ્ગણબહિનગરાદીસુ અબન્ધિતસયનઅસ્સાદીનં ઠાનભેદો યથાવુત્તસદિસત્તા ન વુત્તો.

બન્ધિત્વા ઠપિતઅસ્સસ્સ પન સચે સો ચતૂસુ પાદેસુ બદ્ધો હોતિ, બન્ધનાનં, ખુરાનઞ્ચ ગણનાય અટ્ઠ ઠાનાનિ, સચે મુખે ચ બદ્ધો હોતિ, નવ ઠાનાનિ, મુખેયેવ બદ્ધો, પઞ્ચ ઠાનાનીતિ ઠાનભેદો ચ તથેવ સસમિગસૂકરાદિચતુપ્પદેસુ બન્ધિત્વા ઠપિતેસુ બદ્ધબદ્ધટ્ઠાનેહિ સહ ચતૂહિ પાદેહિ અક્કન્તટ્ઠાનવસેન લબ્ભમાનો ઠાનભેદો ચ ગોમહિસેસુ બદ્ધેસુ એવમેવ લબ્ભમાનો ઠાનભેદો ચ વજાદીસુ પદેસેસુ પવેસિતેસુ દ્વારેસુ રુક્ખસૂચિયો અપનેત્વા વા અનપનેત્વા વા નામં વત્વા વા અવત્વા વા પક્કોસન્તસ્સ, સાખાભઙ્ગતિણાદીનિ દસ્સેત્વા પક્કોસિત્વા વા અપક્કોસિત્વા વા પલોભેન્તસ્સ તાસેત્વા નિક્ખમન્તસ્સ સપ્પકરણ્ડકે સપ્પસ્સ વુત્તનયેન લબ્ભમાનો વિસેસો ચ નેતબ્બો. ઇહ સબ્બત્થ ઠાનભેદેસુ બહુકેસુપિ ઉપન્તટ્ઠાનેસુ થુલ્લચ્ચયં, અન્તટ્ઠાને પારાજિકં વુત્તસદિસન્તિ ઇમસ્સ સબ્બસ્સ વિનિચ્છયસ્સ ''એસેવ નયો''તિ ઇમિનાવ ગતત્તા, આહટતો અવિઞ્ઞાયમાનસ્સ કસ્સચિ વિસેસસ્સાભાવા ચ વુત્તં ''નત્થિ કિઞ્ચિપિ વત્તબ્બ''ન્તિ.

દ્વિપદેપીતિ ''દ્વિપદં નામ મનુસ્સા પક્ખજાતા''તિ (પારા॰ ૧૧૫) **પાળિયં** વુત્તા મનુસ્સા ચ મયૂરાદિલોમપક્ખા ચ વગ્ગુલિઆદિચમ્મપક્ખા ચ ભમરાદિઅટ્ઠિપક્ખા ચાતિ એવમાદિકે સત્તે ચ. **બહુપ્પદે**તિ ''બહુપ્પદં નામ વિચ્છિકા સતપદી ઉચ્ચાલિઙ્ગપાણકા''તિ (પારા॰ ૧૧૭) **પાળિયં** વુત્તબહુપ્પદસત્તે ચાતિ અત્થો.

એત્તાવતા પાપભિક્ખૂનં લેસોકાસપિદહનત્થં પદભાજને વુત્તભૂમટ્ઠાદિતિંસવિનિચ્છયમાતિકાકથાસુ પઞ્ચવીસતિ માતિકાકથા દસ્સેત્વા અવસિટ્ઠાસુ પઞ્ચમાતિકાકથાસુ સંવિદાવહારો, સઙ્કેતકમ્મં, નિમિત્તકમ્મન્તિ માતિકત્તયકથા પઠમમેવ અદિન્નાદાનવિનિચ્છયસમ્ભારભૂતાનં પઞ્ચવીસતિયા અવહારાનં દસ્સનટ્ઠાને ઠત્વા –

> ''પુબ્બસહપયોગો ચ, સંવિદાહરણમ્પિ ચ;
> સઙ્કેતકમ્મં નેમિત્તં, પુબ્બયોગાદિપઞ્ચક''ન્તિ. (વિ॰ વિ॰ ૪૨) –

ઇમિના સઙ્ગહિતાતિ તં પહાય અવસેસે ઓચરકો, ઓણિરક્ખકોતિ કથાદ્વયે ઓચરણકકથાય આણત્તિકપ્પયોગત્તા, તઞ્ચ ઓણિરક્ખકેન કરિયમાનં ઠાનાચાવનં સાહત્થિકેન વા આણત્તિકેન વા પયોગેન હોતીતિ તસ્સાપિ ''સાહત્થાણત્તિકો ચેવા''તિ સાહત્થિકપઞ્ચકે પઠમમેવ સઙ્ગહિતત્તા ચ થલટ્ઠવેહાસટ્ઠકથાદીસુ સઙ્ગહિતત્તા ચ તઞ્ચ દ્વયં ન વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં.

તત્થ ‘‘ઓચરકો નામ ભણ્ડં ઓચરિત્વા આચિક્ખતી’’તિ (પારા॰ ૧૧૮) **પાળિયં** વુત્તો ચોરાપનપુરિસો ‘‘ઓચરકો’’તિ વેદિતબ્બો. ઓચરતીતિ **ઓચરકો**, તત્થ તત્થ ગન્ત્વા અન્તો અનુપવિસતીતિ વુત્તં હોતીતિ. ‘‘ઓણિરક્ખો નામ આહટં ભણ્ડં ગોપેન્તો’’તિ (પારા॰ ૧૧૮) **પાળિયં** વુત્તો મુહુત્તં અત્તનિ ઠપિતસ્સ પરભણ્ડસ્સ રક્ખકો ‘‘ઓણિરક્ખો’’તિ વેદિતબ્બો. ઓણિતં રક્ખતીતિ **ઓણિરક્ખો**, યો પરેન અત્તનો વસનટ્ઠાને આભતં ભણ્ડં ‘‘ઇદં તાવ ભન્તે મુહુત્તં ઓલોકેથ, યાવાહં ઇદં નામ કિચ્ચં કત્વા આગચ્છામી’’તિ વુત્તો રક્ખતિ, તસ્સેતં અધિવચનં.

દ્વિચતુબહુપ્પદકથાવણ્ણના.

૨૩૭. ‘‘પઞ્ચહિ આકારેહિ અદિન્નં આદિયન્તસ્સ આપત્તિ પારાજિકસ્સા’’તિઆદિના (પારા॰ ૧૨૨) નયેન **પાળિયં** આગતાનિ પઞ્ચઙ્ગાનિ સઙ્ગહેતુમાહ **‘‘પરેસ’’**ન્તિઆદિ. તત્થ **‘‘પરેસં સન્તકં ધન’’**ન્તિ ઇમિના પરમનુસ્સસન્તકતા, **‘‘પરેસન્તિ વિજાનિત્વા’’**તિ ઇમિના પરાયત્તભાવસ્સ જાનનં, **‘‘ગરુક’’**ન્તિ ઇમિના પાદં વા અતિરેકપાદં વા અગ્ઘનકતા, **‘‘થેય્યચિત્તેના’’**તિ ઇમિના થેય્યચિત્તતા, **‘‘ઠાના ચાવેતી’’**તિ ઇમિના પઞ્ચવીસતિયા અવહારાનં અઞ્ઞતરસ્સ સમઙ્ગિતાતિ એવમેત્થ પઞ્ચઙ્ગસઙ્ગહો વેદિતબ્બો.

૨૩૮. એત્તાવતા તિંસમાતિકાકથાવિનિચ્છયં સઙ્ગહેત્વા ઇદાનિ ‘‘અનાપત્તિ સસઞ્ઞિસ્સ વિસ્સાસગ્ગાહે તાવકાલિકે પેતપરિગ્ગહે તિરચ્છાનગતપરિગ્ગહે પંસુકૂલસઞ્ઞિસ્સા’’તિઆદિના (પારા॰ ૧૩૧) નયેન **પાળિયં** આગતં અનાપત્તિવારં સઙ્ગહેતુમાહ **‘‘અનાપત્તી’’**તિઆદિ. તત્થ **સસઞ્ઞિસ્સા**તિ પરસન્તકમ્પિ ‘‘સસન્તક’’ન્તિ સુદ્ધસઞ્ઞાય ગણ્હન્તસ્સ અનાપત્તીતિ સબ્બત્થ યોજેતબ્બં. એવં ગહિતં સામિકેહિ દિસ્વા યાચિતે અદેન્તસ્સ ઉભિન્નં ધુરનિક્ખેપેન પારાજિકં.

તિરચ્છાનપરિગ્ગહેતિ તિરચ્છાનેહિ પરિગ્ગહિતવત્થુમ્હિ. સચેપિ હિ નાગગરુળમાણવકમાણવિકાપિ મનુસ્સવેસેન આપણં પસારેત્વા નિસિન્ના હોન્તિ, ભિક્ખુ ચ થેય્યચિત્તેન તેસં સન્તકં ગણ્હાતિ, અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ. સીહબ્યગ્ઘદીપિપભુતીહિ વાળમિગેહિ ગહિતગોચરં પઠમં મોચાપેન્તસ્સ તં મુઞ્ચિત્વા અત્તનોપિ હિંસનતો થોકં ખાયિતે વારેન્તસ્સ દોસો નત્થિ. સેનાદીસુ તિરચ્છાનેસુ યેન કેનચિ ગહિતં ગોચરં મોચાપેતું વટ્ટતિ. વુત્તઞ્હેતં **અટ્ઠકથાયં** ‘‘સેનાદયોપિ આમિસં ગહેત્વા ગચ્છન્તે પાતાપેત્વા ગણ્હિતું વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૩૧). એવમેવ ધમ્મનિદેટ્ઠુભાદીહિ ગહિતમણ્ડૂકાદયો જીવિતરક્ખનત્થાય મોચાપેતું વટ્ટતીતિ વેદિતબ્બં.

તાવકાલિકગ્ગાહેતિ ‘‘પટિકરિસ્સામી’’તિ તાવકાલિકં ગણ્હન્તસ્સ એવં ગહિતં સચે ભણ્ડસામિકો પુગ્ગલો વા ગણો વા ‘‘તુમ્હેવ ગણ્હથા’’તિ અનુજાનેય્ય, વટ્ટતિ. નાનુજાનેય્ય, ન ગણ્હેય્ય, દાતબ્બં. અદેન્તસ્સ ઉભિન્નં ધુરનિક્ખેપેન પારાજિકં. ‘‘સઙ્ઘસન્તકં પન પટિદાતુમેવ વટ્ટતી’’તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

વિસ્સાસગ્ગાહેતિ ‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે પઞ્ચહઙ્ગેહિ સમન્નાગતસ્સ વિસ્સાસં ગહેતું, સન્દિટ્ઠો ચ હોતિ, સમ્ભત્તો ચ, આલપિતો ચ, જીવતિ ચ, ગહિતે ચ અત્તમનો હોતી’’તિ (મહાવ॰ ૩૫૬) **પાળિયં** આગતં પઞ્ચહઙ્ગેહિ સમન્નાગતસ્સ સન્તકં વિસ્સાસેન ગણ્હન્તસ્સ ગહણે વિનિચ્છયો યથાવુત્તસુત્તવણ્ણનાયં વેદિતબ્બો. યથાહ **સમન્તપાસાદિકાયં** –

તત્થ સન્દિટ્ઠોતિ દિટ્ઠમત્તકમિત્તો. સમ્ભત્તોતિ દળ્હમિત્તો. આલપિતોતિ ''મમ સન્તકં યં ઇચ્છસિ, તં ગણ્હેય્યાસિ, આપુચ્છિત્વા ગહણે કારણં નત્થી''તિ વુત્તો. જીવતીતિ અનુટ્ઠાનસેય્યાય સયિતોપિ યાવ જીવિતિન્દ્રિયુપચ્છેદં ન પાપુણાતિ. ગહિતે ચ અત્તમનોતિ ગહિતે તુટ્ઠચિત્તો હોતિ, એવરૂપસ્સ સન્તકં ''ગહિતે મે અત્તમનો ભવિસ્સતી''તિ જાનન્તેન ગહેતું વટ્ટતિ. અનવસેસપરિયાદાનવસેન ચેતાનિ પઞ્ચઙ્ગાનિ વુત્તાનિ, વિસ્સાસગ્ગાહો પન તીહઙ્ગેહિ રુહતિ – સન્દિટ્ઠો, જીવતિ, ગહિતે અત્તમનો, સમ્ભત્તો, જીવતિ, ગહિતે અત્તમનો, આલપિતો, જીવતિ, ગહિતે અત્તમનોતિ.

યો પન જીવતિ, ન ચ ગહિતે અત્તમનો હોતિ, તસ્સ સન્તકં વિસ્સાસગ્ગાહેન ગહિતમ્પિ પુન દાતબ્બં. દદમાનેન ચ મતકધનં તાવ યે તસ્સ ધને ઇસ્સરા ગહટ્ઠા વા પબ્બજિતા વા, તેસં દાતબ્બં. અનત્તમનસ્સ સન્તકં તસ્સેવ દાતબ્બં. યો પન પઠમંયેવ ''સુટ્ઠુ કતં તયા મમ સન્તકં ગણ્હન્તેના''તિ વચીભેદેન વા ચિત્તુપ્પાદમત્તેન વા અનુમોદિત્વા પચ્છા કેનચિ કારણેન કુપિતો પચ્ચાહરાપેતું ન લભતિ. યોપિ અદાતુકામોવ, ચિત્તેન પન અધિવાસેતિ, ન કિઞ્ચિ વદતિ, સોપિ પુન પચ્ચાહરાપેતું ન લભતિ. યો પન ''મયા તુમ્હાકં સન્તકં ગહિતં વા પરિભુત્તં વા''તિ વુત્તે ''ગહિતં વા હોતુ પરિભુત્તં વા, મયા પન તં કેનચિદેવ કરણીયેન ઠપિતં, તં પાકતિકં કાતું વટ્ટતી''તિ વદતિ, અયં પચ્ચાહરાપેતું લભતીતિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૩૧).

પેતપરિગ્ગહેતિ પેત્તિવિસયુપ્પન્ના ચ મરિત્વા તસ્મિંયેવ અત્તભાવે નિબ્બત્તા ચ ચાતુમહારાજિકાદયો દેવા ચ ઇમસ્મિં અત્થે પેતા નામ, તેસં સન્તકં ગણ્હન્તસ્સ ચ અનાપત્તીતિ અત્થો. સચેપિ હિ સક્કો દેવરાજા આપણં પસારેત્વા નિસિન્નો હોતિ, દિબ્બચક્ખુકો ચ ભિક્ખુ તં ઞત્વા સતસહસ્સગ્ઘનકમ્પિ વત્થં તસ્સ વિરવન્તસ્સેવ અચ્છિન્દિત્વા ગણ્હિતું વટ્ટતિ. દેવપૂજત્થં રુક્ખાદીસુ મટ્ઠવત્થાદીનિ ગણ્હતો નિદ્દોસતાય કિમેવ વત્તબ્બં. પંસુકૂલસઞ્ઞાય ગણ્હતોપિ અનાપત્તિ. તથા ગહિતમ્પિ સચે સસ્સામિકં હોતિ, સામિકે આહરાપેન્તે દાતબ્બન્તિ ઉપલક્ખણતો વેદિતબ્બં.

૨૩૯. એત્થાતિ દુતિયપારાજિકવિનિચ્છયે. **ચ**-સદ્દેન અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન અવસેસસિક્ખાપદવિનિચ્છયે સઙ્ગણ્હાતિ. **વત્તબ્બો**તિ માતિકટ્ઠકથાદીસુ વિય અવસાને કથેતબ્બો. **પાળિમુત્તવિનિચ્છયો**તિ સમુટ્ઠાનાદિકો તંતંસિક્ખાપદપાળિયં અનાગતો ઉપાલિત્થેરાદીહિ ઠપિતો વિનિચ્છયો.

૨૪૦. પરાજિતાનેકમલેનાતિ અપરિમેય્યકપ્પકોટિસતસહસ્સોપચિતપારમિતાસમ્ભૂતેન સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણપદટ્ઠાનેન આસવક્ખયઞાણેન સહ વાસનાય સમુચ્છેદપ્પહાનેન પરાજિતા રાગાદયો અનેકકિલેસમલા યેન સો પરાજિતાનેકમલો, તેન પરાજિતાનેકમલેન . જિનેન યં દુતિયં પારાજિકં વુત્તં, **અસ્સ** દુતિયપારાજિકસ્સ ચ અત્થો મયા સમાસેન વુત્તો. **અસેસેન** અતિવિત્થારનયેન **વત્તું** તસ્સ અત્થં કથેતું કો હિ સમત્થોતિ યોજના. એત્થ **ચ**-સદ્દો પઠમપારાજિકસમુચ્ચયત્થો. **હિ**-સદ્દો અવધારણે, તેન અસેસેન તદત્થં વત્તું સમત્થો નત્થેવ અઞ્ઞત્ર તથાગતાતિ દીપેતિ.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

દુતિયપારાજિકકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

તતિયપારાજિકકથાવણ્ણના

૨૪૧-૨. એવમતિસુખુમનયસમાકુલં દુતિયપારાજિકં દસ્સેત્વા ઇદાનિ તતિયપારાજિકં દસ્સેતુમાહ ''**મનુસ્સજાતિ**''ન્તિઆદિ. તત્થ **મનુસ્સજાતિ**ન્તિ જાયતીતિ જાતિ, રૂપારૂપપટિસન્ધિ, મનુસ્સેસુ જાતિ યસ્સ સો મનુસ્સજાતિ, મનુસ્સજાતિકો મનુસ્સવિગ્ગહોતિ વુત્તં હોતિ, તં મનુસ્સજાતિં.

એત્થ ચ **મનુસ્સેસૂ**તિ કુસલાકુસલમનસ્સ ઉસ્સન્નત્તા મનુસ્સસઙ્ખાતેસુ નરેસુ. ''યં માતુકુચ્છિસ્મિં પઠમં ચિત્તં ઉપ્પન્ન''ન્તિ (પારા॰ ૧૭૨) **પદભાજને** વુત્તનયેન માતુકુચ્છિમ્હિ પઠમં ઉપ્પજ્જમાનપટિસન્ધિચિત્તઞ્ચ તંસમ્પયુત્તવેદનાસઞ્ઞાસઙ્ખારસઙ્ખાતખન્ધત્તયઞ્ચ તંસહજાતાનિ –

> ''તિલતેલસ્સ યથા બિન્દુ, સપ્પિમણ્ડો અનાવિલો;
> એવં વણ્ણપ્પટિભાગં, 'કલલ'ન્તિ પવુચ્ચતી''તિ. (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૧૭૨; વિભ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬) –

વુત્તાનિ જાતિઉણ્ણંસુમ્હિ પસન્નતિલતેલે વા સપ્પિમણ્ડે વા ઓતારેત્વા ઉક્ખિપિત્વા વિધુનિતે અગ્ગે લમ્બમાનબિન્દુપ્પમાણકલલસઙ્ખાતાનિ સભાવકાનં કાયભાવવત્થુદસકવસેન તિંસ રૂપાનિ ચ અભાવકાનં કાયવત્થુદસકવસેન વીસતિ રૂપાનિ ચાતિ અયં નામરૂપપટિસન્ધિ ઇધ ''**જાતી**''તિ ગહિતા. ''**યસ્સા**''તિ ઇમિના અઞ્ઞપદેન ''યાવ મરણકાલા એત્થન્તરે એસો મનુસ્સવિગ્ગહો નામા''તિ (પારા॰ ૧૭૨) **પદભાજને** વુત્તનયેન પઠમભવઙ્ગતો પટ્ઠાય ચુતિચિત્તાસન્નભવઙ્ગપરિયન્તસન્તાનસઙ્ખાતસત્તો ગહિતો. ઇમિના મનુસ્સવિગ્ગહસ્સ પટિસન્ધિતો પટ્ઠાય પારાજિકવત્થુભાવં દસ્સેતિ.

જાનન્તોતિ ''સત્તો અય''ન્તિ જાનન્તો. **જીવિતા યો વિયોજયે**તિ યો ભિક્ખુ જીવિતિન્દ્રિયા વિયોજેય્ય વોરોપેય્ય, તસ્સ જીવિતિન્દ્રિયં ઉપચ્છિન્દેય્ય ઉપરોધેય્યાતિ વુત્તં હોતિ. તેનાહ **પદભાજને** ''જીવિતા વોરોપેય્યાતિ જીવિતિન્દ્રિયં ઉપચ્છિન્દતિ ઉપરોધેતી''તિ (પારા॰ ૧૭૨).

તઞ્ચ જીવિતિન્દ્રિયં રૂપારૂપવસેન દુવિધં હોતિ. તત્થ અરૂપજીવિતિન્દ્રિયં અવિગ્ગહત્તા ઉપક્કમવિસયં ન હોતિ. રૂપજીવિતિન્દ્રિયુપચ્છેદેન પન તદાયત્તવુત્તિતાય તંસમકાલમેવ ઓચ્છિજ્જમાનતાય એત્થ સામઞ્ઞેન ઉભયમ્પિ ગહેતબ્બં. ઇદઞ્ચ અતીતાનાગતં ન ગહેતબ્બં તસ્સ અવિજ્જમાનત્તા. ઉપક્કમવિસયારહં પન પચ્ચુપ્પન્નમેવ ગહેતબ્બં. તઞ્ચ ખણસન્તતિઅદ્ધાવસેન તિવિધં હોતિ.

તત્થ ઉપ્પાદટ્ઠિતિભઙ્ગવસેન ખણત્તયપરિયાપન્નો ભાવો **ખણપચ્ચુપ્પન્નં** નામ. તં સરસભઙ્ગભૂતત્તા સયં ભિજ્જમાનં ઉપક્કમસાધિયં વિનાસવન્તં ન હોતિ. આતપે ઠત્વા ગબ્ભં પવિટ્ઠસ્સ અન્ધકારવિગમન્તરઞ્ચ સીતેન ઓવરકં પવિટ્ઠસ્સ વિસભાગઉતુસમુટ્ઠાનેન સીતપનૂદન્તરઞ્ચ રૂપસન્તતિ **સન્તતિપચ્ચુપ્પન્નં** નામ. પટિસન્ધિચુતીનમન્તરાળપ્પવત્તિ ખન્ધસન્તતિ **અદ્ધાપચ્ચુપ્પન્નં** નામ. ઇમસ્મિં દ્વયે ઉપક્કમસમ્ભવો, તંવસેન ઉપચ્છિજ્જમાનં જીવિતં સન્તાનપરિહાનિપચ્ચયભાવતો સન્તતિઅદ્ધાપચ્ચુપ્પન્નદ્વયં યથાપરિચ્છિન્નકાલમપ્પત્વા ઉપક્કમવસેન અન્તરાયેવ નિરુજ્ઝતિ, તસ્મા સન્તતિઅદ્ધાપચ્ચુપ્પન્નરૂપજીવિતિન્દ્રિયઞ્ચ તંનિરોધેન

નિરુજ્ઝમાનઅરૂપજીવિતિન્દ્રિયઞ્ચાતિ ઉભયં એત્થ ‘‘જીવિતા’’તિ ગહિતન્તિ વેદિતબ્બં. ઇદમેવ સન્ધાયાહ **પદભાજને** ‘‘સન્તતિં વિકોપેતી’’તિ (પારા॰ ૧૭૨).

ઇમિસ્સાવ પાણાતિપાતભાવે આપત્તિભાવતો એત્થ ઠત્વા **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૧૭૨) પાણપાણાતિપાતપાણાતિપાતીપાણાતિપાતપ્પયોગાનં વિભાગો દસ્સિતો. તત્થ **પાણો**તિ વોહારતો સત્તો, પરમત્થતો ઉપચ્છિજ્જમાનં જીવિતિન્દ્રિયં, તં ‘‘જીવિતા’’તિ ઇમિના વુત્તં. **પાણાતિપાતો** નામ વધકચેતના, સો ચ ‘‘વિયોજયે’’તિ ઇમિના સન્દસ્સિતો. **પાણાતિપાતી** નામ પુગ્ગલો, સો ચ ‘‘યો’’તિ ઇમિના સન્દસ્સિતો. **પાણાતિપાતપ્પયોગો** પન –

‘‘વુત્તા પાણાતિપાતસ્સ;
પયોગા છ મહેસિના’’તિ –

આદિના નયેન ઇધેવ વક્ખમાનવિભાગત્તા વક્ખમાનનયેનેવ દટ્ઠબ્બો.

અસ્સ સત્થં નિક્ખિપેય્ય વાતિ યોજના. **અસ્સા**તિ મનુસ્સજાતિકસ્સ. ‘‘હત્થપાસે’’તિ પાઠસેસો. **હત્થપાસો** નામ સમીપોતિ. **અસ્સા**તિ સમીપસમ્બન્ધે સામિવચનં. **સત્થન્તિ** એત્થ જીવિતવિહિંસનુપકરણભાવેન સમ્મતા ધારાવન્તઅસિઆદિ ચ ધારારહિતયટ્ઠિભિન્દિવાલલગુળાદિ ચ ઉપલક્ખણવસેન ગહેતબ્બા. સસતિ હિંસતીતિ સત્થં. તેનેવાહ **પદભાજને** ‘‘અસિં વા સત્તિં વા ભિન્દિવાલં વા લગુળં વા પાસાણં વા સત્થં વા વિસં વા રજ્જું વા’’તિ. ઇધાવુત્તં કરપાલિકાછુરિકાદિ સમુખં ‘‘સત્થં વા’’તિ ઇમિના સઙ્ગહિતં. **નિક્ખિપેય્યા**તિ યથા ભોગહેતું લભતિ, તથા ઉપનિક્ખિપેય્ય, અત્તવધાય ઇચ્છિતક્ખણે યથા ગણ્હાતિ, તથા સમીપે તેનેવ ચિત્તેન ઠપેય્યાતિ વુત્તં હોતિ. ઇમિના થાવરપ્પયોગો સન્દસ્સિતો.

મરણે ગુણં વા વદેય્યાતિ યોજના, મરણત્થાય મરણે ગુણં વણ્ણેતીતિ અત્થો. ‘‘જીવિતે આદીનવં દસ્સેતિ, મરણે ગુણં ભણતી’’તિ (પારા॰ ૧૭૨) **પદભાજને** વુત્તત્તા ‘‘કિં તુય્હિમિના પાપકેન દુજ્જીવિતેન, યો ત્વં ન લભસિ પણીતભોજનાનિ ભુઞ્જિતુ’’મિચ્ચાદિના નયેન મરણત્થાય જીવિતે અવણ્ણં વદન્તો ચ ‘‘ત્વં ખોસિ ઉપાસક કતકલ્યાણો અકતપાપો, મતં તે જીવિતા સેય્યો, ઇતો ત્વં કાલકતો વિવિધવિહઙ્ગમવિકૂજિતે પરમસુરભિકુસુમભૂસિતતરુવરનિચિતે પરમરતિકરલળિતગતિભાસિતવિલપિતસુરયુવતિગણવિચરિતે વરનન્દને અચ્છરાસઙ્ઘપરિવારિતો વિચરિસ્સસી’’તિઆદિના નયેન મરણત્થાય મરણાનિસંસં દસ્સેન્તો ચ ‘‘મરણે ગુણં વદેય્ય’’ઇચ્ચેવ વુચ્ચતિ.

મરણૂપાયં દેસેય્યાતિ યોજના. મરણાધિપ્પાયેનેવ ‘‘સત્થં વા આહર, વિસં વા ખાદ, રજ્જુયા વા ઉબ્બન્ધિત્વા કાલઙ્કરોહી’’તિ **પદભાજને** વુત્તસત્થહરણાનિ ચ અવુત્તમ્પિ સોબ્ભનરકપપાતાદીસુ પપતનઞ્ચાતિ એવમાદિકં મરણૂપાયં આચિક્ખેય્ય. ‘‘હોતિ અયમ્પી’’તિ પદચ્છેદો, **અપી**તિ પુબ્બે વુત્તદ્વયં સમુચ્ચિનોતિ. **દ્વેધા ભિન્નસિલા વિય અસન્ધેય્યોવ સો ઞેય્યો**તિ દ્વિધા ભિન્નપાસાણો વિય ભગવતો પટિપત્તિપટિવેધસાસનદ્વયેન સો પચ્ચુપ્પન્ને અત્તભાવે સન્ધાતુમસક્કુણેય્યોવાતિ ઞાતબ્બોતિ અત્થો.

૨૪૩. થાવરાદયોતિ **આદિ**-સદ્દેન વિજ્જામયઇદ્ધિમયપયોગદ્વયં સઙ્ગહિતં.

૨૪૪. **તત્થા**તિ તેસુ છસુ પયોગેસુ. સકો હત્થો **સહત્થો**, તેન નિબ્બત્તો **સાહત્થિકો**, પયોગો. ઇધ **હત્થ**ગ્ગહણં ઉપલક્ખણં, તસ્મા હત્થાદિના અત્તનો અઙ્ગપચ્ચઙ્ગેન નિપ્ફાદિતો વધપ્પયોગો સાહત્થિકોતિ વેદિતબ્બો.

૨૪૫. ‘‘ત્વં તં એવં પહરિત્વા મારેહી’’તિ ભિક્ખુનો પરસ્સ યં આણાપનં, અયમાણત્તિકો નયોતિ યોજના. **આણત્તિકો નયો**તિ આણત્તિયેવ આણત્તિકો. નેતિ પવત્તેતીતિ નયો, પયોગસ્સેતં નામં.

૨૪૬. દૂરન્તિ દૂરટ્ઠં. **કાયેન પટિબદ્ધેના**તિ એત્થ કાયેકદેસો હત્થાદિ કાયો અવયવે સમુદાયોપચારતો ‘‘ગામો દડ્ઢો’’તિ યથા. કાયપટિબદ્ધં ચાપાદિકં પટિબદ્ધં નામ પુબ્બપદલોપેન ‘‘દેવદત્તો દત્તો’’તિ યથા. વા-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો, કાયેન વા કાયપટિબદ્ધેન વાતિ વુત્તં હોતિ, ‘‘ઉસુઆદિનિપાતન’’ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. વિધાનં **વિધિ**, પયોગોતિ અત્થો.

૨૪૭. **અસઞ્ચારિમુપાયેના**તિ અસઞ્ચારિમેન નિચ્ચલેન ઉપાયેન. ઓપતન્તિ એત્થાતિ **ઓપાતો**, સો આદિ યેસં અપસ્સેનવિસભેસજ્જસંવિધાનાદીનં તે **ઓપાતાદયો**, તેસં વિધાનં **ઓપાતાદિવિધાનં**, ઓપાતક્ખણનાદિકિરિયા.

૨૪૮. **વિજ્જાયા**તિ આથબ્બનવેદાગતમરણમન્તસઙ્ખાતવિજ્જાય. **જપ્પન**ન્તિ યથા પરો ન સુણાતિ, તથા પુનપ્પુનં વચનં.

૨૪૯. મારણે સમત્થા યા કમ્મવિપાકજા ઇદ્ધિ, અયં ઇદ્ધિમયો પયોગો નામાતિ સમુદીરિતોતિ યોજના. કમ્મવિપાકે જાતા **કમ્મવિપાકજા**, ઇદ્ધિ, યા ‘‘નાગાનં નાગિદ્ધિ સુપણ્ણાનં સુપણ્ણિદ્ધિ યક્ખાનં યક્ખિદ્ધી’’તિઆદિના (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૧૭૨) બહુધા **અટ્ઠકથાયં** વુત્તા. તત્થ દિટ્ઠદટ્ઠફુટ્ઠવિસાનં નાગાનં દિસ્વા, ડંસિત્વા, ફુસિત્વા ચ પરૂપઘાતકરણે **નાગિદ્ધિ** વેદિતબ્બા. એવં સેસાનમ્પિ. ઇદ્ધિયેવ **ઇદ્ધિમયો**, ભાવનામયો ઇદ્ધિપ્પયોગો પનેત્થ ન ગહેતબ્બો. વુત્તઞ્હેતં **અટ્ઠકથાયં** –

> ‘‘કેચિ પન ભાવનામયિદ્ધિયાપિ પરૂપઘાતકરણં વદન્તિ. સહ પરૂપઘાતકરણેન ચ આદિત્તઘરૂપરિ ખિત્તસ્સ ઉદકઘટસ્સ ભેદનં વિય ઇદ્ધિવિનાસઞ્ચ ઇચ્છન્તિ, તં તેસં ઇચ્છામત્તમેવ. કસ્મા? યસ્મા તં કુસલવેદનાવિતક્કપરિત્તત્તિકાદીહિ ન સમેતિ. કથં? અયઞ્હિ ભાવનામયિદ્ધિ નામ ચતુત્થજ્ઝાનમયા કુસલત્તિકે કુસલા ચેવ અબ્યાકતા ચ, પાણાતિપાતો અકુસલો. વેદનાત્તિકે અદુક્ખમસુખસમ્પયુત્તા, પાણાતિપાતો દુક્ખસમ્પયુત્તો. વિતક્કત્તિકે અવિતક્કઅવિચારા, પાણાતિપાતો સવિતક્કસવિચારો. પરિત્તત્તિકે મહગ્ગતા, પાણાતિપાતો પરિત્તોયેવા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૧૭૨).

૨૫૦. **તત્થા**તિ તેસુ છબ્બિધેસુ પયોગેસુ. **ઉદ્દેસોપી**તિ ઉદ્દિસનં ઉદ્દેસો, તંસહિતો પયોગોપિ ઉદ્દેસોતિ વુત્તં હોતિ ‘‘કુન્તે પવેસેહી’’તિ યથા. એવં વત્તબ્બતાય ચ **અનુદ્દેસો**તિ તબ્બિપરીતવચનમેવ ઞાપકન્તિ વેદિતબ્બં. એત્થ એકેકો ઉદ્દેસોપિ અનુદ્દેસોપિ હોતીતિ તેસમયં ભેદો પન દુવિધો હોતીતિ પરિદીપિતોતિ યોજના. ઇમેસુ છસુ પયોગેસ્વેવ એકેકસ્સેવ ઉદ્દિસ્સાનુદ્દિસ્સકિરિયમાનતાય દુવિધભાવતો તેસં દ્વાદસવિધો ભેદો **પદભાજને** ચ **અટ્ઠકથાય** ચ દીપિતો, તત્થ વિનિચ્છયમિદાનિ દસ્સયિસ્સામીતિ અધિપ્પાયો.

૨૫૧. **બહૂસુપી**તિ મનુસ્સેસુ બહૂસુપિ. **તેન કમ્મેના**તિ પહારદાનસઙ્ખાતેન કમ્મેન. **બજ્ઝતી**તિ અપાયં નેતું કમ્મપાસેન કમ્મન્તરં નિવારેત્વા બજ્ઝતીતિ અત્થો.

૨૫૨. **પહારેપી**તિ પહરણેપિ. **દેહિનો**તિ મનુસ્સવિગ્ગહસ્સ. **તસ્સા**તિ પહટસ્સ.

૨૫૩. **પહટમત્તે વા**તિ પહટક્ખણે વા. **પચ્છા**તિ તપ્પચ્ચયા કાલન્તરે વા. **ઉભયથાપિ ચ મતે**તિ દ્વિન્નં આકારાનમઞ્ઞતરેન મતેપિ. **હન્તા** વધકો. **પહટમત્તસ્મિ**ન્તિ તસ્મિં મરણારહપહારસ્સ લદ્ધક્ખણેયેવ, મરણતો પુબ્બભાગેયેવાતિ મત્તસદ્દેન દીપેતિ. મરણત્થાય ચ અઞ્ઞત્થાય ચ દિન્નેસુ અનેકેસુ પહારેસુ મરણત્થાય દિન્નપ્પહારેનેવ યદા કદાચિ મરિસ્સતિ, પહારદાનક્ખણેયેવ પારાજિકં હોતિ. અમરણાધિપ્પાયેન દિન્નપ્પહારબલેન ચે મરેય્ય, ન હોતીતિ વુત્તં હોતીતિ.

૨૫૪. **દ્વે પયોગા**તિ ઉદ્દિસ્સાનુદ્દિસ્સકિરિયાભેદભિન્ના સાહત્થિકાણત્તિકા દ્વે પયોગા.

૨૫૫. **કરણસ્સા**તિ કિરિયાય. **વિસેસો**તિ નાનત્તં. **આણત્તિનિયામકા**તિ આણત્તિં નિયામેન્તિ વવત્થાપેન્તીતિ આણત્તિનિયામકા.

૨૫૬. **તત્થા**તિ તેસુ આણત્તિનિયામકેસુ છસુ આકારેસુ. **યોબ્બનાદિ ચા**તિ **આદિ**-સદ્દેન થાવરિયમન્દખિડ્ડુવુદ્ધાદિઅવત્થાવિસેસો સઙ્ગહિતો.

૨૫૭. યં માતિકાય નિદ્દિટ્ઠં **સત્થં**, **તં** કતમં?. **સત્તમારણ**ન્તિ સત્તે મારેન્તિ એતેનાતિ સત્તમારણં, અસિઆદિવધોપકરણં.

૨૫૮. **વિજ્ઝન**ન્તિ ઉસુઆદીહિ વિજ્ઝનં. **ભેદન**ન્તિ કકચાદીહિ દ્વિધાકરણં. **છેદન**ન્તિ ખગ્ગાદીહિ દ્વિધાકરણં. **તાળન**ન્તિ મુગ્ગરાદીહિ આઘાતનં. **એવમાદિવિધો**તિ એવમાદિપ્પકારો. **અનેકો**તિ બહુકો ભેદો. **કરણસ્સ વિસેસો** કિરિયાવિસેસોતિ અત્થો.

૨૫૯-૬૦. ''પુરતો પહરિત્વાન મારેહી''તિ યો **ભાસિતો** આણાપકેન, તેન આણત્તેન પચ્છતો…પે॰… મારિતેતિ યોજના. **વત્થાણત્તિ વિસઙ્કેતા**તિ એત્થ ''યં 'મારેહી'તિ…પે॰… તતો''તિ વત્થુવિસઙ્કેતો દસ્સિતો. ''પુરતો…પે॰… મારિતે''તિ આણત્તિવિસઙ્કેતો દસ્સિતો. **મૂલટ્ઠો**તિ આણાપકો. **મૂલ**ન્તિ હિ પુબ્બકિરિયાનુરૂપં આણાપનં, તત્થ ઠિતોતિ **મૂલટ્ઠો**.

૨૬૧. ઇમિના વિસઙ્કેતે આણાપકસ્સ અનાપત્તિં દસ્સેત્વા સઙ્કેતે અવિરાધિતે ઉભિન્નમ્પિ પારાજિકં દસ્સેતુમાહ ''**વત્થુ**''ન્તિઆદિ. તં વત્થું અવિરજ્ઝિત્વા મારિતે ઉભયેસં…પે॰… ઉદીરિતો, યથાણત્તિ ચ મારિતે…પે॰… ઉદીરિતોતિ યોજના. **મારિતે** વત્થુસ્મિન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. **ઉભયેસ**ન્તિ આણાપકઆણત્તાનં. **યથાકાલ**ન્તિ આણાપકસ્સ આણત્તિક્ખણં, આણત્તસ્સ મારણક્ખણઞ્ચ અનતિક્કમિત્વા. બન્ધનં બન્ધો, કમ્મુના બન્ધો **કમ્મબન્ધો**. અથ વા બજ્ઝતિ એતેનાતિ બન્ધો, કમ્મમેવ બન્ધો **કમ્મબન્ધો**.

૨૬૪. **વિસઙ્કેતો ના**તિ વિસઙ્કેતો નત્થિ, દ્વિન્નમ્પિ યથાકાલપરિચ્છેદં કમ્મબન્ધોયેવાતિ અત્થો.

૨૬૫. **સબ્બસો**તિ સબ્બેસુ કાલભેદેસુ, સબ્બસો વેદિતબ્બોતિ વા સમ્બન્ધો. **સબ્બસો**તિ સબ્બપ્પકારેન. **વિભાવિના**તિ પણ્ડિતેન. સો હિ અત્થં વિભાવેતીતિ તથા વુત્તો.

૨૬૬-૭-૮. “**ઇમં ગામે ઠિત**”ન્તિ ઇદં તં સઞ્ઞાનિતું વુત્તં, ન મારણક્ખણટ્ઠાનનિયમત્થાયાતિ ‘‘યત્થ કત્થચિ ઠિત’’ન્તિ વત્વાપિ “**નત્થિ તસ્સ વિસઙ્કેતો**”તિ આહ. **તસ્સા**તિ આણાપકસ્સ. “**તત્થા**”તિ વા પાઠો, તસ્સં આણત્તિયન્તિ અત્થો. “**ગામેયેવ** ઠિતં વેરિં મારેહી’’તિ સાવધારણં આણત્તો વને ચે ઠિતં મારેતિ વા “**વનેયેવ** ઠિતં વેરિં મારેહી’’તિ સાવધારણં વુત્તો ગામે ઠિતં ચે મારેતિ વાતિ યોજના. ‘‘ભિક્ખુના સાવધારણ’’ન્તિ ચ પોત્થકેસુ લિખન્તિ, તં અગ્ગહેત્વા “**વને વા સાવધારણ**”ન્તિ પાઠોયેવ ગહેતબ્બો. વિગતો સઙ્કેતો આણત્તિનિયામો એત્થાતિ **વિસઙ્કેતો**.

૨૬૯. **સબ્બદેસેસૂ**તિ ગામવનઅઙ્ગણગેહાદીસુ સબ્બેસુ ઠાનેસુ. **ભેદતો**તિ નાનત્તતો.

૨૭૦. ‘‘સત્થેન પન મારેહી’’તિ યેન કેનચિ યો **આણત્તો**, તેન યેન કેનચિ સત્થેન મારિતે વિસઙ્કેતો નત્થીતિ યોજના.

૨૭૧-૨. **ઇમિના વાસિના હી**તિ એત્થ **હી**તિ પદપૂરણે. “**ઇમિના અસિના** મારેય્યા’’તિ વુત્તો **અઞ્ઞેન અસિના** મારેતિ વા ‘‘ત્વં ઇમસ્સ અસિસ્સ એતાય ધારાય મારય’’ ઇતિ વુત્તો તં **વેરિં** સચે **ઇતરાય ધારાય** મારેતિ **વા થરુના** મારેતિ **વા તુણ્ડેન** મારેતિ **વા**, તથા મારિતે વિસઙ્કેતોયેવ હોતીતિ યોજના. **થરુના**તિ ખગ્ગમુટ્ઠિના. **તુણ્ડેના**તિ ખગ્ગતુણ્ડેન. “**વિસઙ્કેતોવા**”તિ સઙ્કેતવિરાધેનેવ પારાજિકં ન હોતીતિ દસ્સનપદમેતં.

૨૭૩. **સબ્બાવુધકજાતિસૂ**તિ ઇધાવુત્તકરપાલિકાછુરિકાદિસબ્બપહરણસામઞ્ઞેસુ. **વિસેસતો**તિ ભેદતો.

૨૭૪. **પરેના**તિ ભિક્ખુના. **સો**તિ આણત્તો. **નિસિન્નં નં મારેતિ**, **વિસઙ્કેતો ન વિજ્જતી**તિ ‘‘ગચ્છન્તમેવ મારેહી’’તિ સાવધારણં અવુત્તત્તા ‘‘નિસિન્નોપિ સોયેવા’’તિ તં મારેન્તસ્સ વિસઙ્કેતો ન હોતિ, અવધારણં અન્તરેન કથનં તં સઞ્ઞાનાપેતું વુચ્ચતીતિ ઇરિયાપથનિયામકં ન હોતીતિ અધિપ્પાયો.

૨૭૫-૬. અસતિ સાવધારણે વિસઙ્કેતાભાવં દસ્સેત્વા ઇદાનિ સાવધારણે ઇરિયાપથન્તરેસુ વિસઙ્કેતં દસ્સેતુમાહ “**નિસિન્નંયેવા**”તિઆદિ. ‘‘નિસિન્નંયેવ મારેહી’’તિ વુત્તો ગચ્છન્તં મારેતિ, વિસઙ્કેતન્તિ ઞાતબ્બં. ‘‘ગચ્છન્તંયેવ મારેહી’’તિ વુત્તો નિસિન્નં મારેતિ, વિસઙ્કેતન્તિ ઞાતબ્બન્તિ યોજના. ઇમમેવ યોજનાક્કમં સન્ધાયાહ “**યથાક્કમ**”ન્તિ.

૨૭૭. **વિજ્ઝિત્વા**તિ સરાદીહિ વિજ્ઝિત્વા.

૨૭૮. **છિન્દિત્વા**તિ અસિઆદીહિ છિન્દિત્વા. પુન **સો**તિ પયોગો.

૨૭૯. **કરણેસૂ**તિ વિજ્ઝનાદિકિરિયાવિસેસેસુ.

૨૮૦-૧. એત્તાવતા આણત્તિનિયામકનિદ્દેસં દસ્સેત્વા ઇદાનિ દીઘાદિલિઙ્ગવસેનાપિ સમ્ભવન્તં વિસઙ્કેતં દસ્સેતુમાહ “**દીઘ**”ન્તિઆદિ. ‘‘દીઘં...પે॰... થૂલં મારેહીતિ અનિયમેત્વા આણાપેતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૧૭૪) **અટ્ઠકથા**વચનતો એવ-કારં વિના ‘‘દીઘં મારેહી’’તિ અનિયમેત્વા કેનચિ યો **આણત્તો** હોતિ, સોપિ આણત્તો યં કિઞ્ચિ તાદિસં સચે મારેતિ, નત્થિ તત્થ વિસઙ્કેતો, ઉભિન્નમ્પિ પરાજયોતિ યોજના. એવં “**રસ્સ**”ન્તિઆદિસબ્બપદેહિપિ પચ્ચેકં યોજના કાતબ્બા. **અનિયમેત્વા**તિ વિસઙ્કેતાભાવસ્સ હેતુદસ્સનં. **એવ**કારો વાક્યાલઙ્કારો. **તત્થા**તિ

આણત્તિકપ્પયોગે. ‘‘ઉભિન્નમ્પિ પરાજયો’’તિ વુત્તત્તા આણાપકં વિના અઞ્ઞં યથાવુત્તક્ખણં મનુસ્સવિગ્ગહં ‘‘**યં કિઞ્ચિ તાદિસ**’’ન્તિ ઇમિના દસ્સેતિ.

સચે આણાપકો આણાપેત્વા અત્તાનમેવ મારેતિ, આણાપકો દુક્કટં આપજ્જિત્વા મરતિ, આણત્તસ્સ પારાજિકં. આણાપકેન અત્તાનમુદ્દિસ્સ આણત્તિયા કતાય આણત્તો અજાનિત્વા તાદિસં અઞ્ઞં મારેતિ, ઓકાસસ્સ અનિયમિતત્તા આણાપકો મુચ્ચતિ, ઇતરો કમ્મુના બજ્ઝતિ. યદિ ‘‘અમુકસ્મિં રત્તિટ્ઠાને વા દિવાટ્ઠાને વા નિસિન્નં ઈદિસં મારેહી’’તિ ઓકાસં નિયમેત્વા આણાપેતિ, તત્થ આણાપકતો અઞ્ઞસ્મિં મારિતે ઉભિન્નમ્પિ પારાજિકં. તતો બહિ મારિતે વધકસ્સેવ કમ્મબન્ધો. આણાપકો અત્તાનમેવ ઉદ્દિસ્સ આણાપેતિ, ઇતરો ચ તમેવ તત્થ મારેતિ, આણાપકસ્સ દુક્કટં, આણત્તસ્સ પારાજિકં. સચે અઞ્ઞત્થ મારેતિ, મૂલટ્ઠો મુચ્ચતિ. અજાનિત્વા અઞ્ઞં તત્થ વા અઞ્ઞત્થ વા મારેતિ, વધકો પારાજિકં આપજ્જતિ, મૂલટ્ઠો મુચ્ચતિ. આનન્તરિયવત્થુમ્હિ આનન્તરિયેન સદ્ધિં યોજેતબ્બં.

૨૮૨. યો મનુસ્સં કઞ્ચિ ઉદ્દિસ્સ સચે ઓપાતં ખણતિ, તથા ઓપાતં ખણન્તસ્સ તસ્સ દુક્કટં નામ આપત્તિ હોતીતિ અજ્ઝાહારયોજના. યોજના ચ નામેસા યથારુતયોજના, અજ્ઝાહારયોજનાતિ દુવિધા. તત્થ પાઠાગતપદાનમેવ યોજના **યથારુતયોજના**, ઊનપૂરણત્થમજ્ઝાહારપદેહિ સહ પાઠાગતપદાનં યોજના **અજ્ઝાહારયોજના**તિ વેદિતબ્બા. ‘‘**ખણન્તસ્સ ચ ઓપાત**’’ન્તિ પોત્થકેસુ પાઠો દિસ્સતિ. ‘‘**ખણન્તસ્સ તથોપાત**’**ન્તિ** પાઠો સુન્દરો’’તિ **નિસ્સન્દેહે** વુત્તં. ‘‘**આવાટ**ન્તિ એતસ્સ ‘ઓપાત’ન્તિ પરિયાયો’’તિ ચ વુત્તં. તતોપિ –

> ‘‘મનુસ્સં કઞ્ચિ ઉદ્દિસ્સ;
> યો ચે ખણતિવાટકં;
> ખણતો તં તથા તસ્સ;
> હોતિ આપત્તિ દુક્કટ’’ન્તિ. –

પાઠો સુન્દરતરો. જાતપથવિં ખણન્તસ્સ પારાજિકપયોગત્તા પયોગગણનાય દુક્કટં.

૨૮૩. **તત્થા**તિ તસ્મિં આવાટે. **તસ્સા**તિ પતિતસ્સ મનુસ્સવિગ્ગહસ્સ. **દુક્ખસ્સુપ્પત્તિયા**તિ દુક્ખુપ્પત્તિહેતુ. **તસ્સા**તિ યેન આવાટો ખતો, તસ્સ ભિક્ખુનો. **પતિત્વા** સો ચે મરતિ, તસ્મિં **મતે તસ્સ** ભિક્ખુનો પારાજિકં ભવેતિ યોજના.

૨૮૪. **અઞ્ઞસ્મિ**ન્તિ યં સમુદ્દિસ્સ આવાટો ખતો, તતો અઞ્ઞસ્મિં. **અનુદ્દિસ્સક**ન્તિ કિરિયાવિસેસનં, અનુદ્દિસ્સકં કત્વાતિ અત્થો. ઓપાતવિસેસનં ચે, ‘‘અનુદ્દિસ્સકો ઓપાતો’’તિ પદચ્છેદો. ‘‘અગ્ગમક્ખાયતી’’તિઆદીસુ (સં॰ નિ॰ ૫.૧૩૯; અ॰ નિ॰ ૪.૩૪; ૧૦.૧૫; ઇતિવુ॰ ૯૦; નેત્તિ॰ ૧૭૦) વિય ઓ-કારટ્ઠાને અ-કારો, મ-કારાગમો ચ દટ્ઠબ્બો, અનોદિસ્સકો ઓપાતો ખતો હોતીતિ અત્થો.

૨૮૫. ‘‘એત્થ પતિત્વા યો કોચિ મરતૂ’’તિ અનોદિસ્સકો ઓપાતો સચે ખતો હોતિ, યત્તકા નિપતિત્વા મરન્તિ ચે, અસ્સ તત્તકા દોસા હોન્તીતિ યોજના. ‘‘**યો કોચી**’’તિ ઇમિના અત્તનો માતાપિતરો ચ સઙ્ગહિતા. **દોસા**તિ કમ્મબન્ધદોસા, પારાજિકં પન એકમેવ. **અસ્સા**તિ યેન અનોદિસ્સ ઓપાતો ખતો, તસ્સ.

२८६. **આનન્તરિયવત્થુસ્મિં** મતેતિ પાઠસેસો, ''તત્થ પતિત્વા''તિ અધિકારો, અરહન્તે, માતરિ, પિતરિ ચ તસ્મિં પતિત્વા મતે કાલકતેતિ અત્થો. **આનન્તરિયક**ન્તિ એત્થ સકત્થે, કુચ્છિતે , સઞ્ઞાયં વા ક-પચ્ચયો દટ્ઠબ્બો. ''**તથા**''તિ ઇમિના ''આનન્તરિયવત્થુસ્મિ''ન્તિ ઇમસ્મિં સમાસપદે અવયવભૂતમ્પિ ''વત્થુસ્મિ''ન્તિ ઇદઞ્ચ ''તત્થ પતિત્વા મતે''તિ ઇદઞ્ચ આકડ્ઢતિ. **થુલ્લચ્ચયાદીનં** વત્થુસ્મિં તત્થ પતિત્વા મતે **થુલ્લચ્ચયાદયો હોન્તી**તિ યોજના. તસ્મિં આવાટે પતિત્વા યક્ખાદીસુ મતેસુ, પારાજિકવત્થુનો દુક્ખુપ્પત્તિયઞ્ચ થુલ્લચ્ચયં, મનુસ્સવિગ્ગહે મતે પારાજિકં, તિરચ્છાને મતે પાચિત્તિયન્તિ વુત્તં હોતિ.

२८७. **પાણાતિપાતા દ્વે**તિ દ્વિન્નં મતત્તા દ્વે પાણાતિપાતા, એકેન પારાજિકં, ઇતરેન કમ્મબન્ધોયેવ. **એકોવેકેકધંસને**તિ માતુ વા દારકસ્સ વા મરણે એકો પાણાતિપાતોવ.

२८८. ચોરેહિ અનુબદ્ધો **એત્થ** આવાટે પતિત્વા મરિસ્સતિ ચે, ઓપાતખણકસ્સેવ પારાજિકં હોતિ **કિરા**તિ યોજના. **કિરા**તિ અનુસ્સવને અરુચિસૂચકં.

२८९-९०. **વેરિનો** ભિક્ખુતો અઞ્ઞે વેરિપુગ્ગલા. **તત્થ** તસ્મિં ઓપાતે સચે મનુસ્સં **પાતેત્વા મારેન્તિ**, તથા વેરિનો તત્થ સયમેવ પતિતં મનુસ્સં બહિ નીહરિત્વા સચે મારેન્તિ, તત્થ **ઓપપાતિકા** મનુસ્સા ઓપાતે નિબ્બત્તિત્વા તતો **નિક્ખન્તું અસક્કોન્તા મતા ચે** સિયું, **સબ્બત્થ ચ** યથાવુત્તસબ્બવારેસુ ઓપાતખણકસ્સેવ પરાજયોતિ યોજના. **નિબ્બત્તિત્વા હી**તિ એત્થ **હી**તિ પદપૂરણે. યત્થ યત્થ નિપાતસદ્દાનં અત્થો ન દસ્સિતો, તત્થ તત્થ પદપૂરણમત્તતા વેદિતબ્બા.

२९१. **યક્ખાદયો**તિ **આદિ**-સદ્દેન તિરચ્છાનાનં સઙ્ગહો. **વત્થુવસા**તિ થુલ્લચ્ચયપાચિત્તિયાનં વત્થુભૂતયક્ખતિરચ્છાનાનં વસા. **થુલ્લચ્ચયાદયો**તિ **આદિ**-સદ્દેન પાચિત્તિયસઙ્ગહો.

२९३. **અયં નયો**તિ ''અનાપત્તી''તિ યથાવુત્તો નયો.

२९४-५. **બજ્ઝન્તી**તિ સચે અવસ્સં બજ્ઝન્તિ. **તત્થા**તિ તસ્મિં પાસે. ''**હત્થતો મુત્તમત્તસ્મિ**''ન્તિ ઇમિના પયોગસ્સ અત્થસાધકતં દીપેતિ.

२९६. યં પન ઉદ્દિસ્સ પાસો **ઓડ્ડિતો**, તતો અઞ્ઞસ્સ બન્ધને તુ અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના.

२९७. **મુધા વાપી**તિ અમૂલેન વાપિ. **મૂલટ્ઠસ્સેવા**તિ પાસકારકસ્સેવ. **કમ્મબન્ધો**તિ પાણાતિપાતો. બજ્ઝતિ એતેનાતિ બન્ધો, કમ્મમેવ બન્ધો કમ્મબન્ધો. પારાજિકમત્તે વત્તબ્બેપિ યાવ સો વત્તતિ, તાવ તત્થ બજ્ઝિત્વા મતસત્તેસુ પઠમમતસ્સ વસેન પારાજિકં, અવસેસાનં પાણાતિપાતસઙ્ખાતસ્સ અકુસલરાસિનો સમ્ભવતો તં સબ્બં સઙ્ગહેત્વા સામઞ્ઞેન દ્વયમ્પિ દસ્સેતુમાહ ''કમ્મબન્ધો''તિ.

२९८. ''સચે યેન લદ્ધો, સો ઉગ્ગળિતં વા પાસં સણ્ઠપેતિ, તસ્સ પસ્સેન વા ગચ્છન્તે દિસ્વા વતિં કત્વા સમ્મુખે પવેસેતિ, થદ્ધતરં વા પાસયટ્ઠિં ઠપેતિ, દળ્હતરં વા પાસરજ્જું બન્ધતિ, થિરતરં વા ખાણુકં આકોટેતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૧૭૬) **અટ્ઠકથા**ગતં વિનિચ્છયં સઙ્ગહિતુમાહ ''**પાસમુગ્ગળિતમ્પિ વા**''તિ. એત્થ અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન **પિ**-સદ્દેન ''સણ્ઠપેતી''તિઆદિકા ''બન્ધતી''તિ દસ્સિતકિરિયાવસાના પયોગા દસ્સિતા. **થિરં વાપી**તિ એત્થ **અપિ**-સદ્દો અટ્ઠકથાય અવસિટ્ઠં ''ખાણુકં આકોટેતી''તિ કિરિયં સમુચ્ચિનોતિ ઉભયત્થપિ

પકારન્તરવિકપ્પત્થત્તાતિ ગહેતબ્બા. **એવન્તિ** એવં સતિ. યેન પાસો લદ્ધો, તેનાપિ એવં પાસે કતવિસેસે સતીતિ વુત્તં હોતિ. **ઉભિન્નન્તિ** પાસકારકસ્સ ચ ઇદાનિ લભિત્વા પટિજગ્ગન્તસ્સ ચાતિ ઉભયેસં.

૨૯૯-૩૦૦. યોતિ પાસકારકો, લદ્ધપાસકોતિ ઇમેસં યો કોચિ. **ઉગ્ગળાપેત્વાતિ** વિઘાટેત્વા, યથા તત્થ પાણિનો ન બજ્ઝન્તિ, એવં કત્વાતિ અત્થો. **તત્થ ચાતિ** પુન સણ્ઠપિતે પાસે ચ. કો વિમુચ્ચતિ? યેન લદ્ધો, સો.

૩૦૧-૨. ગોપેત્વાતિ ગોપનહેતુ મોક્ખો ન હોતીતિ યોજના. ‘‘સીહં દિસ્વા ભયં હોતી’’તિઆદીસુ વિય હેતુમ્હિ ત્વા-પચ્ચયો દટ્ઠબ્બો. **તમઞ્ઞો…પે॰… ન ચ મુચ્ચતીતિ** એત્થ **ન ચાતિ** નેવ. **નાસેત્વા સબ્બસો વાતિ** સો યથા યસ્સ કસ્સચિ સત્તસ્સ વિનાસોપકરણં ન હોતિ, તથા છિન્દનાદીહિ નાસેત્વા. **તં** પાસયટ્ઠિં. કો વિમુચ્ચતિ? પાસકારકો.

૩૦૩. સૂલં રોપેન્તસ્સાતિ સૂલં નિખણન્તસ્સ. **સજ્જેન્તસ્સાતિ** સણ્ઠપેન્તસ્સ.

૩૦૪. અસઞ્ચિચ્ચાતિ એત્થ ‘‘કતેન પયોગેના’’તિ પાઠસેસો, ‘‘મતેપિ અનાપત્તી’’તિ એતેહિ સમ્બન્ધો. ‘‘ઇમિનાહં ઉપક્કમેન ઇમં મારેસ્સામી’’તિ અચેતેત્વા અપકપ્પેત્વા અવધકચેતનો હુત્વા કતેન અઞ્ઞત્થિકેનપિ ઉપક્કમેન પરે મતેપિ આપત્તિ નત્થીતિ અત્થો, **મુસલુસ્સાપનાદિવત્થૂસુ** (પારા॰ ૧૮૦) વિય અયં સત્તોતિસઞ્ઞી હુત્વા ‘‘ઇમિના ઉપક્કમેન ઇમં મારેસ્સામી’’તિ વીતિક્કમસમુટ્ઠાપકચેતનાસમ્પયુત્તવિકપ્પરહિતો હુત્વા અઞ્ઞત્થિકેન પયોગેન મનુસ્સે મતેપિ પારાજિકં નત્થીતિ વુત્તં હોતિ.

અજાનન્તસ્સાતિ ‘‘ઇમિના અયં મરિસ્સતી’’તિ અજાનન્તસ્સ ઉપક્કમેન પરે મતેપિ અનાપત્તિ, **વિસગતપિણ્ડપાતવત્થુમ્હિ** (પારા॰ ૧૮૧) વિય ‘‘ઇદં કારણ’’ન્તિ અજાનિત્વા કતેન મનુસ્સે મતેપિ અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ. ‘‘**તથા**’’તિ ઇમિના ‘‘અનાપત્તી’’તિ આકડ્ઢતિ. **અમરણચિત્તસ્સ** અમરણિચ્છાસહિતચિત્તસ્સ ઉપક્કમેન પરે મતેપિ અનાપત્તિ **વુદ્ધપબ્બજિતાદિવત્થૂસુ** (પારા॰ ૧૮૦) વિયાતિ અત્થો. ઉમ્મત્તકાદયો વુત્તસરૂપાયેવ.

૩૦૫. ‘‘**મનુસ્સપાણિમ્હી**’’તિ ઇમિના મનુસ્સભાવો અઙ્ગભાવેન દસ્સિતો. ‘‘**સચસ્સ ચિત્તં મરણૂપસંહિત**’’ન્તિ ઇમિના મરણૂપસંહિતચિત્તતા દસ્સિતા.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

તતિયપારાજિકકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ચતુત્થપારાજિકકથાવણ્ણના

૩૦૬-૭. એવં નાતિસઙ્ખેપવિત્થારનયેન તતિયપારાજિકવિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ચતુત્થપારાજિકવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અસન્ત**’’ન્તિઆદિ. તત્થ ‘‘અસન્ત’’ન્તિ અપેક્ખિત્વા ‘‘અત્તની’’તિ ચ ‘‘ઝાનાદિભેદ’’ન્તિ અપેક્ખિત્વા ‘‘ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મ’’ન્તિ ચ ‘‘સમુદાચરેય્યા’’તિ અપેક્ખિત્વા ‘‘યો ભિક્ખૂ’’તિ ચ સામત્થિયા લબ્ભતીતિ અજ્ઝાહરિત્વા ‘‘અત્તનિ અસન્ત’’ન્તિઆદિના નયેન યોજેતબ્બં.

અત્તનિ અસન્તન્તિ તસ્મિં અત્તભાવે અત્તનો સન્તાને અનુપ્પાદિતતાય અવિજ્જમાનં. **અત્તસ્સેતમેવ કત્વા**તિ અત્તુપનાયિકં કત્વા અત્તનિ વિજ્જમાનં વિય કત્વા તં ઉપનેત્વા . **ભવં અધિટ્ઠાય ચ વત્તમાન**ન્તિ પટિસન્ધિતો પટ્ઠાય ચ વત્તન્તં ભવં ચિત્તેન અધિટ્ઠહિત્વા તક્કેત્વા, ચિત્તે ઠપેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **અઞ્ઞાપદેસઞ્ચ વિના**તિ ''યો તે વિહારે વસતીધ ભિક્ખૂ''તિઆદિના નયેન વક્ખમાનં પરિયાયકથં ઠપેત્વા. **અધિમાનઞ્ચ વિના**તિ અદિટ્ઠે દિટ્ઠસઞ્ઞિતાદિસભાવં અધિગતમાનસઙ્ખાતં ''અધિગતઉત્તરિમનુસ્સધમ્મો અહમ્હી''તિ અધિમાનઞ્ચ ઠપેત્વા. **ઝાનાદિભેદ**ન્તિ ઝાનાદયો ભેદા વિસેસા યસ્સ તં ઝાનાદિભેદં, ''ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મો નામ ઝાનં વિમોક્ખો સમાધિ સમાપત્તિ ઞાણદસ્સનં મગ્ગભાવના ફલસચ્છિકિરિયા કિલેસપ્પહાનં વિનીવરણતા ચિત્તસ્સ સુઞ્ઞાગારે અભિરતી''તિ (પારા॰ ૧૯૮, ૧૯૯) **પદભાજને** વુત્તં ઝાનાદિધમ્મવિસેસન્તિ અત્થો. ''ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મન્તિ ઉત્તરિમનુસ્સાનં ઝાયીનઞ્ચેવ અરિયાનઞ્ચ ધમ્મ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૧૯૭) **અટ્ઠકથાય** વુત્તં ઝાનલાભીહિ ચેવ અટ્ઠહિ અરિયપુગ્ગલેહિ ચ અધિગતત્તા તેસં સન્તકન્તિ સઙ્ખ્યં ગતં **ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં**.

વિઞ્ઞત્તિપથે ઠિતસ્સ કાયેન વા વાચાય વા યો ભિક્ખુ સમુદાચરેય્યાતિ અજ્ઝાહરિત્વા યોજેતબ્બં. **વિઞ્ઞત્તિપથે ઠિતસ્સા**તિ દ્વાદસહત્થબ્ભન્તરે પદેસે ઠિતસ્સ ''ઇત્થિયા વા પુરિસસ્સ વા ગહટ્ઠસ્સ વા પબ્બજિતસ્સ વા''તિ (પારા॰ ૧૯૮) **પદભાજને** વુત્તસ્સ યસ્સ કસ્સચિ. **કાયેન વા**તિ હત્થમુદ્દાદિવસેન કાયેન વા. ''સિક્ખાપચ્ચક્ખાનં હત્થમુદ્દાય સીસં ન ઓતરતિ, ઇદં અભૂતારોચનં હત્થમુદ્દાયપિ ઓતરતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૧૫) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા ઇધ હત્થમુદ્દાદિહત્થવિકારો ચ અઙ્ગપચ્ચઙ્ગચોપનઞ્ચ ''કાયેના''તિ ઇમિના ગહેતબ્બં. **વાચાય વા**તિ યો સવનૂપચારે ઠિતો તેન વિઞ્ઞાતું સક્કુણેય્યેન યેન કેનચિ વોહારેન વા. **યો ભિક્ખૂ**તિ યો ઉપસમ્પન્નો થેરો વા નવો વા મજ્ઝિમો વા. **સમુદાચરેય્યા**તિ ''પઠમં ઝાનં સમાપજ્જામી''તિઆદિવચનપ્પકારેસુ યં કઞ્ચિ પકારં વદેય્ય. **તદત્થે**તિ તેન વુત્તવાક્યસ્સ અત્થે. **ઞાતેવા**તિ ઞાતે એવ. માતુગામં વા પુરિસં વા યં કિઞ્ચિ ઉદ્દિસ્સ વુત્તે, તેનેવ વા અનુદ્દિસ્સ વુત્તે સવનૂપચારે ઠિતેન યેન કેનચિ મનુસ્સભૂતેન વચનસમનન્તરમેવ ''અયં પઠમજ્ઝાનલાભી''તિઆદિકે યથાવુત્તે અત્થપ્પકારે ઞાતેયેવ. ''સો''તિ અજ્ઝાહરિત્વા ''સો પુન રુળ્હિભાવે અભબ્બો''તિ યોજેતબ્બં, અત્તનિ અવિજ્જમાનગુણં સન્તં વિય કત્વા ઇચ્છાચારે ઠત્વા એવં કથિતપુગ્ગલો સીલે પતિટ્ઠાય ઉપરૂપરિ લબ્ભમાનલોકિયલોકુત્તરગુણેહિ બુદ્ધિસઙ્ખાતં સાસને બુદ્ધિમધિગન્તું અનરહોતિ અત્થો . કિં વિયાતિ આહ ''**યથેવ...પે॰... રુળિભાવે**''તિ. ''**યથા**''તિ એતેન સમ્બન્ધો ''તથા''તિ, યથા તાલો મત્થકચ્છિન્નો અભબ્બો પુન વિરુળ્હિયા, સોપિ પારાજિકં આપન્નો તથેવ દટ્ઠબ્બોતિ અત્થો.

૩૦૮-૯. ઇદાનિ ''ઞાતેવ અભબ્બો''તિ ચ ''અઞ્ઞાપદેસઞ્ચ વિના''તિ ચ એતસ્મિં વાક્યદ્વયે બ્યતિરેકત્થવસેન સમ્ભવન્તં આપત્તિભેદં દસ્સેતુમાહ ''**અસન્તમેવા**''તિઆદિ.

અનન્તરન્તિ ''પઠમં ઝાનં સમાપજ્જામી''તિઆદિવચનસમનન્તરમેવ. **સો**તિ દ્વાદસહત્થબ્ભન્તરે ઠત્વા યેન તં વચનં સુતં, સો પરો પુગ્ગલો. **જાનાતિ ચે**તિ ''અયં પઠમજ્ઝાનલાભી''તિઆદિવસેન તેન વુત્તવચનપ્પકારેન અત્થં અવિરાધેત્વા અચિરેનેવ સચે જાનાતીતિ અત્થો. યો પન ઝાનાદીનં અત્તના અલદ્ધભાવેન વા આગમે ઉગ્ગહપરિપુચ્છાદિવસેન અપરિચિતત્તા વા ઝાનાદિસરૂપં અજાનન્તોપિ કેવલં ''ઝાનં વિમોક્ખો સમાધિ સમાપત્તી''તિઆદિવચનાનં સુતપુબ્બત્તા તેન ''પઠમં ઝાનં સમાપજ્જામી''તિઆદિવચને વુત્તે ''ઝાનં કિર એસ સમાપજ્જતી''તિ યદિ એત્તકમત્થમ્પિ જાનાતિ, સોપિ ''જાનાતિ''ચ્ચેવ **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૧૫) વુત્તોતિ ગહેતબ્બો. **ચુતો હીતિ હિ**-સદ્દો અવધારણે, અત્તના વુત્તે તેન તત્તકેયેવ ઞાતે સો અસન્તગુણદીપકો પાપપુગ્ગલો ફલસમ્પત્તિસમ્પન્નં ઇમં સાસનામતમહાપાદપં આરુય્હાપિ ફલં અપરિભુઞ્જિત્વા વિરાધેત્વા પતિત્વા મતો નામ

હોતીતિ વુત્તં હોતિ. ઇમસ્સેવત્થસ્સ ''અસન્ત''મિચ્ચાદિના પઠમં વુત્તસ્સપિ બ્યતિરેકત્થં દસ્સેતું અનુવાદવસેન વુત્તત્તા પુનરુત્તિદોસો ન હોતીતિ દટ્ઠબ્બં.

ઇદાનિ તં બ્યતિરેકત્થં દસ્સેતુમાહ ''**નો ચે...પે॰... હોતી**''તિ. યસ્સ સો આરોચેતિ, સો **ચે** ન **જાનાતિ**, **અસ્સ** અસન્તગુણદીપકસ્સ મુસાવાદિનો.

''અઞ્ઞાપદેસઞ્ચ વિના''તિ ઇમિના દસ્સિતબ્યતિરેકત્થસ્સ ભાવાભાવે સમ્ભવન્તં આપત્તિભેદં દસ્સેતુમાહ ''**યો તે**''તિઆદિ. યો ભિક્ખુ **તે** તવ **ઇધ** ઇમસ્મિં વિહારે વસતીતિ યોજના. **દીપિતે**તિ અત્તનો અધિપ્પાયે પકાસિતે. **જાનાતિ ચે**તિ યો તથા વુત્તવચનં અસ્સોસિ, સો ''એસ અઞ્ઞાપદેસેન અત્તનો ઝાનલાભિતં દીપેતી''તિ વા ''એસો ઝાનલાભી''તિ વા વચનસમનન્તરમેવ સચે જાનાતિ. **અસ્સા**તિ એવં કથિતવચનવતો તસ્સ ભિક્ખુનો. **તં** તેન વુત્તવચનં. **દુક્કટમેવ હોતિ**, ન થુલ્લચ્ચયન્તિ અત્થો. અત્તનો આવાસકારાનં દાયકાનં અઞ્ઞસ્સ પવત્તિં કથેન્તસ્સ વિય અત્તનોયેવ અસન્તગુણં સન્તમિવ કત્વા કથનાકારો ઇમાય ગાથાય અત્થતો વુત્તોતિ દટ્ઠબ્બો.

એત્થ ચ **ઝાનલાભીતિ ચા**તિ અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન **ચ**-સદ્દેન **પાળિયં** (પારા॰ ૨૨૦) આગતા અવસેસપરિયાયવારા ચ સઙ્ગહિતાતિ દટ્ઠબ્બં. તથા **ઝાનલાભી**તિ એત્થ **ઝાન**ગ્ગહણેન વિમોક્ખાદીનઞ્ચ ઉપલક્ખિતત્તા ઝાનાદિદસવિધઉત્તરિમનુસ્સધમ્મવિસયપરિયાયકથં સુતવતા તઙ્ખણે તદત્થે ઞાતે પરિયાયસમુલ્લાપકેન આપજ્જિતબ્બં થુલ્લચ્ચયઞ્ચ અવિઞ્ઞાતે વા ચિરેન વિઞ્ઞાતે વા આપજ્જિતબ્બં દુક્કટઞ્ચ ઇમાય ગાથાય અત્થતો દસ્સિતમેવાતિ દટ્ઠબ્બં.

૩૧૦. એતન્તિ યથાવુત્તપ્પકારં ઝાનાદિભેદં ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં. **અધિમાના**તિ ''અધિગતોહ''ન્તિ એવં ઉપ્પન્નમાના, અધિકમાનાતિ અત્થો, ''અયં ધમ્મો મયા અધિગતો''તિ દળ્હમુપ્પન્નેન માનેન કથેન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. **વુત્તો અનાપત્તિનયો**તિ આપત્તિયા અભાવો **અનાપત્તિ**, સા એવ નયો નેતબ્બો બુજ્ઝિતબ્બોતિ કત્વા, અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ. ''અધિમાનેના''તિ **એવં વુત્તો** ભગવતાતિ અત્થો, ''અધિગતધમ્મોહ''ન્તિ અધિમાનેન ''અહં પઠમજ્ઝાનલાભી''તિઆદીનિ વદન્તસ્સ અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ.

અયમધિમાનો કસ્સ હોતિ, કસ્સ ન હોતીતિ ચે? અરિયાનં ન હોતિ મગ્ગપચ્ચવેક્ખણાદીહિ પઞ્ચહિ પચ્ચવેક્ખણાહિ સઞ્જાતસોમનસ્સાનં વિતિણ્ણકઙ્ખત્તા. દુસ્સીલસ્સાપિ ન હોતિ તસ્સ અરિયગુણાધિગમે નિરુસ્સાહત્તા. સુસીલસ્સાપિ કમ્મટ્ઠાનાનુયોગરહિતસ્સ નિદ્દારામતાદિમનુયુત્તસ્સ ન હોતિ વિસ્સટ્ઠભાવનાભિયોગત્તા. સુપરિસુદ્ધાય સીલસમ્પત્તિયા પતિટ્ઠાય સમથભાવનામનુયુત્તસ્સ રૂપારૂપસમાપત્તિયં પત્તાસિનો વા વિપસ્સનાભિયુત્તસ્સ સોપક્કિલેસોદયબ્બયઞાણલાભિનો વા ઉપ્પજ્જતિ. સો સમથવિપસ્સનાભાવનાહિ કિલેસસમુદાચારસ્સ અભાવે ઉપ્પન્ને તે વિસેસભાગિનો ભવિતું અદત્વા ઠિતિભાગિનો કત્વા ઠપેતીતિ વેદિતબ્બો.

પનાતિ અપિ-સદ્દત્થો. ''**એવ**''ન્તિ ઇમિના ''અનાપત્તિનયો વુત્તો''તિ પચ્ચામસતિ. ''**અવત્તુકામસ્સા**''તિ ઇદઞ્ચ **પાળિયં** આગતં ''અનુલ્લપનાધિપ્પાયસ્સા''તિ (પારા॰ ૨૨૨, ૨૨૫) ઇદઞ્ચ અનત્થન્તરં. અવત્તુકામસ્સાતિ એવં વુત્તોતિ યોજના. કોહઞ્ઞેન પાપિચ્છાપકતસ્સ ''ઝાનાદીનં લાભિમ્હી''તિ વદન્તસ્સ અજ્ઝાસયો ઉલ્લપનાધિપ્પાયો નામ, તથા અહુત્વા સબ્રહ્મચારીસુ અઞ્ઞં બ્યાકરોન્તસ્સ એવમેવ અનાપત્તિભાવો વુત્તો ભગવતાતિ અત્થો. **આદિકસ્સાપિ** એવં વુત્તોતિ યોજના. ''અનાપત્તિ આદિકમ્મિકસ્સા''તિ (પારા॰ ૨૨૨) આદિકમ્મિકસ્સાપિ

અનાપત્તિભાવો વુત્તો ભગવતાતિ અત્થો. ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે વગ્ગુમુદાતીરિયા ભિક્ખૂ આદિકમ્મિકા. અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન **તથા**-સદ્દેન ઇધ અવુત્તઉમ્મત્તકખિત્તચિત્તવેદનટ્ટા ગહિતા.

૩૧૧. પાપિચ્છતાતિ ''એવં મં જનો સમ્ભાવેસ્સતી''તિ ઝાનલાભિતાદિહેતુકાય સમ્ભાવનાય સમ્ભાવનાનિમિત્તસ્સ પચ્ચયપટિલાભસ્સ પત્થનાસઙ્ખાતાય પાપિકાય લામિકાય ઇચ્છાય સમન્નાગતભાવો ચ. **તસ્સા**તિ યં ઝાનાદિભેદભિન્નં ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં સમુલ્લપિ, તસ્સ ધમ્મસ્સ. **અસન્તભાવો**તિ અત્તસન્તાને પચ્ચુપ્પન્નજાતિયં અનુપ્પાદિતભાવેન અવિજ્જમાનભાવો. **મનુસ્સકસ્સ આરોચનઞ્ચેવા**તિ વુત્તવચનસ્સ અત્થં તઙ્ખણે જાનનકસ્સ મનુસ્સજાતિકસ્સ ''પઠમં ઝાનં સમાપજ્જિ''ન્તિઆદિના નયેન સવનૂપચારે ઠત્વા આરોચનઞ્ચ. નઅ્આપદેસેન આરોચનઞ્ચાતિ સમ્બન્ધો. ''યો તે વિહારે વસતિ, સો ભિક્ખુ પઠમં ઝાનં સમાપજ્જી''તિઆદિના (પારા॰ ૨૨૦) નયેન પવત્તઅઞ્આપદેસં વિના ઉજુકમેવ આરોચનઞ્ચ. **તદેવ ઞાણન્તિ** તદા એવ ઞાણં, અચિરાયિત્વા વુત્તક્ખણેયેવ જાનનન્તિ અત્થો. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં ચતુત્થપારાજિકાપત્તિયં. **ધીરા** વિનયધરા.

૩૧૨. પઠમે દુતિયે ચન્તેતિ મનુસ્સવિગ્ગહપારાજિકવજ્જિતે યથાવુત્તપારાજિકત્તયે. **પરિયાયો ન વિજ્જતી**તિ પારાજિકાપત્તિપથં પરિયાયવચનં ન લભતિ. ''ન પનેતરે''તિ ઇદં એત્થાપિ યોજેતબ્બં, ઇતરે પન તતિયપારાજિકે પરિયાયો ન વિજ્જતીતિ અત્થો. ''મરણવણ્ણં વા સંવણ્ણેય્યા''તિ (પારા॰ ૧૭૨) ચ ''અમ્ભો પુરિસ કિં તુય્હિમિના''તિઆદિના (પારા॰ ૧૭૧) ચ ''યો એવં મરતિ, સો ધનં વા લભતી''તિઆદિના (પારા॰ ૧૭૫) ચ પરિયાયેન વદન્તસ્સ પારાજિકમેવાતિ વુત્તં હોતિ. **આણત્તિ** પારાજિકહેતુઆણત્તિકપ્પયોગો. **ન પનેતરે**તિ પઠમચતુત્થપારાજિકદ્વયે પન પારાજિકહેતુભૂતા આણત્તિ ન લભતીતિ અત્થો.

૩૧૩. આદીતિ પઠમપારાજિકં. **એકસમુટ્ઠાનન્તિ** એકકારણં. સમુટ્ઠાતિ આપત્તિ એતસ્માતિ સમુટ્ઠાનં, કારણં કાયાદિ. તં પન છબ્બિધં કાયો, વાચા, કાયવાચા, કાયચિત્તં, વાચાચિત્તં, કાયવાચાચિત્તન્તિ. તેસં વિનિચ્છયં **ઉત્તરે** (ઉ॰ વિ॰ ૩૨૫ આદયો) યથાગતટ્ઠાનેયેવ ચ વણ્ણયિસ્સામ. તત્રિદં એકસમુટ્ઠાનં એકં કાયચિત્તં સમુટ્ઠાનં એતસ્સાતિ કત્વા. તેનાહ "**દુવઙ્ગં કાયચિત્તતો**"તિ. ''તં સમુટ્ઠાન''ન્તિ અજ્ઝાહારો. યેન સમુટ્ઠાનેન પઠમપારાજિકાપત્તિ ઉપ્પજ્જતિ, તંસમુટ્ઠાનસઙ્ખાતં કારણં. અઙ્ગજાતસઙ્ખાતં કાયઞ્ચ સેવનચિત્તઞ્ચાતિ દ્વયં અઙ્ગં અવયવં એતસ્સાતિ **દુવઙ્ગં**, તદુભયસભાવન્તિ અત્થો યથા ''દુવઙ્ગં ચતુત્થજ્ઝાન''ન્તિ. **સેસા**તિ અવસિટ્ઠાનિ તીણિ પારાજિકાનિ. **તિસમુટ્ઠાના**તિ કાયચિત્તં, વાચાચિત્તં, કાયવાચાચિત્તન્તિ તિસમુટ્ઠાના તીણિ સમુટ્ઠાનાનિ એતેસન્તિ કત્વા. **તેસન્તિ** તેસં તિણ્ણં સમુટ્ઠાનાનં. **અઙ્ગાની**તિ અવયવાનિ. **સત્ત** કાયો, ચિત્તં, વાચા, ચિત્તં, કાયો, વાચા, ચિત્તન્તિ, તંસભાવાતિ વુત્તં હોતિ.

૩૧૪. આદીતિ મેથુનધમ્મપટિસેવનચિત્તસમ્પયુત્તચેતનાસભાવં પઠમપારાજિકં. સુખોપેક્ખાયુતં ઉદીરિતન્તિ યોજના. ઇટ્ઠાલમ્બણપટિલાભાદિસોમનસ્સહેતુમ્હિ સતિ સુખવેદનાસમ્પયુત્તં હોતિ, તસ્મિં અસતિ ઉપેક્ખાવેદનાય સમ્પયુત્તં હોતીતિ વુત્તન્તિ અત્થો.

તતિયં દુક્ખવેદનન્તિ તતિયં મનુસ્સવિગ્ગહપારાજિકં દોસચિત્તસમ્પયુત્તચેતનાસભાવત્તા દુક્ખવેદનાય સમ્પયુત્તન્તિ અત્થો.

દુતિયન્તિ અદિન્નાદાનચેતનાલક્ખણં દુતિયપારાજિકં. લોભેન પરસન્તકં ચોરિકાય ગણ્હન્તસ્સ સોમનસ્સસમ્પયુત્તં હોતિ, કોધેન અભિભૂતસ્સ વિલુમ્પિત્વા વા વિલુમ્પાપેત્વા વા ગણ્હતો દોમનસ્સસમ્પયુત્તં હોતિ,

સોમનસ્સં, દોમનસ્સઞ્ચ વિના અઞ્ઞહેતુકામો વિય હુત્વા ઉદાસીનસ્સ ગણ્હતો ઉપેક્ખાસમ્પયુત્તં હોતીતિ "**તિવેદનમુદીરિત**"ન્તિ આહ.

ચતુત્થઞ્ચાતિ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મસમુલ્લપનચેતનાલક્ખણં ચતુત્થપારાજિકઞ્ચ. સમ્ભાવનિચ્છાય પચ્ચયાસાય વા તુટ્ઠતુટ્ઠસ્સેવ "અહં પઠમં ઝાનં સમાપજ્જામી"તિઆદિના નયેન અત્તનો ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મલાભિતં વદન્તસ્સ સોમનસ્સસમ્પયુત્તં હોતિ, અઞ્ઞપુગ્ગલેસુ પટિહતચિત્તસ્સ કલહપુરેક્ખારતાય વદતો દોમનસ્સસમ્પયુત્તં હોતિ, પચ્ચયાલાભેન જિઘચ્છાદિદુક્ખં સહિતુમસક્કુણેય્યતાય ઉદાસીનસ્સ વદતો ઉપેક્ખાસમ્પયુત્તં હોતીતિ "**તિવેદનમુદીરિત**"ન્તિ આહ.

૩૧૫. અટ્ઠ ચિત્તાનીતિ લોભસહગતાનિ અટ્ઠ ચિત્તાનિ લબ્ભરેતિ યોજના, લબ્ભન્તીતિ અત્થો, ચેતનાસભાવેન પઠમપારાજિકેન સમ્પયુત્તાનીતિ વુત્તં હોતિ. એવમુપરિપિ. **દુવે**તિ પટિઘસમ્પયુત્તાનિ દ્વે ચિત્તાનિ. **દસ ચિત્તાની**તિ લોભસહગતાનિ અટ્ઠ, દ્વે પટિઘસમ્પયુત્તાનીતિ. **લબ્ભરે**તિ સમ્પયુત્તભાવેન લબ્ભન્તિ.

૩૧૬. તસ્માતિ યસ્મા યથાવુત્તચિત્તેહિ સમ્પયુત્તં, તેન હેતુના. **ક્રિયા**તિ કરણેન આપજ્જિતબ્બત્તા કિરિયા. વીતિક્કમસઞ્ઞાય અભાવેન મુચ્ચનતો સઞ્ઞાય વિમોક્ખો એતસ્સાતિ **સઞ્ઞાવિમોક્ખં**. **લોકવજ્જન્તિ** લોકેન અકુસલભાવતો વજ્જનીયન્તિ **દીપિતં** પકાસિતં.

૩૧૭. આપત્તિયંયેવાતિ **એવ**કારેન ન સિક્ખાપદેતિ દસ્સેતિ. **ઇદં વિધાન**ન્તિ સમુટ્ઠાનાદિકં ઇદં યથાવુત્તં વિધાનં. **વિભાવિના**તિ પઞ્ઞવતા વિનયધરેન.

૩૧૮-૯. મુદુપિટ્ઠિ ચાતિ લતા વિય નમિત્વા કરણં દસ્સેત્વા નચ્ચિતું સમવાહિત્વા મુદુકતપિટ્ઠિકો ચ. **લમ્બી ચા**તિ પલમ્બમાનેન દીઘેન અઙ્ગજાતેન યુત્તો. લમ્બતીતિ **લમ્બં**, અઙ્ગજાતં, તં યસ્સ અત્થિ સો લમ્બી. ઇમે દ્વેપિ કામપરિળાહાતુરભાવે સતિ અત્તનો અઙ્ગજાતં અત્તનો મુખં, વચ્ચમગ્ગઞ્ચ પવેસેત્વા વીતિક્કમિતુમરહત્તા પારાજિકાપન્નસદિસત્તા પરિવજ્જિતા. **મુખગ્ગાહી**તિ મુખેન ગહણં **મુખગ્ગાહો**, સો એતસ્સ અત્થીતિ મુખગ્ગાહી, પરસ્સ અઙ્ગજાતં મુખેન ગણ્હન્તોતિ અત્થો. **નિસીદકો**તિ પરસ્સ અઙ્ગજાતે અત્તનો વચ્ચમગ્ગેન નિસીદન્તો. ઇમે દ્વે સહવાસિકાનં સીલવિનાસનતો અઞ્ઞેહિ સંવસિતું અનરહાતિ પારાજિકાપન્નસદિસત્તા વિવજ્જિતા. **તેસ**ન્તિ અસંવાસતાસામઞ્ઞેન ચત્તારો પારાજિકાપન્ને સઙ્ગણ્હાતિ. "તેસઞ્ચ મગ્ગેનમગ્ગપટિપત્તિસામઞ્ઞેન પઠમપારાજિકાપન્નસ્સેવ અનુલોમિકાતિ ગહેતબ્બા" ઇચ્ચેવં **નિસ્સન્દેહે** વુત્તં. ઇમિના ચ અકતવીતિક્કમાનમ્પિ મુદુપિટ્ઠિઆદીનં ચતુન્નં અનુલોમપારાજિકભાવો વુત્તોતિ વિઞ્ઞાયતિ.

સમન્તપાસાદિકાયં પન –

> "અપરાનિપિ લમ્બી, મુદુપિટ્ઠિકો, પરસ્સ અઙ્ગજાતં મુખેન ગણ્હાતિ, પરસ્સ અઙ્ગજાતે અભિનિસીદતીતિ ઇમેસં ચતુન્નં વસેન ચત્તારિ અનુલોમપારાજિકાનીતિ વદન્તિ. એતાનિ હિ યસ્મા ઉભિન્નં રાગવસેન સદિસભાવૂપગતાનં ધમ્મો 'મેથુનધમ્મો'તિ વુચ્ચતિ, તસ્મા એતેન પરિયાયેન મેથુનં ધમ્મં અપ્પટિસેવિત્વાયેવ કેવલં મગ્ગેન મગ્ગપ્પવેસનવસેન આપજ્જિતબ્બત્તા મેથુનધમ્મપારાજિકસ્સ અનુલોમેન્તીતિ 'અનુલોમપારાજિકાની'તિ વુચ્ચન્તી"તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૩૩) –

વુત્તત્તા ચ તબ્બણ્ણનાય ચ **સારત્થદીપનિયં** –

‘‘લમ્બંદીઘતાય પલમ્બમાનં અઙ્ગજાતમેતસ્સાતિ લમ્બી. સો એત્તાવતા ન પારાજિકો, અથ ખો યદા અનભિરતિયા પીળિતો અત્તનો અઙ્ગજાતં મુખે વા વચ્ચમગ્ગે વા પવેસેતિ, તદા પારાજિકો હોતિ. મુદુકા પિટ્ઠિ એતસ્સાતિ મુદુપિટ્ઠિકો, કતપરિકમ્માય મુદુકાય પિટ્ઠિયા સમન્નાગતો. સોપિ યદા અનભિરતિયા પીળિતો અત્તનો અઙ્ગજાતં અત્તનો મુખે પવેસેતિ તદા પારાજિકો હોતિ. પરસ્સ અઙ્ગજાતં મુખેન ગણ્હાતીતિ યો અનભિરતિયા પીળિતો પરસ્સ સુત્તસ્સ વા પમત્તસ્સ વા અઙ્ગજાતં અત્તનો મુખેન ગણ્હાતિ. પરસ્સ અઙ્ગજાતે અભિનિસીદતીતિ યો અનભિરતિયા પીળિતો પરસ્સ અઙ્ગજાતં કમ્મનિયં દિસ્વા અત્તનો વચ્ચમગ્ગેન તસ્સૂપરિ અભિનિસીદતિ, તં અત્તનો વચ્ચમગ્ગં પવેસેતીતિ અત્થો. લમ્બીઆદયો ચત્તારો કિઞ્ચાપિ પઠમપારાજિકેન સઙ્ગહિતા, યસ્મા પન ઉભિન્નં રાગપરિયુટ્ઠાનસઙ્ખાતેન પરિયાયેન મેથુનં ધમ્મં અપ્પટિસેવિનો હોન્તિ, તસ્મા વિસું વુત્તા’’તિ (સારત્થ॰ ટી॰ ૨.૨૩૩) –

વુત્તત્તા ચ કતવીતિક્કમાયેવેતે ‘‘પારાજિકા’’તિ ગહેતબ્બા.

ભિક્ખુનીનઞ્ચ ચત્તારીતિ એત્થ ‘‘અસાધારણાની’’તિ પાઠસેસો, ભિક્ખૂહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખુનીનમેવ નિયતાનિ ઉબ્ભજાણુમણ્ડલિકા, વજ્જપટિચ્છાદિકા, ઉક્ખિત્તાનુવત્તિકા, અટ્ઠવત્થુકાતિ ચત્તારિ પારાજિકાનિ ચ. **વિબ્ભન્તા ભિક્ખુની સયન્તિ** એત્થ ‘‘તેસં અનુલોમિકા’’તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. તેસં ચતુન્નં પારાજિકાનં અનુલોમિકા સયં વિબ્ભન્તા ભિક્ખુની ચાતિ યોજના. ચિત્તવસિકા હુત્વા અત્તના નિવત્થચીવરમ્પિ હિ માતુગામાનં નિવાસનનીહારેન સયમેવ નિવાસેત્વા ગિહિવેસં રોચેત્વા ગહિતમત્તે સાસનતો ચુતા ભિક્ખુની ચાતિ વુત્તં હોતિ. એવંકરણેન ગિહિભાવાપન્નતાસામઞ્ઞેન સંવાસારહા ન હોન્તીતિ ઇમેસં ચતુન્નં પારાજિકાનં અનુલોમિકા જાતા.

તથાતિ યથા ઇમે દસ્સિતા તેન અસંવાસારહતાય, ભિક્ખુભાવાય અભબ્બતાય ચ પારાજિકાવ, તથા એકાદસ અભબ્બપુગ્ગલાપિ હોન્તીતિ અત્થો. **એકાદસાભબ્બા**તિ માતુઘાતકો, પિતુઘાતકો, અરહન્તઘાતકો, સઙ્ઘભેદકો, લોહિતુપ્પાદકો, પણ્ડકો, તિરચ્છાનગતો, ઉભતોબ્યઞ્જનકો, થેય્યસંવાસકો, ભિક્ખુનિદૂસકો, તિત્થિયપક્કન્તકોતિ એકાદસ. **સબ્બેતે ચતુવીસતિ** એતે સબ્બે ચતુવીસતિ પુગ્ગલા સમોધાનતો વેદિતબ્બાતિ અધિપ્પાયો.

૩૨૦. ઇમે ચતુવીસતિ પારાજિકા પુગ્ગલા સીસચ્છિન્નોવ જીવિતું ઇધ ભિક્ખુભાવાય અભબ્બાતિ વુત્તાતિ યોજના.

૩૨૧. ઇમેસં એકાદસન્નં અભબ્બતાય હેતુદસ્સનત્થમાહ ‘‘**પણ્ડકો ચા**’’તિઆદિ. **પણ્ડકો ચા**તિ આસિત્તપણ્ડકો, ઉસૂયપણ્ડકો, પક્ખપણ્ડકો, ઓપક્કમિકપણ્ડકો, નપુંસકપણ્ડકોતિ વુત્તો પઞ્ચવિધો પણ્ડકો ચ. **તિરચ્છાનો**તિ તિરિયં અઞ્છતિ ગચ્છતીતિ ‘‘તિરચ્છાનો’’તિ ગહિતો નાગસુપણ્ણાદિકો સબ્બતિરચ્છાનયોનિકો ચ. યક્ખાદયો સબ્બે અમનુસ્સાપિ ઇધ તિરચ્છાનેયેવ સઙ્ગહિતાતિ વેદિતબ્બા. **ઉભતોબ્યઞ્જનોપિ ચા**તિ ઇત્થિપુરિસબ્યઞ્જનસાધકેહિ ઉભતો કમ્મતો જાતાનિ થનાદિકાનિ બ્યઞ્જનાનિ યસ્સાતિ નિરુત્તો ઇત્થિઉભતોબ્યઞ્જનો , પુરિસઉભતોબ્યઞ્જનોતિ દુવિધો ઉભતોબ્યઞ્જનો ચ. **વત્થુવિપન્ના**તિ તબ્ભાવભાવિતાય ભિક્ખુભાવો વસતિ એત્થાતિ **વત્થુ**, પુગ્ગલાનં ભિક્ખુભાવારહતા, સા પન પબ્બજ્જાક્ખન્ધકાગતસબ્બદોસવિરહિતગુણસમ્પયુત્તતા, તં વિપન્નં પણ્ડકભાવાદિયોગેન યેસં તે ‘‘વત્થુવિપન્ના’’તિ ગહેતબ્બા. **હિ**-સદ્દો હેતુમ્હિ. યસ્મા વત્થુવિપન્ના, તસ્મા ઇધ

અત્તભાવે પબ્બજ્જાય અભબ્બાતિ વુત્તં હોતિ. "**અહેતુપટિસન્ધિકા**"તિ વચનેન ઇમેસં વિપાકાવરણયુત્તભાવમાહ, ઇમિના એતેસં મગ્ગાધિગમસ્સ વારિતભાવો દસ્સિતોતિ વેદિતબ્બં.

૩૨૨. પઞ્ચાનન્તરિકાતિ કમ્માવરણેન યુત્તતાય સગ્ગમોક્ખસમ્પત્તિતો પરિહાયિત્વા મરણાનન્તરં અપાયપટિસન્ધિયં નિયતા માતુઘાતકાદયો પઞ્ચાનન્તરિકા ચ. **થેય્યસંવાસોપિ ચા**તિ લિઙ્ગત્થેનકો, સંવાસત્થેનકો, ઉભયત્થેનકોતિ તિવિધો થેય્યસંવાસકો ચ. **દૂસકો**તિ પકતત્તાય ભિક્ખુનિયા મેથુનં પટિસેવિત્વા તસ્સા દૂસિતત્તા ભિક્ખુનિં દૂસેતીતિ ''ભિક્ખુનિદૂસકો''તિ વુત્તો ચ. **તિત્થિપક્કન્તકો ચા**તિ તિત્થિયાનં લદ્ધિં, વેસઞ્ચ રોચેત્વા તં ગહેત્વા તેસમન્તરં પવિટ્ઠો ચ. ઇતિ અટ્ઠ પન કિરિયાનટ્ઠાતિ યોજના. **ઇતી**તિ ઇદમત્થત્તા ઇમેતિ વુત્તં હોતિ. તે ઇમેતિ સમ્બન્ધો. તે ઇમે અટ્ઠ પન માતુવધાદિકિરિયાય ઇહત્તભાવે ભિક્ખુભાવાય અનરહા હુત્વા નટ્ઠાતિ અત્થો. એત્તાવતા એકાદસઅભબ્બાનં અભબ્બતાય કારણં દસ્સિતં હોતિ.

૩૨૩. મયા પારાજિકાનં સારભૂતો યો અયં વિનિચ્છયો વુત્તો, **તસ્સ** વિનિચ્છયસ્સ **અનુસારેન** અનુગમનેન **સેસોપિ** વિનિચ્છયો **બુધેન** પણ્ડિતેન અસેસતોવ વિઞ્ઞાતું સક્કાતિ યોજના.

૩૨૪. પટુભાવકરે પરમે વિવિધેહિ નયેહિ યુત્તે વિનયપિટકે પરમત્થનયં અભિપત્થયતા અયં સતતં પરિયાપુણિતબ્બોતિ યોજના. તત્થ **વિવિધેહિ** નાનપ્પકારેહિ. **નયેહી**તિ નીયન્તિ વુત્તાનુસારેન ઉદીરિયન્તીતિ ''નયા''તિ વુત્તેહિ ચક્કપેય્યાલાદીહિ નયેહિ. **પરમત્થનય**ન્તિ પરમો ચ સો અત્થો ચાતિ **પરમત્થો**, પરમો વા વિસેસેન નિચ્છિતબ્બો અત્થો **પરમત્થો**, સોયેવ વિનિચ્છયત્થિકાનં બુદ્ધિયા નેતબ્બોતિ પરમત્થનયો, વિનિચ્છયૂપાયો નીયતિ એતેનાતિ કત્વા ''પરમત્થનયો''તિ વુચ્ચતિ, તં પરમત્થનયં. **અભિપત્થયતા**તિ વિનયપિટકે વિનિચ્છયં વા તદુપાયં વા પત્થયતા, ઇચ્છન્તેનાતિ અત્થો. ''પરિયાપુણિતબ્બો અય''ન્તિ પદચ્છેદો. મ-કારો આગમસન્ધિજો, ઓ-કારસ્સ અ-કારાદેસો. **પરિયાપુણિતબ્બો**તિ પઠિતબ્બો, સોતબ્બો ચિન્તેતબ્બો ધારેતબ્બોતિ વુત્તં હોતિ. **અય**ન્તિ વિનયવિનિચ્છયો.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

ચતુત્થપારાજિકકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સુક્કવિસ્સટ્ઠિસિક્ખાપદ વણ્ણના

૨૩૫. એવં નાનાનયપટિમણ્ડિતસ્સ પારાજિકકણ્ડસ્સ વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ તદનન્તરમુદ્દિટ્ઠસ્સ તેરસકણ્ડસ્સ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**મોચેતુકામતા**"તિઆદિ. મોચેતું કામેતીતિ **મોચેતુકામો**, તસ્સ ભાવો **મોચેતુકામતા**, તાય સમ્પયુત્તં ચિત્તં **મોચેતુકામતાચિત્તં**. એત્થ "મોચેતુકામતા"તિ ઇમિના એકાદસસુ રાગેસુ "મોચનસ્સાદો"તિ વુત્તં ઇમસ્સ સઙ્ઘાદિસેસસ્સ મૂલકારણં સુક્કમોચનવિસયં રાગમાહ.

એકાદસ રાગા નામ "મોચનસ્સાદો, મુચ્ચનસ્સાદો, મુત્તસ્સાદો, મેથુનસ્સાદો, ફસ્સસ્સાદો, કણ્ડુવનસ્સાદો, દસ્સનસ્સાદો, નિસજ્જસ્સાદો, વાચસ્સાદો, ગેહસ્સિતપેમં, વનભઙ્ગિય"ન્તિ એવમાગતા. ઇધ **મોચનં** નામ સમ્ભવધાતુમોચનં, તદત્થાય તબ્બિસયરાગસમ્પયુત્તવેદના **મોચનસ્સાદો** નામ. તેનાહ **અટ્ઠકથાયં** "મોચેતું અસ્સાદો મોચનસ્સાદો"તિ. મુચ્ચમાને અસ્સાદો મુચ્ચનસ્સાદો, સમ્ભવધાતુમ્હિ મુચ્ચમાને તંરાગસમ્પયુત્તા વેદના **મુચ્ચનસ્સાદો** નામ. એતેનેવ નયેન મુત્તસ્સાદાદિવાચસ્સાદાવસાનેસુ પદેસુ અત્થક્કમો વેદિતબ્બો. ઇમેહિ નવહિ પદેહિ અસ્સાદસીસેન કુન્તયટ્ઠિઞાયેન તંસહચરિતો રાગો દસ્સિતો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** "નવહિ પદેહિ સમ્પયુત્તઅસ્સાદસીસેન રાગો વુત્તો"તિ.

ગેહસ્સિતપેમન્તિ એત્થ ગેહટ્ઠા માતુઆદયો આધેય્યઆધારવોહારેન "**ગેહા**"તિ વુચ્ચન્તિ. "મઞ્ચા ઉક્કુટ્ઠિં કરોન્તી"તિઆદીસુ વિય તન્નિસ્સિતો સિનેહપરિયાયો રાગો "ગેહસ્સિતપેમ"ન્તિ વુત્તો. ઇમિના પદેન રાગસ્સ સભાવો સન્દસ્સિતો. વનતો ભઞ્જિત્વા આભતં યં કિઞ્ચિ ફલપુપ્ફાદિ **વનભઙ્ગિયં** નામ. ઇધ પન રાગવસેન પટિબદ્ધચિત્તં માતુગામેહિ વિરહદુક્ખાપનયનત્થં (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૪૦) તેસં ઠાને ઠપેત્વા દસ્સનફુસનવસેન વિન્દિતું રાગીહિ ગહેતબ્બતો તેહિ પિળન્ધિતમાલસહિતં તમ્બૂલન્તિ એવમાદિ "વનભઙ્ગિય"ન્તિ અધિપ્પેતં. ઇમિના પત્થિતવિસયગોચરો રાગો તદાયત્તવત્થુવસેન સન્દસ્સિતો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** "એકેન પદેન સરૂપેનેવ રાગો, એકેન પદેન વત્થુના વુત્તો. વનભઙ્ગો હિ રાગસ્સ વત્થુ, ન રાગોયેવા"તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૪૦).

"મોચેતુકામતા"તિ ઇદમેવ અવત્વા "ચિત્ત"ન્તિ વચનેન વીતિક્કમસાધિકાય કાયવિઞ્ઞત્તિયા સમુટ્ઠાપકં રાગસમ્પયુત્તં ચિત્તવિસેસં દસ્સેતિ. તેન ચિત્તેન સમુટ્ઠાપિયમાનં વિઞ્ઞત્તિસઙ્ખાતં વીતિક્કમં "**વાયામો**"તિ ઇમિના દસ્સેતિ. **વાયામો** નામ તંચિત્તસમ્પયુત્તવીરિયં. એત્થ પન "સેમ્હો ગુળો"તિઆદીસુ વિય ફલે હેતૂપચારઞાયેન વીતિક્કમસ્સ વિસેસહેતુભૂતવીરિયવાચકેન ચ પદેન વીતિક્કમોવ વુત્તોતિ દટ્ઠબ્બં. અજ્ઝત્તબાહિરવત્થુઘટ્ટનં, આકાસે કટિકમ્પનન્તિ સુક્કમોચનત્થો વાયામોતિ અત્થો. સુક્કસ્સ મોચનં સુક્કમોચનં.

એત્થ ચ **સુક્કસ્સા**તિ "સુક્કન્તિ દસ સુક્કાનિ નીલં પીતકં લોહિતકં ઓદાતં તક્કવણ્ણં દકવણ્ણં તેલવણ્ણં ખીરવણ્ણં દધિવણ્ણં સપ્પિવણ્ણ"ન્તિ (પારા॰ ૨૩૭) **પદભાજને** વુત્તાનિ સત્તાનં પિત્તાદિઆસયભેદેન, પથવિધાતુઆદીનં ચતુન્નં વા રસસોણિતમંસમેદઅટ્ઠિઅટ્ઠિમિઞ્જાનં છન્નં દેહધાતૂનં વા ભેદેન અનેકધા ભિન્ને દસવિધે સુક્કે અઞ્ઞતરસ્સ સુક્કસ્સાતિ અત્થો. મોચનં વિસ્સટ્ઠીતિ પરિયાયં, પકતિયા ઠિતસકટ્ઠાનતો મોચનન્તિ અત્થો. યથાહ **પદભાજને** "વિસ્સટ્ઠીતિ ઠાનતો ચાવના વુચ્ચતી"તિ (પારા॰ ૨૩૭). ઇહ "ઠાનં નામ વત્થિસીસસઙ્ખાતં મુત્તકરણમૂલ"ન્તિ કેચિ. "કટી"તિ અપરે. "સકલકાયો"તિ અઞ્ઞે. ઇમેસં તિણ્ણં વચનેસુ "તતિયસ્સ ભાસિતં સુભાસિત"ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૩૭) **અટ્ઠકથાયં** તતિયવાદસ્સ કતપાસંસત્તા કેસલોમનખદન્તાનં

મંસવિનિમુત્તટ્ઠાનઞ્ચ મુત્તકરીસખેળસિઙ્ઘાણિકાથદ્ધસુક્ખચમ્મઞ્ચ વજ્જેત્વા અવસેસં સકલસરીરં કાયપ્પસાદભાવજીવિતિન્દ્રિયઅબદ્ધપિત્તાનં વિય સમ્ભવધાતુયા ચ ઠાનન્તિ વેદિતબ્બં.

‘‘સુક્કમોચન’’ન્તિ ઇમિનાકિં વુત્તં હોતીતિ? ‘‘આરોગ્યત્થાય, સુખત્થાય, ભેસજ્જત્થાય, દાનત્થાય, પુઞ્ઞત્થાય, યઞ્ઞત્થાય, સગ્ગત્થાય, બીજત્થાય, વીમંસત્થાય, દવત્થાય મોચેતી’’તિ (પારા॰ ૨૩૭) વુત્તદસવિધઅધિપ્પાયન્તોગધઅઞ્ઞતરઅધિપ્પાયો હુત્વા ‘‘રાગૂપત્થમ્ભે, વચ્ચૂપત્થમ્ભે, પસ્સાવૂપત્થમ્ભે, વાતૂપત્થમ્ભે, ઉચ્ચાલિઙ્ગપાણકદટ્ઠૂપત્થમ્ભે મોચેતી’’તિ (પારા॰ ૨૩૭) વુત્તપઞ્ચવિધકાલાનમઞ્ઞતરકાલે ‘‘અજ્ઝત્તરૂપે, બહિદ્ધારૂપે, અજ્ઝત્તબહિદ્ધારૂપે, આકાસે કટિં કમ્પેન્તો મોચેતી’’તિ (પારા॰ ૨૩૭) વુત્તચતુરુપાયાનમઞ્ઞતરેન ઉપાયેન યથાવુત્તરાગપિસાચવસેન વિવસો હુત્વા યથાવુત્તનીલાદિદસવિધસમ્ભવધાતૂનમઞ્ઞતરં યથાવુત્તટ્ઠાનતો ખુદ્દકમક્ખિકાય પિવનમત્તમ્પિ સચે મોચેતીતિ સઙ્ખેપતો ગહેતબ્બં. એત્થ ચ **ઉચ્ચાલિઙ્ગપાણકા** નામ લોમસપાણા, યેસં લોમે અલ્લિને અઙ્ગજાતં કમ્મનિયં હોતિ.

અઞ્ઞત્ર સુપિનન્તેનાતિ સુપિનો એવ સુપિનન્તો, નિસ્સક્કવચનપ્પસઙ્ગે કરણવચનતો સુપિનન્તાતિ અત્થો. **સુપિના** નામ ‘‘વાતાદિધાતુક્ખોભવસેન વા પુબ્બાનુભૂતઇત્થિરૂપાદિવિસયવસેન વા ઇટ્ઠાનિટ્ઠદેવતાનુભાવેન વા પુઞ્ઞેન પટિલભિતબ્બઅત્થસ્સ, અપુઞ્ઞેન પત્તબ્બાનત્થસ્સ ચ પુબ્બનિમિત્તવસેન વા હોતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૩૭) વુત્તેસુ ચતૂસુ કારણેસુ એકેન કારણેન કપિનિદ્દાય સુપિને દિસ્સમાનારમ્મણતો યં સુક્કમોચનં હોતિ, તં અવિસયં સુક્કમોચનં વિનાતિ વુત્તં હોતિ.

સઙ્ઘાદિસેસોવ **સઙ્ઘાદિસેસતા**. સઙ્ઘાદિસેસં આપજ્જિત્વા તતો વુટ્ઠાતુકામસ્સ કુલપુત્તસ્સ આદિમ્હિ પરિવાસદાનત્થં , મજ્ઝે ચ મૂલાયપટિકસ્સનેન વિના વા સહ વા માનત્તદાનત્થં, અવસાને અબ્ભાનત્થઞ્ચ સઙ્ઘો એસિતબ્બોતિ ‘‘સઙ્ઘો આદિમ્હિ ચેવ સેસે ચ ઇચ્છિતબ્બો અસ્સાતિ સઙ્ઘાદિસેસો’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૩૭; કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ સુક્કવિસ્સટ્ઠિસિક્ખાપદવણ્ણના) વુત્તત્તા સઙ્ઘાદિસેસા નામ, સુક્કવિસ્સટ્ઠિસઙ્ઘાદિસેસાપત્તિ હોતીતિ અત્થો. યથાહ **પદભાજને** ‘‘સઙ્ઘોવ તસ્સા આપત્તિયા પરિવાસં દેતિ, મૂલાય પટિકસ્સતિ, માનત્તં દેતિ, અબ્ભેતિ, ન સમ્બહુલા, ન એકપુગ્ગલો, તેન વુચ્ચતિ ‘સઙ્ઘાદિસેસો’તિ. તસ્સેવ આપત્તિનિકાયસ્સ નામં નામકમ્મં અધિવચનં, તેનપિ વુચ્ચતિ ‘સઙ્ઘાદિસેસો’’તિ (પારા॰ ૨૩૭). એત્થ ચ પરિવાસાદિકથા સઙ્ઘાદિસેસાવસાને આગતટ્ઠાનેયેવ આવિ ભવિસ્સતિ.

૩૨૬. એત્તાવતા મૂલસિક્ખાપદાગતં અત્તૂપક્કમમૂલકં આપત્તિં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ઇમિસ્સા સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિયા પરૂપક્કમેનપિ આપજ્જનં દસ્સેતુમાહ ‘‘**પરેના**’’તિઆદિ. **ઉપક્કમાપેત્વા**તિ અઙ્ગજાતસ્સ ગહણં વા ઘટ્ટનં વા કારેત્વા.

૩૨૭. **સઞ્ચિચ્ચા**તિ ‘‘ઉપક્કમામિ મોચેસ્સામી’’તિ ચેતેત્વા પકપ્પેત્વા. **ઉપક્કમન્તસ્સા**તિ અજ્ઝત્તરૂપાદીસુ તીસુ યત્થ કત્થચિ ઘટ્ટેન્તસ્સ. **સમુદ્દિટ્ઠ**ન્તિ ‘‘ચેતેતિ ઉપક્કમતિ ન મુચ્ચતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા’’તિ (પારા॰ ૨૬૨) **પદભાજને** ભગવતા વુત્તન્તિ અધિપ્પાયો.

૩૨૮. ઇમિસ્સં ગાથાયં ‘‘અત્તનો અઙ્ગજાતં ઉપક્કમન્તસ્સા’’તિ ઇમિના અજ્ઝત્તરૂપે વા બહિદ્ધારૂપે વા અજ્ઝત્તબહિદ્ધારૂપે વા અત્તનો અઙ્ગજાતં ઘટ્ટેન્તસ્સાતિ ઇમસ્સ અત્થસ્સ વુત્તત્તા અઙ્ગજાતઘટ્ટનેન વિનાભાવતો ઇમિના અસઙ્ગય્હમાનસ્સાપિ આકાસે કટિકમ્પનેન સુક્કમોચને સઙ્ઘાદિસેસસ્સ પઠમગાથાયં ‘‘વાયામો’’તિ સામઞ્ઞવચનેન સઙ્ગહિતત્તા તં ઠપેત્વા ‘‘તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરસ્સ ભિક્ખુનો મોચનાધિપ્પાયસ્સ આકાસે

કટિં કમ્પેન્તસ્સ અસુચિ મુચ્ચિ...પે॰... અસુચિ ન મુચ્ચિ. તસ્સ કુક્કુચ્ચં અહોસિ...પે॰... અનાપત્તિ ભિક્ખુ સઙ્ઘાદિસેસસ્સ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ **આકાસેકટિકમ્પનવત્થુમ્હિ** વુત્તત્તા અમુત્તે થુલ્લચ્ચયં સઙ્ગહેતુમાહ "**સઞ્ચિચ્ચા**"તિઆદિ.

તત્થ **સઞ્ચિચ્ચાતિ** ''ઉપક્કમામિ મોચેસ્સામી''તિ જાનિત્વા સઞ્જાનિત્વાતિ અત્થો. ''ઉપક્કમન્તસ્સા''તિ સામઞ્ઞતો તં વિસેસેતું "**આકાસે કમ્પનેનપી**"તિ આહ, કટિકમ્પનેનાતિ ગહેતબ્બં. કથમિદં લબ્ભતીતિ ચે? ઇમાય કથાય સઙ્ગહેતબ્બવત્થુમ્હિ ''આકાસે કટિં કમ્પેન્તસ્સા''તિ (પારા॰ ૨૬૬) પાઠે ''કટિં કમ્પેન્તસ્સા''તિ વચનસહચરસ્સ ''આકાસે''તિ વચનસ્સ સન્નિધાનબલેન લબ્ભતિ અત્થપ્પકરણસદ્દન્તરસન્નિધાના સદ્દાનં વિસેસત્થદીપનતો.

૩૨૯. વત્થિન્તિ મુત્તવત્થિં, મુત્તકરણસ્સ વત્થિન્તિ અત્થો. **કીળાય પૂરેત્વાતિ** ગામદારકો વિય કીળિતુકામતાય મુત્તવત્થિં દળ્હં ગહેત્વા પૂરેત્વાતિ અત્થો. યથાહ **વત્થિવત્થુમ્હિ અટ્ઠકથાયં** ''તે ભિક્ખૂ વત્થિં દળ્હં ગહેત્વા પૂરેત્વા પૂરેત્વા વિસ્સજ્જેન્તા ગામદારકાવિય પસ્સાવમકંસૂ''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૬૪). ''ન વટ્ટતી''તિ સામઞ્ઞેન કસ્મા વુત્તન્તિ? તસ્મિં વત્થુસ્મિં વુત્તનયેન મોચનાધિપ્પાયેન દળ્હં ગહેત્વા પૂરેત્વા પૂરેત્વા વિસ્સજ્જેન્તસ્સ સુક્કે મુત્તે મોચનાધિપ્પાયો ચેતેતિ, ઉપક્કમતિ, મુચ્ચતીતિ અઙ્ગાનં સમ્પન્નત્તા સઙ્ઘાદિસેસસ્સ , અમુત્તે થુલ્લચ્ચયસ્સ સમ્ભવતો ઉભયસઙ્ગહત્થમાહ.

૩૩૦. ઉપનિજ્ઝાયનવત્થુમ્હિ ''ન ચ ભિક્ખવે સારત્તેન માતુગામસ્સ અઙ્ગજાતં ઉપનિજ્ઝાયિતબ્બં, યો ઉપનિજ્ઝાયેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૨૬૬) **પાળિયં** ''માતુગામસ્સા''તિ સામઞ્ઞેન વુત્તત્તા "**તિસ્સન્ન**"ન્તિ વદતિ. **તિસ્સન્નં પન ઇત્થીનન્તિ** મનુસ્સામનુસ્સતિરચ્છાનગતવસેન તિસ્સન્નં ઇત્થીનં. ''અઙ્ગજાત''ન્તિ વિસેસેત્વા વુત્તત્તા "**નિમિત્ત**"ન્તિ મુત્તકરણમેવ વુચ્ચતિ, પટસતેનાપિ પટિચ્છાદિતં વા અપ્પટિચ્છાદિતં વા યોનિમગ્ગન્તિ અત્થો. તેનાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સચેપિ પટસતં નિવત્થા હોતિ, પુરતો વા પચ્છતો વા ઠત્વા 'ઇમસ્મિં નામ ઓકાસે નિમિત્ત'ન્તિ ઉપનિજ્ઝાયન્તસ્સ દુક્કટમેવ. અનિવત્થાનં ગામદારિકાનં નિમિત્તં ઉપનિજ્ઝાયન્તસ્સ પન કિમેવ વત્તબ્બ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૬૬). **પુરતો વાતિ** એત્થ ''ઠત્વા''તિ પાઠસેસો.

૩૩૧. એકેન...પે॰... પસ્સતો **એકં** દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો. ''એકેન પયોગેન એકં દુક્કટ''ન્તિ વચનતો અનેકેહિ પયોગેહિ અનેકાનિ દુક્કટાનીતિ બ્યતિરેકતો લબ્ભતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ઇતો ચિતો ચ વિલોકેત્વા પુનપ્પુનં ઉપનિજ્ઝાયન્તસ્સ પયોગે પયોગે દુક્કટ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૬૬). ઇમિસ્સા અટ્ઠકથાય ''ઇતો ચિતો ચા''તિ વુત્તત્તા **ઉમ્મીલનનિમીલનન્તિ** એત્થ ''વિવિધા તં અનોલોકેત્વા તમેવ ઓલોકેન્તસ્સા''તિ લબ્ભતિ.

૩૩૨. અમોચનાધિપ્પાયસ્સ મુત્તસ્મિં અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના. મોચનાધિપ્પાયં વિના ભેસજ્જકરણત્થં સુદ્ધચિત્તેન અઙ્ગજાતે ભેસજ્જલેપં કરોન્તસ્સ વા સુદ્ધચિત્તેનેવ ઉચ્ચારપસ્સાવાદિં કરોન્તસ્સ વા મુત્તેપિ અનાપત્તીતિ ઇદં ''અનાપત્તિ સુપિનન્તેન નમોચનાધિપ્પાયસ્સા''તિઆદિના (પારા॰ ૨૬૩) નયેન **અનાપત્તિવારે** વુત્તમેવાતિ અત્થો.

ઇમસ્મિં પાઠે ''અનુપક્કમન્તસ્સા''તિ અવુત્તેપિ ઇમસ્સ પાઠસ્સ પુરતો ''ચેતેતિ ન ઉપક્કમતિ મુચ્ચતિ, અનાપત્તી''તિ (પારા॰ ૨૬૨) ચ ''ન ચેતેતિ ન ઉપક્કમતિ મુચ્ચતિ, અનાપત્તી''તિ (પારા॰ ૨૬૨) ચ વચનતો તં સઙ્ગહેતુમાહ "**અનુપક્કમતોપિ ચ મુત્તસ્મિં અનાપત્તિ પકાસિતા**"તિ. મોચનસ્સાદરાગેન પીળિતો હુત્વા ''અહો વત

મે મુચ્ચેય્યા''તિ ચિન્તેત્વા વા એવરૂપમોચનસ્સાદરાગપીળાપુબ્બઙ્ગમચિત્તે અસતિપિ કેવલં કામવિતક્કમત્તેન ઉપહતો હુત્વા તાદિસઅજ્ઝત્તિકબાહિરવત્થૂસુ ઘટ્ટનવસેન વા આકાસે કટિકમ્પનવસેન વા ઉપક્કમં અકરોન્તસ્સ તાદિસચિન્તાબલેન વા કામવિતક્કબલેન વા સુક્કે મુત્તેપિ અનાપત્તીતિ ઇદં યથાવુત્તપાઠવસેન પકાસિતન્તિ અત્થો.

સુપિનન્તેન મુત્તસ્મિં, અનાપત્તિ પકાસિતાતિ એત્થ અન્તસદ્દત્થાભાવતો સુપિનેતિ અત્થો. સુપિને મેથુનં ધમ્મં પટિસેવન્તસ્સ વા માતુગામેહિ કાયસંસગ્ગં આપજ્જન્તસ્સ વા સુક્કે મુત્તેપિ અવિસયત્તા અનાપત્તિ **પાળિયં** ''અનાપત્તિ ભિક્ખુ સુપિનન્તેના''તિ (પારા॰ ૨૬૩) ઇમિના પકાસિતાતિ અત્થો.

એત્થ ઠત્વા **અટ્ઠકથાયં** ''સુપિને પન ઉપ્પન્નાય અસ્સાદચેતનાય સચસ્સ વિસયો હોતિ, નિચ્ચલેન ભવિતબ્બં. ન હત્થેન નિમિત્તં કીળાપેતબ્બં. કાસાવપચ્ચત્થરણરક્ખનત્થં પન હત્થપુટેન ગહેત્વા જગ્ગનત્થાય ઉદકટ્ઠાનં ગન્તું વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૬૨) વુત્તત્તા અણ્ડપાલિકા કિકીસકુણા વિય, વાલપાલિકા ચમરી વિય, એકનેત્તપાલકો પુરિસો વિય ચ કાયજીવિતેપિ અપેક્ખં પહાય સીલં રક્ખિતુકામેન સિક્ખાકામેન નિબ્બાનગામિનિપટિપત્તિં પૂરેતુકામેન કુલપુત્તેન ''અઞ્ઞત્ર સુપિનન્તા''તિ (પારા॰ ૨૩૭) વદતો તથાગતસ્સ અધિપ્પાયાનુકૂલં અટ્ઠકથાતો ઞત્વા અપ્પમત્તેન પટિપજ્જિતબ્બન્તિ અયમત્રાનુસાસની.

સુક્કવિસ્સટ્ઠિકથાવણ્ણના.

૩૩૩. **મનુસ્સિત્થિ**ન્તિ મનુસ્સજાતિકં ઇત્થિં, ''માતુગામો નામ મનુસ્સિત્થી, ન યક્ખી, ન પેતી, ન તિરચ્છાનગતા, અન્તમસો તદહુજાતાપિ દારિકા, પગેવ મહત્તરી''તિ (પારા॰ ૨૭૧) **પદભાજને** વુત્તત્તા તદહુજાતકુમારિકાભાવેનપિ ઠિતં જીવમાનકમનુસ્સમાતુગામન્તિ વુત્તં હોતિ. ''મનુસ્સિત્થિ''ન્તિ સામઞ્ઞવચનેન જીવમાનકમનુસ્સિત્થિન્તિ અયં વિસેસો કુતો લબ્ભતીતિ? **વિનીતવત્થુમ્હિ** (પારા॰ ૨૮૧ આદયો) મતિત્થિયા કાયં ફુસન્તસ્સ થુલ્લચ્ચયવચનતો પારિસેસતો લબ્ભતિ. **આમસન્તો**તિ ''હત્થગ્ગાહં વા વેણિગ્ગાહં વા અઞ્ઞતરસ્સ વા અઞ્ઞતરસ્સ વા અઙ્ગસ્સ પરામસન''ન્તિ (પારા॰ ૨૭૦) વુત્તત્તા હત્થાદિઅઙ્ગપચ્ચઙ્ગફુસનાદિનાનપ્પકારાનં અઞ્ઞતરેન પકારેન આમસન્તોતિ અત્થો. અત્તનો કાયેન ઇત્થિયા કાયસ્સ સંસગ્ગે મિસ્સીભાવે રાગો **કાયસંસગ્ગરાગો**. સઙ્ઘાદિસેસો એતસ્સ અત્થીતિ **સઙ્ઘાદિસેસિકો**, કાયસંસગ્ગસઙ્ઘાદિસેસો આપન્નો હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૩૩૪. કાયસંસગ્ગરાગેન ઇત્થિયા અન્તમસો લોમમ્પિ અત્તનો સરીરે **લોમેન** ફુસન્તસ્સ ભિક્ખુનો સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિ હોતીતિ યોજના. એત્થ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૭૪) ''લોમગણનાય સઙ્ઘાદિસેસા હોન્તી''તિ કુરુન્દટ્ઠકથામતસ્સ અટ્ઠિતત્તા , ''કોટ્ઠાસગણનાય ન હોતિ, ઇત્થિગણનાય હોતી''તિ મહાઅટ્ઠકથામતસ્સ ઠિતત્તા સઙ્ઘસન્તકે મઞ્ચપીઠે પચ્ચત્થરણાદિના કેનચિ અપ્પટિચ્છાદિતે ફુસન્તસ્સ વિય લોમગણનાય અહુત્વા ફુટ્ઠલોમાનં બહુત્તેપિ એકસ્મિં પયોગે એકા એવ આપત્તિ, બહૂસુ પયોગેસુ પયોગગણનાય આપત્તિયો હોન્તીતિ સન્નિટ્ઠાનં.

૩૩૫. **ઇત્થિયા**તિ મનુસ્સિત્થિયા. **સમ્ફુટ્ઠો**તિ હત્થાદિસરીરાવયવે સંસગ્ગં સમાપન્નો. સેવનચેતનો **વાયમિત્વા** કાયસંસગ્ગરાગેન અત્તનો કાયં ચાલેત્વાતિ અત્થો. **સઙ્ઘાદિસેસતા**તિ એત્થ સકત્થે તદ્ધિતપ્પચ્ચયો. ''**સઙ્ઘાદિસેસિતા**''તિ પન પાઠો સુન્દરો, સઙ્ઘાદિસેસસ્સ અત્થિતા વિજ્જમાનભાવોતિ અત્થો. સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિયા સબ્ભાવસઙ્ખાતા અત્થિતા ઈપચ્ચયત્થે પુગ્ગલે સઙ્ઘાદિસેસીસદ્દપવત્તિનિમિત્તં હોતીતિ ભાવપચ્ચયો તંઅત્થવસેન લબ્ભતિ. યથાહુ ''યસ્સ ગુણસ્સ હિ ભાવા દબ્બે સદ્દસન્નિવેસો, તદભિધાને ત્તતાદયો''તિ.

૩૩૬. **એકેન હત્થેન ગહેત્વાતિ** (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ કાયસંસગ્ગસિક્ખાપદવણ્ણના) એત્થ ''કાયસંસગ્ગરાગેના''તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. ''મનુસ્સિત્થિ''ન્તિ અજ્ઝાહારો. **તં** મનુસ્સિત્થિં. **તત્થ તત્થાતિ** ઇત્થિયા તસ્મિં તસ્મિં સરીરાવયવે. ''**એકાવાપત્તી**''તિ પઠમં ગહિતહત્થસ્સ અનપનીતત્તા વુત્તં. ગહિતહત્થં પન મોચેત્વા પુનપ્પુનં ફુસન્તસ્સ પયોગગણનાય આપત્તિ હોતીતિ બ્યતિરેકતો લબ્ભતિ.

૩૩૭. એકેન હત્થેન **અગ્ગહેત્વા** સીસતો યાવ પાદં, પાદતો યાવ સીસઞ્ચ કાયા હત્થં અમોચેત્વા દિવસમ્પિ તં ઇત્થિં ફુસન્તસ્સ એકાવાપત્તીતિ યોજના. એત્થાપિ ''અમોચેત્વા''તિ બ્યતિરેકતો મોચેત્વા ફુસન્તસ્સ પયોગગણનાય અનેકાપત્તિયોતિ લબ્ભતિ.

૩૩૮. એકતો ગહિતપઞ્ચઙ્ગુલીનં ગણનાય સચે આપત્તિ સિયા, એકસ્સ માતુગામસ્સ સરીરં રાગચિત્તેન ફુસન્તસ્સ દ્વત્તિંસકલાપકોટ્ઠાસતો બ્યતિરેકસ્સ સરીરસ્સાભાવા દ્વત્તિંસકલાપકોટ્ઠાસગણનાય આપત્તિયા ભવિતબ્બં, તથા અભાવતો ઇદમ્પિ ન હોતીતિ દસ્સનત્થં ''**ન હિ કોટ્ઠાસતો સિયા**''તિ આહ.

૩૪૦-૧. **ઇત્થિયા વિમતિસ્સાપિ** અત્તનો **કાયેન ઇત્થિયા** કાયં ફુસતો તસ્સ થુલ્લચ્ચયં સિયા, ઇત્થિયા પણ્ડકાદિસઞ્ઞિનોપિ અત્તનોપિ **કાયેન ઇત્થિયા** કાયં ફુસતો તસ્સ થુલ્લચ્ચયં સિયા. **આદિ**-સદ્દેન પુરિસતિરચ્છાનગતાનં સઙ્ગહો. ઇત્થિયા ઇત્થિસઞ્ઞિનો અત્તનો **કાયેન** ઇત્થિયા કાયસમ્બદ્ધં ફુસતો તસ્સ થુલ્લચ્ચયં સિયા. **પણ્ડકે** પણ્ડકસઞ્ઞિનો અત્તનો **કાયેન** પણ્ડકસ્સ કાયં ફુસતો તસ્સ થુલ્લચ્ચયં સિયા. **યક્ખિપેતીસુ** યક્ખિપેતિસઞ્ઞિનો અત્તનો **કાયેન** તાસં કાયં ફુસતો તસ્સ થુલ્લચ્ચયં સિયાતિ યોજના. એત્થ ''પણ્ડકગ્ગહણેન ઉભતોબ્યઞ્જનકોપિ ગય્હતી''તિ **વજિરબુદ્ધિટીકાયં** વુત્તં. ''ઇત્થિયા વેમતિકસ્સાપિ પણ્ડકાદિસઞ્ઞિનોપિ અત્તનો **કાયેન** ઇત્થિયા કાયસમ્બદ્ધં ફુસતો તસ્સ થુલ્લચ્ચયં સિયા''તિ ન યોજેતબ્બં. કસ્મા? તથા યોજનાયં પાળિયં દુક્કટં વુત્તં, ન થુલ્લચ્ચયન્તિ અનિટ્ઠપ્પસઙ્ગતો.

''**દુક્કટં કાયસંસગ્ગે, તિરચ્છાનગતિત્થિયા**''તિ ઇમિના **વિનીતવત્થુમ્હિ** આગતનયે સઙ્ગહિતેપિ તેનેવ નયેન પણ્ડકે વિમતિઇત્થિસઞ્ઞિતાદિઅઞ્ઞમતિપક્ખે ચ પુરિસતિરચ્છાનગતેસુ પુરિસતિરચ્છાનગતસઞ્ઞિવિમતિપણ્ડકાદિઅઞ્ઞમતિપક્ખે ચ ઇતિ ઇમેસં તિણ્ણં કાયપટિબદ્ધામસનાદીસુ ચ **પદભાજને** વુત્તસબ્બદુક્કટાપત્તિયો ઉપલક્ખિતાતિ દટ્ઠબ્બં.

૩૪૨. અત્તનો **કાયેન પટિબદ્ધેન** ઇત્થિયા કાયેન પટિબદ્ધં ફુસન્તસ્સ ભિક્ખુનો પન દુક્કટન્તિ યોજના. એત્થ **પિ**-સદ્દો વુત્તદુક્કટાનં સમુચ્ચયત્થો. **ચ**-સદ્દેન પન અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન ''નિસ્સગ્ગિયેન કાયં આમસતિ. નિસ્સગ્ગિયેન કાયપટિબદ્ધં આમસતિ. નિસ્સગ્ગિયેન નિસ્સગ્ગિયં આમસતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૨૭૬) **પાળિયં** આગતદુક્કટાનં સઙ્ગહો વેદિતબ્બો.

૩૪૩-૪. ન કેવલં પદભાજનાગતઇત્થિસરીરાદિકમેવ અનામાસં, **વિનીતવત્થૂસુ** દારુધીતલિકવત્થુઅનુલોમતો પોત્થલિકાદિઇત્થિરૂપકઞ્ચ નિસ્સગ્ગિયવારાનુલોમતો અસરીરટ્ઠં માતુગામેહિ પરિભુત્તવત્થાભરણાદિઞ્ચ વિભઙ્ગક્ખન્ધકાદીસુ વુત્તનયાનુસારેન અટ્ઠકથાગતં અવસેસં અનામાસવત્થુઞ્ચ આમસન્તસ્સ આપત્તિં સઙ્ગહેતુમાહ ''**ઇત્થીન**''ન્તિઆદિ.

“**ઇત્થીનં ઇત્થિરૂપઞ્ચા**”તિ ઇદં “ઇત્થિકાય ઇત્થિધનં (પારા॰ ૩૪), સદ્ધાનં સદ્ધાપરાયન”ન્તિઆદીસુ વિય લોકવોહારવસેન વુત્તં. ઇત્થીનં દારુલોહમયાદિકં ઇત્થિરૂપઞ્ચાતિ યોજના. **આદિ**-સદ્દેન હેટ્ઠિમપરિચ્છેદતો મત્તિકાય, પિટ્ઠેન વા કતં માતુગામરૂપં સઙ્ગણ્હાતિ. માતુગામરૂપં યેન કેનચિ દિન્નં સબ્બરતનમયં વિના અવસેસં સાદિયિત્વા ભિન્દિત્વા સમણસારુપ્પપરિક્ખારં કારાપેતું, અકુસિત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બે વા યોજેતું વટ્ટતિ.

“**વત્થ**”ન્તિ ઇમિના નિવાસનપારુપનદ્વયમ્પિ સામઞ્ઞેન ગહિતં. ઇદઞ્ચ માતુગામેન પરિભુઞ્જિતું ઠપિતમ્પિ અનામાસમેવ, ચીવરત્થાય દિન્નં સમ્પટિચ્છિત્વા ગણ્હિતું વટ્ટતિ. હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન તિણચુમ્બટકં, અઙ્ગુલિયા પણ્ણમુદ્દિકં ઉપાદાય **અલઙ્કારમેવ**. એત્થ ચ વાલકેસવટ્ટકેસેસુ પવેસનકદન્તસૂચિઆદિ કપ્પિયભણ્ડં દિય્યમાનં સમણસારુપ્પપરિક્ખારત્થાય ગહેતબ્બં.

તત્થજાતફલં ખજ્જન્તિ રુક્ખે ઠિતં ખાદિતબ્બં પનસનાળિકેરાદિફલઞ્ચ મનુસ્સેહિ રાસિકતં પરિભુઞ્જિતબ્બફલઞ્ચ “મનુસ્સેહિ રાસિકતેસુપિ એસેવ નયો”તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૧) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા અનામાસન્તિ ઉપલક્ખણતો ઇમિનાવ ગહેતબ્બં. અરઞ્ઞે રુક્ખતો પતિતં ફલં “અનુપસમ્પન્નસ્સ દસ્સામી”તિ ગહેતું વટ્ટતિ. “**મુગ્ગાદિં તત્થજાતક**”ન્તિ ઉપલક્ખણપદત્તા ગચ્છતો વિયુત્તમ્પિ ગહેતબ્બં. **મુગ્ગાદિ**ન્તિ એત્થ “અપરણ્ણ”ન્તિ પાઠસેસો.

સબ્બાનિ ધઞ્ઞાનીતિ “સાલિ વીહિ યવો કઙ્ગુ, કુદ્રૂસવરકગોધુમા”તિ વુત્તાનિ સત્ત ધઞ્ઞાનિ. ખેત્તમગ્ગેન ગચ્છતા સાલિસીસે હત્થેન અકુસન્તેન ગન્તબ્બં. સચે મગ્ગો સમ્બાધો હોતિ, સરીરે ધઞ્ઞં કુસન્તેપિ મગ્ગત્તા ન દોસો. વીથિયં, ગેહઙ્ગણે વા ધઞ્ઞેસુ પસારિતેસુ અપસક્કિત્વા ચે ગન્તું ન સક્કા, “મગ્ગં અધિટ્ઠાય ગન્તબ્બ”ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૧) **અટ્ઠકથા**વચનતો “ઇમં મગ્ગં ગમિસ્સામી”તિ ગન્તું વટ્ટતિ. “કુલગેહે ધઞ્ઞમત્થકે ચે આસનં પઞ્ઞાપેત્વા દિન્નં હોતિ, નિસીદિતું વટ્ટતી”તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૧ અત્થતો સમાનં) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. “આસનસાલાયં ધઞ્ઞે વિપ્પકિણ્ણે અનુક્કમિત્વા એકમન્તે પીઠકં પઞ્ઞાપેત્વા નિસીદિતબ્બં. સચે મનુસ્સા તસ્મિં ધઞ્ઞમત્થકે આસનં પઞ્ઞાપેત્વા દેન્તિ, નિસીદિતું વટ્ટતી”તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૧ અત્થતો સમાનં) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા અત્તના તત્થ આસનં પઞ્ઞાપેત્વા નિસીદિતું ન વટ્ટતિ.

૩૪૫. ધમનસઙ્ખાદિં સબ્બં પઞ્ચઙ્ગતુરિયમ્પિ ચાતિ સમ્બન્ધો. **ધમનસઙ્ખો** નામ સદ્દકરણસઙ્ખો . **આદિ**-સદ્દેન વંસસિઙ્ગતાળાદીનં સઙ્ગહો. **પઞ્ચઙ્ગતુરિય**ન્તિ આતતં, વિતતં, આતતવિતતં, ઘનં, સુસિરન્તિ પઞ્ચઙ્ગસઙ્ખાતં તુરિયં. તત્થ **આતતં** નામ ચમ્મપરિયોનદ્ધેસુ ભેરિઆદીસુ એકતો આકડ્ઢિત્વા ઓનદ્ધં એકતલતુરિયં. **વિતતં** નામ ઉભતો આકડ્ઢિત્વા ઓનદ્ધં ઉભયતલતુરિયં. **આતતવિતતં** નામ ઉભયતો ચ મજ્ઝતો ચ સબ્બતો પરિયોનન્ધિતં. **ઘનં** સમ્માદિ. **સમ્મ**ન્તિ તાળં, ઘણ્ટાકિઙ્કિણિઆદીનમ્પિ એત્થેવ સઙ્ગહો. **સુસિર**ન્તિ વંસાદિ.

ઇધ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૧) **કુરુન્દટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન ભેરિપોક્ખરઞ્ચ ભેરિતલચમ્મઞ્ચ વીણા ચ વીણાપોક્ખરચમ્મઞ્ચ દણ્ડો ચ અનામાસં. “પૂજં કત્વા ચેતિયઙ્ગણાદીસુ ઠપિતભેરિયો અચાલેન્તેન અવસેસટ્ઠાનં સમ્મજ્જિતબ્બં. કચવરછડ્ડનકાલે કચવરં વિય ગહેત્વા એકસ્મિં ઠાને ઠપેતબ્બ”ન્તિ **મહાપચ્ચરિયં** વુત્તં. તુરિયભણ્ડેસુ યં કિઞ્ચિ અત્તનો દીયમાનં તં પરિવત્તેત્વા કપ્પિયપરિક્ખારં ગહેતું અધિવાસેતબ્બં. દોણિ વા પોક્ખરં વા દન્તકટ્ઠનિક્ખિપનત્થાય, ચમ્મઞ્ચ સત્થકોસકરણત્થાય ગહેતબ્બં.

રતનાનિ ચ સબ્બાનીતિ મુત્તા મણિ વેળુરિયો સઙ્ખો સિલા પવાળં રજતં જાતરૂપં લોહિતઙ્કો મસારગલ્લન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૧) વુત્તાનિ સબ્બાનિ રતનાનિ ચ. એત્થ ચ વિદ્ધા, અવિદ્ધા વા સામુદ્દિકાદી સબ્બાપિ **મુત્તા** અનામાસા. ભણ્ડમૂલત્થઞ્ચ ગણ્હિતું ન વટ્ટતિ. અન્તમસો જાતિફલિકં ઉપાદાય નીલપીતાદિભેદો સબ્બોપિ **મણિ** ધોતવિદ્ધો અનામાસો. આહતાકારેનેવ ઠિતો અવિદ્ધાધોતો મણિ પત્તાદિ ભણ્ડમૂલત્થં અધિવાસેતું વટ્ટતીતિ વુત્તં. મહાપચ્ચરિયં પન પટિક્ખિત્તં. પચિત્વા કતો કાચમણિયેવેકો વટ્ટતિ. **વેળુરિયે** ચ મણિસદિસોયેવ વિનિચ્છયો.

ધમનસઙ્ખો ''સબ્બં ધમનસઙ્ખાદિ''ન્તિઆદિગાથાય તુરિયેસુ ગહિતો. રતનખચિતો સઙ્ખો અનામાસો. પાનીયસઙ્ખો ધોતોપિ અધોતોપિ આમાસો. અવસેસસઙ્ખો પન અઞ્જનાદિભેસજ્જત્થં, પત્તાદિભણ્ડમૂલભાવેન ચ અધિવાસેતું વટ્ટતિ. સુવણ્ણેન એકતો વિલિયાપેત્વા કતા મુગ્ગવણ્ણા **સિલા** અનામાસા. સેસા સિલા ખુદ્દકનિસાનાદિકમ્મત્થં અધિવાસેતું વટ્ટતિ. ''**પવાળં** ધોતમધોતઞ્ચ વિદ્ધમવિદ્ધઞ્ચ સબ્બથા અનામાસં, નાપિ અધિવાસેતબ્બ''ન્તિ **મહાપચ્ચરિયં** વુત્તત્તા **પવાળ**પટિમાચેતિયાનિ ચેવ પોત્થકેસુ પવેસેતબ્બઆણિયા મૂલે, અગ્ગેચ પવેસેતબ્બં પદુમાદિઆકારેન કતં વટ્ટઞ્ચ ન ગહેતબ્બં ન કુસિતબ્બં.

બીજતો પટ્ઠાય **રજતં, જાતરૂપઞ્ચ** કતં વા હોતુ અકતં વા, સબ્બસો અનામાસં, ન ચ સાદિતબ્બં. ઇમિના કતં પટિમાદિકઞ્ચ આરકૂટલોહઞ્ચ અનામાસન્તિ વક્ખતિ. કતાકતસુવણ્ણરજતાનં અસાદિયિતબ્બતાય ઇધ અટ્ઠકથાય આગતત્તા ઉત્તરેન રાજપુત્તેન કારેત્વા આહટં સુવણ્ણચેતિયં ન વટ્ટતીતિ **મહાપદુમત્થેરેન** પટિક્ખિત્તન્તિ સુવણ્ણપટિમાચેતિયપોત્થકાવચ્છાદકમણિપદુમવટ્ટાદિ યં કિઞ્ચિ ન સાદિતબ્બમેવ, ન ચ આમસિતબ્બં. એતેન કતં સેનાસનોપકરણં પન પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. ધમ્મમણ્ડપે કતમ્પિ પટિજગ્ગિતું વટ્ટતિ. લોહિતવણ્ણો મણિ, **મસારગલ્લ**મણિ ચ સબ્બથા અનામાસો, ન ચ અધિવાસેતબ્બોતિ **મહાપચ્ચરિયં** વુત્તં.

૩૪૬. **સબ્બમાવુધભણ્ડ**ન્તિ ખગ્ગાદિ સબ્બં આવુધોપકરણં પત્તાદિકપ્પિયપરિક્ખારમૂલત્થાય દીયમાનં સત્થવાણિજાય અકાતબ્બત્તા ન ગહેતબ્બં, ''ઇમં ગણ્હથા''તિ દિન્નં ભિન્દિત્વા ખણ્ડાખણ્ડિકં કત્વા ''ખુરાદિકપ્પિયપરિક્ખારં કારેસ્સામી''તિ સાદિતું વટ્ટતિ. સઙ્ગામભૂમિયં મગ્ગે પતિતખગ્ગાદિં દિસ્વા પાસાણેન ભિન્દિત્વા ''ખુરાદિકપ્પિયભણ્ડાનિ કારેસ્સામી''તિ ગણ્હિતું વટ્ટતિ. ઉસુસત્તિઆદિકં ફલતો દણ્ડં અપનેત્વા કપ્પિયપરિક્ખારકારાપનત્થાય ગહેતબ્બં.

જિયાતિ ધનુગુણો. **ચ**-કારેન ઇમિસ્સા ગાથાય અવુત્તં અઙ્કુસતોમરાદિં પરહિં સોપકરણં સઙ્ગણ્હાતિ. **ધનુદણ્ડકો**તિ જિયાવિરહિતો ધનુદણ્ડકો. ઇદં પરહિંસોપકરણભણ્ડાદિકં વિહારે સમ્મજ્જિતબ્બટ્ઠાને ઠપિતં ચે, સામિકાનં વત્વા તેહિ અગ્ગહિતં ચે, અચાલેન્તેન સમ્મજ્જિતબ્બં.

જાલઞ્ચાતિ મચ્છજાલપક્ખિજાલાદિજાલઞ્ચ. જાલં દીયમાનં છત્તવેઠનત્થં, આસનચેતિયાદિમત્થકે બન્ધનાદિપયોજને સતિ તદત્થઞ્ચ ગહેતબ્બં. **સરવારણં** નામ ફલકાદિકં અઞ્ઞેહિ અત્તનો વિજ્ઝનત્થાય વિસ્સટ્ઠસરનિવારણં વિનાસનોપરોધકારણં હોતીતિ ભણ્ડમૂલત્થં સાદિતું વટ્ટતિ. ''દન્તકટ્ઠાધારફલકાદિ યદિચ્છિતં કરોમી''તિ મુટ્ઠિં અપનેત્વા ગહેતું વટ્ટતિ.

૩૪૭. **ચેતિય**ન્તિ એત્થ ''સુવણ્ણચેતિય''ન્તિ ઇદં ''સુવણ્ણપટિબિમ્બાદી''તિ અનન્તરં વુત્તત્તા લબ્ભતિ. સુવણ્ણગ્ગહણઞ્ચુપલક્ખણન્તિ રજતમયઞ્ચ ગહેતબ્બં. **આરકૂટક**ન્તિ સુવણ્ણવણ્ણં લોહવિસેસમાહ . ''**અનામાસ**''ન્તિ ઇદં ''અસમ્પટિચ્છિયં વા''તિ એતસ્સ ઉપલક્ખણં.

૩૪૮. સબ્બં વાદિતમિતિ સમ્બન્ધો. **ઓનહિતુન્તિ** ચમ્મવરત્તતન્તીહિ બન્ધિતું. **ઓનહાપેતુન્તિ** તથેવ અઞ્ઞેહિ કારાપેતું. **વાદાપેતુન્તિ** અઞ્ઞેહિ વાદાપેતું. **વાદેતુન્તિ** અત્તના વાદેતું. **વાદિતન્તિ** વાદનીયં યથા ''કરણીયં કારિત''ન્તિ, વાદનારહં તુરિયભણ્ડન્તિ અત્થો. ઇદઞ્ચ ઓનહનાદિકિરિયાય કમ્મં.

૩૪૯. **ઉપહારં કરિસ્સામા**તિ પૂજં કરિસ્સામ. ઇતિ અનુમતિગ્ગહણત્થાય. **વત્તબ્બા**તિ તે વત્તારો વત્તબ્બાતિ યોજના.

૩૫૦-૧. **ધુત્તિયા ઇત્થિયા**તિ વિપન્નાચારાય લોળિત્થિયા. **સયં કુસિયમાનસ્સા**તિ ભિક્ખુનો પયોગં વિના ઇત્થિયા અત્તનાવ કુસિયમાનસ્સ. **કાયેન અવાયમિત્વા**તિ તસ્સા સરીરસમ્ફસ્સાનુભવનત્થં અત્તનો કાયં અચાલેત્વા. **ફસ્સં પટિવિજાનતો**તિ ફસ્સં અનુભવન્તસ્સ.

અસઞ્ચિચ્ચાતિ એત્થ ''કુસને''તિ પાઠસેસો, ''ઇમિના ઉપાયેન ઇમં કુસામી''તિ અચેતેત્વા. કિં વુત્તં હોતિ? ''ઇમિના પત્તપટિગ્ગહણાદિના ઉપાયેન એતિસ્સા સરીરસમ્ફસ્સં અનુભવિસ્સામી''તિ અચિન્તેત્વા પત્તથાલકતટ્ટકપણ્ણપુટભેસજ્જાદિં પટિગ્ગણ્હાપેન્તિયા હત્થે અત્તનો હત્થેન કુસનાદીસુ અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ. ''અસ્સતિયા''તિ ઇદં પન ઇમિનાવ સઙ્ગહિતત્તા ઇધ વિસું ન વુત્તં, માતુગામસ્સ સરીરે કુસનભાવં અજાનિત્વા અઞ્ઞવિહિતો હુત્વા સતિં અનુપટ્ઠપેત્વા હત્થપાદપસારણાદીસુ કુસન્તસ્સાતિ અત્થો.

અજાનન્તસ્સાતિ દારકાકારં દારિકં ''માતુગામો''તિ અજાનિત્વા કેનચિ કરણીયેન કુસન્તસ્સ . **મોક્ખાધિપ્પાયિનો ચા**તિ ''મોક્ખાધિપ્પાયો કાયેન વાયમતિ, ફસ્સં પટિવિજાનાતિ, અનાપત્તિ. મોક્ખાધિપ્પાયો કાયેન વાયમતિ, ન ચ ફસ્સં પટિવિજાનાતિ, અનાપત્તિ. મોક્ખાધિપ્પાયો ન ચ કાયેન વાયમતિ, ફસ્સં પટિવિજાનાતિ, અનાપત્તિ. મોક્ખાધિપ્પાયો ન ચ કાયેન વાયમતિ, ન ચ ફસ્સં પટિવિજાનાતિ, અનાપત્તી''તિ (પારા॰ ૨૭૯) વુત્તમોક્ખાધિપ્પાયવતો ચતુબ્બિધસ્સ પુગ્ગલસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. ''અનાપત્તી''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો.

ઇમેસુ યો માતુગામેન આલિઙ્ગનાદિપયોગેન અજ્ઝોત્થરયમાનો તં અત્તનો સરીરતો અપનેત્વા મુઞ્ચિતુકામો હત્થચાલેન, મુટ્ઠિઆદીહિ વા પટિપણામનં, પહરણાદિકઞ્ચ પયોગં કરોતિ, અયં **પઠમો પુગ્ગલો**. અત્તાનમજ્ઝોત્થરિતું આગચ્છન્તિં ઇત્થિં દિસ્વા પહરણાકારાદિસબ્બપયોગં દસ્સેત્વા તાસેત્વા અત્તનો સરીરં કુસિતું અદેન્તો **દુતિયો**. ઇત્થિયા અજ્ઝોત્થરિત્વા આલિઙ્ગિતો ચોપનરહિતં મં ''અનત્થિકો''તિ મન્ત્વા ''સયમેવ પલાયિસ્સતી''તિ, ''અચોપનમેવ મોક્ખોપાયો''તિ ઞત્વા નિચ્ચલોવ હુત્વા ફસ્સં પટિવિજાનન્તો **તતિયો**. અત્તાનં અજ્ઝોત્થરિતુમાગચ્છન્તિં ઇત્થિં દિસ્વા દુતિયો વિય તાસેતું કાયપ્પયોગં અકત્વા ''અગતે પાતેસ્સામિ, પહરિત્વા તાસેસ્સામી''તિ વા ચિન્તેત્વા નિચ્ચલોવ હુત્વા તિટ્ઠન્તો **ચતુત્થો**તિ વેદિતબ્બો.

૩૫૨. **પઠમેના**તિ એત્થ ''પારાજિકેના''તિ પાઠસેસો, કાયચિત્તસમુટ્ઠાનન્તિ વુત્તં હોતિ. ઇધ ચિત્તં નામ કાયસંસગ્ગરાગસમ્પયુત્તં ચિત્તં, સુક્કવિસ્સટ્ઠિમ્હિ મોચેતુકામતાય સમ્પયુત્તં ચિત્તં.

કાયસંસગ્ગકથાવણ્ણના.

૩૫૩-૪. **દુટ્ઠુલ્લવાચસ્સાદેના**તિ દુટ્ઠુ કુચ્છિતભાવં ઉલતિ ગચ્છતીતિ **દુટ્ઠુલ્લા**, દુટ્ઠુલ્લા ચ સા વાચા ચાતિ **દુટ્ઠુલ્લવાચા**, વચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગે મેથુનધમ્મપટિસંયુત્તા વાચા, યથાહ ''દુટ્ઠુલ્લા નામ વાચા

વચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગમેથુનધમ્મપટિસંયુત્તા વાચા’’તિ (પારા॰ ૨૮૫), દુટ્ઠુલ્લવાચાય અસ્સાદો દુટ્ઠુલ્લવાચસ્સાદો, તથાપવત્તવચીવિઞ્ઞત્તિસમુટ્ઠાપકચિત્તસમ્પયુત્તા ચેતના, તેન સમ્પયુત્તો રાગો ઇધ સહચરિયેન ‘‘દુટ્ઠુલ્લવાચસ્સાદો’’તિ વુત્તો, તેન, દુટ્ઠુલ્લવાચસ્સાદસમ્પયુત્તેન રાગેનાતિ અત્થો. ઇમિના ‘‘ઓભાસન્તસ્સા’’તિ વક્ખમાનઓભાસનસ્સ હેતુ દસ્સિતો.

ઇત્થિયા ઇત્થિસઞ્ઞિનો ભિક્ખુનોતિ યોજના. **ઇત્થિયા ઇત્થિસઞ્ઞિનો**તિ ‘‘માતુગામો નામ મનુસ્સિત્થી, ન યક્ખી, ન પેતી, ન તિરચ્છાનગતા, વિઞ્ઞૂ પટિબલા સુભાસિતદુબ્ભાસિતં દુટ્ઠુલ્લાદુટ્ઠુલ્લં આજાનિતુ’’ન્તિ **પદભાજને** નિદ્દિટ્ઠસરૂપાય સુભાસિતદુબ્ભાસિતં જાનન્તિયા મનુસ્સિત્થિયા ઇત્થિસઞ્ઞિનો ભિક્ખુનોતિ અત્થો. ‘‘**દ્વિન્નં મગ્ગાન**’’ન્તિ એતસ્સ સમ્બન્ધીવસેન ‘‘ઇત્થિયા’’તિ ઇદં સામિવસેન યોજેતબ્બં, યથાવુત્તસરૂપસ્સ માતુગામસ્સ વચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગાન્તિ અત્થો. **વણ્ણાવણ્ણવસેન ચા**તિ ‘‘વણ્ણં ભણતિ નામ દ્વે મગ્ગે થોમેતિ વણ્ણેતિ પસંસતિ. અવણ્ણં ભણતિ નામ દ્વે મગ્ગે ખુંસેતિ વમ્ભેતિ ગરહતી’’તિ નિદ્દેસે વુત્તનયેન ઉભો મગ્ગે ઉદ્દિસ્સ થોમનગરહણવસેનાતિ વુત્તં હોતિ.

મેથુનસ્સ યાચનાદયો મેથુનયાચનાદયો, તેહિ **મેથુનયાચનાદીહિ**, ‘‘યાચતિપિ આયાચતિપિ પુચ્છતિપિ પટિપુચ્છતિપિ આચિક્ખતિપિ અનુસાસતિપિ અક્કોસતિપી’’તિ (પારા॰ ૨૮૫) ઉદ્દેસે વુત્તમેથુનયાચનાદિવસેનાતિ વુત્તં હોતિ. ઇમેહિ દ્વીહિ ‘‘ઓભાસન્તસ્સા’’તિ વુત્તઓભાસના દસ્સિતા. **ઓભાસન્તસ્સા**તિ ઉદ્દેસયન્તસ્સ, પકાસેન્તસ્સાતિ અત્થો. ‘‘**વિઞ્ઞુ**’’ન્તિ ઇમિના ઓભાસનકિરિયાય કમ્મમાહ, ઇમિના વિસેસિતબ્બં ‘‘મનુસ્સિત્થિ’’ન્તિ ઇદં પકરણતો લબ્ભતિ, યથાદસ્સિતપદભાજનાગતસરૂપં વિઞ્ઞું પટિબલં મનુસ્સિત્થિન્તિ વુત્તં હોતિ. **અન્તમસો હત્થમુદ્દાયપી**તિ ઓભાસને અન્તિમપરિચ્છેદદસ્સનં. દુટ્ઠુલ્લવચનસ્સાદભાવે સતિ યો વચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગપટિબદ્ધં ગુણદોસં વા મેથુનધમ્મયાચનાદિવસેન વા દુટ્ઠુલ્લાદુટ્ઠુલ્લં જાનન્તિં મનુસ્સિત્થિં હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન હત્થમુદ્દાયપિ વદેય્યાતિ અત્થો.

ઇમસ્મિં ગાથાદ્વયે દુટ્ઠુલ્લવાચસ્સાદેન ઇત્થિયા ઇત્થિસઞ્ઞિનો વિઞ્ઞું તં ઇત્થિં દ્વિન્નં મગ્ગાનં વણ્ણવસેન અન્તમસો હત્થમુદ્દાયપિ ઓભાસન્તસ્સ ભિક્ખુનો ગરુકં સિયાતિ એકં વાક્યં, તથા ‘‘દ્વિન્નં મગ્ગાનં અવણ્ણવસેના’’તિ ઇમિના ચ ‘‘મેથુનયાચનાદીહી’’તિ ઇમિના ચ યોજનાય વાક્યદ્વયન્તિ એવં યોજનાવસેન તીણિ વાક્યાનિ હોન્તિ.

તત્થ પઠમવાક્યે **વણ્ણ**વચનેન સઙ્ગહિતં થોમનાદિકથં કથેન્તસ્સ સઙ્ઘાદિસેસો હોતિ. ‘‘ઇત્થિલક્ખણેન સુભલક્ખણેન સમન્નાગતાસી’’તિ એત્તકમેવ થોમનત્થં વદતો સઙ્ઘાદિસેસો ન હોતિ, ‘‘તવ વચ્ચમગ્ગો ચ પસ્સાવમગ્ગો ચ ઈદિસો સુભો સુસણ્ઠાનો, તેન નામ ઈદિસેન ઇત્થિલક્ખણેન સુભલક્ખણેન સમન્નાગતાસી’’તિ વદન્તસ્સ હોતિ. ‘‘વણ્ણેતિ, પસંસતી’’તિ પદદ્વયઞ્ચ ‘‘થોમેતી’’તિ પદસ્સ પરિયાયો.

દુતિયવાક્યે **અવણ્ણ**પદસઙ્ગહિતં ખુંસનાદિત્તયે **ખુંસનં** નામ પતોદોપમેહિ ફરુસવચનેહિ તુદનં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘ખુંસેતીતિ વાચાપતોદેન ઘટ્ટેતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૫). પતુજ્જતેનેનાતિ ‘‘**પતોદો**’’તિઅગચ્છન્તે અસ્સાદયો પવત્તેતું વિજ્ઝનકપાચનદણ્ડો વુચ્ચતિ. **વમ્ભનં** નામ અપસાદનં. **અપસાદનં** નામ ગુણતો પરિહાપનં. યથાહ ‘‘વમ્ભેતીતિ અપસાદેતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૫). **ગરહા** નામ દોસારોપનં. યથાહ ‘‘ગરહતીતિ દોસં

દેતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૫). ઇમં ખુંસનાદિપટિસંયુત્તવચનં વક્ખમાનેસુ ''સિખરણીસિ, સમ્ભિન્નાસિ, ઉભતોબ્યઞ્જનાસી''તિ ઇમેસુ તીસુ પદેસુ અઞ્ઞતરેન યોજેત્વા કથેન્તસ્સેવ સઙ્ઘાદિસેસો, ન ઇતરસ્સ.

તતિયવાક્યે **મેથુનયાચના**દિવચનેહિ સઙ્ગહિતં આયાચનાદિં કરોન્તસ્સાપિ સઙ્ઘાદિસેસો. ''યાચતિ નામ દેહિ મે અરહસિ મે દાતુ''ન્તિઆદિના (પારા॰ ૨૮૫) નયેન એકેકં પદં ''દેહિ મે મેથુનં ધમ્મ''ન્તિઆદિવસેન મેથુનધમ્મપદેન સહ ઘટેત્વા મેથુનધમ્મં યાચન્તસ્સેવ હોતિ.

''કદા તે માતા પસીદિસ્સતિ, કદા તે પિતા પસીદિસ્સતિ, કદા તે દેવતાયો પસીદિસ્સન્તિ, કદા તે સુખણો સુલયો સુમુહુત્તો ભવિસ્સતી''તિઆદિઆયાચનપદનિદ્દેસે એકેકં પદં તત્થેવ ઓસાને વુત્તેન ''કદા તે મેથુનં ધમ્મં લભિસ્સામી''તિ પદેન ઘટેત્વા મેથુનં યાચન્તસ્સેવ હોતિ.

''કથં ત્વં સામિકસ્સ દેસિ, કથં જારસ્સ દેસી''તિ (પારા॰ ૨૮૫) પુચ્છાનિદ્દેસવચનેસુ ચ અઞ્ઞતરં મેથુનધમ્મપદેન ઘટેત્વા પુચ્છન્તસ્સેવ હોતિ.

''એવં કિર ત્વં સામિકસ્સ દેસિ, એવં જારસ્સ દેસી''તિ (પારા॰ ૨૮૫) પટિપુચ્છાનિદ્દેસવચનેસુ અઞ્ઞતરં મેથુનધમ્મપદેન ઘટેત્વા વિસેસેત્વા પટિપુચ્છન્તસ્સેવ હોતિ.

''કથં દદમાના સામિકસ્સ પિયા હોતી''તિ પુચ્છતો માતુગામસ્સ ''એવં દેહિ, એવં દેન્તી સામિકસ્સ પિયા ભવિસ્સતિ મનાપા ચા''તિ આણત્તિવચને, અનુસાસનિવચને ચ એસેવ નયો.

૩૫૫. અક્કોસનિદ્દેસાગતેસુ ''અનિમિત્તાસિ નિમિત્તમત્તાસિ અલોહિતાસિ ધુવલોહિતાસિ ધુવચોળાસિ પગ્ઘરન્તીસિ સિખરણીસિ ઇત્થિપણ્ડકાસિ વેપુરિસિકાસિ સમ્ભિન્નાસિ ઉભતોબ્યઞ્જનાસી''તિ એકાદસસુ પદેસુ ''સિખરણીસિ સમ્ભિન્નાસિ ઉભતોબ્યઞ્જનાસી''તિ પદત્તયં પચ્ચેકં આપત્તિકરં, ઇમિના પદત્તયેન સહ પુબ્બે વુત્તાનિ વચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગમેથુનધમ્મપદાનિ તીણિ ચાતિ છપ્પદાનં પચ્ચેકં આપત્તિકરત્તા ઇતો પરાનિ અનિમિત્તાદીનિ અટ્ઠ પદાનિ ''અનિમિત્તાસિ મેથુનધમ્મં દેહી''તિઆદિના નયેન મેથુનધમ્મપદેન સહ ઘટેત્વા વુત્તાનેવ આપત્તિકરાનીતિ વેદિતબ્બાનિ, ''મેથુનયાચનાદીહી''તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દસઙ્ગહિતેસુ ''અનિમિત્તાસી''તિઆદીસુ એકાદસસુ અક્કોસપદેસુ અન્તોગધત્તેપિ કેવલં આપત્તિકરત્તા ગરુતરં પદત્તયં વિસું સઙ્ગહેતબ્બન્તિ ઞાપેતુમાહ ''**સિખરણીસી**''તિઆદિ.

સિખરણીસીતિ એત્થ ''સિખરણી અસી''તિ પદચ્છેદો. ''અસી''તિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **તુ**-સદ્દો કેવલયુત્તમ્પિ આપત્તિકરં હોતીતિ વિસેસં જોતેતિ. કેવલેનાપિ અક્કોસવચનેનાતિ યોજના. **સિખરણીસી**તિ બહિ નિક્ખન્તઆણિમંસા ભવસિ. **સમ્ભિન્નાસી**તિ મિસ્સીભૂતવચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગા. **ઉભતોબ્યઞ્જનાસી**તિ ઇત્થિનિમિત્તેન, પુરિસનિમિત્તેન ચાતિ ઉભતોબ્યઞ્જનેહિ સમન્નાગતા. ''અયં ઇત્થી, અયં પુરિસો''તિ બ્યઞ્જયતીતિ **બ્યઞ્જનં**, મુત્તકરણાનિ. **સુણન્તિયા**તિ એત્થ ''વિઞ્ઞુમનુસ્સિત્થિયા''તિ અધિકારતો લબ્ભતિ, ઇમિના અક્કોસિતબ્બવત્થુ દસ્સિતં હોતિ. ભાસિતં **સુણન્તિયા** સુભાસિતદુબ્ભાસિતં જાનન્તિયા મનુસ્સિત્થિયા વિસયે પવત્તઅક્કોસવચનેન સઙ્ઘાદિસેસો હોતીતિ અત્થો.

૩૫૬. પુનપ્પુનં ઓભાસન્તસ્સ વાચાનં ગણનાય ગરુકા સિયુન્તિ યોજના. એત્થ ‘‘એકં ઇત્થિ’’ન્તિ અજ્ઝાહરિતબ્બં. એકવાચાય બહૂ ઓભાસન્તસ્સ ચ ઇત્થીનં ગણનાય ગરુકા સિયુન્તિ યોજના. એત્થાપિ ‘‘ઇત્થિયોપી’’તિ લબ્ભતિ.

૩૫૭. **સા ચે નપ્પટિજાનાતી**તિ એત્થ ‘‘યં સુણન્તિં મનુસ્સિત્થિં દ્વિન્નં મગ્ગાનં વણ્ણાવણ્ણવસેન ઓભાસતિ, સા ચે ન પટિજાનાતી’’તિ સામત્થિયા લબ્ભમાનં આદાય યોજેતબ્બં. અત્તનો ભાસિતં દુટ્ઠુલ્લં વુત્તસમનન્તરમેવ અત્થવસેન સચે ન જાનાતીતિ અત્થો. **તસ્સા**તિ તસ્સ દુટ્ઠુલ્લભાસિતભિક્ખુસ્સ. ઉબ્ભજાણું, અધક્ખકં વા આદિસ્સ ભણને ચાપિ તસ્સ થુલ્લચ્ચયં સિયાતિ યોજના. **ભણને**તિ દ્વિન્નં મગ્ગાનં વણ્ણાદિકથને, ‘‘ભણતો’’તિપિ લિખન્તિ, ભણન્તસ્સ, ભણનહેતૂતિ અત્થો. હેતુમ્હિ અયમન્તપચ્ચયો ‘‘અસમ્બુધ’’ન્તિઆદીસુ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.ગન્થારમ્ભકથા) વિય. **ઉબ્ભજાણુ**ન્તિ જાણુતો ઉદ્ધં. **અક્ખેક**ન્તિ અક્ખકતો હેટ્ઠા.

૩૫૮. **ઉબ્ભક્ખક**ન્તિ અક્ખકતો ઉદ્ધં. **અધોજાણુમણ્ડલ**ન્તિ જાણુમણ્ડલતો અધો. **ઉદ્દિસ**ન્તિ ઉદ્દિસ્સ. ‘‘ઉદ્દિસ્સુબ્ભક્ખં વા તથા, અધોજાણુમણ્ડલ’’ન્તિ ચ લિખન્તિ, સો પાઠો સુન્દરો. વણ્ણાદિભણને દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો. ‘‘વિઞ્ઞુમનુસ્સિત્થિયા’’તિ અધિકારતો લબ્ભતિ. **કાયપટિબદ્ધે વણ્ણાદિભણને દુક્કટ**ન્તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. વચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગા સઙ્ઘાદિસેસક્ખેત્તં, અધક્ખકં ઉબ્ભજાણુમણ્ડલં થુલ્લચ્ચયક્ખેત્તં, ઉદ્ધક્ખકં અધોજાણુમણ્ડલં દુક્કટક્ખેત્તન્તિ ઇમેસુ તીસુ ખેત્તેસુ અક્ખકઞ્ચેવ જાણુમણ્ડલઞ્ચ થુલ્લચ્ચયદુક્કટાનં દ્વિન્નં અવધિભૂતં કત્થ સઙ્ગય્હતીતિ? દુક્કટક્ખેત્તેયેવ સઙ્ગય્હતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અક્ખકં, પન જાણુમણ્ડલઞ્ચ એત્થેવ દુક્કટક્ખેત્તે સઙ્ગહં ગચ્છતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૬).

૩૫૯. પણ્ડકે યક્ખિપેતીસુ દ્વિન્નં મગ્ગાનં વણ્ણાદિભણને **તસ્સ** ભણન્તસ્સ થુલ્લચ્ચયં ભવેતિ અધિકારવસેન આગતપદેહિ સહ યોજેતબ્બં. **પણ્ડકાદીસૂ**તિ **આદિ**-સદ્દેન યક્ખિપેતીનં ગહણં.

૩૬૦. **ઉબ્ભક્ખક…પે॰… અયં નયો**તિ ‘‘પણ્ડકાદીસૂ’’તિ ઇમિના યોજેતબ્બં. **અયં નયો**તિ ‘‘દુક્કટમેવ હોતી’’તિ વુત્તો નયો. **સબ્બત્થા**તિ સઙ્ઘાદિસેસથુલ્લચ્ચયદુક્કટક્ખેત્તવસેન સબ્બેસુ ખેત્તેસુ.

૩૬૧. અત્થપુરેક્ખારો હુત્વા ઓભાસતોપિ અનાપત્તીતિ યોજના. માતુગામાનં ‘‘અનિમિત્તાસી’’તિઆદીસુ પદેસુ અત્થકથનં પુરેક્ખત્વા ‘‘અનિમિત્તાસી’’તિઆદિપદં ભણન્તસ્સ વા માતુગામેહિ સહ અટ્ઠકથં સજ્ઝાયન્તાનં વા અનાપત્તીતિ અત્થો. ધમ્મપુરેક્ખારો હુત્વા ઓભાસતો અનાપત્તીતિ યોજના. પાળિધમ્મં વાચેન્તસ્સ વા તાસં સુણન્તીનં સજ્ઝાયનં વા પુરેક્ખત્વા ‘‘અનિમિત્તાસી’’તિઆદીસુ પદેસુ યં કિઞ્ચિ પબ્બજિતસ્સ વા ઇતરસ્સ વા માતુગામસ્સ કથેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ. **પુરેક્ખત્વાનુસાસનિ**ન્તિ ‘‘ઇદાનિ અનિમિત્તાસિ…પે॰… ઉભતોબ્યઞ્જનાસિ, અપ્પમાદં દાનિ કરેય્યાસિ, યથા આયતિમ્પિ એવરૂપા નાહોસી’’તિ અનુસાસનિં પુરેક્ખત્વા.

૩૬૨. **ઉમ્મત્તકાદીન**ન્તિ પિત્તુમ્મત્તકયક્ખુમ્મત્તકવસેન દ્વિન્નં ઉમ્મત્તકાનઞ્ચ **આદિ**-સદ્દસઙ્ગહિતસ્સ ઇમસ્મિં આદિકમ્મિકસ્સ ઉદાયિત્થેરસ્સ ચ અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ. ‘‘ઇદં સિક્ખાપદં તિસમુટ્ઠાનં કાયચિત્તતો ચ વાચાચિત્તતો ચ કાયવાચાચિત્તતો ચ સમુટ્ઠાતિ. કિરિયં, સઞ્ઞાવિમોક્ખં, સચિત્તકં, લોકવજ્જં, કાયકમ્મં, વચીકમ્મં, અકુસલચિત્ત’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૨૮૭) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તપકિણ્ણકવિનિચ્છયં દસ્સેતિ ‘‘**સમુટ્ઠાનાદયો…પે॰… તુલ્યાવા**’’તિ. વેદનાય અદિન્નાદાનેન અસમત્તા ‘‘**વેદનેત્થ દ્વિધા મતા**’’તિ આહ, સુખોપેક્ખાવેદનાવસેન દ્વિધા મતાતિ અત્થો.

દુક્કુલ્લવાચાકથાવણ્ણના.

૩૬૩. કામપારિચરિયાયાતિ મેથુનધમ્મસઙ્ખાતેન કામેન પારિચરિયાય, મેથુનધમ્મેન પારિચરિયાયાતિ અત્થો. અથ વા કામિતા પત્થિતાતિ **કામા**, મેથુનરાગવસેન પત્થિતાતિ અત્થો, કામા ચ સા પારિચરિયા ચાતિ કામપારિચરિયા, તસ્સા **કામપારિચરિયાયા**તિપિ ગહેતબ્બં, મેથુનરાગચિત્તેન અભિપત્થિતપારિચરિયાયાતિઅત્થો. ''વણ્ણં ભાસતો''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો, ''એતદગ્ગં ભગિનિ પારિચરિયાનં યા માદિસં સીલવન્તં કલ્યાણધમ્મં બ્રહ્મચારિં એતેન ધમ્મેન પરિચરેય્યા''તિ અત્તનો મેથુનધમ્મેન પારિચરિયાય ગુણં આનિસંસં કથેન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. **તસ્મિંયેવ ખણે**તિ તસ્મિં ભણિતક્ખણેયેવ. **સા ચે જાનાતી**તિ યં ઉદ્દિસ્સ અભાસિ, સચે સા વચનસમનન્તરમેવ જાનાતિ.

૩૬૪. સા મનુસ્સિત્થી નો જાનાતિ ચે, તસ્સ થુલ્લચ્ચયન્તિ સમ્બન્ધો. **યક્ખિપેતિદેવીસુ** જાનન્તીસુ, પણ્ડકે ચ જાનન્તે અત્તકામપારિચરિયાય વણ્ણં ભાસતો **તસ્સ** ભિક્ખુનો થુલ્લચ્ચયં હોતીતિ યોજના. **સેસે**તિ પુરિસતિરચ્છાનગતવિસયે, યક્ખિઆદીનં અજાનનવિસયે ચ અત્તકામપારિચરિયાય વણ્ણં ભાસતો તસ્સ આપત્તિ દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

૩૬૫. ચીવરાદીહીતિ ચીવરપિણ્ડપાતાદીહિ. **વત્થુકામેહી**તિ તણ્હાય વત્થુભાવેન વત્થૂ ચ કામિતત્તા કામાતિ ચ સઙ્ખાતેહિ પચ્ચયેહિ.

૩૬૬. રાગો એવ **રાગતા.** ''**રાગિતા**''તિ વા પાઠો, રાગો અસ્સ અત્થીતિ રાગી, તસ્સ ભાવો **રાગિતા**, અત્તકામપારિચરિયાય રાગોતિ અત્થો. **ઓભાસો**તિ અત્તકામપારિચરિયાય ગુણભણનં. **તેન રાગેના**તિ કામપારિચરિયાય રાગેન. **ખણે તસ્મિ**ન્તિ ભણિતક્ખણે. **વિજાનન**ન્તિ યં મનુસ્સિત્થિં ઉદ્દિસ્સ અત્તકામપારિચરિયાય વણ્ણં ભણતિ, તાય તસ્સ વચનત્થસ્સ વિજાનનન્તિ વુત્તં હોતિ.

૩૬૭. પઞ્ચઙ્ગાનીતિ મનુસ્સિત્થિતા, તંસઞ્ઞિતા, પારિચરિયાય રાગિતા, તેન રાગેન ઓભાસનં, ખણે તસ્મિં વિજાનનન્તિ ઇમાનિ **એત્થ** અત્તકામપારિચરિયસિક્ખાપદે પઞ્ચ અઙ્ગાનિ , પઞ્ચ આપત્તિકારણાનીતિ અત્થો. **અસ્સા**તિ અત્તકામપારિચરિયસિક્ખાપદસ્સ.

અત્તકામપારિચરિયકથાવણ્ણના.

૩૬૮. ''પટિગ્ગણ્હાતી''તિઆદિકિરિયાત્તયોપાદાનસામત્થિયેન તિક્ખત્તું પટિપાદનકં ''યો ભિક્ખૂ''તિ ચ ''ગરુ હોતી''તિ પદસામત્થિયેન ''તસ્સા''તિ ચ લબ્ભમાનત્તા તિવિધેહિ સહ ''યો ભિક્ખુ પુરિસસ્સ સન્દેસં પટિગ્ગણ્હાતિ, વીમંસતિ પચ્ચાહરતિ ચે, તસ્સ ગરુ હોતી''તિ એકં વાક્યં હોતિ. એવં ''ઇત્થિયાપિ વા''તિ ઇમિના યોજનાયપિ એકં વાક્યં હોતીતિ ઇમિસ્સા ગાથાય વાક્યદ્વયં યુજ્જતિ.

ઇધ સન્દેસક્કમઞ્ચ યોજનાક્કમઞ્ચ જાનનત્થં પઠમં તાવ ઇત્થીનઞ્ચ ભરિયાનઞ્ચ પભેદો ચ સરૂપઞ્ચ વિભાવીયતિ – તેસુ **ઇત્થિયો** દસવિધા હોન્તિ. યથાહ **પદભાજને** ''દસ ઇત્થિયો માતુરક્ખિતા પિતુરક્ખિતા માતાપિતુરક્ખિતા ભાતુરક્ખિતા ભગિનિરક્ખિતા ઞાતિરક્ખિતા ગોત્તરક્ખિતા ધમ્મરક્ખિતા સારક્ખા સપરિદણ્ડા''તિ. **ભરિયા ચ** દસવિધા હોન્તિ. યથાહ **પદભાજને** ''દસ ભરિયાયો ધનક્કીતા છન્દવાસિની ભોગવાસિની ઓદપત્તકિની

ઓભટચુમ્બટા દાસી ચ ભરિયા ચ કમ્મકારી ચ ભરિયા ચ ધજાહટા મુહુત્તિકા’’તિ (પારા॰ ૩૦૩). ઇમાસં પભેદો ચ સરૂપાનિ ચ સઙ્ખેપતો એવં વેદિતબ્બાનિ –

પુરિસેહિ સહ યથા સંવાસં ન કરોતિ, એવં માતરા રક્ખિતા **માતુરક્ખિતા**. યથાહ ‘‘માતુરક્ખિતા નામ માતા રક્ખતિ ગોપેતિ ઇસ્સરિયં કારેતિ વસં વત્તેતી’’તિ. **પિતુરક્ખિતાદી**સુપિ એસેવ નયો. તત્થ યસ્મિં કોણ્ડઞ્ઞાદિગોત્તે જાતા, તસ્મિંયેવ ગોત્તે જાતેહિ રક્ખિતા **ગોત્તરક્ખિતા**. યથાહ ‘‘ગોત્તરક્ખિતા નામ સગોત્તા રક્ખન્તી’’તિઆદિ. એકં સત્થારં ઉદ્દિસ્સ પબ્બજિતેહિ વા એકગણપરિયાપન્નેહિ વા રક્ખિતા **ધમ્મરક્ખિતા** નામ. યથાહ ‘‘ધમ્મરક્ખિતા નામ સહધમ્મિકા રક્ખન્તી’’તિઆદિ (પારા॰ ૩૦૪). **સારક્ખા** નામ ‘‘ગબ્ભેપિ પરિગ્ગહિતા હોતિ ‘મય્હં એસા’તિ અન્તમસો માલાગુળપરિક્ખિત્તાપી’’તિ **પાળિયં** વુત્તસરૂપા. **સપરિદણ્ડા** નામ ‘‘કેહિચિ દણ્ડો ઠપિતો હોતિ ‘યો ઇત્થન્નામં ઇત્થિં ગચ્છતિ, તસ્સ એત્તકો દણ્ડો’’તિ વુત્તસરૂપાતિ અયં દસન્નં ઇત્થીનં સરૂપસઙ્ખેપો. ઇમાસુ દસસુ સારક્ખસપરિદણ્ડાનં દ્વિન્નં પરપુરિસસેવાયં મિચ્છાચારો હોતિ, ઇતરાસં ન હોતિ. ઇમા દસપિ પઞ્ચસીલં રક્ખન્તેહિ અગમનીયા.

દસસુ ભરિયાસુ ‘‘ધનક્કીતા નામ ધનેન કિણિત્વા વાસેતી’’તિ વુત્તત્તા ભરિયભાવાય અપ્પકં વા બહું વા ધનં દત્વા ગહિતા **ધનક્કીતા** નામ. ‘‘છન્દવાસિની નામ પિયો પિયં વાસેતી’’તિ વુત્તત્તા અત્તરુચિયા સંવસિતેન પુરિસેન સમ્પટિચ્છિતા **છન્દવાસિની** નામ. ‘‘ભોગવાસિની નામ ભોગં દત્વા વાસેતી’’તિ વુત્તત્તા ઉદુક્ખલમુસલાદિગેહોપકરણં લભિત્વા ભરિયભાવં ગચ્છન્તી જનપદિત્થી **ભોગવાસિની** નામ. ‘‘પટવાસિની નામ પટં દત્વા વાસેતી’’તિ વુત્તત્તા નિવાસનમત્તં વા પારુપનમત્તં વા લદ્ધા ભરિયભાવં ગચ્છન્તી દલિદ્દિત્થી **પટવાસિની** નામ. **ઓદપત્તકિની** નામ ‘‘ઉદકપત્તં આમસિત્વા વાસેતી’’તિ (પારા॰ ૩૦૪) વુત્તત્તા ‘‘ઇદં ઉદકં વિય સંસટ્ઠા અભેજ્જા હોથા’’તિ વત્વા એકસ્મિં ઉદકપત્તે પુરિસેન સદ્ધિં હત્થં ઓતારેત્વા ભરિયભાવં નીતો માતુગામો વુચ્ચતિ. ‘‘ઓભટચુમ્બટા નામ ચુમ્બટં ઓરોપેત્વા વાસેતી’’તિ (પારા॰ ૩૦૪) વુત્તત્તા સીસતો ચુમ્બટં ઓરોપેત્વા ભરિયભાવમુપનીતા કટ્ઠહારિકાદિઇત્થી **ઓભટચુમ્બટા** નામ. **દાસી ચ ભરિયા ચ** નામ ‘‘દાસી ચેવ હોતિ ભરિયા ચા’’તિ (પારા॰ ૩૦૪) વુત્તત્તા ભરિયં કત્વા વાસિતા ‘‘તસ્સેવ દાસી ચ ભરિયા ચા’’તિ વુત્તા. **કમ્મકારી ચ ભરિયા ચ** નામ ‘‘કમ્મકારી ચેવ હોતિ ભરિયા ચા’’તિ (પારા॰ ૩૦૪) વુત્તત્તા પધાનિત્થિનિરપેક્ખેન કુટુમ્બકિચ્ચં કારેત્વા ભરિયભાવં નીતા ભરિયા કતકમ્મા ‘‘કમ્મકારી ચ ભરિયા ચા’’તિ વુત્તા. ‘‘ધજાહટા નામ કરમરાનીતા વુચ્ચતી’’તિ (પારા॰ ૩૦૪) વુત્તત્તા ધજં ઉસ્સાપેત્વા ગચ્છન્તિયા મહાસેનાય સદ્ધિં ગન્ત્વા પરવિસયં વિલુમ્પન્તેન પચ્છિન્દિત્વા આનેત્વા ભરિયભાવમુપનીતા ઇત્થી **ધજાહટા** નામ. ‘‘મુહુત્તિકા નામ તઙ્ખણિકા વુચ્ચતી’’તિ (પારા॰ ૩૦૪) વુત્તત્તા અચિરકાલં સંવાસત્થાય ગહિતા ઇત્થી **મુહુત્તિકા** નામાતિ અયં દસન્નં ભરિયાનં સરૂપસઙ્ખેપો. યથાવુત્તાસુ દસસુ ઇત્થીસુ અઞ્ઞતરં દસન્નં ભરિયાનં અઞ્ઞતરટ્ઠાને ઠપનત્થમધિપ્પેતભાવં વત્તું પુરિસેન ‘‘ગચ્છ ભન્તે ઇત્થન્નામં માતુરક્ખિતં બ્રૂહિ ‘હોહિ કિર ઇત્થન્નામસ્સ ભરિયા ધનક્કીતા’તિ’’આદિના નયેન દિન્નસન્દેસં ‘‘સાધુ ઉપાસકા’’તિઆદિના નયેન વચીભેદં કત્વા વા સીસકમ્પનાદિવસેન વા પટિગ્ગણ્હાતીતિ આહ ‘‘**પટિગ્ગણ્હાતિ સન્દેસં પુરિસસ્સા**’’તિ.

એત્થ **પુરિસસ્સા**તિ ઉપલક્ખણત્તા ‘‘પુરિસસ્સ માતા ભિક્ખું પહિણતી’’તિઆદિના (પારા॰ ૩૨૧) નયેન **પાળિયં** વુત્તપુરિસસ્સ માતાપિતુઆદયો ચ ગહેતબ્બા. **વીમંસતી**તિ એવં પટિગ્ગહિતસાસનં તસ્સાયેવ એકંસેન અવિરાધેત્વા વદન્તસ્સ માતાપિતુઆદીનમઞ્ઞતરસ્સ વા આરોચેતીતિ અત્થો. એત્થાપિ **વીમંસતી**તિ ઉપલક્ખણત્તા ‘‘પટિગ્ગણ્હાતિ અન્તેવાસિં વીમંસાપેત્વા અત્તના પચ્ચાહરતિ, આપત્તિ સઙ્ઘાદિસેસસ્સા’’તિ (પારા॰

૩૩૮) વુત્તત્તા વીમંસાપેતીતિપિ ગહેતબ્બં. **પચ્ચાહરતી**તિ તથા આહટં સાસનં સુત્વા તસ્સા ઇત્થિયા સમ્પટિચ્છિતે ચ અસમ્પટિચ્છિતે ચ લજ્જાય તુણ્હીભૂતાય ચ તં પવત્તિં પચ્ચાહરિત્વા આચિક્ખતીતિ વુત્તં હોતિ. ઇધાપિ **પચ્ચાહરતી**તિ ઉપલક્ખણત્તા ''પટિગ્ગણ્હાતિ વીમંસતિ અન્તેવાસિં પચ્ચાહરાપેતિ, આપત્તિ સઙ્ઘાદિસેસસ્સા''તિ (પારા॰ ૩૩૮) વુત્તત્તા પચ્ચાહરાપેતીતિ ચ ગહેતબ્બં.

''**ઇત્થિયાપિ વા**''તિ ઇમિના યોજેત્વા ગહિતદુતિયવાક્યે ચ એવમેવ અત્થો વત્તબ્બો. તત્થ સન્દેસક્કમો પન ''માતુરક્ખિતા ભિક્ખું પહિણતિ 'ગચ્છ ભન્તે ઇત્થન્નામં બ્રૂહિ 'હોમિ ઇત્થન્નામસ્સ ભરિયા ધનક્કીતા'તિ''આદિપાળિનયેન (પારા॰ ૩૩૦) દટ્ઠબ્બો. એત્થાપિ ''વીમંસાપેતિ પચ્ચાહરાપેતી''તિ ઇદઞ્ચ વુત્તનયેનેવ ગહેતબ્બં. ઇમિના નિયામેન દસન્નં ઇત્થીનં નામં વિસું વિસું વત્વા દસન્નં ભરિયાનં અઞ્ઞતરત્થાય દીયમાનસન્દેસક્કમો યોજેતબ્બો. ઇધાપિ **ઇત્થિયાપિ વા**તિ ઉપલક્ખણત્તા ''માતુરક્ખિતાય માતા ભિક્ખું પહિણતિ 'ગચ્છ ભન્તે ઇત્થન્નામં બ્રૂહિ 'હોતુ ઇત્થન્નામસ્સ ભરિયા ધનક્કીતા''તિઆદિપાળિવસેન (પારા॰ ૩૨૪) ઇત્થિયા માતુપિતુઆદીનઞ્ચ સન્દેસક્કમો યોજેતબ્બો.

૩૭૦. તં પવત્તિં. **સઞ્ચરિત્તા** સઞ્ચરણહેતુ. **ન મુચ્ચતી**તિ ઇત્થિપુરિસાનં અન્તરે સાસનં પટિગ્ગહેત્વા સઞ્ચરણહેતુ આપજ્જિતબ્બસઙ્ઘાદિસેસતો ન મુચ્ચતીતિ અત્થો.

૩૭૧. અઞ્ઞં વાતિ માતાપિતુરક્ખિતાદીસુ અઞ્ઞતરં વા. ''**ભાસતો**''તિ લિખન્તિ. ''પેસિતો''તિ ઇમિના વિરુદ્ધત્તા તં પહાય ''ભાસતી''તિ પાઠો ગહેતબ્બો. પાઠસેસો વા કાતબ્બો. ''યો અઞ્ઞં ભાસતિ ચે, તસ્સ ભાસતોતિ યોજના''તિ **નિસ્સન્દેહે** વુત્તં. ''માતરા રક્ખિતં ઇત્થિં 'ગચ્છ બ્રૂહી'તિ યો પેસિતો હોતિ, તસ્સ પિતુરક્ખિતં વા અઞ્ઞં વા ભાસતો વિસઙ્કેતોવા''તિ, ''માતરા…પે॰… બ્રૂહી'તિ પેસિતો હુત્વા પિતુરક્ખિતં વા અઞ્ઞં વા ભાસતો વિસઙ્કેતોવા''તિ યોજના યુત્તતરાતિ અમ્હાકં ખન્તિ.

૩૭૨. પટિગ્ગણ્હનતાદીહીતિ પટિગ્ગણ્હનમેવ પટિગ્ગણ્હનતા. **આદિ**-સદ્દેન વીમંસનપચ્ચાહરણાનિ ગહિતાનિ. **સઞ્ચરિત્તે**તિ સઞ્ચરણે. **સમાપન્ને**તિ ગતે સતિ. **ગરુકાપત્તિમાદિસે**તિ એત્થ ''તસ્સા''તિ સેસો. **આદિસે**તિ કથેય્ય.

૩૭૩. દ્વીહિ થુલ્લચ્ચયં વુત્તન્તિ એત્થ દ્વીહિ દ્વીહિ અઙ્ગેહિ સઞ્ચરિત્તે સમાપન્ને થુલ્લચ્ચયં વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં. ''પટિગ્ગણ્હાતિ વીમંસતિ ન પચ્ચાહરતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સ. પટિગ્ગણ્હાતિ ન વીમંસતિ પચ્ચાહરતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સ. ન પટિગ્ગણ્હાતિ વીમંસતિ પચ્ચાહરતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ (પારા॰ ૩૩૮) દ્વીહિ દ્વીહિ અઙ્ગેહિ થુલ્લચ્ચયં વુત્તન્તિ અત્થો. **પણ્ડકાદીસૂ**તિ પણ્ડકયક્ખિપેતીસુ. **તીહિપિ** અઙ્ગેહિ સઞ્ચરિત્તે સમાપન્ને થુલ્લચ્ચયં વુત્તન્તિ યોજના.

એકેનેવાતિ એકેનેવ અઙ્ગેન. **સબ્બત્થા**તિ માતુરક્ખિતાદીસુ સબ્બમાતુગામેસુ ચ **વિનીતવત્થુમ્હિ** ''તેન ખો પન સમયેન અઞ્ઞતરો પુરિસો અઞ્ઞતરં ભિક્ખું આણાપેસિ 'ગચ્છ ભન્તે ઇત્થન્નામં ઇત્થિં વીમંસા'તિ. સો ગન્ત્વા મનુસ્સે પુચ્છિ 'કહં ઇત્થન્નામા'તિ. સુત્તા ભન્તેતિ…પે॰… મતા ભન્તેતિ. નિક્ખન્તા ભન્તેતિ. અનિત્થી ભન્તેતિ. ઇત્થિપણ્ડકા ભન્તેતિ. તસ્સ કુક્કુચ્ચં અહોસિ. અનાપત્તિ ભિક્ખુ સઙ્ઘાદિસેસસ્સ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૩૪૧) આગતાસુ સુત્તાદીસુ પઞ્ચસુ ચ.

૩૭૪. અનાપત્તિ પકાસિતાતિ ચેતિયાદીસુ કત્તબ્બં નિસ્સાય ઇત્થિયા પુરિસસ્સ, પુરિસેન ચ ઇત્થિયા દિન્નસાસનં પટિગ્ગહેત્વા વીમંસિત્વા પચ્ચાહરિત્વા આરોચેન્તસ્સ અનાપત્તિભાવો ''અનાપત્તિ સઙ્ઘસ્સ વા ચેતિયસ્સ વા ગિલાનસ્સ વા કરણીયેન ગચ્છતિ, ઉમ્મત્તકસ્સ આદિકમ્મિકસ્સા''તિ (પારા॰ ૩૪૦) **પાળિયં** વુત્તાતિ અત્થો.

૩૭૫. તથા તસ્સાતિ મનુસ્સજાતિકાય તસ્સા. **નનાલંવચનીયતા**તિ ''મમાય''ન્તિ વા નિગ્ગહપગ્ગહે વા નિરાસઙ્કં વત્તું નાહરતીતિ **અલંવચનીયા**, અસ્સામિકા, સા હિ કેનચિ ''મય્હં એસા''તિ વત્તું વા નિરાસઙ્કેન નિગ્ગહપગ્ગહવચનં વા વત્તું અસક્કુણેય્યા, અલંવચનીયા ન ભવતીતિ **નાલંવચનીયા**, સસ્સામિકા, સા હિ સામિકેન તથા કાતું સક્કુણેય્યાતિ **નાલંવચનીયા**, નાલંવચનીયા ન ભવતીતિ **નનાલંવચનીયા**, અલંવચનીયપદેન વુત્તા અસ્સામિકા એવ, પટિસેધા દ્વે પકતિમત્થં ગમયન્તીતિ, નનાલંવચનીયાય ભાવો નનાલંવચનીયતા, નિરાસઙ્કેન અવચનીયતા અસ્સામિકભાવોતિ વુત્તં હોતિ. સઞ્ચરિત્તવસેન ભિક્ખુના વચનીયા ન હોતીતિ વા ''અલંવચનીયા''તિપિ ગહેતબ્બમેવ. **પટિગ્ગણ્હનતાદીનં વસા**તિ એત્થ ચકારો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો. તતો પટિગ્ગણ્હનવીમંસનપચ્ચાહરણસઙ્ખાતાનં તિણ્ણં અઙ્ગાનં વસેન ચ પુબ્બે વુત્તમનુસ્સિત્થિતા નનાલંવચનીયતાતિ વુત્તાનં દ્વિન્નં અઙ્ગાનં વસેન ચ ઇદં સિક્ખાપદં આપત્તિકારણેહિ પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ યુત્તન્તિ અત્થો.

૩૭૬. ઇદં સઞ્ચરિત્તસિક્ખાપદં. અથ વા લિઙ્ગવિપલ્લાસેન ચ અયં સઙ્ઘાદિસેસોતિ ગહેતબ્બો. કાયતો, વાચતો, કાયવાચતો, કાયચિત્તતો, વાચાચિત્તતો, કાયવાચાચિત્તતો વા ઉપ્પજ્જનતો **છસમુટ્ઠાનં**. તતો એવ **અચિત્તકમુદીરિતં**. મિસ્સકસમુટ્ઠાનઞ્હિ અચિત્તકં. અવસેસચિત્તેસુપિ યસ્મિં ચિત્તે અસતિ અચિત્તકં નામ હોતિ, તં દસ્સેતુમાહ **''અલંવચનિયત્તં વા''**તિઆદિ. ગાથાબન્ધવસેન રસ્સો, ''અલંવચનીયત્ત''ન્તિ ગહેતબ્બં. યો સન્દેસં પેસેતિ, તસ્મિં પટિબદ્ધભાવન્તિ અત્થો. **પણ્ણત્તિં વા**તિ સઞ્ચરિત્તસિક્ખાપદસઙ્ખાતં પણ્ણત્તિં વા અજાનતો અચિત્તકમુદીરિતન્તિ સમ્બન્ધો.

૩૭૭. સાસનન્તિ માતુગામસ્સ, પુરિસસ્સ વા સાસનં. **કાયવિકારેના**તિ સીસકમ્પનાદિના કાયવિકારેન. **ગહેત્વા**તિ પટિગ્ગહેત્વા. **તં ઉપગમ્મા**તિ પટિગ્ગહિતસાસનં યસ્સ વત્તબ્બં હોતિ, તં માતુગામં, પુરિસં વા ઉપગમ્મ. **વીમંસિત્વા**તિ તં કિચ્ચં તીરેત્વા. **હરન્તસ્સા**તિ પચ્ચાહરન્તસ્સ. **કાયતો સિયા**તિ વચીભેદં વિના પટિગ્ગહણાદીનં કાયેનેવ કતત્તા કાયસમુટ્ઠાનતોવ સઙ્ઘાદિસેસો હોતીતિ અત્થો.

૩૭૮. ઇત્થિયા વચનં સુત્વાતિ યોજના. **યથા નિસિન્નોવા**તિ પકતિયા નિસિન્નટ્ઠાનેયેવ નિસિન્નો. **તં** વચનં. **તત્થેવાગતસ્સેવા**તિ યત્થ નિસિન્નો ઇત્થિયા સાસનં પટિગ્ગણ્હિ, તમેવ આસનં અવિજહિત્વા અત્તના નિસિન્નટ્ઠાનમેવ આગતસ્સ સન્નિસિતબ્બપુરિસસ્સેવ, એત્થ ''આરોચેત્વા''તિ પાઠસેસો. પુન **''આરોચેન્તસ્સા''**તિ ઇદં તત્થેવાગતાય તસ્સા એવ ઇત્થિયા એવં યોજેતબ્બં. સાસનં દત્વા ગન્ત્વા પુન તત્થેવ આગતસ્સ માતુગામસ્સેવ ઞાતમનન્તરં કાયિકકિરિયં વિના વચનેનેવ આરોચેન્તસ્સાતિ અત્થો. ઇદં ઇત્થિયા સાસનં પટિગ્ગહણાદિવસેન વુત્તં.

અથ વા પુરિસસ્સ વચનં સુત્વા યથાનિસિન્નોવ તં વચનં ઇત્થિયા આરોચેત્વા પુન તત્થેવાગતસ્સેવ પુરિસસ્સ આરોચેન્તસ્સાતિ એવં પુરિસસન્દેસં પટિગ્ગહણાદિવસેનાપિ યોજના કાતબ્બા. એત્થ ચ **તત્થેવાગતસ્સા**તિ ઉપલક્ખણં. સાસનવચનમત્તેનેવ પટિગ્ગહેત્વા, કિચ્ચન્તરેન ગન્ત્વા વા યદિચ્છાવસેન દિટ્ઠટ્ઠાને વા વત્વા પુનપિ તત્થેવ દિટ્ઠટ્ઠાને પુન આરોચેન્તસ્સ ચ વચનેનેવ સમુટ્ઠાનભાવો વેદિતબ્બો.

૩૭૯. ''અલં…પે॰… અજાનતો''તિ અચિત્તકત્તકારણં વુત્તમેવ, કસ્મા પુન ''અજાનન્તસ્સ પણ્ણત્તિ''ન્તિ વુત્તન્તિ ચે? તદુભયસ્સાપિ વિસું કારણાભાવં વિઞ્ઞાપેતું વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. **નં વિધિન્તિ** સાસનં પટિગ્ગહેત્વા આહરિત્વા આરોચેત્વા પચ્ચાહરિત્વા આરોચનસઙ્ખાતં વિધાનં. **અરહતોપી**તિ ખીણાસવસ્સપિ, સેખપુથુજ્જનાનં પગેવાતિ અયમત્થો સમ્ભાવનત્થેન **અપિ**-સદ્દેન જોતિતો.

૩૮૦. **જાનિત્વા**તિ અલંવચનીયભાવં વા પણ્ણત્તિં વા ઉભયમેવ વા જાનિત્વા. **તથા**તિ કાયવાચતો કરોન્તસ્સાતિ ઇમિના યોજેતબ્બં. **સચિત્તકેહી**તિ યથાવુત્તચિત્તેન સચિત્તકેહિ. **તેહેવા**તિ કાયાદીહિ તેહિ એવ, ''**તીહેવા**''તિપિ પાઠો.

સઞ્ચરિત્તકથાવણ્ણના.

૩૮૧-૨. **સયંયાચિતકેહેવા**તિ એત્થ ''ઉપકરણેહી''તિ પાઠસેસો, ''પુરિસં દેથા''તિઆદિના નયેન અત્તનાવ યાચિત્વા ગહિતેહિ ઉપકરણેહેવાતિ અત્થો. યથાહ ''સઞ્ઞાચિકા નામ સયં યાચિત્વા પુરિસમ્પિ પુરિસત્તકરમ્પિ ગોણમ્પિ સકટમ્પિ વાસિમ્પિ પરસુમ્પિ કુઠારિમ્પિ કુદાલમ્પિ નિખાદનમ્પી''તિ . એત્થ એવ-કારેન અયાચિતં નિવત્તેતિ. તેન અસ્સામિકન્તિ દીપિતં હોતિ. ''**કુટિક**''ન્તિ ઇમિના ''કુટિ નામ ઉલ્લિત્તા વા હોતિ અવલિત્તા વા ઉલ્લિત્તાવલિત્તા વા''તિ (પારા॰ ૩૪૯) વુત્તત્તા ભૂમિતો પટ્ઠાય ભિત્તિચ્છદનાનિ પટિચ્છાદેત્વા મત્તિકાય વા સુધાય વા દ્વારવાતપાનાદિઅલેપોકાસં ઠપેત્વા અન્તો લિત્તભાવેન ઉલ્લિત્તાનામકં વા તથા બહિ લિત્તભાવેન અવલિત્તાનામકં વા અન્તો ચ બહિ ચ લિત્તભાવેન ઉલ્લિત્તાવલિત્તાનામકં વા કુટિન્તિ વુત્તં હોતિ.

અપ્પમાણિકન્તિ ''તત્રિદં પમાણં, દીઘસો દ્વાદસવિદત્થિયો સુગતવિદત્થિયા, તિરિયં સત્તન્તરા''તિ (પારા॰ ૩૪૮) દીઘપુથુલાનં વુત્તપ્પમાણેન અતિરેકત્તા અપ્પમાણિકન્તિ અત્થો.

એત્થ ચ તિલક્ખણં પટિવિજ્ઝિત્વા તીણિ કિલેસમૂલાનિ ઉપ્પાટેત્વા કાલત્તયવત્ત સબ્બધમ્મે પટિવિજ્ઝિત્વા તિભુવનેકપટિસરણભૂતસ્સ ભગવતો ધમ્મરાજસ્સ અઙ્ગુલં પમાણમજ્ઝિમપુરિસસ્સ અઙ્ગુલતો તિવઙ્ગુલં હોતિ, એકા વિદત્થિ તિસ્સો વિદત્થિયો હોન્તિ, એકં રતનં તીણિ રતનાનિ હોન્તીતિ એવં નિયમિતા સુગતવિદત્થિ ચ વડ્ઢકિરતનેન દિયડ્ઢરતનપ્પમાણા હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સુગતવિદત્થિ નામ ઇદાનિ મજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ તિસ્સો વિદત્થિયો વડ્ઢકિહત્થેન દિયડ્ઢો હત્થો હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૮-૩૪૯). તસ્મા સુગતવિદત્થિયા દ્વાદસ વડ્ઢકિહત્થેન અટ્ઠારસ હત્થા હોન્તિ. ''દીઘસો દ્વાદસ વિદત્થિયો સુગતવિદત્થિયાતિ બાહિરિમેન માનેના''તિ (પારા॰ ૩૪૯) **પદભાજને** વુત્તત્તા અન્તિમં સુધાલેપં અગ્ગહેત્વા થુસમત્તિકપરિયન્તેન વા મહામત્તિકપરિયન્તેન વા બાહિરન્તતો અટ્ઠારસહત્થપ્પમાણં, ''તિરિયં સત્તન્તરાતિ અબ્ભન્તરિમેન માનેના''તિ (પારા॰ ૩૪૯) **પદભાજને** વુત્તત્તા અબ્ભન્તરિમેન પુથુલતો દ્વાદસઙ્ગુલાધિકદસહત્થપ્પમાણઞ્ચ કુટિયા પમાણન્તિ ગહેતબ્બં. એવં ઠિતપમાણતો દીઘતો પુથુલતો વા ઉભતો વા કેસગ્ગમત્તાધિકાપિ કુટિ આપત્તિયા અઙ્ગં હોતીતિ દસ્સેતું ''અપ્પમાણિક''ન્તિ આહાતિ સઙ્ખેપતો વેદિતબ્બં.

અત્તુદ્દેસન્તિ ઉદ્દિસિતબ્બોતિ **ઉદ્દેસો**, અત્તા ઉદ્દેસો એતિસ્સાતિ અત્તુદ્દેસા, કુટિ, તં અત્તુદ્દેસં. ''અત્તુદ્દેસન્તિ અત્તનો અત્થાયા''તિ **પદભાજને** વુત્તત્તા ''મય્હં એસા વાસત્થાય ભવિસ્સતી''તિ અત્તાનં ઉદ્દિસિત્વાતિ અત્થો. ''**કરોન્તસ્સા**''તિ ઇદં ''કારયમાનેનાતિ કરોન્તો વા કારાપેન્તો વા''તિ **પદભાજને** વુત્તનયેન પયોજકકત્તુનો ચ ગહેતબ્બત્તા ઉપલક્ખણન્તિ ગહેતબ્બં. **તથા**તિ તેનેવ પકારેન, યેહિ અસ્સામિકતાદીહિ પકારેહિ યુત્તં

પમાણાતિક્કન્તં કુટિં કરોન્તસ્સ આપત્તિ, તેહેવ પકારેહિ યુત્તં અદેસિતવત્થુકમ્પિ કુટિં કરોન્તસ્સાતિ. ઇમિના અપ્પમાણિકં વિય અદેસિતવત્થુકમ્પિ વિસુંયેવ આપત્તિયા પધાનઙ્ગન્તિ. વસતિ એત્થાતિ **વત્થુ**, ભૂમિ, સા અદેસિતા એતિસ્સાતિ અદેસિતવત્થુકા, કુટિ, તં **અદેસિતવત્થુકં**.

કિં વુત્તં હોતિ? તેન કુટિકારેન ભિક્ખુના કુટિવત્થું સોધેત્વા સમતલં કારેત્વા સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા વુડ્ઢાનં ભિક્ખૂનં પાદે વન્દિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા ''અહં ભન્તે સઞ્ઞાચિકાય કુટિં કત્તુકામો અસ્સામિકં અત્તુદ્દેસં, સોહં ભન્તે સઙ્ઘં કુટિવત્થુઓલોકનં યાચામી''તિ તિક્ખત્તું વત્વા યાચિતેન સઙ્ઘેન વા સઙ્ઘેન ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય સમ્મતેહિ બ્યત્તેહિ પટિબલેહિ દ્વીહિ ભિક્ખૂહિ વા તેન સદ્ધિં ગન્ત્વા કુટિવત્થું ઓલોકેત્વા સારમ્ભભાવં વા અપરિક્કમનભાવં વા ઉભયમેવ વા પસ્સન્તેહિ ''માયિધ કરી''તિ નિવારેત્વા અનારમ્ભં ચે હોતિ સપરિક્કમનં, આગન્ત્વા સઙ્ઘસ્સ આરોચિતે કુટિકારકેનેવ ભિક્ખુના પુબ્બે વુત્તનયેન સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા વુડ્ઢાનં ભિક્ખૂનં પાદે વન્દિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા ''અહં ભન્તે સઞ્ઞાચિકાય કુટિં કત્તુકામો અસ્સામિકં અત્તુદ્દેસં, સોહં ભન્તે સઙ્ઘં કુટિવત્થુદેસનં યાચામી''તિ તિક્ખત્તું વત્વા યાચિતે વુડ્ઢાનુમતેન બ્યત્તેન ભિક્ખુના પટિબલેન ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય દેસેત્વા નિય્યાદિતકુટિવત્થુસ્સ અભાવા અદેસિતવત્થુકં, તેનેવ અસ્સામિકતાદિપકારેન યુત્તં યથાવુત્તપ્પકારં કુટિકં અત્તના યાચિતેહિ ઉપકરણેહિ કરોન્તસ્સ, કારાપેન્તસ્સ ચાતિ વુત્તં હોતિ.

દ્વે સઙ્ઘાદિસેસા હોન્તીતિ ''ભિક્ખૂ વા અનભિનેય્ય વત્થુદેસનાય, પમાણં વા અતિક્કામેય્ય, સઙ્ઘાદિસેસો''તિ (પારા॰ ૩૪૮) તુલ્યબલતાસૂચકેન **વા**-સદ્દેન સમ્પિણ્ડિત્વા વુત્તઅઙ્ગદ્વયસહિતત્તા દ્વે સઙ્ઘાદિસેસા હોન્તીતિ અત્થો. યથાહ ''ભિક્ખુ કુટિં કરોતિ અદેસિતવત્થુકં પમાણાતિક્કન્તં અનારમ્ભં સપરિક્કમનં, આપત્તિ દ્વિન્નં સઙ્ઘાદિસેસાન''ન્તિ (પારા॰ ૩૫૫) ચ ''ભિક્ખુકુટિં કરોતિ અદેસિતવત્થુકં અનારમ્ભં સપરિક્કમનં, આપત્તિ સઙ્ઘાદિસેસસ્સા''તિ (પારા॰ ૩૫૪) ચ ''ભિક્ખુ કુટિં કરોતિ પમાણાતિક્કન્તં અનારમ્ભં સપરિક્કમનં, આપત્તિ સઙ્ઘાદિસેસસ્સા''તિ (પારા॰ ૩૫૫) ચ વુત્તત્તા દ્વીસુ અઙ્ગેસુ એકં ચે, એકોવ સઙ્ઘાદિસેસો હોતીતિ. તં પન ''સચે એકવિપન્ના સા, ગરુકં એકકં સિયા''તિ વક્ખતિ.

સારમ્ભાદીસૂતિ એત્થ **સારમ્ભ**-સદ્દો સોપદ્દવપરિયાયો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સારમ્ભં અનારમ્ભન્તિ સઉપદ્દવં અનુપદ્દવ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૮-૩૪૯). એત્થ ''સેતં છાગમારભેથ યજમાનો''તિ પયોગે વિય આ-પુબ્બસ્સ રભસ્સ હિંસત્થેપિ દિસ્સમાનત્તા કત્તુસાધનો **આરમ્ભ**-સદ્દો હિંસકાનં કિપિલ્લિકાદિસત્તાનં વાચકો ભવતીતિ તંસહિતટ્ઠાનં સારમ્ભં નામ હોતિ. તેનેવ **પદભાજને**પિ વુત્તં ''સારમ્ભં નામ કિપિલ્લિકાનં વા આસયો હોતિ, ઉપચિકાનં વા, ઉન્દૂરાનં વા, અહીનં વા, વિચ્છિકાનં વા, સતપદીનં વા, હત્થીનં વા, અસ્સાનં વા, સીહાનં વા, બ્યગ્ઘાનં વા...પે॰... આસયો હોતી''તિ (પારા॰ ૩૫૩).

આદિ-સદ્દેન અપરિક્કમનં સઙ્ગણ્હાતિ. ''સપરિક્કમનં નામ સક્કા હોતિ યથાયુત્તેન સકટેન અનુપરિગન્તું, સમન્તા નિસ્સેણિયા અનુપરિગન્તું, એતં સપરિક્કમનં નામા''તિ (પારા॰ ૩૫૩) વુત્તલક્ખણવિપરિયાયતો નિબ્બકોસસ્સ ઉદકપાતટ્ઠાને એકં ચક્કં ઠપેત્વા ઇતરં ચક્કં બહિ ઠપેત્વા કુટિં પરિક્ખિપિત્વા આવજ્જિયમાનસ્સ ગોયુત્તસકટસ્સ વા નિસ્સેણિયં ઠત્વા કુટિં છાદયમાનાનં નિસ્સેણિયા વા પરતો ગમિતુમસક્કુણેય્યત્તા અપરિક્કમનન્તિ વેદિતબ્બં.

એવં વુત્તસારમ્ભઅપરિક્કમનસઙ્ખાતઅઙ્ગદ્વયેન યુત્તં ચે, દ્વે દુક્કટાનિ હોન્તિ. યથાહ ''ભિક્ખુ કુટિં કરોતિ દેસિતવત્થુકં પમાણિકં સારમ્ભં અપરિક્કમનં, આપત્તિ દ્વિન્નં દુક્કટાન''ન્તિ (પારા॰ ૩૫૫). એકં ચે, એકમેવ હોતિ. યથાહ ''ભિક્ખુ કુટિં કરોતિ દેસિતવત્થુકં પમાણિકં સારમ્ભં સપરિક્કમનં, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ભિક્ખુ કુટિં કરોતિ દેસિતવત્થુકં પમાણિકં અનારમ્ભં અપરિક્કમનં, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૩૫૫) એતં તયમ્પિ ''સારમ્ભાદીસુ દુક્કટ''ન્તિ સામઞ્ઞેન સઙ્ગહિતન્તિ દટ્ઠબ્બં.

એકં અઙ્ગં પમાણિકત્તં વા દેસિતવત્થુકત્તં વા વિપન્નં એતિસ્સાતિ **એકવિપન્ના**. પુબ્બે વુત્તત્થાનં સઙ્ઘાદિસેસાદિપદાનમત્થો વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો. **સા**તિ યથાવુત્તલક્ખણકુટિ.

૩૮૩. ઇદાનિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે અટ્ઠુપ્પત્તિયં ''તે યાચનબહુલા વિઞ્ઞત્તિબહુલા વિહરન્તિ 'પુરિસં દેથ પુરિસત્તકરં દેથા''તિઆદિ**પાળિયા** (પારા॰ ૩૪૨) **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૨) આગતં કપ્પિયાકપ્પિયવિનિચ્છયં સઙ્ખેપતો દસ્સેતુમાહ ''**પુરિસ**''ન્તિઆદિ. **કમ્મસહાયત્થાયા**તિ કિસ્મિઞ્ચિ કમ્મે સહાયભાવાય, કમ્મકરણત્થાયાતિ વુત્તં હોતિ. ''ઇત્થન્નામં કમ્મં કાતું પુરિસં લદ્ધું વટ્ટતી''તિ યાચિતું વટ્ટતીતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''કમ્મકરણત્થાય 'પુરિસં દેથા'તિ યાચિતું વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૨). **મૂલચ્છેજ્જવસેના**તિ સામિકાનં આયત્તભાવસઙ્ખાતમૂલસ્સ છિન્દનવસેન, અત્તનો આયત્તભાવકરણવસેનાતિ વુત્તં હોતિ.

૩૮૪. **અવજ્જ**ન્તિ વજ્જરહિતં, નિદ્દોસન્તિ અત્થો. મિગલુદ્દકમચ્છબન્ધકાદીનં સકકમ્મં વજ્જકમ્મં નામ. તસ્મા મિગલુદ્દકાદયો હત્થકમ્મં યાચન્તેન પન ''તુમ્હાકં હત્થકમ્મં દેથા''તિ, ''હત્થકમ્મં દાતબ્બ''ન્તિ સામઞ્ઞેન અવત્વા ''ઇત્થન્નામં કમ્મં દાતબ્બ''ન્તિ વિસેસેત્વાયેવ યાચિતબ્બં. લુદ્દકે વા ઇતરે વા નિક્કમ્મે અયાચિત્વાપિ યથારુચિ કમ્મં કારાપેતું વટ્ટતિ. હત્થકમ્મયાચનાય સબ્બથાપિ કપ્પિયભાવં દીપેતું તંતંસિપ્પિકે યાચિત્વા મહન્તમ્પિ પાસાદં કારાપેન્તેન હત્થકમ્મે યાચિતે અત્તનો અનોકાસભાવં ઞત્વા અઞ્ઞેસં કરોન્તાનં દાતબ્બં મૂલં દિય્યમાનં અધિવાસેતું વટ્ટતીતિ વિત્થારતો **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૨ અત્થતોસમાનં) વુત્તત્તા કુસલાનં અત્થં અપરિહાપેન્તેન કપ્પિયેન સારુપ્પેન પયોગેન યાચિતબ્બં. યાચિતકમ્મં કાતું અસમત્થેહિ કરોન્તાનં દિય્યમાનં હત્થકમ્મમૂલં કમ્મં કારાપેત્વા કમ્મકારકે દસ્સેત્વા દાપેતબ્બં. એવં યાચનાય અનવજ્જભાવે અટ્ઠકથાગતં કારણં દસ્સેતુમાહ ''**હત્થકમ્મમ્પી**''તિઆદિ. **પિ**-સદ્દો અવધારણે, પદપૂરણે વા. **હિ**-સદ્દો હેતુમ્હિ. યસ્મા ઇદં હત્થકમ્મં કિઞ્ચિ વત્થુ ન હોતિ, તસ્મા અનવજ્જમેવ હત્થકમ્મં યાચિતું પન વટ્ટતીતિ.

૩૮૫. **ઞાતકાદિકે**તિ ઞાતકપવારિતે. **ઠપેત્વા**તિ વજ્જેત્વા. **ગોણમાયાચમાનસ્સા**તિ અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતે તાવકાલિકં વિના કેવલં કમ્મકરણત્થાય ગોણં યાચન્તસ્સ. **તેસુપી**તિ ઞાતકાદીસુપિ મૂલચ્છેજ્જેન ગોણમાયાચનસ્સ દુક્કટન્તિ યોજના. ''તાવકાલિકનયેન સબ્બત્થ વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૨) **અટ્ઠકથા**વચનતો યાવ કમ્મકરણકાલં, તાવ નિયમેત્વા ઞાતકઅઞ્ઞાતકપવારિતઅપ્પવારિતે સબ્બેપિ યાચિતું વટ્ટતિ. તથા યાચિત્વા વા અયાચિત્વા વા ગહિતો ચે, રક્ખિત્વા પટિજગ્ગિત્વા સામિકાનં નિય્યાદેતબ્બો, ગોણે વા નટ્ઠે વિસાણે વા ભિન્ને સામિકેસુ અસમ્પટિચ્છન્તેસુ ભણ્ડદેય્યં.

૩૮૬. **દેમા**તિ એત્થ ''તુમ્હાક''ન્તિ પાઠસેસો. ''વિહારસ્સ દેમા'તિ વુત્તે પન 'આરામિકાનં આચિક્ખથ પટિજગ્ગનત્થાયા'તિ વત્તબ્બ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૨) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. સકટવિનિચ્છયસ્સાપિ ગોણવિનિચ્છયેન

સમાનત્તા તં અવત્વા વિસેસમત્તમેવ દસ્સેતુમાહ ‘‘**સકટં...પે॰... વટ્ટતી**’’તિ. ‘‘તુમ્હાકં દેમાતિ વુત્તે’’તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘તુમ્હાકમેવ દેમાતિ વુત્તે દારુભણ્ડં નામ સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૨).

૩૮૭. **કુઠારાદીસૂ**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન નિખાદનં સઙ્ગણ્હાતિ. અયં નયો વેદિતબ્બોતિ પાઠસેસો. ‘‘સકટં ગોણો વિય તાવકાલિકં અકત્વા અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતે ન યાચિતબ્બં, મૂલચ્છેજ્જવસેન અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતે ન યાચિતબ્બં, તાવકાલિકં યાચિતબ્બ’’ન્તિ વિનિચ્છયો ચ ‘‘સકટં...પે॰... વટ્ટતી’’તિ વિસેસવિનિચ્છયો ચાતિ અયં નયો વાસિઆદીસુ ચ વેદિતબ્બોતિ અત્થો. **અનજ્ઝાવુત્થક**ન્તિ કેનચિ ‘‘મમેત’’ન્તિ અપરિગ્ગહિતં, ‘‘રક્ખિતગોપિતટ્ઠાનેયેવ હિ વિઞ્ઞત્તિ નામ વુચ્ચતી’’તિ **અટ્ઠકથા**વચનતો અરક્ખિતાગોપિતકન્તિ વુત્તં હોતિ. **અટ્ઠકથાય** વલ્લિઆદિવિનિચ્છયમ્પિ વત્વા ‘‘અનજ્ઝાવુત્થકં પન યં કિઞ્ચિ આહરાપેતું વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૨) વુત્તત્તા **સબ્બન્તિ** ઇધ વુત્તગોણાદિકઞ્ચ વક્ખમાનવલ્લિઆદિકઞ્ચ ગહેતબ્બં. ઇમિના પુબ્બે વુત્તવિનિચ્છયસ્સ રક્ખિતગોપિતવિસયત્તં દીપિતં હોતિ. **હરાપેતુમ્પિ વટ્ટતી**તિ એત્થ **અપિ**-સદ્દેન પગેવ કેનચિ હરિત્વા દિન્નન્તિ દીપેતિ.

૩૮૮. **વલ્લિઆદિમ્હી**તિ **આદિ**-સદ્દેન વેત્તમુઞ્જતિણમત્તિકા સઙ્ગણ્હાતિ. એત્થ મુઞ્જપબ્બજતિણં વિના ગેહચ્છાદનતિણં **તિણં** નામ. **ગરુભણ્ડપ્પહોનકે**તિ ‘‘વલ્લિ અડ્ઢબાહુમત્તાપી’’તિઆદિના નયેન વુત્તલક્ખણે ગરુભણ્ડપ્પહોનકે. **પરેસં સન્તકેયેવા**તિ અવધારણેન ન અનજ્ઝાવુત્થકે દુક્કટન્તિ બ્યતિરેકતો દીપેતિ.

૩૮૯. **પચ્ચયેસૂ**તિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનસઙ્ખાતેસુ તીસુ પચ્ચયેસુ. એવ-કારેન ગિલાનપચ્ચયસઙ્ખાતે ચતુત્થપચ્ચયે વિઞ્ઞત્તિ વટ્ટતીતિ દીપેતિ. **વિઞ્ઞત્તિ** નામ ‘‘આહર, દેહી’’તિ ઇચ્છિતપચ્ચયે નામં વત્વા યાચના. **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં ‘‘સબ્બેન સબ્બં ન વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૨) સાવધારણત્થં દસ્સેતું ‘‘**ન ચ વટ્ટતી**’’તિ વુત્તત્તા નેવ વટ્ટતીતિ અત્થો ગહેતબ્બો.

વિઞ્ઞત્તિયા અલબ્ભમાનભાવેન સમત્તા પચ્ચયેસુ તીસુ અનન્તરં સહનિદ્દિટ્ઠપચ્ચયત્તયતો તતિયપચ્ચયેયેવ લબ્ભમાનવિસેસં દસ્સેતું ‘‘**તતિયે પરિકથોભાસ**નિમિત્તાનિ ચ લબ્ભરે’’તિ વુત્તત્તા અવસિટ્ઠદ્વયે પન પરિકથાદયો ન લબ્ભન્તીતિ વુત્તં હોતિ. અવુત્તે ચતુત્થપચ્ચયેપિ સમુચ્ચયત્થેન ચ-કારેન પરિકથાદિત્તયં લબ્ભતીતિ સિદ્ધત્તા ‘‘તીસ્વેવા’’તિ એવ-કારેન બ્યતિરેકમુખેન વિઞ્ઞત્તિયા ચ અનુઞ્ઞાતત્તા ચતુત્થે ગિલાનપચ્ચયે પરિકથોભાસનિમિત્તકમ્મવિઞ્ઞત્તિયો વટ્ટન્તીતિ સિદ્ધં. એત્તાવતા ચતુત્થે પચ્ચયે પરિકથાદયો ચત્તારોપિ વટ્ટન્તિ, તતિયપચ્ચયે વિઞ્ઞત્તિં વિના સેસત્તયં વટ્ટતિ, પુરિમપચ્ચયદ્વયે સબ્બમ્પિ ન વટ્ટતીતિ વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં.

સેનાસનપચ્ચયે **પરિકથાદિક**ન્તિ ઉપોસથાગારાદિકરણારહટ્ઠાનં ઓલોકેત્વા ઉપાસકાનં સુણન્તાનં ‘‘ઇમસ્મિં વત ઓકાસે એવરૂપં સેનાસનં કાતું વટ્ટતી’’તિ વા ‘‘યુત્ત’’ન્તિ વા ‘‘અનુરૂપ’’ન્તિ વા પવત્તા કથા **પરિકથા** નામ. ‘‘ઉપાસકા તુમ્હે કત્થ વસથા’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘પાસાદે ભન્તે’’તિ વુત્તે ‘‘ભિક્ખૂનં પન ઉપાસકા પાસાદો ન વટ્ટતી’’તિઆદિના નયેન પવત્તા કથા **ઓભાસો** નામ. ઉપાસકેસુ પસ્સમાનેસુ ભૂમિયં રજ્જું પસારેત્વા ભૂમિં ભાજેત્વા ખાણુકે આકોટેત્વા ‘‘કિમિદં ભન્તે’’તિ વુત્તે ‘‘એત્થ આવાસં કરોમ ઉપાસકા’’તિઆદિકા કથા **નિમિત્તકથા** નામ. ગિલાનપચ્ચયે ચ ઇમિના નયેન યથારહં વેદિતબ્બં. સબ્બમેતં **અટ્ઠકથાય** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૪૨) વુત્તં.

૩૯૦-૩. ઇદાનિ કુટિકારસ્સ ભિક્ખુનો આપત્તિદસ્સનત્થમાહ ''**અદેસિતે**''તિઆદિ. તં ઉત્તાનત્થમેવ. **નિસેન્તસ્સા**તિ પાસાણે ઘંસિત્વા તિખિણં કરોન્તસ્સ. **પાચિત્તિયા સહા**તિ ''ભૂતગામપાતબ્યતાય પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૯૦) વુત્તપાચિત્તિયેન સદ્ધિં.

આપત્તિન્તિ પાચિત્તિયટ્ઠાને પાચિત્તિયઞ્ચેવ દુક્કટઞ્ચ ઇતરત્ર સુદ્ધપયોગદુક્કટઞ્ચાતિ આપત્તિં.

યા પનાતિ યા કુટિ. **પઠમે દુતિયે**તિ એત્થ ''પિણ્ડેહી''તિ કરણબહુવચનં વિભત્તિવચનવિપરિણામવસેન ''પિણ્ડે''તિ ભુમ્મેકવચનન્તં કત્વા યોજેતબ્બં, ''નિક્ખિત્તે''તિ અજ્ઝાહરિતબ્બં, ભાવલક્ખણે ભુમ્મં, નિક્ખિત્તે સતીતિ અત્થો.

૩૯૪. ''સચે અઞ્ઞસ્સા''તિ પદચ્છેદો. **વિપ્પકત**ન્તિ આરદ્ધમનિટ્ઠિતં. ''**અનાપત્તી**''તિ ઇદં નિટ્ઠિતે આપજ્જિતબ્બસઙ્ઘાદિસેસાભાવં સન્ધાયાહ. પુબ્બપયોગમત્તેન હિ પાચિત્તિયદુક્કટાનિપિ હોન્તિ, તાનિ પન દેસેતબ્બાનિ. ''**તથા**''તિ ઇમિના ''અનાપત્તી''તિ આકડ્ઢતિ, તેન સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિયા અભાવતો પુબ્બભાગે આપન્નાનં પાચિત્તિયદુક્કટાનં દેસેતબ્બતા ચ દીપિતા હોતિ. **તં કુટિ**ન્તિ તં વિપ્પકતકુટિં.

૩૯૫. **અઞ્ઞં** ભોજનસાલાદિં. **તથા**તિ અનાપત્તિમાહ.

૩૯૬. ''**કરોતો**''તિ ઇમિના ''કારાપયતો''તિપિ લબ્ભતિ. ઉભયેનાપિ ''**ક્રિયતો**''તિ ઇમસ્સ કારણં દસ્સેતિ. ''**અપ્પમાણિક**''ન્તિ ઇમિના સઙ્ઘાદિસેસસ્સ અઙ્ગં દસ્સેતિ.

૩૯૭. **ત**ન્તિ ''અપ્પમાણિક''ન્તિ એવં પચ્ચામસતિ. ''**ક્રિયાક્રિયતો**''તિ ઇદં કુટિયા કરણઞ્ચ વત્થુદેસનાય અકરણઞ્ચ ઉપાદાય વુત્તં.

કુટિકારસિક્ખાપદવણ્ણના.

૩૯૮. વત્થું અદેસેત્વાતિ સમ્બન્ધો, ''તેન વિહારકારકેન ભિક્ખુના વિહારવત્થું સોધેત્વા સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા''તિઆદિના (પારા॰ ૩૬૭) **પદભાજને** આગતનયેન વિહારં કારાપેન્તેન ભિક્ખુના વિહારવત્થું સોધેત્વા સમતલં કારેત્વા સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમ્મ વુડ્ઢાનં ભિક્ખૂનં પાદે વન્દિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા ''અહં ભન્તે મહલ્લકં વિહારં કત્તુકામો સસ્સામિકં અત્તુદ્દેસં, સોહં ભન્તે સઙ્ઘં વિહારવત્થુઓલોકનં યાચામી''તિ તિક્ખત્તું યાચિત્વા લદ્ધે વુટ્ઠે વા ભિક્ખૂ ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય સઙ્ઘેન સમ્મતે વા ભિક્ખૂ નેત્વા કતપરિકમ્મં વિહારવત્થું દસ્સેત્વા કુટિવત્થુઓલોકને વિય ગતભિક્ખૂહિ ઓલોકેત્વા સારમ્ભાદિભાવં ઉપપરિક્ખિત્વા અનારમ્ભસપરિક્કમનભાવં ઞત્વા આગન્ત્વા સઙ્ઘસ્સ આરોચિતે પુન તેન સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા વુડ્ઢાનં ભિક્ખૂનં પાદે વન્દિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા ''અહં ભન્તે મહલ્લકં વિહારં કત્તુકામો સસ્સામિકં અત્તુદ્દેસં, સોહં ભન્તે સઙ્ઘં વિહારવત્થુદેસનં યાચામી''તિ તિક્ખત્તું યાચિત્વા સઙ્ઘેન ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય વિહારવત્થુ દેસેતબ્બં , તથા અકત્વાતિ વુત્તં હોતિ. ઇહ સારમ્ભાદિ પઠમસિક્ખાપદે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં.

મહલ્લકન્તિ ''સસ્સામિકભાવેન સઞ્ઞાચિકકુટિતો મહન્તભાવો એતસ્સ અત્થીતિ મહલ્લકો. યસ્મા વા વત્થું દેસાપેત્વા પમાણાતિક્કમેનાપિ કાતું વટ્ટતિ, તસ્મા પમાણમહન્તતાયપિ મહલ્લકો''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૬૬) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન મહન્તભાવેન યુત્તન્તિ અત્થો. **વિહાર**ન્તિ ''વિહારો નામ ઉલ્લિત્તો વા હોતિ અવલિત્તો વા

ઉલ્લિત્તાવલિત્તો વા''તિ (પારા॰ ૩૭૧) **પદભાજને** વુત્તપ્પકારં સેનાસનન્તિ અત્થો. વિહરન્તિ અસ્મિન્તિ વિગ્ગહો. ઉલ્લિત્તાદિસરૂપં પુરિમસિક્ખાપદે વુત્તનયમેવ. તં વિહારં યો કરેય્યાતિ યોજના. કરેય્ય વા કારાપેય્ય વાતિ પુબ્બે વુત્તનયમેવ. **અત્તવાસત્થ**ન્તિ અત્તનો વાસં પટિચ્ચ, ઇમિના પરસ્સ વાસત્થાય કરોતિ, અનાપત્તીતિ બ્યતિરેકતો વિઞ્ઞાયતિ. "**ગરુક**"ન્તિ એત્થ વત્થુદેસનાય અકારાપનેન "એકોવ સઙ્ઘાદિસેસો હોતી''તિ પુબ્બે વુત્તવિકપ્પત્તયં ન ગહેતબ્બં. ઇદઞ્ચ વક્ખતિ "પમાણા...પે॰... સઙ્ઘાદિસેસતા''તિ (વિ॰ વિ॰ ૩૯૯ આદયો).

૩૯૯. **ક્રિયાસમુટ્ઠાનાભાવ**ન્તિ પમાણાતિક્કમેપિ આપત્તિયા અસમ્ભવતો કિરિયાસમુટ્ઠાનસ્સ ઇધ અભાવો ઞાતબ્બો. **ક્રિય...પે॰... લક્ખયે**તિ એત્થ બ્યતિરેકતો અદેસિતવત્થુકતાય અકિરિયાસમુટ્ઠાનતા અનુઞ્ઞાતા.

મહલ્લકવિહારકથાવણ્ણના.

૪૦૧-૩. **તેસૂ**તિ ચતુવીસતિયા પારાજિકેસુ. **ભિક્ખુનો અનુરૂપાનિ એકૂનવીસતી**તિ ભિક્ખુનીનં પટિનિયતા ઉબ્ભજાણુમણ્ડલિકાદયો ચત્તારો તદનુલોમાય વિબ્ભન્તભિક્ખુનિયા સહ પઞ્ચ પારાજિકે વિના ભિક્ખુનો અનુરૂપા સેસા એકૂનવીસતિ પારાજિકા.

ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે **પદભાજને** "પારાજિકેન ધમ્મેનાતિ ચતુન્નં અઞ્ઞતરેના''તિ (પારા॰ ૩૮૬) વુત્તનયસ્સ ઇધ "એકૂનવીસતી''તિ વચનં વિરુજ્ઝતીતિ ચે? ન વિરુજ્ઝતિ. કસ્મા? યસ્મા પદભાજનં પાતિમોક્ખુદ્દેસાગતમત્તં ગહેત્વા પવત્તં, ઇદં પન બુદ્ધાનુમતિં ગહેત્વા વિનયપરિયત્તિપવત્તકાનં આચરિયાનં મતં ગહેત્વા પવત્તં, તસ્મા ન વિરુજ્ઝતીતિ ગહેતબ્બં. આચરિયો સબ્બપારાજિકાનં "બ્રહ્મચરિયા ચાવેય્ય''ન્તિ (પારા॰ ૩૮૫) વુત્તઅનુદ્ધંસનસ્સ એકન્તસાધનત્તા ભિક્ખુનીનં પટિનિયતસાનુલોમપારાજિકપઞ્ચકં વિના અવસેસં સબ્બં સઙ્ગણ્હિ, તેનેવ વિનયટ્ઠકથાય **ગણ્ઠિપદવિવરણે** "ચતુન્નં અઞ્ઞતરેનાતિ પાતિમોક્ખુદ્દેસે એવ આગતે ગહેત્વા વુત્તં, ઇતરેસં અઞ્ઞતરેનાપિ અનુદ્ધંસેન્તસ્સ સઙ્ઘાદિસેસોવા''તિ વુત્તં. તસ્મા "અનુદ્ધંસેય્યા''તિ (પારા॰ ૩૮૪) પાઠે અધિપ્પાયં ગહેત્વા પવત્તત્તા ઇમેસં આચરિયાનં મતં પમાણન્તિ ગહેતબ્બં. "તેસુ અઞ્ઞતરેના''તિ વક્ખમાનત્તા "એકૂનવીસતી''તિ એત્થ "યાની''તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ.

અઞ્ઞતરેન અમૂલકેનાતિ યોજના. **અમૂલકેના**તિ ચોદકસ્સ દસ્સનાદીહિ ચોદનામૂલેહિ વિરહિતત્તા અમૂલકં, પારાજિકં, તેન. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** "યં પારાજિકં ચોદકેન ચુદિતકમ્હિ પુગ્ગલે નેવ દિટ્ઠં ન સુતં ન પરિસઙ્કિતં, ઇદં એતેસં દસ્સનસવનપરિસઙ્કાસઙ્ખાતાનં મૂલાનં અભાવેન અમૂલકં નામા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૮૫-૩૮૬). એત્થ ચ મંસચક્ખુના વા દિબ્બચક્ખુના વા દિટ્ઠં **દિટ્ઠં** નામ . પકતિસોતેન વા દિબ્બસોતેન વા સુતં **સુતં** નામ. ચિત્તેન પરિસઙ્કિતં **પરિસઙ્કિતં** નામ. તં તિવિધં દિટ્ઠસુતમુતપરિસઙ્કિતવસેન.

તત્થ તાદિસે કમ્મનિયે ઓકાસે માતુગામેન સદ્ધિં ભિક્ખુનો અઞ્ઞથિયં પયોગં દિસ્વા અઞ્ઞથા ગહેત્વા "વીતિક્કમનં નુ ખોયમકાસી''તિ ગહણં **દિટ્ઠપરિસઙ્કિતં** નામ. કુટ્ટતિરોહિતે ભિક્ખુમ્હિ માતુગામસ્સ સદ્દં સુત્વા તત્થ અઞ્ઞસ્સ વિઞ્ઞુપુરિસસ્સ સબ્ભાવં અજાનિત્વા "વીતિક્કમનં નુ ખોયમકાસી''તિ એવં ગહણં **સુતપરિસઙ્કિતં** નામ. વિહારપરિયન્તે તરુણમાતુગામપુરિસાનં દિવસં વીતિનામેત્વા ગતટ્ઠાને વિપ્પકિણ્ણપુપ્ફાનિ ઓલોકેત્વા, મંસસુરગન્ધઞ્ચ ઘાયિત્વા "ઇદં કસ્સ કમ્મ''ન્તિ ઉપપરિક્ખન્તેન ભિક્ખુનો ચેતિયપૂજિતમાલાગન્ધસ્સ પીતારિટ્ઠસ્સ ભિક્ખુનો સરીરગન્ધં ઘાયિત્વા "તં એતસ્સ કમ્મં નુ ખો''તિ કિરિયમાનસંસયો **મુતપરિસઙ્કિતં** નામ. એવરૂપસ્સ

દિટ્ઠસુતપરિસઙ્કિતમૂલકસ્સ અભાવતો અમૂલકેન પારાજિકેનાતિ અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન **સમન્તપાસાદિકાય** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૮૫-૩૮૬) વુત્તનયેન દટ્ઠબ્બો.

ચોદેતીતિ ''પારાજિકં ધમ્મં આપન્નોસી''તિઆદિવચનેન સયં ચોદેતિ. ચોદાપનં પન વક્ખતિ. **ચાવનચેતનો હુત્વા**તિ ''અપ્પેવ નામ નં ઇમમ્હા બ્રહ્મચરિયા ચાવેય્ય''ન્તિ ઉપ્પન્નેન પરં સાસના ચાવેતુકામેન ચિત્તેન સમન્નાગતો હુત્વા. ''**સુદ્ધં વા અસુદ્ધં વા**''તિ ઇદં ''ચોદેતી''તિ ઇમિના વુત્તચોદનાકિરિયાય કમ્મનિદ્દેસો, ''અઞ્ઞં ભિક્ખુ''ન્તિ સેસો, પારાજિકમનાપન્નં વા આપન્નં વા અઞ્ઞં ભિક્ખુન્તિ અત્થો. **યો**તિ માતિકાગતભિક્ખુ, ''દુટ્ઠો દોસો અપ્પતીતો''તિ ઇદં અજ્ઝાહરિતબ્બં, ઉપ્પન્નેન દોસલેસેન સયં દૂસિતો, પરઞ્ચ દૂસેન્તો પીતિસુખાદીહિ અપગતો યો ભિક્ખૂતિ અત્થો. વક્ખમાનેન ''તસ્સા''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો.

''કતે ઓકાસમ્હી''તિ પદચ્છેદો, ઓકાસં ''કારાપેત્વા''તિ (પારા॰ ૩૮૯) પાઠતો અન્તોનીતહેત્વત્થતાય ''**કતે**''તિ ''કારિતે''તિ એતસ્સ પરિયાયો હોતિ, ''ઓકાસં મે કરોહિ, અહં તં વત્તુકામો''તિ ઓકાસે કારાપિતેતિ અત્થો. ''અકતે ઓકાસે''તિ પદચ્છેદો , પુબ્બે વુત્તોયેવત્થો. **દુક્કટાપત્તિયા સહા**તિ ઓકાસસ્સ અકારાપિતત્તા દુક્કટાપત્તિયા સદ્ધિં.

૪૦૪-૫. **કોણ્ઠોસી**તિ ધુત્તોસિ. **જેટ્ઠબ્બતિકોસી**તિ કાલીદેવીવતનિયુત્તોસિ. કાલીદેવી કિર સિરિદેવિયા જેટ્ઠા, તસ્મા તસ્સા વતધરો જેટ્ઠબ્બતિકો વુચ્ચતિ. તં પન વતં સમાદિયિત્વા પૂરેન્તો સકલસરીરે મસિં મક્ખેત્વા કાકપત્તાનિ મુટ્ઠિયં કત્વા કાલીદેવિં ફલકે લિખાપેત્વા તં કાજકોટિયં બન્ધિત્વા ઉચ્છિટ્ઠોદકાદિઅસુચિસન્નિચિતઓલિગલ્લં પવિસિત્વા ''દુસ્સીલોસિ નિસ્સીલોસિ સીલવિરહિતોસી''તિ થોમેન્તો વિચરતીતિ.

દુસ્સીલત્તા એવ હીનજ્ઝાસયતાય **પાપધમ્મો** લામકસભાવોસિ. પૂતિના કમ્મેન સીલવિપત્તિયા અન્તો પવિટ્ઠત્તા **અન્તોપૂતિ**. છહિ દ્વારેહિ રાગાદિકિલેસાનુસ્સવનેન તિન્તત્તા **અવસ્સુતો**. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થમેવ. **ગરુકં નિદ્દિસે**તિ એત્થ ''કતોકાસમ્હી''તિ ચ ''તથેવ અકતોકાસે, દુક્કટાપત્તિયા સહા''તિ ચ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. એવમુત્તરત્રાપિ.

૪૦૬. **સમ્મુખા**તિ ચુદિતકસ્સ સમ્મુખા, અવિદૂરેતિ અત્થો. **હત્થમુદ્દાયા**તિ મુત્તપાણાદિવસેન. **તં** હત્થમુદ્દાય કથિતં. **પરો**તિ યં ચોદેસિ, સો ચુદિતકો પરો. **ભિક્ખુનો**તિ ચોદકસ્સ ભિક્ખુનો.

૪૦૭. **સમ્મુખે ઠત્વા**તિ ચુદિતકસ્સ આસન્ને ઠત્વા. ''**ચોદાપેન્તસ્સા**''તિ એતસ્સ કમ્મભાવતો પરોતિ ઇદં ઉપયોગન્તવસેન સમ્બન્ધિતબ્બં. એવમુત્તરત્ર. **કેનચી**તિ અઞ્ઞેન કેનચિ પુગ્ગલેન. **તસ્સ** ચોદકસ્સ. ''**ચોદાપેન્તસ્સા**''તિ પુન વચનં નિયમત્થં.

૪૦૮. **સોપી**તિ ઉગ્ગહાપિતત્તા ચોદનં કરોન્તો ઇતરો પયોજ્જકપુગ્ગલોપિ. **તેસં દ્વિન્નમ્પી**તિ પયોજકપયોજ્જકાનં દ્વિન્નમ્પિ.

૪૦૯. વુત્તટ્ઠાનં પણ્ણં વા સન્દેસં વા હરન્તો દૂતો નામ, સો ''**પણ્ણં વા સાસનં વા પેસેત્વા**''તિ ઇમિના સઙ્ગય્હતીતિ તસ્મિં વિસું અવત્તબ્બેપિ ''**દૂત**''ન્તિ વચનેન નિસ્સટ્ઠદૂતમાહ . પણ્ણં વા અદત્વા ''એવઞ્ચ એવઞ્ચ

વદા’’તિ સાસનઞ્ચ અદત્વા ‘‘તં ચોદેહી’’તિ અત્થમત્તમેવ દત્વા નિસ્સટ્ઠો ભિક્ખુ ઇધ ‘‘નિસ્સટ્ઠદૂતો’’તિ ગહેતબ્બો.

અથ વા ‘‘**દૂત**’’ન્તિ ઇમિના ચોદેતું ઉગ્ગહાપેત્વા, તમનુગ્ગહાપેત્વા વા નિસ્સટ્ઠો ભિક્ખુ દૂતોયેવ ગહેતબ્બો. ‘‘**પણ્ણ**’’ન્તિ ઇમિના પબ્બજિતસ્સ વા અપબ્બજિતસ્સ વા કસ્સચિ હત્થે ચોદનં લિખિત્વા દિન્નપણ્ણં ગહેતબ્બં. **સાસન**ન્તિ ‘‘પારાજિકં આપન્નો’’તિઆદિના નયેન વત્વા પેસિયમાનં સાસનં ગહેતબ્બં. ઇદં તયમ્પિ દૂરે નિસીદિત્વા અઞ્ઞેહિ કારાપનતો ‘‘**ચોદાપેન્તસ્સા**’’તિ આહ. ‘‘પર’’ન્તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. એત્થ ઓકાસકારાપનં નત્થિ.

૪૧૦. તથાતિ યથા અમૂલકેન પારાજિકેન સમ્મુખા ઓકાસે કારિતે, અકારિતે ચ, તથા અમૂલકેહિ સઙ્ઘાદિસેસેહીતિ વુત્તં હોતિ. ‘‘વુત્તે સમ્મુખા પરે’’તિ ભુમ્મવસેન અધિકતેન યોજેતબ્બં, ચોદેતિ ચોદાપેતીતિ વુત્તં હોતીતિ. **પાચિત્તિયાપત્તી**તિ ઓકાસે કારિતે કેવલા, અકારિતે દુક્કટેન સહાતિ ગહેતબ્બં. સમ્મુખા સેસાપત્તીહિ પરે વુત્તે ચાવનસઞ્ઞિનો દુક્કટં હોતીતિ યોજના. ઓકાસાકારાપનેનપિ દુક્કટમેવ હોતિ.

૪૧૧. અક્કોસનાધિપ્પાયસ્સાતિ ખુંસનાધિપ્પાયસ્સ. **અકતોકાસ**ન્તિ અકારિતોકાસં, ‘‘પર’’ન્તિ ઇમિના યોજેતબ્બં. **અત્તના**તિ ચોદકેન, ‘‘સયં અકારિતોકાસ’’ન્તિ ઇમિના યોજેતબ્બં. **સહ પાચિત્તિયેના**તિ ‘‘ઓમસવાદે પાચિત્તિય’’ન્તિ (પારા॰ ૧૪) વુત્તપાચિત્તિયેન સહ. **વદન્તસ્સા**તિ ચોદેન્તસ્સ વા ચોદાપેન્તસ્સ વા, એત્થ ‘‘સમ્મુખા’’તિ ઇદં વક્ખમાનસ્સ ‘‘અસમ્મુખા’’તિ એતસ્સ વિપરિયાયતો લબ્ભતિ, ચ-કારેન કારિતોકાસપક્ખે દુક્કટેન પાચિત્તિયસમ્બન્ધી.

૪૧૨. અસમ્મુખા વદન્તસ્સાતિ એત્થ ‘‘અક્કોસનાધિપ્પાયસ્સા’’તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. ‘‘અકતોકાસમત્તના’’તિ નાનુવત્તતિ. **સત્તહિ આપત્તીહી**તિ પારાજિકસઙ્ઘાદિસેસથુલ્લચ્ચયપાચિત્તિયપાટિદેસનીયદુક્કટદુબ્ભાસિતસઙ્ખાતેસુ સત્તસુ આપત્તિક્ખન્ધેસુ યેન કેનચીતિ વુત્તં હોતિ. ‘‘**તથા**’’તિ ઇમિના ‘‘અસમ્મુખા’’તિ ઇદં સઙ્ગણ્હાતિ. **કમ્મ**ન્તિ તજ્જનીયાદિસત્તવિધં કમ્મં.

૪૧૩. ઉમ્મત્તકાદીનન્તિ **આદિ**-સદ્દેન ‘‘અનાપત્તિ સુદ્ધે અસુદ્ધદિટ્ઠિસ્સ અસુદ્ધે અસુદ્ધદિટ્ઠિસ્સ ઉમ્મત્તકસ્સ આદિકમ્મિકસ્સા’’તિ (પારા॰ ૩૯૦) વુત્તે સઙ્ગણ્હાતિ. **પઞ્ચઙ્ગસંયુત**ન્તિ યં ચોદેતિ, તસ્સ ‘‘ઉપસમ્પન્નો’’તિ સઙ્ખ્યૂપગમનં, તસ્મિં સુદ્ધસઞ્ઞિતા, યેન પારાજિકેન ચોદેતિ, તસ્સ દિટ્ઠાદિવસેન અમૂલકતા, ચાવનાધિપ્પાયેન સમ્મુખા ચોદના, તસ્સ તઙ્ખણવિજાનનન્તિ ઇમેહિ પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ યુત્તં હોતિ.

૪૧૫. ઇદન્તિ ‘‘સિક્ખાપદ’’ન્તિ સેસો, ‘‘સિક્ખાપદ’’ન્તિ ચ ઇમિના તપ્પટિપાદનીયા આપત્તિયેવ ગય્હતિ. **તિસમુટ્ઠાન**ન્તિ કાયચિત્તતો, વાચાચિત્તતો, કાયવાચાચિત્તતોતિ સચિત્તકેહિ તીહિ સમુટ્ઠાનતો તિસમુટ્ઠાનં. તેનેવાહ ‘‘**સચિત્ત**’’ન્તિ. પટિઘચિત્તાનં દ્વિન્નં અઞ્ઞતરેન સહિતત્તા સચિત્તકં. તંસમ્પયુત્તાય દોમનસ્સવેદનાય વસેન **દુક્ખવેદનં**.

દુટ્ઠદોસકથાવણ્ણના.

૪૧૬. લેસમત્તન્તિ ‘‘અઞ્ઞમ્પિ વત્થું લિસ્સતિ સિલિસ્સતિ વોહારમત્તેનેવ ઈસકં અલ્લીયતીતિ લેસો, જાતિઆદીનંયેવ અઞ્ઞતરકોટ્ઠાસસ્સેતં અધિવચન’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૯૧) અટ્ઠકથાય દસ્સિતનિબ્બચનેસુ

‘‘લેસો નામ દસ લેસા જાતિલેસો નામલેસો’’તિઆદિના (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૩૯૪) નયેન **પદભાજને** વુત્તેસુ જાતિનામગોત્તાદીસુ દસસુ લેસેસુ અઞ્ઞતરલેસમત્તન્તિ વુત્તં હોતિ.

તત્થ **જાતિ** નામ ખત્તિયબ્રાહ્મણાદિજાતિ. **નામં** નામ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે ‘‘છગલકો દબ્બો મલ્લપુત્તો નામ, છગલિકા મેત્તિયા ભિક્ખુની નામા’’તિ ઠપિતં નામં વિય ચોદકેહિ ઠપિતનામઞ્ચ બુદ્ધરક્ખિતાદિસકનામઞ્ચાતિ દુવિધં નામં. **ગોત્તં** નામ ગોતમમોગ્ગલ્લાનાદિગોત્તં. **લિઙ્ગં** નામ દીઘતાદિસણ્ઠાનનાનત્તઞ્ચ કણ્હતાદિવણ્ણનાનત્તઞ્ચાતિ ઇદં દુવિધલિઙ્ગં. **આપત્તિલેસો** નામ લહુકાદિરૂપેન ઠિતપાચિત્તિયાદિઆપત્તિ. **પત્તો** નામ લોહપત્તાદિ. **ચીવરં** નામ પંસુકૂલાદિ. **ઉપજ્ઝાયો** નામ ચુદિતકસ્સ ઉપજ્ઝાયો. **આચરિયો** નામ ચુદિતકસ્સ પબ્બજ્જાચરિયાદિકો. **સેનાસનં** નામ ચુદિતકસ્સેવ નિવાસપાસાદાદિકં.

ચોદેય્યાતિ અઞ્ઞખત્તિયજાતિકં પુગ્ગલં પારાજિકં અજ્ઝાપજ્જન્તં દિસ્વા અત્તનો વેરિખત્તિયજાતિકં પુગ્ગલં ‘‘ખત્તિયો મયા દિટ્ઠો, પારાજિકં ધમ્મં અજ્ઝાપન્નોસી’’તિઆદિના નયેન ચોદેતિ. **ગરુકાપત્તિ** નામ સઙ્ઘાદિસેસો. **સચે ચાવનચેતનો**તિ ‘‘અપ્પેવ નામ નં ઇમમ્હા બ્રહ્મચરિયા ચાવેય્ય’’ન્તિ (પારા॰ ૩૯૨) વુત્તત્તા સચે ઇમં સાસના ચાવેય્યામીતિ અધિપ્પાયો હુત્વા ચોદેતીતિ વુત્તં હોતિ, ઇમિના બ્યતિરેકવસેન ન અઞ્ઞાધિપ્પાયોતિ વુત્તમેવ હોતીતિ પુરિમસિક્ખાપદટ્ઠકથાયં દસ્સિતેસુ ‘‘ચાવનાધિપ્પાયો અક્કોસાધિપ્પાયો’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૮૯) એવમાદિનાનપ્પકારાધિપ્પાયેસુ આપત્તિયા અઙ્ગભૂતં ચાવનાધિપ્પાયં દસ્સેત્વા સેસાધિપ્પાયે પટિક્ખિપતિ.

૪૧૭. તથાસઞ્ઞીતિ અયં પારાજિકમજ્ઝાપન્નોયેવાતિ તથાસઞ્ઞી. ‘‘ચોદેતિ વા ચોદાપેતિ વા’’તિ વુત્તત્તા ‘‘તથાસઞ્ઞી’’તિ ઇદં ‘‘ચોદાપેતી’’તિ ઇમિનાપિ યોજેતબ્બં. **સેસો**તિ એત્થ ‘‘પારાજિકાનિ વુત્તાની’’તિઆદિં કત્વા ‘‘સચિત્તં દુક્ખવેદન’’ન્તિ પરિયન્તં કત્વા દસ્સિતપઠમસિક્ખાપદવિનિચ્છયસઙ્ગાહકકથાપબન્ધેન વુત્તસબ્બવિનિચ્છયેસુ તંસિક્ખાપદનિયતં ‘‘અમૂલકેના’’તિ ઇદઞ્ચ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે ‘‘ભિક્ખુમન્તિમવત્થુના... પે॰... અનાપત્તિ સિયા’’તિ વુત્તમત્થઞ્ચ ઠપેત્વા અવસિટ્ઠસબ્બવિનિચ્છયોતિ અત્થો. **અનન્તરસમો મતો** હેટ્ઠા અનન્તરં વુત્તસિક્ખાપદેનેવ સદિસોતિ વેદિતબ્બો.

દુતિયદુટ્ઠદોસકથાવણ્ણના.

૪૧૮. સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સાતિ ‘‘સમગ્ગો નામ સઙ્ઘો સમાનસંવાસકો સમાનસીમાયં ઠિતો’’તિ **પદભાજને** વુત્તત્તા ચિત્તેન ચ કાયેન ચ એકીભૂતસ્સ સઙ્ઘસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. **ચ**-કારો પદપૂરણો, એવ-કારત્થો વા, નસમગ્ગસ્સાતિ બ્યતિરેકત્થો વેદિતબ્બો. **ભેદત્થં વાયમેય્યા**તિ ‘‘ઇમે કથં કદા ભિજ્જિસ્સન્તી’’તિ રત્તિન્દિવં ચિન્તેત્વા ઉપાયં ગવેસિત્વા પક્ખપરિયેસનાદિં કરેય્યાતિ અત્થો. વુત્તઞ્હિ **પાળિયં** ‘‘ભેદાય પરક્કમેય્યાતિ કથં ઇમે નાના અસ્સુ વિના અસ્સુ વગ્ગા અસ્સૂતિ પક્ખં પરિયેસતિ ગણં બન્ધતી’’તિ (પારા॰ ૪૧૨).

ભેદહેતુન્તિ ‘‘ઇધુપાલિ ભિક્ખુ અધમ્મં ‘ધમ્મો’તિ દીપેતિ, ધમ્મં ‘અધમ્મો’તિ દીપેતી’’તિઆદિના (પરિ॰ ૪૫૯) નયેન **ખન્ધકે** વુત્તં અટ્ઠારસભેદકરવત્થુસઙ્ખાતં સઙ્ઘભેદકારણમાહ . ઇદમેવ હિ **પદભાજને** વુત્તં ‘‘ભેદનસંવત્તનિકં વા અધિકરણન્તિ અટ્ઠારસભેદકરવત્થૂની’’તિ. **ગહેત્વા**તિ પગ્ગય્હ. **તિટ્ઠેય્યા**તિ નપ્પટિનિસ્સજ્જેય્ય. **પરિદીપયન્તિ** એત્થ પરિદીપેન્તો, ન પટિનિસ્સજ્જન્તોતિ અત્થો. યથાહ ‘‘તિટ્ઠેય્યાતિ ન પટિનિસ્સજ્જેય્યા’’તિ.

૪૧૯. **ભિક્ખૂહી**તિ તસ્સ સઙ્ઘભેદકસ્સ પરક્કમનં પસ્સન્તેહિ વા દૂરે ચે, ઠિતં પવત્તિં સુણન્તેહિ વા લજ્જીહિ સુપેસલેહિ સેસભિક્ખૂહિ. વુત્તઞ્હેતં ''ભિક્ખૂહીતિ અઞ્ઞેહિ ભિક્ખૂહિ. યે પસ્સન્તિ યે સુણન્તિ, તેહિ વત્તબ્બો''તિ (પારા॰ ૪૧૨). તસ્સ વદન્તેહિ એવં વત્તબ્બન્તિ વચનાકારદસ્સનત્થમાહ ''માયસ્મા સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સ ભેદાય પરક્કમિ, ભેદનસંવત્તનિકં વા અધિકરણં સમાદાય પગ્ગય્હ અટ્ઠાસિ, સમેતાયસ્મા સઙ્ઘેન, સમગ્ગો હિ સઙ્ઘો સમ્મોદમાનો અવિવદમાનો એકુદ્દેસો ફાસુ વિહરતી''તિ (પારા॰ ૪૧૧) પાઠં, તં એકદેસસઙ્ગહવસેન ઉપલક્ખેતુમાહ ''**ભેદત્થં...પે॰... ભેદકારણ**''ન્તિ. ઇતિ વત્તબ્બોતિ યોજના.

૪૨૦. **વુચ્ચમાનો હી**તિ એત્થ **હિ**-સદ્દો અપિ-સદ્દત્થો. ''**પી**''તિ વા પાઠો, તેહિ લજ્જિભિક્ખૂહિ ''માયસ્મા''તિઆદિના નયેન વિસું તિક્ખત્તું વુત્તોપીતિ અત્થો. **નિસ્સજ્જેય્ય ન ચેવ ન**ન્તિ તં ભેદાય પરક્કમનં અપ્પટિનિસ્સજ્જનપચ્ચયા દુક્કટાપત્તિં આપજ્જિત્વાપિ ન વિસ્સજ્જેય્યાતિ અત્થો. વુત્તઞ્હેતં ''નો ચે પટિનિસ્સજ્જતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૪૧૨). તથા હિ અપ્પટિનિસ્સજ્જન્તો હત્થેસુ, પાદેસુ ચ ગહેત્વા સઙ્ઘમજ્ઝે આનેત્વા તથેવ તિક્ખત્તું વુત્તોપિ તં અવિસ્સજ્જેત્વા દુક્કટાપત્તિં આપજ્જતીતિ ઇમિના ચ સઙ્ગહિતો. વુત્તઞ્હેતં ભગવતા ''સો ભિક્ખુ સઙ્ઘમજ્ઝમ્પિ આકડ્ઢિત્વા વત્તબ્બો 'માયસ્મા...પે॰... ફાસુ વિહરતી'તિ. દુતિયમ્પિ વત્તબ્બો. તતિયમ્પિ વત્તબ્બો. સચે પટિનિસ્સજ્જતિ, ઇચ્ચેતંકુસલં. નો ચે પટિનિસ્સજ્જતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ. ઇદં ઉભયત્થ દુક્કટં સામઞ્ઞેન વક્ખતિ ''તિક્ખત્તું પન વુત્તસ્સ, અપરિચ્ચજતોપિ ત''ન્તિ.

સમનુભાસિતબ્બોતિ એત્થ ''સો ભિક્ખૂ''તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં, ''યાવતતિય''ન્તિ સેસો, યથાહ ''સો ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ યાવતતિયં સમનુભાસિતબ્બો''તિ (પારા॰ ૪૧૧), તથા સઙ્ઘમજ્ઝેપિ તિક્ખત્તું વુચ્ચમાનોપિ નો વિસ્સજ્જેત્વા દુક્કટં આપન્નો સો આધાનગ્ગાહી ભિક્ખુ સઙ્ઘેન તિક્ખત્તું વુત્તં કમ્મવાચં વત્વા સમનુભાસિતબ્બોતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''યાવતતિયં સમનુભાસિતબ્બોતિ યાવ તતિયં સમનુભાસનં, તાવ સમનુભાસિતબ્બો, તીહિ સમનુભાસનકમ્મવાચાહિ કમ્મં કાતબ્બ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૧૧). **ત**ન્તિ ભેદાય પરક્કમનં, ભેદનસંવત્તનિકં અધિકરણં પગ્ગહેત્વા ઠાનઞ્ચ. **અચ્ચજ**ન્તિ, ઞત્તિચતુત્થાય કમ્મવાચાય વુચ્ચમાનાયપિ અચ્ચજન્તો. **ગરુકં ફુસે**તિ તતિયાય કમ્મવાચાય ''સો ભાસેય્યા''તિ **ય્ય**કારપ્પત્તાય સઙ્ઘાદિસેસં આપજ્જતિ.

૪૨૧. સઙ્ઘસ્સ ભેદાય પરક્કમન્તં ભિક્ખું દિસ્વા, સુત્વા, ઞત્વા ચ અવદન્તસ્સ ભિક્ખુનો દુક્કટન્તિ યોજના.

૪૨૨. કીવદૂરે વસન્તેહિ સુત્વા ગન્ત્વા વત્તબ્બન્તિ આહ ''**ગન્ત્વા**''તિઆદિ. અડ્ઢયોજનમેવ **અડ્ઢયોજનતા**, તતો અધિકં વા. ગિલાનં પટિચ્ચ અડ્ઢયોજનં વુત્તં, ઇતરં પટિચ્ચ ''**અધિકં દૂરમ્પિ પન ગન્તબ્બ**''ન્તિ વુત્તં. તેનેવાહ ''**સચે સક્કોતી**''તિ. **તાવદે**તિ તદા એવ, અચિરાયિત્વાતિ અત્થો.

૪૨૩. **તિક્ખત્તું પન વુત્તસ્સા**તિ ''માયસ્મા''તિઆદિના નયેન વિસુઞ્ચ સઙ્ઘમજ્ઝે ચ તિક્ખત્તું વુત્તસ્સાપિ અપરિચ્ચજન્તસ્સ. **તં** ભેદાય પરક્કમાદિકં. ભેદપ્પવત્તિયા સુતક્ખણે સયં અગન્ત્વા પણ્ણં વા સાસનં વા પેસેન્તસ્સ આપત્તિં દસ્સેતુમાહ ''**દૂતં વા**''તિઆદિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૧૧) ''દૂતં વા પણ્ણં વા પેસેત્વા વદતોપિ આપત્તિમોક્ખો નત્થી''તિઆદિ.

૪૨૫. **ય્યકારે પન સમ્પત્તે**તિ ''યસ્સ નક્ખમતિ, સો ભાસેય્યા''તિ (પારા॰ ૪૧૩) તતિયકમ્મવાચાય અન્તે **ય્ય**કારે ઉચ્ચારિતે. **પસ્સમ્ભન્તી**તિ પટિપ્પસ્સમ્ભન્તિ, વૂપસમન્તીતિ અત્થો. **દુક્કટાદયો**તિ ઞત્તિયા દુક્કટં, દ્વીહિ કમ્મવાચાહિ દ્વે ચ થુલ્લચ્ચયા. યથાહ ''સઙ્ઘાદિસેસં અજ્ઝાપજ્જન્તસ્સ ઞત્તિયા દુક્કટં, દ્વીહિ કમ્મવાચાહિ

થુલ્લચ્ચયા પટિપ્પસ્સમ્ભન્તી’’તિ (પારા॰ ૪૧૪). તસ્મા ઞત્તિયા પુબ્બે બહિ ચ સઙ્ઘમજ્ઝે ચ તિક્ખત્તું વુત્તેપિ અપ્પટિનિસ્સજ્જનેન આપન્નાનિ દ્વે દુક્કટાનિ દેસેતબ્બાનીતિ વિઞ્ઞાયતિ.

ઇમિસ્સા કમ્મવાચાય કિં આપન્નાપત્તિયો પટિપ્પસ્સમ્ભન્તિ, ઉદાહુ અનાપન્નાતિ વિચારણાય ‘‘યો અવસાને પટિનિસ્સજ્જિસ્સતિ, સો તા આપત્તિયો ન આપજ્જતિ, તસ્મા અનાપન્ના પટિપ્પસ્સમ્ભન્તી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૧૪) **મહાસુમત્થેરસ્સ** વાદં ‘‘કિમનાપન્નાનં પટિપ્પસ્સદ્ધિયા’’તિ પટિબાહિત્વા ‘‘લિઙ્ગપરિવત્તને અસાધારણાપત્તિયો વિય આપન્ના પટિપ્પસ્સમ્ભન્તી’’તિ **મહાપદુમત્થેરસ્સ** વાદો ઠિતો.

૪૨૬. અકતે પન કમ્મસ્મિન્તિ યથાવુત્તસમનુભાસનકમ્મે અકતે. **અપરિચ્ચજતોપિ ચા**તિ તં સઙ્ઘભેદાય પરક્કમનં અપરિચ્ચજન્તસ્સાપિ. ‘‘**સઙ્ઘાદિસેસેના**’’તિ ઇમિના કમ્મં અકત્વા સઙ્ઘમજ્ઝે ચ બહિ ચ તિક્ખત્તું વુચ્ચમાનસ્સ અપ્પટિનિસ્સજ્જનેન દુક્કટં પન હોતીતિ બ્યતિરેકતોવ દસ્સેતિ.

૪૨૭. પુબ્બે વાતિ ઞત્તિયા પુબ્બે વિસું, સઙ્ઘમજ્ઝે વા તિક્ખત્તું વુચ્ચમાનેપિ. **તઙ્ખણેપી**તિ ઞત્તિક્ખણે વા. ઞત્તિયા અનિટ્ઠિતાયપિ **પચ્છાપિ**, ઇમસ્સ અવધિં દસ્સેતિ ‘‘**અસમ્પત્તે યકારસ્મિ**’’ન્તિ. **પટિનિસ્સજ્જતોપિ ચ** તસ્સ સઙ્ઘાદિસેસેન અનાપત્તિ પકાસિતાતિ પઠમગાથાય પચ્છિમડ્ઢં ઇધાનેત્વા યોજેતબ્બં.

૪૨૮. એત્તાવતા ‘‘અનાપત્તિ અસમનુભાસન્તસ્સ પટિનિસ્સજ્જન્તસ્સ ઉમ્મત્તકસ્સ ખિત્તચિત્તસ્સ વેદનાટ્ટસ્સ આદિકમ્મિકસ્સા’’તિ (પારા॰ ૪૧૬) પાઠે ‘‘પટિનિસ્સજ્જન્તસ્સા’’તિ પદેન ગહિતેસુ ‘‘ઞત્તિતો’’તિઆદીસુ વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા તં નિગમેતું ‘‘**પટિનિસ્સજ્જતો વાપિ ત**’’ન્તિ આહ. નિગમનત્થજોતકો એવં-સદ્દો સામત્થિયા લબ્ભતિ, એવં ‘‘ઞત્તિતો’’તિઆદિના યથાવુત્તનયેન પટિનિસ્સજ્જન્તસ્સ વાતિ અત્થો. **ત**ન્તિ સઙ્ઘભેદપ્પયોગં. **અસમનુભાસતો વા**તિ અસમનુભાસિયમાનસ્સ. ‘‘અસમનુભાસિયતો’’તિ વત્તબ્બે વિકરણપચ્ચયલોપેન ‘‘અસમનુભાસતો’’તિ વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અસમનુભાસન્તસ્સાતિ અસમનુભાસિયમાનસ્સા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૧૬). ‘‘સઙ્ઘાદિસેસેન અનાપત્તિ પકાસિતા’’તિ અનુવત્તમાનત્તા ઇચ્છિતત્થે સિદ્ધેપિ પુન ‘‘અનાપત્તિ પકાસિતા’’તિ વચને પુનરુત્તતા આપજ્જતીતિ? નાપજ્જતિ, પદાવુત્તિ નામ અલંકારો હોતીતિ.

૪૨૯. ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ અત્થુપ્પત્તિયં સઙ્ઘભેદત્થં પઞ્ચ વત્થૂનિ યાચન્તેન દેવદત્તેન ‘‘સાધુ ભન્તે ભિક્ખૂ યાવજીવં મચ્છમંસં ન ખાદેય્યું, યો મચ્છમંસં ખાદેય્ય, વજ્જં નં ફુસેય્યા’’તિ (પારા॰ ૪૦૯) વુત્તે ‘‘અલં દેવદત્ત મયા તિકોટિપરિસુદ્ધં મચ્છમંસં અનુઞ્ઞાતં અદિટ્ઠં અસુતં અપરિસઙ્કિત’’ન્તિ (પારા॰ ૪૦૯) અનુઞ્ઞાતેસુ મચ્છમંસેસુ કપ્પિયાકપ્પિયવિનિચ્છયં પુબ્બે અનોકાસાભાવેન અવત્વા પકતં સિક્ખાપદવિનિચ્છયં નિટ્ઠાપેત્વા ઇદાનિ પત્તાવસેસં તં દસ્સેતું ‘‘**યઞ્હી**’’તિઆદિ આરદ્ધં . ‘‘તં તસ્સા’’તિ વક્ખમાનત્તા ‘‘**ય**’’ન્તિ ઇદં ‘‘ભિક્ખુ’’ન્તિ ઇમિના ચ ‘‘મચ્છમંસ’’ન્તિ એતેન ચ યોજેતબ્બં. **મચ્છ**ન્તિ ઓદકં. **મંસ**ન્તિ થલજાનં મંસં. **નિબ્બેમતિકો**તિ ‘‘મં ઉદ્દિસ્સ કત’’ન્તિ વા ‘‘સઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સ કત’’ન્તિ વા ઉપ્પન્નાય વિમતિયા વિરહિતો.

૪૩૦. સમુદ્દિસ્સ કતન્તિ સઙ્ઘં વા અત્તાનં વા ઉદ્દિસ્સ કતં. ‘‘**ઞત્વા**’’તિ ઇમિના અજાનિત્વા ભુઞ્જન્તસ્સ અનાપત્તિભાવમાહ.

૪૩૧. હત્થીનં અસ્સાનં અચ્છાનં મનુસ્સાનં અહીનં કુક્કુરાનં દીપીનં સીહાનં બ્યગ્ઘાનં તરચ્છાનં મંસં અકપ્પિયં હોતીતિ યોજના.

૪૩૨. સચિત્તકતા આપત્તિયાયેવ યુજ્જતિ, ઇધ પન તંહેતુકં મંસમેવ હેતુમ્હિ ફલૂપચારેન **સચિત્તક**ન્તિ ગહિતં. એત્થ ચિત્તં નામ અત્તાનં વા સઙ્ઘં વા ઉદ્દિસ્સ કતભાવજાનનચિત્તં. **સેસ**ન્તિ અનુદ્દિસ્સકતં અકપ્પિયમંસં. **અચિત્તક**ન્તિ વુત્તનયમેવ.

૪૩૩. પુચ્છિત્વાયેવાતિ અકપ્પિયમંસપરિહારત્થં દસસુ મંસેસુ નામઞ્ચ ઉદ્દિસ્સકતસ્સ પરિહારત્થં ઉભયસ્સાપિ પટિલદ્ધાકારઞ્ચ પુચ્છિત્વાયેવાતિ અત્થો. ઓદકેસુ મચ્છેસુ અકપ્પિયાભાવતો લદ્ધાકારોવ ઞાતબ્બો. મંસે દિટ્ઠમત્તેયેવ ''ઇદં અસુકમંસ''ન્તિ જાનન્તિ ચે, અપુચ્છિતેપિ દોસો નત્થિ. દાયકેસુ મંસસ્સાભાવે લદ્ધનિયામે અપુચ્છિતેપિ દોસો નત્થિ. યથા વા તથા વા વિમતિયા ઉપ્પન્નાય અપ્પટિગ્ગાહેત્વા નિસિન્ને ''કસ્મા ન પટિગ્ગણ્હથા''તિ પુચ્છિતે વિમતિયા ઉપ્પન્નાકારં વત્વા ''મયં તુમ્હે વા ઇતરે ભિક્ખૂ વા ઉદ્દિસ્સ ન કરિમ્હા''તિ વત્વા ''અમ્હાકમેવ સન્ધાય કતં, પણ્ણાકારત્થાય કતં, અતિથીનં વા અત્થાય કત''ન્તિઆદિના અત્તના લદ્ધપ્પકારં વત્વા ''સંસયં અકત્વા પટિગ્ગહેતબ્બ''ન્તિ વદેય્યું ચે, પટિગ્ગહેતું વટ્ટતીતિ સબ્બમિદં **અટ્ઠકથાય** વુત્તં.

ભિક્ખૂનં એતં વત્તન્તિ યોજના. **વત્તટ્ઠા**તિ સમ્માસમ્બુદ્ધેન મહાકરુણાય દેસિતં પાતિમોક્ખસંવરસીલં વિસોધેત્વા પટિપજ્જને પતિટ્ઠિતા. "**વિનયઞ્ઞુનો**"તિ ઇમિના વિનયં અજાનિત્વા ઉપદેસપ્પમાણેનેવ વત્તં પૂરેન્તેહિ વત્તસ્સ વિરોધોપિ સિયાતિ તે નિવત્તેતિ. "**વત્તટ્ઠા**"તિ વિસેસનેન વિનયં ઞત્વાપિ અપૂરણે નિવત્તેતિ. ઉભયેનપિ અત્તના વુત્તવિનિચ્છયસ્સ પરિસુદ્ધભાવં દીપેતિ.

૪૩૪. ઇદં સમનુભાસનન્તિ યથાવુત્તસિક્ખાપદમાહ. સમનુભાસનેન સાધેતબ્બા આપત્તિ સમનુભાસના કારણૂપચારેન. અઞ્ઞથા એકસમુટ્ઠાનાદિભાવો ન યુજ્જતિ. **એકસમુટ્ઠાનં** કાયવાચાચિત્તસઙ્ખાતં એકં સમુટ્ઠાનં એતસ્સાતિ કત્વા. **કાયકમ્મ**ન્તિ હત્થમુદ્દાવસેન કાયેન કાતબ્બસ્સ પટિનિસ્સજ્જનસ્સ અકતત્તા કાયકમ્મં. **વચીકમ્મ**ન્તિ વચસા કાતબ્બસ્સ અકતત્તા વચીકમ્મં. **અક્રિય**ન્તિ યથાવુત્તનયેન ''સઙ્ઘભેદોપક્કમનિવારણાય પરક્કમનં પટિનિસ્સજ્જામી''તિ કાયવિકારેન વા વચીભેદેન વા અવિઞ્ઞાપનતો અકિરિયં નામ હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

સઙ્ઘભેદકથાવણ્ણના.

૪૩૫. કિઞ્ચિપિ વત્તબ્બન્તિ ''એકો વા દ્વે વા તયો વા'તિ વુત્તસઙ્ઘભેદાનુવત્તકભિક્ખું પસ્સન્તેહિ સુણન્તેહિ લજ્જિભિક્ખૂહિ વિસુઞ્ચ સઙ્ઘમજ્ઝે ચ નેત્વા તિક્ખત્તુંયેવ સઙ્ઘભેદાનુવત્તનસ્સ અકત્તબ્બતં વત્વા તતો અનોરમન્તાનં ઞત્તિચતુત્થાય કમ્મવાચાય સમનુભાસનકમ્મં કાતબ્બ''ન્તિ ઇદઞ્ચ ''તતિયાનુસ્સાવનાય **ય્ય**-કારપ્પત્તાય આપજ્જનકસઙ્ઘાદિસેસતો પુબ્બે આપન્ના દુક્કટથુલ્લચ્ચયા પટિપ્પસ્સમ્ભન્તી''તિ ઇદઞ્ચ અનાપત્તિપકારો ચાતિ ઇમં સાધારણવિનિચ્છયં સન્ધાયાહ. વચનપ્પકારભેદો પન અત્થેવ, સો સઙ્ખેપતો **માતિકાય** (પારા॰ ૪૧૮-૪૧૯) વિત્થારતો **પદભાજને** (પારા॰ ૪૧૮-૪૧૯) આગતનયેન વત્તબ્બો. **અસ્સા**તિ દુતિયસઙ્ઘભેદસિક્ખાપદસ્સ. "**સમુટ્ઠાના...પે॰... મતા**"તિ ઇમિના સાધારણવિનિચ્છયો અતિદિટ્ઠોતિ દટ્ઠબ્બં.

દુતિયસઙ્ઘભેદકથાવણ્ણના.

૪૩૬. ઉદ્દેસપરિયાપન્નેતિ એત્થ ''સિક્ખાપદે''તિ સેસો, નિદાનપારાજિકસઙ્ઘાદિસેસઅનિયતવિત્થારસઙ્ખાતે પઞ્ચવિધઉદ્દેસલક્ખણપાતિમોક્ખે અન્તોગધસિક્ખાપદવિસયેતિ અત્થો. "**ઉદ્દેસપરિયાપન્ને સિક્ખાપદે**"તિ ઇમિના

‘‘અવચનીયમત્તાનં કરોતી’’તિ ઇમસ્સ વિસયં દસ્સેતિ. **ભિક્ખુ દુબ્બચજાતિકો**તિ એત્થ ‘‘યો’’તિ અજ્ઝાહારો. ‘‘દુબ્બચજાતિકોતિ દુબ્બચસભાવો, વત્તું અસક્કુણેય્યોતિ અત્થો’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૨૫-૪૨૬) **અટ્ઠકથાય** વુત્તદોવચસ્સતાય હેતુભૂતપાપિચ્છતાદીહિ એકૂનવીસતિયા ધમ્મેહિ સમન્નાગતો હુત્વા અત્તનિ વુત્તં અનુસિટ્ઠિં સાદરમગ્ગહણેન નાસનતા દોવચસ્સસભાવોતિ અત્થો. વુત્તઞ્હેતં **પદભાજને** ‘‘દુબ્બચજાતિકો હોતીતિ દુબ્બચો હોતિ દોવચસ્સકરણેહિ ધમ્મેહિ સમન્નાગતો અક્ખમો અપ્પદક્ખિણગ્ગાહી અનુસાસનિ’’ન્તિ (પારા॰ ૪૨૬).

અવચનીયમત્તાનં કરોતીતિ ‘‘મા મં આયસ્મન્તો કિઞ્ચિ અવચુત્થ કલ્યાણં વા પાપકં વા, અહમ્પાયસ્મન્તે ન કિઞ્ચિ વક્ખામિ કલ્યાણં વા પાપકં વા, વિરમથાયસ્મન્તો મમ વચનાયા’’તિ (પારા॰ ૪૨૫) વુત્તનયેન અત્તાનં અવચનીયં કરોતિ. **ગરુકં સિયા**તિ એત્થ ‘‘તસ્સા’’તિ ઇદં અજ્ઝાહારનયસમ્બન્ધેન લબ્ભતિ. તત્રાયં યોજના – દુબ્બચજાતિકો યો ભિક્ખુ ઉદ્દેસપરિયાપન્ને સિક્ખાપદે અત્તાનં અવચનીયં કરોતિ, તસ્સ ગરુકં સિયાતિ.

કિં વુત્તં હોતિ? યો ભિક્ખુ અત્તનો દોવચસ્સતં પસ્સન્તેહિ, સુણન્તેહિ ચ લજ્જિભિક્ખૂહિ ‘‘મા આયસ્મા અત્તાનં અવચનીયં અકાસિ…પે॰… અઞ્ઞમઞ્ઞવુટ્ઠાપનેના’’તિ (પારા॰ ૪૨૫) વુત્તનયેન તિક્ખત્તું વુત્તોપિ દુક્કટં આપજ્જિત્વાપિ ન વિસ્સજ્જેતિ, ‘‘સો ભિક્ખુ સઙ્ઘમજ્ઝમ્પિ આકડ્ઢિત્વા વત્તબ્બો’’તિ (પારા॰ ૪૨૬) વુત્તત્તા હત્થે ગહેત્વા આકડ્ઢિત્વાપિ સઙ્ઘમજ્ઝં નેત્વા તથેવ તિક્ખત્તું વુત્તે દુક્કટં આપજ્જિત્વાપિ ન વિસ્સજ્જેતિ, તસ્સ દુબ્બચજાતિકસ્સ ઞત્તિચતુત્થાય કમ્મવાચાય કરિયમાને સમનુભાસનકમ્મે તતિયાય કમ્મવાચાય **ય્ય**કારપ્પત્તાય પુબ્બે વુત્તનયેનેવ ઞત્તિયા દુક્કટં, દ્વીહિ કમ્મવાચાહિ થુલ્લચ્ચયે ચ પટિપ્પસ્સમ્ભયમાનો સઙ્ઘાદિસેસો હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૪૩૭. **દુબ્બચે**તિ એત્થ ‘‘સિક્ખાપદે’’તિ સેસો, તથા **સઙ્ઘભેદકવણ્ણને**તિ એત્થાપિ. સઙ્ઘભેદો એવ **સઙ્ઘભેદકો**, તં વણ્ણેતિ કથેતીતિ સઙ્ઘભેદકવણ્ણનં, કિં તં? સિક્ખાપદં, તઞ્ચ પઠમમેવ સઙ્ઘભેદકસિક્ખાપદં ગહેતબ્બં, તસ્મિં વુત્તનયેનાતિ યોજના. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘સમુટ્ઠાનાદીનિ પઠમસઙ્ઘભેદસદિસાનેવા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૨૫-૪૨૬). ‘‘**સબ્બો વિનિચ્છયો**’’તિ એતેન ઇધ દસ્સિતેન ‘‘ગરુકં સિયા’’તિ એતેન સઙ્ગહિતં સઙ્ઘાદિસેસાવસાનવિનિચ્છયં વજ્જેત્વા ‘‘અકતે પના’’તિઆદિગાથાત્તયેન વુત્તઅનાપત્તિપ્પકારે ચ ‘‘ઇદમેકસમુટ્ઠાન’’ન્તિઆદિગાથાય વુત્તસમુટ્ઠાનાદિકે ચ અતિદિસતિ.

દુબ્બચકથાવણ્ણના.

૪૩૮. **યો** કુલદૂસકો ભિક્ખુ, સો છન્દગામિતાદીહિ પાપેન્તો ભિક્ખુહિ **કમ્મે કરિયમાને તં** છન્દગામિતાદીહિ પાપનં અચ્ચજન્તો **ગરુકં ફુસે** સઙ્ઘાદિસેસં આપજ્જતીતિ યોજના. ‘‘કુલદૂસકોતિ કુલાનિ દૂસેતિ પુપ્ફેન વા ફલેન વા ચુણ્ણેન વા મત્તિકાય વા દન્તકટ્ઠેન વા વેળુયા વા વેજ્જિકાય વા જઙ્ઘપેસનિકેન વા’’તિ (પારા॰ ૪૩૭) વચનતો સદ્ધાસમ્પન્નકુલાનિ લાભં નિસ્સાય પુપ્ફદાનાદીહિ સઙ્ગણ્હિત્વા તથા અકરોન્તેસુ લજ્જિભિક્ખૂસુ કુલાનં સદ્ધાદૂસનતો **કુલદૂસકો**, ભિક્ખુ.

છન્દગામિતાદીહિ પાપેન્તોતિ કુલદૂસનકમ્મં કરોન્તં દિસ્વા વા સુત્વા વા અવચનતો આપજ્જિતબ્બદુક્કટતો મુચ્ચનત્થાય ‘‘આયસ્મા ખો…પે॰… અલન્તે ઇધ વાસેના’’તિ વદન્તે લજ્જી પેસલે ભિક્ખૂ ‘‘છન્દગામિનો ચ ભિક્ખૂ…પે॰… એકચ્ચં ન પબ્બાજેન્તી’’તિ છન્દગામિતાદીહિ ચતૂહિ અગતિગમનેહિ યોજેન્તોતિ અત્થો. **કમ્મે કરિયમાને**તિ યથાવુત્તનયેન અત્તાનં ગરહન્તાનં ભિક્ખૂનં કરિયમાનં અક્કોસનઞ્ચ પરિભાસનઞ્ચ યે પસ્સન્તિ, યે ચ

સુણન્તિ, તેહિ ''માયસ્મા એવં અવચ, ન ચ ભિક્ખૂ છન્દગામિનો...પે॰... અલન્તે ઇધ વાસેના''તિ તિક્ખત્તું વુચ્ચમાનોપિ દુક્કટં આપજ્જિત્વાપિ અપ્પટિનિસ્સજ્જન્તં હત્થે ગહેત્વા આકડ્ઢિત્વા સઙ્ઘમજ્ઝં આનેત્વા ''માયસ્મા એવં અવચા''તિઆદિના નયેનેવ પુનપિ તિક્ખત્તું વુત્તે દુક્કટં આપજ્જિત્વાપિ અપ્પટિનિસ્સજ્જન્તસ્સ ઞત્તિચતુત્થાય કમ્મવાચાય સમનુભાસનકમ્મે કરિયમાનેતિ વુત્તં હોતિ. **ગરુકં ફુસે**તિ ઞત્તિયા દુક્કટં, દ્વીહિ કમ્મવાચાહિ થુલ્લચ્ચયે ચ પટિપ્પસ્સમ્ભેન્તો તતિયકમ્મવાચાય અન્તે **ય્ય**કારે સમ્પત્તે સઙ્ઘાદિસેસં આપજ્જતીતિ વુત્તં હોતિ.

૪૩૯-૪૦. ''કુલાનિ દૂસેતિ પુપ્ફેન વા''તિઆદિના (પારા॰ ૪૩૭) નયેન વુત્તકુલદૂસનોપકરણભૂતચુણ્ણપણ્ણાદીસુ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**ચુણ્ણ**''ન્તિઆદિ. **ચુણ્ણ**ન્તિ સિરીસપણ્ણાદિચુણ્ણં. **પણ્ણ**ન્તિ તમ્બૂલપણ્ણતાલપણ્ણાદિખાદિતબ્બાખાદિતબ્બપણ્ણં. **ફલ**ન્તિ તાલપનસાદિફલં. **પુપ્ફ**ન્તિ ચમ્પકાદિપુપ્ફં. **વેળુ**ન્તિ અન્દોળિકાપાટં કિરણ્ડાદિકં વેળું. **કટ્ઠ**ન્તિ ગેહદારું, ઇન્ધનઞ્ચ. **મત્તિક**ન્તિ પાકતિકં, પઞ્ચવણ્ણં વા મત્તિકં.

અત્તનો સન્તકં, તાવકાલિકાદિવસેન ગહિતં વા ચુણ્ણં...પે॰... મત્તિકં કુલસઙ્ગહણત્થાય દદતો કુલદૂસનદુક્કટં હોતીતિ સમ્બન્ધો. **થેય્યા**તિ ચોરિકા. ''**દદતો**''તિ ઇદં સામિવચનં ''**કાતબ્બો**''તિ પચ્ચત્તવચનન્તં વિસેસિતબ્બમપેક્ખિત્વા ''દદન્તો''તિ વિભત્તિવિપરિણામેન પચ્ચત્તવચનન્તં અનુવત્તેતબ્બં. **કાતબ્બો**તિ એત્થ કારેતબ્બોતિ અત્થો. ઇમિના સઙ્ઘસન્તકં, ગણસન્તકં, અઞ્ઞપુગ્ગલસન્તકઞ્ચ ચુણ્ણાદિં કુલસઙ્ગહત્થં ચોરિકાય દેન્તો ભણ્ડગ્ઘેન કારેતબ્બોતિ ઇમં વિનિચ્છયં દસ્સેતિ. **સઙ્ઘઞ્ઞસન્તકે**તિ સઙ્ઘઞ્ઞસન્તકચુણ્ણાદિકેતિ અત્થો. એત્થ **અઞ્ઞ**-સદ્દેન ગણપુગ્ગલાનં ગહણં.

૪૪૧. સઙ્ઘિકં ગરુભણ્ડં વાતિ સઙ્ઘસન્તકં ગરુભણ્ડપહોનકં વા પણ્ણાદિકં. **સેનાસનનિયામિત**ન્તિ ''એત્તકા ફલરુક્ખાદયો સેનાસને નવકમ્મત્થાયા''તિ એવં નિયમિતં વા. **ઇસ્સરવતાયે વા**તિ **એવ**કારેન ''થેય્યા''તિ ઇદં નિવત્તિતં.

૪૪૨. હરિત્વા વાતિ અત્તનાયેવ હરિત્વા વા. ''પુપ્ફં દેન્તસ્સા''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. એસ નયો ઉપરિપિ. **હરાપેત્વા વા**તિ અઞ્ઞસ્સ હત્થે પેસેત્વા વા. **પક્કોસિત્વા વા**તિ આમન્તેત્વા વા પક્કોસાપેત્વા વાતિ ઉપલક્ખણતો લબ્ભતિ. **આગતસ્સ વા**તિ અત્તના એવ આગતસ્સ વા. ''**કુલસઙ્ગહણત્થાયા**''તિ વચનેન ''એવરૂપે અધિપ્પાયે અસતિ વટ્ટતી''તિ વુત્તત્તા ''ચેતિયં પૂજં કરોન્તાપિ 'પૂજેસ્સામા'તિ પુપ્ફાનિ ગહેત્વા ગચ્છન્તાપિ તત્થ તત્થ સમ્પત્તાનં ચેતિયપૂજનત્થાય દેન્તિ, એતમ્પિ પુપ્ફદાનં નામ ન હોતી''તિઆદિકં (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૬-૪૩૭) **અટ્ઠકથા**ગતં સબ્બં વિનિચ્છયં દસ્સિતં હોતિ.

૪૪૩. એવં ઉસ્સગ્ગં દસ્સેત્વા અપવાદં દસ્સેતુમાહ ''**હરિત્વા વા**''તિઆદિ. ''**હરાપેત્વા**''તિ ઇમિના યોજેતબ્બસ્સ **વા**-સદ્દસ્સ અવુત્તસમ્પિણ્ડનત્થતાય ''પક્કોસિત્વા વા પક્કોસાપેત્વા વા, આગતાનં વા''તિ ચ સઙ્ગય્હતિ. **આગતસ્સેવા**તિ **એવ**કારેન હરિત્વા દાનાદિં નિવત્તેતિ.

૪૪૪. તઞ્ચાતિ માતાપિતુઆદીનં તં પુપ્ફદાનઞ્ચ. **વત્થુપૂજત્થ**ન્તિ રતનત્તયપૂજનત્થં. **ન પનઞ્ઞથા**તિ અઞ્ઞેન પકારેન દાતું ન વટ્ટતિ. યેન પકારેન દાતું ન વટ્ટતિ, કોયં પકારોતિ આહ ''**સિવાદી**''તિઆદિ. **સિવાદિપૂજનત્થ**ન્તિ

મહિસ્સરાદિદેવતાપૂજનત્થઞ્ચ. **મણ્ડનત્થન્તિ** પિળન્ધનત્થં. એવં અદાતબ્બપ્પકારનિયમનેન ''ઇમં વિક્કિણિત્વા જીવિકં કપ્પેસ્સન્તી''તિ માતાપિતુઆદીનં દાતું વટ્ટતીતિ વદન્તિ.

૪૪૫. ''**ફલાદીસુ ...પે॰... વિનિચ્છયો**''તિ ઇમિના ''હરિત્વા વા હરાપેત્વા વા''તિઆદિના પુબ્બે વુત્તવિનિચ્છયો ફલપણ્ણાદીસુ સબ્બત્થ સમાનોતિ દસ્સેતિ.

૪૪૬. ''**પુપ્ફાદિભાજને**''તિ પુપ્ફફલાદીનં ભાજનકાલે. **સમ્મતેના**તિ પુપ્ફાદિભાજનત્થં **ખન્ધકે** વુત્તનયેન સઙ્ઘેન સમ્મતેન ભિક્ખુના. **અસ્સા**તિ ભાજનટ્ઠાનં આગતસ્સ. **ઇતરેના**તિ સઙ્ઘસમ્મુતિં વિના પુપ્ફાદીનિ ભાજાપેન્તેન. **ઞાપેત્વા દાતબ્બન્તિ** સબ્બં સઙ્ઘં જાનાપેત્વા દાતબ્બં.

૪૪૭. **ઉપડ્ઢભાવન્તિ** એકેન ભિક્ખુના લદ્ધબ્બભાગતો ઉપડ્ઢં. ''**થોકં થોક**''ન્તિ ઇમિના ઉપડ્ઢતોપિ અપ્પતરં ગહિતં.

૪૪૮. **પરિબ્બયવિહીનસ્સા**તિ તણ્ડુલાદિજીવિતવુત્તિવયમૂલરહિતસ્સ. **સમ્પત્તિસ્સરિયસ્સાપી**તિ અત્તનો સમીપમુપગતસ્સ ઇસ્સરસ્સ ચ. ''દાતબ્બં તુ સકં ફલ''ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. ''પરિબ્બયવિહીનાનં, દાતું સપરસન્તક''ન્તિ **ખુદ્દસિક્ખાય** આગતં, ઇધ ''સકં ફલ''ન્તિ વુત્તં. તત્થ પરવચનેન વિસ્સાસિકાનં ગહણં, ઇધ પન વિસ્સાસગ્ગાહેન ગહેત્વા દીયમાનમ્પિ સસન્તકમેવાતિ ''સક''ન્તિ વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં.

૪૪૯-૫૦. યત્ર સઙ્ઘારામે સઙ્ઘેન ફલરુક્ખપરિચ્છેદં કત્વા કતિકા કતાતિ યોજના, ''આગન્તુકાનં એત્તકં ફલં દાતબ્બ''ન્તિ ફલપરિચ્છેદં કત્વા વા ''એત્તકેસુ રુક્ખેસુ ફલં દાતબ્બ''ન્તિ રુક્ખપરિચ્છેદં કત્વા વા સઙ્ઘેન કતિકા યેન પકારેન કતાતિ અત્થો. **તત્રાગતસ્સપી**તિ એવં ઠપિતકતિકવત્તં તં સઙ્ઘારામં ફલત્થાય આગતસ્સાપિ.

યથાપરિચ્છેદન્તિ સઙ્ઘેન તથાકતફલરુક્ખપરિચ્છેદમનતિક્કમ્મ. **દદતો**તિ ઓચિનિત્વા ઠપિતફલં, કપ્પિયકારકેહિ ઓચિનાપેત્વા વા દેન્તસ્સ. ઓચિતફલે ચ કપ્પિયકારકે ચ અસતિ ફલત્થાય આગતેસુ વત્તિતબ્બવિધિં દસ્સેતુમાહ ''**દસ્સેતબ્બાપિ વા**''તિઆદિ. ''વત્વા''તિ સેસો. **ચ**-કારં **અપિ**-સદ્દેન એકતો કત્વા ''અપિચા''તિ યોજના. એવં વત્વા સઙ્ઘેન પરિચ્છિન્નરુક્ખા દસ્સેતબ્બાતિ ઇમિના ''ઇધ ફલાનિ સુન્દરાનિ, ઇતો ગણ્હથા'તિ એવં પન ન વત્તબ્બ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૬-૪૩૭) **અટ્ઠકથા** બ્યતિરેકતો દસ્સિતા હોતિ.

૪૫૧. ''**ખણિત્વા**''તિ એતેન ''ખણાપેત્વા''તિ ઇદમ્પિ સઙ્ગહિતં, ''કપ્પિયભૂમિ''ન્તિ વક્ખમાનત્તા **પથવિન્તિ** એત્થ ''અકપ્પિય''ન્તિ લબ્ભતિ. તેનેવાહ ''**પાચિત્તિયેના**''તિ. ''**માલાગચ્છ**''ન્તિ ઇમિના પુપ્ફૂપગે તરુણગચ્છે ચ મલ્લિકાસુમનાદિગુમ્બગાગચ્છે ચ સઙ્ગણ્હાતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાય** ''તરુણકા હિ પુપ્ફરુક્ખાપિ પુપ્ફગચ્છાપિ 'માલાવચ્છા'ત્વેવ વુચ્ચન્તી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧). **આદિ**-સદ્દેન ફલૂપગરુક્ખે ચ ભેસજ્જરસે ઓસધગચ્છે ચ સઙ્ગણ્હાતિ. ''રોપાપને''તિ વક્ખમાનત્તા ''**સય**''ન્તિ ઇદં ''રોપને''તિ ઇમિના યુજ્જતિ.

''સયં ખણિત્વા''તિ કસ્મા ન યુજ્જતીતિ? ''ખણાપેત્વા''તિ વક્ખમાનસ્સ અભાવા ચ ''યો પન ભિક્ખુ પથવિં ખણેય્ય વા ખણાપેય્ય વા, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૮૫) વચનતો ખણાપને પાચિત્તિયેન ભવિતબ્બત્તા ચ ''ખણિત્વા''તિ ઇમિના ચ ખણનખણાપનાનં દ્વિન્નમેવ ગહેતબ્બત્તા ન યુજ્જતિ. **કુલદૂસને**તિ કુલદૂસનનિમિત્તં.

અકપ્પિયપથવિં ખણિત્વા, ખણાપેત્વા ચ સયં માલાગચ્છાદિરોપને કતે **અસ્સ** માલાગચ્છાદિરોપકસ્સ ભિક્ખુનો અકપ્પિયપથવીખણનપચ્ચયેન **પાચિત્તિયેન** સદ્ધિં **કુલદૂસને** કુલદૂસનનિમિત્તં દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

૪૫૨. “**તથા**”તિ ઇમિના ‘‘સયં રોપને’’તિ ઇદં વિના અવસેસપ્પકારં સઙ્ગણ્હાતિ. “**અકપ્પિયેન વાક્યેના**”તિ ઇદં ‘‘અકપ્પિયપથવિં ખણાપેત્વા’’તિ ઇમિના ચ ‘‘રોપાપને’’તિ ઇમિના ચ યુજ્જતિ. ‘‘ઇમં ભૂમિં ખણ, ઇમં ગચ્છં રોપેહી’’તિઆદિકં અકપ્પિયં વોહારં વત્વા અકપ્પિયપથવિં ખણાપેત્વા માલાગચ્છાદિરોપનં કારાપેન્તસ્સાપિ તથેવ પાચિત્તિયઞ્ચ દુક્કટઞ્ચ હોતીતિ અત્થો.

ખણનરોપનેહિ દ્વીહિ પાચિત્તિયદુક્કટાનિ અવસિટ્ઠેહિ તદત્થિકેહિ સબ્બવોહારપયોગભેદેહિ કિં હોતીતિ આહ “**સબ્બત્થા**”તિઆદિ. **કુલદૂસને**તિ નિમિત્તે, વિસયે વા ભુમ્મં. અકપ્પિયેન વાક્યેન પન પથવિં ખણાપેત્વા અકપ્પિયેન વાક્યેન રોપાપનેપિ તથા પાચિત્તિયેન સહ કુલદૂસને ભિક્ખુનો દુક્કટં વુત્તં. **સબ્બત્થ** ઇતો પરેસુપિ તદત્થિકેન સબ્બવોહારબ્યાપારેસુ કુલદૂસનનિમિત્તં ભિક્ખુનો દુક્કટં વુત્તન્તિ યોજના.

૪૫૩. કપ્પિયભૂમિયા અત્તના ખણને, અકપ્પિયવોહારેન ખણાપને ચ પાચિત્તિયાભાવતો દુક્કટંયેવ વુત્તન્તિ આહ “**ઉભયત્થ ચા**”તિઆદિ. એત્થ ‘‘એવ’’ન્તિ સેસો, સો યથાવુત્તમત્થં નિગમેતિ. એવં યથાવુત્તનયેન કપ્પિયભૂમિયમ્પિ માલાગચ્છાદિરોપનરોપાપનસઙ્ખાતેસુ દ્વીસુ ઠાનેસુ ચ ભિક્ખુનો દુક્કટં વુત્તન્તિ યોજના.

૪૫૪. **સદુક્કટા પાચિત્તી**તિ ‘‘આવાટં ખણ, ગચ્છં રોપેહી’’તિ એકવારં આણત્તે બહૂ આવાટે ખણિત્વા બહૂસુ ગચ્છેસુ રોપિતેસુપિ આણત્તિયા એકત્તા દુક્કટેન સહ પાચિત્તિયં હોતીતિ અયમત્થો અકપ્પિયભૂમિં સન્ધાય વુત્તો. “**સુદ્ધં વા દુક્કટ**”ન્તિ ઇદં અકપ્પિયભૂમિયં કપ્પિયેન વોહારેન આવાટં ખણાપકસ્સ ચ કપ્પિયભૂમિયં અકપ્પિયવોહારેન આવાટં ખણાપકસ્સ ચ ‘‘ઇમં ગચ્છં રોપેહી’’તિ એકવારાણત્તપચ્ચયા આપજ્જિતબ્બં કુલદૂસનદુક્કટં સન્ધાય વુત્તં.

૪૫૫. **કપ્પિયેનેવ વાક્યેના**તિ એત્થ **કપ્પિયવાક્યં** નામ ‘‘એત્થ આવાટં જાન, એત્થ આવાટં જાનિતબ્બં, એત્થ આવાટેન ભવિતબ્બ’’ન્તિ એવરૂપં વાક્યઞ્ચ ‘‘ઇમં ગચ્છં એત્થ જાન, અયં ગચ્છો એત્થ જાનિતબ્બો’’તિઆદિવાક્યઞ્ચ. **એવ**કારેન અકપ્પિયવોહારઞ્ચ કપ્પિયાકપ્પિયમિસ્સકવોહારઞ્ચ નિવત્તેતિ. પરિયાયોભાસનિમિત્તકમ્મં પન ‘‘ઇતરત્તયં વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) **અટ્ઠકથા**વચનતો વટ્ટતિ. **ઉભયત્થ ચ ભૂમિયા**તિ કપ્પિયાકપ્પિયભૂમીસુ દ્વીસુ. **રોપને**તિ એત્થ સમ્બન્ધતો, પકરણતો ચ ‘‘માલાગચ્છાદીન’’ન્તિ લબ્ભતિ.

‘‘વાક્યેના’’તિ વુત્તત્તા ‘‘રોપાપને’’તિ વત્તબ્બો, ‘‘રોપને’’તિ કિમત્થમાહાતિ ચે? સુદ્ધકત્તુનિદ્દેસેન પયોજકસ્સાપિ સઙ્ગહેતબ્બતો ગાથાબન્ધવસેન વુત્તં. ઇમિના ઉપરિગાથાય ‘‘સયં રોપેતુ’’ન્તિ એત્થ ‘‘સય’’ન્તિ ઇમિના વિસેસેત્વા ‘‘રોપાપેતુ’’ન્તિ ઇદં નિવત્તેતિ. ‘‘પરિભોગત્થાય હિ કપ્પિયભૂમિયં વા અકપ્પિયભૂમિયં વા કપ્પિયવોહારેન રોપાપને અનાપત્તી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) **અટ્ઠકથાવિનિચ્છયો** ઇમાય ગાથાય સઙ્ગહિતોતિ વેદિતબ્બો. **કોચિ દોસો**તિ પાચિત્તિયઞ્ચ દુક્કટઞ્ચાતિ વુત્તદોસેસુ એકોપિ દોસો ન વિજ્જતીતિ અત્થો.

૪૫૬-૭. “**સયં રોપેતુ**”ન્તિ ઇદં ‘‘આરામાદીનમત્થાયા’’તિ ઇમિના સમ્બન્ધિતબ્બં.

આદિ-સદ્દેન વનાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. **સયં રોપિતસ્સ વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દેન ''રોપાપિતસ્સા''તિ ઇદં સઙ્ગણ્હાતિ, એતસ્સ વિસેસનત્થં ''કપ્પિયેન વોહારેના''તિ પાઠસેસો. અયં પન વિનિચ્છયો ''આરામત્થાય પન વનત્થાય ચ છાયત્થાય ચ અકપ્પિયવોહારમત્તમેવ ન વટ્ટતિ, સેસં વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) **અટ્ઠકથા**ગતનયેન વેદિતબ્બો. અન્તો આરામભૂસનત્થાય, બહિ અરઞ્ઞત્થાય વિય છાયત્થાય સુદ્ધચિત્તેન ''ઇમં જાના''તિઆદિકપ્પિયવોહારેન રોપાપિતરુક્ખે ચ કપ્પિયભૂમિયઞ્ચ અત્તના કતે વા અકપ્પિયવોહારેન કારાપિતે વા અકપ્પિયભૂમિયઞ્ચ કપ્પિયવોહારેન અત્તના કારાપિતે વા અઞ્ઞેહિ કતે વા આવાટે અત્તના રોપિતે રુક્ખે ચ ફલં પરિભુઞ્જિતું ઇચ્છતિ ચે, પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતીતિ અત્થો.

આરામાદીનમત્થાય કપ્પિયભૂમિયં સયં રોપિતસ્સ વા કપ્પિયભૂમિયં વા અકપ્પિયભૂમિયં વા કપ્પિયવોહારેન રોપાપિતસ્સ વા રુક્ખસ્સ યઞ્ચ ફલં, તં ફલં પરિભુઞ્જિતું ભિક્ખૂનં વટ્ટતીતિ યોજના. કત્થચિ પોત્થકેસુ ''આરામાદીનમત્થાયા''તિ ગાથાય લિખિતટ્ઠાને ''કુલસઙ્ગહણત્થાયા''તિઆદિગાથા દિસ્સતિ. સા પાળિક્કમવિરુદ્ધત્તા અટ્ઠાનપ્પયુત્તા, ''પુપ્ફાન''ન્તિઆદિગાથાય પુરતો વુચ્ચમાના પન ઠાનપ્પયુત્તા હોતિ.

૪૫૮. **સબ્બત્થા**તિ આરામાદિઅત્થાય પુબ્બે વિય અત્તના રોપિતેસુ, રોપાપિતેસુ ચ સબ્બેસુ માલાગચ્છાદીસુ. **અકપ્પિયોદકેનેવ પાચિત્તી**તિ ''યો પન ભિક્ખુ જાનં સપ્પાણકં ઉદકં તિણં વા મત્તિકં વા સિઞ્ચેય્ય વા સિઞ્ચાપેય્ય વા, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૪૦) વુત્તા પાચિત્તિ એવ, ન દુક્કટન્તિ અત્થો.

૪૫૯. ઇદાનિ દુક્કટેન સદ્ધિં પાચિત્તિયવિસયં દસ્સેતિ ''**કુલ...પે॰... દુક્કટ**''ન્તિ. **સિઞ્ચતો**તિ કપ્પિયોદકેનેવ સિઞ્ચતો, સિઞ્ચાપયતો ચ.

૪૬૦. **તેસંયેવ દ્વિન્નં પન અત્થાયા**તિ કુલદૂસનપરિભોગાનં દ્વિન્નમત્થાય. **સિઞ્ચને સિઞ્ચાપને**તિ એત્થ ''માલાગચ્છાદીન''ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ. **દુક્કટ**ન્તિ એત્થ ''કેવલ''ન્તિ સેસો.

૪૬૧. **ઓચિનાપને**તિ અઞ્ઞેહિ પુપ્ફાનં ઓચિનાપને. **સયમોચિનને ચાપી**તિ અત્તનાવ ઓચિનને ચ. **સપાચિત્તિયદુક્કટ**ન્તિ ''ભૂતગામપાતબ્યતાય પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૯૦) વુત્તત્તા પુપ્ફોચિનનહેતુ પાચિત્તિયઞ્ચ કુલદૂસનદુક્કટઞ્ચ હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૪૬૨. પૂજાદિઅત્થાય, કુલસઙ્ગહત્થાય ચ પુપ્ફાનં ઓચિનનઓચિનાપનાનિ કારાપેન્તસ્સ આપત્તિયા આપજ્જનપ્પકારં દસ્સેતુમાહ ''**પુપ્ફાન**''ન્તિ. ''પુપ્ફાનં ગણનાય પાચિત્તિયં હોતી''તિ વુત્તત્તા **પુપ્ફમોચિનતો**તિ એત્થ ''વિસું વિસુ''ન્તિ સેસો. એકેકપુપ્ફં ઓચિનન્તસ્સ પુપ્ફગણનાય પાચિત્તિયં હોતીતિ અત્થો. ''એકેન પયોગેન બહૂનિ પુપ્ફાનિ ઓચિનન્તસ્સ પન પયોગગણનાય હોતી''તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં ઇધ બ્યતિરેકતો લબ્ભતિ. ''**ઓચિનતો**''તિ ઇમિના ''ઓચિનાપયતો''તિ ઇદઞ્ચ કિરિયાસામઞ્ઞે વિસેસસ્સ અન્તોગધભાવતો વા ઉપલક્ખણતો વા દસ્સિતન્તિ.

તત્થ ચ પુપ્ફાનિ વિસું વિસું વત્વા ઓચિનાપેન્તસ્સ પુપ્ફાનં ગણનાય હોતીતિ ઇદમેવ આપજ્જતિ. એકવારમાણત્તેન બહૂનિ પુપ્ફાનિ બહૂસુ ચ વારેસુ ઓચિતેસુ આણત્તિગણનાય હોતીતિ વિનિચ્છયો દટ્ઠબ્બો. ઇદં સબ્બપ્પકારં અનન્તરવુત્તગાથાય દસ્સિતવિધિમ્હિ ચ દટ્ઠબ્બન્તિ ઞાપેતુમાહ ''**કુલત્થં ચે સદુક્કટા**''તિ. **કુલત્થ**ન્તિ

કુલસઙ્ગહત્થં. ‘‘સદુક્કટા’’તિ વુત્તત્તા પાચિત્તિયઞ્ચ દુક્કટઞ્ચ પુપ્ફગણનાય હોતીતિ સિદ્ધં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘પુપ્ફગણનાય દુક્કટપાચિત્તિયાની’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧).

૪૬૩. ગન્થનં **ગન્થો**, તેન નિબ્બત્તં **ગન્થિમં**. એસ નયો સબ્બત્થ. ગન્થિમાદિસરૂપં સયમેવ વક્ખતિ. સઙ્ગહણં **સઙ્ગહો**, પુપ્ફાનં સઙ્ગહોતિ વિગ્ગહો.

૪૬૪. ઇમાનિ ગન્થિમાદીનિ સરૂપતો દસ્સેતુમાહ ‘‘**તત્થ દણ્ડેન દણ્ડં વા**’’તિઆદિ. તત્થ **તત્થા**તિ તેસુ છસુ પુપ્ફસઙ્ગહેસુ. ‘‘**દણ્ડેન દણ્ડં વા**’’તિ ઇદં સદણ્ડઉપ્પલાદિકુસુમં સન્ધાયાહ. ‘‘**વણ્ટેનપિ ચ વણ્ટક**’’ન્તિ ઇદં સવણ્ટકરત્તકુસુમાદિં સન્ધાયાહ. **કરણં સબ્બ**ન્તિ કતં સબ્બં. ઇધ સબ્બત્થ કપ્પિયવિધિવિભાગં ‘‘સબ્બમેત’’મિચ્ચાદિગાથાયં વક્ખતિ.

૪૬૫. **સુત્તાદીહિ ગોપ્ફેત્વા**તિ એત્થ ‘‘વસ્સિકપુપ્ફાદીની’’તિ સેસો. સુત્તેન વા કદલિવાકાદીહિ વા વસ્સિકાદિપુપ્ફે ગન્થિત્વા કતપુપ્ફવિકારો **ગોપ્ફિમં** નામ. એકતો વણ્ટાનિ યસ્સાતિ વિગ્ગહો. **ઉભતોવણ્ટિકા**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. અપ્પત્થે વા સકત્થે વા **ક**-કારો દટ્ઠબ્બો. ઇત્થિલિઙ્ગવિસયે **ક**-કારતો પુબ્બાકારસ્સ **ઇ**-કારાદેસો.

સબ્બપુપ્ફાનં વણ્ટાનિ એકદિસાય કત્વા ગન્થિતપુપ્ફાવલિ **એકતોવણ્ટિકા** નામ, વણ્ટાનિ ઉભયદિસાય કત્વા ગન્થિતપુપ્ફાવલિ **ઉભતોવણ્ટિકા** નામાતિ **તં** ગોપ્ફિમં એવં દુવિધં હોતીતિ અત્થો. ‘‘વાકં વા વલ્લિં વા રજ્જું વા દિગુણં કત્વા તત્થ નીપકદમ્બાદિવણ્ટરહિતાનિ પુપ્ફાનિ વેઠેત્વા ગહણં ગોપ્ફિમં નામા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧ અત્થતો સમાનં) **અટ્ઠકથાય** વુત્તં.

૪૬૬. **બુન્દેસૂ**તિ મૂલેસુ. **મકુલાદિક**ન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન વણ્ટરહિતમધુકાદિપુપ્ફઞ્ચ વણ્ટસહિતમલ્લિકાદિપુપ્ફઞ્ચ સઙ્ગહિતં. **સૂચિઆદીહી**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન તાલહીરાદિં સઙ્ગણ્હાતિ . **માલાવિકતી**તિ પુપ્ફમાલાવિકતિ. સૂચિઆદીહિ **મકુલાદિકં** પુપ્ફં બુન્દેસુ વિજ્ઝિત્વા આવુતા માલાવિકતિ **વેધિમં** નામાતિ વુચ્ચતીતિ યોજના.

૪૬૭. ‘‘**વેઠિમં** નામ પુપ્ફદામપુપ્ફહત્થકેસુ દટ્ઠબ્બ’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) **અટ્ઠકથાય** દસ્સિતપ્પકારેસુ પઠમપ્પકારં દસ્સેતિ ‘‘**વેઠેત્વા કતં માલાગુણેહિ વા**’’તિ. ધમ્મદેસનાય વા પટિમાય વા ધાતુયા વા પૂજં કત્તુકામા મુદ્ધનિ ઉજુકં કત્વા માલાદામકલાપં ઓલમ્બિત્વા અગ્ગે ઘટિકાકારદસ્સનત્થં માલાવલિયો અનેકક્ખત્તું પરિક્ખિપન્તા વેઠેન્તિ, ઇદં એવરૂપં માલાગુણકરણમ્પિ વેઠિમં નામાતિ વુત્તં હોતિ.

અઞ્ઞપ્પકારં દસ્સેતિ ‘‘**વાકાદીહિ ચ બદ્ધં વા**’’તિ, ‘‘બન્ધિત્વા’’તિપિ પાઠો, ‘‘કત’’ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. એકચ્ચે ઉપ્પલાદિદીઘદણ્ડકુસુમાનિ અટ્ઠ વા નવ વા દસ વા કલાપં કત્વા તેસમેવ દણ્ડાનં વાકેહિ વા અઞ્ઞેન યેન કેનચિ દણ્ડકગ્ગે ઠપેત્વા વા વિસું વા બન્ધિત્વા ઉપ્પલહત્થાદિં કરોન્તિ, તઞ્ચ વેઠિમં નામાતિ વુત્તં હોતિ. એતં દ્વયમ્પિ ન વટ્ટતિ.

કપ્પિયકારકેહિ ઓચિનિત્વા ઠપિતપુપ્ફાનિ સાટકે પક્ખિપિત્વા ભણ્ડિકં કત્વા બન્ધિતું ન વટ્ટતિ. તેસુયેવ પુપ્ફેસુ અચ્છિન્નેન દણ્ડેન વા તસ્મિંયેવ દણ્ડે અચ્છિન્નવાકેન વા કલાપં કત્વા બન્ધિતું, અંસભણ્ડિકાય પક્ખિપિત્વા

ગહેતુઞ્ચ વટ્ટતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘તેસંયેવ પન વાકેન વા દણ્ડેન બન્ધિતું અંસભણ્ડિકં વા કાતું વટ્ટતી’’તિ. ‘‘વાકેન વા દણ્ડેન વા’તિ ચ ઇદં અચ્છિન્દિત્વા પરિક્ખિપિત્વા બન્ધનં સન્ધાય વદન્તી’’તિ **સીહળગણ્ઠિપદે** વુત્તં. પદુમાદિપુપ્ફાનિ પદુમાદિપણ્ણેસુ નાળેહિ પવેસેત્વા નાળેહિ બહિ કત્વા પણ્ણેન પુપ્ફાનિ પટિચ્છાદેત્વા પણ્ણગ્ગે બન્ધિતું વટ્ટતિ. ‘‘દણ્ડે પન બન્ધિતું ન વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) ચ **અટ્ઠકથાય**મેવ વુત્તં.

૪૬૮. **પુપ્ફમાલાહિ પૂરણે**તિ પુપ્ફાવલીહિ પૂરણે. ઇદં કત્થ લબ્ભતીતિ આહ ‘‘**બોધિ**’’ન્તિઆદિ. **પુપ્ફપટં** નામ માલાવલિયો તન્તં વિય પસારેત્વા વત્થં વાયન્તેહિ વિય તિરિયઞ્ચ માલાવલીહિ વાયિતપટં વુચ્ચતિ. ઇદં પુપ્ફપટં માલાવલીહિ દીઘસો પૂરણં સન્ધાય પુરિમે ગહિતં, તિરિયતો વાયનં સન્ધાય વક્ખમાને વાયિમેપિ ગહિતન્તિ પુનરુત્તાભાવો વેદિતબ્બો. **પટાદીનન્તિ આદિ**-સદ્દેન ચેતિયધાતુકરણ્ડકવેદિકાદીનં ગહણં.

પરિક્ખેપેસુ લબ્ભતીતિ બોધિક્ખન્ધાદીનં પુનપ્પુનં પરિક્ખિપનેસુ લબ્ભતિ. બોધિક્ખન્ધાદયો પુપ્ફાવલીહિ પરિક્ખિપન્તેહિ પઠમવટ્ટટ્ઠાને પુપ્ફાવલિયા અનતિક્કામિતે પુરિમં નામ ઠાનં યાવ પાપુણાતિ, તાવ અઞ્ઞેન ગહેત્વા પરિક્ખિપન્તેન આહરિત્વા પુનપિ તસ્મિં ઠાને પત્તે અઞ્ઞસ્સ દાનવસેન બોધિક્ખન્ધં, ચેતિયં, ધાતુકરણ્ડકં વા પુપ્ફકઞ્ચુકેન છાદેતું વટ્ટતીતિ **અટ્ઠકથાય** વુત્તં. સચેપિ દ્વેયેવ ભિક્ખૂ ઉભોસુ પસ્સેસુ ઠત્વા પરિયાયેન હરન્તિ, વટ્ટતિયેવાતિ વદન્તિ. પુપ્ફપટવાયનત્થં પસારિયમાનપુપ્ફાવલીસુ ચ એસેવ વિનિચ્છયો.

દીઘપુપ્ફાવલિં નાગદન્તેસુ પક્ખિપિત્વા પુન પક્ખિપિતું ન વટ્ટતિ. ‘‘નાગદન્તેસુ પન પુપ્ફવલયં પવેસેતું વટ્ટતી’’તિ વુત્તત્તા અઞ્ઞેહિ વલયં કત્વા દિન્નપુપ્ફાવલિવલયં ધાતુકરણ્ડથુપિકાય પવેસેતું વટ્ટતિ. ‘‘માલાગુણેહિ પન બહૂહિપિ કતં પુપ્ફદામં લભિત્વા આસનમત્થકાદીસુ બન્ધિતું વટ્ટતી’’તિ વુત્તત્તા પુપ્ફદામપુપ્ફાવલીનં પુપ્ફરહિતાય સુત્તકોટિયા રજ્જુદણ્ડાદીસુ બન્ધિતું વટ્ટતિ.

૪૬૯. **પુપ્ફરૂપં** નામ ‘‘ગોપ્ફિમપુપ્ફેહેવ હત્થિઅસ્સાદિરૂપકાનિ કરોન્તિ, તાનિપિ વાયિમટ્ઠાને તિટ્ઠન્તી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) વુત્તત્તા તંતંરૂપસણ્ઠાનં કત્વા પુપ્ફાવલિયો નિવેસેત્વા કરિયમાનં હત્થિઅસ્સાદિરૂપં. ઇમસ્મિં **અટ્ઠકથા**પાઠે ‘‘તાનિપિ વાયિમટ્ઠાને તિટ્ઠન્તી’’તિ વુત્તત્તા ચ ‘‘અઞ્ઞેહિ કતપરિચ્છેદે પન પુપ્ફાનિ ઠપેન્તેન હત્થિઅસ્સાદિરૂપકમ્પિ કાતું વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) **અટ્ઠકથા**પાઠસ્સ **સારત્થદીપનિયં** ‘‘પુપ્ફાનિ ઠપેન્તેનાતિ અગન્થિતાનિ પાકતિકપુપ્ફાનિ ઠપેન્તેન. પુપ્ફદામં પન પૂજનત્થાય ભૂમિયં ઠપેન્તેન કુસાપેત્વા વા અકુસાપેત્વા વા દિગુણં કત્વા ઠપેતું ન વટ્ટતી’’તિ (સારત્થ॰ ટી॰ ૨.૪૩૧) વુત્તત્તા ચ ઇમં હત્થિઆદિરૂપં પૂરેન્તેન માલાવલિં અઞ્ઞેહિ કતપરિચ્છેદે સમ્બન્ધિત્વા પાસાણઆસનમઞ્ચપીઠહત્થિરૂપાદિમત્થકે ઠપેત્વા પૂજનપ્પકારો **વાયિમ**ન્તિ વિઞ્ઞાયતિ.

પુપ્ફપટન્તિ પુબ્બે વુત્તપ્પકારં પુપ્ફપટં પૂરેન્તેન એકાપિ પુપ્ફાવલિ પરિવત્તેત્વા ન ઠપેતબ્બા, વાયન્તેન અઞ્ઞેહિ પૂરિતેપિ એકાપિ પુપ્ફાવલિ ન પાતેતબ્બા, ઇદં પૂરિમવાયિમાનં નાનાકરણં. **આદિ**ગ્ગહણેન પુપ્ફજાલં સઙ્ગણ્હાતિ, તં કરોન્તસ્સ જાલચ્છિદ્દગણનાય દુક્કટં હોતિ. ‘‘ભિત્તિચ્છત્તબોધિત્થમ્ભાદીસુપિ એસેવ નયો’’તિ વુત્તત્તા છત્તાદીસુ ચ પુપ્ફજાલં ન દાતબ્બં.

૪૭૦. ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ સાધારણત્તા ‘‘**ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનઞ્ચા**’’તિ આહ. **બુદ્ધસ્સપી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દો સમ્ભાવને, ‘‘પૂજત્થ’’ન્તિ વત્તબ્બં, બુદ્ધસ્સ પૂજત્થાયપિ કાતું વા કારાપેતું વા ન વટ્ટતીતિ અત્થો. ધમ્મસઙ્ઘરતનાનિપિ ઉપલક્ખણતો સઙ્ગય્હન્તિ. સેસે કિમેવ વત્તબ્બન્તિ બ્યતિરેકત્થો.

૪૭૧. "**તથા**"તિ ઇમિના "સયં પરેહિ વા કારાપેતું ભિક્ખૂનઞ્ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ બુદ્ધસ્સપી"તિ અનન્તરગાથાય વુત્તમતિદિસતિ. **કલમ્બકન્તિ** દ્વિન્નં ધનુકાનમન્તરે ઓલમ્બકદામં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** "કલમ્બકોતિ અડ્ઢચન્દનાગદન્તન્તરે ઘટિકાદામઓલમ્બકો વુત્તો"તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧). એત્થ ચ **ઘટિકાદામઓલમ્બકો** નામ અન્તે ઘટિકાકારયુત્તો યમકદામઓલમ્બકો. **કાતુન્તિ** બન્ધિતું ન વટ્ટતીતિ યોજના. એકેકપુપ્ફદામં પન નિક્ખન્તસુત્તકોટિયા પબન્ધિત્વા ઓલમ્બિતું વટ્ટતિ. પુપ્ફદામદ્વયં સઙ્ઘટિતુકામેનપિ નિક્ખન્તસુત્તકોટિયાવ સુત્તકોટિ સઙ્ઘટિતું વટ્ટતિ. **અડ્ઢચન્દકમેવ વા**તિ "અડ્ઢચન્દાકારેન માલાગુણપરિક્ખેપો"તિ **અટ્ઠકથાય** વુત્તસરૂપં વા.

એત્થ ચ **અડ્ઢચન્દાકારેન માલાગુણપરિક્ખેપો** નામ અડ્ઢચન્દાકારેન માલાગુણસ્સ પુનપ્પુનં હરણપચ્ચાહરણવસેન પૂરેત્વા પરિક્ખિપનં. તેનેવ તં પૂરિમે પવિટ્ઠં. તસ્મા એતમ્પિ અડ્ઢચન્દાકારં પુનપ્પુનં હરણપચ્ચાહરણવસેન પૂરિતં ન વટ્ટતિ, એકવારં પન અડ્ઢચન્દાકારેન માલાગુણં હરિતું વટ્ટતીતિ વદન્તિ. કાતું ન વટ્ટતીતિ સમ્બન્ધો. "તદુભયમ્પિ પૂરિમેયેવ પવિટ્ઠ"ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. **અઞ્ઞેહિ પૂરિતન્તિ** અઞ્ઞેહિ આયતં પસારેત્વા પૂરિતં પુપ્ફપટં. **વાયિતુમ્પિ ચા**તિ તિરિયં એકપુપ્ફાવલિમ્પિ વાયિતું "ન વટ્ટતી"તિ ઇમિનાવ સમ્બન્ધો.

૪૭૨. પિટ્ઠકાચમયન્તિ તણ્ડુલપિટ્ઠાદીહિ કતઞ્ચેવ કાચમત્તિકાય ચ કતં પુપ્ફદામં. **ભેણ્ડુપુપ્ફમયમ્પિ ચા**તિ ભેણ્ડુદણ્ડકેહિ મલ્લિકાસુમનચમ્પકાદિસદિસં કત્વા છિદ્દેહિ કતદામઞ્ચ. "ગેણ્ડુપુપ્ફમય"ન્તિપિ લિખન્તિ. **ખરપત્તમયન્તિ** એત્થ **ખરપત્તં** નામ કુઙ્કુટ્ઠખચિતં પુપ્ફપટન્તિ વદન્તિ. **કાતુન્તિ** ગન્થનગન્થાપનાદીનિ કાતું. ભેણ્ડુખરપત્તદામાનં પટિક્ખિત્તત્તા ચેલાદીહિ કતદામમ્પિ ન વટ્ટતિ અકપ્પિયાનુલોમત્તાતિ વદન્તિ.

૪૭૩. હીરાદીહીતિ તાલનાળિકેરહીરાદીહિ. **આદિ**-સદ્દેન તિણસલાકાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. **પટાકત્થન્તિ** પટાકારેન પૂજનત્થં. "**વિજ્ઝન્તસ્સા**"તિ ઇમિના કણ્ટકેહિ વિજ્ઝનં, હીરાદીહિ આવુણનઞ્ચ સઙ્ગહિતં.

૪૭૫. અસોકપિણ્ડિઆદીનન્તિ અસોકપુપ્ફમઞ્જરિકાદીનં. **આદિ**-સદ્દેન **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) એતેહેવ સદ્ધિં દસ્સિતં જાલવિતાનં, છિદ્દાનિ દસ્સેત્વા કતવેદિકા, નાગદન્તકં, પુપ્ફચઙ્કોટકાપિધાનં, તાલપણ્ણવલયાદિઞ્ચ સઙ્ગણ્હાતિ. **ધમ્મરજ્જુયા**તિ એત્થ **સારત્થદીપનિયં** "ધમ્મરજ્જુ નામ ચેતિયં વા બોધિં વા પુપ્ફપવેસનત્થ આવજ્જિત્વા બદ્ધરજ્જૂ"તિ **મહાગણ્ઠિપદે, મજ્ઝિમગણ્ઠિપદે** ચ વુત્તં, તસ્મા તથા બદ્ધાય રજ્જુયા ચેતિયસ્સ ચ અન્તરે પુપ્ફાનિ પવેસેતું વટ્ટતીતિ વિઞ્ઞાયતિ. **ગણ્ઠિપદે** પન '**ધમ્મરજ્જુન્તિ** સિથિલવટ્ટિતં રજ્જું કત્વા બોધિં વા ચેતિયં વા પરિક્ખિપિત્વા ધમ્માસને વા લમ્બિત્વા તત્થ પુપ્ફાનિ પવેસેન્તી'તિ વુત્તં, તસ્મા સિથિલવટ્ટિતાય રજ્જુયા અન્તરેપિ પુપ્ફાનિ પવેસેતું વટ્ટતીતિ વિઞ્ઞાયતિ, વીમંસિત્વા યુત્તતરં ગહેતબ્બં. ઉભયત્થાપિ પનેત્થ નેવત્થિ વિરોધોતિ અમ્હાકં ખન્તી"તિ (સારત્થ॰ ટી॰ ૨.૪૩૧) લિખિતં.

૪૭૬. વિજ્ઝન્તસ્સપીતિ પિ-સદ્દેન ધમ્માસનવિતાનાદીસુ પુપ્ફપૂજનત્થં સયં કણ્ટકહીરાદિપ્પવેસનં સઙ્ગણ્હાતિ. "વિતાનાદીસુ પુપ્ફપૂજનત્થં કણ્ટકહીરાદિપ્પવેસનં ન વટ્ટતી'તિ ઇદં અટ્ઠકથાચરિયપ્પમાણતો ગહેતબ્બ"ન્તિ **સારત્થદીપનિયં** વુત્તં.

૪૭૭. કપ્પિયવચનં નામ "એવં જાન, એવં કતે સોભેય્ય, યથા એતાનિ પુપ્ફાનિ ન વિકિરિયન્તિ, તથા કરોહી"તિઆદિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૧) **અટ્ઠકથા**ગતં કપ્પિયવચનં. **વત્થુપૂજનેતિ** રતનત્તયપૂજને. નિમિત્તાદીસુ **નિમિત્તં** નામ પુપ્ફાનિ ચ ગન્થનવાકે ચ ગહેત્વા ગન્થિતું જાનન્તાનં સમીપે ઠપનં. **ઓભાસો** નામ "તુમ્હેહિ

પિળન્ધિતકુસુમાનિ કસ્મા ન વિકિરન્તી''તિ વુત્તે ''ગન્થિતત્તા''તિ ચે વદતિ, નનુ પૂજનકપુપ્ફાનિ ગન્થિતું ન વટ્ટતીતિઆદિવચનાનિ. **પરિયાયો** નામ પણ્ડિતેહિ પુપ્ફાનિ યથા ન વિકિરિયન્તિ, તથા ગન્થિત્વા પૂજેતું મનાપન્તિઆદિવચનં. **પકાસિતા** અટ્ઠકથાયં.

૪૭૮. ''કુલાનિ દૂસેતિ પુપ્ફેન વા''તિઆદિપાઠે (પારા॰ ૪૩૭) ''વેજ્જિકાય વા જઙ્ઘપેસનિકેન વા''તિ (પારા॰ ૪૩૭) વુત્તં વેજ્જકમ્માદિં કુલદૂસનતો વિસું કત્વા ''ન કેવલં...પે॰... કુદાચન''ન્તિ કસ્મા વુત્તન્તિ? વિસું કાતું ન વુત્તં. યોજના પનેત્થ એવં વેદિતબ્બા ''ન કેવલમિદમેવ વુત્તપ્પકારં પુપ્ફદાનાદિકુલદૂસનં કુદાચનં અકત્તબ્બં, અથ ખો વેજ્જકમ્માદિ કુલદૂસનમ્પિ કુદાચનં ન કત્તબ્બ''ન્તિ. **વેજ્જકમ્માદી**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન વક્ખમાનપરિત્તોદકસુત્તદાનઅનામટ્ઠપિણ્ડદાનદૂતેય્યજઙ્ઘપેસનિકે સઙ્ગણ્હાતિ.

૪૭૯. ''કુદાચનં ન કત્તબ્બ''ન્તિ સામઞ્ઞેન નિસેધેત્વા ઇદાનિ ''**કત્તબ્બ**''મિચ્ચાદિના અપવાદવિધિં દસ્સેતિ. **પઞ્ચન્નં સહધમ્મિન**ન્તિ ભિક્ખુભિક્ખુનિસિક્ખમાનસામણેરસામણેરીનં પઞ્ચન્નં સહ સદ્ધિં ચરિતબ્બો પબ્બજ્જાસાસનધમ્મો એતેસં અત્થીતિ ''સહધમ્મિકા''તિ સઙ્ખં ગતાનં. **અકતવિઞ્ઞત્તિં કત્વાપી**તિ અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતે ભેસજ્જં યાચિત્વાપિ ''વદેય્યાથ ભન્તે યેનત્થો''તિ એવં અકતટ્ઠાને વિઞ્ઞત્તિ **અકતવિઞ્ઞત્તિ**. **અત્તનો ધને**તિ સસન્તકવિસયે.

૪૮૦. ''**તથા**''તિ સહધમ્મિકાનં વુત્તમતિદિસતિ. **તદુપટ્ઠાકજન્તુનો**તિ તેસં દ્વિન્નં માતાપિતૂનં વેય્યાવચ્ચકરસ્સ. **ભણ્ડુકસ્સા**તિ ગિહિલિઙ્ગે ઠિતસ્સાપિ પબ્બજ્જાપેક્ખસ્સ. **અત્તનો વેય્યાવચ્ચકરસ્સપી**તિ અત્તનો કમ્મકરસ્સપિ. એત્તકાનઞ્ચ જનાનં પઞ્ચસહધમ્મિકાનં વિય અકતવિઞ્ઞત્તિયાપિ ભેસજ્જં કાતબ્બન્તિ વુત્તં હોતિ.

૪૮૧. **જેટ્ઠભાતા**તિ અત્તનો પુબ્બજો ભાતા. **કનિટ્ઠો**તિ અનુજો ભાતા. **તથા ભગિનિયો દુવે**તિ જેટ્ઠકનિટ્ઠા દ્વે ભગિનિયો. **ચૂળમાતા**તિ માતુ કનિટ્ઠા. **ચૂળપિતા**તિ પિતુ કનિટ્ઠો. **મહામાતા**તિ માતુ જેટ્ઠા. **મહાપિતા** પિતુ જેટ્ઠભાતા.

૪૮૨. **પિતુચ્છા**તિ પિતુભગિની જેટ્ઠકનિટ્ઠા. **માતુલો**તિ માતુ ભાતા. જેટ્ઠકનિટ્ઠે દ્વે પિતુચ્છા , દ્વે માતુલે ચ એકતો કત્વા ''**દસા**''તિ વુત્તં. ભેસજ્જં કાતું વટ્ટતીતિ સમ્બન્ધો.

૪૮૪. ''દસ્સન્તિ મે ઇમે''તિ આભોગં કત્વા વા દાતબ્બન્તિ યોજના.

૪૮૫. **એતેસં** દસન્નં ઞાતીનં. **યાવ સત્તમા કુલા**તિ એત્થ કુલપરિચ્છેદો કથં ગહેતબ્બોતિ? ''સપુત્તદારં ભાતુ કુટુમ્બં એકં કુલં, એવં તસ્સ પુત્તસ્સ વા ધીતુ વા કુટુમ્બં એકં કુલ''ન્તિ એવમાદિના નયેન યાવ સત્તમા કુલપરિવટ્ટા ગહેતબ્બા. ''સપુત્તપતિભગિનિયા કુટુમ્બં એકં કુલં, તથા તસ્સ પુત્તસ્સ વા ધીતુ વા કુટુમ્બં એકં કુલ''ન્તિઆદિના નયેન યાવ સત્તમા કુલપરિવટ્ટા ગહેતબ્બા. ચૂળમાતાદીનમ્પિ કુલપરમ્પરા ઇમિના નિયામેન ગહેતબ્બાતિ વદન્તિ. **કુલદૂસનં ન રૂહતી**તિ ''દાતું પુપ્ફં પનઞ્ઞસ્સ, આગતસ્સેવ ઞાતિનો''તિઆદિના (વિ॰ વિ॰ ૪૪૩) નયેન કથિતવિધિના એતેસુ પવત્તન્તસ્સ કુલદૂસનં ન રુહતીતિ વુત્તં હોતિ.

૪૮૬. **ભાતુજાયા**તિ અત્તનો જેટ્ઠસ્સ વા કનિટ્ઠસ્સ વા ભાતુ ભરિયા. **ભગિનિસામિકો**તિ અત્તનો જેટ્ઠાય વા કનિટ્ઠાય વા ભગિનિયા સામિકો.

૪૮૭. **ભાતુનો**તિ જેટ્ઠસ્સ, કનિટ્ઠસ્સ ચ ભાતુનો. અનુ પચ્છા જાતાતિ **અનુજા**, કનિટ્ઠભગિની. ‘‘અનુજા’’તિ ઉપલક્ખણન્તિ જેટ્ઠાયપિ સઙ્ગહો. જેટ્ઠકનિટ્ઠભાતૂનં ભરિયા ચ જેટ્ઠકનિટ્ઠભગિનીનં સામિકા ચ સચે અઞ્ઞાતકા હોન્તીતિ યોજના. **દેથા**તિ એત્થ ‘‘ઇમં ભેસજ્જ’’ન્તિ પાઠસેસો.

૪૮૮. **તેસમ્પિ** ભાતુભગિનીનં. ‘‘**પુત્તાન**’’ન્તિ ઇમિના ધીતૂનમ્પિ સઙ્ગહો. **કત્વા**તિ વત્વા. **તુમ્હાકં માતાપિતૂનં દેથા**તિ એત્થાપિ ‘‘ઇમં ભેસજ્જ’’ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ. **માતાપિતૂન**ન્તિ ઉભયસઙ્ગાહકવચનતો ‘‘તુય્હં માતુ વા, તુય્હં પિતુ વા’’તિ યથાસમ્ભવં વિસું વિસુઞ્ચ વત્તબ્બં. **તેસ**ન્તિ ચ **તુમ્હાક**ન્તિ ચ સામિવચનં. **પુત્તાન**ન્તિ ચ **માતાપિતૂન**ન્તિ ચ સમ્પદાનવચનં.

૪૮૯. ભેસજ્જકરણારહાનં વત્તબ્બતાય ‘‘**અકલ્લકો**’’તિ ઇદં ઇસ્સરાદિપદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **અકલ્લકો**તિ આતુરો. **કલ્લં** વુચ્ચતિ સુખં, તં એતસ્સ અત્થીતિ **કલ્લકો**, ન કલ્લકો અકલ્લકો. **ઞાતિજનુજ્ઝિતો વા**તિ ઞાતિજનેન પરિચ્ચત્તો વા.

૪૯૦. **એતેસં સબ્બેસ**ન્તિ ઇસ્સરાદિઆતુરાનં સબ્બેસમેતેસં જનાનં. ‘‘**સાધુના**’’તિ વક્ખમાનત્તા **અપચ્ચાસીસતા સતા**તિ એત્થ **સતા**તિ કિરિયાપદં. ‘‘ઇમસ્મિં કતે ઇમે મય્હં એવરૂપં દસ્સન્તી’’તિ અત્તનો અત્થાય પચ્ચાસીસનં અકરોન્તેનાતિ અત્થો. ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ઉપકારતં પચ્ચાસીસન્તેન કાતું વટ્ટતિ. **પટિસન્થારો**તિ આમિસપટિસન્થારો, ધમ્મપટિસન્થારોતિ દુવિધો પટિસન્થારો. એત્થ આમિસપટિસન્થારો ગય્હતિ. ભેસજ્જં આમિસેનપિ હોતીતિ ધમ્મકથાય સઙ્ગહોપિ યુજ્જતેવ. પટિસન્થરણં પટિસન્થારો. પટિલદ્ધામિસસ્સ ચ ધમ્મસ્સ ચ તેસુ ચ અત્તનિ ચ પતિરૂપેનાકારેન સમં અત્થરણં પવત્તનન્તિ અત્થો.

અપરો નયો – આમિસસ્સ ચ ધમ્મસ્સ ચ અલાભેન અત્તનો, પરસ્સ ચ અન્તરે સમ્ભવન્તસ્સ છિદ્દસ્સ વિવરસ્સ ભેદસ્સ પટિસન્થરણં પિદહનં સઙ્ગહણં **પટિસન્થારો**. અયઞ્હિ લોકસન્નિવાસો અલબ્ભમાનેન આમિસેન ચ ધમ્મેન ચાતિ દ્વીહિ છિદ્દો, તસ્સ તં છિદ્દં યથા ન પઞ્ઞાયતિ, એવં પીઠસ્સ વિય પચ્ચત્થરણેન આમિસેન, ધમ્મેન ચ પટિસન્થરણં ‘‘આમિસપટિસન્થારો, ધમ્મપટિસન્થારો’’તિ વુચ્ચતીતિ. **સાધુના**તિ સામીચિપ્પટિપન્નતાદિઅરિયધમ્મે પતિટ્ઠિતુકામેન અરિયાચારેન ભિક્ખુનાતિ અત્થો. ‘‘**અધુના**’’તિ ઇદં ઇમિસ્સા પટિપત્તિયા સબ્બકાલં પટિપજ્જિતબ્બતાયપિ પાપજનકણ્ટકસંગામે ઇમસ્મિં વિપન્નકાલે વિસેસેન અપ્પમત્તેન પવત્તેતબ્બન્તિ અધિપ્પાયેન વુત્તં.

૪૯૧-૨. **કેનચી**તિ ઉપલક્ખણત્તા ઉપાસકેન વા ઉપાસિકાય વાતિ અત્થો. **હત્થેના**તિ હત્થાવયવા અઙ્ગુલિયો વુત્તા સમુદાયે પવત્તસ્સ વોહારસ્સ અવયવે પવત્તનતો. **કત્વા**તિ એત્થ ‘‘પરિત્ત’’ન્તિ પાઠસેસો, કરોતિસ્સ કિરિયાસામઞ્ઞે વત્તનતો ભણિત્વાતિ અત્થો. **તેસમેવ ચ સન્તક**ન્તિ પરિત્તં ભણાપેન્તાનમેવ સન્તકં સુત્તોદકં. એવં વુત્તત્તા ‘‘અત્તનો સુત્તોદકં આહરિત્વા પુઞ્ઞત્થાય ઇદં હત્થેન ચાલેત્વા, આમસિત્વા વા પરિત્તં ભણથા’’તિ વુત્તે કેનચિ પરિત્તોદકં સુત્તં કાતબ્બં. કેનચિ ‘‘પરિત્તોદકસુત્તાનિ દેથા’’તિ વુત્તે ભિક્ખુના તેસમેવ સન્તકં જલં હત્થેન ચાલેત્વા સુત્તકં મદ્દિત્વા પરિત્તં કત્વા દાતબ્બન્તિ યોજના.

૪૯૩. **અનામટ્ઠોપી**તિ હત્થેન અનામસિતોપિ, અપબ્બજિતસ્સ હત્થતો લદ્ધા અત્તના વા અઞ્ઞેન વા ભિક્ખુના અગહિતગ્ગોતિ વુત્તં હોતિ.

૪૯૪. **ચોરદામરિકસ્સ ચા**તિ ગામવિલોપકસ્સ ચોરસ્સ ચ.

૪૯૫. **પણ્ડુપલાસસ્સા**તિ પબ્બજ્જાપેક્ખસ્સ ભણ્ડુકસ્સ, પણ્ડુવણ્ણો પલાસો **પણ્ડુપલાસો**, સો વિયાતિ પણ્ડુપલાસો, તંસદિસે તબ્બોહારો ''સીહોયં માણવકો''તિઆદીસુ વિય. યથા પણ્ડુપલાસો રુક્ખા પતનાભિમુખો તિટ્ઠતિ નિયતપાતો, એવમયમ્પિ ગિહિલિઙ્ગતો અપગમાભિમુખો પબ્બજ્જૂપગમને નિયતોવ તિટ્ઠતીતિ ''પણ્ડુપલાસસદિસો''તિ વેદિતબ્બો.

થાલકેપિ ચાતિ અત્તનો પરિભોગથાલકેપિ. ઇદઞ્ચ નિદસ્સનમત્તં, પત્તોપિ ગહિતોયેવાતિ દટ્ઠબ્બં. **ઠપેત્વા**તિ એત્થ ''પિણ્ડપાત''ન્તિ ઉપયોગવસેન સમ્બન્ધનીયં. **તં પના**તિ અત્તનો પરિભોગથાલકે ઠપેત્વા દિય્યમાનં પિણ્ડપાતં. ''માતાપિતૂન''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૩૬-૪૩૭) **અટ્ઠકથા**વચનતો એત્થ ''પિતુનો''તિ ઉપલક્ખણન્તિ માતાપિતૂનમ્પીતિ અત્થો. સચે એકસેસો ઇચ્છિતો, ''પિતૂનમ્પી''તિ પાઠો યુજ્જતિ.

૪૯૬. **જઙ્ઘપેસનિય**ન્તિ ગિહીનં દૂતેય્યસાસનહરણકમ્મં ''જઙ્ઘપેસનિય''ન્તિ વુચ્ચતિ. **અપિ ચા**તિ વુત્તસમુચ્ચયો.

૪૯૭. એત્તાવતા સામઞ્ઞવિધિં દસ્સેત્વા ઇદાનિ અપવાદવિધિં દસ્સેતું ''**ભણ્ડૂ**''તિઆદિ વુત્તં. **સાસન**ન્તિ સન્દેસં. **હરિતુ**ન્તિ વુત્તટ્ઠાનં નેતું.

૪૯૮. **અટ્ઠવિધેનપી**તિ પુપ્ફદાનાદિજઙ્ઘપેસનિયાવસાનેન અટ્ઠપ્પકારેનપિ. **કુલદૂસનકમ્મેના**તિ કુલાનં સદ્ધાવિનાસકેન અનાચારકમ્મેન. **લદ્ધ**ન્તિ એત્થ ''ભોજન''ન્તિ ઇદં ''ભુઞ્જિતુ''ન્તિ ચ ''અજ્ઝોહારેસૂ''તિ ચ વુત્તત્તા, ''સેસેસુપિ અયં નયો''તિ વક્ખમાનત્તા ચ લબ્ભતિ. પઞ્ચસુ સહધમ્મિકેસુ એકેનાપિ કુલદૂસનેન કમ્મેન ઉપ્પાદિતપચ્ચયો સબ્બેસમ્પિ ન વટ્ટતીતિ ''**પઞ્ચન્નં સહધમ્મીનં ન ચ વટ્ટતી**''તિ સબ્બપટિસેધો કતો.

૪૯૯. **સબ્બત્થા**તિ ''અજ્ઝોહારેસૂ''તિ એતસ્સ વિસેસનં, સબ્બેસૂતિ અત્થો. ''અજ્ઝોહારે અજ્ઝોહારે''તિ **અટ્ઠકથા**ગતં સઙ્ગણ્હાતિ. ''**અજ્ઝોહારેસૂ**''તિ ઇદં પરગલં કાતબ્બં આમિસં સન્ધાયાહ. સેસપચ્ચયે પટિચ્ચ પરિભોગવસેનેવ ''**સેસેસૂ**''તિ આહ, અનજ્ઝોહરણીયેસુ સેસપચ્ચયેસૂતિ અત્થો. કિં વુત્તં હોતિ? ચીવરપચ્ચયે સરીરતો મોચેત્વા પરિભોગગણનાય, સેનાસનપચ્ચયે નિબ્બકોસે ઉદકપતનટ્ઠાનતો અબ્ભન્તરં પવિટ્ઠવારગણનાય, મઞ્ચપીઠાદિસેનાસને નિસીદનસયનાદિપરિભોગગણનાય, અનજ્ઝોહરિત્વા અબ્ભઞ્જનાલેપનાદિવસેન કાતબ્બભેસજ્જે સરીરતો મોચેત્વા વારગણનાયાતિ વુત્તં હોતિ. **અયં નયો**તિ ''દુક્કટં પરિદીપિત''ન્તિ વુત્તો નયો.

૫૦૦. ''**ઉપ્પન્નપચ્ચયા**''તિ ઇદં ''અભૂતારોચનેના''તિ ઇદમપેક્ખિત્વા વુત્તં. ''**કત્વા રૂપિયવોહાર**''ન્તિ ઇદમપેક્ખિત્વા ''ઉપ્પાદિતપચ્ચયા''તિ યોજના કાતબ્બા. રૂપિયવોહારવિનિચ્છયો નિસ્સગ્ગિયે આવિ ભવિસ્સતિ. અભૂતારોચનવિનિચ્છયો ચતુત્થપારાજિકે વુત્તો. **સમાનાતિ પકાસિતા**તિ કુલદૂસનકમ્મેન ઉપ્પાદિતપચ્ચયેહિ સદિસાતિ અટ્ઠકથાયં વુત્તાતિ અત્થો. ઇમિના તત્થાપિ વિનિચ્છયો એત્તકોયેવાતિ અતિદિસતિ.

૫૦૧. ''સંસારવાસો દુક્ખ''ન્તિ ઞત્વા નિબ્બાનાધિગમે માનસં બન્ધિત્વા નિબ્બાનગામિનિં પટિપદં સન્ધાય સાસનાવતિણ્ણેન સિક્ખાકામેન કુલપુત્તેન સેવિતક્ખણેયેવ જીવિતહરણસમત્થવિસમિસ્સપૂતિમુત્તં વિય વજ્જનીયં

અકપ્પિયપચ્ચયં ઉપ્પાદેતું કરિયમાનં અકપ્પિયોપાયપ્પકારં એકતો દસ્સેતુમાહ “**વિઞ્ઞત્તી**”તિઆદિ. તત્થ **વિઞ્ઞત્તિ** યાચના. **અનુપ્પદાનન્તિ** પિણ્ડપટિપિણ્ડદાનં. **વેજ્જકમ્મં** વુત્તનયમેવ. **અનેસનં** નામ અપ્પિચ્છતાય અનનુરૂપેન પયોગેન પચ્ચયપરિયેસનં.

પારિભટ્યતા નામ ઇસ્સરે સેવિતું પરિવારેત્વા તેસં ચિત્તરુચિતં વિલપન્તાનં પરિભટાનં સેવકજનાનં વિય લાભત્થિકસ્સ ભિક્ખુનો પચ્ચયદાયકેસુ પવત્તીતિ વેદિતબ્બો. પરિ સમન્તતો ભટતિ સેવતીતિ **પરિભટો**, ઇસ્સરજનાનં સમીપાવચરો સેવકજનો, પરિભટો વિયાતિ **પરિભટો**, ભિક્ખુ, પરિભટસ્સ કમ્મં **પારિભટ્યં**, તસ્સ ભાવો પારિભટ્યતા. અથ વા પરિભટતિ ધાતિ વિય કુલદારકે અઙ્કે કરણાદિવસેન ધારેતીતિ **પરિભટો**, પરિભટસ્સ કમ્મં **પારિભટ્યં**, તસ્સ ભાવો પારિભટ્યતાતિ લાભાસાય ભિક્ખુનો કુલદારકેસુ અનનુલોમિકા પવત્તિ વુચ્ચતિ.

મુગ્ગસૂપતા નામ પક્કમુગ્ગા વિય પક્કાપક્કબીજમિસ્સા લાભાસાય દાયકાનં ચિત્તારાધનત્થાય સચ્ચાલીકમિસ્સકતા. યથા મુગ્ગેસુ પચ્ચમાનેસુ કોચિદેવ ન પચ્ચતિ, બહવો પચ્ચન્તિ, એવમેવ યસ્સ દાયકેહિ સદ્ધિં કથેન્તસ્સ કિઞ્ચિદેવ સચ્ચં હોતિ, અસચ્ચમેવ બહુકં હોતિ, અયં વુચ્ચતિ મુગ્ગસૂપસદિસત્તા “**મુગ્ગસૂપો**”તિ, તસ્સ કમ્મં **મુગ્ગસૂપં**, તસ્સ ભાવો મુગ્ગસૂપતા. **વત્થુવિજ્જકં** નામ કૂપવત્થુગેહવત્થુઆદીનં આચિક્ખનં. વત્થુવિજ્જાયકાનં કતં વત્થુવિજ્જકં.

૫૦૨. **જઙ્ઘપેસનિયં**, **દૂતકમ્મઞ્ચ** વુત્તનયમેવ. **કુલદૂસનન્તિ** વુત્તાવસેસં. **અભૂતારોચનઞ્ચ** વુત્તનયમેવ. **બુદ્ધપટિકુટ્ઠન્તિ** બુદ્ધેહિ પટિક્કોસિતં ગરહિતં યથાવુત્તં મિચ્છાજીવઞ્ચ અવુત્તઞ્ચ અઙ્ગવિજ્જાનક્ખત્તવિજ્જાઉક્કાપાતદિસાડાહભૂમિચાલાદિભેદં મિચ્છાજીવનૂપાયં સબ્બં. **વિવજ્જયે**તિ વિસમિવ, ગૂથમુત્તં વિય ચ આરકા પરિવજ્જેય્યાતિ અત્થો. ‘‘સિક્ખાકામો કુલપુત્તો’’તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ.

૫૦૩. **પટિનિસ્સજ્જતોપિ તન્તિ** સમનુભાસનકમ્મતો પુબ્બે વા ઞત્તિચતુત્થાસુ કમ્મવાચાસુ અન્તકમ્મવાચાય **ય્ય**-કારં અપ્પત્તાય વા કુલદૂસનકમ્મં પજહન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. **સઙ્ઘભેદસમન્તિ** પઠમસઙ્ઘભેદેન સમન્તિ.

કુલદૂસનકથાવણ્ણના.

૫૦૪. “**જાન**”ન્તિ ઇમસ્સ ‘‘ભિક્ખુના’’તિ એતસ્સ વિસેસનત્તા જાનતાતિ ગહેતબ્બં. પાળિયા લિખિતે **સીહળગણ્ઠિપદે** પન એવરૂપં આપત્તિં આપન્નોસ્મીતિ ઞત્વાતિ અત્થો વુત્તો. **યાવતીહન્તિ** યત્તકાનિ અહાનિ, ‘‘છાદિતા’’તિ ઇમિના સમ્બન્ધો, છાદનકિરિયાઅચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. **છાદિતા**તિ ‘‘અહં ઇત્થન્નામં આપત્તિં આપન્નો’’તિ સબ્રહ્મચારીનં અનારોચનદિવસેન પટિચ્છાદિતા. **આપત્તી**તિ સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિ. **અકામા**તિ અરુચિયાવ સઙ્ઘાદિસેસં આપજ્જિત્વા અકતપટિકમ્મસ્સ સગ્ગમોક્ખાનં અન્તરાયકરત્તાતિ અધિપ્પાયો. **પરિવત્થબ્બન્તિ** પરિવાસં સમાદાય વત્થબ્બં. કિત્તકં કાલન્તિ આહ “**તાવતીહ**”ન્તિ, તત્તકાનિ અહાનીતિ વુત્તં હોતિ. આપજ્જિત્વા યત્તકાનિ અહાનિ પટિચ્છાદેતિ, તત્તકાનેવ અહાનીતિ અત્થો.

૫૦૫-૬. આપત્તિ કિત્તકેન પટિચ્છન્ના હોતીતિ આહ “**આપત્તિ ચા**”તિઆદિ. તત્થ **આપત્તિ ચા**તિ સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિ ચ. **અનુક્ખિત્તો ચા**તિ ઉક્ખેપનીયકમ્મેન સયં અનિસ્સારિતો ચ. **પહૂ ચા**તિ સયં સબ્રહ્મચારીનં સન્તિકં ગન્ત્વા આરોચેતું પહોતિ ચ. **અનન્તરાયિકો ચા**તિ ગમનવિબન્ધકેન રાજચોરાદિઅન્તરાયેન વિરહિતો ચ. **ચતુસ્વ પી**તિ એત્થ ‘‘એતેસૂ’’તિ સેસો, એતેસુ ચતૂસૂતિ અત્થો. **તંસઞ્ઞી**તિ આપત્તિસઞ્ઞી અનુક્ખિત્તસઞ્ઞી

પહુસઞ્ઞી અનન્તરાયિકસઞ્ઞીતિ વુત્તં હોતિ. **તસ્સ** એવંસઞ્ઞિનો ઇમેસુ ચતૂસુ તથાસઞ્ઞિનો પુગ્ગલસ્સ. **છાદેતુકામતા**તિ આચરિયાદીસુ ગારવેન વા ગરહાદિભયા વા ''ન આરોચેસ્સામી''તિ પટિચ્છાદેતુકામતા ચ. **છાદન**ન્તિ તથા ચિન્તેત્વા ''અહં ઇત્થન્નામં આપન્નો''તિ અવત્વા પટિચ્છાદનઞ્ચાતિ ઇમેહિ દસહિ અઙ્ગેહિ. ''**ભિક્ખુના**''તિ કત્તુનિદ્દેસત્તા **છન્ના**તિ એત્થ છાદિતાતિ અત્થો. કાલવિધિં દસ્સેતિ ''**અરુણુગ્ગમનેના**''તિ, આપત્તિઆપન્નદિવસં ખેપેત્વા અરુણુટ્ઠાનેન સદ્ધિં છન્ના હોતીતિ અત્થો.

દ્વેભાણવારવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૫૦૭. એવં પટિચ્છન્નસઙ્ઘાદિસેસપટિકમ્મત્થં ''અકામા પરિવત્થબ્બ''ન્તિ વિહિતસ્સ પરિવાસસ્સ કો ભેદો, કો પવત્તિક્કમોતિ આહ ''**તિવિધો**''તિઆદિ. સો પરિવાસો તિવિધો દીપિતોતિ સમ્બન્ધો. કેનાતિ આહ ''**તિવિધાપેતચેતસા**''તિ. ''તિસ્સો વિધા, સેય્યોહમસ્મીતિ વિધા, સદિસોહમસ્મીતિ વિધા, હીનોહમસ્મીતિ વિધા''તિ (દી॰ નિ॰ ૩.૩૦૫) વુત્તવિધાય માનનામધેય્યતો તિવિધમાનતો અપગતચિત્તેન સમ્માસમ્બુદ્ધેનાતિ અત્થો.

પટિચ્છન્ના આપત્તિ એતસ્સાતિ **પટિચ્છન્નો**. અરિસાદીનં આગતિગણત્તા તત્થ પક્ખિપનેન અ-કારપચ્ચયો દટ્ઠબ્બો. તેનેવ વક્ખતિ ''પટિચ્છન્નાય દાતબ્બો''તિઆદિ.

સુદ્ધન્તોતિ ''ઉભો કોટિયો સોધેત્વા દાતબ્બપરિવાસો સુદ્ધન્તો નામા''તિ **પાળિગણ્ઠિપદે** વુત્તત્તા ઉપસમ્પદાકાલસઙ્ખાતો સુદ્ધો પુબ્બન્તો, આરોચિતકાલસઙ્ખાતો સુદ્ધો અપરન્તો ચ પરિવાસસમાદાનકાલે વા પરિવસનકાલે વા ઉપપરિક્ખિત્વા દિટ્ઠા સુદ્ધા અન્તા અનાપત્તિકાલસઙ્ખાતા ઉભો કોટિયો અસ્સાતિ કત્વા **સુદ્ધન્ત**નામકો પરિવાસો ચ. એત્થ ચ ભેદાદિં વક્ખતિ.

સમ્મા દિવસાદીનં ઓધાનં પક્ખેપો યત્થ સો **સમોધાનો**, પરિવાસો. દિવસેસુ દિવસે વા આપત્તીસુ આપત્તિયો વા સબ્બા નાનાવત્થુકા આપત્તિયો એકતો કત્વા ઓધાય દાતબ્બપરિવાસોતિ અત્થો. એત્થાપિ ભેદાદિં વક્ખતિ.

૫૦૮. **તત્રા**તિ તેસુ તીસુ પરિવાસેસુ. ''યો''તિ સેસો. **ઇતી**તિ એવમત્થો દટ્ઠબ્બો. યો પટિચ્છન્નપરિવાસો, અયન્તિ એવં પકાસિતોતિ યોજના.

૫૦૯-૧૦. પરિવાસદાનકાલે વુચ્ચમાનાય કમ્મવાચાય પધાનલક્ખણં દસ્સેતુમાહ ''**વત્થુગોત્તવસેના**''તિઆદિ. તત્થ ''**વત્થૂ**''તિ સુક્કમોચનાદિકો વીતિક્કમો વુચ્ચતિ. અયમેવ સુક્કવિસ્સટ્ઠિઆદિકં ગં વાચં સઞ્ઞઞ્ચ તાયતિ રક્ખતીતિ કત્વા ''ગોત્ત''ન્તિ વુચ્ચતિ. તઞ્હિ સજાતિયસાધારણવિજાતિયવિનિવત્તનવસેન અઞ્ઞત્થ ગન્તું અદત્વા વાચં સદ્દં, તબ્બિસયં સઞ્ઞઞ્ચ રક્ખતિ. ઇદં વત્થુગોત્તદ્વયવાચકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિકાયસંસગ્ગવિસેસવચનઞ્ચ ''નાનાવત્થુકા''તિ સામઞ્ઞવચનઞ્ચાતિ ઇમિના વચનદ્વયેનાતિ વુત્તં હોતિ. વુત્તઞ્હેતં **અટ્ઠકથાયં** ''સુક્કવિસ્સટ્ઠિં કાયસંસગ્ગ'ન્તિઆદિવચનેનાપિ 'નાનાવત્થુકાયો'તિઆદિવચનેનાપિ વત્થુચેવ ગોત્તઞ્ચ સઙ્ગહિત''ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨). **નામાપત્તિવસેન વા**તિ એત્થ સઙ્ઘાદિસેસોતિ સજાતિસાધારણનામં, આપત્તીતિ સબ્બસાધારણનામન્તિ દ્વીહિ નામેહિ તંતંવીતિક્કમવસેન આપજ્જિતબ્બતો તદેવ આપત્તીતિ એવમુભિન્નં નામાપત્તીનં વસેન વાતિ અત્થો.

કમ્મવાચા હિ કાતબ્બાતિ ‘‘વત્થુગોત્તવસેનાપી’’તિ એત્થ **અપિ**-સદ્દો ‘‘નામાપત્તિવસેન વા’’તિ એત્થ સઙ્ઘાદિસેસોતિ સજાતિસાધારણનામં, આપત્તીતિ સબ્બસાધારણનામન્તિ દ્વીહિ નામેહીતિ ઇદં સમુચ્ચિનોતીતિ ઉભયં એકતો યોજેત્વા કમ્મવાચા કાતબ્બાતિ. ‘‘નામાપત્તિવસેન વા’’તિ એત્થ વિકપ્પત્થેન **વા**-સદ્દેન, ‘‘અહં ભન્તે સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપજ્જિં એકાહપટિચ્છન્નાયો’તિ એવં નામમત્તવસેન વા યોજના કાતબ્બા’’તિ **અટ્ઠકથાય** વુત્તવિસેસનિવત્તનત્થમત્તસદ્દવસેન ચ વત્થુગોત્તવિરહિતેન કેવલેન નામાપત્તિમત્તેન પયોજેત્વા કાતબ્બાયેવાતિ વુત્તં હોતિ. કમ્મવાચાય કરણપ્પકારો પન **સમુચ્ચયક્ખન્ધકે** આગતનયેન આપન્નપુગ્ગલનામેન ચ એકાહપટિચ્છન્નાદિવચનેન ચ યોજેત્વા દટ્ઠબ્બો. તસ્સ દાતબ્બોતિ યોજના. ‘‘પરિવાસો’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ, પટિચ્છન્નાપત્તિકસ્સ પુગ્ગલસ્સ પરિવાસો દાતબ્બોતિ અત્થો.

તેન ચાતિ લદ્ધપરિવાસેન અન્તોસીમાય ઉક્કુટિકં નિસિન્નેન પગ્ગહિતઞ્જલિના ભિક્ખુના ચ. **સમાદિયિત્વાતિ** એત્થાપિ ‘‘વત્ત’’ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. ‘‘સમાદાનેપ્યયં નયો’’તિ (વિ॰ વિ॰ ૫૧૪) વક્ખમાનત્તા ‘‘વત્તં સમાદિયામિ, પરિવાસં સમાદિયામી’’તિ ઇમેસં દ્વિન્નં અઞ્ઞતરં વા દ્વયમેવ વા તિક્ખત્તું વત્વા **પારિવાસિકક્ખન્ધકે** વુત્તવત્તપૂરણત્થં સમાદિયિત્વાતિ વુત્તં હોતિ. આદિતો સઙ્ઘસ્સ આરોચેતબ્બન્તિ યોજના. તથા વત્તં સમાદિયિત્વા નિસિન્નેન પઠમં **સઙ્ઘસ્સ** ‘‘અહં ભન્તે એકં આપત્તિં આપજ્જિં સઞ્ચેતનિકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં એકાહપટિચ્છન્નં, સોહં સઙ્ઘં એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા એકાહપટિચ્છન્નાય એકાહપરિવાસં યાચિં, તસ્સ મે સઙ્ઘો એકિસ્સા આપત્તિયા સઞ્ચેતનિકાય સુક્કવિસ્સટ્ઠિયા એકાહપટિચ્છન્નાય એકાહપરિવાસં અદાસિ, સોહં પરિવસામિ, વેદયામાહં ભન્તે, વેદયતીતિ મં સઙ્ઘો ધારેતૂ’’તિ એવં **આરોચેતબ્બં**.

‘‘ઇમઞ્ચ પનત્થં ગહેત્વા યાય કાયચિ વાચાય આરોચેતું વટ્ટતિયેવા’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨) **અટ્ઠકથા**વચનતો યાય કાયચિ ભાસાયપિ આરોચેતું વટ્ટતિ.

૫૧૧. પુનપ્પુનાગતાનન્તિ એત્થ ‘‘ભિક્ખૂન’’ન્તિ સેસો. પુબ્બે આરોચનટ્ઠાનં અસમ્પત્તાનં આગન્તુકાનં ભિક્ખૂનમ્પિ. **આરોચેન્તોવાતિ** એકસ્સ આરોચને સો ચે વુડ્ઢતરો હોતિ, ‘‘ભન્તે’’તિ વત્વા પુબ્બે વુત્તનયેનેવ વત્વા, નવકો ચે, ‘‘આવુસો’’તિ વત્વા અવસાને ‘‘મં આયસ્મા ધારેતૂ’’તિ, દ્વે ચે હોન્તિ, ‘‘મં આયસ્મન્તા ધારેન્તૂ’’તિ, તયો ચે, ‘‘મં આયસ્મન્તો ધારેન્તૂ’’તિ વત્વા આરોચેન્તોવ. **રત્તિયા છેદં અકત્વાતિ** ‘‘પકતત્તેન ભિક્ખુના સદ્ધિં એકચ્છન્ને’’તિઆદિના (ચૂળવ॰ ૮૧) નયેન વુત્તએકસેનાસને પકતત્તેન ભિક્ખુના સદ્ધિં અરુણુટ્ઠાપનવસેન કરિયમાનેન સહવાસેન વા ‘‘પકતત્તભિક્ખૂહિ વિના એકકેન વાસો’’તિ વુત્તવિપ્પવાસેન વા ‘‘આગન્તુકાનં આરોચનાય અકરણ’’ન્તિ વુત્તઅનારોચનેન વા સમ્ભવન્તં રત્તિચ્છેદમકત્વા. **વત્તભેદં અકત્વા વા** પારિવાસિકક્ખન્ધકે પારિવાસિકસ્સ પઞ્ઞત્તવત્તતો એકમ્પિ અહાપેત્વા ચ. **સદા વસેતિ** પરિવાસં વસિતું પરિકપ્પિતા સબ્બદિવસા યાવ ખિણન્તિ, તાવ વસેય્યાતિ અત્થો.

૫૧૨. તત્થ પરિવાસો વિસોધેતું ન સક્કા ચેતિ તસ્સ વિહારસ્સ મહન્તત્તા આગતે આગન્તુકભિક્ખૂ પરિયેસિત્વા આરોચેન્તેન રત્તિચ્છેદં અકત્વા પરિવાસં સોધેતું ન સક્કા ચે હોતિ. **તં વત્તં નિક્ખિપિત્વાનાતિ** તથા સમાદિન્નં વત્તં ઉપરિ વક્ખમાનનયેન નિક્ખિપિત્વા.

૫૧૩. કત્થ નિક્ખિપેય્યાતિ આહ ‘‘**તત્થા**’’તિઆદિ. **તત્થેવ સઙ્ઘમજ્ઝે વાતિ** અત્તનો યસ્મિં વત્તં સમાદિન્નં, તસ્મિંયેવ સઙ્ઘમજ્ઝે વા. **પુગ્ગલે વાતિ** ભિક્ખૂસુ ઉટ્ઠાય તત્થ તત્થ ગતેસુ અન્તોસીમાયયેવ ઓહીને એકભિક્ખુમ્હિ

વા અસતિયા બહિસીમં ગતેન સરિતક્ખણે અત્તના સદ્ધિં ગચ્છન્તે તસ્સાયેવ પરિસાય પરિવાસદાને સમ્મુખીભૂતે પુગ્ગલે વા આગન્તુકભિક્ખુ ચે, તસ્સ વા સન્તિકે આરોચેત્વા વત્તં નિક્ખિપિતબ્બન્તિ વુત્તં હોતિ. કથં નિક્ખિપે'તિ આહ "**નિક્ખિપામી**"તિઆદિ. "**તથા**"તિ ઇમિના "નિક્ખિપામી"તિ એતં પચ્ચામસતિ. **તં વત્ત**ન્તિ અત્તના સમાદિન્નં તં વત્તં.

૫૧૪. અયં નયોતિ "એકપદેનાપિ દ્વીહિ પદેહિ વા પના"તિ એવં અનન્તરોદિતનયો.

૫૧૫-૨૦. પકતત્તોતિ વુચ્ચતીતિ સગ્ગમોક્ખાવરણાભાવેન પકતો પુબ્બસરૂપેનેવ ઠિતો અત્તા એતસ્સાતિ "પકતત્તો"તિ કથીયતિ. **પચ્ચૂસકાલસ્મિ**ન્તિ અરુણતો પુરિમકાલે.

પરિક્ખિત્તવિહારસ્સાતિ એત્થ પાકારાદીહિ પરિક્ખિત્તં એકમ્પિ સેનાસનં વિહરન્તિ અસ્મિન્તિ કત્વા તથા વુચ્ચતિ. દ્વે લેડ્ડુપાતે અતિક્કમ્માતિ યોજના. લેડ્ડુપાતદ્વયસ્સ અવધિં દસ્સેતિ "**પરિક્ખેપતો બહી**"તિ, "**અપરિક્ખિત્તતો પરિક્ખેપારહટ્ઠાના બહી**"તિ ચ.

પરિક્ખેપારહટ્ઠાનં નામ કતમન્તિ? **વિસુદ્ધિમગ્ગે** (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૩૧) ધુતઙ્ગનિદ્દેસે "મજ્ઝિમટ્ઠકથાયં પન વિહારસ્સાપિ ગામસ્સેવ ઉપચારં નીહરિત્વા ઉભિન્નં લેડ્ડુપાતાનં અબ્ભન્તરા મિનિતબ્બ'ન્તિ વુત્તં. ઇદમેત્થપમાણ''ન્તિ વુત્તત્તા અપરિક્ખિત્તસ્સ પઠમલેડ્ડુપાતં હોતિ, ગામે વુત્તેન વિધિના વિહારપરિયન્તે ઠિતભત્તસાલગિલાનસાલાદિસેનાસને ચે પરિક્ખેપો અત્થિ, તત્થ વા, નત્થિ ચે, નિબ્બકોસસ્સ ઉદકપાતટ્ઠાને ઠિતેન માતુગામેન છડ્ડિતભાજનધોવનોદકપતનટ્ઠાને વા સેનાસનતો દૂરે ચેતિયઙ્ગણે, બોધિયઙ્ગણે વા ઠત્વા બલમજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ હત્થં પસારેત્વા અત્તનો બલપ્પમાણેન ખિત્તસ્સ મુટ્ઠિયા ગહિતપાસાણસ્સ પતનટ્ઠાનં વિહારૂપચારો નામ, તદેવ પાકારાદીહિ **પરિક્ખેપારહટ્ઠાનં** નામ. તત્થ ઠત્વા તથેવ ખિત્તસ્સ પાસાણસ્સ પતનટ્ઠાનં એકો લેડ્ડુપાતો, તત્થાપિ ઠત્વા તથેવ ખિત્તસ્સ પાસાણસ્સ પતનટ્ઠાનં એકો લેડ્ડુપાતોતિ એવં દ્વે લેડ્ડુપાતા ગહેતબ્બા.

મગ્ગતો ઓક્કમિત્વાતિ મગ્ગતો અપસક્કિત્વા. **ગુમ્બેના**તિ રુક્ખગહનેન વા લતાગહનેન વા. **વતિયા**તિ કણ્ટકસાખાદીહિ કતાય વતિયા.

વત્તમાદાયાતિ પુબ્બે વુત્તનયેન વત્તં સમાદિયિત્વા. **આરોચેત્વા**તિ યથાવુત્તનયેન આરોચેત્વા.

નિક્ખિપિત્વાતિ પુબ્બે વુત્તનયેન વત્તં નિક્ખિપિત્વા. **ભિક્ખૂ**તિ અત્તના સદ્ધિં હત્થપાસદાનત્થાય આગતો ભિક્ખુ. **યસ્સ કસ્સચી**તિ એત્થ "સન્તિકે"તિ સેસો.

આરોચેત્વા વાતિ અત્તનો નવકતરો ચે, "આવુસો"તિ, વુડ્ઢો ચે, "ભન્તે"તિ વત્વા યથાવુત્તનયેનેવ આરોચેત્વા. **સેસ**ન્તિ અવસેસવિનિચ્છયં. **સમુચ્ચયસ્સા**તિ ચૂળવગ્ગાગતસ્સ તતિયસમુચ્ચયક્ખન્ધકસ્સ. **અટ્ઠકથાયચા**તિ "સચે અઞ્ઞો કોચિ ભિક્ખુ કેનચિદેવ કરણીયેના"તિઆદિના (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨) **અટ્ઠકથા**ગતવિનિચ્છયેનાપિ.

વિભાવયેતિ "સચે યં ભિક્ખું તત્થ આગતં પસ્સતિ, ભાસમાનસ્સ સદ્દં સુણાતિ, તસ્સ આરોચેતબ્બં. તથા અકરોન્તસ્સ રત્તિચ્છેદો ચ વત્તભેદો ચ હોતિ દુક્કટં આપજ્જતિ. સચે સો દ્વાદસરતનબ્ભન્તરં પત્વા તસ્સ

અજાનન્તસ્સેવ પક્કન્તો હોતિ, રત્તિચ્છેદોવ હોતિ, ન વત્તભેદો . સચે અત્તના સદ્ધિં આગતો કેનચિદેવ કરણીયેન ગતો હોતિ, વિહારં ગન્ત્વા યં પઠમં પસ્સતિ, તસ્સ સન્તિકે આરોચેત્વા વત્તં નિક્ખિપિતબ્બં. એવં પરિકપ્પિતદિવસે પુણ્ણે કુક્કુચ્ચવિનોદનત્થં અતિરેકે ચ દિવસે વત્તં પૂરેત્વા પરિયોસાને વત્તે અસમાદિન્ને માનત્તારહો ન હોતીતિ સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમ્મ વત્તં સમાદિયિત્વા **ખન્ધકે** આગતનયેનેવ માનત્તં યાચિતબ્બં. અનિક્ખિત્તવત્તેન ચરિતુકામસ્સ પુન વત્તસમાદાનં કાતબ્બં ન હોતી''તિ એત્તકો વિસેસો, ઇમં **અટ્ઠકથા**ગતં વિનિચ્છયં પકાસેય્યાતિ વુત્તં હોતીતિ.

પટિચ્છન્નપરિવાસકથાવણ્ણના.

૫૨૧. **ન જાનતી**તિ એત્થ છન્દવસેન રસ્સો કતો. **આપત્તીનઞ્ચ રત્તીનં, પરિચ્છેદં ન જાનતી**તિ બહૂ સઙ્ઘાદિસેસે આપજ્જિત્વાપિ ''એત્તકાહં આપત્તિયો આપન્નો''તિ અત્તનો આપન્નસઙ્ઘાદિસેસાપત્તીનં પરિચ્છેદં ન જાનાતિ, ''મયા આપન્નાપત્તિ એત્તકે દિવસે પટિચ્છન્ના''તિ દિવસપરિચ્છેદં ન જાનાતિ.

૫૨૨. ઇદાનિ તસ્સ પભેદં દસ્સેતુમાહ ''**એસેવા**''તિઆદિ. **પરિસુદ્ધેહી**તિ સકલસંકિલેસપ્પહાનેન પરિસુદ્ધસન્તાનેહિ ઉપાલિત્થેરાદિપુબ્બાચરિયેહિ. **એસોવ સુદ્ધન્તો**તિ એસો યથાવુત્તસરૂપો સુદ્ધન્તપરિવાસો. **ચૂળસુદ્ધન્તનામો ચા**તિ ''યો ઉપસમ્પદતો પટ્ઠાય અનુલોમક્કમેન વા''તિઆદિના (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન ઉપસમ્પદમાળકતો પટ્ઠાય અનુલોમવસેન વા આરોચિતદિવસતો પટ્ઠાય પટિલોમવસેન વા સરન્તે ''કિત્તકાનિ દિવસાનિ પરિસુદ્ધોતિ સરસી''તિ વિનયધરેહિ પુચ્છિતે ''એત્તકં કાલં પરિસુદ્ધોસ્મી''તિ વુત્તવતો તેન વુત્તસુદ્ધદિનાનિ પરિયન્તં કત્વા દિન્નો યાવ ઉપસમ્પન્નદિવસો, તાવ બહુદિવસેસુ નેતબ્બં મહાસુદ્ધન્તં સન્ધાય ઇતરદિનાનં પૂરેતબ્બત્તા ચૂળસુદ્ધન્તો નામાતિ વુત્તં હોતિ.

''અયઞ્હિ સુદ્ધન્તપરિવાસો નામ ઉદ્ધમ્પિ આરોહતિ, હેટ્ઠાપિ ઓરોહતિ, ઇદમસ્સ લક્ખણ''ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨) વુત્તત્તા ઇમં પરિવાસં પરિવસનતો પચ્છા દિવસં સરન્તો પરિકપ્પેત્વા યોજેત્વા ગહિતદિવસતો વડ્ઢેતિ વા હાપેતિ વા, ઉભયત્થાપિ ''પુન પરિવાસદાનકિચ્ચં નત્થી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨) વચનતો પુબ્બે દિન્નપરિવાસોયેવ પમાણં . ''એતસ્સ અપ્પટિચ્છન્નં 'પટિચ્છન્ના'તિ વા અચિરપટિચ્છન્નં 'ચિરપટિચ્છન્ના'તિ વા અસમ્બહુલમ્પિ 'સમ્બહુલા'તિ વા વિપરીતતો ગહેત્વા વિનયકમ્મં કરોન્તસ્સ આપત્તિતો વુટ્ઠાનં હોતિ, પટિચ્છન્નં 'અપ્પટિચ્છન્ના'તિઆદિવિપરિયાયેન ન હોતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨ અત્થતો સમાનં) **અટ્ઠકથા**ગતનયો વેદિતબ્બો.

મહાસુદ્ધન્તનામકોતિ ''યો પન યથાવુત્તેન અનુલોમપટિલોમનયેન પુચ્છિયમાનોપિ રત્તિપરિયન્તં ન જાનાતિ, નેવ સરતિ, વેમતિકો વા હોતિ, તસ્સ દિન્નો સુદ્ધન્તપરિવાસો મહાસુદ્ધન્તોતિ વુચ્ચતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨) **અટ્ઠકથાયં** નિદ્દિટ્ઠસરૂપો મહાસુદ્ધન્તો નામ. ''અયં ઉદ્ધં નારોહતિ, હેટ્ઠા પન ઓરોહતી''તિ વુત્તત્તા અયં પરિવાસો યાવ ઉપસમ્પન્નદિવસો, તાવ પૂરેતબ્બતો તતો ઉદ્ધં નારોહતિ. અન્તરાળે અત્તનો સુદ્ધકાલં પરિકપ્પેત્વા સરતિ ચે, તતો પટ્ઠાય નિવત્તનતો દિવસહાનં પન હોતેવ.

૫૨૩. ''અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપન્નો હોતિ, સો આપત્તિપરિયન્તં ન જાનાતિ, રત્તિપરિયન્તં ન જાનાતી''તિ (ચૂળવ॰ ૧૫૬) આગતવત્થુમ્હિ ઇમસ્સ પરિવાસસ્સ અનુઞ્ઞાતત્તા તં વત્થું સઙ્ગહેતું ''આપત્તીનં ચા''તિઆદિં વત્વાપિ ''આપત્તિપરિયન્તં પન 'એત્તકા અહં આપત્તિયો આપન્નો'તિ જાનાતુ વા મા વા,

અકારણમેત''ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨) પટિસેધેત્વા **અટ્ઠકથાયં** પધાનભાવેન વુત્તરત્તિપરિયન્તસ્સ અપરિજાનનમત્તમેવ પમાણન્તિ દસ્સેતુમાહ "**દુવિધોપી**"તિઆદિ. **દુવિધોપિ અયં** સુદ્ધન્તપરિવાસો એકચ્ચં રત્તિપરિચ્છેદં, સકલં વા રત્તિપરિચ્છેદં અજાનતો વા વિમતિસ્સ વા દાતબ્બોતિ યોજના.

સુદ્ધન્તપરિવાસકથાવણ્ણના.

૫૨૪. ઇતરોપિ સો સમોધાનપરિવાસો તિધા મતોતિ યોજના. ધાતુસદ્દાનં અનેકત્થત્તા ''ઓધાન''ન્તિ મક્ખનં વુચ્ચતિ. તેનાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ઓધુનિત્વા મક્ખેત્વા''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨). "**સમોધાન**"ન્તિ પક્ખેપો વુચ્ચતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સમોદહિત્વા''તિ. ઓધાનઞ્ચ સમોધાનઞ્ચ **ઓધાનસમોધાનં**, તં યત્થ સો પરિવાસો "**ઓધાનસમોધાનો**"તિ વેદિતબ્બો. અરિસાદિગણે અન્તોગધત્તા હેત્થ, ઉપરિ ચ એવરૂપે ઠાને અ-કારપચ્ચયો દટ્ઠબ્બો . પરિવુત્થદિવસાનં મક્ખનઞ્ચ મૂલાપત્તિયં અન્તરાપત્તીનં પક્ખિપનઞ્ચ યસ્મિં સો પરિવાસોતિ વુત્તં હોતિ. તેનેવેત્થ ''દિવસે પરિવુત્થે તુ, ઓધુનિત્વા પદીયતે''તિ વક્ખતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''પરિવુત્થદિવસે ઓધુનિત્વા મક્ખેત્વા પુરિમાય આપત્તિયા મૂલદિવસપરિચ્છેદે પચ્છા આપન્નં આપત્તિં સમોદહિત્વા''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨).

અગ્ઘપુબ્બકો મિસ્સકપુબ્બકો સમોધાનપરિવાસોતિ યોજના, અગ્ઘસમોધાનપરિવાસો મિસ્સકસમોધાનપરિવાસોતિ વુત્તં હોતિ. અગ્ઘો ચ મિસ્સકો ચ **અગ્ઘમિસ્સકા**, તે પુબ્બકા એતસ્સાતિ **અગ્ઘમિસ્સકપુબ્બકો**, સમોધાનો. અગ્ઘેન સમોધાનં **અગ્ઘસમોધાનં**, તં યત્થ સો **અગ્ઘસમોધાનો**, આપન્નાસુ બહૂસુ સબ્બચિરપટિચ્છન્નાપત્તીનં દિવસગણનગ્ઘેનેવ પચ્છા આપન્નઆપત્તીનં પક્ખેપયુત્તપરિવાસોતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''અગ્ઘસમોધાનો નામ સમ્બહુલાસુ આપત્તીસુ યા એકા વા દ્વે વા તિસ્સો વા સમ્બહુલા વા આપત્તિયો સબ્બચિરપટિચ્છન્નાયો, તાસં અગ્ઘેન સમોધાય તાસં રત્તિપરિચ્છેદવસેન અવસેસાનં ઊનતરપટિચ્છન્નાનં આપત્તીનં પરિવાસો દિય્યતિ, અયં વુચ્ચતિ અગ્ઘસમોધાનો''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨). મિસ્સકાનં નાનાવત્થુકાનં આપત્તીનં સમોધાનં **મિસ્સકસમોધાનં**, તં યત્થ સો પરિવાસો **મિસ્સકસમોધાનો**. મિસ્સકાનં નાનાવત્થુકાનં આપત્તીનં એકતો પક્ખેપયુત્તો પરિવાસોતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''મિસ્સકસમોધાનો નામ યો નાનાવત્થુકા આપત્તિયો એકતો કત્વા દિય્યતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨).

૫૨૫-૭. એવં તિવિધે સમોધાનપરિવાસે પઠમપરિવાસસ્સ વિસેસનભૂતતાય અવયવાનં દ્વિન્નં ઓધાનસમોધાનસદ્દાનં અત્થાનુવાદેન તદુભયઓધાનસમોધાનસરૂપં વિધાતુમાહ "**આપજ્જિત્વા...પે॰... પકાસિતો**"તિ. તત્થ પઠમસ્સ ઓધાન-સદ્દસઙ્ખાતસ્સ અવયવસ્સ અત્થસરૂપાનુવાદમાહ "**આપજ્જિત્વા...પે॰... પદીયતે**"તિ. દુતિયાવયવસઙ્ખાતસમોધાન-સદ્દસ્સ અત્થસરૂપાનુવાદમાહ "**પુરિમાપત્તિયા...પે॰... ભિક્ખુનો**"તિ. તેનેવ ઉભયત્થાનુવાદે "**ભિક્ખુનો**"તિ પદદ્વયસ્સ, "**પદીયતે દાતબ્બો**"તિ કિરિયાપદદ્વયસ્સ ચ વિસું વિસું ગહિતત્તા પુનરુત્તિદોસાભાવો વેદિતબ્બો. એવં અવયવત્થાનુવાદેન વિધાતબ્બસમુદાયં દસ્સેતુમાહ "**એસોધાનસમોધાનપરિવાસો પકાસિતો**"તિ. એત્થ **છાદેન્તસ્સ હીતિ હિ**-સદ્દો હેતુમ્હિ. **એસોધાનસમોધાનો**તિ એત્થ એત-સદ્દસમ્બન્ધેન ''યો''તિ લબ્ભતિ.

તત્રાયં યોજના – આપજ્જિત્વા...પે॰... ઓધુનિત્વા યો યસ્મા પદીયતે, પુરિમાપત્તિયા...પે॰... યો યસ્મા દાતબ્બો, તસ્મા એસોધાનસમોધાનપરિવાસો પકાસિતોતિ.

તત્થ **અન્તરાપત્તિં આપજ્જિત્વા**તિ પટિચ્છન્નાપત્તિયા પરિવસન્તો વા માનત્તારહો વા માનત્તં ચરન્તો વા અબ્ભાનારહો વા હુત્વા કદાચિ અઞ્ઞં સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિં આપજ્જિત્વા. **છાદેન્તસ્સા**તિ પઠમં આપન્નાપત્તિયાપટિચ્છાદિતકાલેન સમં વા ઊનં વા કાલં પટિચ્છાદેન્તસ્સ. ''મૂલાયપટિકસ્સનેન તે પરિવુત્થદિવસે ચ માનત્તચિણ્ણદિવસે ચ સબ્બે ઓધુનિત્વા''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨) **અટ્ઠકથા**વચનતો એત્થ ''**પરિવુત્થે**''તિ ઉપલક્ખણત્તા ''માનત્તચિણ્ણે ચા''તિ ગહેતબ્બં. **ઓધુનિત્વા**તિ ચ મૂલાયપટિકસ્સનવસેન મક્ખેત્વા, અદિવસે કત્વાતિ અધિપ્પાયો.

યો યસ્મા પદીયતે, સો પરિવાસો સટ્ઠિવસ્સાનિ પરિવસિત્વા માનત્તારહો હુત્વાપિ અન્તરાપત્તિં આપજ્જિત્વા એકાહમ્પિ પટિચ્છાદિતે મૂલાયપટિકસ્સનેન તે દિવસે સબ્બે મક્ખેત્વા તાનેવ સટ્ઠિવસ્સાનિ પુનપિ યસ્મા પદીયતેતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સટ્ઠિવસ્સાનિ પરિવસિત્વા માનત્તારહો હુત્વાપિ હિ એકદિવસં અન્તરાપત્તિં પટિચ્છાદેત્વા પુનપિ સટ્ઠિવસ્સાનિ પરિવાસારહો હોતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨).

પુરિમાપત્તિયાતિ તેન આપન્નાસુ સમ્બહુલાસુ આપત્તીસુ સબ્બાપત્તીનં પુરેતરમેવ પટિચ્છન્નાય આપત્તિયા. **મૂલદિવસે**તિ પઠમં વીતિક્કમદિવસે. **વિનિચ્છિતે**તિ ''અસુકસંવચ્છરે અસુકમાસે અસુકદિવસે''તિ નિયમિતે. **સમોધાય** પક્ખિપિત્વા દાતબ્બોતિ સમ્બન્ધો. **વિધાનતો યાચમાનસ્સા**તિ વિધાનતો સઙ્ઘેન દાતબ્બોતિ યોજેતબ્બં, **સમુચ્ચયક્ખન્ધકે** વુત્તેન વિધિના યાચમાનસ્સ તત્થેવ વુત્તવિધિના સઙ્ઘેન દાતબ્બોતિ અત્થો. ''એસો ઓધાનસમોધાનપરિવાસો''તિ પદચ્છેદો.

૫૨૮-૯. તથા વુચ્ચતીતિ સમ્બન્ધો. **તાસં અગ્ઘવસેન હી**તિ **હિ**-સદ્દો હેતુમ્હિ. ''**સો**તિ તંસદ્દસમ્બન્ધેન ''યો''તિ લબ્ભતિ. તત્રાયં યોજના – સમ્બહુલા…પે॰… તાસં અગ્ઘવસેન તતો ઊનપટિચ્છન્નાનં આપત્તીનં સમોધાય યો યસ્મા પદાતબ્બો પરિવાસો, તસ્મા સો યથા અવયવત્થવસેન ''ઓધાનસમોધાનો''તિ પરિવાસો વુત્તો, તથા ''અગ્ઘસમોધાનો''તિ વુચ્ચતીતિ.

તત્થ **સમ્બહુલાસૂ**તિ યાસં આપત્તીનં પરિવસિતુકામો, તાસુ સમ્બહુલાસુ આપત્તીસુ, નિદ્ધારણે ભુમ્મં. ''**એકા વા**''તિઆદિ નિદ્ધારિયનિદ્દેસો. **તાસં** આપત્તીનં. **અગ્ઘવસેના**તિ ગણનવસેન, રત્તિપરિચ્છેદવસેનાતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''તાસં રત્તિપરિચ્છેદવસેના''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨). ''પદાતબ્બો''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **તતો**તિ ચિરપટિચ્છન્નાપત્તિતો. **ઊનપટિચ્છન્નાનં આપત્તીન**ન્તિ એત્થ ઉપયોગત્થે સામિવચનં, ઊનપટિચ્છન્નાયો આપત્તિયો સમોધાયાતિ વુત્તં હોતિ.

૫૩૦. નાના સુક્કવિસ્સટ્ઠિઆદીનિ વત્થૂનિ યાસં તા **નાનાવત્થુકા**, નાનાવત્થુકા સઞ્ઞા યાસં આપત્તીનં તા **નાનાવત્થુકસઞ્ઞાયો**. **સબ્બા**તિ એત્થ ''યા''તિ સેસો, સુક્કવિસ્સટ્ઠિઆદિકુલદૂસનાવસાના યા સબ્બા તેરસ સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયોતિ અત્થો. **તા સબ્બા**તિ એત્થ પિ-સદ્દો વત્તબ્બો. **દાતબ્બો**તિ એત્થ ''પરિવાસો''તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. તા સબ્બાપિ એકતો કત્વા દાતબ્બો પરિવાસોતિ યોજના. તસ્સ તેરસ સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિયોપિ એકતો કત્વાતિ અત્થો. ''અહં ભન્તે સમ્બહુલા સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપજ્જિં એકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં…પે॰… એકં કુલદૂસકં, સોહં ભન્તે સઙ્ઘં તાસં આપત્તીનં સમોધાનપરિવાસં યાચામી''તિ તિક્ખત્તું યાચનાય ચ તદનુરૂપાય ઞત્તિયા ચ કમ્મવાચાસુ ચ નામં વત્વા દાતબ્બપરિવાસો **મિસ્સકો મતો** ''મિસ્સકસમોધાનપરિવાસો''તિ ઞાતો. દ્વે, તિસ્સો, ચતસ્સો, અતિરેકા ચ આપન્નસ્સાપિ પરિવાસં દેન્તેન ઇમિના નિયામેન વત્થું, નામં વિસેસેત્વા ગહેતબ્બં.

૫૩૧. પરિવુત્થપરિવાસસ્સાતિ તિવિધે પરિવાસે અઞ્ઞતરસ્સ વસેન પરિવુત્થપરિવાસસ્સ. **ઉત્તરિ છ રત્તિયો**તિ પરિવાસતો ઉત્તરિ છ રત્તિયો, છ દિવસેતિ વુત્તં હોતિ, ‘‘ચરિતુ’’ન્તિ સેસો, ચરણકિરિયાય અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. માનત્તં દેય્યન્તિ યોજના, ‘‘સઙ્ઘેના’’તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. **સમુચ્ચયક્ખન્ધકે** વુત્તનયેન યોજેત્વા છારત્તઞ્ચ દાતબ્બો, ભિક્ખુમાનનવિધિ ભિક્ખુસ્સ દાતબ્બોતિ અત્થો.

‘‘પરિવુત્થપરિવાસસ્સા’’તિ ઇમિના પટિચ્છન્નમાનત્તં પકતં, તત્થ પભેદે અસતિ કસ્મા ‘‘પટિચ્છન્નાપટિચ્છન્નવસા દુવે’’તિ વુત્તન્તિ? પકતભેદમનપેક્ખિત્વા છારત્તમાનત્તે લબ્ભમાનવિસયભેદં દસ્સેતું વુત્તં. એવઞ્હિ સતિ સમોધાનમાનત્તે ચ ‘‘છારત્તં માનત્તં દેતૂ’’તિ (ચૂળવ॰ ૧૨૮) **પાળિયં** વુત્તત્તા તમ્પિ ગહેત્વા ‘‘તિધા’’તિ કસ્મા ન વુત્તન્તિ? તમ્પિ પટિચ્છન્નાપત્તિયા પરિવુત્થપરિવાસસ્સેવ દાતબ્બમાનત્તન્તિ પટિચ્છન્નમાનત્તવચનેનેવ સઙ્ગહિતત્તા વિસું ન વુત્તં. તેનેવ ચતુબ્બિધે માનત્તે ઇમેહિ દ્વીહિ વિના દસ્સેતબ્બેસુ દ્વીસુ માનત્તેસુ પક્ખમાનત્તમત્તં ‘‘છાદેન્તિયા’’તિઆદિગાથાય દસ્સેત્વા સમોધાનમાનત્તં વિસું ન દસ્સિતન્તિ દટ્ઠબ્બં.

૫૩૪-૬. વિનિદ્દિટ્ઠપ્પકારન્તિ ‘‘પરિક્ખિત્તવિહારસ્સા’’તિઆદિના યથાવુત્તગાથાદ્વયેન નિદ્દિટ્ઠપ્પકારં. **આદિયિત્વાન તં તેસ**ન્તિ એત્થ ‘‘સન્તિકે’’તિ વક્ખમાનતો લબ્ભતિ. **તેસં** ચતુન્નં સમ્મુખા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા તં વત્તં સમાદિયિત્વાતિ અત્થો. ‘‘તં તેસં સન્તિકે’’તિ ઇદં ‘‘આરોચેત્વા’’તિ ઇમિનાપિ યુજ્જતિ. તેસમેવ સમ્મુખા નિસિન્નેન ‘‘અહં ભન્તે એકં આપત્તિં આપજ્જિં સઞ્ચેતનિકં સુક્કવિસ્સટ્ઠિ’’ન્તિઆદિના નયેન **સમુચ્ચયક્ખન્ધકા**ગતં આરોચનં કત્વા. ઇમિના અન્તોઅરુણે દિટ્ઠાનં અઞ્ઞેસમ્પિ આરોચનં ઉપલક્ખિતં.

નિક્ખિપે સન્તિકે તેસં વત્તન્તિ એત્થ ‘‘અરુણે ઉટ્ઠિતે’’તિ અજ્ઝાહરિતબ્બં. અરુણે ઉગ્ગતે તેસં ભિક્ખૂનં સમ્મુખા યથાવુત્તનયેનેવ નિસીદિત્વા ‘‘વત્તં નિક્ખિપામિ, માનત્તં નિક્ખિપામી’’તિ ઇમેસુ દ્વીસુ એકં વા દ્વયમેવ વા વત્વા વત્તં નિક્ખિપે.

૫૩૭. તસ્સ માનત્તસ્સ. **રત્તિચ્છેદાદિકો**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન વત્તભેદો ગહિતો. અટ્ઠકથાવસેન પાળિવસેનાતિ યોજના.

૫૩૮. વીસતિયા ભિક્ખૂનં વગ્ગો સમૂહો **વીસતિવગ્ગો**, સો એવ **વીસતિવગ્ગિકો**. **અબ્ભેય્યા**તિ ઓસારેય્ય, અબ્ભન્તરં કરેય્યાતિ અત્થો. **વિધિના**તિ સમુચ્ચયક્ખન્ધકાગતક્કમેન. **અબ્ભિતો**તિ સંવાસેન અન્તો કતો, **પકતત્તો**તિ પકતિસભાવો, આપત્તિં અનાપન્નકાલસદિસો હોતીતિ અત્થો.

૫૩૯. આપત્તિં છાદેન્તિયા ભિક્ખુનિયાતિ યોજના, ‘‘આપજ્જિત્વા’’તિ સેસો, આપત્તિં આપજ્જિત્વા ‘‘આપત્તિ ચા’’તિઆદિના (વિ॰ વિ॰ ૫૦૫) નયેન પુબ્બે દસ્સિતેહિ દસહિ અઙ્ગેહિ પટિચ્છાદેન્તિયા ભિક્ખુનિયા અત્તનો આપત્તિં છાદેન્તિયા ભિક્ખુનિયા. **ન ચ આપત્તી**તિ એત્થ ‘‘**અત્તનો**’’તિ ઇમિના અઞ્ઞિસ્સા આપત્તિં પટિચ્છાદેન્તિયા વજ્જપટિચ્છાદિકાસઙ્ખાતપારાજિકાપત્તીતિ દીપિતં હોતિ. ‘‘**ભિક્ખુનિયા**’’તિ ઇમિના ભિક્ખુસ્સ દુક્કટાપત્તિભાવં દીપેતિ.

૫૪૧. વિરુદ્ધમત્થં નયતિ પજહતીતિ **વિનયો**, વિનિચ્છયો, તં વિનયપિટકત્થવિનિચ્છયવિસેસવિસયં સમ્મોહસઙ્ખાતં વિરુદ્ધં પચ્ચત્થિકં તદઙ્ગવસેન પજહનતો **વિનયનય**સઙ્ખાતં તતો એવ અતિબુદ્ધિદીપનં, અતિસયેન બુદ્ધિં દીપેતીતિ **અતિબુદ્ધિદીપનં**, તં વિનયત્થવિનિચ્છયકં ઞાણપદીપં વિસેસેન જાલેન્તં. વિવિધેહિ નયેહિ યુત્તતાય **વિવિધનયયુતં**. **વિનયનયે**તિ વિનયપિટકસ્સ પરસન્તાનપાપને, વિનયવણ્ણનાયન્તિ વુત્તં હોતિ.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

સઙ્ઘાદિસેસકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

અનિયતકથાવણ્ણના

૪૪૨-૩. ઇદાનિ સઙ્ઘાદિસેસકથાનન્તરં અનિયતકથં દસ્સેતુમાહ "**રહોનિસજ્જસ્સાદેના**"તિઆદિ. રહસિ નિસજ્જા **રહોનિસજ્જા**, તસ્સા અસ્સાદો રહોનિસજ્જસ્સાદો, તેન **રહોનિસજ્જસ્સાદેન**, મેથુનધમ્મસન્નિસ્સિતેન કિલેસેનાતિ અત્થો. વુત્તઞ્હિ **અટ્ઠકથાયં** ''રહોનિસજ્જસ્સાદોતિ મેથુનધમ્મસન્નિસ્સિતકિલેસો વુચ્ચતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૫૧). ''રહો નામ ચક્ખુસ્સ રહો સોતસ્સ રહો. ચક્ખુસ્સ રહો નામ ન સક્કા હોતિ અક્ખિં વા નિખણિયમાને ભમુકં વા ઉક્ખિપિયમાને સીસં વા ઉક્ખિપિયમાને પસ્સિતું. સોતસ્સ રહો નામ ન સક્કા હોતિ પકતિકથા સોતુ''ન્તિ (પારા॰ ૪૪૫) **પદભાજને** વુત્તરહેસુ ચક્ખુસ્સ રહો એવ ઇધાધિપ્પેતો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''કિઞ્ચાપિ પાળિયં 'સોતસ્સ રહો'તિ આગતં, ચક્ખુસ્સ રહેનેવ પન પરિચ્છેદો વેદિતબ્બો''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૪૪-૪૪૫).

ચક્ખુસ્સ રહત્તા ''પટિચ્છન્ન''ન્તિ ઇમમ્પિ પટિચ્છન્નત્તા એવ ''અલંકમ્મનિય''ન્તિ ઇમમ્પિ સઙ્ગણ્હાતિ. નિસજ્જસદ્દોપાદાનેન ''આસને''તિ ઇદમ્પિ ગહિતમેવ. "**માતુગામસ્સ સન્તિકં ગન્તુકામો**"તિ ઇમિના ''માતુગામેન સદ્ધિ''ન્તિ ઇદમ્પિ ગહિતમેવ. એવં સામત્થિયા લબ્ભમાનપદોપાદાનેન યો પન ભિક્ખુ માતુગામેન સદ્ધિં એકો એકાય રહો પટિચ્છન્ને આસને અલંકમ્મનિયે નિસજ્જસ્સાદેનાતિ વુત્તં હોતિ. ચક્ખુસ્સ રહભાવેન કુટ્ટાદિપટિચ્છન્ને તેનેવ મેથુનસેવનકમ્મસ્સ અનુરૂપે આસને તદહુજાતાયપિ મનુસ્સિત્થિયા સહ નિસજ્જસ્સાદરાગેન સમન્નાગતો હુત્વાતિ અત્થો. એત્થ ''માતુગામસ્સા''તિ તદહુજાતમ્પિ ઇત્થિં ગણ્હાતીતિ કુતો લબ્ભતીતિ? ''માતુગામો નામ મનુસ્સિત્થી, ન યક્ખી, ન પેતી, ન તિરચ્છાનગતા, અન્તમસો તદહુજાતાપિ દારિકા, પગેવ મહત્તરી''તિ (પારા॰ ૪૪૫) **પદભાજનતો** લબ્ભતિ.

"**નિવાસેતી**"તિ ઇમિના ''કાયબન્ધનં બન્ધતિ, ચીવરં પારુપતી''તિ ઇદં લક્ખીયતિ. **સબ્બત્થા**તિ યથાવુત્તં પયોગતો પુબ્બાપરપયોગે સઙ્ગણ્હાતિ. તેનેવ "**પયોગે ચ પયોગે ચા**"તિ વિચ્છાપયોગો કતો. નિસીદતો ચસ્સ દુક્કટન્તિ યોજના. ''ઉભિન્નમ્પિ નિસજ્જાય પાચિત્તિય''ન્તિ વક્ખમાનત્તા દુક્કટં સન્ધાય એકકસ્સ નિસીદતોતિ ગહેતબ્બં.

૪૪૪. નિસજ્જાય ઉભિન્નમ્પીતિ એત્થ ''સકિ''ન્તિ સેસો, ઉભિન્નં નિસજ્જાપૂરણવસેન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ પુરે વા પચ્છા વા એકક્ખણે વા માતુગામસ્સ વા ભિક્ખુસ્સ વા એકવારં નિસજ્જાયાતિ વુત્તં હોતિ. વુત્તઞ્હેતં **પાળિયં** ''માતુગામે નિસિન્ને ભિક્ખુ ઉપનિસિન્નો વા હોતી''તિઆદિ (પારા॰ ૪૪૫). હોતિ પાચિત્તિયન્તિ યોજના. પયોગગણનાય ચ હોન્તિ પાચિત્તિયાનીતિ ગહેતબ્બં, માતુગામસ્સ વા ભિક્ખુનો વા ઉભિન્નં વા ઉટ્ઠાયુટ્ઠાય પુનપ્પુનં ઉપનિસીદનપયોગગણનાય ચાતિ અત્થો. ''આપત્તીહિપિ તીહિપી''તિ વક્ખમાનત્તા **પાચિત્તિય**ગ્ગહણં પારાજિકસઙ્ઘાદિસેસાનં ઉપલક્ખણં હોતિ, તીસુ એકં હોતીતિ વુત્તં હોતિ. એત્થ "**પયોગગણનાયા**"તિ ઇદં પારાજિકાય ન લબ્ભતિ એકપયોગેનેવ સિજ્ઝનતો. કાયસંસગ્ગસઙ્ઘાદિસેસો, પન સરીરતો પુનપ્પુનં વિયુજ્જિત્વા ફુસનેન પાચિત્તિયઞ્ચ યથાવુત્તનયેનેવ લબ્ભતિ.

બહૂસુપિ માતુગામેસુ **બહુકાનિ** પાચિત્તિયાનિ હોન્તીતિ યોજના. બહૂસુ માતુગામેસુ નિસિન્નેસુ નિસિન્નાનં ગણનાય એકેનેવ પયોગેન બહૂનિ પાચિત્તિયાનિ ચ સઙ્ઘાદિસેસા ચ હોન્તિ. ''પયોગગણનાય ચા''તિ ઇમસ્સ

એત્થાપિ યુજ્જમાનત્તા તાસુ વિસું વિસું ઉટ્ઠાયુટ્ઠાય પુનપ્પુનં નિસીદન્તીસુ, સયઞ્ચ ઉટ્ઠાયુટ્ઠાય પુનપ્પુનં નિસીદતો તાસં ગણનાય આપજ્જિતબ્બાપત્તિયો પયોગગણનાય ચ બહૂ હોન્તીતિ ઇદં લબ્ભતિ. એત્થાપિ પન પારાજિકં ન લબ્ભતિ, સઙ્ઘાદિસેસો, પાચિત્તિયઞ્ચ લબ્ભતિ.

૫૪૫. સમીપે ઠિતોપિ અન્ધો અનાપત્તિં ન કરોતીતિ સોતસ્સ રહભાવે અસતિપિ પધાનભૂતસ્સ ‘‘ચક્ખુસ્સ રહો’’તિ ઇમસ્સ અઙ્ગસ્સ વિજ્જમાનત્તા વુત્તં ‘‘**અન્તોદ્વાદસહત્થકે**’’તિ, ઇમિના સવનૂપચારે વિજ્જમાનેપીતિ વુત્તં હોતિ. ઇત્થીનં તુ સતમ્પિ ચ ન કરોતિ અનાપત્તિન્તિ યોજના, વિઞ્ઞુનો પુરિસસ્સ અસન્નિહિતભાવેનાતિ અધિપ્પાયો. ‘‘**ઇત્થીનમ્પિ સતમ્પિ ચા**’’તિ લિખન્તિ, તતોપિ અયમેવ પાઠો સુન્દરો. **પિ**-સદ્દો વા તુ-સદ્દત્થે દટ્ઠબ્બો.

૫૪૬. નિપજ્જિત્વાતિ એત્થ ‘‘સમીપે’’તિ સેસો, ‘‘નિદ્દાયન્તોપી’’તિ એતસ્સ વિસેસકેન ‘‘**નિપજ્જિત્વા**’’તિ ઇમિના નિસીદિત્વા નિદ્દાયન્તોતિ ઇમસ્સ નિવત્તિતત્તા સમીપે નિસીદિત્વા નિદ્દાયન્તોપિ અનન્ધો મનુસ્સપુરિસો અનાપત્તિં કરોતીતિ લબ્ભતિ. ‘‘**કેવલ**’’ન્તિ વિસેસનેન બલવનિદ્દૂપગતો ગહિતોતિ તથા અહુત્વા અન્તરન્તરા આપજ્જાપજ્જે વિનિચ્છિનિત્વા પવત્તમાનાય કપિનિદ્દાય નિદ્દાયન્તોપિ અનાપત્તિં કરોતીતિ અયમત્થો લબ્ભતિ. ‘‘પિહિતદ્વારગબ્ભસ્સા’’તિ વત્તબ્બે મજ્ઝપદલોપીસમાસવસેન ‘‘**પિહિતગબ્ભસ્સા**’’તિ વુત્તં. ‘‘**દ્વારે**’’તિ ઇમિના દ્વારેકદેસભૂતં ઉમ્મારં વા તંસમીપં વા ઉપચારેન વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. સચે ગબ્ભો પિહિતદ્વારો ન હોતિ, અનાપત્તીતિ બ્યતિરેકતો દસ્સિતં.

૫૪૭. ઇમસ્મિં અનિયતસિક્ખાપદે **પાળિયં** અનાપત્તિવારે અસતિપિ ‘‘યો પન ભિક્ખુ માતુગામેન સદ્ધિં રહો પટિચ્છન્ને આસને નિસજ્જં કપ્પેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૨૮૫) પઞ્ચમસ્સ અચેલકવગ્ગસ્સ ચતુત્થસિક્ખાપદે અનાપત્તિવારે ‘‘અનાપત્તિ યો કોચિ વિઞ્ઞૂ પુરિસો દુતિયો હોતિ, તિટ્ઠતિ ન નિસીદતિ, અરહોપેક્ખો, અઞ્ઞવિહિતો નિસીદતિ, ઉમ્મત્તકસ્સ આદિકમ્મિકસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૨૮૮) વુત્તે અનાપત્તિવારે સઙ્ગહેતુમાહ ‘‘**અનન્ધે સતી**’’તિઆદિ. ‘‘એતસ્સ સમીપે’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ. ઇધ પુલ્લિઙ્ગનિદ્દેસેન પુરિસો લબ્ભતિ, ‘‘તેનાપિ અબાલેન ભવિતબ્બં, મનુસ્સજાતિકેન ભવિતબ્બ’’ન્તિ ઇદઞ્ચ ‘‘**વિઞ્ઞુસ્મિ**’’ન્તિ ઇમિના લબ્ભતિ. અન્ધસદિસનિદ્દૂપગતપટિપક્ખવાચિઅનન્ધપદેન ‘‘અનિદ્દાયન્તે’’તિ લબ્ભતિ, મનાપામનાપં જાનન્તે અનિદ્દાયન્તે મનુસ્સપુરિસે દસ્સનૂપચારસ્સ અન્તો વિજ્જમાનેતિ અત્થો.

‘‘નિસજ્જપચ્ચયા દોસો નત્થી’’તિ ઇમિના સમ્બન્ધો, એવરૂપે રહો આસને માતુગામેન સદ્ધિં નિસિન્નપચ્ચયા આપત્તિ નત્થીતિ અત્થો. ‘‘**ઠિતસ્સા**’’તિ ઇમિનાપિ તદેવ પદં યોજેતબ્બં. વિઞ્ઞુમ્હિ પટિબલે મનુસ્સપુરિસે અસન્નિહિતેપિ તથાવિધે રહો આસને માતુગામે આસને નિસિન્નેપિ સયાનેપિ ઠિતેપિ સયં ઠિતસ્સ નિસજ્જાય અભાવા તપ્પચ્ચયા આપત્તિ ન હોતીતિ અત્થો. **અરહસઞ્ઞિનો નિસજ્જપચ્ચયા દોસો નત્થી**તિ રહો આસને માતુગામેન સદ્ધિં નિસજ્જન્તસ્સાપિ ‘‘રહો’’તિ સઞ્ઞારહિતસ્સ નિસીદતો નિસજ્જપચ્ચયા અનાપત્તીતિ અત્થો. વિક્ખિત્તચેતસો નિસજ્જપચ્ચયા દોસો નત્થીતિ યોજના.

૫૪૮. એત્તાવતા પાચિત્તિયાપત્તિમત્તતો અનાપત્તિપ્પકારં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ અનિયતવોહારહેતુભૂતાહિ તીહિ આપત્તીહિ અનાપત્તિપકારં દસ્સેતુમાહ ‘‘**ન દોસો**’’તિઆદિ. **આપત્તીહિપિ તીહિપી**તિ ‘‘નિસજ્જં ભિક્ખુ પટિજાનમાનો તિણ્ણં ધમ્માનં અઞ્ઞતરેન કારેતબ્બો પારાજિકેન વા સઙ્ઘાદિસેસેન વા

પાચિત્તિયેન વા’’તિ (પારા॰ ૪૪૪) **પાળિયં** વુત્તાહિ ‘‘પઠમપારાજિકાપત્તિકાયસંસગ્ગસઙ્ઘાદિસેસાપત્તિપાચિત્તિયાપત્તી’’તિ ઇમાહિ તીહિપિ આપત્તીહીતિ વુત્તં હોતીતિ.

પઠમાનિયતકથાવણ્ણના.

૫૪૯. વત્તબ્બભાવેનાધિકતદુતિયાનિયતવિનિચ્છયતો પઠમાનિયતે વુત્તવિનિચ્છયેહિ સમં વિનિચ્છયં પહાય તત્થ અવુત્તં ઇમસ્સેવ વિનિચ્છયવિસેસં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અનન્ધા**’’તિઆદિ. ઇધ દુટ્ઠુલ્લવાચાસઙ્ઘાદિસેસસ્સાપિ ગહિતત્તા તતો અનાપત્તિકરં દસ્સેતું ‘‘**અબધિરો**’’તિ વુત્તં. **અનન્ધો અબધિરો**તિ ‘‘પુરિસો’’તિ ઇદં સન્ધાય વુત્તં. ‘‘ઇત્થી’’તિ ઇદં સન્ધાય ‘‘અનન્ધાબધિરા’’તિ ગહેતબ્બં. એવમુપરિપિ. તેનાપિ સવનૂપચારન્તોગધેન ભવિતબ્બન્તિ દસ્સેતું ‘‘**અન્તોદ્વાદસહત્થટ્ઠો**’’તિ વુત્તં.

૫૫૦. ‘‘**અન્ધો અબધિરો અનાપત્તિં ન કરોતી**’’તિ ઇદં કાયસંસગ્ગસઙ્ઘાદિસેસં સન્ધાય વુત્તં. ‘‘**બધિરો વાપિ ચક્ખુમા, ન કરોતિ અનાપત્તિ**’’ન્તિ ઇદં પન દુટ્ઠુલ્લવાચાસઙ્ઘાદિસેસં સન્ધાય વુત્તન્તિ એવમેત્થ સન્ધાય ભાસિતત્થો વેદિતબ્બો.

પુરિમાનિયતકથાય અવુત્તવિસેસસ્સ દુતિયાનિયતકથાય વત્તુમિચ્છિતત્તા અયમ્પિ વિસેસો ઇધ વત્તબ્બો. કોયં વિસેસો, યો ઇધ વત્તબ્બોતિ ચે? તત્થ ‘‘પટિચ્છન્ને આસને અલંકમ્મનિયે’’તિ (પારા॰ ૪૪૪) વુત્તં આસનઙ્ગદ્વયં ઇધ ‘‘ન હેવ ખો પન પટિચ્છન્નં આસનં હોતિ નાલંકમ્મનિય’’ન્તિ (પારા॰ ૪૫૩) નિસેધેત્વા ‘‘અલઞ્ચ ખો હોતિ માતુગામં દુટ્ઠુલ્લાહિ વાચાહિ ઓભાસિતુ’’ન્તિ (પારા॰ ૪૫૩) ઇદં અપુબ્બઙ્ગં વુત્તં. તત્ર માતુગામોતિ અન્તમસો તદહુજાતાપિ દારિકા ગહિતા, ઇધ ‘‘માતુગામો નામ મનુસ્સિત્થી, ન યક્ખી, ન પેતી, ન તિરચ્છાનગતા, વિઞ્ઞૂ પટિબલા સુભાસિતદુબ્ભાસિતં દુટ્ઠુલ્લાદુટ્ઠુલ્લં આજાનિતુ’’ન્તિ (પારા॰ ૪૫૪) વિઞ્ઞૂ પટિબલો માતુગામોવ વુત્તો. તત્થ ‘‘પારાજિકેન વા સઙ્ઘાદિસેસેન વા પાચિત્તિયેન વા’’તિ (પારા॰ ૪૪૪) તિસ્સો આપત્તિયો વુત્તા, ઇધ ‘‘નિસજ્જં ભિક્ખુ પટિજાનમાનો દ્વિન્નં ધમ્માનં અઞ્ઞતરેન કારેતબ્બો સઙ્ઘાદિસેસેન વા પાચિત્તિયેન વા’’તિ (પારા॰ ૪૫૩) દ્વેયેવ આપત્તિયો વુત્તા. સઙ્ઘાદિસેસેસુ ચ તત્થ ‘‘સા ચે એવં વદેય્ય ‘અય્યો મયા દિટ્ઠો નિસિન્નો માતુગામેન સદ્ધિં કાયસંસગ્ગં સમાપજ્જન્તો’તિ, સો ચ તં પટિજાનાતિ, આપત્તિયા કારેતબ્બો’’તિ (પારા॰ ૪૪૮) કાયસંસગ્ગસઙ્ઘાદિસેસોવ વુત્તો, ઇધ સો ચ વુત્તો, ‘‘સા ચે એવં વદેય્ય ‘અય્યસ્સ મયા સુતં નિસિન્નસ્સ માતુગામં દુટ્ઠુલ્લાહિ વાચાહિ ઓભાસેન્તસ્સા’તિ, સો ચ તં પટિજાનાતિ, આપત્તિયા કારેતબ્બો’’તિ (પારા॰ ૪૫૫) દુટ્ઠુલ્લવાચાસઙ્ઘાદિસેસો ચ વુત્તો. એત્તકો ઉભિન્નમનિયતાનં વિસેસો.

અયં કસ્મા ન વુત્તોતિ? અયં સમ્બોધવત્થુવિસેસો વત્તુમિચ્છિતો પન અટ્ઠકથાગતવિનિચ્છયવિસેસતોતિ તસ્મા ન વુત્તોતિ દટ્ઠબ્બો. **તિસમુટ્ઠાનમેવિદં** કાયચિત્તવાચાચિત્તકાયવાચાચિત્તવસેન તીણિ સમુટ્ઠાનાનિ એતસ્સાતિ કત્વા.

ઇમેહિપિ દ્વીહિ અનિયતસિક્ખાપદેહિ સિક્ખાપદન્તરેસુ પઞ્ઞત્તાયેવ આપત્તિયો, અનાપત્તિયો ચ દસ્સિતા, ન કોચિ આપત્તિવિસેસો વુત્તો, તસ્મા કિમેતેસં વચનેનાતિ? વુચ્ચતે – વિનયવિનિચ્છયલક્ખણં ઠપેતું ભગવતા ઉપ્પન્ને વત્થુમ્હિ દ્વે અનિયતા પઞ્ઞત્તા. કથં? એવરૂપાયપિ સદ્ધેય્યવચનાય ઉપાસિકાય વુચ્ચમાનો પટિજાનમાનોવ આપત્તિયા કારેતબ્બો, ન અપ્પટિજાનમાનો, તસ્મા ‘‘યાય કાયચિ આપત્તિયા યેન કેનચિ ચોદિતે

પટિઞ્ઞાતકરણંયેવઙ્ગ કાતબ્બ’’ન્તિ ઇમેહિ સિક્ખાપદેહિ વિનિચ્છયલક્ખણં ઠપિતન્તિ વેદિતબ્બં. અથ કસ્મા ભિક્ખુનીનં અનિયતં ન વુત્તન્તિ? ઇદમેવ લક્ખણં સબ્બત્થ અનુગતન્તિ ન વુત્તં.

દુતિયાનિયતકથાવણ્ણના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

અનિયતકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

નિસ્સગ્ગિયકથાવણ્ણના

૫૫૧. એવં અનિયતકથં દસ્સેત્વા ઇદાનિ નિસ્સગ્ગિયકથં દસ્સેતુમાહ ‘‘**ખોમ**’’ન્તિઆદિ . **ખોમ**ન્તિ એવંનામકં ચીવરં. **ખોમ**ન્તિ ગચ્છવિસેસસ્સ નામં, તસ્સ વાકેહિ કતચીવરં કારણોપચારવોહારવસેન ‘‘ખોમ’’ન્તિ વુત્તં. **કપ્પાસ**ન્તિ કપ્પાસસુત્તમયં ચીવરં, ઇદમ્પિ વુત્તનયેનેવ ‘‘કપ્પાસ’’ન્તિ વુચ્ચતિ. **કોસેય્યં** નામ કોસકારકિમિકોસં, કોસેન નિબ્બત્તં સુત્તં કોસેય્યં. ઇધ પન તેન કોસેય્યસુત્તેન નિબ્બત્તં ચીવરં ‘‘કોસેય્ય’’ન્તિ વુત્તં. **સાણ**ન્તિ સાણવાકસુત્તેહિ વાયિત્વા કતચીવરં. ઇદઞ્ચ ખોમં વિય દટ્ઠબ્બં. **ભઙ્ગ**ન્તિ ખોમસુત્તાદીનિ સબ્બાનિ, એકચ્ચાનિ વા મિસ્સેત્વા કતચીવરં. ઇદમ્પિ કરણપ્પકારેન લદ્ધનામકં. ‘‘ભઙ્ગં નામ એકા ગચ્છજાતિ, તસ્સા વાકમયસુત્તેહિ વાયિત્વા કતચીવર’’ન્તિ કેચિ. ઇમસ્મિં પક્ખે ખોમં વિય ગહેતબ્બં. **કમ્બલ**ન્તિ મનુસ્સલોમવાળલોમં વિના સેસલોમેહિ વાયિત્વા કતચીવરં વુત્તન્તિ. ઇદં ‘‘ચીવરં નામ છન્નં ચીવરાનં અઞ્ઞતરં ચીવર’’ન્તિ (પારા॰ ૪૬૩) **પદભાજને** ચ ‘‘ખોમં કપ્પાસિકં કોસેય્યં કમ્બલં સાણં ભઙ્ગ’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૨-૪૬૩) **અટ્ઠકથાય** ચ વુત્તં સન્ધાયાહ. ‘‘**જાતિતો**’’તિ ઇદં પમાણાદિભેદસ્સ વક્ખમાનત્તા વુત્તં. **જાતિતો**તિ ખોમાદિસામઞ્ઞતો. સામઞ્ઞઞ્હિ ‘‘જાતી’’તિ વુચ્ચતિ. દીઘરસ્સથૂલસુખુમનીલપીતાદિભેદભિન્નાનં સબ્બેસં વત્થાવયવાનં સઙ્ગાહિકખોમસુત્તમયતાસામઞ્ઞં જાતીતિ વુત્તં હોતિ. એવં સેસેસુપિ.

૫૫૨. **દુકૂલ**ન્તિ એવંનામકં રુક્ખવાકમયચીવરં. **પત્તુણ્ણ**ન્તિ પત્તુણ્ણદેસે સઞ્જાતવત્થં. ‘‘પત્તુણ્ણં કોસેય્યવિસેસો’’તિ **અભિધાનકોસે** વુત્તં. **ચિન**ન્તિ ચિનદેસે ઉપ્પન્નવત્થં. **સોમારપટ્ટક**ન્તિ સોમારદેસે ઉપ્પન્નવત્થં. ‘‘**સોમારચિનપટક**’’ન્તિપિ લિખન્તિ, સોયેવત્થો. **ઇદ્ધિજ**ન્તિ એહિભિક્ખૂનં પુઞ્ઞિદ્ધિયા નિબ્બત્તં ચીવરં. **દેવદિન્ન**ન્તિ દેવતાહિ દિન્નં ચીવરં. તઞ્હિ કપ્પરુક્ખે નિબ્બત્તં, જાલિનિયા દેવકઞ્ઞાય અનુરુદ્ધત્થેરસ્સ દિન્નવત્થસદિસં. **તસ્સા**તિ જાતિતો છબ્બિધસ્સ કપ્પિયચીવરસ્સ. **ઇદં** છબ્બિધચીવરં યથારહં અનુલોમિકં વુત્તન્તિ અત્થો. દુકૂલઞ્હિ સાણસ્સ અનુલોમં વાકમયત્તા, પત્તુણ્ણાદીનિ કોસેય્યસ્સ અનુલોમાનિ પાણકેહિ કતસુત્તમયત્તા, ઇદ્ધિજમ્પિ ખોમાદીનંયેવ અઞ્ઞતરં હોતીતિ તેસં અનુલોમં, દેવદિન્નમ્પિ ખોમાદીનંયેવ અનુલોમં હોતિ તેસં અઞ્ઞતરભાવતો. યથાહ –

‘‘સાણસ્સ તુ દુકૂલઞ્હિ, ઇદ્ધિજં દેવદિન્નકં;
ખોમાદીનંવસિટ્ઠંતુ, કોસેય્યસ્સાનુલોમિક’’ન્તિ.

૫૫૩. તિણ્ણં ચીવરાનં સમાહારો **તિચીવર**ન્તિ પમાણયુત્તં સઙ્ઘાટિઆદિનામેન અધિટ્ઠિતચીવરસ્સેવ નામત્તા તદેવ વુચ્ચતિ. ગણનવસેન યં કિઞ્ચિ ચીવરત્તયં ન વત્તબ્બં. સમુદ્દેકદેસોપિ યથા ‘‘સમુદ્દો’’તિ વુચ્ચતિ, એવં અધિટ્ઠિતેસુ તીસુ ચીવરેસુ અઞ્ઞતરં ‘‘તિચીવર’’ન્તિ વુચ્ચતિ. **પરિક્ખારચોળ**ન્તિ સઙ્ઘાટિઆદિવિસિટ્ઠનામેહિ અનધિટ્ઠિતં ‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે આયામેન અટ્ઠઙ્ગુલં સુગતઙ્ગુલેન ચતુરઙ્ગુલવિત્થતં પચ્છિમં ચીવર’’ન્તિ (પારા॰ ૩૫૮) અનુઞ્ઞાતં પચ્છિમચીવરપરિયન્તં કત્વા કતાકતસ્સ યસ્સ કસ્સચિ ચીવરસ્સ રુળ્હિસઞ્ઞા.

મુખં સન્દમાનલાલં પુઞ્છતિ એતેનાતિ **મુખપુઞ્છન**ન્તિ કપોલતો નિચ્ચં સન્દમાનલાલાનં પુઞ્છનત્થાય અનુઞ્ઞાતસ્સ ચીવરવિસેસસ્સ નામં. નિસીદન્તિ એત્થાતિ **નિસીદન**ન્તિ ચ ભિક્ખૂનં અત્થરિત્વા નિસીદિતું અનુઞ્ઞાતસ્સ ચીવરસ્સ નામં. **અધિટ્ઠેય્યા**તિ ‘‘ઇમં કણ્ડુપ્પટિચ્છાદિ’’ન્તિઆદિના (વિ॰ વિ॰ ૫૮૫) વક્ખમાનનયેન

નામં ગહેત્વા અધિટ્ઠેય્યાતિ અત્થો. **પચ્ચત્થરણમેવ ચા**તિ સઙ્ઘિકે મઞ્ચપીઠે સરીરસમ્ફુસનેન આપજ્જિતબ્બાય આપત્તિયા મોચનત્થાય તત્થ અત્થરિત્વા પરિભોગત્થાય અનુઞ્ઞાતં પચ્ચત્થરણચીવરઞ્ચ.

૫૫૪. એકાહન્તિ વસનકિરિયાય અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. **તિચીવર**ન્તિ તિચીવરેન. **વિપ્પવસેય્યા**તિ ''સઙ્ઘાટિયા વા ઉત્તરાસઙ્ગેન વા અન્તરવાસકેન વા''તિ (પારા॰ ૪૭૬) વુત્તત્તા એકદેસે સમુદાયોપચારવસેન અવયવસ્સ વચનતો તિણ્ણં ચીવરાનં અઞ્ઞતરેનાતિપિ વુત્તં હોતિ. ''**તથા**''તિ ઇમિના ''વિના''તિ ઇદં પચ્ચામસતિ. **અધિટ્ઠા**તિ અધિટ્ઠાયાતિ ગહેતબ્બં ''પટિસઙ્ખા યોનિસો''તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૨, ૨૩; અ॰ નિ॰ ૬.૫૮) યથા, એત્થ ''વળઞ્જિયમાન''ન્તિ સેસો, અધિટ્ઠાય વળઞ્જિયમાનં નિસીદનં તથા વિના ચતુમાસં ન વસેય્યાતિ યોજના.

૫૫૫. કપ્પિયન્તિ કપ્પિયકારણં નીલાદિવણ્ણભેદકરણં. **કપ્પિય**ન્તિ ચ કારણે કારિયૂપચારેન ગહેતબ્બં. **બિન્દું દત્વા**તિ ''નીલં વા કદ્દમં વા કાળસામં વા''તિ (પાચિ॰ ૩૬૮) વુત્તલોહમલાદિના યેન કેનચિપિ મઙ્ગુલપિટ્ઠિપ્પમાણાદિકં બિન્દું દત્વા. **તત્થા**તિ તેસુ અધિટ્ઠાતબ્બેસુ તિચીવરાદીસુ, નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **તિચીવર**ન્તિ નિદ્ધારિતબ્બં. **ઉપપન્ન**ન્તિ યુત્તં. **પમાણેના**તિ અનન્તરં વક્ખમાનેન પમાણેન. **અધિટ્ઠાતબ્બ**ન્તિ ''ઇમં સઙ્ઘાટિં અધિટ્ઠામી''તિઆદિના વક્ખમાનનયેન નામં વત્વા અધિટ્ઠાતબ્બં. **એવ**કારેન પન નામં વત્વા ન વિકપ્પેતબ્બન્તિ દસ્સેતિ. એસ નયો સેસચીવરેસુપિ. વુત્તઞ્હેતં ભગવતા ''અનુજાનામિ ભિક્ખવે તિચીવરં અધિટ્ઠાતું, ન વિકપ્પેતુ''ન્તિઆદિ (મહાવ॰ ૩૫૮). તસ્મા તિચીવરાદીનિ અધિટ્ઠહન્તેન ''ઇમં સઙ્ઘાટિં અધિટ્ઠામી''તિઆદિના નામં વત્વા અધિટ્ઠાતબ્બં. વિકપ્પેન્તેન પન ''ઇમં સઙ્ઘાટિ''ન્તિઆદિના તસ્સ ચીવરસ્સ નામં અગ્ગહેત્વા ''ઇમં ચીવરં તુય્હં વિકપ્પેમી''તિ વિકપ્પેતબ્બં. તિચીવરં વા હોતુ અઞ્ઞં વા, યદિ તં તં નામં ગહેત્વા વિકપ્પેતિ, અવિકપ્પિતં હોતિ અતિરેકચીવરટ્ઠાને તિટ્ઠતિ. તં ચીવરન્તિ સમ્બન્ધો.

૫૫૬-૭. ''ઉપપન્નં પમાણેના''તિ એત્થ વુત્તપ્પમાણં દસ્સેતુમાહ ''**પચ્છિમન્તેના**''તિઆદિ. સઙ્ઘટિતટ્ઠેન **સઙ્ઘાટિ**. વત્થખણ્ડાનિ સિબ્બનકમ્મેન સઙ્ઘટેત્વા કતત્તા ''સઙ્ઘાટી''તિ ચીવરાનં સામઞ્ઞનામં. ઇધ પન રુળ્હિયા અન્તરવાસકાદિવિસેસનામબ્યતિરિત્તે ચીવરવિસેસે વત્તતિ. **મુટ્ઠિપઞ્ચકા**તિ એત્થ એકાદીનમટ્ઠારસન્તાનં સઙ્ખ્યાસદ્દાનં સઙ્ખ્યેય્યે વત્તમાનત્તા પઞ્ચસદ્દો ચીવરપ્પમાણપ્પકરણતો લબ્ભમાનહત્થસઙ્ખાતરતનેયેવ પવત્તતિ, તેનેવ મુટ્ઠિસદ્દોપિ ઉત્તરપદલોપેન મુટ્ઠિરતને વત્તતિ. પઞ્ચન્નં પૂરણો **પઞ્ચમો**, મુટ્ઠિયા પઞ્ચમો **મુટ્ઠિપઞ્ચમો**. મુટ્ઠિપઞ્ચમો પરિમાણમેતિસ્સાતિ ''મુટ્ઠિપઞ્ચમકા''તિ વત્તબ્બે મ-કારલોપેન ''મુટ્ઠિપઞ્ચકા''તિ સઙ્ઘાટિ વુત્તા.

મુટ્ઠિત્તિકાતિ એત્થ વુત્તનયેન સઙ્ખ્યેય્યે વત્તમાનો **તિ**-સદ્દો ચીવરપ્પમાણપ્પકરણતો લબ્ભમાનહત્થસઙ્ખાતરતનેયેવ વત્તતિ, તેનેવ મુટ્ઠિસદ્દોપિ ઉત્તરપદલોપેન મુટ્ઠિરતને વત્તતિ. તિણ્ણં પૂરણો **તતિયો**, મુટ્ઠિયા તતિયો **મુટ્ઠિતતિયો**, મુટ્ઠિતતિયો પરિમાણમેતિસ્સાતિ ''મુટ્ઠિતતિયકા''તિ વત્તબ્બે તિય-પચ્ચયલોપેન ''મુટ્ઠિત્તિકા''તિ સઙ્ઘાટિયેવ વુચ્ચતિ. એવમુપરિપિ. **તિરિય**ન્તિ તિરિયતો.

ઉત્તમન્તેનાતિ ઉક્કટ્ઠપરિમાણન્તેન. **સત્થુનો ચીવરૂનાપી**તિ ''તત્રિદં સુગતસ્સ સુગતચીવરપ્પમાણં, દીઘસો નવ વિદત્થિયો સુગતવિદત્થિયા, તિરિયં છ વિદત્થિયો''તિ (પાચિ॰ ૫૪૮) વુત્તપ્પમાણસુગતચીવરતો ઊનાપિ. **પિ**-સદ્દો સમ્ભાવને, ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદેન તત્તકમ્પિ વટ્ટતિ, તતો ચે ઊનં વત્તબ્બમેવ નત્થીતિ અત્થો. અન્તદ્વયસન્દસ્સનેન ઉભયમજ્ઝે યં પહોનકરુચ્ચનકપ્પમાણં, તં ગહેતબ્બન્તિ દસ્સેતિ.

૫૫૮. **મુટ્ઠિપઞ્ચક**સદ્દો પુબ્બે વુત્તનયેનિધ દીઘન્તે વત્તતિ. મુટ્ઠિપઞ્ચકો દીઘન્તો યસ્સ, યસ્મિં વા પમાણેતિ વિગ્ગહો, દીઘન્તતો મુટ્ઠિપઞ્ચકપ્પમાણેનાતિ વુત્તં હોતિ. “**મુટ્ઠિપઞ્ચમ**”ન્તિપિ લિખન્તિ. **તિરિયન્તતો**તિ વિત્થારન્તતો. અડ્ઢહત્થો **અડ્ઢો** ઉત્તરપદલોપેન, સો તેય્યો તતિયો યસ્સ પમાણસ્સાતિ ગહેતબ્બં, તં, અડ્ઢતેય્યરતનપ્પમાણં હોતીતિ અત્થો. **દ્વિહત્થં વા**તિ દ્વે હત્થા યસ્સ પમાણસ્સાતિ વિગ્ગહો, દ્વિરતનપ્પમાણં વા હોતીતિ અત્થો. ઇદઞ્ચ ‘‘તિરિયં દ્વિહત્થોપિ વટ્ટતિ. પારુપનેનપિ હિ સક્કા નાભિં પટિચ્છાદેતુ’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯) **અટ્ઠકથા**ગતત્તા વુત્તં. “**સેસે અન્તરવાસકે**”તિ ઇદં યથાવુત્તપરિમાણેન પરિમિતચીવરનિદસ્સનં.

૫૫૯. **અહતાહતકપ્પાન**ન્તિ એત્થ ‘‘વત્થાન’’ન્તિ સેસો. **અહતાનં વત્થાન**ન્તિ નવવત્થાનં. અહતતો કિઞ્ચિ ઊનાનિ **અહતકપ્પાનિ**, તેસં નવવોહારૂપગાનં કતિપયધોતાનં વત્થાનન્તિ વુત્તં હોતિ. **સઙ્ઘાટી**તિ સઙ્ઘાટિનામકચીવરં. **દિગુણા**તિ દુપટ્ટકતા.

૫૬૦. **ઉતુદ્ધટાન**ન્તિ અતિક્કન્તદિવસાનં, બહુકાલં નિવાસેત્વા પરિચ્ચત્તાનન્તિ વુત્તં હોતિ. અથ વા યાનિ ઉતુતો ઉદ્ધટાનિ, તેસં વત્થાનન્તિ ગહેતબ્બં, તિણ્ણં ઉતૂનમઞ્ઞતરં અતિક્કમિત્વા ઠિતાનં પુરાણવત્થાનન્તિ વુત્તં હોતિ. **ચીવરાન**ન્તિ ચીવરત્થાનિ વત્થાનેવ ગહિતાનિ. **ચતુગ્ગુણા**તિ ચતુપટ્ટા. **સેસા દુવે**તિ અન્તરવાસકઉત્તરાસઙ્ગા દ્વે. **યથાસુખ**ન્તિ યથારુચિ. **પંસુકૂલ**ન્તિ સુસાનાદીસુ પતિતપિલોતિકચીવરં.

૫૬૧. “**તીણિપી**”તિઆદીસુ ‘‘તિચીવરે કયિરમાને સબ્બં છિન્નકં નપ્પહોતી’’તિ **પાળિયં** આગતવત્થુમ્હિ ‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે દ્વે છિન્નકાનિ એકં અછિન્નક’’ન્તિ (મહાવ॰ ૩૬૦) આદિવચનતો ‘‘ચીવર’’ન્તિ સેસો. **છિન્દિતબ્બ**ન્તિ વત્થાનિ છિન્દિત્વા સિબ્બેત્વા કાતબ્બં. **પહોતિ ચે**તિ વત્થાનિ છિન્દિત્વા કરણે યદિ ચીવરસ્સ પહોતિ. **સબ્બેસૂ**તિ તીસુ ચીવરેસુ. **અપ્પહોન્તેસૂ**તિ વત્થાનં છિન્દિત્વા સિબ્બનેન અપ્પહોન્તેસુ. **અન્વાધિક**ન્તિ વત્થે ઊનાતિરેકં અપનેત્વા આગન્તુકપત્તસઙ્ખાતં અનુવાતં ચીવરસ્સ પરિયન્તે, મજ્ઝે ચ યથારહં દીઘરસ્સપરિમાણયુત્તં અલ્લિયાપેતબ્બન્તિ વુત્તં હોતિ.

૫૬૨. **અચ્છિન્નં વા**તિ યથાવુત્તનયેન અચ્છિન્નં વા. **અનાદિન્ન**ન્તિ અનાદિન્નઆગન્તુકપત્તં . **તિચીવર**ન્તિ તીસુ ચીવરેસુ એકેકન્તિ વુત્તં હોતિ. **દુબ્ભોગેના**તિ દુટ્ઠુ પરિભોગેન . યથા પરિભુત્તં નસ્સતિ, તથા કિલિટ્ઠાનં ધોવનાદિમકત્વા નિવાસનાદિના પરિભોગેન.

૫૬૩-૪. **કુસિ**ન્તિ આયામતો ચ વિત્થારતો ચ અનુવાતં ચીવરમજ્ઝે તાદિસમેવ દીઘપત્તઞ્ચ. વુત્તઞ્હેતં **ચીવરક્ખન્ધઅટ્ઠકથાયં** ‘‘કુસીતિ આયામતો ચ વિત્થારતો ચ અનુવાતાદીનં દીઘપત્તાનમેતં અધિવચન’’ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૫). **અડ્ઢકુસિ**ન્તિ અનુવાતસદિસં ચીવરમજ્ઝે તત્થ તત્થ રસ્સપત્તં. વુત્તમ્પિ ચેતં ‘‘અડ્ઢકુસીતિ અન્તરન્તરા રસ્સપત્તાનં નામ’’ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૫). **મણ્ડલ**ન્તિ એકેકસ્મિં ખણ્ડે મહામણ્ડલં. વુત્તમ્પિ ચેતં ‘‘મણ્ડલન્તિ પઞ્ચખણ્ડિકચીવરસ્સ એકેકસ્મિં ખણ્ડે મહામણ્ડલ’’ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૫). **અડ્ઢમણ્ડલ**ન્તિ મણ્ડલસ્સ અન્તો નિવેસિયમાનં ખુદ્દકમણ્ડલં. વુત્તમ્પિ ચેતં ‘‘અડ્ઢમણ્ડલન્તિ ખુદ્દકમણ્ડલ’’ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૫). **વિવટ્ટ**ન્તિ મણ્ડલં, અડ્ઢમણ્ડલઞ્ચાતિ દ્વે એકતો કત્વા સિબ્બિતં વેમજ્ઝે ખણ્ડં. વુત્તમ્પિ ચેતં ‘‘વિવટ્ટન્તિ મણ્ડલઞ્ચ અડ્ઢમણ્ડલઞ્ચ એકતો કત્વા સિબ્બિતં મજ્ઝિમખણ્ડ’’ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૫). **અનુવિવટ્ટ**ન્તિ મજ્ઝિમખણ્ડસ્સ ઉભોસુ પસ્સેસુ સિબ્બિતં તથેવ દ્વિમણ્ડલપત્તં ખણ્ડદ્વયં. વુત્તમ્પિ ચેતં ‘‘અનુવિવટ્ટન્તિ તસ્સ ઉભોસુ પસ્સેસુ દ્વે

ખણ્ડાની''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૫). **બાહન્તન્તિ** તેસં અનુવિવટ્ટાનં બાહિરપસ્સે સિબ્બિતં બાહિરખણ્ડદ્વયં. વુત્તમ્પિ ચેતં ''બાહન્તન્તિ તેસં અનુવિવટ્ટાનં બહિ એકેકં ખણ્ડ''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૫).

પઞ્ચન્નં સમાહારો **પઞ્ચકં**, દસ્સિતપ્પકારપઞ્ચખણ્ડેહિ સિબ્બિતચીવરં પઞ્ચકં નામ. **આદિ**-સદ્દેન સત્તખણ્ડાદીહિ સિબ્બિતચીવરાનં ગહણં. તેનેવેત્થાહ ''**કત્તબ્બં તુ તિચીવર**''ન્તિ. સત્તખણ્ડસ્સ ચીવરસ્સ એકં મજ્ઝિમખણ્ડં વિવટ્ટનામમેવ હોતિ, તસ્સ ઉભોસુ પસ્સેસુ દ્વે દ્વે ખણ્ડાનિ ચૂળાનુવિવટ્ટમહાનુવિવટ્ટસઞ્ઞાતાનિ અનુવિવટ્ટનામાનેવ હોન્તિ. વુત્તઞ્ચેતં **અટ્ઠકથાયં** ''અથ વા અનુવિવટ્ટન્તિ વિવટ્ટસ્સ એકપસ્સતો દ્વિન્નં, એકપસ્સતો દ્વિન્નન્તિ ચતુન્નમ્પિ ખણ્ડાનમેતં નામ''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૫). **બાહન્તન્તિ** દ્વીસુ પરિયન્તેસુ સિબ્બનીયં બાહિરખણ્ડદ્વયં, તઞ્ચ સઙ્ઘટેત્વા બાહમત્થકે ઠપિયમાનત્તા ''મઞ્ચા ઉક્કુટ્ઠિં કરોન્તી''તિઆદીસુ વિય આધેય્યે આધારોપચારવસેન બાહાતિ ચ ચીવરસ્સ પરિયન્તાવયવત્તા ''અન્ત''ન્તિ ચ વુચ્ચતિ. વુત્તમ્પિ ચેતં ''બાહન્તન્તિ સુપ્પમાણં ચીવરં પારુપન્તેન સંહરિત્વા બાહાય ઉપરિ ઠપિતા ઉભો અન્તા બહિમુખા તિટ્ઠન્તિ, તેસં એતં નામ''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૫). ઇદં સત્તખણ્ડચીવરમેવ **મહાઅટ્ઠકથાયં** વિહિતન્તિ ઇદાનિપિ તદેવ વટ્ટતિ. વુત્તમ્પિ ચેતં ''અયમેવ હિ નયો મહાઅટ્ઠકથાયં વુત્તો''તિ. ભિક્ખુના કુસિં...પે॰... બાહન્તમ્પિચાતિ સબ્બં વિધિં દસ્સેત્વાવ છિન્નં પઞ્ચકાદિપ્પભેદકં સમણસારુપ્પં તિચીવરં કત્તબ્બન્તિ યોજના.

૫૬૫-૬. યથાવુત્તવિધિં અવિરાધેત્વા ચીવરં કપ્પબિન્દું દત્વા સઙ્ઘાટિઆદિનામેન અધિટ્ઠાય પરિભુઞ્જન્તસ્સ અધિટ્ઠાનં કથં ભિજ્જતીતિ આહ ''**દાનેના**''તિઆદિ. **દાનેના**તિ અઞ્ઞસ્સ દાનેન. **અચ્છિજ્જગાહેના**તિ અઞ્ઞેન અચ્છિન્દિત્વા ગહણેન. **વિસ્સાસગ્ગહણેન ચા**તિ અત્તનિ વિસ્સાસેન અઞ્ઞસ્સ ગહણેન. **હીનાયાવત્તનેના**તિ સિક્ખં અપ્પચ્ચક્ખાય ગિહિભાવૂપગમનેન અઞ્ઞસ્સ દાને વિય ચીવરે નિરાલયભાવેનેવ પરિચ્ચત્તા.

કેચિ પન ''**હીનાયાવત્તનેના**તિ ભિક્ખુનિયા ગિહિભાવૂપગમનેનાતિ એવમત્થં ગહેત્વા ભિક્ખુ પન વિબ્ભન્તોપિ યાવ સિક્ખં ન પચ્ચક્ખાતિ, તાવ ભિક્ખુયેવાતિ અધિટ્ઠાનં ન વિજહતી''તિ વદન્તિ, તં ન ગહેતબ્બં ''ભિક્ખુનિયા હીનાયાવત્તનેના''તિ વિસેસેત્વા અવુત્તત્તા, ભિક્ખુનિયા ચ ગિહિભાવૂપગમને અધિટ્ઠાનવિજહનં વિસું વત્તબ્બન્તિ નત્થિ તસ્સા વિબ્ભમનેનેવ અસ્સમણિભાવતો.

સિક્ખાયાતિ ભિક્ખુસિક્ખાય. **પહાનેના**તિ પચ્ચક્ખાનેન. સિક્ખાપચ્ચક્ખાનં પનેત્થ સચે ભિક્ખુલિઙ્ગે ઠિતો સિક્ખં પચ્ચક્ખાતિ, તસ્સ કાયલગ્ગમ્પિચીવરં અધિટ્ઠાનં વિજહતીતિ દસ્સનત્થં ગહિતં. ''**સિક્ખાય ચ પહાનતો**''તિ ચ લિખન્તિ, તં ''હીનાયાવત્તનેનાપિ, સિક્ખાય ચ પહાનતો''તિ પાઠક્કમે સતિ યુજ્જતિ. યથાવુત્તો પન પાઠો ''સિક્ખાય ચ પહાનેન, હીનાયાવત્તનેનપી''તિ પાઠક્કમે યુજ્જતિ. યથા તથા વા હોતુ, ન કોચિ વિરોધો.

પચ્ચુદ્ધારેનાતિ ચીવરસ્સ પચ્ચુદ્ધરણેન. ''કાલકિરિયાયા''તિ **અટ્ઠકથા**વચનતો **વિનાસેના**તિ ચીવરસામિકસ્સ જીવિતવિનાસોવ વુચ્ચતીતિ. **લિઙ્ગસ્સ પરિવત્તના**તિ ભિક્ખુસ્સ ઇત્થિલિઙ્ગપરિવત્તના, ભિક્ખુનિયા પુરિસલિઙ્ગપરિવત્તનાતિ એવં ઉભયથા લિઙ્ગસ્સ પરિવત્તનેન. **સબ્બં** નવવિધમ્પિ ચીવરં. **અધિટ્ઠાનન્તિ** એત્થ ''ઇમેહિ અટ્ઠહી''તિ સેસો. વુત્તોવાયમત્થો **અટ્ઠકથાયં** ''તત્થ પુરિમેહિ અટ્ઠહિ સબ્બચીવરાનિ અધિટ્ઠાનં વિજહન્તી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯). **ભિજ્જતી**તિ પજહતિ. છિદ્દસ્સ ભાવો **છિદ્દભાવો**, તસ્મિં, છિદ્દે સતિ છિદ્દે જાતેતિ વુત્તં હોતિ. **તિચીવરન્તિ** તીસુ ચીવરેસુ અઞ્ઞતરન્તિ વુત્તં હોતિ. તિચીવરમેવ વાતિ ગહેતબ્બં. વુત્તઞ્ચ ''છિદ્દભાવેન પન તિચીવરસ્સેવા''તિ.

૫૬૭. કીવપ્પમાણે છિદ્દે જાતેતિ આહ "**કનિટ્ઠસ્સા**"તિઆદિ. "**કનિટ્ઠ...પે॰... માણક**"ન્તિ ઇમિના હેટ્ઠિમપરિચ્છેદં દસ્સેતિ.

૫૬૮. એકો તન્તુપીતિ દીઘતો વા તિરિયતો વા એકમ્પિ સુત્તં.

૫૬૯. જિણ્ણટ્ઠાને અગ્ગળં દેન્તેન તેચીવરિકેન વત્તિતબ્બવિધિં દસ્સેતુમાહ "**પઠમ**"ન્તિઆદિ. **પઠમ**ન્તિ છિન્નટ્ઠાનસ્સ છિન્દનતો પુબ્બેયેવ. **અગ્ગળં દત્વા**તિ વત્થખણ્ડં અલ્લિયાપેત્વા. **રક્ખતી**તિ એત્થ ''અધિટ્ઠાન''ન્તિ અનુવત્તતે, ''તેચીવરિકો ભિક્ખૂ''તિ લબ્ભતિ, એવં વત્થખણ્ડં અલ્લિયાપેન્તો તેચીવરિકો ભિક્ખુ અધિટ્ઠાનં રક્ખતીતિ વુત્તં હોતિ. વિપરિયાયેન અધિટ્ઠાનં ભિન્દતીતિ લબ્ભતિ. પઠમં દ્વે કોટિયો ઘટેત્વાતિ યોજના. મજ્ઝે જિણ્ણં અધિટ્ઠિતચીવરં મજ્ઝે છિન્દન્તો તતો પુબ્બેયેવ દ્વે કોટિયો એકતો ઘટેત્વા સિબ્બિત્વા. **પચ્છા**તિ કોટિઘટનતો પચ્છા. **છિન્દતી**તિ મજ્ઝં ઉભયકોટિં કાતું છિન્દતિ. **રક્ખતી**તિ વુત્તપ્પકારમેવ.

૫૭૦. તિચીવરે કત્થ જાતં છિદ્દમધિટ્ઠાનં ભિન્દતીતિ આહ "**ચતુરઙ્ગુલા**"તિઆદિ. ચત્તારિ ચ અટ્ઠ ચ **ચતુરટ્ઠં**, ચતુન્નં અટ્ઠન્નં વા અઙ્ગુલાનં સમાહારો **ચતુરટ્ઠઙ્ગુલં**, તસ્માતિ ગહેતબ્બં. ચતુરઙ્ગુલા અટ્ઠઙ્ગુલાતિ યોજના. **ઓર**ન્તિ અબ્ભન્તરં. એકઞ્ચ દ્વે ચ એકદ્વે, તેસં **એકદ્વિન્નં**, ''ચીવરાન''ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ, એકસ્સ ચીવરસ્સ, દ્વિન્નઞ્ચ ચીવરાનન્તિ યોજના. યથાસઙ્ખ્યાનુદ્દેસવસેન એકસ્સ તિરિયતો ચતુરઙ્ગુલતો ઓરં, દ્વિન્નં તિરિયતો અટ્ઠઙ્ગુલતો ઓરન્તિ યોજના. વાક્યદ્વયેપિ ''છિદ્દં ભિન્દતેવા''તિ યોજેતબ્બં.

એકસ્સ ચીવરસ્સાતિ અન્તરવાસકચીવરસ્સ. **તિરિયતો**તિ વિત્થારતો. **ચતુરઙ્ગુલં ઓર**ન્તિ ચતુરઙ્ગુલતો અબ્ભન્તરે છિદ્દં અધિટ્ઠાનં ભિન્દતિ. **દ્વિન્ન**ન્તિ ઉત્તરાસઙ્ગસઙ્ઘાટીનં. **તિરિયતો**તિ વિત્થારતો. **અટ્ઠઙ્ગુલતો ઓર**ન્તિ અટ્ઠઙ્ગુલતો અબ્ભન્તરે. તિણ્ણમ્પિ દીઘતો વિદત્થિયા ઓરં છિદ્દં અધિટ્ઠાનં ભિન્દતેવાતિ યોજના. એત્થ **વિદત્થિ** વડ્ઢકિવિદત્થિ ગહેતબ્બા. એવં વુત્તપરિચ્છેદબ્ભન્તરે છિદ્દે જાતે તસ્સ ચીવરસ્સ અતિરેકચીવરત્તા દસાહમનતિક્કમિત્વા સૂચિકમ્મં કત્વા અધિટ્ઠાતબ્બં. તથા અકરોન્તેન પન પરિક્ખારચોળં અધિટ્ઠાતબ્બં.

૫૭૧. "**નિસીદનસ્સા**"તિ ''નિસીદનચીવરસ્સા''તિ વત્તબ્બે ઉત્તરપદલોપેન વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. **દિયડ્ઢા**તિ એત્થ વિસેસિતબ્બા વિદત્થિ ''દ્વે વિદત્થિયો''તિ ચ ''સુગતસ્સ વિદત્થિયા''તિ ચ વુત્તસામત્થિયા લબ્ભતિ. અડ્ઢેન દુતિયા **દિયડ્ઢા**, દુતિયં અડ્ઢમેતસ્સાતિ ''દુતિયડ્ઢા''તિ વત્તબ્બે તિય-પચ્ચયલોપેન "**દિયડ્ઢા**"તિ વુત્તં, અડ્ઢદુતિયાતિ વુત્તં હોતિ. "**સુગતસ્સ વિદત્થિયા**"તિ પમાણનિયમસ્સ કતત્તા વડ્ઢકિવિદત્થિયા તિસ્સો વિદત્થિયો એકા સુગતવિદત્થિ હોતિ. ઇદં નિસીદનચીવરં દીઘતો વડ્ઢકિહત્થેન તિહત્થં, વિત્થારતો છળઙ્ગુલાધિકદ્વિહત્થપ્પમાણં હોતિ. ''દસા વિદત્થી''તિ (પાચિ॰ ૫૩૩) વુત્તત્તા દિયડ્ઢહત્થા દસાતિ વેદિતબ્બા.

૫૭૨. ચતસ્સોતિ એત્થાપિ ''વિદત્થિયો''તિ સામત્થિયાવ લબ્ભતિ. ''કણ્ડુપ્પટિચ્છાદિયા''તિ વિભત્તિપરિણામેન દીઘતોતિ યોજના.

૫૭૩. અડ્ઢં તેય્યં તતિયં યસ્સા સા **અડ્ઢતેય્યા**, અડ્ઢતતિયાતિ વુત્તં હોતિ.

૫૭૪. તતો ઉત્તરિં **તદુત્તરિં**, તસ્સ તસ્સ વુત્તપ્પમાણતો અતિરેકં. **અધિકચ્છેદન**ન્તિ અધિકસ્સ પમાણાતિરિત્તટ્ઠાનસ્સ છેદનં અસ્સ પાચિત્તિયસ્સ દેસનાયાતિ અધિકચ્છેદનં, વુત્તપ્પમાણતો અધિકટ્ઠાનં છિન્દિત્વા

દેસેતબ્બં પાચિત્તિયં. **ઉદીરિતં** વુત્તં પાળિયાતિ અત્થો.

૫૭૫. અપ્પમાણેનાતિ ગુણવસેન અપ્પમાણેન સમ્માસમ્બુદ્ધેન.

૫૭૬. સબ્બં વટ્ટતીતિ સમ્બન્ધો. "**સબ્બ**"ન્તિ ઇમિના **અટ્ઠકથાય** આગતં નીલાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. મહન્તાદિભેદં સબ્બં પચ્ચત્થરણચીવરં વટ્ટતિ.

૫૭૭. ''મુખપુઞ્છનચોળં એક''ન્તિ પદચ્છેદો. એકં ધોવિત્વા યાવ સુક્ખાપીયતિ, તાવ અઞ્ઞેન મુખપુઞ્છનેન ભવિતબ્બત્તા આહ "**દ્વેપિ વટ્ટન્તિ સબ્બથા**"તિ.

૫૭૯. પમાણતો, ગણનતો ચ અતીતાતિ **પમાણગણનાતીતા**. ''પમાણાતીતા''તિ વચનેન વિનયધરાનં અપ્પમાણગુણતં દસ્સેતિ, ''ગણનાતીતા''તિ ઇમિના અતિક્કન્તગણનતં. પકતં વિનયે પઠમં કતં બુદ્ધેન ભગવતા પઞ્ઞત્તં જાનન્તીતિ પકતઞ્ઞૂ, વિનયધરા, તે **પકતઞ્ઞુનો**. અપરિમાણગુણમણિગણભૂસિતઉપાલિદાસકાદિમહાથેરાચરિયપરમ્પરાગતા સઙ્ખ્યાપથાતીતા વિનયધરાતિ વુત્તં હોતિ.

૫૮૦. સુગતઙ્ગુલાયામન્તિ વડ્ઢકિરતનપ્પમાણદીઘં. **ચતુરઙ્ગુલવિત્થત**ન્તિ વડ્ઢકિવિદત્થિપ્પમાણવિત્થારં. વિકપ્પનુપગં પચ્છિમં ચીવરં નામ હોતિ. **પચ્છિમં ચીવર**ન્તિ પરિસ્સાવનપટાદીનં વિસેસનં, પચ્છિમચીવરપ્પમાણન્તિ વુત્તં હોતિ.

૫૮૧. પરિસ્સાવપટન્તિ ઉદકપરિસ્સાવનત્થં પટં. **પત્તત્થવિક**ન્તિ પત્તકઞ્ચુકં. **પોત્થકત્થવિક**ન્તિ પોત્થકકઞ્ચુકં . **આદિ**ગ્ગહણેન પચ્છિમપ્પમાણાદિં યં કિઞ્ચિ પટં, દણ્ડપટઞ્ચ સઙ્ગણ્હાતિ.

૫૮૨. અધિટ્ઠાતુન્તિ પરિક્ખારચોળં અધિટ્ઠાતું. **ઠપિતે**તિ અનધિટ્ઠાય ઠપિતે. **મહાપચ્ચરિયં** પન ''અનાપત્તી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯) આહ. **નત્થિ દોસતા**તિ દોસો એવ દોસતા. ''અત્તનો સન્તકભાવતો મોચેત્વા ઠપિતં સન્ધાય **મહાપચ્ચરિયં** અનાપત્તિ વુત્તા''તિ વદન્તિ. ''ઇમિના ભેસજ્જં ચેતાપેસ્સામિ, ઇદં માતુયા દસ્સામી''તિ ઠપેન્તેન અધિટ્ઠાતબ્બં. ''ઇદં ભેસજ્જસ્સ, માતુયા''તિ વિભજિત્વા સસન્તકભાવતો મોચિતે અધિટ્ઠાનકિચ્ચં નત્થીતિ અધિપ્પાયો. હોતિ ચેત્થ –

> ''યં વત્થં ભિક્ખુના લદ્ધં, કતં માતાદિસન્તકં;
> નિસ્સગ્ગિયં ન હોતીતિ, તમાહુ વિનયઞ્ઞુનો''તિ.

૫૮૩. વસ્સમાસે ચતુરોતિ વસ્સાને ચતુરો માસે, અધિટ્ઠાનકિરિયાય ચત્તારો માસે અવિચ્છેદોતિ અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. વસ્સિકે ચત્તારો માસે નિવાસેતબ્બા સાટિકા **વસ્સિકસાટિકા**.

૫૮૪. કણ્ડું પટિચ્છાદેતીતિ **કણ્ડુપ્પટિચ્છાદિ**, કણ્ડુરોગાતુરસ્સ ભિક્ખુનો તપ્પટિચ્છાદનત્થમનુઞ્ઞાતચીવરસ્સેતમધિવચનં. હોન્તિ ચેત્થ –

> "**માતિકટ્ઠકથાય**સ્સા, કણ્ડુચ્છાદિકસાટિયા;

न कालातिक्कमे वुत्तं, अधिट्ठानविवट्टनं.

अधिट्ठानपहानङ्गे-सु वुत्तत्ता विसेसतो;
वीमंसितब्बं विञ्ञूहि, तत्थ यं कारणं सिया''ति.

૫૮૬. "**અસમ્મુખે એતન્તિ ચા**"તિ વચનેનેવ સમ્મુખે ''ઇમ''ન્તિ વિઞ્ઞાયતિ. વિચક્ખણો પચ્ચુદ્ધરેય્યાતિ યોજના.

૫૮૭. અધિટ્ઠિતન્તિ **અધિટ્ઠાનં**.

૫૮૮. **ઇતિ સબ્બમિદ**ન્તિ એવં વુત્તં ઇદં તિચીવરાદીનં પમાણાદિસબ્બવિધાનં. **તેચીવરિકભિક્ખુનો**તિ તિચીવરાધિટ્ઠાનેન અધિટ્ઠિતતેચીવરિકસ્સ વિનયતેચીવરિકસ્સ. તિણ્ણં ચીવરાનં સમાહારો **તિચીવરં**, તિણ્ણં તિચીવરાનં સમાહારોતિ ''તિતિચીવર''ન્તિ વત્તબ્બે એકદેસસરૂપેકસેસનયેન ''તિચીવર''ન્તિ નવચીવરાનિ સઙ્ગહિતાનિ, તિચીવરે નિયુત્તો તેચીવરિકોતિ વિનયતેચીવરિકો વુચ્ચતિ. ધુતઙ્ગતેચીવરિકસ્સાપિ તિચીવરે ઇદમેવ વિધાનન્તિ સોપિ સઙ્ગય્હતિ. અઞ્ઞેસુ વા પન છસુ ચીવરેસુ પરિક્ખારચોળં એકં અંસકાસાવમેવ વટ્ટતિ. **તથા વત્વાવા**તિ ''ઇમં પરિક્ખારચોળં અધિટ્ઠામી''તિઆદિના નયેન વત્વા. **તં** પરિક્ખારચોળં. પરિક્ખારચોળમસ્સ અત્થિ, તત્થ વા નિયુત્તોતિ **પરિક્ખારચોળિકો**.

૫૮૯. ''તિચીવરં પન પરિક્ખારચોળં અધિટ્ઠાતું વટ્ટતિ, ન વટ્ટતી''તિ અનુયોગં કત્વા ''વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯) **અટ્ઠકથાય** વુત્તત્તા ઇધ "**તિચીવર**"ન્તિ ચીવરત્તયમેવ વુત્તં. ''સુખપરિહારત્થં એકમ્પિ વિકપ્પેતબ્બ''ન્તિ વચનતો એકદેસે સમુદાયોપચારવસેન એકમ્પિ વિકપ્પેતબ્બમેવ હોતિ.

પરિક્ખારચોળં કાતુમ્પિ વટ્ટતીતિ બદ્ધસીમતો બહિ વસન્તેન એકકેન તેચીવરિકેન અન્તોઅરુણે અસતિયા તીસુ ચીવરેસુ હત્થપાસે અકતેસુ નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિયં હોતીતિ, વિનયકમ્મં કાતું સભાગપુગ્ગલાનં દુલ્લભત્તા ચ સુખપરિહારત્થં તીસુ એકં વા સબ્બાનિ એવ વા તિચીવરનામેન કતાધિટ્ઠાનાનિ પચ્ચુદ્ધરિત્વા પરિક્ખારચોળનામેન અધિટ્ઠાતુમ્પિ વટ્ટતીતિ વુત્તં હોતિ.

એવં અગ્ગહેત્વા ''સચે તિચીવરં પરિક્ખારચોળાધિટ્ઠાનં લભેય્ય, ઉદોસિતસિક્ખાપદે પરિહારો નિરત્થકો ભવેય્યા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯) વુત્તં મહાપદુમત્થેરસ્સ મતં દસ્સેતુમાહ "**એવં ચુદોસિતે**"તિઆદિ. **એવં ચે**તિ એવં તિચીવરં પરિક્ખારચોળં અધિટ્ઠહિત્વા પરિહરિતું વટ્ટતિ ચે. **ઉદોસિતે**તિ ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ અનન્તરે દુતિયકથિનસિક્ખાપદે. **વુત્તો પરિહારો**તિ ''એકકુલસ્સ ગામો હોતિ પરિક્ખિત્તો ચ. અન્તોગામે ચીવરં નિક્ખિપિત્વા અન્તોગામે વત્થબ્બ''ન્તિઆદિના (પારા॰ ૪૭૮) નયેન **પદભાજના**વસાને વુત્તો, ઇધ ચ ''ગામાદીસુ પદેસેસૂ''તિઆદિના નયેન અનન્તરં વક્ખમાનો તિચીવરસ્સ પરિહરણવિધિ. **નિરત્થકો**તિ પરિક્ખારચોળનામેન અધિટ્ઠિતચીવરસ્સ તેન વિધિના તિચીવરં અપરિહરન્તસ્સાપિ ભિક્ખુનો અનાપત્તિભાવતો નિપ્પયોજનોતિ અત્થો.

૫૯૦. તપ્પરિહરિતુમાહ "**ન**"ઇચ્ચાદિ. ન નિરત્થકોતિ યોજના. હેતું દસ્સેતુમાહ "**તેચીવરિકસ્સેવા**"તિઆદિ. યો તિચીવરનામેન અધિટ્ઠાનં અપચ્ચુદ્ધરિત્વા સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા અન્તોઅરુણે ચીવરં હત્થપાસતો અમોચેત્વા અરુણં ઉટ્ઠાપેતિ, તાદિસસ્સ **તેચીવરિકસ્સેવ** તસ્મિં સિક્ખાપદે ઉદોસિતપરિહારસ્સ ભગવતા દેસિતત્તાતિ અત્થો. યસ્મા

તાદિસસ્સેવ તેચીવરિકસ્સ ઉદોસિતસિક્ખાપદે પરિહારો વુત્તો, **તસ્મા. તં સબ્બમ્પી**તિ તં નવવિધં સબ્બમ્પિ ચીવરં. **પરિક્ખારચોળસ્સા**તિ પરિક્ખારચોળનામેન અધિટ્ઠહિત્વા ચીવરં પરિભુઞ્જિતુકામસ્સ પરિક્ખારચોળનામેન અધિટ્ઠાતું **વટ્ટતિ**.

૫૯૧. ઇમિના ઉદોસિતપરિહારસ્સ અનિરત્થકભાવં સાધેત્વા ઇદાનિ ''તિચીવરં પરિક્ખારચોળનામેનાપિ અધિટ્ઠાતું વટ્ટતી''તિ ઇમસ્સ અધિકત્થસ્સ મહાકારુણિકેન અનુઞ્ઞાતભાવે કિરિયન્તરાનુજાનનસઙ્ખાતઅધિકવચનસ્સ ઞાપકહેતુભાવં દસ્સેતુમાહ ''**અધિટ્ઠેતી**''તિઆદિ. ઇમસ્મિંયેવ સિક્ખાપદે અનાપત્તિવારે ''અનાપત્તિ અન્તોદસાહં અધિટ્ઠેતિ, વિકપ્પેતી''તિ પાઠે અનાપત્તિભાવે ''અધિટ્ઠેતી''તિ એત્તકેનેવ પરિયત્તે (પારા॰ ૪૬૯) ''વિકપ્પેતી''તિ કિરિયન્તરાનુજાનનેન પકારન્તરેનાપિ દોસો નત્થીતિ અધિપ્પાયસ્સ વિઞ્ઞાપિતત્તાતિ અત્થો.

૫૯૨. એવં કરોન્તસ્સાતિ તિચીવરનામેન અધિટ્ઠાનં પચ્ચુદ્ધરિત્વા પરિક્ખારચોળનામેન અધિટ્ઠહન્તસ્સ. ઇદાનિ અતિપ્પસઙ્ગં દસ્સેતુકામસ્સ ચોદકસ્સ અધિપ્પાયં દસ્સેતુમાહ ''**એવ**''ન્તિઆદિ. મૂલાધિટ્ઠાનં પહાય કાતબ્બપ્પકારન્તરસ્સાપિ વિજ્જમાનત્તા તિચીવરં પચ્ચુદ્ધરિત્વા મુખપુઞ્છનાદિકં કત્વા અધિટ્ઠહતોપિ દોસો ન સિયાતિ કસ્મા નાપજ્જતીતિ અત્થો. નઇતિ અતિપ્પસઙ્ગનિવારણે.

૫૯૩. કિચ્ચવિધાનતોતિ તેસં મુખપુઞ્છનાદીનં અત્તનો અત્તનો કિચ્ચસ્સ સાધનતો, તાદિસં કિચ્ચવિસેસાપેક્ખં વિના તંતંનામેન અધિટ્ઠાતું ન યુજ્જતીતિ અધિપ્પાયો. **અકિચ્ચસ્સા**તિ મુખપુઞ્છનાદિકિચ્ચરહિતસ્સ. **અધિકસ્સા**તિ પચ્ચુદ્ધરિત્વા પઠમં અધિટ્ઠાનસ્સ વિજહિતત્તા અતિરેકસ્સ. **અસ્સા**તિ તિચીવરસ્સ. **અધિટ્ઠાનં તુ યુજ્જતી**તિ દસાહં અનતિક્કમિત્વા પરિક્ખારચોળનામેન અધિટ્ઠાનં પન યુજ્જતિ.

૫૯૪. નિધાનસ્સ મુખં ઉપાયોતિ **નિધાનમુખં**, અન્તરવાસકાદિતંતંચીવરનામેન અધિટ્ઠાનતો અતિરેકં યં કિઞ્ચિ ચીવરં યથા ઠપિતં આપત્તિં ન કરોતિ, તથા નિધાનસ્સ ઉપાયોતિ અત્થો. **એતં** પરિક્ખારચોળાધિટ્ઠાનં. **મહાપચ્ચરિય**ન્તિ બ્રાહ્મણતિસ્સભયે ભિક્ખુસઙ્ઘં જમ્બુદીપં નેતું સક્કસ્સ દેવાનમિન્દસ્સ આણત્તિયા વિસુકમ્મેન નિમ્મિતમહાપચ્ચરિયં નિસીદિત્વા લિખિતત્તા તંનામકાયં વિનયટ્ઠકથાયં, ''મહાપચ્ચરિયાદિસૂ''તિપિ લિખન્તિ.

૫૯૫. પરિક્ખારચોળનામેન અધિટ્ઠાનવિધાનસ્સ વુત્તપ્પમાણં કતમન્તિ આહ ''**ચીવર**''ન્તિઆદિ. ''નિદાને ઉપ્પત્તિતો''તિ પદચ્છેદો. ''**ચીવરં પરિપુણ્ણ**''ન્તિ **નિદાને** ''તિચીવરં સમ્પુણ્ણં વિજ્જતિ, ઇદમતિરેકચીવરં કિં કાતબ્બ''ન્તિ ભિક્ખૂહિ ભગવતો આરોચિતવત્થુમ્હિ . **ઉપ્પત્તિતો**તિ પરિક્ખારચોળાધિટ્ઠાનસ્સ ઉપ્પન્નત્તા, અનુઞ્ઞાતત્તાતિ અત્થો. ''તેન ખો પન સમયેન ભિક્ખૂનં પરિપુણ્ણં હોતિ તિચીવરં, અત્થો ચ હોતિ પરિસ્સાવનેહિપિ થવિકાહિપિ. ભગવતો એતમત્થં આરોચેસું. અનુજાનામિ ભિક્ખવે પરિક્ખારચોળક''ન્તિ (મહાવ॰ ૩૫૭) એત્થ **પાળિયં** એવં વિપ્પવાસસુખત્થં નામેનાધિટ્ઠિતતિચીવરં અધિટ્ઠાનં પચ્ચુદ્ધરિત્વા પરિક્ખારચોળનામેન અધિટ્ઠાતું વટ્ટતીતિ સાધનેન તદેકસાધનત્તા એવ એકમ્પિ ચીવરં વિકપ્પેતું વટ્ટતીતિ વુત્તમેવ હોતિ. તેનેવાહ **અટ્ઠકથાયં** ''એવઞ્ચ સતિ યો તિચીવરે એકેન ચીવરેન વિપ્પવસિતુકામો હોતિ, તસ્સ તિચીવરાધિટ્ઠાનં પચ્ચુદ્ધરિત્વા વિપ્પવાસસુખત્થં વિકપ્પનાય ઓકાસો દિન્નો હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯).

૫૯૬-૮. એત્તાવતા કપ્પિયચીવરઞ્ચ તત્થ કત્તબ્બઞ્ચ દસ્સેત્વા ઇદાનિ અકપ્પિયચીવરં દસ્સેતુમાહ ''**કુસવાકાદી**''તિઆદિ. **કુસ**ન્તિ દબ્બતિણં. **વાક**ન્તિ રુક્ખાદીનં વાકં. **આદિ**-સદ્દેન ફલકં ગહિતં, **ચીર**-સદ્દો ચીવરપરિયાયો, ઇમસ્મિં કુસાદયો ગન્થેત્વા કતે ચીવરેયેવ વત્તતિ. **કેસજં કમ્બલ**ન્તિ મનુસ્સકેસેહિ વીતકમ્બલઞ્ચ.

વાલજં કમ્બલન્તિ અસ્સવાલચમરવાલેહિ વીતકમ્બલઞ્ચ. **ઉલૂકપક્ખ**ન્તિ કોસિયસકુણપત્તં. ઇધ પન તં ગન્થેત્વા કતચીવરમેવ ગહેતબ્બં. **અજિનક્ખિપે**તિ અજિનદીપિચમ્મે. ''ધારયતો થુલ્લચ્ચય''ન્તિ પચ્ચેકં સમ્બન્ધો.

કદલિદુસ્સેતિ કદલિવાકમયવત્થે. **એરકદુસ્સે**તિ એરકમયવત્થે. **અક્કદુસ્સે**તિ અક્કદણ્ડે વા તેસં સુત્તાનિ વા ગહેત્વા કતવત્થે. **પોત્થકે**તિ મકચિવાકમયવત્થે. **તિરીટે વા**તિ એવંનામકે રુક્ખતચે. **વેઠને**તિ સીસવેઠને. **કઞ્ચુકે**તિ કવચે.

સબ્બનીલકેતિ કેવલનીલકે. એસ નયો **મઞ્જેટ્ઠા**દીસુ. **મહાનામરત્તે**તિ તનુપદુમદલવણ્ણરત્તે. **મહારઙ્ગરત્તે**તિ સતપદિવણ્ણરત્તે.

૫૯૯. **અચ્છિન્નદસકે**તિ અચ્છિન્ના દસા યસ્સ, તસ્મિં ચીવરે. એસ નયો **દીઘદસે**પિ. **ફલદસે**તિ ફલસદિસગન્થિતા દસા યસ્સ, તસ્મિં. **પુપ્ફદસે**તિ કણ્ણિકં બન્ધિત્વા વિકાસેત્વા કતા દસા યસ્સ, તસ્મિં ચીવરેતિ અત્થો. **અચ્છિન્નચીવરસ્સા**તિ નગ્ગં કત્વા ચોરેહિ વિલુત્તચીવરસ્સ . **એત્થા**તિ કુસવાકાદીસુ, સબ્બનીલાદીસુ ચ. **કિઞ્ચી**તિ એકમ્પિ અકપ્પિયં નત્થિ અનનુલોમિકં નત્થિ. ''નગ્ગેન એતેસુ અકપ્પિયચીવરેસુ યંકિઞ્ચિ લદ્ધં, તેન હિરિકોપિનં પટિચ્છાદેત્વા પચ્છા કપ્પિયચીવરે લદ્ધે તં અધિવાસેત્વા ઇદં અકપ્પિયચીવરં પરિચ્ચજિતબ્બં. સબ્બનીલકાદિવત્થેસુ લદ્ધેસુ કપ્પિયરજનેન રજિત્વા, તં વણ્ણં નાસેત્વા વા કપ્પિયવત્થાનિ ઉભયપસ્સેસુ અલ્લિયાપેત્વા, પટિચ્છાદેત્વા વા નિવાસેતું વટ્ટતી''તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૬૦૦. ''**અન્તોદસાહ**''ન્તિ ઇદં ''અધિટ્ઠેતી''તિઆદીહિ સબ્બપદેહિપિ યોજેતબ્બં. **વિસ્સજ્જેતી**તિ અઞ્ઞસ્સ દેતિ. ઇધ દાનં દુવિધં સમ્મુખાદાનં, પરમ્મુખાદાનન્તિ. પટિગ્ગાહકં દિસ્વા ''ઇદં તુય્હં દમ્મી''તિ દાનં **સમ્મુખાદાનં** નામ. પરમ્મુખા ''ઇદં ઇત્થન્નામસ્સ દમ્મી''તિ દિન્નં **પરમ્મુખાદાનં**. ''ઇદં ત્વં ગણ્હાહી''તિ વા ''તુય્હં ગણ્હાહી''તિ વા વુત્તે ''મય્હં ગણ્હામી''તિ સચે વદતિ, દાનગહણદ્વયમ્પિ સુદ્ધં. ''ઇદં તવ સન્તકં કરોહિ, તવ સન્તકં હોતુ, તવ સન્તકં હોતી''તિ દાયકેન વુત્તે ગણ્હન્તોપિ ''મમ સન્તકં કરોમિ, મમ સન્તકં હોતુ, મમ સન્તકં હોતી''તિ વદતિ ચે, દાનં, ગહણઞ્ચ અસુદ્ધં હોતિ. ''તવ સન્તકં કરોહી''તિ વુત્તે પન ''સાધુ ભન્તે મય્હં ગણ્હામી''તિ વત્વા ગણ્હાતિ, ગહણં સુદ્ધં. ''ઇદં તુય્હં ગણ્હાહી''તિ વુત્તે ''અહં ન ગણ્હામી''તિ વદતિ, પુન ''દિન્નં મયા, તુય્હં ગણ્હાહી''તિ વુત્તે ઇતરોપિ પુન પટિક્ખિપતિ, તં ચીવરં કસ્સચિ અસન્તકત્તા દસાહાતિક્કમેનાપિ નિસ્સગ્ગિયં ન હોતીતિ પચ્છા તેસુ દ્વીસુ યો ઇચ્છતિ, તેન અધિટ્ઠાય પરિભુઞ્જિતબ્બન્તિ સબ્બમિદં **અટ્ઠકથાય** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯ અત્થતો સમાનં) વુત્તં.

અધિટ્ઠિતચીવરે અધિટ્ઠાને વેમતિકેન અત્તનો વિમતિં પઠમં આવિ કત્વા ''સચે અનધિટ્ઠિતં, એવં કતે કપ્પિયં હોતી''તિ ચિન્તેત્વા નિસ્સજ્જેત્વા વિનયકમ્મં કરોન્તસ્સ મુસાવાદદોસો નાપજ્જતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ન હિ એવં જાનાપેત્વા વિનયકમ્મં કરોન્તસ્સ મુસાવાદો હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯). ''કેચિ 'તથા વેમતિકચીવરં અઞ્ઞેન વિસ્સાસેન ગહેત્વા પુન દાતબ્બ'ન્તિ વદન્તિ, તં ન સુન્દર''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯ થોકં વિસદિસં) તત્થેવ વુત્તં.

વિનસ્સતીતિ ચોરાદીહિ વિનસ્સતિ. ''નસ્સતિ, ડય્હતિ, અચ્છિન્દિત્વા ગણ્હન્તી''તિ ઇમાનિપિ વિનાસપ્પકારત્તા ''વિનસ્સતી''તિ ઇમિનાવ સઙ્ગય્હન્તિ. તત્થ ''**નસ્સતી**''તિ ઇદં ચોરાદીહિ હટં સન્ધાય વુત્તં, ''**વિનસ્સતી**''તિ ઇદં ઉન્દૂરખાયિતાદિં સન્ધાય વુત્તં, ''**ડય્હતી**''તિ અગ્ગિના દડ્ઢં સન્ધાય. **વિસ્સાસે**તિ એત્થ સન્દિટ્ઠો

ચ સમ્ભત્તો ચ આલપિતો ચ જીવતિ ચ ગહિતે ચત્તમનો હોતીતિ પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતેન અત્તનિ વિસ્સાસેન અઞ્ઞેન ગહિતેતિ અત્થો. **પકાસિતા**તિ ''અનાપત્તિ અન્તોદસાહં અધિટ્ઠેતી''તિઆદિના (પારા॰ ૪૬૯) નયેન વુત્તા.

૬૦૧. ઇદં પન સમુટ્ઠાનં નામેન કથિનસમુટ્ઠાનં નામાતિ અત્થો. ઇદં કથિનસમુટ્ઠાનં નામ કાયવાચતો ચ કાયવાચાચિત્તતો ચ સમુટ્ઠાતિ. અતિરેકચીવરભાવસ્સ જાનનચિત્તેન પણ્ણત્તિજાનનચિત્તે અસતિપિ આપત્તિસમ્ભવતો **અચિત્તં**. અનધિટ્ઠાનતો, અવિકપ્પનતો ચ **અક્રિયં**. કમ્મટ્ઠાનમનુયુઞ્જન્તો વા ચેતિયાદિં વન્દન્તો વા એકાદસમં અરુણં ઉટ્ઠાપેતિ, કુસલચિત્તો આપજ્જતિ, કલહાદિપસુતો વા વીતિક્કમં જાનન્તો વા ઉટ્ઠાપેતિ, અકુસલચિત્તો આપજ્જતિ, ખીણાસવો પન અસતિયા વા પણ્ણત્તિં અજાનન્તો વા તથા કરોન્તો અબ્યાકતચિત્તો આપજ્જતીતિ **તિચિત્તં**. વુત્તનયેન કમ્મટ્ઠાનાદિમનુયુઞ્જન્તસ્સ સોમનસ્સચિત્તસમઙ્ગિનો સુખવેદના, ઉપેક્ખાચિત્તસમઙ્ગિનો ઉપેક્ખાવેદના, કલહાદિપસુતસ્સ દોમનસ્સચિત્તસમઙ્ગિનો દુક્ખવેદના હોતીતિ **તિવેદનં**. એસ નયો ઉપરિપિ એવરૂપે ઠાને યોજેતબ્બો.

પઠમકથિનકથાવણ્ણના.

૬૦૨. **ગામાદીસુ પદેસેસુ તિપઞ્ચસૂ**તિ તિચીવરાનિ નિક્ખિપિત્વા વિપ્પવાસેન દોસં, ઉપ્પજ્જનટ્ઠાનઞ્ચ દસ્સેતું ''ગામો એકૂપચારો''તિઆદિના (પારા॰ ૪૭૭) નયેન **પાળિયં** વુત્તગામનિવેસનઉદોસિતઅટ્ટમાળપાસાદહમ્મિયનાવાસત્થખેત્તધઞ્ઞકરણઆરામવિહારરુક્ખમૂલઅજ્ઝોકાસસઙ્ખાતેસુ પન્નરસસુ ચીવરનિક્ખેપટ્ઠાનેસૂતિ વુત્તં હોતિ. એત્થ **ગામો** નામ એકકુટિકાદિગામો.

નિવેસનં નામ ગામતો બહિ ચતુસાલાદિકો ગેહો. તેનાહ **ગણ્ઠિપદે** ''ગામનિવેસનાનં વિસેસં વદન્તા 'પુન એકપરિચ્છેદં કત્વા નિવેસિતા બહુગેહા નિવેસનં નામ હોન્તી'તિ વદન્તિ, તસ્મા ઇદં નિવેસનાદિ સબ્બં 'ગામતો બહી'તિ ગહેતબ્બ''ન્તિ. ઇદઞ્ચ તત્થેવ વુત્તં ''નિવેસનાદિકં અન્તોગામે ચે હોતિ, ગામે વુત્તપરિહારસ્સેવ લબ્ભનતો અન્તોગામતો બહી'તિ ગહેતબ્બ''ન્તિ.

અટ્ઠકથાયં ''ઉદોસિતોતિ યાનાદીનં ભણ્ડાનં સાલા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૮૨-૪૮૭) વુત્તસરૂપં **ઉદોસિતં** નામ. ''અટ્ટોતિ પટિરાજાદિપટિબાહનત્થં ઇટ્ઠકાહિ કતો બહલભિત્તિકો ચતુપઞ્ચભૂમિકો પતિસ્સયવિસેસો''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૮૨-૪૮૭) વુત્તસરૂપો **અટ્ટો** નામ. ''માળોતિ એકકૂટસઙ્ગહિતો ચતુરસ્સપાસાદો''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૪૮૨-૪૮૭) વુત્તો એકકણ્ણિકસઙ્ગહિતો ચતુરસ્સગેહો **માળો** નામ. **પાસાદો**તિ દીઘપાસાદો. **હમ્મિય**ન્તિ મુણ્ડચ્છદનપાસાદો. **નાવા**તિ યાનપ્પત્તિ. **સત્થ**ન્તિ જઙ્ઘસત્થસકટસત્થવસેન દુવિધો જનસમૂહો, સો ચ નિવિટ્ઠાનિવિટ્ઠવસેન પચ્ચેકં દુવિધો. તત્થ નિવિટ્ઠે વતિઆદિપરિક્ખેપોપિ હોતેવ.

ખેત્તન્તિ યવખેત્તાદિખેત્તં. **ધઞ્ઞકરણં** ખલં. **આરામો** પુપ્ફારામો, ફલારામો ચ. **વિહારો**તિ એકમ્પિ સેનાસનં વુચ્ચતિ. ''રુક્ખો નામ યં મજ્ઝન્તિકે કાલે સમન્તા છાયા ફરતી''તિ (પારા॰ ૪૯૪) વુત્તપ્પમાણપરિચ્છન્નો **રુક્ખો**. **અજ્ઝોકાસો** નામ સત્તબ્ભન્તરો, સો વિઞ્ઝાટવિઆદિઅગામકારઞ્ઞે ચ મચ્છબન્ધાનં અગમનપથે સમુદ્દદીપે ચ લબ્ભતિ. **મચ્છબન્ધાનં અગમનપથો** નામ ઉદકપિટ્ઠિયા ગન્ત્વા પુન તદહેવ ગેહં આગન્તું અસક્કુણેય્યતાય દૂરો સમુદ્દપ્પદેસો વુચ્ચતિ.

અયં ગામાદિકો પચ્ચેકં એકૂપચારો, નાનૂપચારોતિ દુવિધો. તત્થ અજ્ઝોકાસં વિના ગામાદિકો તંતંરાજાદિસામિકકુલાનં એકત્થનાનત્થવસેન એકકુલસન્તકો ચે હોતિ, એકૂપચારો. નાનાકુલસન્તકો ચે, નાનૂપચારો હોતિ. વુત્તઞ્હેતં ''ગામો એકૂપચારો નામ એકકુલસ્સ ગામો હોતી''તિઆદિ (પારા॰ ૪૭૮). **અટ્ઠકથાયમ્પિ** વુત્તં ''એકકુલસ્સ ગામોતિ એકસ્સ રઞ્ઞો વા ભોજકસ્સ વા ગામો''તિ ચ ''નાનાકુલસ્સ ગામોતિ નાનારાજૂનં વા ભોજકાનં વા ગામો વેસાલીકુસિનારાદિસદિસો''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૭૯) ચ.

એકકુલેન કારાપિતો વિહારો એકૂપચારો, નાનાકુલેહિ કારાપિતો નાનૂપચારો હોતિ. યથાહ **ગણ્ઠિપદે** ''વિહારે એકકુલનાનાકુલવોહારો કારાપકાનં વસેન વુત્તો''તિ. અજ્ઝોકાસે પન ઉપચારભેદો અબ્ભન્તરવસેન વેદિતબ્બો. વુત્તઞ્ચેતં **પાળિયં** ''અજ્ઝોકાસો એકૂપચારો નામ અગામકે અરઞ્ઞે સમન્તા સત્તબ્ભન્તરા એકૂપચારો. તતો પરં નાનૂપચારો''તિ. ઇધ એકં **અબ્ભન્તરં** અટ્ઠવીસતિરતનં હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''એકં અબ્ભન્તરં અટ્ઠવીસતિહત્થ''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૮૯). એવં સઙ્ખેપતો વુત્તસરૂપપ્પભેદાનિ પન્નરસ ઠાનાનિ દસ્સેતુમાહ ''ગામાદીસુ પદેસેસુ તિપઞ્ચસૂ''તિ. અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન પાળિઅટ્ઠકથાવણ્ણનતો વેદિતબ્બો.

''તિચીવરેન વિપ્પવાસેય્યાતિ સઙ્ઘાટિયા વા ઉત્તરાસઙ્ગેન વા અન્તરવાસકેન વા. અન્તોગામે ચીવરં નિક્ખિપિત્વા''તિ (પારા॰ ૪૭૬, ૪૭૮) વચનતો એત્થ **તિચીવરન્તિ** તિણ્ણં ચીવરાનમઞ્ઞતરમેવ ચીવરં વત્તબ્બં. **એકરત્તન્તિ** વિપ્પવાસકિરિયાય અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. **અપિ**-સદ્દેન કિં પન દિરત્તાદિકન્તિ દસ્સેતિ.

સઙ્ઘસમ્મુતિયા વિનાતિ તિચીવરં પરિહરિતું અસમત્થેન ગિલાનેન ભિક્ખુના સઙ્ઘં વન્દિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ ''અહં ભન્તે ગિલાનો, ન સક્કોમિ તિચીવરં આદાય પક્કમિતું, સોહં ભન્તે સઙ્ઘં તિચીવરેન અવિપ્પવાસસમ્મુતિં યાચામી''તિ તિક્ખત્તું યાચિતેન સઙ્ઘેન તસ્સ ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય દિન્નં અવિપ્પવાસસમ્મુતિં વિનાતિ વુત્તં હોતિ. તથા લદ્ધસમ્મુતિકસ્સ ગિલાનસ્સ ભિક્ખુનો તસ્મિં ગેલઞ્ઞે અવૂપસન્તે વા વૂપસન્તેપિ ચીવરનિક્ખેપટ્ઠાનં આગમનકાલે વા ઉપ્પન્ને અઞ્ઞેપિ રોગે અવૂપસન્તે તાયયેવ સમ્મુતિયા ન દોસો.

૬૦૩. **ભિક્ખુનો**તિ અલદ્ધસમ્મુતિકસ્સ ભિક્ખુનો. **તેન** ચીવરેન. **વિપ્પવત્થું ન વટ્ટતી**તિ વિના વસિતું ન વટ્ટતિ. કિં વુત્તં હોતિ? ''એકકુલસ્સ ગામો હોતિ પરિક્ખિત્તો ચ, અન્તોગામે ચીવરં નિક્ખિપિત્વા અન્તોગામે વત્થબ્બં. અપરિક્ખિત્તો હોતિ, યસ્મિં ઘરે ચીવરં નિક્ખિત્તં હોતિ, તસ્મિં ઘરે વત્થબ્બં, હત્થપાસા વા ન વિજહિતબ્બં. નાનાકુલસ્સ ગામો હોતિ પરિક્ખિત્તો ચ, યસ્મિં ઘરે ચીવરં નિક્ખિત્તં હોતિ, તસ્મિં ઘરે વત્થબ્બં સભાયે વા દ્વારમૂલે વા, હત્થપાસા વા ન વિજહિતબ્બ''ન્તિઆદિના (પારા॰ ૪૭૮) નયેન **પાળિયા** વુત્તટ્ઠાનતો બહિ અરુણં ઉટ્ઠાપેતું ન વટ્ટતીતિ વુત્તં હોતિ.

ઇમસ્મિં પાઠે ''**પરિક્ખિત્તો**''તિ ઇદં પાકારેન વા વતિયા વા પરિખાય વા પરિક્ખિત્તં સન્ધાય વુત્તં. **હત્થપાસા વા**તિ એત્થ **હત્થપાસા** નામ અડ્ઢતિયરતનં હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''તં ઘરં સમન્તતો હત્થપાસા ન વિજહિતબ્બં, અડ્ઢતેય્યરતનપ્પમાણા પદેસા ઉદ્ધં ન વિજહિતબ્બન્તિ વુત્તં હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૭૭-૪૭૮).

વિપ્પવસન્તસ્સ કો દોસોતિ આહ ''**હોતિ...પે॰... અરુણુગ્ગમે**''તિ. અનુઞ્ઞાતટ્ઠાનતો હિ બહિ ચીવરેન વિના અરુણં ઉટ્ઠાપેન્તસ્સ તં ચીવરં નિસ્સજ્જિતબ્બં હોતિ, તંહેતુકા પાચિત્તિયાપત્તિપિ હોતીતિ અત્થો. તેનેવ વક્ખતિ ''નિસ્સજ્જિત્વા...પે॰... વિઞ્ઞુના''તિ.

૬૦૪. **ન્હાયન્તસ્સેવા**તિ ચીવરસ્સ હત્થપાસતો દૂરે નહાયન્તસ્સેવ, અનાદરે સામિવચનં.

૬૦૬. અચ્છિન્નં વિલુત્તં ચીવરં યસ્સ સો **અચ્છિન્નચીવરો**, ભિક્ખુ, તસ્સ ઠાનં **અચ્છિન્નચીવરટ્ઠાનં**, તસ્મિં.

૬૦૭. **નિવાસેત્વા**તિ એત્થ ''અન્તરવાસક''ન્તિ ચ **ગહેત્વા**તિ એત્થ ''ઇતરાની''તિ ચ સેસો. ઇદઞ્ચ ગન્તબ્બટ્ઠાને, આસન્ને મગ્ગે ચ મનુસ્સસમ્બાધે અસતિ કત્તબ્બદસ્સનં. ઇતરત્થ નિવાસેત્વા, પારુપિત્વા ચ સઙ્ઘાટિં અંસે કત્વાવ ગન્તબ્બં હોતિ. વિહારે સભાગેસુ અલબ્ભમાનેસુ આસનસાલમ્પિ ગન્ત્વા સભાગસ્સ સન્તિકે વિનયકમ્મં કત્તબ્બન્તિ **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૯૫ અત્થતો સમાનં) વુત્તં. ''**નિસ્સજ્જિત્વા**''તિ ઇમિના ''ઇદં મે ભન્તે ચીવરં રત્તિવિપ્પવુત્થં અઞ્ઞત્ર ભિક્ખુસમ્મુતિયા નિસ્સગ્ગિયં, ઇમાહં સઙ્ઘસ્સ નિસ્સજ્જામી''તિ સઙ્ઘે વા ''ઇદં મે ભન્તે ચીવરં...પે॰... અહં આયસ્મન્તાનં નિસ્સજ્જામી''તિ તિણ્ણં, દ્વિન્નં વા સન્તિકે વા ''ઇદં મે આવુસો...પે॰... ઇમાહં આયસ્મતો નિસ્સજ્જામી''તિ એકસ્સ સન્તિકે વા વત્વા નિસ્સજ્જિત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **વિઞ્ઞુના**તિ એવં નિસ્સગ્ગિયવત્થુનિસ્સજ્જનાદિનાનપ્પકારવિધિજાનનકેન ઞાણવતાતિ અત્થો.

૬૦૮. તં નિસ્સગ્ગિયચીવરં.

૬૦૯. ''**અદેન્તસ્સ ચ નિસ્સટ્ઠં દુક્કટ**''ન્તિ ઇમિના ''બ્યત્તેન ભિક્ખુના પટિબલેન આપત્તિ પટિગ્ગહેતબ્બા, નિસ્સટ્ઠચીવરં દાતબ્બ''ન્તિ વુત્તત્તા ઇમં વિધિં જાનનતાય **બ્યત્તેન** યથાવિધિં કાતું સમત્થતાય **પટિબલેન ખન્ધકે** (ચૂળવ॰ ૨૩૯) આગતનયેન આપત્તિં પટિગ્ગહેત્વા નિસ્સટ્ઠચીવરં હત્થેન ગહેત્વા નિસીદાપેત્વા સચે સઙ્ઘો હોતિ, ''સુણાતુ મે ભન્તે સઙ્ઘો, ઇદં ચીવરં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો નિસ્સગ્ગિયં સઙ્ઘસ્સ નિસ્સટ્ઠં, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, સઙ્ઘો ઇમં ચીવરં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો દદેય્યા''તિ, સચે તયો હોન્તિ, ''સુણન્તુ મે આયસ્મન્તા, ઇદં ચીવરં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો નિસ્સગ્ગિયં આયસ્મન્તાનં નિસ્સટ્ઠં, યદાયસ્મન્તાનં પત્તકલ્લં, આયસ્મન્તા ઇમં ચીવરં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો દદેય્યુ''ન્તિ, સચે એકકો હોતિ, ''ઇમં ચીવરં આયસ્મતો દમ્મી''તિ દાતબ્બં, નિસ્સટ્ઠચીવરં ''અત્તનોયેવ દિન્ન''ન્તિ સુદ્ધસઞ્ઞાય ગહેત્વા અદેન્તસ્સ દુક્કટં હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

તસ્સ સન્તકભાવં ઞત્વા લેસેન વિલુમ્પન્તસ્સ પન ભણ્ડગ્ઘવસેન દુક્કટથુલ્લચ્ચયપારાજિકાપત્તિયો હોન્તિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''તસ્સ સન્તકભાવં પન ઞત્વા લેસેન અચ્છિન્દન્તો ભણ્ડં અગ્ઘાપેત્વા કારેતબ્બો''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯). **પરિયાપુત**ન્તિ ''ન ભિક્ખવે નિસ્સટ્ઠચીવરં ન દાતબ્બં, યો ન દદેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૪૭૦) **પાળિયં** વુત્તન્તિ અત્થો.

૬૧૦-૧. થેરે દહરે ચાતિ એતેસુ ઉભોસુપિ મગ્ગં ગચ્છન્તેસૂતિ યોજના. ''**થેરે**''તિ ઇમિના અનિસ્સિતભાવમાહ, ''**દહરે ચા**''તિ ઇમિના નિસ્સિતભાવં. **ઓહીને**તિ ઓસક્કિતે. સચે સો થેરો નિસ્સયાચરિયો ભવેય્યાતિ અધિપ્પાયેનાહ ''**ગરુ**''ન્તિ. **તસ્મિં** દહરે. **વત્થ**ન્તિ તસ્સ હત્થે ઠિતચીવરં. **ન પસ્સમ્ભતી**તિ ધુરનિક્ખેપં અકત્વા ગમને સઉસ્સાહત્તા નિસ્સયપટિપ્પસ્સદ્ધિ ન હોતીતિ અધિપ્પાયો. તેનેવ ''મુહુત્ત''ન્તિઆદિમાહ.

૬૧૪. પચ્ચુદ્ધારે અન્તોયેવારુણેતિ ઇમિના સમ્બન્ધો, દહરભિક્ખુનો દૂરભાવઞ્ચ અરુણુગ્ગમનઞ્ચ ઞત્વા ચીવરસ્સ અનિસ્સગ્ગિયત્થં તસ્સ હત્થે ઠિતભાવં સલ્લક્ખેત્વા પુરારુણા પચ્ચુદ્ધરેતિ અત્થો. **વિસ્સજ્જેતી**તિ અઞ્ઞસ્સ દેતિ. **વિનસ્સતી**તિ ચોરાદીહિ નસ્સતિ.

દુતિયકથિનકથાવણ્ણના.

૬૧૬. અકાલચીવરન્તિ ''અકાલચીવરં નામ અનત્થતે કથિને એકાદસમાસે ઉપ્પન્નં, અત્થતે કથિને સત્તમાસે ઉપ્પન્નં, કાલેપિ આદિસ્સ દિન્ન''ન્તિ (પારા॰ ૫૦૦) વચનતો અનત્થતકથિને વિહારે ''ચીવરમાસો''તિ યો પુબ્બકત્તિકકાળપક્ખપાટિપદતો પટ્ઠાય યાવ અપરકત્તિકપુણ્ણમી, તાવ માસો વુચ્ચતિ, તતો પરેસુ એકાદસસુ માસેસુ ઉપ્પન્નઞ્ચ અત્થતકથિને વિહારે યો ચીવરમાસો, હેમન્તા ચ ચત્તારો માસાતિ પઞ્ચમાસતો બહિ સત્તસુ માસેસુ ઉપ્પન્નઞ્ચ અત્થતકથિને પઞ્ચ માસા યથાપરિચ્છિન્નકાલે સઙ્ઘસ્સ ચ ''ઇદં અકાલચીવરં દમ્મી''તિ પુગ્ગલસ્સ ચ ''ઇદં તુય્હં દમ્મી''તિ દિન્નઞ્ચેતિ ઇદં અકાલચીવરન્તિ અત્થો. ''ઉપ્પન્ન''ન્તિ સેસો, ''ઉપ્પજ્જેય્ય સઙ્ઘતો વા ગણતો વા ઞાતિતો વા મિત્તતો વા પંસુકૂલતો વા અત્તનો વા ધનેના''તિ (પારા॰ ૫૦૦) વચનતો સઙ્ઘસ્સ વા ''ઇદં સુત્તન્તિકગણસ્સ દેમ, ઇદં આભિધમ્મિકગણસ્સ દેમા''તિઆદિના નયેન ગણસ્સ વા દિન્નતો અત્તનો વસ્સગ્ગેન વા ઞાતિઆદિતો વા સુસાનાદિપંસુકૂલખેત્તતો વા અત્તનો સન્તકેન સુત્તકપ્પાસાદિકપ્પિયવત્થુતો વા ઉપ્પન્નચીવરન્તિ અત્થો.

માસપરમં નિક્ખિપેતિ માસો પરમં પમાણં એતસ્સ નિક્ખિપનસ્સાતિ માસપરમં, નિક્ખિપનન્તિ કિરિયાવિસેસનં કાતબ્બં, માસપરમં નિક્ખિપનં કરેય્યાતિ વુત્તં હોતિ. ''આકઙ્ખમાનેન ભિક્ખુના પટિગ્ગહેતબ્બં, પટિગ્ગહેત્વા ખિપ્પમેવ કારેતબ્બં, નો ચસ્સ પારિપૂરી, માસપરમં તેન ભિક્ખુના તં ચીવરં નિક્ખિપિતબ્બં ઊનસ્સ પારિપૂરિયા''તિ (પારા॰ ૫૦૦) વચનતો એવં ઉપ્પન્નં ચીવરં ઇચ્છન્તેન પટિગ્ગહેત્વા સચે પહોતિ, દસાહમનતિક્કામેત્વા કારેતબ્બં. સચે નપ્પહોતિ, ઊનસ્સ પરિપૂરણત્થં માસપરમં ઠપેતબ્બન્તિ અત્થો.

કદા એવં નિક્ખિપિતબ્બન્તિ આહ ''**સતિ પચ્ચાસાયા**''તિ, ''પચ્ચાસા હોતિ સઙ્ઘતો વા ગણતો વા ઞાતિતો વા મિત્તતો વા પંસુકૂલતો વા અત્તનો વા ધનેના''તિ (પારા॰ ૫૦૦) વુત્તસઙ્ઘાદિતો અત્તનો વસ્સગ્ગાદિતો લભેય્ય, તેન ''ઇમસ્સ ઊને પરિપુણ્ણે કારેસ્સામી''તિ પચ્ચાસાય સતિ એવં નિક્ખિપિતબ્બન્તિ અત્થો. **તતો ઉદ્ધં ઠપેતું ન વટ્ટતી**તિ માસતો અતિરેકકાલં નિક્ખિપિતું ન વટ્ટતિ, નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયં હોતીતિ અત્થો.

યદિ એવં ''તદહુપ્પન્ને મૂલચીવરે પચ્ચાસાચીવરં ઉપ્પજ્જતિ, દસાહા કારેતબ્બં…પે॰… વીસે ઉપ્પન્ને મૂલચીવરે પચ્ચાસાચીવરં ઉપ્પજ્જતિ, દસાહા કારેતબ્બ''ન્તિ (પારા॰ ૫૦૦) કસ્મા આહાતિ? પચ્ચાસાચીવરસ્સ દસદિવસે અતિક્કમ્મ ઠપેતું અયુત્તત્તા, મૂલચીવરસ્સ તગ્ગતિકત્તા એવં વુત્તં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''મૂલચીવરસ્સ ઉપ્પન્નદિવસતો યાવ વીસતિમો દિવસો, તાવ ઉપ્પન્નં પચ્ચાસાચીવરં મૂલચીવરં અત્તનો ગતિકં કરોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૦૦).

તતિયકથિનકથાવણ્ણના.

૬૧૮-૯. ભિક્ખુનિયા યો ધોવાપેતીતિ સમ્બન્ધો. ''ભિક્ખુની નામ ઉભતોસઙ્ઘે ઉપસમ્પન્ના''તિ (પારા॰ ૫૦૦) વચનતો ભિક્ખુનિસઙ્ઘે ઞત્તિચતુત્થાય કમ્મવાચાય, ભિક્ખુસઙ્ઘે ઞત્તિચતુત્થાય કમ્મવાચાયાતિ અટ્ઠવાચિકાય ઉપસમ્પન્ના **ભિક્ખુની** નામ. **ભુત્ત**ન્તિ ભિક્ખુના અત્તના પરિભુત્તં રજિતં આદિન્નકપ્પં, ''પરિભોગં કરિસ્સામી''તિ અન્તમસો સીસં ઠપેત્વા સયનમત્તેનાપિ પુરાણભૂતં ચીવરન્તિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''રજિત્વા કપ્પં કત્વા એકવારમ્પિ નિવત્થં વા પારુતં વા અન્તમસો પરિભોગસીસેન અંસે વા મત્થકે વા કત્વા મગ્ગં ગતો હોતિ,

ઉસ્સીસકં વા કત્વા નિપન્નો હોતિ, એતમ્પિ પુરાણચીવરમેવા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૦૩-૫૦૫). **વત્થ**ન્તિ કારિયે કારણોપચારવસેન ચીવરમેવ આહ.

અઞ્ઞાતિકાયાતિ ‘‘અઞ્ઞાતિકા નામ માતિતો વા પિતિતો વા યાવ સત્તમા પિતામહયુગા અસમ્બદ્ધા’’તિ વચનતો અત્તનો વા તસ્સા વા માતુ વા પિતુ વા પરમ્પરાય યાવ સત્તમા યુગા, એત્થન્તરે યેન કેનચિ ઞાતકેન અસમ્બદ્ધભાવેન અઞ્ઞાતિકાયાતિ અત્થો. યથા ચાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘પિતામહોયેવ પિતામહયુગં. તતો ઉદ્ધં સબ્બેપિ પુબ્બપુરિસા પિતામહગ્ગહણેનેવ ગહિતા. એવં યાવ સત્તમો પુરિસો, તાવ યા અસમ્બદ્ધા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૦૩-૫૦૫). **આકોટાપેતી**તિ પહરાપેતિ.

તતો ધોવાપનાદિતો. **નિસ્સગ્ગિયાપત્તી**તિ નિસ્સગ્ગિયસ્સ આપત્તિ નિસ્સગ્ગિયાપત્તિ, નિસ્સગ્ગિયસ્સ ચીવરસ્સ નામેન વિસિટ્ઠા પાચિત્તિયાપત્તિ હોતીતિ અત્થો. ઇદઞ્ચ તિણ્ણં પયોગાનં અન્તે આપજ્જિતબ્બાય આપત્તિયા દસ્સનં. તસ્સ નિયોગેન ધોવનાદિં કરોન્તિયા ભિક્ખુનિયા તદત્થં સબ્બપુબ્બપયોગગણનાય ભિક્ખુનો દુક્કટં હોતીતિ ગહેતબ્બો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘યાવ નં ધોવિત્વા ઉક્ખિપતિ, તાવ ભિક્ખુનિયા પયોગે પયોગે ભિક્ખુસ્સ દુક્કટ’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૦૩-૫૦૫). **પઠમેના**તિ તીણિપિ કારાપેન્તસ્સ યં પઠમં કારાપેતિ, તેનાતિ અત્થો. **દીપિત**ન્તિ ‘‘અઞ્ઞાતિકાય અઞ્ઞાતિકસઞ્ઞી પુરાણચીવરં ધોવાપેતિ રજાપેતિ આકોટાપેતિ, નિસ્સગ્ગિયેન આપત્તિ દ્વિન્નં દુક્કટાન’’ન્તિઆદિના (પારા॰ ૫૦૬) દેસિતં. ઇમિના નયેન દ્વે કારાપેન્તસ્સ પઠમેન નિસ્સગ્ગિયાપત્તિ, દુતિયેન દુક્કટન્તિ અયમત્થો સઙ્ગય્હતિ.

૬૨૦. ‘‘**ધોવનત્થાય દેતી**’’તિ ઇમિના ‘‘ભુત્તં વત્થ’’ન્તિ અધિકારતો લબ્ભતિ.

૬૨૧. **સામણેરનિદ્દેસેપી**તિ ‘‘સામણેરા’’તિ નિદ્દેસો નામ યસ્સ, તસ્મિમ્પિ, અત્તના પરિભુત્તં વત્થં ધોવનત્થાય દેતીતિ યોજના, અત્તનો પરિભુત્તં ચીવરં ધોવનત્થાય સામણેરસ્સ દેતીતિ અત્થો. **પિ**-સદ્દો સમુચ્ચયત્થો. **ઉપસમ્પજ્જા**તિ પુબ્બકિરિયાય ‘‘ધોવતી’’તિ અપરકિરિયા સામત્થિયા લબ્ભતિ.

૬૨૨. **દહરાનઞ્ચ ભિક્ખૂન**ન્તિ અત્તનો નવકતરાનં ભિક્ખૂનં. **નિય્યાદિતે** દિન્ને. **એસ નયો**તિ ‘‘એકેન પાચિત્તિયં, અવસિટ્ઠેહિ દ્વીહિ વા એકેન વા સબ્બપયોગેસુ દુક્કટં હોતી’’તિ નયો.

૬૨૩. **ચીવરે**તિ પરિભુત્તચીવરે.

૬૨૪. ‘‘**ધોવનપ્પચ્ચયાયેવા**’’તિ ઇમિના ઇતરદ્વયસ્સ તસ્સ અનાણત્તિયા કતત્તા તતો અનાપત્તિભાવમાહ.

૬૨૬. **ઞાતિકા**તિ એત્થ ‘‘પટિસઙ્ખા યોનિસો’’તિઆદીસુ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૨-૨૩, ૪૨૨; અ॰ નિ॰ ૬.૫૮; ૮.૯; મહાનિ॰ ૨૦૬; ધ॰ સ॰ ૧૩૫૫; વિભ॰ ૫૧૮) વિય ગાથાબન્ધવસેન ય-કારલોપો, ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયાતિ અત્થો. ‘‘ઞાતિકા અઞ્ઞાતિસઞ્ઞિસ્સા’’તિ પદચ્છેદો. **પચ્ચત્થરણ**ન્તિ મઞ્ચપીઠે અત્થરિતબ્બં પચ્ચત્થરણચીવરઞ્ચ.

૬૨૭. ‘‘**ભિક્ખુનીનં વસેના**’’તિ ઇદં ભિક્ખુસઙ્ઘેપિ ઉપસમ્પન્ના ચે, પાચિત્તિયસમ્ભવા વુત્તં . યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘ભિક્ખૂનં સન્તિકે ઉપસમ્પન્નાય પન યથાવત્થુકમેવા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૦૬). ભિક્ખુનિસઙ્ઘે પઠમં ઉપસમ્પજ્જિત્વા પચ્છા ભિક્ખુસઙ્ઘે ચે ઉપસમ્પજ્જતિ, કેવલં ભિક્ખુસઙ્ઘે ઉપસમ્પન્નાતિ ન વુચ્ચતીતિ તા ભગવતિ ધરમાને પઠમં પબ્બજિતા પઞ્ચસતા સાકિયાનિયો વુચ્ચન્તિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘ભિક્ખૂનં સન્તિકે ઉપસમ્પન્ના

નામ પઞ્ચસતા સાકિયાનિયો’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૦૬). ભિક્ખુનો લિઙ્ગે પરિવત્તે તસ્સેવ ઉપસમ્પન્નકમ્મસ્સ અનુઞ્ઞાતત્તા સોપિ ગહેતબ્બોયેવ.

૬૨૮. **અવુત્તા ધોવતી**તિ ‘‘ઇમં ચીવરં ધોવા’’તિ અવુત્તા ચીવરં કિલિટ્ઠં દિસ્વા અવત્વા ઠપિતટ્ઠાનતો ચીવરં ગહેત્વા વા સયમેવ વત્વા યાચનાદિનયેન વા અનાણત્તિયા ચ ગહેત્વા ચીવરધોવનાદિં કરેય્ય ચે. **અપરિભુત્તં વા**તિ હેટ્ઠા વુત્તનયેન અપરિભુત્તં ચીવરં. **અઞ્ઞં વા**તિ ઉપાહનત્થવિકપત્તત્થવિકપોત્થકત્થવિકમઞ્ચપીઠાદિં યં કિઞ્ચિ પરિક્ખારં.

પુરાણચીવરધોવાપનકથાવણ્ણના.

૬૨૯. વિકપ્પનુપગં પચ્છિમં ઉપાદાય કિઞ્ચિ ચીવરં ગણ્હતોતિ યોજના, એત્થ ‘‘અઞ્ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયા હત્થતો’’તિ ચ ‘‘ઞાતિકાય અઞ્ઞાતિકસઞ્ઞિસ્સા’’તિ ચ ‘‘એકતોઉપસમ્પન્નાય હત્થતો ગણ્હાતી’’તિ ચ વક્ખમાનવચનસામત્થિયા લબ્ભમાનતો પુબ્બે વુત્તનયેન અઞ્ઞાતિકાય ઉભતોસઙ્ઘે ઉપસમ્પન્નાય ભિક્ખુનિયા હત્થતો વિકપ્પનુપગરતનવિદત્થિપ્પમાણવત્થતો પટ્ઠાય યં કિઞ્ચિ ચીવરં ગણ્હન્તસ્સાતિ અત્થો. ‘‘**આપત્તી**’’તિ સામઞ્ઞેન વુત્તેપિ ‘‘નિસ્સગ્ગિયા પાચિત્તિયાપત્તી’’તિ પકરણતો ચ ‘‘નિસ્સગ્ગિયાપત્તી’’તિ વક્ખમાનતો ચ લબ્ભતિ. **ઠપેત્વા પારિવત્તક**ન્તિ ‘‘પારિવત્તકં પરિત્તેન વા વિપુલં, વિપુલેન વા પરિત્ત’’ન્તિ (પારા॰ ૫૧૪) વચનતો **મહાપચ્ચરિયં** ‘‘અન્તમસો હરીતકખણ્ડેનાપી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૧૪) વુત્તત્તા ચ હેટ્ઠિમન્તતો હરીતકખણ્ડમ્પિ દત્વા ગહેતબ્બં તિચીવરઞ્ચ પારિવત્તકં નામ હોતિ, તં ઠપેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. પરિવત્તનં **પરિવત્તં**, તં એતસ્સ અત્થીતિ **પારિવત્તકં**, કયવિક્કયેન ગહેતબ્બં ચીવરન્તિ અત્થો.

૬૩૦. **ગહણત્થાય પયોગે**તિ ગણ્હિતું હત્થપસારણાદિપ્પયોગે. **પરિયાપુત**ન્તિ ‘‘પટિગ્ગણ્હાતિ પયોગે દુક્કટ’’ન્તિ (પારા॰ ૫૧૨) દેસિતં.

૬૩૧. **અનુપસમ્પન્નહત્થે**તિ ભિક્ખુભિક્ખુનિતો અઞ્ઞે સબ્બે અનુપસમ્પન્ના ગહિતા. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘સચે પન સિક્ખમાનાસામણેરસામણેરિઉપાસકઉપાસિકાનં હત્થે પેસિતં પટિગ્ગણ્હાતિ, અનાપત્તી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૧૨).

૬૩૨. **એકતો**તિ એત્થ ભિક્ખુનિસઙ્ઘતોતિ ગહેતબ્બં. અઞ્ઞસ્મિં પક્ખે પાચિત્તિયમેવ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘ભિક્ખૂનં સન્તિકે ઉપસમ્પન્નાય પન પાચિત્તિયમેવા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૧૩).

૬૩૩. ‘‘પારિવત્તકં દસ્સામી’’તિ આભોગં કત્વા ગણ્હાતિ, દોસો ન વિજ્જતીતિ યોજના.

૬૩૪. **અઞ્ઞં પરિક્ખાર**ન્તિ થવિકકાયબન્ધનાદિ અવિકપ્પિયં વા અવિકપ્પનુપગં વા પરિક્ખારમેવ ગહેતબ્બં. વિકપ્પનુપગં પન ન વટ્ટતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘વિકપ્પનુપગં પચ્છિમચીવરપ્પમાણં પન પટપરિસ્સાવનમ્પિ ન વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૧૪). ચીવરપટિગ્ગણ્હનં કિરિયા, પારિવત્તકસ્સ અદાનં અકિરિયાતિ કિરિયાય ચ અકિરિયાય ચ આપજ્જિતબ્બતો **કિયાકિયં**.

ચીવરપટિગ્ગહણકથાવણ્ણના.

૬૩૫. ''અઞ્ઞાતકં અપ્પવારિત''ન્તિ પદચ્છેદો. ''ગહપતિં વા ગહપતાનિં વા''તિ પાઠસેસો. વુત્તઞ્હિ ભગવતા ''અઞ્ઞાતકં ગહપતિં વા ગહપતાનિં વા''તિ (પારા॰ ૫૧૬, ૫૧૮). પુબ્બે વુત્તનયેન યાવ સત્તમા પિતામહયુગા સમ્બદ્ધઞ્ઞાતિકતાય અભાવતો **અઞ્ઞાતકં**. ''યં મય્હં ગેહે અત્થિ, તં પવારેમી''તિઆદિના નયેન **અપ્પવારિતં**. ''ગહપતિ નામ યો કોચિ અગારં અજ્ઝાવસતી''તિ (પારા॰ ૫૧૯) **પાળિયં** વુત્તં **ગહપતિં વા**. ''ગહપતાની નામ યા કાચિ અગારં અજ્ઝાવસતી''તિ (પારા॰ ૫૧૯) **પાળિયં** વુત્તં ઘરણિં વાતિ અત્થો.

હોતિ નિસ્સગ્ગિયાપત્તીતિ ''અઞ્ઞત્ર સમયા વિઞ્ઞાપેતિ, પયોગે દુક્કટં, પટિલાભેન નિસ્સગ્ગિયં હોતી''તિ (પારા॰ ૫૧૯) **પાળિયં** વુત્તેસુ સબ્બેસુ પુબ્બપયોગેસુ દુક્કટેન સદ્ધિં નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયં હોતીતિ વુત્તં હોતિ. **અઞ્ઞત્ર સમયા**તિ ''તત્થાયં સમયો, અચ્છિન્નચીવરો વા હોતિ ભિક્ખુ નટ્ઠચીવરો વા''તિ (પારા॰ ૫૧૮) **માતિકાય**, ''અચ્છિન્નચીવરો નામ ભિક્ખુસ્સ ચીવરં અચ્છિન્નં હોતિ રાજૂહિ વા ચોરેહિ વા ધુત્તેહિ વા યેહિ કેહિચિ વા અચ્છિન્નં હોતિ. નટ્ઠચીવરો નામ ભિક્ખુસ્સ ચીવરં અગ્ગિના વા દડ્ઢં હોતિ, ઉદકેન વા વૂળ્હં હોતિ, ઉન્દૂરેહિ વા ઉપચિકાહિ વા ખાયિતં હોતી''તિ (પારા॰ ૫૧૯) **પદભાજને** ચ નિદ્દિટ્ઠસરૂપકાલતો અઞ્ઞત્રાતિ અત્થો.

૬૩૬. **તિકપાચિત્તિયં વુત્ત**ન્તિ ''અઞ્ઞાતકે અઞ્ઞાતકસઞ્ઞી, વેમતિકો, ઞાતકસઞ્ઞી અઞ્ઞત્ર સમયા ચીવરં વિઞ્ઞાપેતિ, નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય''ન્તિ (પારા॰ ૫૨૦) પાચિત્તિયત્તયં ભગવતા વુત્તં. ''ઞાતકે અઞ્ઞાતિસઞ્ઞિસ્સા''તિ પદચ્છેદો. **તત્થા**તિ તસ્મિં ઞાતકે. **વેમતિકસ્સા**તિ ''ઞાતકો નુ ખો, અઞ્ઞાતકો''તિ વેમતિકસ્સ. દ્વિકદુક્કટં તથેવાતિ યોજના. ''**તથેવા**''તિ ''વુત્ત''ન્તિ ઇદં આકડ્ઢતિ, ''ઞાતકે અઞ્ઞાતકસઞ્ઞી, વેમતિકો અઞ્ઞત્ર સમયા ચીવરં વિઞ્ઞાપેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૫૨૦) દેસિતન્તિ અત્થો.

૬૩૭-૮. સમયે વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. એત્થ ''ચીવરં અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિત''ન્તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં, યથાપરિચ્છિન્નકાલદ્વયતો અઞ્ઞતરસ્મિં કાલે અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતં ચીવરં વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો. **ઞાતકે વા પવારિતે**તિ એત્થાપિ ''અત્તનો''તિ અજ્ઝાહારો, ''સમયે''તિ ઇમિના યોજેતબ્બં, અત્તનો ઞાતકપવારિતે અસમયેપિ ચીવરં વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો. **અઞ્ઞસ્સત્થાયા**તિ એત્થ ''અત્તનો''તિ સેસો, અત્તનો ઞાતકે, પવારિતે વા વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના, અઞ્ઞં ભિક્ખું નિસ્સાય અત્તનો ઞાતકે વા પવારિતે વા ચીવરં વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ. ઇતરં પક્ખં દસ્સેતિ ''**તસ્સ ઞાતકે વા પવારિતે વા**''તિ. **તસ્સા**તિ ''અઞ્ઞસ્સા''તિ વુત્તસ્સ, ''વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તી''તિ ઇમિના યોજેતબ્બં. **વા**તિ પુરિમવિકપ્પાપેક્ખં. યં સન્ધાય ચીવરં વિઞ્ઞાપેતિ, તસ્સ ઞાતકે વા પવારિતે વા તંયેવ સન્ધાય ચીવરં વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ.

''અત્તનો વા ધનેના''તિ વુત્તં અનાપત્તિઅઙ્ગં **ઉમ્મત્તકાદિનો**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન સઙ્ગય્હતિ , અત્તનો સન્તકં સુત્તકપ્પાસાદિકં કપ્પિયવત્થું દત્વા ગણ્હિતુકામતાય અકપ્પિયવોહારેન યાચન્તસ્સ ચ અનાપત્તીતિ અત્થો.

અઞ્ઞાતકવિઞ્ઞત્તિકથાવણ્ણના.

૬૩૯. **અપ્પવારિતમઞ્ઞાતિ**ન્તિ એત્થ ''ગહપતિં વા ગહપતાનિં વા''તિ ઇદં સામત્થિયા લબ્ભતિ. **તતુત્તરિ**ન્તિ તતો સન્તરુત્તરપરમતો ઉત્તરિન્તિ ગહેતબ્બં, ''સન્તરુત્તરપરમં તેન ભિક્ખુના તતો ચીવરં સાદિતબ્બ''ન્તિ (પારા॰ ૫૨૩) વુત્તત્તા અચ્છિન્નચીવરેન સાદિતબ્બઅન્તરવાસકઉત્તરાસઙ્ગમત્તેન અધિકન્તિ અત્થો.

‘‘તતો ચે ઉત્તરિ સાદિયેય્યા’’તિ (પારા॰ ૫૨૩) વચનતો ‘‘સાદિયન્તસ્સા’’તિ વત્તબ્બં, એવં વત્તબ્બે ‘‘વિઞ્ઞાપેન્તસ્સા’’તિ કસ્મા વુત્તન્તિ? અચ્છિન્નચીવરાનં ભિક્ખૂનં છબ્બગ્ગિયેહિ ભિક્ખૂહિ ચીવરવિઞ્ઞાપનવત્થુસ્મિં ‘‘કથઞ્હિ નામ તુમ્હે મોઘપુરિસા ન મત્તં જાનિત્વા બહું ચીવરં વિઞ્ઞાપેસ્સથા’’તિ (પારા॰ ૫૨૨) છબ્બગ્ગિયે ભિક્ખૂ ગરહિત્વા ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ પઞ્ઞત્તત્તા ‘‘સાદિતબ્બ’’ન્તિ એત્થ વિઞ્ઞાપેતબ્બન્તિ અત્થો હોતિ, તેનેવ ઇમસ્મિં **પદભાજને** ‘‘તતો ચે ઉત્તરિ સાદિયેય્યાતિ તતુત્તરિ વિઞ્ઞાપેતી’’તિ (પારા॰ ૫૨૪) ચ **આપત્તિભેદસન્દસ્સનટ્ઠાને** ‘‘અઞ્ઞાતકે અઞ્ઞાતકસઞ્ઞી તતુત્તરિ ચીવરં વિઞ્ઞાપેતિ, નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય’’ન્તિઆદિવચનતો (પારા॰ ૫૨૫) ચ વુત્તં. યદિ એવં સિક્ખાપદેયેવ ‘‘સાદિતબ્બં, સાદિયેય્યા’’તિ ચ ઉભયત્થ ‘‘વિઞ્ઞાપેતબ્બં, વિઞ્ઞાપેય્યા’’તિ ચ કસ્મા ન વુત્તન્તિ? અચ્છિન્નચીવરભાવં ઞત્વા અવિઞ્ઞાપિતેપિ અભિહરિત્વા દિય્યમાનમ્પિ અધિવાસેન્તેન એવમેવ સાદિતબ્બન્તિ ન વુત્તં. ઇમસ્સેવ ચ અધિકવિઞ્ઞાપનનિસેધનત્થં વદન્તેનાપિ ‘‘તઞ્ચે અઞ્ઞાતકો ગહપતિ વા ગહપતાની વા બહૂહિ ચીવરેહિ અભિહટ્ઠું પવારેય્ય, સન્તરુત્તરપરમં તેન ભિક્ખુના તતો ચીવરં સાદિતબ્બ’’ન્તિ સાદિતબ્બનિયમપ્પધાનં વુત્તં. તસ્મા અચ્છિન્નચીવરેન અત્તના વા તં સન્ધાય અઞ્ઞેન વા વિઞ્ઞાપેન્તેનપિ અવિઞ્ઞાપેન્તેપિ દિય્યમાનં સાદિયન્તેનાપિ સન્તરુત્તરપરમતં નાતિક્કમિતબ્બન્તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે સન્ધાય ભાસિતત્થોતિ સલ્લક્ખેતબ્બન્તિ એત્તકં ઞાપેતું ‘‘સાદિયન્તસ્સા’’તિ અવત્વા ‘‘વિઞ્ઞાપેન્તસ્સા’’તિ વુત્તન્તિ આચરિયાભિસન્ધિ વેદિતબ્બા.

૬૪૦. ઇદાનિ વિઞ્ઞાપને ચ અધિવાસને ચ ઉભયત્થેવ નિયમં દસ્સેતું ‘‘સચે તીણિ નટ્ઠાનિ હોન્તિ, દ્વે સાદિતબ્બાનિ. દ્વે નટ્ઠાનિ, એકં સાદિતબ્બં. એકં નટ્ઠં, ન કિઞ્ચિ સાદિતબ્બ’’ન્તિ (પારા॰ ૫૨૪) **પદભાજને** વુત્તવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**યસ્સા**’’તિઆદિ. ‘‘યસ્સ તીણિપિ નટ્ઠાનિ, દ્વે વા નટ્ઠાનિ, એકં વા નટ્ઠ’’ન્તિ સમ્બન્ધિત્વા યથાક્કમં ‘‘તેન દ્વે સાદિતબ્બાનિ, એકં સાદિતબ્બં, ન કિઞ્ચિપિ સાદિતબ્બ’’ન્તિ યોજના કાતબ્બા. યસ્સ તીણિપિ ચીવરાનિ નટ્ઠાનિ, બહુ ચ દિય્યતિ, તેન દ્વેયેવ ચીવરાનિ સાદિતબ્બાનિ. દ્વે ચીવરાનિ નટ્ઠાનિ, એકં સાદિતબ્બં. એકઞ્ચે નટ્ઠં, ન સાદિતબ્બં, અવસિટ્ઠં પચ્છા ધમ્મેન સમેન લદ્ધનીહારેન ગહેતબ્બન્તિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘સેસં સભાગટ્ઠાનતો પરિયેસિસ્સતી’’તિ. ‘‘ભિક્ખુનિયા પન પઞ્ચસુપિ નટ્ઠેસુ દ્વે સાદિતબ્બાનિ, ચતૂસુ નટ્ઠેસુ એકં સાદિતબ્બં, તીસુ નટ્ઠેસુ કિઞ્ચિ ન સાદિતબ્બ’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૨૨-૫૨૪) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૬૪૧-૨. સેસકં આહરન્તસ્સ અનાપત્તીતિ ઞાતબ્બન્તિ યોજના. એવમુપરિપિ યોજેતબ્બં. ચીવરં યોજેત્વા અતિરેકં વત્થં પચ્ચાહરિત્વા ‘‘દસ્સામી’’તિ બહુમ્પિ ગહેત્વા ગચ્છન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો. અતિરેકમ્પિ તુમ્હેયેવ ગણ્હથાતિ દિન્નં ગણ્હતોપિ અનાપત્તિ. ન અચ્છિન્નકારણા દિન્નેતિ યોજના, અચ્છિન્નચીવરભાવં અનુદ્દિસ્સ બહૂનં ચીવરાનં ગહણનિમિત્તેનાપિ અનાપત્તીતિ અત્થો. એવમેવ ‘‘ન નટ્ઠકારણા દેન્તી’’તિ ઇદમ્પિ દસ્સિતમેવ. અચ્છિન્નચીવરે નિસ્સાય તતુત્તરિચીવરવિઞ્ઞાપનવત્થુમ્હિ ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ પઞ્ઞત્તત્તા **અનાપત્તિવારે** ‘‘અઞ્ઞસ્સત્થાયા’’તિ ન ગહિતં.

તતુત્તરિકથાવણ્ણના.

૬૪૩. **કલ્યાણકમ્યતાહેતૂ**તિ સુન્દરસ્સ મહગ્ઘસ્સ કામતં પટિચ્ચ ચીવરે વિકપ્પનં આપજ્જેય્યાતિ યોજના, ‘‘કીદિસેન તે ભન્તે ચીવરેન અત્થો’’તિ પુબ્બે અપ્પવારિતો ‘‘આયતં વા હોતુ વિત્થતં વા અપ્પિતં વા સણ્હં વા’’તિ (પારા॰ ૫૨૯) **પદભાજને** વુત્તવિસિટ્ઠકપ્પં અધિકવિધાનં કરોતીતિ અત્થો. **તસ્સ લાભા નિસ્સગ્ગિયં ભવે**તિ

તથા અપ્પવારિતેન હુત્વા કતેન અધિકવિધાનેન નિપ્ફન્નચીવરસ્સ લાભપ્પયોગેન દુક્કટનિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયા હોન્તિ.

૬૪૪. **મહગ્ઘં ...પે॰... વિઞ્ઞાપેતી**તિ વીસતિઅગ્ઘનકં ચીવરં દાતુકામમ્હિ ઉપાસકે, ''અલં મય્હં એતેન, દસગ્ઘનકં વા અપ્પગ્ઘનકં વા દેહી''તિ વદતિ.

૬૪૫. ''ઞાતકે અઞ્ઞાતિસઞ્ઞિસ્સા''તિ પદચ્છેદો.

પઠમોપક્ખટકથાવણ્ણના.

૬૪૬. પઠમસિક્ખાપદે એકેન ઉપાસકેન પીળા લદ્ધા, ઇધ દ્વીહીતિ એત્તકં નાનાકરણં. સેસં પઠમસિક્ખાપદસદિસમેવાતિ આહ "**દુતિયો...પે॰... વિનિચ્છયો**"તિ. ઉપક્ખટપદેન લક્ખિતં સિક્ખાપદં **ઉપક્ખટં**, દુતિયઞ્ચ તં ઉપક્ખટઞ્ચાતિ દુતિયોપક્ખટં, તસ્મિં **દુતિયોપક્ખટે**. **અસ્સા**તિ દુતિયોપક્ખટસ્સ.

દુતિયોપક્ખટકથાવણ્ણના.

૬૪૭. **રઞ્ઞા વા**તિ રાજતો વા. રાજતો ભોગ્ગં ભુઞ્જિતબ્બં અસ્સ અત્થીતિ "**રાજભોગ્ગો**"તિ વુત્તો, રાજતો ભત્તવેત્તનલાભિતો યતો કુતોચિ દાયકા આભતન્તિ સમ્બન્ધો. **ન ચ વટ્ટતી**તિ એત્થ ''નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયભાવતો''તિ અજ્ઝાહરિતબ્બં. ઇધ ઉત્તરિકરણીયં ''તિક્ખત્તુ''ન્તિઆદિગાથાય (વિ॰ વિ॰ ૬૭૧) વક્ખતિ.

૬૪૮. ચીવરચેતાપન્નવસેન અધિગતરજતાદિ યેન કેનચિ પરિયાયેનાપિ ન સાદિતબ્બન્તિ દસ્સેતુમાહ "**રજતં વા**"તિઆદિ. ધવલસભાવતાય રાજતીતિ **રજતં**, સજ્ઝુ. જાતં રૂપં વણ્ણાયતનમેતસ્સાતિ **જાતરૂપં**, સુવણ્ણં. **કિઞ્ચી**તિ અપ્પમત્તકમ્પિ. અત્તનો વા અત્થાય પરસ્સ વા અત્થાય દિય્યમાનં કિઞ્ચિ ગણ્હિતું ન વટ્ટતીતિ યોજના.

૬૪૯. અત્તનો પટિગ્ગહણે આપત્તિયા રૂપિયગહણસિક્ખાપદે વક્ખમાનત્તા અઞ્ઞસ્સ અત્થાય ગહણે આપત્તિદસ્સનત્થમાહ "**અઞ્ઞસ્સત્થાયા**"તિઆદિ. તત્થ **અઞ્ઞસ્સત્થાયા**તિ અઞ્ઞસ્સ પુગ્ગલસ્સ, ગણસ્સ, સઙ્ઘસ્સ, ચેતિયસ્સ, નવકમ્મસ્સ વા અત્થાય. **નિદ્દિટ્ઠન્તિ** આહરિત્વા ''ઇમં ગણ્હથા''તિ વુત્તં રજતં, જાતરૂપં વા અઞ્ઞં વા યં કિઞ્ચિ નિસ્સગ્ગિયદુક્કટવત્થું પટિગ્ગણ્હતો તસ્સ ભિક્ખુનો દુક્કટં હોતીતિ **મહાપચ્ચરિયં** વુત્તન્તિ યોજના.

૬૫૦-૧. વુત્તમેવત્થં સરૂપતો વિભાવેતુમાહ "**નેત્વા**"તિઆદિ. **નેત્વા**તિ આનેત્વા. **અકપ્પિયં ભણ્ડન્તિ** ''રજતં જાતરૂપં વા''તિ યથાવુત્તમેવ અકપ્પિયભણ્ડં. **ઇત્થન્તિ** વક્ખમાનપ્પકારેન. **ન ચ વટ્ટતી**તિ એત્થ ચ-કારેન વટ્ટતિ ચાતિ અનુઞ્ઞાતં કતન્તિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** –

> ''સચે પન 'નયિદં ભિક્ખૂનં સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતી'તિ પટિક્ખિત્તે 'વડ્ઢકીનં વા કમ્મકરાનં વા હત્થે ભવિસ્સતિ, કેવલં તુમ્હે સુકતદુક્કટં જાનાથા'તિ વત્વા તેસં હત્થે દત્વા પક્કમતિ, વટ્ટતિ. અથાપિ 'મમ મનુસ્સાનં હત્થે ભવિસ્સતિ, મય્હમેવ વા હત્થે ભવિસ્સતિ, કેવલં તુમ્હે યં યસ્સ દાતબ્બં, તદત્થાય પેસેય્યાથા'તિ વદતિ, એવમ્પિ વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૩૮-૫૩૯).

૬૫૨. **વિહારસ્સા**તિ એત્થ ''નવકમ્મસ્સા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૩૮-૫૩૯) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા વત્તબ્બં ગાથાબન્ધવસેન ન વુત્તં.

૬૫૪. **રજતં જાતરૂપં વા સઙ્ઘસ્સા**તિ એત્થ ''ચત્તારો પચ્ચયે પરિભુઞ્જથાતિ દિન્ન''ન્તિ સેસો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સચે પન કોચિ બહુમ્પિ હિરઞ્ઞસુવણ્ણં આનેત્વા 'ઇદં સઙ્ઘસ્સ દમ્મિ, ચત્તારો પચ્ચયે પરિભુઞ્જથા'તિ વદતિ, તં ચે સઙ્ઘો સમ્પટિચ્છતિ, પટિગ્ગહણેપિ પરિભોગેપિ આપત્તી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૩૮-૫૩૯). એવં આભતં તસ્મિં સઙ્ઘે યો કોચિ ભિક્ખુ ''નયિદં કપ્પતી''તિ સચે પટિક્ખિપતિ, ''અયં સઙ્ઘસ્સ લાભન્તરાયં કરોતી''તિ વદન્તસ્સેવ આપત્તિ હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''યો હિ તં ચોદેતિ, સ્વેવ સાપત્તિકો હોતિ, તેન પન એકેન બહૂ અનાપત્તિકા કતા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૩૮-૫૩૯). ઇધ **સ્વેવ સાપત્તિકો**તિ એત્થ ''દુક્કટાપત્તિકોતિ વુત્તં હોતી''તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં. ઇમિસ્સા ગાથાય ''**સઙ્ઘસ્સા**''તિ અલિખિત્વા ''ભિક્ખુનો''તિ ચ લિખન્તિ, તં ન સુન્દરં. ઇદાનિ દસ્સિતઅટ્ઠકથાપાઠે ''સઙ્ઘો સમ્પટિચ્છતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૩૮-૫૩૯) વુત્તત્તા ''સઙ્ઘસ્સા''તિ પાઠો સુન્દરો.

૬૫૫. **તળાકસ્સા**તિ વાપિયા. સસ્સુપ્પત્તિનિદાનતો તળાકં ખેત્તં, તતો તસ્સ ગહણં વા પરિભોગો વા ન ચ વટ્ટતીતિ યોજના. **તળાકસ્સ ચા**તિ એત્થ **ચ**-કારેન ખેત્તવત્થુ સઙ્ગહિતં. **ન ચ વટ્ટતી**તિ એત્થ ચકારેન વટ્ટતિ ચાતિ દસ્સિતં હોતિ.

૬૫૬. તં કતમન્તિ આહ ''**ચત્તારો**''તિઆદિ. **સબ્બમ્પી**તિ તળાકપોક્ખરણિખેત્તાદિ સબ્બમ્પિ.

૬૫૮-૯. **અપરિચ્છિન્નભાગસ્મિ**ન્તિ ''ઇમસ્મિં ભૂમિભાગે કતસ્સ કમ્મેહિ એત્તકો ભાગો દેય્યો''તિ એવં પુબ્બે અનિયમિતઆયે ભૂમિભાગે. અકતપુબ્બં **નવસસ્સં** નામ. **એત્તકં ભાગં દેથા**તિ એત્તકં કહાપણભાગં દેથ. **ઉટ્ઠાપેતી**તિ ઉપ્પાદેતિ.

''કસથ વપથા''તિ અકપ્પિયં વાચં વત્વાતિ યોજના. **વપથાતિ ચા**તિ એત્થ **ચ**-સદ્દો ઇધ અવુત્તં તંકત્તુયોગકાલે વુચ્ચમાનં અકપ્પિયવચનન્તરં સમુચ્ચિનોતિ. **ઉપ્પાદિતઞ્ચા**તિ એત્થ **ચ**-સદ્દો કહાપણં સમુચ્ચિનોતિ. **સબ્બ**ન્તિ તથા ઉપ્પાદિતકહાપણઞ્ચ એવં અકપ્પિયવોહારેન ઉપ્પાદિતઞ્ચાતિ સબ્બં.

૬૬૦. કસથાદિકં વચનં અવત્વા ''એત્તિકાય ભૂમિયા એત્તકો નામ ભાગો''તિ ભૂમિં યો ચ પતિટ્ઠાપેતિ, તસ્સેવેતમકપ્પિયન્તિ વક્ખમાનેન યોજેતબ્બં. **ચ**-સદ્દો ''યો પના''તિ વક્ખમાનપુગ્ગલન્તરાપેક્ખો.

૬૬૧-૨. ભૂમિયા સયમેવ પમાણસ્સ જાનનત્થં તૂતિ યોજના, ''એત્તકે ભૂમિભાગે અમ્હેહિ સસ્સં કતં, એત્તકં નામ ભાગં ગણ્હથા''તિ કસકેહિ વુત્તે તેસં વચનં અસદ્દહિત્વા સયમેવ ખેત્તભૂમિયા પમાણં ઞાતુકામતાયાતિ અત્થો. **તુ**-સદ્દો ઇમમેવ વિસેસં જોતેતિ. યો પન મિનાતિ, તસ્સેવેતમકપ્પિયન્તિ વક્ખમાનેન યોજેતબ્બં. **રજ્જુયાપિ ચ દણ્ડેના**તિ એત્થ પાદેનાપિ મિનિતું ન વટ્ટતીતિ વદન્તિ. ''રક્ખતી''તિઆદિકિરિયાપદેહિપિ એવમેવ યોજેતબ્બં.

ખલે ઠત્વા રક્ખતીતિ ધઞ્ઞકરણે ઠત્વા અઞ્ઞે ગણ્હિતું અદત્વા પાલેતિ. કથં રક્ખિતું વટ્ટતિ, કથં રક્ખિતું ન વટ્ટતીતિ? તં પન વીહિં ''ઇદં વા એત્તકં વા મા ગણ્હ, ઇદં ગહેતું ન લબ્ભતી''તિ વા ''ઇતો અપનેહિ, ઇધ પુઞ્જં કરોહી''તિ વા એવમાદિના પયોગેન ચે રક્ખતિ, તં અકપ્પિયં. સચે ''મયિ ઠિતે રક્ખિતં હોતી''તિ રક્ખતિ,

ગણ્હન્તે વા પસ્સિત્વા ‘‘કિં કરોથા’’તિ ભણતિ, વટ્ટતિ. રૂપિયપટિગ્ગહણસિક્ખાપદે દ્વારં પિદહિત્વા રક્ખન્તેન વસિતબ્બન્તિ હિ વુત્તન્તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તનયેન વેદિતબ્બો. અઞ્ઞસ્મિમ્પિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં ‘‘થેનેત્વા ગણ્હન્તે સતિ એતં ભો પવત્તિં ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ કિં આરોચેસ્સામીતિ પટિપુચ્છિતું વટ્ટતીતિ વદન્તી’’તિ. **નીહરાપેતી**તિ એત્થાપિ સચે પરિયાયેન વદતિ, વટ્ટતીતિ વદન્તિ. **તસ્સેવેતમકપ્પિયન્તિ** ઇદં ખેત્તમિનનાદિં કરોન્તેન લદ્ધબ્બતો અઞ્ઞસ્સ અભિનવુપ્પાદિતસ્સ અભાવા અઞ્ઞેસં વટ્ટતીતિ દ્વીસુ **ગણ્ઠિપદેસુ** વુત્તં.

૬૬૩. ‘‘એત્તકેહિ વીહીહિ ઇદં આહરથા’’તિ વુત્તા સચે આહરન્તીતિ યોજના. એત્થ ‘‘**તસ્સેવેતમકપ્પિય**’’ન્તિ ઇદં ધઞ્ઞસ્સ વિચારિતત્તા વુત્તં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘તસ્સેવ અકપ્પિયં. કસ્મા? ધઞ્ઞસ્સ વિચારિતત્તા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૩૮-૫૩૯).

૬૬૪. **હિરઞ્ઞેના**તિ કહાપણેન. ‘‘**તમકપ્પિય**’’ન્તિ ઇદં કહાપણાનં વિચારિતત્તા વુત્તં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘સબ્બેસં અકપ્પિયં. કસ્મા? કહાપણાનં વિચારિતત્તા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૩૮-૫૩૯).

૬૬૫. **પેસકારકદાસં વા**તિ પેસકારકસઙ્ખાતં દાસં વા, **પેસકારો** તન્તવાયો. **આરામિકાનં નામેન દેન્તે**તિ ‘‘આરામિકં દમ્મિ, વેય્યાવચ્ચકરં દમ્મી’’તિઆદિના નયેન દેન્તે.

૬૬૬. ખીરં દધિ તક્કં સપ્પિ નવનીતન્તિ **પઞ્ચગોરસા**.

૬૬૭. **અજિકાદીસૂ**તિ **આદિ**-સદ્દેન મહિસં સઙ્ગણ્હાતિ.

૬૬૯. **પટિસિદ્ધેપી**તિ પટિક્ખિત્તેપિ. **મૂલં દત્વા**તિ કપ્પિયભણ્ડમૂલં દત્વા. કુક્કુટાદયો પન ‘‘સુખેન વસન્તૂ’’તિ અરઞ્ઞેયેવ વિસ્સજ્જેતબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘કુક્કુટસૂકરે ‘સુખં જીવન્તૂ’તિ અરઞ્ઞે વિસ્સજ્જેતું વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૩૮-૫૩૯). સૂકરમયૂરાદીસુપિ લદ્ધેસુ તેસં અનુરૂપેયેવ વિસયે વિસ્સજ્જેતબ્બા.

૬૭૧. ‘‘તિક્ખત્તુ’’ન્તિઆદિગાથાય કો સમ્બન્ધો? ‘‘રઞ્ઞા વા રાજભોગ્ગેના’’તિઆદિગાથાય સઙ્ગહિતનયેન રાજરાજામચ્ચબ્રાહ્મણગહપતાદીસુ યેન કેનચિ અત્તના વા ચીવરચેતાપન્નેન ચીવરં ચેતાપેત્વા ‘‘ઇત્થન્નામં ભિક્ખું ચીવરેન અચ્છાદેહી’’તિ વત્વા તં ચીવરચેતાપન્નસઙ્ખાતં ચીવરમૂલં દત્વા પહિતદૂતેન વા ભિક્ખું ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘ઇદં ખો ભન્તે આયસ્મન્તં ઉદ્દિસ્સ ચીવરચેતાપન્નં આભતં, પટિગ્ગણ્હાતુ આયસ્મા ચીવરચેતાપન્ન’’ન્તિ યદિ વુચ્ચેય્ય, ભિક્ખુના ‘‘ન ખો મયં આવુસો ચીવરચેતાપન્નં પટિગ્ગણ્હામ, ચીવરઞ્ચ ખો મયં પટિગ્ગણ્હામ કાલેન કપ્પિય’’ન્તિ વુત્તે સચે તેન ‘‘અત્થિ પનાયસ્મતો કોચિ વેય્યાવચ્ચકરો’’તિ વુત્તે ચીવરત્થિકેન ભિક્ખુના ‘‘એસો ખો આવુસો ભિક્ખૂનં વેય્યાવચ્ચકરો’’તિ આરામિકે વા ઉપાસકે વા દસ્સિતે યદિ સો તસ્સ અત્તના આહરિત્વા ‘‘ઇમસ્સ ભિક્ખુનો ચીવરેન અત્થે સતિ ઇમિના ચીવરં ચેતાપેત્વા અચ્છાદેહી’’તિ વત્વા તં ભિક્ખું ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘યં ખો ભન્તે આયસ્મા વેય્યાવચ્ચકરં નિદ્દિસિ, સઞ્ઞત્તો સો મયા, ઉપસઙ્કમતુ આયસ્મા કાલેન, ચીવરેન તં અચ્છાદેસ્સતી’’તિ યદિ વદેય્ય, તેન ચીવરત્થિકેન ભિક્ખુના કિં કાતબ્બન્તિ ભગવતા વુત્તન્તિ આહાતિ અયમિમિસ્સા ગાથાય સમ્બન્ધો.

તિક્ખત્તું ચોદના વુત્તાતિ ‘‘ચીવરત્થિકેન ભિક્ખવે ભિક્ખુના વેય્યાવચ્ચકરો ઉપસઙ્કમિત્વા દ્વત્તિક્ખત્તું ચોદેતબ્બો સારેતબ્બો ‘અત્થો મે આવુસો ચીવરેના’’તિ તિક્ખત્તું ચોદના કાતબ્બાતિ વુત્તા.

છક્ખત્તું ઠાનમબ્રવીતિ ''દ્વત્તિક્ખત્તું ચોદયમાનો સારયમાનો તં ચીવરં અભિનિપ્ફાદેય્ય, ઇચ્ચેતં કુસલં, નો ચે અભિનિપ્ફાદેય્ય, ચતુક્ખત્તું પઞ્ચક્ખત્તું છક્ખત્તુપરમં તુણ્હીભૂતેન ઉદ્દિસ્સ ઠાતબ્બ''ન્તિ (પારા॰ ૫૩૮) વુત્તત્તા તિક્ખત્તું ઉપસઙ્કમિત્વા ''અત્થો મે આવુસો ચીવરેના''તિ કતાય ચોદનાય ન નિપ્પજ્જેય્ય, તેન પુન ગન્ત્વા યં કિઞ્ચિ અવત્વા ''ન આસને નિસીદિતબ્બં, ન આમિસં પટિગ્ગહેતબ્બં, ન ધમ્મો ભાસિતબ્બો''તિ (પારા॰ ૫૩૯) વચનતો ઠાનભઞ્જનકં નિસજ્જાદિં કિઞ્ચિ અકત્વા ''કિં કારણં આગતોસી''તિ પુચ્છિતે ''જાનાહિ , આવુસો''તિ એત્તકમત્તં વત્વા ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદેન છક્ખત્તું ઠાનં સદ્ધમ્મવરચક્કવત્તિના ભગવતા દેસિતન્તિ વુત્તં હોતિ.

યદિ ચોદેતિયેવાતિ સચે ઠાનં અકત્વા ચોદનામત્તં કરોતિ, છ અબ્રવીતિ યોજના, ''ચોદના''તિ સામત્થિયતો લબ્ભતિ, છક્ખત્તું ચોદેત્વા સકિમ્પિ ન ઠાતબ્બન્તિ વુત્તં હોતિ.

છચોદનં અકત્વા યો ઠાનમેવ કરોતિ, તેન કતિ ઠાનાનિ કાતબ્બાનીતિ આહ ''**ચોદનાદિગુણા ઠિતી**''તિ, ''કાતબ્બા''તિ સેસો, ''અબ્રવી''તિ ઇમિના યોજેતબ્બં, ''ચતુક્ખત્તું ચોદેત્વા ચતુક્ખત્તું ઠાતબ્બં, પઞ્ચક્ખત્તું ચોદેત્વા દ્વિક્ખત્તું ઠાતબ્બં, છક્ખત્તું ચોદેત્વા ન ઠાતબ્બ''ન્તિ (પારા॰ ૫૩૯) વચનતો, ''છક્ખત્તુપરમ''ન્તિ (પારા॰ ૫૩૯) વચનતો ચ છક્ખત્તું ચોદનાય દિગુણા દ્વાદસક્ખત્તુકા ઠિતિ હોતીતિ સિદ્ધત્તા ચોદનમેવ અકત્વા ઠાનમત્તમેવ કરોન્તસ્સ દ્વાદસક્ખત્તું વુત્તનયેન ઠાતબ્બમેવાતિ વુત્તં હોતિ. તતો પરં કાતબ્બં અદસ્સેત્વા એત્તકેનેવ નિવત્તેતબ્બન્તિ ઞાપેન્તો ''તતો ચે ઉત્તરિ વાયમમાનો તં ચીવરં અભિનિપ્ફાદેતિ, પયોગે દુક્કટં, પટિલાભેન નિસ્સગ્ગિય''ન્તિ (પારા॰ ૫૩૯) વુત્તનયા આપત્તિ હોતીતિ દસ્સેતિ.

૬૭૨. ''**અચોદેત્વા લદ્ધે**''તિ ઇદં ઉપલક્ખણં ''અઠત્વા લદ્ધે''તિ ચ ગય્હમાનત્તા.

રાજસિક્ખાપદકથાવણ્ણના.

ચીવરવગ્ગો પઠમો.

૬૭૩. ''**એકેનાપી**''તિ ઇમિના કિં પન દ્વીહિ, બહૂહિ વાતિ વુત્તં હોતિ. **મિસ્સેત્વા**તિ અન્તમસો વાતેન આહટેનાપિ કોસિયંસુના મિસ્સેત્વા. **સન્થતન્તિ** ''સન્થતં નામ સન્થરિત્વા કતં હોતિ અવાયિમ''ન્તિ (પારા॰ ૫૪૪) **પદભાજને** ચ ''સમે ભૂમિભાગે કોસિયંસૂનિ ઉપરૂપરિ સન્થરિત્વા કઞ્જિકાદીહિ સિઞ્ચિત્વા કતં હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૪૨) **અટ્ઠકથાય** ચ વુત્તસરૂપં કઞ્જિકં સિઞ્ચિત્વા કોસિયંસૂનિ અત્થરિત્વા યાવ બહલમિચ્છતિ, તાવ વડ્ઢેત્વા નિસીદનનિપજ્જનાદિઅત્થં કાતબ્બં સન્થતન્તિ અત્થો. **કોસિયંસુના**તિ કોસિયકિમિકોસિયસ્સ ઇદન્તિ **કોસિયં**, સુત્તં, તસ્સ સુત્તસ્સ અંસુ, તેન કોસિયંસુનાતિ અત્થો . **કારાપેન્તસ્સા**તિ ઉપલક્ખણત્તા ''કરોન્તસ્સા''તિપિ ગહેતબ્બં. વુત્તઞ્હેતં ''કારાપેય્યાતિ એકેનાપિ કોસિયંસુના મિસ્સેત્વા કરોતિ વા કારાપેતિ વા''તિ (પારા॰ ૫૪૪). તેનેવાહ ''પરત્થાય કરોન્તસ્સ કારાપેન્તસ્સા''તિ.

૬૭૫. **ભૂમત્થરણ**ન્તિ પરિકમ્મકતાય ભૂમિયા છવિરક્ખનત્થાય અત્થરિતબ્બં અત્થરણં. **ભિસિ** નામ મઞ્ચભિસિ, પીઠભિસીતિ દ્વયં. **બિબ્બોહનં** ઉપધાનં.

કોસિયકથાવણ્ણના.

૬૭૬. **કાળકેળકલોમાનન્તિ** ''કાળકં નામ દ્વે કાળકાનિ જાતિયા કાળકં વા રજનકાળકં વા''તિ (પારા॰ ૫૪૯) વચનતો એવં કાળકાનં એળકલોમાનં. **સુદ્ધાનન્તિ** ઇતરવણ્ણેહિ એળકલોમેહિ અમિસ્સાનં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સુદ્ધકાળકાનન્તિ સુદ્ધાનં કાળકાનં, અઞ્ઞેહિ અમિસ્સિતકાળકાનન્તિ અત્થો''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૪૭). **કરેય્યાતિ** કરોન્તસ્સ ચ કારાપેન્તસ્સ ચાતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ''કારાપેય્યાતિ કરોતિ વા કારાપેતિ વા''તિ. **આપત્તિ હોતીતિ** ''પયોગે દુક્કટં, પટિલાભેન નિસ્સગ્ગિય''ન્તિ **પાળિયં** વુત્તં પુબ્બપયોગદુક્કટઞ્ચ નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયઞ્ચ આહ.

સુદ્ધકાળકકથાવણ્ણના.

૬૭૭. ઓદાતં તુલં વા બહું વા સબ્બમેવ વા ગહેત્વાનાતિ યોજના. **કપિલમ્પિ વાતિ** એત્થાપિ એવમેવ યોજેતબ્બં. એત્થ **સબ્બમેવ વાતિ** સન્થતસ્સ ગહેતબ્બં સબ્બમેવ વા લોમં. **કરોન્તસ્સાતિ** એત્થ ''સન્થત''ન્તિ અધિકારતો લબ્ભતિ. ''નવ''ન્તિ ઇદં ''કરોન્તસ્સા''તિ પદસામત્થિયેન લબ્ભતિ, નવં સન્થતં કરોન્તસ્સાતિ અત્થો, ''અનાપત્તી''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **કપિલમ્પિ વાતિ વાકારેન** પકારન્તરેનાપિ કરોન્તસ્સ અનાપત્તિં સઙ્ગણ્હાતિ. સેય્યથિદં? ''નવં પન ભિક્ખુના સન્થતં કારયમાનેન દ્વે ભાગા સુદ્ધકાળકાનં એળકલોમાનં આદાતબ્બા તતિયં ઓદાતાનં ચતુત્થં ગોચરિયાન''ન્તિ (પારા॰ ૫૫૩) **માતિકાય** અનુઞ્ઞાતપ્પકારો વેદિતબ્બો.

એત્થ ''**ઓદાતં કપિલમ્પિ વા**''તિ એતસ્સ ''બહું વા''તિ વિસેસનેન કાળકાનં એળકલોમાનં યથાવુત્તભાગદ્વયતો અધિકં એળકલોમમ્પિ ન ગહેતબ્બન્તિ દીપેતિ કેવલાનં કાળકાનં એળકલોમાનં અગ્ગહેતબ્બતાય પઠમસિક્ખાપદેનેવ વુત્તત્તા. ''**સબ્બમેવ વા**''તિ ઇમિનાપિ પુરિમસિક્ખાપદે વિય ઇમે ઓદાતાદયો સબ્બે કેવલા ન ગહેતબ્બા ન હોન્તીતિ દસ્સિતં હોતિ. ''**અનાપત્તી**''તિ ઇમિના એવં અકત્વા અઞ્ઞેન પકારેન કરોન્તસ્સ આપત્તિ હોતીતિ બ્યતિરેકતો દીપિતં હોતિ.

સેય્યથિદં? વુત્તઞ્હેતં ભગવતા ''અનાદા ચે ભિક્ખુ દ્વે ભાગે સુદ્ધકાળકાનં એળકલોમાનં તતિયં ઓદાતાનં ચતુત્થં ગોચરિયાનં નવં સન્થતં કારાપેય્ય, નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય''ન્તિ. યત્તકપ્પમાણેહિ એળકલોમેહિ નવં સન્થતં કાતુકામો હોતિ, તે લોમે ચતુભાગં તુલયિત્વા દ્વે તુલે વા ઊને વા કાળકલોમે ગહેત્વા એકં તુલં ઓદાતેહિ વા એકં તુલં ગોચરિયેહિ વા કાળકેહિ વા ઊને કત્વા દ્વીહિપિ અધિકે વા કત્વા કાળકલોમે વજ્જેત્વા દ્વીસુ એકં વા દ્વે એવ વા ગહેત્વા કાતુઞ્ચ કારાપેતુઞ્ચ વટ્ટતીતિ વુત્તં હોતિ . એવં અનાપત્તિદસ્સનેન સબ્બોપિ સિક્ખાપદત્થો સઙ્ગહિતોતિ દટ્ઠબ્બો.

૬૭૮. ''**અનુક્કમેના**''તિ ઇમિના ઇમમેવ અગ્ગહેત્વા પુરિમાનન્તરં વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ ગહેતબ્બન્તિ દીપેતિ. નિસ્સજ્જિત્વા લદ્ધાનિપીતિ યોજના. ''અપી''તિ ઇમિના ''અઞ્ઞેન કતં પટિલભિત્વા પરિભુઞ્જતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૫૫૫) વુત્તદુક્કટઞ્ચ ''નિસ્સગ્ગિયં ચીવરં અનિસ્સજ્જિત્વા પરિભુઞ્જતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૪૬૮) પઠમનિસ્સગ્ગિયસિક્ખાપદે વુત્તનયેન ઇહાપિ ''નિસ્સગ્ગિયં સન્થતં અનિસ્સજ્જિત્વા પરિભુઞ્જતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ વુત્તમ્પિ ધમ્મસઙ્ગહકારકેહિ પેય્યાલવસેન સંખિત્તં તં દુક્કટઞ્ચાતિ ઇદં દ્વયં સઙ્ગહિતન્તિ દટ્ઠબ્બં.

૬૭૯. **તતિયં તુ કિરિયાકિરિયન્તિ** ઇદં તતિયસિક્ખાપદં પન ''દ્વે ભાગા સુદ્ધકાળકાન''ન્તિઆદિના (પારા॰ ૫૫૪) વુત્તનયેન અગ્ગહેત્વા કાળકાનં અતિરેકગ્ગહણવસેન અનનુઞ્ઞાતપ્પકારેન કરણતો કિરિયાકિરિયં નામ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''આદાય ચ અનાદાય ચ કરણતો કિરિયાકિરિય''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૫૨).

દ્વેભાગકથાવણ્ણના.

૬૮૦. **છન્નં વસ્સાનં ઓરેના**તિ પુબ્બે સન્થતસ્સ કતદિવસતો પટ્ઠાય ઉપરિ છન્નં વસ્સાનં અબ્ભન્તરેતિ અત્થો. **હોતિ નિસ્સગ્ગિયાપત્તી**તિ છબ્બસ્સન્તરે કતસન્થતં નિસ્સગ્ગિયં હોતિ, કારકસ્સ ચ પાચિત્તિયં હોતીતિ અત્થો. **ભિક્ખુસમ્મુતિં ઠપેત્વા**તિ સન્થતં ગહેત્વા અદ્ધાનમગ્ગં પટિપજ્જિતું અસમત્થસ્સ ગિલાનસ્સ ''અહં ભન્તે ગિલાનો ન સક્કોમિ સન્થતં આદાય પક્કમિતું, સોહં ભન્તે સઙ્ઘં સન્થતસમ્મુતિં યાચામી''તિ (પારા॰ ૫૫૯) સઙ્ઘમજ્ઝે નિસજ્જ અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા તિક્ખત્તું યાચિતે ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય ગતટ્ઠાને છબ્બસ્સાનં અન્તોપિ સન્થતં કાતું સઙ્ઘેન દિન્નસમ્મુતિં વિનાતિ અત્થો.

૬૮૨. **છબ્બસ્સાનિ કરોન્તસ્સા**તિ એત્થ ''યદા પરિપુણ્ણાનિ, તદા''તિ સેસો, છબ્બસ્સેસુ પરિપુણ્ણેસુ સન્થતં કરોન્તસ્સાતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''યદા છબ્બસ્સાનિ પરિપુણ્ણાનિ હોન્તિ, તદા સન્થતં કરોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૫૭). **તદુદ્ધમ્પી**તિ છબ્બસ્સતો ઉપરિપિ. **વિતાને**તિ વિતાનનિમિત્તં કરોન્તસ્સ. **સાણિપાકારે**તિ પાકારસદિસતિરોકરણીયનિમિત્તં કરોન્તસ્સ. **નિસ્સજ્જિત્વા કતેપિ ચા**તિ પુરાણસન્થતે અઞ્ઞસ્સ દત્વા અઞ્ઞસ્મિં સન્થતે ઓરતો છન્નં વસ્સાનં કતેપિ ચ અનાપત્તીતિ યોજના. અયમનાપત્તિવારો નેવ પાળિયં, ન અટ્ઠકથાસુ દિસ્સતિ, તસ્મા સો આચરિયપરમ્પરાભતો આચરિયેન દસ્સિતોતિ વિઞ્ઞાયતિ. સાધારણવિનિચ્છયં પન ''અનન્તરસ્સિમસ્સાપિ, વિસેસો નુપલબ્ભતી''તિ વક્ખતિ.

છબ્બસ્સકથાવણ્ણના.

૬૮૩. **અનાદાયા**તિ નવં નિસીદનસન્થતં કરોન્તેન ભિક્ખુના તસ્સ વિવણ્ણકરણત્થાય **પાળિયં** ''પુરાણસન્થતસ્સ સામન્તા સુગતવિદત્થિ આદાતબ્બા દુબ્બણ્ણકરણાયા''તિ (પારા॰ ૫૬૭) યા આદાતું વુત્તા, તં પુરાણસન્થતસ્સ છિન્નમુખાવત્તતો સુગતવિદત્થિં અદત્વા. એવમેતં વુત્તન્તિ કથં વિઞ્ઞાયતીતિ? ''અનાદાનવસેનસ્સ, સુગતસ્સ વિદત્થિયા''તિ વક્ખમાનેન વિઞ્ઞાયતિ. **સન્થતે**તિ એત્થ ''પુરાણે''ઇતિ ચ **કારેતું કતઞ્ચા**તિ એત્થ ''નવં નિસીદનં સન્થત''ન્તિ ચ સેસો , પુરાણે સન્થતે અસન્તે સામન્તા સુગતવિદત્થિં અનાદાય નવં નિસીદનસન્થતં કરોન્તસ્સ અનાપત્તિ. અઞ્ઞસ્સત્થાય નવં નિસીદનસન્થતં કારેતું, નવં નિસીદનસન્થતં અઞ્ઞેન કતં પટિલભિત્વા પરિભુઞ્જિતુઞ્ચ અનાપત્તીતિ યોજના.

''**અઞ્ઞસ્સત્થાય કારેતુ**''ન્તિ ઇદમેત્થ પાચિત્તિયેનેવ અનાપત્તિદસ્સનન્તિ ગહેતબ્બં. તસ્મા ''અઞ્ઞસ્સત્થાય કરોતિ વા કારાપેતિ વા, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પારા॰ ૫૬૯) વુત્તત્તા ચ **અટ્ઠકથાય**, તબ્બણ્ણનાસુ ચ અદિસ્સમાનત્તા વા તં ન વત્તબ્બં. ''અનાપત્તિ છબ્બસ્સાનિ કરોતિ...પે॰... અઞ્ઞસ્સત્થાય કરોતિ વા કારાપેતિ વા''તિ (પારા॰ ૫૬૪) અનન્તરસિક્ખાપદે વુત્તમોલોકેત્વા વા દુક્કટસ્સ ચ વિહિતત્તા પાચિત્તિયેન અનાપત્તિભાવં સન્ધાય લિખિતન્તિ વિઞ્ઞાયતિ. **કતઞ્ચ પરિભુઞ્જિતુ**ન્તિ એત્થ ''અઞ્ઞેના''તિ વત્તબ્બં, ઇમિના ''અઞ્ઞેન કતં પટિલભિત્વા પરિભુઞ્જતિ, અનાપત્તી''તિ પાઠોવ દસ્સિતો.

૬૮૪. સુગતસ્સ વિદત્થિયા અનાદાનવસેન ચ **અસ્સ** સન્થતસ્સ કરણેન ચ સત્થારા **એતં** સિક્ખાપદં કિરિયાકિરિયં વુત્તન્તિ યોજના.

૬૮૫. નનુ ચ ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ **અટ્ઠકથાય** ‘‘સમુટ્ઠાનાદીનિ કિરિયાકિરિયત્તા ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ દ્વેભાગસિક્ખાપદસદિસાની’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૬૭) વુત્તાનિ, ઇહ ‘‘સઞ્ચરિત્તસમા’’તિ કસ્મા વુત્તાનીતિ? વુચ્ચતે – દ્વેભાગસિક્ખાપદે ‘‘સમુટ્ઠાનાદીનિપિ કોસિયસિક્ખાપદસદિસાનેવા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૫૨) **અટ્ઠકથાય** વુત્તાનિ, કોસિયસિક્ખાપદે સમુટ્ઠાનાદીનં સઞ્ચરિત્તેન સમભાવસ્સ વુત્તત્તા, મૂલમેવ સરિત્વા કિરિયાકિરિયસઙ્ખાતવિસેસસ્સ વિસું દસ્સિતત્તા અવસિટ્ઠવિનિચ્છયમત્તં સન્ધાય એવં વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં. ઇમં વિસેસં મુઞ્ચિત્વા અવસિટ્ઠવિનિચ્છયેન દ્વીસુ સિક્ખાપદેસુ સાધારણવિનિચ્છયસ્સ અવિસેસતં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અનન્તરસ્સા**’’તિઆદિ.

નિસીદનસન્થતકથાવણ્ણના.

૬૮૬-૭. **ગચ્છન્તે**તિ તિયોજનપૂરણટ્ઠાનં અતિક્કમ્મ ગચ્છન્તે. **યાને**તિ સકટાદિકે. **લોમાની**તિ એળકલોમાનિ. **સામિકસ્સા**તિ યાનાદિસામિનો. **અજાનતો**તિ અનાદરે સામિવચનં. અદ્ધાનમગ્ગપટિપન્નો યો પન ભિક્ખુ એળકલોમં લભિત્વા ‘‘તિયોજનપરમં સહત્થા હારેતબ્બાની’’તિ (પારા॰ ૫૭૩) અનુઞ્ઞાતત્તા તિયોજનબ્ભન્તરે સહત્થેનાપિ હરિત્વા તિયોજનાતિક્કમે પરેસં યાનાદીસુ સામિકેસુ અજાનન્તેસુ ‘‘એતે હરિસ્સન્તી’’તિ ચિન્તેત્વા યદિ ઠપેય્યાતિ અત્થો. **તેસૂ**તિ યેસુ એળકલોમાનિ ઠપિતાનિ, તેસુ યાનાદીસુ **તિયોજનમતીતેસુ** ભિક્ખુસ્સ પયોગં વિનાપિ તિયોજનં અતિક્કન્તેસુ તસ્સ **ભિક્ખુનો આપત્તિ** હોતીતિ યોજના, તસ્સ ભિક્ખુનો ‘‘પઠમં પાદં તિયોજનં અતિક્કામેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. દુતિયં પાદં અતિક્કામેતિ, નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય’’ન્તિ (પારા॰ ૫૭૩) વુત્તત્તા દુક્કટપાચિત્તિયા હોન્તીતિ અત્થો.

અયં નયોતિ ભિક્ખુનો પયોગં વિના યત્થ એળકલોમાનિ ઠપિતાનિ, **તેસુ** યાનાદીસુ તિયોજનં અતિક્કમન્તેસુ આપત્તિ હોતીતિ અયમત્થો દટ્ઠબ્બોતિ અત્થો.

૬૮૮. **અગચ્છન્તે**તિ તિયોજનબ્ભન્તરે ઠિતે. ‘‘**અભિરૂહિત્વા**’’તિ ઇદં અનાપત્તિકારણેસુ એકં દસ્સેતુમાહ. ‘‘ભૂમિયઞ્હિ ઠત્વા દેન્તો, અવ્હાયન્તો વા પુરતો ગચ્છતિ, એસેવનયો’’તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. અનાપત્તિવારે ‘‘અઞ્ઞં હરાપેતી’’તિ વચનતો અત્તના પેસિતે અઞ્ઞસ્મિં હરન્તે વટ્ટતીતિ દસ્સેતુમાહ ‘‘**સચે સારેતિ વટ્ટતી**’’તિ. તેનેવાહ ‘‘તં પનઞ્ઞં હરાપેતિ, વચનેન વિરુજ્ઝતી’’તિ.

૬૯૦. **કણ્ણચ્છિદ્દેસૂ**તિ અત્તનો કણ્ણબિલેસુ.

૬૯૧. અનાપત્તિવારે ‘‘કતભણ્ડ’’ન્તિ વુત્તત્તા તત્થ અન્તમસો સુત્તકેન બદ્ધમત્તમ્પિ કતભણ્ડમેવાતિ આહ ‘‘**સુત્તકેન ચ બન્ધિત્વા**’’તિ. **વેણિં કત્વા**તિ કુદ્રૂસસીસપલાલવેણિસદિસં વેણિં કત્વા. **આપત્તિ પરિદીપિતા**તિ ‘‘વેણિં કત્વા હરતિ, ઇદં નિધાનમુખં નામ, આપત્તિયેવા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૭૫) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૬૯૨. **સુઙ્કઘાતન્તિ** એત્થ ‘‘તં ઠાન’’ન્તિ સેસો, યદિ તં ઠાનં સુઙ્કઘાતન્તિ યોજના, તિયોજનોસાનટ્ઠાનં યદિ સુઙ્કઘાતટ્ઠાનં ભવેય્યાતિ અત્થો. **અનુપ્પત્વા**તિ તં ઠાનં પત્વા. ચોરાદીહિ ઉપદ્દુતો વા ગચ્છતિ, યો અઞ્ઞવિહિતો વા ગચ્છતીતિ યોજના. **આપત્તી**તિ એત્થ આપત્તિ તસ્સ ગચ્છતોતિ લબ્ભતિ. એત્થ ‘‘**આપત્તી**’’તિ ઇમિના સિક્ખાપદેન આપત્તિમાહ. ઇમિસ્સા અચિત્તકતાય તેસં દ્વિન્નમ્પિ હોતિ. અદિન્નાદાનપારાજિકં પન સચિત્તકતાય એતેસં ન હોતિ. તેનાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘યા હિ તત્થ આપત્તિ, સા ઇધ અનાપત્તિ. યા ઇધ આપત્તિ, સા તત્થ

અનાપત્તી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૭૨). થેય્યચિત્તેન હરતો ભણ્ડગ્ઘવસેન પારાજિકથુલ્લચ્ચયદુક્કટેસુ એકં હોતિ. તેનાહ **અટ્ઠકથાયં** ''અદિન્નાદાને પન સુઙ્કઘાતે આપત્તિ હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૭૨).

૬૯૩. **તિયોજનન્તિ** એત્થ હરણકિરિયાય અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. ''**હરન્તસ્સા**''તિ ઇમસ્સ કમ્મદીપકં ''લોમાની''તિ ઇદં પકરણતો લબ્ભતિ. ''અનાપત્તિ પકાસિતા''તિ ઇદં સબ્બત્થ વક્ખમાનેન સમ્બન્ધનીયં. તાનિયેવ પચ્ચાહરન્તસ્સાતિ યોજના. **તિયોજનન્તિ** એત્થ તંયેવ તિયોજનન્તિ લબ્ભતિ. અત્તના ગતં તિયોજનં પુન તાનેવ લોમાનિ ગહેત્વા પચ્ચાગચ્છન્તસ્સાતિ અત્થો.

૬૯૪. **નિવાસત્થાય વા ગન્ત્વા**તિ તિયોજનબ્ભન્તરે વા સીમાય વા આવાસે વસિતુકામતાય ગન્ત્વા. **તતો પરં હરન્તસ્સા**તિ તસ્મિં આવાસે ઉદ્દેસાદિં અલભિત્વા તતો પરં અઞ્ઞસ્મિં આવાસે વસિતુકામતાય પુનપિ તિયોજનં હરન્તસ્સાતિ અત્થો. ઇમિનાવ નયેન તતોપિ અઞ્ઞં ઠાનં, તતોપિ અઞ્ઞન્તિ સુદ્ધચિત્તેન ગતગતટ્ઠાનતો પુનપિ પરમ્પરં ઠાનં ગમનવસેન યોજનસતમ્પિ હરતો દોસો નત્થીતિ ઇદમ્પિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''એવં યોજનસતમ્પિ હરન્તસ્સ અનાપત્તી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૭૫). **અચ્છિન્નં વાપિ લભિત્વા હરતોપી**તિ ''ચોરાવહટપરિચ્ચત્તં લભિત્વા હરન્તસ્સ. ઇધ સબ્બત્થેવ ''નિવાસત્થાય વા ગન્ત્વા''તિઆદિકે અનાપત્તિવારે પઠમલદ્ધટ્ઠાનતો પભુતિ અતિરેકતિયોજનમ્પિ હરન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો વિઞ્ઞાયતિ. **નિસ્સટ્ઠં લભિત્વા**તિ નિસ્સજ્જિત્વા વિનયકમ્મં કત્વા દિન્નં લભિત્વા.

૬૯૫. **અઞ્ઞેના**તિ તાનિ હારિના અઞ્ઞેન. **કતભણ્ડકન્તિ** ''કમ્બલકોજવસન્થતાદિં યં કિઞ્ચિ અન્તમસો સુત્તકેન બદ્ધમત્તમ્પી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૭૫) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તએળકલોમેહિ કતભણ્ડકં.

૬૯૬. **ઇદં સમુટ્ઠાનન્તિ** ઇદં એળકલોમસમુટ્ઠાનં. પણ્ણત્તિં અજાનનતાય વા ઞત્વાપિ ચીવરાદિપરિક્ખારેસુ લોમસ્સ અલ્લિનભાવં અજાનિત્વાપિ વા તિયોજનં અતિક્કામેન્તસ્સ અરહતોપિ ઇમાય આપત્તિયા સમ્ભવતો ''**અચિત્ત**''ન્તિ આહ.

એળકલોમકથાવણ્ણના.

૬૯૭. એળકલોમધોવાપનકથા ઉત્તાનાયેવ.

એળકલોમધોવાપનકથાવણ્ણના.

૬૯૮. **ગણ્હેય્ય વા**તિ એત્થ ''યો''તિ સેસો. ''**ગણ્હેય્ય વા ગણ્હાપેય્ય વા**''તિ ઇમિના ''તત્થત્તનો પનત્થાયા''તિ વક્ખમાનત્તા ચ ''નિસ્સજ્જિત્વા''તિઆદિવચનતો ચ અત્તનો અત્થાય ઉગ્ગણ્હેય્ય વા ઉગ્ગણ્હાપેય્ય વાતિ વુત્તં હોતિ. **વા**કારેન ''ઉપનિક્ખિત્તં વા સાદિયેય્યા''તિ ઇદં સઙ્ગણ્હાતિ, ''ઇદં અય્યસ્સ હોતૂ''તિ ઉપનિક્ખિત્તં ચે સાદિયતીતિ અત્થો.

રજતન્તિ અઞ્ઞત્થ સજ્ઝુ વુચ્ચતિ, ઇધ પન વોહારૂપગકહાપણાદિ વુચ્ચતિ. વુત્તઞ્હેતં **પાળિયં** ''રજતં નામ કહાપણો લોહમાસકો દારુમાસકો જતુમાસકો, યે વોહારં ગચ્છન્તી''તિ (પારા॰ ૫૮૪). ઇધ કહાપણાદીનં સરૂપં **અટ્ઠકથાયં** –

‘‘તત્થ કહાપણોતિ સોવણ્ણમયો વા રૂપિયમયો વા પાકતિકો વા. લોહમાસકોતિ તમ્બલોહાદીહિ કતમાસકો. દારુમાસકોતિ સારદારુના વા વેળુપેસિકાય વા અન્તમસો તાલપણ્ણેપિ રૂપં છિન્દિત્વા કતમાસકો. જતુમાસકોતિ લાખાય વા નિય્યાસેન વા રૂપં સમુટ્ઠાપેત્વા કતમાસકો. ‘યે વોહારં ગચ્છન્તી’તિ ઇમિના પન પદેન યો યો યત્થ યત્થ જનપદે યદા યદા વોહારં ગચ્છતિ, અન્તમસો અટ્ઠિમયોપિ ચમ્મમયોપિ રુક્ખફલબીજમયોપિ સમુટ્ઠાપિતરૂપોપિ અસમુટ્ઠાપિતરૂપોપિ સબ્બો સઙ્ગહિતો’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૮૩-૫૮૪) –

વુત્તનયેન વેદિતબ્બં.

એત્થ ચ **પાકતિકો** નામ એતરહિ પકતિકહાપણો. **રુક્ખફલબીજમયો**તિ તિન્તિણિકાદિરુક્ખાનં ફલબીજેન કતો.

જાતરૂપકં સુવણ્ણં. યથાહ **પાળિયં** ‘‘જાતરૂપં નામ સત્થુવણ્ણો વુચ્ચતી’’તિ (પારા॰ ૫૮૪). **નિસ્સજ્જિત્વા**તિ એત્થ ‘‘તેના’’તિ લબ્ભતિ, ‘‘ભિક્ખુના’’તિ ઇમિના યુજ્જતિ, એવં સાદિતભિક્ખુનાતિ અત્થો. **નિસ્સજ્જિત્વા**તિ અત્તના ઉગ્ગહિતં વા પરેન ઉગ્ગહાપિતં વા ઉપનિક્ખિપિતસ્સ સાદિયનવસેન સાદિતં વા રજતં વા જાતરૂપં વા ‘‘તેન ભિક્ખુના સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા વુડ્ઢાનં ભિક્ખૂનં પાદે વન્દિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા’’તિ (પારા॰ ૫૮૪) વચનતો સઙ્ઘમજ્ઝે ઉપસઙ્કમિત્વા વુડ્ઢાનં ભિક્ખૂનં પાદે વન્દિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગય્હ ‘‘અહં ભન્તે રૂપિયં પટિગ્ગહેસિં, ઇદં મે નિસ્સગ્ગિયં, ઇમાહં નિસ્સજ્જામી’’તિ નિસ્સજ્જિત્વાતિ વુત્તં હોતિ.

આપત્તિ દેસેતબ્બાવાતિ અત્તના એવ આપન્નં નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિયં તસ્મિં સઙ્ઘમજ્ઝે એવમેવ નિસીદિત્વા દેસેતબ્બા. એવં દેસિતા આપત્તિ સઙ્ઘાનુમતેન બ્યત્તેન પટિબલેન ભિક્ખુના પટિગ્ગહેતબ્બા. વુત્તઞ્હેતં ‘‘બ્યત્તેન ભિક્ખુના પટિબલેન આપત્તિ પટિગ્ગહેતબ્બા’’તિ (પારા॰ ૫૮૪).

૬૯૯. રજતન્તિ રૂપિયં. **જાતરૂપ**ન્તિ સુવણ્ણં. ઇમિના પદદ્વયેન કતાકતં સબ્બં સઙ્ગણ્હાતિ. **ઉભિન્નં માસકો**તિ જાતરૂપમાસકો, રજતમાસકોપિ ચાતિ વુત્તં હોતિ. ઇધ **રજતમાસકો**તિ ‘‘રજત’’ન્તિ **પદભાજને** (પારા॰ ૫૮૪) વુત્તકહાપણાદિ પઞ્ચપ્પકારો માસકો ગહિતો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘વુત્તપ્પકારો સબ્બોપિ રજતમાસકો’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૮૩-૫૮૪). ઇધ ‘‘જાતરૂપમાસકો’’તિ વિસું ગહિતત્તા કહાપણપદેન સુવણ્ણકહાપણં વજ્જેત્વા ઇતરદ્વયમેવ વત્તબ્બં. ‘‘**નિસ્સગ્ગિયાવહ**’’ન્તિ ઇદં અત્તનો અત્થાય ઉગ્ગણ્હનઉગ્ગણ્હાપનસાદિયનાનિ કરોન્તં સન્ધાયાહ. ‘‘તત્થા’’તિઆદિના વક્ખમાનનયેન દુક્કટાવહઞ્ચ હોતેવ.

૭૦૦-૧. મુત્તાદીનં ઇમસ્મિં સિક્ખાપદવિભઙ્ગે અવુત્તત્તેપિ **પાચિત્તિયકણ્ડે નવમવગ્ગે** દુતિયસ્સ રતનસિક્ખાપદસ્સ **પદભાજને** ‘‘રતનં નામ મુત્તા મણિ વેળુરિયો સઙ્ખો સિલા પવાલં રજતં જાતરૂપં લોહિતઙ્કો મસારગલ્લ’’ન્તિ (પાચિ॰ ૫૦૬) વુત્તાનં દસન્નં રતનાનં ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે નિસ્સગ્ગિયવત્થું કત્વા વુત્તં રજતં, જાતરૂપઞ્ચ વજ્જેત્વા અવસિટ્ઠાનં અટ્ઠન્નં રતનાનં દુક્કટવત્થુભાવો ઇમસ્સ અટ્ઠકથાયં વવત્થાપિતોતિ દસ્સનત્થમાહ ‘‘**મુત્તા…પે॰… મસારગલ્લ**’’ન્તિ. એત્થ વેળુરિયો ગાથાબન્ધવસેન ન વુત્તો , સો એકયોગનિદ્દિટ્ઠાનં સત્તન્નં રતનાનં ગહણેનેવ ગય્હતિ. **મુત્તા**દયો યથાદસ્સિતસરૂપાયેવ. બ્રહ્મજાલાદિસુત્તન્તવસેનાપિ ‘‘અકપ્પિયા’’તિ સિદ્ધાનં સત્તધઞ્ઞાદીનં પટિગ્ગહણે આપત્તિં દસ્સેતુમાહ ‘‘**ધઞ્ઞાની**’’તિઆદિ.

૭૦૨. **રતનસિક્ખાપદેયેવ** ''રતનસમ્મત''ન્તિ આગતં કપ્પિયવત્થું પટિગ્ગણ્હતો અનાપત્તિભાવં દસ્સેતુમાહ **''મુગ્ગમાસાદિક''**ન્તિઆદિ.

૭૦૩-૪. એવં તિપ્પકારેન ઠિતં વત્થું ગણ્હતો અધિપ્પાયનાનત્તેન સમ્ભવન્તં આપત્તિપ્પભેદં દસ્સેતુમાહ **''તત્થા''**તિઆદિ. **તત્થા**તિ તેસુ તીસુ નિસ્સગ્ગિયાદિવત્થૂસુ. **સઙ્ઘાદીન**ન્તિ સઙ્ઘગણપુગ્ગલચેતિયાદીનં. **તન્તિ** નિસ્સગ્ગિયવત્થું. **સબ્બત્થાયા**તિ સબ્બેસં અત્થાયાતિ વિગ્ગહો. અત્તનો અત્થાય ચ સઙ્ઘાદીનમત્થાય ચ દુક્કટવત્થું ગણ્હન્તસ્સાપિ દુક્કટમેવ હોતીતિ અત્થો. અવુત્તસમુચ્ચયેનેત્થ **ચ**-સદ્દેન ''સબ્બમ્પિ નિક્ખિપનત્થાય ભણ્ડાગારિકસીસેન સમ્પટિચ્છતો ઉપરિ રતનસિક્ખાપદે આગતવસેન પાચિત્તિય''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૮૩-૫૮૪) **અટ્ઠકથાય** વુત્તવિનિચ્છયવિસેસસ્સ સઙ્ગહો કતો.

૭૦૫. **કહાપણાદીન**ન્તિ **આદિ**-સદ્દેન સુવણ્ણાદીનં સઙ્ગહો. **''સહસ્સ''**ન્તિ ઇદં ઉપલક્ખણં, સહસ્સમ્પીતિ વુત્તં હોતિ.

૭૦૬. **થવિકાદીસૂ**તિ **આદિ**-સદ્દેન સિથિલપૂરિતાનિ ભાજનાનિ ગહિતાનિ. **''સિથિલબદ્ધેસૂ''**તિ વિસેસનેન બ્યતિરેકવસેન ''ઘનબદ્ધે, પન ઘનપૂરિતે વા એકાવ આપત્તી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૮૩-૫૮૪) **અટ્ઠકથા**સેસં દીપેતિ.

૭૦૭. ઉપનિક્ખિત્તસાદિયનકમ્મં દસ્સેતુમાહ **''ઇદ''**ન્તિઆદિ. **ગણ્હિતુકામોપી**તિ એત્થ ''હોતૂ''તિ સેસો. **નિસેધેતબ્બમેવા**તિ કાયેન વા વાચાય વા ''ઇદં ન કપ્પતી''તિ પટિક્ખિપિતબ્બમેવ, એવં સતિ અનાપત્તિયેવાતિ અત્થો. અયમત્થો **અટ્ઠકથાયં** ''કાયવાચાહિ વા અપ્પટિક્ખિપિત્વાપિ સુદ્ધચિત્તો હુત્વા 'નયિદં અમ્હાકં કપ્પતી'તિ ન સાદિયતિ, અનાપત્તિયેવા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૮૩-૫૮૪) આગતોયેવ.

૭૦૮. **તં વત્થુ**ન્તિ તથા પટિક્ખિત્તં વત્થું. **ઠપેત્વા યદિ ગચ્છતી**તિ ''તુમ્હે ગણ્હથ વા, મા વા, દિન્નં દિન્નમેવા''તિ સચે સો ઠપેત્વાવ ગચ્છતિ. યથા તં ન વિનસ્સતિ, તથા તં ગોપયિતબ્બન્તિ યોજના. ''અઞ્ઞો તત્થ આગન્ત્વા પુચ્છતી''તિઆદિના **અટ્ઠકથાય** વુત્તનયેન તત્થાગતેન કપ્પિયકારકેન ''કિમિદ''ન્તિ પુચ્છિતે સરૂપં આવિ કત્વા ''ગોપયિસ્સામહં ભન્તે, ગુત્તટ્ઠાનં દસ્સેથા''તિ વુત્તે ''ઇમં ગહેત્વા એહી''તિ અવત્વા સત્તભૂમિકમ્પિ પાસાદં અભિરુહિત્વા ''ઇધ ઠપેહી''તિ અવત્વા ''ઇદં ગુત્તટ્ઠાન''ન્તિ સુરક્ખિતટ્ઠાનં દસ્સેત્વા તત્થ ઠપિતે અગ્ગળં દત્વા રક્ખિતબ્બન્તિ વુત્તં હોતિ.

૭૦૯. ગુત્તટ્ઠાનં ગહેત્વા ગચ્છન્તસ્સ કપ્પિયકારકસ્સ અવત્તબ્બવોહારં દસ્સેતુમાહ **''આહરેદમિદ''**ન્તિઆદિ. **અકપ્પિય**ન્તિ એત્થ ''વચન''ન્તિ લબ્ભતિ. એવં અકપ્પિયવચનં અવત્વા સુરક્ખિતટ્ઠાને આહરિત્વા ઠપિતે કિં કાતબ્બન્તિ? વિક્કાયિકે પત્તચીવરાદિકપ્પિયભણ્ડે આહટે ''અમ્હાકં ઇમિના અત્થો, ઇમસ્સ એવરૂપં મૂલમ્પિ અત્થિ, કપ્પિયકારકો એવ નત્થી''તિ વત્વા તેન ''અહં કપ્પિયકારકો, મય્હં દસ્સેથા''તિ વુત્તે સચે રુચ્ચતિ, દ્વારં વિવરિત્વા ''ઇદં ગણ્હા''તિ અવત્વા ''એત્થ ઠપિત''ન્તિ દસ્સેત્વા તસ્મિં તસ્સ અગ્ઘપ્પમાણં ગહેત્વા દેન્તે અધિવાસેતબ્બં. અતિરેકં ગણ્હન્તે ''મયં તુમ્હાકં ભણ્ડં ન ગણ્હામ, ગચ્છથા''તિ નીહરિત્વા અગ્ગળં દત્વા કપ્પિયકારકે લદ્ધે ''અમ્હાકં એવરૂપેન અત્થો, ઇદં નામ મૂલં અત્થી''તિ વત્વા તેન કિણિત્વા દિન્ને અધિવાસેતબ્બન્તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન પટિપજ્જિતબ્બં.

૭૧૦. ઠપેત્વા રૂપિયગ્ગાહન્તિ અનન્તરસિક્ખાપદે વક્ખમાનસરૂપં સુવણ્ણાદિરૂપિયં પટિગ્ગહેત્વા નિસ્સજ્જિત્વા દેસિતાપત્તિકં પુગ્ગલં ઠપેત્વા. **નિસ્સટ્ઠપરિવત્તિત**ન્તિ એત્થ નિસ્સજ્જિત્વા આપત્તિયા દેસિતાય ''સચે તત્થ આગચ્છતિ આરામિકો વા ઉપાસકો વા''તિઆદિના (પારા॰ ૫૮૪) **પદભાજને** વુત્તનયેન તત્થાગતં કપ્પિયકારકં ''આવુસો ઇમં જાના''તિ વત્વા ''ઇમિના કિં આહરિય્યતૂ''તિ તેન વુત્તે ''ઇમં વા ઇમં વા આહરા''તિ અવત્વા ''કપ્પિયં આચિક્ખિતબ્બં સપ્પિ વા તેલં વા મધુ વા ફાણિતં વા''તિ (પારા॰ ૫૮૪) વુત્તત્તા ભિક્ખૂનં કપ્પિયવત્થુમત્તે આચિક્ખિતે તેન નિસ્સટ્ઠવત્થું પરિવત્તેત્વા આહટં કપ્પિયભણ્ડન્તિ અત્થો.

૭૧૧. અત્તનો પત્તભાગમ્પીતિ તથા આહટે કપ્પિયભણ્ડે સઙ્ઘસ્સ ભાજિયમાને અત્તનો વસ્સગ્ગેન અત્તનો પત્તકોટ્ઠાસમ્પિ. **પટિગ્ગાહકભિક્ખુનો**તિ રૂપિયં પટિગ્ગહેત્વા આપજ્જિત્વા નિસ્સજ્જિત્વા દેસિતાપત્તિકસ્સ ભિક્ખુનો ન વટ્ટતીતિ સમ્બન્ધો. **અઞ્ઞતો**તિ અત્તતો અઞ્ઞસ્મા પબ્બજિતમનુસ્સામનુસ્સતિરચ્છાનગતિત્થિપુરિસાનં અઞ્ઞતરતો. **લદ્ધ**ન્તિ તેહિ અત્તના લદ્ધકોટ્ઠાસતો દિન્નવસેનપિ લદ્ધં તં વત્થું.

૭૧૨. યં કિઞ્ચિ પચ્ચયન્તિ તં વત્થું પરિવત્તેત્વા ગહિતેસુ ચતૂસુ પચ્ચયેસુ અઞ્ઞતરમ્પિ પચ્ચયં. અન્તમસો પથવિં ખણિત્વા ઉપ્પાદિતોદકમ્પિ દારૂહિ આદિત્તઅગ્ગિમ્પિ તેલેન જલિતપદીપમ્પિ રુક્ખે વા ગેહે વા પકતિછાયમ્પિ તાલપણ્ણમ્પિ ઉપભોગપરિભોગારહં અઞ્ઞમ્પિ યં કિઞ્ચીતિ **અટ્ઠકથાય** વુત્તનયં ઇમિનાવ સઙ્ગહિતન્તિ ગહેતબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''અન્તમસો મક્કટાદીહિ તતો હરિત્વા અરઞ્ઞે ઠપિતં વા તેસં હત્થતો ગળિત્વા તિરચ્છાનપરિગ્ગહિતમ્પિ પંસુકૂલમ્પિ ન વટ્ટતિયેવા''તિઆદિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૮૩-૫૮૪), ''રૂપિયપટિગ્ગાહકસ્સ પન કેનચિ પરિયાયેન તતો ઉપ્પન્નપચ્ચયપરિભોગો ન વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૮૫) ચાતિ. **ભિક્ખુનો**તિ રૂપિયપટિગ્ગાહકસ્સ ભિક્ખુસ્સ.

૭૧૩. અજ્ઝારામે વાતિ ઉપરિ વક્ખમાનલક્ખણેન પરિચ્છિન્ને અજ્ઝારામે વા. **તં** રૂપિયં, ''પતિતં દિસ્વા''તિ સેસો. **અજ્ઝાવસથેપિ વા**તિ વક્ખમાનલક્ખણે અન્તોઆવાસે ચ. **નિક્ખિપન્તસ્સા**તિ ''યસ્સ ભવિસ્સતિ, સો હરિસ્સતી''તિ વુત્તે ઠાને તસ્મિં વત્થુસ્મિં ગણનઞ્ચ ઉપલક્ખણઞ્ચ સલ્લક્ખેત્વા ઠપેન્તસ્સ.

૭૧૪. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ''રૂપિયે રૂપિયસઞ્ઞી, વેમતિકો, અરૂપિયસઞ્ઞી રૂપિયં પટિગ્ગણ્હાતિ, નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય''ન્તિ (પારા॰ ૫૮૬) ભગવતા પાચિત્તિયં વુત્તં. **દુક્કટ**ન્તિ એત્થ ''દ્વિકદુક્કટ''ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ.

૭૧૫. ક્રિયાક્રિયન્તિ ગહણેન આપજ્જનતો કિરિયં. પટિક્ખેપસ્સ અકરણતો અકિરિયન્તિ.

રૂપિયપટિગ્ગહણકથાવણ્ણના.

૭૧૬-૭. નિસ્સગ્ગિયસ્સાપિ વત્થુન્તિ ''નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયસ્સ વત્થૂ''તિ પઠમસિક્ખાપદે નિદ્દિટ્ઠેસુ રજતાદીસુ ચતૂસુ અઞ્ઞતરં વત્થું. **દુક્કટસ્સ ચ વત્થું વા**તિ પઠમં દસ્સિતમુત્તાદિદુક્કટવત્થૂસુ અઞ્ઞતરં વા, ઇહોભયત્થ હેતુફલસમ્બન્ધે સામિવચનં. **કપ્પિયસ્સ ચ વત્થું વા**તિ યથાદસ્સિતેસુ એવ મુગ્ગમાસાદિકપ્પિયવત્થૂસુ અઞ્ઞતરં વા, ઇહ અવયવાવયવિસમ્બન્ધે સામિવચનં. અવયવાવયવીનં અભેદેપિ ભેદૂપચારવસેન યથા ''સિલાપુત્તકસ્સ સરીર''ન્તિ કપ્પિયવત્થુન્તિ વુત્તં હોતિ ''કપ્પિયેન વત્થુના''તિ વક્ખમાનત્તા. ઇદાનેત્થ દુક્કટવત્થુનો,

કપ્પિયવત્થુનો ચ નિસ્સગ્ગિયવત્થુના પરિવત્તિતત્તા આપત્તિ હોતીતિ ગહેતબ્બં. નિસ્સગ્ગિયવત્થુના યો પરિવત્તેતિ, તસ્સ આપત્તીતિ યોજના.

દુક્કટસ્સ વત્થુના, કપ્પિયેન ચ વત્થુના વત્થું નિસ્સગ્ગિયસ્સ પરિવત્તેતિ, આપત્તીતિ યોજના. ઇધ ઉભયત્થાપિ પરિવત્તિતસ્સ નિસ્સગ્ગિયવત્થુત્તા આપત્તિ હોતિ. એવં તીસુપિ ઠાનેસુ ''આપત્તી''તિ સામઞ્ઞવચનેન નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયમેવ વુત્તન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ.

૭૧૮. દુક્કટસ્સેવ વત્થુના દુક્કટસ્સ ચ વત્થું વા પરિવત્તેતિ, દુક્કટન્તિ યોજના. ''**વત્થું વા કપ્પિયસ્સા**''તિ ઇદં વુત્તનયમેવ, કપ્પિયવત્થુન્તિ વુત્તં હોતિ. ઇમસ્સ કપ્પિયવત્થુનોપિ દુક્કટવત્થુના પરિવત્તિતત્તા દુક્કટં હોતીતિ ગહેતબ્બં.

૭૧૯. ''**વત્થુના કપ્પિયસ્સા**''તિ ઇદમ્પિ વુત્તનયમેવ. કપ્પિયવત્થુનાપિ પરિવત્તિતે દુક્કટવત્થુવસેન દુક્કટં હોતીતિ આહ ''**તથા**''તિ.

૭૨૦. ''તથા''તિ ઇમિના ''વત્થુનો''તિ ઇદં આકડ્ઢતિ. ''**નિસ્સગ્ગિયસ્સા**''તિ ઇમિના પાચિત્તિયમાહ. **પુબ્બન્તિ** પઠમં, પુબ્બે વુત્તરૂપિયપટિગ્ગહણસિક્ખાપદેતિ વુત્તં હોતિ. **ઇમિના**તિ રૂપિયસંવોહારસિક્ખાપદેન. પરિવત્તનં વારિતન્તિ સમ્બન્ધો.

૭૨૧. **રૂપિયન્તિ ચ સઞ્ઞિસ્સા**તિ ''રૂપિયં નામ સત્થુવણ્ણો કહાપણો લોહમાસકો દારુમાસકો જતુમાસકો, યે વોહારં ગચ્છન્તી''તિ (પારા॰ ૫૮૯) **પદભાજને** વુત્તેસુ રૂપિયસઞ્ઞિતેસુ વત્થૂસુ ''અઞ્ઞતર''ન્તિ સઞ્ઞિસ્સ. **અરૂપિયે**તિ ખરપત્તાદિમ્હિ. **તેન** અરૂપિયેન. ''ચેતાપેન્તસ્સ અરૂપિય''ન્તિ પદચ્છેદો. ''અરૂપિયે રૂપિયસઞ્ઞી રૂપિયં ચેતાપેતિ , નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય''ન્તિ (પારા॰ ૫૯૧) વુત્તત્તા રૂપિયપરિવત્તને દુક્કટસ્સ અભાવતો, પાચિત્તિયસ્સ ચ સમ્ભવતો રૂપિયં ન ગહેતબ્બં. અરૂપિયે રૂપિયં ઇતિ સઞ્ઞિસ્સ ચ વિમતિસ્સ ચ અરૂપિયં ચેતાપેન્તસ્સ તેન દ્વે દુક્કટાનિ હોન્તીતિ યોજના.

૭૨૨. **અરૂપિયે અરૂપિયન્તિ સઞ્ઞિસ્સા**તિ એત્થ ''અરૂપિયં પરિવત્તેન્તસ્સા''તિ સેસો. **પઞ્ચહી**તિ સહત્થે કરણવચનં, ''સહધમ્મિકેહી''તિ સેસો, પઞ્ચહિ સહધમ્મિકેહિ સદ્ધિન્તિ અત્થો. **વદતો**તિ વોહરતો, કયવિક્કયં કરોન્તસ્સાતિ અત્થો. ભિક્ખુભિક્ખુનિસામણેરસામણેરિસિક્ખમાનાસઙ્ખાતેહિ પઞ્ચહિ સહધમ્મિકેહિ અરૂપિયં પરિવત્તેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો.

૭૨૩. સંવોહારેન સમુટ્ઠાનતો **ક્રિયસમુટ્ઠાનં**.

રૂપિયસંવોહારકથાવણ્ણના.

૭૨૪. **કપ્પિયં** નામ ''ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારા, અન્તમસો ચુણ્ણપિણ્ડોપિ દન્તકટ્ઠમ્પિ દસિકસુત્તમ્પી''તિ **પદભાજને** વુત્તાનિ કપ્પિયવત્થૂનિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ચીવરાદીનં કપ્પિયભણ્ડાનં વસેન અનેકવિધ''ન્તિ. **કપ્પિયેનેવા**તિ તેનેવ કપ્પિયેન વત્થુના. ''કયવિક્કયં સમાપજ્જેય્યાતિ 'ઇમિના ઇમં દેહિ, ઇમિના ઇમં આહર, ઇમિના ઇમં પરિવત્તેહિ, ઇમિના ઇમં ચેતાપેહી'તિ અજ્ઝાચરતી''તિ (પારા॰ ૫૯૫) વચનતો ''**પરિવત્તયતો**''તિ ઇમસ્સ ''કયવિક્કયં સમાપજ્જતો''તિ પરિયાયો.

તત્થ અઞ્ઞસ્સ હત્થતો કપ્પિયવત્થુના પરિવત્તેત્વા ગહણં **કયો** નામ. અત્તનો હત્થતો કપ્પિયવત્થું પરિવત્તેત્વા દાનં **વિક્કયો**. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ઇમિના ઇમં દેહી'તિઆદિના હિ નયેન પરસ્સ કપ્પિયભણ્ડં ગણ્હન્તો કયં સમાપજ્જતિ, અત્તનો કપ્પિયં દેન્તો વિક્કય''ન્તિ. ''ઠપેત્વા સહધમ્મિકે''તિ વુત્તત્તા **પરિવત્તયતો**તિ એત્થ અઞ્ઞેહિ સદ્ધિન્તિ લબ્ભતિ. એત્થ **અઞ્ઞે** નામ ગિહિનો ઇત્થિપુરિસા, સાસનતો બાહિરા પબ્બજિતા ચ. તસ્મા અયં કયવિક્કયો અન્તમસો માતાપિતૂહિપિ ન કાતબ્બોયેવ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''અયઞ્હિ કયવિક્કયો ઠપેત્વા પઞ્ચ સહધમ્મિકે અવસેસેહિ ગિહિપબ્બજિતેહિ અન્તમસો માતાપિતૂહિપિ સદ્ધિં ન વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૯૫).

૭૨૫. અકપ્પિયસ્સ વત્થુસ્સાતિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે વુત્તચીવરાદિકપ્પિયવત્થુતો અઞ્ઞસ્સ નિસ્સગ્ગિયદુક્કટવત્થુસ્સ. **તેનેવા**તિ અકપ્પિયવત્થુનાયેવ. ''કપ્પિયસ્સ ચા''તિ પાઠસેસો, તેનેવ અકપ્પિયેન વત્થુના કપ્પિયસ્સ વત્થુસ્સ પરિવત્તનઞ્ચાતિ યોજના. એવઞ્હિ પાઠસેસે અકતે અકપ્પિયેન વત્થુના કપ્પિયસ્સ પરિવત્તનં કયવિક્કયે સઙ્ગહેતબ્બં સિયા, તં ન યુજ્જતિ તસ્સ રૂપિયસંવોહારેયેવ સઙ્ગહિતત્તા, ઇધ ચ ''કપ્પિયવત્થુસ્સેવ કપ્પિયવત્થુના પરિવત્તનં કયવિક્કયો''તિ નિયમિતત્તા. **નિદ્દિટ્ઠ**ન્તિ ''અકપ્પિયભણ્ડપરિવત્તનઞ્હિ કયવિક્કયસઙ્ગહં ન ગચ્છતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૫૯૪) **અટ્ઠકથાયં** નિદ્દિટ્ઠન્તિ અત્થો.

૭૨૬. તસ્માતિ યસ્મા અઞ્ઞત્ર સહધમ્મિકેહિ કપ્પિયવત્થુસ્સાપિ કયવિક્કયો ન વટ્ટતિ, અકપ્પિયસ્સ, કપ્પિયસ્સ ચ વત્થુનો અકપ્પિયેનેવ વત્થુના પરિવત્તનઞ્ચ રૂપિયસંવોહારે સઙ્ગહિતત્તા કયવિક્કયસઙ્ગહં ન ગચ્છતિ, તસ્મા.

૭૨૯. ઇદં નામાતિ ઓદનાદિકપ્પિયવત્થુમેવ આહ.

૭૩૦-૧. ''ગહેત્વા''તિઆદિગાથાય વત્થુલક્ખણસ્સ ઉદાહરણં દસ્સેત્વાવ આપત્તિભેદં દસ્સેતુમાહ ''**વિઘાસાદ**''ન્તિઆદિ. **છલ્લિ**ન્તિ રુક્ખતચં. **વલ્લિ**ન્તિ લતં. **કટ્ઠ**ન્તિ ઇન્ધનદારું. **દારુ**ન્તિ ગેહસમ્ભારાદિદારું. વિપલ્લાસેનાપિ વત્તબ્બં ''વલ્લિં વા પન છલ્લિં વા, દારું વા કટ્ઠમેવ વા''તિ. **વત્થૂન**ન્તિ તથા વત્વા આહરાપિતાનં છલ્લિઆદિવત્થૂનં. કયવિક્કયે આપત્તિયો હોન્તીતિ યોજના, નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયાપત્તિયો હોન્તીતિ વુત્તં હોતિ.

૭૩૨. ''ઇતિ એવા''તિ પદચ્છેદો, ''પિવિત્વા''તિઆદિના નયેન પુબ્બકાલે વિહિતપચ્ચયન્તં અકત્વા વુત્તનયેનેવાતિ અત્થો.

૭૩૩. ભૂમિયા લિમ્પનેતિ યોજનાયં પન સેનાસનભૂમિયં પરિભણ્ડકરણકાળકાદિવણ્ણકરણવસેન લેપને. **વત્થુધોવને**તિ ચીવરાદિવત્થૂનં ધોવને. **એત્થા**તિ તેસુ વુત્તપ્પકારેસુ. એતેસં ગહણસ્સ ઉપલક્ખણત્તા એવરૂપેસુ અઞ્ઞેસુ ઠાનેસુ.

૭૩૪. અયન્તિ ભૂમિસોધનાદિવસેન આપન્ના પાચિત્તિયાપત્તિ.

૭૩૫. ઠપેત્વા ભણ્ડસામિકન્તિ એત્થ બ્યતિરેકવસેન અઞ્ઞસ્સ કપ્પિયકારસ્સાતિ લબ્ભતિ.

૭૩૬. ભાસતો અનાપત્તીતિ યોજના. સેસમેત્થ ઉત્તાનમેવ.

કયવિક્કયકથાવણ્ણના.

કોસિયવગ્ગો દુતિયો.

૭૩૭. કપ્પિયા પત્તા મત્તિકાયોમયા જાતિતો દુવેતિ યોજના. **વણ્ણા**તિ પમાણાનિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘તયો પત્તસ્સ વણ્ણાતિ તીણિ પત્તસ્સ પમાણાની’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૨). તેનાહ ‘‘**ઉક્કટ્ઠો મજ્ઝિમોમકો**’’તિ.

૭૩૮. દ્વિન્નં તણ્ડુલનાળીનન્તિ સુકોટ્ટિતાનં અખણ્ડાનં પુરાણસાલિતણ્ડુલાનં દ્વે નાળિયો ગહેતબ્બા. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અનુપહતપુરાણસાલિતણ્ડુલાનં સુકોટ્ટિતપરિસુદ્ધાન’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૨). **ભત્ત**ન્તિ અવસ્સાવિતં અનુત્તણ્ડુલં અકિલિન્નં અપિણ્ડિતં સુવિસદં કુન્દમકુલરાસિસદિસં સુપક્કોદનમેવ ગહેતબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અનુત્તણ્ડુલં અકિલિન્નં અપિણ્ડિતં સુવિસદં કુન્દમકુલરાસિસદિસં અવસ્સાવિતોદન’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૨). **મગધનાળિયા**તિ મગધરટ્ઠે નાળિયા, સા નાળિ તિલાનં અટ્ઠપસતાનિ ગણ્હાતિ. તેનાહુ પોરાણા –

‘‘ખારિદસદ્વયં વાહો, ખારી દોણટ્ઠકદ્વયં;
દ્વિઅટ્ઠનાળિયો દોણો, નાળેકા પસતટ્ઠકં;
લક્ખં તિલાનં પસતં, એતં વુત્તં પમાણતો’’તિ.

‘‘મગધનાળિ નામ અડ્ઢતેરસપલા હોતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૨) **અન્ધકટ્ઠકથાયં** વુત્તં. તબ્બણ્ણનાય ‘‘અડ્ઢતેરસપલાનિ માસેહિ ગહેતબ્બાની’’તિ વુત્તં. કેચિ પનાહુ –

‘‘ચતુપ્પસતિકા મુટ્ઠિ, પલઞ્ચેતં ચતુગ્ગુણં;
કુડુવપ્પસતઞ્ચેવ, ચત્તારિ ચેવ નાળિ તુ.

‘‘સોયેવ પત્થો ચત્તારો, પત્થા અળ્હકમુચ્ચતે;
અળ્હકાનમ્પિ ચત્તારિ, ‘દોણો’તિ પરિકિત્તિતો’’તિ.

આચરિયા પન ‘‘અટ્ઠપસતા માગધનાળી’’તિ પુબ્બપક્ખમેવ રોચયન્તિ.

ખાદનઞ્ચ ચતુબ્ભાગન્તિ તસ્મિં ભત્તે ચતુધા વિભત્તે એકભાગમત્તં હત્થહારિયઘનમુગ્ગસૂપન્તિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘તસ્સ ઓદનસ્સ ચતુત્થભાગપ્પમાણો નાતિઘનો નાતિતનુકો હત્થહારિયો સબ્બસમ્ભારસઙ્ખતો મુગ્ગસૂપો પક્ખિપિતબ્બો’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૨).

બ્યઞ્જનઞ્ચ તદૂપિયન્તિ યાવ ચરિમાલોપં, તાવ સબ્બાલોપાનુરૂપં મચ્છમંસાદિબ્યઞ્જનઞ્ચ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘આલોપસ્સ આલોપસ્સ અનુરૂપં યાવચરિમાલોપપ્પહોનકં મચ્છમંસાદિબ્યઞ્જનં પક્ખિપિતબ્બ’’ન્તિ. એત્થ ચ **આલોપસ્સ આલોપસ્સ અનુરૂપ**ન્તિ ‘‘બ્યઞ્જનસ્સ મત્તા નામ ઓદનચતુત્થભાગો’’તિ (મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩૮૭) **બ્રહ્માયુસુત્તસ્સ અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા આલોપસ્સ ચતુત્થભાગપ્પમાણં બ્યઞ્જનં આલોપસ્સ અનુરૂપન્તિ ગહેતબ્બં. ઇધ પન સૂપસ્સેવ ઓદનચતુત્થભાગપ્પમાણં દસ્સેત્વા એતસ્સ લક્ખણે દસ્સિતે ઇતરસ્સાપિ દસ્સિતમેવ હોતીતિ બ્યઞ્જનસ્સ તથા વિસેસેત્વા પમાણં ન દસ્સિતં. ઓદને પક્ખિપિતબ્બાનિ સપ્પિતેલતક્કરસકઞ્જિકાદીનિ ગણનૂપગાનિ ન હોન્તિ.

૭૩૯. તં સબ્બન્તિ યથાવુત્તભત્તાદિનિરવસેસં. **ગણ્હતીતિ** વક્ખમાનેહિ તીહિ પકારેહિ ગણ્હાતિ. **તસ્સાતિ** ઉક્કટ્ઠસ્સ પત્તસ્સ. **ઉપડ્ઢોતિ** તસ્મિં પત્તે ગણ્હનકદબ્બસમ્ભારગાહી પત્તો તંસહચરિયેન ''ઉપડ્ઢો''તિ વુત્તો. **તદુપડ્ઢો ચાતિ** એત્થાપિ એસેવ નયો. તસ્સ મજ્ઝિમસ્સ પત્તસ્સ ઉપડ્ઢો તદુપડ્ઢોતિ ગહેતબ્બં.

૭૪૦. ઇમેસુ તીસુ પત્તેસુ ઉક્કટ્ઠસ્સ વુત્તં ઓદનાદિ સબ્બં યસ્મિં પત્તે પક્ખિત્તં, તસ્સ મુખવટ્ટિમત્થકે પુઞ્જિયમાનં હીરકં હેટ્ઠાભાગે ફુસતિ, સો **ઉક્કટ્ઠમજ્ઝિમો** નામ, હીરતો અતિરેકં તિટ્ઠતિ, સો **ઉક્કટ્ઠોમકો** નામ, અન્તોપત્તે મુખવટ્ટિયા હેટ્ઠિમન્તં અપ્પત્વા તિટ્ઠતિ, સો **ઉક્કટ્ઠુક્કટ્ઠો** નામ, એવં મજ્ઝિમો ચ ઓમકો ચ પચ્ચેકં તિવિધો હોતીતિ સબ્બે નવ પત્તા હોન્તીતિ દસ્સેતુમાહ ''**ઉક્કટ્ઠસ્સા**''તિઆદિ. **તસ્સેવાતિ** ઉક્કટ્ઠસ્સેવ. ઓમકો ચ મજ્ઝિમો ચાતિ **ઓમકમજ્ઝિમા**. ઇધ મજ્ઝિમો ચ ઓમકો ચ ઉક્કટ્ઠસ્સેવ ભેદો. એસ નયો ઇતરદ્વયેપિ. ''એવ''ન્તિ ઇમિના યથા ''ઉક્કટ્ઠુક્કટ્ઠો ઉક્કટ્ઠોમકો ઉક્કટ્ઠમજ્ઝિમો''તિ યોજેતબ્બો, એવં મજ્ઝિમોમકાનમ્પિ યથાક્કમયોજનં દસ્સેતિ ''મજ્ઝિમો મજ્ઝિમુક્કટ્ઠો મજ્ઝિમોમકો, ઓમકુક્કટ્ઠો ઓમકમજ્ઝિમો ઓમકોમકો ચા''તિ.

૭૪૧. તેસૂતિ નવસુ પત્તેસુ. **તસ્માતિ** અપત્તભાવતો. **ન ગચ્છન્તીતિ** ઉક્કટ્ઠુક્કટ્ઠઞ્ચ ઓમકોમકઞ્ચાતિ દ્વે અપેક્ખિત્વા બહુવચનં કતં. એતે ભાજનસઙ્ખેપેન પરિભુઞ્જિતબ્બાતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''તસ્મા એતે ભાજનપરિભોગેન પરિભુઞ્જિતબ્બા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૨).

૭૪૨. પત્તલક્ખણસંયુતન્તિ એત્થ **પત્તલક્ખણં** નામ યથાવુત્તપમાણયુત્તતા, ''અયોપત્તો પઞ્ચહિ પાકેહિ પક્કો મત્તિકાપત્તો દ્વીહિ પાકેહિ પક્કો''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૮) વુત્તા પાકસમ્પત્તિ, કિણિત્વા ગણ્હાતિ ચે, તસ્સ દાતબ્બમૂલસ્સ અસેસેત્વા દિન્નભાવો, છિદ્દાભાવો, છિન્નરાજીનં અભાવોતિ પઞ્ચવિધં. હોતિ ચેત્થ –

> ''પમાણયુત્તતા પાક-સમ્પત્તિ દિન્નમૂલતા;
> અચ્છિદ્દારાજિતા ચેતિ, પત્તલક્ખણપઞ્ચક''ન્તિ.

''અધિટ્ઠાય વા વિકપ્પેત્વા વા''તિ **વા**-સદ્દો યોજેતબ્બો. **અધિટ્ઠાયાતિ** પઠમં પરિભુત્તે પત્તે સતિ તં પચ્ચુદ્ધરિત્વા અધિટ્ઠાતબ્બપત્તો હત્થપાસે ચે હોતિ, વક્ખમાનનયેન ''ઇમં પત્તં અધિટ્ઠામી''તિ વચીભેદકરણવસેન વાચાય વા વચીભેદં અકત્વા એવમેવ ચિન્તેત્વા હત્થેન ગહેત્વા ફન્દાપેન્તેન કાયેન વા દૂરે ચે હત્થપાસા હોતિ, ઠપિતટ્ઠાનં સલ્લક્ખેત્વા ''એતં પત્તં અધિટ્ઠામી''તિ વાચા ભિન્દિતબ્બાતિ **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૮ અત્થતો સમાનં) વુત્તનયેન એકકેન વા પચ્છા સતિસમ્મોસે સરાપેત્વા કુક્કુચ્ચં વૂપસમેતું સમત્થસ્સ પુગ્ગલસ્સ સન્નિધાને વા અધિટ્ઠાયાતિ વુત્તં હોતિ. ''અઞ્ઞસ્સ સન્તિકે અધિટ્ઠાને અયમાનિસંસો – સચસ્સ 'અધિટ્ઠિતો નુ ખો મે, નો'તિ વિમતિ ઉપ્પજ્જતિ, ઇતરો સારેત્વા વિમતિં છિન્દિસ્સતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૮) અયમત્થો **અટ્ઠકથાયં** વુત્તો. ''દ્વે પત્તે અધિટ્ઠાતું ન લભતી''તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં.

વિકપ્પેત્વાતિ (પાચિ॰ ૩૭૩; પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૦૮; કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ વિકપ્પનસિક્ખાપદવણ્ણના) ત્થ વિકપ્પેતબ્બસ્સ પત્તસ્સ એકત્તબહુત્તં, સન્નિહિતાસન્નિહિતત્તઞ્ચ સલ્લક્ખેત્વા એકં ચે સન્નિહિતં, ''ઇમં પત્તં તુય્હં વિકપ્પેમી''તિ વા ''ઇમં પત્તં તિસ્સસ્સ ભિક્ખુનો વિકપ્પેમી''તિ વા આદિના નયેન એકં વિકપ્પેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. એત્થ ''પરિભુઞ્જેય્યા''તિ વુત્તત્તા, ''મય્હં સન્તકં પરિભુઞ્જેહિ વા વિસ્સજ્જેહિ વા યથાપચ્ચયં વા કરોહી''તિ તેન અપચ્ચુદ્ધટે પરિભુઞ્જિતું અયુત્તત્તા ''વિકપ્પેત્વા''તિ પચ્ચુદ્ધટવિસેસો ગહેતબ્બો.

૭૪૩. **ધારેય્યા**તિ અનધિટ્ઠહિત્વા, અવિકપ્પેત્વા ચ પરિભુઞ્જિતબ્બો. **તં** કાલં પત્તં અતિક્કામયતોતિ યોજના. "**નિસ્સગ્ગિય**"ન્તિ ઇમિનાપિ "પત્ત"ન્તિ ઇદં યુજ્જતિ. **પત્ત**-સદ્દો માગધિકાનં દ્વિલિઙ્ગિકો, તસ્મા એવં વુત્તો.

૭૪૪. અધિટ્ઠિતવિકપ્પિતેસુ અનન્તોગધત્તા અતિરેકભાવં દસ્સેતુમાહ "**યં પત્ત**"ન્તિઆદિ.

૭૪૫. **સમ્મુખે**તિ અડ્ઢતેય્યહત્થપ્પદેસતો અન્તો ઠિતં પત્તં. **દૂરસ્મિ**ન્તિ અડ્ઢતેય્યરતનતો પરભાગે "અન્તોગબ્ભે વા ઉપરિપાસાદે વા સામન્તવિહારે વા"તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તપ્પકારે દૂરેપિ. યત્થ કત્થચિ વિકપ્પનકાલેપિ સન્તિકદૂરવચનભેદા એવમેવ યોજેત્વા વત્તબ્બા. "વિકપ્પેતું પન બહૂનિપિ લબ્ભતી"તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં. **અયં નયો**તિ "ઇમં પત્તં પચ્ચુદ્ધરામી"તિઆદિનયો.

૭૪૬. વાચાકાયવસેન દુવિધે અધિટ્ઠાને વાચાધિટ્ઠાનં દસ્સેત્વા કાયાધિટ્ઠાનં દસ્સેતુમાહ "**આભોગ**"ન્તિઆદિ. **આભોગ**ન્તિ "ઇમં પત્તં અધિટ્ઠામી"તિ આભોગં. "**મનસા**"તિ ઇમિના ન વચસાતિ વુત્તં હોતિ. કાયવિકારોવ **કાયવિકારકં**, હત્થેન ફન્દાપનાદિકાયકિરિયાતિ અત્થો. એતેનેવ કાયાધિટ્ઠાનં હત્થેન અપત્તબ્બે દૂરે ન કાતબ્બન્તિ દસ્સેતિ.

૭૪૭-૮. "જહતિ અધિટ્ઠાન"ન્તિ પદચ્છેદો. **દાનતો**તિ અઞ્ઞસ્સ દાનેન. **ભેદકતો**તિ ભિજ્જનેન. **નાસતો**તિ પત્તસામિકસ્સ કાલકિરિયાય. **વિબ્ભમતો**તિ સિક્ખં અપચ્ચક્ખાય ગિહિભાવૂપગમનેન. **ઉદ્ધારતો**તિ પચ્ચુદ્ધરણેન. **પચ્ચક્ખતો**તિ સિક્ખાપચ્ચક્ખાનેન. **પરિવત્તનતો**તિ લિઙ્ગપરિવત્તનેન. **ગાહતો**તિ વિસ્સાસગ્ગહણેન, અચ્છિન્દિત્વા ગહણેન ચ.

કઙ્ગુસિત્થપ્પમાણેનાતિ સત્તન્નં ધઞ્ઞાનં ખુદ્દકતરસ્સ કઙ્ગુનો સિત્થપ્પમાણેન. **ખેના**તિ મુખવટ્ટિયા દ્વઙ્ગુલતો હેટ્ઠા આકાસપરિયાયેન છિદ્દેન. **આણિયા વા**તિ અયોમયાય આણિયા વા.

૭૫૦-૧. **મણિપત્તો**તિ મણિના કતો. **વેળુરિયુબ્ભવો**તિ મરકતમણિમયો. **ફલિકુબ્ભવો**તિ ફલિકપાસાણેન કતો. **કાચમયો**તિ કાચમત્તિકામયો. **કંસમયો**તિ કંસલોહેન કતો. **તિપુમયો**તિ કાળતિપુમયો. **સીસમયો**તિ સેતતિપુમયો. વિપલ્લાસેન ચ વદન્તિ. **સજ્ઝુમયો**તિ રજતમયો.

૭૫૨. **ઘટકટાહો**તિ ઘટકપાલં. **સીસકટાહો**તિ છવસીસકપાલં. **તુમ્બ**ન્તિ અલાબુ. **અસ્સા**તિ એકાદસવિધસ્સ પત્તસ્સ. **અનુલોમિક**ન્તિ અકપ્પિયવસેન અનુલોમં. **તત્થા**તિ તસ્મિં એકાદસવિધે. તમ્બમયં લોહમયં થાલકં પન વટ્ટતીતિ યોજના, પત્તોયેવ ન વટ્ટતિ, તમ્બલોહમયા થાલકા પન વટ્ટન્તીતિ અત્થો.

૭૫૩. **તટ્ટિકાદીની**તિ **આદિ**-સદ્દેન વટ્ટકાદીનં સઙ્ગહો. **વટ્ટક**ન્તિ ચ અડ્ઢચન્દાકારો લોહાદિમયો ભાજનિયવિસેસો. **પુગ્ગલસ્સા**તિ ભિક્ખુસ્સ. ગિહી ચ સઙ્ઘો ચ **ગિહિસઙ્ઘા**, તેસં સન્તકા **ગિહિસઙ્ઘિકા**.

૭૫૪. **યં કિઞ્ચિ પત્ત**ન્તિ સત્તસુ પત્તેસુ યં કિઞ્ચિ પત્તં. **વોદકં કત્વા**તિ વિગતોદકં કત્વા. **પટિસામેય્યા**તિ નિક્ખેપારહટ્ઠાને નિક્ખિપનવસેન, થવિકાય પક્ખિપિત્વા બન્ધનવસેન વા સઙ્ગોપેય્ય.

૭૫૫. **ઓતાપેતુ**ન્તિ આતપે, અગ્ગિમ્હિ વા તાપેતું. **ઉણ્હે**તિ તસ્મિંયેવ ઉણ્હે. **ન નિદહેતબ્બો**તિ ન ઝાપેતબ્બો. સીસાપનયનમેવ ન વટ્ટતીતિ ન નિદહેતબ્બોતિ અત્થો અધિકનિવારણેનેવ વિઞ્ઞાયતિ.

૭૫૬. મિટ્ઠન્તેતિ મિટ્ઠિયા અન્તે. **પરિભણ્ડન્તે**તિ પમુખે મહામિટ્ઠિયા અન્તે. “**વિત્થિણ્ણે**તિ અન્તમસો દ્વિપત્તમત્તોકાસવિત્થારે”તિ કેચિ. ઠપેતું પન વટ્ટતીતિ યોજના, વલયાદિઆધારેન વિનાપિ ઠપેતું વટ્ટતીતિ અત્થો. “મિટ્ઠિયા પમુખે મિટ્ઠિયા ચ ખરભૂમિપદેસાદીસુ ચ વલયમત્થકે ઠપેતું વટ્ટતી”તિ વદન્તિ.

૭૫૭. દારુઆધારકેતિ ઉદુક્ખલસદિસે દારુમયે આધારે. **દ્વે પત્તે ઠપેતુમ્પિ વટ્ટતી**તિ પત્તમત્થકે અપરસ્સાપિ પત્તસ્સ ઠપનવસેન દ્વે પત્તે ઠપેતુમ્પિ વટ્ટતિ. **અપિ**-સદ્દેન એકસ્મિં વત્તબ્બમેવ નત્થીતિ દસ્સેતિ. **અયમેવ નયો**તિ ‘‘દ્વેપિ પત્તે ઠપેતું વટ્ટતી’’તિ અયં નયો. **દણ્ડભૂમિઆધારકેસૂ**તિ એત્થ **દણ્ડાધારો** નામ બહૂહિ દણ્ડેહિ કતો. **ભૂમિઆધારકો** નામ ભૂમિયં કતો આલવાલવલયાકારો સિલિટ્ઠાધારો. ‘‘દન્તવેત્તલતાદિમયો ભૂમિઆધારકો’’તિ કેચિ.

૭૫૮-૯. તટ્ટિકાયાતિ તાલપણ્ણાદીહિ કતતટ્ટિકાય. **પોત્થકે**તિ મકચિવાકમયે વા રુક્ખવાકમયે વા અત્થરણે. **કટસારકે**તિ તાલપણ્ણાદીહિ વીતે અત્થરણે. **પરિભણ્ડકતાયા**તિ કતગોમયપરિભણ્ડાય. **અપિ**-સદ્દેન સુધાકમ્મં કત્વા પાસાણેન ઘંસિત્વા મટ્ઠકતાય ભૂમિયા વત્તબ્બમેવ નત્થીતિ દસ્સેતિ. **વાલુકાસુ વા**તિ લેડ્ડુપાસાણસક્ખરકપાલાદિઅમિસ્સાસુ સણ્હસુખુમવાલુકાસૂતિ વુત્તં હોતિ. તેનેવાહ “**તથારૂપાસૂ**”તિઆદિ. રજમ્હિ સન્તેપિ અસન્તેપિ વિસુંયેવ ‘‘ખરભૂમિયા ન ઠપેતબ્બ’’ન્તિ વુત્તત્તા “**સરજાયા**”તિ ઇમિના રજોકિણ્ણં સણ્હભૂમિમાહ. **ખરભૂમિયા**તિ ફરુસભૂમિયા.

૭૬૦. લગ્ગેતુન્તિ ઓલમ્બેતું. દણ્ડકોટિયા, નાગદન્તકોટિયા ચ પત્તમુખેન પક્ખિપિત્વા ઠપનમ્પિ **લગ્ગનં** નામ. **છત્તઙ્કમઞ્ચપીઠેસૂ**તિ છત્તે, અઙ્કે, મઞ્ચપીઠે ચ.

૭૬૧. અટનીસૂતિ અઙ્ગેસુ. **બન્ધિત્વા**તિ થવિકાય અંસવદ્ધનકાદિના યેન કેનચિ બન્ધિત્વા. **ઓલમ્બેતુમ્પી**તિ લગ્ગેતુમ્પિ. ‘‘ઠપેતું ઉપરી’’તિ પદચ્છેદો.

૭૬૨. મઞ્ચપીઠટ્ટકેતિ મઞ્ચપીઠેસુ ઠપિતપત્તા યથા ન પતન્તિ, તથા અટનિમત્થકે દારુના પરિક્ખેપે કતે મઞ્ચપીઠટ્ટકા નામ હોન્તિ, તાદિસે મઞ્ચપીઠટ્ટકે ઠપેતું વટ્ટતીતિ અત્થો. **ભત્તપૂરોપી**તિ ભત્તસ્સ પૂરોપિ. **અપિ**-સદ્દેન યાગુતેલપરિપૂરિતસ્સાપિ સઙ્ગહો. તુચ્છપત્તે વિનિચ્છયો યથાવુત્તોયેવ. પૂરણં પૂરો, ભત્તસ્સ પૂરો ભત્તપૂરો.

તિભાણવારવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૭૬૩. કવાટન્તિ દ્વારકવાટફલકં. ‘‘સેનાસને દ્વારકવાટવાતપાનકવાટાદી’’તિઆદીસુ દ્વારફલકં ‘‘કવાટ’’ન્તિ હિ વુત્તં. **ન પણામેય્યા**તિ ન નામેય્ય ન ચાલેય્ય, ન ચ પિદહેય્યાતિ અત્થો. પત્તં હત્થે યસ્સ સો **પત્તહત્થો**તિ ભિન્નાધિકરણોયં બાહિરત્થસમાસો ‘‘વજિરપાણી’’તિઆદીસુ વિય. ‘‘પણામેય્ય અસ્સા’’તિ પદચ્છેદો.

૭૬૪. ન નીહરેય્ય પત્તેન ચલકાનીતિ રસં પિવિત્વા પાતિતમધુકફલટ્ઠિકાદિ છડ્ડિતાનિ બહિ છડ્ડેતું પત્તેન ન નીહરેય્ય. **અટ્ઠિકાનિ વા**તિ પનસટ્ઠિકોલટ્ઠિઆદિઅટ્ઠિકાનિ વા. **ઉચ્છિટ્ઠમુદક**ન્તિ મુખધોવનાદિકં ઉચ્છિટ્ઠમુદકં. પત્તેન નીહરન્તસ્સાતિ યોજના, બહિ છડ્ડેતું તં પત્તે આસિઞ્ચિત્વા હરન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. ઇતરથા ઉચ્છિટ્ઠપત્તધોવનોદકમ્પિ તેનેવ પત્તેન બહિ ન નીહરિતબ્બં સિયા.

૭૬૫. પટિગ્ગહેતિ મુખધોવનોદકન્તિ **પટિગ્ગહો**, ખેળમલ્લકોવ. **મુખતો નીહટન્તિ** મુખેન છડ્ડિતં મંસખણ્ડાદિ યં કિઞ્ચિ.

૭૬૬. વિનસ્સતીતિ વિબ્ભમેન વા સિક્ખાપચ્ચક્ખાનેન વા કાલકિરિયાય વા વિનસ્સતિ. અથ વા **યો**તિ પચ્ચત્તવચનં ''યસ્સા''તિ સામિવસેન પરિણામેત્વા યસ્સ ભિક્ખુનો પત્તો ભેદેન વા અચ્છેદેન વા ચોરિકાય હરણેન વા નસ્સતિ, તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના.

૭૬૭. પઠમસ્સાતિ પત્તવગ્ગસ્સ પઠમં સઙ્ગહિતત્તા પઠમસ્સ. **પત્તસ્સા**તિ પત્તસિક્ખાપદસ્સ. **પઠમેના**તિ ચીવરવગ્ગસ્સ પઠમં સઙ્ગહિતત્તા પઠમેન કથિનેનાતિ સમ્બન્ધો. **મહેસિના**તિ મહન્તે સીલક્ખન્ધાદયો ગુણે એસિ ગવેસીતિ મહેસિ. પઠમસ્સ પત્તસ્સ **સમુટ્ઠાનાદયો સબ્બે** ઇધ અનિદ્દિટ્ઠવિનિચ્છયા પઠમેન કથિનેન **સમા** સદિસા ઇતિ મહેસિના **મતા** અનુમતા અનુઞ્ઞાતાતિ યોજના.

પઠમપત્તકથાવણ્ણના.

૭૬૮. પઞ્ચ બન્ધનાનિ ઊનાનિ યસ્સ સો **પઞ્ચબન્ધનઊનો**, પત્તો, તસ્મિં, અબન્ધનઞ્ચ એકદ્વિતિચતુબન્ધનઞ્ચ ''પઞ્ચબન્ધનઊન''ન્તિ ગહિતં. યથાહ **પાળિયં** ''ઊનપઞ્ચબન્ધનો નામ પત્તો અબન્ધનો વા એકબન્ધનો વા દ્વિબન્ધનો વા તિબન્ધનો વા ચતુબન્ધનો વા''તિ (પારા॰ ૬૧૩). બન્ધને અકતેપિ બન્ધનારહો વક્ખમાનલક્ખણરાજિયુત્તોપિ ''ઊનપઞ્ચબન્ધનોયેવા''તિ ગહેતબ્બો. એત્થ **અબન્ધનો** નામ યસ્સ બન્ધનમેવ નત્થિ, સો. તેનેવાહ **અટ્ઠકથાયં** ''યસ્મા અબન્ધનસ્સપિ પત્તસ્સ પઞ્ચ બન્ધનાનિ ન પૂરેન્તિ સબ્બસો નત્થિતાયા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૧૨-૬૧૩). દ્વઙ્ગુલપ્પમાણતો ઊનરાજિયુત્તો અબન્ધનોકાસોપિ ''અબન્ધનોયેવા''તિ ગહેતબ્બો. યથાહ **પાળિયં** ''અબન્ધનોકાસો નામ પત્તો યસ્સ દ્વઙ્ગુલા રાજિ ન હોતી''તિ (પારા॰ ૬૧૩).

૭૬૯. ઉદ્દિટ્ઠન્તિ ''બન્ધનોકાસો નામ પત્તો યસ્સ દ્વઙ્ગુલા રાજિ હોતી''તિ (પારા॰ ૬૧૩) **પદભાજને** વુત્તં. દ્વઙ્ગુલાય રાજિયા એકઞ્ચ બન્ધનન્તિ યોજના. ''મુખવટ્ટિતો હેટ્ઠા ભટ્ઠા''તિ **અટ્ઠકથા**વચનતો (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૧૨-૬૧૩) ''સબ્બાપિ રાજિયો મુખવટ્ટિતો પટ્ઠાય હેટ્ઠા ભટ્ઠાયેવ ગહેતબ્બા''તિ **નિસ્સન્દેહે** વુત્તં. મુખવટ્ટિં વિના અઞ્ઞત્થાપિ ઊનપઞ્ચબન્ધને વા ઊનપઞ્ચબન્ધનોકાસે વા સતિ સોપિ પત્તો ઊનપઞ્ચબન્ધનો ન હોતીતિ ન સક્કા વત્તું, તસ્મા ''મુખવટ્ટિતો પટ્ઠાયા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૧૨-૬૧૩) **અટ્ઠકથાયં** નિયમેત્વા વચનં વીમંસિતબ્બં. ઇધ પન તથા નિયમો ન દસ્સિતો, તસ્મા અયમેવ વિનિચ્છયો સામઞ્ઞેન વુત્તાય પાળિયા અઞ્ઞદત્થુ સંસન્દતિ સમેતિ. **ચ**-કારસ્સ અવુત્તસમુચ્ચયત્થત્તા દ્વઙ્ગુલદ્વઙ્ગુલાહિ દ્વીહિ દ્વે બન્ધનાનિ ચ તીણિ બન્ધનાનિ ચાતિ ઇદમ્પિ વુત્તમેવ હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''યસ્સ પન દ્વે રાજિયો, એકાયેવ વા ચતુરઙ્ગુલા, તસ્સ દ્વે બન્ધનાનિ દાતબ્બાનિ. યસ્સ તિસ્સો, એકાયેવ વા છળઙ્ગુલા, તસ્સ તીણિ બન્ધનાનિ દાતબ્બાની''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૧૨-૬૧૩).

ઊનપઞ્ચબન્ધનપત્તેસુ અન્તિમપત્તસ્સ વિભાગં દસ્સેતુમાહ ''**બન્ધનાનિ ચા**''તિઆદિ. મુખવટ્ટિયા અટ્ઠઙ્ગુલપ્પમાણાનં ચતુન્નં રાજીનં ચત્તારિ બન્ધનાનિ ચાતિ વુત્તં હોતિ. ચકારો પુબ્બે વુત્તસ્સેવ સમુચ્ચયં કરોતિ. **અટ્ઠઙ્ગુલરાજિયા તથા**તિ મુખવટ્ટિતો પટ્ઠાય અટ્ઠઙ્ગુલાયામં ભટ્ઠાય રાજિયા દ્વઙ્ગુલદ્વઙ્ગુલમત્તે ઠાને તેનેવ નીહારેન બદ્ધાનિ ચત્તારિ બન્ધનાનિ ચાતિ અત્થો.

૭૭૦. એવં ઊનપઞ્ચબન્ધનપત્તં દસ્સેત્વા ઇદાનિ પરિપુણ્ણપઞ્ચબન્ધનપત્તં દસ્સેતુમાહ "**પઞ્ચ વા**"તિઆદિ. મુખવટ્ટિયા દ્વઙ્ગુલદ્વઙ્ગુલાયામં ઓતિણ્ણા પઞ્ચ રાજિયો ચ. **વા**-સદ્દેન પઞ્ચબન્ધનવિકપ્પા દસ્સિતા. **એકા વાપિ દસઙ્ગુલા**તિ મુખવટ્ટિતો દસઙ્ગુલાયામા એકા વા રાજિ હોતિ. **અપિ**-સદ્દેન તસ્સા રાજિયા બન્ધનો પઞ્ચબન્ધનપક્ખો દસ્સિતો. **અયં પત્તો**તિ યસ્સ પઞ્ચ રાજિયો વા તત્થ બન્ધનાનિ પઞ્ચબન્ધનાનિ વા, દસઙ્ગુલા એકા રાજિ વા તત્થ બન્ધનાનિ પઞ્ચબન્ધનાનિ વા સન્તિ, અયં પત્તો પઞ્ચબન્ધનો નામ.

૭૭૧. એત્તાવતા મત્તિકાપત્તે વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ અયોપત્તે દસ્સેતુમાહ "**અયોપત્તો**"તિઆદિ. છિદ્દાનિ પટિચ્છાદેતું બન્ધિતબ્બાનિ અયોપટ્ટાનિ **લોહમણ્ડલકાનિ** નામ. "ભણ્ડી"તિપિ તસ્સેવ પરિયાયો. ભણ્ડિતબ્બં બન્ધિત્વા છિદ્દે પટિચ્છાદિતેપિ યત્થ અસણ્હતાય આમિસં તિટ્ઠતિ, તાદિસોપિ અપત્તોયેવાતિ આહ "**મટ્ઠો વટ્ટતી**"તિ. **અયોચુણ્ણેન વાણિયા**તિ એત્થાપિ "મટ્ઠો વટ્ટતી"તિ સમ્બન્ધનીયં.

૭૭૨. તસ્સ નિસ્સગ્ગિયં સઙ્ઘસ્સ નિસ્સટ્ઠં તં પત્તં તસ્મિં અનુકમ્પાય અગણ્હન્તસ્સાતિ યોજના, "સઙ્ઘમજ્ઝે નિસ્સજ્જિતબ્બો"તિ (પારા॰ ૬૧૩) વચનતો સઙ્ઘમજ્ઝે નિસ્સટ્ઠં તસ્સ તં પત્તં **તસ્મિં** પત્તનિસ્સજ્જકે પુગ્ગલે અનુકમ્પાય અગણ્હન્તસ્સ.

૭૭૩. દીયમાને તુ પત્તસ્મિન્તિ ઊનપઞ્ચબન્ધનેન પત્તેન વિઞ્ઞાપિતનવપત્તે ભિક્ખુમ્હિ તં પત્તં સઙ્ઘમજ્ઝે નિસ્સજ્જિત્વા આપત્તિં દેસેત્વા નિસિન્ને ચતસ્સો અગતિયો અગમનં, ગહિતાગહિતજાનનન્તિ ઇમેહિ પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના પઠમં સઙ્ઘં યાચિત્વા ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય સઙ્ઘેન પત્તગાહકં કત્વા સમ્મતેન નિસ્સટ્ઠપત્તં હત્થેન ગહેત્વા તસ્મિં સઙ્ઘે સઙ્ઘત્થેરતો પટ્ઠાય અનુક્કમેન ઉપસઙ્કમ્મ વિઞ્ઞાયમાનં ગુણં વત્વા પણામિતે. **યસ્સા**તિ તસ્મિં સઙ્ઘમજ્ઝે નિસિન્નસ્સ યસ્સ ભિક્ખુનો, રોચનત્થયોગે સમ્પદાનવચનં. **સો** દીયમાનો પત્તો. **તં** દીયમાનં પત્તં.

૭૭૪. દીપિતોતિ "અપત્તકસ્સ ન ગાહેતબ્બો"તિ (પારા॰ ૬૧૫) વુત્તો. **તત્થા**તિ તસ્સં ભિક્ખુપરિસાયં. **પત્તપરિયન્તો**તિ એત્થ "એવં પરિવત્તેત્વા પરિયન્તે ઠિતપત્તો"તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૧૫) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા તેન પત્તપરિવત્તનેન આગતો વા સબ્બેહિ અગ્ગહિતત્તા આગતો સો એવ વા પત્તો પરિયન્તો નામ હોતીતિ અત્થો. **તસ્સ ભિક્ખુનો**તિ પત્તં નિસ્સજ્જિત્વા નિસિન્નસ્સ તસ્સ ભિક્ખુનો.

૭૭૫. તન્તિ અત્તનો દિન્નં તં પરિયન્તપત્તં. **અપ્પદેસે**તિ મઞ્ચપીઠાદિઅટ્ઠાને. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** "મઞ્ચપીઠછત્તનાગદન્તાદિકે અદેસે"તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૧૫). **વિસ્સજ્જેતી**તિ અઞ્ઞસ્સ દેતિ. અત્તના અદાપેત્વા અઞ્ઞેન તં પત્તં સયમેવ અત્તનો ગહેત્વા અઞ્ઞં અનુરૂપં પત્તં દિય્યમાનં ગણ્હિતું વટ્ટતીતિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. **અભોગેન પરિભુઞ્જતી**તિ યાગુરન્ધનાદિવસેન પરિભુઞ્જતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** "અભોગેનાતિ યાગુરન્ધનરજનપચનાદિના"તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૧૫). "અન્તરામગ્ગે પન બ્યાધિમ્હિ ઉપ્પન્ને અઞ્ઞસ્મિં ભાજને અસતિ મત્તિકાય લિમ્પિત્વા યાગું વા પચિતું ઉદકં વા તાપેતું વટ્ટતી"તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૧૫) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા તાદિસે ઠાને તથાપિ પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતીતિ એત્થ વિસેસો.

૭૭૬. નટ્ઠેતિ અત્તનો પરિભુઞ્જિયમાને પત્તે ચોરગ્ગહણાદિના નટ્ઠે. **ભિન્ને**તિ ભેદમુપગતે. **અનાપત્તી**તિ અઞ્ઞં પત્તં વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તિ. **પકાસિતા**તિ "અનાપત્તિ નટ્ઠપત્તસ્સ ભિન્નપત્તસ્સ ઞાતકાનં પવારિતાનં અઞ્ઞસ્સત્થાય અત્તનો ધનેના"તિઆદિના (પારા॰ ૬૧૭) નયેન **પાળિયં** દેસિતા. ઇધ "અઞ્ઞસ્સત્થાયા"તિ

વુત્તત્તા અત્તનો વળઞ્જિયમાને પત્તે સતિપિ અઞ્ઞસ્સત્થાય પત્તં વિઞ્ઞાપેતું વટ્ટતિ. **ઞાતકાદીનં ગણ્હતો**તિ એત્થ ‘‘સન્તક’’ન્તિ લબ્ભતિ. અત્તનો ધનેનાતિ યોજના. એત્થ ધનં નામ સુત્તવત્થાદિ કપ્પિયવત્થુ.

૭૭૭. એત્થ વિઞ્ઞાપનં **ક્રિયં**.

દુતિયપત્તકથાવણ્ણના.

૭૭૮. સપ્પિઆદિં ભેસજ્જન્તિ એત્થ **પાળિયં** ‘‘સેય્યથિદં? સપ્પિ નવનીતં તેલં મધુ ફાણિત’’ન્તિ (પારા॰ ૬૨૨) ઉદ્દિસિત્વા ‘‘સપ્પિ નામ ગોસપ્પિ વા અજિકાસપ્પિ વા મહિંસસપ્પિ વા, યેસં મંસં કપ્પતિ, તેસં સપ્પી’’તિ (પારા॰ ૬૨૩) નિદ્દિટ્ઠં ઘતઞ્ચ ‘‘તેસંયેવ નવનીત’’ન્તિ (પારા॰ ૬૨૩) નિદ્દિટ્ઠં નવનીતઞ્ચ ‘‘તિલતેલં સાસપતેલં મધુકતેલં એરણ્ડકતેલં વસાતેલ’’ન્તિ (પારા॰ ૬૨૩) નિદ્દિટ્ઠં તેલઞ્ચ ‘‘મધુ નામ મક્ખિકામધૂ’’તિ (પારા॰ ૬૨૩) નિદ્દિટ્ઠં મધુઞ્ચ ‘‘ફાણિતં નામ ઉચ્છુમ્હા નિબ્બત્ત’’ન્તિ (પારા॰ ૬૨૩) નિદ્દિટ્ઠં ગુળાદિફાણિતઞ્ચાતિ એતસ્મિં પઞ્ચભેસજ્જરાસિમ્હિ યં યં ભેસજ્જન્તિ અત્થો. **પુરેભત્ત**ન્તિ પુરેભત્તે. **પટિગય્હા**તિ પટિગ્ગહેત્વા.

૭૭૯. તં પુરેભત્તં પટિગ્ગહિતં ભેસજ્જં. **સત્તાહ**ન્તિ એત્થ ‘‘વટ્ટતી’’તિ કિરિયાય અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. ‘‘સત્તાહં અતિક્કમન્તસ્સા’’તિ પદચ્છેદો. ‘‘**સત્તાહાતિક્કમે તસ્સા**’’તિ વા પાઠો. સત્તાહસ્સ અતિક્કમો સત્તાહાતિક્કમો, તસ્મિં **સત્તાહાતિક્કમે**. **તસ્સા**તિ ભેસજ્જપટિગ્ગાહકસ્સ ભિક્ખુનો. ‘‘**નિસ્સગ્ગિય**’’ન્તિ ઇમિના પાચિત્તિયમેવ દસ્સિતં. નિસ્સગ્ગિયવત્થુ ભાજનગણનાય આપત્તિં કરોતિ. એકસ્મિં ભાજનેપિ વિસું વિસું ઠપિતાનિ નવનીતપિણ્ડગુળપિણ્ડસક્કરમધુપટલાનિપિ અત્તનો ગણનાય આપત્તિં કરોન્તિ.

૭૮૦. ગણ્હિત્વાતિ પટિગ્ગહેત્વા. સન્નિધીયતીતિ **સન્નિધિ**, સન્નિહિતવત્થુ, તસ્સ **કારકં** કરણં અપરાપરદિવસત્થાય ઠપનં, તં કત્વા, પચ્છાભત્તં પટિગ્ગાહિતં યથા અપરં દિવસં ગચ્છતિ, તથા કત્વા નિક્ખિપિત્વાતિ અત્થો. **નિરામિસં સાયતો**તિ આમિસેન અમિસ્સેત્વા ભુઞ્જન્તસ્સ.

૭૮૧. ઉગ્ગહિતન્તિ અપ્પટિગ્ગહાપેત્વા હત્થેન ગહિતં. **સરીરભોગે**તિ બહિ સરીરપરિભોગેનેવ.

૭૮૨. ગહિતં પટિગ્ગહિતં. **તાપેત્વા**તિ વિલીયાપેત્વા.

૭૮૩. ‘‘**સયં તાપેતિ…પે॰… ન હોતિ સો**’’તિ ઇદં સુધોતનવનીતં સન્ધાય વુત્તં, દુદ્ધોતેન પન દધિગુળિકાદિસહિતેન સામંપાકો હોતેવ. નવનીતસ્સ યં સયં તાપનં, સો સામંપાકો ન હોતીતિ યોજના.

૭૮૪. યેન કેનચીતિ ઉપસમ્પન્નેન, અનુપસમ્પન્નેન વા.

૭૮૫. ‘‘**સયં કરોતી**’’તિ ઇમિના અનુપસમ્પન્નં નિવત્તેતિ. તેન કતં પન તદહુ પુરેભત્તં સામિસમ્પિ વટ્ટતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘પુરેભત્તં પટિગ્ગહિતખીરેન વા દધિના વા કતસપ્પિ અનુપસમ્પન્નેન કતં સામિસમ્પિ તદહુ પુરેભત્તં વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૨).

૭૮૬. સવત્થુકસ્સાતિ એત્થ વત્થુ નામ ખીરદધિ.

૭૮૭. **અસ્સાતિ** પટિગ્ગહિતખીરદધીહિ કતસપ્પિમાહ. “**પટિગ્ગહેત્વા તાની**”**તિ વુત્તત્તાતિ** ઇદં ‘‘યાનિ ખો પન તાનિ ગિલાનાનં ભિક્ખૂનં પટિસાયનીયાનિ ભેસજ્જાનિ, સેય્યથિદં? સપ્પિ નવનીતં તેલં મધુ ફાણિતં, તાનિ પટિગ્ગહેત્વા’’તિ (પારા॰ ૬૨૨) ઇમસ્મિં **માતિકાપાઠે** ‘‘યાની’’તિ વુત્તસપ્પિઆદીનમેવ ‘‘તાનિ પટિગ્ગહેત્વા’’તિ વુત્તત્તાતિ વુત્તં હોતિ, તત્થ ખીરદધીનં અવુત્તત્તાતિ અધિપ્પાયો.

૭૮૮. **કપ્પિયસપ્પિમ્હી**તિ કપ્પિયમંસાનં સત્તાનં ઘતે. **અકપ્પિયસપ્પિમ્હી**તિ અકપ્પિયમંસાનં સત્તાનં ઘતે, પટિગ્ગહેત્વા સત્તાહે અતિક્કન્તેતિ વુત્તં હોતિ.

૭૮૯. તેન સપ્પિના અકપ્પિયેન ભવિતબ્બન્તિ ઇદં દુક્કટં કથં હોતીતિ આહ “**સબ્બા**”તિઆદિ. અકપ્પિયં મંસં યેસં તે **અકપ્પિયમંસા**, મનુસ્સાદયો, સબ્બે ચ તે અકપ્પિયમંસા ચાતિ **સબ્બાકપ્પિયમંસા**, તેસં.

૭૯૦-૧. એવં યે વદન્તિ, ‘‘યેસં મંસં કપ્પતિ, તેસં સપ્પી’’તિ કસ્મા પાળિયં વુત્તન્તિ ચોદનં સમુટ્ઠાપેત્વા તં પરિહરિતુમાહ “**યેસ**”ન્તિઆદિ. તત્થ ‘‘યેસઞ્હિ કપ્પતિ મંસં, તેસં સપ્પી’’તિ **ઇદં** વચનં **કિં** પયોજનં સાધેતીતિ વુત્તં હોતિ. ઇદાનિ પરિચ્છેદનિયમનસઙ્ખાતં તંપયોજનઞ્ચ તબ્બિસયઞ્ચ દસ્સેતુમાહ “**પણીતભોજનસ્સા**”તિઆદિ. પણીતભોજનસ્સ પરિચ્છેદનિયામનન્તિ યોજના. સત્તાહકાલિકે પઞ્ચવિધે ભેસજ્જેતિ વુત્તં હોતિ, નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **નિસ્સગ્ગિયસ્સ વત્થૂન**ન્તિ નિદ્ધારિતબ્બદસ્સનં. **નિસ્સગ્ગિયસ્સા**તિ એત્થ તંહેતુકસ્સ પાચિત્તિયસ્સાતિ અત્થો. **વત્થૂન**ન્તિ સપ્પિનવનીતદ્વયમેવ વુત્તં. સત્તાહકાલિકે નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયસ્સ વત્થુ નામ એતેસમેવ સપ્પિનવનીતાનિ, પણીતભોજનઞ્ચ તેસમેવ ખીરદધિસપ્પિનવનીતાનીતિ દસ્સેતું તથા વુત્તં, ન અકપ્પિયમંસસત્તાનં સપ્પિઆદિનિવારણત્થં વુત્તન્તિ અયં પાળિયં તથાગતા ધિપ્પેતો અત્થોતિ વુત્તં હોતિ.

૭૯૨. **ગહિતુગ્ગહિતાદિકે** ઉગ્ગહિતપટિગ્ગહિતાદિકે નવનીતેપિ સબ્બો વિનિચ્છયો સપ્પિમ્હિ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બોતિ યોજના. **આદિ**-સદ્દેન પુરેભત્તં, પચ્છાભત્તં પટિગ્ગહિતખીરદધીહિ, ઉગ્ગહિતખીરદધીહિ ચ કતં નવનીતં, તાદિસમેવ અકપ્પિયમંસનવનીતઞ્ચ સઙ્ગહિતં. **સબ્બો વિનિચ્છયો**તિ આપત્તિઆદિકં સબ્બવિનિચ્છયં સઙ્ગણ્હાતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘સબ્બો આપત્તાનાપત્તિપરિભોગાપરિભોગનયો’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૨).

૭૯૩-૪. **ભિક્ખૂનં આકિરન્તી**તિ એત્થ ‘‘પત્તે’’તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. **આદિચ્ચપક્ક**ન્તિ આતપે વિલીનં. **સંસટ્ઠં** પરિસ્સાવિતં.

૭૯૫-૬. તિલતેલં સાસપતેલં મધુકતેલં એરણ્ડકતેલં. **ગહિત**ન્તિ પટિગ્ગહિતં. પુરેભત્તં સામિસમ્પિ નિરામિસમ્પિ સાયિતબ્બન્તિ યોજના. **તેસં વસા**તિ સત્તાહાતિક્કન્તાનં તેસં તેલાનં વસેન, તેલભાજનગણનાયાતિ વુત્તં હોતિ.

૭૯૮. **તેસં તિણ્ણમ્પી**તિ એરણ્ડમધુકસાસપબીજાનં તિણ્ણં.

૭૯૯. **નિસ્સગ્ગિયં** પાચિત્તિયં.

૮૦૦. **સાસપાદીન**ન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન પટિલોમેન મધુકેરણ્ડકાનં ગહણં. **ગહેત્વા**તિ પટિગ્ગહેત્વા. ભિક્ખુના તેલત્થાયેવ ગહેત્વા ઠપિતાનં સાસપાદીનં સત્તાહાતિક્કમે દુક્કટં સિયાતિ યોજના.

૮૦૧-૨. નાળિકેરઞ્ચ કરઞ્જઞ્ચ **નાળિકેરકરઞ્જાનિ**, તેસં, નાળિકેરફલાનં, નત્તમાલટ્ઠીનઞ્ચ તેલન્તિ સમ્બન્ધો. **કુરુવકસ્સા**તિ અતસિબીજસ્સ. નિમ્બઞ્ચ કોસમ્બકઞ્ચ **નિમ્બકોસમ્બકાનિ**, તેસં, પુચિમન્દબીજસ્સ ચ ફન્દનબીજસ્સ ચ તેલન્તિ સમ્બન્ધો. **ભલ્લાતકસ્સા**તિ એવંનામકસ્સ રુક્ખબીજસ્સ. **સમયચ્ચયે**તિ સત્તાહાતિક્કમે.

૮૦૩. **યાવકાલિકભેદઞ્ચા**તિ એત્થ ‘‘યાવકાલિક’’ન્તિ ભેદો વિસેસનં યસ્સાતિ વિગ્ગહો, ‘‘ઇદં વત્થુ’’ન્તિ એતસ્સ અજ્ઝોહરણીયવિસેસિતબ્બસ્સ વિસેસનં. **યાવજીવિક**ન્તિપિ તસ્સેવ વિસેસનં. **સેસ**ન્તિ ‘‘સામંપાકસવત્થુક પુરેભત્તપચ્છાભત્તપટિગ્ગહિતઉગ્ગહિતકવત્થુવિધાનં સબ્બ’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૨) **અટ્ઠકથાયં** દસ્સિતં સેસં વિસેસપ્પકારજાતમાહ. **એત્થાપી**તિ ઇમસ્મિં તેલવિનિચ્છયેપિ.

૮૦૪. **અચ્છસ્સ** ઇસસ્સ. **મચ્છસ્સ** જલજસ્સ. **વરાહસ્સ** સૂકરસ્સ. **સુસુકા**સઙ્ખાતસ્સ મકરસ્સ. મચ્છવચનેનેવ મકરસ્સ સઙ્ગહિતત્તેપિ વાળમચ્છભાવેન વિસું ગહણન્તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. **ગદ્રભસ્સ** ખરસ્સ. ઇમેસં **પઞ્ચન્નં** સત્તાનં વસેન પઞ્ચવિધાનં **વસાનં** તેલઞ્ચ પઞ્ચપ્પકારં હોતીતિ અત્થો.

૮૦૫. **કપ્પિયાકપ્પિયસ્સ ચા**તિ કપ્પિયાકપ્પિયમંસસ્સ સત્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ, સબ્બમેવ વસાતેલં વટ્ટતીતિ ઇમિના સમ્બન્ધો. એત્થ ‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે વસાનિ ભેસજ્જાનિ અચ્છવસં મચ્છવસં સુસુકાવસં સૂકરવસં ગદ્રભવસ’’ન્તિ (મહાવ॰ ૨૬૨) અનુઞ્ઞાતપાઠે **અચ્છવસા**ગ્ગહણેન મનુસ્સેહિ અઞ્ઞેસં સબ્બાકપ્પિયમંસસત્તાનં વસાય અનુઞ્ઞાતત્તા તં સઙ્ગહેતું **અકપ્પિય**ગ્ગહણં કતન્તિ દટ્ઠબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અચ્છવસ’ન્તિ વચનેન ઠપેત્વા મનુસ્સવસં સબ્બેસં અકપ્પિયમંસાનં વસા અનુઞ્ઞાતા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૩). એત્થ અકપ્પિયમંસસત્તાનં મંસાનં અકપ્પિયભાવો ‘‘મંસેસુ હિ દસ મનુસ્સહત્થિઅસ્સસુનખઅહિસીહબ્યગ્ઘદીપિઅચ્છતરચ્છાનં મંસાનિ અકપ્પિયાનિ. વસાસુ એકા મનુસ્સવસાવ. ખીરાદીસુ અકપ્પિયં નામ નત્થી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૩) **અટ્ઠકથા**વચનતો વેદિતબ્બો. અકપ્પિયવચનેન મનુસ્સવસાયપિ ગય્હમાનત્તા તસ્મિં નીહરિતુમાહ ‘‘**ઠપેત્વા**’’તિ.

૮૦૬. **પુરેભત્ત**ન્તિ પુરેભત્તે. **સંસટ્ઠં** પરિસ્સાવિતં. ‘‘પુરેભત્ત’’ન્તિ ઇદં ‘‘પટિગ્ગહેત્વાન, પક્કં, સંસટ્ઠ’’ન્તિ ઇમેહિ પદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. યથાહ **પાળિયં** ‘‘કાલે પટિગ્ગહિતં કાલે નિપ્પક્કં કાલે સંસટ્ઠં તેલપરિભોગેન પરિભુઞ્જિતુ’’ન્તિ (મહાવ॰ ૨૬૨).

૮૦૭. **તં કત્વા દેતી**તિ અપટિગ્ગહિતવસં ગહેત્વા પચિત્વા તેલં દેતીતિ અત્થો. તેનાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અનુપસમ્પન્નેહિ કતં નિબ્બટ્ટિતવસાતેલં પુરેભત્તં પટિગ્ગહિતં પુરેભત્તં સામિસમ્પિ વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૩). તતો ઉદ્ધં સત્તાહમનતિક્કમ્માતિ ગહેતબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘પચ્છાભત્તતો પટ્ઠાય સત્તાહં નિરામિસમેવ વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૩). ઇધ ઉભયત્થાપિ કાલે, વિકાલે ચ કપ્પિયાકપ્પિયમંસવસાનં તેલં દિય્યમાનં સુખુમમંસચુણ્ણાદિકં અબ્બોહારિકં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘યં પન તત્થ સુખુમરજસદિસં મંસં વા ન્હારુ વા અટ્ઠિ વા લોહિતં વા હોતિ, તં અબ્બોહારિક’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૩).

૮૦૮. **પટિગ્ગહેતુ**ન્તિ એત્થ ‘‘વસ’’ન્તિ ચ **કાતુ**ન્તિ એત્થ ‘‘તેલ’’ન્તિ ચ પકરણતો લબ્ભતિ. **કાતુ**ન્તિ એત્થ પચિતું પરિસ્સાવિતુન્તિ ઉભયમેવાતિ અત્થો. ‘‘**ન વટ્ટતી**’’તિ ઇદં પટિગ્ગહણાદિપયોગત્તયે વિસું વિસું દુક્કટત્તા વુત્તં. યથાહ **પાળિયં** ‘‘વિકાલે ચે ભિક્ખવે પટિગ્ગહિતં વિકાલે નિપ્પક્કં વિકાલે સંસટ્ઠં, તં ચે પરિભુઞ્જેય્ય, આપત્તિ તિણ્ણં દુક્કટાન’’ન્તિ (મહાવ॰ ૨૬૨). ઇમાનિ હિ તીહિ પયોગેહિ તીણિ દુક્કટાનિ હોન્તિ. **સેસો**તિ

ઉગ્ગહિતકપટિગ્ગહિતકસવત્થુકવિસયો વિનિચ્છયો ચ ભાજનગણનાય આપત્તિભેદો ચાતિ એવંપકારો વત્તબ્બવિસેસો.

૮૦૯. **ગહિતન્તિ** પટિગ્ગહિતં. **મધુકરીકતન્તિ** મધુમક્ખિકાખુદ્દકમક્ખિકાભમરમક્ખિકાસઞ્ઞાતાહિ તીહિ મધુકરીહિ કતં.

૮૧૦. **વત્થૂનં ગણના**તિ મધુપટલેન ઠિતં ચે, પટલગણનાય, પીળેત્વા ભાજને પક્ખિપિત્વા ઠપિતં ચે, ભાજનગણનાય, સિલેસમિવ પત્થિન્નં ચે, મહાભમરમધુખણ્ડપિણ્ડવસેન, વિસું વિસું કતે તેસં ગણનાયાતિ અત્થો.

૮૧૧. **ઘનાઘનન્તિ** એત્થ ગુળઞ્ચ નાનપ્પકારા સક્કરા ચ ઘનપક્કં નામ. પક્કતનુકં ફાણિતં અઘનપક્કં નામ. ઉચ્છુસિલેસો અપક્કઘનં નામ. ઉચ્છુદણ્ડતો પીળિતરસો અપક્કાઘનં નામ. ''ફાણિતં નામ ઉચ્છુમ્હા નિબ્બત્ત''ન્તિ (પારા॰ ૬૨૩) સાધારણપાળિવચનતો, ''ફાણિતં નામ ઉચ્છુરસં ઉપાદાયા''તિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ ભેસજ્જસિક્ખાપદવણ્ણના; વિ॰ સઙ્ગ અટ્ઠ॰ ૯૮) **અટ્ઠકથા**વચનતો ચ ઇધ રસાદીહિ ઉચ્છુપાનમ્પિ સઙ્ગહિતં. કેચિ ઉચ્છુનો ચતુકાલિકત્તં વણ્ણયન્તિ, તં ન સારતો પચ્ચેતબ્બં.

૮૧૨. **ફાણિતન્તિ** વુત્તપ્પકારે તસ્મિં ફાણિતે અઞ્ઞતરં. **ગહિતં** પટિગ્ગહિતં.

૮૧૩. **અસંસટ્ઠેના**તિ અપરિસ્સાવિતેન. **કતફાણિતન્તિ** પરિસ્સાવેત્વા અત્તના કતફાણિતં. **પુરેભત્તં ગહિતેના**તિ પુરેભત્તં પટિગ્ગહિતેન. ''સયં કત''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૩) વુત્તત્તા **કતન્તિ** ઉચ્છુરસો ગહેતબ્બો.

૮૧૬. **કત્વા**તિ પચિત્વા ફાણિતં કત્વા.

૮૧૭. **પચ્છાભત્તં કતઞ્ચાપી**તિ પચ્છાભત્તં અત્તના ચ કતં અનુપસમ્પન્નેન ચ કતં ફાણિતમ્પિ.

૮૧૮. **કતં ...પે॰... સીતવારિના**તિ સીતુદકે મધુકપુપ્ફાનિ પક્ખિપિત્વા ઠપેત્વા મદ્દિત્વા પરિસ્સાવિતરસેન કતં મધુકફાણિતં.

૮૧૯. **અસ્સા**તિ મધુકફાણિતસ્સ. **દુક્કટન્તિ** તદાધારભાજનગણનાય દુક્કટં. ખીરં પક્ખિપિત્વા કતં મધુકફાણિતં યાવકાલિકં ચે હોતિ, કથં ખણ્ડસક્કરાકતં સત્તાહકાલિકં હોતીતિ વિચારણાયં ખીરજલ્લિકં ધોવિત્વા ધોવિત્વા ગય્હમાનત્તા વટ્ટતીતિ પરિહરન્તિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ખણ્ડસક્કરં પન ખીરજલ્લિકં અપનેત્વા અપનેત્વા સોધેન્તિ, તસ્મા વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૩). ''બીજતો પટ્ઠાય ન વટ્ટતી''તિ પટિક્ખિત્તમધુકપુપ્ફમેરયં વિના આમકઞ્ચ પક્કઞ્ચ મધુકપુપ્ફં પુરેભત્તં વટ્ટતીતિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૮૨૦. **સબ્બેસં પન ફલાનન્તિ** કદલિખજ્જૂરિઆદિફલાનં.

૮૨૧. સામઞ્ઞજોતનાય વિસેસેપિ અવટ્ઠાનતો ''**કાલિકા**''તિ ઇમિના ''પચ્છાભત્તં સતિ પચ્ચયે''તિ વચનસામત્થિયા યાવકાલિકવજ્જા તયો કાલિકા ગહેતબ્બા , ''પુરેભત્તં યથાસુખ''ન્તિ વચનસામત્થિયા ચત્તારોપિ ગહેતબ્બા. યાવકાલિકવજ્જા તયો **કાલિકા પચ્છાભત્તં** વિકાલે **પચ્ચયે** પિપાસાદિકારણે સતિ કેવલમ્પિ પચ્ચેકમ્પિ

મિસ્સેત્વાપિ પરિભુઞ્જિતું ભિક્ખુસ્સ વટ્ટન્તિ. **કાલિકા** ચત્તારોપિ **પુરેભત્તં** કાલે યાવમજ્ઝન્હા કેવલમ્પિ મિસ્સેત્વાપિ યથાસુખં અસતિપિ પચ્ચયે પરિભુઞ્જિતું ભિક્ખુસ્સ વટ્ટન્તીતિ યોજના.

૮૨૨. **અરુઆદીની**તિ વણાદીનિ. "**મક્ખેતું ન વટ્ટતી**"તિ ઇમિના બાહિરપરિભોગોપિ નિવારિતો.

૮૨૩. **અનાપત્તિવારે** ''અન્તોસત્તાહ''ન્તિ અધિકારે ''અનુપસમ્પન્નસ્સ ચત્તેન વન્તેન મુત્તેન અનપેક્ખો દત્વા પટિલભિત્વા પરિભુઞ્જતી''તિ (પારા॰ ૬૨૫) વુત્તત્તા **ચજિત્વા**તિ એત્થ ''અન્તોસત્તાહં અનુપસમ્પન્નસ્સા''તિ વત્તબ્બં. **લભિત્વા**તિ એત્થ ''સત્તાહાતિક્કમેપી''તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. તેનાહ **મહાપદુમત્થેરો** ''અન્તોસત્તાહે દિન્નસ્સ હિ પુન પરિભોગે આપત્તિયેવ નત્થિ, સત્તાહાતિક્કન્તસ્સ પન પરિભોગે અનાપત્તીતિ દસ્સનત્થમિદં વુત્ત''ન્તિ. **લભિત્વા**તિ ગહિતતેલેન અનુપસમ્પન્નેન સક્કચ્ચં, અસક્કચ્ચં વા દિન્નં લભિત્વા. **સાયિતુ**ન્તિ એત્થ ''લભતી''તિ સેસો.

૮૨૪. "**અનાપત્તિ અધિટ્ઠેતી**"તિ દ્વિન્નં પદાનં અન્તરે ''અન્તોસત્તાહ''ન્તિ સેસો, સબ્બપદેહિપિ યુજ્જતિ. **અધિટ્ઠેતી**તિ સત્તાહબ્ભન્તરે સપ્પિઞ્ચ તેલઞ્ચ વસઞ્ચ મુદ્ધનિ તેલં વા અબ્ભઞ્જનં વા, મધું અરુમક્ખનં, ફાણિતં ઘરધૂપનં ભવિસ્સતીતિ અધિટ્ઠેતિ. અધિટ્ઠિતેન અનધિટ્ઠિતં ચે મિસ્સં હોતિ, પુનપિ અધિટ્ઠાતબ્બં. **વિસ્સજ્જેતી**તિ અન્તોસત્તાહે અઞ્ઞસ્સ ઉપસમ્પન્નસ્સ દેતિ. સચે તથા દિન્નં અઞ્ઞેન અપ્પટિગ્ગાહિતત્તા , તેન પટિગ્ગાહિતમ્પિ ઇતરસ્સ દિન્નત્તા તેસં અનાપત્તીતિ **અટ્ઠકથાયં** (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૫ અત્થતો સમાનં) વુત્તં.

વિનસ્સતીતિ સત્તાહબ્ભન્તરે યેન કેનચિ આકારેન યથા અપરિભોગં હોતિ, તથા ચોરિકાય હરણાદિવસેન નસ્સતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''વિનસ્સતીતિ અપરિભોગં હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૫). **અચ્છિન્દિત્વા ગણ્હતી**તિ અઞ્ઞો તસ્મિં સત્તાહબ્ભન્તરે વિલુમ્પિત્વા ગણ્હાતિ. **વિસ્સાસં ગણ્હતી**તિ તસ્મિંયેવ સત્તાહબ્ભન્તરે અઞ્ઞો વિસ્સાસં ગણ્હાતિ.

૮૨૫. અકથિનચિત્તેન સત્થુના સમુટ્ઠાનાદયો સબ્બેવ પઠમેન કથિનેન સમા પકાસિતાતિ યોજના. **અકથિનચિત્તેના**તિ મહાકરુણારસેન તિન્તતાય અકક્કસચિત્તેન, અવિહિંસાભિરતચિત્તેનાતિ વુત્તં હોતિ. **સત્થુના**તિ દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકાદીહિ અત્થેહિ સદેવકં લોકં અનુસાસતીતિ સત્થા, તેન સબ્બઞ્ઞુના દસબલેન સમ્માસમ્બુદ્ધેન.

ભેસજ્જસિક્ખાપદકથાવણ્ણના.

૮૨૬. **ગિમ્હાન**ન્તિ એત્થ ''માસાન''ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ, નિદ્ધારણે સામિવચનં, ગિમ્હેસુ ચતૂસુ માસેસૂતિ અત્થો. નિદ્ધારિતબ્બં દસ્સેતિ "**માસો સેસો**"તિ, એત્થ ''વત્તબ્બે કાલે''તિ સેસો. ફગ્ગુનમાસકણ્હપક્ખપાટિપદતો પટ્ઠાય જેટ્ઠમાસપુણ્ણમિપરિયોસાનેસુ તીસુ માસેસુ અતિક્કન્તેસૂતિ અત્થો. **સેસમાસો** નામ જેટ્ઠમાસસ્સ કણ્હપક્ખપાટિપદતો પટ્ઠાય આસાળ્હિમાસપુણ્ણમિપરિયોસાનો. ગિમ્હાનં માસો સેસોતિ વત્તબ્બે કાલેતિ અત્થો.

ઇમસ્મિં પચ્છિમે ગિમ્હમાસે જેટ્ઠમાસસ્સ કણ્હપક્ખો વસ્સિકસાટિકા ચે ન લદ્ધા, પરિયેસિતું લદ્ધં કાતું ખેત્તં, અધિટ્ઠાનનિવાસનાનં અખેત્તં. આસાળ્હિપુરિમપક્ખો પરિયેસનકરણનિવાસનાનં ખેત્તં, અધિટ્ઠાતું અખેત્તં. આસાળ્હિકણ્હપક્ખપાટિપદતો યાવ પચ્છિમકત્તિકપુણ્ણમી, ઇદં ચતુન્નમ્પિ ખેત્તન્તિ અયમેત્થ સઙ્ખેપો.

પરિયેસેય્યાતિ ‘‘યે મનુસ્સા પુબ્બે વસ્સિકસાટિકં દેન્તી’’તિઆદિના (પારા॰ ૬૨૮) **પદભાજને** વુત્તનયેન પુબ્બે વસ્સિકસાટિકદાયકં ઉપસઙ્કમ્મ ‘‘દેથ મે વસ્સિકસાટિકચીવર’’ન્તિઆદિના વચનેન અવિઞ્ઞાપેત્વા ‘‘કાલો વસ્સિકસાટિકાય સમયો વસ્સિકસાટિકાય, અઞ્ઞેપિ મનુસ્સા વસ્સિકસાટિકં દેન્તી’’તિ એવં સતુપ્પાદમત્તકરણેન પરિયેસેય્ય.

સાટિકન્તિ વસ્સિકસાટિકં. ‘‘**અદ્ધમાસો સેસો**’’તિ ઇદં ‘‘ગિમ્હાન’’ન્તિ ઇમિનાવ યુજ્જતિ. તત્થ ‘‘વત્તબ્બે કાલે’’તિ અજ્ઝાહરિતબ્બં, આસાળ્હિમાસસ્સ પુરિમપક્ખેતિ અત્થો. **કત્વાતિ** એત્થ ‘‘લદ્ધ’’ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. યથાવુત્તનયેન સતુપ્પાદેન વા અવસેસાનં સદ્ધાસમ્પન્નકુલાનં વા સન્તિકા લદ્ધં સિબ્બનરજનકપ્પબિન્દુદાનવસેન નિટ્ઠાપેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **પરિદહેતિ** નિવાસેય્ય.

૮૨૭-૮. **પિટ્ઠિસમ્મતે સમયેતિ** ‘‘કત્તિકપુણ્ણમાસિયા પન પચ્છિમપાટિપદદિવસતો પટ્ઠાય યાવ જેટ્ઠમૂલપુણ્ણમા ઇમે સત્ત માસા પિટ્ઠિસમયો નામા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૮) એવં દસ્સિતેસુ સત્તસુ માસેસુ. ઞાતકાઞ્ઞાતકાદિનો સતુપ્પાદં કત્વાતિ યોજના. **આદિ**-સદ્દેન પવારિતાપવારિતાનં સઙ્ગહો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતટ્ઠાનતો’’તિ.

તેસુયેવાતિ ઞાતકઅઞ્ઞાતકપવારિતઅપ્પવારિતેસુ. ‘‘**તથા**’’તિ ઇમિના ‘‘હોતિ નિસ્સગ્ગિયાપત્તી’’તિ ઇદં દસ્સિતં. સા આપત્તિ અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતેસુ અઞ્ઞાતકવિઞ્ઞત્તિસિક્ખાપદેન હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘દેથ મે વસ્સિકસાટિકચીવર’ન્તિઆદિના નયેન વિઞ્ઞત્તિં કત્વા નિપ્ફાદેન્તસ્સ અઞ્ઞાતકવિઞ્ઞત્તિસિક્ખાપદેન નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય’’ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૮). ઞાતકપવારિતેસુ તેન સિક્ખાપદેન અનાપત્તિ, પિટ્ઠિસમયત્તા ઇમિના આપત્તિ હોતિ. અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતેસુ ચ વક્ખમાનનયેન વત્તભેદદુક્કટેન સદ્ધિં હોતીતિ દટ્ઠબ્બં.

૮૨૯-૩૦. અઞ્ઞાતકાદિનો કત્વા પન સતુપ્પાદન્તિ યોજના. **આદિ**-સદ્દેન અપ્પવારિતાનં સઙ્ગહો. **કુચ્છિસઞ્ઞિતે સમયેતિ** યથાવુત્તપિટ્ઠિસમયે સત્તમાસે વિના ઇતરે પઞ્ચ માસા વુત્તા. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘જેટ્ઠમૂલપુણ્ણમાસિયા પન પચ્છિમપાટિપદદિવસતો પટ્ઠાય યાવ કત્તિકપુણ્ણમા ઇમે પઞ્ચ માસા કુચ્છિસમયો નામા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૮). **વત્થન્તિ** વસ્સિકસાટિકં. **અદિન્નપુબ્બેસૂતિ** યેહિ વસ્સિકસાટિકા ન દિન્નપુબ્બા, તેસુ, ઇમિના વત્તભેદસ્સ કારણમાહ. ઇહ **વત્તભેદો** નામ ‘‘યે મનુસ્સા પુબ્બે વસ્સિકસાટિકચીવરં દેન્તી’’તિઆદિવચનતો (પારા॰ ૬૨૮) દિન્નપુબ્બેસુ કાતબ્બસ્સ સતુપ્પાદસ્સ અદિન્નપુબ્બેસુ કરણં. બ્યતિરેકતો દિન્નપુબ્બેસુ નત્થીતિ દીપિતં હોતિ.

તત્રાતિ અઞ્ઞાતકાદિમ્હિ. ‘‘**નિસ્સગ્ગિય**’’ન્તિ ઇમિના અઞ્ઞાતકવિઞ્ઞત્તિસિક્ખાપદેન આપત્તિં આહ. યથાહ કુચ્છિસમયચતુક્કે ‘‘વિઞ્ઞત્તિમ્પિ કત્વા નિપ્ફાદેન્તસ્સ અઞ્ઞાતકવિઞ્ઞત્તિસિક્ખાપદેન નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય’’ન્તિ. અયં પાચિત્તિયાપત્તિ પકતિયા વસ્સિકસાટિકદાયકેસુપિ હોતીતિ ઇદં **અટ્ઠકથાયં** ‘‘ઇદં પન પકતિયા વસ્સિકસાટિકદાયકેસુપિ હોતિયેવા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૮) વચનતો વિઞ્ઞાયતિ.

૮૩૧. **ઓવસ્સાપેતીતિ** આકાસતો પતિતઉદકેનેવ કાયં તેમેતિ, ઇમિના ‘‘ઘટાદીહિ ઓસિઞ્ચિતું વટ્ટતી’’તિ દીપિતં હોતિ. ‘‘નિબ્બકોસમ્બુના નહાયિતું વટ્ટતી’’તિ **ગણ્ઠિપદેસુ** વુત્તં. **સતિપિ ચીવરેતિ** વસ્સિકસાટિકાય સતિયાપિ. ‘‘**પરિયોસાને દુક્કટ**’’ન્તિ ઇમિના બિન્દુગણનાયાતિ દીપેતિ. **વિવટઙ્ગણેતિ** રુક્ખાદિના કેનચિ અનાવટટ્ઠાને.

૮૩૨. **માસસ્મિન્તિ** ગિમ્હાનં પચ્છિમમાસસ્મિં.

૮૩૩. ''અચ્છિન્નચીવરસ્સાતિ એતં વસ્સિકસાટિકમેવ સન્ધાય વુત્ત''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૩૦) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. વસ્સિકસાટિકં નિવાસેત્વા નહાયન્તસ્સ ચોરુપદ્દવો **આપદા** નામ. **ન્હાનકોટ્ઠકન્તિ** નહાનત્થાય કતકોટ્ઠકં. ''**વાપી**''તિ ઇમિના પોક્ખરણિજાતસ્સરાદયો ઉપલક્ખિતા. **ન્હાયન્તસ્સાતિ** નગ્ગો હુત્વા નહાયન્તસ્સાતિ પકરણતો લબ્ભતિ. ''આકાસતો પતિતઉદકેનેવા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૨૯) **અટ્ઠકથાયમેવ** વુત્તં.

૮૩૪. **કિરિયન્તિ** અકાલે પરિયેસનકરણઅધિટ્ઠાનનિવાસનેહિ આપજ્જિતબ્બતો કિરિયં. કાયેન ચ વાચાય ચ વિઞ્ઞાપનાદિં કરોન્તસ્સ **કાયકમ્મં વચીકમ્મં** હોતિ.

વસ્સિકસાટિકકથાવણ્ણના.

૮૩૫. ''યો પન ભિક્ખુ ભિક્ખુસ્સ સામં ચીવરં દત્વા''તિ (પારા॰ ૬૩૨) વચનતો **સામન્તિ** એત્થ ''ભિક્ખૂ''તિ ચ **દત્વાતિ** એત્થ ''ભિક્ખુસ્સ''ઇતિ ચ લબ્ભતિ. **ચીવરન્તિ** છન્નં ચીવરાનં અઞ્ઞતરં ચીવરં વિકપ્પનુપગં પચ્છિમં. ''કુપિતો અનત્તમનો અચ્છિન્દેય્યા''તિ (પારા॰ ૬૩૨) વચનતો **અચ્છિન્દન્તસ્સાતિ** એત્થ ''કુપિતસ્સ અનત્તમનસ્સા''તિ સેસો, કુપિતસ્સ અનત્તમનસ્સ અચ્છિન્દન્તસ્સ વા અચ્છિન્દાપેન્તસ્સ વાતિ અત્થો. **તન્તિ** અત્તના દિન્નચીવરં. ''**સકસઞ્ઞાયા**''તિ ઇમિના પારાજિકાય અવત્થુભાવં દીપેતિ.

૮૩૬. **તથાતિ** એકાયેવ આપત્તીતિ દીપેતિ.

૮૩૭. **વત્થાનન્તિ** ચીવરાનં. **અસ્સાતિ** ભિક્ખુસ્સ.

૮૪૧. સઙ્ઘાટિં ગણ્હ, ઉત્તરાસઙ્ગં ગણ્હાતિ યોજના.

૮૪૨. **વિકપ્પનુપગં પચ્છિમન્તિ** એત્થ ''ચીવર''ન્તિ લબ્ભતિ. આયામતો વડ્ઢકિહત્થં તિરિયં તથા વિદત્થિપ્પમાણં વત્થખણ્ડં હેટ્ઠિમપરિચ્છેદતો વિકપ્પનુપગં નામ. અઞ્ઞં કિઞ્ચિ પરિક્ખારન્તિ યોજના, અન્તમસો સુચિમ્પીતિ વુત્તં હોતિ. **પરં** પુગ્ગલં. **છિન્દાપેન્તસ્સાતિ** અચ્છિન્દાપેન્તસ્સ. કારિતન્તસ્સ દ્વિકમ્મકત્તા ''પર''ન્તિ ચ ''પરિક્ખાર''ન્તિ ચ કમ્મદ્વયગહણં. **અઞ્ઞન્તિ** પરિક્ખારવિસેસનં. **દુક્કટં** વત્થુગણનાય, વચનગણનાય ચ.

૮૪૪. **એવન્તિ** યથા અનુપસમ્પન્ને અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞિનો દુક્કટં, એવં અનુપસમ્પન્ને...પે॰... વેમતિકસ્સાપિ દુક્કટન્તિ યોજના. **અચ્છિન્દન્તસ્સાતિ** એત્થ યથાવુત્તં ''અનુપસમ્પન્ને''તિ ઇદં વિભત્તિવિપરિણામેન સામિવચનં કત્વા ''દિન્ન''ન્તિ અજ્ઝાહારેન સહ યોજેતબ્બં, ''ચીવર''ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ, અનુપસમ્પન્નસ્સ દિન્નં ચીવરં અચ્છિન્દન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ.

૮૪૫. **સો વાતિ** યસ્સ ચીવરં દિન્નં, સો એવ વા ભિક્ખુ. તુટ્ઠો વા દુટ્ઠો વા સો દેતીતિ યોજના. **વિસ્સાસમેવ વાતિ** વિસ્સાસં કત્વા ગણ્હતોતિ યોજના.

૮૪૬. **એત્થાતિ** ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે.

ચીવરચ્છિન્દનકથાવણ્ણના.

૮૪૭. **વિઞ્ઞાપેત્વાતિ** વત્થવાયાપનં સન્ધાય યાચિત્વા. **છબ્બિધં સુત્તન્તિ પદભાજને** ‘‘ખોમં કપ્પાસિકં કોસેય્યં કમ્બલં સાણં ભઙ્ગ’’ન્તિ (પારા॰ ૬૩૮) આગતં છપ્પકારં સુત્તં. **કમ્બલન્તિ** એળકલોમસુત્તં. સાનુલોમાનિ છપ્પકારસુત્તાનિ હેટ્ઠા ચીવરવિનિચ્છયે વુત્તાનુસારેન વેદિતબ્બાનિ. ચીવરત્થં વત્થં ‘‘**ચીવર**’’ન્તિ વુત્તં. **તન્તવાયેહીતિ** કપ્પિયાકપ્પિયેહિ પેસકારેહિ. પોત્થકેસુ ‘‘**વાયાપેતું ન વટ્ટતી**’’તિ પાઠો દિસ્સતિ, ‘‘સચે’’તિ ઇમિના અયુજ્જમાનત્તા સો અપાઠો. ‘‘**વાયાપેતિ ન વટ્ટતી**’’તિ પાઠો યુજ્જતીતિ સચે વાયાપેતીતિ યોજના, અત્તનો અત્થાય યદિ વાયાપેય્યાતિ અત્થો.

૮૪૮. **તથા** અકપ્પિયો. કીદિસોતિ આહ ‘‘**અઞ્ઞાતકાદિકો**’’તિ. **અઞ્ઞાતકાદિકોતિ** અઞ્ઞાતકો આદિ યસ્સ સો અઞ્ઞાતકાદિકો. **આદિ**-સદ્દેન અપ્પવારિતો ગહિતો. યો ભિક્ખુ તન્તવાયસ્સ અઞ્ઞાતકો, તેન અપ્પવારિતો ચ, તસ્સ અઞ્ઞાતકાદિકો ભિક્ખુના વિઞ્ઞત્તો સો તન્તવાયો અકપ્પિયોતિ અત્થો.

૮૪૯. **અકપ્પિયેનાતિ** વિઞ્ઞાપિતેન. **વાયાપેન્તસ્સાતિ** એત્થ ‘‘પયોગે પયોગે દુક્કટં, પટિલાભેના’’તિ સેસો. યથાહ ‘‘વાયાપેતિ, પયોગે પયોગે દુક્કટં. પટિલાભેન નિસ્સગ્ગિય’’ન્તિ (પારા॰ ૬૩૮).

૮૫૦. કિત્તકે વીતે નિસ્સગ્ગિયં હોતીતિ આહ ‘‘**વિદત્થિમત્તે**’’તિઆદિ. **હત્થમત્તેતિ** રતનમત્તે. **પદભાજને** ‘‘પટિલાભેન નિસ્સગ્ગિય’’ન્તિ વુત્તં, ઇધ ‘‘વીતે નિસ્સગ્ગિય’’ન્તિ કસ્મા આહાતિ? **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા. તત્થાપિ તથા કસ્મા વુત્તન્તિ? તદનન્તરં અત્તનો સન્તકત્તા વીતવીતટ્ઠાનં પટિલદ્ધમેવ હોતિ, **પદભાજનેપિ** ઇમિના અધિપ્પાયેન પટિલાભેન નિસ્સગ્ગિયં વુત્તં, તસ્મા યાવ ચીવરં વડ્ઢતિ, તાવ ઇમિના પમાણેન આપત્તિયો વડ્ઢન્તિ. **ફલકેપિ ચાતિ** એત્થ **ફલકં** નામ તુરિવીતટ્ઠાનં, યત્થ સંહરિત્વા ઠપેન્તિ. ફલકે ફલકેપિ ચ નિસ્સગ્ગિયં વુત્તન્તિ યોજના.

૮૫૧. **તેનેવાતિ** વિઞ્ઞત્તતન્તવાયેનેવ. **કપ્પિયં સુત્તન્તિ** અવિઞ્ઞત્તિયા લદ્ધસુત્તં. કપ્પિયેન તન્તવાયેન અકપ્પિયસુત્તં વાયાપેન્તસ્સ તથેવ દુક્કટન્તિ યોજના.

૮૫૨. એકન્તરિકતો વા કપ્પિયાકપ્પિયેહેવ સુત્તેહિ વીતે દુક્કટન્તિ યોજના, અન્તરન્તરા અકપ્પિયસુત્તાનં પસારણેન, વાયનેન ચ દુક્કટં હોતીતિ અત્થો. દીઘતો વા તિરિયતો વા કપ્પિયાકપ્પિયેહેવ સુત્તેહિ વીતે દુક્કટન્તિ યોજના, દીઘતો કપ્પિયસુત્તં પસારેત્વા તિરિયં અકપ્પિયસુત્તેન વીતે દુક્કટં હોતીતિ અત્થો. **વાગ્ગહણેન** વુત્તવિપરિયાયતોપિ યોજેતબ્બં. દીઘતો અકપ્પિયસુત્તં પસારેત્વા તિરિયતો કપ્પિયસુત્તેન વીતેતિ અયમેત્થ વિપરિયાયો. **વીતેતિ** એત્થ ‘‘ફલકે ફલકે’’તિ અનુવત્તેતબ્બં.

૮૫૩. કપ્પિયાકપ્પિયેહિ તન્તવાયેહિ કપ્પિયાકપ્પિયસુત્તં મિસ્સેત્વા **કતે** વીતે ફલકે ફલકે **તસ્સ** ભિક્ખુસ્સ દુક્કટન્તિ યોજના. **વેતિ** નિપાતમત્તં, અથ વા વે તસ્મિં **કતે** વીતેતિ અત્થો.

૮૫૪-૫. **તે** કપ્પિયાકપ્પિયતન્તવાયા પરિચ્છેદં દસ્સેત્વા વારેનેવ અકપ્પિયસુત્તં સચે વિનન્તીતિ યોજના. અકપ્પિયેન તન્તવાયેન વીતે. છન્દાનુરક્ખનત્થં ‘‘**વિતે**’’તિ વુત્તં. **પમાણસ્મિન્તિ** વિકપ્પનુપગપચ્છિમપ્પમાણસ્મિં. **તદૂનેતિ** તતો વિકપ્પનુપગપચ્છિમપ્પમાણતો ઊને. **ઇતરેનાતિ** કપ્પિયતન્તવાયેન. **ઉભયત્થાતિ** પમાણસ્મિં, તદૂને ચ દુક્કટં એવાતિ યોજના.

૮૫૬. સચે કપ્પિયાકપ્પિયતન્તવાયા **દ્વેપિ** વેમં ઉભયકોટિયા **ગહેત્વા** એકતોવ વિનન્તિ વાતિ યોજના. તિરિયં સુત્તં પવેસેત્વા યેન આકોટેન્તો ઘનભાવં સમ્પાદેન્તિ, તં **વેમં** વુચ્ચતિ.

૮૫૭. **સબ્બત્થ ભેદે**તિ કપ્પિયાકપ્પિયસુત્તતન્તવાયેહિ કતે પમાણતદૂનએકન્તરિકદીઘતિરિયપ્પકારે સબ્બત્થ વારભેદે. **આપત્તિભેદો**તિ અકપ્પિયસુત્તેહિ આયામવિત્થારતો અકપ્પિયતન્તવાયેન વીતપ્પદેસે પમાણયુત્તે પાચિત્તિયં, ઇતરત્ર દુક્કટન્તિ ભેદો.

૮૫૮. **કપ્પિયો તન્તવાયો** નામ ઞાતકો વા પવારિતો વા કપ્પિયમૂલેન પયોજિતો વા.

૮૫૯. ‘‘અનાપત્તિ ચીવરં સિબ્બેતું, આયોગે, કાયબન્ધને, અંસબદ્ધકે, પત્તત્થવિકાય, પરિસ્સાવને, ઞાતકાનં, પવારિતાનં, અઞ્ઞસ્સત્થાય, અત્તનો ધનેના’’તિઆદિકં (પારા॰ ૬૪૦) અનાપત્તિવારં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અનાપત્તી**’’તિઆદિ. ઇધ નિદ્દિટ્ઠોવ લક્ખણેન અનિદ્દિટ્ઠમ્પિ વેદિતબ્બં. એત્થ ચીવરં સિબ્બેતું સુત્તં વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **ધનં** નામ તણ્ડુલાદિ કપ્પિયવત્થુ. ‘‘**પરિસ્સાવને**’’તિઆદીસુ નિમિત્તત્થે ભુમ્મં, પરિસ્સાવનાદિનિમિત્તં સુત્તઞ્ચ તન્તવાયે ચ વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ.

સુત્તવિઞ્ઞત્તિકથાવણ્ણના.

૮૬૦. **અપ્પવારિતઞ્ઞાતીન**ન્તિ અપ્પવારિતાનં અઞ્ઞાતીનં, ‘‘કીદિસેન તે ભન્તે ચીવરેન અત્થો, કીદિસં તે ચીવરં વાયાપેમી’’તિ (પારા॰ ૬૪૩) **પદભાજને** વુત્તનયેન અપ્પવારિતાનં અઞ્ઞાતીનન્તિ અત્થો. **સમેચ્ચા**તિ ઉપગન્ત્વા. **વિકપ્પ**ન્તિ વિસિટ્ઠં કપ્પં અધિકવિધાનં. **આપજ્જતી**તિ કરોતિ, ‘‘ઇદં ખો આવુસો ચીવરં મં ઉદ્દિસ્સ વિય્યતિ, આયતઞ્ચ કરોથ, વિત્થતઞ્ચ અપ્પિતઞ્ચ સુવીતઞ્ચ સુપ્પવાયિતઞ્ચ સુવિલેખિતઞ્ચ સુવિતચ્છિતઞ્ચ કરોથા’’તિઆદિના (પારા॰ ૬૪૨) નયેન દાયકાનં અધિપ્પાયતો અધિકતરઆયતાદિકરણત્થં વિધાનં કરોતીતિ વુત્તં હોતિ.

તત્થ **આયત**ન્તિ દીઘં. **વિત્થત**ન્તિ પુથુલં. **અપ્પિત**ન્તિ ઘનં. **સુવીત**ન્તિ સુટ્ઠુ વીતં સબ્બટ્ઠાનેસુ સમં કત્વા વીતં. **સુપ્પવાયિત**ન્તિ સુટ્ઠુ પવાયિતં સબ્બટ્ઠાને સમં કત્વા તન્તે પસારિતં. **સુવિલેખિત**ન્તિ લેખનિયા સુટ્ઠુ વિલિખિતં. **સુવિતચ્છિત**ન્તિ કોચ્છેન સુટ્ઠુ વિતચ્છિતં, સુવિનિદ્ધોતન્તિ અત્થો.

૮૬૧. સુત્તવડ્ઢનપ્પકારં દસ્સેતુમાહ ‘‘**દીઘાયતપ્પિતત્થાયા**’’તિ. તેન ચ **પદભાજને** ‘‘તસ્સ વચનેન આયતં વા વિત્થતં વા અપ્પિતં વા કરોતિ, પયોગે દુક્કટં, પટિલાભેન નિસ્સગ્ગિયં હોતી’’તિ (પારા॰ ૬૪૩) એતં આયતાદિત્તયમેવ વુત્તં. **સુત્તવડ્ઢનકે કતે**તિ એત્થ અનન્તરં વત્તબ્બેન ‘‘પયોગે દુક્કટં પટિલાભેના’’તિ પાઠસેસેન સહ યોજના કાતબ્બા, દાયકેહિ તુલયિત્વા દિન્નપ્પમાણતો સુત્તં વડ્ઢિતું તેન કતેન સબ્બેનાપિ પયોગેન ભિક્ખુનો દુક્કટઞ્ચ પટિલાભેન નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયઞ્ચ હોતીતિ અત્થો.

૮૬૨. ઞાતકાદીનં તન્તવાયેસુ ચીવરે વિકપ્પં આપજ્જન્તસ્સ અનાપત્તિં વિનિદ્દિસેતિ યોજના. **અત્તનો ધનેના**તિ એત્થ ‘‘પયોજિતેસૂ’’તિ સેસો, **તન્તવાયેસૂ**તિ એતસ્સ વિસેસનં. અત્તનો ધનેન પયોજિતેસુ તન્તવાયેસુ ચીવરે વિકપ્પં આપજ્જન્તસ્સ અનાપત્તિં વિનિદ્દિસેતિ યોજના, અત્તનો સન્તકં કપ્પિયવત્થું ગહેત્વા વિનન્તેસુ

વિકપ્પં આપજ્જન્તસ્સાતિ અત્થો. અઞ્ઞસ્સત્થાય વિનન્તેસુ વિકપ્પં આપજ્જન્તસ્સાતિ સહ પાઠસેસેન યોજના દટ્ઠબ્બા.

૮૬૩. મહગ્ઘં કત્તુકામિનો તન્તવાયેહિ અપ્પગ્ઘં વાયાપેન્તસ્સ અનાપત્તિં વિનિદ્દિસેતિ યોજના.

પેસકારકથાવણ્ણના.

૮૬૪. **વસ્સંવુત્થે ભિક્ખૂ ઉદ્દિસ્સા**તિ પુરિમિકાય વસ્સૂપગતે ભિક્ખૂ ઉદ્દિસિત્વા. પવારણાય પુબ્બેવ યં ચીવરં દીયતીતિ સમ્બન્ધો. ઇદં વુત્તં હોતિ – ''દસાહાનાગતં કત્તિકતેમાસિકપુણ્ણમ''ન્તિ (પારા॰ ૬૪૮) પાળિયં વુત્તં મહાપવારણાઉપોસથદિવસસ્સ પુરેતરમેવ પુબ્બકત્તિકમાસસ્સ જુણ્હપક્ખપઞ્ચમિયં યં ચીવરં ''અચ્ચેકચીવરં નામ સેનાય વા ગન્તુકામો હોતી''તિઆદિના (પારા॰ ૬૪૯) **પદભાજના**ગતેસુ ગમિકગિલાનગબ્ભિનિઅભિનવુપ્પન્નસદ્ધાદીસુ અઞ્ઞતરેન દૂતં પેસેત્વા વા અત્તના વા આગન્ત્વા ''વસ્સાવાસિકં દમ્મી''તિ વત્વા દિય્યતીતિ. **તં હોતચ્ચેકચીવર**ન્તિ તં અચ્ચાયિકચીવરં નામ હોતિ.

૮૬૫. **પુરે પવારણાયેવા**તિ મહાપવારણાય પુરેતરમેવ પઞ્ચમિતો પટ્ઠાય યસ્મિં કિસ્મિઞ્ચિ દિવસે. **ભાજેત્વા યદિ ગય્હતી**તિ એત્થ ''યેના''તિ ચ **ન કાતબ્બો**તિ એત્થ ''તેના''તિ ચ **કરોતિ ચે**તિ એત્થ ''સો વસ્સચ્છેદ''ન્તિ ચ સામત્થિયા લબ્ભતિ. ભાજેત્વા યદિ યેન ગય્હતિ, તેન વસ્સચ્છેદો ન કાતબ્બો. સો વસ્સચ્છેદં કરોતિ ચે, તં ભાજેત્વા ગહિતચીવરં સઙ્ઘિકં હોતીતિ યોજના, છિન્નવસ્સેન તં ચીવરં સઙ્ઘસ્સેવ દાતબ્બન્તિ વુત્તં હોતિ.

૮૬૬. ''**અન્તોસમયમેવા**''તિ ઇદં ''અધિટ્ઠેતી''તિઆદીહિ પદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **પદભાજને** ''ચીવરકાલસમયો નામ અનત્થતે કથિને વસ્સાનસ્સ પચ્છિમો માસો, અત્થતે કથિને પઞ્ચમાસા''તિ વુત્તસમયબ્ભન્તરેયેવ તં અચ્ચેકચીવરં.

૮૬૭. **કથિને તુ અનત્થતે**તિ યસ્મિં કથિનં અનત્થતં, તસ્મિં વિહારેતિ વુત્તં હોતિ. **તુ**-સદ્દો વિસેસત્થજોતકો. અનધિટ્ઠાય અવિકપ્પેત્વા પરિહરીયતિ એત્થ અચ્ચેકચીવરન્તિ **પરિહારો**, માસો, એકો ચ સો માસો ચાતિ **એકમાસો**, પુબ્બકત્તિકમાસસ્સ પાટિપદદિવસતો પટ્ઠાય યાવ અપરકત્તિકમાસસ્સ પુણ્ણમી, અયં ચીવરકાલસમયોતિ વુત્તો માસો. દસન્નં અહાનં સમાહારો **દસાહં**, તં પરમં અધિકં એતસ્સાતિ **દસાહપરમો**, માસો. ''દસાહાનાગતં કત્તિકતેમાસિકપુણ્ણમ''ન્તિ (પારા॰ ૬૪૮) **પાળિયં** વુત્તપુબ્બકત્તિકપુણ્ણમિપરિયન્તદસાહાધિકોતિ અત્થો. કથિને અનત્થતે તુ દસાહપરમો એકમાસોવ તસ્સ અચ્ચાયિકવત્થસ્સ પરિહારો મતોતિ યોજના.

૮૬૮. **અત્થતે કથિને**તિ કથિનત્થતવિહારેતિ વુત્તં હોતિ. તસ્સ અચ્ચાયિકવત્થસ્સાતિ સમ્બન્ધો. દસાહપરમા પઞ્ચ માસાતિ સમ્બન્ધો. અનત્થતકથિને વિહારે યથાવુત્તચીવરકાલસમયસઙ્ખાતવસ્સાનાવસાનમાસો ચ કથિનુદ્ધારદિવસસઙ્ખાતપચ્છિમકત્તિકકાળપક્ખપાટિપદતો યાવ ફગ્ગુનમાસપુણ્ણમી, તાવ હેમન્તા ચત્તારો માસા ચાતિ **પઞ્ચ માસા**. **પકાસિતા**તિ ''અનત્થતે કથિને વસ્સાનસ્સ પચ્છિમો માસો, અત્થતે કથિને પઞ્ચ માસા''તિ (પારા॰ ૬૪૯) દીપિતા. **દસાહપરમા**તિ વુત્તત્થોયેવ. અત્થતે કથિને દસાહપરમા પઞ્ચ માસા **તસ્સ** અચ્ચાયિકવત્થસ્સ **પરિહારો** કાલોતિ મુનિન્દેન પકાસિતાતિ યોજના.

અયમુભયત્થ વુત્તા દસાહપરમતા **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અનત્થતે કથિને એકાદસદિવસાધિકો માસો, અત્થતે કથિને એકાદસદિવસાધિકા પઞ્ચ માસા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૫૦) વુત્તપાઠેન યથા ન વિરુજ્ઝતિ, તથા વિચારેત્વા ગહેતબ્બા. એવઞ્હિ પાઠે સતિ ન વિરુજ્ઝતિ –

‘‘તસ્સચ્ચાયિકવત્થસ્સ , કથિને તુ અનત્થતે;
પરિહારેકમાસેકા-દસાહપરમો મતો.

અત્થતે કથિને તસ્સ, પઞ્ચ માસા પકાસિતા;
પરિહારો દિનેનેકા-દસાહપરમા પના’’તિ.

૮૬૯. પઠમેન કથિનેનાતિ યોજના. ‘‘અક્રિયં અચિત્ત’’ન્તિ પદચ્છેદો. **અક્રિયન્તિ** અન્તોસમયે અધિટ્ઠાનાદિઅકરણં.

અચ્ચેકચીવરકથાવણ્ણના.

૮૭૦-૧. **ભિક્ખૂતિ** સાસઙ્કસમ્મતે સપ્પટિભયે આરઞ્ઞકસેનાસને વસન્તં ભિક્ખુમાહ. યથાહ ‘‘યાનિ ખો પન તાનિ આરઞ્ઞકાનિ સેનાસનાનિ સાસઙ્કસમ્મતાનિ સપ્પટિભયાનિ, તથારૂપેસુ ભિક્ખુ સેનાસનેસુ વિહરન્તો’’તિ (પારા॰ ૬૫૩). પુબ્બકત્તિકપુણ્ણમં વસિત્વાતિ સમ્બન્ધો. **પુબ્બકત્તિકપુણ્ણમા** નામ અસ્સયુજમાસસ્સ જુણ્હપક્ખપન્નરસી, એત્થ પન સહચરિયનયેન તદુપલક્ખિતા પુરિમિકા તયો વસ્સાનમાસા વુચ્ચન્તિ. **પુણ્ણમન્તિ** એત્થ વાસકિરિયાય અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. પુરિમિકાય વસ્સં ઉપગન્ત્વા અચ્છિન્નવસ્સો હુત્વા તયો માસે વસિત્વાતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘યસ્મા પન યો વસ્સં ઉપગન્ત્વા યાવ પઠમકત્તિકપુણ્ણમં વસતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૫૩-૬૫૪).

‘‘**ચીવર**’’ન્તિ તિણ્ણં ચીવરાનં અઞ્ઞતરં વુચ્ચતિ. ગામે ઠપેત્વાતિ સમ્બન્ધો, એત્થ ‘‘કત્તિકપુણ્ણમ’’ન્તિ ચ ‘‘આકઙ્ખમાનો’’તિ ચ સેસો, અપરકત્તિકમાસે કત્તિકચોરભયેન ચીવરં પટિસામેતુકામો ભિક્ખુ આરઞ્ઞકસેનાસનસ્સ સામન્તા ગોચરગામે નિક્ખિપિત્વાતિ અત્થો. યથાહ ‘‘ઉપવસ્સં ખો પન કત્તિકપુણ્ણમં…પે॰… આકઙ્ખમાનો તિણ્ણં ચીવરાનં અઞ્ઞતરં ચીવરં અન્તરઘરે નિક્ખિપેય્યા’’તિ (પારા॰ ૬૫૩).

‘‘**સમન્તા ગોચરગામે**’’તિ ઇદં ‘‘અન્તરઘરે નિક્ખિપેય્યાતિ સમન્તા ગોચરગામે નિક્ખિપેય્યા’’તિ (પારા॰ ૬૫૪) **પદભાજને** વુત્તત્તા વુત્તં. ‘‘**અપરકત્તિકમાસે**’’તિ ચ ‘‘કત્તિકપુણ્ણમન્તિ કત્તિકચાતુમાસિની વુચ્ચતી’’તિ (પારા॰ ૬૫૪) **પદભાજનિય**વસેન વુત્તં. ઇધાપિ હિ ‘‘કત્તિકપુણ્ણમ’’ન્તિ અપરકત્તિકજુણ્હપક્ખપન્નરસિયા વુચ્ચમાનાયાપિ સહચરિયનયેન તંસહચરિતો ચતુત્થો માસો વુત્તો.

એત્તાવતા પુરિમિકાય વસ્સં ઉપગન્ત્વા મહાપવારણાય પવારેત્વા વુત્તલક્ખણે આરઞ્ઞકસેનાસને વસન્તસ્સ આરઞ્ઞકસ્સ ભિક્ખુનો પચ્છિમકત્તિકમાસે કત્તિકચોરભયે સતિ તિણ્ણં ચીવરાનં અઞ્ઞતરં ગોચરગામે ઠપેત્વા આરઞ્ઞકઙ્ગં પૂરયતો ચીવરેન વિપ્પવાસો તસ્મિં માસે ન હોતીતિ અનુઞ્ઞાતભાવો દીપિતો. તદેવ પકાસેતું નિક્ખેપોપાયસન્દસ્સનમુખેન વક્ખતિ ‘‘કત્તિકેયેવ માસસ્મિં…પે॰… વટ્ટતી’’તિ.

ઇદાનિ અસ્મિંયેવ માસે તતો અઞ્ઞત્થ તસ્સ ભિક્ખુનો કેનચિ કરણીયેન ગચ્છતો ગામે ઠપિતેન તેન ચીવરેન વિપ્પવસતો નિદ્દોસભાવં અનુજાનન્તેન ભગવતા ''સિયા ચ તસ્સ ભિક્ખુનો...પે॰... તેન ચીવરેન વિપ્પવસિતબ્બ''ન્તિ (પારા॰ ૬૫૩) વુત્તમત્થં દસ્સેતુમાહ ''**પચ્ચયે...પે॰... સમ્મુતિ**''ન્તિ. **પચ્ચયે સતિ તાદિસે**તિ ''સિયા પચ્ચયો, સિયા કરણીય''ન્તિ (પારા॰ ૬૫૪) વચનતો તાદિસે કિચ્ચે સતીતિ અત્થો. **છારત્તપરમ**ન્તિ છ રત્તિયો પરમા યસ્સ વાસકમ્મસ્સ તં છારત્તપરમં, કિરિયાવિસેસનં, છારત્તપરમં વાસકમ્મં કાતબ્બન્તિ અત્થો. **તેન વિના વસિતબ્બ**ન્તિ ગામે નિક્ખિત્તેન તેન ચીવરેન વિના તમ્હા આવાસા અઞ્ઞત્થ વસિતબ્બં. તદેવ પાકટં કાતું વક્ખતિ ''અઞ્ઞત્થેવ વસન્તસ્સ, છારત્તપરમં મત''ન્તિ.

તતોતિ છારત્તતો. **ઉત્તરિ વસતો**તિ સત્તમં અરુણં ઉટ્ઠાપેત્વા વસન્તસ્સાતિ અત્થો. યથાહ ''તતો ચે ઉત્તરિ વિપ્પવસેય્યાતિ સત્તમે અરુણુગ્ગમને નિસ્સગ્ગિય''ન્તિ (પારા॰ ૬૫૪). **દોસો**તિ નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયં. ''**વિના સઙ્ઘસ્સ સમ્મુતિ**''ન્તિ ઇમિના કિં વુત્તં હોતિ? ઉદોસિતસિક્ખાપદે અનુપઞ્ઞત્તિં કત્વા કોસમ્બિયં ગિલાનભિક્ખુનો ''અનુજાનામિ ભિક્ખવે ગિલાનસ્સ ભિક્ખુનો તિચીવરેન અવિપ્પવાસસમ્મુતિં દાતુ''ન્તિ (પારા॰ ૪૭૩) અનુઞ્ઞાતત્તા ગિલાનસ્સ ભિક્ખુનો સઙ્ઘેન ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય પુરિમમેવ યા અવિપ્પવાસસમ્મુતિ દિન્ના, તં વિનાતિ વુત્તં હોતિ. તેન લદ્ધસમ્મુતિકેન યાવ રોગો વૂપસમ્મતિ, તાવ ચિરમ્પિ તેન ચીવરેન વિના વસિતું વટ્ટતીતિ અધિપ્પાયો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''અઞ્ઞત્ર ભિક્ખુસમ્મુતિયાતિ યા ઉદોસિતસિક્ખાપદે કોસમ્બકસમ્મુતિ અનુઞ્ઞાતા, તસ્સા સમ્મુતિયા અઞ્ઞત્ર. સચે સા લદ્ધા હોતિ, છારત્તાતિરેકમ્પિ વિપ્પવસિતું વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૫૩-૬૫૪).

૮૭૨-૩. ચીવરનિક્ખેપં દસ્સેતુમાહ ''**કત્તિકેયેવ...પે॰... પકાસિતો**''તિ. **કત્તિકેયેવ માસસ્મિ**ન્તિ ચતુન્નં વસ્સાનાનં માસાનં પચ્છિમે કત્તિકમાસેયેવ ઇદમેકઙ્ગં. **પઠમાય પવારિતો**તિ દુતિયમઙ્ગં, ઇધ પઠમાય વસ્સૂપનાયિકાય વસ્સં ઉપગન્ત્વા પવારિતોતિ યોજના, મહાપવારણાય પવારિતોતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''પુરિમિકાય ઉપગન્ત્વા મહાપવારણાય પવારિતો હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૫૩-૬૫૪). **પચ્છિમેન પમાણેન યુત્તે**તિ તતિયમઙ્ગં. **સેનાસને**તિ એતસ્સ વિસેસનં. ઇહ આરઞ્ઞકસેનાસનસ્સ **પચ્છિમપ્પમાણં** નામ પાકારેન વા વતિયા વા પરિખાય વા પરિક્ખિત્તસ્સ ગામસ્સ ઇન્દખીલસઙ્ખાતગામદ્વારકોટ્ઠકુમ્મારતો વા અપરિક્ખિત્તસ્સ ગામસ્સ પરિક્ખેપારહટ્ઠાનસઙ્ખાતે પરિયન્તગેહસ્સ ઉપચારે ઠિતસ્સ થામમજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ બલપ્પમાણેન વિસ્સટ્ઠલેડ્ડુપાતદ્વયતો વા પટ્ઠાય પરિક્ખિત્તસ્સ વિહારસ્સ સપરિક્ખેપં વા અપરિક્ખિત્તસ્સ વિહારસ્સ યસ્સં દિસાયં ગામો હોતિ, તત્થ ગામપરિયન્તસેનાસનં વા ચેતિયં વા બોધિં વા અવધિં કત્વા વિહારગમનીયેન પકતિમગ્ગેન વિદત્થિગમ્ભીરં આરોપિતેન આચરિયધનુના પમિતપઞ્ચધનુસતપમાણદૂરન્તિ સઙ્ખેપતો ગહેતબ્બં.

સાસઙ્કસમ્મતેતિ ચતુત્થમઙ્ગં, ''ઇહ સપ્પટિભયે''તિ સેસો. ''સાસઙ્કસમ્મતાનિ સપ્પટિભયાની''તિ (પારા॰ ૬૫૩) હિ પાળિ. ઇદં દ્વયમ્પિ ''સેનાસને''તિ એતસ્સ વિસેસનં. આરામઆરામૂપચારેસુ ચોરાનં નિસિન્નસયિતટ્ઠિતભુત્તપીતટ્ઠાનાદીનં દિસ્સમાનતાય આસઙ્કાસહિતે તત્થેવ આરામાદીસુ પહટમારિતવિલુત્તમનુસ્સાનં દિસ્સમાનતાય વિસેસેન સહભયતાય **સપ્પટિભયે** આરઞ્ઞકે સેનાસનેતિ અત્થો. **વસન્તો** ભિક્ખુ. **વસન્તોવા**તિ એત્થ **એવ**કારો અટ્ઠાનપ્પયુત્તો. તસ્મા તતો આનેત્વા ચતુરઙ્ગસમાયોગે એવાતિ યોજેતબ્બો. **ચતુરઙ્ગસમાયોગે એવા**તિ યથાવુત્તાનં ચતુન્નં અઙ્ગાનં સમાયોગે સન્નિપાતે સતિ એવ. એત્થ **એવ**કારેન તસ્સ અઙ્ગસ્સ અભાવે અલબ્ભમાનતં દીપેતિ. **પકાસિતો**તિ ''તત્રાયં અઙ્ગસમ્પત્તી''તિઆદિકાય (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૫૩-૬૫૪) **અટ્ઠકથાય** વુત્તો.

૮૭૪. **તં** ચીવરં. **માસમેક**ન્તિ વસ્સાનસ્સ પચ્છિમમાસસઙ્ખાતં એકં માસં. યો ગામો સચે પુરિમબદ્ધાય અવિપ્પવાસસીમાય અન્તો હોતિ, તત્થ માસતો અતિરેકમ્પિ ઠપેતું વટ્ટતીતિ (વજિર॰ ટી॰ પારાજિક ૬૫૩ અત્થતો સમાનં) **વજિરબુદ્ધિ**ત્થેરેન વુત્તં.

૮૭૫. **અઞ્ઞત્થે**વાતિ યસ્સ આરઞ્ઞકસેનાસનસ્સ ગોચરગામે ચીવરં નિક્ખિત્તં, તતો આરઞ્ઞકસેનાસનતો બહિ એવ. **અયં અધિપ્પાયો**તિ ''યં ગામ''ન્તિઆદિકાય દિયડ્ઢગાથાય પટિપાદિતત્થદ્વયસઙ્ખાતો અધિપ્પાયો. **અસ્સા**તિ સાસઙ્કસિક્ખાપદસ્સ. એવં ઇમિના સિક્ખાપદેન ''ચીવરેન વિના કત્તિકમાસે અરઞ્ઞે વસેય્યા''તિ અનુઞ્ઞાતત્તા ''છારત્તપરમં તેન ભિક્ખુના તેન ચીવરેન વિપ્પવસિતબ્બ''ન્તિ (પારા॰ ૬૫૩) ઇમિના ગોચરગામે તં ઠપેત્વા તસ્મિં આરઞ્ઞકાવાસે વસિત્વા કેનચિ કરણીયેન તતો આવાસતો ગન્ત્વા બહિ વસતો દિવસપરિચ્છેદસ્સ વિઞ્ઞાયમાનત્તાયેવાહ ''**પટિચ્છન્નો પકાસિતો**''તિ.

૮૭૬. ''સચે ગોચરગામતો પુરત્થિમાય દિસાય સેનાસનં, અયઞ્ચ પચ્છિમં દિસં ગતો હોતી''તિઆદિના (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૫૬) **અટ્ઠકથાયં** કથિતનિયામેન વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**સેનાસનમથાગન્ત્વા**''તિઆદિ. **સેનાસન**ન્તિ અત્તના નિવુત્થં આરઞ્ઞકસેનાસનં. **આગન્ત્વા**તિ બહિ ગતટ્ઠાનતો આગન્ત્વા. ગોચરગામે ચીવરં નિક્ખિપિત્વા તતો પુરત્થિમાય દિસાય આરઞ્ઞકસેનાસને વિહરતો વિહારા નિક્ખમ્મ તતો ગોચરગામતો પચ્છિમદિસાય દૂરટ્ઠાનં ગતસ્સ આગતટ્ઠાનતો તં સેનાસનં આગન્ત્વા વિદૂરત્તા સત્તમં અરુણં ઉટ્ઠાપેતું અસક્કોન્તસ્સ ભિક્ખુનો કિં વિહિતન્તિ અયમેત્થ યોજના.

૮૭૭. **ગામસીમમ્પિ વાગન્ત્વા**તિ યત્થ ચીવરં નિક્ખિત્તં, તં ગામસીમમ્પિ પુરારુણાયેવ આગન્ત્વા. **યત્થ કત્થચી**તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૫૬) સભાદેવાલયદ્વારકોટ્ઠકાદીસુ યત્થ કત્થચિ કપ્પિયટ્ઠાને . ''યત્થ કત્થચી''તિ સામઞ્ઞેન વુત્તત્તા તસ્સા ગામસીમાય અન્તો આરઞ્ઞકઙ્ગારક્ખનારહં દૂરટ્ઠાનં લદ્ધં ચે, અઙ્ગભેદં અકત્વા તત્થ અરુણં ઉટ્ઠાપેતબ્બં. ધુતઙ્ગે વિજ્જમાનેપિ આપત્તિં અનાપજ્જિતું અન્તોગામેપિ અરુણં ઉટ્ઠાપેત્વા ચીવરપવત્તિયેવ ઞાતબ્બા. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ગામસીમમ્પિ ઓક્કમિત્વા સભાયં વા યત્થ કત્થચિ વા વસિત્વા ચીવરપ્પવત્તિં ઞત્વા પક્કમિતું વટ્ટતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૫૬).

૮૭૮. **એવઞ્ચાપિ અસક્કોન્તો**તિ અઙ્ગભેદં અકત્વા, કત્વા વા અન્તોગામસીમાય અરુણં ઉટ્ઠાપેતુમ્પિ ગન્તું અસક્કોન્તો. **ઞત્વા**તિ અત્તનો ચીવરસ્સ ઠપિતટ્ઠાનં સલ્લક્ખેત્વા. **તત્થે**વાતિ એત્થ ''ઠિતો''તિ લબ્ભતિ. **ખિપ્પ**ન્તિ સીઘં, પુરારુણાતિ વુત્તં હોતિ. અતિરેકે ઠાનેતિ યોજના, યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''અતિરેકચીવરટ્ઠાને ઠસ્સતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૬૫૬), ''અતિરેકચીવરટ્ઠાને તિટ્ઠતી''તિ ચિન્તેત્વાતિ અત્થો.

૮૭૯. **વિસ્સજ્જેતી**તિ સત્તમઅરુણુટ્ઠાનતો પુરેતરમેવ અઞ્ઞસ્સ દેતિ. ઉપરિપિ એવમેવ વત્તબ્બં.

૮૮૦. **સાસઙ્કસમ્મતે** એવંનામકે સિક્ખાપદે સમુટ્ઠાનાદયો સબ્બે તેન દુતિયેન કથિનેન સમા ઇતિ મુનિન્દેન **મતા** અનુમતા અનુઞ્ઞાતાતિ યોજના.

સાસઙ્કકથાવણ્ણના.

૮૮૧. **જાનન્તિ** "સઙ્ઘસ્સ દેમા"તિ વચનેન પરિણામિતભાવં યેન કેનચિ આકારેન જાનન્તો. યથાહ **પદભાજને** "સામં વા જાનાતી"તિઆદિ (પારા॰ ૬૫૯). **પરિણતન્તિ** એત્થ **પદભાજને** "પરિણતં નામ 'દસ્સામ કરિસ્સામા'તિ વાચા ભિન્ના હોતી"તિ વુત્તનિયામેન સઙ્ઘસ્સ પરિણતન્તિ અત્થો. **લાભન્તિ** લભિતબ્બં ચીવરાદિ યં કિઞ્ચિ. યથાહ "લાભો નામ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારા, અન્તમસો ચુણ્ણપિણ્ડોપિ દન્તકટ્ઠમ્પિ દસિકસુત્તમ્પી"તિ. **અત્તનો પરિણામેય્યા**તિ "બહૂ આવુસો સઙ્ઘસ્સ દાયકા, બહૂ સઙ્ઘસ્સ ભત્તા, મયં તુમ્હે નિસ્સાય તુમ્હે સમ્પસ્સન્તા ઇધ વિહરામ. તુમ્હે ચે અમ્હાકં ન દસ્સથ, અથ કો ચરહિ અમ્હાકં દસ્સતિ. દેથાવુસો અમ્હાકં ઇમાનિ ચીવરાની"તિ (પારા॰ ૬૫૭) પાળિયા આગતનયેન અત્તનો પરિણામેય્યાતિ વુત્તં હોતિ. **તસ્સ નિસ્સગ્ગિયન્તિ** એત્થ "પયોગે દુક્કટં, પટિલાભેના"તિ સેસો. **નિસ્સગ્ગિયન્તિ** ઇદં પરિણતે પરિણતસઞ્ઞિં સન્ધાય વુત્તં. વેમતિકસ્સ પન દુક્કટં હોતિ. યથાહ "પરિણતે વેમતિકો અત્તનો પરિણામેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા"તિ. અપરિણતસઞ્ઞિનો અનાપત્તિ. યથાહ "પરિણતે અપરિણતસઞ્ઞી અત્તનો પરિણામેતિ, અનાપત્તી"તિ.

૮૮૨. "**અઞ્ઞસ્સ દેહી**"**તિ સચે પરિણામેતી**તિ તથા સઙ્ઘસ્સ પરિણતભાવં જાનન્તો "અઞ્ઞસ્સ દેહી"તિ યદિ પરિણામેતિ. **સુદ્ધિકં પાચિત્તિયન્તિ** નિસ્સજ્જિતબ્બવત્થુરહિતં કેવલં પાચિત્તિયમત્તન્તિ અત્થો. **સુદ્ધચિત્તેના**તિ સવાસનાનવસેસકિલેસપ્પહાનેન પરિસુદ્ધચિત્તેન ભગવતા. **પાચિત્તિયમુદીરિતન્તિ** પાચિત્તિયેસુ અટ્ઠમસ્સ **સહધમ્મિકવગ્ગસ્સ** અવસાને "યો પન ભિક્ખુ જાનં સઙ્ઘિકં લાભં પરિણતં પુગ્ગલસ્સ પરિણામેય્ય, પાચિત્તિય"ન્તિ (પાચિ॰ ૪૯૦) દેસિતં.

૮૮૩. **એકં ચીવરન્તિ** સઙ્ઘસ્સ પરિણતચીવરતો એકં ચીવરં. **ચીવરં વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દો પચ્ચયન્તરવિકપ્પત્થો. **વા પના**તિ એત્થ **વા**-સદ્દો અત્થવિકપ્પત્થો. એકં ચીવરં વા અઞ્ઞં વા પચ્ચયં પરસ્સ, એકં પન અત્તનો વા પરિણામેય્ય ચેતિ યોજના. **સદ્ધિન્તિ** એકતો, એકક્ખણેતિ વુત્તં હોતિ. દ્વે પાચિત્તિયો સદ્ધિં સિયુન્તિ યોજના, અઞ્ઞસ્સ પરિણામનેન સુદ્ધપાચિત્તિયઞ્ચ અત્તનો પરિણામનેન નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયઞ્ચાતિ દ્વે પાચિત્તિયો એકક્ખણે હોન્તીતિ અત્થો.

૮૮૪. પરિણામેત્વા ઠપિતે વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા પરિચ્ચજિત્વા દિન્ને વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**સઙ્ઘસ્સા**"તિઆદિ. "**પરાજયો**"તિ ઇદં પાદપ્પહોનકં વત્થું સન્ધાય વુત્તં. યથાવત્થુવસેન પન દુક્કટથુલ્લચ્ચયાપિ વત્તબ્બા.

૮૮૫. અઞ્ઞસ્સ ચેતિયસ્સ **પોણં** પરિણતં અઞ્ઞસ્સ ચેતિયસ્સ વા સઙ્ઘસ્સ વા પુગ્ગલસ્સ વાપિ પન પરિણામેય્યાતિ યોજના. **સઙ્ઘસ્સ પુગ્ગલસ્સા**તિ પદદ્વયેપિ એવમેવ યોજેતબ્બં. યથાહ "સઙ્ઘસ્સ પરિણતં અઞ્ઞસઙ્ઘસ્સ વા ચેતિયસ્સ વા પુગ્ગલસ્સ વા પરિણામેતિ , આપત્તિ દુક્કટસ્સા"તિઆદિ (પાચિ॰ ૪૯૨). અઞ્ઞસ્સ પુગ્ગલસ્સ પોણં અઞ્ઞસ્સ પુગ્ગલસ્સ પરિણામેય્યાતિ.

૮૮૬. ઇમસ્સ સબ્બસત્તવિસયતં દસ્સેતુમાહ "**યો પના**"તિઆદિ.

૮૮૭. **ઇદં** પરિણતસિક્ખાપદં. **તિસમુટ્ઠાનન્તિ** કાયચિત્તવાચાચિત્તકાયવાચાચિત્તસઙ્ખાતેહિ તીહિ સચિત્તકસમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠાનતો તિસમુટ્ઠાનં. પરિણામનપચ્ચયા આપજ્જિતબ્બતો **ક્રિયં**. સઙ્ઘાદીનં પરિણતન્તિસઞ્ઞાય અભાવેન વિમુચ્ચનતો **સઞ્ઞાવિમોક્ખં**. કાયવિઞ્ઞત્તિવચીવિઞ્ઞત્તીહિ પરિણામેતબ્બતો **કાયકમ્મં વચીકમ્મં**.

પરિણતકથાવણ્ણના.

પત્તવગ્ગો તતિયો.

૮૮૮. યે ઇમં વિનિચ્છયં તરન્તિ, તે પઞ્ઞત્તિમહાસમુદ્દં તરન્તીતિ યોજના. પઞ્ઞત્તિસઙ્ખાતં વિનયપિટકમેવ મહાસમુદ્દો વિયાતિ **પઞ્ઞત્તિમહાસમુદ્દો**, તં. એવં સમુદાયં દસ્સેત્વા તદવયવે દસ્સેતુમાહ “**નેકા**”તિઆદિ. નેકાનિ નાનપ્પકારાનિ વત્તાનિ સેનાસનવત્તાદીનિ ખન્ધકાગતાનિ ઉગ્ગા ઉત્તુઙ્ગા તરઙ્ગમાલા મહાવીચિપરમ્પરા યસ્સાતિ વિગ્ગહો, નાનપ્પકારખન્ધકવત્તસઙ્ખાતમહાતરઙ્ગપરમ્પરાય સજ્જિતન્તિ અત્થો. સીલં પાતિમોક્ખસંવરાદિકમેવ અન્તો વેલાવલયો યસ્સ સો **સીલન્તો**, તં, પાતિમોક્ખસંવરસીલાદિચતુપારિસુદ્ધિસીલમેવ પટિપાદેતબ્બતાય અન્તં વેલાવલયભૂતન્તિ અત્થો. આપત્તિયો સત્તાપત્તિક્ખન્ધા, સીલાચારદિટ્ઠિઆજીવવિપત્તિયો ચ ગાહકા મકરાદયો યસ્સાતિ વિગ્ગહો, સીલાચારાજીવદિટ્ઠિસમ્પત્તિસઙ્ખાતમુદુસત્તનાસકઆપત્તિવિપત્તિસઙ્ખા-તમાતઙ્ગમકરાદિચણ્ડસત્તવન્તન્તિ અત્થો. એવં અયં ગાથા સમુદાયાવયવાનં સબ્બેસમેવ રૂપકાલઙ્કારેન વિરચિતાતિ દટ્ઠબ્બા.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

નિસ્સગ્ગિયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

પાચિત્તિયકથાવણ્ણના

૮૮૯. એવં નાતિવિત્થારસઙ્ખેપતો નિસ્સગ્ગિયવિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ તદનન્તરં નિદ્દિટ્ઠસ્સ પાચિત્તિયકણ્ડસ્સ વિનિચ્છયં દસ્સેતું "**સમ્પજાનમુસાવાદે**"તિઆદિ આરદ્ધં. **સમ્પજાનમુસાવાદે**તિ અત્તનો વચનસ્સ મુસાભાવં ઞત્વા, અદિટ્ઠં ''દિટ્ઠ''ન્તિઆદિના નયેન મુસાવાદે સમ્પજાનન્તસ્સ મુસાભણનેતિપિ અત્થો ગહેતબ્બો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''જાનિત્વા જાનન્તસ્સ ચ મુસાભણને''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨). ''મુસાવાદે''તિ હિ નિમિત્તત્થે ભુમ્મં, મુસાવાદનિમિત્તન્તિ અત્થો.

દવા ભણન્તસ્સાતિ યોજના. અનુપપરિક્ખિત્વા વેગેન દિટ્ઠમ્પિ ''અદિટ્ઠં મે''તિ વદન્તસ્સાતિ અત્થો. યથાહ ''દવા ભણતિ નામ સહસા ભણતી''તિ પદભાજની**અટ્ઠકથાયં** ''સહસા ભણતીતિ અવીમંસિત્વા અનુપધારેત્વા વેગેન દિટ્ઠમ્પિ 'અદિટ્ઠં મે'તિ ભણતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧). **રવા ભણન્તસ્સા**તિ ''ચીવર''ન્તિ વત્તુકામસ્સ ''ચીર''ન્તિ વચનં વિય મન્દત્તા મોમૂહત્તા ''અઞ્ઞં ભણિસ્સામી''તિ અઞ્ઞં ભણન્તસ્સ. યથાહ ''રવા ભણતિ નામ 'અઞ્ઞં ભણિસ્સામી'તિ અઞ્ઞં ભણતી''તિ.

૮૯૦. **અઞ્ઞત્થા**તિ ચતુત્થપારાજિકાદીસુ. અત્તના અલદ્ધં ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં ''લદ્ધં મયા''તિ મુસા યસ્સ ભણતિ, તેન તઙ્ખણમેવ સુત્વા તદત્થે ઞાતે પારાજિકસ્સ, અઞ્ઞાતે કાલન્તરેન ઞાતે ચ પરિયાયવચને ચ ઞાતે થુલ્લચ્ચયસ્સ, પરિયાયવચને અવિઞ્ઞાતે દુક્કટસ્સ, દુટ્ઠદોસસિક્ખાપદે પારાજિકં અનાપન્નસ્સ ''આપન્નો''તિ મુસાભણને સઙ્ઘાદિસેસસ્સ, ઓમસવાદસિક્ખાપદે દુબ્ભાસિતસ્સ ચ વુત્તત્તા આહ "**મુસાવાદસ્સ કારણા પઞ્ચ આપત્તિયો**"તિ. ઇમાય પાચિત્તિયા સદ્ધિં છ આપત્તિક્ખન્ધા હોન્તિ.

સમ્પજાનમુસાવાદકથાવણ્ણના.

૮૯૧-૩. વુત્તેસુ જાતિઆદીસુ દસસુ અક્કોસવત્થૂસૂતિ યોજના, **પદભાજને** વુત્તેસુ જાતિનામગોત્તકમ્મસિપ્પઆબાધલિઙ્ગકિલેસઆપત્તિઅક્કોસાનં વસેન દસસુ અક્કોસવત્થૂસૂતિ અત્થો . તેસુ કિલેસં વિના સબ્બેતે હીનુક્કટ્ઠવસેન દ્વિપ્પકારા હોન્તિ. યથાહ **પદભાજને** ''જાતિ નામ દ્વે જાતિયો હીના ચ જાતિ ઉક્કટ્ઠા ચ જાતી''તિઆદિ.

તત્થ ચણ્ડાલાદિજાતિ હીના, ખત્તિયબ્રાહ્મણજાતિયો ઉક્કટ્ઠા. નામેસુ અવકણ્ણકજવકણ્ણકાદિનામાનિ દાસનામત્તા હીનાનિ, બુદ્ધરક્ખિતાદિનામાનિ ઉક્કટ્ઠાનિ. કોસિયાદિગોત્તં હીનં, ગોતમાદિગોત્તં ઉક્કટ્ઠં. કમ્મેસુ વડ્ઢકિમણિકારાદિકમ્માનિ હીનાનિ, કસિવાણિજ્જાગોરક્ખકમ્માનિ ઉક્કટ્ઠાનિ. સિપ્પેસુ નળકારકુમ્ભકારાદિસિપ્પં હીનં, મુદ્દાગણનાદિસિપ્પં ઉક્કટ્ઠં. આબાધેસુ સબ્બેપિ આબાધા હીના, અપિચ મધુમેહો પીળાજનકત્તાભાવા ઉક્કટ્ઠો. લિઙ્ગેસુ અતિદીઘતાદયો હીના, નાતિદીઘતાદયો ઉક્કટ્ઠા. સબ્બેપિ કિલેસા હીના. સબ્બાપત્તિયોપિ હીના, અપિચ સોતાપત્તિસમાપત્તિ ઉક્કટ્ઠા. અક્કોસેસુ ''ઓટ્ઠોસિ મેણ્ડોસિ ગોણોસી''તિઆદિકો હીનો, ''પણ્ડિતોસિ બ્યત્તોસી''તિઆદિકો ઉક્કટ્ઠો.

અઞ્ઞત્રઞ્ઞાપદેસેનાતિ પરિયાયકથનેન વિના. **ઓમસન્તસ્સા**તિ વચનપતોદેન ઓવિજ્ઝન્તસ્સ. **સમ્બુદ્ધેન પકાસિતા**તિ ''ચણ્ડાલોસિ વેનોસિ નેસાદોસિ રથકારોસિ પુક્કુસોસી'તિ ભણતિ, આપત્તિ વાચાય વાચાય

પાચિત્તિયસ્સા''તિ સામં સબ્બધમ્માવબોધતો ''સમ્બુદ્ધો''તિ પઞ્ઞાતેન ભગવતા દેસિતા.

૮૯૪. **તેહેવા**તિ જાતિઆદીહિ અક્કોસવત્થૂહેવ. અઞ્ઞાપદેસેન ભૂતેન વા...પે॰... આપન્નમેવ વા અનુપસમ્પન્નં અક્કોસન્તસ્સ દુક્કટં સમ્બુદ્ધેન પકાસિતન્તિ સમ્બન્ધો. ઇધ ભૂતાભૂતપદાનિ **તેહી**તિ અપેક્ખિત્વા બહુવચનન્તાનિ યોજેતબ્બાનિ. એતેન ''સન્તિ ઇધેકચ્ચે''તિઆદિદુતિયવારત્થં (પાચિ॰ ૨૬) દસ્સેન્તેન દુક્કટસાધનત્થેન તદેકકારિયં તતિયં **યેનૂનવારઞ્ચ** ચતુત્થં **ન મય**ન્તિઆદિવારઞ્ચ સઙ્ગહિતન્તિ દટ્ઠબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સન્તિ ઇધેકચ્ચે'તિ વારે પન પરિહરિત્વા વુત્તભાવેન દુક્કટં. એસેવ નયો '**યેનૂન**...**પે**॰... **ન મય**'ન્તિ વારેસુપી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬).

પાળિમુત્તપદેહિપીતિ એત્થાપિ તથેવ ''ભૂતેન વા''તિઆદીનિ પદાનિ સમ્બન્ધિતબ્બાનિ. ''ચોરોસિ, ગણ્ઠિભેદકોસી''તિઆદિ **પાળિમુત્તપદં** નામ. **સબ્બત્થા**તિ સબ્બેસુ ચતૂસુ વારેસુ, પાળિમુત્તપદેસુ ચ. વુત્તઞ્હિ ''અનુપસમ્પન્ને પન ચતૂસુપિ વારેસુ દુક્કટમેવ. 'ચોરોસિ, ગણ્ઠિભેદકોસી'તિઆદિવચનેહિ પન ઉપસમ્પન્નેપિ અનુપસમ્પન્નેપિ સબ્બવારેસુ દુક્કટમેવા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬). ''**અનુપસમ્પન્ન**''ન્તિ ઇમિના ''ઇમસ્મિઞ્ચ સિક્ખાપદે ઠપેત્વા ભિક્ખું ભિક્ખુનિઆદયો સબ્બે સત્તા અનુપસમ્પન્નટ્ઠાને ઠિતા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તા અનુપસમ્પન્ના સઙ્ગહિતા. તેનેવેત્થાપિ વક્ખતિ ''પવિટ્ઠાનુપસમ્પન્નટ્ઠાને ઇધ ચ ભિક્ખુની''તિ.

૮૯૫. **દવકમ્યતા**તિ એત્થ ''પટિસઙ્ખા યોનિસો''તિઆદીસુ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૨, ૨૩, ૪૨૨; અ॰ નિ॰ ૬.૫૮; ૮.૯; મહાનિ॰ ૨૦૬; વિભ॰ ૫૧૮) વિય ચ-કારલોપો. **સબ્બત્થા**તિ સબ્બેસુ વુત્તપાચિત્તિયવત્થૂસુ ચ દુક્કટવત્થૂસુ ચાતિ સબ્બત્થેવ. **દુબ્ભાસિતમુદીરિત**ન્તિ ''ચણ્ડાલોસિ...પે॰... પુક્કુસોસી'તિ ભણતિ, આપત્તિ વાચાય વાચાય દુબ્ભાસિતસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૩૨) વુત્તન્તિ અત્થો. પરમ્મુખા પન પાચિત્તિયવત્થૂહિ ચ દુક્કટવત્થૂહિ ચ અક્કોસને દુક્કટમેવ. તથા દવકમ્યતાય પરમ્મુખા વદન્તસ્સાપિ દુબ્ભાસિતમેવાતિ આચરિયા વદન્તિ.

૮૯૬-૭. અત્થં પુરક્ખત્વા વદતો ભિક્ખુસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **ધમ્મો** નામ ''ચણ્ડાલોસી''તિઆદિપાળિયેવ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''પાળિં વાચેન્તો ધમ્મપુરેક્ખારો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૫). **અનુસાસની** નામ ''ઇદાનિપિ ચણ્ડાલોસિ, મા પાપધમ્મં અકાસિ, મા તમો તમપરાયનો અહોસી''તિઆદિના (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૫) નયેન **અટ્ઠકથાયં** વુત્તસરૂપાયેવ અનુસાસનીપુરેક્ખતાય ઠત્વા વદન્તસ્સ ચિત્તસ્સ લહુપરિવત્તિતભાવતો અન્તરા કોધે ઉપ્પન્નેપિ અનાપત્તિ.

એત્થાતિ ઇમસ્મિં ઓમસવાદસિક્ખાપદે. પટિઘસમ્પયુત્તચિત્તેનેવ આપજ્જિતબ્બત્તા માનસિકદુક્ખવેદનાવ હોતિ.

ઓમસવાદકથાવણ્ણના.

૮૯૮. દુવિધાકારતો ભિક્ખુપેસુઞ્ઞે આપત્તિ સિયાતિ યોજના. પિસતીતિ **પિસુણા**, વાચા , સમગ્ગે સત્તે અવયવભૂતે વગ્ગે ભિન્ને કરોતીતિ અત્થો. પિસુણા એવ **પેસુઞ્ઞં**, તાય વાચાય સમન્નાગતો પુગ્ગલો સહચરિયનયેન **પિસુણો**, તસ્સ કમ્મં **પેસુઞ્ઞં**, ભિક્ખૂનં પેસુઞ્ઞં ભિક્ખુપેસુઞ્ઞં, તસ્મિં **ભિક્ખુપેસુઞ્ઞે**. **પદભાજને** ''ઉપસમ્પન્નો ઉપસમ્પન્નસ્સ સુત્વા ઉપસમ્પન્નસ્સ પેસુઞ્ઞં ઉપસંહરતિ 'ઇત્થન્નામો તં 'ચણ્ડાલો...પે॰... પુક્કુસો'તિ ભણતી'તિ આપત્તિ...પે॰... પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૩૯) વુત્તત્તા સયં ઉપસમ્પન્નો હુત્વા ઉપસમ્પન્નસ્સ

જાતિઆદીસુ દસસુ અક્કોસવત્થૂસુ અઞ્ઞતરેન અઞ્ઞં ઉપસમ્પન્નં પરમ્મુખા અક્કોસન્તસ્સ સુત્વા તસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા વક્ખમાનસરૂપેસુ અત્તનો પિયકામતાભેદાધિપ્પાયસઙ્ખાતેસુ દ્વીસુ કારણેસુ અઞ્ઞતરકારણં પટિચ્ચ ''અસુકો તુય્હં એવં વદતી''તિ પેસુઞ્ઞં હરતિ, તસ્સ પેસુઞ્ઞકથનનિમિત્તં પાચિત્તિયં હોતીતિ અત્થો.

દ્વિધાકારતોતિ એત્થ **આકાર**-સદ્દો કારણપરિયાયો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''દ્વીહાકારેહીતિ દ્વીહિ કારણેહી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૮). એત્થ **કારણં** નામ અધિપ્પાયવિસેસો. તં કારણં અધિપ્પાયમુખેન દસ્સેતુમાહ ''**અત્તનો**''તિઆદિ. **અત્તનો પિયકામસ્સા**તિ અત્તનો પિયભાવકામસ્સ પેસુઞ્ઞં ભણન્તસ્સ, અત્તનો પિયભાવં કામયન્તસ્સાતિ અત્થો, તાદિસેન અધિપ્પાયેનાતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''એવં અહં એતસ્સ પિયો ભવિસ્સામી''તિ અત્તનો પિયભાવં પત્થયમાનસ્સા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૮). **પરભેદત્થિનોપિ વા**તિ અક્કોસકસ્સ ચ અત્તનો પેસુઞ્ઞવચનં સુણન્તસ્સ ચાતિ ઉભિન્નં ભેદં ઇચ્છન્તસ્સાતિ અત્થો, ભેદાધિપ્પાયેનાતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''પરસ્સ પરેન ભેદં ઇચ્છન્તસ્સા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૮).

૮૯૯. પરિયાયનયેન અક્કોસન્તસ્સ વચનસ્સ...પે॰... દુક્કટન્તિ યોજના, પરિયાયઅક્કોસવચનં સુત્વા પરસ્સ સન્તિકં ગન્ત્વા વદન્તસ્સ ભિક્ખુનો દુક્કટં હોતીતિ અત્થો. યથાહ ''ઇત્થન્નામો સન્તિ ઇધેકચ્ચે ચણ્ડાલા... પે॰... ભણતિ, ન સો અઞ્ઞં ભણતિ, તંયેવ ભણતીતિ આપત્તિ વાચાય વાચાય દુક્કટસ્સા''તિઆદિ (પાચિ॰ ૪૧). પાળિમુત્તનયેન અક્કોસન્તસ્સ વચનસ્સ...પે॰... દુક્કટન્તિ યોજના. એત્થ ''ચોરોસિ, ગણ્ઠિભેદકોસી''તિઆદિના દસ્સિતો **પાળિમુત્તનયો** નામ.

૯૦૦. અનુપસમ્પન્નસ્સ અક્કોસં ઉપસમ્પન્નં હરતોપિ ચ તથા દુક્કટન્તિ યોજના. **ચ**-સદ્દેન ઉપસમ્પન્નસ્સ અક્કોસં અનુપસમ્પન્નં હરતોપિ ચ, અનુપસમ્પન્નસ્સ અક્કોસં અનુપસમ્પન્નં હરતોપિ ચ તથા દુક્કટન્તિ વિકપ્પદ્વયઞ્ચ સમુચ્ચિનોતિ. ''ઇધાપિ ભિક્ખુનિં આદિં કત્વા સબ્બે અનુપસમ્પન્ના નામા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૮) **અટ્ઠકથા**વચનતો ''**ભિક્ખુની**''તિ ઉપલક્ખણં.

૯૦૧. **ન ચેવ પિયકામસ્સા**તિ પિયભાવં અકામયન્તસ્સ ચ. **ન ભેદત્થિનોપિ ચા**તિ ભેદં અનિચ્છન્તસ્સ ચ. **પાપાનં ગરહત્થાયા**તિ એત્થ ''કેવલ''ન્તિ સેસો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''એકં અક્કોસન્તં, એકઞ્ચ ખમન્તં દિસ્વા 'અહો નિલ્લજ્જો, ઈદિસમ્પિ નામ આયસ્મન્તં પુન વત્તબ્બં મઞ્ઞિસ્સતી'તિ એવં કેવલં પાપગરહિતાય ભણન્તસ્સ અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૮).

પેસુઞ્ઞકથાવણ્ણના.

૯૦૩. **અઞ્ઞેના**તિ સામણેરાદિના. ''યઞ્ચ પદં યઞ્ચ અનુપદં યઞ્ચ અન્વક્ખરં યઞ્ચ અનુબ્યઞ્જનં, સબ્બમેતં પદસો નામા''તિ (પાચિ॰ ૪૬) **પદભાજને** વુત્તત્તા અવયવે સમુદાયોપચારવસેન ''**પિટકત્તય**''ન્તિ તદેકદેસપદાદિ એવ વુત્તોતિ ગહેતબ્બો. એત્થ પદાદિસરૂપં **અટ્ઠકથાય** વેદિતબ્બં. વુત્તઞ્હિ તત્થ ''પદન્તિ એકો ગાથાપાદો અધિપ્પેતો. અનુપદન્તિ દુતિયો પાદો. અન્વક્ખરન્તિ એકેકમક્ખરં. અનુબ્યઞ્જનન્તિ પુરિમબ્યઞ્જનેન સદિસં પચ્છાબ્યઞ્જન''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૫). ઇદં ગાથામયદેસનં સન્ધાય વુત્તં. ''યં કિઞ્ચિ વા એકમક્ખરં અન્વક્ખરં, અક્ખરસમૂહો અનુબ્યઞ્જનં, અક્ખરાનુબ્યઞ્જનસમૂહો પદં, પઠમપદં પદમેવ, દુતિયં અનુપદન્તિ એવમેત્થ નાનાકરણં વેદિતબ્બ''ન્તિપિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૫) વુત્તં. ઇદં ચુણ્ણિયદેસનં સન્ધાય વુત્તં.

ધમ્મન્તિ બુદ્ધભાસિતાદિપાળિધમ્મં. **પટિસમ્ભિદાયઞ્હિ** ધમ્મપઞ્ચકે પાળિપિ ધમ્મોતિ વુત્તા. **ધમ્મપઞ્ચકં** નામ ફલનિબ્બત્તકો હેતુ, અરિયમગ્ગો, ભાસિતં, કુસલાકુસલં ચેતિ એતે ધમ્મસઞ્ઞિતાતિ નિદ્દિટ્ઠં. એત્થ હિ **ભાસિતન્તિ** પાળિ વુત્તા. અટ્ઠકથાનિસ્સિતોપિ એત્થેવ સઙ્ગહં ગચ્છતિ. સો ચ પુબ્બે મગધભાસાય ઠિતો સઙ્ગીતિત્તયારુળ્હો ગહેતબ્બો.

“**સહ ભણન્તસ્સ પાચિત્તિયં સિયા**”તિ ઇમિના “એકતો પટ્ઠપેત્વા એકતો ઓસાપેન્તી”તિઆદિના (પાચિ॰ ૪૬) **પદભાજના**ગતનયેન અનુપસમ્પન્નેન સદ્ધિં આરભિત્વા એકતો ઉચ્ચારણવસેન પદં વા અનુપદં વા અન્વક્ખરં વા અનુબ્યઞ્જનં વા વદતો પદાદિગણનાવસેન પાચિત્તિયન્તિ વુત્તં હોતિ.

૯૦૪. **સઙ્ગીતિં અનારુળ્હેસુ** ધમ્મેસુ **રાજોવાદાદયો** સુત્તન્તા આપત્તિજનકાયેવાતિ મહાપચ્ચરિયાદિસુ વુત્તાતિ યોજના. **રાજોવાદો** નામ એકો સુત્તન્તો. **આદિ**-સદ્દેન તિક્ખિન્દ્રિયાદિસુત્તન્તા ગહિતા.

૯૦૫. ભિક્ખુસ્મિમ્પિ ભિક્ખુનિયાપિ ચ અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞિનો, વિમતિસ્સ વા ભિક્ખુસ્સ તથા પદસોધમ્મે દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

૯૦૬-૭. **એકતો ઉદ્દિસાપેતી**તિ એકતો ઉદ્દેસં ગણ્હન્તેહિ અનુપસમ્પન્નેહિ સદ્ધિં ઉચ્ચારણવસેન ઉદ્દિસાપેતિ. **સજ્ઝાયં વા કરોતી**તિ તથા એકતો સજ્ઝાયતિ.

“સચે એકગાથાય એકો પાદો ન આગચ્છતિ, સેસં આગચ્છતિ, અયં યેભુય્યેન પગુણગન્થો નામ. એસ નયો સુત્તેપિ વેદિતબ્બોતી”તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૮) **અટ્ઠકથા**વચનતો **પગુણગન્થન્તિ** એત્થ “યેભુય્યેના”તિ સેસો. **ઓપાતેતી**તિ “એવં ભણાહી”તિ એકતો ભણતિ. **ઉદ્દેસન્તિ** ઉદ્દિસિતબ્બં. **તેના**તિ અનુપસમ્પન્નેન.

૯૦૮. યસ્મા ઇદં પદસોધમ્મસિક્ખાપદં વાચતો ચ સમુટ્ઠાતિ, વાચાચિત્તદ્વયાપિ ચ સમુટ્ઠાતિ, તસ્મા ઇદં સમુટ્ઠાનં પદસોધમ્મસઞ્ઞિતન્તિ વુત્તન્તિ યોજના.

પદસોધમ્મકથાવણ્ણના.

૯૦૯-૧૦. સબ્બચ્છન્નસબ્બપરિચ્છન્ને સેનાસને તિસ્સન્નં પન રત્તીનં **યો પન** ભિક્ખુ રત્તિયં ઠપેત્વા ભિક્ખું અઞ્ઞેન સચે નિપજ્જેય્ય, તસ્સ પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના. “યં કિઞ્ચિ પટિચ્છાદનસમત્થં ઇધ છદનઞ્ચ પરિચ્છન્નઞ્ચ વેદિતબ્બ”ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૧) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા છદનારહં ઇટ્ઠકાસિલાસુધાતિણપણ્ણાદીનં યેન કેનચિ સબ્બસો છાદિતં સેનાસનં **સબ્બચ્છન્નં**. “ભૂમિતો પટ્ઠાય યાવ છદનં આહચ્ચ પાકારેન વા અઞ્ઞેન વા કેનચિ અન્તમસો વત્થેનપિ પરિક્ખિત્ત”ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૧) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા યેન કેનચિ પરિક્ખિપિત્વા પટિચ્છાદિતસેનાસનં **સબ્બપરિચ્છન્નં**. “છદનં અનાહચ્ચ સબ્બન્તિમેન પરિયાયેન દિયડ્ઢહત્થુબ્બેધેન પાકારાદિના પરિક્ખિત્તાપિ સબ્બપરિચ્છન્નાયેવા”તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૧) **કુરુન્દટ્ઠકથાયં** વુત્તં, તં “દિયડ્ઢા”તિઆદિના વક્ખતિ.

એવં સબ્બચ્છન્નસબ્બપરિચ્છન્ને એકસ્મિં સેનાસને યો ભિક્ખુ ઉપસમ્પન્નતો અઞ્ઞેન એકેન વા અનેકેહિ વા તિરત્તં સહસેય્યં કપ્પેત્વા ચતુત્થરત્તિં આદિં કત્વા સબ્બરત્તીસુ સૂરિયત્થઙ્ગમતો પટ્ઠાય સકલરત્તિયં પઠમં વા પચ્છા વા અપુબ્બાચરિમં વા પિટ્ઠિં પસારેત્વા સચે એકસેનાસને સેય્યં કપ્પેતિ, તસ્સ દેવસિકં પાચિત્તિયં હોતીતિ ઇદં વિધાનં “અપિચેત્થ એકાવાસાદિકમ્પિ ચતુક્કં વેદિતબ્બ”ન્તિઆદિના (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૧) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

“**યેભુય્યેન પરિચ્છન્ને છન્ને**”તિ ઇમિનાપિ એવમેવ યોજેત્વા અત્થો વેદિતબ્બો. ‘‘યસ્સા પન ઉપરિ બહુતરં ઠાનં છન્નં, અપ્પં અચ્છન્નં, સમન્તતો ચ બહુતરં પરિક્ખિત્તં, અપ્પં અપરિક્ખિત્તં, અયં યેભુય્યેનછન્ના યેભુય્યેનપરિચ્છન્ના નામા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૧) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન યેભુય્યેન છન્નપરિચ્છન્નં વેદિતબ્બં. અત્થો વુત્તનયોયેવ. ‘‘યેભુય્યેન પંસુકા’’તિ એતસ્સ **અટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૬) તીસુ દ્વે યેભુય્યં નામ, ઇધ પન પદસોધમ્મે ‘‘યેભુય્યેન પગુણં ગન્થ’’ન્તિ એતસ્સ **અટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૮) ‘‘એકગાથાયા’’તિઆદિવિવરણે વિય ચતૂસુ તયોપિ ભાગા યેભુય્યં નામાતિ વેદિતબ્બં.

૯૧૧. મેથુનસ્સ પહોનકં યં પન વત્થુ પઠમપારાજિકાય નિદ્દિટ્ઠં અન્તમસો તિરચ્છાનગતેનપિ, **તેન** પઠમપારાજિકવત્થુના પુગ્ગલેન સહ નિપજ્જિત્વા **આપત્તિ** સહસેય્યાપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૯૧૨-૩. ‘‘ઉભો વા નિપજ્જન્તી’’તિ વિકપ્પસ્સ પઠમગાથાદ્વયેનેવ અત્થતો દસ્સિતત્તા પુબ્બાપરિયવસેનપિ સમ્ભવન્તં દસ્સેતું ‘‘અનુપસમ્પન્ને’’તિઆદિના (પાચિ॰ ૫૨-૫૪) નયેન દસ્સિતપક્ખદ્વયં નિદસ્સેતુમાહ “**નિપન્ને**”તિઆદિ. “**ઉટ્ઠહિત્વા**”તિ ઇદં વિચ્છાવસેન ગહેતબ્બં. **અનુપસમ્પન્નગણનાયપિ વા**તિ બહૂસુ અનુપસમ્પન્નેસુ તેસં ગણનાય ચ. અનુપસમ્પન્નેસુ બહૂસુ તેસં ગણનાય એકસ્સ ભિક્ખુનો બહૂ આપત્તિયો હોન્તીતિ એવં દસ્સનેન ઉપસમ્પન્નેસુ બહૂસુ એકસ્મિં અનુપસમ્પન્ને સતિ તેસઞ્ચ તસ્સ પયોગગણનાય આપજ્જિતબ્બા બહૂ આપત્તિયો ચ ઉભોસુપિ બહૂસુ એકેકસ્સેવ ઉપસમ્પન્નસ્સ અનુપસમ્પન્નગણનાય બહૂ આપત્તિયો ચ હોન્તીતિપિ દસ્સિતં હોતિ.

૯૧૪. એકેનેવ દ્વારેન વળઞ્જિતબ્બતો એકૂપચારે સતગબ્ભેપિ સેનાસને ઉપસમ્પન્નો એકસ્મિં ગબ્ભે વસન્તો અત્તના સયનગબ્ભે દ્વારં પિદહિત્વા વા અપિદહિત્વા વા ચતુત્થરત્તિયં સયતિ ચે, ઉપરિમતલે, અવસેસગબ્ભેસુ ચ સયન્તેહિ અનુપસમ્પન્નેહિ પુબ્બે વુત્તઆપત્તિનિયમોયેવાતિ દસ્સનત્થમાહ “**સચે પિધાયા**”તિઆદિ. ગબ્ભદ્વારં ઉત્તરપદલોપેન “**ગબ્ભ**”ન્તિ વુત્તં. ચતુત્થદિવસે અત્થઙ્ગતે સૂરિયે નિપજ્જતિ, આપત્તિ સિયાતિ યોજના. ‘‘અનુપસમ્પન્નેન સહા’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ. **આપત્તિ** પાચિત્તિયં.

૯૧૫. **દિયડ્ઢહત્થુબ્બેધેના**તિ વડ્ઢકિરતનેન દિયડ્ઢરતનુબ્બેધેન. **પાકારો** નામ નિટ્ઠિતો. **ચયનં** નામ વિપ્પકતપાકારોતિપિ વદન્તિ. ઇમિના ચ આળિન્દસ્સ અગ્ગહણત્થં ‘‘દસહત્થુબ્બેધાપિ જગતિ પરિક્ખેપસઙ્ખ્યં ન ગચ્છતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૧) અટ્ઠકથા પમાણન્તિ વદન્તિ. **જગતી**તિ આળિન્દં. **આદિ**-સદ્દેન ભિત્તિપણ્ણાવરણાદિગહણં.

૯૧૬. **દુસ્સકુટિય**ન્તિ વત્થકુટિયં.

૯૧૭. ‘‘સબ્બચ્છન્નપરિચ્છન્નાદિપ્પભેદતો યેભુય્યાદિપ્પભેદતો’’તિ **આદિ**-સદ્દો પચ્ચેકં યોજેતબ્બો. પઠમેન **આદિ**-સદ્દેન સબ્બચ્છન્નયેભુય્યપરિચ્છન્નસબ્બચ્છન્નઉપડ્ઢપરિચ્છન્નસબ્બપરિચ્છન્નયેભુય્યચ્છન્ન-સબ્બપરિચ્છન્નઉપડ્ઢચ્છન્નસઙ્ખાતાનિ ચત્તારિ સેનાસનાનિ ગહિતાનિ. **ગાથાય** સરૂપેન વુત્તસબ્બચ્છન્નસબ્બપરિચ્છન્નેન સદ્ધિં પઞ્ચ સેનાસનાનિ દસ્સિતાનિ હોન્તિ. દુતિયેન **આદિ**-સદ્દેન યેભુય્યચ્છન્નયેભુય્યપરિચ્છન્ન યેભુય્યચ્છન્નઉપડ્ઢપરિચ્છન્ન યેભુય્યપરિચ્છન્નઉપડ્ઢચ્છન્નસઙ્ખાતાનિ તીણિ સેનાસનાનિ ગહિતાનિ. ઇમે અટ્ઠ વિકપ્પા લબ્ભન્તિ. કસ્મા વુત્તં ‘‘સત્ત પાચિત્તિયાની’’તિ? **મહાઅટ્ઠકથાય** વુત્તત્તા. યથાહ “**મહાઅટ્ઠકથાયં** પન ‘સબ્બચ્છન્ને યેભુય્યેનપરિચ્છન્ને પાચિત્તિયં, સબ્બચ્છન્ને ઉપડ્ઢપરિચ્છન્ને પાચિત્તિયં,

યેભુય્યેનચ્છન્ને ઉપડ્ઢપરિચ્છન્ને પાચિત્તિયં, સબ્બપરિચ્છન્ને યેભુય્યેનચ્છન્ને પાચિત્તિયં, સબ્બપરિચ્છન્ને ઉપડ્ઢચ્છન્ને પાચિત્તિયં , યેભુય્યેનપરિચ્છન્ને ઉપડ્ઢચ્છન્ને પાચિત્તિયં, પાળિયં વુત્તપાચિત્તિયેન સદ્ધિં સત્ત પાચિત્તિયાની'તિ વુત્ત''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૩).

કસ્મા પન **અટ્ઠકથાયં** ''અટ્ઠ પાચિત્તિયાની''તિ વત્વા ''સત્તા''તિ ગણનપરિચ્છેદો કતોતિ? **નિસ્સન્દેહે** તાવ ''સેય્યા નામ સબ્બચ્છન્ના સબ્બપરિચ્છન્ના, યેભુય્યેનચ્છન્ના યેભુય્યેનપરિચ્છન્ના'તિ (પાચિ॰ ૫૨) **પાળિયં** આગતેસુ દ્વીસુ વિકપ્પેસુ એકસ્મિં વુત્તપાચિત્તિયં ગહેત્વા પાળિયં વુત્તેન પાચિત્તિયેન 'સત્તા'તિ વુત્ત''ન્તિ પરિહારો દસ્સિતો. **સારત્થદીપનિયઞ્ચ** ''સત્ત પાચિત્તિયાની'તિ પાળિયં વુત્તપાચિત્તિયદ્વયં સામઞ્ઞતો એકત્તેન ગહેત્વા વુત્તં. વિસું પન ગય્હમાને સબ્બચ્છન્ને સબ્બપરિચ્છન્ને પાચિત્તિયં, યેભુય્યેનચ્છન્ને યેભુય્યેનપરિચ્છન્ને પાચિત્તિયન્તિ અટ્ઠેવ પાચિત્તિયાનિ હોન્તી''તિ (સારત્થ॰ ટી॰ પાચિત્તિય ૩.૫૩) પરિહારો વુત્તો.

સબ્બયેભુય્યઉપડ્ઢપદેસુ છન્નપરિચ્છન્નપદેહિ યોજિતેસુ નવ વિકપ્પા સમ્ભવન્તિ, તેસુ નવમે ઉપડ્ઢચ્છન્નઉપડ્ઢપરિચ્છન્નવિકપ્પે દુક્કટસ્સ દસ્સિતત્તા પારિસેસતો ઇતરેસુ અટ્ઠસુ અટ્ઠ પાચિત્તિયાનેવ સમ્ભવન્તિ. **અટ્ઠકથાયં** પન અપ્પકં ઊનમધિકં વા ગુણનૂપગં ન હોતીતિ કત્વા ''સત્તા''તિ વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે.

૯૧૮. ''અડ્ઢચ્છન્ને અડ્ઢપરિચ્છન્ને''તિ યોજના. ''સબ્બપરિચ્છન્ને ચૂળચ્છન્ને''તિ યથાક્કમેન યોજના. ઇમિના **અટ્ઠકથા**ગતેસુ પઞ્ચસુ વિકપ્પેસુ તતિયવિકપ્પં દસ્સેત્વા **આદિ**-સદ્દેન સબ્બચ્છન્નાદયો સેસવિકપ્પા ગહિતા. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સબ્બચ્છન્ને ચૂળકપરિચ્છન્ને દુક્કટં, યેભુય્યેનચ્છન્ને ચૂળકપરિચ્છન્ને દુક્કટં, સબ્બપરિચ્છન્ને ચૂળકચ્છન્ને દુક્કટં, યેભુય્યેનપરિચ્છન્ને ચૂળકચ્છન્ને દુક્કટં, પાળિયં આગતદુક્કટેન સહ પઞ્ચ દુક્કટાનીહિ વુત્ત''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૩). **પાળિયં આગતદુક્કટં** નામ ઇમિસ્સાયેવ ગાથાય આદિમ્હિયેવ વુત્તદુક્કટં. યથાહ ''ઉપડ્ઢચ્છન્ને ઉપડ્ઢપરિચ્છન્ને આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૫૩).

ચૂળચ્છન્નાદીનિ ચેત્થ એવં વેદિતબ્બાનિ – યસ્સ ચતૂસુ ભાગેસુ એકો છન્નો, સેસા અચ્છન્ના, ઇદં **ચૂળકચ્છન્નં**. યસ્સ તીસુ ભાગેસુ દ્વે છન્ના, એકો અચ્છન્નો, ઇદં **યેભુય્યેનચ્છન્નં**. યસ્સ દ્વીસુ ભાગેસુ એકો છન્નો, એકો અચ્છન્નો, ઇદં **ઉપડ્ઢચ્છન્નં** નામ સેનાસનં. **ચૂળપરિચ્છન્ના**દીનિ ઇમિના નયેન વેદિતબ્બાનિ. **છન્નાદીહિપી**તિ સહત્થે કરણવચનં. **પિ**-સદ્દો સમુચ્ચયત્થો. સબ્બચૂળપરિચ્છન્નછન્નાદીહિ ચતૂહિપિ સહ અડ્ઢચ્છન્નપરિચ્છન્ને પઞ્ચધા દુક્કટં પરિદીપિતન્તિ યોજના.

૯૨૦. **સબ્બચ્છન્નાદિકે**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ''સબ્બપરિચ્છન્ને સબ્બઅચ્છન્ને યેભુય્યેનઅચ્છન્ને યેભુય્યેનઅપરિચ્છન્ને''તિ (પાચિ॰ ૫૪) **પાળિયં** વુત્તા અનાપત્તિવારસેસા ચ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તા ''ઉપડ્ઢચ્છન્ને ચૂળકપરિચ્છન્ને, ઉપડ્ઢપરિચ્છન્ને ચૂળકચ્છન્ને , ચૂળકચ્છન્ને ચૂળકપરિચ્છન્ને''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૩) તયો અનાપત્તિવારા ચ ગહિતા.

૯૨૧. **નિપન્નેપી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દેન ''ભિક્ખુ નિપન્ને અનુપસમ્પન્નો નિસીદતિ, ઉભો વા નિસીદન્તી''તિ (પાચિ॰ ૫૪) **પાળિયં** વુત્તપકારન્તરે સમુચ્ચિનોતિ.

સહસેય્યકથાવણ્ણના.

૯૨૨. **અપિ**-સદ્દેન પગેવ મહત્તરિયાતિ દસ્સેતિ. **સહસેય્યં પકપ્પેય્યા**તિ યથાવુત્તલક્ખણં સબ્બચ્છન્નસબ્બપરિચ્છન્નાદિસેનાસનં પવિસિત્વા સૂરિયત્થઙ્ગમતો પટ્ઠાય પુબ્બે વુત્તપ્પકારેનેવ પિટ્ઠિપ્પસારણલક્ખણં સેય્યં કપ્પેય્ય.

૯૨૩-૪. **દેવિયા**તિ દેવિત્થિયા. **તિરચ્છાનગતિત્થિયા**તિ ગોધાદિકાય. "**મેથુનવત્થુભૂતાયા**"તિ ઇમિના મેથુનધમ્મસ્સ અવત્થુભૂતાય સહસેય્યાય દોસાભાવં દસ્સેતિ. **વત્થૂનં ગણનાયા**તિ માતુગામસ્સ ગણનાય ચ તાસઞ્ચ અત્તનો ચ પયોગગણનાય ચ. **અસ્સા**તિ ભિક્ખુસ્સ. માતુગામેન તયો દિવસે સહસેય્યાય ઇમિના સિક્ખાપદેન આપત્તિં આપજ્જિત્વા ચતુત્થદિવસે સહસેય્યાય દ્વીહિપિ સિક્ખાપદેહિ આપત્તિં આપજ્જતીતિ એત્થ દુક્કટવત્થુભૂતાય ઇત્થિયા તત્થેવ સહસેય્યાય ઇમિના સિક્ખાપદેન દુક્કટં આપજ્જિત્વા ચતુત્થદિવસે રત્તિયં સહસેય્યાય ઇમિના સિક્ખાપદેન આપજ્જિતબ્બદુક્કટેન સહ પુરિમસિક્ખાપદેન પાચિત્તિયં આપજ્જતીતિ વેદિતબ્બં.

દુતિયસહસેય્યકથાવણ્ણના.

૯૨૬. છપ્પઞ્ચવાચાહિ ઉદ્ધં ઇત્થિયા ધમ્મં ભણન્તસ્સાતિ સમ્બન્ધો. **ઇત્થિયા**તિ ''માતુગામો નામ મનુસ્સિત્થી, ન યક્ખી, ન પેતી, ન તિરચ્છાનગતા, વિઞ્ઞૂ પટિબલા હોતિ સુભાસિતદુબ્ભાસિતં દુટ્ઠુલ્લાદુટ્ઠુલ્લં આજાનિતુ''ન્તિ **પાળિયં** વુત્તમનુસ્સિત્થિયા. **ભણન્તસ્સા**તિ વક્ખમાનલક્ખણં ધમ્મં છહિ પદેહિ ઉત્તરિ ભણન્તસ્સ. **વિઞ્ઞું પુરિસવિગ્ગહં વિના**તિ ''વિઞ્ઞૂ નામ પુરિસવિગ્ગહો પટિબલો હોતિ સુભાસિતદુબ્ભાસિતં દુટ્ઠુલ્લાદુટ્ઠુલ્લં આજાનિતુ''ન્તિ (પાચિ॰ ૬૪) **પાળિયં** વુત્તસવનૂપચારગતમનુસ્સપુરિસં વિના. **ધમ્મ**ન્તિ વક્ખમાનપ્પકારસરૂપં દેસનાધમ્મં.

૯૨૭. ગાથામયા, ચુણ્ણિયગન્થમયાતિ દુવિધા દેસના, તત્થ **ગાથામયદેસનાય** વાચા નામ ગાથાપાદલક્ખણાતિ દસ્સેતુમાહ "**ગાથાપાદો**"તિઆદિ. ચુણ્ણિયદેસનાયં પન વાચાપરિચ્છેદો વિભત્યન્તવસેન વેદિતબ્બો. તેનાહ **ગણ્ઠિપદે** ''એકો ગાથાપાદો'તિ ઇદં ગાથાબન્ધમેવ સન્ધાય વુત્તં, અઞ્ઞત્થ પન વિભત્તિઅન્તપદમેવ ગહેતબ્બ''ન્તિ. **પદસોધમ્મં નિદ્દિટ્ઠં ધમ્મ**ન્તિ પિટકત્તયં. "**અટ્ઠકથ**"ન્તિ ઇમિના સઙ્ગીતિત્તયારુળ્હં પોરાણટ્ઠકથં ગહેતબ્બં. તેનેવ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં ''અટ્ઠકથં ધમ્મપદજાતકાદિવત્થુઞ્ચા''તિ. ઇમિનાપિ પોરાણકં સઙ્ગીતિઆરુળ્હમેવ અટ્ઠકથં વુત્તન્તિ વદન્તિ. અટ્ઠકથાદિપાઠં ઠપેત્વા દમિળાદિભાસન્તરેન યથારુચિ કથેતું વટ્ટતીતિ.

૯૨૮. પદાદીનં વસા છન્નં વાચાનં ઉપરિ ધમ્મં દેસેન્તસ્સાતિ યોજના. **દેસેન્તસ્સા**તિ પદસોધમ્મે વુત્તલક્ખણપદાદિસરૂપાહિ છહિ વાચાહિ ઉત્તરિ ધમ્મં દેસેન્તસ્સ. **પદાદિગણનાયા**તિ યથાવુત્તલક્ખણપદઅનુપદઅન્વક્ખરઅનુબ્યઞ્જનગણનાય.

૯૨૯. **પુરિસવિગ્ગહ**ન્તિ મનુસ્સપુરિસવેસં. એત્થ **તિરચ્છાનગતા** નામ વેસનિમ્માનારહા ઇદ્ધિમન્તા નાગસુપણ્ણા.

૯૩૧. **વદતો**તિ અધિકં ધમ્મં ભાસતો.

૯૩૨. **ઇત્થિરૂપન્તિ** મનુસ્સિત્થિવેસં. **તિરચ્છાનગતિત્થિયા**તિ વુત્તસરૂપાય તિરચ્છાનગતિત્થિયા.

૯૩૩. સયં ઉટ્ઠાય નિસીદિત્વા પુન ધમ્મં દેસેન્તસ્સ અનાપત્તિ પકાસિતાતિ સમ્બન્ધો. **માતુગામસ્સ વા તથા**તિ એત્થ ''**તથા**''તિ ઇમિના વુત્તપ્પકારસ્સ ગહિતત્તા ઉટ્ઠાય નિસિન્નસ્સ માતુગામસ્સ પુન ધમ્મં દેસેન્તસ્સ અનાપત્તિ પકાસિતાતિ વુત્તં હોતિ. ''**ઉટ્ઠાયા**''તિઆદિના ઇરિયાપથપરિવત્તનદસ્સનેન નાનાઇરિયાપથેપિ અનાપત્તિં દીપેતિ.

૯૩૪. **અઞ્ઞિસ્સા પુન અઞ્ઞિસ્સા**તિ એત્થ ''આગતાગતાયા''તિ સેસો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''અઞ્ઞસ્સ માતુગામસ્સાતિ એકિસ્સા દેસેત્વા પુન આગતાગતાય અઞ્ઞિસ્સાપિ દેસેતીતિ એવં એકાસને નિસિન્નો માતુગામસતસહસ્સન્નમ્પિ દેસેતીતિ અત્થો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૬). અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન **ચ**-સદ્દેન ''પઞ્હં પુટ્ઠો કથેતી''તિ (પાચિ॰ ૬૬) ઇદં સમુચ્ચિનોતિ. ''દીઘનિકાયો કિમત્થિયો ભન્તે''તિ પઞ્હં પુચ્છતો માતુગામસ્સ સબ્બં દીઘનિકાયં વદતોપિ અનાપત્તિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''પઞ્હં પુચ્છતિ, પઞ્હં પુટ્ઠો કથેતીતિ માતુગામો 'દીઘનિકાયો નામ ભન્તે કિમત્થં દીપેતી'તિ પુચ્છતિ, એવં પઞ્હં પુટ્ઠો ભિક્ખુ સબ્બં ચેપિ દીઘનિકાયં કથેતિ, અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૬). એત્થ ચ **સબ્બં ચેપિ દીઘનિકાયં કથેતી**તિ યાવ ન નિટ્ઠાતિ, તાવ પુનદિવસેપિ કથેતિ.

૯૩૫. ધમ્મસ્સ દેસનાય, વિઞ્ઞુમનુસ્સપુરિસસ્સ અસન્નિહિતકરણેન ચ આપજ્જિતબ્બતો **ક્રિયાક્રિયં**.

ધમ્મદેસનાકથાવણ્ણના.

૯૩૬. **મહગ્ગતં** રૂપારૂપજ્ઝાનં. **પણીતં** લોકુત્તરધમ્મં. પધાનભાવં નીતન્તિ પણીતં. **આરોચેન્તસ્સા**તિ ''પઠમં ઝાનં સમાપજ્જામી''તિઆદિના (પારા॰ ૨૦૧) નયેન **ચતુત્થપારાજિકે** વુત્તનયેન વદન્તસ્સ. પરિનિબ્બાનકાલે ચ પુટ્ઠકાલે ચ ભિક્ખુભિક્ખુનીનં અત્તના લદ્ધસ્સ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મસ્સ આરોચેતબ્બત્તા ''**ઠપેત્વા ભિક્ખુનિં ભિક્ખુ**''ન્તિ વુત્તં. ''અઞ્ઞસ્સા''તિ સેસો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ઉપસમ્પન્નસ્સ ભૂતં આરોચેતીતિ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મમેવ સન્ધાય વુત્તં. પરિનિબ્બાનકાલે, હિ અન્તરા વા અતિકડ્ઢિયમાનેન ઉપસમ્પન્નસ્સ ભૂતં આરોચેતું વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૭). **ભૂતે**તિ એત્થ ''ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મે આરોચિતે''તિ વત્તબ્બં, નિમિત્તત્થે ભુમ્મં, અત્તનો સન્તાને ઇમસ્મિં અત્તભાવે સિદ્ધઉત્તરિમનુસ્સધમ્મસ્સ આરોચનનિમિત્તન્તિ અત્થો.

૯૩૭. **નો ચે જાનાતિ સો વુત્ત**ન્તિ યસ્સ આરોચેતિ, સો સચે સુતક્ખણેયેવ વુત્તનયેનેવ ''એસ પઠમજ્ઝાનસ્સ લાભી''તિઆદિના નયેન વુત્તં નો જાનાતિ. **પરિયાયવચને**તિ ''યો તે વિહારે વસતિ, સો પઠમસ્સ ઝાનસ્સ લાભી''તિ એવમાદિપરિયાયવચને. યસ્સ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં આરોચેતિ, સો સચે સુતસમનન્તરં ''એસ એવં વદતી''તિ વુત્તં નો જાનાતિ, તાદિસસ્સ આરોચેન્તસ્સ ભિક્ખુનો હોતિ આપત્તિ દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો. **અસ્સ** ભૂતસ્સ પરિયાયવચને ચ ભિક્ખુનો આપત્તિ દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

૯૩૮. **તથારૂપે કારણે સતી**તિ પરસ્સ કારણભાવં ઞત્વાપિ પટિપત્તિયા અમોઘભાવદસ્સનસમુત્તેજનસમ્પહંસનાદિકરસઙ્ખાતે કારણે સતિ. **સબ્બસ્સાપી**તિ ઉપસમ્પન્નાનુપસમ્પન્નસ્સ સબ્બસ્સ. **સીલાદિ**ન્તિ સીલસુતપરિયત્તિગુણં. **વદતો**તિ એત્થ ''ભિક્ખુનો''તિ પકરણતો લબ્ભતિ.

૯૩૯. તદસમ્ભવાતિ દિટ્ઠિસમ્પન્નસ્સ ઉમ્માદાદીનં અસમ્ભવા. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘દિટ્ઠિસમ્પન્નાનં ઉમ્માદસ્સ વા ચિત્તક્ખેપસ્સ વા અભાવાતિ. મહાપચ્ચરિયમ્પિ હિ વિચારિત’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૭). ઉમ્મત્તકપદસ્સ અવચને કારણં વદન્તેનેવ ખિત્તચિત્તાદિપદાનં અવચને કારણઞ્ચ ઉપલક્ખણતો દસ્સિતમેવાતિ દટ્ઠબ્બં. એત્થ ચ મગ્ગફલદિટ્ઠિયા સમન્નાગતાનં અરિયાનમેવ હિ ઉમ્મત્તકાદિભાવો નત્થિ. ઝાનલાભિનો પન તસ્મિં સતિ ઝાના પરિહાયન્તિ, તસ્મા તેસં અભૂતારોચનપચ્ચયા અનાપત્તિ વત્તબ્બા, ન ભૂતારોચનપચ્ચયા.

૯૪૦. ઇમિસ્સાપત્તિયા અઞ્ઞત્ર ઝાનમગ્ગાદિલાભીનં અઞ્ઞસ્સ અસમ્ભવા ‘‘**કુસલાબ્યાકતેહેવ દ્વિચિત્ત**’’ન્તિ વુત્તં. ઇદઞ્ચ ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદેન અરિયપુગ્ગલેયેવ સન્ધાય વુત્તં. પણ્ણત્તિં અજાનન્તા પન ઝાનલાભી પુથુજ્જના નાનાવત્થુમ્હિ લોભવસેન અકુસલચિત્તેનાપિ ન આરોચેન્તીતિ નત્થિ, તસ્મા ‘‘તિચિત્ત’’ન્તિ વત્તબ્બં સિયા, તથાપિ બહુલેન કુસલાબ્યાકતાનમેવ સમ્ભવોતિ એવં વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. **દ્વિવેદનં** સુખોપેક્ખાવસેન. ઇદઞ્ચ સિક્ખાપદં પણ્ણત્તિઅજાનનવસેન અચિત્તકસમુટ્ઠાનં હોતિ. અરિયા ચેત્થ પણ્ણત્તિં જાનન્તા વીતિક્કમં ન કરોન્તિ, પુથુજ્જના પન પણ્ણત્તિં જાનિત્વાપિ વીતિક્કમં કરોન્તિ. તે ચ સત્થુનો આણાવીતિક્કમચેતનાય બલવઅકુસલભાવતો ઝાના પરિહાયન્તીતિ દટ્ઠબ્બં.

ભૂતારોચનકથાવણ્ણના.

૯૪૧. ભિક્ખુનો દુટ્ઠુલ્લં આપત્તિં ભિક્ખુસમ્મુતિં ઠપેત્વા અનુપસમ્પન્ને આરોચેન્તસ્સ ભિક્ખુનો આપત્તીતિ યોજના. **દુટ્ઠુલ્લં આપત્તિ**ન્તિ સઙ્ઘાદિસેસો. નનુ ચ ‘‘દુટ્ઠુલ્લા નામ આપત્તિ ચત્તારિ ચ પારાજિકાનિ તેરસ ચ સઙ્ઘાદિસેસા’’તિ (પાચિ॰ ૭૯) **પદભાજને** પારાજિકસઙ્ઘાદિસેસા દસ્સિતા, કસ્મા ઇધ સઙ્ઘાદિસેસોવ ગહિતોતિ? વુચ્ચતે – પારાજિકં દુટ્ઠુલ્લસદ્દત્થદસ્સનત્થં વુત્તં, ઇધ પન સઙ્ઘાદિસેસોયેવ ભગવતા અધિપ્પેતોતિ **અટ્ઠકથાયં** વિચારિતમેતં. વુત્તઞ્હિ તત્થ ‘‘પારાજિકાનિ દુટ્ઠુલ્લસદ્દત્થદસ્સનત્થં વુત્તાનિ, સઙ્ઘાદિસેસં પન ઇધ અધિપ્પેત’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૮). વક્ખતિ ચ ‘‘ઇધ સઙ્ઘાદિસેસાવ, દુટ્ઠુલ્લાપત્તિયો મતા’’તિ. **અનુપસમ્પન્ને**તિ ‘‘ભિક્ખુઞ્ચ ભિક્ખુનિઞ્ચ ઠપેત્વા અવસેસો અનુપસમ્પન્નો’’તિ (પાચિ॰ ૮૦) **પદભાજને** નિદ્દિટ્ઠઅનુપસમ્પન્નસ્સ આરોચેન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ.

ઠપેત્વા ભિક્ખુસમ્મુતિન્તિ ‘‘અત્થિ ભિક્ખુસમ્મુતિ આપત્તિપરિયન્તા ન કુલપરિયન્તા’’તિઆદિના (પાચિ॰ ૮૦) **પદભાજને** દસ્સિતં અભિણ્હાપત્તિકસ્સ ભિક્ખુનો આયતિં સંવરત્થં હિરોત્તપ્પજનનત્થં આપત્તિયો વા ઉપાસકકુલાનિ વા ઉભયમેવ વા પરિચ્છિન્દિત્વા વા અપરિચ્છિન્દિત્વા વા આપત્તિયો આરોચેતું સઙ્ઘેન સઙ્ઘમજ્ઝે તિક્ખત્તું સાવેત્વા કતસમ્મુતિં ઠપેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અભિણ્હાપત્તિકં ભિક્ખું દિસ્વા ‘એવમેસ પરેસુ હિરોત્તપ્પેનાપિ આયતિં સંવરં આપજ્જિસ્સતી’તિ તસ્સ ભિક્ખુનો હિતેસિતાય તિક્ખત્તું અપલોકેત્વા સઙ્ઘેન કાતબ્બા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૦).

૯૪૨. ઘટેત્વા વદન્તસ્સેવાતિ **એવ**કારો યથાઠાને યોજેતબ્બો. **એવ**કારેન બ્યવચ્છિન્નમત્થં વક્ખતિ ‘‘વત્થુ’’ન્તિઆદિના. ‘‘**અસુચિં મોચેત્વા**’’તિ ઇમિના વત્થુમાહ, ‘‘**સઙ્ઘાદિસેસ**’’ન્તિ ઇમિના આપત્તિં. વજ્જમેવ **વજ્જતા**. ‘‘પાચિત્તિયાપત્તી’’તિ ઇમસ્સાયં પરિયાયો. ‘‘અયં અસુચિં મોચેત્વા સઙ્ઘાદિસેસં આપન્નો’’તિ વત્થુના સદ્ધિં ઘટેત્વા આપત્તિં વદન્તસ્સ **વજ્જતા** પાચિત્તિયાપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૯૪૩. સુદ્ધસ્સાતિ પારાજિકમનાપન્નસ્સ. **વદન્તિ** વદનહેતુ, વત્થુના સદ્ધિં સઙ્ઘાદિસેસસ્સ કથનતોતિ અત્થો.

૯૪૪. **અદુટ્ઠુલ્લાયા**તિ સઙ્ઘાદિસેસતો અઞ્ઞાય આપત્તિયા. **દુટ્ઠુલ્લસઞ્ઞિનો**તિ સઙ્ઘાદિસેસસઞ્ઞિનો. **સેસા આપત્તિયોપિ** વાતિ સઙ્ઘાદિસેસં વિના સેસે છળાપત્તિક્ખન્ધે.

૯૪૫. **તથા**તિ દુક્કટં અતિદિસતિ. પઞ્ચધા મતં અનુપસમ્પન્નસ્સ દુટ્ઠુલ્લં અજ્ઝાચારં આરોચેન્તસ્સ તથા દુક્કટન્તિ યોજના. **અનુપસમ્પન્નસ્સ પઞ્ચધા મતં દુટ્ઠુલ્લં અજ્ઝાચાર**ન્તિ ચ પાણાતિપાતાદિપઞ્ચસિક્ખાપદવીતિક્કમા ગહિતા. કેચિ પન ''સુક્કવિસ્સટ્ઠિઆદયો પઞ્ચા''તિ વદન્તિ, તં ન ગહેતબ્બં. પાણાતિપાતાદીનિ હિ દસેવ સિક્ખાપદાનિ સામણેરાનં પઞ્ઞત્તાનિ. તેસં પઞ્ઞત્તેસુયેવ ચ સિક્ખાપદેસુ દુટ્ઠુલ્લાદુટ્ઠુલ્લવિચારણા કાતબ્બા, ન ચ સુક્કવિસ્સટ્ઠિઆદીનિ વિસું તેસં પઞ્ઞત્તાનિ અત્થીતિ.

અથ ભિક્ખુનો દુટ્ઠુલ્લસઙ્ખાતાનિ સુક્કવિસ્સટ્ઠિઆદીનિ અનુપસમ્પન્નસ્સ કિં નામ હોન્તીતિ? અજ્ઝાચારો નામ હોન્તીતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સુક્કવિસ્સટ્ઠિ...પે॰... અજ્ઝાચારો નામાતિ વુત્ત''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૨). ઇમિનાપિ ચેતં સિદ્ધં ''અનુપસમ્પન્નસ્સ સુક્કવિસ્સટ્ઠિઆદિ દુટ્ઠુલ્લં નામ ન હોતી''તિ. ''અજ્ઝાચારો નામા''તિ હિ વદન્તો અનુપસમ્પન્નસ્સ સુક્કવિસ્સટ્ઠિઆદિ કેવલં અજ્ઝાચારો નામ હોતિ, ન પન દુટ્ઠુલ્લો નામ અજ્ઝાચારોતિ દીપેતિ. ''અજ્ઝાચારો નામા''તિ ચ અટ્ઠકથાયં વુત્તત્તા, અકત્તબ્બરૂપત્તા ચ અનુપસમ્પન્નસ્સ સુક્કવિસ્સટ્ઠિઆદીનિ દણ્ડકમ્મવત્થુપક્ખં ભજન્તિ. તાનિ ચ અઞ્ઞસ્સ અનુપસમ્પન્નસ્સ અવણ્ણકામતાય આરોચેન્તો ભિક્ખુ દુક્કટં આપજ્જતીતિ વદન્તિ. ઇધ પન **અનુપસમ્પન્ન**ગ્ગહણેન સામણેરસામણેરિસિક્ખમાનાનં ગહણં વેદિતબ્બં.

અદુટ્ઠુલ્લં અજ્ઝાચારન્તિ યોજના. ''અનુપસમ્પન્નસ્સા''તિ ચ અજ્ઝાહરિતબ્બાનિ. અનુપસમ્પન્નસ્સ યથાવુત્તેહિ પઞ્ચસિક્ખાપદેહિ અઞ્ઞં વિકાલભોજનાદિં **અદુટ્ઠુલ્લં અજ્ઝાચારં** વા. યથાહ ''અનુપસમ્પન્નસ્સ દુટ્ઠુલ્લં વા અદુટ્ઠુલ્લં વા અજ્ઝાચાર''ન્તિઆદિ (પાચિ॰ ૮૨).

૯૪૬. **કેવલં વત્થું વા આરોચેન્તસ્સા**તિ ''અયં સુક્કવિસ્સટ્ઠિં આપન્નો''તિઆદિના નયેન વત્થુમત્તં આરોચેન્તસ્સ. **કેવલં આપત્તિં વા આરોચેન્તસ્સા**તિ ''અયં પારાજિકં આપન્નો, અયં સઙ્ઘાદિસેસં આપન્નો''તિઆદિના નયેન આપત્તિમત્તં આરોચેન્તસ્સ ચ. **ભિક્ખુસમ્મુતિયા**તિ એત્થ વત્થુના ઘટેત્વા આપત્તિં આરોચેન્તસ્સાતિ ગહેતબ્બં. ''**તથા**''તિ ઇમિના ''અનાપત્તી''તિ એતં પરામસતિ.

દુટ્ઠુલ્લારોચનકથાવણ્ણના.

૯૪૮. **અકપ્પિયં પથવિન્તિ પદભાજને** ''દ્વે પથવિયો જાતા ચ પથવી અજાતા ચ પથવી''તિ (પાચિ॰ ૮૬) ઉદ્દિસિત્વા –

> ''જાતા નામ પથવી સુદ્ધપંસુ સુદ્ધમત્તિકા અપ્પપાસાણા અપ્પસક્ખરા અપ્પકથલા અપ્પમરુમ્બા અપ્પવાલિકા યેભુય્યેનપંસુકા યેભુય્યેનમત્તિકા, અદડ્ઢાપિ વુચ્ચતિ જાતા પથવી. યોપિ પંસુપુઞ્જો વા મત્તિકાપુઞ્જો વા અતિરેકચાતુમાસં ઓવટ્ઠો, અયમ્પિ વુચ્ચતિ જાતા પથવી''તિ (પાચિ॰ ૮૬) ચ,

> ''અજાતા નામ પથવી સુદ્ધપાસાણા સુદ્ધસક્ખરા સુદ્ધકથલા સુદ્ધમરુમ્બા સુદ્ધવાલિકા અપ્પપંસુ અપ્પમત્તિકા યેભુય્યેનપાસાણા યેભુય્યેનસક્ખરા યેભુય્યેનકથલા યેભુય્યેનમરુમ્બા યેભુય્યેનવાલિકા,

દટ્ઠાપિ વુચ્ચતિ અજાતા પથવી. યોપિ પંસુપુઞ્જો વા મત્તિકાપુઞ્જો વા ઊનચાતુમાસં ઓવટ્ઠો, અયમ્પિ વુચ્ચતિ અજાતા પથવી''તિ (પાચિ॰ ૮૬) ચ –

નિદ્દિટ્ઠાસુ દ્વીસુ પથવીસુ જાતપથવિસઙ્ખાતં અકપ્પિયપથવિં.

એત્થ પાસાણાદીનં લક્ખણં **અટ્ઠકથાયં** ''મુટ્ઠિપ્પમાણતો ઉપરિ પાસાણાતિ વેદિતબ્બા, મુટ્ઠિપ્પમાણા સક્ખરા. કથલાતિ કપાલખણ્ડાનિ. મરુમ્બાતિ કટસક્ખરા. વાલિકાતિ વાલુકાયેવા''તિ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. યેભુય્યેનપંસુકાદીનં લક્ખણં ''યેભુય્યેનપંસુકાતિ તીસુ કોટ્ઠાસેસુ દ્વે કોટ્ઠાસા પંસુ, એકો પાસાણાદીસુ અઞ્ઞતરો કોટ્ઠાસો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૬) ચ ''અદટ્ઠાપીતિ ઉદ્ધનપત્તપચનકુમ્ભકારાવાપાદિવસેન તથા તથા અદટ્ઠા''તિઆદિ **અટ્ઠકથા**તો ચ વેદિતબ્બં. ''**અપ્પપંસુઅપ્પમત્તિકા**''તિ દ્વીસુપિ પદેસુ નિદ્દેસરૂપેન યેભુય્યેનપાસાણાદિપદપઞ્ચકં વુત્તં, તત્થાપિ અત્થો **યેભુય્યેનપંસુપદા**દીસુ વુત્તવિપલ્લાસેન વેદિતબ્બો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''તેસંયેવ હિ દ્વિન્નં પભેદદસ્સનમેત''ન્તિ (પાચિ॰ ૮૬).

ખણેય્ય વાતિ એવરૂપં અકપ્પિયપથવિપદેસં અન્તમસો પાદઙ્ગુટ્ઠેનાપિ સમ્મુઞ્જનિસલાકાયપિ સયં વા ખણતિ. **ખણાપેય્ય વા**તિ અઞ્ઞેન વા ''ઇદં ખણાહી''તિઆદિના અકપ્પિયવોહારેન ખણાપેય્ય. **ભેદાપેય્યા**તિ તથેવ ભેદાપેય્ય. **ભિન્દેય્ય વા**તિ પસ્સાવધારાદીહિપિ ભિન્દેય્ય. અધિકારવસેન **વા**-સદ્દસ્સ સબ્બકિરિયાપદેહિ સમ્બન્ધો લબ્ભતીતિ **ભેદાપેય્ય વા**તિ એત્થ **ચ**-સદ્દો ઇધ અવુત્તસ્સ ''દહતિ વા, દહાપેતિ વા''તિ પદદ્વયસ્સ સમુચ્ચયકોતિ વેદિતબ્બો. અન્તમસો પત્તમ્પિ પચન્તો સયં વા દહતિ, અઞ્ઞેન વા દહાપેતીતિઆદિ ઇમેસં પદાનં **અટ્ઠકથા**વસેન (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૭) વેદિતબ્બં. **પાચિત્તિયં સિયા**તિ ખણન્તસ્સ, ભિન્દન્તસ્સ ચ પહારે પહારે પાચિત્તિયં.

૯૪૯. આણાપેન્તસ્સ આણત્તિગણનાય, દહન્તસ્સ અગ્ગિપાતગણનાય હોતીતિ ઇદં ''પહારે પહારે પાચિત્તિય''ન્તિઆદિઅટ્ઠકથાવચનવસેન વેદિતબ્બં, ઇમમેવ દસ્સેતુમાહ ''**સયમેવા**''તિઆદિ.

૯૫૦. **આણાપેન્તસ્સા**તિ સકિં આણાપેન્તસ્સ.

૯૫૧. ''ખણાપેય્યા''તિ સામઞ્ઞવચનસ્સ અપવાદદસ્સનત્થં ''**ખણ પોક્ખરણિ**''ન્તિઆદિમાહ. **કોચિ દોસો ન વિજ્જતી**તિ એત્થ પોક્ખરણિઆવાટાદિસદ્દાનં પથવિપરિયાયત્તાભાવતો એવંવચનેન અનાપત્તીતિ અધિપ્પાયો.

૯૫૨. ''ઇમં ઇધા''તિઆદીનં પદાનં પચ્ચક્ખભૂતાધિપ્પેતભૂમિવાચકત્તા તેહિ યોજેત્વા વુત્તસ્સ તસ્સેવ પયોગસ્સ આપત્તિકરભાવં દસ્સેતુમાહ ''**ઇમ**''ન્તિઆદિ.

૯૫૩. **કન્દ**ન્તિ તાલાદિકન્દં. **કુરુન્દ**ન્તિ કુલચોચરુક્ખં. **થૂણ**ન્તિ થમ્ભં. **ખાણુક**ન્તિ સાખાવિટપરહિતં રુક્ખાવયવં. **મૂલ**ન્તિ પથવિયા સુપ્પતિટ્ઠિતભાવકરં રુક્ખાવયવં. **વટ્ટતી**તિ અનિયમેત્વા વચનેન અનાપત્તિભાવતો વટ્ટતિ.

૯૫૪. **ઇમ**ન્તિ પચ્ચક્ખપરામાસપદેન નિયમેત્વા વચનતો આપત્તિ હોતીતિ આહ ''**નિયમેત્વાન વત્તું પન ન વટ્ટતી**''તિ.

૯૫૫. **ઘટેહિ ઉસ્સિઞ્ચિતુ**ન્તિ ઘટેહિ ગહેત્વા અવસિઞ્ચિતું. **તનુકદ્દમો**તિ જમ્બાલો. **બહલં** કદ્દમં ભિક્ખુના અપનેતું **ન ચ વટ્ટતી**તિ યોજેતબ્બં.

૯૫૬. **નદિયાદીન**ન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ગઙ્ગાકન્દરાદીનં ગહણં. ''તટ''ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **વટ્ટ**ન્તિ વુટ્ઠીહિ ઓવટ્ઠઞ્ચ. **ચાતુમાસ**ન્તિ વિકોપનકિરિયાય અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં, ચાતુમાસબ્ભન્તરે વિકોપેતું વટ્ટતીતિ અત્થો.

૯૫૭. સચે તોયસ્મિં પતતિ તટન્તિ યોજના, સચે કૂલં ભિજ્જિત્વા અન્તોઉદકે પતતીતિ. **દેવે વુટ્ઠેપી**તિ પજ્જુન્નદેવે વુટ્ઠેપિ. વુટ્ઠ-સદ્દો કત્તુસાધનો. ચાતુમાસમતિક્કન્તેપીતિ યોજના. તત્થ હેતુદસ્સનત્થમાહ ''**તોયે દેવો હિ વસ્સતી**''તિ.

૯૫૮. **સોણ્ડિ**ન્તિ પાસાણપોક્ખરણિં. **તત્થ તૂ**તિ ઉદકરહિતે તસ્મિં સોણ્ડિઆવાટે.

૯૫૯. અન્તોચાતુમાસં સોધેતું ભિન્દિતુન્તિ યોજના. ''**સોધેતું ભિન્દિતું વિકોપેતુ**''ન્તિ કિરિયાપદેહિ ''રજ''ન્તિ કમ્મપદં આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં. તં રજોરાસિં દેવે વુટ્ઠે પચ્છા ઉદકસ્સ છિન્નત્તા બહલભૂમિસુક્ખમ્પિ વુટ્ઠિપાતદિવસતો પટ્ઠાય અન્તોચાતુમાસે કોપેતું ભિન્દિતું વટ્ટતીતિ અત્થો.

૯૬૦. **પુણ્ણે** સોણ્ડિમ્હિ **તં રજં** વિકોપેતું વટ્ટતિ ચાતુમાસતો ઉદ્ધન્તિ યોજના.

૯૬૧. ''**કુસાયન્તે**''તિ એતેન ''દેવો''તિ ઇદં ભુમ્મવસેન વિપરિણામેત્વા ''દેવે કુસાયન્તે''તિ યોજેતબ્બં, પજ્જુન્નદેવે વુટ્ઠિપાતં કરોન્તેતિ અત્થો. **પિટ્ઠિપાસાણકે**તિ પાસાણપિટ્ઠે. **તમ્પી**તિ તથા પાસાણપિટ્ઠે લગ્ગં તમ્પિ રજં.

૯૬૨. **અકતપબ્ભારો** નામ યથા હેટ્ઠાભાગો વુટ્ઠિકુસિતેહિ ન તેમીયતિ, તથા નમિત્વા ઠિતપબ્બતપ્પદેસો. ઇદં અનોવસ્સકટ્ઠાને ઉટ્ઠિતવમ્મિકાનં ઉપલક્ખણં.

૯૬૩. અબ્ભોકાસે વુટ્ઠિતો વમ્મિકો સચે ઓવટ્ઠો, કં ચાતુમાસં વિકોપેતું વટ્ટતીતિ સમ્બન્ધો. **ચાતુમાસ**ન્તિ વિકોપનકિરિયાય અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. **રુક્ખે**તિ ચ થમ્ભપાસાણાદીનં ઉપલક્ખણં. **ઉપચિકાદીન**ન્તિ **આદિ**-સદ્દેન કાળકિપિલ્લિકાદીનં ગહણં. **સો નયો**તિ ''ઓવટ્ઠદિવસતો ઉત્તરિ ચાતુમાસબ્ભન્તરે કોપેતું વટ્ટતી''તિ યથાવુત્તો નયો.

૯૬૪. **મૂસિકુક્કિરં** નામ મૂસિકાહિ ઉદ્ધટપંસુ. મૂસિકાનં ઉક્કિરો મૂસિકુક્કિરોતિ વિગ્ગહો. **ગોકણ્ટકં** નામ ગુન્નં ખુરાનં ઉટ્ઠિતમત્તિકા. **ગણ્ડુપ્પાદમલં** નામ ભૂલતાય મલમત્તિકા. સમ્બન્ધં પન પકતિભૂમિં અકોપેન્તેન મત્થકતો ગણ્હિતું વટ્ટતિ.

૯૬૫. **કસી**તિ કસિતટ્ઠાનં, તત્થ નઙ્ગલેન ઉદ્ધટમત્તિકા **કસિનઙ્ગલમત્તિકા**. ''**અચ્છિન્ના**''તિઇમિના ખણ્ડાખણ્ડિકં કત્વા આયતં હુત્વા ઠિતમત્તિકાપટલમ્પિ અજાતપથવી સિયાતિ આસઙ્કાનિવત્તનત્થમાહ ''**ભૂમિસમ્બન્ધા**''તિ. **સા**તિ કસિનઙ્ગલમત્તિકા.

૯૬૬. **સેનાસન**ન્તિ એત્થ ''પુરાણ''ન્તિ પાઠસેસો ગહેતબ્બો. ઓવટ્ઠં ચાતુમાસતો ઉદ્ધં ન વિકોપયેતિ યોજના.

૯૬૭. **તતોતિ** ઓવટ્ઠદિવસતો પટ્ઠાય ચાતુમાસાતિક્કન્તગેહતો. "**ગોપાનસિ**"ન્તિ ઇમિના ગોપાનસિમત્થકે ઠિતઉપચિકાપંસુમ્હિ ભિજ્જન્તેપિ અનાપત્તિભાવં દીપેતિ. "**ભિત્તિ**"ન્તિ ઇમિના તદેકદેસં ભિત્તિપાદાદિદારુમાહ. ઇદમ્પિ ભિત્તિમત્તિકં ઉપચિકામત્તિકં સન્ધાય વુત્તં. "**થમ્ભ**"ન્તિ ઇદમ્પિ તંસમ્બન્ધપાકારભૂમિમત્તિકાઉપચિકાદિપંસું સન્ધાય વુત્તં. **પદરત્થર**ન્તિ અત્થતપદરં. ઇદમ્પિ પદરાનં ઉપરિ મત્તિકાઉપચિકાપંસું સન્ધાય વુત્તં. "**ગોપાનસિ**"ન્તિઆદીહિ પદેહિ ''ગણ્હિસ્સામી''તિ પચ્ચેકં યોજનીયં. "**ગણ્હિસ્સામી**"તિ ઇમિના વિકોપનાધિપ્પાયાભાવં દીપેતિ.

૯૬૮. **ગણ્હન્તસ્સા**તિ એત્થ અનાદરે સામિવચનં, ''સુદ્ધચિત્તેના''તિ પાઠસેસો. **ઇટ્ઠકા**તિ છદનિટ્ઠકા. **આદિ**-સદ્દેન પાસાણસમુદ્દફેણાદીનં ગહણં. **પતતી**તિ સુદ્ધચિત્તેન ગણ્હન્તે સચે મત્તિકા છિજ્જિત્વા પતતિ, અનાપત્તીતિ અત્થો. **મત્તિક**ન્તિ ભિત્તિયં, છદને ચ ચાતુમાસાધિકોવટ્ઠમત્તિકં, અનોવટ્ઠં ચે, ગણ્હિતું વટ્ટતીતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સચે યા યા અતિન્તા, તં તં ગણ્હાતિ, અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૬). યદિ ગણ્હતિ, આપત્તિ સિયાતિ યોજના.

૯૬૯. **અતિન્તો**તિ વસ્સોદકેન અતિન્તો, ઇમિના વિનિચ્છિતબ્બવત્થું દસ્સેતિ. તસ્સ અન્તોગેહે ચ બહિ ચ સમ્ભવતો અન્તોગેહે ઠિતસ્સ તાવ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**અન્તોગેહે સચે સિયા**"તિ. વસ્સોદકેન તિન્તાતિન્તેસુ દ્વીસુ મત્તિકાપુઞ્જેસુ અતિન્તં તાવ દસ્સેતુમાહ "**અનોવટ્ઠો ચા**"તિ.

૯૭૦. વસ્સોદકેન તિન્તે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**વુટ્ઠે પુન ચા**"તિઆદિ. "**વુટ્ઠે**"તિ ઇમિના ''મત્તિકાપુઞ્જો''તિ પદં ભુમ્મવસેન વિપરિણામેત્વા વુટ્ઠે મત્તિકાપુઞ્જેતિ યોજેતબ્બં, ''એકદિવસમ્પી''તિ સેસો, **ગેહસ્મિ**ન્તિ એત્થ ''ઠિતે''તિ વત્તબ્બં, ગેહસ્મિં ઠિતે મત્તિકાપુઞ્જે વસ્સોદકેન એકદિવસમ્પિ તિન્તેતિ વુત્તં હોતિ. વક્ખમાનનયેન અઞ્ઞત્થ પહરિત્વા ઉટ્ઠિતેન તેન અતેમિત્વા ઉજુકં પતિતેહિ વસ્સફુસિતેહિ તિન્તેતિ ગહેતબ્બં. સચે સબ્બો તિન્તો હોતીતિ યોજના. ''મત્તિકાપુઞ્જો''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો.

૯૭૧. ''સબ્બો''તિ ઇમિના વિસેસનેન બ્યવચ્છિન્નં એકદેસતિન્તે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**યત્તક**"ન્તિઆદિ. **તુ**-સદ્દો ઇમમેવ વિસેસં જોતેતિ. **યત્તક**ન્તિ હેટ્ઠા અનોતરિત્વા મત્થકતો, પરિયન્તકતો ચ યત્તકપ્પમાણં. **તત્થા**તિ મત્તિકાપુઞ્જે. "**અકપ્પિય**"ન્તિ એતસ્સ ''ચાતુમાસચ્ચયેના''તિ અનુવત્તતિ. "**અતિન્તં...પે॰... કપ્પિય**"ન્તિ ઇમિના અકપ્પિયટ્ઠાનં પરિહરિત્વા વા કપ્પિયકારકેહિ કપ્પિયવચનેન હરાપેત્વા વા અતિન્તં ઠાનં યથાકામં વળઞ્જેતબ્બન્તિ અયમત્થો દસ્સિતો હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''કપ્પિયકારકેહી''તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૬).

૯૭૨. **વારિના**તિ ઉજુકં આકાસતો પતિતવસ્સોદકેન. અઞ્ઞત્થ પહરિત્વા તત્થ પતિત્વા તેમિતે વટ્ટતિ. **સો** મત્તિકાપુઞ્જો. **તતો પર**ન્તિ એકાબદ્ધકાલતો ઉત્તરિં **સો** મત્તિકાપુઞ્જો વારિના તેમિતો ભૂમિયા એકાબદ્ધો ચે હોતિ, તતો પરં સા જાતા પથવી એવ, કોપેતું ન વટ્ટતીતિ યોજના.

૯૭૩. "**ઓવટ્ઠો**"તિ ઇમિના અનોવટ્ઠપાકારો કપ્પિયોતિ બ્યતિરેકવસેન દસ્સેતિ. "**મત્તિકામયો**"તિ વિસેસનેન ઇટ્ઠકપાકારાદિં બ્યવચ્છિન્દતિ. તસ્સ પન કપ્પિયભાવં વક્ખતિ ''સચે ઇટ્ઠકપાકારો''તિઆદિના. "**ચાતુમાસચ્ચયે**"તિ ઇમિના તતો અન્તો વિકોપનીયભાવં દસ્સેતિ.

૯૭૪. **તત્થા**તિ ઓવટ્ઠે મત્તિકપાકારે. **અધંસન્તોવા**તિ પાકારમત્તિકં અકોપેન્તો. **મત્તસો છુપિત્વા**તિ પમાણતો મુદ્દકં કત્વા હત્થતલં ઠપેત્વા. **અલ્લહત્થેના**તિ ઉદકતિન્તેન હત્થતલેન. હત્થેકદેસો **હત્થો** નામ.

૯૭૫. **યેભુય્યકથલે ઠાને**તિ પુબ્બે વુત્તનયેન યસ્સા તીસુ ભાગેસુ દ્વે ભાગા કથલા હોન્તિ, તાદિસે કપ્પિયપથવિટ્ઠાને.

૯૭૬. **અબ્ભોકાસે**તિ ઉપલક્ખણત્તા અન્તોગેહેપિ થમ્ભં ચાલેત્વા જાતપથવિં વિકોપેતું ન વટ્ટતીતિ દટ્ઠબ્બં. દ્વીસુપિ ઠાનેસુ સુદ્ધચિત્તેન નિદ્દોસભાવં યથાવુત્તેન ''થમ્ભં વા પદરત્થરં. ગણ્હિસ્સામી'તિ સઞ્ઞાય, ગહેતું પન વટ્ટતી''તિ ઇમિના નયેનાહ. **પથવિ**ન્તિ અકપ્પિયપથવિં.

૯૭૭. ઉજુમુદ્ધરતો ન દોસોતિ યોજના.

૯૭૮. **ઉચ્ચાલેત્વા**તિ ઉક્ખિપિત્વા ચાલેત્વા પરિવત્તેત્વા. **પવટ્ટતી**તિ પવટ્ટેત્વા પવટ્ટેત્વા નેતીતિ અત્થો. **સુદ્ધચિત્તસ્સા**તિ ''ભૂમિ ભિજ્જતી''તિ અસલ્લક્ખેત્વા ''પાસાણં પવટ્ટેત્વા પવટ્ટેત્વા હરિસ્સામી''તિ સુદ્ધચિત્તવતો.

૯૭૯. ભૂમિયં દારૂનિ ફાલેન્તાનમ્પિ ભૂમિયં સાખાદીનિ કડ્ઢતો ચાતિ યોજના.

૯૮૦. **કણ્ટક**ન્તિ રુક્ખકણ્ટકં, મચ્છકણ્ટકઞ્ચ. **સૂચિ** નામ અયોમયદન્તમયતમ્બમયકટ્ઠમયાદિસૂચીનં અઞ્ઞતરા. **અટ્ઠિં વા**તિ ગોમહિંસાદીનં અટ્ઠિં વા. **હીરં વા**તિ નાળિકેરાદિહીરં વા. **આકોટેતુ**ન્તિ યથા એકકોટિ ભૂમિં પવિસતિ, તથા તાળેતું. **પવેસેતુ**ન્તિ ભૂમિં ગમયિતું.

૯૮૧. **પસ્સાવં** મુત્તં. **મેદનિ**ન્તિ એત્થ અકપ્પિયપથવિમાહ. **ભિન્દિસ્સામી**તિ એત્થ ''એવં ચિન્તેત્વા''તિ સેસો.

૯૮૨. **કરોન્તસ્સા**તિ સુદ્ધચિત્તેન પસ્સાવં કરોન્તસ્સાતિયોજેતબ્બં. ''**સમ્મજ્જતો**''તિ ઇદં ''સમ્મજ્જન્તેના''તિ ગહેતબ્બં , ''સમ્મજ્જનિયા''તિ સેસો, અનન્તરં મેદનીપદં ઉપયોગવસેન ''મેદનિ''ન્તિ ગહેતબ્બં, ''**વિસમ**''ન્તિ સેસો, ''**સમં કાતુ**''ન્તિ ઇમિના યોજેતબ્બં, સમ્મજ્જન્તેન ઉચ્ચટ્ઠાનં મદ્દિત્વા, આવાટટ્ઠાનં પવેસેત્વા સમં કાતું સમ્મજ્જનિયા ઘંસેતું ન વટ્ટતીતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''વિસમં ભૂમિં સમં કરિસ્સામીતિ સમ્મજ્જનિયા ઘંસિતુમ્પિ ન વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૬).

૯૮૩. **પાદઙ્ગુટ્ઠેન વા**તિ એત્થ સમુચ્ચયત્થેન **વા**-સદ્દેન **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં ''કત્તરયટ્ઠિયા ભૂમિં કોટ્ટેન્તી''તિ ઇદં સઙ્ગણ્હાતિ. **લિખિતુમ્પી**તિ રાજિં કાતુમ્પિ ભૂમિં ભિન્દન્તેનાતિ યોજના. **પાદેહી**તિ પાદતલેહિ.

૯૮૫. **ભૂમિ**ન્તિ અકપ્પિયભૂમિં. **દહતિ દહાપેતી**તિ એત્થ ''યો''તિ ચ ''તસ્સા''તિ ચ સમ્બન્ધવસેન લબ્ભતિ. **પત્તં દહન્તસ્સા**તિ છવિયા થિરભાવત્થં ધૂમં ગાહાપેત્વા તિણુક્કાદીહિ પત્તં ગણ્હન્તસ્સ.

૯૮૬. **તત્તકાનેવા**તિ ઠાનપ્પમાણાનેવ. ઇધાપિ ''યો''તિ ચ ''તસ્સા''તિ ચ સામત્થિયા લબ્ભતિ.

૯૮૭. **ભૂમિય**ન્તિ અકપ્પિયભૂમિયં. પત્તં પચીયતિ એત્થાતિ **પત્તપચનં**, કપાલં, તસ્મિં કપાલે.

૯૮૮. **સો** અગ્ગિ **તાનિ** દારૂનિ દહન્તો ગન્ત્વા **ચે** એકંસેન ભૂમિં દહતિ, તસ્મા દારૂનં ઉપરિ અગ્ગિં ઠપેતું ન વટ્ટતીતિ યોજના.

૯૮૯. ઇટ્ઠકા આવપીયન્તિ પચ્ચન્તિ એત્થાતિ **ઇટ્ઠકાવાપો**, સો એવ **ઇટ્ઠકાવાપકો**, ઇટ્ઠકાપચનટ્ઠાનં. **આદિ**-સદ્દેન કુમ્ભકારાવાપાદિં સઙ્ગણ્હાતિ.

૯૯૦. ઉપાદીયતીતિ **ઉપાદાનં**, ઇન્ધનં, ન ઉપાદાનં અનુપાદાનં, ઇન્ધનતો અઞ્ઞં, તતો **અનુપાદાનતો**તિ અત્થો. **ખાણુકે**તિ મતખાણુકે ચ સુક્ખરુક્ખે ચ ભૂમિગતં અદત્વા ''નિબ્બાપેસ્સામી''તિ અગ્ગિદાનં વટ્ટતિ. પચ્છા ઉસ્સાહે કતેપિ ન નિબ્બાયતિ, ન દોસોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સચે પન ભૂમિં અપ્પત્તમેવા''તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૭).

૯૯૧. **તિણુક્ક**ન્તિ તિણેન બદ્ધઉક્કં. **તિણુક્ક**ન્તિ ઉપલક્ખણં. નાળિકેરપણ્ણાદીહિ બદ્ધાપિ સઙ્ગય્હન્તિ.

૯૯૨. **તસ્સ** અગ્ગિસ્સ પતિતટ્ઠાને ઇન્ધનં દત્વા પુન તં અગ્ગિં કાતું વટ્ટતીતિ મહાપચ્ચરિયં **રુતં** કથિતન્તિ યોજના.

૯૯૩. ''તસ્સ અપથવિય''ન્તિ પદચ્છેદો. **વિમતિસ્સુભયત્થાપી**તિ પથવિઅપથવિદ્વયેપિ વેમતિકસ્સ. તત્થ જાતા **પથવી**, ઇતરા **અપથવી**.

૯૯૪. **ઇમ**ન્તિ આવાટં, મત્તિકં, પંસું વા.

પથવીખણનકથાવણ્ણના.

મુસાવાદવગ્ગો પઠમો.

૯૯૫. **ભવન્તસ્સા**તિ જાયન્તસ્સ, વડ્ઢમાનસ્સ ચ. **ભૂતસ્સા**તિ જાતસ્સ, વડ્ઢિતસ્સ ચાતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ભવન્તિ અહુવુઞ્ચાતિ ભૂતા, જાયન્તિ વડ્ઢન્તિ, જાતા વડ્ઢિતા ચા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૦). એત્થ ચ ''**ભવન્તી**''તિ ઇમિના વિરુળ્હમૂલે નીલભાવં આપજ્જિત્વા વડ્ઢમાનકે તરુણગચ્છે દસ્સેતિ. ''**અહુવુ**''ન્તિ ઇમિના પન વડ્ઢિત્વા ઠિતે મહન્તે રુક્ખગચ્છાદિકે દસ્સેતિ. ''**ભવન્તી**''તિ ઇમસ્સ વિવરણં ''જયન્તિ વડ્ઢન્તી''તિ, ''**અહુવુ**''ન્તિ ઇમસ્સ ''જાતા વડ્ઢિતા''તિ. એવં ભૂત-સદ્દો પચ્ચુપ્પન્નાતીતવિસયોતિ દસ્સેતિ. ''ભવન્તસ્સ ભૂતસ્સા''તિ ઇમિના પદદ્વયેન ''**ભૂતગામસ્સા**''તિ પદસ્સ તુલ્યાધિકરણતાદસ્સનેન ગામ-સદ્દસ્સ દિટ્ઠિગતવનન્તાદિસદ્દાનં દિટ્ઠિવનાદિસદ્દત્થે વિય ભૂતસદ્દત્થે વુત્તિપક્ખમાહ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૦) ''ભૂતા એવ વા ગામો ભૂતગામો, પતિટ્ઠિતહરિતતિણરુક્ખાદીનમેતં અધિવચન''ન્તિ. ભૂતાનં દેવતાનં ગામો નિવાસોતિ વા **ભૂતગામો**. ભૂમિયં પતિટ્ઠહિત્વા હિ હરિતભાવમાપન્ના તિણરુક્ખગચ્છાદયો દેવતાહિ પરિગય્હન્તીતિ. જાયન્તસ્સ વડ્ઢન્તસ્સ વા સમ્પત્તવુદ્ધિમરિયાદસ્સ વા રુક્ખાદિનોતિ અત્થો.

પાતબ્યતાનિમિત્તન્તિ એત્થ પાતબ્યભાવો **પાતબ્યતા**, ''છેદનભેદનાદીહિ યથારુચિ પરિભુઞ્જિતબ્બતાતિ અત્થો''તિ **અટ્ઠકથા**વચનતો પાતબ્યતા-સદ્દસ્સ પરિભુઞ્જિતબ્બતાતિ અત્થો વેદિતબ્બો, સા નિમિત્તં હેતુ યસ્સ પાચિત્તિયસ્સ તં પાતબ્યતાનિમિત્તં. રુક્ખાદીનં છેદનફાલનાદિવસેન વિકોપનીયતાસઙ્ખાતપાતબ્યતાનિમિત્તં પરિભુઞ્જિતબ્બતાહેતુ પાચિત્તિયં **ઉદીરિતં** વુત્તન્તિ અત્થો.

૯૯૬-૭. સોતિ ભૂતગામો. **તિલબીજાદિકોતિ** તિલબીજમેત્થ સુખુમપણ્ણસેવાલાદિકો. **આદિ**-સદ્દેન ચ તાદિસા ઇતરા સેવાલજાતિ ગહિતા. ‘‘ઉપરિ ખુદ્દાનુખુદ્દકપણ્ણઙ્કુરો, હેટ્ઠા ખુદ્દાનુખુદ્દકમૂલઙ્કુરો સેવાલો તિલબીજં નામા’’તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તન્તિ. **વિકોપેન્તસ્સ તં સબ્બન્તિ** ભૂમિયં પતિટ્ઠાય ઉદકે જાયમાનકસેવાલાદિં ભૂમિયા ઉપ્પાટનચ્છેદનવસેન જલે એવ પતિટ્ઠિતં સુખુમપણ્ણનીલિકાદિં ઉદકતો ઉદ્ધરણચ્છેદનવસેન તં સબ્બં સેવાલં વિકોપેન્તસ્સાતિ અત્થો.

૯૯૮. હત્થેન વિયૂહિત્વાતિ જલતો અમોચેત્વા હત્થેન દૂરતો અપનેત્વા. ‘‘**હોતી**’’તિઆદિ તસ્સ હેતુસન્દસ્સનત્થં. **સકલં** અનવસેસં સબ્બં જલં તસ્સ યસ્મા ઠાનં હોતિ, તસ્માતિ અત્થો.

૯૯૯. ચેચ્ચાતિ જાનન્તો. **તં** સેવાલજાતિકં જલા ઉદ્ધરિતું ઉદકેન વિના ભિક્ખુસ્સ ન વટ્ટતીતિ યોજના. **ઠાનસઙ્કમનઞ્હિ તન્તિ** હેતુદસ્સનં. **તં** તથાકરણં યસ્મા ઠાનસઙ્કમનં ઠાનતો ચાવનં, તસ્મા તં ન વટ્ટતીતિ યોજના.

૧૦૦૦. યથાવુત્તસ્સ બ્યતિરેકં દસ્સેતુમાહ ‘‘**ઉદકેના**’’તિઆદિ. તત્થ **ઉદકેનાતિ** સહત્થે કરણવચનં. **તં** સેવાલજાતિકં. **વારિસૂતિ** એત્થ વાસં વારયન્તીતિ વારી, તેસુ.

૧૦૦૧. જલે વલ્લિતિણાદીનીતિ જલમત્થકે વલ્લિઞ્ચ જાયમાનકરવલ્લિતિણાદીનિ ચ. **ઉદ્ધરન્તસ્સાતિ** ભૂમિયં પતિટ્ઠિતં ભૂમિતો, ઉદકે પતિટ્ઠિતં ઉદકતો ચ ઉદ્ધરન્તસ્સ. તત્થ અન્તપક્ખં દસ્સેતુમાહ ‘‘**તોયતો**’’તિ. **વિકોપેન્તસ્સાતિ** ખણ્ડનાદિવસેન કોપેન્તસ્સ. **તત્થાતિ** તસ્મિં ઉદકે, એવ-કારો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો ‘‘તત્થેવા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૨) **અટ્ઠકથા**વચનતો.

૧૦૦૨. એત્થાતિ ઉદકે એવ. **વિકોપેન્તસ્સાતિ** કપ્પિયં અકારાપેત્વા છેદનાદિં કરોન્તસ્સ. **તાનીતિ** તથા પરેહિ ઉપ્પાટિતત્તા ભૂતગામભાવતો મુત્તાનિ વલ્લિતિણાદીનિ. **બીજગામેનાતિ** મૂલબીજગામાદિવસેન.

૧૦૦૩. એવં ઉદકટ્ઠે સઙ્ખેપતો વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ઇતરત્રાપિ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**થલટ્ઠે**’’તિઆદિ. **હરિતખાણુકોતિ** એત્થ ‘‘યો’’તિ સેસો. ‘‘તસ્સા’’તિ ઇમિના સમ્બન્ધો, કકુધકરઞ્જાદીનં છિન્નાવસિટ્ઠખાણુકોતિ વુત્તં હોતિ. ‘‘**ભૂતગામેન સઙ્ગહો**’’તિ ઇમિના તંવિકોપને પાચિત્તિયભાવં દીપેતિ. એવમુપરિપિ.

૧૦૦૪. નાળિકેરાદિકાનં ખાણૂતિ એત્થાપિ ‘‘ઉપરિહરિતો’’તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. ‘‘**બીજગામેન સઙ્ગહો**’’તિ ઇમિના દુક્કટવત્થુતમાહ. એવમુપરિપિ. કિઞ્ચાપિ હિ તાલનાળિકેરાદીનં ખાણુ ઉદ્ધં અવડ્ઢનકો ભૂતગામસ્સ કારણં ન હોતિ, તથાપિ ભૂતગામસઙ્ખાતનિબ્બત્તપણ્ણમૂલબીજતો સમ્ભૂતત્તા ભૂતગામતો ઉપ્પન્નો નામ હોતીતિ બીજગામેન સઙ્ગહં ગચ્છતિ.

૧૦૦૫. તથાપકાસિતોતિ ‘‘બીજગામો’’તિ વુત્તો.

૧૦૦૬. ફલિતા કદલી યાવ નીલપણ્ણા, તાવ સા ચ ભૂતગામોતિ પકાસિતાતિ યોજના. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘કદલી પન ફલિતા યાવ નીલપણ્ણા, તાવ ભૂતગામેનેવ સઙ્ગહિતા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૨). **નળન્તિ** ખુદ્દકવેળુ. **વેળૂતિ** મહાવેળુ. **તિણાદીનન્તિ આદિ**-સદ્દેન સસ્સાદયો ગહિતા.

૧૦૦૭. યો અયં પન વેળુ અગ્ગતો પટ્ઠાય યદા સુસ્સતિ, તદા સો બીજગામેન સઙ્ગહિતો નામ હોતીતિ યોજના. **બીજગામેના**તિ ફળુબીજગામેન. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''કતરબીજગામેન? ફળુબીજગામેના''તિ.

૧૦૦૮. ઇન્દસાલો સલ્લકી. **આદિ**-સદ્દેન સોભઞ્જનાદીનં સઙ્ગહો. **તુ**-સદ્દેન **અટ્ઠકથાયં** ''કિઞ્ચાપિ રાસિકતદણ્ડકેહિ રતનપ્પમાણાપિ સાખા નિક્ખમન્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૨) વુત્તવિસેસં જોતેતિ. છિન્દિત્વા ઠપિતદણ્ડકેસુ રતનમત્તાસુપિ સાખાસુ ઉટ્ઠિતાસુ ભૂતગામં અહુત્વા બીજગામમેવ હોતિ અવિરુળ્હમૂલકત્તાતિ અયં વિનિચ્છયો વિનયઞ્ઞુના ઞાતો કુક્કુચ્ચકાનમુપકારાય હોતીતિ આહ **''વિઞ્ઞેય્યો વિનયઞ્ઞુના''**તિ. ઇમમેવત્થં ''મૂલમત્તેપિ વા''તિઆદિના વક્ખતિ.

૧૦૦૯. મણ્ડપાદીનમત્થાયાતિ મણ્ડપવતિપાકારાદીનમત્થાય. **સચે તે નિક્ખણન્તી**તિ યદિ તે ઇન્દસાલાદિદણ્ડકે ભૂમિયં નિખણન્તિ. **નિગ્ગતે મૂલપણ્ણસ્મિ**ન્તિ તથા નિખાતદણ્ડતો મૂલે ચ પણ્ણે ચ જાતે. **ભૂતગામેન સઙ્ગહો**તિ એત્થ ''તેસ''ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ, ''વિઞ્ઞેય્યો''તિ અધિકારો.

૧૦૧૦. નિગ્ગતેપીતિ તતિયેન **પિ**-સદ્દેન અતિખુદ્દકતં સૂચેતિ.

૧૦૧૧. સકન્દા તાલટ્ઠીતિ સકન્દતાલબીજં. **પત્તવટ્ટી**તિ સૂચિસણ્ઠાના અઙ્કુરપત્તવટ્ટિ. ન ચ બીજગામોતિ વુચ્ચતીતિ યોજના. ''ભૂતગામો''તિ ઇદં યથાવુત્તસ્સ બ્યતિરેકવસેન દસ્સેતિ.

૧૦૧૨. નાળિકેરતચન્તિ નાળિકેરફલછલ્લિં. **દન્તસૂચીવા**તિ દન્તમયસૂચિ ઇવ. **સોપી**તિ નાળિકેરોપિ. રુક્ખતચસદ્દાનં ફલેસુ વત્તમાનકાલેસુપિ તંલિઙ્ગતા ન વિરુજ્ઝતીતિ **''સો''**તિ આહાતિ વિઞ્ઞાયતિ.

૧૦૧૩. મિગસિઙ્ગસમાનાયાતિ હરિતવિસાણસદિસાય. **પત્તવટ્ટિયા**તિ અઙ્કુરપત્તવટ્ટિયા. **સતિયા**તિ વિજ્જમાનાય. **ભૂતગામોતિ વુચ્ચતી**તિ અમૂલકભૂતગામોતિ વુચ્ચતિ. ઇદં નાળિકેરસ્સ આવેણિકં કત્વા વુત્તં.

ચતુભાણવારવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૦૧૫-૬. અમ્બટ્ઠીતિ અમ્બબીજં. **જમ્બુટ્ઠી**તિ જમ્બુબીજં. **આદિ**-સદ્દેન મધુકપનસાદિબીજાનં ગહણં. **વન્દાકા**તિ રુક્ખાદની. **અઞ્ઞં વા**તિ **ભણ્ડકદલિમનોરહં વા. અસ્સા**તિ વન્દાકાદિનો. **અમૂલવલ્લી**તિ એવંનામિકા વલ્લિ.

૧૦૧૭. સો સેવાલોતિ યોજના.

૧૦૧૮. ઘંસિત્વાતિ યેન કેનચિ ઘંસિત્વા. **તં** સેવાલં. **તસ્મા**તિ તસ્મા પાકારા.

૧૦૧૯. સેવાલે અપનીતે. **અન્તો**તિ પાનીયઘટાદીનં અન્તોકુચ્છિમ્હિ. કણ્ણકં અબ્બોહારન્તિ યોજના. પાનીયઘટાદીનં બહિ સેવાલો ઉદકે અટ્ઠિતત્તા, બીજગામાનુલોમત્તા ચ દુક્કટવત્થૂતિ વદન્તિ. કણ્ણકં નીલવણ્ણમ્પિ અબ્બોહારિકમેવ.

૧૦૨૦. પાસાણદદ્દૂતિ મનુસ્સસરીરે રોગાકારેન પાસાણે જાયમાનસ્સેતં અધિવચનં. **સેવાલ**ન્તિ પાસાણસેવાલં. **સેલેય્યકા** નામ સિલાય સમ્ભૂતા એકા સુગન્ધજાતિ. **અપત્તાની**તિ પણ્ણરહિતાનિ.

૧૦૨૧. પુપ્ફિતન્તિ વિકસિતં. **તં** અહિચ્છત્તં. **મકુલ**ન્તિ અવિકસિતં.

૧૦૨૨. અલ્લસ્મિં રુક્ખે તચં વિકોપેત્વા યથા ગહેતું ન વટ્ટતિ, તથા પપ્પટિકમ્પિ નિય્યાસમ્પિ વિકોપેત્વા ગહેતું ન વટ્ટતીતિ યોજના, પાચિત્તિયમેવાતિ અધિપ્પાયો. **પપ્પટિકમ્પી**તિ અલ્લતચમત્થકે સુક્ખતચપટલમ્પિ. "**અલ્લસ્મિ**"ન્તિ ઇમિના બ્યતિરેકેન મતરુક્ખે દોસાભાવં દીપેતિ. "**તચં વિકોપેત્વા**"તિ વચનતો રુક્ખતચમ્પિ પપ્પટિકમ્પિ સાલકપિત્થાદિનિય્યાસમ્પિ રુક્ખે અલ્લતચં અવિકોપેત્વા મત્થકતો છિન્દિત્વા ગહેતું વટ્ટતિ.

૧૦૨૩. અક્ખરચ્છિન્દનારહેસુ નુહિકદલિઆદીસુ રુક્ખેસુ, તત્થજાતેસુ તાલપણ્ણાદિકેસુ વા અક્ખરં લિખતો પાચિત્તિયમુદીરયેતિ યોજના. "**તત્થજાતેસૂ**"તિ ઇમિના રુક્ખતો અપનીતપણ્ણેસુ લિખિતું વટ્ટતીતિ બ્યતિરેકતો દીપેતિ.

૧૦૨૪. "**પક્કમેવ વા**"તિ વિસું વચનતો "**ફલં વા**"તિ ઇમિના અપક્કં ફલં ગહિતં.

૧૦૨૫. ફલિનિંસાખન્તિ ખાદનારહફલવતિં જમ્બુસાખાદિકં સાખં. **ગણ્હતો** અનુપસમ્પન્નસ્સાતિ ગહેતબ્બં. **સયં ખાદિતુકામો ચે**તિ તથા ઓનમિત્વા સાખતો ઓચિનિત્વા દિન્નફલં સચે સયં ખાદિતુકામો હોતિ. **એવં દાતુ**ન્તિ યથાવુત્તપ્પકારં નામેત્વા દાતું.

૧૦૨૬. પરં કઞ્ચિ ઉક્ખિપિત્વાતિ અઞ્ઞં કઞ્ચિ અનુપસમ્પન્નં ઉક્ખિપિત્વા. **પુપ્ફાનિ ઓચિનન્તેસૂ**તિ કુસુમાનિ લુનન્તેસુ. **અયમેવ વિનિચ્છયો**તિ સામઞ્ઞનિદ્દેસેપિ એત્થ અત્તનો નામેત્વા દિન્નસાખાય પુપ્ફાનિ પાનીયવાસત્થાય ન ગહેતબ્બાનિ. અનુપસમ્પન્નં ઉક્ખિપિત્વા પુપ્ફાનિ ઓચિનાપેત્વા ગહિતપુપ્ફાનિ ગહેતબ્બાનીતિ અયમેત્થ વિસેસો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''તેહિ પન પુપ્ફેહિ પાનીયં ન વાસેતબ્બં. પાનીયવાસત્થિકેન સામણેરં ઉક્ખિપિત્વા ઓચિનાપેતબ્બાની''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૨).

૧૦૨૭. "**સાખા**"તિ ભિન્દિત્વા વા છિન્દિત્વા વા મોચિતા વુચ્ચતિ. **સાખીન**ન્તિ રુક્ખાનં. **ત**ન્તિ યથાવુત્તરુક્ખતો મોચિતસાખં. યેસં રુક્ખાનં સાખા રુહતિ, તેસં સાખીનં **તં** સાખં કપ્પિયં અકારાપેત્વા વિકોપેન્તસ્સ દુક્કટન્તિ યોજના. "**યેસં રુક્ખાનં સાખા રુહતી**"તિ વુત્તત્તા યેસં સાખા ન રુહતિ, તેસં તસ્સા કપ્પિયકરણકિચ્ચં નત્થીતિ વદન્તિ.

૧૦૨૮. અલ્લસિઙ્ગિવેરાદિકેસુપીતિ **આદિ**-સદ્દેન વચલસુણાદીનં ગહણં.

૧૦૨૯. અનિયામતો વટ્ટતેવાતિ યોજના. નિયામસરૂપં દસ્સેતું ''ઇમં રુક્ખ''ન્તિઆદિવક્ખમાનત્તા **અનિયામતો**તિ સામઞ્ઞનિદ્દેસે ''ઇમ''ન્તિ નિયામવચનાભાવતોતિ ગહેતબ્બં.

૧૦૩૨. ઉચ્છુખણ્ડાનન્તિ પૂરણયોગે સામિવચનં, ઉચ્છુખણ્ડેહીતિ વુત્તં હોતિ. **સબ્બમેવા**તિ પચ્છિયં ઠિતં સબ્બં ખણ્ડં. **કતં હોતી**તિ કતં કપ્પિયં હોતિ. **એકસ્મિં કપ્પિયે કતે**તિ પચ્છિયં સબ્બખણ્ડેસુ કુસિત્વા ઠિતેસુ એકસ્મિં ખણ્ડે કપ્પિયે કતે. ''અનુજાનામિ ભિક્ખવે પઞ્ચહિ સમણકપ્પેહિ ફલં પરિભુઞ્જિતું અગ્ગિપરિજિતં સત્થપરિજિતં નખપરિજિતં અબીજં નિબ્બટ્ટબીજંયેવ પઞ્ચમ''ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૫૦) ઇતિ વુત્તેસુ અગ્ગિસત્થનખેસુ અઞ્ઞતરેન તત્ત અયોખણ્ડેન વા જલિતગ્ગિના વા સૂચિમુખેન વા નખચ્છેદનેન વા સત્થકધારાય વા મનુસ્સસીહાદીનં ઉપ્પાટિતાનુપ્પાટિતઅપૂતિનખેન વા વિજ્ઝિત્વા વા છિન્દિત્વા વા કપ્પિયં કાતબ્બં. કરોન્તેન ચ અનુપસમ્પન્નેન

ભિક્ખુના ''કપ્પિયં કરોહી''તિ વુત્તેયેવ ''કપ્પિય''ન્તિ પઠમં વત્વા પચ્છા અગ્ગિપરિજિતાદિ કાકબ્બન્તિ ગહેતબ્બં. વક્ખતિ ચ ''કપ્પિયન્તિ...પે॰... વટ્ટતી''તિ. ''કપ્પિય''ન્તિ વચનં પન યાય કાયચિ વાચાય વત્તું વટ્ટતીતિ વદન્તિ. પઠમં અગ્ગિં નિક્ખિપિત્વા નખાદીહિ વા વિજ્ઝિત્વા વા છિન્દિત્વા વા કપ્પિયં કાતબ્બં. કરોન્તેન ચ તં અનુદ્ધરિત્વાવ ''કપ્પિય''ન્તિ વત્વા પચ્છા ઉદ્ધરિતું વટ્ટતીતિ વદન્તિ, ''કપ્પિય''ન્તિ વત્તુકામો ''કપ્પ''ન્તિ ચે વદતિ, વટ્ટતીતિ કેચિ.

૧૦૩૩. દારુન્તિ ઉચ્છૂહિ સદ્ધિં એકતોબદ્ધદારું. **દારું વિજ્ઝતી**તિ એત્થ જાનિત્વાપિ વિજ્ઝતિ વા વિજ્ઝાપેતિ વા, વટ્ટતિયેવ. ''એકસિત્થેપી''તિ એત્થાપિ એસેવ નયો.

૧૦૩૪. તાનિ ઉચ્છુદારૂનિ. **ત**ન્તિ વલ્લિં, રજ્જું વા.

૧૦૩૫. મરિચપક્કેહીતિ પરિણતેહિ મરિચપક્કેહિ. અપરિણતાનં પન અબીજત્તા કપ્પિયે અકતેપિ વટ્ટતિ. ઇદઞ્ચ સેતલસુણતચલસુણાદીહિ મિસ્સભત્તસ્સ ઉપલક્ખણં. એત્થ ચ ભત્તસિત્થસમ્બન્ધવસેન એકાબદ્ધતા વેદિતબ્બા, ન ફલાદીનમેવ અઞ્ઞમઞ્ઞસમ્બન્ધવસેન.

૧૦૩૬. તિલતણ્ડુલકાદિસૂતિ કપ્પિયં કાતબ્બતિલેહિ મિસ્સતણ્ડુલાદીસુ. **આદિ**-સદ્દેન કપ્પિયં કાતબ્બવત્થૂહિ મિસ્સિતાનિ ઇતરવત્થૂનિ ગહિતાનિ. **એકાબદ્ધે કપિત્થેપી**તિ કટાહેન બદ્ધબીજે પરિણતકપિત્થફલેપિ. **કટાહે**તિ બદ્ધમિઞ્જે કપાલે.

૧૦૩૭. કટાહં મુઞ્ચિત્વાતિ સુક્ખત્તા સમન્તતો કટાહં મુઞ્ચિત્વા. **મિઞ્જક**ન્તિ પરિણતકપિત્થફલમિઞ્જં. **તં કપિત્થં ભિન્દાપેત્વા**તિ કપિત્થકટાહં ભિન્દાપેત્વા, ઇદં બીજતો મુત્તસ્સ કટાહસ્સ ભાજનગતિકત્તા વુત્તં.

૧૦૩૮. ''અભૂતગામઅબીજેસૂ''તિ પદચ્છેદો, અભૂતગામે ચ અબીજે ચાતિ અત્થો. નનુ ચ ''અબીજે બીજસઞ્ઞી, વેમતિકો, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૯૨) પાઠં વિના ''અભૂતગામે ભૂતગામસઞ્ઞી''તિ પાઠો નત્થીતિ અભૂતગામગ્ગહણં કસ્મા કતન્તિ? વુચ્ચતે – તસ્મિં પાઠે બીજં ભૂતગામઞ્ચ બીજગામં બીજઞ્ચ બીજબીજન્તિ વત્તબ્બે એકસેસનયેન ''બીજ''ન્તિ ગહેત્વા વિનિચ્છિતન્તિ ઉભયં વિભજિત્વા દસ્સનત્થં વુત્તં. **તત્થ** તસ્મિં અભૂતગામઅબીજગામદ્વયે. ઇમિસ્સા ગાથાય ''અભૂતગામે ભૂતગામસઞ્ઞિનો દુક્કટં, વેમતિકસ્સ દુક્કટં, અબીજગામે બીજગામસઞ્ઞિનો દુક્કટં, વેમતિકસ્સ દુક્કટ''ન્તિ ચત્તારિ દુક્કટાનિ દસ્સિતાનિ. તત્થ **અભૂતગામ**ન્તિ બીજગામં ગહેતબ્બં. **અબીજગામ**ન્તિ નો બીજં.

૧૦૩૯. તત્થ તસ્મિં ભૂતગામબીજગામદ્વયે. ''**અતથાસઞ્ઞિનો**''તિઆદીસુ ''ભૂતગામં વિકોપેન્તસ્સા''તિ સેસો, અનાપત્તિ પકાસિતાતિ સમ્બન્ધો, અભૂતગામં, અબીજન્તિ વા સઞ્ઞિનો ભૂતગામં બીજમ્પિ વિકોપેન્તસ્સ અનાપત્તિ પકાસિતાતિ અત્થો ગહેતબ્બો. યથાહ **પાળિયં** ''બીજે અબીજસઞ્ઞી છિન્દતિ વા...પે॰... અનાપત્તી''તિ.

અસઞ્ચિચ્ચ ભૂતગામં વિકોપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. એવમુપરિપિ યોજેતબ્બં. ગચ્છન્તસ્સ પાદેસુ ગહેત્વા વા આલમ્બણકત્તરયટ્ઠિયા ઘંસિત્વા વા તિણાદીસુ છિજ્જેસુપિ ''ઇમં છિન્દિસ્સામી''તિ અમનસિકતત્તા અનાપત્તીતિ અત્થો. **અસતિસ્સા**તિ અઞ્ઞવિહિતસતિસ્સ વા અઞ્ઞેન કથયતો વા પાદઙ્ગુટ્ઠાદીહિ તિણાદીનિ

છિન્દન્તસ્સ. **ચ**-કારેન ઇધ અવુત્તં ‘‘અજાનન્તસ્સા’’તિ ઇદં સમુચ્ચિતં. ‘‘ઇમં ભૂતગામ’’ન્તિ વા ‘‘ઇમસ્મિં અગ્ગિમ્હિ પતિતે ઇમં ડય્હતી’’તિ વા ‘‘ઇમિના ઇદં ભિજ્જતિ છિજ્જતી’’તિઆદિં વા અજાનન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો.

૧૦૪૦. ઇદં ચાતિ ઇદં ભૂતગામસિક્ખાપદઞ્ચ. **તિસમુટ્ઠાન**ન્તિ કાયચિત્તવાચાચિત્તકાયવાચાચિત્તવસેન તિસમુટ્ઠાનં. છેદનાદિકિરિયાય આપજ્જનતો **ક્રિયં. તિચિત્ત**ન્તિ પણ્ણત્તિં અજાનિત્વા ચેતિયાદીસુ તિણગહનાદિકં કરોન્તસ્સ અખીણાસવસ્સ કુસલં, ખીણાસવસ્સ કિરિયં, ફલપુપ્ફાદિલોભેન વિકોપેન્તાનં સેખપુથુજ્જનાનં અકુસલન્તિ તિચિત્તં.

ભૂતગામકથાવણ્ણના.

૧૦૪૧. અઞ્ઞવાદવિહેસકે **કમ્મસ્મિં** સઙ્ઘેન કતેતિ યોજના, અઞ્ઞવાદકવિહેસકારોપનકમ્મે ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય પચ્ચેકં સઙ્ઘેન કતેતિ અત્થો. ‘‘અઞ્ઞં વદતીતિ અઞ્ઞવાદકં, અઞ્ઞેનઞ્ઞં પટિચરણસ્સેતં નામં. વિહેસેતીતિ વિહેસકં, તુણ્હીભૂતસ્સેતં નામ’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૮) વચનતો સઙ્ઘમજ્ઝે વત્થુના, આપત્તિયા વા ચોદનાય કતાય તં અવત્તુકામો હુત્વા ‘‘કો આપન્નો, કિં આપન્નો, કિસ્મિં આપન્નો’’તિઆદિના (પાચિ॰ ૯૪) **પદભાજનાનુક્કમેન** પુચ્છિતં ઠપેત્વા અઞ્ઞસ્સ અવચનં અઞ્ઞેનઞ્ઞં પટિચરણં, તં કરોન્તો **અઞ્ઞવાદકો**. ઇધ પન ભાવપ્પધાનવસેન કિરિયા ગહિતા.

તથેવ ચોદિયમાનો હુત્વા પુચ્છિતં અવત્તુકામો હુત્વા આપત્તિભીરુકતાય અઞ્ઞેનઞ્ઞં પટિચરણં અકત્વા સઙ્ઘં વિહેસેતું તુણ્હીભૂતો **વિહેસકો** નામ. એત્થાપિ ભાવપ્પધાનવસેન કિરિયાવ ગહેતબ્બા. ઇધ પન તબ્ભાવારોપનકમ્મં વુચ્ચતીતિ સંખેપો. **પુન તથા કરોન્તસ્સા**તિ પુનપિ તેનેવ પકારેન અઞ્ઞવાદકવિહેસકાનિ વિસું વિસું કરોન્તસ્સ. **પાચિત્તિયદ્વયં હોતીતિ પદભાજને** ‘‘રોપિતે અઞ્ઞવાદકે’’તિઆદિના (પાચિ॰ ૧૦૦) નયેન ચ ‘‘રોપિતે વિહેસકે’’તિઆદિના (પાચિ॰ ૧૦૦) નયેન ચ વિસું વિસું પાચિત્તિયસ્સ વુત્તત્તા એકેકસ્મિં વત્થુમ્હિ એકેકાય આપત્તિયા સમ્ભવતો પાચિત્તિયદ્વયં હોતીતિ ગહેતબ્બં.

૧૦૪૨. ધમ્મેતિ એત્થ ‘‘કમ્મે’’તિ સેસો. ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી, વેમતિકો, અધમ્મકમ્મસઞ્ઞીતિ તીસુ વિકપ્પેસુ. **અધમ્મે**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. **કમ્મે અરોપિતે**તિ અઞ્ઞવાદકકમ્મારોપને અકતે. **એવં વદન્તસ્સા**તિ ‘‘કો આપન્નો’’તિઆદીનિ વદન્તસ્સ. **વદન્તસ્સ ચા**તિ એત્થ ચકારેન કમ્મે અરોપિતે એવં વિહેસન્તસ્સ ચ દુક્કટન્તિ સમુચ્ચિનોતિ. ઇમસ્મિં પક્ખે **કમ્મે અરોપિતે**તિ વિહેસકકાલમાહ.

૧૦૪૩. આપન્નન્તિ અત્તના આપન્નં. **ભણ્ડનં ભવિસ્સતીતિ સઞ્ઞિસ્સા**તિ મયા ઇમસ્મિં વુત્તે સઙ્ઘસ્સ ભણ્ડનકલહાદયો હોન્તીતિ સઞ્ઞાય તુણ્હી ભવન્તસ્સ. **ગિલાનસ્સા**તિ વત્તું અસક્કુણેય્યમુખરોગાદિયુત્તસ્સ.

૧૦૪૪. ક્રિયાક્રિયન્તિ અઞ્ઞેનઞ્ઞપટિચરણં ક્રિયં. તુણ્હીભાવો અક્રિયં.

અઞ્ઞવાદકકથાવણ્ણના.

૧૦૪૫-૬. સમ્મતસ્સાતિ ખન્ધકાગતસેનાસનપઞ્ઞાપકસમ્મુતિઆદીસુ તેરસસુ સમ્મુતીસુ એકં વા કતિપયા વા સબ્બા વા દાતું સઙ્ઘેન ઞત્તિં ઠપેત્વા કમ્મવાચં વત્વા દિન્નસમ્મુતિકસ્સ. ‘‘ઉપસમ્પન્નં સઙ્ઘેન સમ્મત’’ન્તિ (પાચિ॰ ૧૦૬) વચનતો **ભિક્ખુનો**તિ ઉપસમ્પન્નમાહ, અયસં કત્તુકામોતિ સમ્બન્ધો. **વદન્તો**તિ ‘‘છન્દેન ઇત્થન્નામો

સેનાસનં પઞ્ઞાપેતિ, છન્દેન ભત્તાનિ ઉદ્દિસતી''તિઆદિં ભણન્તો. ''**ઉપસમ્પન્ને**''તિ ઇદં ''**ઉજ્ઝાપેતી**''તિ કિરિયમપેક્ખિત્વા કમ્મનિ ઉપયોગબહુવચનં. અયઞ્હેત્થ અત્થો – **ઉજ્ઝાપેતિ** અવઞ્ઞાય ઓલોકાપેતિ, લામકતો વા ચિન્તાપેતિ, ખીયતીતિ ''છન્દેન ઇત્થન્નામો સેનાસનં પઞ્ઞપેતી''તિઆદિં કથેન્તો પકાસેતીતિ. ઇમસ્મિં પક્ખે ''ઉપસમ્પન્નાન''ન્તિ વત્તબ્બે સામિઅત્થે ઉપયોગવસેન ''ઉપસમ્પન્ને''તિ વુત્તં, ઉપસમ્પન્નાનં સન્તિકે પકાસેતીતિ અત્થો.

''**પાચિત્તિયદ્વયં હોતી**''તિ ઇદં ''ઉજ્ઝાપનકે ખિય્યનકે પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૦૫) દ્વિન્નં વત્થૂનં એકતો વુત્તત્તા ઇધાપિ એકતો વુત્તં, વિસું વિસું પન ગહેતબ્બં. **ધમ્મે**તિ એત્થ ''કમ્મે''તિ સેસો, ઉપસમ્પન્નસ્સ સમ્મતસ્સ સઙ્ઘેન દિન્નસમ્મુતિકમ્મં સચે ધમ્મકમ્મં હોતીતિ અત્થો. **અધમ્મે**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો.

૧૦૪૭-૮. ભિક્ખુનોતિ સમ્મતસ્સ ભિક્ખુનો. અસમ્મતસ્સ ભિક્ખુસ્સ અવણ્ણં ભાસતોતિ યોજના. **યસ્સ કસ્સચી**તિ એત્થ ''સન્તિકે''તિ સેસો, ઉપસમ્પન્નસ્સ ચ અનુપસમ્પન્નસ્સ ચ યસ્સ કસ્સચિ સન્તિકેતિ અત્થો. ઉપસમ્પન્નકાલે સમ્મતં પચ્છા સામણેરભાવં ઉપગતં સન્ધાય ''સમ્મતસ્સ સામણેરસ્સા''તિ વુત્તં. અવણ્ણં વદતોતિ યોજના.

૧૦૪૯. કરોન્તં સમ્મતં. **ભણતો**તિ ઉજ્ઝાપયતો, ખીયતો. અત્થો પન વુત્તનયોવ. ઉજ્ઝાપનખીયનકિરિયાહિ આપજ્જનતો **ક્રિયં**. યસ્મા ઉજ્ઝાપનં, ખીયનઞ્ચ મુસાવાદવસેનેવ પવત્તં, તસ્મા ''આદિકમ્મિકસ્સ અનાપત્તી''તિ પાચિત્તિયટ્ઠાને, દુક્કટટ્ઠાને ચ ઇમિના ચ અનાપત્તિદસ્સનત્થં વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં. એવઞ્ચ કત્વા ઉજ્ઝાપેન્તસ્સ, ખીયન્તસ્સ ચ એકક્ખણે દ્વે દ્વે આપત્તિયો હોન્તીતિ આપન્નં.

ઉજ્ઝાપનકકથાવણ્ણના.

૧૦૫૦. સઙ્ઘસ્સ મઞ્ચાદિન્તિ સમ્બન્ધો. ''સઙ્ઘિકં મઞ્ચં વા પીઠં વા ભિસિં વા કોચ્છં વા''તિ **પાળિયં** દસ્સિતં સઙ્ઘસન્તકં મઞ્ચાદિં. એત્થ ચ **મઞ્ચો** નામ **પાળિયં** ''ચત્તારો મઞ્ચા મસારકો બુન્દિકાબદ્ધો કુળીરપાદકો આહચ્ચપાદકો''તિ (પાચિ॰ ૧૧૧) ચ દસ્સિતો ચતુબ્બિધો મઞ્ચો. તત્થ **મસારકો** નામ મઞ્ચપાદે વિજ્ઝિત્વા તત્થ અટનિસિખાહિ આવુણિત્વા કતમઞ્ચો. સો ઇદાનિ વત્તમાનો વેત્તમઞ્ચો. **બુન્દિકાબદ્ધો** નામ અટનિસીસેસુ બુન્દિકરન્તરતો મઞ્ચપાદે ડંસાપેત્વા કતો વેત્તમઞ્ચપદરમઞ્ચો દટ્ઠબ્બો. **કુળીરપાદકો** નામ પાદબુન્દે અસ્સખુરાદિઆકારં દસ્સેત્વા કક્કટપાદેહિ વિય વઙ્કપાદેહિ યોજિતમઞ્ચો. **આહચ્ચપાદકો** નામ અટનિયો વિજ્ઝિત્વા અટનિછિદ્દે પાદસીસે સિખં કત્વા તં પવેસેત્વા અટનિયા ઉપરિ નિક્ખન્તે પાદસિખામત્થકે તિરિયં વિજ્ઝિત્વા આણિં પવેસેત્વા કતમઞ્ચો.

પીઠં નામ એવમેવ કતં તન્નામકમેવ ચતુબ્બિધં;

ભિસિ નામ ''પઞ્ચ ભિસિયો ઉણ્ણભિસિ ચોળભિસિ વાકભિસિ તિણભિસિ પણ્ણભિસી''તિ ગબ્ભવસેન દસ્સિતા પઞ્ચ ભિસિયો. તત્થ **ઉણ્ણા** નામ મનુસ્સલોમં ઠપેત્વા અવસેસલોમાનિ. **ચોળા** નામ પિલોતિકા. **વાકં** નામ મકચિવાકાદિકં. **તિણં** નામ દબ્બતિણાદિ. **પણ્ણં** નામ તમાલપણ્ણં ઠપેત્વા અવસેસપણ્ણં.

કોચ્છન્તિ પાળિયં ''કોચ્છં નામ વાકમયં વા ઉસીરમયં વા મુઞ્જમયં વા પબ્બજમયં વા અન્તો સંવેઠેત્વા બદ્ધં હોતી''તિ (પાચિ॰ ૧૧૧) દસ્સિતં વાકં વા ઉસીરં વા મુઞ્જતિણં વા એળકલોમાનિ વા પબ્બજતિણં વા આદાય ઉભોહિ કોટીહિ વિત્થતં કત્વા મજ્ઝે પીળેત્વા સઙ્કુચિત્વા તં બન્ધિત્વા સીહચમ્માદીહિ વેઠનબન્ધનાનિ પટિચ્છાદેત્વા પાદપુઞ્છની વિય નિસજ્જત્થાય કતં આસનન્તિ વદન્તિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''હેટ્ઠા ચ ઉપરિ ચ વિત્થતં, મજ્ઝે સંખિત્તં, પણવસણ્ઠાનં કત્વા બદ્ધં હોતિ, તં કિર મજ્ઝે સીહબ્યગ્ઘચમ્મપરિક્ખિત્તમ્પિ કરોન્તિ. અકપ્પિયચમ્મં નામેત્થ નત્થી''તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૧). **સન્થરાપેત્વા**તિ ઉપસમ્પન્નેન વા અનુપસમ્પન્નેન વા સન્થરાપેત્વા. એત્થ વિનિચ્છયં વક્ખતિ. **સન્થરિત્વા**તિ સયં સન્થરિત્વા વા.

૧૦૫૧. નેવુદ્ધરેય્યાતિ પઞ્ઞત્તટ્ઠાનતો ઉદ્ધરિત્વા ન પટિસામેય્ય. **ન ઉદ્ધરાપેય્ય વા**તિ અઞ્ઞેન વા તથા ન કારાપેય્ય. **તન્તિ** મઞ્ચાદિં. **પક્કમન્તો**તિ એત્થ ''યો ભિક્ખૂ''તિ લબ્ભતિ, મઞ્ચાદીનં અત્થતટ્ઠાનતો થામમજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ થામપ્પમાણેન હત્થં પસારેત્વા ખિત્તપાસાણસ્સ પતનટ્ઠાનં અતિક્કમ્મ ગચ્છન્તોતિ અત્થો. યથાહ **પાળિયં** ''મજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ લેડ્ડુપાતં અતિક્કમન્તસ્સા''તિ.

૧૦૫૨. વસ્સિકે ચતુરો માસેતિ અન્તોવસ્સં ચાતુમાસે. **સચે દેવો ન વસ્સતી**તિ એત્થ ''કત્થચિ જનપદે''તિ સેસો. તેનેવ **''સચે''**તિ સાસઙ્કમાહ. ''યેસુ જનપદેસુ વસ્સકાલે ન વસ્સતિ, તેસુપિ ચત્તારો માસે નિક્ખિપિતું ન વટ્ટતિયેવા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૦) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. **તથા ચાપી**તિ તે ચત્તારો માસે અવસ્સન્તેપિ.

૧૦૫૩. યત્થાતિ યસ્મિં લઙ્કાદીપસદિસે દેસે. યત્થ અપરેપિ હેમન્તે ચત્તારો માસે દેવો વસ્સતિ, તત્થ અટ્ઠ માસે અજ્ઝોકાસે મઞ્ચાદિં ઠપેતું ન વટ્ટતીતિ યોજના. ગિમ્હાને પન ચત્તારો માસે બહિ ઠપેતું વટ્ટતીતિ બ્યતિરેકતો દસ્સેતિ.

૧૦૫૪. નિવાસસ્મિન્તિ રુક્ખે કુલાવકં કત્વા નિરન્તરવાસે સતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''યસ્મિં પન ધુવનિવાસેન કુલાવકે કત્વા વસન્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૦). **કદાચિપી**તિ અનોવસ્સકાલેપિ.

૧૦૫૫-૬. સઙ્ઘિકં યં કિઞ્ચિ મઞ્ચાદીતિ યોજના. **સન્થતં યદી**તિ અનાણત્તેન યદિ અત્થતં, પઞ્ઞત્તન્તિ વુત્તં હોતિ. **યત્થ કત્થચિ ઠાને**તિ રુક્ખમૂલમણ્ડપઅબ્ભોકાસાદિમ્હિ યત્થ કત્થચિ ઠાને. **યેન કેનચી**તિ સદ્ધિવિહારિકેન વા અન્તેવાસિકેન વા અઞ્ઞેન વા. **ભિક્ખુના**તિ ઉપસમ્પન્નેન. **સો**તિ યસ્સત્થાય પઞ્ઞત્તં, સો ભિક્ખુ.

૧૦૫૭. તન્તિ તં સઙ્ઘિકં વેત્તમઞ્ચાદિં. **સન્થરાપિત**-સદ્દો કત્તુસાધનો, સન્થરિતું નિયોજકસ્સેવ ભિક્ખુનોતિ અત્થો.

૧૦૫૮. ભિક્ખુનાતિ એત્થ ''આણાપકો''તિ વક્ખમાનત્તા આણત્તેન ભિક્ખુના ઉપસમ્પન્નેનાતિ લબ્ભતિ. **તસ્સેવા**તિ આણત્તિયા આસનપઞ્ઞાપકસ્સ તસ્સેવ ભિક્ખુનો. **''નિસીદતી''**તિ વચનસ્સ ઉપલક્ખણત્તા આગન્ત્વા થવિકં વા ચીવરં વા યં કિઞ્ચિદેવ ઠપેતિ, ''મય્હમેવ ભારો''તિ વા વદતિ, પઞ્ઞાપકો મુચ્ચતીતિ ગહેતબ્બો.

૧૦૫૯-૬૦. અનાપુચ્છાતિ એત્થ ''યો ભિક્ખુ વા સામણેરો વા આરામિકો વા લજ્જી હોતિ, અત્તનો પલિબોધં વિય મઞ્ઞતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૩) **અટ્ઠકથાય** વુત્તસરૂપં યં કઞ્ચિ અનાપુચ્છાતિ અત્થો. ''ભિક્ખુ વા સામણેરો વા આરામિકો વા લજ્જી હોતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૩) વુત્તત્તા અલજ્જિં આપુચ્છિત્વા ગન્તું ન વટ્ટતીતિ વદન્તિ.

‘‘મયં ગમિસ્સામા’’તિ વત્વા અનુમતિગહણં આપુચ્છનં નામ, તં અનાપત્તિયા કથં અઙ્ગં હોતીતિ ચે? ગમનસ્સ અનુમતિયા લદ્ધત્તા. ‘‘કપ્પં લભિત્વા ગન્તબ્બ’’ન્તિ વચનતો અનુમતિદાયકેન વત્તાવત્તં સમ્પટિચ્છિતં વિય હોતીતિ લદ્ધકપ્પત્તા એવં ગચ્છતિ ચે, વટ્ટતિ. **અનિય્યાતેત્વા**તિ નિય્યાતનં અકત્વા વત્તાવત્તં અપ્પટિયાદેત્વા, અસમ્પટિચ્છાપેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **વારે**તિ પદવારે.

૧૦૬૨. તસ્મા ઠાનાતિ અત્તના ઠત્વા આણાપિતભોજનસાલતો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘ભોજનસાલતો નિક્ખમિત્વા અઞ્ઞત્થ ગચ્છતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૧).

૧૦૬૩. સઙ્ઘિકે સઙ્ઘિકસઞ્ઞિવેમતિકપુગ્ગલિકસઞ્ઞીનં વસેન **તિકપાચિત્તિયં**. **તિકાતીતેના**તિ અકુસલમૂલત્તિકાદિતો સવાસનસમુચ્છેદપ્પહાનવસેન અતિક્કન્તેન. **તિકદુક્કટ**ન્તિ ‘‘પુગ્ગલિકે સઙ્ઘિકસઞ્ઞી, વેમતિકો, પુગ્ગલિકસઞ્ઞી અઞ્ઞસ્સ પુગ્ગલિકે આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૨) વચનતો દુક્કટત્તયં હોતિ.

૧૦૬૪-૫. ચિમિલિકં નામ પરિકમ્મકતાય ભૂમિયા છવિરક્ખનત્થં અત્થરિતબ્બપિલોતિકં. **તટ્ટિકા** નામ તાલપણ્ણાદીહિ કતતટ્ટિકા. **ચમ્મં** સીહચમ્માદિ. સેનાસનપરિક્ખારે અકપ્પિયચમ્મં નામ નત્થિ. યથાહ **‘‘અટ્ઠકથાસુ** હિ સેનાસનપરિભોગે પટિક્ખિત્તચમ્મં નામ ન દિસ્સતિ, તસ્મા સીહચમ્માદીનં પરિહરણેયેવ પટિક્ખેપો વેદિતબ્બો’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૨). ઇમસ્સ ચ અટ્ઠકથાપાઠસ્સ **સારત્થદીપનિયા** (સારત્થ॰ ટી॰ પાચિત્તિય ૩.૧૧૨) એવં અત્થો વણ્ણિતો –

‘‘સીહચમ્માદીનં પરિહરણેયેવ પટિક્ખેપો વેદિતબ્બો’’તિ ઇમિના ‘‘ન ભિક્ખવે મહાચમ્માનિ ધારેતબ્બાનિ સીહચમ્મં બ્યગ્ઘચમ્મં દીપિચમ્મં, યો ધારેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ એવં વુત્તાય **ખન્ધકપાળિયા** અધિપ્પાયં વિભાવેતિ. ઇદં વુત્તં હોતિ – ‘‘અન્તોપિ મઞ્ચે પઞ્ઞત્તાનિ હોન્તિ, બહિપિ મઞ્ચે પઞ્ઞત્તાનિ હોન્તી’’તિ (મહાવ॰ ૨૫૫) ઇમસ્મિં વત્થુસ્મિં સિક્ખાપદસ્સ પઞ્ઞત્તત્તા મઞ્ચપીઠેસુ અત્થરિત્વા પરિભોગોયેવ પટિક્ખિત્તો, ભૂમત્થરણવસેન પરિભોગો પન અપ્પટિક્ખિત્તોતિ. યદિ એવં ‘‘પરિહરણેયેવ પટિક્ખેપો’’તિ ઇદં કસ્મા વુત્તન્તિ? યથા ‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે સબ્બં પાસાદપરિભોગ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૩૨૦) વચનતો પુગ્ગલિકેપિ સેનાસને સેનાસનપરિભોગવસેન નિયમિતં સુવણ્ણઘટાદિકં પરિભુઞ્જિતું વટ્ટમાનમ્પિ કેવલં અત્તનો સન્તકં કત્વા પરિભુઞ્જિતું ન વટ્ટતિ, એવમિદં ભૂમત્થરણવસેન પરિભુઞ્જિયમાનમ્પિ અત્તનો સન્તકં કત્વા તં તં વિહારં હરિત્વા પરિભુઞ્જિતું ન વટ્ટતીતિ દસ્સનત્થં ‘‘પરિહરણેયેવ પટિક્ખેપો વેદિતબ્બો’’તિ વુત્તન્તિ.

‘‘**ફલક**’’ન્તિ ઇમિના પાઠાગતં ફલકપીઠમેવ દસ્સિતં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘ફલકપીઠં નામ ફલકમયં પીઠ’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૨). **પાદપુઞ્છનિ**ન્તિ કદલિવાકાદીહિ કતં પાદપુઞ્છનિકં. **ભૂમત્થરણં** નામ ચિમિલિકાય સતિ તસ્સા ઉપરિ, અસતિ સુદ્ધભૂમિયં અત્થરિતબ્બા કટસારકાદિવિકતિ. **ઉત્તરત્થરણં** નામ સઙ્ઘિકમઞ્ચપીઠાદીનં ઉપરિ અત્થરિતબ્બપચ્ચત્થરણં.

પત્તાધારકન્તિ પત્તવલયાધારકં. તં યથાવુત્તપરિક્ખારં. **ગચ્છતો**તિ લેડ્ડુપાતં અતિક્કમ્મ ગચ્છતો. સચે પન દાયકેહિ દાનકાલેયેવ સહસ્સગ્ઘનકમ્પિ કમ્બલં ‘‘પાદપુઞ્છનિં કત્વા પરિભુઞ્જથા’’તિ દિન્નં, તથેવ પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. તસ્મા ઇમં મઞ્ચપીઠાદિસેનાસનમ્પિ ‘‘અબ્ભોકાસેપિ યથાસુખં પરિભુઞ્જથા’’તિ દાયકેહિ દિન્નં ચે, સબ્બસ્મિમ્પિ કાલે અબ્ભોકાસે નિક્ખિપિતું વટ્ટતીતિ વદન્તિ.

૧૦૬૬. આરઞ્ઞકેનાપિ સચે ગન્તબ્બં હોતિ, અનોવસ્સકે નોસતિ મઞ્ચપીઠાદિં રુક્ખસ્મિં લગ્ગેત્વા યથાસુખં ગન્તબ્બન્તિ યોજના.

૧૦૬૭. ઉપચિકાદીહીતિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન મૂસિકા ગહિતા. **ન લુજ્જતી**તિ ન નસ્સતિ. **તં સબ્બ**ન્તિ મઞ્ચાદિકં સકલં.

૧૦૬૮. અત્તનો સન્તકેતિ અત્તનો પુગ્ગલિકે મઞ્ચાદિવિસયે. **રુદ્ધે**તિ વુડ્ઢભિક્ખુના વા ઇસ્સરાદીહિ વા યક્ખસીહાદીહિ વા મઞ્ચાદિકે રુદ્ધે અજ્ઝાવુત્થે, અભિભવિત્વા ગહિતેતિ અત્થો . **આપદાસુપી**તિ બ્રહ્મચરિયન્તરાયાદીસુ ચ સન્તેસુ. ગચ્છતો ભિક્ખુનો અનાપત્તીતિ યોજના.

૧૦૬૯. કાયવાચતો, કાયવાચાચિત્તતો ચ સમુટ્ઠાનં કથિનસમુટ્ઠાનં નામ. પઞ્ઞત્તિં અજાનિત્વા સયં અનુદ્ધરન્તસ્સ કાયેન હોતિ, અનાપુચ્છન્તસ્સ વાચાય હોતિ, પઞ્ઞત્તિં જાનિત્વા એવં અકરોન્તસ્સ સચિત્તકેન તેનેવ દ્વયેન સમુટ્ઠાતીતિ વેદિતબ્બં. લેડ્ડુપાતાતિક્કમો **ક્રિયં**. મઞ્ચાદીનં અનુદ્ધરણાદિ **અક્રિયં**.

પઠમસેનાસનકથાવણ્ણના.

૧૦૭૦-૩. ભિસીતિ પઠમસિક્ખાપદે વુત્તપઞ્ચપ્પકારા ઇમિસ્સા **અટ્ઠકથાય** ‘‘મઞ્ચકભિસિ વા પીઠકભિસિ વા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૬) એવં દસ્સિતભિસિ ચ. **પચ્ચત્થરણં** નામ પાવારો કોજવો વા. ‘‘એત્તકમેવ વુત્તન્તિ **અટ્ઠકથાસુ** વુત્તં. ‘ઇદઞ્ચ અટ્ઠકથાસુ તથાવુત્તભાવદસ્સનત્થં વુત્તં, અઞ્ઞમ્પિ તાદિસં મઞ્ચપીઠેસુ અત્થરિતબ્બં પચ્ચત્થરણમેવા’તિ તીસુપિ ગણ્ઠિપદેસુ વુત્ત’’ન્તિ (સારત્થ॰ અટ્ઠ॰ પાચિત્તિય ૩.૧૧૬) **સારત્થદીપનિયા** લિખિતં. **નિસીદન**ન્તિ નિસીદનચીવરં.

તિણસન્થારો એરકાદીનિ તિણાનિ દ્વીસુ તીસુ ઠાનેસુ ગોપેત્વા કતસન્થારો. **પણ્ણસન્થારો** નામ નાળિકેરાદિપણ્ણે તથેવ ગોપેત્વા કતસન્થારો. સયન્તિ એત્થાતિ **સેય્યા**. ‘‘**સબ્બચ્છન્નપરિચ્છન્ને**’’તિ ઇદં સહસેય્યકથાય વુત્તત્થમેવ.

દસવિધં સેય્યન્તિ દસવિધાસુ સેય્યાસુ અઞ્ઞતરન્તિ વુત્તં હોતિ. **સન્થરિત્વાપિ વા**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દો સમ્પિણ્ડનત્થો, સો સન્થરાપેત્વાપીતિ ઇમં સમ્પિણ્ડેતિ. **વા**-સદ્દં ‘‘સયં અનુદ્ધરિત્વા’’તિ એત્થ ‘‘અનુદ્ધરિત્વા વા’’તિ યોજેત્વા ‘‘અનુદ્ધરાપેત્વા વા’’તિ અયં વિકપ્પો સઙ્ગય્હતિ. **તં** સેય્યં.

આરામસ્સૂપચારન્તિ ‘‘અપરિક્ખિત્તસ્સ ઉપચારો નામ સેનાસનતો દ્વે લેડ્ડુપાતા’’તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં ઉપચારમાહ. **અસ્સા**તિ વિહારસ્સ પરિક્ખિત્તસ્સ.

૧૦૭૪. ઉભયેસન્તિ સેનાસનસેય્યાનં. અન્તોગબ્ભે સન્થરિત્વા ગચ્છતોતિ સમ્બન્ધો.

૧૦૭૫. ઉપચારે વિહારસ્સાતિ એત્થ **વિહારો** નામ અન્તોગબ્ભાદિસબ્બપરિચ્છન્નગુત્તસેનાસનં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘વિહારોતિ અન્તોગબ્ભો વા અઞ્ઞં વા સબ્બપરિચ્છન્નં ગુત્તસેનાસનં વેદિતબ્બ’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૭). તત્થ **ઉપચારો** નામ તંસમીપં ઠાનં. યથાહ ‘‘ઉપચારેતિ તસ્સ બહિ આસન્ને ઓકાસે’’તિ. **મણ્ડપો** નામ પરિચ્છન્નાપરિચ્છન્નસન્નિપાતમણ્ડપો. યથાહ ‘‘મણ્ડપે વાતિ અપરિચ્છન્ને પરિચ્છન્ને વાપિ બહૂનં

સન્નિપાતમણ્ડપે''તિ. **આદિ**-સદ્દેન ઉપટ્ઠાનસાલારુક્ખમૂલાનિ સઙ્ગહિતાનિ. **ઉપટ્ઠાનસાલા** નામ અગુત્તા ભોજનસાલા. યથાહ ''ઉપટ્ઠાનસાલાયં વાતિ ભોજનસાલાયં વા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૭). **અગુત્તતા** ચ ''ઠાનસ્સ અગુત્તતાયા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૭) અટ્ઠકથાવચનતો વેદિતબ્બાતિ.

૧૦૭૬. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ''સઙ્ઘિકે સઙ્ઘિકસઞ્ઞી, વેમતિકો, પુગ્ગલિકસઞ્ઞી''તિ વારત્તયે પાચિત્તિયત્તયં વુત્તં. દસવત્થૂસુ ભવં તદન્તોગધત્તાતિ **દસવત્થુકં**, દસન્નં વા વત્થુ દસવત્થુ, તંયેવ **દસવત્થુક**ન્તિ ભિસિઆદિકં અઞ્ઞતરં સેય્યાભણ્ડં. **તસ્સા**તિ સન્થારકસ્સ. ''પુગ્ગલિકે સઙ્ઘિકસઞ્ઞી, વેમતિકો, પુગ્ગલિકસઞ્ઞી અઞ્ઞસ્સ પુગ્ગલિકે આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૧૭) **તિકદુક્કટં દીપિતં**.

૧૦૭૭. ઉદ્ધરિત્વાતિ અત્થતસેય્યં યથા ઉપચિકાહિ ન ખજ્જતિ, તથા પટિસામેત્વા, ''ગચ્છતો''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **અઞ્ઞેન** વુડ્ઢભિક્ખુઇસ્સરાદિના. **પલિબુદ્ધે**તિ સેનાસને પરિબુદ્ધે નિવારિતે.

૧૦૭૮. સાપેક્ખોવ ચ ગન્ત્વાતિ ''અજ્જેવ ગન્ત્વા ઇદં પટિસામેસ્સામી''તિ અપેક્ખાસહિતોવ ગામન્તરાદિં ગન્ત્વા. યથાહ ''અજ્જેવ આગન્ત્વા પટિજગ્ગિસ્સામી'તિ એવં સાપેક્ખો નદીપારં વા ગામન્તરં વા ગન્ત્વા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૮). **તત્થ ઠત્વા**તિ ગતટ્ઠાને ઠત્વા, તતો બહિ ગચ્છામીતિ ચિત્તે ઉપ્પન્નેતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ''યત્થસ્સ ગમનચિત્તં ઉપ્પન્નં, તત્થેવ ઠિતો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૮). તં પુચ્છતીતિ સમ્બન્ધો. **તં** સેય્યં કઞ્ચિ પેસેત્વા આપુચ્છતીતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ''કઞ્ચિ પેસેત્વા આપુચ્છતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૮). એત્થ ચ પુરિમસિક્ખાપદે મઞ્ચાદીનં પઞ્ઞત્તટ્ઠાનતો અન્તોવિહારે વા હોતુ બહિ વા, લેડ્ડુપાતાતિક્કમેન, ઇધ ઉપચારાતિક્કમેન પાચિત્તિયન્તિ અયં વિસેસો વેદિતબ્બો.

> અબ્ભોકાસમ્હિ મઞ્ચાદિં, વિહારે સેય્યમત્તકં;
> હિત્વા વજન્તસ્સ દોસો, લેડ્ડુપાતૂપચારતોતિ.

દુતિયસેનાસનકથાવણ્ણના.

૧૦૭૯. યો ભિક્ખુ સઙ્ઘિકાવાસે પુબ્બુપગતં ભિક્ખું જાનં અનુપખજ્જ સેય્યં કપ્પેય્ય ચે, **અસ્સ** ભિક્ખુનો પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના. **પુબ્બુપગતો** નામ વસ્સગ્ગેન પાપેત્વા દિન્નં સેનાસનં ગહેત્વા વસન્તો. **જાન**ન્તિ ''અનુટ્ઠાપનીયો અય''ન્તિ જાનન્તો. **અનુટ્ઠાપનીયા** નામ વુડ્ઢાદયો. યથાહ **પદભાજને** ''જાનાતિ નામ વુડ્ઢોતિ, ગિલાનોતિ, સઙ્ઘેન દિન્નોતિ જાનાતી''તિ (પાચિ॰ ૧૨૧). **અનુપખજ્જા**તિ અનુપવિસિત્વા, તસ્સ પઠમં પઞ્ઞત્તં મઞ્ચાદીનં આસન્નતરં વક્ખમાનલક્ખણં ઉપચારં પવિસિત્વાતિ અત્થો. **સેય્યં કપ્પેય્યા**તિ દસવિધાસુ સેય્યાસુ અઞ્ઞતરં અત્થરિત્વા સયનં કરેય્ય, નિપજ્જેય્યાતિ વુત્તં હોતિ. વક્ખતિ ચ ''દસસ્વઞ્ઞતરં સેય્ય''ન્તિઆદિ. ''નિસજ્જં વા''તિ સેસો. યથાહ **પદભાજને** ''અભિનિસીદતિ વા અભિનિપજ્જતિ વા''તિ.

૧૦૮૦-૨. ઉદ્દિટ્ઠમત્થં નિદ્દિસિતુકામો પઠમં ''અનુપખજ્જસેય્યં કપ્પેય્યા''તિ એત્થ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ **''પાદધોવનપાસાણા...પે॰... દુક્કટ**''ન્તિ. સેનાસનં પવિસન્તસ્સ ભિક્ખુનો પાદધોવનપાસાણા યાવ તં મઞ્ચં વા પીઠં વા નિક્ખમન્તસ્સ પન મઞ્ચપીઠતો યાવ પસ્સાવટ્ઠાનં, એત્થન્તરે તુ યં ઠાનં, ઇદમેવ ઉપચારોતિ વુચ્ચતીતિ યોજના. તત્થ ઉપચારેતિ યોજના. **બાધેતુકામસ્સા**તિ ''યસ્સ સમ્બાધો ભવિસ્સતિ, સો પક્કમિસ્સતી''તિ એવં ઉપ્પન્નચિત્તસ્સ. સયન્તિ એત્થાતિ વિગ્ગહો.

૧૯૮૩. ''પાચિત્તિયસ્સા''તિ ઉદ્દેસતો વુત્તં નિદ્દિસિતુમાહ ''**નિસીદન્તસ્સા**''તિઆદિ. **તત્થા**તિ તથા અનુપખજ્જ અત્થતાય સેય્યાય. ''**પાચિત્તિયદ્વય**''ન્તિ ઇદં ''દ્વેપિ કરોન્તસ્સા''તિ ઇમં પચ્છિમવિકપ્પં સન્ધાય વુત્તં. પુરિમવિકપ્પદ્વયે પન ''નિસીદન્તસ્સ વા પાચિત્તિયં, નિપજ્જન્તસ્સ વા પાચિત્તિય''ન્તિ વત્તબ્બં. ઇમસ્મિં વિકપ્પત્તયે પચ્ચેકં ''તિકપાચિત્તિયં તિકદુક્કટ''ન્તિ ઉભયસ્સાપિ વત્તબ્બતા **અટ્ઠકથાયં** વુત્તા. કથં? સઙ્ઘિકે સઙ્ઘિકસઞ્ઞી, વેમતિકો, પુગ્ગલિકસઞ્ઞી નિસજ્જં કપ્પેતિ, પાચિત્તિયન્તિ નિસજ્જાય તિકપાચિત્તિયં, એવં સેય્યાય તિકપાચિત્તિયં, ઉભયત્થ તિકપાચિત્તિયદ્વયન્તિ એવં વિકપ્પદ્વયે દ્વાદસ પાચિત્તિયાનિ. પુગ્ગલિકે સઙ્ઘિકસઞ્ઞી, વેમતિકો, પુગ્ગલિકસઞ્ઞી અઞ્ઞસ્સ પુગ્ગલિકે નિસજ્જં કપ્પેતિ, દુક્કટન્તિ નિસજ્જાય તિકદુક્કટં, એવં સેય્યાય તિકદુક્કટં, ઉભયત્થ તિકદુક્કટદ્વયન્તિ દ્વાદસ દુક્કટાનિ ચ વેદિતબ્બાનિ.

૧૦૮૪. કરોન્તસ્સાતિ એત્થ ''નિસીદનાદિ''ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ. **તિકપાચિત્તિયં વુત્ત**ન્તિ ''સઙ્ઘિકે સઙ્ઘિકસઞ્ઞી, વેમતિકો, પુગ્ગલિકસઞ્ઞી''તિ વિકપ્પત્તયે તિકપાચિત્તિયં **પાળિયં** (પાચિ॰ ૧૨૨) વુત્તં. એવં પુગ્ગલિકેપિ તિકદુક્કટં વુત્તં. તેનાહ ''**પુગ્ગલે તિકદુક્કટ**''ન્તિ. ઇમિના યથાવુત્તપાચિત્તિયદુક્કટાનિ સામઞ્ઞેન તિકે પક્ખિપિત્વા એવં વુત્તાનીતિ વેદિતબ્બં.

૧૦૮૫-૬. ''**વુત્તૂપચાર**''ન્તિઆદિગાથાદ્વયે વિહારસ્સ વુત્તૂપચારં મુઞ્ચિત્વા ઉપચારે વા અબ્ભોકાસેપિ વા સન્થરતોપિ વા સન્થરાપયતોપિ વા તત્થ નિસીદતો વા દુક્કટં વુત્તં. તત્થ સબ્બત્થેવ તસ્સ નિવાસો વારિતોતિ યોજના. તત્થ **વિહારસ્સા**તિ યથાવુત્તસેનાસનસ્સ. **ઉપચારે**તિ અવિદૂરે. **અબ્ભોકાસે**તિ તસ્સ સેનાસનસ્સ નચ્ચાસન્ને અઙ્ગણપ્પદેસે.

નિસીદતો વાતિ **વા**ગ્ગહણેન નિપજ્જતો વા દ્વેપિ કરોન્તસ્સ વાતિ સઙ્ગણ્હાતિ. યથાહ **પાળિયં** ''અભિનિસીદતિ વા અભિનિપજ્જતિ વા, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૨૨). **તત્થા**તિ તસ્મિં પુબ્બૂપગતસ્સ પત્તે સેનાસને. **સબ્બત્થેવા**તિ યથાવુત્તૂપચારતો અન્તો ચ બહિ ચ અન્તમસો અજ્ઝોકાસેપીતિ સબ્બત્થેવ. **તસ્સા**તિ અનત્તમનસ્સ અનુપખજ્જ સેય્યં કપ્પયતો તસ્સ વિસભાગપુગ્ગલસ્સ. **નિવાસો વારિતો** પરવિહેઠકેન સહવાસસ્સ મહાનત્થકરત્તાતિ અધિપ્પાયો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''એવરૂપેન હિ વિસભાગપુગ્ગલેન એકવિહારે વા એકઙ્ગણે વા વસન્તેન અત્થો નત્થિ, તસ્મા સબ્બત્થેવસ્સ નિવાસો વારિતો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૨૨).

૧૦૮૭. ''સીતાદિઉપપીળિતસ્સા''તિ પદચ્છેદો, સીતાદીહિ ઉપપીળિતસ્સ બાધિતસ્સાતિ અત્થો. **આદિ**-સદ્દેન ''ઉણ્હેન વા''તિઆદિકં સઙ્ગણ્હાતિ. યથાહ ''સીતેન વા ઉણ્હેન વા પીળિતો પવિસતી''તિ. એત્થ **આપદા** નામ બહિ સયન્તસ્સ જીવિતબ્રહ્મચરિયન્તરાયાપજ્જનં.

૧૦૮૮. ઇદં સિક્ખાપદં દુક્ખવેદનં હોતીતિ યોજના.

અનુપખજ્જકથાવણ્ણના.

૧૦૮૯. નિક્કડ્ઢેય્યાતિ નીહરેય્ય. **નિક્કડ્ઢાપેય્ય વા**તિ નીહરાપેય્ય વા.

૧૯૯૦. બહૂ ભૂમિયો વાલિકાતલસઙ્ખાતા યસ્સ સો **બહુભૂમો**, પાસાદો. સમાસન્તવિધિવસેન ''બહુભૂમો''તિ વુચ્ચતિ.

૧૦૯૧. ઠપેત્વા ઠપેત્વાતિ તસ્મિં તસ્મિં ઠાને ગતિનિવત્તિં કત્વા કત્વા.

૧૦૯૨. અયં નયોતિ ''નિક્ખમા'તિ એકવચનેન ગચ્છન્તે અનેકેપિ દ્વારકોટ્ઠકે અતિક્કન્તે આણાપકસ્સ એકાવ આપત્તિ હોતિ, ઠિતટ્ઠાનતો ઠત્વા ઠત્વા નીહરન્તસ્સ દ્વારકોટ્ઠગણનાય હોતી''તિ અયં નયો. **આણત્તિયા ખણેયેવા**તિ ''ઇમં નિક્કડ્ઢાહી''તિ આણત્તિક્ખણેયેવ.

૧૦૯૩. એકાવાતિ એત્થ ''પાચિત્તિ હોતી''તિ વત્તબ્બો. **બહુકાનિ ચે**તિ એત્થ ''દ્વારાની''તિ વત્તબ્બં, અતિક્કામેતીતિ સમ્બન્ધો. ''એત્તકે દ્વારકોટ્ઠકે અતિક્કમાપેત્વા નિક્કડ્ઢાહી''તિ ચ ''યાવ પરિયન્તદ્વારકોટ્ઠકા નિક્કડ્ઢાહી''તિ ચ ''બહૂ દ્વારકોટ્ઠકે અતિક્કામેત્વા નિક્કડ્ઢાહી''તિ ચ આણત્તત્તા બહૂ દ્વારકોટ્ઠકે અતિક્કામેત્વા સચે નિક્કડ્ઢતીતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''સચે પન એત્તકાનિ દ્વારાનિ નિક્કડ્ઢાહી'તિ વા 'યાવ મહાદ્વારં, તાવ નિક્કડ્ઢાહી'તિ વા એવં નિયમેત્વા આણત્તો હોતિ, દ્વારગણનાય પાચિત્તિયાની''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૨૬). બહૂનિ પાચિત્તિયાનિ હોન્તીતિ યોજના.

૧૦૯૪. ઉપટ્ઠાનસાલાદીતિ એત્થ નિસ્સક્કત્થે પચ્ચત્તવચનતો ઉપટ્ઠાનસાલાદિતોતિ અત્થો ગહેતબ્બો. ''**ઉપચારતો**''તિ ઇમિના સમાનાધિકરણત્તા વિહારસ્સ ઉપટ્ઠાનસાલાદિતો ઉપચારતોતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **ગણ્ઠિપદે** ''ઉપચારો નામ ઉપટ્ઠાનસાલાદિમત્તમેવા''તિ. કાયેનપિ વાચાયપિ તથા નિક્કડ્ઢને ચ દુક્કટન્તિ વક્ખમાનેન સહ યોજના. **તસ્સા**તિ ઉપસમ્પન્નસ્સ. **આદિ**-સદ્દેન મણ્ડપાદયો ગહિતા. યથાહ ''વિહારસ્સ ઉપચારા વા ઉપટ્ઠાનસાલાય વા મણ્ડપા વા રુક્ખમૂલા વા અજ્ઝોકાસા વા નિક્કડ્ઢતિ વા નિક્કડ્ઢાપેતિ વા, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૨૭). ''**વાચાયા**''તિ ઇમિના ''નિક્ખમા''તિ ચ ''ઇમં નિક્કડ્ઢાહી''તિ આણાપનઞ્ચ ગહિતં. ''**તથા**''તિ ઇમિના એકેન પયોગેન એકાપત્તિ, નાનાપયોગેસુ પયોગગણનાય, દ્વારગણનાય વા હોતીતિ વુત્તમેવ પકારં ઉપસંહરતિ.

૧૦૯૫. ''તથા''તિ ઇદં ''ઇતરં નિક્કડ્ઢન્તસ્સ દુક્કટ''ન્તિ ઇમિનાપિ યોજેતબ્બં. યથા વિહારૂપચારતો ઉપટ્ઠાનસાલાદિતો ઉપસમ્પન્નં નિક્કડ્ઢન્તસ્સ, નિક્કડ્ઢાપેન્તસ્સ ચ દુક્કટં હોતિ, તથા અનુપસમ્પન્નસ્સ વિહારતો ચ વિહારૂપચારતો ચ નિક્કડ્ઢનાદિં કરોન્તસ્સ ભિક્ખુનો દુક્કટં હોતીતિ અત્થો. તથા વિહારસ્સૂપચારા વા વિહારા વા સબ્બેસમ્પિ પરિક્ખારં નિક્કડ્ઢન્તસ્સ દુક્કટન્તિ યોજના. **સબ્બેસ**ન્તિ ઉપસમ્પન્નાનુપસમ્પન્નાનં. **પરિક્ખાર**ન્તિ અન્તમસો રજનછલ્લિપિ સઙ્ગય્હતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''અન્તમસો રજનછલ્લિમ્પી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૨૬).

૧૦૯૬. ''**અસમ્બદ્ધેસૂ**''તિ ઇમિના બ્યતિરેકતો અસિથિલબદ્ધેસુ પરિક્ખારેસુ એકિસ્સાયેવ આપત્તિયા સમ્ભવં દસ્સેતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ગાળ્હં બન્ધિત્વા ઠપિતેસુ પન એકાવ આપત્તી'તિ મહાપચ્ચરિયં વુત્ત''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૨૬). સિથિલબન્ધનં પન સમ્મા બન્ધનં ન હોતીતિ અસમ્બદ્ધવચનેન ગહિતન્તિ દટ્ઠબ્બં. **અસ્સ** ભિક્ખુસ્સ વત્થૂનં ગણનાય દુક્કટં પરિદીપયેતિ યોજના, પરિક્ખારં નીહરન્તસ્સ, નીહરાપેન્તસ્સ ચ અસ્સ ભિક્ખુનોતિ વુત્તં હોતિ.

૧૦૯૭-૮. અન્તેવાસિન્તિ ચ **સદ્ધિવિહારિક**ન્તિ ચ એત્થ ''અસમ્માવત્તન્ત''ન્તિ સેસો. યથાહ **અનાપત્તિવારે** ''અન્તેવાસિકં વા સદ્ધિવિહારિકં વા ન સમ્મા વત્તન્તં નિક્કડ્ઢતી''તિઆદિ (પાચિ॰ ૧૨૮). **નિક્કડ્ઢન્તસ્સા**તિ એત્થ ''નિક્કડ્ઢાપેન્તસ્સા''તિ સેસો. અસમ્માવત્તન્તં અન્તેવાસિં વા અલજ્જિં વા તથા અસમ્માવત્તન્તં સદ્ધિવિહારિકં વા ઉમ્મત્તકં વા **તેસં** અન્તેવાસિઆદીનં પરિક્ખારં વા અત્તનો વસનટ્ઠાના વા તથા વિસ્સાસિકસ્સ વસનટ્ઠાના વા

નિક્કડ્ઢન્તસ્સ, નિક્કડ્ઢાપેન્તસ્સ વા ઉપસમ્પન્નં વા અનુપસમ્પન્નં વા સઙ્ઘિકવિહારા નિક્કડ્ઢન્તસ્સ સયં ઉમ્મત્તકસ્સ વા અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના.

અટ્ઠકથાયં ''અલજ્જીઆદયો પન અત્તનો વસનટ્ઠાનતોયેવ નિક્કડ્ઢિતબ્બા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૨૮) વુત્તં, **પાળિયઞ્ચ** ''અત્તનો પુગ્ગલિકે અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ ૧૨૭) વુત્તં, ''અત્તનો વિસ્સાસિકસ્સ વસનટ્ઠાના''તિ ઇદં કસ્મા વુત્તન્તિ ચે? ઇમસ્સેવ પાઠસ્સ અનુલોમતો વુત્તં. અન્તેવાસિકન્તિઆદીસુ પઠમં અસમ્માવત્તનાદિભાવેન ''નિક્કડ્ઢિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા નિક્કડ્ઢન્તસ્સ ચિત્તલહુપરિવત્તિતાય કોપે ઉપ્પન્નેપિ અનાપત્તિ.

૧૦૯૯. "**તથા**"તિ ઇમિના ''નિક્કડ્ઢન્તસ્સા''તિ ચ તત્થેવ સેસં ''નિક્કડ્ઢાપેન્તસ્સા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૨૬) ચ ''તસ્સ પરિક્ખારં વા''તિ ચ યથાવુત્તં ઉપસંહરતિ. "**સઙ્ઘારામાપિ સબ્બસ્મા**"તિ ઇદં કલહકારકેનેવ યોજેતબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ભણ્ડનકારકકલહકારકમેવ સકલસઙ્ઘારામતો નિક્કડ્ઢિતું લભતિ. સો હિ પક્ખં લભિત્વા સઙ્ઘમ્પિ ભિન્દેય્યા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૨૮). **ઇદં તૂ**તિ એત્થ વિસેસત્થજોતકેન **તુ**-સદ્દેન વુત્તવિસેસનં વિના અવસેસવિનિચ્છયો અનન્તરસદિસોયેવાતિ દીપેતિ. **તિસમુટ્ઠાનં** કાયચિત્તવાચાચિત્તકાયવાચાચિત્તતો સમુટ્ઠાનતોતિ.

નિક્કડ્ઢનકથાવણ્ણના.

૧૧૦૦-૧. મજ્ઝિમાસીસઘટ્ટાયાતિ સીસં ન ઘટ્ટેતીતિ **અસીસઘટ્ટા**, મજ્ઝિમસ્સ અસીસઘટ્ટા મજ્ઝિમાસીસઘટ્ટા, તાય, પમાણમજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ સીસાઘટ્ટનપ્પમાણુબ્બેધહેટ્ઠિમતલાયાતિ અત્થો. **વેહાસકુટિયા**તિ પદરાદીહિ ઉપરિ અચ્છન્નતલાય દ્વિભૂમિકાદિભેદાય કુટિયા. **ઉપરી**તિ મત્થકે, અકતપદરાદિઅત્થરણાય તુલામત્તયુત્તાય ઉપરિમતલેતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''યાહિ કાહિચિ ઉપરિ અચ્છન્નતલા દ્વિભૂમિકકુટિ વા તિભૂમિકાદિકુટિ વા 'વેહાસકુટી'તિ વુચ્ચતિ, ઇધ પન અસીસઘટ્ટા અધિપ્પેતા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૧). **આહચ્ચપાદકે મઞ્ચે**તિ ''આહચ્ચપાદકો નામ મઞ્ચો અઙ્ગે વિજ્ઝિત્વા ઠિતો હોતી''તિ **પાળિયં** દસ્સિતે અટનિસીસાનિ વિજ્ઝિત્વા પાદસિખં આવુણિત્વા ઉપરિસિખાય અનાકોટિતઆણિમ્હિ ઠિતમઞ્ચેતિ અત્થો. આહચ્ચપાદકે પીઠેતિ સમ્બન્ધો. યથાહ **પાળિયં** ''આહચ્ચપાદકં નામ પીઠં અઙ્ગે વિજ્ઝિત્વા ઠિતં હોતી''તિ (પાચિ॰ ૧૩૧). સોયેવત્થો.

તસ્મિં આહચ્ચપાદકે મઞ્ચે વા પીઠે વા નિસીદન્તસ્સ વા નિપજ્જન્તસ્સ વા તસ્સ ભિક્ખુનો પયોગગણનાય પાચિત્તિયો સિયુન્તિ યોજના.

૧૧૦૨-૩. સઙ્ઘિકે સઙ્ઘિકસઞ્ઞિવેમતિકપુગ્ગલિકસઞ્ઞીનં વસેન **તિકપાચિત્તિયં**. **પુગ્ગલે**તિ પુગ્ગલિકે વિહારે. વેહાસકુટિયા…પે॰… ગણનાયેવ તસ્સ તિકદુક્કટન્તિ યોજના. પુગ્ગલિકે સઙ્ઘિકસઞ્ઞિવેમતિકઅઞ્ઞપુગ્ગલિકસઞ્ઞીનં વસેન **તિકદુક્કટં**.

હેટ્ઠા અપરિભોગે વાતિ દારુસમ્ભારાદીનં વસેન હેટ્ઠિમતલે અવલઞ્જે વા. **સીસઘટ્ટાય વા**તિ સીસઘટ્ટનપ્પમાણતલાય કુટિયા વા. **અવેહાસવિહારે વા**તિ અવેહાસકુટિયા ભૂમિયં કતપણ્ણસાલાદીસુ. એત્થાપિ "**વિસ્સાસિકવિહારે**"તિ ઇદં ''અત્તનો પુગ્ગલિકે અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ ૧૩૨) ઇમસ્સ અનુલોમનતો વુત્તં.

૧૧૦૪. યત્થ પટાણિ વા દિન્નાતિ યસ્મિં મઞ્ચે પાદસીસાનં ઉપરિ અટનિમત્થકતો તિરિયં આણિ પવેસિતા હોતિ, તત્થ અભિનિસીદતો, અભિનિપજ્જતો વા ન દોસોતિ યોજના. **તત્થાતિ** પુબ્બે વુત્તઅપવેસિતપટાણિમ્હિ મઞ્ચે વા પીઠે વા. “**ઠત્વા**”તિ ઇમિના નિપજ્જનં નિવત્તેતિ. **લગેતીતિ** ઉપરિબદ્ધઅઙ્કુસસિક્કાદીસુ યં કિઞ્ચિ પરિક્ખારં લગેતિ. **ઇદં** સિક્ખાપદં સમુટ્ઠાનતો **એળકલોમેન** સિક્ખાપદેન સમં મતન્તિ યોજના.

વેહાસકુટિકથાવણ્ણના.

૧૧૦૫. યાવ દ્વારસ્સ કોસમ્હાતિ એત્થ “મહલ્લકસ્સ વિહારસ્સા”તિ સેસો, “મહલ્લકો નામ વિહારો સસ્સામિકો વુચ્ચતી”તિ (પાચિ॰ ૧૩૬) **પાળિયં** વુત્તત્તા કારાપેતાનં દાયકાનં સમ્ભવતો મહલ્લકસ્સ “વિહારો નામ ઉલ્લિત્તો વા હોતિ અવલિત્તો વા ઉલ્લિત્તાવલિત્તો વા”તિ દસ્સિતભેદસ્સ વિહારસ્સ દ્વારકોસસઙ્ખાતપિટ્ઠસઙ્ઘાટસ્સ “સમન્તા હત્થપાસા”તિ (પાચિ॰ ૧૩૬) **પાળિયં** વુત્તદ્વારકવાટપુથુલપ્પમાણદ્વારબાહસમીપં અવધિં કત્વાતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** “દ્વારકોસો નામ પિટ્ઠસઙ્ઘાટસ્સ સમન્તા કવાટવિત્થારપ્પમાણો ઓકાસો”તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૫).

અગ્ગળટ્ઠપનાયાતિ એત્થ અગ્ગળસહચરિયેન તંસહિતદ્વારકવાટેન યુત્તદ્વારબાહાનમેવ વુત્તત્તા દ્વારબાહાનં નિચ્ચલત્થાયાતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** “સકવાટસ્સ દ્વારબન્ધસ્સ નિચ્ચલભાવત્થાયાતિ અત્થો”તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૫). **લિમ્પિતબ્બન્તિ** એત્થ “પુનપ્પુન”ન્તિ સેસો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** “પુનપ્પુનં લિમ્પિતબ્બો વા લેપાપેતબ્બો વા”તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૫). તિણમત્તિકાનં ઉપરિ પુનપ્પુનં મત્તિકાલેપો કાતબ્બોતિ અત્થો.

૧૧૦૬-૭. યો ઞેય્યો, અયં નયોતિ સમ્બન્ધો, “પુનપ્પુનં લિમ્પિતબ્બં વા લેપાપેતબ્બમેવ વા”તિ યો વુત્તો, **અયં નયો** વેદિતબ્બોતિ અત્થો. આલોકં સન્ધેતિ પિધેતીતિ **આલોકસન્ધિ**, વાતપાનકવાટાનમેતં અધિવચનં. યથાહ “આલોકસન્ધીતિ વાતપાનકવાટકા વુચ્ચન્તી”તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૫). એત્થ કવાટસ્સ સામન્તા કવાટદ્વારફલકવિત્થારપ્પમાણં લેપટ્ઠાનં. યથાહ “સબ્બદિસાસુ કવાટવિત્થારપ્પમાણો ઓકાસો”તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૫).

એત્થાયમધિપ્પાયો – વાતપાનકવાટસ્સ સામન્તા દ્વારફલકવિત્થારપ્પમાણે ઠાને તિણ્ણં મત્તિકાનં ઉપરિપિ યત્તકં બહલં ઇચ્છતિ, તત્તકે ઠાને આલોકસન્ધિ પરિકમ્મત્થાય લિમ્પિતબ્બો વા લેપાપેતબ્બો વાતિ. “પુનપ્પુનં છાદાપેસિ પુનપ્પુનં લેપાપેસી”તિ (પાચિ॰ ૧૩૪) ઇમસ્મિં વત્થુસ્મિં ઉપ્પન્નદોસેન સિક્ખાપદસ્સ પઞ્ઞત્તત્તા લેપં અનુજાનન્તેન ચ દ્વારબન્ધનસ્સ સામન્તા અડ્ઢતેય્યહત્થપ્પમાણેયેવ પદેસે પુનપ્પુનં લેપસ્સ અનુઞ્ઞાતત્તા તતો અઞ્ઞત્થ પુનપ્પુનં લિમ્પેન્તસ્સ વા લિમ્પાપેન્તસ્સ વા ભિત્તિયં મત્તિકાહિ કત્તબ્બકિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા પુન ચતુત્થલેપે દિન્ને પાચિત્તિયેન ભવિતબ્બન્તિ વદન્તિ. **ગણ્ઠિપદેસુ** પન તીસુપિ પુનપ્પુનં લેપદાનસ્સ વુત્તપ્પમાણતો અઞ્ઞત્થ પટિક્ખિત્તમત્તં ઠપેત્વા પાચિત્તિયસ્સ અવુત્તત્તા દુક્કટં અનુરૂપન્તિ વુત્તં.

છદનસ્સાતિ પદભાજને વુત્તાનં ઇટ્ઠકાસિલાસુધાતિણપણ્ણચ્છદનાનં અઞ્ઞતરસ્સ. **દ્વત્તિપરિયાયન્તિ** એત્થ **અટ્ઠકથાયં** “પરિયાયેનાતિ પરિક્ખેપેન, એવં છદનં પન તિણપણ્ણેહિ લબ્ભતી”તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૬) વુત્તત્તા **પરિયાયન્તિ** તિણેહિ વા પણ્ણેહિ વા પરિક્ખિપિત્વા છદનમેવ ગહેતબ્બં. ઇટ્ઠકાય વા સિલાય વા સુધાય વા છદને લબ્ભમાનં મગ્ગેન છદનં પન ઉપલક્ખણવસેન લબ્ભતિ. દ્વત્તિપરિયાયેન છદનઞ્ચ “સબ્બમ્પિ ચેતં છદનં છદનૂપરિ વેદિતબ્બ”ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૬) **અટ્ઠકથા**વચનતો ઉપરૂપરિ છદનવસેન વેદિતબ્બં. **હરિતં** નામ

પુબ્બણ્ણાદિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘હરિતન્તિ ચેત્થ સત્તધઞ્ઞભેદં પુબ્બણ્ણં, મુગ્ગમાસતિલકુલત્થઅલાબુકુમ્ભણ્ડાદિભેદઞ્ચ અપરણ્ણં અધિપ્પેત’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૫). ઇમેસુ અઞ્ઞતરસ્સાભાવેન અહરિતં નામ.

અધિટ્ઠેય્યન્તિ વિધાતબ્બં. **તતો ઉદ્ધન્તિ** તીહિ પરિયાયેહિ વા તીહિ મગ્ગેહિ વા ઉદ્ધં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘તિણ્ણં મગ્ગાનં વા પરિયાયાનં વા ઉપરી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૬). **પાચિત્તિયં હોતીતિ** વક્ખમાનદૂરતાય યુત્તે અહરિતટ્ઠાને ઠત્વા સંવિદહિત્વા તિક્ખત્તું છાદાપેત્વા તતિયવારે ‘‘એવં કરોહી’’તિ આણાપેત્વા પક્કમિતબ્બં. અપક્કમન્તેન તુણ્હીભૂતેન ઠાતબ્બં, તતો ઉત્તરિ ચતુત્થવારે છદનત્થં વિદહન્તસ્સ ઇટ્ઠકાદિગણનાય, તિણેસુ તિણગણનાય, પણ્ણેસુ પણ્ણગણનાય પાચિત્તિયન્તિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **પાળિયં** ‘‘મગ્ગેન છાદેન્તસ્સ દ્વે મગ્ગે અધિટ્ઠહિત્વા તતિયાય મગ્ગં આણાપેત્વા પક્કમિતબ્બ’’ન્તિઆદિ (પાચિ॰ ૧૩૬). **તતિયાય મગ્ગન્તિ** એત્થ **તતિયાયાતિ** ઉપયોગત્થે સમ્પદાનવચનં, તતિયં મગ્ગન્તિ અત્થો. **તત્થાતિ** હરિતે, ‘‘સચે હરિતે ઠિતો અધિટ્ઠાતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૩૭) વચનતો અધિટ્ઠાનાય તિટ્ઠતોતિ લબ્ભતિ. બીજરોપનતો પટ્ઠાય યાવ સસ્સં તિટ્ઠતિ, તાવ **હરિતં** નામ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘યસ્મિમ્પિ ખેત્તે વુત્તં બીજં ન તાવ સમ્પજ્જતિ, વસ્સે પન પતિતે સમ્પજ્જિસ્સતી’’તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૫).

૧૧૦૮-૯. અહરિતટ્ઠાનેપિ તિટ્ઠતો પરિચ્છેદં દસ્સેતુમાહ ‘‘**પિટ્ઠિવંસે**’’તિઆદિ. ‘‘**પિટ્ઠિવંસે**’’તિ ઇદં વંસયુત્તસેનાસનવસેન વુત્તં. કણ્ણિકં ગાહાપેત્વા કતસેનાસનસ્સાપિ ઉપલક્ખણં હોતિ. **પિટ્ઠિવંસેતિ** ચ ‘‘ગઙ્ગાયં ઘોસો’’તિઆદીસુ વિય સામીપિકાધારે ભુમ્મં. કુતોયં વિસેસો લબ્ભતીતિ? **અટ્ઠકથાયં** ‘‘પિટ્ઠિવંસસ્સ વા કૂટાગારકણ્ણિકાય વા ઉપરિ, થુપિકાય વા પસ્સે નિસિન્નો હોતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૫) વુત્તવિધાનતો લબ્ભતિ. ‘‘નિસિન્નો’’તિ **અટ્ઠકથાવચનતો** **ઠિતોતિ** એત્થ ગતિનિવત્તિસામઞ્ઞેન નિસિન્નો ચ વુત્તોતિ ગહેતબ્બો. **યસ્મિં ઠાનેતિ** એત્થ ‘‘અહરિતે’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ. ‘‘**ઠાતુ**’’ન્તિ ઇદં અધિટ્ઠાનકરણત્થાય ઠાનં ગહેત્વા વુત્તન્તિ ‘‘તસ્સ અન્તો અહરિતેપિ ઠત્વા અધિટ્ઠાતું ન લબ્ભતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૬) **અટ્ઠકથાવચનતો** વિઞ્ઞાયતિ.

પતનોકાસતોતિ એત્થ પઠમત્થે તો-પચ્ચયો. તઞ્હિ ઠાનં વિહારસ્સ પતનોકાસોતિ યોજના. **હીતિ** હેતુઅત્થે વત્તમાનતો યસ્મા અહરિતે પતન્તસ્સ વિહારસ્સેતં ઠાનં પતનોકાસો, તસ્મા તત્થ ઠાતું ન વટ્ટતીતિ ગહેતબ્બં.

૧૧૧૧. ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે આદો તાવ વિહારપદસ્સ **પદભાજને** ‘‘વિહારો નામ ઉલ્લિત્તો વા’’તિઆદિવુત્તત્તા (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૬) તબ્બિપરિયાયતો તિણેહેવ કતછદનભિત્તિકા કુટિ તિણકુટિકાતિ વિઞ્ઞાયતીતિ તિણછદના કુટિકા **તિણકુટિકા**.

દ્વત્તિપરિયાયકથાવણ્ણના.

૧૧૧૨. જાનન્તિ તોયસ્સ સપ્પાણકભાવં જાનન્તો. **સિઞ્ચેય્ય સિઞ્ચાપેય્યાતિ** એત્થ ‘‘તેન ઉદકેના’’તિ વત્તબ્બં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘તેન ઉદકેન સયં વા સિઞ્ચેય્યા’’તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૪૦).

૧૧૧૩. યો પન ધારં અચ્છિન્દિત્વા સચે મત્તિકં સિઞ્ચેય્ય, એવં સિઞ્ચતો તસ્સાતિ યોજના.

૧૧૧૪-૫. સન્દમાનકન્તિ તોયવાહિનિં. **માતિકં** આળિં. **સમ્મુખં કરોન્તસ્સા**તિ ઉદકં ન્હાયિતુમિચ્છિતં યદિ, સયં અભિમુખં કરોન્તસ્સ. તત્થ તત્થ બન્ધતો **અસ્સ** ભિક્ખુસ્સ પયોગગણનાય આપત્તિ સિયાતિ યોજના. **પયોગગણના**તિ પયોગગણનાય, ઉદકં બન્ધિત્વા બન્ધિત્વા યથિચ્છિતદિસાભિમુખકરણપયોગાનં ગણનાયાતિ અત્થો.

૧૧૧૬-૭. યં જલં તિણાદિમ્હિ પક્ખિત્તે સચે ખયં વા આવિલત્તં વા ગચ્છતિ, તાદિસે ઉદકે મત્તિકં, તિણમેવ વા સચે સકટપુણ્ણમ્પિ એકતો પક્ખિપેય્ય, એવં પક્ખિપન્તસ્સ એકા પાચિત્તિ. **એકેકં** મત્તિકં, તિણમેવ વા. **વા-**સદ્દેન કટ્ઠગોમયાદિં વા પક્ખિપન્તસ્સ પયોગગણનાય પાચિત્તિયન્તિ યોજના. **આવિલત્તન્તિ** પાણકા યથા નસ્સન્તિ, તથા આલુળિતભાવં. ઇમિના એવં અવિનસ્સમાનપાણકે મહાઉદકે તિણાદિં પક્ખિપન્તસ્સ અનાપત્તિભાવં દીપેતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘ઇદં પન મહાઉદકં...પે॰... સન્ધાય વુત્ત’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૪૦).

૧૧૧૮. દુક્કટં હોતીતિ આણાપનપચ્ચયા દુક્કટં હોતિ. **એકા** પાચિત્તિ.

૧૧૧૯. સબ્બત્થાતિ સપ્પાણકે ચ અપ્પાણકે ચ. **વિમતિસ્સા**તિ સહચરિયેન વિમતિસહિતમાહ.

૧૧૨૦. ‘‘**સબ્બત્થાપાણસઞ્ઞિસ્સા**’’તિઆદીસુ અધિકારતો લબ્ભમાનં ‘‘સિઞ્ચનાદીસુ યં કિઞ્ચિ કરોન્તસ્સા’’તિ ઇદં પચ્ચેકં સમ્બન્ધનીયં. **સબ્બત્થા**તિ સપ્પાણકે, અપ્પાણકે ચ. **અપાણસઞ્ઞિસ્સા**તિ એવં કતેન પયોગેન નસ્સમાના પાણકા ન સન્તીતિસઞ્ઞિસ્સ. **અસઞ્ચિચ્ચા**તિ યથા પાણકા ન નસ્સન્તિ, એવં ઘટાદીહિ ગહિતં સપ્પાણકઉદકં ઉદકેયેવ ઓસિઞ્ચન્તસ્સ વા ઓસિઞ્ચાપેન્તસ્સ વા વટ્ટિત્વા તસ્મિં ઉદકે તિણાદિમ્હિ પતિતે અસઞ્ચિચ્ચ કતં નામ હોતિ. **અસતિસ્સા**તિ અસતિયા કરોન્તસ્સ. **અજાનતો**તિ પાણકાનં અત્થિભાવં અજાનિત્વા કરોન્તસ્સ.

૧૧૨૧-૨. વધકચિત્તે સતિ સત્તમે સપ્પાણકવગ્ગે **પઠમસિક્ખાપદસ્સ** વિસયભાવતો તતો વિસેસેતુમાહ ‘‘**વિના વધકચિત્તેના**’’તિ. ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે **પાળિયં** (પાચિ॰ ૧૪૦) ‘‘સપ્પાણકં ઉદક’’ન્તિ ઇમિના **અટ્ઠકથા**ગતં પઠમઙ્ગઞ્ચ ‘‘જાન’’ન્તિ ઇમિના દુતિયઙ્ગઞ્ચ ‘‘સિઞ્ચેય્ય વા સિઞ્ચાપેય્ય વા’’તિ ઇમિના ચતુત્થઙ્ગઞ્ચ વુત્તં, ન વુત્તં તતિયઙ્ગં. તઞ્ચ ખો વધકચિત્તસ્સ સત્તમવગ્ગે **પઠમસિક્ખાપદેન** પાચિત્તિયવચનતો એત્થ તદભાવલક્ખણં તતિયઙ્ગં વુત્તમેવ હોતીતિઅધિપ્પાયેન **અટ્ઠકથાયં** વુત્તન્તિ આહ ‘‘વિના વધકચિત્તેના’’તિ. તેનેવાહ ‘‘**ચત્તારેવસ્સ અઙ્ગાનિ, નિદ્દિટ્ઠાનિ મહેસિના**’’તિ. **અસ્સા**તિ ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ.

૧૧૨૩. સપ્પાણકસઞ્ઞિસ્સ ‘‘પરિભોગેન પાણકા મરિસ્સન્તી’’તિ પુબ્બભાગે જાનન્તસ્સાપિ સિઞ્ચનસિઞ્ચાપનં ‘‘પદીપે નિપતિત્વા પટઙ્ગાદિપાણકા મરિસ્સન્તી’’તિ જાનન્તસ્સ પદીપુજ્જલનં વિય વિનાપિ વધકચેતનાય હોતીતિ આહ ‘‘**પણ્ણત્તિવજ્જં તિચિત્ત**’’ન્તિ. એત્થ કિસ્મિઞ્ચિ કુપિતસ્સ વા કીળાપસુતસ્સ વા સિઞ્ચતો અકુસલચિત્તં, માલાગચ્છાદિં સિઞ્ચતો કુસલચિત્તં, પણ્ણત્તિં અજાનતો ખીણાસવસ્સ અબ્યાકતચિત્તન્તિ તિચિત્તં વેદિતબ્બં. **તસ્સા**તિ સત્તમવગ્ગે પઠમસિક્ખાપદસ્સ. **અસ્સ ચા**તિ ઇમસ્સ સિઞ્ચનસિક્ખાપદસ્સ ચ. **ઇદં વિસેસન**ન્તિ ઇદં નાનાકરણં. **એત્થ** ઇમસ્મિં પકરણે **નિદ્દિટ્ઠં** પકાસિતન્તિ અત્થો. તં લોકવજ્જં, ઇદં પણ્ણત્તિવજ્જં. તં અકુસલચિત્તં, ઇદં તિચિત્તં. તં દુક્ખવેદનં, ઇદં તિવેદનન્તિ વુત્તં હોતિ.

સત્તમવગ્ગે દુતિયસ્સ ઇમસ્સ ચ કો વિસેસોતિ ચે? ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ ''સિઞ્ચેય્ય વા સિઞ્ચાપેય્ય વા''તિ બાહિરપરિભોગવસેન પઠમં પઞ્ઞત્તત્તા ''સપ્પાણકં ઉદકં પરિભુઞ્જેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૩૮૮) સિક્ખાપદં અત્તનો નહાનપાનાદિપરિભોગવસેન પઞ્ઞત્તન્તિ વેદિતબ્બં. તસ્મિં વા પઠમં પઞ્ઞત્તેપિ અત્તનો પરિભોગવસેનેવ પઞ્ઞત્તત્તા પુન ઇદં સિક્ખાપદં બાહિરપરિભોગવસેન પઞ્ઞત્તન્તિ ગહેતબ્બં.

સપ્પાણકકથાવણ્ણના.

સેનાસનવગ્ગો દુતિયો.

૧૧૨૪-૬. અટ્ઠઙ્ગયુત્તસ્સાતિ એત્થ ''સીલવા''તિઆદિ એકમઙ્ગં, ''બહુસ્સુતો''તિઆદિ દુતિયં, ''ઉભયાનિ ખો પનસ્સા''તિઆદિ તતિયં, ''કલ્યાણવાચો હોતી''તિઆદિ ચતુત્થં, ''યેભુય્યેન ભિક્ખુનીનં પિયો હોતિ મનાપો''તિ પઞ્ચમં, ''પટિબલો હોતિ ભિક્ખુનિયો ઓવદિતુ''ન્તિ છટ્ઠં, ''ન ખો પનેતં ભગવન્તં ઉદ્દિસ્સા''તિઆદિ સત્તમં, ''વીસતિવસ્સો વા હોતિ અતિરેકવીસતિવસ્સો વા''તિ અટ્ઠમન્તિ એતાનિ પાઠાગતાનિ અટ્ઠ અઙ્ગાનિ નામ. ભિક્ખુનીનં ઓવાદો, તદત્થાય સમ્મુતીતિ વિગ્ગહો. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. ઞત્તિ ચતુત્થી યસ્સ **કમ્મસ્સા**તિ વિગ્ગહો. ''કમ્મેના''તિ સેસો.

અટ્ઠઙ્ગયુત્તસ્સ ભિક્ખુસ્સ મહેસિના **ઞત્તિચતુત્થેન** કમ્મેન યા ભિક્ખુનોવાદકસમ્મુતિ ઇધ અનુઞ્ઞાતા, તાય અસમ્મતો યો ભિક્ખૂતિ યોજના.

ગરુધમ્મેહિ અટ્ઠહીતિ ''વસ્સસતૂપસમ્પન્નાય ભિક્ખુનિયા તદહુપસમ્પન્નસ્સ ભિક્ખુનો અભિવાદનં પચ્ચુપટ્ઠાનં અઞ્જલિકમ્મં સામીચિકમ્મં કાતબ્બ''ન્તિઆદીહિ (પાચિ॰ ૧૪૯) **પાળિયં** આગતેહિ અટ્ઠહિ ગરુધમ્મેહિ. **એકં** ભિક્ખુનિં, **સમ્બહુલા** વા ભિક્ખુનિયોતિ ઇદં પકરણતો લબ્ભતિ. **ઓસારેન્તોવા**તિ પાળિં ઉચ્ચારેન્તોવ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ઓસારેતબ્બાતિ પાળિ વત્તબ્બા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૪૯). **તે ધમ્મે**તિ પુબ્બે વુત્તે તે અટ્ઠ ગરુધમ્મે. **ઓવદેય્યા**તિ અટ્ઠગરુધમ્મપાળિભાસનસઙ્ખાતં ઓવાદં કરેય્ય.

કિં વુત્તં હોતિ? પાટિપદે ઓવાદત્થાય આગન્ત્વા વન્દિત્વા એકમન્તં નિસિન્ના ભિક્ખુનિયો ''તેન ભિક્ખુના''તિઆદિના પાઠાગતનયેન ''સમગ્ગાત્થ ભગિનિયો''તિ પુચ્છિત્વા ''સમગ્ગામ્હય્યા''તિ યદિ વદેય્યું, ''વત્તન્તિ ભગિનિયો અટ્ઠ ગરુધમ્મા''તિ પુનપિ પુચ્છિત્વા ''વત્તન્તય્યા''તિ યદિ વદેય્યું, ''એસો ભગિનિયો ઓવાદો''તિ નિય્યાદેય્ય. ''ન વત્તન્તય્યા''તિ યદિ વદેય્યું, ''વસ્સસતૂપસમ્પન્નાયા''તિઆદિના અટ્ઠગરુધમ્મપાળિભાસનવસેન ઓવાદં કરેય્યાતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ''ઓસારેન્તોવ તે ધમ્મે ઓવદેય્યા''તિ.

૧૧૨૭. અઞ્ઞેન ધમ્મેનાતિ સુત્તન્તેન વા અભિધમ્મેન વા. **એકતોઉપસમ્પન્ન**ન્તિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘેયેવ ઉપસમ્પન્નં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ભિક્ખુનીનં સન્તિકે એકતોઉપસમ્પન્નાયા''તિ. **તથા**તિ ઓવદન્તસ્સ દુક્કટન્તિ દસ્સેતિ.

૧૧૨૮. ભિક્ખૂનં સન્તિકેયેવ ઉપસમ્પન્નન્તિ મહાપજાપતિયા ગોતમિયા સદ્ધિં પબ્બજિતા પઞ્ચસતા સાકિયાનિયો સઙ્ગણ્હાતિ. **લિઙ્ગવિપલ્લાસે** ઉપસમ્પન્નભિક્ખુનો લિઙ્ગપરિવત્તને સતિ તથા પાચિત્તિ એવ પકાસિતાતિ અત્થો.

૧૧૨૯. ઓવાદં અનિય્યાદેત્વાતિ ‘‘વત્તન્તિ ભગિનિયો અટ્ઠ ગરુધમ્મા’’તિ પુચ્છિત્વા ‘‘વત્તન્તય્યા’’તિ વુત્તેતિ એત્થાપિ સોયેવત્થો.

૧૧૩૦. ગરુધમ્મેહિ ઓવદતો દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૧૩૧. અગણ્હન્તસ્સ ઓવાદન્તિ એત્થ ઓવાદત્થં યાચનસન્દેસો તદત્થતાય ઓવાદોતિ ગહિતોતિ ઓવાદસાસનં અસમ્પટિચ્છન્તસ્સાતિ અત્થો. **અપચ્ચાહરતોપિ ત**ન્તિ તં અત્તના ગહિતં ઓવાદસાસનં ઉપોસથગ્ગે આરોચેત્વા પાતિમોક્ખુદ્દેસકેન દિન્નં પટિસાસનં ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્સ નેત્વા અવદન્તસ્સાપિ. **બાલ**ન્તિ સાસનસમ્પટિચ્છનઞ્ચ ઉપોસથગ્ગં નેત્વા આરોચનઞ્ચ પટિસાસનં હરિત્વા પાટિપદે ભિક્ખુનિસઙ્ઘગણપુગ્ગલાનં યથાનુરૂપં પચ્ચારોચનઞ્ચ કાતું અજાનનતાય બાલં. **ગિલાન**ન્તિ ઉપોસથગ્ગં ગન્ત્વાપિ આરોચનસ્સ બાધકેન ગેલઞ્ઞેન સમન્નાગતં ગિલાનં. **ગમિક**ન્તિ પાટિપદં અનિસીદિત્વા ગન્તબ્બં અચ્ચાયિકગમનં ગમિકઞ્ચ ઠપેત્વા દુક્કટં સિયાતિ સમ્બન્ધો.

૧૧૩૨. કમ્મસ્મિન્તિ એત્થ **કમ્મ**-સદ્દેન ભિક્ખુનોવાદકસ્સ ઞત્તિચતુત્થેન કમ્મેન દિન્નં સમ્મુતિકમ્મં અધિપ્પેતન્તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. ઞત્તિં, કમ્મવાચઞ્ચ પરિહાપેત્વા, પરિવત્તેત્વા વા કતં ચે, અધમ્મકમ્મં નામ. **વગ્ગે**તિ છન્દારહાનં છન્દસ્સ અનાહરણેન વા સન્નિપતિતાનં ઉક્કોટેન વા વગ્ગે સતિ. **તિકપાચિત્તિયં સિયા**તિ ‘‘અધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞી વગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, વેમતિકો ઓવદતિ, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૫૦) અધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞિપક્ખે વુત્તપાચિત્તિયત્તયં હોતિ.

૧૧૩૩. અધમ્મે પન કમ્મસ્મિં વેમતિકસ્સાપીતિ યોજના. ‘‘**તથા**’’તિ ઇમિના ‘‘વગ્ગે ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્મિં, તિકપાચિત્તિયં સિયા’’તિ ઇદં સઙ્ગણ્હાતિ. કિં વુત્તં હોતિ? અધમ્મકમ્મે વેમતિકપક્ખે ‘‘વગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૫૦) અધમ્મિકકમ્મેયેવ વિમતિવારે વુત્તતિકપાચિત્તિયં હોતીતિ વુત્તં હોતિ. ‘‘**ધમ્મકમ્મન્તિ સઞ્ઞિનો**’’તિ ઇમિનાપિ ‘‘અધમ્મે પન કમ્મસ્મિ’’ન્તિ ઇદં યોજેતબ્બં, ‘‘તથા’’તિ સમ્બન્ધો, તેન ‘‘વગ્ગે’’તિઆદિકં સઙ્ગણ્હાતિ. ‘‘અધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી વગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૫૦) વુત્તં તિકપાચિત્તિયં હોતિ. એવમેતા પાચિત્તિયો સન્ધાયાહ ‘‘**નવ પાચિત્તિયો વુત્તા**’’તિ.

ઇમસ્મિં વિય અધમ્મકમ્મવારે ‘‘સમગ્ગે ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્મિ’’ન્તિ વિકપ્પે ચ એવમેવ નવ પાચિત્તિયો હોન્તીતિ અતિદિસન્તો ‘‘**સમગ્ગેપિ ચ તત્તકા**’’તિ આહ. યથાહ ‘‘અધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞી સમગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. અધમ્મકમ્મે વેમતિકો સમગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. અધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી સમગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૫૦).

૧૧૩૪. દ્વિન્નં નવકાનં વસાતિ યથાદસ્સિતં વગ્ગનવકં, સમગ્ગનવકન્તિ દ્વિન્નં નવકાનં વસેન. **તા**તિ પાચિત્તિયો.

‘‘ધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞી વગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ધમ્મકમ્મે વેમતિકો વગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી વગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ **વગ્ગપક્ખે** નવ દુક્કટાનિ. ‘‘ધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞી સમગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ધમ્મકમ્મે વેમતિકો સમગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો, સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી સમગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વગ્ગસઞ્ઞી, વેમતિકો ઓવદતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી સમગ્ગં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં સમગ્ગસઞ્ઞી ઓવદતિ, અનાપત્તી’’તિ (પાચિ॰ ૧૫૧) એત્થ અન્તે વુત્તં અનાપત્તિવારં વિના અવસેસેસુ અટ્ઠસુ વારેસુ **સમગ્ગપક્ખે** અટ્ઠ દુક્કટાનિ. એવં પુરિમાનિ નવ, ઇમાનિ અટ્ઠાતિ ધમ્મકમ્મપક્ખે સત્તરસ દુક્કટાનિ હોન્તીતિ આહ ‘‘**દુક્કટં ધમ્મકમ્મેપિ, સત્તરસવિધં સિયા**’’તિ.

૧૧૩૫. ‘‘ઓસારેહી’’તિ વુત્તો કથેતિ વાતિ યોજના. ‘‘અટ્ઠગરુધમ્મં કથેહી’’તિ વુત્તો તં કથેતિ વા. **પઞ્હં પુટ્ઠો કથેતિ** વાતિ અટ્ઠગરુધમ્મવિસયે પઞ્હં પુટ્ઠો તમેવ વદતિ વા. સિક્ખમાનાય કથેતિ વાતિ સમ્બન્ધો. સિક્ખમાનાય અટ્ઠગરુધમ્મે કથેતિ વા, નેવ દોસોતિ અત્થો. ઉમ્મત્તકાદિનો કથયતો નેવ દોસોતિ યોજના.

૧૧૩૬. ઇદાનિ તિણ્ણમ્પિ બહુસ્સુતાનં લક્ખણે એકત્થ દસ્સિતે ભિક્ખુનોવાદકસ્સ વિસેસો સુવિઞ્ઞેય્યો હોતીતિ તં દસ્સેતુમાહ ‘‘**વાચુગ્ગતાવ કાતબ્બા**’’તિઆદિ. દ્વે માતિકા પગુણા વાચુગ્ગતા કાતબ્બાતિ યોજના. ભિક્ખુભિક્ખુનિવિભઙ્ગે માતિકા પગુણા વાચુગ્ગતાવ કાતબ્બાતિ યોજના, ભિક્ખુભિક્ખુનિવિભઙ્ગમાતિકા પગુણા કત્વા તાસં અટ્ઠકથં ઉગ્ગહેત્વા પાળિતો, અત્થતો ચ વચનપથારુળ્હા વોહારક્ખમાયેવ કાતબ્બાતિ વુત્તં હોતિ. ચત્તારો ભાણવારા પગુણા વાચુગ્ગતાવ કાતબ્બાતિ પકાસિતાતિ યોજના. ‘‘**પગુણા**’’તિ ઇમિના પાળિયં પગુણં કત્વા ધારેત્વા પરિપુચ્છિતબ્બન્તિ દસ્સેતિ. ‘‘**વાચુગ્ગતાવ કાતબ્બા**’’તિ ઇમિના તદત્થં સુત્વા ધારેત્વા પરિપુચ્છિતબ્બમેવાતિ દસ્સેતિ.

૧૧૩૭. **પરિકથત્થાયા**તિ સમ્પત્તાનં ધમ્મકથનત્થાય. **કથામગ્ગો**તિ મહાસુદસ્સનકથામગ્ગો. **મઙ્ગલ...પે॰... અનુમોદના**તિ અગ્ગસ્સ દાનાદિમઙ્ગલેસુ ભત્તાનુમોદનાસઙ્ખાતા દાનકથા ચ, કુમારમઙ્ગલાદીસુ મહામઙ્ગલસુત્તાદિમઙ્ગલાનુમોદના ચ, **અમઙ્ગલં** નામ કાલકિરિયા, તત્થ મતકભત્તાદીસુ તિરોકુટ્ટાદિકથા ચાતિ એવં તિસ્સોયેવાનુમોદના.

૧૧૩૮. **ઉપોસથાદિઅત્થાયા**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન પવારણાદીનં સઙ્ગહો. **કમ્માકમ્મવિનિચ્છયો**તિ કમ્મવગ્ગે વુત્તવિનિચ્છયો, પરિવારે કમ્મવગ્ગે આગતખુદ્દાનુખુદ્દકકમ્મવિનિચ્છયોતિ વુત્તં હોતિ. ‘‘**કમ્મટ્ઠાન**’’ન્તિ ઇમિના ‘‘ઉત્તમત્થસ્સ પાપક’’ન્તિ વક્ખમાનત્તા વિપસ્સનાકમ્મટ્ઠાનમાહ. વિપસ્સનાવસેન ઉગ્ગણ્હન્તેન ચ ધાતુવવત્થાનમુખેન ઉગ્ગહેતબ્બન્તિ **ગણ્ઠિપદેસુ** વુત્તં. **ઉત્તમત્થસ્સા**તિ અરહત્તસ્સ.

૧૧૩૯. **એત્તકં ઉગ્ગહેત્વાન બહુસ્સુતો**તિ યથાવુત્તધમ્માનં ઉગ્ગહિતત્તા બહુસ્સુતો. **પઞ્ચવસ્સો**તિ ઉપસમ્પદતો પટ્ઠાય પરિપુણ્ણપઞ્ચસંવચ્છરો. ‘‘દસવસ્સો’’તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. સંવચ્છરવસેન પઞ્ચવસ્સેસુ પરિપુણ્ણેસુ વુત્થવસ્સવસેન અપરિપુણ્ણેસુપિ પઞ્ચવસ્સોયેવ. ઇતરથા ઊનપઞ્ચવસ્સોતિ વેદિતબ્બો. પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સૂપસમ્પદાદીસુ વિય કેચિ સંવચ્છરગણનં અવિચારેત્વા ‘‘પઞ્ચવસ્સો’’તિવચનસામઞ્ઞેન

વુત્થવસ્સગણનમેવ ગણ્હન્તિ, તદયુત્તં. તથા ગહણેસુ યુત્તિ વા મગ્ગિતબ્બા. **મુઞ્ચિત્વા નિસ્સય**ન્તિ નિસ્સયવાસં જહિત્વા. **ઇસ્સરો**તિ નિસ્સયાચરિયવિરહેન ઇસ્સરો, ઇમિના નિસ્સયમુત્તલક્ખણં દસ્સિતં.

૧૧૪૦. **દ્વે વિભઙ્ગા**તિ ભિક્ખુભિક્ખુનિવિભઙ્ગદ્વયં. ઇધ "**વાચુગ્ગતા**"તિ ઇદં પરિપુચ્છમ્પિ સન્ધાયાહાતિપિ વુત્તં. તેનાહ **સારત્થદીપનિયં** "'દ્વે વિભઙ્ગા પગુણા વાચુગ્ગતા કાતબ્બા'તિઇદં પરિપુચ્છાવસેન ઉગ્ગહણમ્પિ સન્ધાય વુત્ત'ન્તિ વદન્તી"તિ (સારત્થ॰ ટી॰ પાચિત્તિય ૩.૧૪૫-૧૪૭). **બ્યઞ્જનાદિતો**તિ એત્થ **બ્યઞ્જનં** નામ પદં, **આદિ**-સદ્દેન સઙ્ગહિતં **અનુબ્યઞ્જનં** નામ અક્ખરં, પદક્ખરાનિ અપરિહાપેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **ચતૂસ્વપિ નિકાયેસૂ**તિ દીઘમજ્ઝિમસંયુત્ત અઙ્ગુત્તરનિકાયેસુ, નિદ્ધારણે ભુમ્મં. એકો વા નિકાયો પોત્થકોપિ ચ એકોતિ યોજના. **અપિ**-સદ્દેન ખુદ્દકનિકાયસ્સાપિ સઙ્ગહો વેદિતબ્બો. "**પિ વા**"તિ ઇમિના ખુદ્દકનિકાયે જાતકભાણકેન સાટ્ઠકથં જાતકં ઉગ્ગહેત્વાપિ ધમ્મપદં સહ વત્થુના ઉગ્ગહેતબ્બમેવાતિ દસ્સિતે દ્વે પોત્થકે સમુચ્ચિનોતિ, ચત્તારિ ખન્ધકવત્તાનિ વા.

૧૧૪૨. **દિસાપામોક્ખો** યત્થ યત્થ વસતિ, તસ્સા તસ્સાદિસાય પામોક્ખો પધાનો. **યેનકામંગમો**તિ યત્થ કત્થચિ દિસાભાગે યથાકામં વુત્તિકો હોતીતિ અત્થો . પરિસં ઉપટ્ઠાપેતું કામં લભતે ઇસ્સરોતિ યોજના, ઇસ્સરો હુત્વા ભિક્ખુપરિસાય અત્તાનં ઉપટ્ઠાપેતું યથારુચિયા લભતીતિ અત્થો. એત્તાવતા પરિસૂપટ્ઠાપકલક્ખણં વુત્તં.

૧૧૪૩. **વાચુગ્ગ**ન્તિ વાચુગ્ગતં. એત્થ ચ "ઇદાનિ અયં ભણ્ડપાથાવિધિ ન હોતીતિ મિહકપરિપુચ્છનકથાનુરૂપતો અત્થકરણં ન વાચુગ્ગતકરણં નામાતિ વિઞ્ઞાયતી"તિ **નિસ્સન્દેહે** વુત્તં. ઇમિના યથાવુત્તં દુતિયઙ્ગમેવ સઙ્ગહિતં.

૧૧૪૪. **અસ્સા**તિ ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ. **અસમ્મતતાદીનિ તીણિ અઙ્ગાની**તિ અત્તનો અસમ્મતતા, ભિક્ખુનિયા પરિપુણ્ણૂપસમ્પન્નતા, ઓવાદવસેન અટ્ઠગરુધમ્મભણનન્તિ ઇમાનિ તીણિ અઙ્ગાનિ.

ઓવાદકથાવણ્ણના.

૧૧૪૬. **તિકપાચિત્તિય**ન્તિ "અત્થઙ્ગતે સૂરિયે અત્થઙ્ગતસઞ્ઞી, વેમતિકો, અનત્થઙ્ગતસઞ્ઞી"તિ વિકપ્પત્તયે. **એકતોઉપસમ્પન્ન**ન્તિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘે ઉપસમ્પન્નં. "ભિક્ખુસઙ્ઘે ઉપસમ્પન્નં પન ઓવદતો પાચિત્તિયમેવા"તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૧૧૪૮. **ઉદ્દેસાદિનયેના**તિ "અનાપત્તિ ઉદ્દેસં દેન્તો, પરિપુચ્છં દેન્તો"તિઆદિના અનાપત્તિવારનયેન. **અસ્સા**તિ ભિક્ખુસ્સ.

અત્થઙ્ગતસૂરિયકથાવણ્ણના.

૧૧૪૯. "સચે અસમ્મતો"તિ વક્ખમાનત્તા **ઓવદન્તસ્સા**તિ એત્થ "સમ્મતસ્સા"તિ લબ્ભતિ. **ભિક્ખુનુપસ્સય**ન્તિ ભિક્ખુનિવિહારં. **અઞ્ઞત્ર કાલા**તિ "તત્થાયં સમયો , ગિલાના હોતિ ભિક્ખુની"તિ વુત્તકાલતો અઞ્ઞત્ર. "ગિલાના નામ ભિક્ખુની ન સક્કોતિ ઓવાદાય વા સંવાસાય વા ગન્તુ"ન્તિ (પાચિ॰ ૧૬૧) દસ્સિતે ગિલાનકાલે અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ.

૧૧૫૦. પાચિત્તિયદ્વયં હોતીતિ પઠમસિક્ખાપદેન, ઇમિના ચ સિક્ખાપદેન દ્વે પાચિત્તિયાનિ હોન્તીતિ. ''તીણિપિ પાચિત્તિયાની''તિ યોજેતબ્બા, પઠમદુતિયતતિયેહિ સિક્ખાપદેહિ તીણિ પાચિત્તિયાનિ હોન્તીતિ અત્થો.

૧૧૫૧. અઞ્ઞેન ધમ્મેનાતિ ગરુધમ્મતો અઞ્ઞેન બુદ્ધવચનેન. **દુક્કટદ્વય**ન્તિ અસમ્મતભિક્ખુનુપસ્સયગમનમૂલકં દુક્કટદ્વયં. **ભિક્ખુનો**તિ અસમ્મતસ્સ ''સમ્મતસ્સાપી''તિ વક્ખમાનત્તા. ''અટ્ઠહિ વા ગરુધમ્મેહિ અઞ્ઞેન વા ધમ્મેન ઓવદતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૫૫) **અત્થઙ્ગતસિક્ખાપદે** વુત્તત્તા ''**રત્તિહેતુક**''ન્તિ આહ, રત્તિઓવાદનમૂલન્તિ અત્થો.

૧૧૫૨. પાચિત્તિયદ્વયન્તિ દુતિયતતિયમૂલકં. ગરુધમ્મેન ઓવાદો **ગરુધમ્મો**, સો નિદાનં યસ્સ પાચિત્તિયસ્સાતિ વિગ્ગહો. સમ્મતત્તા ગરુધમ્મનિદાનસ્સ પાચિત્તિયસ્સ અભાવતોતિ સમ્બન્ધો. ઇમિના પઠમસિક્ખાપદેન અનાપત્તિભાવં દસ્સેતિ.

૧૧૫૩. તસ્સેવાતિ સમ્મતસ્સેવ. **દુક્કટં** ઇમિના તતિયસિક્ખાપદેન. **અનાપત્તિ** પઠમસિક્ખાપદેન, તેનેવાહ ''**સમ્મતત્તા**''તિ. **પાચિત્તિ** દુતિયસિક્ખાપદેન, તેનેવાહ ''**રત્તિય**''ન્તિ.

૧૧૫૪. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ''ઉપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞી, વેમતિકો, અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞી ભિક્ખુનુપસ્સયં ઉપસઙ્કમિત્વા અઞ્ઞત્ર સમયા ઓવદતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૬૨) તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. **ઇતરદ્વયે**તિ ''અનુપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞી, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. અનુપસમ્પન્નાય વેમતિકો, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૬૨) દસ્સિતે ઇતરદ્વયે. **ઓવદન્તસ્સા**તિ યેન કેનચિ ઓવદન્તસ્સ.

૧૧૫૫. તિકપાચિત્તિયં, દુક્કટટ્ઠાને દુક્કટમેવ હોતીતિ દસ્સેતુમાહ ''**તથા**''તિ. ભિક્ખુનુપસ્સયં ગન્ત્વા અઞ્ઞેન ધમ્મેન ઓવદન્તસ્સ તથાતિ યોજના.

ભિક્ખુનુપસ્સયકથાવણ્ણના.

૧૧૫૬. ચીવરાદીનન્તિ **આદિ**-સદ્દેન પિણ્ડપાતાદિઇતરપચ્ચયત્તયઞ્ચ સક્કારગરુકારમાનનવન્દનપૂજનાનિ ચ સઙ્ગહિતાનિ. **સમ્મતે**તિ ભિક્ખુનોવાદકસમ્મુતિયા સમ્મતે.

૧૧૫૭. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ''ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી, વેમતિકો, અધમ્મકમ્મસઞ્ઞી એવં વદતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૬૭) તિકપાચિત્તિયં **પાળિયં** દસ્સિતમેવ. ઇધ **કમ્મં** નામ યથાવુત્તં સમ્મુતિકમ્મં. અધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞિવેમતિકઅધમ્મકમ્મસઞ્ઞીનં વસેન **તિકદુક્કટં**. વીસતિવસ્સો વા અતિરેકવીસતિવસ્સો વાતિ સમ્મુતિયા અઙ્ગાનિ.

૧૧૫૮. ''સમ્મતં અનુપસમ્પન્ન''ન્તિ કં સન્ધાયાહાતિ ચે? સમ્મતેન હુત્વા સિક્ખં પચ્ચક્ખાય સામણેરભાવમુપગતં સન્ધાય વુત્તં. **આમિસત્થાયા**તિ ચીવરાદીનમત્થાય.

આમિસકથાવણ્ણના.

૧૧૬૨. ભિક્ખુનિયા દિન્નન્તિ એત્થ ‘‘ભિક્ખુસ્સા’’તિ વત્તબ્બં. ભિક્ખુના દિન્નન્તિ યોજના. ‘‘ભિક્ખુનિયા’’તિ સેસો . **તત્થા**તિ ચીવરપટિગ્ગહણસિક્ખાપદે. **સૂચિતા**તિ પકાસિતા.

ચીવરદાનકથાવણ્ણના.

૧૧૬૩. અઞ્ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયા ચીવરન્તિ યોજના.

૧૧૬૪. એત્થાતિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે.

૧૧૬૫. સૂચિં ચીવરં પવેસેત્વાતિ સમ્બન્ધો. **સૂચિનીહરણે**તિ ચીવરતો.

૧૧૬૬. પયોગસ્સ વસાતિ એકક્ખણે બહૂ આવુણિત્વા સૂચિયા નીહરણપયોગગણનાય. બહૂ પાચિત્તિયોતિ યોજના, પયોગપ્પમાણાપત્તિયો હોન્તીતિ અત્થો.

૧૧૬૯. અનેકા પાચિત્તિયાપત્તી હોન્તીતિ યોજના. **આરપથે**તિ સૂચિમગ્ગે. દુતિયે **પથે**તિ એત્થ આર-સદ્દો ગાથાબન્ધસુખત્થં લુત્તોતિ વેદિતબ્બો.

૧૧૭૦. કા હિ નામ કથાતિ ‘‘અનેકાપત્તિયો હોન્તી’’તિ એત્થ કિં વત્તબ્બન્તિ અત્થો. **તિકપાચિત્તિય**ન્તિ ‘‘અઞ્ઞાતિકાય અઞ્ઞાતિકસઞ્ઞી, વેમતિકો, ઞાતિકસઞ્ઞી ચીવરં સિબ્બતિ વા સિબ્બાપેતિ વા, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૭૮) વુત્તં તિકપાચિત્તિયં.

૧૧૭૨. અઞ્ઞં પરિક્ખારન્તિ ઉપાહનત્થવિકાદિં. **સિબ્બતો**તિ એત્થ ‘‘સિબ્બાપયતો’’તિ અધિકારતો લબ્ભતિ. સિક્ખમાનસામણેરિયો **સિક્ખમાનાદિકા** નામ.

૧૧૭૩. સિબ્બનકિરિયાય આપજ્જિતબ્બતો **ક્રિયં**.

ચીવરસિબ્બનકથાવણ્ણના.

૧૧૭૪-૫. સંવિધાયાતિ ‘‘અજ્જ યામ, સ્વે યામા’’તિઆદિના નયેન સંવિદહિત્વા. યથાહ ‘‘અજ્જ વા હિય્યો વા પરે વા ગચ્છામાતિ સંવિદહતી’’તિ (પાચિ॰ ૧૮૩). **મગ્ગ**ન્તિ એકદ્ધાનમગ્ગં, અન્તમસો ગામન્તરમ્પિ. **અઞ્ઞત્ર સમયા**તિ ‘‘તત્થાયં સમયો, સત્થગમનીયો હોતિ મગ્ગો સાસઙ્કસમ્મતો સપ્પટિભયો’’તિ (પાચિ॰ ૧૮૨) વુત્તકાલવિસેસા અઞ્ઞત્રાતિ વુત્તં હોતિ. સત્થવાહેહિ વિના અગમનીયો મગ્ગો **સત્થગમનીયો** નામ. ચોરાનં સચિતનિસિન્નટ્ઠિતખાદિતપીતટ્ઠાનાનિ યત્થ દિસ્સન્તિ, તાદિસો મગ્ગો **સાસઙ્કો** નામ. ચોરેહિ હતમારિતઘાતવિલુત્તમનુસ્સા યત્થ પઞ્ઞાયન્તિ, સો **સપ્પટિભયો** નામ. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં કતસંવિધાનં અવિરાધેત્વા તાય એકદ્ધાનમગ્ગં પટિપજ્જનકાલેતિ અત્થો.

અઞ્ઞો ગામો **ગામન્તરં**, તત્થ ઓક્કમનં ઉપગમનં **ગામન્તરોક્કમો**, તસ્મિં કતેતિ અત્થો. અગામકે અરઞ્ઞે અદ્ધયોજનાતિક્કમે વાતિ યોજના, ગામરહિતં અરઞ્ઞમગ્ગમ્પિ દ્વિગાવુતં અતિક્કન્તે વાતિ અત્થો.

૧૧૭૬. ‘‘આપત્તિ હોતી’’તિ સામઞ્ઞતો દસ્સિતઆપત્તિયા ભેદાભેદં દસ્સેતુમાહ ‘‘**એત્થા**’’તિઆદિ. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદવિનિચ્છયે, પકરણે વા. દુક્કટં દીપિતન્તિ સમ્બન્ધો. **અકપ્પિયભૂમટ્ઠો**તિ એત્થ **અકપ્પિયા ભૂમિ** નામ અન્તોગામે ભિક્ખુનુપસ્સયદ્વારકોટ્ઠકોતિ એવમાદિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘સચે પન અન્તોગામે ભિક્ખુનુપસ્સયદ્વારે રથિકાય, અઞ્ઞેસુ વા ચતુક્કસિઙ્ઘાટકહત્થિસાલાદીસુ સંવિદહન્તિ, ભિક્ખુનો આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૮૨-૧૮૩). એત્થ ચ ચતુન્નં મગ્ગાનં સમ્બન્ધટ્ઠાનં **ચતુક્કં**. તિણ્ણં મગ્ગાનં સમ્બન્ધટ્ઠાનં **સિઙ્ઘાટકં**.

૧૧૭૭. કપ્પિયભૂમિ નામ ભિક્ખુનુપસ્સયાદિ. યથાહ ‘‘સચે ઉભોપિ ભિક્ખુનુપસ્સયે વા અન્તરારામે વા આસનસાલાય વા તિત્થિયસેય્યાય વા ઠત્વા સંવિદહન્તિ, અનાપત્તિ. કપ્પિયભૂમિ કિરાયં. તસ્મા એત્થ સંવિદહનપચ્ચયા દુક્કટાપત્તિં ન વદન્તી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૮૨-૧૮૩). તેનેવાહ ‘‘**ન વદન્તસ્સ દુક્કટ**’’ન્તિ. ‘‘ન વદન્તિ અસ્સા’’તિ પદચ્છેદો.

૧૧૭૮. ઉભયત્થાતિ અકપ્પિયભૂમિયં ઠત્વા સંવિધાય ગમને, કપ્પિયભૂમિયં ઠત્વા સંવિધાય ગમને ચાતિ ઉભયવિકપ્પે. **ગચ્છન્તસ્સેવા**તિ **એવ**કારેન નિક્ખન્તસ્સ જોતકં. યથાહ ‘‘નિક્ખમને અનાપત્તી’’તિ. ‘‘**ભિક્ખુનો**’’તિ ઇમિના ભિક્ખુનિયા અનાપત્તિભાવં દીપેતિ. આપત્તિખેત્તનિયમનત્થમાહ ‘‘**અનન્તરસ્સા**’’તિઆદિ.

૧૧૭૯. તત્રાપીતિ કપ્પિયભૂમિઉપચારોક્કમનેપિ. **ઉદીરિત**ન્તિ મહાપચ્ચરિયં. યથાહ ‘‘મહાપચ્ચરિયં વુત્ત’’ન્તિ.

૧૧૮૦. અન્તરાતિ અત્તનો નિક્ખન્તગામસ્સ, અનન્તરગામસ્સ ચ વેમજ્ઝે. યથાહ ‘‘ગામતો નિક્ખમિત્વા પન યાવ અનન્તરગામસ્સ ઉપચારં ન ઓક્કમતિ, એત્થન્તરે સંવિદહિતેપિ ભિક્ખુનો દુક્કટ’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૮૨-૧૮૩). ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે કાલદ્વારમગ્ગાનં વસેન તયો સઙ્કેતવિસઙ્કેતાતિ તેસુ મગ્ગદ્વારવિસઙ્કેતેપિ આપત્તિ હોતેવાતિ દસ્સેતુમાહ ‘‘**દ્વાર…પે॰… વુચ્ચતી**’’તિ. કાલવિસઙ્કેતે પન અનાપત્તિં વક્ખતિ. **આપત્તિ** પાચિત્તિ.

૧૧૮૧. અસંવિદહિતે કાલેતિ ‘‘પુરેભત્તં ગમિસ્સામા’’તિઆદિના કતસંવિધાનાનં પચ્છાભત્તાદિ અસંવિદહિતકાલં નામ, તસ્મિં. **ભિક્ખુસ્સેવ વિધાનસ્મિ**ન્તિ ભિક્ખુનિયા સંવિધાનં વિના ભિક્ખુસ્સેવ વિધાને સતિ આપત્તિ દુક્કટં.

૧૧૮૨. સમયે વિદહિત્વા ગચ્છતો વા અસમયે વિદહિત્વા વિસઙ્કેતેન ગચ્છતો વા આપદાસુ વિદહિત્વા ગચ્છતો વા અનાપત્તીતિ યોજના. **તથા**તિ ‘‘વિદહિત્વા ગચ્છતો અનાપત્તી’’તિ ઇદં અતિદિસતિ.

તત્થ **સમયો** નામ યથાવુત્તકાલવિસેસો. **વિસઙ્કેતો** નામ કાલવિસઙ્કેતો, ‘‘અસુકસ્મિં દિવસે અસુકવેલાય ગમિસ્સામા’’તિ સંવિદહિત્વા ગમનકાલે તસ્સ કાલસઙ્કેતસ્સ વિભવનન્તિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ‘‘કાલવિસઙ્કેતેયેવ અનાપત્તી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૮૫). **આપદા** નામ રટ્ઠભેદે જનપદાનં પલાયનકાલો. યથાહ ‘‘રટ્ઠભેદે ચક્કસમારુળ્હા જનપદા પરિયાયન્તિ, એવરૂપાસુ આપદાસૂ’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૮૫). એત્થ ચ **રટ્ઠભેદે**તિ રટ્ઠવિલોપે. **ચક્કસમારુળ્હા**તિ ઇરિયાપથચક્કં, સકટચક્કં વા સમારુળ્હા. **ઉમ્મત્તકાદિનો**તિ **આદિ**-સદ્દેન ખિત્તચિત્તાદયો ગહિતા.

૧૧૮૩. કાયવાચાદિકત્તયાતિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ચિત્તં ગહિતં, કાયવાચાચિત્તાતિ વુત્તં હોતિ.

સંવિધાનકથાવણ્ણના.

૧૧૮૪. ઉદ્ધં જવતીતિ **ઉજ્જવની**, પટિસોતગામિની નાવા, તં. અધો જવનતો **ઓજવની**, અનુસોતગામિની નાવા, તં. **અભિરુહેય્યા**તિ એત્થ ''સંવિધાયા''તિ સેસો. યથાહ ''યો પન ભિક્ખુ ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં સંવિધાય એકં નાવં અભિરુહેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૧૮૬). લોકસ્સાદસઙ્ખાતમિત્તસન્થવેન તં નાવં આરુય્હ કીળનચિત્તં પુબ્બઙ્ગમં કત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞં સંવિધાયાતિ અત્થો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''લોકસ્સાદમિત્તસન્થવવસેન કીળાપુરેક્ખારો સંવિદહિત્વા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૮૮).

૧૧૮૫. સગામતીરપસ્સેન ગમને ગામન્તરવસેન વા પાચિત્તિ, અગામતીરપસ્સેન ગમને અદ્ધયોજને પાચિત્તિ અદ્ધયોજનાતિરેકે ઠાને ગામે વિજ્જમાનેપિ અવિજ્જમાનેપિ.

૧૧૮૬. યોજનપુથુલાય નદિયા મજ્ઝેન ગચ્છતો અદ્ધયોજનવસેન આપત્તિદસ્સનત્થમાહ ''**તથા**''તિઆદિ. ''ઊનયોજનપુથુલાય નદિયા મજ્ઝં ઉભયભાગં ભજતીતિ તાદિસિકાય નદિયા મજ્ઝેન ગચ્છન્તસ્સ ગામન્તરગણનાય, અદ્ધયોજનગણનાય ચ આપત્તી''તિ વદન્તિ.

૧૧૮૭. યથાસુખં સમુદ્દસ્મિન્તિ એત્થ ''ગન્તબ્બ''ન્તિ સેસો. ''**સબ્બઅટ્ઠકથાસૂ**''તિઆદિના યથાસુખગમનાનુઞ્ઞાય હેતું દસ્સેતિ. ઇમિનાવ અસન્દમાનોદકેસુ વાપિતળાકાદીસુ અનાપત્તીતિ વિઞ્ઞાયતિ.

૧૧૮૮. તિત્થસમ્પાદનત્થાયાતિ પરતિત્થં પાપેતું. **તં** નાવં. **યુત્તા**તિ નાવાપાજકા.

૧૧૮૯. ''**તથા**''તિ ઇમિના ''અનાપત્તિ પકાસિતા''તિ ઇમં સઙ્ગણ્હાતિ. અસંવિદહિત્વા ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં એકં નાવં અભિરુહેય્ય વા, **તિરિયં તરણાય** ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં સંવિદહિત્વાપિ એકં નાવં અભિરુહેય્ય વા, આપદાસુ ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં સંવિદહિત્વાપિ એકં નાવં અભિરુહેય્ય વા, તથા અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના.

''**અનન્તરસમો**''તિ ઇમિના ''અસંવિદહિતે કાલે''તિઆદિના વુત્તવિનિચ્છયં સઙ્ગણ્હાતિ. ઇધાપિ કાલવિસઙ્કેતે અનાપત્તિ, તિત્થનાવાવિસઙ્કેતે આપત્તિયેવ. યથાહ ''ઇધાપિ કાલવિસઙ્કેતેનેવ અનાપત્તી''તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૯૧). ''લોકસ્સાદમિત્તસન્થવવસેન કીળાપુરેક્ખારો સંવિદહિત્વા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૮૮) વચનતો કેચિ ''ઇમં સિક્ખાપદં અકુસલચિત્તં લોકવજ્જ''ન્તિ વદન્તિ, તં ન ગહેતબ્બં. કીળાપુરેક્ખારતાય હિ અભિરુહિત્વા ગામન્તરોક્કમને, અદ્ધયોજનાતિક્કમે વા કુસલાબ્યાકતચિત્તસમઙ્ગીપિ હુત્વા આપત્તિં આપજ્જતિ. યદિ હિ સો સંવેગં પટિલભિત્વા અરહત્તં વા સચ્છિકરેય્ય, નિદ્દં વા ઓક્કમેય્ય, કમ્મટ્ઠાનં વા મનસિ કરોન્તો ગચ્છેય્ય, કુતો તસ્સ અકુસલચિત્તસમઙ્ગિતા, યેનિદં સિક્ખાપદં ''અકુસલચિત્તં, લોકવજ્જ''ન્તિ વુચ્ચતિ, તસ્મા પણ્ણત્તિવજ્જં, તિચિત્તન્તિ સિદ્ધં.

નાવાભિરુહનકથાવણ્ણના.

૧૧૯૦. ગિહિસમારમ્ભં હિત્વા ભિક્ખુનિયા પરિપાચિતં ભત્તં ઞત્વા ભુઞ્જતો ભિક્ખુનો પાચિત્તિ હોતીતિ યોજના. **પરિપાચિતં** નામ ભિક્ખુનો સીલસુતાદિગુણં કુલાનં વત્વા નિપ્ફાદિતં. યથાહ ''ભિક્ખુનિયા પરિપાચિતં,

ગુણપ્પકાસનેન નિપ્ફાદિતં લદ્ધબ્બં કતન્તિ અત્થો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૯૪). **ગિહિસમારમ્ભન્તિ** ભિક્ખુનિયા પરિપાચનતો પુબ્બેયેવ ગિહિપટિયત્તં. યથાહ ''ભિક્ખુનિયા પરિપાચનતો પઠમમેવ યં ગિહીનં પટિયાદિતં ભત્ત''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૯૪). વક્ખતિ હિ ''ગિહિસમ્પાદિતમ્પિ વા વિના''તિ.

૧૧૯૧. ''તસ્સા''તિ વક્ખમાનત્તા ''યં ભોજન''ન્તિ યોજેતબ્બં. **તસ્સા**તિ પઞ્ચધા વુત્તસ્સ ભોજનસ્સ. **સબ્બેસુ અજ્ઝોહારેસૂ**તિ સબ્બેસુ પરગલકરણપ્પયોગેસુ.

૧૧૯૨. ભિક્ખુનિયા પરિપાચિતં ભુઞ્જતો દોસોતિ યોજના.

૧૧૯૩. **ઉભોસૂ**તિ પરિપાચિતેપિ અપરિપાચિતેપિ. **સબ્બત્થા**તિ ઇમેસુ દ્વીસુ પરિભુઞ્જતો અજ્ઝોહારવસેનેવ દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૧૯૫. પઞ્ચભોજનં ઠપેત્વા અઞ્ઞં પન યં કિઞ્ચિ યાગુખજ્જફલાદિકં ભુઞ્જન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના.

પરિપાચિતકથાવણ્ણના.

૧૧૯૭. ઇદં સબ્બં દસમં સિક્ખાપદં સમુટ્ઠાનનયાદિના દુતિયાનિયતેનેવ સદિસં મતન્તિ યોજના. **ઇદં સિક્ખાપદ**ન્તિ ''યો પન ભિક્ખુ ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં એકો એકાય રહો નિસજ્જં કપ્પેય્ય, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૯૯) વુત્તં રહોનિસજ્જસિક્ખાપદં.

રહોનિસજ્જકથાવણ્ણના.

ભિક્ખુનિવગ્ગો તતિયો.

૧૧૯૮. **એકો**તિ એકદિવસિકો. **આવસથો પિણ્ડો**તિ પુઞ્ઞત્થિકેહિ એકં પાસણ્ડં અનુદ્દિસ્સ યાવદત્થં દાતું સાલાદીસુ પઞ્ઞત્તં પઞ્ચસુ ભોજનેસુ અઞ્ઞતરં ભોજનં. યથાહ ''આવસથપિણ્ડો નામ પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરં ભોજનં સાલાય વા મણ્ડપે વા રુક્ખમૂલે વા અજ્ઝોકાસે વા અનોદિસ્સ યાવદત્થો પઞ્ઞત્તો હોતી''તિ (પાચિ॰ ૨૦૬). **અગિલાનેના**તિ એત્થ ''અગિલાનો નામ સક્કોતિ તમ્હા આવસથા પક્કમિતુ''ન્તિ વુત્ત **પદભાજનિયઅટ્ઠકથાયં** ''અદ્ધયોજનં વા યોજનં વા ગન્તું સક્કોતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૬) વુત્તત્તા તમ્હા આવસથા અદ્ધયોજનં વા યોજનં વા ગન્તું સમત્થેન અગિલાનેનાતિ અત્થો. **તતો ઉદ્ધ**ન્તિ દુતિયદિવસતો ઉત્તરિ.

૧૧૯૯. અનોદિસ્સેવ **પઞ્ઞત્તે** પિણ્ડેતિ યોજના, ''ઇમેસંયેવ વા''તિ અઞ્ઞતરં પાસણ્ડં વા ''એત્તકાનંયેવ વા''તિ તત્થ પુગ્ગલપરિચ્છેદં વા અકત્વા સબ્બસાધારણં કત્વા પઞ્ઞત્તે આવસથપિણ્ડેતિ અત્થો. **યાવદત્થે** એવ પિણ્ડે પઞ્ઞત્તેતિ યોજના, યાવતા અત્થો કુચ્છિપૂરણાદિકં પયોજનમેત્થ પિણ્ડેતિ વિગ્ગહો, ''એત્તકં દાતબ્બ''ન્તિ અપરિચ્છિન્દિત્વા ''ભુઞ્જન્તાનં યાવદત્થં દાતબ્બ''ન્તિ પઞ્ઞત્તે પિણ્ડે એવાતિ અત્થો. **ભુઞ્જિતબ્બ**ન્તિ કમ્મસાધનં વા ભાવસાધનં વા. ''ભોજન''ન્તિ અજ્ઝાહરણીયં. **સકિ**ન્તિ એકવારં. **તત્થા**તિ આવસથે.

૧૨૦૦. **તસ્સ** પિણ્ડસ્સ. **અજ્ઝોહારેસુ સબ્બેસૂ**તિ સબ્બેસુ અજ્ઝોહારપ્પયોગેસુ કતેસુ. **તસ્સ** અજ્ઝોહારકસ્સ. **પાચિત્તિયો** પયોગગણનાય.

૧૨૦૧. ''એકેન કુલેન નાનેકટ્ઠાનભેદેસુ પઞ્ઞત્તે''તિ, ''નાનાકુલેહિ વા નાનેકટ્ઠાનભેદેસુ પઞ્ઞત્તે''તિ ચાતિ યોજના. ''પિણ્ડે''તિ અધિકારો. નાના ચ એકો ચ **નાનેકા**, ઠાનાનં ભેદા **ઠાનભેદા**, નાનેકા ચ તે ઠાનભેદા ચાતિ વિગ્ગહો, તેસુ. **એકભોગો**તિ એકપિણ્ડપરિભોગો. **એવ**કારેન દુતિયદિવસાદિપરિભોગં નિવત્તેતિ.

૧૨૦૪. ગિલાનસ્સાતિ વુત્તલક્ખણેન ગિલાનો હુત્વા પુનપ્પુનં ભુઞ્જન્તસ્સ ગચ્છતો વા આગચ્છન્તસ્સ વા અનાપત્તીતિ યોજના, અન્તમસો અદ્ધયોજનમ્પિ ગચ્છતો, ગન્ત્વા આગચ્છતો વા અન્તરામગ્ગે ચ ગતટ્ઠાને ચ એકસ્મિં દિવસે ભુઞ્જન્તસ્સ અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ''યો ગચ્છન્તો અન્તરામગ્ગે એકદિવસં, ગતટ્ઠાને ચ એકદિવસં ભુઞ્જતિ, તસ્સાપિ અનાપત્તિ. આગચ્છન્તેપિ એસેવ નયો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૮). **ઓદિસ્સ પઞ્ઞત્તે**તિ એત્થ ''ભિક્ખૂ''તિ સેસો. યથાહ ''ભિક્ખૂનંયેવ અત્થાય ઉદ્દિસિત્વા પઞ્ઞત્તો હોતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૮). **પરિત્તે**તિ ઉદરપૂરણાય અપ્પહોનકે થોકે ભોજને. યથાહ ''યાવદત્થં પઞ્ઞત્તો ન હોતિ, થોકં થોકં લબ્ભતિ, તાદિસં નિચ્ચમ્પિ પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૮). **સકિ**ન્તિ યાવદત્થં પઞ્ઞત્તં વુત્તનયેન એકવારં ભુઞ્જતો અનાપત્તિ.

૧૨૦૫. યાગુઆદીનીતિ **આદિ**-સદ્દેન પઞ્ચભોજનતો અઞ્ઞેસં અજ્ઝોહરણીયાનં ગહણં.

આવસથકથાવણ્ણના.

૧૨૦૬. વુત્તા સમયા અઞ્ઞત્રાતિ યોજના, ''તત્થાયં સમયો, ગિલાનસમયો ચીવરદાનસમયો ચીવરકારસમયો અદ્ધાનગમનસમયો નાવાભિરુહનસમયો મહાસમયો સમણભત્તસમયો''તિ (પાચિ॰ ૨૧૭) વુત્તા સત્તવિધકાલા અઞ્ઞત્ર.

તત્થ યદા પાદાનં ફલિતત્તા ન સક્કોતિ પિણ્ડાય ચરિતું, અયં **ગિલાનસમયો**. અત્થતકથિનાનં પઞ્ચ માસા, ઇતરેસં કત્તિકમાસોતિ અયં **ચીવરદાનસમયો**. યદા ચીવરે કરિયમાને કિઞ્ચિદેવ ચીવરે કત્તબ્બં કરોતિ, અયં **ચીવરકારસમયો**. યદા અદ્ધયોજનમ્પિ ગન્તુકામો વા હોતિ, ગચ્છતિ વા, ગતો વા, અયં **અદ્ધાનગમનસમયો**. **નાવાભિરુહનસમયે**પિ એસેવ નયો. યદા ગોચરગામે ચત્તારો ભિક્ખૂ પિણ્ડાય ચરિત્વા ન યાપેન્તિ, અયં **મહાસમયો**. યદા યો કોચિ પબ્બજિતો ભત્તેન નિમન્તેતિ, અયં **સમણભત્તસમયો**. ગણો કતમોતિ આહ ''**ગણો**''તિઆદિ.

૧૨૦૭. ગણભોજનં નામ કિન્તિ આહ ''**યં**''ન્તિઆદિ. યં પઞ્ચન્નં અઞ્ઞતરં નિમન્તનતો, વિઞ્ઞત્તિતો વા લદ્ધં, તં ઇધ ભોજનન્તિ અધિપ્પેતં હોતીતિ યોજના. **નિમન્તનતો**તિ ''ભોજનાન''ન્તિઆદિના વક્ખમાનપ્પકારેન કતં અકપ્પિયનિમન્તનમાહ. **વિઞ્ઞત્તિતોપિ વા**તિ ''સચેપી''તિઆદિના વક્ખમાનનયેન કતમકપ્પિયવિઞ્ઞત્તિમાહ.

૧૨૦૮-૧૧. ભોજનાનન્તિ નિદ્ધારણે સામિવચનં, ''અઞ્ઞતરસ્સા''તિ સેસો, ''ઓદનો સત્તુ કુમ્માસો, મચ્છો મંસઞ્ચ ભોજન''ન્તિ સઙ્ગહિતાનં પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરસ્સ. **નામ**ન્તિ વક્ખમાનં ઓદનાદિનામં. **ભિક્ખૂ નિમન્તેતી**તિ એત્થ ''એકતો, નાનતો વા''તિ સેસો. યથાહ ''એકતો નિમન્તિતા. નાનતો નિમન્તિતા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૧૭-૨૧૮). **એકતો નિમન્તનં** નામ સબ્બેસં ભિક્ખૂનં એકતો ઠિતાનં નિમન્તનં. **નાનતો નિમન્તનં** નામ ભિક્ખૂનં વિસું વિસું વસનટ્ઠાનં ગન્ત્વા વા એકતો ઠિતટ્ઠાનં ગન્ત્વા વા અનેકેહિ નિમન્તનં. યથાહ ''ચત્તારિ

પરિવેણાનિ વા વિહારે વા ગન્ત્વા નાનતો નિમન્તિતા, એકટ્ઠાને ઠિતેસુયેવ વા એકો પુત્તેન, એકો પિતરાતિ એવમ્પિ નાનતો નિમન્તિતા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૧૭-૨૧૮).

વેવચનં નામ ઓદનાદિસબ્બપદાનં, સમ્પટિચ્છથાતિઆદિકિરિયાપદાનઞ્ચ પરિયાયવચનં. **ભાસન્તરં** નામ માગધવચનતો અઞ્ઞં સીહળદમિળાદિવોહારન્તરં. વેવચનેહિ એવ વા ભાસન્તરેન વા નિમન્તેતીતિ સમ્બન્ધો.

તતો નિમન્તનાનન્તરં. **નિમન્તન**ન્તિ યથાવુત્તં અકપ્પિયનિમન્તનં. **એકતો ગણ્હન્તી**તિ અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ દ્વાદસહત્થં અમુઞ્ચિત્વા ઠિતા વા નિસિન્ના વા એકતો ગણ્હન્તિ.

''**ગણભોજનકારણ**''ન્તિ ઇદં ભોજનપચ્ચયા પાચિત્તિયં એવં ગહણમન્તરેન ન હોતીતિ વુત્તં.

૧૨૧૨. એકતો, નાનતો વાપિ યં ગમનં, ભોજનમ્પિ વા, તં ગણભોજને ન કારણન્તિપિ વિઞ્ઞૂ ભણન્તીતિ યોજના. **એકતો નાનતો વાપી**તિ એત્થ ''ઠિતા વા નિસિન્ના વા''તિ સેસો.

૧૨૧૩-૪. વિઞ્ઞાપેત્વાતિ ''અમ્હાકં ચતુન્નમ્પિ ભત્તં દેહી''તિઆદિના એકતો વા ''મય્હં દેહિ, મય્હં દેહી''તિ પાટેક્કં વા વિઞ્ઞાપેત્વા. **એવમ્પી**તિ વિઞ્ઞત્તિતોપિ.

૧૨૧૫. દુવિધસ્સાતિ નિમન્તકસ્સ, વિઞ્ઞાપકસ્સ ચ.

૧૨૧૬. સત્તસુપિ સમયેસુ ભુઞ્જતં અનાપત્તીતિ યોજના, ''ગણભોજન''ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ, યથાવુત્તેસુ ગિલાનાદીસુ સત્તસુ કાલેસુ લેસં વિના ભુઞ્જન્તાનન્તિ અત્થો. ''**એકતો**''તિ ઇદં ''ગહેત્વા''તિ ઇમિના યોજેતબ્બં. **ભુઞ્જત**ન્તિ ભુઞ્જન્તાનં. **તથા**તિ ''અનાપત્તી''તિ ઇદં પચ્ચામસતિ.

૧૨૧૭. અનુપસમ્પન્નો ચ ચારી ચ પત્તો ચ અનિમન્તિતો ચ **અનુપસમ્પન્ન...પે॰... નિમન્તિતા**, તે ચતુત્થે કત્વાતિ અત્થો , અનુપસમ્પન્નં વા પિણ્ડચારિં વા ચતુત્થસ્સ પત્તં વા અનિમન્તિતં વા ચતુત્થં કત્વા એકતો ગહેત્વા ભુઞ્જન્તાનં ગણભેદો મુનિના પકાસિતો, ગણસ્સ અપરિપુણ્ણતા દીપિતાતિ વુત્તં હોતિ. પિણ્ડાય ચરતિ સીલેનાતિ પિણ્ડચારી, સો ઇધ પુબ્બપદલોપેન ''**ચારી**''તિ વુત્તો, પિણ્ડપાતિકો. સો હિ નિમન્તનં અસાદિયન્તો ગણભોજનકો ગણખાદકો ન હોતીતિ અધિપ્પાયો. **પત્તો** નામ વિહારે નિસીદિત્વા ચતુત્થેન અત્તના લદ્ધબ્બભોજનત્થાય પેસિતો પત્તો. **અનિમન્તિતો** નામ પઠમં અકપ્પિયનિમન્તનાય નિમન્તિતે અનન્તોગધો ઉપસમ્પન્નો. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. **અપિ**-સદ્દો હેટ્ઠા દસ્સિતં દ્વિન્નં, તિણ્ણં વા વસેન વુત્તવિનિચ્છયં અપેક્ખતિ.

૧૨૧૮. સમયલદ્ધાનન્તિ ગિલાનાદયો સત્તસમયા લદ્ધા યેહિ તે સમયલદ્ધા, તેસં, નિદ્ધારણે સામિવચનં. ''અઞ્ઞતરસ્સા''તિ સેસો, ''**વસેના**''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. નેવ ગણભેદોતિ યોજના. સમયલદ્ધકસ્સ અત્તનો અનાપત્તિભાવમન્તરેન તં ચતુત્થં કત્વા ગણભોજનં ગણ્હન્તાનં પન આપત્તિસમ્ભવતો આહ ''**આપત્તિ પન વેદિતબ્બા**''તિ. યથાહ **મહાપચ્ચરિયં** ''સમયલદ્ધકો સયમેવ મુચ્ચતિ, સેસાનં ગણપૂરકત્તા આપત્તિકરો હોતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૨૦).

૧૨૧૯. પઞ્ચભોજનેસુ અઞ્ઞતરસ્સ નામં ગહેત્વા નિમન્તેત્વા તેસુયેવ અઞ્ઞં દિય્યમાનં ગણ્હન્તસ્સ વિસઙ્કેતાભાવં દસ્સેતુમાહ "**ભોજનાનઞ્ચા**"તિઆદિ. **ભોજનાનન્તિ** નિદ્ધારણે સામિવચનં, અઞ્ઞતરસ્સ વસેનાતિ વુત્તં હોતિ. **તં** વિસઙ્કેતં, ઓદનાદીનં નામેન નિમન્તેત્વા દિય્યમાનં યાગુઆદિં ગણ્હન્તસ્સ ગણભોજનં ન હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૧૨૨૧. "**નિચ્ચભત્ત**"ન્તિ ધુવભત્તં વુચ્ચતિ. ''નિચ્ચભત્તં ગણ્હથા''તિ વદન્તિ, બહૂનમ્પિ એકતો ગહેતું વટ્ટતિ. સલાકભત્તાદીસુપિ એસેવ નયો.

ગણભોજનકથાવણ્ણના.

૧૨૨૩-૪. **બહૂહિ મનુસ્સકેહી**તિ વિસું વિસું નિમન્તિતેહિ અનેકેહિ મનુસ્સેહિ. **પઞ્ચસુ યસ્સ કસ્સા**તિ એત્થ ''સહધમ્મિકેસૂ''તિ સેસો, નિદ્ધારણે ભુમ્મં, પઞ્ચસુ સહધમ્મિકેસુ યસ્સ કસ્સચીતિ અત્થો. "**હિત્વા**"તિઆદિના કિમાહાતિ? યસ્સ વિકપ્પેતિ, તસ્મિં સન્નિહિતે ''મય્હં ભત્તપચ્ચાસં તુય્હં દમ્મી''તિ સમ્મુખા વિકપ્પનવસેન વા તસ્મિં અસન્નિહિતે તસ્સ નામં ગહેત્વા ''મય્હં ભત્તપચ્ચાસં ઇત્થન્નામસ્સ દમ્મી''તિ અસમ્મુખા વિકપ્પનવસેન વા પઠમનિમન્તનાય વિકપ્પનં હિત્વા, તં અવિકપ્પેત્વાતિ વુત્તં હોતિ.

ભત્તન્તિ એત્થ ''યો ભુઞ્જતી''તિ સેસો. નિમન્તિતો યો પચ્છા નિમન્તિતં ભત્તં ભુઞ્જતિ, તસ્સ પાચિત્તિયન્તિ યોજના. ઉપ્પટિપાટિયા એકસિત્થમ્પિ ભુઞ્જતો તસ્સ પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજનાતિ. કિં વુત્તં હોતિ? પચ્છા નિમન્તિતાનં ભોજનં પઠમં ભુઞ્જિત્વા પઠમં નિમન્તિતાનં ભોજનં પચ્છા ભુઞ્જન્તસ્સ ચ એકપત્તેયેવ હેટ્ઠા પઠમં નિમન્તિતાનં ભોજનં પક્ખિપિત્વા ઇતરં ઉપરિ પક્ખિપિત્વા હેટ્ઠા હત્થં ઓતારેત્વા હેટ્ઠા ઠિતભોજને એકસિત્થમ્પિ પઠમં અભુઞ્જિત્વા ઉપરિ ઠિતં પઠમં ભુઞ્જન્તસ્સ ચાતિ વુત્તં હોતિ. તેનેવ યથા ઉપ્પટિપાટિ ન હોતિ, તથા મિસ્સીકતં ભોજનં ભુઞ્જન્તસ્સ ન દોસોતિ **મહાપચ્ચરિયં** વિનિચ્છયો બ્યતિરેકતો દસ્સિતો હોતિ. યથાહ ''દ્વે તીણિ કુલાનિ નિમન્તેત્વા એકસ્મિં ઠાને નિસીદાપેત્વા ઇતો ચિતો ચ આહરિત્વા ભત્તં આકિરન્તિ, સૂપબ્યઞ્જનં આકિરન્તિ, એકમિસ્સકં હોતિ, એત્થ અનાપત્તીતિ મહાપચ્ચરિયં વુત્ત''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૨૯).

૧૨૨૫-૬. પરમ્પરભોજનસ્સ સરૂપં **પદભાજને** વુત્તનયેન દસ્સેતુમાહ "**ભોજનાનમ્પી**"તિઆદિ. તેસમેવ પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરં ભોજનં પરિભુઞ્જતીતિ યોજના. **મહેસિના પરિદીપિતન્તિ પદભાજને** ''પરમ્પરભોજનં નામ પઞ્ચન્નં ભોજનાન''ન્તિઆદિના (પાચિ॰ ૨૨૭) નયેન વુત્તં.

૧૨૨૭. **યત્થા**તિ અનેકેહિ એકભાજને પક્ખિત્તે યસ્મિં ભોજનેતિ વુત્તં હોતિ એકેનેવ દિન્ને વિચારણાભાવા. **સબ્બમેકરસં સિયા**તિ વિસું વિસું વિઞ્ઞાયમાનરસં અહુત્વા એકરસમેવ હોતિ.

૧૨૩૦. "**ગામેના**"તિ ઇમિના ગામટ્ઠાયેવ વુત્તા. "**નિમન્તિતસ્સ દોસો ન વિજ્જતી**"તિ ઇદં ગામપૂગનિગમેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **ગામ**-સદ્દેન ''ગામા વા અરઞ્ઞા વા''તિ (પારા॰ ૯૧) એત્થ વિય નગરમ્પિ સઙ્ગહિતં. **પૂગો** નામ વિસું વિસું સમૂહા હુત્વા પુઞ્ઞકારિનો ધમ્મિકમનુસ્સા. **નિગમો** નામ સાપણો મહાગામો. સકલગામેન નિમન્તિતો હુત્વા સમ્પત્તે યત્થ કત્થચિ ગેહે ભુઞ્જન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો. **પૂગાદીસુપિ એસેવ નયો**. યથાહ ''સકલેન ગામેન એકતો હુત્વા નિમન્તિતસ્સેવ યત્થ કત્થચિ ભુઞ્જતો અનાપત્તિ. પૂગેપિ એસેવ નયો''તિ (પાચિ॰

અટ્ઠ॰ ૨૨૯). **નિચ્ચભત્તે દોસો ન વિજ્જતી**તિ અનેકટ્ઠાનતો દિય્યમાનં નિચ્ચભત્તમ્પિ ઉપ્પટિપાટિયા ભુઞ્જન્તસ્સ ન દોસોતિ વુત્તં હોતિ.

૧૨૩૧. કાયો વાચા કાયવાચાચિત્તન્તિ ઇમેહિ આપજ્જનં કથિનસમુટ્ઠાનં નામ. **ઇધ ક્રિયં** નામ ભોજનં, **અક્રિયં** નામ પઠમનિમન્તનસ્સ અવિકપ્પનં, ઇદં દ્વયમેવાહ "**ભોજનઞ્ચાવિકપ્પન**"ન્તિ.

પરમ્પરભોજનકથાવણ્ણના.

૧૨૩૨-૩. **પૂવા**તિ અતિરસાદયો રસા. **પહેણકત્થાયા**તિ પણ્ણાકારત્થાય. **પટિયત્તા**તિ સમ્પાદિતા. **પાથેય્યત્થાયા**તિ ગમિકસ્સ સમ્બલત્થાય. પટિયત્તા મન્થા વાતિ સમ્બન્ધો. **મન્થા** નામ બદ્ધસત્તુઅબદ્ધસત્તુતિલતણ્ડુલાદયો. યથાહ "બદ્ધસત્તુઅબદ્ધસત્તુતિલતણ્ડુલાદિ સબ્બં ઇધ મન્થોત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છતી"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૩). યે પૂવા, મન્થા વાતિ યોજના. **હી**તિ નિપાતમત્તં. **તત્થ** પટિયત્તેસુ તેસુ પૂવેસુ વા મન્થેસુ વા. **ભિક્ખુના**તિ એત્થ "આકઙ્ખમાનેના"તિ સેસો.

દ્વત્તિપત્તાતિ દ્વે વા તયો વા પત્તાતિ વિગ્ગહો. **પૂરા**તિ મુખવટ્ટિયા હેટ્ઠિમરાજિસમં પુણ્ણા. યથાહ "મુખવટ્ટિયા હેટ્ઠિમલેખાય સમપૂરે પત્તે ગહેત્વા"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૩). "દ્વત્તિપત્તા પૂરા"તિ ચેત્થ પરિમાણં દસ્સિતં, પરિમાણપરિમેય્યાનં અભેદોપચારેન પૂવમન્થા ગહેતબ્બા યથા "દ્વે તિસ્સો તણ્ડુલનાળિયો"તિ. પૂવેહિ વા સત્તૂહિ વાતિ યોજના. **સત્તૂ**તિ બદ્ધસત્તુઅબદ્ધસત્તૂનં ગહણં, ઇમિનાવ તિલાદીનિ ઉપલક્ખિતાનિ. તતિયપત્તસ્સ મુખવટ્ટિયા હેટ્ઠારાજિયા ઉદ્ધં કત્વા પક્ખિત્તઞ્ચેતં "**તતો ઉત્તરિ**"ન્તિ ઇમિના ચ ગય્હતિ. યથાહ "સચે તતિયં પત્તં થૂપીકતં ગણ્હાતિ, પૂવગણનાય પાચિત્તિય"ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૩).

૧૨૩૭. **તત્થ** તેસુ પૂવેસુ વા મન્થેસુ વા દ્વે ચે પત્તપૂરા લદ્ધાતિ યોજના. એકો પત્તપૂરો પદાતબ્બોતિ યોજના. **એકતો**તિ એકપત્તપૂરતો ન પદાતબ્બોતિ યોજના, કિઞ્ચિપિ અકામા ન દાતબ્બન્તિ અત્થો. યથાહ "યેન એકો ગહિતો, ન તેન કિઞ્ચિ અકામા દાતબ્બં. યથારુચિ કાતબ્બ"ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૩). એવં દદન્તેન આસનસાલાય વા અત્તનો નિબદ્ધવાસટ્ઠાને વા દિટ્ઠસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ સાધારણં કત્વા દાનમન્તરેન ન મિત્તાનમેવ દાતબ્બં. યથાહ "યથામિત્તં પન દાતું ન લબ્ભતી"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૩).

૧૨૩૮-૯. અપહેણકં અપાથેય્યં દેન્તાનન્તિ સમ્બન્ધો. યથાહ "ન પહેણકત્થાય ન પાથેય્યત્થાય પટિયત્તં દેન્તી"તિ (પાચિ॰ ૨૩૫). **તતો**તિ પહેણકપાથેય્યતો. **વા**-સદ્દેન ઇધ અવુત્તં "ગમને પટિપ્પસ્સદ્ધે દેન્તી"તિ (પાચિ॰ ૨૩૫) **અનાપત્તિવારે** વુત્તં સઙ્ગણ્હાતિ. **તદૂનક**ન્તિ તતો દ્વત્તિપત્તતો ઊનકં. યથાહ "ઊનકદ્વત્તિપત્તપૂરે પટિગ્ગણ્હાતી"તિ (પાચિ॰ ૨૩૫). અપાથેય્યાદિઅત્થાય પટિયાદિતન્તિ સઞ્ઞાય પાથેય્યાદિં ગણ્હન્તસ્સાપિ આપત્તિયેવ અચિત્તકત્તા સિક્ખાપદસ્સ. અત્તનોયેવ ગહણત્થં "ઇમસ્સ હત્થે દેહી"તિ વચનેનાપિ આપજ્જનતો વચીકમ્મં.

કાણમાતુકથાવણ્ણના.

૧૨૪૦. **અઞ્ઞેના**તિ તદ્ધિતલોપેન નિદ્દેસો, અઞ્ઞતરેનાતિ અત્થો, પવારિતોતિ સમ્બન્ધો. **ભોજનાનન્તિ** નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **પવારિતો**તિ "ગણ્હથ ભન્તે યાવ ઇચ્છથા'તિ એવં યાવદત્થપવારણાય, સયઞ્ચ 'અલં આવુસો

થોકં થોકં દેહી’તિ એવં પટિક્ખેપપવારણાયા’’તિ **અટ્ઠકથાય** વુત્તપ્પકારદ્વયેન પવારિતોતિ અત્થો . વિકપ્પદ્વયે પકારદ્વયે પવારિત-સદ્દે વર-ધાતુસ્સ પત્થનવારણત્થવસેનાયમત્થો વેદિતબ્બો, ‘‘પાચિત્તિ અનતિરિત્ત’’ન્તિ પદચ્છેદો. ‘‘**અનતિરિત્તં ભોજન**’’ન્તિ વિસેસિતબ્બમપેક્ખિત્વા ‘‘**અઞ્ઞેના**’’તિ એત્થ વિભત્તિં વિપરિણામેત્વા ‘‘પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરં ભોજન’’ન્તિ યોજેતબ્બં, વક્ખમાને અનતિરિત્તકતભોજનનિદ્દેસે વુત્તેસુ પઞ્ચસુ ભોજનેસુ અઞ્ઞતરં ભોજનન્તિ અત્થો. ‘‘ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા’’તિ (પાચિ॰ ૨૩૬, ૨૩૮) સહ દેસિતત્તા એકયોગઞાયેન ‘‘ખાદનીયં વા’’તિ ચ ગહેતબ્બં. પઞ્ચ ભોજનાનિ, કાલિકત્તયઞ્ચ ઠપેત્વા સબ્બં યાવકાલિકં ખાદનીયન્તિ વુત્તં.

૧૨૪૧. અસનન્તિ એત્થ વિપ્પકતભોજનં દિસ્સતિ, ભુઞ્જમાનો ચે પુગ્ગલો હોતિ, ભોજનકિરિયાનુપચ્છિન્ના વત્તતીતિ અત્થો. **ભોજન**ન્તિ પવારણપહોનકઓદનાદિ હત્થાદીસુ દિસ્સતિ. **હત્થપાસો**તિ પવારણપહોનકં ભોજનં દાતું અભિહરિત્વા ઠિતોકાસો અડ્ઢતેય્યહત્થપ્પમાણો હોતીતિ વુત્તં હોતિ. અભિહરણં **અભિહારો**, સો એવ **અભિહારતા**, તથા દાતું ઠિતસ્સ કાયેન કતો અભિહારો દિસ્સતીતિ વુત્તં હોતિ. **કાયવાચાપટિક્ખેપો**તિ તથા અભિહટે ભોજને પટિગ્ગાહકસ્સ હત્થવિકારાદિકો કાયિકો વા ‘‘અલ’’ન્તિઆદિકો વાચસિકો વા પટિક્ખેપો પઞ્ઞાયતીતિ અત્થો.

૧૨૪૨. નિપ્પપઞ્ચેનાતિ સહ વાસનાય પહીનતણ્હાદિપપઞ્ચત્તયરહિતેન તથાગતેન.

૧૨૪૩. તત્થાતિ ઓદનાદીસુ. **સત્તન્ન**ન્તિ ‘‘સાલી’’તિઆદિના વક્ખમાનાનુરૂપાનં.

૧૨૪૪. ઓદકોતિ ઉદકે ભવો. **એત્થા**તિ પઞ્ચઙ્ગપવારણાય. **અયંનિચ્છયો**તિ વક્ખમાનવિધિપ્પકારં વિનિચ્છયં દસ્સેતિ.

૧૨૪૫. સાલીતિ સબ્બસાલિજાતિ. **વીહી**તિ સબ્બવીહિજાતિ. **કઙ્ગૂ**તિ સેતરત્તકાળભેદા સબ્બા કઙ્ગુજાતિ. **વરકો** સેતવરકો. **ધઞ્ઞેન** સમ્ભતપુઞ્ઞસમ્ભારેન ભગવતા.

૧૨૪૬. તિણન્તિ તિણબીજમેવ વુત્તં. **દીપિતં** સઙ્ગહિતં. **વરકચોરકો**તિ સુખુમવરકો.

૧૨૪૮. અઙ્ગસમ્પત્તિં દસ્સેતુમાહ ‘‘**હત્થેના**’’તિઆદિ.

૧૨૪૯. તનૂતિ તનુકા.

૧૨૫૦. ન રક્ખતિ પવારણં.

૧૨૫૧-૨. ધઞ્ઞરસાદીનીતિ **આદિ**-સદ્દેન દધિઆદયો ગહિતા. **આરોપેત્વા**તિ ઉદ્ધનં આરોપેત્વા. **ફલ**ન્તિ એલાળુકાદિફલં. **પણ્ણ**ન્તિ સૂપસાકં. **કળીર**ન્તિ વેળુઆદીનં કળીરં. **બહૂની**તિ તેસમેવ વિસેસનં. **તત્થ ચા**તિ પક્ખિત્તપણ્ણાદિમ્હિ તક્કાદિકે. **ઓધિં દસ્સેતી**તિ એત્થ ‘‘પરિભોગકાલે’’તિ સેસો. **સઞ્ઞનેતી**તિ એત્થ ‘‘ફલાદિયાગૂ’’તિ લબ્ભતિ.

૧૨૫૩-૪. **રસે**તિ મંસાદિરસે. ‘‘યાગું ગણ્હથા’’તિ વા ‘‘યાગુ’’ન્તિ વા વત્વાતિ યોજેતબ્બા. **યાગુ સઙ્ગહિતા**તિ એત્થ ઓધિપઞ્ઞાયનઅપઞ્ઞાયનવિકપ્પદ્વયે યાગુયા સમો વિનિચ્છયોતિ અધિપ્પાયો.

૧૨૫૫. **છુપન્તી**તિ સમ્ફુસન્તિ. છુપ સમ્ફસ્સેતિ ધાતુ, પક્ખિપન્તીતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ‘‘યત્થ મચ્છમંસં પક્ખિપન્તી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯). સાસપમત્તમ્પિ મચ્છમંસં વા સચે પઞ્ઞાયતીતિ યોજના. **પવારણ**ન્તિ એત્થ ‘‘જનેતી’’તિ સેસો. **યાગુયા**તિ પદં પચ્ચત્તવસેન વિપરિણામેત્વા યાગુ જનેતીતિ યોજેતબ્બં.

૧૨૫૬. **સંસટ્ઠો**તિ પરિસ્સાવિતો ન સઞ્જનેતીતિ યોજના.

૧૨૫૭. સબ્બસો ઠપેત્વાતિ સમ્બન્ધો. મંસાદિપક્ખિત્તઓદનાદિપ્પકરણાવસેસતો અઞ્ઞં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સબ્બસો**’’તિ. સબ્બસો ન પવારેતીતિ યોજના. **વેળુતણ્ડુલ**ન્તિ વેળુવીહીનં તણ્ડુલં. **આદિ**-સદ્દેન કન્દમૂલં સઙ્ગહિતં. યથાહ ‘‘વેણુતણ્ડુલાદીહિ વા કન્દમૂલફલેહિ વા યેહિ કેહિચિ કતભત્ત’’ન્તિ.

૧૨૫૮. **તતો**તિ સાલિઆદિતો, વેળુઆદિતો ચ, તતો નિબ્બત્તા પુથુકા વાતિ અત્થો. **તાહી**તિ પુથુકાહિ. **સુદ્ધા**તિ પુથુકાદીહિ અમિસ્સા ન પવારેન્તીતિ સમ્બન્ધો.

૧૨૫૯. **ભટ્ઠાન**ન્તિ ભજ્જિતાનં. સત્તૂહિ સઙ્ગહિતં **સત્તુસઙ્ગહિતં**.

૧૨૬૧. **સત્તૂનં મોદકો**તિ સત્તુબદ્ધં, બદ્ધસત્તૂતિ અત્થો.

૧૨૬૩. **તેહેવા**તિ લાજેહિ એવ. **સુદ્ધં ખજ્જકં વા**તિ વક્ખમાનનયેન મચ્છાદીહિ અસમ્મિસ્સં ખજ્જકં.

૧૨૬૪. ‘‘**પૂરિત**’’ન્તિઆદિના તબ્બિપરિયાયં દસ્સેતિ. **ત**ન્તિ કુણ્ડકાદિ.

૧૨૬૬. **અકપ્પિયં** મંસં. **અવત્થુત્તા**તિ અકપ્પિયમંસાનં વારેતબ્બત્તા પવારણાય અવત્થુત્તા.

૧૨૬૭. **વત્થુકત્તા**તિ કપ્પિયમંસસ્સ પવારણાય વત્થુભૂતત્તા. **પવારેતી**તિ એત્થ ‘‘ખાદિયમાનસ્સ ચ મંસત્તા’’તિ સેસો દટ્ઠબ્બો. યથાહ ‘‘યં પન ખાદતિ, તં કિઞ્ચાપિ પટિક્ખિપિતબ્બટ્ઠાને ઠિતં, ખાદિયમાનં પન મંસભાવં ન જહતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯).

૧૨૬૮. **કિઞ્ચિ કપ્પિયભોજન**ન્તિ પઞ્ચસુ ભોજનેસુ યં કિઞ્ચિ કપ્પિયભોજનં.

૧૨૬૯. **અકપ્પિયં મંસં અઞ્ઞ**ન્તિ અકપ્પિયમંસતો અવસેસં કુલદૂસનાદિવસેન ઉપ્પન્નભોજનં ગહિતં. યથાહ ‘‘કુલદૂસનવેજ્જકમ્મઉત્તરિમનુસ્સધમ્મારોચનસાદિતરૂપિયાદીહિ નિબ્બત્તં બુદ્ધપટિકુટ્ઠં અનેસનાય ઉપ્પન્નં અકપ્પિયભોજનં પટિક્ખિપતિ, ન પવારેતી’’તિ.

૧૨૭૦-૧. અસનં ભોજનન્તિ અઙ્ગદ્વયે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સચે અજ્ઝોહટ**’’ન્તિઆદિ. **અજ્ઝોહટ**ન્તિ પરગલગતં હોતિ. ‘‘**પત્તે**’’તિ ઇમિના થાલકાદિભાજનઞ્ચ ગહિતં. કત્થચિ ભોજનં નત્થીતિ યોજના. પત્તે, હત્થે, મુખે વા યત્થ કત્થચિ પઞ્ચન્નં ભોજનાનં કિઞ્ચિ ન વિજ્જતિ, ગન્ધમત્તં પઞ્ઞાયતીતિ વુત્તં હોતિ.

૧૨૭૨. આદાયાતિ એત્થ ‘‘અઞ્ઞત્ર ભુઞ્જિતુ’’ન્તિ સેસો. ‘‘યોપિ અઞ્ઞત્ર ગન્ત્વા ભુઞ્જિતુકામો મુખે ભત્તં ગિલિત્વા સેસં આદાયા’’તિઆદિના (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯) **મહાપચ્ચરિયટ્ઠકથાયં** વુત્તવચનસ્સ પમાણત્તા આહ **‘‘ન પવારેતી’’**તિ.

૧૨૭૩. ‘‘મુખે ભત્તં ગિલિતં, હત્થે ભત્તં વિઘાસાદસ્સ દાતુકામો, પત્તે ભત્તં ભિક્ખુસ્સ દાતુકામો, સચે તસ્મિં ખણે પટિક્ખિપતિ, ન પવારેતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯) એવમાગતં **કુરુન્દટ્ઠકથં** સઞ્ઞહેતું ‘‘મુખે ચ ભત્ત’’ન્તિઆદિવચનતો ચ ‘‘અસનસ્સ ઉપચ્છેદા’’તિઆદિના વક્ખમાનાય યુત્તિયા અસનાવસાને યુજ્જમાનત્તા ચ ઇમિસ્સા ગાથાય ‘‘ભોત્તુકામો’’તિ પાઠં અગ્ગહેત્વા **‘‘દાતુકામો’’**તિ પાઠો ગહેતબ્બો.

૧૨૭૪. **‘‘અસનસ્સ ઉપચ્છેદા’’**તિ ઇમિના તસ્મિંયેવ આસને યથાનિસિન્નેનેવ કાતબ્બે અસને આસાવચ્છેદો દીપિતો. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘તસ્મિં પન આસને ન ભુઞ્જિતુકામો, વિહારં પવિસિત્વા ભુઞ્જિતુકામો, અઞ્ઞસ્સ વા દાતુકામો’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯). **કુરુન્દટ્ઠકથાયં** તસ્સ વિનિચ્છયસ્સ દસ્સિતત્તા **‘‘મહાપઞ્ઞા’’**તિ કુરુન્દટ્ઠકથાચરિયં સન્ધાયાહ. **કારણાકારણઞ્ઞુનો**તિ ‘‘પવારણસ્સ ઇદં કારણં, ઇદં અકારણ’’ન્તિ જાનન્તા. ‘‘કારણાકારણઞ્ઞુના’’તિ કત્થચિ પોત્થકે લિખન્તિ. તત્થ મહાપઞ્ઞા કારણાકારણઞ્ઞુનો આચરિયા અસનસ્સ… પે॰… સોતિ હિ કારણં કથયન્તીતિ યોજના.

૧૨૭૫. હત્થપાસઙ્ગં વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ **‘‘ગણ્હતો…પે॰… પસારિત’’**ન્તિ. **ગણ્હતો**તિ યેન ઇરિયાપથેન સમન્નાગતો હુત્વા ગણ્હાતિ, એવં ગણ્હતો. **પચ્છિમં અઙ્ગ**ન્તિ દાયકેન દિન્નસ્સ પટિગ્ગાહકસ્સ યો અવયવો પરભાગે હોતિ , તં ઠાનાદિઇરિયાપથસમન્નાગતસ્સ પટિગ્ગાહકસ્સ પણ્હિઆદિં પચ્છિમં અઙ્ગં. દદતો પસારિતં હત્થં વિના પુરિમં અઙ્ગન્તિ યોજના. **પસારિતં હત્થ**ન્તિ એત્થ ‘‘દાતુ’’ન્તિ સેસો. **ઉભિન્ન**ન્તિ એત્થ ‘‘અન્તરે’’તિ સેસો. પટિગ્ગાહકદાયકાનં પચ્છિમપુરિમાનં ઉભિન્નં અઙ્ગાનં અન્તરે ઓકાસે. અડ્ઢં ઉપડ્ઢં હત્થં તેય્યં તતિયં યસ્સાતિ વિગ્ગહો, અતિરેકવિદત્થિદ્વિરતનપ્પમાણન્તિ અત્થો.

૧૨૭૬. અભિહારઙ્ગં વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ **‘‘તસ્મિ’’**ન્તિઆદિ. અડ્ઢતેય્યે **તસ્મિં ઠાને** ઠત્વાતિ યોજના, દ્વિરતનવિદત્થિપમાણે તસ્મિં ઠાને ઠત્વાતિ અત્થો. **અભિહટ**ન્તિ ઉપનીતં. **તાદિસ**ન્તિ અભિહટસદિસં, પવારણપહોનકાનં પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરન્તિ અત્થો.

૧૨૭૭-૮. આધારકે વાપીતિ વલયાદિપત્તાધારકેપિ. **ઊરૂસૂ**તિ દ્વિન્નં ઊરૂનં મજ્ઝે, અઙ્કેતિ અત્થો. **આહરિત્વા**તિ અભિહરિત્વા. **ભત્તં ગણ્હાતી**તિ એત્થ ‘‘ઇતો’’તિ સેસો, ‘‘ઇતો ભત્તં ગણ્હા’’તિ અનન્તરે નિસિન્નો ચ ભાસતીતિ યોજના. **ભત્ત**ન્તિ ઉપલક્ખણં, પઞ્ચસુ ભોજનેસુ યં કિઞ્ચીતિ અત્થો. **ત**ન્તિ તથા ગણ્હિતું વુત્તભત્તાદિભોજનં. **અભિહારસ્સ ચા**તિ એત્થ **ચ**-સદ્દો પદપૂરણત્થો, એવકારત્થો વા, અભાવા એવાતિ યોજના.

૧૨૭૯. **‘‘ભત્તપચ્છિ’’**ન્તિ ઇદં ઉપલક્ખણં.

૧૨૮૦. દીયમાનેતિ એત્થ ‘‘ભોજને’’તિ સેસો. **ઇતરો**તિ હત્થપાસે નિસિન્નો. અભિહારઙ્ગસ્સ અભાવા સો **ન પવારિતો**તિ.

૧૨૮૧. પટિક્ખેપઙ્ગે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**કાયેના**"તિઆદિ. વાચાભિહારસ્સ અનઙ્ગત્તા આહ "**કાયેનાભિહટ**"ન્તિ. યથાહ "વાચાય અભિહટં પટિક્ખિપતો પવારણા નત્થી"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯). અભિહટભોજનં પટિક્ખિપિતું અઙ્ગુલિયો વા હત્થં વા હત્થગતસ્સ કસ્સચિ ચલનાદિં યં કઞ્ચિ કાયવિકારં કરોન્તો, ભમું ઉક્ખિપન્તો, કુજ્ઝિત્વા ઓલોકેન્તો વા કાયેન પટિક્ખિપતીતિ વુચ્ચતિ. "અલ"ન્તિ વા "ન ગણ્હામી"તિ વા "આગમેહી"તિ વા "અધિવાસેહી"તિ વા "મા આકિરા"તિ વા "અપગચ્છાહી"તિ વા એવમાદિકં વદન્તો વાચાય પટિક્ખિપતીતિ વુચ્ચતિ.

૧૨૮૨-૩. આકિરાતિ એત્થાપિ "ઇતિ ચા"તિ યોજેતબ્બં. એવં વદન્તસ્સ નિવારેતુકામતાચિત્તે સતિપિ નિવારણવચનેન હોન્તં પવારણં આકિરાતિઆદિવિધિવચને ન હોતીતિ આહ "**ન પન'ન્તિ પવારણા**"તિ. પવારણા પન ન અત્થીતિ યોજના.

૧૨૮૪. "રસં ગણ્હથા"તિ વદેતિ સમ્બન્ધો. **તં સુત્વા**તિ તં વચનં સુત્વા.

૧૨૮૫. "**સાર**"ન્તિ ઇદં વણ્ણભણનમત્તં. "**ઇદ**"ન્તિ સામઞ્ઞેન મચ્છમંસં વદતિ, પવારણઙ્ગં હોતિ. **મચ્છરસં મંસરસ**ન્તિ એત્થ દ્વન્દસમાસસ્સપિ સમ્ભવતો "મચ્છં, મંસં ગણ્હા"તિ ચ વુત્તં હોતિ, તઞ્ચ અઙ્ગં હોતિ.

૧૨૮૬. "રસં ગણ્હા"તિ વુત્તે પનસ્સ વિકપ્પસ્સ અભાવા પવારણસ્સ અઙ્ગં ન હોતિ. તેનેવાહ "**અત્થિ ચ મંસં ચે**"તિ.

૧૨૮૭. મુહુત્તં આગમેહીતિ કઞ્ચિ કાલં ઓલોકેહિ.

૧૨૮૮. પનસાદીહીતિ **આદિ**-સદ્દેન વેત્તઙ્ગાદીનં ગહણં.

૧૨૯૦. મચ્છસૂપં મંસસૂપન્તિ એત્થ સમાસવિકપ્પા "મચ્છરસં મંસરસ"ન્તિ એત્થ વિય દટ્ઠબ્બા.

૧૨૯૧. કરમ્બકન્તિ મચ્છમંસેન વા અઞ્ઞેન વા મિસ્સસ્સેવ સૂપવિસેસસ્સ નામં. તેનેવ ચ "મંસકરમ્બકં ગણ્હથ, મચ્છકરમ્બકં ગણ્હથા"તિ વુત્તે નિસેધેન પવારણા હોતિ, "કરમ્બકં ગણ્હથા"તિ વુત્તે અનિયતવચનત્તા ન હોતિ. કળીરસૂપાદીહિ સમાનવિનિચ્છયભાવં દસ્સેતુમાહ "**એસેવ નયો વુત્તો**"તિ.

૧૨૯૨. વુત્તસ્મિન્તિ વુત્તે.

૧૨૯૩. યેનાતિ ભત્તેન. **આપુચ્છિતો**તિ "ગણ્હથા"તિ વુત્તો. **તસ્સ** ભત્તસ્સ. **અત્થિતાય** યાગુયા વિજ્જમાનત્તા. **ઇતિ કારણ**ન્તિ ઇદં પવારણકારણં.

૧૨૯૪. "યાગુમિસ્સકં ગણ્હા"તિ વુત્તે સા યાગુ **તત્થ** તસ્મિં અભિહટે ભાજને પક્ખિત્તભત્તેન સમા વા બહુતરા વા ચે હોતિ, **સો** એવં વત્વા અભિહટં પટિક્ખેપં ભિક્ખુ ન પવારેતિ કિરાતિ યોજના. **કિરા**તિ અરુચિં સૂચેતિ. તેનેવ વક્ખતિ "કારણં પન દુદ્દસ"ન્તિ.

૧૨૯૫. સબ્બત્થાતિ સબ્બઅટ્ઠકથાસુ.

૧૨૯૬. વિસું કત્વાતિ એકસિત્થમ્પિ યથા ન હોતિ, તથા રસં વા ખીરં વા ભત્તતો વિયોજેત્વા.

૧૨૯૭. ગચ્છન્તેનેવાતિ યાવ ભોજનનિટ્ઠાનં, તાવ ગચ્છન્તેનેવ. યથાહ ''ગચ્છન્તેન નદિપૂરં પત્તેનપિ અટ્ઠત્વા નદિતીરે ગુમ્બં પરિક્ખિપિત્વા વિચરન્તેન નાવં વા સેતું વા આરુળ્હેન અટ્ઠત્વા વટ્ટેત્વા વિચરન્તેના''તિ.

૧૨૯૮. સોતિ ગચ્છન્તો. **તતો**તિ ઠાનતો, ગમનઇરિયાપથસ્સ વિકોપિતત્તાતિ અધિપ્પાયો.

૧૨૯૯. આસનં અવિચાલેત્વાતિ નિસજ્જાવસેન કુટ્ટટ્ઠાનં અચાલેત્વા, અનુટ્ઠહિત્વાતિ વુત્તં હોતિ. ''અદિન્નાદાને વિય ઠાનાચાવનં ગહેતબ્બ''ન્તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં.

૧૩૦૦. તતોતિ પવારિતકાલતો ઉદ્ધં, **તતો** નિસિન્નટ્ઠાનતો વા. ઇતો, એત્તો વા. **ઈસકમ્પિ સંસરિતુ**ન્તિ નિસિન્નટ્ઠાનતો ઇતો ચિતો ચ થોકમ્પિ સંસરિતું, અપગન્તુન્તિ અત્થો.

૧૩૦૧. સબ્બત્થાતિ પીઠકાદિસંહારિમે સબ્બસ્મિં આસને. ''**વિનયઞ્ઞુના**''તિ ઇમિના ''સચે પન નં સહ મઞ્ચેન ઉક્ખિપિત્વા અઞ્ઞત્ર નેન્તિ, વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯) **અટ્ઠકથાયં** ''પીઠકાદીસુપિ અયમેવ વિનિચ્છયો''તિ વુત્તભાવં જાનન્તેનાતિ વુત્તં હોતિ.

૧૩૦૨. નિપજ્જિત્વાતિ એત્થ ''પરિવત્તન્તેન યેન પસ્સેન નિપન્નો, તસ્સ ઠાનં નાતિક્કમેતબ્બ''ન્તિ વચનતો પુબ્બસયિતટ્ઠાનં અવિજહિત્વા સયિત્વાયેવાતિ અત્થો. **તથેવા**તિ ઉક્કુટિકો હુત્વાવાતિ વુત્તં હોતિ. ''તસ્સ પન હેટ્ઠા પલાલપીઠં વા કિઞ્ચિ વા નિસીદનકં દાતબ્બ''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૧૩૦૩. અતિરિત્તં કરોન્તેન સિક્ખુના ભાજનં ઓનમેત્વાન ભોજને દસ્સિતે અથ ''અલમેતં સબ્બ''ન્તિ વત્તબ્બન્તિ યોજના. તત્થ **અતિરિત્તં કરોન્તેના**તિ ''અતિરિત્તં નામ કપ્પિયકતં હોતિ, પટિગ્ગહિતકતં હોતિ, ઉચ્ચારિતકતં હોતિ, હત્થપાસે કતં હોતિ, ભુત્તાવિના કતં હોતિ, ભુત્તાવિના પવારિતેન આસના અવુટ્ઠિતેન કતં હોતિ, 'અલમેતં સબ્બ'ન્તિ વુત્તં હોતિ, ગિલાનાતિરિત્તં હોતી''તિ (પાચિ॰ ૨૩૯) વુત્તેસુ અટ્ઠસુ આકારેસુ અન્તં વિના પુરિમેહિ સત્તહિ વિનયકમ્માકારેહિ અતિરિત્તં કરોન્તેનાતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ''ઇમેહિ સત્તહિ વિનયકમ્માકારેહિ યં અતિરિત્ત''ન્તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯).

ઇધ અતિરિત્તં કાતું અભિહટભોજનં કપ્પિયઞ્ચ નામ હોતિ, કપ્પિયકતેન સિઙ્ગિવેરલસુણાદિવત્થુના યુત્તતાય ચ અકપ્પિયમંસાભાવેન ચ કુલદૂસનાદીહિ અનુપ્પન્નભાવેન ચ કતઞ્ચ નામ હોતિ. ''અલમેતં સબ્બ''ન્તિ અતિરિત્તકતભાવતો એવં કપ્પિયઞ્ચ તં કતં ચાતિ **કપ્પિયકત**ન્તિ વુત્તં હોતિ. એવમુપરિપિ **કત**-સદ્દસ્સ અત્થો ચ સમાસવિગ્ગહો ચ વેદિતબ્બો . અવસિટ્ઠપદેસુ ભિક્ખુના પટિગ્ગહિતં **પટિગ્ગહિતં** નામ. તં કારાપેત્વા આગતેન ભિક્ખુના થોકં ઉચ્ચારેત્વા, ઓતારેત્વા વા દસ્સિતં **ઉચ્ચારિતકતં** નામ. કપ્પિયં કારાપેતુમાગતસ્સ અડ્ઢતેય્યહત્થપ્પમાણહત્થપાસબ્ભન્તરગતેન અતિરિત્તકતં ''**હત્થપાસે કત**''ન્તિ વુચ્ચતિ. અન્તમસો પવારણજનકં યં કિઞ્ચિ ભોજનં કુસગ્ગેનાપિ ગહેત્વા ભુત્તત્તા **ભુત્તાવિના**. યથાહ ''પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરં ભોજનં અન્તમસો કુસગ્ગેનાપિ ભુત્તં હોતી''તિ. ભુઞ્જન્તો પવારિતો હુત્વા યો આસનં ન કોપેતિ, સો ભુત્તાવી પવારિતો ''આસના અવુટ્ઠિતો''તિ વુચ્ચતિ, તેન કતં ''**ભુત્તાવિના...પે॰... અવુટ્ઠિતેન કત**''ન્તિ વુત્તં. ''અલમેતં સબ્બ''ન્તિ વચીભેદં કત્વા વુત્તં ''**અલમેતં સબ્બન્તિ વુત્તં હોતી**''તિ દસ્સિતં. અયં સત્તવિધો વિનયકમ્માકારો નામ.

ગિલાનાતિરિત્તકં પન ઇમિસ્સા ગાથાય અવુત્તમ્પિ અનતિરિત્તસન્દસ્સનત્થં વક્ખમાનાય ‘‘કત’’ન્તિઆદિગાથાય ‘‘ન ગિલાનાતિરિત્તઞ્ચા’’તિ ઇમસ્સ વિપરિયાયતો વેદિતબ્બં. ગિલાનતો અતિરિત્તં, તસ્સ અઞ્ઞદિનેસુ ભુઞ્જનત્થાય ઉપટ્ઠાપિતમ્પિ **ગિલાનાતિરિત્તં** નામ.

‘‘**તેન ભિક્ખુના**’’તિ ઇમિના ‘‘ભુત્તાવિના’’તિ ચ ‘‘ભુત્તાવિના પવારિતેન આસના વુટ્ઠિતેના’’તિ ચ વુત્તપ્પકારેન વિસિટ્ઠં તેનેવ પાકટં ભિક્ખું પરામસતિ, પવારણજનકાનં પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરં અપ્પમત્તકમ્પિ ભુત્તાવિના, ભુત્તાવી પવારિતોપિ હુત્વા આસના અવુટ્ઠિતેન વા ભિક્ખુનાતિ વુત્તં હોતિ. **ઓનમિત્વાન ભાજને**તિ એત્થ ‘‘દસ્સિતે ભોજને’’તિ સેસો, ‘‘અથા’’તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. કપ્પિયકરણારહાનિ સિઙ્ગિવેરાદીનિ કપ્પિયં કારેત્વા પટિગ્ગહાપેત્વા આગન્ત્વા હત્થપાસબ્ભન્તરે પત્વા અતિરિત્તં કારાપેન્તેન ભિક્ખુના ભાજનં થોકં ઓનામેત્વા ઉચ્ચારેત્વા દસ્સિતકાલાનન્તરાતિ વુત્તં હોતિ. ઉત્તરિ કાતબ્બં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અલ**’’ન્તિઆદિ.

એત્તાવતા ‘‘**તેન ભિક્ખુના**’’તિ ઇમિના ‘‘ભુત્તાવિના કતં, ભુત્તાવિના પવારિતેન આસના અવુટ્ઠિતેન કત’’ન્તિ અઙ્ગદ્વયં સઙ્ગહિતં. ‘‘**ઓનમેત્વાન ભાજન**’’ન્તિ ઇમિના ‘‘ઉચ્ચારિતકતં હોતી’’તિ ઇદં સઙ્ગહિતં. ‘‘કપ્પિયકતં, પટિગ્ગહિતકતં, હત્થપાસેકત’’ન્તિ ઇદં તયં અનન્તરિયવાચિના **અથ**-સદ્દેન સઙ્ગહિતં. ‘‘અલમેતં સબ્બ’’ન્તિ ઇદં પનેત્થ સરૂપેનેવ દસ્સિતન્તિ દટ્ઠબ્બં.

૧૩૦૪. પત્તે ઠિતભોજનમેવ અતિરિત્તં કાતબ્બન્તિ નત્થિ, પચ્છિઆદીસુ યત્થ કત્થચિ ભાજને ઠિતમ્પિ કાતબ્બન્તિ દસ્સેતુમાહ ‘‘**કપ્પિયં પના**’’તિ. **કુણ્ડે**તિ ભણ્ડક્ખલિયં. **ભાજને**તિ યં કિઞ્ચિ ભાજનં ગહિતં.

૧૩૦૫. એતન્તિ અતિરિત્તકતં એતં ભોજનં. તં એકમેવ ઠપેત્વાતિ યોજના. ‘‘વટ્ટતેવા’’તિ વુત્તેપિ અબ્ભઙ્ગાદીનમત્થાયાતિ ગણ્હેય્યુન્તિ આહ ‘‘**ભુઞ્જિતબ્બ**’’ન્તિ, તમેકં વિના પરેહિ પરિભુઞ્જિતબ્બન્તિ અત્થો.

૧૩૦૬-૭. કપ્પિયં કારેત્વાતિ અતિરિત્તં કારેત્વા. **આકિરન્તિ ચે**તિ યદિ પક્ખિપન્તિ. પુન તથા અતિરિત્તં કારેત્વા ભુઞ્જિતબ્બન્તિ યોજના.

તં કેન અતિરિત્તં કાતબ્બન્તિ આહ ‘‘**યેના**’’તિઆદિ. **ત**ન્તિ અતિરિત્તકતં ભોજનં. **યેન અકત**ન્તિ યેન ભિક્ખુના પઠમં અતિરિત્તં ન કતં, તેન કાતબ્બન્તિ સમ્બન્ધો. યથાહ ‘‘યેન અકતન્તિ અઞ્ઞેન ભિક્ખુના યેન પઠમં ન કતં, તેન કાતબ્બ’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯). યં વા અકતં, તં વિસું તેન વા કાતબ્બન્તિ યોજના. **યં વા અકત**ન્તિ તસ્મિં અતિરિત્તકતભોજને અપક્ખિત્તં યં ભોજનં અતિરિત્તં ન કતં. **તં વિસું તેન વા કાતબ્બ**ન્તિ પચ્છા પક્ખિત્તં ભોજનં અતિરિત્તં કતેન યથા અમિસ્સં હોતિ, તથા અઞ્ઞસ્સ ભાજનસ્સ ગહણવસેન વિસું કારેત્વા તેન પઠમં કતાતિરિત્તેનાપિ અતિરિત્તં કાતબ્બં. યથાહ – ‘‘યઞ્ચ અકતન્તિ યેન પઠમં કપ્પિયં કતં, તેનાપિ યં અકતં, તં કાતબ્બં. પઠમભાજને પન કાતું ન લબ્ભતિ. તત્થ હિ કરિયમાનં પઠમં કતેન સદ્ધિં કતં હોતિ, તસ્મા અઞ્ઞસ્મિં ભાજને કાતું વટ્ટતીતિ અધિપ્પાયો’’તિ.

૧૩૦૮. અકપ્પિયાદીહિ સત્તહીતિ ‘‘અનતિરિત્તં નામ અકપ્પિયકતં હોતિ, અપ્પટિગ્ગહિતકતં હોતિ, અનુચ્ચારિતકતં હોતિ, અહત્થપાસે કતં હોતિ, અભુત્તાવિના કતં હોતિ, ભુત્તાવિના ચ પવારિતેન આસના વુટ્ઠિતેન કતં હોતિ, ‘અલમેતં સબ્બ’ન્તિ અવુત્તં હોતી’’તિ (પાચિ॰ ૨૩૯) વુત્તેહિ સત્તહિ વિનયકમ્માકારેહિ. અતિરિત્તં કતન્તિ યોજના. ‘‘હોતિ અનતિરિત્તક’’ન્તિ પદચ્છેદો.

૧૩૦૯. ઉપકટ્ઠવેલાયપિ અતિરિત્તં કરોન્તેન ‘‘અહં પાતોવ ભુઞ્જિ’’ન્તિ વા ‘‘થોકં પરિભુઞ્જિ’’ન્તિ વા અચિન્તેત્વા કાતબ્બન્તિ દસ્સેતુમાહ ‘‘**યોપી**’’તિઆદિ. **ઉપકટ્ઠૂપનીતમ્પી**તિ ઉપકટ્ઠવેલાય ઉપનીતમ્પિ ભોજનં.

૧૩૧૦. યામાદિકાલિકન્તિ યામસત્તાહયાવજીવિકકાલિકં. **અનામિસ્સ**ન્તિ આમિસેન અમિસ્સં. **તં** યામાદિકાલિકં પરિભુઞ્જતોતિ સમ્બન્ધો.

૧૩૧૨. ગિલાનસ્સ ભુત્તાતિરિત્તં વિય કદાચિ ભુઞ્જિસ્સતીતિ ઉદ્દિસ્સ ઠપિતમ્પિ ગિલાનાતિરિત્તં નામાતિ **અટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૩૮-૨૩૯ અત્થતો સમાનં) વુત્તં. ‘‘વિહારાદીસુ ગિલાનસ્સ પાપુણનકોટ્ઠાસમ્પિ ગિલાનાતિરિત્તં નામા’’તિ વદન્તિ.

૧૩૧૩. કથિનેનાતિ પઠમકથિનેન.

પઠમપવારણકથાવણ્ણના.

૧૩૧૪. અનતિરિત્તેનાતિ એત્થ ‘‘ખાદનીયેન વા ભોજનીયેન વા’’તિ સેસો. એત્થ ‘‘**ખાદનીયં** નામ પઞ્ચભોજનાનિ યામકાલિકં સત્તાહકાલિકં યાવજીવિકં ઠપેત્વા અવસેસ’’ન્તિ (પાચિ॰ ૨૩૯) વુત્તં પઞ્ચભોજનતો અઞ્ઞં સબ્બં યાવકાલિકં ખાદનીયં નામ. ‘‘ભોજનીયં નામ પઞ્ચ ભોજનાનિ ઓદનો કુમ્માસો સત્તુ મચ્છો મંસ’’ન્તિ (પાચિ॰ ૨૩૯) વુત્તં. એત્થ વિનિચ્છયો અનન્તરસિક્ખાપદે વુત્તો. **પવારેય્યા**તિ એત્થ ‘‘અભિહટ્ઠુ’’ન્તિ સેસો. **અભિહટ્ઠું પવારેય્યા**તિ અભિહરિત્વા ‘‘હન્દ ભિક્ખુ યાવતકં ઇચ્છસિ, તાવતકં ગહેત્વા ખાદ વા ભુઞ્જ વા’’તિ એવં પવારેય્ય. ‘‘**પવારિત**’’ન્તિપદં વુત્તત્થમેવ. **જાન**ન્તિ સુત્વા વા દિસ્વા વા તસ્સ પવારિતભાવં જાનન્તો. **આસાદનાપેક્ખો**તિ આસાદનં ચોદનં મઙ્કુકરણભાવં અપેક્ખમાનો. **ભુત્તે**તિ તસ્સ પયોગેન ઇતરેન ભુઞ્જિત્વા પરિયોસાપિતે. **તસ્સા**તિ યો તસ્સ પવારિતભાવં ઞત્વા ‘‘ભુઞ્જા’’તિ નિયોજેસિ, તસ્સ.

૧૩૧૫-૬. એકસ્સ ભુઞ્જનેન અઞ્ઞસ્સ પાચિત્તિ હોતીતિ કથમેતન્તિ આસઙ્કાય તથા વુત્તત્તા પરિહરિતુમાહ ‘‘**દુક્કટં…પે॰… દસ્સિત**’’ન્તિ. **ઇતરસ્સ ગહણે**તિ પવારિતભિક્ખુનો ભુઞ્જનત્થાય પટિગ્ગહણે. **અજ્ઝોહારપયોગેસુ ચા**તિ એત્થાપિ ‘‘ઇતરસ્સા’’તિ સમ્બન્ધો. **સબ્બં** દુક્કટં, પાચિત્તિયઞ્ચ. **દસ્સિત**ન્તિ ‘‘અભિહરતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. તસ્સ વચનેન ‘ખાદિસ્સામિ ભુઞ્જિસ્સામી’તિ પટિગ્ગણ્હાતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. અજ્ઝોહારે અજ્ઝોહારે આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ભોજનપરિયોસાને આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૨૪૪) દેસિતં ભગવતાતિ અત્થો.

૧૩૧૭. ઉભયત્થાપિ વિમતિસ્સાતિ પવારિતે ચ અપવારિતે ચ વિમતિસ્સ. **દુક્કટં પરિદીપિત**ન્તિ ‘‘પવારિતે વેમતિકો. અપ્પવારિતે વેમતિકો, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૨૪૫) દેસિતં.

૧૩૧૮. કારાપેત્વાતિ એત્થ ‘‘ભુઞ્જાહી’’તિ સેસો. **અઞ્ઞસ્સત્થાયા**તિ એત્થ ‘‘અભિહરન્તો ગચ્છાહી’’તિ સેસો.

૧૩૧૯. ઓમસવાદતુલ્યાવાતિ ઇદં અદિન્નાદાનસમુટ્ઠાનં સન્ધાયાહ.

દુતિયપવારણકથાવણ્ણના.

૧૩૨૦. ખાદનીયં વાતિ પઞ્ચ ભોજનાનિ ચ કાલિકત્તયઞ્ચ વિના અવસેસેસુ યં કિઞ્ચિ વા. **ભોજનીયં વા**તિ પઞ્ચસુ ભોજનેસુ અઞ્ઞતરમ્પિ. **વિકાલે**તિ વિગતે કાલે. કાલો નામ અરુણુગ્ગમનતો યાવ મજ્ઝન્તિકા, તદઞ્ઞો વિકાલો. યથાહ ''વિકાલો નામ મજ્ઝન્તિકે વીતિવત્તે યાવ અરુણુગ્ગમના''તિ (પાચિ॰ ૨૪૯). ઠિતમજ્ઝન્તિકોપિ કાલેયેવ સઙ્ગય્હતિ. યથાહ ''ઠિતમજ્ઝન્તિકોપિ કાલસઙ્ખં ગચ્છતિ. તતો પટ્ઠાય પન ખાદિતું વા ભુઞ્જિતું વા ન સક્કા, સહસા પિવિતું પન સક્કા ભવેય્ય. કુક્કુચ્ચકેન પન ન કાતબ્બં. કાલપરિચ્છેદજાનનત્થઞ્ચ કાલત્થમ્ભો યોજેતબ્બો, કાલબ્ભન્તરેવ ભત્તકિચ્ચં કાતબ્બ''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૪૮-૨૪૯). **દોસ**ન્તિ પાચિત્તિયં.

૧૩૨૧. ''ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા''તિ એત્થ ભોજનીયસ્સ પવારણસિક્ખાપદે દસ્સિતસરૂપત્તા ખાદનીયં તાવ સરૂપતો દસ્સેતુમાહ ''**યમામિસગત**''ન્તિઆદિ. **એત્થા**તિ એતેસુ ખાદનીયભોજનીયેસુ. યં પન વનમૂલફલાદિકં **આમિસગતં** આમિસે યાવકાલિકે પરિયાપન્નં, તં ખાદનીયન્તિ યોજના. **કાલિકેસ્વસમોહત્થ**ન્તિ એત્થ ગાથાબન્ધવસેન મ-કારલોપો, અસમ્મોહત્થન્તિ વુત્તં હોતિ. **ઇદ**ન્તિ વક્ખમાનં સન્ધાયાહ.

૧૩૨૨. મૂલન્તિ યં કિઞ્ચિ રુક્ખલતાનં મૂલં. **કન્દ**ન્તિ રુક્ખલતાનમેવ કન્દં. **મુળાલ**ન્તિ પદુમગચ્છમૂલકન્દં. **મત્થક**ન્તિ તાલનાળિકેરાદીનં મત્થકં, વેળુકળીરપલ્લવઙ્કુરાનઞ્ચ એત્થેવ સઙ્ગહો. **ખન્ધક**ન્તિ ઉચ્છુઆદિખન્ધકં. **તચ**ન્તિ છલ્લિં. **પત્ત**ન્તિ પણ્ણં. **પુપ્ફ**ન્તિ કુસુમં. **ફલ**ન્તિ રુક્ખલતાદીનં ફલં. **અટ્ઠી**તિ રુક્ખલતાદિબીજં. **પિટ્ઠ**ન્તિ ધઞ્ઞાદિપિટ્ઠં. **નિય્યાસ**ન્તિ સિલેસં. ''ખાદનીય''ન્તિ સબ્બત્થ પકરણતો લબ્ભતિ.

૧૩૨૩. એવં ખાદનીયાનં માતિકં નિક્ખિપિત્વા તે સરૂપતો દસ્સેતુમાહ ''**મૂલખાદનીયાદીન**''ન્તિઆદિ. તત્થ રુક્ખમૂલમેવ ખાદનીયં, તં આદિ યેસન્તિ વિગ્ગહો. **મુખમત્તનિદસ્સનં નિબોધથા**તિ એત્થ ''મયા કરિયમાન''ન્તિ સેસો. **મુખમત્ત**ન્તિ પવેસદ્વારમત્તં, નિરવસેસતો દસ્સને પપઞ્ચભીરુકાનં પુબ્બે ભયં હોતીતિ સઙ્ખેપતો ખાદનીયાનિ દસ્સિસ્સન્તિ વુત્તં હોતિ. તથા દસ્સને પયોજનમાહ ''**નામત્થેસુ ભિક્ખૂનં પાટવત્થાયા**''તિ, મૂલખાદનીયાદીનં નામેસુ ચ તદત્થેસુ ચ ભિક્ખૂનં પાટવુપ્પાદનત્થન્તિ અત્થો.

૧૩૨૪-૫. મૂલકમૂલાદીનિ ઉપદેસતોયેવ વેદિતબ્બાનિ. ન હિ તાનિ પરિયાયન્તરેન વુચ્ચમાનાનિપિ સક્કા વિઞ્ઞાતું. પરિયાયન્તરેનપિ હિ વુચ્ચમાને તં તં નામં અજાનન્તાનં સમ્મોહોયેવ સિયા, તસ્મા તત્થ ન કિઞ્ચિ વક્ખામ. **સાકાન**ન્તિ સૂપેય્યપણ્ણાનં. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. **આહારત્થ**ન્તિ આહારેન કત્તબ્બપયોજનં, આહારકિચ્ચન્તિ વુત્તં હોતિ. ''આમિસત્થ''ન્તિપિ લિખન્તિ. **ફરન્તી**તિ વિત્થારેન્તિ.

૧૩૨૬. જરટ્ઠન્તિ પુરાણકન્દં. યં તં જરટ્ઠન્તિ સમ્બન્ધો. સેસાનં જરટ્ઠં યાવકાલિકન્તિ યોજના. **સેસાન**ન્તિ મૂલકાદીનિ વુત્તાનિ. યથાહ ''મૂલકખારકજજ્ઝરીમૂલાનં પન જરટ્ઠાનિપિ આમિસગતિકાનેવા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૪૮-૨૪૯).

૧૩૩૧. ધોતોતિ નિબ્બત્તિતપિટ્ઠો.

૧૩૩૨. અધોતો ખીરવલ્લિયા કન્દોતિ યોજના. **વાક્યપથાતીતા**તિ ''અસુકો વા અસુકો વા''તિ વત્વા પરિયન્તં પાપેતું અસક્કુણેય્યત્તા વચનપથાતીતા.

૧૩૩૩. પુણ્ડરીકં સેતં. **પદુમં** રત્તં.

૧૩૩૪. સમ્ભવં જાતં.

૧૩૩૮. જરટ્ઠબુન્દોતિ કન્દસ્સ હેટ્ઠા અતીવ પરિણતટ્ઠાનં.

૧૩૩૯. પથવિયં ગતોતિ અન્તોપથવિયં ગતો, પથવિયં નિમુજ્જિત્વા ગતતરુણદણ્ડોતિ વુત્તં હોતિ.

૧૩૪૦. એવં અન્તોભૂમિયં ગતો. ''પણ્ણદણ્ડો ઉપ્પલાદીન''ન્તિ પદચ્છેદો. **સબ્બો**તિ તરુણોપિ પરિણતોપિ. ઉપ્પલાદીનં, પદુમજાતિયા ચ સબ્બો પણ્ણદણ્ડો યાવકાલિકોતિ યોજના.

૧૩૪૫. પત્તખાદનીયંનામાતિ પત્તસઙ્ખાતં ખાદનીયં નામ.

૧૩૪૮. મૂલકાદીનન્તિ ''મૂલકં ખારકઞ્ચેવા''તિઆદિકાય ગાથાય વુત્તમૂલકાદીનં.

૧૩૪૯. કણ્ણિકાતિ પદુમકણ્ણિકા.

૧૩૬૦. કેતકાદીનન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન તિમ્બરુસકં ગહિતં. **તાલફલટ્ઠી**તિ તરુણફલાનં અટ્ઠિ.

૧૩૬૧. ''**પુન્નાગમધુકટ્ઠીની**''તિ ચ ''**પુન્નાગમધુકટ્ઠિયા**''તિ ચ પોત્થકેસુ ઉભયથા પાઠો દિસ્સતિ, અત્થો પન એકોયેવ. ''સેલુ અટ્ઠી''તિ પદચ્છેદો. **અનામિસે**તિ યાવજીવિકે.

૧૩૬૩. ધોતં તાલપિટ્ઠન્તિ તાલફેગ્ગું કોટ્ટેત્વા ઉદકે મદ્દિત્વા પરિસ્સાવેત્વા કલલે ભાજનતલં ઓતિણ્ણે પસન્નોદકં અપનેત્વા ગહિતતાલપિટ્ઠન્તિ વુત્તં હોતિ. તથા ખીરવલ્લિયા પિટ્ઠન્તિ યોજના, તથેવ કોટ્ટેત્વા પરિસ્સાવેત્વા ગહિતખીરવલ્લિયા પિટ્ઠન્તિ અત્થો.

૧૩૬૪. અધોતં વુત્તવિપરિયાયતો ગહેતબ્બં. ''આહારત્થમસાધેન્તં, સબ્બં તં યાવજીવિક''ન્તિ વચનતો તેસુ તેસુ જનપદેસુ મનુસ્સાનં આહારકિચ્ચં અકરોન્તં મૂલાદિ યાવજીવિકં, તદઞ્ઞં યાવકાલિકન્તિ સઙ્ખેપલક્ખણં કાતબ્બન્તિ.

વિકાલભોજનકથાવણ્ણના.

૧૩૬૯. ભોજનં સન્નિધિં કત્વા ખાદનં વાતિ એત્થ ભોજનખાદનીયાનિ યથાવુત્તભેદસરૂપાનેવ. **સન્નિધિં કત્વા**તિ પટિગ્ગહેત્વા એકરત્તમ્પિ અતિક્કામેત્વા, સન્નિદહિત્વાતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ''પટિગ્ગહેત્વા એકરત્તમ્પિ વીતિનામિતસ્સેતં અધિવચન''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૩). તદેવ વક્ખતિ ''સચ''ન્તિઆદિના. **ખાદન**ન્તિ કમ્મસાધનોયં, ''ખજ્જ''ન્તિ ઇમિના સમાનત્થો.

૧૩૭૧. ''સન્નિધિં કત્વા''તિ એત્થ નિદ્દેસં દસ્સેતુમાહ ''**સચ**''ન્તિઆદિ.

૧૩૭૨. ''તં ન વટ્ટતી''તિ એત્થ અત્થં દસ્સેતુમાહ ''**તતો**''તિઆદિ. **તતો**તિ સન્નિધિકતભોજનતો. **સુદ્ધચિત્તેના**તિ સવાસનસકલકિલેસપ્પહાનતો નિમ્મલચિત્તેન. **તાદિના**તિ અટ્ઠસુ લોકધમ્મેસુ નિબ્બિકારભાવેન તાદિના. અથ વા યાદિસા પુરિમકા સમ્માસમ્બુદ્ધા રૂપારૂપગુણેહિ અહેસું, તાદિસેન ભગવતા.

૧૩૭૩. ઓદનાદીસુ પઞ્ચસુ ભોજનેસુ તાવ અકપ્પિયમંસેન સન્નિધિવસેન પાચિત્તિયઞ્ચ આપત્તિવિસેસઞ્ચ દસ્સેતુમાહ "**અકપ્પિયેસૂ**"તિઆદિ. **પાચિત્તી**તિ સન્નિધિપાચિત્તિયમાહ. **ઇતરે**તિ સીહાદિમંસમ્હિ. દુક્કટેન સહ પાચિત્તીતિ યોજના.

૧૩૭૪. યામકાલિકસઙ્ગાતં પરિભુઞ્જતોતિ એત્થ ''સન્નિધિં કત્વા''તિ અધિકારતો લબ્ભતિ . ''દુક્કટેન સહા''તિ અવત્વા "**પાચિત્તી**"તિ વુત્તત્તા સતિ પચ્ચયે પરિભુઞ્જતોતિ ગહેતબ્બં. યથાહ ''યામકાલિકં સતિ પચ્ચયે અજ્ઝોહરતો પાચિત્તિયં. આહારત્થાય અજ્ઝોહરતો દુક્કટેન સદ્ધિં પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૩).

૧૩૭૫. અન્નન્તિ એત્થાપિ ''સન્નિધિકત''ન્તિ ઇદં પુરે વિય લબ્ભતિ, "**પકતિ**"ન્તિ ઇદં ''અન્ન''ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં, મનુસ્સમંસાદીહિ અસમ્મિસ્સં નાતિરિત્તકતં અન્નમત્તન્તિ અત્થો. **પાચિત્તિયદ્વય**ન્તિ અનતિરિત્તપચ્ચયા ચ સન્નિધિપચ્ચયા ચ દ્વે પાચિત્તિયાનિ.

૧૩૭૬. ''દ્વે , દ્વય''ન્તિ ઉભયત્થાપિ અયમેવત્થો.

૧૩૭૭. સામિસેન મુખેન દ્વેતિ એત્થ ''પઞ્ચ ભોજનાનિ યામકાલિકં સત્તાહકાલિકં યાવજીવિકં ઠપેત્વા અવસેસં ખાદનીયં નામા''તિ (પાચિ॰ ૨૫૪) વુત્તત્તા ખાદનીયાસઙ્ગહિતેન યામકાલિકેન ચ તેન સમ્મિસ્સત્તા સન્નિધિનામેન મુખગતઆમિસમૂલકેન ચ સન્નિધિપાચિત્તિયાનિ દ્વે હોન્તીતિ અત્થો. **સામિસેન મુખેના**તિ ઉપલક્ખણત્તા યથાકથઞ્ચિ આમિસે મિસ્સીભૂતે એત્તકા આપત્તિયોતિ દટ્ઠબ્બં. નિરામિસં યામકાલિકં ભુઞ્જતો એકમેવ પાચિત્તિયન્તિ યોજના, યેન કેનચિ આકારેન અસમ્મિસ્સં યામકાલિકં પરિભુઞ્જતો એકમેવ પાચિત્તિયં હોતીતિ અત્થો.

૧૩૭૮. તમેવાતિ સન્નિહિતમેવ કાલિકં. **તેસુ દ્વીસુ વિકપ્પેસૂ**તિ સામિસનિરામિસવિકપ્પદ્વયે. **કેવલં દુક્કટં વડ્ઢતી**તિ પઠમવિકપ્પે દ્વીહિ પાચિત્તિયેહિ સદ્ધિં દુક્કટં, દુતિયવિકપ્પે પાચિત્તિયેન સદ્ધિં દુક્કટં હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૧૩૭૯. સુદ્ધન્તિ એત્થ ''સન્નિધિકતં ભોજન''ન્તિ સેસો. ઇદં ''પકતિભોજને''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૩) **અટ્ઠકથાયં**, ઇધ ચ ''ન દોસો યામકાલિકે''તિ યામકાલિકસ્સ વિસું વક્ખમાનત્તા વિઞ્ઞાયતિ, અકપ્પિયમંસયામકાલિકેહિ અમિસ્સં ભોજનન્તિ વુત્તં હોતિ.

૧૩૮૦. મંસેતિ એત્થ ''અકપ્પિયે''તિ ઇદં થુલ્લચ્ચયાદિવચનેનેવ લબ્ભતિ. **વડ્ઢતી**તિ પુબ્બે વુત્તેહિ પાચિત્તિયદ્વયેહિ સદ્ધિં મનુસ્સમંસે થુલ્લચ્ચયઞ્ચ સીહાદિમંસે દુક્કટઞ્ચ વડ્ઢતિ. મનુસ્સમંસે ચ **સેસે** સીહમંસાદિકે અકપ્પિયમંસે ચ યથાનુક્કમતો થુલ્લચ્ચયઞ્ચેવ દુક્કટઞ્ચાતિ દ્વયં વડ્ઢતીતિ યોજના.

૧૩૮૧. અનતિરિત્તમ્પિ ભોજનં વિકાલે પરિભુઞ્જતો ભિક્ખુનો તન્નિમિત્તકો દોસો યથાવુત્તેસુ **સબ્બવિકપ્પેસુ** નત્થીતિ યોજના. ''વિકાલ...પે॰... કાલિકે''તિ યામકાલિકસ્સ વિસું વક્ખમાનત્તા ચ અતિરિત્તકારાપનઞ્ચ ભોજનેયેવ સમ્ભવતીતિ **અનતિરિત્ત**ન્તિ એત્થ ''નિહિતભોજન''ન્તિ સેસો. ''અનતિરિત્તપચ્ચયા પન વિકાલે સબ્બવિકપ્પેસુ અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૩) અટ્ઠકથાવચનતો **દોસો**તિ અનતિરિત્તપચ્ચયા પાચિત્તિયમાહ. તેનેવ વક્ખતિ "**તન્નિમિત્તકો**"તિ, અનતિરિત્તનિમિત્તકોતિ અત્થો. **સબ્બવિકપ્પેસૂ**તિ ''સુદ્ધં વા મનુસ્સમંસમિસ્સં વા સીહાદિમંસમિસ્સં વા યામકાલિકમિસ્સં વા''તિ સબ્બેસુ વિકપ્પેસુ. "**તન્નિમિત્તકો**"તિ વચનેનેવ વારિતવિકાલાદિનિમિત્તસ્સ દોસસ્સ સમ્ભવં દસ્સેતિ.

૧૩૮૨-૩. વિકાલપચ્ચયા વાતિ એત્થ **વા**-સદ્દેન ''અનતિરિત્તપચ્ચયા''તિ ઇદં સમુચ્ચિતં. **અપિ**-સદ્દો ''યામકાલિકેપી''તિ યોજેતબ્બો. સત્તાહકાલિકં, યાવજીવિકં આહારસ્સેવ અત્થાય પટિગ્ગણ્હતો ગહણે, યથાવુત્તસ્સ સત્તાહકાલિકયાવજીવિકભેદેન **દુવિધસ્સ તુ** અજ્ઝોહારપયોગેસુ નિરામિસે વા દુક્કટન્તિ યોજના. **તુ**-સદ્દો એવ-કારત્થો.

૧૩૮૪. અથાતિ વાક્યારમ્ભે નિપાતો. **આમિસસંસટ્ઠં** સત્તાહકાલિકં, યાવજીવિકં વાતિ યોજના. **ગહેત્વા**તિ પટિગ્ગહેત્વા. **ઠપિત**ન્તિ અરુણં અતિક્કામેત્વા ઠપિતં. **પાચિત્તી**તિ સન્નિધિપાચિત્તિ.

૧૩૮૫. કાલોતિ અરુણુગ્ગમનાદિમજ્ઝન્તિકાવસાનો કાલો. **યામો**તિ મજ્ઝન્તિકાદિદુતિયઅરુણુગ્ગમનાવસાનો. તં તં કાલં કાલિકં અતિક્કામયતો તુ દોસોતિ યોજના. **તુ**-સદ્દો એવકારત્થો. **તં** વા **કાલિક**ન્તિ યથાક્કમં યાવકાલિકં યામકાલિકં સત્તાહકાલિકન્તિ વુત્તં હોતિ.

૧૩૮૬. યાવકાલિકં અત્તના સમ્ભિન્નાનિ ઇતરાનિ **તીણિ** કાલિકાનિ અત્તનોયેવ સભાવં ઉપનેતીતિ યોજના. સકો ભાવો **સભાવો**, તં.

૧૩૮૭-૮. એવમેવ વિનિદ્દિસેતિ ''પુરિમં પુરિમં કાલિકં અત્તના સમ્મિસ્સં પચ્છિમં પચ્છિમં અત્તનો સભાવમેવ ગાહાપેતી''તિ કથેય્યાતિ વુત્તં હોતિ.

ઇમેસૂતિઆદીસુ નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **અન્તોવુત્થં હોતી**તિ અકપ્પિયકુટિયં ઠપેત્વા અરુણુટ્ઠાપનેન અન્તોવુત્થં નામ હોતિ. **સન્નિધિ ચ હોતી**તિ પટિગ્ગહેત્વા પટિગ્ગહણં અવિજહિત્વા અરુણુટ્ઠાપનેન સન્નિધિ ચ નામ હોતિ. પોત્થકેસુ ''**સન્નિધિ**''ન્તિ સાનુનાસિકો પાઠો દિસ્સતિ, ''હોતી''તિ કિરિયાય સમ્બન્ધત્તા **સન્નિધિ**-સદ્દો પઠમેકવચનન્તોતિ અનુનાસિકો આગમસન્ધિજોતિ વેદિતબ્બો. **ઉભયમ્પી**તિ યથાવુત્તં અન્તોવુત્થં, સન્નિધિ ચાતિ ઉભયમ્પિ. **ન હોતેવા**તિ પુરિમકાલિકદ્વયેન અમિસ્સં ન હોતેવ.

૧૩૮૯. કપ્પિયકુટિનામેન અકતં, અસમ્મતં, અપરિગ્ગહં, પાકારાદીહિ પરિક્ખિત્તં સેનાસનં **અકપ્પિયકુટિ નામા**તિ સઙ્ખેપતો ગહેતબ્બં. **અન્તદ્વયેના**તિ સત્તાહકાલિકયાવજીવિકેન, સહત્થે કરણવચનં. ''**મિસ્સેત**''ન્તિ સેસો. **ગહિત**ન્તિ પટિગ્ગહિતં. **તં પુબ્બં દ્વય**ન્તિ યાવકાલિકયામકાલિકદ્વયં. પુરિમકાલિકદ્વયે યં કિઞ્ચિ તદહુપટિગ્ગહિતમ્પિ અકપ્પિયકુટિયાયેવ ઠપેત્વા અરુણં ઉટ્ઠાપિતેન પચ્છિમકાલિકદ્વયે યેન કેનચિ સમ્મિસ્સં અન્તોવુત્થં નામ હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૧૩૯૦. અન્તોવુત્થેન પચ્છિમકાલિકદ્વયેન સંસટ્ઠં યદિદં પુરિમકાલિકદ્વયં, અયં મુખસન્નિધિ નામ હોતીતિ **અટ્ઠકથાયં** (મહાવ૦ અટ્ઠ૦ ૨૯૫ અત્થતો સમાનં) વુત્તં. મહાપચ્ચરિયં પન અન્તોવુત્થં હોતિ, ન કપ્પતિ ઇતિ દળ્હં કત્વા વુત્તન્તિ યોજના.

તત્થ ''**મુખસન્નિધી**''તિ ચ ''**અન્તોવુત્થ**''ન્તિ ચ નામમત્તમેવ નાનાકરણં, સોયેવત્થોતિ ઉભિન્નં અટ્ઠકથાવચનાનં અનત્થન્તરતા વેદિતબ્બા. તથા હિ **મુખ**-સદ્દો **અન્તો**-સદ્દપરિયાયો, **સન્નિધિ**-સદ્દો પરિવુત્થ-સદ્દપરિયાયો. મુખે સન્નિધિ મુખસન્નિધીતિ કમ્મસાધનં. બહિ સન્નિધિનિવત્તનત્થં અટ્ઠકથાસુ **મુખ**-ગ્ગહણં, **અન્તો**-

ગહણઞ્ચ કતં. **બહીતિ** ચ પટિગ્ગહેત્વા અકપ્પિયકુટિયા બહિ યત્થ કત્થચિ પરિવુત્થં પચ્છિમકાલિકદ્વયં પુરિમેન કાલિકદ્વયેન સંસટ્ઠં અધિપ્પેતં. મુખસન્નિધિઅન્તોવુત્થપદાનં અનત્થન્તરભાવો **સમન્તપાસાદિકાયં** વુત્તો.

યથાહ ''સામણેરો ભિક્ખુસ્સ તણ્ડુલાદિકં આમિસં આહરિત્વા કપ્પિયકુટિયં નિક્ખિપિત્વા પુનદિવસે પચિત્વા દેતિ, અન્તોવુત્થં ન હોતિ. તત્થ અકપ્પિયકુટિયં નિક્ખિત્તસપ્પિઆદીસુ યં કિઞ્ચિ પક્ખિપિત્વા દેતિ, મુખસન્નિધિ નામ હોતિ. મહાપચ્ચરિયં પન 'અન્તોવુત્થં હોતી'તિ વુત્તં, તત્થ નામમત્તમેવ નાનાકરણ''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૯૫). **નિસ્સન્દેહે** પન અઞ્ઞથા વુત્તો વિય વિઞ્ઞાયતિ, તત્થપિ અયમેવ નયો વેદિતબ્બો.

૧૩૯૧. ન દોસોતિ સન્નિધિદોસો ન હોતિ. **નિદહિત્વા**તિ પટિગ્ગહેત્વા પટિગ્ગહણં અવિજહિત્વા સકસકકાલબ્ભન્તરેયેવ નિદહિત્વા. એત્થ ચ હેટ્ઠિમન્તતો સન્નિધિં દસ્સેતું ''પત્તં ધોવિત્વા પુન તત્થ અચ્છોદકં વા આસિઞ્ચિત્વા અઙ્ગુલિયા વા ઘંસિત્વા નિસ્નેહભાવો જાનિતબ્બો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૩) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. એતેન નિરપેક્ખેન પટિગ્ગહણં અવિસ્સજ્જેત્વાવ સયં વા અઞ્ઞેન વા તુચ્છં કત્વાન સમ્મા ધોવિત્વા નિટ્ઠાપિતે પત્તે લગ્ગમ્પિ અવિજહિતપટિગ્ગહિતમેવ હોતીતિ તત્થ આપત્તિ વુત્તાતિ **ગણ્ઠિપદેસુ** વુત્તં. એતેન નિરપેક્ખેન પટિગ્ગહણે વિસ્સટ્ઠે તાદિસેપિ પત્તે દોસો નત્થીતિ સિદ્ધં.

સન્નિધિકથાવણ્ણના.

૧૩૯૩. પણીતાનિ ભોજનાનીતિ **પાળિયં** ''સેય્યથિદં? સપ્પિ નવનીતં તેલં મધુ ફાણિતં મચ્છો મંસં ખીરં દધી''તિ (પાચિ॰ ૨૫૯) ઉદ્દિસિત્વા –

> ''સપ્પિ નામ ગોસપ્પિ વા અજિકાસપ્પિ વા મહિંસસપ્પિ વા, યેસં મંસં કપ્પતિ, તેસં સપ્પિ. નવનીતં નામ તેસઞ્ઞેવ નવનીતં. તેલં નામ તિલતેલં સાસપતેલં મધુકતેલં એરણ્ડકતેલં વસાતેલં. મધુ નામ મક્ખિકામધુ. ફાણિતં નામ ઉચ્છુમ્હા નિબ્બત્તં. મચ્છો નામ ઓદકો વુચ્ચતિ. મંસં નામ યેસં મંસં કપ્પતિ, તેસં મંસં. ખીરં નામ ગોખીરં વા અજિકાખીરં વા મહિંસખીરં વા, યેસં મંસં કપ્પતિ, તેસં ખીરં. દધિ નામ તેસઞ્ઞેવ દધી''તિ (પાચિ॰ ૨૬૦) –

નિદ્દિટ્ઠાનિ નવ પણીતભોજનાનીતિ અત્થો. **અગિલાનો**તિ ''અગિલાનો નામ યસ્સ વિના પણીતભોજનાનિ ફાસુ હોતી''તિ (પાચિ॰ ૨૬૦) વુત્તો. **અગિલાનો**તિ એત્થ ''હુત્વા''તિ સેસો.

૧૩૯૪. સપ્પિના દેહીતિઆદિ વિઞ્ઞાપનપ્પકારો. **સપ્પિભત્ત**ન્તિ એત્થ કિઞ્ચાપિ સપ્પિસંસટ્ઠં ભત્તં, સપ્પિ ચ ભત્તઞ્ચ સપ્પિભત્તન્તિ વિઞ્ઞાયતિ, **અટ્ઠકથાસુ** પન ''સાલિભત્તં વિય સપ્પિભત્તં નામ નત્થી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૯) કારણં વત્વા દુક્કટસ્સેવ દળ્હતરં કત્વા વુત્તત્તા ન સક્કા અઞ્ઞં વત્તું. **અટ્ઠકથાચરિયા** એવ હિ ઈદિસેસુ ઠાનેસુ પમાણં.

૧૩૯૫. પાચિત્તિ પરિયાપુતાતિ ''અજ્ઝોહારે અજ્ઝોહારે આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૨૬૦) એવં અજ્ઝોહારગણનાય પાચિત્તિ વુત્તા.

૧૩૯૬. સુદ્ધાનીતિ અઞ્ઞેન અમિસ્સાનિ. **સેખિયેસૂ**તિ સિક્ખાકરણીયે વુત્તન્તિ અત્થો.

૧૩૯૭. યસ્મા સુદ્ધાનં પણીતભોજનાનં વિઞ્ઞાપેત્વા પરિભુઞ્જનં દુક્કટવિસયં, **તસ્મા. સત્તધઞ્ઞમયન્તિ** સાલિઆદીનં સત્તન્નં ધઞ્ઞાનં અઞ્ઞતરસ્સ વિકારભૂતં.

૧૩૯૮. સચે દદાતીતિ યોજના. **વિસઙ્કેતન્તિ** અનાપત્તિ હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૧૩૯૯. દેતિ ચેતિ સમ્બન્ધો. **અઞ્ઞતરેનાતિ** સહત્થે કરણવચનં. ''ભત્ત''ન્તિ અધિકારતો લબ્ભતિ. **અસ્સ** ભિક્ખુસ્સ. **વિસઙ્કેતન્તિ** અઞ્ઞં યાચિતસ્સ અઞ્ઞસ્સ દિન્નત્તા સઙ્કેતસ્સ વિરાધનેન અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ.

૧૪૦૦. યેન યેન હીતિ એત્થાપિ તથેવ કરણવચનં. ''**વિઞ્ઞત્ત**''ન્તિ ઇદં અધિકતસ્સ ''ભત્ત''ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં. **યેન યેનાતિ** અનિયમેન પણીતેન. તેન સપ્પિઆદિ વિસું વિસું ગહિતમેવ, સપ્પિઆદીનં ગોસપ્પિઆદિભેદો ચ સઙ્ગહિતો. **તસ્મિં લદ્ધેપીતિ** યાચિતેયેવ લદ્ધે સતિ. તસ્સ તસ્સ મૂલેપિ લદ્ધેતિ વિચ્છાવસેન યોજના.

કિં વુત્તં હોતિ? ''સપ્પિના ભત્તં દેહી''તિ સામઞ્ઞેન વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ તમેવ વા ''ઇમિના સપ્પિં કત્વા ગણ્હથા''તિ નવનીતાદીસુ અઞ્ઞતરં વા ધેનું વા મૂલં વા દેતિ ચે, ''ગોસપ્પિના ભત્તં દેહી''તિ વિસેસયુત્તં કત્વા વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ તમેવ વા ગોનવનીતાદીનિ વા ગાવિં વા ''ઇદં દત્વા સપ્પિં ગણ્હથા''તિ મૂલં વા સચે દેતિ, વિસઙ્કેતં ન હોતિ, યથાવત્થુકમેવ આપત્તિં આપજ્જતીતિ વુત્તં હોતિ.

ન અઞ્ઞથાતિ સપ્પિં યાચિતવતો ''ઇમં ગહેત્વા સપ્પિં કત્વા ગણ્હથા''તિ અવત્વા ''સપ્પિ નત્થિ, ઇદં ગણ્હથા''તિ વત્વા વા તુણ્હીભૂતેન વા નવનીતાદીસુ કિસ્મિઞ્ચિ દિન્ને વિસેસવિઞ્ઞાપકસ્સ તદઞ્ઞદાનેપિ વિસઙ્કેતમેવ હોતીતિ અત્થો. પાળિયા અનાગતેપિ દિન્ને વિસઙ્કેતમેવ હોતિ. ''સચે પન અઞ્ઞં પાળિયા આગતં વા અનાગતં વા દેતિ, વિસઙ્કેત''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૯) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૧૪૦૧. પાળિયન્તિ પુબ્બે દસ્સિતં ''સપ્પિ નામ ગોસપ્પી''તિઆદિં નિદ્દેસપાળિમાહ. યથાહ ''પાળિયં આગતનવનીતાદીનિ ઠપેત્વા''તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૯). **અઞ્ઞેહિ** નવનીતાદીહિ. સહત્થે કરણવચનં.

૧૪૦૨. ''**વિઞ્ઞાપેત્વા**''તિ ઇમસ્સ કમ્મભૂતં ''ભત્ત''ન્તિ અધિકતં. ગાથાબન્ધવસેન **વા**-સદ્દસ્સ રસ્સો કતો. એકતો વાતિ યોજના, ''નાનતો''તિપિ ગહિતમેવ, એકટ્ઠાનતો વા નાનટ્ઠાનતો વાતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ''સચે પન સબ્બેહિપિ સપ્પિઆદીહિ એકટ્ઠાને વા નાનટ્ઠાને વા વિઞ્ઞાપેત્વા''તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૯). તેનેવ **ભુઞ્જતીતિ** એત્થ પરિકપ્પસૂચકં ''ચે''તિ ઇદઞ્ચ અવકંસસન્દસ્સનત્થં ''કુસગ્ગેન એકબિન્દુમ્પી''તિ ઇદઞ્ચ અજ્ઝાહરિતબ્બં. **મતાતિ અટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૯) વુત્તં સન્ધાયાહ. એકતો વા નાનતો વા ઠાના ભત્તં વિઞ્ઞાપેત્વા એકરસં કત્વા અન્તમસો કુસગ્ગેન એકબિન્દુમ્પિ ભુઞ્જતિ ચે, નવ પાચિત્તિયો મતાતિ યોજના.

૧૪૦૩. અકપ્પિયેન સપ્પિના દેહીતિ વુત્તેપીતિ યોજના, સહત્થે કરણવચનં. ''ભત્ત''ન્તિ અધિકતં. ''યેસં મંસં કપ્પતિ, તેસં સપ્પી''તિ (પાચિ॰ ૨૬૦) વુત્તપ્પકારસ્સ વિપરિયાયતો **અકપ્પિયં** દટ્ઠબ્બં. **તેન ચે દેતીતિ** યદિ તેન યાચિતેન તેનેવ અકપ્પિયેન સદ્ધિં ઓદનં દેતીતિ.

૧૪૦૪. તથાસઞ્ઞિસ્સાતિ તથાસઞ્ઞિનો, ગિલાનોમ્હીતિસઞ્ઞિનોતિ અત્થો. યથાહ ''ગિલાનો ગિલાનસઞ્ઞી, અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ ૨૬૧).

૧૪૦૫. ગિલાનકાલે વિઞ્ઞત્તં અગિલાનસ્સ ભુઞ્જતો અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના. એવમિતરેહિપિ દ્વીહિ પદેહિ યોજેતબ્બં. યથાહ ''અનાપત્તિ ગિલાનો હુત્વા વિઞ્ઞાપેત્વા અગિલાનો ભુઞ્જતી''તિઆદિ (પાચિ॰ ૨૬૨). **ઞાતકાદીન**ન્તિ એત્થ ''આયત્ત''ન્તિ સેસો. **આદિ**-સદ્દેન ''પવારિતાનં અઞ્ઞસ્સત્થાય અત્તનો ધનેન ઉમ્મત્તકસ્સ આદિકમ્મિકસ્સા''તિ ઇદં સઙ્ગણ્હાતીતિ.

૧૪૦૬. ચત્તારિ સમુટ્ઠાનાનિ દસ્સેતુમાહ ''**કાયતો**''તિઆદિ.

પણીતભોજનકથાવણ્ણના.

૧૪૦૭. ''**અદિન્ન**''ન્તિ ઇમિના **અદિન્નાદાનસિક્ખાપદે** (પારા॰ ૯૧ આદયો) વિય પરપરિગ્ગહિતં અવત્વા અપ્પટિગ્ગહિતમેવ વત્તબ્બં. યથાહ ''અદિન્નં નામ અપ્પટિગ્ગહિતકં વુચ્ચતી''તિ (પાચિ॰ ૨૬૬). **મુખદ્વાર**ન્તિ મુખે દ્વારં **મુખદ્વારં**, ગલનાળિકા, ઇમિના પન વચનેન યં કિઞ્ચિ અજ્ઝોહરણીયં, તં મુખેન વા પવિસતુ નાસિકાય વા, ગલબિલં પવિટ્ઠમેવ આપત્તિકરન્તિ દીપેતિ. **આહાર**ન્તિ ઉદકદન્તપોનેહિ અઞ્ઞં અજ્ઝોહરિતબ્બં યં કિઞ્ચિ યાવકાલિકાદિં. યથાહ ''આહારો નામ ઉદકદન્તપોનં ઠપેત્વા યં કિઞ્ચિ અજ્ઝોહરણીય''ન્તિ (પાચિ॰ ૨૬૬).

આહરેય્યાતિ મુખદ્વારં પવેસેય્ય, ઇમિના પરગલં અકત્વા મુખેન પટિગ્ગહિતગ્ગહણેપિ નત્થિ દોસોતિ સૂચિતં. તેનેવાહ ''**દન્તપોનોદકં હિત્વા**''તિ. તેનેવ વુત્તં **ગણ્ઠિપદે** ''ભગવતો દન્તકટ્ઠસ્સ મુખદ્વારઠપને અનાપત્તિવચનેનેવ યં કિઞ્ચિ વત્થું પરગલં અકત્વા મુખે ઠપને અનાપત્તિભાવો વુત્તો''તિ. ઉદકઞ્હિ યથાસુખં પાતું, દન્તકટ્ઠઞ્ચ દન્તપોનપરિભોગેન પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ, તસ્સ પન રસં ગિલિતું ન વટ્ટતિ. સચેપિ દન્તકટ્ઠરસો અજાનન્તસ્સ અન્તો પવિસતિ, પાચિત્તિયમેવ. દન્તે પુનન્તિ નિમ્મલે કરોન્તિ એતેનાતિ **દન્તપોનં**.

૧૪૦૮-૯. બ્યતિરેકમુખેન અદિન્નલક્ખણં, પદભાજને ચ વુત્તનયેન પઠમં દિન્નલક્ખણં દસ્સેન્તો આહ ''**હત્થપાસો**''તિઆદિ. **હત્થપાસો**તિ પવારણસિક્ખાપદે –

> ''ગણ્હતો પચ્છિમં અઙ્ગં, દદતો પુરિમં પન;
> ઉભિન્નં અડ્ઢતેય્યં ચે, વિના હત્થં પસારિત''ન્તિ. (વિ॰ વિ॰ ૧૨૭૫) –

વુત્તલક્ખણો હત્થપાસો. **અભિનીહારો**તિ તત્થેવ વુત્તનયેન અભિમુખં કત્વા હરણઞ્ચ. **મજ્ઝિમુચ્ચારણક્ખમો**તિ પટિગ્ગહેતબ્બભારસ્સ ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદેન થામમજ્ઝિમેન પુરિસેન ઉક્ખિપનારહતા. ભાવપ્પધાનોયં નિદ્દેસો. અવકંસો પન ''અન્તમસો રથરેણુમત્તમ્પી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૯) **અટ્ઠકથા**વચનતો વેદિતબ્બો. **ઉચ્ચારણં** ઉક્ખિપનં. ''**અમનુસ્સો**''તિ ઇમિના તદઞ્ઞસત્તસામઞ્ઞેન તિરચ્છાનગતાપિ વેદિતબ્બા. ''પક્ખી વા''તિઆદિવક્ખમાનેન વા વેદિતબ્બા. **કાયાદિના**તિ કાયકાયપટિબદ્ધનિસ્સગ્ગિયાનં અઞ્ઞતરેન. તેનેવાહ ''**તિધા**''તિ.

દ્વિધાતિ કાયેન વા કાયપટિબદ્ધેન વા. **પઞ્ચઙ્ગસંયોગે**તિ એત્થ ''હત્થપાસો''તિ પઠમઙ્ગં, ''અભિનીહારો''તિ દુતિયં, ''મજ્ઝિમુચ્ચારણક્ખમો''તિ તતિયં, ''મનુસ્સો...પે॰... તિધા''તિ ચતુત્થં, ''પટિગ્ગણ્હાતિ...પે॰... દ્વિધા''તિ પઞ્ચમન્તિ ઇમાનિ પઞ્ચ અઙ્ગાનિ, પઞ્ચન્નં અઙ્ગાનં સંયોગો સમાગમો સન્નિપાતો પઞ્ચઙ્ગસંયોગો, તસ્મિં. **ગહણ**ન્તિ પટિગ્ગહણં. **તસ્સ** ભિક્ખુનો. **રૂહતિ** સમ્પજ્જતિ.

૧૪૧૦-૧૨. ઇતરોતિ પટિગ્ગાહકો. **તસ્સ** અઙ્ગસ્સ. ન ગચ્છતીતિ **નગો, “નગો**”તિ રુક્ખોપિ પબ્બતોપિ વુચ્ચતિ. **એવરૂપે**તિ ઈદિસે ઉચ્ચનીચટ્ઠાને.

૧૪૧૩. સોણ્ડાયાતિ હત્થેન.

૧૪૧૫-૬. ઈસકં ઓનત્વા થોકં નામેત્વા તેન ભિક્ખુના તં હેટ્ઠિમં ભાજનં એકદેસેનાપિ પટિચ્છિતબ્બન્તિ યોજના.

૧૪૧૭. ઉગ્ઘાટેત્વા ઉચ્ચારેત્વા, ભાજનાનિ વિસું વિસું ઓરોપેત્વાતિ વુત્તં હોતિ.

૧૪૧૮. કાજભત્તન્તિ ભત્તકાજં, ભત્તભરિતં પિટકન્તિ વુત્તં હોતિ. **ઓનત્વા દેતી**તિ સયં ઓનમિત્વા બ્યાભઙ્ગિં દેતિ.

૧૪૧૯. “તિંસહત્થો”તિ ઇદં તિંસરતનમત્તો ચે હોતિ, ‘‘દૂર’’ન્તિ ન પરિસઙ્કિતબ્બોતિ દસ્સનત્થમાહ. **ગહિતેકસ્મિ**ન્તિ ઉભયકોટીસુ ઠપિતે દ્વે ઘટે પટિગ્ગાહાપેતું હત્થપાસે ઠિતેન દાયકેન દિય્યમાનં તિંસહત્થવેણું પટિગ્ગણ્હન્તેન યેન કેનચિ કાયપ્પદેસેન વા કાયપટિબદ્ધેન વા ‘‘ઇમં ગણ્હામી’’તિ આભોગં કત્વા મઞ્ચાદીસુ યત્થ કત્થચિ કુસિત્વા પટિગ્ગાહિતેતિ વુત્તં હોતિ. **તં સબ્બ**ન્તિ તેસુ દ્વીસુ ઘટેસુ પક્ખિત્તં સબ્બમેવ. **ગહિતમેવા**તિ પટિગ્ગહિતમેવ હોતિ, દાયકસ્સ હત્થપાસબ્ભન્તરે ગતત્તા ઇદં તસ્સ કાયપટિબદ્ધન્તિ ‘‘દૂર’’ન્તિ સઞ્ઞા ન કાતબ્બાતિ **એવ**કારેન દીપેતિ. ‘‘દ્વીસુ ઘટેસુ ભૂમિયં ઠપિતેસુપિ તત્થ બન્ધનવેળુયં પટિગ્ગણ્હનમત્તેનેવ પટિગ્ગહિતં હોતી’’તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં.

૧૪૨૦-૨૪. “કટસારકે”તિ ઇમિના દોણિફલકાદયો ઉપલક્ખિતા. **“નિસીદતી**”તિ ઇદં ‘‘તિટ્ઠતી’’તિઆદીનં ઉપલક્ખણં. **મઞ્ચાદીનિ કુસિત્વા**તિ એત્થ ‘‘અઙ્ગુલિયાપી’’તિ સેસો. યથાહ ‘‘પટિગ્ગહણસઞ્ઞાય મઞ્ચાદીનિ અઙ્ગુલિયાપિ કુસિત્વા ઠિતેન વા નિસિન્નેન વા નિપન્નેન વા’’તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫). **પત્તેસૂ**તિ તથા ઠપિતેસુ સબ્બેસુ પત્તેસુયેવ. **યઞ્ચ દીયતી**તિ એત્થ ‘‘તથા ઠિતેના’’તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ.

મઞ્ચાદીસુ અઙ્ગુલિઆદિના યેન કેનચિ કુટ્ઠમત્તેપિ પટિગ્ગહણસ્સ રુહણભાવં દસ્સેત્વા ઇદાનિ તદારોહણેનાપિ સિજ્ઝતીતિ દસ્સેતુમાહ **“પટિગ્ગહેસ્સામી**”તિઆદિ. સચે પન પટિગ્ગહેસ્સામિચ્ચેવ મઞ્ચાદીનિ આરુહિત્વા નિસીદતિ, દાયકોપિ હત્થપાસે ઠત્વાન દેતિ ચે, તં સબ્બં ગહિતં હોતીતિ યોજના.

કુચ્છિયા કુચ્છિં આહચ્ચ યે પત્તા ભૂમિયં ઠિતા, તેસુ **યં યં** પત્તં અઙ્ગુલિયાપિ વા સૂચિયાપિ વા કુસિત્વા નિસિન્નો, તત્થ તત્થેવ દીયમાનમ્પિ પટિગ્ગણ્હાતિ, વટ્ટતીતિ યોજના.

૧૪૨૫. કટસારાદયો સચે મહન્તા, પટિગ્ગહણં ન રુહેય્યાતિ વિકપ્પો સિયાતિ તન્નિવત્તનત્થમાહ **“કટસારકે**”તિઆદિ. **“મહન્તસ્મિ**”ન્તિ ઇમિના કટસારકસ્સ પુન વચને હેતુમાહ. **હત્થત્થરં** નામ હત્થિપિટ્ઠે અત્થરિતબ્બં અત્થરણં. **આદિ**-સદ્દેન અસ્સત્થરરથત્થરાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. ઠિતપત્તેસુ દિય્યમાનં ગણ્હતો પટિગ્ગહણરુહણહેતું દસ્સેતિ **“હત્થપાસસ્મિં વિજ્જમાને તૂ**”તિ. **તુ**-સદ્દો વુત્તવિસેસમેવ જોતેતિ.

૧૪૨૬. **તત્થજાતકપણ્ણેસૂ**તિ રુક્ખેયેવ ઠિતેસુ પણ્ણેસુ. **ગહેતુન્તિ** પટિગ્ગહેતું. “**ન પનેતાની**”તિઆદિ યેન હેતુના ન વટ્ટતિ, તસ્સ દસ્સનં. **હિ**-સદ્દો પસિદ્ધિં સૂચેતિ.

૧૪૨૭. થામમજ્ઝિમેન પુરિસેન ઉક્ખિપિતું અસક્કુણેય્યં **અસંહારિયં. તાદિસે**તિ તથારૂપે, અસંહારિયેતિ વુત્તં હોતિ. **ખાણુબદ્ધે**તિ ભૂમિયં નિખાતખાણુકે બદ્ધે.

૧૪૨૮. **તિન્તિણિકા**તિ ચિઞ્ચા. **આદિ**-સદ્દેન તથા ખુદ્દકાનં કદમ્બપુપ્ફપણ્ણાદીનં ગહણં. ‘‘તિન્તિણિકાદિપણ્ણેસૂ’’તિ વચનતો સાખાસુ પટિગ્ગહણં રુહતીતિ દટ્ઠબ્બં. ભૂમિયં પત્થટેસૂતિ યોજેતબ્બં. યથાહ ‘‘ભૂમિયં અત્થતેસુ સુખુમેસુ તિન્તિણિકાદિપણ્ણેસુપિ પટિગ્ગહણં ન રુહતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫).

૧૪૨૯. **પરિવેસકો**તિ દાયકો.

૧૪૩૦. અસેસતો પુઞ્છિત્વાતિ યોજના.

૧૪૩૧. **પટિગ્ગહેત્વાવા**તિ પત્તં પટિગ્ગહેત્વાવ. ભિક્ખા ગહેતબ્બાતિ સમ્બન્ધો.

૧૪૩૨. **અપટિગ્ગહિતે**તિ એત્થ ‘‘પત્તે’’તિ સેસો. તં પચ્છા પટિગ્ગહેત્વા પરિભુઞ્જતો અનાપત્તીતિ યોજના.

૧૪૩૩. **અનાદિયિત્વા**તિ અગ્ગહેત્વા, તસ્મિં વચને આદરં અકત્વાતિ વુત્તં હોતિ.

૧૪૩૫. **અઞ્ઞસ્સ** અનુપસમ્પન્નસ્સ.

૧૪૩૬. પુબ્બાભોગસ્સ અનુરૂપવસેન “**સામણેરસ્સ તં દત્વા…પે॰… પન વટ્ટતી**”તિ વુત્તં. યસ્મા પન તં ‘‘અઞ્ઞસ્સ દસ્સામી’’તિ ચિત્તુપ્પાદમત્તેન પરસન્તકં નામ ન હોતિ, તસ્મા તસ્સ અદત્વાપિ પટિગ્ગહેત્વા પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ.

૧૪૩૭-૯. **ભિક્ખુનો**તિ અઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુસ્સ. **ભત્તસ્સા**તિ કઞ્જિકાદિદ્રવમિસ્સભત્તમાહ. **ઉપ્લવતી**તિ ઉપરિ પ્લવતિ. **કઞ્જિકન્તિ** આરનાલં, ઇમસ્સ ઉપલક્ખણત્તા ખીરતક્કાદિદ્રવં સઙ્ગહિતં. **પવાહેત્વા**તિ મત્થકતો પલાપેત્વા. **અન્તો પવિટ્ઠં સચે તન્તિ** તં રજં યદિ ભત્તસ્સ અન્તો પવિટ્ઠં હોતિ. **પટિગ્ગહેતબ્બન્તિ** અનુપસમ્પન્ને અસતિ હત્થતો અમોચેન્તેનેવ યત્થ અનુપસમ્પન્નો અત્થિ, તં તત્થ નેત્વા પટિગ્ગહેતબ્બં.

૧૪૪૦. **અપનીયાવા**તિ એત્થ ‘‘થૂલ’’ન્તિ ઇદં ‘‘સુખુમં ચે’’તિ વક્ખમાનવિપરિયાયતો લબ્ભતિ. સભત્તં અપનીયાતિ સમ્બન્ધો. યથાહ ‘‘ઉપરિભત્તેન સદ્ધિં અપનેતબ્બં, પટિગ્ગહેત્વા વા ભુઞ્જિતબ્બ’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫).

૧૪૪૧. **થેવો**તિ બિન્દુ. **થેવો…પે॰… વટ્ટતી**તિ એત્થ યથા પઠમતરં પતિતથેવે દોસો નત્થિ, તથા આકિરિત્વા અપનેન્તાનં પચ્છા પતિતથેવેપિ અભિહટત્તા નેવત્થિ દોસો.

૧૪૪૨-૪. **ચરુકેના**તિ ખુદ્દકઉક્ખલિયા. **તતો** ચરુકતો. **મસી**તિ જલ્લિકાઆદિકા ભસ્મા. **ભાજને**તિ ભાજનપત્તાદિભાજને. **તસ્સ ચા**તિ તસ્સ મસિઆદિનો ચ.

અનન્તરસ્સ ભિક્ખુસ્સ દીયમાનં યં પત્તતો ઉપ્પતિત્વા ઇતરસ્સ ભિક્ખુનો પત્તે સચે પતતિ, તં પટિગ્ગહિતમેવ હોતિ, તસ્મા વટ્ટતેવાતિ યોજના. "**દીયમાન**"ન્તિ એત્થ "ભત્તાદિકં યં કિઞ્ચી"તિ પકરણતો લબ્ભતિ. **વટ્ટતેવા યન્તિ** એત્થ "વટ્ટતેવ અય"ન્તિ પદચ્છેદો ન કાતબ્બો "અય"ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધનીયસ્સ અભાવતો. તસ્મા **વ**-કારો ગાથાછન્દવસેન દીઘં કત્વા વુત્તોતિ વેદિતબ્બો.

૧૪૪૫-૬. પાયાસસ્સાતિ એત્થ પૂરણયોગે સામિવચનં, પાયાસેનાતિ વુત્તં હોતિ. **ઉણ્હતો**તિ ઉણ્હત્તા. **ન સક્કતી**તિ ન સક્કોતિ. **મુખવટ્ટિયં વટ્ટતી**તિ મુખવટ્ટિં ઉક્ખિપિત્વા હત્થે કુસાપિતે ગણ્હિતું વટ્ટતિ. તથા મુખવટ્ટિયા ગહેતું ન સક્કા ચે, આધારકેનપિ ગહેતબ્બોતિ યોજના.

૧૪૪૭-૮. આહરિયમાનં વા નેવ જાનાતિ, દીયમાનં વા ન જાનાતીતિ યોજના. ગાથાબન્ધવસેન "**જાનતી**"તિ રસ્સો કતો. **આભોગ**ન્તિ "ગણ્હામી"તિ આભોગં. યથાહ **મહાપચ્ચરિયં** "આભોગમત્તમેવ હિ એત્થ પમાણ"ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫). "કાયેન વા કાયપટિબદ્ધેન વા પટિગ્ગણ્હાતી"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫) વુત્તત્તા પત્તં ગહેત્વા નિસિન્નત્તા "કાયપટિબદ્ધેન ગણ્હિસ્સામી"તિ આભોગં કત્વાતિપિ યુજ્જતેવ.

૧૪૪૯. "**હત્થેન મુઞ્ચિત્વા**"તિ ઇદં "**આધારકમ્પિ વા**"તિ ઇમિનાપિ યોજેતબ્બં. "**પાદેન પેલ્લેત્વા**"તિ ઇમિના પન "**આધારક**"ન્તિ ઇદમેવ યોજેતબ્બં. યથાહ "હત્થેન આધારકં મુઞ્ચિત્વા પાદેન પેલ્લેત્વા નિદ્દાયતી"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫). **પેલ્લેત્વા**તિ પીળેત્વા, અક્કમિત્વાતિ વુત્તં હોતિ.

૧૪૫૦. કમિ-ધાતુસ્સ મજ્ઝે "અક્ક"ઇતિ પદચ્છેદો યતિહીનદોસોતિ.

"સિલોકે નિયતટ્ઠાનં, પદચ્છેદં યતિં વિદૂ;
તદપેતં યતિબ્ભટ્ઠં, સવનુબ્બેજનં યથા"તિ. –

દણ્ડિના વુત્તલક્ખણતો સિદ્ધતાય દોસો યથા ન હોતિ, તથા વિચારેત્વા ગહેતબ્બં. કેચિ પનેત્થ ઇ-કારાગમસ્સ પચ્ચયભાવત્તા તંસહિતો મ-કારો તગ્ગહણેન સઙ્ગય્હતીતિ ઉભયપક્ખભાગીતિ ધાતુપચ્ચયાનં મજ્ઝે યતિયા ઇચ્છિતત્તા ન દોસોતિ પરિહરન્તિ. **જાગરસ્સાપી**તિ અનિદ્દાયન્તસ્સાપિ. **અનાદરો**તિ અનાદરભાવો.

૧૪૫૧. તસ્માતિ તથા ગહણસ્સ અનાદરભાવતો. **તન્તિ** તં આધારકં પાદેન અક્કમિત્વા પટિગ્ગહણઞ્ચ. **દીયમાન**ન્તિ દાયકેન પટિગ્ગહાપિયમાનં. **પતતી**તિ પટિગ્ગાહકસ્સ હત્થં અફુસિત્વા રજોરહિતાય સુદ્ધભૂમિયા વા પદુમિનિપણ્ણાદીસુ વા પતતિ. યથાહ "યં દિય્યમાનં દાયકસ્સ હત્થતો પરિગળિત્વા સુદ્ધાય ભૂમિયા વા પદુમિનિપણ્ણવત્થકટસારકાદીસુ વા પતતિ, તં સામં ગહેત્વા પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતી"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫). સરજાય ભૂમિયા પતિતે રજં પુઞ્છિત્વા વા ધોવિત્વા વા પટિગ્ગહાપેત્વા વા પરિભુઞ્જિતબ્બન્તિ ઇદં **અટ્ઠકથાયં** પન "સરજાય ભૂમિયં પતતી"તિઆદિના દસ્સિતં. **ગહેતુન્તિ** એત્થ "ભુઞ્જિતુ"ન્તિ ચ **વટ્ટતી**તિ એત્થ "પરિચ્ચત્તં દાયકેહી"તિ ચ સેસો. યથાહ "અનુજાનામિ ભિક્ખવે યં દિય્યમાનં પતતિ, તં સામં ગહેત્વા પરિભુઞ્જિતું. પરિચ્ચત્તં તં ભિક્ખવે દાયકેહી"તિ (ચૂળવ॰ ૨૭૩). "યં દિય્યમાનં પતતી"તિ અવિસેસેન વુત્તત્તા ચતૂસુપિ કાલિકેસુ અયં નયો વેદિતબ્બો.

૧૪૫૨. અબ્બોહારિકનયં દસ્સેતુમાહ "**ભુઞ્જન્તાન**"ન્તિ.

૧૪૫૩-૪. તં મલં. **તેસૂ**તિ ઉચ્છુઆદીસુ વત્થૂસુ. **તન્તિ** મલમિસ્સકં ઉચ્છુઆદિકં વત્થુ. **ન પઞ્ઞાયતી**તિ ન પન પઞ્ઞાયતિ. **તસ્મિ**ન્તિ ઉચ્છુઆદિવત્થુસ્મિં.

૧૪૫૫. નિસદોદુક્ખલાદીનન્તિ આદિ-સદ્દેન નિસદપોતમુસલાદીનં ગહણં.

૧૪૫૬. વાસિયા ઉપલક્ખણત્તા તજ્જાતિકં યં કિઞ્ચિ સત્થમ્પિ ગહેતબ્બં. **ખીરે**તિ અનુપસમ્પન્નેન તાપિતખીરે, ઇદં ઉપરિ આમકસ્સ વિસું ગહણેન વિઞ્ઞાયતિ. **નીલિકા**તિ નીલવણ્ણં. **સત્થકે વિય નિચ્છયો**તિ સત્થેન ઉટ્ઠિતમલે ઉચ્છુખણ્ડે વિય પટિગ્ગહેત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બન્તિ વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો.

૧૪૫૭. તન્તિ તં અગ્ગિસન્તત્તવાસિઆદિં, તાપવત્થુતો વાસિ ગહેતબ્બા.

૧૪૫૯. તન્તિ તં હત્થાદિકાયાવયવં વા ચીવરં વા ધોવિત્વા પતિતકિલિટ્ઠજલમિસ્સમોદનં. રુક્ખમૂલાદીસુ નિસીદિત્વા ભુઞ્જન્તસ્સ પત્તાદીસુ રુક્ખપણ્ણાદિં ધોવિત્વા પતિતકિલિટ્ઠોદકેપિ એસેવ વિનિચ્છયોતિ દસ્સેતુમાહ "**એસેવા**"તિઆદિ.

૧૪૬૦. જલં સચે સુદ્ધં પતતિ, વટ્ટતીતિ યોજના, ''રુક્ખતો''તિ લબ્ભતિ. અબ્ભોકાસે ચ સચે સુદ્ધં તોયં પતતિ, વટ્ટતીતિ એત્થ ''આકાસતો''તિ લબ્ભતિ. ઉભયત્થાપિ રુક્ખપણ્ણેસુ, આકાસે ચ રજસ્સ પઠમમેવ વસ્સોદકેન ધોવિતત્તા આહ "**સુદ્ધ**"ન્તિ.

૧૪૬૧. અચ્છુપન્તેનાતિ અફુસન્તેન. **તસ્સ** સામણેરસ્સ.

૧૪૬૨. પત્તન્તિ અનુપસમ્પન્નસ્સ પત્તં. **છુપિત્વા**તિ અનુપસમ્પન્નપત્તગતોદનં ફુસિત્વા. **તં** અત્તનો પત્તે ભત્તં. યથાહ ''અપ્પટિગ્ગહિતે ઓદનં છુપિત્વા પુન અત્તનો પત્તે ઓદનં ગણ્હન્તસ્સ ઉગ્ગહિતકો હોતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫).

૧૪૬૪. પચ્છાતિ તસ્મિં ગહિતેપિ અગહિતેપિ પચ્છા. **તં** પટિગ્ગહિતભોજનં.

૧૪૬૭. તસ્સ અત્તનો પત્તગતસ્સ ભત્તસ્સ.

૧૪૬૮. પરેનાતિ અપ્પટિગ્ગહિતપત્તેન.

૧૪૬૯-૭૦. ''યાગુઆદીનં પચને ભિક્ખૂનં ભાજને''તિ સમ્બન્ધો. પચન્તિ એત્થાતિ **પચનં**, ભાજનં. **ભાજનૂપરિ હત્થેસુ સામણેરસ્સા**તિ ભાજનસ્સ ઉપરિ કતેસુ સામણેરસ્સ હત્થેસુ. **પતિતં હત્થતો તસ્મિન્તિ** તસ્સ સામણેરસ્સ હત્થતો પરિગળિત્વા તસ્મિં ભાજને પતિતં.

૧૪૭૧. ''ન કરોતિ અકપ્પિય''ન્તિ એત્થ કારણમાહ "**પરિચ્ચત્તઞ્હિ ત**"ન્તિ. તઞ્હિ યસ્મા પરિચ્ચત્તં, તસ્મા અકપ્પિયં ન કરોતીતિ વુત્તં હોતિ. **એવં અકત્વા**તિ યથાવુત્તપકારેન અકત્વા. **આકિરતેવ ચે**તિ સચે ભાજને આકિરતિ એવ. **તં** તથા પક્ખિત્તં ભત્તભાજનં. **નિરામિસં કત્વા**તિ તત્થ પતિતં આમિસં યથા ન તિટ્ઠતિ, એવં ધોવિત્વા ભુઞ્જિતબ્બન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૪૭૨-૩. કુટન્તિ ઘટં. **આવજ્જેતી**તિ કુટં નામેત્વા ચાગું આસિઞ્ચતિ.

૧૪૭૪. હત્થેતિ દ્વે હત્થે. **તત્થા**તિ તત્થ ભૂમિયં ઠપિતેસુ દ્વીસુ હત્થતલેસુ.

૧૪૭૫-૬. એકસ્સ ગહણૂપગં ચે ભારન્તિ થામમજ્ઝિમેન એકેન પુરિસેન ઉક્ખિપનપ્પમાણં ભારં સચે ભવેય્ય. "**તથા**"તિ ઇમિના "એકસ્સ ગહણૂપગં ભાર"ન્તિ ઇદં પચ્ચામસતિ.

૧૪૭૭. લગ્ગેન્તીતિ ઓલમ્બન્તિ. **તત્થા**તિ તસ્મિં મઞ્ચપીઠે. **વટ્ટતે**વાતિ ઉગ્ગહિતકં ન હોતીતિ દીપેતિ.

૧૪૭૮. સમ્મુજ્જન્તોતિ સમ્મજ્જન્તો. **ઘટ્ટેતી**તિ અસઞ્ચિચ્ચ સમ્મજ્જનિયા ફુસતિ.

૧૪૭૯. તં ઞત્વાતિ પટિગ્ગહિતભાવં ઞત્વા. **ઠપેતું વટ્ટતિ** ઉગ્ગહિતકં ન હોતીતિ અધિપ્પાયો.

૧૪૮૦. તન્તિ પટિગ્ગહિતસઞ્ઞાય ગહિતં તં અપ્પટિગ્ગહિતં. **અઞ્ઞથા પન ન કત્તબ્બન્તિ** અપિહિતં પિધાતુઞ્ચ પિહિતં વિવરિતુઞ્ચ ન વટ્ટતીતિ અત્થો.

૧૪૮૧. બહિ ઠપેતિ ચેતિ યદિ પુબ્બે ઠપિતટ્ઠાનતો બહિ ઠપેતિ. **તેના**તિ બહિ ઠપેત્વા મુત્તહત્થેન તેન ભિક્ખુના. **તન્તિ** બહિ ઠપિતં હત્થતો મુત્તં. **ઞત્વા**તિ અપ્પટિગ્ગહિતભાવં ઞત્વા. **તં** તથા ઞત્વા ઠપિતં.

૧૪૮૨-૩. ઉટ્ઠેતિ યદિ કણ્ણિકાતિ સચે કણ્ણિકા સઞ્જાયતિ. **સિઙ્ગિવેરાદિકે**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન પિપ્ફલિઆદીનં ગહણં. **મૂલે**તિ પઞ્ચમૂલાદિકે મૂલે. **ઘુણચુણ્ણન્તિ** ઘુણપાણકેહિ ઉપ્પાદિતચુણ્ણં. "**તથા**"તિ ઇમિના "ઉટ્ઠેતી"તિ કિરિયં પચ્ચામસતિ. **તંસમુટ્ઠાનતો**તિ પટિગ્ગહિતતેલાદીસુ સમુપ્પન્નત્તા. **તઞ્ઞેવાતિ પવુચ્ચતી**તિ પઠમપટિગ્ગહિતં તમેવ તેલાદિકન્તિ વુચ્ચતિ. તેનાહ "**પટિગ્ગહણ...પે॰... ન વિજ્જતી**"તિ.

૧૪૮૪-૫. કોચિ પુગ્ગલોતિ સામણેરગમિકાદીસુપિ યો કોચિ સત્તો. **તાલપિણ્ડિન્તિ** તાલકણ્ણિકં ફલં. **અઞ્ઞો ભૂમટ્ઠો**તિ ભૂમિયં ઠિતો અઞ્ઞો કોચિ પુગ્ગલો ઇત્થી વા પુરિસો વા.

૧૪૮૬. છિન્દિત્વાતિ છિન્દં કત્વા. **વતિન્તિ** હત્થપાસપ્પહોનકબહલવતિં. યથાહ "હત્થપાસે સતી"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫). **દણ્ડકે અફુસિત્વાવા**તિ યત્તકેન ગમનવેગો નિબ્બાયતિ, એત્તકં, પહરણતો વતિદણ્ડકે વા અપ્પહરિત્વાતિ વુત્તં હોતિ. પહરિત્વા ઠત્વા ગચ્છતિ ચે, ન વટ્ટતિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** "મયં પન 'યં ઠાનં પહટં, તતો સયં પતિતમિવ હોતી'તિ તક્કયામ. તસ્મિમ્પિ અટ્ઠત્વા ગચ્છન્તે યુજ્જતિ સુટ્ઠુઘાતકતો પવટ્ટેત્વા બહિ પતિતભણ્ડં વિયા"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫).

૧૪૮૭-૮. પાકારોતિ એત્થ "વતિં વા"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫) **અટ્ઠકથાયં** આગતત્તા ઇદં અધિકારતો ગહેતબ્બં. "ન પુથુલો"તિ એત્થ અધિપ્પેતપ્પમાણં દસ્સેતુમાહ "**અન્તો...પે॰... પહોતિ ચે**"તિ. "**ઉદ્ધં હત્થસતં ગન્ત્વા**"તિ ઇમિના દાયકસ્સ દાતુમિચ્છાય આકાસં તં ઉક્ખિપિત્વા વિસ્સટ્ઠભાવં ઞાપેતિ. **સમ્પત્તન્તિ** હત્થપ્પત્તં. **ગણ્હતો**તિ પટિગ્ગહણસઞ્ઞાય ગણ્હતો.

૧૪૮૯. "**સામણેર**"ન્તિ ઇદં ઉપલક્ખણન્તિ ગિહિનોપિ ગહણં. **તત્થેવા**તિ ખન્ધે એવ. **નિસિન્નો** સામણેરો.

૧૪૯૧-૨. ફલિનિં સાખન્તિ ફલવતિં સાખં. “**ખાદિતુ**”ન્તિ ઇદં ‘‘ચિત્તે સમુપ્પન્ને’’તિ ઇમિના યોજેતબ્બં. સચે ફલં ખાદતિ, એવં ખાદિતું વટ્ટતીતિ યોજના. **મક્ખિકાનં નિવારત્થન્તિ** મક્ખિકાનં નિવારેતું.

૧૪૯૩. છાયત્થઞ્ચ મક્ખિકા નિવારેતુઞ્ચ ગય્હમાના ફલસાખા સુખપરિભોગત્થાય કપ્પિયં કારાપેત્વા પટિગ્ગહિતા ચે, ખાદિતુમિચ્છાય સતિ પુન અપ્પટિગ્ગહિતાપિ વટ્ટતીતિ દસ્સેતુમાહ “**કપ્પિયં પન કારેત્વા**”તિઆદિ.

૧૪૯૪-૫. ‘‘તં સો પટિગ્ગહાપેત્વા’’તિ વક્ખમાનત્તા “**ગહેત્વા**”તિ ઇદં અપ્પટિગ્ગહાપેત્વા ગહણં સન્ધાય વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં. **તં પટિગ્ગહિતન્તિ** એત્થ ‘‘ચે પુબ્બમેવા’’તિ સેસો.

૧૪૯૬-૯. ભિક્ખુસ્સ પાથેય્યતણ્ડુલેતિ સમ્બન્ધો. **સોતિ** સામણેરો. **ઇતરેહીતિ** ભિક્ખુના ગહિતેહિ અત્તનો તણ્ડુલેહિ.

દ્વીસુ પત્તેસૂતિ ઉપલક્ખણં. બહૂસુપિ એસેવ નયો. અત્તના લદ્ધં ભિક્ખૂનં દત્વા તેહિ લદ્ધં અત્તના ગહેત્વા અઞ્ઞેસં દાનવસેન બહુન્નમ્પિ દાતું વટ્ટતીતિ **અટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫ અત્થતો સમાનં) વુત્તં તમેવ દસ્સેતુમાહ “**યાગું ભિક્ખુસ્સા**”તિઆદિ. ‘‘આવુસો તુય્હં યાગું મય્હં દેહી’તિ એવં થેરેહિ પટિપાટિયા યાચિત્વાપિ પિવિતું વટ્ટતિ, સબ્બેહિ સામણેરસ્સ સન્તકમેવ ભુત્તં હોતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. **સામણેરસ્સ પીતત્તાતિ** એત્થ ‘‘યાગુયા’’તિઇદં અધિકારતો લબ્ભતિ.

૧૫૦૦. ઇમસ્સાતિ પાથેય્યતણ્ડુલહારકસ્સ. “**ન વિસેસતા**”તિ ઇમિના વિસું અવત્તબ્બતં દીપેતિ.

૧૫૦૧. અસ્સ વિસેસસ્સાતિ યથાવુત્તવિનિચ્છયવિસેસસ્સ વિસું વત્તબ્બભાવેતિ સેસો. **તસ્સાતિ** સામણેરતણ્ડુલહારકસ્સ ભિક્ખુસ્સ. **સાલયભાવન્તિ** અત્તના હટતણ્ડુલેસુ પરિક્ખીણેસુ ‘‘ઇદં અમ્હાકમ્પિ પદસ્સતી’’તિ સાલયભાવો. છાયાદીનમત્થાય ગય્હમાનાય સાખાય ઇમિસ્સા ફલં ખાદિતુકામતાય સતિ ખાદનારહન્તિ આલયસ્સ કાતું સક્કુણેય્યત્તા અયમ્પિ અવિસેસોતિ વિઞ્ઞાયતિ, તત્થ સમ્ભવન્તં પન વિસેસં દસ્સેતુમાહાતિ વત્તું યુજ્જતિ.

૧૫૦૨-૪. નિચ્ચાલેતું ન સક્કોતીતિ નિચ્ચાલેત્વા સક્ખરા અપનેતું ન સક્કોતિ. **ચેલકોતિ** ચૂળસામણેરો. પક્કકાલસ્મિં વિવરિત્વા પક્કતા ઞાતબ્બાતિ યોજના. **પિ**-સદ્દો પન-સદ્દત્થે. **ઓરોપેત્વાતિ** ઉદ્ધનતો ઓરોપેત્વા. પુબ્બતણ્ડુલધોવનત્થાય કતપટિગ્ગહણસ્સેવ પમાણત્તા આહ “**ન પચ્છસ્સ પટિગ્ગહણકારણ**”ન્તિ. **અસ્સાતિ** ભોજનસ્સ.

૧૫૦૫. કારિતન્તસ્સ દ્વિકમ્મકત્તા આહ “**ઉદ્ધનં સુદ્ધભાજન**”ન્તિ, ઉદ્ધનેતિ વુત્તં હોતિ.

૧૫૦૬. કોચીતિ અનુપસમ્પન્નો. **તેન ભિક્ખુનાતિ** ઉદ્ધનં સુદ્ધભાજનં આરોપેત્વા યેન અગ્ગિ કતો, તેન ભિક્ખુના. ઇદઞ્ચ ઉપલક્ખણં અઞ્ઞેનપિ ન કાતબ્બત્તા.

૧૫૦૭. પચ્છાતિ તણ્ડુલપક્ખેપતો પચ્છા. **તં** યાગું. **સચે પચતીતિ** અગ્ગિં કરોન્તો પચતિ. **સામપાકા ન મુચ્ચતીતિ** તં યાગું પિવન્તો સામપાકદુક્કટતો ન મુચ્ચતિ.

૧૫૦૮. વલ્લિયા સહ **તત્થ** વલ્લિયં જાતં ફલં **કિઞ્ચિ** ઈસકમ્પિ ચાલેતિ, તતો લદ્ધં કિઞ્ચિ ફલં **તસ્સેવ** ભિક્ખુનો ન વટ્ટતીતિ યોજના, તં પરિભુઞ્જતો દુરુપચિણ્ણદુક્કટં હોતીતિ અધિપ્પાયો. **તસ્સેવા**તિ **એવ**કારેન અઞ્ઞેસં વટ્ટતીતિ દીપેતિ.

૧૫૦૯. પરામટ્ઠુન્તિ આમસિતું. **અપસ્સયિતુ**ન્તિ અવલમ્બિતું, અપસ્સનં વા કાતું. "**કિરા**"તિ ઇમિના કેવલં **મહાપચ્ચરિયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫) વુત્તભાવં સૂચેતિ.

૧૫૧૦-૧. તત્થાતિ તસ્મિં તેલે. હત્થેન સણ્ડાસગ્ગહણં **અમુઞ્ચન્તેન**. **તં** તેલં.

૧૫૧૫-૬. લોણકિચ્ચન્તિ અલવણટ્ઠાને લોણેન કાતબ્બકિચ્ચં. સન્નિહિતસેસકાલિકસમ્મિસ્સં યાવજીવિકં વિય સમુદ્દોદકસ્સ અસન્નિધિભાવં દસ્સેતુમાહ "**યાવજીવિકસઞ્ઞાત**"ન્તિઆદિ. **કાલવિનિમ્મુત્ત**ન્તિ અકાલિકં, ચતૂસુ કાલિકેસુ અસઙ્ગહિતન્તિ અત્થો.

૧૫૧૭. હિમસ્સ કરકાતિ હિમોદકસ્સ મુત્તા વિય પત્થિનસક્ખરા. **બહલમ્પિ ચા**તિ પક્ખિત્તટ્ઠાને મુખે વા કદ્દમવણ્ણસ્સ અપઞ્ઞાયનપ્પમાણબહલં પાનીયઞ્ચ. અપ્પટિગ્ગહિતં **વટ્ટતિ**. સચે કદ્દમવણ્ણં પઞ્ઞાયતિ, ન વટ્ટતીતિ. યથાહ ''સચે પન મુખે ચ હત્થે ચ લગ્ગતિ, ન વટ્ટતિ, પટિગ્ગહેત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બ''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫).

૧૫૧૮. કસિતટ્ઠાનેતિ કટ્ઠટ્ઠાને. **ન વટ્ટતિ** અપ્પટિગ્ગહિતં. એવં સબ્બત્થ.

૧૫૧૯. સોબ્ભો દુક્ખોગાહનજલાસયો. ''આવાટો''તિ કેચિ. **કકુધો**તિ અજ્જુનો.

૧૫૨૦. પાનીયસ્સ ઘટેતિ પાનીયઘટે. **તં** પાનીયઘટં.

૧૫૨૧. વાસત્થાય પુપ્ફાનિ **વાસપુપ્ફાનિ**. **તત્થા**તિ તસ્મિં પાનીયઘટે. **કમલ્લિકાસૂ**તિ પાટલિકુસુમાદીહિપિ સહ કણ્ટકમલ્લિકાસુ. **દિન્નાસૂ**તિ પાનીયે પક્ખિત્તાસુ.

૧૫૨૨. વિસતીતિ અન્તોગલં પવિસતિ. તેનેવ **અટ્ઠકથાયં** ''અપ્પટિગ્ગહેત્વા ઠપિતં પટિગ્ગહેતબ્બ''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫) વુત્તં. ઇદં અટ્ઠકથાવચનં ''અઞ્ઞત્ર ઉદકદન્તપોના''તિ (પાચિ॰ ૨૬૬) **પાળિયા** વિરુજ્ઝતીતિ ચે? ન વિરુજ્ઝતિ. સા હિ કેવલં દન્તકિચ્ચં સન્ધાય વુત્તા, ઇદં રસં સન્ધાય વુત્તન્તિ. તેનેવ તદનન્તરં ''અજાનન્તસ્સ રસે પવિટ્ઠેપિ આપત્તિયેવ. અચિત્તકઞ્હિ ઇદં સિક્ખાપદ''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫) વુત્તં. તસ્સ સિક્ખાપદસ્સ અચિત્તકતા ''અપ્પટિગ્ગહિતકે પટિગ્ગહિતસઞ્ઞી''તિઆદિકાય **પાળિયા** કપ્પિયસઞ્ઞિનોપિ પાચિત્તિયસ્સ વુત્તત્તા વિઞ્ઞાયતિ. પસન્નોદકસ્સ પન અપ્પટિગ્ગહેત્વાપિ પાતબ્બતાય દન્તકટ્ઠેન સદિસત્તા એકયોગનિદ્દિટ્ઠાનં સહેવ પવત્તીતિ વિઞ્ઞાયતિ. ઉદકસ્સ ચ દન્તપોનસ્સ ચ તુલ્યદોસેન ભવિતબ્બન્તિ.

૧૫૨૩. મુત્તોદકસિઙ્ઘાણિકાદિદ્રવઅસ્સુખીરાદિદ્રવસ્સ આપોધાતુપ્પકારત્તા, કણ્ણમલાદિનો ઘનદબ્બસ્સ પથવિધાતુપ્પકારત્તા "**સરીરટ્ઠેસુ ભૂતેસૂ**"તિ ઇમિના ખીરાદિમાહ. "**કિ**"ન્તિ ઇદં ન વટ્ટતીતિ પદેનપિ યોજેતબ્બં. **કપ્પાકપ્પિયમંસાન**ન્તિ એત્થ ''સત્તાન''ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ.

૧૫૨૪. લોણન્તિ એત્થ ''એતં સબ્બમ્પી''તિ ઇદં અધિકારતો લબ્ભતિ.

૧૫૨૫. એત્થાતિ એતેસુ યથાવુત્તેસુ કણ્ણમલાદીસુ.

૧૫૨૮. ચત્તારિ વિકટાનીતિ મહાવિકટં નામ ગૂથં, મત્તિકા, મુત્તં, છારિકા ચાતિ વુત્તાનિ ચત્તારિ વિકટાનિ. તાનિ હિ વિરુદ્ધાનિ સપ્પવિસાનિ કતાનિ વિહતાનીતિ ''**વિકટાની**''તિ વુચ્ચન્તિ. નત્થિ દાયકો એત્થાતિ **નદાયકં**, ઠાનં, તસ્મિં. ''ન અ નો મા અલં પટિસેધે''તિ વુત્તત્તા પટિસેધવાચિના **ન**-સદ્દેન સમાસો, ''અદાયકે''તિ ઇમિના અનત્થન્તરં. ઇધ દુબ્બચો ચ અસમત્થો ચ અસન્તો નામાતિ **અટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૫; કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ દન્તપોનસિક્ખાપદવણ્ણના, અત્થતો સમાનં) વુત્તં. ઇદં કાલોદિસ્સં નામ.

૧૫૨૯. પથવિન્તિ અકપ્પિયપથવિં. **તરુ**ન્તિ અલ્લરુક્ખં. ઇમિના સપ્પદટ્ઠકાલે અસતિ કપ્પિયકારકે વિકટત્થાય અત્તના ચ કત્તબ્બન્તિ દસ્સેતિ.

૧૫૩૦. અચ્છેદગાહતોતિ વિલુમ્પિત્વા ગણ્હનતો. ''**તસ્સા**''તિ ઇદં સબ્બેહિ હેતુપદેહિ યુજ્જતિ. **તસ્સા**તિ અપ્પટિગ્ગહિતસ્સાતિ અત્થો. અપરસ્સ અભિક્ખુકસ્સ દાનેન ચાતિ યોજના. ''**અભિક્ખુકસ્સા**''તિ પન વિસેસનેન ઉપસમ્પન્નસ્સ દિન્ને પટિગ્ગહણં ન વિજહતીતિ દીપેતિ. **સબ્બ**ન્તિ યથાવુત્તં કાયેન ગહણાદિપ્પકારસ્સ કલ્યં ગહિતં. **એવ**ન્તિ ઇમિના નિયામેન.

૧૫૩૧. દુરુપચિણ્ણેતિ દુટ્ઠુ ઉપચિણ્ણે દુરામટ્ઠે, અપ્પટિગ્ગહિતસ્સ આમિસભત્તભાજનાદિનો કીળાવસેન હત્થેન પરામસને ચ તત્થજાતકફલિનિં સાખાય વા વલ્લિયા વા ગહેત્વા ચાલને ચાતિ અત્થો. **ઉગ્ગહિતસ્સ ગહણે**તિ અપ્પટિગ્ગહિતભાવં ગત્વાવ ગહિતસ્સ કસ્સચિ વત્થુનો પટિગ્ગહણે ચ. **અન્તોવુત્થે ચા**તિ અકપ્પિયકુટિયા અન્તો ઠપેત્વા અરુણં ઉટ્ઠાપિતે ચ. **સયંપક્કે ચા**તિ યત્થ કત્થચિ અત્તના પક્કે ચ. **અન્તોપક્કે ચા**તિ અકપ્પિયકુટિયા અન્તોયેવ પક્કે ચ. દુક્કટં નિદ્દિટ્ઠન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૫૩૨-૩. પટિગ્ગહિતકે તસ્મિં પટિગ્ગહિતસઞ્ઞિસ્સાતિ સમ્બન્ધો. **દન્તપોનં** દન્તકટ્ઠં.

૧૫૩૪. ભિક્ખુનીનન્તિ ભિક્ખુનો ચ ભિક્ખુનિયા ચ ભિક્ખુનીનં, એકદેસસરૂપેકસેસો. **એત્થ** ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. વિનિચ્છયો નવમજ્ઝિમથેરભિક્ખુનીનં યતો અવિસેસેન ઇચ્છિતબ્બકો, **તતો** તસ્મા હેતુના સકલો અયં વિનિચ્છયો અસમાસતો મયા કથિતોતિ યોજના. કુસલત્તિકાદીસુ વિય અત્થસાકલ્યસ્સ અત્થસઙ્ખેપતોવ વત્તું સક્કુણેય્યત્તા ''સકલો''તિ વત્વાપિ કથાય વિત્થારિતભાવં દસ્સેતુમાહ ''**અસમાસતો**''તિ.

દન્તપોનકથાવણ્ણના.

ભોજનવગ્ગો ચતુત્થો.

૧૫૩૫. ''**અચેલકાદીન**''ન્તિઆદીસુ ''અચેલકો નામ યો કોચિ પરિબ્બાજકસમાપન્નો નગ્ગો''તિ (પાચિ॰ ૨૭૧) **પદભાજને** વુત્તં, **તદટ્ઠકથાય** ''પરિબ્બાજકસમાપન્નોતિ પબ્બજ્જં સમાપન્નો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૯) વુત્તં, તસ્મા અચેલકપબ્બજ્જમુપગતોયેવેત્થ અચેલકો નામ. **આદિ**-સદ્દેન ''પરિબ્બાજકસ્સ વા પરિબ્બાજિકાય વા''તિ (પાચિ॰ ૨૭૦) **માતિકા**-ગતે દ્વે સઙ્ગણ્હાતિ. ઇમેસુ ચ દ્વીસુ ''પરિબ્બાજકો નામ ભિક્ખુઞ્ચ સામણેરઞ્ચ ઠપેત્વા યો

કોચિ પરિબ્બાજકસમાપન્નો''તિ (પાચિ॰ ૨૭૧) વુત્તો **પરિબ્બાજકો** નામ. ''ભિક્ખુનિઞ્ચ સિક્ખમાનઞ્ચ સામણેરિઞ્ચ ઠપેત્વા યા કાચિ પરિબ્બાજિકસમાપન્ના''તિ (પાચિ॰ ૨૭૧) વુત્તા **પરિબ્બાજિકા** નામાતિ ગહેતબ્બા. પરિબ્બાજકા પનેત્થ છન્નાયેવ ગહેતબ્બા. **દેન્તસ્સા**તિ એત્થ ''ભિક્ખુસ્સા''તિ પકરણતો લબ્ભતિ, એત્થ ''કાયાદિના''તિ સેસો. યથાહ ''દદેય્યાતિ કાયેન વા કાયપટિબદ્ધેન વા નિસ્સગ્ગિયેન વા દેતી''તિ (પાચિ॰ ૨૭૧).

૧૫૩૬. તિકપાચિત્તિયન્તિ તિત્થિયે તિત્થિયસઞ્ઞી, વેમતિકો, અતિત્થિયસઞ્ઞીતિ તિકે પાચિત્તિયત્તયં.

૧૫૩૭. અતિત્થિયે તિત્થિયસઞ્ઞિસ્સ, વેમતિકસ્સ ચ તસ્સ ભિક્ખુનો દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૫૩૮-૯. તેસન્તિ તિત્થિયાનં. **બહિલેપન**ન્તિ બહિસરીરે લિમ્પિતબ્બં કિઞ્ચિ દેન્તસ્સ. **તેસં** તિત્થિયાનં **સન્તિકે** સમીપે અત્તનો ભત્તપત્તાદિકં **ભોજનં** ઠપેત્વા ''ભોજનં ગણ્હથા''તિ વદન્તસ્સ ચ અનાપત્તીતિ યોજના. ''સમુટ્ઠાનં એળકૂપમ''ન્તિ પદચ્છેદો.

અચેલકકથાવણ્ણના.

૧૫૪૦-૨. ભિક્ખુ ભિક્ખુનો યં કિઞ્ચિ આમિસં દાપેત્વા વા અદાપેત્વા વાતિ યોજના. કિં વુત્તં હોતિ? ''એહાવુસો, ગામં વા નિગમં વા પિણ્ડાય પવિસિસ્સામા''તિ (પાચિ॰ ૨૭૫) **સિક્ખાપદે** વુત્તનયેનેવ વત્વા યેન સદ્ધિં ગામં પિણ્ડાય પવિટ્ઠો, તસ્સ ભિક્ખુસ્સ ખાદનીયાદિભેદં યં કિઞ્ચિ આમિસં દાપેત્વા વા અદાપેત્વા વાતિ.

તં ભિક્ખું ''ગચ્છા''તિ વત્વા ઉય્યોજેતીતિ યોજના. કિં વુત્તં હોતિ? એવં યો ભિક્ખુ તેન સદ્ધિં ગામં પવિટ્ઠો, તં ''ગચ્છાવુસો, ન મે તયા સદ્ધિં કથા વા નિસજ્જા વા ફાસુ હોતિ, એકકસ્સ મે કથા વા નિસજ્જા વા ફાસુ હોતી''તિ (પાચિ॰ ૨૭૫) વત્વા **તપ્પચ્ચયા** તેસં ઇત્થિયાસદ્ધિં વચનાદીનં અનાચારાનં પચ્ચયા ગન્તું નિયોજેતીતિ. **તપ્પચ્ચયા**તિ ''ઉય્યોજનમત્તસ્મિ''ન્તિ વિસેસનં. **પઠમેન ચા**તિ એત્થ **ચ**-સદ્દો અટ્ઠાનપ્પયુત્તો ''ઉય્યોજનમત્તસ્મિઞ્ચા''તિ યોજેતબ્બો. **તસ્સા**તિ ઉય્યોજકસ્સ.

અસ્સાતિ ઉય્યોજિતસ્સ, અવયવસમ્બન્ધે સામિવચનં. **ઉપચારસ્મિં અતિક્કન્તે**તિ વક્ખમાનલક્ખણે દસ્સનૂપચારે વા સવનૂપચારે વા અતિક્કન્તેતિ અત્થો, ભાવલક્ખણે ભુમ્મં. પુન **અસ્સા**તિ ઉપચારસ્સ. દ્વાદસરતનપરિયોસાનં, તદન્તોગધં પાકારાદિ એવ વા ઉપચારસ્સ **સીમા** નામ.

૧૫૪૩. તં સરૂપતો દસ્સેતુમાહ ''**દસ્સને**''તિઆદિ. અજ્ઝોકાસે દસ્સને ઉપચારસ્સ દ્વાદસ હત્થા પમાણં દેસિતાતિ યોજના. સવને ચ અજ્ઝોકાસે એવં સવનૂપચારસ્સ અજ્ઝોકાસે દ્વાદસ હત્થા પમાણં દેસિતાતિ યોજના, સવને ચ ઉપચારસ્સ અવધિ દ્વાદસહત્થપ્પમાણમેવાતિ વુત્તન્તિ અત્થો. **ન ચેતરે**તિ ઇતરસ્મિં અનજ્ઝોકાસે એવં ઉપચારસ્સ પમાણં દ્વાદસહત્થા ન ચ દેસિતા, કિં નુ બ્યાવધાકરા કુટ્ટાદયો ઉપચારસ્સ પમાણન્તિ દેસિતાતિ વુત્તં હોતિ. વુત્તઞ્ચેતં **અટ્ઠકથાયં** ''સચે પન અન્તરા કુટ્ટદ્વારપાકારાદયો હોન્તિ, તેહિ અન્તરિતભાવોયેવ દસ્સનૂપચારાતિક્કમો, તસ્સ વસેન આપત્તિ વેદિતબ્બા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૭૬). ઇધ ઉપચારદ્વયે સમાનેપિ ઉય્યોજિતમવધિઅન્તં સન્ધાય અસવનૂપચારં વુત્તન્તિ વિઞ્ઞાયતિ.

૧૫૪૪. ''**તિકપાચિત્તી**તિ ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીહિ તિકપાચિત્તિયં . **ઇતરે**તિ અનુપસમ્પન્ને. **તિકદુક્કટ**ન્તિ અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન તિકદુક્કટં.

‘‘ઇતરેતિ સામણેરેયેવા’’તિ **નિસ્સન્દેહે** લિખિતં. એતસ્સેવત્થસ્સ વજિરબુદ્ધિનાપિ વુત્તભાવો દસ્સિતો. તથાદસ્સનં પઞ્ચસહધમ્મિકેસુ ઇધાધિપ્પેતમનુપસમ્પન્નં સન્ધાય વુત્તં ચે, યુજ્જતિ. અઞ્ઞથા **પાળિઅટ્ઠકથાસુ** ‘‘અનુપસમ્પન્ને’’તિ સામઞ્ઞેન નિદ્દિટ્ઠત્તા ગહટ્ઠાનુપસમ્પન્નમ્પિ તથા ઉય્યોજેન્તસ્સ અનાપત્તિ ન વત્તબ્બાતિ અમ્હાકં ખન્તિ.

ઉભિન્નન્તિ ઉપસમ્પન્નાનુપસમ્પન્નાનં. **નિસ્સન્દેહે** પન ‘‘ભિક્ખુસામણેરાન’’ન્તિ લિખિતં. **કલિસાસનારોપને**તિ એત્થ **કલી**તિ કોધો, તસ્સ સાસનં આણા **કલિસાસનં**, તસ્સ આરોપનં પવત્તનં કલિસાસનારોપનં, તસ્મિં, કોધવસેન ઠાનનિસજ્જાદીસુ દોસં દસ્સેત્વા ‘‘પસ્સથ ભો ઇમસ્સ ઠાનં નિસજ્જં આલોકિતં વિલોકિતં, ખાણુકો વિય તિટ્ઠતિ, સુનખો વિય નિસીદતિ, મક્કટો વિય ઇતો ચિતો ચ વિલોકેતી’’તિ એવં ‘‘અપ્પેવ નામ ઇમિનાપિ ઉબ્બાળ્હો પક્કમેય્યા’’તિ અમનાપવચનસ્સ ભણનેતિ વુત્તં હોતિ.

૧૫૪૫. ઉય્યોજેન્તસ્સ કિચ્ચેનાતિ વિહારપાલકાદીનં ભોજનહરણાદિકિચ્ચેન પેસેન્તસ્સ, ઇમસ્સ ઉપલક્ખણત્તા ‘‘અનાપત્તિ ‘ઉભો એકતો ન યાપેસ્સામા’તિ ઉય્યોજેતી’’તિઆદિના (પાચિ॰ ૨૭૮) અનાપત્તિવારાગતા સબ્બેપિ પકારા ગહેતબ્બા.

ઉય્યોજનકથાવણ્ણના.

૧૫૪૬. ખુદ્દકેતિ એત્થ ‘‘સયનિઘરે’’તિ સેસો ઉપરિ ‘‘અસયનિઘરે તસ્સ, સયનિઘરસઞ્ઞિનો’’તિ વક્ખમાનત્તા લબ્ભતિ. ‘‘મહલ્લકે’’તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. પિટ્ઠિસઙ્ઘાટતો અડ્ઢતેય્યહત્થપ્પમાણં યસ્સ વેમજ્ઝં હોતિ, ઈદિસે ખુદ્દકે સયનિઘરેતિ અત્થો. **પિટ્ઠિવંસ**ન્તિ પિટ્ઠિવંસેન નિયમિતં ગેહમજ્ઝં. તેનાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘પિટ્ઠિવંસં અતિક્કમિત્વા’તિ ઇમિના મજ્ઝાતિક્કમં દસ્સેતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૮૦). **સભોજને**તિ સહ ભોજનેહીતિ સભોજનં, તસ્મિં સભોજને. અથ વા **સભોજને**તિ સભોગે. રાગપરિયુટ્ઠિતસ્સ પુરિસસ્સ હિ ઇત્થી ભોગો, ઇત્થિયા ચ પુરિસો, મેથુનરાગેન સારત્તપુરિસિત્થિસહિતેતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ **પદભાજને** ‘‘સભોજનં નામ કુલં ઇત્થી ચેવ હોતિ પુરિસો ચ, ઇત્થી ચ પુરિસો ચ ઉભો અનિક્ખન્તા હોન્તિ, ઉભો અવીતરાગા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૮૧). ઇમિના પરિયુટ્ઠિતસ્સ મેથુનરાગઞ્ઞિનો તઙ્ખણે નિબ્બત્તભાવો દીપિતો. **કુલે**તિ ઘરે.

૧૫૪૭. હત્થપાસન્તિ અડ્ઢતેય્યરતનપ્પમાણદેસં. **પિટ્ઠિસઙ્ઘાટકસ્સ ચા**તિ દ્વારસબન્ધસ્સ ચ. **સયનસ્સા**તિ સયન્તિ એત્થાતિ સયનં, તસ્સ, આસન્ને ઠાને યો નિસીદતિ સભોજને કુલે, ‘‘તસ્સા’’તિ ઇમિના યોજેતબ્બં, સયનસ્સ સમીપે ઠાને યો નિસીદતીતિ અત્થો. **મહલ્લકે**તિ પુબ્બે વુત્તપ્પમાણતો મહન્તે સયનિઘરે. ‘‘ઈદિસઞ્ચ સયનિઘરં મહાચતુસાલાદીસુ હોતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૮૦) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૧૫૪૮. સયનમેતસ્સ અત્થીતિ **સયની**, સયની ચ તં ઘરઞ્ચાતિ વિગ્ગહો. **તત્થા**તિ સયનિઘરે.

૧૫૪૯-૫૦. દુતિયે સતીતિ દુતિયે ભિક્ખુમ્હિ સતિ. યથાહ **અનાપત્તિવારે** ‘‘ભિક્ખુ દુતિયો હોતી’’તિ (પાચિ॰ ૨૮૩). **વીતરાગેસૂ**તિ વીતરાગપરિયુટ્ઠાનેસુ. **વુત્તલક્ખણં પદેસ**ન્તિ ખુદ્દકમહન્તસેનાસને વુત્તલક્ખણપદેસં. **અનતિક્કમ્મ નિસિન્નસ્સા**તિ અનતિક્કમિત્વા નિસીદતો.

સભોજનકથાવણ્ણના.

૧૫૫૨. તેસન્તિ દ્વિન્નં અનિયતસિક્ખાપદાનં. **એસન્તિ** ઇમેસં દ્વિન્નં રહોપટિચ્છન્નરહોનિસજ્જસિક્ખાપદાનં, **અયમેવ વિસેસો**તિ અનન્તરસિક્ખાપદેન સમુટ્ઠાનભાવસઙ્ખાતો અયં વિસેસો દીપિતોતિ યોજના.

રહોપટિચ્છન્નરહોનિસજ્જકથાવણ્ણના.

૧૫૫૩-૬. વુત્તોતિ નિમન્તિતો. **સન્તં ભિક્ખુન્તિ** ''કુલં ઉપસઙ્કમિસ્સામી''તિ યસ્મિં પદેસે ચિત્તં ઉપ્પન્નં, તસ્સ સામન્તા દ્વાદસહત્થબ્ભન્તરે ઠિતં ભિક્ખુન્તિ અત્થો. યથાહ ''યત્થ ઠિતસ્સ કુલાનિ પયિરુપાસનચિત્તં ઉપ્પન્નં, તતો પટ્ઠાય યં પસ્સે વા અભિમુખે વા પસ્સતિ, યસ્સ ચ સક્કા હોતિ પકતિવચનેન આરોચેતું, અયં સન્તો નામા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૯૮). એત્થ યં દ્વાદસહત્થબ્ભન્તરે ઠિતેન સોતું સક્કા ભવેય્ય, તં **પકતિવચનં** નામ. **અનાપુચ્છા**તિ ''અહં ઇત્થન્નામસ્સ ઘરં ગચ્છામી''તિ વા ''ચારિત્તં આપુચ્છામી''તિ વા ઈદિસેન વચનેન અનાપુચ્છિત્વા. **ચારિત્તં આપજ્જેય્ય ચે**તિ યદિ સઞ્ચરેય્યાતિ વુત્તં હોતિ. **અઞ્ઞત્ર સમયા**તિ ''તત્થાયં સમયો, ચીવરદાનસમયો ચીવરકારસમયો''તિ (પાચિ॰ ૨૯૯) **સિક્ખાપદે** અનુપઞ્ઞત્તિવસેન વુત્તા દુવિધા સમયા અઞ્ઞસ્મિં કાલે.

આપત્તિભેદં દસ્સેતુમાહ ''**ઠપેત્વા**''તિઆદિ. ''**અવીતિવત્તે મજ્ઝન્હે**''તિ ઇમિના પુરેભત્તં, પચ્છાભત્તઞ્ચ સઙ્ગહિતં. એત્થ ચ **પુરેભત્તં પચ્છાભત્તન્તિ** યેન ભત્તેન નિમન્તિતો, તસ્મિં અભુત્તે વા ભુત્તે વાતિ અત્થો. યથાહ ''પુરેભત્તં નામ યેન નિમન્તિતો, તં અભુત્તાવી. પચ્છાભત્તં નામ યેન નિમન્તિતો, તં અન્તમસો કુસગ્ગેનપિ ભુત્તં હોતી''તિ (પાચિ॰ ૩૦૦) **પદભાજને** વુત્તં. **અઞ્ઞસ્સ ઘરન્તિ** નિમન્તિતતો અઞ્ઞસ્સ ગેહં. ઘરૂપચારોક્કમને દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો, અત્તના ગતગેહસ્સ ઉપચારોક્કમને દુક્કટન્તિ અત્થો. પઠમેન પાદેનાતિ સમ્બન્ધો.

ઘરુમ્મારેતિ અઞ્ઞસ્સ ગેહુમ્મારે. ઘરૂપચારે દુક્કટં સન્ધાય ''**અપરમ્પિ ચા**''તિ વુત્તં. ''સમતિક્કમે''તિ ઇમિના સહ ''ઘરુમ્મારે''તિ પદં ''ઘરુમ્મારસ્સા''તિ વિભત્તિવિપરિણામેન યોજેતબ્બં.

૧૫૫૭. ઠિતટ્ઠાનેતિ યત્થ ઠિતસ્સ ગમનચિત્તં ઉપ્પન્નં, તસ્મિં ઠાને દ્વાદસહત્થબ્ભન્તરેતિ ઇદં યથાવુત્તનિયામેનેવ ગહેતબ્બં. **ઓલોકેત્વા**તિ ઉભયપસ્સં, અભિમુખઞ્ચ ઓલોકેત્વા. ''યં પસ્સે વા અભિમુખે વા પસ્સતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૯૮) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૧૫૫૮. દૂરેતિ દ્વાદસહત્થતો દૂરમેવાહ. ઇતો ચિતો ચ ગવેસિત્વા આરોચને કિચ્ચં નત્થીતિ યોજના.

૧૫૫૯. ન દોસોતિ અનાપત્તિ. **સમયે**તિ એત્થ ''અનાપુચ્છતો''તિ સેસો. એત્થ ચ ઉપરિ ચ ''ન દોસો''તિ પચ્ચેકં યુજ્જતિ. સન્તં ભિક્ખુન્તિ સમ્બન્ધો. **ઘરેના**તિ અઞ્ઞસ્સ ઘરેન, એત્થ ''ઘરૂપચારેન ચા''તિ સેસો. **આરામં ગચ્છતો**તિ એત્થ તેન મગ્ગેનાતિ વુત્તં હોતિ.

૧૫૬૦. ''તેન મગ્ગેના''તિ ચ ''ગચ્છતો''તિ ચ પદદ્વયં ''તિત્થિયાનં પસ્સય''ન્તિ ચ ''ભિક્ખુનિપસ્સય''ન્તિ ચ ઉભયત્થ **તથા**-સદ્દેન લબ્ભતિ. તેન ઘરેન, ઘરૂપચારેન વા ગન્તબ્બમગ્ગેન તિત્થિયારામં વા ભિક્ખુનિપસ્સયં વા ગચ્છતો અનાપત્તીતિ અત્થો. આપદાય ગચ્છતીતિ યોજના. જીવિતબ્રહ્મચરિયન્તરાયા **આપદા. આસનસાલં વા**તિ સીહળદીપે વિય ભિક્ખૂનં ભુઞ્જનત્થાય યત્થ દાનપતીહિ આસનાનિ પઞ્ઞાપીયન્તિ, તં આસનસાલં વા, ભોજનસાલન્તિ અત્થો. ''આપદાયાસનસાલ''ન્તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન યકારલોપો. **ભત્તિયસ્સ ઘરન્તિ** નિમન્તિતઘરં વા સલાકભત્તદાયકાનં વા ઘરં.

૧૫૬૧. પવેસનં **ક્રિયં**. અનાપુચ્છનં **અક્રિયં**. અચિત્તકસમુટ્ઠાનમિસ્સકત્તા "**અચિત્ત**"ન્તિ વુત્તં. કુસલાકુસલાબ્યાકતાનં અઞ્ઞતરચિત્તસમઙ્ગિના આપજ્જિતબ્બં સન્ધાય "**તિચિત્તઞ્ચા**"તિ વુત્તં.

ચારિત્તકથાવણ્ણના.

૧૫૬૨. "**સબ્બા**"તિ ઇદં વિવરન્તો ''ચતુમાસપવારણા પુનપવારણા નિચ્ચપવારણા''તિ પવારણત્તયં દસ્સેતિ. એત્થ ચ ''ચતુમાસપચ્ચયપવારણા સાદિતબ્બાતિ ગિલાનપચ્ચયપવારણા સાદિતબ્બા''તિ (પાચિ॰ ૩૦૭) **પદભાજને** વુત્તં. **પુનપવારણા** ચ ચત્તારોયેવ માસે ભેસજ્જેન પવારણં. તેનાહ **અટ્ઠુપ્પત્તિયં** ''તેન હિ ત્વં મહાનામ સઙ્ઘં અપરમ્પિ ચતુમાસં ભેસજ્જેન પવારેહી''તિ. **નિચ્ચપવારણા** નામ યાવજીવં ભેસજ્જેહેવ પવારણા. વુત્તમ્પિ ચેતં ભગવતા **અટ્ઠુપ્પત્તિયં** ''તેન હિ ત્વં મહાનામ સઙ્ઘં યાવજીવં ભેસજ્જેન પવારેહી''તિ (પાચિ॰ ૩૦૩).

સબ્બા ચેતા પવારણા ભેસજ્જપરિયન્તરત્તિપરિયન્તતદુભયપરિયન્તઅપરિયન્તવસેન ચતુબ્બિધા હોન્તિ. યથાહ –

> ''ભેસજ્જપરિયન્તા નામ ભેસજ્જાનિ પરિગ્ગહિતાનિ હોન્તિ 'એત્તકેહિ ભેસજ્જેહિ પવારેમી'તિ. રત્તિપરિયન્તા નામ રત્તિયો પરિગ્ગહિતાયો હોન્તિ 'એત્તકાસુ રત્તીસુ પવારેમી'તિ. ભેસજ્જપરિયન્તા ચ રત્તિપરિયન્તા ચ નામ ભેસજ્જાનિ ચ પરિગ્ગહિતાનિ હોન્તિ રત્તિયો ચ પરિગ્ગહિતાયો હોન્તિ 'એત્તકેહિ ભેસજ્જેહિ એત્તકાસુ રત્તીસુ પવારેમી'તિ. નેવભેસજ્જપરિયન્તા નરત્તિપરિયન્તા નામ ભેસજ્જાનિ ચ અપરિગ્ગહિતાનિ હોન્તિ રત્તિયો ચ અપરિગ્ગહિતાયો હોન્તી''તિ (પાચિ॰ ૩૦૭).

૧૫૬૩. ''સાદિતબ્બા''તિ વુત્તે સાદિયનપ્પકારે દસ્સેતુમાહ "**વિઞ્ઞાપેસ્સામી**"તિઆદિ. ભેસજ્જમ્પિ સતિ મે પચ્ચયે વિઞ્ઞાપેસ્સામીતિ યોજના, ''સાદિતબ્બા''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. તદેવ બ્યતિરેકતો દસ્સેતુમાહ "**ન પટિક્ખિપિતબ્બા**"તિ. પટિક્ખેપકારણં દસ્સેતુમાહ "**રોગોદાનિ ન મેતિ ચા**"તિ. **સા** તિવિધા પવારણા.

૧૫૬૪. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ''તતુત્તરિ તતુત્તરિસઞ્ઞી, વેમતિકો, નતતુત્તરિસઞ્ઞી ભેસજ્જં વિઞ્ઞાપેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૩૦૯) વુત્તં પાચિત્તિયત્તયં. ઇધ **તતુત્તરી**તિ એત્થ યેહિ ભેસજ્જેહિ પવારિતો, યાસુ ચ રત્તીસુ પવારિતો, તતો ચે ઉત્તરિ અધિકન્તિ અત્થો. યથાહ ''ભેસજ્જપરિયન્તે યેહિ ભેસજ્જેહિ પવારિતો હોતિ, તાનિ ભેસજ્જાનિ ઠપેત્વા અઞ્ઞાનિ ભેસજ્જાનિ વિઞ્ઞાપેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ ચ ''રત્તિપરિયન્તે યાસુ રત્તીસુ પવારિતો હોતિ, તા રત્તિયો ઠપેત્વા અઞ્ઞાસુ રત્તીસુ વિઞ્ઞાપેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૩૦૮) ચ. તત્થ વેમતિકસ્સ ચ દુક્કટં વુત્તન્તિ યોજના.

૧૫૬૫. તતો ચતુમાસતો ઉત્તરિ અતિરેકં **તતુત્તરિ**, તતુત્તરિ ન હોતીતિ **નતતુત્તરિ**, નતતુત્તરીતિ સઞ્ઞા અસ્સ અત્થીતિ **નતતુત્તરિસઞ્ઞી**, ભિક્ખુ, તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **યેહિ** ભેસજ્જેહિ પવારિતો, તાનિ વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ સહ સેસેન યોજેતબ્બં. યથાહ ''અનાપત્તિ યેહિ ભેસજ્જેહિ પવારિતો હોતિ, તાનિ ભેસજ્જાનિ વિઞ્ઞાપેતી''તિ (પાચિ॰ ૩૧૦). યેન વા યેહિ ભેસજ્જેહિ યાસુ વા રત્તીસુ પવારિતો, તતો અઞ્ઞમ્પિ યથાતથં આચિક્ખિત્વા ભિય્યો વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ સહ સેસેન યોજેતબ્બં. **યથાતથં આચિક્ખિત્વા ભિય્યો વિઞ્ઞાપેન્તસ્સા**તિ એત્થ ''ઇમેહિ તયા ભેસજ્જેહિ પવારિતમ્હ, અમ્હાકઞ્ચ ઇમિના ચ ઇમિના ચ ભેસજ્જેન અત્થો'તિ આચિક્ખિત્વા વિઞ્ઞાપેતિ, 'યાસુ તયા રત્તીસુ પવારિતમ્હ, તાયો ચ રત્તિયો વીતિવત્તા, અમ્હાકઞ્ચ

ભેસજ્જેન અત્થો’તિ આચિક્ખિત્વા વિઞ્ઞાપેતી’’તિ (પાચિ॰ ૩૧૦) વચનતો યથાતથં વત્વા અધિકં વિઞ્ઞાપેન્તસ્સાતિ અત્થો.

૧૫૬૬. અઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુસ્સ અત્થાય વા વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ ભિક્ખુસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **ઞાતકાનં વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તી**તિ એત્થ ઞાતકાનં સન્તકં વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો. અત્તનો વા ધનેન વિઞ્ઞાપેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. એત્થ ધનં નામ તણ્ડુલાદિ કપ્પિયવત્થુ.

૧૫૬૭. ‘‘**તથા**’’તિ ઇમિના ‘‘વિઞ્ઞાપેન્તસ્સા’’તિ ઇદં પચ્ચામસતિ. **ઉમ્મત્તકાદીનન્તિ** વિસેસિતબ્બમપેક્ખિત્વા ‘‘વિઞ્ઞાપેન્તાન’’ન્તિ બહુવચનં કાતબ્બં.

ભેસજ્જકથાવણ્ણના.

૧૫૬૮. ઉય્યુત્તન્તિ સઙ્ગામત્થાય કતઉય્યોગં, ગામતો નિક્ખમ્મ ગચ્છન્તં વા એકત્થ સન્નિવિટ્ઠં વા. યથાહ ‘‘ઉય્યુત્તા નામ સેના ગામતો નિક્ખમિત્વા નિવિટ્ઠા વા હોતિ પયાતા વા’’તિ (પાચિ॰ ૩૧૪). **અઞ્ઞત્ર પચ્ચયા**તિ ઠપેત્વા તથારૂપપચ્ચયં.

૧૫૬૯. દસ્સનસ્સુપચારસ્મિન્તિ એત્થ **દસ્સનૂપચારં** નામ યસ્મિં ઠાને ઠિતસ્સ સેના પઞ્ઞાયતિ, તં ઠાનં. યથાહ ‘‘યત્થ ઠિતો પસ્સતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૩૧૪). **ઉપચારં વિમુઞ્ચિત્વા પસ્સન્તસ્સા**તિ યથાવુત્તદસ્સનોપચારટ્ઠાનં એત્થ ઠત્વા ઓલોકેતું ન સુકરન્તિઆદિના કારણેન તં ઠાનં પહાય અઞ્ઞત્થ વિલોકેન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. કેનચિ પટિચ્છન્નં હુત્વા અદિસ્સમાનમ્પિ નિન્નં ઠાનં ઓતિણ્ણં અપઞ્ઞાયમાનમ્પિ પઞ્ઞાયન્તમ્પિ ઓલોકેતું ન સક્કા એવમેવ વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો. યથાહ ‘‘કેનચિ અન્તરિતા વા નિન્નં ઓરુળ્હા વા ન દિસ્સતી’’તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૧૪). **પયોગતો**તિ યથાવુત્તદસ્સનપયોગગણનાય.

૧૫૭૦. ઇદાનિ ચતુરઙ્ગસેનાલક્ખણં દસ્સેતુમાહ ‘‘**આરોહા પન ચત્તારો**’’તિઆદિ. **આરોહા**તિ એત્થ હત્થારોહા દટ્ઠબ્બા. **તપ્પાદરક્ખકા**તિ તસ્સ પાદરક્ખકાતિ વિગ્ગહો. **દ્વે દ્વે**તિ એકેકં પાદં રક્ખન્તા દ્વે દ્વે. **દ્વાદસપોસો**તિ દ્વાદસ પોસા એતસ્સાતિ વિગ્ગહો. દ્વાદસપુરિસયુત્તો એકો હત્થી નામ.

૧૫૭૧. **આરોહો**તિ એત્થ અસ્સારોહો વુચ્ચતિ. **તિપુરિસો**તિ તયો પુરિસા અસ્સાતિ વિગ્ગહો. **હયો**તિ અસ્સો. **એકો સારથી**તિ રથચારિકો. ‘‘યોધો એકો’’તિ પદચ્છેદો. **આણિરક્ખા**તિ રથચક્કદ્વયસ્સ અગળનત્થં અક્ખકસ્સ ઉભોસુ કોટીસુ આકોટિતા દ્વે આણિયો રક્ખનકા.

૧૫૭૨. **ચતુપોસો**તિ ચત્તારો પોસા યસ્સાતિ વિગ્ગહો. **ચતુસચ્ચવિભાવિના**તિ ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં દેસકેન ભગવતા. **પદહત્થા**તિ આવુધહત્થા. પજ્જતે ગમ્યતે અનેન પરે હનિતુન્તિ **પદં**, આવુધં, પદાનિ હત્થેસુ યેસં તે પદહત્થાતિ ભિન્નાધિકરણો બાહિરત્થસમાસો યથા ‘‘વજિરપાણી’’તિ. પત્તિપદાતિ-સદ્દો અનત્થન્તરા, મનુસ્સસેનાય અધિવચનં.

૧૫૭૩. **ચતુરઙ્ગસમાયુત્તા**તિ ચતૂહિ અઙ્ગેહિ અવયવેહિ સમાયુત્તાતિ વિગ્ગહો.

૧૫૭૪. હત્થિઆદીસૂતિ યથાવુત્તલક્ખણહત્થિઅસ્સરથપદાતિનામકેસુ ચતૂસુ અઙ્ગેસુ, નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **એકેક**ન્તિ એકેકં અઙ્ગં. એતેસુ અવકંસતો એકં પુરિસારુળ્હમપિ હત્થિઞ્ચ તથા અસ્સઞ્ચ એકં પદહત્થપુરિસઞ્ચ એકમેકં કત્વા આહ "**એકેકં દસ્સનત્થાય ગચ્છતો**"તિ. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''અન્તમસો એકપુરિસારુળ્હં એકમ્પિ હત્થિમ્પી''તિઆદિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૧૫). **અનુય્યુત્તેપી**તિ સઙ્ગામં વિના અઞ્ઞેન કારણેન નિક્ખન્તે. યથાહ ''અનુય્યુત્તા નામ રાજા ઉય્યાનં વા નદિં વા ગચ્છતિ, એવં અનુય્યુત્તા હોતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૧૫).

૧૫૭૫. સમ્પત્તન્તિ એત્થ ''સેન''ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ. **આપદાસૂ**તિ જીવિતબ્રહ્મચરિયન્તરાયે સતિ ''એત્થ ગતો મુચ્ચિસ્સામી''તિ ગચ્છતો અનાપત્તિ. **તથારૂપે પચ્ચયે** ગિલાનાવલોકનાદિકે ગમનાનુરૂપપચ્ચયે સતિ અનાપત્તીતિ યોજના.

ઉય્યુત્તકથાવણ્ણના.

૧૫૭૬-૭. ''સિયા ચ તસ્સ ભિક્ખુનો કોચિદેવ પચ્ચયો સેનં ગમનાય, દિરત્તતિરત્તં તેન ભિક્ખુના સેનાય વસિતબ્બ''ન્તિ (પાચિ॰ ૩૧૮) અનુઞ્ઞાતત્તા કેનચિ કરણીયેન સઙ્ગામત્થં ઉય્યુત્તાય સેનાય દિરત્તતિરત્તં પટિપાટિયા વસિત્વા ચતુત્થરત્તિયં વસન્તસ્સ પન ભિક્ખુનો આપત્તિં દસ્સેતુમાહ "**ચતુત્થે**"તિઆદિ. **અનાપત્તિવારે** ''ગિલાનો વસતી''તિ (પાચિ॰ ૩૨૧) વુત્તત્તા આહ "**અરોગવા**"તિ. **સેનાયા**તિ એત્થ પરિક્ખેપારહટ્ઠાનેન વા સઞ્ચરણપરિયન્તેન વા સેના પરિચ્છિન્દિતબ્બા, એવં પરિચ્છિન્નાય સેનાય અન્તોવાતિ અત્થો.

તિકપાચિત્તિયન્તિ ''અતિરેકતિરત્તે અતિરેકસઞ્ઞી, વેમતિકો, ઊનકસઞ્ઞી સેનાય વસતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૩૨૦) પાચિત્તિયત્તયં વુત્તં.

સેનાવાસકથાવણ્ણના.

૧૫૮૦. ઉય્યોધિકં નામ સઙ્ગામટ્ઠાનં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ''ઉગ્ગન્ત્વા ઉગ્ગન્ત્વા એત્થ યુજ્ઝન્તીતિ ઉય્યોધિકં, સમ્પહારટ્ઠાનસ્સેતં અધિવચન''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૨). **બલગ્ગ**ન્તિ ''એત્તકા હત્થી''તિઆદિના (પાચિ॰ ૩૨૪) **પદભાજના**ગતનયેન બલસ્સ ગણનટ્ઠાનં બલગ્ગં. યથાહ ''બલસ્સ અગ્ગં જાનન્તિ એત્થાતિ બલગ્ગં, બલગણનટ્ઠાનન્તિ અત્થો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૨). **સેનાબ્યૂહ**ન્તિ ''ઇતો હત્થી હોન્તુ, ઇતો અસ્સા, ઇતો રથા, ઇતો પત્તી હોન્તૂ''તિ (પાચિ॰ ૩૨૪) **પદભાજને** વુત્તસેનાસન્નિવેસટ્ઠાનં સેનાબ્યૂહં. યથાહ ''સેનાય વિયૂહં સેનાબ્યૂહં, સેનાસન્નિવેસસ્સેતં અધિવચન''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૨).

૧૫૮૧. પુરિમેતિ અનન્તરસિક્ખાપદે. ''દ્વાદસપુરિસો હત્થી''ઇતિ **યો** હત્થી વુત્તોતિ યોજના. **તેના**તિ તેન હત્થિના હેતુભૂતેન.

૧૫૮૨. "**સેસેસૂ**"તિ ઇમિના અસ્સાનીકરથાનીકપત્તાનીકા ગહિતા. **પત્તાનીકં** નામ ''ચત્તારો પુરિસા પદહત્થા પત્તી પચ્છિમં પત્તાનીક''ન્તિ (પાચિ॰ ૩૨૪) સેનઙ્ગેસુ પટિનિદ્દેસેન નિબ્બિસેસં કત્વા વુત્તં. **તિણ્ણ**ન્તિ એતેસં ઉય્યુત્તાદીનં.

ઉય્યોધિકકથાવણ્ણના.

૧૫૮૩. પિટ્ઠાદીહીતિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન પૂવાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. યથાહ ''સુરા નામ પિટ્ઠસુરા પૂવસુરા ઓદનસુરા કિણ્ણપક્ખિત્તા સમ્ભારસંયુત્તા''તિ (પાચિ॰ ૩૨૮). એત્થ ચ પિટ્ઠં ભાજને પક્ખિપિત્વા તજ્જં ઉદકં દત્વા પક્ખિપિત્વા કતા **પિટ્ઠસુરા**. એવં પૂવે, ઓદને ચ ભાજને પક્ખિપિત્વા તજ્જં ઉદકં દત્વા મદ્દિત્વા કતા ''**પૂવસુરા, ઓદનસુરા**''તિ વુચ્ચતિ. ''**કિણ્ણા**''તિ પન તસ્સા સુરાય બીજં વુચ્ચતિ, યે ''સુરામોદકા''તિપિ વુચ્ચન્તિ, તે પક્ખિપિત્વા કતા **કિણ્ણપક્ખિત્તા**. હરીતકિસાસપાદિનાનાસમ્ભારેહિ સંયોજિતા **સમ્ભારસંયુત્તા**.

પુપ્ફાદીહીતિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ફલાદીનં ગહણં. યથાહ ''મેરયો નામ પુપ્ફાસવો ફલાસવો મધ્વાસવો ગુળાસવો સમ્ભારસંયુત્તો''તિ (પાચિ॰ ૩૨૮). તત્થ ચ **પુપ્ફાસવો** નામ મધુકપુપ્ફાદીનં જાતિરસકતો ચેવ તાલનાળિકેરપુપ્ફાનઞ્ચ રસો ચિરપરિવાસિતો. **ફલાસવો** પન મુદ્દિકાપનસફલાદીનિ મદ્દિત્વા તેસં રસેન કતો. **મધ્વાસવો** નામ મુદ્દિકાનં જાતિરસેન કતો. મક્ખિકામધુનાપિ કરીયતીતિ વદન્તિ. ઉચ્છુરસો **ગુળાસવો**. હરીતકામલકકટુકભણ્ડાદિનાનાસમ્ભારાનં રસો ચિરપરિવાસિતો **સમ્ભારસંયુત્તો**. આસવો મેરયં હોતીતિ યોજના.

૧૫૮૪. બીજતો પટ્ઠાયાતિ સમ્ભારે પટિયાદિત્વા ચાટિયં પક્ખિત્તકાલતો પટ્ઠાય તાલનાળિકેરાદીનં પુપ્ફરસે પુપ્ફતો ગળિતાભિનવકાલતોયેવ ચ પટ્ઠાય. **પિવન્તસ્સા**તિ એત્થ ''કુસગ્ગેના''તિપિ સેસો. **ઉભયમ્પિ ચા**તિ સુરં, મેરયઞ્ચાતિ ઉભયમ્પિ. બીજતો પન પટ્ઠાય કુસગ્ગેન પિવન્તસ્સપિ ભિક્ખુનો પાચિત્તિયં હોતીતિ યોજેતબ્બં. પયોગબાહુલ્લેન આપત્તિબાહુલ્લં દસ્સેતુમાહ ''**પયોગે ચ પયોગે ચા**''તિ. ઇદઞ્ચ વિચ્છિન્દિત્વા વિચ્છિન્દિત્વા પિવન્તસ્સ ભિક્ખુનો પયોગે ચ પયોગે ચ પાચિત્તિયં હોતીતિ યોજેતબ્બં. યથાહ ''વિચ્છિન્દિત્વા વિચ્છિન્દિત્વા પિવતો પયોગગણનાય આપત્તિયો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૮). એકેનેવ પયોગેન બહુમ્પિ પિવન્તસ્સ એકં એવ આપત્તિં બ્યતિરેકતો દીપેતિ. યથાહ ''એકેન પન પયોગેન બહુમ્પિ પિવન્તસ્સ એકા આપત્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૮).

૧૫૮૫. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ''મજ્જે મજ્જસઞ્ઞી, મજ્જે વેમતિકો, મજ્જે અમજ્જસઞ્ઞી પિવતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૩૨૮) તિકપાચિત્તિયં વુત્તં.

૧૫૮૬. ''અનાપત્તિ નમજ્જં હોતિ મજ્જવણ્ણં મજ્જગન્ધં મજ્જરસં, તં પિવતી''તિ (પાચિ॰ ૩૨૮) વુત્તત્તા આહ ''**અમજ્જં મજ્જવણ્ણ**''ન્તિઆદિ. **અરિટ્ઠં** નામ આમલકફલરસાદીહિ કતો આસવવિસેસો. **લોણસોવીરકં** નામ **અટ્ઠકથાયં** –

> ''હરીતકામલકવિભીતકકસાવે, સબ્બધઞ્ઞાનિ, સબ્બઅપરણ્ણાનિ, સત્તન્નમ્પિ ધઞ્ઞાનં ઓદનં, કદલિફલાદીનિ સબ્બફલાનિ, વેત્તકેતકખજ્જૂરિકળીરાદયો સબ્બકળીરે, મચ્છમંસખણ્ડાનિ, અનેકાનિ ચ મધુફાણિતસિન્ધવલોણતિકટુકાદીનિ ભેસજ્જાનિ પક્ખિપિત્વા કુમ્ભિમુખં લિમ્પિત્વા એકં વા દ્વે વા તીણિ વા સંવચ્છરાનિ ઠપેન્તિ, તં પરિપચ્ચિત્વા જમ્બુરસવણ્ણં હોતિ. વાતકાસકુટ્ઠપણ્ડુભગન્દલાદીનઞ્ચ સિનિદ્ધભોજનભુત્તાનઞ્ચ ઉત્તરપાનં ભત્તજીરણકભેસજ્જં તાદિસં નત્થિ. તં પનેતં ભિક્ખૂનં પચ્છાભત્તમ્પિ વટ્ટતિ, ગિલાનાનં પાકતિકમેવ. અગિલાનાનં પન ઉદકસમ્ભિન્નં પાનપરિભોગેના''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૧૯૨) –

વિભાવિતો ભેસજ્જવિસેસો. **સુત્તં** નામ અનેકેહિ ભેસજ્જેહિ અભિસઙ્ખતો અમજ્જભૂતો આસવવિસેસો.

૧૫૮૭. વાસગાહાપનત્થાયાતિ સુગન્ધિભાવગાહાપનત્થં. **ઈસક**ન્તિ મજ્જવણ્ણગન્ધરસા યથા ન પઞ્ઞાયન્તિ, એવં અપ્પમત્તકં. યથાહ ''અનતિક્ખિત્તમજ્જેયેવ અનાપત્તિ. યં પન અતિક્ખિત્તમજ્જં હોતિ, યત્થ મજ્જસ્સ વણ્ણગન્ધરસા પઞ્ઞાયન્તિ, તસ્મિં આપત્તિયેવા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૯). **સૂપાદીનં તુ પાકે**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન મંસપાકાદયો સઙ્ગહિતા. યથાહ ''સૂપસમ્પાકે મંસસમ્પાકે તેલસમ્પાકે''તિ (પાચિ॰ ૩૨૮).

૧૫૮૮. વત્થુઅજાનના અચિત્તન્તિ સમ્બન્ધો. યથાહ ''વત્થુઅજાનનતાય ચેત્થ અચિત્તકતા વેદિતબ્બા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૯). **વત્થુઅજાનનતા** ચ નામ ''મજ્જ''ન્તિ અજાનનભાવો. **ઇદ**ન્તિ ઇદં સિક્ખાપદં. **ચ**-સદ્દેન અઞ્ઞાનિ ચ ગિરગ્ગસમજ્જાદિસિક્ખાપદાનિ સમુચ્ચિનોતિ. **અકુસલેનેવા**તિ અકુસલચિત્તેનેવ. **પાનતો**તિ પાતબ્બતો. **લોકવજ્જક**ન્તિ સાધુલોકેન વજ્જેતબ્બન્તિ અત્થો. લોકવજ્જમેવ **લોકવજ્જકં**.

નનુ ચેત્થ વત્થુઅજાનનતાય અચિત્તકત્તે તંવત્થુઅજાનનં કુસલાબ્યાકતચિત્તસમઙ્ગિનોપિ સમ્ભવતિ, કસ્મા ''અકુસલેનેવ પાનતો લોકવજ્જક''ન્તિ વુત્તન્તિ? વુચ્ચતે – યસ્મા અમજ્જસઞ્ઞાય પિવતો, મજ્જસઞ્ઞાય ચ પિવતો મજ્જં વત્થુનિયામેન કિલેસુપ્પત્તિયાવ પચ્ચયો હોતિ, યથા મજ્જં પીતં અજાનન્તસ્સાપિ અકુસલાનમેવ પચ્ચયો હોતિ, ન કુસલાનં, તથા અજ્ઝોહરણકાલેપિ વત્થુનિયામેન અકુસલસ્સેવ પચ્ચયો હોતીતિ કત્વા વુત્તં ''અકુસલેનેવ પાનતો લોકવજ્જક''ન્તિ. યથા તં **નિળિનિજાતકે** (જા॰ ૨.૧૮.૧ આદયો; જા॰ અટ્ઠ॰ ૫.૧૮.૧ આદયો) ભેસજ્જસઞ્ઞાય ઇત્થિયા મગ્ગે અઙ્ગજાતં પવેસેન્તસ્સ કુમારસ્સ ''ઇત્થી''તિ વા ''તસ્સા મગ્ગે મેથુનં પટિસેવામી''તિ વા સઞ્ઞાય અભાવેપિ કામરાગુપ્પત્તિયા સીલાદિગુણપરિહાનિ વત્થુનિયામતો ચ અહોસિ, એવમિધાપિ દટ્ઠબ્બો.

કેચિ પન ''અકુસલેનેવ પાનતો''તિ ઇદં ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ સચિત્તકપક્ખં સન્ધાય વુત્તં, અઞ્ઞથા પાણાતિપાતાદીસુપિ અતિપ્પસઙ્ગોતિ મઞ્ઞમાના બહુકારણં, નિયમનઞ્ચ દસ્સેસું. **વિનયટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૯), પન **ખુદ્દકપાઠટ્ઠકથાયં** (ખુ॰ પા॰ અટ્ઠ॰ સિક્ખાપદવણ્ણના), **વિભઙ્ગટ્ઠકથા**દીસુ ચ ''તિચિત્ત''ન્તિ અવત્વા ''અકુસલચિત્ત''મિચ્ચેવ વુત્તત્તા, સિક્ખાપદસ્સ સામઞ્ઞલક્ખણં દસ્સેન્તેન પક્ખન્તરલક્ખણદસ્સનસ્સ અયુત્તત્તા ચ **અટ્ઠકથાસુ** યથારુતવસેનેવ અત્થગ્ગહણે ચ કસ્સચિ વિરોધસ્સ અસમ્ભવતો સચિત્તકપક્ખમેવ સન્ધાય અકુસલચિત્તતા, લોકવજ્જતા ચેત્થ ન વત્તબ્બા. ''વત્થું જાનિત્વાપિ અજાનિત્વાપિ મજ્જં પિવતો ભિક્ખુસ્સ પાચિત્તિયં. સામણેરસ્સ પન જાનિત્વાવ પિવતો સીલભેદો, ન અજાનિત્વા''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૮ અત્થતો સમાનં) યં વુત્તં, તત્થ કારણં મગ્ગિતબ્બં. સિક્ખાપદપઞ્ઞત્તિયા બુદ્ધાનમેવ વિસયત્તા ન તં મગ્ગિતબ્બં, યથાપઞ્ઞત્તેયેવ વત્તિતબ્બં. ઇદં પન સિક્ખાપદં અકુસલચિત્તં, સુખોપેક્ખાવેદનાનં વસેન દુવેદનઞ્ચ હોતિ. **વિનયટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૯), પન **માતિકટ્ઠકથાય**ઞ્ચ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ સુરાપાનસિક્ખાપદવણ્ણના) ''તિવેદન''ન્તિ પાઠો દિસ્સતિ, **ખુદ્દકપાઠવણ્ણનાય** (ખુ॰ પા॰ અટ્ઠ॰ સિક્ખાપદવણ્ણના), **વિભઙ્ગટ્ઠકથાદીસુ** (વિભ॰ અટ્ઠ॰ ૭૦૩ આદયો) ચ ''સુખમજ્ઝત્તવેદનાવસેન દુવેદન''ન્તિ ચ ''લોભમોહમૂલવસેન દ્વિમૂલક''ન્તિ ચ વુત્તત્તા સો ''પમાદપાઠો''તિ ગહેતબ્બો.

સુરાપાનકથાવણ્ણના.

૧૫૮૯. યેન કેનચિ અઙ્ગેનાતિ અઙ્ગુલિઆદિના યેન કેનચિ સરીરાવયવેન. **હસાધિપ્પાયિનો**તિ હસે અધિપ્પાયો **હસાધિપ્પાયો**, સો એતસ્સ અત્થીતિ વિગ્ગહો, તસ્સ, ઇમિના કીળાધિપ્પાયરહિતસ્સ અનાપત્તિં બ્યતિરેકતો દીપેતિ. વક્ખતિ ચ ''અનાપત્તિ નહસાધિપ્પાયસ્સા''તિ. **કુસતો** કુસન્તસ્સ.

૧૫૯૦. સબ્બત્થાતિ સબ્બેસુ ઉપસમ્પન્નાનુપસમ્પન્નેસુ. **કાયપટિબદ્ધાદિકે નયે**તિ ''કાયેન કાયપટિબદ્ધં આમસતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિએવમાદિના (પાચિ॰ ૩૩૨) દસ્સિતે નયે. અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન તીણિ દુક્કટાનિ વુત્તાનીતિ આહ **''તથેવાનુપસમ્પન્ને, દીપિતં તિકદુક્કટ''**ન્તિ. એત્થ ચ **''તથેવા''**તિ ઇમિના ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન તિકપાચિત્તિયસ્સ વુત્તભાવો દીપિતો હોતિ. યથા ઉપસમ્પન્ને તિકપાચિત્તિયં દીપિતં, તથેવ અનુપસમ્પન્ને તિકદુક્કટં દીપિતન્તિ યોજના.

૧૫૯૧. એત્થ...પે॰... ભિક્ખુનીતિ એત્થ ભિક્ખુપિ ભિક્ખુનિયા અનુપસમ્પન્નટ્ઠાને ઠિતોતિ વેદિતબ્બો.

૧૫૯૨. નહસાધિપ્પાયસ્સ કુસતોતિ હસાધિપ્પાયં વિના વન્દનાદીસુ પાદાદિસરીરાવયવેન પરં કુસન્તસ્સ. **કિચ્ચે સતી**તિ પિટ્ઠિપરિકમ્માદિકિચ્ચે સતિ.

અઙ્ગુલિપતોદકકથાવણ્ણના.

૧૫૯૩. જલેતિ એત્થ ''ઉપરિગોપ્ફકે''તિ સેસો. યથાહ ''ઉપરિગોપ્ફકે ઉદકે''તિ (પાચિ॰ ૩૩૭). **નિમુજ્જનાદીન**ન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ઉમ્મુજ્જનપ્લવનાનિ ગહિતાનિ. યથાહ ''ઉપરિગોપ્ફકે ઉદકે હસાધિપ્પાયો નિમુજ્જતિ વા ઉમ્મુજ્જતિ વા પલવતિ વા''તિ (પાચિ॰ ૩૩૭). **''કેવલ''**ન્તિ ઇમિના નહાનાદિકિચ્ચેન ઓતરન્તસ્સ અનાપત્તીતિ દીપેતિ.

૧૫૯૪. ઉપરિગોપ્ફકે જલેતિ ગોપ્ફકાનં ઉપરિભાગપ્પમાણે જલે. **નિમુજ્જેય્યપિ વા**તિ અન્તોજલં પવિસન્તો નિમુજ્જેય્ય વા. **તરેય્ય વા**તિ પ્લવેય્ય વા.

૧૫૯૫-૬. અન્તોયેવોદકે નિમુજ્જિત્વાન ગચ્છતો તસ્સ હત્થપાદપયોગેહિ પાચિત્તિં પરિદીપયેતિ યોજના.

૧૫૯૭. હત્થાદિસકલસરીરાવયવં સઙ્ગણ્હિતું **''યેન યેના''**તિ અનિયમામેડિતમાહ. જલં તરતો ભિક્ખુનો યેન યેન પન અઙ્ગેન તરણં હોતીતિ યોજના.

૧૫૯૮. તરુતો વાપીતિ રુક્ખતોપિ વા. **તિકપાચિત્તિય**ન્તિ ઉદકે હસધમ્મે હસધમ્મસઞ્ઞિવેમતિકઅહસધમ્મસઞ્ઞીનં વસેન તિકપાચિત્તિયં. **''તિકદુક્કટ''**ન્તિ પાઠો દિસ્સતિ, ''ઉદકે અહસધમ્મે હસધમ્મસઞ્ઞી, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ઉદકે અહસધમ્મે વેમતિકો, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૩૩૮) વત્વા ''ઉદકે અહસધમ્મે અહસધમ્મસઞ્ઞી, અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ ૩૩૮) તતિયવિકપ્પે **પાળિયં** અનાપત્તિ વુત્તાતિ સો પમાદપાઠો, **''દ્વિકદુક્કટ''**ન્તિ પાઠોયેવ ગહેતબ્બો.

૧૫૯૯. નાવં તીરે ઉસ્સારેન્તોપિ વાતિ સમ્બન્ધો. **ઉસ્સારેન્તો**તિ તીરમારોપેન્તો. **''કીળતી''**તિ ઇદં ''પાજેન્તો''તિ ઇમિનાપિ યોજેતબ્બં.

૧૬૦૦. કથલાય વાતિ ખુદ્દકકપાલિકાય વા. **ઉદક**ન્તિ એત્થ ‘‘ભાજનગતં વા’’તિ સેસો. ‘‘ભાજનગતં ઉદકં વા’’તિ (પાચિ॰ ૩૩૮) હિ **પદભાજને** વુત્તં.

૧૬૦૧. કઞ્ચિકં વાતિ ધઞ્ઞરસં વા. **અપિ**-સદ્દો ‘‘ખીરં વા તક્કં વા રજનં વા પસ્સાવં વા’’તિ (પાચિ॰ ૩૩૮) **પાળિયં** આગતે સમ્પિણ્ડેતિ. **ચિક્ખલ્લં વાપી**તિ ઉદકકદ્દમં વા. એત્થ વિસેસજોતકેન **અપિ**-સદ્દેન ‘‘અપિચ ઉપરિગોપ્ફકે વુત્તાનિ ઉમ્મુજ્જનાદીનિ ઠપેત્વા અઞ્ઞેન યેન કેનચિ આકારેન ઉદકં ઓતરિત્વા વા અનોતરિત્વા વા યત્થ કત્થચિ ઠિતં ઉદકં અન્તમસો બિન્દું ગહેત્વા ખિપનકીળાયપિ કીળન્તસ્સ દુક્કટમેવા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૩૬) **અટ્ઠકથા**ગતં વિનિચ્છયવિસેસં સમ્પિણ્ડેતિ. **વિક્ખિપ**ન્તિ વિક્ખિપિત્વા.

૧૬૦૨. સતિ કિચ્ચે જલં વિગાહિત્વા નિમુજ્જનાદિકં કરોન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **કિચ્ચં** નામ નહાનાદિકં.

૧૬૦૩. અનન્તરસ્સાતિ અઙ્ગુલિપતોદકસિક્ખાપદસ્સ. વિસેસોવ **વિસેસતા**, કોચિ વિસેસો નત્થીતિ અત્થો.

હસધમ્મકથાવણ્ણના.

૧૬૦૪-૫. યો ભિક્ખુ ભિક્ખુના પઞ્ઞત્તેન વુચ્ચમાનો અસ્સ વચનં અકત્તુકામતાય આદરં પન સચે ન કરોતિ, તસ્સ તસ્મિં અનાદરિયે પાચિત્તિયમુદીરયેતિ યોજના, ઇમિના વાક્યેન પુગ્ગલાનાદરમૂલકં પાચિત્તિયં વુત્તં. યથાહ ‘‘અનાદરિયં નામ દ્વે અનાદરિયાનિ પુગ્ગલાનાદરિયઞ્ચ ધમ્માનાદરિયઞ્ચા’’તિ (પાચિ॰ ૩૪૨), ‘‘પુગ્ગલાનાદરિયં નામ ઉપસમ્પન્નેન પઞ્ઞત્તેન વુચ્ચમાનો ‘અયં ઉક્ખિત્તકો વા વમ્ભિતો વા ગરહિતો વા ઇમસ્સ વચનં અકતં ભવિસ્સતી’તિ અનાદરિયં કરોતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૩૪૨) ચ.

ધમ્મમેવ વા અસિક્ખિતુકામો યો ભિક્ખુ ભિક્ખુના પઞ્ઞત્તેન વુચ્ચમાનો અસ્સ વચનં અકત્તુકામતાય આદરં પન સચે ન કરોતિ, તસ્સ તસ્મિં અનાદરિયે પાચિત્તિયમુદીરયેતિ યોજના, ઇમિના ધમ્માનાદરિયમૂલકં પાચિત્તિયં વુત્તં. યથાહ ‘‘ધમ્માનાદરિયં નામ ઉપસમ્પન્નેન પઞ્ઞત્તેન વુચ્ચમાનો કથાયં નસ્સેય્ય વા વિનસ્સેય્ય વા અન્તરધાયેય્ય વા, તં નસિક્ખિતુકામો અનાદરિયં કરોતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૩૪૨). **અનાદરિયે**તિ નિમિત્તત્થે ભુમ્મં.

૧૬૦૬. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ‘‘ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞી, વેમતિકો, અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞી અનાદરિયં કરોતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૩૪૩) તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. **તિકાતીતેના**તિ લોકત્તિકમતિક્કન્તેન. **અનુપસમ્પન્નાનાદરે તિકદુક્કટ**ન્તિ અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન તિકદુક્કટં.

૧૬૦૭. સુત્તેનેવાભિધમ્મેનાતિ એત્થ **એવ**કારો ‘‘દુક્કટ’’ન્તિ ઇમિના યોજેતબ્બો. ‘‘**સુત્તેન અભિધમ્મેના**’’તિ પદદ્વયેન અભેદોપચારતો સુત્તાભિધમ્માગતો પરિયત્તિધમ્મો વુત્તો. **અપઞ્ઞત્તેના**તિ પઞ્ઞત્તસઙ્ખાતવિનયતો અઞ્ઞત્તા અપઞ્ઞત્તેન. ‘‘**અપઞ્ઞત્તેના**’’તિ ઇદં ‘‘સુત્તેન અભિધમ્મેના’’તિ પદદ્વયવિસેસનં. ભિક્ખુના વુત્તસ્સ તસ્મિં ભિક્ખુમ્હિ વા ધમ્મે વા અનાદરં કરોતો દુક્કટમેવ. સામણેરેન **ઉભયેનપિ** પઞ્ઞત્તેન વા અપઞ્ઞત્તેન વા વુત્તસ્સ તસ્મિં સામણેરે વા પઞ્ઞત્તે વા અપઞ્ઞત્તે વા ધમ્મે અનાદરં કરોતો ભિક્ખુસ્સ દુક્કટમેવાતિ યોજના.

૧૬૦૮. દોસોતિ પાચિત્તિયદુક્કટસઙ્ખાતો કોચિ દોસો.

૧૬૦૯. એત્થાતિ ઇમસ્મિં આચરિયાનં ગાહે. ગારય્હો આચરિયુગ્ગહો નેવ ગહેતબ્બોતિ યોજના. **ગારય્હો આચરિયુગ્ગહો**તિ એત્થ ‘‘યસ્મા ઉચ્છુરસો સત્તાહકાલિકો, તસ્સ કસટો યાવજીવિકો, દ્વિન્નંયેવ સમવાયો ઉચ્છુયટ્ઠિ, તસ્મા વિકાલે ઉચ્છુયટ્ઠિં ખાદિતું વટ્ટતિ ગુળહરીતકે વિયા’’તિ એવમાદિકો સમ્પતિ નિબ્બત્તો ગારય્હાચરિયવાદો. કતરો પન ગહેતબ્બોતિ? પવેણિયા આગતો આચરિયુગ્ગહોવ ગહેતબ્બો.

કુરુન્દિયં પન ‘‘લોકવજ્જે આચરિયુગ્ગહો ન વટ્ટતિ, પણ્ણત્તિવજ્જે પન વટ્ટતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૪) વુત્તં. **મહાપચ્ચરિયં** ‘‘સુત્તં, સુત્તાનુલોમઞ્ચ ઉગ્ગહિતકાનંયેવ આચરિયાનં ઉગ્ગહો પમાણં, અજાનન્તાનં કથા અપ્પમાણ’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૪) વુત્તં. ‘‘તં સબ્બં પવેણિયા આગતે સમોધાનં ગચ્છતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૪) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. એત્થ **લોકવજ્જે આચરિયુગ્ગહો ન વટ્ટતી**તિ લોકવજ્જસિક્ખાપદે આપત્તિટ્ઠાને યો આચરિયવાદો, સો ન ગહેતબ્બો, લોકવજ્જમતિક્કમિત્વા ‘‘ઇદં અમ્હાકં આચરિયુગ્ગહો’’તિ વદન્તસ્સ ઉગ્ગહો ન વટ્ટતીતિ અધિપ્પાયો. **સુત્તાનુલોમં** નામ અટ્ઠકથા. **પવેણિયા આગતે સમોધાનં ગચ્છતી**તિ ‘‘પવેણિયા આગતો આચરિયુગ્ગહોવ ગહેતબ્બો’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪૪) એવં વુત્તે મહાઅટ્ઠકથાવાદેયેવ સઙ્ગહં ગચ્છતીતિ અધિપ્પાયો.

અનાદરિયકથાવણ્ણના.

૧૬૧૦-૧. ‘‘યો પન ભિક્ખુ ભિક્ખું ભિંસાપેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૩૪૬) **માતિકા**વચનતો **ભયસઞ્જનનત્થાયા**તિ એત્થ ‘‘ભિક્ખુસ્સા’’તિ સેસો. તેનેવ વક્ખતિ ‘‘ઇતરસ્સ તુ ભિક્ખુસ્સા’’તિ. **રૂપાદિ**ન્તિ રૂપસદ્દગન્ધાદિં. **ઉપસંહરે**તિ ઉપટ્ઠપેતિ , દસ્સેતીતિ વુત્તં હોતિ. **ભયાનકં કથ**ન્તિ ચોરકન્તારાદિકથં. યથાહ ‘‘ચોરકન્તારં વા વાળકન્તારં વા પિસાચકન્તારં વા આચિક્ખતી’’તિ (પાચિ॰ ૩૪૮). **પરસન્તિકે**તિ એત્થ ‘‘**પરો**’’તિ વુત્તનયેન લબ્ભમાનો ઉપસમ્પન્નો ગહેતબ્બો.

દિસ્વા વાતિ ઉપટ્ઠાપિતં તં રૂપાદિં દિસ્વા વા. **સુત્વા વા**તિ તં ભયાનકં કથં સુત્વા વા. યસ્સ ભયદસ્સનત્થાય તં ઉપટ્ઠાપેસિ, સો **ભાયતુ વા મા વા ભાયતુ. ઇતરસ્સા**તિ તદુપટ્ઠાપકસ્સ ભિક્ખુસ્સ. **તક્ખણે**તિ ઉપટ્ઠાપિતક્ખણે.

૧૬૧૨. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ‘‘ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞી, વેમતિકો, અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞી ભિંસાપેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૩૪૮) તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. **તિકદુક્કટ**ન્તિ અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન તિકદુક્કટં. ‘‘અનુપસમ્પન્નં ભિંસાપેતુકામો’’તિઆદિકે **દુક્કટવારે** અનુપસમ્પન્નગ્ગહણેન ગિહિનોપિ સઙ્ગય્હમાનત્તા ‘‘**સામણેરં ગહટ્ઠં વા**’’તિ આહ. સામણેરં…પે॰… ભિક્ખુનો તથેવ ભિંસાપેન્તસ્સ તિકદુક્કટં વુત્તન્તિ યોજના.

ભિંસાપનકથાવણ્ણના.

૧૬૧૪. જોતિન્તિ અગ્ગિં. **તપ્પેતુકામો**તિ વિસિબ્બેતુકામો. ‘‘તેન ખો પન સમયેન ભિક્ખૂ પદીપેપિ જોતિકેપિ જન્તાઘરેપિ કુક્કુચ્ચાયન્તી’’તિ (પાચિ॰ ૩૫૨) **ઉપ્પન્નવત્થુમ્હિ** ‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે તથારૂપપચ્ચયા જોતિં સમાદહિતું સમાદહાપેતુ’’ન્તિ (પાચિ॰ ૩૫૨) વુત્તત્તા એત્થ ‘‘**તથારૂપં પચ્ચય**’’ન્તિ ઇમિના પદીપુજ્જલનઞ્ચ પત્તપચનસરીરસેદનાદિકમ્મઞ્ચ જન્તાઘરવત્તઞ્ચ ગહેતબ્બં. એત્થ ચ **જોતિકેપી**તિ પત્તપચનસેદનકમ્માદીસુ જોતિકરણેતિ અત્થો.

૧૬૧૫. **સયંસમાદહન્તસ્સા**તિ અત્તના જાલેન્તસ્સ.

૧૬૧૬. **જાલાપેન્તસ્સ** ...પે॰... **દુક્કટ**ન્તિ આણત્તિયા આપજ્જિતબ્બં દુક્કટં સન્ધાયાહ. આણત્તિયા જલિતે આપજ્જિતબ્બાપત્તિ ''જાલુદ્ધાને પનાપત્તિ, પાચિત્તિ પરિકિત્તિતા''તિ અનુવત્તમાનત્તા સિદ્ધાતિ વિસું ન વુત્તા.

૧૬૧૭. **ગિલાનસ્સા**તિ ''ગિલાનો નામ યસ્સ વિના અગ્ગિના ન ફાસુ હોતી''તિ (પાચિ॰ ૩૫૪) વુત્તસ્સ ગિલાનસ્સ. **અવિજ્ઝાતં અલાતં ઉક્ખિપન્તસ્સા**તિ ગહણેન ભટ્ઠં અનિબ્બુતાલાતં અગ્ગિનો સમીપં કરોન્તસ્સ, યથાઠાને ઠપેન્તસ્સાતિ વુત્તં હોતિ.

૧૬૧૮-૯. **વિજ્ઝાતં અલાત**ન્તિ નિબ્બુતાલાતં. **યથાવત્થુકં** પાચિત્તિયન્તિ વુત્તં હોતિ. અઞ્ઞેન વા કતં વિસિબ્બેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **વિસિબ્બેન્તસ્સા**તિ તપ્પેન્તસ્સ. **અઙ્ગાર**ન્તિ વીતચ્ચિકં અઙ્ગારં. **પદીપુજ્જલનાદિકે**તિ **આદિ**-સદ્દેન ''જોતિકે જન્તાઘરે તથારૂપપચ્ચયા''તિ (પાચિ॰ ૩૫૨) આગતં સઙ્ગણ્હાતિ. એત્થ ચ **તથારૂપપચ્ચયા**તિ ઠપેત્વા પદીપાદીનિ અઞ્ઞેનપિ તથારૂપેન પચ્ચયેન.

જોતિસમાદહનકથાવણ્ણના.

૧૬૨૦-૧. **મજ્ઝિમે દેસે**તિ જમ્બુદીપે યત્થ બોધિમણ્ડલં હોતિ, તસ્મિં નવયોજનસતાવટ્ટે મજ્ઝિમમણ્ડલે, ઇમિના ઇદં સિક્ખાપદં તત્થેવ દેસોદિસ્સકતાય નિયતન્તિ દસ્સેતિ. તેનેવ વક્ખતિ **અનાપત્તિવારે** ''પચ્ચન્તિમેપિ વા દેસે''તિ. ચુણ્ણન્તિ સિરીસચુણ્ણાદિકં ચુણ્ણં. **અભિસઙ્ખરતો**તિ પટિયાદેન્તસ્સ.

૧૬૨૨-૩. ''માસે ઊનસઞ્ઞિનો''તિ પદચ્છેદો. અતિરેકદ્ધમાસે ઊનસઞ્ઞિનો વા અતિરેકદ્ધમાસે વિમતિસ્સ વા દુક્કટન્તિ યોજના. અતિરેકદ્ધમાસે ન્હાયન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **સમયેસુ ચ ન્હાયન્તસ્સ અનાપત્તી**તિ એત્થ ''ઉણ્હસમયો પરિળાહસમયો ગિલાનસમયો કમ્મસમયો અદ્ધાનગમનસમયો વાતવુટ્ઠિસમયો''તિ (પાચિ॰ ૩૬૩) દસ્સિતેસુ છસુ સમયેસુ અઞ્ઞતરે સમ્પત્તે સમયે સતિં પચ્ચુપટ્ઠપેત્વા ઊનમાસેપિ નહાયન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો.

તત્થ જેટ્ઠમાસો ચ આસાળ્હિમાસસ્સ પુરિમપક્ખો ચાતિ દિયડ્ઢમાસો **ઉણ્હસમયો** નામ. યથાહ ''ઉણ્હસમયો નામ દિયડ્ઢો માસો સેસો ગિમ્હાન''ન્તિ (પાચિ॰ ૩૬૪), વસ્સાનસ્સ પઠમો માસો **પરિળાહસમયો** નામ. યથાહ ''પરિળાહસમયો નામ વસ્સાનસ્સ પઠમો માસો''તિ (પાચિ॰ ૩૬૪). ''યસ્સ વિના નહાના ન ફાસુ હોતી''તિ (પાચિ॰ ૩૬૪) વુત્તો સમયો **ગિલાનસમયો** નામ. ''અન્તમસો પરિવેણમ્પિ સમ્મટ્ઠં હોતી''તિ (પાચિ॰ ૩૬૪) વુત્તો **કમ્મસમયો** નામ. ''અદ્ધયોજનં ગચ્છિસ્સામી'તિ નહાયિતબ્બ''ન્તિ (પાચિ॰ ૩૬૪) વુત્તો **અદ્ધાનગમનસમયો** નામ. ''ભિક્ખૂ સરજેન વાતેન ઓકિણ્ણા હોન્તિ, દ્વે વા તીણિ વા ઉદકફુસિતાનિ કાયે પતિતાનિ હોન્તી''તિ (પાચિ॰ ૩૬૪) વુત્તો **વાતવુટ્ઠિસમયો** નામ.

નદીપારં ગચ્છતોપિ ઊનકદ્ધમાસે ન્હાયન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **વાલિકં ઉક્કિરિત્વાના**તિ એત્થ સુક્ખાય નદિયા વાલિકં ઉક્કિરિત્વા. કતાવાટેસુપિ ઊનકદ્ધમાસે ન્હાયન્તસ્સપિ અનાપત્તીતિ. ''**તથા**''તિ ઇમિના ''ન્હાયન્તસ્સ અનાપત્તી''તિ ઇદં પચ્ચામસતિ.

૧૬૨૪. પચ્ચન્તિમેપિ વા દેસેતિ જમ્બુદીપે યથાવુત્તમજ્ઝિમદેસતો બહિ પચ્ચન્તિમેસુ જનપદેસુ, ખુદ્દકેસુ ચ દીપેસુ. **સબ્બેસ**ન્તિ લદ્ધસમયાનં, અલદ્ધસમયાનઞ્ચ સબ્બેસં ભિક્ખૂનં. **આપદાસૂ**તિ ભમરઅનુબન્ધાદિઆપદાસુ. યથાહ ''ભમરાદીહિ અનુબદ્ધસ્સ ઉદકે નિમુજ્જિતું વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૬૬). કાયચિત્તસમુટ્ઠાનં **એળકલોમસમુટ્ઠાનં** નામ.

ન્હાનકથાવણ્ણના.

૧૬૨૫-૭. ''નવં નામ અકતકપ્પં વુચ્ચતી''તિ (પાચિ॰ ૩૬૯) પાળિવચનતો ચ ''પટિલદ્ધનવચીવરેનાતિ અત્થો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૬૮) **અટ્ઠકથા**વચનતો ચ **ચીવર**ન્તિ એત્થ ''નવ''ન્તિ સેસો. કપ્પિયં બિન્દું અદત્વા નવં ચીવરં ભિક્ખુ પરિભુઞ્જતિ, તસ્સેવં પરિભુઞ્જતો પાચિત્તીતિ સમ્બન્ધો. **છન્ન**ન્તિ ખોમાદીનં, નિદ્ધારણે સામિવચનં. અઞ્ઞતરં નવં ચીવરન્તિ નિદ્ધારેતબ્બં. **યત્થ કત્થચી**તિ ''ચતૂસુ વા કોણેસુ તીસુ વા દ્વીસુ વા એકસ્મિં વા કોણે''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૬૮) **અટ્ઠકથા**વચનતો ચીવરકોણેસુ યત્થ કત્થચિ.

કંસનીલેનાતિ ચમ્મકારનીલેન. **ચમ્મકારનીલં** નામ પકતિનીલં. **ગણ્ઠિપદે** પન ''ચમ્મકારા ઉદકે તિફલં, અયોગૂથઞ્ચ પક્ખિપિત્વા ચમ્મં કાળં કરોન્તિ, તં ચમ્મકારનીલ''ન્તિ વુત્તં. **મહાપચ્ચરિયં** પન ''અયોમલં લોહમલં, એતં કંસનીલં નામા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૬૮) વુત્તં. **પત્તનીલેન વા**તિ ''યો કોચિ નીલવણ્ણો પણ્ણરસો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૬૮) **અટ્ઠકથાય** વુત્તેન નીલપણ્ણરસેન. **યેન કેનચિ કાળેના**તિ અઙ્ગારજલ્લિકાદીસુ અઞ્ઞતરેન યેન કેનચિ કાળવણ્ણેન. ''કદ્દમો નામ ઓદકો વુચ્ચતી''તિ (પાચિ॰ ૩૬૯) વુત્તત્તા **કદ્દમેના**તિ ઉદકાનુકદ્દમસુક્ખકદ્દમાદિં સઙ્ગણ્હાતિ.

''મઙ્ગુલસ્સ પિટ્ઠિપ્પમાણકં મયૂરસ્સ અક્ખિપ્પમાણક''ન્તિ યથાક્કમેન યોજના.

૧૬૨૮. ''પાળિકપ્પો કણ્ણિકાકપ્પો''તિ યોજના, મુત્તાવલિ વિય પાળિં કત્વા અપ્પિતકપ્પો ચ કણ્ણિકાકારેન અપ્પિતકપ્પો ચાતિ અત્થો. **કત્થચી**તિ એત્થ ''યથાવુત્તપ્પદેસે''તિ સેસો. ''ચતૂસુ વા કોણેસુ તીસુ વા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૬૮) વુત્તત્તા ''**અનેકં વા**''તિ આહ. વટ્ટમેવ **વટ્ટકં**, ઇમિના અઞ્ઞં વિકારં ન વટ્ટતીતિ દસ્સેતિ. યથાહ ''ઠપેત્વા એકં વટ્ટબિન્દું અઞ્ઞેન કેનચિપિ વિકારેન કપ્પો ન કાતબ્બો''તિ (પાચિ॰ ૩૬૮).

૧૬૨૯. ''**અનાપત્તિ પકાસિતા**''તિ ઇદં ''વિમતિસ્સચા''તિ એત્થ **ચ**-સદ્દેન સમુચ્ચિતં ''આદિન્ને આદિન્નસઞ્ઞિનો''તિ તતિયવિકપ્પં સન્ધાય વુત્તં. યથાહ ''આદિન્ને આદિન્નસઞ્ઞી, અનાપત્તી''તિ.

૧૬૩૦. ''**કપ્પે નટ્ઠેપિ વા**''તિઆદીહિ ચ યોજેતબ્બં. **પિ**-સદ્દેન ''કપ્પકતોકાસે જિણ્ણે''તિ ઇદં સમ્પિણ્ડેતિ. યથાહ ''કપ્પકતોકાસો જિણ્ણો હોતી''તિ. **તેન** કપ્પકતેનાતિ સહત્થે કરણવચનં. **સંસિબ્બિતેસૂ**તિ એત્થ ''અકપ્પકતેસૂ''તિ સેસો. યથાહ ''કપ્પકતેન અકપ્પકતં સંસિબ્બિતં હોતી''તિ. નિવાસનપારુપનં **ક્રિયં**. કપ્પબિન્દુઅનાદાનં **અક્રિયં**.

દુબ્બણ્ણકરણકથાવણ્ણના.

૧૬૩૧-૪. ''વિકપ્પના નામ દ્વે વિકપ્પના સમ્મુખાવિકપ્પના ચ પરમ્મુખાવિકપ્પના ચા''તિ (પાચિ॰ ૩૭૪) વુત્તત્તા ''**વિકપ્પના દુવે**''તિઆદિમાહ. **ઇતી**તિ નિદસ્સને, એવન્તિ અત્થો. કથં સમ્મુખાવિકપ્પના હોતીતિ આહ

‘‘**સમ્મુખાય...પે॰... નિદ્દિસે**’’તિ. **એકસ્સા**તિ એત્થ ‘‘બ્યત્તસ્સા’’તિ સેસો. ઇધ **બ્યત્તો** નામ વિકપ્પનપચ્ચુદ્ધારણવિધિં જાનન્તો.

યથાવચનયોગતોતિ ‘‘ઇમં ચીવર’ન્તિ વા, ‘ઇમાનિ ચીવરાની’તિ વા, ‘એતં ચીવર’ન્તિ વા, ‘એતાનિ ચીવરાની’તિ વા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯) **અટ્ઠકથાય** વુત્તં અનતિક્કમ્મ, વચનસમ્બન્ધક્કમેનાતિ અત્થો. તદેકદેસસરૂપં દસ્સેતિ ‘‘**ઇમં ચીવર**’’ન્તિ.

‘‘**અપચ્ચુદ્ધટતો**’’તિ ઇમિના ‘‘ન કપ્પતી’’તિ એતસ્સ હેતું દસ્સેતિ.

૧૬૩૫. ‘‘**સન્તક**’’મિચ્ચાદિ પચ્ચુદ્ધરણપ્પકારો. **યથાપચ્ચયં કરોહી**તિ તુય્હં રુચ્ચનકં કરોહીતિ અત્થો.

૧૬૩૬. સમ્મુખાવિકપ્પન્તરં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અપરા સમ્મુખા વુત્તા**’’તિઆદિ. અત્તના અભિરુચિતસ્સ યસ્સ કસ્સચિ નામં ગહેત્વાતિ યોજના. **સહધમ્મિનન્તિ** એત્થ ‘‘પઞ્ચન્ન’’ન્તિ સેસો, નિદ્ધારણે સામિવચનં.

૧૬૩૯. **એવન્તિ** વક્ખમાનાપેક્ખં. **અપિ**-સદ્દો પન સદ્દસ્સત્થે.

૧૬૪૦. **મિત્તો**તિ દળ્હમિત્તો, ‘‘તેન વત્તબ્બં ‘કો તે મિત્તો વા સન્દિટ્ઠો વા’’તિ (પાચિ॰ ૩૭૪) વચનતો ઇદં ઉપલક્ખણં. પુન તેનપિ ભિક્ખુના વત્તબ્બન્તિ યોજના.

૧૬૪૧-૨. ‘‘અહં તિસ્સસ્સ ભિક્ખુનો દમ્મી’તિ વા...પે॰... ‘તિસ્સાય સામણેરિયા દમ્મી’તિ વા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૨.૪૬૯) સેસઅટ્ઠકથાપાઠેન ‘‘**ઇદ**’’મિચ્ચાદિપાઠો યોજેતબ્બો.

૧૬૪૩. **દ્વીસૂ**તિ નિદ્ધારણે ભુમ્મં, એત્થ ‘‘વિકપ્પનાસૂ’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ.

૧૬૪૪-૫. **ઇધ પન** ઇમસ્મિં સાસને **યેન પન ભિક્ખુના** સહ ચીવરસામિકેન તં વિનયકમ્મં કતં, તસ્સ **અવિસ્સાસેન** વિસ્સાસભાવં વિના સો વિનયકમ્મકતો ભિક્ખુ તં ચીવરં પરિભુઞ્જેય્ય, તસ્સ ભિક્ખુનો પાચિત્તીતિ યોજના. છન્દાનુરક્ખનત્થં ‘‘વિનયંકમ્મ’’ન્તિ અનુસ્સારાગમો વેદિતબ્બો, વિનયકમ્મન્તિ અત્થો. તં ચીવરં અધિટ્ઠહન્તસ્સ વા વિસ્સજ્જન્તસ્સ વા દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૬૪૬. **પચ્ચુદ્ધારકવત્થેસૂ**તિ પચ્ચુદ્ધટવત્થેસુ. **અપચ્ચુદ્ધારસઞ્ઞિનો**તિ અપચ્ચુદ્ધટસઞ્ઞિનો. **તત્થા**તિ અપચ્ચુદ્ધટવત્થેસુ. **વેમતિકસ્સા**તિ ‘‘પચ્ચુદ્ધટાનિ નુ ખો મયા, અપચ્ચુદ્ધટાની’’તિ સંસયાપન્નસ્સ.

૧૬૪૭. **પચ્ચુદ્ધારણસઞ્ઞિસ્સા**તિ પચ્ચુદ્ધટમિદન્તિ સઞ્ઞિસ્સ. **વિસ્સાસા**તિ યસ્સ વા ચીવરં વિકપ્પેસિ, તેન અપચ્ચુદ્ધટમ્પિ તસ્સ વિસ્સાસા પરિભુઞ્જતો ચ. યથાહ ‘‘તસ્સ વા વિસ્સસન્તો પરિભુઞ્જતી’’તિ (પાચિ॰ ૩૭૬).

વિકપ્પનકથાવણ્ણના.

૧૬૪૮-૯. ‘‘પત્તો નામ દ્વે પત્તા અયોપત્તો મત્તિકાપત્તો’’તિ (પાચિ॰ ૩૭૯) જાતિયા કપ્પિયપત્તાનં વુત્તત્તા આહ ‘‘**અધિટ્ઠાનુપગં પત્ત**’’ન્તિ. **તાદિસન્તિ** અધિટ્ઠાનુપગં. **સૂચિઘરં** નામ સસૂચિકં વા અસૂચિકં વા. **કાયબન્ધનં** નામ પટ્ટિકા વા સૂકરન્તકં વા. **નિસીદનં** નામ સદસં વુચ્ચતિ.

‘‘પત્તં વા’’તિઆદીહિ ઉપયોગન્તપદેહિ ‘‘અપનેત્વા નિધેન્તસ્સા’’તિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **નિધેન્તસ્સા**તિ એતસ્સ ‘‘**હસાપેક્ખસ્સા**’’તિ વિસેસનં. યથાહ ‘‘હસાપેક્ખોપીતિ કીળાધિપ્પાયો’’તિ (પાચિ॰ ૩૭૯). ‘‘**કેવલ**’’ન્તિ ઇમિના દુન્નિક્ખિત્તસ્સ પટિસામનાધિપ્પાયાદિઅઞ્ઞાધિપ્પાયાભાવં દીપેતિ. વક્ખતિ ચ ‘‘દુન્નિક્ખિત્તમનાપત્તિ, પટિસામયતો પના’’તિ.

૧૬૫૦. **તેનાપી**તિ આણત્તેન. **તસ્સા**તિ આણાપકસ્સ. **તિકદુક્કટં વુત્ત**ન્તિ અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન તિકદુક્કટં વુત્તં, ઇમિના ચ ઉપસમ્પન્નસન્તકે તિકપાચિત્તિયન્તિ ઇદઞ્ચ વુત્તમેવ હોતિ.

૧૬૫૧. **અઞ્ઞ**ન્તિ પાળિયં અનાગતં પત્તત્થવિકાદિપરિક્ખારં.

૧૬૫૨. **સબ્બેસૂ**તિ પાળિયં આગતેસુ ચ અનાગતેસુ ચ સબ્બેસુ પરિક્ખારેસુ.

૧૬૫૩. **ધમ્મકથં કત્વા**તિ ‘‘સમણેન નામ અનિહિતપરિક્ખારેન ભવિતું ન વટ્ટતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૭૭) **અટ્ઠકથા**ગતનયેન ધમ્મકથં કત્વા. **અનિહિતપરિક્ખારેના**તિ અપ્પટિસામિતપરિક્ખારેન. નિધેતિ ચે, તથા અનાપત્તીતિ યોજના. **અવિહેસેતુકામસ્સા**તિ વિહેસાધિપ્પાયરહિતસ્સ. **અકીળસ્સા**તિ કીળાધિપ્પાયરહિતસ્સ કેવલં વત્તસીસેન ‘‘પટિસામેત્વા દસ્સામી’’તિ અપનિધેન્તસ્સ.

૧૬૫૪. અદિન્નાદાનસમુટ્ઠાનાપત્તીનં અકુસલાદિવસેનપિ સચિત્તકત્તા આહ ‘‘**ઇદં અકુસલેનેવ સચિત્ત**’’ન્તિ.

ચીવરાપનિધાનકથાવણ્ણના.

સુરાપાનવગ્ગો છટ્ઠો.

૧૬૫૫. ‘‘**તિરચ્છાનગતં પાણ**’’ન્તિ ઇમિના ‘‘યો પન ભિક્ખુ સઞ્ચિચ્ચ પાણં જીવિતા વોરોપેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૩૮૩) ઇમસ્મિં **સિક્ખાપદે** અધિપ્પેતં પાણં દસ્સેતિ. આપત્તિનાનત્તાભાવા આહ ‘‘**મહન્તં ખુદ્દકમ્પિ વા**’’તિ. યથાહ ‘‘ઇમસ્મિઞ્ચ સિક્ખાપદે તિરચ્છાનગતોયેવ ‘પાણો’તિ વેદિતબ્બો, તં ખુદ્દકમ્પિ મહન્તમ્પિ મારેન્તસ્સ આપત્તિનાનાકરણં નત્થિ, મહન્તે પન ઉપક્કમમહન્તત્તા અકુસલં મહન્તં હોતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૮૨). ‘‘મારેન્તસ્સ અસ્સા’’તિ પદચ્છેદો. ‘‘**ખુદ્દકમ્પિ વા મારેન્તસ્સા**’’તિ ઇમિના **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અન્તમસો મઞ્ચપીઠં સોધેન્તો મઙ્ગુલબીજકેપિ પાણસઞ્ઞી નિક્કારુણિકતાય તં ભિન્દન્તો અપનેતિ, પાચિત્તિયં. તસ્મા એવરૂપેસુ ઠાનેસુ કારુઞ્ઞં ઉપટ્ઠપેત્વા અપ્પમત્તેન વત્તં કાતબ્બ’’ન્તિ વુત્તવિનિચ્છયોપિ સઙ્ગહિતો.

૧૬૫૬. **ઉભયત્થ ચા**તિ પાણે વા અપાણે વાતિ ઉભયત્થાપિ. અવસેસવિનિચ્છયો પનેત્થ મનુસ્સવિગ્ગહે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો.

સઞ્ચિચ્ચપાણકથાવણ્ણના.

૧૬૫૮. **સપ્પાણક**ન્તિ સહ પાણકેહીતિ સપ્પાણકં. યે પરિભોગેન મરન્તિ, એવરૂપા ઇધ ‘‘પાણકા’’તિ અધિપ્પેતા. **અસ્સા**તિ ભિક્ખુનો.

૧૬૫૯. “**અવિચ્છિજ્જા**”તિ ઇમિના વિચ્છેદેનેવ પયોગનાનત્તં હોતીતિ દીપેતિ. **પત્તપૂરમ્પી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દો બ્યતિરેકે.

૧૬૬૦-૧. અસ્સ પાચિત્તિ પરિદીપિતાતિ સમ્બન્ધો. **તાદિસેના**તિ સપ્પાણકેન. **આવિઞ્છિત્વાના**તિ પરિબ્ભમિત્વા. **યાગુયો**તિ એત્થ ‘‘ઉણ્હા’’તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ. ઇદઞ્ચ પાણીનં મારણત્થં યં કિઞ્ચિ ઉણ્હવત્થું સપ્પાણકેન ઉદકેન અનિબ્બાપેતું ઉપલક્ખણં. **તં** સપ્પાણકં ઉદકં. **ન્હાયતોપિ વા**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દેન **અટ્ઠકથાયં** –

> ‘‘ઉદકસોણ્ડિં વા પોક્ખરણિં વા પવિસિત્વા બહિ નિક્ખમનત્થાય વીચિં ઉટ્ઠાપયતોપિ. સોણ્ડિં વા પોક્ખરણિં વા સોધેન્તેહિ તતો ગહિતઉદકં ઉદકેયેવ આસિઞ્ચિતબ્બં. સમીપમ્હિ ઉદકે અસતિ કપ્પિયઉદકસ્સ અટ્ઠ વા દસ વા ઘટે ઉદકસણ્ઠાનકપ્પદેસે આસિઞ્ચિત્વા તત્થ આસિઞ્ચિતબ્બં. ‘પવટ્ટિત્વા ઉદકે પતિસ્સતી’તિ ઉણ્હપાસાણે ઉદકં નાસિઞ્ચિતબ્બં. કપ્પિયઉદકેન પન પાસાણં નિબ્બાપેત્વા આસિઞ્ચિતું વટ્ટતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૮૭) –

વુત્તવિનિચ્છયં સમ્પિણ્ડેતિ.

૧૬૬૨. **ઉભયત્થપી**તિ સપ્પાણકેપિ અપ્પાણકેપીતિ ઉભયત્થેવ.

૧૬૬૪-૬. પાણપટિબદ્ધતાય કારણં દસ્સેતુમાહ “**પતન**”ન્તિઆદિ. **સલભાદીન**ન્તિ પટઙ્ગાદીનં . **ઞત્વા**તિ એત્થ પિ-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો. એવમુપરિપિ. **પદીપુજ્જલન**ન્તિ એત્થ ‘‘વિયા’’તિ સેસો. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. સપ્પાણભાવોવ **સપ્પાણભાવતા**, તં. **ભુઞ્જતો**તિ ભુઞ્જિતબ્બતો.

સલભાદીનં પતનં ઞત્વાપિ સુદ્ધેન ચેતસા પદીપુજ્જલનં વિય સપાણભાવં ઞત્વાપિ જલસઞ્ઞાય ભુઞ્જિતબ્બતો એત્થ પણ્ણત્તિવજ્જતા ઞેય્યાતિ યોજના.

એવં સન્તે સિઞ્ચનસપ્પાણકસિક્ખાપદાનં ઉભિન્નમ્પિ કો વિસેસોતિ આહ “**સિઞ્ચને**”તિઆદિ. **સિઞ્ચનં** સિઞ્ચનસિક્ખાપદં **સિઞ્ચને વુત્તં** સિઞ્ચનવિસયે પઞ્ઞત્તં, **ઇદં પન** સપ્પાણકસિક્ખાપદં **પરિભોગે વુત્તં** અજ્ઝોહારવિસયે પઞ્ઞત્તન્તિ અયમેવ તસ્સ ચેવ અસ્સ ચ વિસેસોતિ યોજના.

સપ્પાણકકથાવણ્ણના.

૧૬૬૭. **યથાધમ્મ**ન્તિ યો યસ્સ અધિકરણસ્સ વૂપસમનાય ધમ્મો વુત્તો, તેનેવ ધમ્મેનાતિ અત્થો. “**કિચ્ચાધિકરણ**”ન્તિ ઇમિના ઇતરાનિ અધિકરણાનિ ઉપલક્ખિતાનિ. યથાહ ‘‘અધિકરણં નામ ચત્તારિ અધિકરણાનિ વિવાદાધિકરણં અનુવાદાધિકરણં આપત્તાધિકરણં કિચ્ચાધિકરણ’’ન્તિ (પાચિ॰ ૩૯૪). અપલોકનકમ્માદીનિ ચત્તારિ સઙ્ઘકિચ્ચં નામ, તદેવ સમથેહિ અધિકરણીયત્તા વૂપસમેતબ્બત્તા અધિકરણન્તિ **કિચ્ચાધિકરણં**. **પુન નીહાતબ્બ**ન્તિ પુન નીહરિતબ્બં, વૂપસમેતબ્બન્તિ અત્થો. ઇમિના ‘‘અકતં કમ્મ’’ન્તિઆદિના **પાળિયં** દસ્સિતા દ્વાદસ ઉક્કોટા ઉપલક્ખિતાતિ દટ્ઠબ્બા. **ઉક્કોટેન્તસ્સા**તિ તસ્સ તસ્સ ભિક્ખુનો સન્તિકં ગન્ત્વા ‘‘અકતં કમ્મ’’ન્તિઆદીનિ વત્વા ઉચ્ચાલેન્તસ્સ યથાપતિટ્ઠિતભાવેન પતિટ્ઠાતું ન દેન્તસ્સ. એત્થ ચ **પતિટ્ઠાતું ન દેન્તસ્સા**તિ તસ્સ પવત્તિઆકારદસ્સનત્થં વુત્તં. યં પન ધમ્મેન અધિકરણં નિહટં, તં સુનિહટમેવ.

૧૬૬૮. ''અકતં કમ્મં, દુક્કટં કમ્મં, પુન કાતબ્બં કમ્મ''ન્તિ **વદતા** વદન્તેન ભિક્ખુના તં કમ્મં ઉચ્ચાલેતું ન વટ્ટતીતિ યોજના.

૧૬૬૯. વિપ્પકતેતિ આરદ્ધાનિટ્ઠિતે. **તન્તિ** પટિક્કોસન્તં. **સઞ્ઞાપેત્વા**તિ કતકમ્મસ્સ અનવજ્જભાવં ઞાપેત્વા. **ન પનઞ્ઞથા**તિ તથા અસઞ્ઞાપેત્વા.

૧૬૭૦. અધમ્મે પન કમ્મસ્મિન્તિ યથાપાળિઆગતે કમ્મસ્મિં. **ઉભયત્થાપી**તિ ધમ્મકમ્મે, અધમ્મકમ્મે વાતિ ઉભયત્થ.

૧૬૭૧. ન ચ કમ્મારહસ્સ વાતિ એત્થ **ચ**-સદ્દો ''વગ્ગેન ચા''તિ યોજેતબ્બો. **ચ**-સદ્દો વા-સદ્દત્થે દટ્ઠબ્બો. ''અધમ્મેન, વગ્ગેન વા ન કમ્મારહસ્સ વા કત''ન્તિ જાનતો ઉક્કોટને દોસો નત્થીતિ યોજના.

ઉક્કોટનકથાવણ્ણના.

૧૬૭૩. ''દુટ્ઠુલ્લા નામ આપત્તિ ચત્તારિ ચ પારાજિકાનિ તેરસ ચ સઙ્ઘાદિસેસા''તિ (પાચિ॰ ૩૯૯) વચનતો પારાજિકાનમ્પિ દુટ્ઠુલ્લત્તા, ઇધ ચ પારાજિકસ્સ અનધિપ્પેતત્તા ઇધાધિપ્પેતમેવ દસ્સેતું ''**સઙ્ઘાદિસેસ**''ન્તિ ઇમિના દુટ્ઠુલ્લ-પદં વિસેસિતં. યથાહ ''એત્થ ચત્તારિ પારાજિકાનિ અત્થુદ્ધારવસેન દસ્સિતાનિ, સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિ પન અધિપ્પેતા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૯૯). **ઞત્વા**તિ સામં વા અઞ્ઞતો વા જાનિત્વા. **છાદયતો તસ્સ પરિયાપુતા**તિ ''ઇમં જાનિત્વા ચોદેસ્સન્તિ, સારેસ્સન્તિ, નારોચેસ્સામી''તિ પટિચ્છાદેન્તસ્સ તસ્સ પરિયાપુતા દેસિતા.

૧૬૭૪-૫. ધુરં નિક્ખિપિત્વાતિ ''અઞ્ઞસ્સ ન આરોચેસ્સામી''તિ ધુરનિક્ખેપં કત્વા. **તસ્સા**તિ દુટ્ઠુલ્લસ્સ. પટિચ્છાદનં હેતુ કારણં યસ્સ આરોચનસ્સાતિ વિગ્ગહો. **પટિચ્છાદનહેતુક**ન્તિ આરોચનકિરિયાય વિસેસનં, ''ઇત્થન્નામો ઇત્થન્નામં સઙ્ઘાદિસેસં આપન્નો, અઞ્ઞસ્સ ન આરોચેહી''તિ વત્વા આરોચનં કરોતીતિ વુત્તં હોતિ. **ઇતી**તિ વુત્તનિદસ્સને, **હી**તિ એવકારત્થે, એવમેવ વદતીતિ અત્થો.

યાવ કોટિ ન છિજ્જતિ, તાવ એવં ભિક્ખૂનં સતમ્પિ સહસ્સમ્પિ તં આપત્તિં આપજ્જતિ એવાતિ યોજના.

૧૬૭૬. મૂલેનાતિ સઙ્ઘાદિસેસં આપન્નપુગ્ગલેન. **આરોચિતસ્સ દુતિયસ્સા**તિ સમાનાધિકરણં. મૂલેન ''મમ આપત્તિં આપન્નભાવં અઞ્ઞસ્સ ન આરોચેહી''તિ આરોચિતસ્સ **દુતિય**ભિક્ખુસ્સ સન્તિકા સુણન્તેન **તતિયેન** નિવત્તિત્વા તસ્સેવ દુતિયસ્સ **પકાસિતે** આરોચનસ્સ **કોટિ** છિન્નાતિ વુચ્ચતીતિ યોજના. **કોટી**તિ આરોચનકિરિયાવસાનં વુચ્ચતિ.

૧૬૭૭. દુટ્ઠુલ્લાય ચ દુટ્ઠુલ્લસઞ્ઞીતિ એત્થ ''આરોચેન્તો''તિ પકરણતો લબ્ભતિ. **ઇતરેસુ પન દ્વીસૂ**તિ દુટ્ઠુલ્લાય વેમતિકો, અદુટ્ઠુલ્લસઞ્ઞીતિ દ્વીસુ.

૧૬૭૮. અદુટ્ઠુલ્લાયાતિ પઞ્ચવિધાય લહુકાપત્તિયા. **સબ્બત્થા**તિ સબ્બેસુ વિકપ્પેસુ. **તિકદુક્કટં નિદ્દિટ્ઠ**ન્તિ અદુટ્ઠુલ્લાય દુટ્ઠુલ્લસઞ્ઞિવેમતિકઅદુટ્ઠુલ્લસઞ્ઞીનં વસેન દુક્કટત્તયં **પાળિયં** (પાચિ॰ ૪૦૦) દસ્સિતન્તિ અત્થો. **સબ્બત્થા**તિ સબ્બેસુ. **અનુપસમ્પન્નવારેસૂ**તિ તીસુ અનુપસમ્પન્નવિકપ્પેસુ. **દુક્કટ**ન્તિ અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન તિકદુક્કટન્તિ અત્થો.

૧૬૭૯-૮૦. ''સઙ્ઘસ્સ ભેદનાદીનિ ભવિસ્સન્તી''તિઆદીહિ સબ્બેહિ પદેહિ ''ન આરોચેતિ ચે, દોસો નત્થી''તિ ઇદં પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **સભાગં વા ન પસ્સતી**તિ તથા અપસ્સન્તો ન આરોચેતિ ચે, દોસો નત્થિ. કક્ખળો અયન્તિ ન આરોચેતિ ચે, દોસો નત્થિ.

૧૬૮૧. અઞ્ઞસ્સ અનારોચનેન આપજ્જિતબ્બતો **''અકિય''**ન્તિ વુત્તં. ''આરોચેતબ્બ''ન્તિ અનુઞ્ઞાતસ્સ અનારોચનં અનાદરમન્તરેન ન હોતીતિ આહ **''દુક્ખવેદન''**ન્તિ. એત્થ ચ **માતિકટ્ઠકથાયં** ''સમનુભાસનસદિસાનેવા''તિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ દુટ્ઠુલ્લસિક્ખાપદવણ્ણના) વુત્તં, ઇધ **''ધુરનિક્ખેપતુલ્યાવા''**તિ, ઉભયત્થ નામમત્તમેવ વિસેસો, એકમેવ સમુટ્ઠાનન્તિ વેદિતબ્બં.

દુટ્ઠુલ્લકથાવણ્ણના.

૧૬૮૨. ઊનવીસતિવસ્સન્તિ એત્થ ''જાન''ન્તિ સેસો, ''ઊનવીસતિવસ્સો''તિ જાનન્તોતિ અત્થો. **ઊનવીસતિવસ્સો** નામ પટિસન્ધિતો પટ્ઠાય અપરિપુણ્ણવીસતિસંવચ્છરો. **યો**તિ યો ભિક્ખુ ઉપજ્ઝાયો હુત્વા. **કરેય્યા**તિ કારાપેય્ય. ઉપસમ્પજ્જતીતિ **ઉપસમ્પદો**, તં. યો જાનં ઊનવીસતિવસ્સં પુગ્ગલં **ઉપસમ્પદં** ઉપસમ્પન્નં કરેય્ય, **તસ્સ** એવં ઉપસમ્પાદેન્તસ્સ ભિક્ખુનો પાચિત્તિયં હોતીતિ યોજના. **સેસાન**ન્તિ ''ગણસ્સ ચ આચરિયસ્સ ચ આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૪૦૪) **પાળિયં** દસ્સિતાનં ગહણં.

૧૬૮૩. ઊનવીસતિવસ્સભાવં **જાનતા વા અજાનતા વા** ભિક્ખુના યો પુગ્ગલો ચે ઉપસમ્પાદિતો, સો અનુપસમ્પન્નોવ હોતિ, પુન **સો** પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સો સમાનો ઉપસમ્પન્નો **કાતબ્બો** ઉપસમ્પાદેતબ્બોયેવાતિ યોજના.

૧૬૮૪. દસવસ્સચ્ચયેન પરિપુણ્ણદસવસ્સો હુત્વા ઉપજ્ઝાયસ્સ સતો **અસ્સ** ભિક્ખુપટિઞ્ઞસ્સ અઞ્ઞેસં ઉપસમ્પાદને કોચિ દોસો **ચે** એકંસેન **નત્થિ** ન વિજ્જતીતિ યોજના.

૧૬૮૫. તં ભિક્ખુન્તિ ઊનવીસતિવસ્સો હુત્વા ઉપસમ્પજ્જિત્વા પરિપુણ્ણદસવસ્સો ઉપજ્ઝાયો હુત્વા ઉપસમ્પાદેન્તં તં ભિક્ખુપટિઞ્ઞં. **ગણો ચે પરિપૂરતી**તિ મજ્ઝિમદેસે દસવગ્ગો, પચ્ચન્તિમેસુ જનપદેસુ પઞ્ચવગ્ગો ગણો સચે અનૂનો હોતિ. **તે**તિ ઉપસમ્પાદિતા. **સૂપસમ્પન્ના**તિ સુટ્ઠુ ઉપસમ્પન્ના.

૧૬૮૬-૭. યો ભિક્ખુ ઉપજ્ઝાયો હુત્વા ''ઊનવીસતિવસ્સપુગ્ગલં ઉપસમ્પાદયિસ્સામિ''ઇતિ ગણમ્પિ વા આચરિયમ્પિ વા પત્તમ્પિ વા પરિયેસતિ, **માળકઞ્ચ સમ્મન્નતિ** બદ્ધસીમં બન્ધતિ, તસ્સ **સબ્બેસુ** પયોગેસુ દુક્કટં. તથા ઞત્તિયા દુક્કટં. તથા દ્વીસુ કમ્મવાચાસુપિ દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૬૮૮-૯. વીસતિ ચ તાનિ વસ્સાનિ ચાતિ વીસતિવસ્સાનિ, ઊનાનિ વીસતિવસ્સાનિ યસ્સ સો ઊનવીસતિવસ્સો, ઊનવીસતિવસ્સોતિ સઞ્ઞા ઊનવીસતિવસ્સસઞ્ઞા, સા એતસ્સ અત્થીતિ ''ઊનવીસતિવસ્સસઞ્ઞી''ઇતિ વત્તબ્બે નિપાતનલક્ખણેન વસ્સ-સદ્દલોપં કત્વા ''ઊનવીસતિસઞ્ઞી''તિ વુત્તં, તસ્સ **ઊનવીસતિસઞ્ઞિસ્સ**. પરિપુણ્ણાનિ વીસતિવસ્સાનિ એતસ્સાતિ ''પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સો''તિ વત્તબ્બે નિપાતનલક્ખણેન વીસતિવસ્સ-સદ્દલોપં કત્વા ''પરિપુણ્ણો''તિ પુગ્ગલો વુચ્ચતિ, તસ્મિં **પરિપુણ્ણે**, પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સે પુગ્ગલેતિ અત્થો. **ઉભયત્થા**તિ ઊનવીસતિપરિપુણ્ણવીસતિવસ્સેસુ ઉભોસુ પુગ્ગલેસુ.

ઊનવીસતિવસ્સકથાવણ્ણના.

૧૬૯૧. થેય્યસત્થેન સદ્ધિન્તિ ''થેય્યસત્થો નામ ચોરા કતકમ્મા વા હોન્તિ અકતકમ્મા વા''તિઆદિના (પાચિ॰ ૪૦૯) **પદભાજને** વુત્તસરૂપેન સત્થસઙ્ખાતેન જનસમૂહેન સહાતિ વુત્તં હોતિ. સહાદિયોગે કરણવચનં. **જાનન્તો**તિ ''થેય્યસત્થો''તિ જાનન્તો. **સંવિધાયા**તિ ''ગચ્છામાવુસો, ગચ્છામ ભન્તે, ગચ્છામાવુસો, અજ્જ વા હિય્યો વા પરે વા અપરે વા ગચ્છામા''તિ **પદભાજને** વુત્તનયેન સંવિદહિત્વાતિ અત્થો. **મગ્ગ**ન્તિ એકદ્ધાનમગ્ગં, એત્થ ''અન્તમસો ગામન્તરમ્પી''તિ સેસો. યથાહ ''એકદ્ધાનમગ્ગં પટિપજ્જેય્ય અન્તમસો ગામન્તરમ્પી''તિ. **પાચિત્તિયં સિયા**તિ ''ગામે ગામન્તરે ગામન્તરે આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. અગામકે અરઞ્ઞે અદ્ધયોજને અદ્ધયોજને આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ વુત્તપ્પકારં પાચિત્તિયં ભવેય્ય.

૧૬૯૨. ન ઉદ્ધટોતિ ઇધ ન વુત્તો.

૧૬૯૩-૪. મગ્ગાટવિવિસઙ્કેતેતિ મગ્ગવિસઙ્કેતે, અટવિવિસઙ્કેતે ચ. **યથાવત્થુકમેવા**તિ પાચિત્તિયમેવ. **તેસૂ**તિ સત્થિકેસુ. **અસંવિદહન્તેસૂ**તિ સંવિધાનં અકરોન્તેસુ. **સયં વિદહતોપિ ચા**તિ અત્તના સંવિદહન્તસ્સ ચ. **ઉભયત્થા**તિ થેય્યસત્થે વા અથેય્યસત્થે વાતિ દ્વીસુ.

૧૬૯૫. અથેય્યસત્થસઞ્ઞિસ્સાતિ એત્થ ''ઉભયત્થા''તિ અનુવત્તેતબ્બં. કાલસ્સાયન્તિ **કાલિકો**, વિસઙ્કેતો, તસ્મિં, કાલસમ્બન્ધિનિ વિસઙ્કેતે ચ અનાપત્તીતિ અત્થો. ''**કાલિકે**''તિ ઇમિના વિસઙ્કેતવિસેસનેન મગ્ગાટવિવિસઙ્કેતેપિ આપત્તિયેવાતિ દીપેતિ.

૧૬૯૬. કાયચિત્તતો , કાયવાચાચિત્તતો ચ સમુટ્ઠાનતો ઇદં સિક્ખાપદં થેય્યસત્થસમુટ્ઠાનં કથિતન્તિ યોજના.

થેય્યસત્થકથાવણ્ણના.

૧૬૯૭. સત્તમન્તિ ''યો પન ભિક્ખુ માતુગામેન સદ્ધિં સંવિધાયા''તિઆદિના (પાચિ॰ ૪૧૩) ઉદ્દિટ્ઠં સત્તમસિક્ખાપદં. **ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં સંવિધાનેના**તિ ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં સંવિધાનસિક્ખાપદેન. **સમુટ્ઠાનાદિના**તિ સમુટ્ઠાનાદિના વિનિચ્છયેન. **તુલ્ય**ન્તિ સદિસં. **કોચિપી**તિ અપ્પમત્તકોપિ.

સંવિધાનકથાવણ્ણના.

૧૬૯૮. એતે પઞ્ચ ધમ્મા અન્તરાયકરાતિ પકાસિતાતિ યોજના. ઇધ અયં **અન્તરાયકર**-સદ્દો **પાળિયં** આગતેન અન્તરાયિક-સદ્દેન સમાનત્થો. તસ્મા કમ્મન્તરાયિકા, કિલેસન્તરાયિકા, વિપાકન્તરાયિકા, ઉપવાદન્તરાયિકા, આણાવીતિક્કમન્તરાયિકાતિ ઇમે પઞ્ચ અન્તરાયિકા ધમ્મા ભગવતા પકાસિતાતિ વુત્તં હોતિ.

તત્થ તંતંસમ્પત્તિયા વિબન્ધનવસેન સત્તસન્તાનસ્સ અન્તરે વેમજ્ઝે એતિ આગચ્છતીતિ **અન્તરાયો,** દિટ્ઠધમ્મિકાદિઅનત્થો, અનતિક્કમનટ્ઠેન તસ્મિં અન્તરાયે નિયુત્તા, અન્તરાયં વા ફલં અરહન્તિ, અન્તરાયસ્સ વા કરણસીલાતિ **અન્તરાયિકા** (સારત્થ॰ ટી॰ પાચિત્તિય ૩.૪૧૭; કઙ્ખા॰ અભિ॰ ટી॰ અરિટ્ઠસિક્ખાપદવણ્ણના).

પઞ્ચાનન્તરિયકમ્માનેવ **કમ્મન્તરાયિકા**, તથા ભિક્ખુનિદૂસકકમ્મં. તં પન મોક્ખસ્સેવ અન્તરાયં કરોતિ, ન સગ્ગસ્સ. ઇદઞ્ચ મિચ્છાચારલક્ખણસ્સ અભાવતો વુત્તં. ન હિ ભિક્ખુનિયા ધમ્મરક્ખિતભાવો અત્થિ. પાકતિકભિક્ખુનિવસેન ચેતં વુત્તં. અરિયાય પન પવત્તં અપાયસંવત્તનિકમેવ. નન્દમાણવકો (મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૩.૭; ધ॰ પ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૬૮ ઉપ્પલવણ્ણત્થેરીવત્થુ; અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩.૩૪) ચેત્થ નિદસ્સનં. ઉભિન્નં સમાનચ્છન્દતાવસેન વા ન સગ્ગન્તરાયિકતા, મોક્ખન્તરાયિકતા પન મોક્ખત્થાય પટિપત્તિયા વિદૂસનતો. અભિભવિત્વા પન પવત્તિયા સગ્ગન્તરાયિકતાપિ ન સક્કા નિવારેતુન્તિ વદન્તિ.

અહેતુકદિટ્ઠિઅકિરિયદિટ્ઠિનત્થિકદિટ્ઠિસઙ્ખાતા મિચ્છાદિટ્ઠિધમ્મા નિયતભાવપ્પત્તા **કિલેસન્તરાયિકા** નામ. પણ્ડકતિરચ્છાનગતઉભતોબ્યઞ્જનકાનં પટિસન્ધિચિત્તુપ્પાદધમ્મા **વિપાકન્તરાયિકા** નામ. પણ્ડકાદિગ્ગહણઞ્ચેત્થ નિદસ્સનમત્તં સબ્બાયપિ અહેતુકપટિસન્ધિયા વિપાકન્તરાયિકભાવતો . અરિયૂપવાદા **ઉપવાદન્તરાયિકા** નામ. તે પન યાવ અરિયે ન ખમાપેન્તિ, તાવદેવ, ન તતો પરં. સઞ્ચિચ્ચ આપન્ના સત્તાપત્તિક્ખન્ધા **આણાવીતિક્કમન્તરાયિકા** નામ. તેપિ યાવ ભિક્ખુભાવં વા પટિજાનાતિ, ન વુટ્ઠાતિ વા ન દેસેતિ વા, તાવદેવ, ન તતો પરં.

૧૬૯૯-૧૭૦૦. ‘‘અન્તરાયિકા એતે;
યથા હોન્તિ તથા અહં;
દેસિતં મુનિના ધમ્મં;
આજાનામીતિ યો વદે’’તિ. –

એવં દુતિયગાથા વત્તબ્બા. તથા અવુત્તે ‘‘તિક્ખત્તુ’’ન્તિઆદિગાથા પઠમગાથાય સદ્ધિં ઘટના એવ ન સિયા. તસ્મા એત્થાયં ગાથા પરિહીનાતિ વિઞ્ઞાયતિ.

એતેતિ ‘‘અન્તરાયિકા’’તિ ભગવતા પકાસિતા પઞ્ચ ધમ્મા ‘‘યથા અનન્તરાયિકા હોન્તિ, તથા અહં મુનિના દેસિતં ધમ્મં આજાનામી’’તિ **યો** ભિક્ખુ વદેય્ય, **સો પન** ભિક્ખુ તિક્ખત્તું વત્તબ્બોતિ સમ્બન્ધો. કેહિ કથં વત્તબ્બોતિ આહ ‘‘**યે પસ્સન્તી**’’તિઆદિ. યે તથાવાદિતં ભિક્ખું **પસ્સન્તિ**, ‘‘અસુકો આયસ્મા એવંવાદી’’તિ પરતો **સુણન્તિ ચ**, તેહિ. **સો પન** ભિક્ખુ ‘‘મા આયસ્મા એવં અવચા’’તિ તિક્ખત્તું વત્તબ્બોતિ યોજના.

૧૭૦૧. અવદન્તસ્સાતિ તં દિસ્વા વા સુત્વા વા યથાવુત્તનયેન અવદન્તસ્સ. **દુક્કટ**ન્તિ ઞાતદુક્કટં. **તં** દુલદ્ધિં. **અનિસ્સજતો**તિ ભિક્ખૂહિ એવં વુત્તેપિ અનિસ્સજન્તસ્સ. તથા દુક્કટન્તિ અતિદિસતિ.

૧૭૦૨. કમ્મવાચાયાતિ તતિયાય કમ્મવાચાય. **ઓસાને**તિ પરિયોસાને, **ય્ય**કારે પત્તેતિ અધિપ્પાયો. **તિકપાચિત્તિયં વુત્ત**ન્તિ ‘‘ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી ન પટિનિસ્સજ્જતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. ધમ્મકમ્મે વેમતિકો ન પટિનિસ્સજ્જતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. ધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞી ન પટિનિસ્સજ્જતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૪૨૧) તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. **અધમ્મે તિકદુક્કટં વુત્ત**ન્તિ અધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞિવેમતિકઅધમ્મકમ્મસઞ્ઞીનં વસેન તિકદુક્કટં વુત્તં.

૧૭૦૩. ‘‘અનાપત્તિ અકતકમ્મસ્સા’’તિ પદચ્છેદો. **કમ્મં** નામ સમનુભાસનકમ્મં. યથાહ ‘‘અનાપત્તિ અસમનુભાસન્તસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૪૨૨).

અરિટ્ઠકથાવણ્ણના.

૧૭૦૪. ગત્વાતિ અનોસારિતભાવં સયમેવ વા પરતો વા તસ્સ વા સન્તિકા ગત્વા. **અકતાનુધમ્મેના**તિ અકતો ઓસારણસઙ્ખાતો અનુધમ્મો યસ્સ સો અકતાનુધમ્મો, તેન, સહયોગે કરણવચનં. **તથાવાદિકભિક્ખુના**તિ ''તથાહં ભગવતા ધમ્મં દેસિતં આજાનામી''તિઆદિં વદન્તેન ભિક્ખુના. ''અકતાનુધમ્મેના''તિ ઇમિના સમાનાધિકરણં. **સંવસેય્યા**તિ ઉપોસથાદિકં સઙ્ઘકમ્મં કરેય્ય. **ભુઞ્જેય્ય વા**તિ આમિસસમ્ભોગં વા ધમ્મસમ્ભોગં વા કરેય્ય. **સહ સેય્ય વા**તિ નાનૂપચારેપિ એકચ્છન્ને નિપજ્જેય્ય.

૧૭૦૫. ઇદાનિ યથાવુત્તપાચિત્તિયસ્સ ખેત્તનિયમં દસ્સેતુમાહ ''**ઉપોસથાદિકં કમ્મ**''ન્તિઆદિ. **આદિ**-સદ્દેન પવારણં ગહિતં. યથાહ ''ઉપોસથં વા પવારણં વા''તિ (પાચિ॰ ૪૨૫). **તેન સહા**તિ ઉક્ખિત્તકેન સહ. ''**કમ્મસ્સ પરિયોસાને**''તિ ઇદં સંવાસેન આપત્તિખેત્તનિદસ્સનં.

૧૭૦૬. એકેનેવ પયોગેન બહું યામકાલિકાદિ**આમિસં** ગણ્હતો **એકં** પાચિત્તિયં. તથા એકેનેવ પયોગેન બહું આમિસં દદતોપિ **એકં** પાચિત્તિયં. **બહૂસુ** પયોગેસુ **બહૂનિ** પાચિત્તિયાનીતિ યોજના. ઇમિના ચ આમિસસમ્ભોગેન તુલ્યફલં ધમ્મસમ્ભોગમ્પિ સહચરિયેન આહાતિ વેદિતબ્બં. તત્થ પન પદાદીહિ ઉદ્દિસન્તસ્સ વા ઉદ્દિસાપેન્તસ્સ વા પદસોધમ્મે વુત્તનયેન આપત્તિ વેદિતબ્બા.

૧૭૦૭. ઇતરોતિ પકતત્તો. **ઇતરસ્મિ**ન્તિ ઉક્ખિત્તકે. **પરો**તિ પકતત્તો. **ઉભોપિ વા**તિ પકતત્તઉક્ખિત્તા દ્વેપિ વા. ''એકત્થ એકતો નિપજ્જન્તી''તિ સેસો. ઇમેસુ તીસુપિ ઠાનેસુ ''પાચિત્તી''તિ પકરણતો લબ્ભતિ.

૧૭૦૮. ઉટ્ઠહિત્વા પુનપ્પુનં નિપજ્જન્તસ્સ નિપજ્જનપયોગાનં વસેન આપત્તિયો સિયુન્તિ અજ્ઝાહારયોજના કાતબ્બા. ''ઉક્ખિત્તકે નિપન્નસ્મિ''ન્તિઆદિના વુત્તાપત્તિવિનિચ્છયો કત્થ હોતીતિ આહ ''**એકનાનૂપચારેસુ, એકચ્છન્ને વિનિચ્છયો**''તિ. **નાનૂપચારેસૂ**તિ એત્થ પિ-સદ્દો ચ ''વિનિચ્છયો''તિ એત્થ અયન્તિ ચ યોજેતબ્બો. એકો ઉપચારો અસ્સાતિ એકૂપચારં, નાના ઉપચારો અસ્સાતિ નાનૂપચારં, એકૂપચારઞ્ચ નાનૂપચારઞ્ચ **એકનાનૂપચારાનિ** એકદેસસરૂપેકસેસેન, તેસુ. એકતો છન્નાનિ એકચ્છન્નાનિ, તેસુ એકચ્છન્નેસૂતિ વત્તબ્બે વણ્ણલોપેન વા વચનવિપલ્લાસેન વા ''**એકચ્છન્ને**''તિ વુત્તં. એકનાનૂપચારેસુપિ સેનાસનેસુ એકચ્છન્નેસુ અયં યથાવુત્તઆપત્તિવિનિચ્છયો દટ્ઠબ્બોતિ અત્થો.

૧૭૦૯. ઉભયત્થાપીતિ ઉક્ખિત્તાનુક્ખિત્તેસુ દ્વીસુપિ.

૧૭૧૦. ''સઞ્ઞિસ્સ ઓસારિતોતિ ચા''તિ પદચ્છેદો.

ઉક્ખિત્તકથાવણ્ણના.

૧૭૧૨. તથા વિનાસિતન્તિ ''અજ્જતગ્ગે તે આવુસો સમણુદ્દેસ ન ચેવ સો ભગવા સત્થા અપદિસિતબ્બો, યમ્પિ ચઞ્ઞે સમણુદ્દેસા લભન્તિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં દિરત્તતિરત્તં સહસેય્યં, સાપિ તે નત્થિ, ચર પિરે વિનસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૪૨૯) વુત્તનયેન નાસિતં. ''તથા નાસિતં સમણુદ્દેસ''ન્તિ (પાચિ॰ ૪૨૮) વચનતો ''સમણુદ્દેસ''ન્તિ સેસો. **જાન**ન્તિ વુત્તનયેન ''નાસિતો અય''ન્તિ જાનન્તો. **ઉપલાપેય્યા**તિ ''ઉપલાપેય્ય વાતિ તસ્સ પત્તં વા ચીવરં વા ઉદ્દેસં વા પરિપુચ્છં વા દસ્સામી''તિ (પાચિ॰ ૪૩૦) **પદભાજને** આગતનયેન સઙ્ગણ્હેય્ય. **તેના**તિ નાસિતેન.

ઉપટ્ઠાપેય્ય વાતિ તેન દિય્યમાનાનિ ચુણ્ણમત્તિકાદીનિ સાદિયન્તો તેન અત્તનો ઉપટ્ઠાનં કારાપેય્ય વા. "**તેના**"તિ ઇદં સહત્થે કરણવસેન "સમ્ભુઞ્જેય્યા"તિઆદીહિ ચ યોજેતબ્બં. **વા**તિ એત્થ ગાથાબન્ધવસેન રસ્સો. સમ્ભોગસહસેય્યા અનન્તરસિક્ખાપદે વુત્તનયા એવ. તસ્મા આપત્તિપરિચ્છેદોપેત્થ તસ્મિં વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો.

૧૭૧૩. અત્થુદ્ધારવસેન **અટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૨૮) વુત્તા તિસ્સો નાસના દસ્સેતુમાહ "**સંવાસેન...પે॰... તિસ્સો**"તિ. તત્થ તીસુ કતમા અધિપ્પેતાતિ આહ "**એત્થા**"તિઆદિ. દણ્ડકમ્મેન નાસના એત્થ અધિપ્પેતાતિ યોજના. એતાસં વિભાગો ચ "તત્થ આપત્તિયા અદસ્સનાદીસુ ઉક્ખેપના સંવાસનાસના નામ. 'દૂસકો નાસેતબ્બો, મેત્તિયં ભિક્ખુનિં નાસેથા'તિ અયં લિઙ્ગનાસના નામ. 'અજ્જતગ્ગે તે આવુસો સમણુદ્દેસ ન ચેવ સો ભગવા સત્થા અપદિસિતબ્બો'તિ અયં દણ્ડકમ્મનાસના નામા"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૨૮) **અટ્ઠકથાય** વુત્તો.

૧૭૧૫. "વુત્તા સમનુભાસને"તિ (વિ॰ વિ॰ ૧૭૦૩) તત્થ વુત્તત્તા આહ "**અરિટ્ઠેન સમા મતા**"તિ.

કણ્ટકકથાવણ્ણના.

સપ્પાણકવગ્ગો સત્તમો.

૧૭૧૬-૭. યો ભિક્ખુ સિક્ખાપદં વીતિક્કમન્તો તં વીતિક્કમં યે પસ્સન્તિ, સુણન્તિ ચ, તેહિ **ભિક્ખૂહિ સિક્ખાપદેન વુચ્ચમાનો** "માવુસો એવં અકાસિ, ન કપ્પતિ એતં ભિક્ખુસ્સા"તિ સિક્ખાપદે વુત્તનયેન વુચ્ચમાનો "એતસ્મિં સિક્ખાપદે યેન મં તુમ્હે વદેથ, એતસ્મિં સિક્ખાપદત્થે યાવ અઞ્ઞં વિયત્તં બહુસ્સુતં પકતઞ્ઞું વિનયધરં ન પુચ્છામિ, તાવ અહં ન સિક્ખિસ્સામી"તિ ભણતિ, **તસ્સ** એવં ભણન્તસ્સ પાચિત્તિયં સિયાતિ સાધિપ્પાયયોજના.

૧૭૧૮-૯. અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન **અનુપસમ્પન્ને સત્થુના તિકદુક્કટં દીપિત**ન્તિ યોજના, ઇમિના ચ ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન ઉપસમ્પન્ને તિકપાચિત્તિયં દીપિતં હોતિ. અપઞ્ઞત્તેન ઓવદનપ્પકારં દસ્સેતુમાહ "**ન સલ્લેખાયિદં હોતી**"તિ. **ઉભોહિપિ** ઉપસમ્પન્નાનુપસમ્પન્નેહિ . "ઇદં સલ્લેખાય ન હોતી"તિ અપઞ્ઞત્તેન વુચ્ચમાનસ્સ "ન તાવાહ"ન્તિઆદીનિ **વદતો તસ્સ** ભિક્ખુનો દુક્કટં હોતીતિ યોજના. "ન દોસો ઉમ્મત્તકાદીન"ન્તિ પદચ્છેદો.

સહધમ્મિકકથાવણ્ણના.

૧૭૨૦. "યો પન ભિક્ખુ પાતિમોક્ખે ઉદ્દિસ્સમાને એવં વદેય્યા"તિઆદિસિક્ખાપદપાઠતો (પાચિ॰ ૪૩૯) **ઉદ્દિટ્ઠેહી**તિ એત્થ "ખુદ્દાનુખુદ્દકેહિ સિક્ખાપદેહી"તિ સેસો. પારાજિકં ઠપેત્વા અવસેસા ઉપાદાયુપાદાય ખુદ્દાનુખુદ્દકાતિ નિદ્દિટ્ઠા. એત્થ **કિન્તિ** પટિક્ખેપે, એતેહિ કિં, પયોજનં નત્થીતિ વુત્તં હોતિ. **એતેહી**તિ સમીપત્થે વચનસામઞ્ઞેન "ઇમેહી"તિ એતસ્સ પરિયાયો. "કિં પનિમેહી"તિ (પાચિ॰ ૪૩૯) સિક્ખાપદપાઠે પટિક્ખેપસ્સ કારણં દસ્સેતિ "**કુક્કુચ્ચાદિનિદાનતો**"તિ. એત્થ **આદિ**-સદ્દેન વિહેસાવિલેખા ગહિતા. એત્થ **કુક્કુચ્ચં** નામ "કપ્પતિ નુ ખો, ન કપ્પતિ નુ ખો"તિ કુક્કુચ્ચકરણં. **વિહેસા** નામ વિપ્પટિસારો. **વિલેખા** નામ વિચિકિચ્છાસઙ્ખાતા મનોવિલેખતા મનોવિલેખા, ઇમેહિ સકલેહિ પદેહિ સિક્ખાપદવિવણ્ણકપ્પકારો દસ્સિતો. "ઇતિ સિક્ખાપદવિવણ્ણને"તિ ઇતિ-સદ્દો અજ્ઝાહરિત્વા યોજેતબ્બો. **વિવણ્ણને**તિ નિમિત્તત્થે ભુમ્મં.

કુક્કુચ્ચાદિનિદાનતો એતેહિ ખુદ્દાનુખુદ્દકેહિ સિક્ખાપદેહિ ઉદ્દિટ્ઠેહિ કિં ઇતિ સિક્ખાપદવિવણ્ણને પાચિત્તિયાપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૧૭૨૧. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ‘‘ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞી વિનયં વિવણ્ણેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. ઉપસમ્પન્ને વેમતિકો…પે॰… અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞી…પે॰… પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૪૪૧) તીણિ પાચિત્તિયાનિ વુત્તાનિ. **તં** વિનયં સચે પન અનુપસમ્પન્નસ્સ સન્તિકે વિવણ્ણેતિ, તિકદુક્કટન્તિ યોજના.

૧૭૨૨-૪. ઉભિન્નમ્પીતિ ઉપસમ્પન્નાનં, અનુપસમ્પન્નાનં ઉભિન્નમ્પિ, ‘‘સન્તિકે’’તિ સેસો. **અઞ્ઞધમ્મવિવણ્ણને**તિ વિનયતો અઞ્ઞેસં સુત્તાભિધમ્માનં વિવણ્ણને.

અનાપત્તિવિસયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**નવિવણ્ણેતુકામસ્સા**’’તિઆદિ. નવિવણ્ણેતુકામસ્સ ‘‘હન્દ સુત્તન્તં પરિયાપુણ, પચ્છાપિ વિનયં પરિયાપુણિસ્સસિ’’ ઇતિ એવં વદન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. સદિસા એવ **સાદિસા**.

વિલેખનકથાવણ્ણના.

૧૭૨૫. મોહનકથાયં તાવ –

‘‘અન્વદ્ધમાસં યો ભિક્ખુ;
પાતિમોક્ખે અસેસતો;
ઉદ્દિસ્સમાને અઞ્ઞાણ-
તાય પુચ્છતિ અત્તનો’’તિ. –

પઠમગાથાય ભવિતબ્બં. એવઞ્હિ સતિ ‘‘અઞ્ઞાણેના’’તિઆદિગાથા પરિપુણ્ણસમ્બન્ધા સિયાતિ વિઞ્ઞાયતિ.

અઞ્ઞાણેનાતિ એત્થ વા ‘‘આપન્નત્તા’’તિ સેસો. **આપત્તિમોક્ખો**તિ આપત્તિયા મોક્ખો. અઞ્ઞાણેન આપન્નત્તા આપત્તિમોક્ખો નેવ વિજ્જતીતિ યોજના. કિં કાતબ્બન્તિ આહ ‘‘**કારેતબ્બો**’’તિઆદિ. યથા ધમ્મો ઠિતો, તથા ભિક્ખુ કારેતબ્બોતિ સમ્બન્ધો. **ધમ્મ**-સદ્દો પાળિવાચકો, પાળિયં યથા વુત્તં, તથા કારેતબ્બોતિ અત્થો, દેસનાગામિની આપત્તિ ચે, દેસાપેતબ્બો, વુટ્ઠાનગામિની ચે, વુટ્ઠાપેતબ્બોતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ‘‘યથાધમ્મો કારેતબ્બો’’તિ (પાચિ॰ ૪૪૪). અઞ્ઞાણેન આપન્નત્તા તસ્સ આપત્તિયા મોક્ખો નત્થિ. યથા પન ધમ્મો ચ વિનયો ચ ઠિતો, તથા ભિક્ખુ કારેતબ્બો, દેસનાગામિનિં ચે આપન્નો હોતિ, દેસાપેતબ્બો, વુટ્ઠાનગામિનિં ચે, વુટ્ઠાપેતબ્બોતિ અત્થો.

૧૭૨૬. ઉત્તરિન્તિ યથાધમ્મકરણતો ઉત્તરિં. **દુતિયેનેવા**તિ ઞત્તિદુતિયેનેવ. **નિન્દિત્વા**તિ ‘‘તસ્સ તે આવુસો અલાભા’’તિઆદિના ગરહિત્વા.

૧૭૨૭. એવં આરોપિતે મોહેતિ યથાધમ્મકરણતો ઉપરિ યથાવુત્તનયેન તં પુગ્ગલં ગરહિત્વા ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય તસ્સ એવં મોહે આરોપિતે. પુન યદિ મોહેતીતિ યોજના. તસ્મિં મોહનકે પુગ્ગલે પાચિત્તિ વુત્તાતિ યોજના.

૧૭૨૮. દીપિતં તિકદુક્કટન્તિ ‘‘અધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી મોહેતિ, વેમતિકો, અધમ્મકમ્મસઞ્ઞી મોહેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૪૪૭) તિકદુક્કટં દસ્સિતં. એતસ્સ વિપરિયાયતો તિકપાચિત્તિયં વેદિતબ્બં. યથાહ ‘‘ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞી મોહેતિ, વેમતિકો, અધમ્મકમ્મસઞ્ઞી મોહેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૪૪૭). એત્થ **કમ્મ**ન્તિ મોહારોપનકમ્મં અધિપ્પેતં. યથાહ ‘‘**ધમ્મકમ્મે**તિઆદીસુ મોહારોપનકમ્મં અધિપ્પેત’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૪૭).

૧૭૨૯-૩૦. ‘‘**ન ચ મોહેતુકામસ્સા**’’તિઆદીહિ ‘‘અનાપત્તીતિ વિઞ્ઞેય્ય’’ન્તિ ઇદં પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. ‘‘વિત્થારેન અસુતસ્સા’’તિ પદચ્છેદો. એત્થ ‘‘પાતિમોક્ખ’’ન્તિ કમ્મપદં અપેક્ખિતબ્બં. વિત્થારેન ઊનકદ્વત્તિક્ખત્તું સુતસ્સ ચાતિ યોજના. **તથા**તિ ઇમિના ‘‘અનાપત્તીતિ વિઞ્ઞેય્ય’’ન્તિ ઇદં પચ્ચામસતિ.

મોહનકથાવણ્ણના.

૧૭૩૧-૨. કુદ્ધોતિ કુપિતો. **પહારં દેતી**તિ કાયેન વા કાયપટિબદ્ધેન વા નિસ્સગ્ગિયેન વા અન્તમસો ઉપ્પલપત્તેનાપિ પહારં દેતિ. યથાહ ‘‘પહારં દદેય્યાતિ કાયેન વા કાયપટિબદ્ધેન વા નિસ્સગ્ગિયેન વા અન્તમસો ઉપ્પલપત્તેનાપિ પહારં દેતી’’તિ (પાચિ॰ ૪૫૧). એત્થ ‘‘અઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુસ્સા’’તિ સેસો. **તસ્સા**તિ અપેક્ખિત્વા ‘‘યો’’તિ લબ્ભતિ.

અટ્ઠકથાગતં વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સમ્પહરિતુકામેના**’’તિઆદિ, ઇમિના મરણાધિપ્પાયેન પહટે પારાજિકન્તિ વુત્તં હોતિ.

૧૭૩૩. ‘‘ઇતિ એવં કતે અયં સઙ્ઘમજ્ઝેન વિરોચતી’’તિ **વિરૂપકરણાપેક્ખો** વિરૂપકરણે અપેક્ખવા **તસ્સ** ચ અપેક્ખિતસ્સ ભિક્ખુસ્સ કણ્ણં વા નાસં વા યદિ છિન્દતિ, દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૭૩૪. અનુપસમ્પન્નેતિ સામિવચનત્થે ભુમ્મં. ‘‘ઇત્થિયા’’તિઆદીહિ પદેહિ યથારહં યોજેતબ્બં ‘‘અનુપસમ્પન્નાય ઇત્થિયા અનુપસમ્પન્નસ્સ પુરિસસ્સા’’તિ. **તિરચ્છાનગતસ્સપી**તિ એત્થ ‘‘અન્તમસો’’તિ સેસો. યથાહ ‘‘અન્તમસો તિરચ્છાનગતસ્સપી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૫૨).

૧૭૩૫. ‘‘સચે પહરતિ ઇત્થિઞ્ચા’’તિ પદચ્છેદો. **રત્તેન ચેતસા**તિ કાયસંસગ્ગરાગેન રત્તેન ચિત્તેન. **વિનિદ્દિટ્ઠા**તિ ‘‘યો પન ભિક્ખુ ઓતિણ્ણો વિપરિણતેન ચિત્તેન માતુગામેન સદ્ધિં કાયસંસગ્ગં સમાપજ્જેય્યા’’તિઆદિના (પારા॰ ૨૭૦) દસ્સિતા.

૧૭૩૬. મોક્ખાધિપ્પાયોતિ તતો અત્તનો મોક્ખં પત્થેન્તો. **દોસો ન વિજ્જતી**તિ દુક્કટાદિકોપિ દોસો નત્થિ.

૧૭૩૭-૯. હેઠેતુકામમાયન્તં ચોરમ્પિ વા પચ્ચત્થિકમ્પિ વા અન્તરામગ્ગે પસ્સિત્વાતિ યોજના. દિસ્વા કથં પટિપજ્જિતબ્બન્તિ આહ ‘‘**મા ઇધાગચ્છુપાસકા**’’તિઆદિ, આગમનપટિક્ખેપેન તત્થેવ તિટ્ઠાતિ વુત્તં હોતિ. **આયન્ત**ન્તિ એવં વુત્તે તં અનાદિયિત્વા આગચ્છન્તં. યથાહ ‘‘વચનં અનાદિયિત્વા આગચ્છન્ત’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૫૩).

એસેવ નયોતિ ‘‘મા આગચ્છા’તિ વુત્તેપિ આગચ્છન્તં પહટે મતેપિ અનાપત્તી’’તિ અયં નયો.

૧૭૪૦. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ''ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞી, વેમતિકો, અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞી પહારં દેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૪૫૨) તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. **સેસે**તિ અનુપસમ્પન્ને. **તિકદુક્કટ**ન્તિ ''અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞી, વેમતિકો , અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞી પહારં દેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૪૫૨) તિકદુક્કટં વુત્તં. અનાણત્તિકત્તા આહ ''**કાયચિત્તસમુટ્ઠાન**''ન્તિ. કાયચિત્તાનં સુખોપેક્ખાપિ સમ્ભવન્તીતિ તતો વિસેસેતુમાહ ''**દુક્ખવેદન**''ન્તિ.

પહારકથાવણ્ણના.

૧૭૪૧. કાયન્તિ કાયેકદેસં હત્થાદિઅવયવમાહ. **વા**તિ દુતિયત્થસમ્પિણ્ડને. **કાયબદ્ધ**ન્તિ કાયપટિબદ્ધં પહરણયોગ્ગાયોગ્ગેસુ કત્તરયટ્ઠિસત્થાદીસુ અઞ્ઞતરં. **સચે ઉચ્ચારેય્યા**તિ સચે પહરણાકારં દસ્સેત્વા ઉક્ખિપેય્ય, ઇદં ''કાયં વા કાયપટિબદ્ધં વા''તિ ઇમેહિ પદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **તસ્સા**તિ ઉચ્ચારિતકાયાદિકસ્સ. **ઉગ્ગિરણપચ્ચયા**તિ ઉક્ખિપનકારણા.

૧૭૪૨. અસમ્પહરિતુકામેનાતિ પહારદાનં અનિચ્છન્તેન. **દિન્નત્તા**તિ પહારસ્સ દિન્નત્તા. અપ્પહરિતુકામત્તા પુરિમસિક્ખાપદેન પાચિત્તિયં ન હોતિ, ઉગ્ગિરિતુકામતાય કતપયોગસ્સ ઉગ્ગિરણમત્તે અઠત્વા પહારસ્સ દિન્નત્તા ઇમિનાપિ પાચિત્તિયં ન હોતિ, અજ્ઝાસયસ્સ, પયોગસ્સ ચ અસુદ્ધત્તા અનાપત્તિયાપિ ન ભવિતબ્બન્તિ દુક્કટં વુત્તં.

૧૭૪૩. સચે તેન પહારેન ભિક્ખુનો હત્થાદીસુપિ યં કિઞ્ચિ અઙ્ગં ભિજ્જતિ, **પહટસ્સ** પહારદાયકસ્સ દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો.

૧૭૪૪. સેસો વિનિચ્છયો ''મોક્ખાધિપ્પાયો''તિઆદિકો ઇધ અવુત્તો વિનિચ્છયો સમુટ્ઠાનાદિના સદ્ધિં અનન્તરે વુત્તનયેન વિનયઞ્ઞુના વેદિતબ્બોતિ યોજના. ''તિરચ્છાનાદીનં વચ્ચકરણાદિં દિસ્વાન પલાપેતુકામતાય કુજ્ઝિત્વાપિ ઉગ્ગિરન્તસ્સ મોક્ખાધિપ્પાયો એવા''તિ વદન્તિ.

તલસત્તિકથાવણ્ણના.

૧૭૪૫. અમૂલકેનાતિ દિટ્ઠાદિમૂલવિરહિતેન, એત્થ ''ભિક્ખુ''ન્તિ સેસો. **સઙ્ઘાદિસેસેના**તિ તેરસન્નં અઞ્ઞતરેન. **તસ્સા**તિ ચોદકસ્સ, ચોદાપકસ્સ વા પાપભિક્ખુનો. સચે ચુદિતકો તસ્મિં ખણે ''એસ મં ચોદેતી''તિ જાનાતિ, પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના, ઇમિના ''સચે એવં ન જાનાતિ, ચિરેન વા જાનાતિ, દુક્કટં હોતી''તિ સિદ્ધં.

૧૭૪૬. તત્થાતિ ઉપસમ્પન્ને. **તિકપાચિત્તિય**ન્તિ ''ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞી અમૂલકેન સઙ્ઘાદિસેસેન અનુદ્ધંસેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. વેમતિકો…પે॰… અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞી અમૂલકેન સઙ્ઘાદિસેસેન અનુદ્ધંસેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૪૬૨) તિકપાચિત્તિયં . **દિટ્ઠાચારવિપત્તિયા ચોદકો દુક્કટાપત્તી**તિ અમૂલિકાય દિટ્ઠિવિપત્તિયા વા આચારવિપત્તિયા વા અનુદ્ધંસેન્તસ્સ દુક્કટાપત્તિ હોતીતિ અત્થો. **સેસે ચા**તિ અનુપસમ્પન્ને. **તિકદુક્કટ**ન્તિ અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન તીણિ દુક્કટાનિ હોન્તીતિ અત્થો.

૧૭૪૭. ''તથાસઞ્ઞિસ્સ અનાપત્તી''તિ પદચ્છેદો. **તથાસઞ્ઞિસ્સા**તિ સમૂલકસઞ્ઞિસ્સ.

અમૂલકકથાવણ્ણના.

૧૭૪૮-૯. સઞ્ચિચ્ચાતિ તસ્સ પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સાદિભાવં જાનન્તોયેવ. **ભિક્ખુનો**તિ એત્થ ‘‘અઞ્ઞસ્સા’’તિ સેસો . **ઊનવીસતિવસ્સો ત્વં મઞ્ઞે**તિ એત્થ **‘‘મઞ્ઞે’’**તિ ઇમિના પરિકપ્પત્થવાચિના નિપાતેન ‘‘ઉદકં મઞ્ઞે આદિત્ત’’ન્તિઆદીસુ (પારા॰ ૩૮૩) વિય મુસાવાદાપત્તિયા અવિસયતં દીપેતિ. હિતેસિતાય અનુસિટ્ઠિદાનાદિકે તથારૂપે અઞ્ઞસ્મિં **પચ્ચયે** કારણે અસતિ ‘‘ઊનવીસતિવસ્સો ત્વં મઞ્ઞે’’ ઇતિ એવમાદિના અઞ્ઞસ્સ **ભિક્ખુનો** યો ભિક્ખુ સચે સઞ્ચિચ્ચ કુક્કુચ્ચં ઉપ્પાદેય્ય, તસ્સ એવં કુક્કુચ્ચં ઉપ્પાદેન્તસ્સ ભિક્ખુનો વાચાય વાચાય પાચિત્તિ હોતીતિ યોજના.

૧૭૫૦. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ‘‘ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞી સઞ્ચિચ્ચ કુક્કુચ્ચં ઉપદહતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. વેમતિકો...પે॰... અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞી સઞ્ચિચ્ચ કુક્કુચ્ચં ઉપદહતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૪૬૭) તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. **સેસે ચા**તિ અનુપસમ્પન્ને ચ. **તિકદુક્કટ**ન્તિ અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન તિકદુક્કટં. વજ્જમેવ **વજ્જતા.**

૧૭૫૧. હિતેસિતાય ભાસતોતિ સમ્બન્ધો. **મા એવ**ન્તિ એત્થ ‘‘કરોહી’’તિ સેસો, પુનપિ મા એવં કરોહીતિ અત્થો. ‘‘અહં તં ઇત્થિયા સહ નિસિન્નં મઞ્ઞે, તથા વિકાલે ભુત્તં મઞ્ઞે, પુન મા એવં કરોહિ’’ ઇતિ હિતેસિતાય ભાસતો અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના.

સઞ્ચિચ્ચકથાવણ્ણના.

૧૭૫૩. ભણ્ડનં નામ કલહો, ભણ્ડનં જાતં યેસન્તિ વિગ્ગહો, જાતભણ્ડનાનન્તિ અત્થો, ‘‘વચન’’ન્તિ સેસો. સોતું ઉપસ્સુતિં તિટ્ઠેય્યાતિ યોજના. ઉપેચ્ચ સુય્યતિ એત્થાતિ હિ **ઉપસ્સુતિ**, ઠાનં, યં ઠાનં ઉપગતેન સક્કા હોતિ કથેન્તાનં સદ્દં સોતું, તત્થાતિ અત્થો. યો પન ભિક્ખુ ભણ્ડનજાતાનં ભિક્ખૂનં વચનં સોતું ઉપસ્સુતિં સચે તિટ્ઠેય્ય, તસ્સ પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના.

૧૭૫૪. ચોદેતુકામતાય ગચ્છતો અસ્સાતિ યોજના.

૧૭૫૫. સોતુન્તિ પચ્છતો ગચ્છન્તાનં ભણ્ડનજાતાનં વચનં સોતું. **ઓહીયન્તસ્સા**તિ પકતિગમનં હાપેત્વા ઓસક્કન્તસ્સ. પુરતો **ગચ્છતો** ભિક્ખુસ્સ દુક્કટન્તિ યોજના. **ગચ્છતો તુરિતં વાપી**તિ પુરતો ગચ્છન્તાનં ભણ્ડનજાતાનં વચનં સોતું પચ્છતો સીઘં ગચ્છન્તસ્સાપિ. **અયમેવ વિનિચ્છયો**તિ પદે પદે અયં એવ વિનિચ્છયો.

૧૭૫૬. અત્તનો ઠિતોકાસન્તિ સમ્બન્ધો. **ઉક્કાસિત્વાપિ વા**તિ ઉક્કાસિતસદ્દં કત્વા વા. એત્થ અહન્તિ વા વત્વા ઞાપેતબ્બન્તિ યોજના.

૧૭૫૭. તિકપાચિત્તિયં વુત્તં ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન. **સેસે ચા**તિ અનુપસમ્પન્ને. **તિકદુક્કટં** અનુપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞિવેમતિકઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞીનં વસેન.

૧૭૫૮. ઓરમિસ્સન્તિ મયા ગહિતદુગ્ગાહતો વિરમિસ્સામિ.

૧૭૫૯. કાયચિત્તતો ચ કાયવાચાચિત્તતો ચ સમુટ્ઠાનતો **થેય્યસત્થસમુટ્ઠાનં**. સિયા કિરિયં સોતુકામતાય ગમનવસેન, સિયા અકિરિયં ઠિતટ્ઠાનં આગન્ત્વા મન્તયમાનં અજાનાપનવસેન, તેનાહ **"ઇદં હોતિ ક્રિયાક્રિય"**ન્તિ. ગમનેન સિજ્ઝનતો **કાયકમ્મં** . તુણ્હીભાવેન સિજ્ઝનતો **વચીકમ્મં**. **સદોસ**ન્તિ સાવજ્જં, અકુસલચિત્તન્તિ વુત્તં હોતિ.

ઉપસ્સુતિકથાવણ્ણના.

૧૭૬૦. ધમ્મિકાનન્તિ ધમ્મેન વિનયેન સત્થુસાસનેન કતાનં. **કમ્માન**ન્તિ અપલોકનકમ્મં, ઞત્તિકમ્મં, ઞત્તિદુતિયકમ્મં, ઞત્તિચતુત્થકમ્મન્તિ ઇમેસં ચતુન્નં કમ્માનં. **ખીયતી**તિ અરુચિં પકાસેતિ.

૧૭૬૧. ઉભયત્થાતિ અધમ્મે, ધમ્મે ચ.

૧૭૬૨. અધમ્મેનાતિ એત્થ ''કમ્મેના''તિ સેસો, ધમ્મવિરુદ્ધેન કમ્મેનાતિ અત્થો. ''કમ્મસ્મિ''ન્તિ ઇદં વિભત્તિં વિપરિણામેત્વા ''કમ્મેના''તિ અનુવત્તેતબ્બં. **વગ્ગેના**તિ ''છન્દારહાનં છન્દો આહટો હોતિ, સમ્મુખીભૂતા ન પટિક્કોસન્તી''તિ (મહાવ॰ ૩૮૭) વુત્તસામગ્ગિલક્ખણસ્સ વિરુદ્ધત્તા અસમગ્ગેન, એત્થ ''સઙ્ઘેના''તિ સેસો. ''તથા અકમ્મારહસ્સા''તિ પદચ્છેદો. ''અધમ્મેન કમ્મેન ઇમે કમ્મં કરોન્તી''તિ ચ ''અસમગ્ગેન સઙ્ઘેન ઇમે કમ્મં કરોન્તી''તિ ચ ''અધમ્મેન કમ્મેન વગ્ગેન સઙ્ઘેન ઇમે કમ્મં કરોન્તી''તિ ચ તથા ''અકમ્મારહસ્સ ઇમે કમ્મં કરોન્તી''તિ ચ ઞત્વા યો ખીયતિ, તસ્સ ચ અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના.

કમ્મપટિબાહનકથાવણ્ણના.

૧૭૬૪-૫. આરોચિતં વત્થુ યાવ ન વિનિચ્છિતં વાતિ યોજના, ''ચોદકેન ચ ચુદિતકેન ચ અત્તનો કથા કથિતા, અનુવિજ્જકો સમ્મતો, એત્તાવતાપિ વત્થુમેવ આરોચિતં હોતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૮૧) **અટ્ઠકથાય** વુત્તત્તા આરોચિતં વત્થુ યાવ ન વિનિચ્છિતં હોતીતિ અત્થો. ઞત્તિ વા ઠપિતા , કમ્મવાચા નિટ્ઠં યાવ ન ગચ્છતિ, એતસ્મિં...પે॰...હોતિ આપત્તિ દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૭૬૬. છન્દં અદત્વા હત્થપાસે **જહિતે** તસ્સ પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના.

૧૭૬૭-૯. અધમ્મેપિ કમ્મસ્મિં ધમ્મકમ્મન્તિ સઞ્ઞિનો દુક્કટન્તિ યોજના. ધમ્મકમ્મે ચ અધમ્મકમ્મસઞ્ઞિનો અનાપત્તિ ઇધ ન વુત્તા, પાળિયં પન વુત્તત્તા ઇધાપિ યોજેતબ્બા. ''સઙ્ઘસ્સ ભણ્ડનાદીનિ ભવિસ્સન્તી''તિ સઞ્ઞિનો ગચ્છતો ચ યો વા ગિલાનો હોતિ, તસ્સ ગચ્છતો ચ ગિલાનસ્સ કરણીયે સતિ ગચ્છતો ચ કમ્મં નકોપેતુકામસ્સ ગચ્છતો ચ પસ્સાવનાદિના પીળિતસ્સ ગચ્છતો ચ ''આગમિસ્સામિ''ઇતિ એવં ગચ્છતોપિ ન દોસતાતિ યોજના. તત્થ દોસો એવ **દોસતા**, આપત્તિ, **નદોસતા** અનાપત્તિ. હત્થપાસં વિજહિત્વા ગમનેન, છન્દસ્સ અદાનેન ચ આપજ્જનતો **ક્રિયાક્રિયં**.

છન્દંઅદત્વાગમનકથાવણ્ણના.

૧૭૭૦-૧. સમગ્ગેન સઙ્ઘેન સદ્ધિન્તિ સમાનસંવાસકેન સમાનસીમાયં ઠિતેન સઙ્ઘેન સદ્ધિં. વુત્તઞ્હિ ''સમગ્ગો નામ સઙ્ઘો સમાનસંવાસકો સમાનસીમાયં ઠિતો''તિ (પાચિ॰ ૪૮૬). **ચીવર**ન્તિ વિકપ્પનુપગમાહ. યથાહ ''ચીવરં

નામ છન્નં ચીવરાનં અઞ્ઞતરં ચીવરં વિકપ્પનુપગં પચ્છિમ''ન્તિ (પાચિ॰ ૪૮૬). **સમ્મતસ્સા**તિ સેનાસનપઞ્ઞાપકાદિસમ્મુતિં પત્તેસુ અઞ્ઞતરસ્સ. **ખીયતી**તિ ''યો યો મિત્તો, તસ્સ તસ્સ દેન્તી''તિઆદિના નયેન અવણ્ણં ભણતિ.

ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞિવેમતિકઅધમ્મકમ્મસઞ્ઞીનં વસેન **તિકપાચિત્તિયં વુત્તં**.

૧૭૭૨-૪. સઙ્ઘેનાસમ્મતસ્સાપિ ચીવરં, અઞ્ઞમેવ વા તથેવ સમગ્ગેન સઙ્ઘેન દત્વા ખીયતિ, તસ્સ દુક્કટન્તિ યોજના. અનુપસમ્પન્ને તથેવ સમગ્ગેન સઙ્ઘેન દિન્ને **સબ્બત્થ** ચીવરે, અઞ્ઞપરિક્ખારે ચ દુક્કટન્તિ યોજના. **અનુપસમ્પન્ને**તિ સમ્પદાનત્થે ભુમ્મં, અનુપસમ્પન્નસ્સાતિ અત્થો.

સભાવતો છન્દાદીનં વસેનેવ કરોન્તં ખીયન્તસ્સ ચ અનાપત્તીતિ યોજના. **નયા** વિનિચ્છયક્કમા.

દુબ્બલકથાવણ્ણના.

૧૭૭૫. ઇદં દ્વાદસમન્તિ સમ્બન્ધો, ''યો પન ભિક્ખુ જાનં સઙ્ઘિકં લાભં પરિણતં પુગ્ગલસ્સ પરિણામેય્ય, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૪૯૦) **ઇમં દ્વાદસમં** સિક્ખાપદન્તિ અત્થો. **તિંસકકણ્ડસ્મિં** નિસ્સગ્ગિયકણ્ડે. **અન્તિમેના**તિ એત્થ ''સિક્ખાપદેના''તિ પકરણતો લબ્ભતિ. **ચ**-સદ્દો એવકારત્થો. ''યો પન ભિક્ખુ જાનં સઙ્ઘિકં લાભં પરિણતં અત્તનો પરિણામેય્ય, નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય''ન્તિ (પારા॰ ૬૫૮) ઇમિના અન્તિમેનેવ સિક્ખાપદેન સબ્બથા **સબ્બં** વત્તબ્બં તુલ્યન્તિ યોજના. **અયમેવ વિસેસતા**તિ એત્થ વિસેસોયેવ **વિસેસતા**, અયમેવ વિસેસોતિ અત્થો.

૧૭૭૬. તત્થાતિ તસ્મિં નિસ્સગ્ગિયાવસાને સિક્ખાપદે. **અત્તનો પરિણામના**તિ અત્તનો પરિણામનહેતુ.

પરિણામનકથાવણ્ણના.

સહધમ્મિકવગ્ગો અટ્ઠમો.

૧૭૭૭-૮. યો પન ભિક્ખુ દેવિયા વાપિ રઞ્ઞો વાપિ અવિદિતાગમનો અપ્પટિસંવિદિતાગમનો સયનીયઘરા રાજસ્મિં અનિક્ખન્તે, દેવિયા અનિક્ખન્તાય **તસ્સ** સયનીયઘરસ્સ **ઉમ્મારં** ઇન્દખીલં સચે અતિક્કમેય્ય, તસ્સ ભિક્ખુનો પઠમે પાદે દુક્કટં સિયા, દુતિયે પાદે પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના.

૧૭૭૯. પટિસંવિદિતેતિ અત્તનો આગમને નિવેદિતે. **નેવપટિસંવિદિતસઞ્ઞિનો**તિ અનિવેદિતસઞ્ઞિનો. **તત્થા**તિ તસ્મિં પટિસંવિદિતાગમને. **વેમતિકસ્સા**તિ ''પટિસંવિદિતં નુ ખો, ન પટિસંવિદિતં નુ ખો''તિ સંસયમાપન્નસ્સ.

૧૭૮૦-૧. નેવ ખત્તિયસ્સ અપ્પટિસંવિદિતેપિ વા ન ખત્તિયાભિસેકેન અભિસિત્તસ્સ અપ્પટિસંવિદિતેપિ વા પવિસતો ન દોસોતિ યોજના, એવરૂપાનં અનિવેદિતેપિ પવિસન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો.

ઉભોસુ રાજિનિ ચ દેવિયા ચ સયનિઘરતો બહિ નિક્ખન્તેસુ પવિસતોપિ વા ઉભિન્નં અઞ્ઞતરસ્મિં નિક્ખન્તે પવિસતોપિ વા ન દોસોતિ યોજના. **કથિનેના**તિ એત્થ ''સમુટ્ઠાનાદિના સમ''ન્તિ સેસો, ઇદં સિક્ખાપદં સમુટ્ઠાનાદિવસેન કથિનસિક્ખાપદેન સમાનન્તિ વુત્તં હોતિ. સયનીયઘરપ્પવેસો **ક્રિયં**. અપ્પટિસંવેદનં **અક્રિયં**.

અન્તેપુરકથાવણ્ણના.

૧૭૮૨. રજતં , જાતરૂપં વા **અત્તનો** અત્થાય ઉગ્ગણ્હન્તસ્સ, ઉગ્ગણ્હાપયતોપિ વા તસ્સ નિસ્સગ્ગિયાપત્તીતિ યોજના.

૧૭૮૩. ગણપુગ્ગલસઙ્ઘાનં અત્થાય ચેતિયે નવકમ્મસ્સ અત્થાય ઉગ્ગણ્હાપયતો, ઉગ્ગણ્હતોપિ વા દુક્કટં હોતીતિ યોજના. જાતરૂપરજતાનં સરૂપં નિસ્સગ્ગિયે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં.

૧૭૮૪. મુત્તાદિરતનમ્પિ વુત્તસરૂપમેવ. **સઙ્ઘાદીનમ્પી**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ગણપુગ્ગલચેતિયાનં સઙ્ગહો.

૧૭૮૫-૬. યં કિઞ્ચિ ગિહિસન્તકં સચે કપ્પિયવત્થુ વા હોતુ, અકપ્પિયવત્થુ વાપિ હોતુ, માતુકણ્ણપિળન્ધનં તાલપણ્ણમ્પિ વા હોતુ, ભણ્ડાગારિકસીસેન પટિસામયતો તસ્સ પાચિત્તિયાપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૧૭૮૭. ન નિધેતબ્બમેવાતિ ન પટિસામેતબ્બમેવ.

૧૭૮૮. એસો **હિ** યસ્મા પલિબોધો નામ, તસ્મા ઠપેતું પન વટ્ટતીતિ યોજના.

૧૭૮૯. અનુઞ્ઞાતે ઠાનેતિ એત્થ ‘‘પતિત’’ન્તિ સેસો. એત્થ **અનુઞ્ઞાતટ્ઠાનં** નામ અજ્ઝારામો વા અજ્ઝાવસથો વા. યથાહ ‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે રતનં વા રતનસમ્મતં વા અજ્ઝારામે વા અજ્ઝાવસથે વા ઉગ્ગહેત્વા વા ઉગ્ગહાપેત્વા વા નિક્ખિપિતું ‘યસ્સ ભવિસ્સતિ, સો હરિસ્સતી’’તિ (પાચિ॰ ૫૦૪). એત્થ ચ **અજ્ઝારામો** નામ પરિક્ખિત્તસ્સ અન્તોપરિક્ખેપો, અપરિક્ખિત્તસ્સ દ્વિન્નં લેડ્ડુપાતાનં અન્તો. **અજ્ઝાવસથો** નામ પરિક્ખિત્તસ્સ અન્તોપરિક્ખેપો, અપરિક્ખિત્તસ્સ મુસલપાતબ્ભન્તરં. ‘‘**ઉગ્ગહેત્વા**’’તિ ઇદં ઉપલક્ખણં, ઉગ્ગહાપેત્વાતિપિ વુત્તં હોતિ.

૧૭૯૦-૧. અનુઞ્ઞાતે પન ઠાને યથાવુત્તઅજ્ઝારામાદિકે ઠાને રતનં વા રતનસમ્મતં વા મનુસ્સાનં ઉપભોગપરિભોગં વા સયનભણ્ડં વા ગહેત્વા નિક્ખિપન્તસ્સ, રતનસમ્મતં વિસ્સાસં ગણ્હન્તસ્સ ચ તાવકાલિકમેવ વા ગણ્હન્તસ્સ ઉભયત્થ ઉમ્મત્તકાદીનઞ્ચ ન દોસોતિ યોજના.

સઞ્ચરિત્તસમોદયન્તિ એત્થ ‘‘સમુટ્ઠાનાદિના ઇદં સિક્ખાપદ’’ન્તિ વત્તબ્બં, ઇદં સિક્ખાપદં સમુટ્ઠાનાદિના સઞ્ચરિત્તસમજાતિકન્તિ અત્થો.

રતનકથાવણ્ણના.

૧૭૯૨. પુરેતિ પુબ્બભાગે.

૧૭૯૩-૪. સન્તન્તિ ચારિત્તસિક્ખાપદે વુત્તસરૂપં. **અનાપુચ્છા**તિ ‘‘વિકાલે ગામપ્પવેસનં આપુચ્છામી’’તિ અનાપુચ્છિત્વા. **પચ્ચયં વિના**તિ તાદિસં અચ્ચાયિકં કરણીયં વિના. **પરિક્ખેપોક્કમે**તિ પરિક્ખેપસ્સ અન્તોપવેસે. **ઉપચારોક્કમે**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો.

૧૭૯૫. અથાતિ વાક્યન્તરારમ્ભે.

૧૭૯૬. તતો અઞ્ઞન્તિ પઠમં વિકાલે ગામપ્પવેસનં આપુચ્છિત્વા તતો પવિટ્ઠગામતો અઞ્ઞં ગામં. પુન **તતો**તિ દુતિયગામમાહ. કત્થચિ પોત્થકે “**આપુચ્છને કિચ્ચ**”ન્તિ પાઠો દિસ્સતિ, “**આપુચ્છનકિચ્ચ**”ન્તિ પાઠોયેવ પન યુત્તતરો. યથાઆકઙ્ખિતપમાણં દસ્સેતુમાહ “**ગામસતેપિ વા**”તિ.

૧૭૯૭. પસ્સમ્ભેત્વાનાતિ પટિવિનોદેત્વા. અન્તરા **અઞ્ઞં** ગામં પવિસન્તિ ચેતિ યોજના.

૧૭૯૮-૯. કુલઘરે વા **અઞ્ઞત્થ** આસનસાલાય વા ભત્તકિચ્ચં કત્વા **યો** ભિક્ખુ સપ્પિભિક્ખાય વા તેલભિક્ખાય વા સચે ચરિતુકામો સિયાતિ યોજના.

પસ્સેતિ પકતિવચનસવનારહે અત્તનો સમીપે, એતેનેવ એત્તકા ઠાના દૂરીભૂતો અસન્તો નામ હોતીતિ બ્યતિરેકતો લબ્ભતીતિ દસ્સેતિ. **અસન્તે**તિ અવિજ્જમાને વા વુત્તપ્પમાણતો દૂરીભૂતે વા. **નત્થી**તિ એત્થ ‘‘ચિન્તેત્વા’’તિ સેસો.

૧૮૦૨. અનોક્કમ્માતિ અનુપસઙ્કમિત્વા. **મગ્ગા**તિ ગન્તબ્બમગ્ગા.

૧૮૦૩. તિકપાચિત્તિયન્તિ વિકાલે વિકાલસઞ્ઞિવેમતિકકાલસઞ્ઞીનં વસેન તિકપાચિત્તિયં વુત્તં.

૧૮૦૪. અચ્ચાયિકે કિચ્ચે વાપીતિ સપ્પદટ્ઠાદીનં ભેસજ્જપરિયેસનાદિકે અચિરાયિતબ્બકિચ્ચે સતિ ગચ્છતો.

૧૮૦૫. અન્તરારામન્તિ ગામબ્ભન્તરે સઙ્ઘારામં. **ભિક્ખુનીનં ઉપસ્સય**ન્તિ ભિક્ખુનિવિહારં. **તિત્થિયાનં ઉપસ્સય**ન્તિ તિત્થિયારામં.

૧૮૦૬-૭. અન્તરારામાદિગમને ન કેવલં અનાપુચ્છા ગચ્છતોયેવ, કાયબન્ધનં અબન્ધિત્વા, સઙ્ઘાટિં અપારુપિત્વા ગચ્છન્તસ્સાપિ અનાપત્તિ.

આપદાસુપીતિ સીહો વા બ્યગ્ઘો વા આગચ્છતિ, મેઘો વા ઉટ્ઠેતિ, અઞ્ઞો વા કોચિ ઉપદ્દવો ઉપ્પજ્જતિ, એવરૂપાસુ આપદાસુપિ બહિગામતો અન્તોગામં ગચ્છતો અનાપત્તીતિ અત્થો.

વિકાલગામપ્પવેસનકથાવણ્ણના.

૧૮૦૮. અટ્ઠિદન્તમયં વાપિ વિસાણજં વાપિ સૂચિઘરન્તિ યોજના. **અટ્ઠિ** નામ યં કિઞ્ચિ અટ્ઠિ. **દન્તો**તિ હત્થિદન્તો. **વિસાણં** નામ યં કિઞ્ચિ વિસાણં.

૧૮૦૯. લાભેતિ પટિલાભે. **ભેદનક**ન્તિ ભેદનમેવ ભેદનકં, તં અસ્સ અત્થીતિ ભેદનકં, પઠમં ભિન્દિત્વા પચ્છા દેસેતબ્બત્તા તં ભેદનકં અસ્સ પાચિત્તિયસ્સ અત્થીતિ ભેદનકં, પાચિત્તિયં, અસ્સત્થિઅત્થે અ-કારપચ્ચયો.

૧૮૧૦-૧. ‘‘અનાપત્તિ અરણિકે’’તિ પદચ્છેદો. **અરણિકે**તિ અરણિધનુકે. **વિધે**તિ કાયબન્ધનસ્સ વિધકે. **અઞ્જનિકા**તિ અઞ્જનિનાળિકા. **દકપુઞ્છનિયા**તિ નહાતસ્સ ગત્તે ઉદકપુઞ્છનપેસિકાય. **વાસિજટે**તિ વાસિદણ્ડકે.

સૂચિઘરકથાવણ્ણના.

૧૮૧૨-૩. મઞ્ચપીઠસરૂપં દુતિયે ભૂતગામવગ્ગે ચતુત્થસિક્ખાપદે વુત્તમેવ. ‘‘સુગતઙ્ગુલેન અટ્ઠઙ્ગુલપાદક’’ન્તિ અટ્ઠઙ્ગુલપાદકસ્સ આગતત્તા ‘‘અટ્ઠઙ્ગુલપ્પમાણેના’’તિ એત્થ ‘‘પાદેના’’તિ સેસો.

હેટ્ઠિમાટનિન્તિ અટનિયા હેટ્ઠિમતલં. અટનિયા હેટ્ઠિમં હેટ્ઠિમાટની, તં ઠપેત્વા, અઞ્ઞત્ર હેટ્ઠિમાય અટનિયાતિ વુત્તં હોતિ. દેસનાપુબ્બભાગિયેન મઞ્ચપાદચ્છેદેન સહ વત્તતીતિ **સચ્છેદા. તં** પમાણં. **અતિક્કમતો**તિ અતિક્કામયતો, ગાથાબન્ધવસેન ય-કારલોપો.

૧૮૧૫. પમાણેન કરોન્તસ્સાતિ અટનિયા હેટ્ઠા વડ્ઢકિરતનપ્પમાણેન પાદેન યોજેત્વા કરોન્તસ્સ, એતેનેવ ‘‘ઊનકં કરોન્તસ્સા’’તિ ઇદં ઉપલક્ખિતં. **તસ્સા**તિ તસ્સ અપ્પમાણિકસ્સ. **છિન્દિત્વા**તિ અટનિતો હેટ્ઠા વડ્ઢકિરતનાતિરિત્તં ઠાનં છિન્દિત્વા.

૧૮૧૬. પમાણતો નિખણિત્વાતિ એત્થ ‘‘અધિક’’ન્તિ સામત્થિયા લબ્ભતિ, પમાણતો અધિકં ઠાનં નિખણિત્વા, અન્તોભૂમિં પવેસેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **ઉત્તાનં વાપી**તિ ઉદ્ધં પાદં કત્વા ભૂમિયં વા દારુઘટિકાસુ વા ઠપેત્વા. **અટ્ટં વા બન્ધિત્વા પરિભુઞ્જતો**તિ ઉક્ખિપિત્વા તુલાસઙ્ઘાટે ઠપેત્વા અટ્ટં બન્ધિત્વા પરિભુઞ્જન્તસ્સ અનાપત્તિ.

મઞ્ચકથાવણ્ણના.

૧૮૧૭. તૂલં ઓનદ્ધમેત્થાતિ **તૂલોનદ્ધં**, તૂલં પક્ખિપિત્વા ઉપરિ ચિમિલિકાય ઓનદ્ધં, ‘‘તૂલં નામ તીણિ તૂલાનિ રુક્ખતૂલં લતાતૂલં પોટકિતૂલ’’ન્તિ (પાચિ॰ ૫૨૮) વુત્તતૂલાનં અઞ્ઞતરં પક્ખિપિત્વા ઉપરિ પિલોતિકાય સિબ્બિત્વા કતન્તિ વુત્તં હોતિ. **પોટકિતૂલ**ન્તિ એરકતૂલાદિ યં કિઞ્ચિ તિણજાતીનં તૂલં. ઉદ્દાલનમેવ ઉદ્દાલનકં, તં અસ્સ અત્થીતિ **ઉદ્દાલનક**ન્તિ વુત્તનયમેવ. અતિક્કન્તા ઈતિ ઉપદ્દવો યેન સો અનીતિ, ભગવા, તેન **અનીતિના**.

૧૮૧૮. આયોગેતિ આયોગપટ્ટે. **બન્ધને**તિ કાયબન્ધને. **અંસબદ્ધકે**તિ અંસબન્ધનકે. **બિબ્બોહને**તિ ઉપધાને. **થવિકા**તિ પત્તથવિકા. **થવિકાદીસૂ**તિ **આદિ**-સદ્દેન સિપાટિકાદીનં સઙ્ગહો. થવિકાદીસુ તૂલોનદ્ધેસુ પરિભુત્તેસુ ભિક્ખુનો અનાપત્તીતિ યોજના.

૧૮૧૯. અઞ્ઞેન ચ કતન્તિ એત્થ ‘‘મઞ્ચં વા પીઠં વા’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ. **ઉદ્દાલેત્વા**તિ પિલોતિકં ઉપ્પાટેત્વા તૂલં અપનેત્વા. **નયા**તિ સમુટ્ઠાનાદયો.

તૂલોનદ્ધકથાવણ્ણના.

૧૮૨૦. નિસીદનન્તિ નિસીદનચીવરં. **પમાણતો**તિ ‘‘તત્રિદં પમાણં, દીઘસો દ્વે વિદત્થિયો સુગતવિદત્થિયા, તિરિયં દિયડ્ઢં , દસા વિદત્થી’’તિ (પાચિ॰ ૫૩૧) વુત્તપમાણતો. પમાણાતિક્કમે પયોગે તસ્સ દુક્કટં સિયાતિ યોજના.

૧૮૨૧. સચ્છેદન્તિ પમાણતો અતિરિત્તપદેસસ્સ છેદનકિરિયાસહિતપટિકમ્મં પાચિત્તિયમુદીરિતન્તિ અત્થો. **તસ્સા**તિ નિસીદનસ્સ. દ્વીસુ ઠાનેસુ ફાલેત્વા તિસ્સો દસા કાતબ્બા સિયુન્તિ યોજના.

૧૮૨૨. તદ્દૂનકન્તિ તતો પમાણતો ઊનકં. **વિતાનાદિં કરોન્તસ્સા**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન અત્થરણસાણિપાકારભિસિબિબ્બોહનાનં સઙ્ગહો. "**સઞ્ચરિત્તસમા નયા**"તિ ઇદં વુત્તત્થમેવ.

નિસીદનકથાવણ્ણના.

૧૮૨૩. રોગેતિ કણ્ડુપિળકાદિરોગે સતિ. યથાહ "અનુજાનામિ ભિક્ખવે યસ્સ કણ્ડુ વા પિળકાવા અસ્સાવો વા થુલ્લકચ્છુ વા આબાધો, તસ્સ કણ્ડુપટિચ્છાદિ"ન્તિ (મહાવ॰ ૩૫૪). એત્થ **કણ્ડૂ**તિ કચ્છુ. **પિળકા**તિ લોહિતતુણ્ડિકા સુખુમપિળકા. **અસ્સાવો**તિ અરિસભગન્દલમધુમેહાદિવસેન અસુચિપગ્ઘરણં. **થુલ્લકચ્છુ વા આબાધો**તિ મહાપિળકાબાધો વુચ્ચતિ. **પમાણતો**તિ "તત્રિદં પમાણં, દીઘસો ચતસ્સો વિદત્થિયો સુગતવિદત્થિયા, તિરિયં દ્વે વિદત્થિયો"તિ (પાચિ॰ ૫૩૮) વુત્તપ્પમાણતો.

કણ્ડુપટિચ્છાદિકથાવણ્ણના.

૧૮૨૫. પમાણેનેવાતિ "તત્રિદં પમાણં, દીઘસો છ વિદત્થિયો સુગતવિદત્થિયા, તિરિયં અડ્ઢતેય્યા"તિ (પાચિ॰ ૫૪૩) વુત્તપ્પમાણેનેવ. **પમાણાતિક્કમે**તિ વસ્સિકસાટિકાય યથાવુત્તપમાણતો અતિક્કમને, નિમિત્તત્થે ચેતં ભુમ્મં. **તસ્સ** ભિક્ખુસ્સ. **નયો**તિ છેદનપાચિત્તિયાદિકો વિનિચ્છયનયો.

વસ્સિકસાટિકકથાવણ્ણના.

૧૮૨૬. સુગતસ્સ ચીવરેન તુલ્યપ્પમાણં ચીવરં યો ભિક્ખુ સચે કારેય્ય, તસ્સ ચીવરસ્સ **કરણે** તસ્સ ભિક્ખુસ્સ **દુક્કટં સિયા**તિ યોજના. તુલ્યં પમાણં યસ્સાતિ વિગ્ગહો.

૧૮૨૭. અત્તનો વત્થાનં કરણકારાપનં વિના અઞ્ઞતો પટિલાભો નામ નત્થિ, સૂચિકમ્મપરિયોસાને ચીવરસરૂપસ્સ પટિલાભોયેવેત્થ **પટિલાભો**તિ વિઞ્ઞાયતિ.

૧૮૨૮. તસ્સાતિ યં "સુગતસ્સ ચીવરેના"તિ વુત્તં, તસ્સ સુગતચીવરસ્સ. દીઘસો પમાણેન સુગતસ્સ વિદત્થિયા નવ વિદત્થિયો, તિરિયં પમાણેન છ વિદત્થિયો **વિનિદ્દિટ્ઠા** સિક્ખાપદેયેવ કથિતાતિ યોજના.

નન્દકથાવણ્ણના.

રાજવગ્ગો નવમો.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

પાચિત્તિયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

પઠમો ભાગો નિટ્ઠિતો.

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

વિનયપિટકે

વિનયવિનિચ્છય-ટીકા (દુતિયો ભાગો)

પાટિદેસનીયકથાવણ્ણના

૧૮૩૦-૧. એવં નાતિસઙ્ખેપવિત્થારનયેન દ્વેનવુતિ પાચિત્તિયાનિ દસ્સેત્વા તદનન્તરં નિદ્દિટ્ઠે પાટિદેસનીયે દસ્સેતુમાહ ''**યો ચન્તરઘર**''ન્તિઆદિ. તત્થ **અન્તરઘર**ન્તિ રથિકાદિમાહ. યથાહ ''અન્તરઘરં નામ રથિકા બ્યૂહં સિઙ્ઘાટકં ઘર''ન્તિ.

યો પન ભિક્ખુ અન્તરઘરં પવિટ્ઠાય અઞ્ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયા હત્થતો યં કિઞ્ચિ ખાદનં, ભોજનમ્પિ વા સહત્થા પટિગ્ગણ્હેય્ય, **તસ્સ** ભિક્ખુનો ગહણે દુક્કટં, **ભોગે** અજ્ઝોહારે પાટિદેસનીયં સિયાતિ યોજના.

ઇતો પટ્ઠાય ચતસ્સો ગાથા ઉપ્પટિપાટિયા પોત્થકેસુ લિખિતા, તાસં અયં પટિપાટિ – ''એત્થન્તરઘર''ન્તિ તતિયા, ''તસ્મા ભિક્ખુનિયા''તિ ચતુત્થી, ''રથિકાદીસૂ''તિ પઞ્ચમી , ''રથિકાયપિ વા''તિ છટ્ઠી. પટિપાટિ પનાયં માતિકટ્ઠકથક્કમેન વેદિતબ્બા. ઇમાય પટિપાટિયા તાસં અત્થવણ્ણના હોતિ –

૧૮૩૨-૩. પુરિમગાથાદ્વયેન પદભાજનાગતસામઞ્ઞવિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ અટ્ઠકથાગતં વિસેસં દસ્સેતુમાહ ''**એત્થા**''તિઆદિ. તત્થ **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં પઠમપાટિદેસનીયસિક્ખાપદે. **તસ્સા**તિ અઞ્ઞાતિકભિક્ખુનિયા. **વાક્યતો**તિ ''અન્તરઘરં પવિટ્ઠાયા''તિ વચનતો. **હિ**-સદ્દો હેતુમ્હિ. યસ્મા ભિક્ખુસ્સ ઠિતટ્ઠાનં નપ્પમાણન્તિ **અટ્ઠકથાય** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૫૩) વણ્ણિતં, તસ્મા આરામાદીસુ ઠત્વા દેન્તિયા **ભિક્ખુનિયા** હત્થતો વીથિઆદીસુ ઠત્વા યો પટિગ્ગણ્હેય્ય ચે, એવં **પટિગ્ગણ્હતો** તસ્સ ભિક્ખુનો ન દોસોતિ યોજના. પરિભોગસ્સ પટિગ્ગહણમૂલકત્તા **ન દોસો**. ''**પટિગ્ગણ્હતો**''તિ ઇમિના પરિભોગે પાટિદેસનીયાભાવો ચ દીપિતો હોતિ.

૧૮૩૪. સચે ભિક્ખુની રથિકાદીસુ ઠત્વા ભોજનં દેતિ, ભિક્ખુ અન્તરારામે ઠત્વા પટિગ્ગણ્હાતિ ચે, તસ્સ આપત્તીતિ યોજના. ગાથાબન્ધવસેન ''**ભિક્ખુનિ ભોજન**''ન્તિ રસ્સત્તં. **આપત્તી**તિ ચ પટિગ્ગહણપરિભોગેસુ દુક્કટપાટિદેસનીયાપત્તિયો સન્ધાય વુત્તં.

૧૮૩૫. રથિકાદીસુ ઠત્વા ભિક્ખુની ભોજનં દેતિ ચે, તં રથિકાયપિ વા…પે॰… અયં નયોતિ યોજના. તત્થ **રથિકા**તિ રચ્છા. **બ્યૂહ**ન્તિ અનિબ્બિજ્ઝિત્વા ઠિતા ગતપચ્ચાગતરચ્છા. **સન્ધિ** નામ ઘરસન્ધિ. **સિઙ્ઘાટક**ન્તિ ચતુક્કોણં વા તિકોણં વા મગ્ગસમોધાનટ્ઠાનં. **અયં નયો**તિ ''આપત્તી''તિ અનન્તરગાથાય વુત્તનયો.

૧૮૩૭. આમિસેન અસમ્ભિન્નરસં સન્ધાય ઇદં દુક્કટં ભાસિતં. આમિસેન સમ્ભિન્ને એકરસે યામકાલિકાદિમ્હિ પટિગ્ગહેત્વા અજ્ઝોહારે પાટિદેસનીયાપત્તિ સિયાતિ યોજના.

૧૮૩૮. એકતોઉપસમ્પન્નહત્થતોતિ ભિક્ખુનીનં સન્તિકે ઉપસમ્પન્નાય હત્થતો. યથાહ ''એકતોઉપસમ્પન્નાયાતિ ભિક્ખુનીનં સન્તિકે ઉપસમ્પન્નાયા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૫૩). ભિક્ખૂનં સન્તિકે ઉપસમ્પન્નાય પન યથાવત્થુકમેવાતિ.

૧૮૩૯. અઞ્ઞાતિકાય ઞાતિકસઞ્ઞિસ્સ, તથેવ વિમતિસ્સ ચ દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૮૪૦. અઞ્ઞાતિકાય દાપેન્તિયા ભૂમિયા નિક્ખિપિત્વા દદમાનાય વા અન્તરારામાદીસુ ઠત્વા દેન્તિયા પટિગ્ગણ્હતો ભિક્ખુસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **અન્તરારામાદીસૂ**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ભિક્ખુનુપસ્સયતિત્થિયસેય્યાપટિક્કમનાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. **પટિક્કમનં** નામ ભોજનસાલા.

૧૮૪૧. ગામતો બહિ નીહરિત્વા દેતીતિ યોજના.

૧૮૪૨. હત્થતોતિ એત્થ ''ગહણે''તિ સેસો. **તથા**તિ અનાપત્તિ. સમુટ્ઠાનં ઇદં સિક્ખાપદં એળકલોમેન સમં મતન્તિ યોજના.

પઠમપાટિદેસનીયકથાવણ્ણના.

૧૮૪૩-૪. અવુત્તેતિ વક્ખમાનનયેન અવુત્તે. એકેનપિ ચ ભિક્ખુનાતિ સમ્બન્ધો. **અપસક્કા**તિ અપગચ્છ. આદિ-અત્થવાચિના **ઇતિ**-સદ્દેન ''અપસક્ક તાવ, ભગિનિ, યાવ ભિક્ખૂ ભુઞ્જન્તી''તિ વાક્યસેસો સઙ્ગહિતોતિ દટ્ઠબ્બો. ઇમિના અપસાદનાકારો સન્દસ્સિતો. ''**એકેનપિ ચ ભિક્ખુના**''તિ ઇમિના અવકંસો દસ્સિતો. ઉક્કંસો પન ''તેહિ ભિક્ખૂહિ સા ભિક્ખુની અપસાદેતબ્બા''તિ પાળિતોપિ દટ્ઠબ્બો. ''**આમિસ**''ન્તિ સામઞ્ઞવચનેપિ પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરસ્સેવ ગહણં. યથાહ ''પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરેના''તિ. **ભોગે**તિ ચ **એકતોઉપસમ્પન્ન**ન્તિ ચ વુત્તત્થમેવ.

૧૮૪૫. તથેવાતિ દુક્કટં. **તત્થા**તિ અનુપસમ્પન્નાય.

૧૮૪૬. અત્તનો ભત્તે દિન્નેપિ ઇમિના સિક્ખાપદેન અનાપત્તિ, પુરિમસિક્ખાપદેન પન આપત્તિસમ્ભવા ''**ન દેતી**''તિ વુત્તં. યથાહ ''અત્તનો ભત્તં દાપેતિ, ન દેતીતિ એત્થ સચેપિ અત્તનો ભત્તં દેતિ, ઇમિના સિક્ખાપદેન અનાપત્તિયેવ, પુરિમસિક્ખાપદેન આપત્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૫૮). **તથા**તિ અનાપત્તિ. ઉભયસિક્ખાપદેહિપિ અનાપત્તિં દસ્સેતુમાહ ''**પદેતિ ચે**''તિ. યથાહ ''અઞ્ઞેસં ભત્તં દેતિ, ન દાપેતીતિ એત્થ પન સચેપિ દાપેય્ય, ઇમિના સિક્ખાપદેન આપત્તિ ભવેય્ય, દેન્તિયા પન નેવ ઇમિના, ન પુરિમેન આપત્તી''તિ.

૧૮૪૭. ભિક્ખુની યં ન દિન્નં, તં દાપેતિ, યત્થ વા ન દિન્નં, તત્થ દાપેતિ, તમ્પિ **સબ્બેસં** મિત્તામિત્તાનં સમં દાપેતિ, તત્થાપિ અનાપત્તિ.

૧૮૪૮. સિક્ખમાના વા સામણેરિકા વા ''ઇધ સૂપં દેથ, ઓદનં દેથા''તિ **વોસાસન્તી** વિધાનં કરોન્તી ઠિતા, તં અનપસાદેન્તસ્સ અનાપત્તિ. પઞ્ચેવ ભોજનાનિ વિના અઞ્ઞં વોસાસન્તિં ભિક્ખુનિં અનપસાદેન્તસ્સ અનાપત્તિ. અનપસાદેન્તસ્સ ઉમ્મત્તકાદિનોપિ અનાપત્તીતિ યોજના.

૧૮૪૯. સમુટ્ઠાનન્તિ એત્થ ''ઇમસ્સા''તિ સેસો. ભોજનં કિરિયં, વોસાસન્તિયા અનિવારણં અકિરિયન્તિ એવમિદં **ક્રિયાક્રિયં**.

દુતિયપાટિદેસનીયકથાવણ્ણના.

૧૮૫૦-૧. સેક્ખન્તિ સમ્મતેતિ ''સેક્ખસમ્મતં નામ કુલં યં કુલં સદ્ધાય વડ્ઢતિ, ભોગેન હાયતિ, એવરૂપસ્સ કુલસ્સ ઞત્તિદુતિયેન કમ્મેન સેક્ખસમ્મુતિ દિન્ના હોતી''તિ (પાચિ॰ ૫૬૭) વુત્તં ઇદં કુલં સેક્ખસમ્મતં નામ. તેનાહ ''**લદ્ધસમ્મુતિકે કુલે**''તિ. લદ્ધા સમ્મુતિ યેનાતિ વિગ્ગહો. ઘરૂપચારં ઓક્કન્તે નિમન્તિતોપિ અનિમન્તિતોવ હોતીતિ આહ ''**ઘરૂપચારોક્કમના પુબ્બેવા**''તિ. યથાહ ''અનિમન્તિતો નામ અજ્જતનાય વા સ્વાતનાય વા અનિમન્તિતો, ઘરૂપચારં ઓક્કમન્તે નિમન્તેતિ, એસો અનિમન્તિતો નામા''તિ (પાચિ॰ ૫૬૭).

''અગિલાનો નામ યો સક્કોતિ પિણ્ડાય ચરિતુ''ન્તિ વુત્તત્તા ભિક્ખાય ચરિતું સમત્થો અગિલાનો નામ. **ગહેત્વા**તિ સહત્થા પટિગ્ગહેત્વા. ''**આમિસ**''ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. યથાહ ''ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા સહત્થા પટિગ્ગહેત્વા''તિ (પાચિ॰ ૫૬૭). **ગહણે**તિ એત્થ ''આહારત્થાયા''તિ સેસો.

૧૮૫૩. તત્થાતિ અસેક્ખસમ્મતે કુલે. **તથેવ પરિદીપિત**ન્તિ દુક્કટં પરિદીપિતં.

૧૮૫૪. નિમન્તિતસ્સ વાતિ એત્થ **વા**-સદ્દેન નિમન્તિતસ્સ અવસેસં ગણ્હાતિ. યથાહ ''નિમન્તિતસ્સ વા ગિલાનસ્સ વા સેસકં ભુઞ્જતી''તિ. અઞ્ઞેસં ભિક્ખા તત્થ દીયતીતિ યોજના. **તત્થા**તિ તસ્મિં સેક્ખસમ્મતે કુલે.

૧૮૫૫. યત્થ કત્થચીતિ આસનસાલાદીસુ યત્થ કત્થચિ. **નિચ્ચભત્તાદિકે વાપી**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન સલાકભત્તપક્ખિકઉપોસથિકપાટિપદિકભત્તાનં ગહણં.

૧૮૫૬. દ્વારેતિ એત્થ ''ઠપેત્વા''તિ સેસો. **સમ્પત્તે**તિ એત્થ ''પચ્છા''તિ સેસો. યથાહ ''સચેપિ અનાગતે ભિક્ખુમ્હિ પઠમંયેવ નીહરિત્વા દ્વારે ઠપેત્વા પચ્છા સમ્પત્તસ્સ દેન્તિ, વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૬૯).

૧૮૫૭. મહાપચ્ચરિયા(પઆચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૬૯) ગતવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**ભિક્ખુ**''ન્તિઆદિ. **સમુટ્ઠાનેળકૂપમ**ન્તિ સમુટ્ઠાનતો એળકલોમસિક્ખાપદસદિસન્તિ અત્થો.

તતિયપાટિદેસનીયકથાવણ્ણના.

૧૮૫૮-૯. ''પઞ્ચન્નં પટિસંવિદિતં, એતં અપ્પટિસંવિદિતં નામા''તિ વચનતો ચ ઇધાપિ ''સહધમ્મિકઞાપિત''ન્તિ વક્ખમાનત્તા ચ **અગહટ્ઠ**-સદ્દેન પરિબ્બાજકાનં ગહણં. વુત્તમેવ નયં વોહારન્તરેન દસ્સેતુમાહ ''**ઇત્થિયા પુરિસેન વા**''તિ. ''યાનિ ખો પન તાનિ આરઞ્ઞકાનિ સેનાસનાની''તિ (પાચિ॰ ૫૭૩) વચનતો **આરામ**ન્તિ આરઞ્ઞકારામમાહ. સચે એવમારોચિતં પટિસંવિદિતન્તિ હિ **વુત્તં** પદભાજનેતિ (પાચિ॰ ૫૭૩) યોજના. **પટિસંવિદિત**ન્તિ પગેવ નિવેદિતં.

૧૮૬૦. પચ્છા યથારોચિતં તમેવ વા તસ્સ ચ પરિવારં કત્વા અઞ્ઞં બહું વા આહરીયતુ, તમ્પિ પટિસંવેદિતં નામાતિ યોજના.

૧૮૬૧. યાગુયા વિદિતં કત્વાતિ એત્થ ''તં ઠપેત્વા''તિ ઇદં સામત્થિયા લબ્ભતિ. ઇદમ્પિ વિદિતં કુરુન્દિયં વટ્ટતીતિ વુત્તન્તિ યોજના.

૧૮૬૨. પનાતિ અપિ-સદ્દત્થો. અઞ્ઞાનિપિ કુલાનીતિ યોજના. એત્થ ''અસુકં નામ કુલં પટિસંવેદિતં કત્વા ખાદનીયાદીનિ ગહેત્વા ગચ્છતીતિ સુત્વા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૭૩) **અટ્ઠકથા**સેસો. **તેના**તિ કતપટિસંવેદિતેન. તમ્પિ ચ સબ્બં વટ્ટતીતિ યોજના.

૧૮૬૩. એવં યં અનારોચિતન્તિ ''આરામં વા ઉપચારં વા પવિસિત્વા''તિઆદિના નયેન યં પઠમં અનિવેદિતં. ''**એવ**''ન્તિ ઇદં ''યં આરામમનાભત''ન્તિ ઇમિનાપિ યોજેતબ્બં. **એવ**ન્તિ ''તસ્સ પરિવારં કત્વા''તિઆદિના પકારેન. ''**તં અસંવિદિતં નામા**''તિ ઇદં ''સહધમ્મિકઞાપિત''ન્તિ ઇમિનાપિ યોજેતબ્બં. યથાહ ''પઞ્ચન્નં પટિસંવિદિતં, એતં અપ્પટિસંવિદિતં નામા''તિ (પાચિ॰ ૫૭૩). **અટ્ઠકથાયઞ્ચ** ''પઞ્ચન્નં પટિસંવિદિતન્તિ પઞ્ચસુ સહધમ્મિકેસુ યં કિઞ્ચિ પેસેત્વા 'ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા આહરિસ્સામા'તિ પટિસંવિદિતં કતમ્પિ અપ્પટિસંવિદિતમેવાતિ અત્થો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૭૩) વુત્તં.

૧૮૬૪. કારાપેત્વાતિ એત્થ ''પટિસંવિદિત''ન્તિ સેસો.

૧૮૬૫. ભિક્ખુના વા ગન્ત્વા અન્તરામગ્ગે ગહેતબ્બન્તિ યોજના. **એવમકત્વા**તિ ''બહિઆરામં પેસેત્વા''તિઆદિના વુત્તવિધાનં અકત્વા. **ઉપચારતો**તિ એત્થ ભુમ્મત્થે તો-પચ્ચયો વેદિતબ્બો.

૧૮૬૮. ''**પટિસંવિદિતે**''તિઆદીનં પદાનં ''અનાપત્તે વા''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **પટિસંવિદિતે**તિ એત્થ ''ગિલાનસ્સા''તિ સેસો. પટિસંવિદિતે અનાપત્તિ, ગિલાનસ્સાપિ અનાપત્તિ, અપ્પટિસંવિદિતેપિ **તસ્સ** પટિસંવિદિતસ્સ અવસેસકે વા ગિલાનસ્સ અવસેસકે વા અનાપત્તિ એવાતિ સમ્બન્ધો . યથાહ **અનાપત્તિવારે** ''પટિસંવિદિતસ્સ વા ગિલાનસ્સ વા સેસકં ભુઞ્જતી''તિ (પાચિ॰ ૫૭૫). બહારામે પટિગ્ગહેત્વા અન્તોયેવ ભુઞ્જતો અસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. **ગહેત્વા વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દો ''તસ્સા''તિઆદીસુપિ યોજેતબ્બો.

૧૮૬૯. તત્થાતિ તસ્મિં આરઞ્ઞકારામે. ખાદતો અનાપત્તિ એવાતિ યોજના, તત્થ ''અઞ્ઞેન કપ્પિયં કત્વા દિન્નાની''તિ સેસો.

ચતુત્થપાટિદેસનીયકથાવણ્ણના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

પાટિદેસનીયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સેખિયકથાવણ્ણના

૧૮૭૦. એવં પાટિદેસનીયવિનિચ્છયં દસ્સેત્વા તદનન્તરં ઉદ્દિટ્ઠાનં સેખિયાનં વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ “**યો અનાદરિયેનેવા**”તિઆદિ. **યો**તિ થેરો વા નવો વા મજ્ઝિમો વા. એત્થ **અનાદરિયં** નામ સઞ્ચિચ્ચ આપત્તિઆપજ્જનં, નિવાસનાદિવત્થસ્સ ઉગ્ગહણે નિરુસ્સાહઞ્ચ. **પચ્છતોપિ વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દેન ‘‘પસ્સતોપિ વા’’તિ ઇદં સઙ્ગણ્હાતિ. **તસ્સ ચા**તિ એત્થ **ચ**-સદ્દો વક્ખમાનસમુચ્ચયો.

૧૮૭૧. ન કેવલં વુત્તનયેન નિવાસેન્તસ્સેવ હોતિ, **ખન્ધકા**ગતહત્થિસોણ્ડાદિઆકારેનાપિ નિવાસેન્તસ્સ દુક્કટં હોતીતિ આહ “**હત્થિસોણ્ડાદી**”તિઆદિ. હત્થિસોણ્ડાદિનિવાસનં પરતો **ખુદ્દકવત્થુક્ખન્ધકે** (ચૂળવ॰ ૨૮૦) આવિ ભવિસ્સતિ. **પરિમણ્ડલ**ન્તિ સમન્તતો મણ્ડલં કત્વા. **વત્થબ્બ**ન્તિ નિવત્થબ્બં નિવાસેતબ્બન્તિ અત્થો.

૧૮૭૨. જાણુમણ્ડલતો હેટ્ઠાતિ એત્થ ‘‘જઙ્ઘટ્ઠિસીસતો પટ્ઠાયા’’તિ સેસો. **અટ્ઠઙ્ગુલપ્પમાણક**ન્તિ વડ્ઢકિઅઙ્ગુલેન અટ્ઠઙ્ગુલમત્તન્તિ આચરિયા. ‘‘યો પન સુક્ખજઙ્ઘો વા મહાપિણ્ડિકમંસો વા હોતિ, તસ્સ સારુપ્પત્થાય જાણુમણ્ડલતો અટ્ઠઙ્ગુલાધિકમ્પિ ઓતારેત્વા નિવાસેતું વટ્ટતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૭૬) **અટ્ઠકથં** સઙ્ગણ્હિતુમાહ “**તતો ઊનં ન વટ્ટતી**”તિ.

૧૮૭૩. અસઞ્ચિચ્ચ અપરિમણ્ડલં નિવાસેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. એવમુપરિપિ. **અસઞ્ચિચ્ચા**તિ ‘‘અપરિમણ્ડલં નિવાસેસ્સામી’’તિ એવં અસઞ્ચિચ્ચ, અથ ખો ‘‘પરિમણ્ડલંયેવ નિવાસેસ્સામી’’તિ વિરજ્ઝિત્વા અપરિમણ્ડલં નિવાસેન્તસ્સ અનાપત્તિ. **અસતિસ્સાપી**તિ અઞ્ઞવિહિતસ્સાપિ તથા નિવાસેન્તસ્સ અનાપત્તિ. **અજાનન્તસ્સા**તિ કેવલં પરિમણ્ડલં નિવાસેતું અજાનન્તસ્સ અનાપત્તિ. અપિચ નિવાસનવત્તં ઉગ્ગહેતબ્બં. ઉગ્ગહિતવત્તોપિ સચે ‘‘આરુળ્હ’’ન્તિ વા ‘‘ઓરુળ્હ’’ન્તિ વા ન જાનાતિ, તસ્સાપિ અનાપત્તિયેવ. **ગિલાનસ્સા**તિ યસ્સ જઙ્ઘાય વા પાદે વા વણો હોતિ, તસ્સ ઉક્ખિપિત્વા વા ઓતારેત્વા વા નિવાસેન્તસ્સ અનાપત્તિ. **પાદો**તિ ચેત્થ પાદસમીપં અધિપ્પેતં. **આપદાસૂ**તિ વાળા વા ચોરા વા અનુબન્ધન્તિ, એવરૂપાસુ આપદાસુ અનાપત્તિ.

પરિમણ્ડલકથાવણ્ણના.

૧૮૭૪. ઉભો કોણે સમં કત્વાતિ પારુપનસ્સ એકંસે કતસ્સ પિટ્ઠિપસ્સે, ઉદરપસ્સે ચ ઓલમ્બમાને ઉભો કણ્ણે હત્થિપિટ્ઠે ગણ્ડા વિય સમં કત્વા. **પરિમણ્ડલં કત્વા**તિ એતસ્સેવ અત્થપદં. **સાદર**ન્તિ ભાવનપુંસકનિદ્દેસો. સાદરં વા પારુપિતબ્બન્તિ યોજના, સાદરં પારુપનં કત્તબ્બન્તિ અત્થો. **એવં અકરોન્તસ્સા**તિ પારુપનવત્તે આદરં જનેત્વા એવં અપારુપન્તસ્સ.

૧૮૭૫. ‘‘પરિમણ્ડલં નિવાસેસ્સામીતિ સિક્ખા કરણીયા’’તિ (પાચિ॰ ૫૭૬) વા ‘‘પરિમણ્ડલં પારુપિસ્સામીતિ સિક્ખા કરણીયા’’તિ (પાચિ॰ ૫૭૭) વા ‘‘અન્તરઘરે’’તિ અવિસેસેત્વા વુત્તત્તા આહ “**અવિસેસેન વુત્ત**”ન્તિ. ઇદં સિક્ખાપદદ્વયં યસ્મા અવિસેસેન વુત્તં, તસ્મા ઘરે, વિહારે વા કાતબ્બં પરિમણ્ડલન્તિ યોજના. **ઘરે**તિ અન્તરઘરે. **વિહારે વા**તિ બુદ્ધુપટ્ઠાનાદિકાલં સન્ધાય વુત્તં. **પરિમણ્ડલં કત્તબ્બ**ન્તિ પરિમણ્ડલમેવ નિવાસેતબ્બં પારુપિતબ્બન્તિ અત્થો.

દુતિયં.

૧૮૭૬. ઉભો કોણે સમં કત્વાતિ સમ્બન્ધો. ગીવમેવ ચ અનુવાતેન છાદેત્વાતિ યોજના.

૧૮૭૭. **તથા અકત્વા**તિ યથાવુત્તવિધાનં અકત્વા. **જત્તૂનિપી**તિ ઉભો અંસકૂટાનિપિ. **ઉરમ્પિ ચા**તિ હદયમ્પિ. **વિવરિત્વા**તિ અપ્પટિચ્છાદેત્વા. **યથાકામ**ન્તિ ઇચ્છાનુરૂપં. **ગચ્છતો**તિ એત્થ ''અન્તરઘરે''તિ સેસો. **અન્તરઘરં** નામ ગામે વા હોતુ વિહારે વા, પચિત્વા ભુઞ્જિત્વા ગિહીનં વસનટ્ઠાનં.

તતિયં.

૧૮૭૮-૯. ''**મણિબન્ધતો**''તિ ઇમિનાપિ ''હેટ્ઠા''તિ યોજેતબ્બં. **વાસૂપગસ્સા**તિ એત્થ ''કાયં વિવરિત્વા નિસીદતો''તિ સેસો. **વાસૂપગો** નામ રત્તિવાસત્થાય ઉપગતો, એતેન વાસત્થાય અન્તરઘરં ઉપગચ્છન્તેન સુપ્પટિચ્છન્નેનેવ ઉપગન્તબ્બન્તિ દીપિતં હોતિ, એતેનેવ વાસૂપગતસ્સ સન્તિકં ઉપગતસ્સ યથાકામં ગમને ન દોસોતિ ચ વુત્તમેવ હોતિ. તેનાહ **ગણ્ઠિપદે** ''એકદિવસમ્પિ વાસૂપગતસ્સ સન્તિકં યથાસુખં ગન્તું વટ્ટતિ, કો પન વાદો ચતુપઞ્ચાહં વાસમધિટ્ઠાય વસિતભિક્ખૂનં સન્તિક''ન્તિ.

ચતુત્થં.

૧૮૮૦. **સુવિનીતેના**તિ હત્થપાદાનં અકીળાપનેનેવ સુટ્ઠુ વિનીતેન.

પઞ્ચમં.

૧૮૮૧. ગાથાબન્ધવસેન ''**સતીમતા**''તિ દીઘો કતો. **અવિકારેના**તિ તંતદવલોકાસહિતેન . યુગં મત્તા પમાણં એતસ્સાતિ **યુગમત્તં**, રથયુગં ચતુહત્થપ્પમાણં, તત્તકં પદેસં. **પેક્ખિના**તિ ઓલોકેન્તેન. ''ભિક્ખુના ઓક્ખિત્તચક્ખુના''તિ પદચ્છેદો.

૧૮૮૨. અન્તરઘરે યત્થ કત્થચિપિ એકસ્મિમ્પિ ઠાને ઠત્વાતિ યોજના. એવં વુત્તેપિ તથારૂપે અન્તરાયે સતિ ગચ્છતોપિ ઓલોકેતું લબ્ભતિ. **એકસ્મિં પન ઠાને ઠત્વા**તિ એત્થ ગચ્છન્તોપિ પરિસ્સયાભાવં ઓલોકેતું લબ્ભતિયેવ. ''તથા ગામે પૂજ''ન્તિ **ગણ્ઠિપદેસુ** વુત્તં. **પિ**-સદ્દો પન-સદ્દત્થો, ઓલોકેતું પન વટ્ટતીતિ વુત્તં હોતિ.

૧૮૮૩. **ઓલોકેન્તો તહં તહ**ન્તિ યો અનાદરિયં પટિચ્ચ તં તં દિસાભાગં પાસાદં કૂટાગારં વીથિં ઓલોકેન્તો.

સત્તમં.

૧૮૮૪. **એકતો વાપી**તિ એકઅંસકૂટતો વા. **ઉભતો વાપી**તિ ઉભયંસકૂટતો વા. **ઇન્દખીલકતો અન્તો**તિ ગામદ્વારિન્દખીલતો અન્તો, ઘરેતિ વુત્તં હોતિ.

નવમં.

૧૮૮૫. **તથા નિસિન્નકાલેપી**તિ ઇન્દખીલસ્સ અન્તો નિસિન્નકાલેપિ. કુણ્ડિકં નીહરન્તેન ચ ચીવરં **અનુક્ખિપિત્વા દાતબ્બા** કુણ્ડિકાતિ યોજના. **કુણ્ડિક**ન્તિ ચ ઉપલક્ખણમત્તં. ધમ્મકરણાદીસુપિ એસેવ નયો.

દસમં.

પઠમો વગ્ગો.

૧૮૮૬. ગન્તુઞ્ચેવ નિસીદિતુઞ્ચ ન વટ્ટતીતિ યોજના. **ચ**-સદ્દો કિરિયાસમુચ્ચયો. **હસનીયસ્મિં વત્થુસ્મિન્તિ** હાસજનકે કારણે. **સિતમત્તન્તિ** મન્દહાસં.

પઠમદુતિયાનિ.

૧૮૮૭. અપ્પસદ્દેનાતિ ''કિત્તાવતા અપ્પસદ્દો હોતિ? દ્વાદસહત્થે ગેહે આદિમ્હિ સઙ્ઘત્થેરો, મજ્ઝે દુતિયત્થેરો, અન્તે તતિયત્થેરોતિ એવં નિસિન્નેસુયં સઙ્ઘત્થેરો દુતિયત્થેરેન સદ્ધિં મન્તેતિ, દુતિયત્થેરો તસ્સ સદ્દઞ્ચેવ સુણાતિ, કથઞ્ચ વવત્થપેતિ. તતિયત્થેરો પન સદ્દમેવ સુણાતિ, કથં ન વવત્થપેતિ. એત્તાવતા અપ્પસદ્દો હોતી''તિ (પાચિ॰ ૫૮૮) વુત્તઅપ્પસદ્દયુત્તેન. સચે પન તતિયત્થેરો કથઞ્ચ વવત્થપેતિ, મહાસદ્દો નામ હોતીતિ.

તતિયં.

૧૮૮૮. કાયપ્પચાલકં કત્વાતિ કાયં ચાલેત્વા ચાલેત્વા. ઉપરિપિ એસેવ નયો. હત્થસ્સ વુત્તલક્ખણત્તા ''**બાહૂ**''તિ મણિબન્ધતો યાવ અંસકૂટા ગહેતબ્બા.

૧૮૮૯. ઉજું પગ્ગહેત્વાતિ ઉજું ઠપેત્વા. **આસિતબ્બન્તિ** નિસીદિતબ્બં. ''સમેન ઇરિયાપથેન તૂ''તિ પદચ્છેદો.

૧૮૯૦. ઇત્થમ્ભૂતે કરણવચનં. ગમનપટિસંયુત્તેસુ સિક્ખાપદેસુ ગમનસ્સ અસમ્ભવોતિ આહ ''**નિસીદનેન યુત્તેસૂ**''તિ.

પઞ્ચમછટ્ઠસત્તમટ્ઠમનવમાનિ.

દુતિયો વગ્ગો.

૧૮૯૧. ખમ્ભં કત્વાતિ કટિયા એકપસ્સે વા દ્વીસુ વા પસ્સેસુ કપ્પરસન્ધિતો આભુજિત્વા હત્થં ઠપેત્વા. યથાહ – ''ખમ્ભકતો નામ કટિયં હત્થં ઠપેત્વા કતખમ્ભો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૫૯૬). ઉક્કુટિકાય વા ગચ્છતોતિ યોજના. **ઉક્કુટિકા** વુચ્ચતિ પણ્હિયો ઉક્ખિપિત્વા અગ્ગપાદેહિ વા અગ્ગપાદે ઉક્ખિપિત્વા પણ્હીહિ એવ વા ભૂમિં ફુસન્તસ્સ ગમનં.

૧૮૯૨. દુસ્સપલ્લત્થિકાયાતિ આયોગપલ્લત્થિકાય. અન્તરઘરે નિસીદન્તસ્સ તસ્સ દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

૧૮૯૩. દુતિયે ચાતિ ''ન ખમ્ભકતો અન્તરઘરે નિસીદિસ્સામી''તિ (પાચિ॰ ૫૯૭) સિક્ખાપદે ચ. **ચતુત્થે ચા**તિ ''ન ઓગુણ્ઠિતો અન્તરઘરે નિસીદિસ્સામી''તિ (પાચિ॰ ૫૯૯) સિક્ખાપદે ચ. **છટ્ઠે**તિ ''ન પલ્લત્થિકાય અન્તરઘરે''ઇચ્ચાદિ (પાચિ॰ ૬૦૧) સિક્ખાપદે ચ. **ઇતિ** એવં **સારુપ્પા** સમણાચારાનુચ્છવિકા **છબ્બીસતિ** સિક્ખાપદાનિ પકાસિતાનિ.

પઠમદુતિયતતિયચતુત્થપઞ્ચમછટ્ઠાનિ.

૧૮૯૪. વિઞ્ઞુના ભિક્ખુના સક્કચ્ચં સતિયુત્તેન, પત્તસઞ્ઞિના ચ હુત્વા સમસૂપોવ પિણ્ડપાતો ગહેતબ્બોતિ યોજના. એવં એતાય ગાથાય સિક્ખાપદત્તયં સઙ્ગહિતં. **સક્કચ્ચ**ન્તિ સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા. "**સતિયુત્તેના**"તિ ઇદં ''સક્કચ્ચ''ન્તિ એતસ્સ અત્થપદં. ''સતિં ઉપટ્ઠપેત્વા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૦૨) હિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. પત્તે સઞ્ઞા **પત્તસઞ્ઞા**, સા અસ્સ અત્થીતિ **પત્તસઞ્ઞી**, અનઞ્ઞવિહિતેન અત્તનો ભાજનેયેવ ઉપનિબદ્ધસઞ્ઞિનાતિ અત્થો.

૧૮૯૫. ભત્તચતુબ્ભાગોતિ ભત્તસ્સ ચતુબ્ભાગપ્પમાણો. તતો અધિકં ગણ્હતો દુક્કટં.

૧૮૯૬. ''રસરસે''તિ વત્તબ્બે "**રસેરસે**"તિ ગાથાબન્ધવસેન વુત્તં. દ્વે સૂપે ઠપેત્વા અવસેસાનિ ઓલોણિસાકસૂપેય્યમચ્છરસમંસરસાદીનિ રસરસાતિ વેદિતબ્બાનિ. એત્થ ચ "**ઓલોણી**તિ દધિકતં ગોરસ''ન્તિ કેચિ. ''એકા બ્યઞ્જનવિકતી''તિ અપરે. ''યો કોચિ સુદ્ધો કઞ્જિકતક્કાદિરસો''તિ અઞ્ઞે. **સાકસૂપેય્ય**ગ્ગહણેન યા કાચિ સૂપેય્યસાકેહિ કતા બ્યઞ્જનવિકતિ વુત્તા. **મંસરસાદીની**તિ **આદિ**-સદ્દેન અવસેસા સબ્બાપિ બ્યઞ્જનવિકતિ સઙ્ગહિતાતિ દટ્ઠબ્બં. **ઞાતકાદીન**ન્તિ એત્થ ''સન્તકં ગણ્હન્તસ્સા''તિ સેસો. **અઞ્ઞત્થાયા**તિ એત્થ ''કતં ગણ્હન્તસ્સા''તિ સેસો. **ધનેના**તિ એત્થ ''અત્તનો''તિ ચ ''કીત''ન્તિ ચ ''ગણ્હન્તસ્સા''તિ ચ સેસો. ઞાતકાદીનં સન્તકં ગણ્હન્તસ્સ, અઞ્ઞત્થાય કતં ગણ્હન્તસ્સ, અત્તનો ધનેન કીતં ગણ્હન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અત્થો.

સત્તમટ્ઠમનવમાનિ.

૧૮૯૭. અધિટ્ઠાનૂપગસ્સ પત્તસ્સ મુખવટ્ટિયા અન્તોલેખાપમાણેન પૂરિતોવ ગહેતબ્બોતિ યોજના.

૧૮૯૮. અનાપત્તિવિસયં દસ્સેત્વા આપત્તિવિસયં દસ્સેતુમાહ "**તત્થા**"તિઆદિ. **તત્થા**તિ અધિટ્ઠાનૂપગે પત્તે. **થૂપીકતં કત્વા**તિ એત્થ ''દિય્યમાન''ન્તિ સેસો. યથાવુત્તલેખાતિક્કમો યથા હોતિ, એવં થૂપીકતં દિય્યમાનં ગણ્હતો આપત્તિ દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો. ઇમિના પઠમં થૂપીકતસ્સ અધિટ્ઠાનૂપગપત્તસ્સ પચ્છા પટિગ્ગહણઞ્ચ પઠમપટિગ્ગહિતપત્તે પચ્છા ભોજનસ્સ થૂપીકતસ્સ પટિગ્ગહણઞ્ચ નિવારિતન્તિ વેદિતબ્બં.

૧૮૯૯. કાલિકત્તયમેવ ચ થૂપીકતં વટ્ટતેવાતિ યોજના. **સેસે**તિ અનધિટ્ઠાનૂપગે પત્તે. **સબ્બ**ન્તિ ચતુબ્બિધં કાલિકં થૂપીકતં વટ્ટતીતિ યોજના.

૧૯૦૦. પેસેતીતિ એત્થ ''ભિક્ખૂ''તિ સેસો. ભિક્ખુ ભિક્ખૂનં યદિ પેસેતીતિ યોજના. ''વિહારં પેસેતું વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૦૫) **અટ્ઠકથાય** અધિપ્પાયં દસ્સેતું "**ભિક્ખૂન**"ન્તિ વચનેન પટિગ્ગહણં અવિજહિત્વા ભિક્ખુના એવ પેસિતં ગણ્હન્તાનં ભિક્ખૂનં અનાપત્તીતિ દીપિતં હોતિ. અઞ્ઞથા ''પૂરેતું વટ્ટતી''તિ એત્તકમેવ વત્તબ્બન્તિ વિઞ્ઞાયતિ.

૧૯૦૧. પક્ખિપ્પમાનન્તિ મુખવટ્ટિતો ઉચ્ચં કત્વા મજ્ઝે પક્ખિપિયમાનં. **ફલાદિક**ન્તિ **આદિ**-સદ્દેન ઓદનાદિમ્પિ સઙ્ગણ્હાતિ. **હેટ્ઠા ઓરોહતી**તિ સમન્તા ઓકાસસમ્ભવતો ચાલિયમાનં મુખવટ્ટિપ્પમાણતો હેટ્ઠા ભસ્સતિ.

૧૯૦૨. **તક્કોલકાદીન**ન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન પૂગફલાદીનં સઙ્ગહો. **ઠપેત્વા**તિ ભત્તમત્થકે નિક્ખિપિત્વા. **વટંસક**ન્તિ અવટંસકં.

૧૯૦૩. **પૂવસ્સા**તિ વિકારસમ્બન્ધે સામિવચનં, પૂવવટંસકન્તિ વુત્તં હોતિ. પૂવસ્સ યાવકાલિકત્તા આહ "**ઇદં થૂપીકતં સિયા**"તિ.

૧૯૦૪. પણ્ણાનં વિસું ભાજનત્તા આહ "**વટ્ટતી**"તિ.

૧૯૦૫. **અસ્સા**તિ ભિક્ખુસ્સ. **તં તુ સબ્બ**ન્તિ ''થૂપીકતત્તા ન વટ્ટતી''તિ વુત્તં તં પન સબ્બં. **ગહિતં સુગહિત**ન્તિ વિરાધેત્વા પટિગ્ગાહિતં ચે, સુપ્પટિગ્ગાહિતં.

દસમં.

તતિયો વગ્ગો.

૧૯૦૬. ''ઉપરિ ઓધિ''ન્તિ પદચ્છેદો. **ઉપરી**તિ ભત્તસ્સ ઉપરિ. **ઓધિ**ન્તિ પરિચ્છેદં. **પટિપાટિયા**તિ અત્તનો દિસાય પરિયન્તતો પટ્ઠાય અનુક્કમેન.

૧૯૦૭. **અઞ્ઞેસ**ન્તિ એત્થ ''દેન્તો''તિ સેસો. અત્તનો ભત્તં અઞ્ઞેસં દેન્તો અઞ્ઞસ્સ ભાજને **આકિરં** આકિરન્તો પન પટિપાટિં વિનાપિ તહિં તહિં ઓમસતિ ચે, નત્થિ દોસોતિ યોજના. ઉત્તરિભઙ્ગકં તથા આકિરન્તો તત્થ તત્થ ઓમસતિ, નત્થિ દોસોતિ યોજના . ભુઞ્જનત્થાય ગણ્હન્તોપિ ચેત્થ વત્તબ્બો. **ઉત્તરિભઙ્ગં** નામ બ્યઞ્જનં.

તતિયં.

૧૯૦૮. મત્થકં ઓમદ્દિત્વા પરિભુઞ્જતો દોસોતિ યોજના. ''થૂપકતોતિ મત્થકતો, વેમજ્ઝતો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૧૦) **અટ્ઠકથા**વચનતો **મત્થક**ન્તિ એત્થ ભત્તમત્થકમાહ. **ઓમદ્દિત્વા**તિ હત્થેન ભત્તં અવમદ્દિત્વા.

૧૯૦૯. **સેસકે પરિત્તેપિ ચા**તિ અવસિટ્ઠે અપ્પકેપિ ચ. **સંકડ્ઢિત્વાના**તિ તસ્મિં તસ્મિં ઠાને ઠિતં સંહરિત્વા. એકતો પન મદ્દિત્વા ભુઞ્જતો અનાપત્તીતિ યોજના.

પઞ્ચમં.

૧૯૧૦. **ભિય્યોકમ્યતાહેતૂ**તિ પુન ગણ્હિતુકામતાહેતુ. **સૂપં વા**તિ મુગ્ગાદિસૂપં વા. **બ્યઞ્જનં વા**તિ ઉત્તરિભઙ્ગં વા.

છટ્ઠં.

૧૯૧૧. **વિઞ્ઞત્તિય**ન્તિ સૂપોદનવિઞ્ઞત્તિયં. ''ઞાતકાનં વા પવારિતાનં વા અઞ્ઞસ્સ અત્થાય વા અત્તનો ધનેન વા''તિ ઇદં અનાપત્તિયં અધિકં. ગિલાનોપિ હુત્વા પરેસં પત્તં ઉજ્ઝાનસઞ્ઞાય ઓલોકેન્તસ્સ આપત્તિ હોતીતિ આહ "**ઉજ્ઝાને ગિલાનોપિ ન મુચ્ચતી**"તિ. **ઉજ્ઝાને**તિ નિમિત્તત્થે ભુમ્મં.

૧૯૧૨. દસ્સામીતિ ઇમસ્સ ભત્તં ઓલોકેત્વા ‘‘યં તત્થ નત્થિ, તં દસ્સામી’’તિ વા ‘‘દાપેસ્સામી’’તિ વા. અવમઞ્ઞિત્વા ઉજ્ઝાયનચિત્તં **ઉજ્ઝાનં**, ઉજ્ઝાને સઞ્ઞા **ઉજ્ઝાનસઞ્ઞા**, સા અસ્સ અત્થીતિ વિગ્ગહો. નઉજ્ઝાનસઞ્ઞિનો ચ અનાપત્તીતિ ઞાતબ્બન્તિ યોજના.

સત્તમટ્ઠમાનિ.

૧૯૧૩. ‘‘**તેસં મજ્ઝપ્પમાણેના**’’તિ ઇમિના અસારુપ્પવસેન ખુદ્દકપટિક્ખેપો કતોતિ વેદિતબ્બો. ‘‘નાતિમહન્ત’’ન્તિ ચ અતિમહન્તસ્સેવ પટિક્ખિત્તત્તા ખુદ્દકે આપત્તિ ન દિસ્સતીતિ. **કબળો**તિ આલોપો.

૧૯૧૪. મૂલખાદનીયાદિકે સબ્બત્થ ખજ્જકે પનાતિ યોજના. **ફલાફલે**તિ ખુદ્દકે, મહન્તે ચ ફલે.

નવમં.

૧૯૧૫. દસમે નત્થિ કિઞ્ચિ વત્તબ્બં.

દસમં.

ચતુત્થો વગ્ગો.

૧૯૧૬. ‘‘**અનાહટે**’’તિ એતસ્સ અત્થપદં ‘‘મુખદ્વારં અપ્પત્તે’’તિ. યથાહ ‘‘અનાહટેતિ અનાહરિતે, મુખદ્વારં અસમ્પાપિતેતિ અત્થો’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૧૭). ‘‘મુખદ્વારં વિવરન્તસ્સા’’તિ એત્તકે વુત્તે **મુખદ્વાર**-સદ્દસ્સ સમ્બન્ધિસદ્દત્તા કસ્સાતિ અપેક્ખાય ‘‘મુખદ્વારં વિવરિસ્સામી’’તિ અત્તનોપદેકવચનેન બ્યઞ્જિતમેવત્થં પકાસેતું **અત્તનો**-ગહણં કતન્તિ વેદિતબ્બં. **ચ**-સદ્દો એવકારત્થો, અપ્પત્તે વાતિ યોજેતબ્બો, અસમ્પત્તેયેવાતિ અત્થો.

પઠમં.

૧૯૧૭. સકલં હત્થન્તિ એત્થ **હત્થ**-સદ્દો તદેકદેસેસુ અઙ્ગુલીસુ દટ્ઠબ્બો. ‘‘હત્થમુદ્દા’’તિઆદીસુ વિય સમુદાયે પવત્તવોહારસ્સ અવયવેપિ પવત્તનતો એકઙ્ગુલિમ્પિ મુખે પક્ખિપિતું ન વટ્ટતિ.

૧૯૧૮. અસ્સાતિ ભિક્ખુનો. **બ્યાહરન્તસ્સા**તિ કથેન્તસ્સ.

દુતિયતતિયાનિ.

૧૯૨૦. પિણ્ડુક્ખેપકન્તિ પિણ્ડં ઉક્ખિપિત્વા ઉક્ખિપિત્વા. ઇધાપિ ખજ્જકફલાફલેસુ અનાપત્તિ. **કબળચ્છેદકમ્પિ વા**તિ કબળં છિન્દિત્વા. ઇધ ખજ્જકફલાફલેહિ સદ્ધિં ઉત્તરિભઙ્ગેપિ અનાપત્તિ. **ગણ્ડે કત્વા**તિ એત્થ ફલાફલમત્તેયેવ અનાપત્તિ.

ચતુત્થપઞ્ચમછટ્ઠાનિ.

૧૯૨૧-૨. હત્થં નિદ્ધુનિત્વાનાતિ હત્થં નિદ્ધુનિત્વા ભત્તં ભુઞ્જતોતિ ચ સમ્બન્ધો. **સિત્થાવકારક**ન્તિ સિત્થાનિ અવકિરિત્વા અવકિરિત્વા. **જિવ્હાનિચ્છારકં વાપી**તિ જિવ્હં નિચ્છારેત્વા નિચ્છારેત્વા. **ચપુ ચપૂતિ** વાતિ ‘‘ચપુ

ચપૂ''તિ એવં સદ્દં કત્વા. **સત્તમેતિ** ''ન હત્થનિદ્ધુનક''ન્તિ સિક્ખાપદે. **અટ્ઠમેતિ** ''ન સિત્થાવકારક''ન્તિ સિક્ખાપદે. **કચવરુજ્ઝનેતિ** કચવરાપનયને.

સત્તમટ્ઠમનવમદસમાનિ.

પઞ્ચમો વગ્ગો.

૧૯૨૩. ''સુરુ સુરુ''તિ એવં સદ્દં કત્વા ન ભોત્તબ્બન્તિ યોજના. **હત્થનિલ્લેહકં વાપીતિ** હત્થં નિલ્લેહિત્વા નિલ્લેહિત્વા.

૧૯૨૪. ફાણિતં , ઘનયાગું વા અઙ્ગુલીહિ ગહેત્વા અઙ્ગુલિયો મુખે પવેસેત્વાપિ તં ભોત્તું વટ્ટતીતિ યોજના.

૧૯૨૫. એકાય અઙ્ગુલિકાયપિ પત્તો ન લેહિતબ્બોવ. જિવ્હાય એકઓટ્ઠોપિ ન નિલ્લેહિતબ્બકોતિ યોજના. બહિ ઓટ્ઠઞ્ચ જિવ્હાય ન લેહિતબ્બં. ઓટ્ઠે લગ્ગં સિત્થાદિં યં કિઞ્ચિ ઉભોહિ ઓટ્ઠમંસેહિયેવ ગહેત્વા અન્તો કાતું વટ્ટતિ.

પઠમદુતિયતતિયચતુત્થાનિ.

૧૯૨૬-૮. ન ચ ગહેતબ્બં, પટિક્કૂલવસેન પટિક્ખિત્તન્તિ યોજના. **હિ**-ઇતિ ''યસ્મા''તિ એતસ્સ અત્થે, તેનેવ વક્ખતિ ''તસ્મા''તિ. ''**પાનીયથાલક**''ન્તિ ઇદં ઉપલક્ખણમત્તં સઙ્ખાદીનમ્પિ તથા નગહેતબ્બત્તા. **સરાવં વાતિ** તટ્ટકં વા.

અનામિસેન હત્થેનાતિ આમિસરહિતેન હત્થેકદેસેન. યથાહ ''સચે પન હત્થસ્સ

એકદેસો આમિસમક્ખિતો ન હોતિ, તેન પદેસેન ગહેતું વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૩૧). આમિસમક્ખિતેનેવ હત્થેન ''ધોવિસ્સામી''તિ વા ''ધોવાપેસ્સામી''તિ વા ગણ્હન્તસ્સ પન અનાપત્તિ.

પઞ્ચમં.

૧૯૨૯. ઉદ્ધરિત્વાતિ સસિત્થકા પત્તધોવના સિત્થકાનિ ઉદ્ધરિત્વા તં પત્તધોવનોદકં ઘરા બહિ અન્તરઘરે છડ્ડેન્તસ્સ અનાપત્તિ. **ભિન્દિત્વાતિ** સસિત્થકે પત્તધોવને સિત્થકાનિ મદ્દિત્વા ઉદકેન સમ્ભિન્દિત્વા ઉદકગતિકાનેવ કત્વા તં ઉદકં ઘરા બહિ અન્તરઘરે છડ્ડેન્તસ્સ અનાપત્તિ. **ગહેત્વાતિ** સસિત્થકં પત્તધોવનોદકં ગહેત્વા પટિગ્ગહે છડ્ડેન્તસ્સ અનાપત્તિ. સસિત્થકં પત્તધોવનોદકં ઘરા બહિ નીહરિત્વા અન્તરઘરે છડ્ડેન્તસ્સ અનાપત્તીતિ અજ્ઝાહારયોજના વેદિતબ્બા. એત્થ **પટિગ્ગહો** નામ ખેળમલ્લાદિકો ઉચ્છિટ્ઠહત્થધોવનભાજનવિસેસો.

છટ્ઠં.

૧૯૩૦. છત્તં યં કિઞ્ચીતિ ''છત્તં નામ તીણિ છત્તાનિ સેતચ્છત્તં કિલઞ્જચ્છત્તં પણ્ણચ્છત્તં મણ્ડલબદ્ધં સલાકબદ્ધ''ન્તિ (પાચિ॰ ૬૩૪) વુત્તેસુ તીસુ છત્તેસુ અઞ્ઞતરં. એત્થ ચ **સેતચ્છત્તન્તિ** વત્થપલિગુણ્ઠિતં પણ્ડરચ્છત્તં. **કિલઞ્જચ્છત્તન્તિ** વિલીવચ્છત્તં. **પણ્ણચ્છત્તન્તિ** તાલપણ્ણાદીહિ યેહિ કેહિચિ કતં. ''**મણ્ડલબદ્ધં**

સલાકબદ્ધ”ન્તિ ઇદં પન તિણ્ણમ્પિ છત્તાનં પઞ્જરદસ્સનત્થં વુત્તં. તાનિ હિ મણ્ડલબદ્ધાનિ ચેવ હોન્તિ સલાકબદ્ધાનિ ચ. “**યં કિઞ્ચી**”તિ અનવસેસપરિગ્ગહવચનેન ‘‘યમ્પિ ચ તત્થજાતદણ્ડેન કતં એકપણ્ણચ્છત્તં હોતિ, તમ્પિ છત્તમેવા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૩૪) **અટ્ઠકથાય** વુત્તં છત્તવિસેસં ગણ્હાતિ. **હત્થેના**તિ એત્થ ‘‘અમુઞ્ચિત્વા’’તિ સેસો. **સરીરાવયવેના**તિ એત્થ ‘‘ગહેત્વા’’તિ સેસો. **વા**-સદ્દો અપિ-સદ્દત્થો. અંસકૂટાદિસરીરાવયવેન ગહેત્વાપિ હત્થેન અમુઞ્ચિત્વા ધારેન્તસ્સાતિ અત્થો.

સચે પનસ્સ અઞ્ઞો છત્તં ધારેતિ, છત્તપાદુકાય વા ઠિતં હોતિ, પસ્સે વા ઠિતં હોતિ,

હત્થતો અપગતમત્તે છત્તપાણિ નામ ન હોતિ, તસ્સ ધમ્મં દેસેતું વટ્ટતિ. ‘‘ન છત્તપાણિસ્સ અગિલાનસ્સા’’તિ વચનતો, ઇધ ‘‘સબ્બત્થ અગિલાનસ્સા’’તિ વક્ખમાનત્તા ચ એત્થ ‘‘અગિલાનસ્સા’’તિ લબ્ભતિ. ધમ્મપરિચ્છેદો ચેત્થ પદસોધમ્મે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બો. એવમુપરિપિ.

સત્તમં.

૧૯૩૧. દણ્ડપાણિમ્હીતિ એત્થ દણ્ડો પાણિમ્હિ અસ્સાતિ વિગ્ગહો. કિત્તકપ્પમાણો દણ્ડોતિ આહ “**ચતુહત્થપ્પમાણો**”તિઆદિ. **મજ્ઝિમહત્થતો**તિ પમાણમજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ હત્થતો, યો ‘‘વડ્ઢકિહત્થો’’તિ વુચ્ચતિ.

અટ્ઠમં.

૧૯૩૨. સત્થપાણિસ્સાતિ એત્થાપિ વિગ્ગહો વુત્તનયોવ. વક્ખમાનં સકલં ધનુવિકતિં, સરવિકતિઞ્ચ ઠપેત્વા અવસેસં ખગ્ગાદિ **સત્થં** નામ. ખગ્ગં સન્નહિત્વા ઠિતોપિ સત્થપાણિ નુ ખોતિ આસઙ્કાય નિવત્તનત્થમાહ “**સત્થપાણી**”તિઆદિ. ‘‘ન હોતિ અસિ’’ન્તિ પદચ્છેદો.

નવમં.

૧૯૩૩-૫. સરેન સદ્ધિં ધનું વા સુદ્ધધનું વા સુદ્ધસરં વા સજિયં ધનુદણ્ડં વા નિજ્જિયં ધનુદણ્ડં વા ગહેત્વા ઠિતસ્સાપિ વા નિસિન્નસ્સાપિ વા નિપન્નસ્સાપિ વા સચે યો તથા પદસોધમ્મે વુત્તલક્ખણં સદ્ધમ્મં દેસેતિ, તસ્સ આપત્તિ દુક્કટં હોતીતિ યોજના. સચે પનસ્સ ધનુ ખન્ધે પટિમુક્કં હોતિ, યાવ ન ગણ્હાતિ, તાવ વટ્ટતિ. જિયાય સહ વત્તતીતિ **સજિયં**.

દસમં.

છટ્ઠો વગ્ગો.

૧૯૩૬. પાદુકારુળ્હકસ્સાતિ પાદુકં આરુળ્હો **પાદુકારુળ્હો**, સોયેવ પાદુકારુળ્હકો, તસ્સ. કથં આરુળ્હસ્સાતિ આહ “**અક્કમિત્વા**”તિઆદિ. **અક્કમિત્વા ઠિતસ્સા**તિ છત્તદણ્ડકે અઙ્ગુલન્તરં અપ્પવેસેત્વા કેવલં પાદુકં અક્કમિત્વા ઠિતસ્સ. **પટિમુક્કસ્સ વા**તિ પટિમુઞ્ચિત્વા ઠિતસ્સ. એતં દ્વયમ્પિ ‘‘પાદુકારુળ્હકસ્સા’’તિ એતસ્સ અત્થપદં. યથાહ ‘‘ન પાદુકારુળ્હસ્સ અગિલાનસ્સ ધમ્મો દેસેતબ્બો. યો અનાદરિયં પટિચ્ચ અક્કન્તસ્સ વા પટિમુક્કસ્સ વા ઓમુક્કસ્સ વા અગિલાનસ્સ ધમ્મં દેસેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૬૩૮).

પઠમં.

૧૯૩૭-૪૦. ઉપાહનગતસ્સાપીતિ અક્કન્તાદિઆકારેન ઉપાહનારુળ્હસ્સ ચ. યથાહ ‘‘અક્કન્તસ્સ વા પટિમુક્કસ્સ વા’’તિ. **સબ્બત્થા**તિ છત્તપાણિઆદીસુ સબ્બસિક્ખાપદેસુ. **અગિલાનસ્સા**તિ ઇદં યોજેતબ્બન્તિ સેસો. યાને વા ગતસ્સ અગિલાનસ્સ ધમ્મં દેસેતિ, દુક્કટન્તિ યોજના. તત્થ **યાને વા ગતસ્સા**તિ સચે દ્વીહિ જનેહિ હત્થસઙ્ઘાતેન ગહિતો, સાટકે વા ઠપેત્વા વંસેન વય્હતિ, અયુત્તે વા વય્હાદિકે યાને, વિસઙ્ખરિત્વા વા ઠપિતે ચક્કમત્તેપિ નિસિન્નો હોતિ, યાનગતોત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ.

સયનેપિ વા અન્તમસો કટસારકે વા છમાય વા નિપન્નસ્સાપિ અગિલાનસ્સાતિ યોજના. યથાહ ‘‘સયનગતસ્સાતિ અન્તમસો કટસારકેપિ પકતિભૂમિયમ્પિ નિપન્નસ્સા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૪૧). ઉચ્ચે પીઠે વા ઉચ્ચે મઞ્ચેપિ વા નિસિન્નેન, ઠિતેન વા નિપન્નસ્સ દેસેતું ન વટ્ટતીતિ યોજના. ‘‘**ઠત્વા**’’તિ ઇમિના ‘‘નિસીદિત્વા’’તિ ઇદઞ્ચ સઙ્ગહિતમેવ. સયનેસુ ગતસ્સ ચ દેસેન્તેન સયનેસુ ગતેનાપિ સમાને વાપિ ઉચ્ચે વા નિપન્નેનેવ વટ્ટતીતિ યોજના.

૧૯૪૧. ‘‘**તથેવ ચા**’’તિ ઇમિના ‘‘વટ્ટતી’’તિ ઇદં ગહિતં.

દુતિયતતિયચતુત્થાનિ.

૧૯૪૨. ‘‘પલ્લત્થિકાય નિસિન્નસ્સા’’તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન યકારસ્સ લોપં કત્વા ‘‘**પલ્લત્થિકા નિસિન્નસ્સા**’’તિ વુત્તં, આયોગપલ્લત્થિકાય વા હત્થપલ્લત્થિકાય વા દુસ્સપલ્લત્થિકાય વા યાય કાયચિ પલ્લત્થિકાય નિસિન્નસ્સાતિ અત્થો. **વેઠિતસીસસ્સા**તિ દુસ્સવેઠનેન વા મોળિઆદીહિ વા યથા કેસન્તો ન દિસ્સતિ, એવં વેઠિતસીસસ્સ.

૧૯૪૩. યદિ કેસન્તં વિવરાપેત્વા દેસેતિ, વટ્ટતીતિ યોજના. ‘‘**અયમેવ વિનિચ્છયો**’’તિ ઇમિના ‘‘સીસં વિવરાપેત્વા દેસેતિ, વટ્ટતી’’તિ અનાપત્તિવારોપિ વુત્તો હોતિ.

પઞ્ચમછટ્ઠસત્તમાનિ.

૧૯૪૪-૫. અટ્ઠમે ‘‘આસને નિસિન્નસ્સાતિ અન્તમસો વત્થમ્પિ તિણાનિપિ સન્થરિત્વા નિસિન્નસ્સા’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૪૫) ઇદઞ્ચ નવમે ‘‘ઉચ્ચે આસનેતિ અન્તમસો ભૂમિપ્પદેસેપિ ઉન્નતે ઠાને નિસિન્નસ્સ દેસેતું ન વટ્ટતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૪૭) ઇદઞ્ચ દસમે ‘‘સચેપી’’તિઆદિના વક્ખમાનવિનિચ્છયઞ્ચ ઠપેત્વા વત્તબ્બવિસેસાભાવા આહ ‘‘**અટ્ઠમે નવમે વાપિ, દસમે નત્થિ કિઞ્ચિપી**’’તિ. એત્થ ‘‘વત્તબ્બ’’ન્તિ સેસો. થેરુપટ્ઠાનં ગન્ત્વાન ઠિતં દહરં આસને નિસિન્નો થેરો ચે પઞ્હં પુચ્છતીતિ અજ્ઝાહારયોજના. કથેતબ્બમુપાયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**તસ્સ પસ્સે પનઞ્ઞસ્સ, કથેતબ્બં વિજાનતા**’’તિ. એત્થ ‘‘ઠિતસ્સા’’તિ સેસો . તસ્સ સમીપવત્તિનો કસ્સચિ અભાવે સજ્ઝાયં અધિટ્ઠહિત્વાપિ વત્તું વટ્ટતિ.

અટ્ઠમનવમદસમાનિ.

સત્તમો વગ્ગો.

૧૯૪૬. ગચ્છતો પુરતોતિ એત્થ ''પચ્છતો ગચ્છન્તેના''તિ સેસો. પચ્છતો ગચ્છન્તેન પુરતો ગચ્છતો પઞ્હં ન વત્તબ્બન્તિ યોજના. સચે પુરતો ગચ્છન્તો પઞ્હં પુચ્છતિ, કિં કાતબ્બન્તિ આહ ''**પચ્છિમસ્સા**''તિઆદિ.

૧૯૪૭. ઉગ્ગહિતં ધમ્મં પુરતો ગચ્છન્તેન સદ્ધિં પચ્છતો ગચ્છન્તો સજ્ઝાયતિ, વટ્ટતીતિ યોજના. સમમેવ ગચ્છતો યુગગ્ગાહં કથેતું વટ્ટતીતિ યોજના. **યુગગ્ગાહ**ન્તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં. અઞ્ઞમઞ્ઞ-સદ્દપરિયાયો હિ **યુગગ્ગાહ**-સદ્દો.

પઠમં.

૧૯૪૮. સકટમગ્ગે એકેકસ્સ ચક્કસ્સ પથેન ગચ્છન્તો એકેકસ્સ ચક્કસ્સ પથેન સમં ગચ્છતો ધમ્મં દેસેતું વટ્ટતિ. ઉપ્પથેનાપિ ગચ્છન્તો ઉપ્પથેન સમં ગચ્છન્તસ્સ ધમ્મં દેસેતું વટ્ટતીતિ અજ્ઝાહારયોજના. **ઉપ્પથેના**તિ અમગ્ગેન. એવં અનાપત્તિવિસયે દસ્સિતે તબ્બિપરિયાયતો આપત્તિવિસયો દસ્સિતોયેવાતિ વેદિતબ્બો.

દુતિયં.

૧૯૪૯. તતિયે નત્થિ વત્તબ્બન્તિ ''ન ઠિતો અગિલાનો ઉચ્ચારં વા પસ્સાવં વા કરિસ્સામી''તિ (પાચિ॰ ૬૫૧) એતસ્સ વિનિચ્છયો યથારુતવસેન સુવિઞ્ઞેય્યોતિ કત્વા વુત્તં. સચે પટિચ્છન્નં ઠાનં ગચ્છન્તસ્સ સહસા ઉચ્ચારો વા પસ્સાવો વા નિક્ખમતિ, અસઞ્ચિચ્ચ કતો નામ, અનાપત્તિ. અયમેત્થ વિસેસો દટ્ઠબ્બો. સિઙ્ઘાણિકાય ખેળેનેવ સઙ્ગહિતત્તેપિ બાત્તિંસકોટ્ઠાસેસુ વિસુંયેવ દસ્સિતો એકો કોટ્ઠાસોતિ સિક્ખાપદેસુ અવુત્તમ્પિ સઙ્ગહેત્વા આહ ''**ઉચ્ચારાદિચતુક્ક**''ન્તિ.

૧૯૫૦. એત્થ હરિતં નામ ઇદન્તિ દસ્સેતુમાહ ''**જીવરુક્ખસ્સા**''તિઆદિ. **રુક્ખસ્સા**તિ ઉપલક્ખણં જીવમાનકતિણલતાદીનમ્પિ હરિતેયેવ સઙ્ગહિતત્તા. ''**દિસ્સમાનં ગચ્છતી**''તિ વચનેનેવ અદિસ્સમાનગતં અહરિતન્તિ બ્યતિરેકતો વિઞ્ઞાયતિ. સાખા વા ભૂમિલગ્ગા દિસ્સમાના ગચ્છતિ, તં સબ્બં હરિતમેવાતિ યોજના.

૧૯૫૧. સહસા વચ્ચં નિક્ખમતેવાતિ સમ્બન્ધો. **અસ્સ** ભિક્ખુનો. **વચ્ચ**ન્તિ ઉપલક્ખણં પસ્સાવાદીનમ્પિ દસ્સિતત્તા. **વટ્ટતી**તિ એત્થ ''ગિલાનટ્ઠાને ઠિતત્તા''તિ સેસો.

૧૯૫૨. પલાલણ્ડુપકે વાપીતિ પલાલચુમ્બટકેપિ. એત્થ ''અપ્પહરિતં અલભન્તેના''તિ સેસો. **કિસ્મિઞ્ચી**તિ સુક્ખતિણાદિમ્હિ કિસ્મિઞ્ચિ. **તં** વચ્ચં પચ્છા હરિતં ઓત્થરતિ, વટ્ટતીતિ યોજના.

૧૯૫૩. એતીતિ પવિસતિ. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. ''ખેળેન એવ ચા''તિ પદચ્છેદો.

તતિયચતુત્થાનિ.

૧૯૫૪. વચ્ચકુટિસમુદ્દાદિઉદકેસૂતિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન સબ્બં અપરિભોગજલં સઙ્ગણ્હાતિ. તેનેવ ''**તેસં અપરિભોગત્તા**''તિ અપરિભોગત્તમેવ કારણમાહ.

૧૯૫૫. ઉદકોઘેતિ એત્થ ''જાતે''તિ સેસો. **અજલ**ન્તિ અજલટ્ઠાનં. **જલે**તિ પરિભોગારહજલે. ઇધાપિ થલકતો ઉદકં ઓત્થરતિ, અનાપત્તિ.

પઞ્ચમં.

અટ્ઠમો વગ્ગો.

૧૯૫૬-૭. પકિણ્ણકવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સમુટ્ઠાનાદયો**’’તિઆદિ. **ઞેય્યા**તિ વક્ખમાનનયેન વેદિતબ્બા. **એત્થા**તિ એતેસુ સેખિયેસુ. ઉજ્જગ્ઘિકા આદિ યેસન્તિ વિગ્ગહો, તગ્ગુણસંવિઞ્ઞાણોયં બાહિરત્થસમાસો, ઉજ્જગ્ઘિકાઅપ્પસદ્દપટિસંયુત્તાનિ ચત્તારિ સિક્ખાપદાનીતિ અત્થો. છમા ચ નીચાસનઞ્ચ ઠાનઞ્ચ પચ્છા ચ ઉપ્પથો ચ **છમાનીચાસનટ્ઠાનપચ્છાઉપ્પથા**, તે સદ્દા એતેસં સિક્ખાપદાનં અત્થીતિ તપ્પટિસંયુત્તાનિ સિક્ખાપદાનિ **છમા... પે॰... ઉપ્પથવા**, છમાદિપદવન્તાનિ પઞ્ચ સિક્ખાપદાનીતિ અત્થો. એત્થ **ઠાન**-સદ્દેન ઠા-ધાતુસ્સેવ રૂપત્તા સિક્ખાપદાગતો ઠિત-સદ્દો ગહિતો. ‘‘દસસૂ’’તિ વત્તબ્બે વણ્ણલોપેન, વિભત્તિવિપલ્લાસેન વા ‘‘**દસા**’’તિ વુત્તં. સમનુભાસને સમુટ્ઠાનાદીહિ એતેસુ દસસુ સિક્ખાપદેસુ સમુટ્ઠાનાદયો તુલ્યા વુત્તાતિ યોજના.

કિં વુત્તં હોતિ? ઇમાનિ દસ સિક્ખાપદાનિ સમનુભાસનસમુટ્ઠાનાનિ, એકેકમેત્થ કિરિયં, સઞ્ઞાવિમોક્ખં, સચિત્તકં, લોકવજ્જં, કાયકમ્મં, વચીકમ્મં, અકુસલચિત્તં, દુક્ખવેદનન્તિ વુત્તં હોતિ.

૧૯૫૮-૯. ‘‘**છત્ત**’’ન્તિઆદીનિ સિક્ખાપદાનં ઉપલક્ખણપદાનિ. એતાનિ એકાદસ સિક્ખાપદાનિ સમુટ્ઠાનાદિના પન ધમ્મદેસનેન **તુલ્યાવ** સદિસા એવાતિ યોજના. ઇદં વુત્તં હોતિ – ઇમાનિ એકાદસ સિક્ખાપદાનિ ધમ્મદેસનાસમુટ્ઠાનાનિ, કિરિયાકિરિયાનિ, સઞ્ઞાવિમોક્ખાનિ, સચિત્તકાનિ, લોકવજ્જાનિ, વચીકમ્માનિ, અકુસલચિત્તાનિ, દુક્ખવેદનાનીતિ.

સૂપોદનેન વિઞ્ઞત્તીતિ **સૂપોદન**-સદ્દેન લક્ખિતં વિઞ્ઞત્તિસિક્ખાપદં. વિઞ્ઞત્તિસિક્ખાપદાનં બહુત્તા ઇદમેવ વિસેસિતં. **થેય્યસત્થસમં મત**ન્તિ સમુટ્ઠાનાદીહિ થેય્યસત્થસિક્ખાપદેન સમાનં મતન્તિ અત્થો. ઇદં વુત્તં હોતિ – સૂપોદનવિઞ્ઞત્તિસિક્ખાપદં થેય્યસત્થસમુટ્ઠાનં, કિરિયં, સઞ્ઞાવિમોક્ખં, સચિત્તકં, લોકવજ્જં, કાયકમ્મં, વચીકમ્મં, અકુસલચિત્તં, દુક્ખવેદનન્તિ.

૧૯૬૦. અવસેસા તિપઞ્ઞાસાતિ અવસેસાનિ તેપઞ્ઞાસસિક્ખાપદાનિ. **સમાના પઠમેન તૂ**તિ પઠમેન પારાજિકેન સમુટ્ઠાનાદિતો સમાનાનીતિ અત્થો, પઠમપારાજિકસદિસસમુટ્ઠાનાનીતિ વુત્તં હોતિ. ‘‘અનાપત્તિ આપદાસૂ’’તિ પદચ્છેદો. પરિમણ્ડલં નિવાસેત્વા, પારુપિત્વા ચરન્તાનં ચોરુપદ્દવાદિ **આપદા** નામ. **અપિ**-સદ્દેન નદિસન્તરણાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. **સેખિયેસુ સબ્બેસૂ**તિ યેભુય્યવસેન વુત્તં.

૧૯૬૧. ‘‘ન ઉજ્ઝાનસઞ્ઞી પરેસં પત્તં ઓલોકેસ્સામી’’તિઆદીનં (પાચિ॰ ૬૧૪) ઇમસ્સ અનાપત્તિવારસ્સ અસમ્ભવતો ન પનાગતોતિ **પાળિયં** ન વુત્તો. તસ્સાપિ યથાવત્થુકાવ આપત્તિયો દટ્ઠબ્બા.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

સેખિયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૯૬૨. યો ઇમં વિનિચ્છયં વિદિત્વા ઠિતો, સો **હિ** યસ્મા વિનયે વિસારદો હોતિ, વિનીતમાનસો ચ હોતિ, પરેહિ દુપ્પધંસિયો ચ હોતિ, **તતો** તસ્મા કારણા સમાહિતો સતતં ઇમં વિનયવિનિચ્છયં સિક્ખેય્યાતિ યોજના.

તત્થ **ઇમં વિનિચ્છયં વિદિત્વા**તિ સબ્બલોકિયલોકુત્તરગુણસમ્પત્તિનિદાનં ઇમં વિનયવિનિચ્છયં અત્થતો, ગન્થતો, વિનિચ્છયતો ચ સક્કચ્ચં ञત્વા. **વિસારદો**તિ સારજ્જનં **સારદો**, વિગતો સારદો અસ્સાતિ વિસારદો, વિનયપરિયત્તિયા, આપત્તાદિવિભાગે ચ નિબ્ભયો નિરાસઙ્કોતિ વુત્તં હોતિ. ન કેવલં ઇમસ્સ જાનને એસોવ આનિસંસો, અથ ખો **વિનીતમાનસો ચ હોતિ**, સંયતચિત્તો હોતીતિ અત્થો. **સો**તિ ઇમં વિનિચ્છયં સક્કચ્ચં વિદિત્વા ઠિતો ભિક્ખુ. **પરેહી**તિ ઇમં અજાનન્તેહિ અઞ્ઞેહિ. **દુપ્પધંસિયો ચ હોતી**તિ અનભિભવનીયો ચ હોતિ.

તતોતિ તસ્મા વિનયે વિસારદતાદિસબ્બગુણસમ્પન્નહેતુત્તા. **હી**તિ યસ્માતિ અત્થો. **સિક્ખે**તિ સજ્ઝાયનસવનાદિવસેન સિક્ખેય્ય, ઉગ્ગણ્હેય્યાતિ અત્થો. “**સતત**”ન્તિ ઇમિના સબ્બત્થકકમ્મટ્ઠાને વિય એત્થાપિ સતતાભિયોગો કાતબ્બોતિ દસ્સેતિ. વિક્ખિત્તસ્સ યથાભૂતપટિવેધાભાવતો તપ્પટિપક્ખાય એકગ્ગતાય નિયોજેન્તો આહ “**સમાહિતો**”તિ, સમ્મા વિનયવિનિચ્છયે આહિતો પતિટ્ઠિતો એકગ્ગચિત્તોતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ‘‘અવિક્ખિત્તસ્સાયં ધમ્મો, નાયં ધમ્મો વિક્ખિત્તસ્સા’’તિ.

૧૯૬૩. એવં ઇમાય ગાથાય વુત્તમેવત્થં પકારન્તરેનાપિ દસ્સેતુમાહ “**ઇમ**”ન્તિઆદિ. **તે**તિ અપેક્ખિત્વા ‘‘યે’’તિ લબ્ભતિ. યે થેરા વા નવા વા મજ્ઝિમા વા. **પરમ**ન્તિ અમતમહાનિબ્બાનપ્પત્તિયા મૂલકારણસ્સ સીલસ્સ પકાસનતો ઉત્તમં. **અસંકર**ન્તિ નિકાયન્તરલદ્ધીહિ અસમ્મિસ્સં. **સંકર**ન્તિ વુત્તપ્પકારગુણોપેતત્તા કાયચિત્તસુખકારણં સમ્મુખં કરોતીતિ સંકરં. **સવનામત**ન્તિ સદ્દરસાદિયોગેન કણ્ણરસાયનં. **અમત**ન્તિ તતોયેવ અમતં સુમધુરં. અમતમહાનિબ્બાનાવહત્તા વા ફલૂપચારેન **અમતં**. **ઇમં** વિનયવિનિચ્છયં. **અવેચ્ચા**તિ સક્કચ્ચં વિદિત્વા. **અધિકે**તિ અધિસીલાદિસિક્ખત્તયપ્પકાસનેન ઉક્કટ્ઠે. **હિતે**તિ લોકિયલોકુત્તરસુખહેતુત્તેન હિતે. હિનોતિ અત્તનો ફલન્તિ “**હિત**”ન્તિ સુખહેતુ વુચ્ચતિ. **કલિસાસને**તિ લોભાદિકિલેસવિદ્ધંસને. **સાસને**તિ વિનયપરિયત્તિસઙ્ખાતસાસનેકદેસે. **પટુત્ત**ન્તિ બ્યત્તભાવં. **ન યન્તિ** ન ગચ્છન્તિ. **કે તે**તિ કતમે તે. ‘‘ન કેચિ સન્તિ યા’’તિ **નિસ્સન્દેહે** ઇમિસ્સા ગાથાય અત્થો લિખિતો.

એવં એત્થ અત્થયોજના વેદિતબ્બા – **પરમં** ઉત્તમં **અસંકરં** નિકાયન્તરલદ્ધીહિ અસમ્મિસ્સં **સંકરં** સકલલોકિયલોકુત્તરસુખાભિનિપ્ફાદકં **સવનામતં** સોતરસાયનં **ઇમં** વિનિચ્છયપ્પકરણં **અવેચ્ચ** સક્કચ્ચં વિદિત્વા **અધિકે** અધિસીલાદિસિક્ખત્તયપ્પકાસનેન ઉક્કટ્ઠે **હિતે** લોકિયલોકુત્તરસુખહેતુભૂતે **કલિસાસને** સકલસંકિલેસવિદ્ધંસકે **સાસને** વિનયપિટકસઙ્ખાતે પરિયત્તિસાસને યે પટુત્તં ન યન્તિ, તે કે નામાતિ યોજના, યે ઇમં પકરણં અવેચ્ચ વિદિત્વા ઠિતા, તે એકંસતો વિનયપિટકે પટુત્તં પાપુણન્તિ યેવાતિ અધિપ્પાયો.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

ભિક્ખુવિભઙ્ગકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ભિક્ખુનિવિભઙ્ગો

૧૯૬૪. એવં ભિક્ખુવિભઙ્ગપાળિયા, અટ્ઠકથાય ચ આગતં વિનિચ્છયસારં નાતિસઙ્ખેપવિત્થારનયેન દસ્સેત્વા ઇદાનિ તદનન્તરાય ભિક્ખુનિવિભઙ્ગપાળિયા, તદટ્ઠકથાય ચ આગતવિનિચ્છયસારં દસ્સેતુમારભન્તો આહ ''**ભિક્ખુનીન**''ન્તિઆદિ. **તસ્મિં અપી**તિ એત્થ **અપિ**-સદ્દો વુત્તાપેક્ખાયં. ''**સમાસેના**''તિ ઇદં ગન્થવસેન સઙ્ખિપનં સન્ધાય વુત્તં. ''**કિઞ્ચિમત્ત**''ન્તિ ઇદં અત્થવસેનાતિ વેદિતબ્બં.

પારાજિકકથાવણ્ણના

૧૯૬૫. છન્દસોતિ મેથુનસેવનરાગપટિસંયુત્તેન છન્દેન. એતેન ‘‘છન્દે પન અસતિ બલક્કારેન પધંસિતાય અનાપત્તી’’તિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ મેથુનધમ્મસિક્ખાપદવણ્ણના) **અટ્ઠકથા** સૂચિતા હોતિ. સા સમણી પારાજિકા નામ હોતીતિ પવુચ્ચતીતિ યોજના.

૧૯૬૬-૭. ‘‘સજીવસ્સ અપિ અજીવસ્સા’’તિ પદચ્છેદો. ‘‘**સન્થતં વા અસન્થત**’’ન્તિ ઇદં ‘‘અઙ્ગજાત’’ન્તિ ઇમસ્સ વિસેસનં. **અત્તનો તિવિધે મગ્ગે**તિ અત્તનો વચ્ચપસ્સાવમુખમગ્ગાનં અઞ્ઞતરસ્મિં મગ્ગે. એત્થ ‘‘સન્થતે વા અસન્થતે વા’’તિ સેસો, ‘‘**અલ્લોકાસે**’’તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. ‘‘યેભુય્યઅક્ખાયિતાદિક’’ન્તિ પદચ્છેદો. **આદિ-**સદ્દેન અક્ખાયિતં સઙ્ગણ્હાતિ.

મનુસ્સપુરિસાદીનં નવન્નં સજીવસ્સપિ અજીવસ્સપિ યસ્સ કસ્સચિ સન્થતં વા અસન્થતં વા યેભુય્યક્ખાયિતાદિકં અઙ્ગજાતં અત્તનો સન્થતે વા અસન્થતે વા તિવિધે મગ્ગે અલ્લોકાસે તિલફલમત્તમ્પિ પવેસેન્તી પરાજિતાતિ યોજના.

૧૯૬૮. સાધારણવિનિચ્છયન્તિ ભિક્ખુભિક્ખુનીનં સાધારણસિક્ખાપદવિનિચ્છયં.

૧૯૬૯-૭૦. અધક્ખકન્તિ એત્થ અક્ખકાનં અધોતિ વિગ્ગહો. **ઉબ્ભજાણુમણ્ડલ**ન્તિ જાણુમણ્ડલાનં ઉબ્ભન્તિ વિગ્ગહો. **ઉબ્ભ**-સદ્દો ઉદ્ધં-સદ્દપરિયાયો. ઇધ ‘‘અત્તનો’’તિ સેસો. **અવસ્સુતસ્સા**તિ કાયસંસગ્ગરાગેન તિન્તસ્સ. **અવસ્સુતા**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. **યા**તિ વુત્તત્તા ‘‘સા’’તિ લબ્ભતિ. **સરીર**ન્તિ એત્થ ‘‘યં કિઞ્ચી’’તિ સેસો. પરોપક્કમમૂલકં પારાજિકં દસ્સેતુમાહ ‘‘**તેન વા ફુટ્ઠા**’’તિ. એત્થ ‘‘યથાપરિચ્છિન્ને કાયે’’તિ ચ ‘‘સાદિયેય્યા’’તિ ચ વત્તબ્બં.

યા પન ભિક્ખુની અવસ્સુતા અવસ્સુતસ્સ મનુસ્સપુગ્ગલસ્સ યં કિઞ્ચિ **સરીરં** અત્તનો **અધક્ખકં ઉબ્ભજાણુમણ્ડલં** યં સરીરકં, તેન સરીરકેન છુપેય્ય, **તેન** મનુસ્સપુરિસેન યથાપરિચ્છિન્ને કાયે **ફુટ્ઠા** સાદિયેય્ય વા, સા પારાજિકા સિયાતિ યોજના.

૧૯૭૧-૨. ‘‘**ગહિતં ઉબ્ભજાણુના**’’તિ ઇમિના કપ્પરતો ઉદ્ધં પારાજિકક્ખેત્તમેવાતિ દીપેતિ. અત્તનો યથાવુત્તપ્પકારેન કાયેનાતિ યોજના, અત્તનો ‘‘અધક્ખક’’ન્તિઆદિવુત્તપ્પકારેન કાયેનાતિ અત્થો. તથા અવસ્સુતાય અવસ્સુતસ્સ **પુરિસસ્સ** કાયપટિબદ્ધં ફુસન્તિયા થુલ્લચ્ચયં હોતિ. અત્તનો યથાપરિચ્છિન્નકાયપટિબદ્ધેન તથા અવસ્સુતાય અવસ્સુતસ્સ પુરિસસ્સ કાયં ફુસન્તિયા થુલ્લચ્ચયં હોતિ.

૧૯૭૩. અત્તનો અવસેસેન કાયેન અવસ્સુતાય અવસ્સુતસ્સ પુરિસપુગ્ગલસ્સ **કાયં** ફુસન્તિયા થુલ્લચ્ચયં હોતિ. એવં અત્તનો પયોગે ચ પુરિસસ્સ પયોગે ચ તસ્સા ભિક્ખુનિયાયેવ થુલ્લચ્ચયં હોતીતિ યોજના.

૧૯૭૪. યક્ખપેતતિરચ્છાનપણ્ડકાનં કાયં ‘‘અધક્ખકં ઉબ્ભજાણુમણ્ડલ’’ન્તિ યથાપરિચ્છિન્નં તથેવ અત્તનો કાયેન ઉભતોઅવસ્સવે સતિ ફુસન્તિયા **અસ્સા** ભિક્ખુનિયા થુલ્લચ્ચયં, તથેવ યક્ખાદીનં પયોગેપિ તસ્સાયેવ થુલ્લચ્ચયં હોતીતિ યોજના.

૧૯૭૫. એકતોવસ્સવે ચાપીતિ ભિક્ખુનિયા વસેન એકતોઅવસ્સવે ચાપિ. **થુલ્લચ્ચયમુદીરિત**ન્તિ પારાજિકક્ખેત્તભૂતેન અત્તનો કાયેન મનુસ્સપુરિસસ્સ કાયં કુસન્તિયા થુલ્લચ્ચયં **અટ્ઠકથાયં** (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૬૨) વુત્તન્તિ અત્થો. **અવસેસે ચ સબ્બત્થા**તિ યથાવુત્તપારાજિકક્ખેત્તતો અવસેસે થુલ્લચ્ચયક્ખેત્તે સબ્બત્થ એકતોઅવસ્સવે સતિ દુક્કટં હોતીતિ અત્થો. કાયપટિબદ્ધેન કાયપટિબદ્ધામસનાદીસુ સબ્બત્થ ઉભતોઅવસ્સવે વા એકતોઅવસ્સવે વા દુક્કટમેવ હોતિ.

૧૯૭૬. ''**ઉબ્ભક્ખકમધોજાણુમણ્ડલ**''ન્તિ **યં** અપારાજિકક્ખેત્તં ઇધ દસ્સિતં, એત્થ એકતોઅવસ્સવે દુક્કટં હોતિ. કપ્પરસ્સ ચ હેટ્ઠાપિ **એત્થેવ** અધોજાણુમણ્ડલે સઙ્ગહં ગતન્તિ યોજના.

૧૯૭૭-૯. ભિક્ખુ ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં સચે કાયસંસગ્ગં **કેલાયતિ** સેવતીતિ યોજના. **ભિક્ખુનિયા નાસો સિયા**તિ સીલવિનાસો પારાજિકાપત્તિ સિયાતિ અત્થો. **ગેહપેમ**ન્તિ એત્થ ''ગેહસિતપેમ''ન્તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન સિત-સદ્દલોપો, અત્થો પનસ્સ ભિક્ખુવિભઙ્ગે વુત્તનયોવ.

૧૯૮૦. અવિસેસેનાતિ ''ભિક્ખુનિયા''તિ વા ''ભિક્ખુસ્સા''તિ વા વિસેસં અકત્વા.

૧૯૮૧. યસ્સાતિ ભિક્ખુસ્સ વા ભિક્ખુનિયા વા. **યત્થા**તિ ભિક્ખુનિયં વા ભિક્ખુસ્મિં વા. **મનોસુદ્ધ**ન્તિ કાયસંસગ્ગાદિરાગરહિતં. **તસ્સ** ભિક્ખુસ્સ વા ભિક્ખુનિયા વા **તત્થ** ભિક્ખુનિયં વા ભિક્ખુસ્મિં વા વિસયે **નદોસતા** અનાપત્તીતિ અત્થો.

૧૯૮૨. ભિન્દિત્વાતિ સીલભેદં કત્વા. ભિક્ખુનિયા અપકતત્તા આહ ''**નેવ હોતિ ભિક્ખુનિદૂસકો**''તિ.

૧૯૮૩. અથાતિ વાક્યારમ્ભે. **ન હોતાપત્તિ ભિક્ખુનો**તિ એત્થ ભિક્ખુનીહિ કાયસંસગ્ગસઙ્ગાદિસેસમાહ.

૧૯૮૪. ''ખેત્તે''તિ વક્ખમાનં ''કુટ્ઠા''તિ ઇમિના યોજેત્વા ''**પારાજિક**''ન્તિઆદીહિ, ''થુલ્લચ્ચયં ખેત્તે''તિઆદીહિ ચ સમ્બન્ધિતબ્બં. ''પારાજિક''ન્તિ વક્ખમાનત્તા **કુટ્ઠા**તિ એત્થ ''પારાજિકક્ખેત્તે''તિ સેસો.

૧૯૮૫. તથાતિ નિચ્ચલાપિ સાદિયતિ. **ખેત્તે**તિ થુલ્લચ્ચયાદીનં ખેત્તે. કાયેન નિચ્ચલાયપિ ચિત્તેન સાદિયન્તિયા આપત્તિ કસ્મા વુત્તાતિ આહ ''**વુત્તત્તા...પે॰... સત્થુના**''તિ , ભિક્ખુપાતિમોક્ખે વિય ''કાયસંસગ્ગં સમાપજ્જેય્યા''તિ અવત્વા ઇધ ''કાયસંસગ્ગં સાદિયેય્યા''તિ વુત્તત્તાતિ અધિપ્પાયો.

૧૯૮૬. તસ્સા આપત્તિયા. **ક્રિયસમુટ્ઠાન**ન્તિ કિરિયાય સમુટ્ઠાનં. **એવં સતી**તિ સાદિયનમત્તેનેવ આપજ્જિતબ્બભાવે સતિ. **ઇદ**ન્તિ ''કિરિયસમુટ્ઠાન''મિતિવિધાનં. **તબ્બહુલેનેવ નયેના**તિ કિરિયસમુટ્ઠાનબાહુલ્લેન નયેન ખદિરવનાદિવોહારો વિયાતિ દટ્ઠબ્બં.

૧૯૮૭. તસ્સા ભિક્ખુનિયા **અસઞ્ચિચ્ચ** વિરજ્જિત્વા આમસન્તિયા અનાપત્તિ, ''અયં પુરિસો''તિ વા ''ઇત્થી''તિ વા **અજાનિત્વા** આમસન્તિયા અનાપત્તિ, પુરિસસ્સ આમસને સતિ ફસ્સં અસાદિયન્તિયા વા અનાપત્તીતિ યોજના.

૧૯૮૮. ખિત્તચિત્તાયાતિ યક્ખુમ્મત્તાય. **ઉમ્મત્તિકાય વા**તિ પિત્તકોપેન ઉમ્માદપ્પત્તાય. ઇદઞ્ચ ‘‘અસુચી’’તિ વા ‘‘ચન્દન’’ન્તિ વા વિસેસતં અજાનનમેવ પમાણં.

ઉબ્ભજાણુમણ્ડલકથાવણ્ણના.

૧૯૮૯-૯૦. ‘‘**પારાજિકત્તં જાનન્તી**’’તિ ઇમિના અવસેસાપત્તિં જાનિત્વા છાદેન્તિયા પારાજિકાભાવં દીપેતિ. **સલિઙ્ગે તુ ઠિતાયા**તિ પબ્બજ્જાલિઙ્ગેયેવ ઠિતાય. ઇતિ ધુરે નિક્ખિત્તમત્તસ્મિન્તિ યોજના. **ઇતિ**-સદ્દો નિદસ્સને. ઇતરાય પુબ્બેયેવ આપન્નત્તા તમપેક્ખિત્વા ‘‘**સા ચા**’’તિ આહ.

૧૯૯૧. વુત્તાવિસિટ્ઠં સબ્બં વિનિચ્છયં સઙ્ખેતુમાહ ‘‘**સેસ**’’ન્તિઆદિ. **તત્થા**તિ દુક્કુલ્લપટિચ્છાદને.

વજ્જપટિચ્છાદિકથાવણ્ણના.

૧૯૯૨-૫. સઙ્ઘેનાતિ સમગ્ગેન સઙ્ઘેન. **ઉક્ખિત્તકો**તિ આપત્તિયા અદસ્સનાદીસુ ઉક્ખિત્તકો. ‘‘**ઉક્ખેપને ઠિતો**’’તિ ઇમિના ઉક્ખેપનીયકમ્મકતસ્સ અનોસારિતભાવં દીપેતિ. યા દિટ્ઠિ એતસ્સાતિ **યંદિટ્ઠિકો**, સો ઉક્ખિત્તકો ભિક્ખુ યાય દિટ્ઠિયા સમન્નાગતો હોતીતિ અધિપ્પાયો . ‘‘**તસ્સા દિટ્ઠિયા ગહણેના**’’તિ ઇમિના અનુવત્તપ્પકારો દસ્સિતો. તં ઉક્ખિત્તકં ભિક્ખુન્તિ યોજના. સા ભિક્ખુની **અઞ્ઞાહિ** ભિક્ખુનીહિ વિસુમ્પિચ સઙ્ઘમજ્ઝેપિ ‘‘એસો ખો અય્યે ભિક્ખુ સમગ્ગેન સઙ્ઘેન ઉક્ખિત્તો’’તિઆદિના (પાચિ॰ ૬૬૯) નયેન તિક્ખત્તું વુચ્ચમાનાતિ યોજના. તં વત્થું અચજન્તી ગહેત્વા યદિ તથેવ તિટ્ઠતીતિ યોજના. એત્થ ‘‘યાવતતિયં સમનુભાસિતબ્બા’’તિ સેસો. **તસ્સ કમ્મસ્સ ઓસાને**તિ તતિયાય કમ્મવાચાય ય્યકારપ્પત્તવસેન અસ્સ સમનુભાસનકમ્મસ્સ પરિયોસાને. **અસાકિયધીતરા**તિ અસાકિયધીતા, પચ્ચત્તે કરણવચનં. ‘‘**પુન અપ્પટિસન્ધેયા**’’તિ ઇમિના પુન તેનેવ ચ અત્તભાવેન ભિક્ખુનિભાવે પટિસન્ધાતું અનરહતા વુત્તા.

૧૯૯૬. તિકદુક્કટં નિદ્દિટ્ઠન્તિ અધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞા, વેમતિકા, ધમ્મકમ્મસઞ્ઞાતિ એતાસં વસેન તિકદુક્કટં વુત્તં. સમનુભાસને વુત્તા સમુટ્ઠાનાદયો સબ્બે ઇધ વત્તબ્બાતિ યોજના.

ઉક્ખિત્તાનુવત્તિકકથાવણ્ણના.

૧૯૯૭. ‘‘હત્થગ્ગહણં વા સાદિયેય્યાતિ હત્થો નામ કપ્પરં ઉપાદાય યાવ અગ્ગનખા. એતસ્સ અસદ્ધમ્મસ્સ પટિસેવનત્થાય ઉબ્ભક્ખકં અધોજાણુમણ્ડલં ગહણં સાદિયતિ, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૬૭૬) વુત્તત્તા આહ ‘‘**અપારાજિકખેત્તસ્સા**’’તિઆદિ. ‘‘ત’’ન્તિ વક્ખમાનત્તા ‘‘ય’’ન્તિ લબ્ભતિ. અપારાજિકક્ખેત્તસ્સ યસ્સ કસ્સચિ અઙ્ગસ્સ યં ગહણં, તં હત્થગ્ગહણન્તિ પવુચ્ચતીતિ યોજના. હત્થે ગહણં **હત્થગ્ગહણં**.

૧૯૯૮. યસ્સ કસ્સચીતિ વુત્તપ્પકારેન યસ્સ કસ્સચિ ચીવરસ્સ યં ગહણન્તિ યોજના.

૧૯૯૯. અસદ્ધમ્મ-સદ્દેન મેથુનસ્સાપિ વુચ્ચમાનત્તા તતો વિસેસેતુમાહ ‘‘**કાયસંસગ્ગ …પે॰… કારણા**’’તિ. ભિક્ખુની કાયસંસગ્ગસઙ્ખાતસ્સ અસદ્ધમ્મસ્સ કારણા પુરિસસ્સ હત્થપાસસ્મિં તિટ્ઠેય્ય વાતિ યોજના.

૨000. **તતો**તિ તસ્સ અસદ્ધમ્મસ્સ કારણા. **તત્થા**તિ હત્થપાસે. **પુરિસેના**તિ એત્થ ''કત''ન્તિ સેસો, ''સઙ્કેત''ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. ''આગમનં અસ્સા''તિ પદચ્છેદો. ઇચ્છેય્યાતિ વુત્તેપિ ન ગમનિચ્છામત્તેન, અથ ખો ભિક્ખુનિયા પુરિસસ્સ હત્થપાસં, પુરિસેન ચ ભિક્ખુનિયા હત્થપાસં ઓક્કન્તકાલેયેવ વત્થુપૂરણં દટ્ઠબ્બં. યથાહ ''સઙ્કેતં વા ગચ્છેય્યાતિ એતસ્સ અસદ્ધમ્મસ્સ પટિસેવનત્થાય પુરિસેન 'ઇત્થન્નામં આગચ્છા'તિ વુત્તા ગચ્છતિ, પદે પદે આપત્તિ દુક્કટસ્સ. પુરિસસ્સ હત્થપાસં ઓક્કન્તમત્તે આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૬૭૬) ચ ''પુરિસસ્સ અબ્ભાગમનં સાદિયતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. હત્થપાસં ઓક્કન્તમત્તે આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૬૭૬) ચ. એત્થ ચ **ઇત્થન્નામં આગચ્છા**તિ ઇત્થન્નામં ઠાનં આગચ્છાતિ અત્થો.

૨00૧. **તદત્થાયા**તિ તસ્સેવ કાયસંસગ્ગસઙ્ખાતઅસદ્ધમ્મસ્સ સેવનત્થાય. **પટિચ્છન્નટ્ઠાનઞ્ચા**તિ વત્થાદિના યેન કેનચિ પટિચ્છન્નઓકાસં. પુરિસસ્સ હત્થપાસે ઠિતા તદત્થાય કાયં ઉપસંહરેય્ય વાતિ યોજના.

૨00૨. હત્થગ્ગહણાદીનં વુત્તપ્પકારાનં અટ્ઠન્નં વત્થૂનં પૂરણેન ''**અટ્ઠવત્થુકા**''તિ સઙ્ખાતા **અયં** ભિક્ખુની **વિનટ્ઠા હોતિ** સીલવિનાસેન, તતોયેવ **અસ્સમણી હોતિ** અભિક્ખુની હોતીતિ યોજના.

૨00૩. **અનુલોમેન વા**તિ હત્થગ્ગહણાદિપટિપાટિયા વા. **પટિલોમેન વા**તિ તબ્બિપરિયતો પટિલોમેન વા. **એકન્તરિકાય વા**તિ એકમેકં અન્તરિત્વા પુન તસ્સાપિ કરણવસેન એકન્તરિકાય વા. અનુલોમેન વા પટિલોમેન વા તથેકન્તરિકાય વા અટ્ઠમં વત્થું પરિપૂરેન્તી ચુતાતિ યોજના.

૨00૪. એતદેવ અત્થં બ્યતિરેકમુખેન સમત્થેતુમાહ ''**અથાદિતો**''તિઆદિ. **સતક્ખત્તુમ્પી**તિ બહુક્ખત્તુમ્પિ. **સત**-સદ્દો હેત્થ બહુ-સદ્દપરિયાયો. પારાજિકા નેવ સિયાતિ યોજના, ઇમિના તંતંવત્થુમૂલકં દુક્કટથુલ્લચ્ચયં આપજ્જતીતિ વુત્તં હોતિ.

૨00૫. યા પન આપત્તિયો આપન્ના, દેસેત્વા તાહિ મુચ્ચતીતિ યોજના. **ધુરનિક્ખેપનં કત્વા**તિ ''ન પુનેવં કરિસ્સામી''તિ ધુરં નિક્ખિપિત્વા. **દેસિતા ગણનૂપિકા**તિ દેસિતા દેસિતગણનમેવ ઉપેતિ, પારાજિકસ્સ અઙ્ગં ન હોતીતિ અત્થો. તસ્મા યા એકં આપન્ના, ધુરનિક્ખેપં કત્વા દેસેત્વા પુન કિલેસવસેન આપજ્જતિ, પુન દેસેતિ, એવં અટ્ઠ વત્થૂનિ પૂરેન્તીપિ પારાજિકા ન હોતિ.

૨00૬. **સઉસ્સાહાય દેસિતા**તિ પુન આપજ્જને અનિક્ખિત્તધુરાય ભિક્ખુનિયા દેસિતાપિ આપત્તિ દેસનાગણનં ન ઉપેતિ. કિં હોતીતિ આહ ''**દેસિતાપિ અદેસિતા**''તિ, તસ્મા પારાજિકાપત્તિયા અઙ્ગમેવ હોતીતિ અધિપ્પાયો.

૨00૮. **અયં અત્થો**તિ ''અસદ્ધમ્મો નામ કાયસંસગ્ગો''તિ અયં અત્થો. **ઉદ્દિસિતો**તિ પકાસિતો.

૨00૯. અયમત્થો કેન વચનેન ઉદ્દિસિતોતિ આહ ''**વિઞ્ઞૂ...પે॰... સાધકં વચનં ઇદ**''ન્તિ. **ઇદં વચન**ન્તિ ''વિઞ્ઞૂ પટિબલો કાયસંસગ્ગં સમાપજ્જિતુ''ન્તિ (પાચિ॰ ૬૭૬) ઇદં વચનં. **સાધકં** પમાણં.

અટ્ઠવત્થુકકથાવણ્ણના.

૨૦૧૦. અવસ્સુતા, વજ્જપટિચ્છાદિકા, ઉક્ખિત્તાનુવત્તિકા, અટ્ઠવત્થુકાતિ ઇમા **ચતસ્સો** પારાજિકાપત્તિયો મહેસિના અસાધારણા ભિક્ખુનીનમેવ પઞ્ઞત્તાતિ યોજના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

પારાજિકકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સઙ્ઘાદિસેસકથાવણ્ણના

૨૦૧૧. એવં ભિક્ખુનિવિભઙ્ગે આગતં પારાજિકવિનિચ્છયં વત્વા ઇદાનિ તદનન્તરુદ્દિટ્ઠં સઙ્ઘાદિસેસવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**યા પન ભિક્ખુની**"તિઆદિ. **ઉસ્સયવાદાતિ** કોધુસ્સયમાનુસ્સયવસેન વિવદમાના. તતોયેવ અટ્ટં કરોતિ સીલેનાતિ **અટ્ટકારી**. એત્થ ચ "**અટ્ટો**"તિ વોહારિકવિનિચ્છયો વુચ્ચતિ, યં પબ્બજિતા "અધિકરણ"ન્તિપિ વદન્તિ. સબ્બત્થ વત્તબ્બે મુખમસ્સા અત્થીતિ **મુખરી**, બહુભાણીતિ અત્થો. **યેન કેનચિ નરેન સદ્ધિન્તિ** "ગહપતિના વા ગહપતિપુત્તેન વા"તિઆદિના (પાચિ॰ ૬૭૯) દસ્સિતેન યેન કેનચિ મનુસ્સેન સદ્ધિં. **ઇધાતિ** ઇમસ્મિં સાસને. **કિરાતિ** પદપૂરણે, અનુસ્સવને વા.

૨૦૧૨. સક્ખિં વાતિ પચ્ચક્ખતો જાનનકં વા. અટ્ટં કાતું ગચ્છન્તિયા પદે પદે તથા દુક્કટન્તિ યોજના.

૨૦૧૩. વોહારિકેતિ વિનિચ્છયામચ્ચે.

૨૦૧૪. અનન્તરન્તિ તસ્સ વચનાનન્તરં.

૨૦૧૫. ઇતરોતિ અટ્ટકારકો. **પુબ્બસદિસોવ વિનિચ્છયોતિ** પઠમારોચને દુક્કટં, દુતિયારોચને થુલ્લચ્ચયન્તિ વુત્તં હોતિ.

૨૦૧૬. "તવ, મમાપિ ચ કથં તુવમેવ આરોચેહી"તિ ઇતરેન **વુત્તા** ભિક્ખુનીતિ યોજના. **યથાકામન્તિ** તસ્સા ચ અત્તનો ચ વચને યં પઠમં વત્તુમિચ્છતિ, તં ઇચ્છાનુરૂપં આરોચેતુ.

૨૦૧૮-૯. ઉભિન્નમ્પિ યથા તથા આરોચિતકથં સુત્વાતિ યોજના. **યથા તથાતિ** પુબ્બે વુત્તનયેન કેનચિ પકારેન. **તેહીતિ** વોહારિકેહિ. **અટ્ટે પન ચ નિટ્ઠિતેતિ** અટ્ટકારકેસુ એકસ્મિં પક્ખે પરાજિતે. યથાહ "પરાજિતે અટ્ટકારકે અટ્ટપરિયોસાનં નામ હોતી"તિ. **અટ્ટસ્સ પરિયોસાનેતિ** એત્થ "તસ્સા"તિ સેસો. તસ્સ અટ્ટસ્સ પરિયોસાનેતિ યોજના.

૨૦૨૦-૨૩. અનાપત્તિવિસયં દસ્સેતુમાહ "**દૂતં વાપી**"તિઆદિ. પચ્ચત્થિકમનુસ્સેહિ દૂતં વાપિ પહિણિત્વા સયમ્પિ વા આગન્ત્વા યા પન આકડ્ઢીયતીતિ યોજના. **અઞ્ઞેહીતિ** ગામદારકાદીહિ અઞ્ઞેહિ. કિઞ્ચિ પરં અનોદિસ્સાતિ યોજના. ઇમિસ્સા ઓદિસ્સ વુત્તે તેહિ ગહિતદણ્ડે તસ્સા ચ ગીવાતિ સૂચિતં હોતિ. યા રક્ખં યાચતિ , **તત્થ** તસ્મિં રક્ખાયાચને તસ્સા અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના. અઞ્ઞતો સુત્વાતિ યોજના. **ઉમ્મત્તિકાદીનન્તિ** એત્થ **આદિ**-સદ્દેન આદિકમ્મિકા ગહિતા.

સમુટ્ઠાનં કથિનેન તુલ્યન્તિ યોજના. સેસં દસ્સેતુમાહ "**સકિરિયં ઇદ**"ન્તિ. ઇદં સિક્ખાપદં. કિરિયાય સહ વત્તતીતિ **સકિરિયં** અટ્ટકરણેન આપજ્જનતો. "**સમુટ્ઠાન**"ન્તિ ઇમિના ચ સમુટ્ઠાનાદિવિનિચ્છયો ઉપલક્ખિતોતિ દટ્ઠબ્બો.

અટ્ટકારિકાકથાવણ્ણના.

૨૦૨૪-૫. જાનન્તીતિ ‘‘સામં વા જાનાતિ, અઞ્ઞે વા તસ્સા આરોચેન્તી’’તિ (પાચિ॰ ૬૮૪) વુત્તનયેન જાનન્તી. **ચોરિ**ન્તિ યાય પઞ્ચમાસગ્ઘનકતો પટ્ઠાય યં કિઞ્ચિ પરસન્તકં અવહરિતં, અયં ચોરી નામ. **વજ્ઝં વિદિત**ન્તિ ‘‘તેન કમ્મેન વધારહા અય’’ન્તિ એવં વિદિતં. **સઙ્ઘ**ન્તિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘં. **અનપલોકેત્વા**તિ અનાપુચ્છા. **રાજાનં વા**તિ રઞ્ઞા અનુસાસિતબ્બટ્ઠાને તં રાજાનં વા. યથાહ ‘‘રાજા નામ યત્થ રાજા અનુસાસતિ, રાજા અપલોકેતબ્બો’’તિ. **ગણમેવ વા**તિ ‘‘તુમ્હેવ તત્થ અનુસાસથા’’તિ રાજૂહિ દિન્નં ગામનિગમમલ્લગણાદિકં ગણં વા. **મલ્લગણં** નામ પાનીયટ્ઠપનપોક્ખરણિખણનાદિપુઞ્ઞકમ્મનિયુત્તો જનસમૂહો. એતેનેવ એવમેવ દિન્નગામવરા પૂગા ચ સેનિયો ચ સઙ્ગહિતા. **વુટ્ઠાપેય્યા**તિ ઉપસમ્પાદેય્ય. **કપ્પ**ન્તિ ચ વક્ખમાનલક્ખણં કપ્પં. સા ચોરિવુટ્ઠાપનન્તિ સમ્બન્ધો. ઉપજ્ઝાયા હુત્વા યા ચોરિં ઉપસમ્પાદેતિ, સા ભિક્ખુનીતિ અત્થો. ઉપજ્ઝાયસ્સ ભિક્ખુસ્સ દુક્કટં.

૨૦૨૬. પઞ્ચમાસગ્ઘનન્તિ એત્થ પઞ્ચમાસઞ્ચ પઞ્ચમાસગ્ઘનકઞ્ચ પઞ્ચમાસગ્ઘનન્તિ એકદેસસરૂપેકસેસનયેન પઞ્ચમાસસ્સાપિ ગહણં. **અતિરેકગ્ઘનં વાપી**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો.

૨૦૨૭. પબ્બજિતં પુબ્બં યાય સા **પબ્બજિતપુબ્બા**. વુત્તપ્પકારં ચોરકમ્મં કત્વાપિ તિત્થાયતનાદીસુ યા પઠમં પબ્બજિતાતિ અત્થો.

૨૦૨૮-૩૦. ઇદાનિ પુબ્બપયોગદુક્કટાદિઆપત્તિવિભાગં દસ્સેતુમાહ ‘‘**વુટ્ઠાપેતિ ચ યા ચોરિ**’’ન્તિઆદિ. ઇધ ‘‘ઉપજ્ઝાયા હુત્વા’’તિ સેસો. ઇદં કપ્પં ઠપેત્વાતિ યોજના. **સીમં સમ્મન્નતિ ચા**તિ અભિનવં સીમં સમ્મન્નતિ, બન્ધતીતિ વુત્તં હોતિ. **અસ્સા**તિ ભવેય્ય. ‘‘દુક્કટ’’ન્તિ ઇમિના ચ ‘‘થુલ્લચ્ચયં દ્વય’’ન્તિ ઇમિના ચ યોજેતબ્બં.

કમ્મન્તેતિ ઉપસમ્પદકમ્મસ્સ પરિયોસાને, તતિયાય કમ્મવાચાય ય્યકારપ્પત્તાયાતિ વુત્તં હોતિ.

૨૦૩૧. અજાનન્તીતિ ચોરિં અજાનન્તી. (ઇદં સિક્ખાપદં.)

૨૦૩૨. ચોરિવુટ્ઠાપનં નામાતિ ઇદં સિક્ખાપદં ચોરિવુટ્ઠાપનસમુટ્ઠાનં નામ. **વાચચિત્તતો**તિ ખણ્ડસીમં અગન્ત્વા કરોન્તિયા વાચાચિત્તેહિ. **કાયવાચાદિતો ચેવા**તિ ગન્ત્વા કરોન્તિયા કાયવાચાચિત્તતો ચ સમુટ્ઠાતિ. યથાહ ‘‘કેનચિદેવ કરણીયેન પક્કન્તાસુ ભિક્ખુનીસુ અગન્ત્વા ખણ્ડસીમં વા નદિં વા યથાનિસિન્નટ્ઠાનેયેવ અત્તનો નિસ્સિતકપરિસાય સદ્ધિં વુટ્ઠાપેન્તિયા વાચાચિત્તતો સમુટ્ઠાતિ, ખણ્ડસીમં વા નદિં વા ગન્ત્વા વુટ્ઠાપેન્તિયા કાયવાચાચિત્તતો સમુટ્ઠાતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૮૩). **ક્રિયાક્રિય**ન્તિ અનાપુચ્છાવુટ્ઠાપનવસેન કિરિયાકિરિયં.

ચોરિવુટ્ઠાપનકથાવણ્ણના.

૨૦૩૩-૪. ગામન્તરન્તિ અઞ્ઞં ગામં. યા એકા સચે ગચ્છેય્યાતિ સમ્બન્ધો. **નદીપાર**ન્તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. નદિયા પારં **નદીપારં**. ‘‘**એકા વા**’’તિ ઉપરિપિ યોજેતબ્બં. **ઓહીયેય્યા**તિ વિના ભવેય્ય. ઇધ ‘‘અરઞ્ઞે’’તિ સેસો. અરઞ્ઞલક્ખણં ‘‘ઇન્દખીલ’’ઇચ્ચાદિના વક્ખતિ. ‘‘એકા વા રત્તિં વિપ્પવસેય્ય, એકા વા ગણમ્હા ઓહીયેય્યા’’તિ સિક્ખાપદક્કમો, એવં સન્તેપિ ગાથાબન્ધવસેન ‘‘**રત્તિં વિપ્પવસેય્યા**’’તિ અન્તે વુત્તં . તેનેવ વિભાગવિનિચ્છયે દેસનારુળ્હક્કમેનેવ ‘‘પુરેરુણોદયાયેવા’’તિઆદિં વક્ખતિ. સા પઠમાપત્તિકં ગરુકં ધમ્મં આપન્ના

સિયાતિ યોજના. પઠમં આપત્તિ એતસ્સાતિ **પઠમાપત્તિકો**, વીતિક્કમક્ખણેયેવ આપજ્જિતબ્બોતિ અત્થો. ‘‘ગરુકં ધમ્મ’’ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **સકગામા નિક્ખમન્તિયા**તિ ભિક્ખુનિયા અત્તનો વસનગામતો નિક્ખમન્તિયા.

૨૦૩૫. તતો સકગામતો.

૨૦૩૬-૭. એકેન પદવારેન ઇતરસ્સ ગામસ્સ પરિક્ખેપે અતિક્કન્તે, ઉપચારોક્કમે વા થુલ્લચ્ચયન્તિ યોજના. **અતિક્કન્તે ઓક્કન્તે**તિ એત્થ ‘‘પરિક્ખેપે ઉપચારે’’તિ અધિકારતો લબ્ભતિ.

૨૦૩૮-૯. નિક્ખમિત્વાતિ અત્તનો પવિટ્ઠગામતો નિક્ખમિત્વા. **અયમેવ નયો**તિ ‘‘એકેન પદવારેન થુલ્લચ્ચયં, દુતિયેન ગરુકાપત્તી’’તિ અયં નયો.

વતિચ્છિદ્દેન વા ખણ્ડપાકારેન વાતિ યોજના. ‘‘**તથા**’’તિ ઇમિના ‘‘પાકારેના’’તિ એત્થાપિ **વા**-સદ્દસ્સ સમ્બન્ધનીયતં દસ્સેતિ. ‘‘ભિક્ખુવિહારસ્સ ભૂમિ તાસમકપ્પિયા’’તિ વક્ખમાનત્તા **વિહારસ્સ ભૂમિ**ન્તિ ભિક્ખુનિવિહારભૂમિ ગહિતા. ‘‘**કપ્પિયન્તિ પવિટ્ઠત્તા**’’તિ ઇમિના વક્ખમાનસ્સ કારણં દસ્સેતિ. **કોચિ દોસો**તિ થુલ્લચ્ચયસઙ્ઘાદિસેસો વુચ્ચમાનો યો કોચિ દોસો.

૨૦૪૦. તાસન્તિ ભિક્ખુનીનં. ‘‘**અકપ્પિયા**’’તિ ઇમિના તત્થાપિ પવિટ્ઠાય ગામન્તરપચ્ચયા આપત્તિસમ્ભવમાહ.

૨૦૪૧. ‘‘પઠમં પાદં અતિક્કામેન્તિયા’’તિ (પાચિ॰ ૬૯૨) વુત્તત્તા ‘‘**હત્થિ...પે॰... અનાપત્તિ સિયાપત્તિ, પદસા ગમને પના**’’તિ વુત્તં.

૨૦૪૨. ‘‘**યં કિઞ્ચિ...પે॰... આપત્તિ પવિસન્તિયા**’’તિ વુત્તસ્સેવત્થસ્સ ઉપસંહારત્તા ન પુનરુત્તિદોસો.

૨૦૪૩-૪. લક્ખણેનુપપન્નાયાતિ ‘‘નદી નામ તિમણ્ડલં પટિચ્છાદેત્વા યત્થ કત્થચિ ઉત્તરન્તિયા ભિક્ખુનિયા અન્તરવાસકો તેમિયતી’’તિ (પાચિ॰ ૬૯૨) વુત્તલક્ખણેન સમન્નાગતાય નદિયા. યા પારં તીરં ગચ્છતીતિ યોજના.

પઠમં પાદં ઉદ્ધરિત્વાન તીરે ઠપેન્તિયાતિ ‘‘ઇદાનિ પદવારેન અતિક્કમતી’’તિ વત્તબ્બકાલે પઠમં પાદં ઉક્ખિપિત્વા પરતીરે ઠપેન્તિયા. ‘‘દુતિયપાદુદ્ધારે સઙ્ઘાદિસેસો’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૯૨) **અટ્ઠકથા**વચનતો ‘‘**અતિક્કમે**’’તિ ઇમિના ઉદ્ધારો ગહિતો.

૨૦૪૫. અન્તરનદિયન્તિ નદિવેમજ્ઝે. **ભણ્ડિત્વા**તિ કલહં કત્વા. **ઓરિમં તીર**ન્તિ આગતદિસાય તીરં. તથા પઠમે થુલ્લચ્ચયં , દુતિયે ગરુ હોતીતિ અત્થો. ઇમિના સકલેન વચનેન ‘‘ઇતરિસ્સા પન અયં પક્કન્તટ્ઠાને ઠિતા હોતિ, તસ્મા પરતીરં ગચ્છન્તિયાપિ અનાપત્તી’’તિ **અટ્ઠકથાપિ** ઉલ્લિઙ્ગિતા.

૨૦૪૬. રજ્જુયાતિ વલ્લિઆદિકાય યાય કાયચિ રજ્જુયા.

૨૦૪૭. પિવિતુન્તિ એત્થ ‘‘પાનીય’’ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ. અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન **અપિ**-સદ્દેન ભણ્ડધોવનાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. **અથા**તિ વાક્યારમ્ભે નિપાતો. ‘‘નહાનાદિકિચ્ચં સમ્પાદેત્વા ઓરિમમેવ તીરં આગમિસ્સામી’’તિ

આલયસ્સ વિજ્જમાનત્તા આહ “**વટ્ટતી**”તિ.

૨૦૪૮. પદસાનદિં ઓતરિત્વાનાતિ યોજના. સેતું આરોહિત્વા તથા પદસા ઉત્તરન્તિયા અનાપત્તીતિ યોજના.

૨૦૪૯. **ગન્ત્વાના**તિ એત્થ ‘‘નદિ’’ન્તિ સેસો. ઉત્તરણકાલે પદસા યાતીતિ યોજના.

૨૦૫૦. **વેગેના**તિ એકેનેવ વેગેન, અન્તરા અનિવત્તિત્વાતિ અત્થો.

૨૦૫૧. “**નિસીદિત્વા**”તિ ઇદં ‘‘ખન્ધે વા’’તિઆદીહિપિ યોજેતબ્બં. ખન્ધાદયો ચેત્થ સભાગાનમેવ ગહેતબ્બા. **હત્થસઙ્ઘાતને વા**તિ ઉભોહિ બદ્ધહત્થવલયે વા.

૨૦૫૨-૩. **પાસ**ન્તિ હત્થપાસં. “**આભોગં વિના**”તિ ઇમિના ‘‘ગમિસ્સામી’’તિ આભોગે કતે અજાનન્તિયા અરુણે ઉટ્ઠિતેપિ અનાપત્તીતિ દીપિતં હોતિ. યથાહ ‘‘સચે સજ્ઝાયં વા સવનં વા અઞ્ઞં વા કિઞ્ચિ કમ્મં કુરુમાના ‘પુરેઅરુણેયેવ દુતિયિકાય સન્તિકં ગમિસ્સામી’તિ આભોગં કરોતિ, અજાનન્તિયા એવ ચસ્સા અરુણો ઉગ્ગચ્છતિ, અનાપત્તી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૯૨). નાનાગબ્ભે વત્તબ્બમેવ નત્થીતિ દસ્સેતુમાહ “**એકગબ્ભેપિ વા**”તિ. એકગબ્ભેપિ વા દુતિયિકાય હત્થપાસં અતિક્કમ્મ અરુણં ઉટ્ઠપેન્તિયા ભિક્ખુનિયા આપત્તિ સિયાતિ યોજના.

૨૦૫૪. **દુતિયાપાસ**ન્તિ દુતિયિકાય હત્થપાસં. ‘‘ગમિસ્સામી’’તિ આભોગં કત્વા ગચ્છન્તિયા સચે અરુણં ઉટ્ઠેતિ, ન દોસોતિ યોજના.

૨૦૫૫-૬. અઞ્ઞત્થ પઞ્ચધનુસતિકસ્સ (પારા॰ ૬૫૪) પચ્છિમસ્સ આરઞ્ઞકસેનાસનસ્સ વુત્તત્તા તતો નિવત્તેતુમાહ “**ઇન્દખીલમતિક્કમ્મા**”તિઆદિ. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. **દીપિતન્તિ અટ્ઠકથાય** ‘‘અરઞ્ઞેતિ એત્થ નિક્ખમિત્વા બહિ ઇન્દખીલા સબ્બમેતં અરઞ્ઞ’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૬૯૨) એવં વુત્તલક્ખણમેવ **અરઞ્ઞં** દસ્સિતન્તિ અત્થો.

દુતિયિકાય દસ્સનૂપચારં વિજહન્તિયા તસ્સાતિ યોજના. “**જહિતે**”તિ ઇદં અપેક્ખિત્વા ‘‘ઉપચારે’’તિ વિભત્તિવિપરિણામો કાતબ્બો.

૨૦૫૭. **સાણિપાકારપાકારતરુઅન્તરિતે** ઠાને અસતિ દસ્સનૂપચારે સતિપિ સવનૂપચારે આપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૨૦૫૮-૬૦. **એત્થ કથ**ન્તિ યત્થ દૂરેપિ દસ્સનં હોતિ, એવરૂપે અજ્ઝોકાસે આપત્તિનિયમો કથં કાતબ્બોતિ અત્થો. અનેકેસુ ઠાનેસુ ‘‘સવનૂપચારાતિક્કમે’’તિ વુચ્ચમાનત્તા તત્થ લક્ખણં ઠપેતુમાહ “**મગ્ગ…પે॰… એવરૂપકે**”તિ. એત્થ ‘‘ઠાને’’તિ સેસો. **કૂજન્તિયા**તિ યથાવણ્ણવવત્થાનં ન હોતિ, એવં અબ્યત્તસદ્દં કરોન્તિયા.

એવરૂપકે ઠાને ધમ્મસ્સવનારોચને વિય ચ મગ્ગમૂળ્હસ્સ સદ્દેન વિય ચ ‘‘અય્યે’’તિ કૂજન્તિયા તસ્સા સદ્દસ્સ સવનાતિક્કમે ભિક્ખુનિયા ગરુકા આપત્તિ હોતીતિ યોજના. “**ભિક્ખુનિયા ગરુકા હોતી**”તિ ઇદં ‘‘દુતિયિકં ન

પાપુણિસ્સામી''તિ નિરુસ્સાહવસેન વેદિતબ્બં. તેનેવ વક્ખતિ ''ઓહીયિત્વાથ ગચ્છન્તી''તિઆદિ. **એત્થાતિ** ''ગણમ્હા ઓહીયેય્યા''તિ ઇમસ્મિં.

૨૦૬૧. અથ ગચ્છન્તી ઓહીયિત્વાતિ યોજના. ''ઇદાનિ અહં પાપુણિસ્સામિ'' ઇતિ એવં સઉસ્સાહા અનુબન્ધતિ, વટ્ટતિ, દુતિયોપચારાતિક્કમેપિ અનાપત્તીતિ વુત્તં હોતિ.

૨૦૬૨. ''ગચ્છતુ અયં'' ઇતિ ઉસ્સાહસ્સચ્છેદં કત્વા ઓહીના ચે, તસ્સા આપત્તીતિ અજ્ઝાહારયોજના.

૨૦૬૩. ઇતરાપીતિ ગન્તું સમત્થાપિ. **ઓહીયતુ અયન્તિ ચાતિ** નિરુસ્સાહપ્પકારો સન્દસ્સિતો. વુત્તત્થમેવ સમત્થયિતુમાહ ''**સઉસ્સાહા ન હોતિ ચે**''તિ.

૨૦૬૪-૫. પુરિમા એકકં મગ્ગં યાતીતિ યોજના. એકમેવ **એકકં. તસ્માતિ** યસ્મા એકિસ્સા ઇતરા પક્કન્તટ્ઠાને તિટ્ઠતિ, તસ્મા. **તત્થાતિ** તસ્મિં ગણમ્હાઓહીયને. **પિ**-સદ્દો એવકારત્થો. અનાપત્તિ એવ પકાસિતાતિ યોજના.

૨૦૬૬-૭. ગામન્તરગતાયાતિ ગામસીમગતાય. ''નદિયા''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **આપત્તિયોચતસ્સોપીતિ** રત્તિવિપ્પવાસ ગામન્તરગમન નદિપારગમન ગણમ્હાઓહીયન સઙ્ખાતા ચતસ્સો સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિયો. ગણમ્હાઓહીયનમૂલકાપત્તિયા ગામતો બહિ આપજ્જિતબ્બત્તેપિ ગામન્તરોક્કમનમૂલકાપત્તિયા અન્તોગામે આપજ્જિતબ્બત્તેપિ **એકક્ખણેતિ** ગામૂપચારં સન્ધાયાહ.

૨૦૬૮-૯. યા સદ્ધિં યાતા દુતિયિકા, સા ચ પક્કન્તા વા સચે હોતિ, વિબ્ભન્તા વા હોતિ, પેતાનં લોકં યાતા વા હોતિ, કાલકતા વા હોતીતિ અધિપ્પાયો, પક્ખસઙ્કન્તા વા હોતિ, તિત્થાયતનસઙ્કન્તા વા હોતીતિ અધિપ્પાયો, નટ્ઠા વા હોતિ, પારાજિકાપન્ના વા હોતીતિ અધિપ્પાયો. એવરૂપે કાલે ગામન્તરોક્કમનાદીનિ…પે॰… અનાપત્તીતિ ઞાતબ્બન્તિ યોજના. ઉમ્મત્તિકાયપિ એવં ચત્તારિપિ કરોન્તિયા અનાપત્તીતિ યોજના.

૨૦૭૦. ''**અગામકે અરઞ્ઞે**''તિ ઇદં ગામાભાવેન વુત્તં, ન વિઞ્ઝાટવિસદિસતાય.

૨૦૭૧. ગામભાવતો નદિપારગમનગણમ્હાઓહીયનાપત્તિ ન સમ્ભવતિ, તસ્સાપિ સકગામત્તા ગામન્તરગમનમૂલિકાપત્તિ ચ દિવસભાગત્તા રત્તિવિપ્પવાસમૂલિકાપત્તિ ચ ન સમ્ભવતીતિ આહ ''**સકગામે…પે॰… ન વિજ્જરે**''તિ. **યથાકામન્તિ** યથિચ્છિતં, દુતિયિકાય અસન્તિયાપીતિ અત્થો.

૨૦૭૨. સમુટ્ઠાનાદયો પઠમન્તિમવત્થુના તુલ્યાતિ યોજના.

ગામન્તરગમનકથાવણ્ણના.

૨૦૭૩. સીમાસમ્મુતિયા ચેવાતિ ''સમગ્ગેન સઙ્ઘેન ધમ્મેન વિનયેન ઉક્ખિત્તં ભિક્ખુનિં કારકસઙ્ઘં અનાપુચ્છા તસ્સેવ કારકસઙ્ઘસ્સ છન્દં અજાનિત્વા ઓસારેસ્સામી''તિ નવસીમાસમ્મન્નને ચ. દ્વીહિ કમ્મવાચાહિ દુવે થુલ્લચ્ચયા હોન્તીતિ યોજના.

૨૦૭૪. કમ્મસ્સ પરિયોસાનેતિ ઓસારણકમ્મસ્સ અવસાને. **તિકસઙ્ઘાદિસેસન્તિ** ''ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞા ઓસારેતિ, આપત્તિ સઙ્ઘાદિસેસસ્સ. ધમ્મકમ્મે વેમતિકા, ધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞા ઓસારેતિ, આપત્તિ

સઙ્ઘાદિસેસસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૬૯૭) તિકસઙ્ઘાદિસેસં વુત્તં. **કમ્મન્તિ** ચ ઉક્ખેપનીયકમ્મં. **અધમ્મે તિકદુક્કટન્તિ** ‘‘અધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞા ઓસારેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. અધમ્મકમ્મે વેમતિકા, અધમ્મકમ્મસઞ્ઞા ઓસારેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ તિકદુક્કટં વુત્તં.

૨૦૭૫. ગણસ્સાતિ તસ્સેવ કારકગણસ્સ. **વત્તે વા પન વત્તન્તિન્તિ** તેચત્તાલીસપ્પભેદે નેત્તારવત્તે વત્તમાનં. તેચત્તાલીસપ્પભેદં પન **વત્તક્ખન્ધકે** (ચૂળવ॰ ૩૭૬) આવિ ભવિસ્સતિ. **નેત્તારવત્તેતિ** કમ્મતો નિત્થરણસ્સ હેતુભૂતે વત્તે.

૨૦૭૭. ઓસારણં **ક્રિયં**. અનાપુચ્છનં **અક્રિયં**.

ચતુત્થં.

૨૦૭૮-૯. અવસ્સુતાતિ મેથુનરાગેન તિન્તા. એવમુપરિપિ. ‘‘**મનુસ્સપુગ્ગલસ્સા**’’તિ ઇમિના યક્ખાદીનં પટિક્ખેપો. ‘‘ઉદકે…પે॰… દુક્કટ’’ન્તિ વક્ખમાનત્તા **આમિસન્તિ** અઞ્ઞત્ર દન્તપોના અજ્ઝોહરણીયસ્સ ગહણં. **પયોગતોતિ** પયોગગણનાય.

૨૦૮૦. એકતોવસ્સુતેતિ પુમિત્થિયા સામઞ્ઞેન પુલ્લિઙ્ગનિદ્દેસો. કથમેતં વિઞ્ઞાયતીતિ? ‘‘એકતોઅવસ્સુતેતિ એત્થ ભિક્ખુનિયા અવસ્સુતભાવો દટ્ઠબ્બોતિ મહાપચ્ચરિયં વુત્તં. મહાઅટ્ઠકથાયં પનેતં ન વુત્તં, તં પાળિયા સમેતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૦૧) વુત્તત્તા વિઞ્ઞાયતિ. એત્થ ચ **એતં ન વુત્તન્તિ** ‘‘ભિક્ખુનિયા અવસ્સુતભાવો દટ્ઠબ્બો’’તિ એતં નિયમનં ન વુત્તં. **તન્તિ** તં નિયમેત્વા અવચનં. **પાળિયા સમેતીતિ** ‘‘એકતોઅવસ્સુતે’’તિ (પાચિ॰ ૭૦૧-૭૦૨) અવિસેસેત્વા વુત્તપાળિયા, ‘‘અનવસ્સુતોતિ જાનન્તી પટિગ્ગણ્હાતી’’તિ (પાચિ॰ ૭૦૩) ઇમાય ચ પાળિયા સમેતિ. યદિ હિ પુગ્ગલસ્સ અવસ્સુતભાવો નપ્પમાણં, કિં ‘‘અનવસ્સુતોતિ જાનન્તી’’તિ ઇમિના વચનેન. ‘‘અનાપત્તિ ઉભો અનવસ્સુતા હોન્તિ, અનવસ્સુતા પટિગ્ગણ્હાતી’’તિ એત્તકમેવ વત્તબ્બં સિયા. **અજ્ઝોહારપયોગેસુ** બહૂસુ **થુલ્લચ્ચયચયો** થુલ્લચ્ચયાનં સમૂહો સિયા, પયોગગણનાય બહૂનિ થુલ્લચ્ચયાનિ હોન્તીતિ અધિપ્પાયો.

૨૦૮૧. સમ્ભવે, બ્યભિચારે ચ વિસેસનં સાત્થકં ભવતીતિ ‘‘**મનુસ્સવિગ્ગહાન**’’ન્તિ ઇદં વિસેસનં યક્ખપેતતિરચ્છાનપદેહિ યોજેતબ્બં. ઉભતોઅવસ્સુતે સતિ મનુસ્સવિગ્ગહાનં યક્ખપેતતિરચ્છાનાનં હત્થતો ચ પણ્ડકાનં હત્થતો ચ તથાતિ યોજના. **તથા**-સદ્દેનેત્થ ‘‘યં કિઞ્ચિ આમિસં પટિગ્ગણ્હાતિ, દુક્કટં. અજ્ઝોહારપયોગેસુ થુલ્લચ્ચયચયો સિયા’’તિ યથાવુત્તમતિદિસતિ.

૨૦૮૨. એત્થાતિ ઇમેસુ યક્ખાદીસુ. એકતોઅવસ્સુતે સતિ આમિસં પટિગ્ગણ્હન્તિયા દુક્કટં. **સબ્બત્થાતિ** સબ્બેસુ મનુસ્સામનુસ્સેસુ એકતો, ઉભતો વા અનવસ્સુતેસુ. **ઉદકે દન્તકટ્ઠકેતિ** ઉદકસ્સ, દન્તકટ્ઠસ્સ ચ ગહણે. **પરિભોગે ચાતિ** પટિગ્ગહણે ચેવ પરિભોગે ચ.

૨૦૮૩-૪. ઉભયાવસ્સુતાભાવેતિ ભિક્ખુનિયા, પુગ્ગલસ્સ ચ ઉભિન્નં અવસ્સુતત્તે અસતિ યદિ આમિસં પટિગ્ગણ્હાતિ , ન દોસોતિ યોજના. **અયં** પુરિસપુગ્ગલો. **ન ચ અવસ્સુતોતિ** નેવ અવસ્સુતોતિ ઞત્વા. યા પન

આમિસં પટિગ્ગણ્હાતિ, તસ્સા ચ ઉમ્મત્તિકાદીનઞ્ચ અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના. ‘‘યા ગણ્હાતિ, તસ્સા અનાપત્તી’’તિ વુત્તેપિ પરિભુઞ્જન્તિયાવ અનાપત્તિભાવો દટ્ઠબ્બો.

પઞ્ચમં.

૨૦૮૫. **ઉય્યોજને**તિ ‘‘કિં તે અય્યે એસો પુરિસપુગ્ગલો કરિસ્સતિ અવસ્સુતો વા અનવસ્સુતો વા, યતો ત્વં અનવસ્સુતા, ઇઙ્ઘ અય્યે યં તે એસો પુરિસપુગ્ગલો દેતિ ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા, તં ત્વં સહત્થા પટિગ્ગહેત્વા ખાદ વા ભુઞ્જ વા’’તિ (પાચિ॰ ૭૦૫) વુત્તનયેન નિયોજને. **એકિસ્સા**તિ ઉય્યોજિકાય. **ઇતરિસ્સા**તિ ઉય્યોજિતાય. **પટિગ્ગહે**તિ અવસ્સુતસ્સ હત્થતો આમિસપટિગ્ગહણે. **દુક્કટાનિ ચા**તિ ઉય્યોજિકાય દુક્કટાનિ. **ભોગેસૂ**તિ ઉય્યોજિતાય તથા પટિગ્ગહિતસ્સ આમિસસ્સ પરિભોગેસુ. **થુલ્લચ્ચયગણો સિયા**તિ ઉય્યોજિકાય થુલ્લચ્ચયસમૂહો સિયાતિ અત્થો.

૨૦૮૬-૭. **ભોજનસ્સાવસાનસ્મિ**ન્તિ ઉય્યોજિતાય ભોજનપરિયન્તે. **સઙ્ઘાદિસેસતા**તિ ઉય્યોજિકાય સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિ હોતિ.

યક્ખાદીનન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન પેતપણ્ડકતિરચ્છાનગતા ગહિતા. **તથેવ પુરિસસ્સ ચા**તિ અવસ્સુતસ્સ મનુસ્સપુરિસસ્સ. ‘‘ગહણે ઉય્યોજને’’તિ પદચ્છેદો. **ગહણે**તિ ઉય્યોજિતાય ગહણે. **ઉય્યોજને**તિ ઉય્યોજિકાય અત્તનો ઉય્યોજને. **તેસ**ન્તિ ઉદકદન્તપોનાનં. **પરિભોગે**તિ ઉય્યોજિતાય પરિભુઞ્જને. **દુક્કટં પરિકિત્તિત**ન્તિ ઉય્યોજિકાય દુક્કટં વુત્તં.

૨૦૮૮. **સેસસ્સા**તિ ઉદકદન્તપોનતો અઞ્ઞસ્સ પરિભુઞ્જિતબ્બામિસસ્સ. ‘‘**ગહણુય્યોજને**’’તિઆદિ વુત્તનયમેવ.

૨૦૮૯-૯૦. **યા પન** ભિક્ખુની ‘‘અનવસ્સુતો’’તિ ઞત્વા ઉય્યોજેતિ, ‘‘કુપિતા વા ન પટિગ્ગણ્હતી’’તિ ઉય્યોજેતિ, ‘‘કુલાનુદ્દયતા વાપિ ન પટિગ્ગણ્હતી’’તિ ઉય્યોજેતિ, તસ્સા ચ ઉમ્મત્તિકાદીનઞ્ચ અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના. યથાહ ‘‘અનાપત્તિ ‘અનવસ્સુતો’તિ જાનન્તી ઉય્યોજેતિ, ‘કુપિતા ન પટિગ્ગણ્હતી’તિ ઉય્યોજેતિ, ‘કુલાનુદ્દયતાય ન પટિગ્ગણ્હતી’તિ ઉય્યોજેતી’’તિઆદિ (પાચિ॰ ૭૦૮).

છટ્ઠં.

૨૦૯૧. **સત્તમ**ન્તિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની કુપિતા અનત્તમના એવં વદેય્ય બુદ્ધં પચ્ચક્ખામી’’તિઆદિનયપ્પવત્તં (પાચિ॰ ૭૧૦) સત્તમસિક્ખાપદઞ્ચ. **અટ્ઠમ**ન્તિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની કિસ્મિઞ્ચિદેવ અધિકરણે પચ્ચાકતા’’તિઆદિનયપ્પવત્તં (પાચિ॰ ૭૧૬) અટ્ઠમસિક્ખાપદઞ્ચ.

સત્તમટ્ઠમાનિ.

૨૦૯૨. **નવમે**તિ ‘‘ભિક્ખુનિયો પનેવ સંસટ્ઠા વિહરન્તી’’તિઆદિસિક્ખાપદે (પાચિ॰ ૭૨૨) ચ. **દસમે**તિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની એવં વદેય્ય સંસટ્ઠાવ અય્યે તુમ્હે વિહરથ, મા તુમ્હે નાના વિહરિત્થા’’તિઆદિસિક્ખાપદે (પાચિ॰ ૭૨૮) ચ.

નવમદસમાનિ.

૨૦૯૩. તેન મહાવિભઙ્ગાગતેન **દુટ્ઠદોસદ્વયેન** ચ તત્થેવ આગતેન તેન સઞ્ચરિત્તસિક્ખાપદેન ચાતિ ઇમેહિ તીહિ સદ્ધિં ઇધાગતાનિ છ સિક્ખાપદાનીતિ એવં નવ પઠમાપત્તિકા . **ઇતો** ભિક્ખુનિવિભઙ્ગતો **ચત્તારિ** યાવતતિયકાનિ **તતો** મહાવિભઙ્ગતો **ચત્તારિ** યાવતતિયકાનીતિ એવં **અટ્ઠ** યાવતતિયકાનિ, પુરિમાનિ નવ ચાતિ સત્તરસ સઙ્ઘાદિસેસસિક્ખાપદાનિ મયા ચેત્થ દસ્સિતાનીતિ અધિપ્પાયો.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

સઙ્ઘાદિસેસકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

નિસ્સગ્ગિયકથાવણ્ણના

૨૦૯૪-૫. એવં સત્તરસસઙ્ઘાદિસેસે દસ્સેત્વા ઇદાનિ તદનન્તરાનિ નિસ્સગ્ગિયાનિ દસ્સેતુમાહ “**અધિટ્ઠાનુપગં પત્ત**”ન્તિઆદિ. “**અધિટ્ઠાનુપગં પત્ત**”ન્તિ ઇમિના પદેન કેનચિ કારણેન અનધિટ્ઠાનુપગે પત્તે અનાપત્તિભાવં દીપેતિ. ‘‘તસ્સા’’તિ ત-સદ્દાપેક્ખાય **ભિક્ખુની**તિ એત્થ ‘‘યા’’તિ લબ્ભતિ. **પત્તસન્નિધિકારણા**તિ અનધિટ્ઠાય, અવિકપ્પેત્વા એકરત્તમ્પિ પત્તસ્સ નિક્ખિત્તકારણા.

૨૦૯૬. ઇધ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે સેસો સબ્બો વિનિચ્છયો કથામગ્ગોતિ યોજના, અવસેસસબ્બવિનિચ્છયકથામગ્ગોતિ અત્થો. **પત્તસિક્ખાપદે**તિ મહાવિભઙ્ગપઠમપત્તસિક્ખાપદે.

૨૦૯૭. વિસેસોવ **વિસેસતા**.

પઠમં.

૨૦૯૮. અકાલેતિ ‘‘અનત્થતકથિને વિહારે એકાદસ માસા, અત્થતકથિને વિહારે સત્ત માસા’’તિ (પાચિ॰ ૭૪૦ અત્થતો સમાનં) એવં વુત્તે અકાલે. વિકપ્પન્તરં દસ્સેતુમાહ “**દિન્નં કાલેપિ કેનચી**”તિઆદિ. વુત્તવિપરિયાયેન કાલનિયમો વેદિતબ્બો. કેનચિ અકાલે યં ચીવરં દિન્નં, કાલેપિ યં ચીવરં આદિસ્સ દિન્નં, તં અકાલચીવરં નામાતિ યોજના. આદિસ્સ દાનપ્પકારં દસ્સેતુમાહ “**સમ્પત્તા ભાજેન્તૂ**”તિ. **નિયામિત**ન્તિ ‘‘સમ્પત્તા ભાજેન્તૂ’’તિ એવં વત્વા દિન્નઞ્ચ ‘‘ઇદં ગણસ્સ, ઇદં તુય્હં દમ્મી’’તિ વત્વા વા દાતુકામતાય પાદમૂલે ઠપેત્વા વા દિન્નઞ્ચ આદિસ્સ દિન્નં નામાતિ અત્થો. યથાહ ‘‘સમ્પત્તા ભાજેન્તૂ’તિ વત્વા વા ‘ઇદં ગણસ્સ, ઇદં તુમ્હાકં દમ્મી’તિ વત્વા વા દાતુકમ્યતાય પાદમૂલે ઠપેત્વા વા દિન્નમ્પિ આદિસ્સ દિન્નં નામ હોતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૪૦).

૨૦૯૯. અકાલચીવરન્તિ વુત્તપ્પકારં અકાલચીવરં.

૨૧૦૦. અત્તના પટિલદ્ધન્તિ તતો યં ચીવરં અત્તના વસ્સગ્ગેન પટિલદ્ધં. નિસ્સજ્જિત્વા પટિલદ્ધકાલે કત્તબ્બવિધિં દસ્સેતુમાહ “**લભિત્વા…પે॰… નિયોજયે**”તિ. **યથાદાને નિયોજયે**તિ યથા દાયકેન દિન્નં, તથા ઉપનેતબ્બં, અકાલચીવરપક્ખેયેવ ઠપેતબ્બન્તિ વુત્તં હોતિ.

૨૧૦૧. તસ્સાતિ ‘‘યથાદાને નિયોજયે’’તિ વચનસ્સ. વિનયકમ્મં કત્વા પટિલદ્ધમ્પિ તં પુન સેવિતું ન ચ વટ્ટતીતિ અયમધિપ્પાયોતિ યોજના.

૨૧૦૨. કાલચીવરે અકાલવત્થસઞ્ઞાય દુક્કટન્તિ યોજના. **ઉભયત્થપી**તિ અકાલચીવરેપિ કાલચીવરેપિ. વેમતિકાય તથા દુક્કટન્તિ યોજના.

૨૧૦૩. ઉભયત્થપિ ચીવરે કાલચીવરે ચ અકાલચીવરે ચાતિ ઉભયચીવરેપિ કાલચીવરસઞ્ઞાય ભાજાપેન્તિયા નદોસોતિ યોજના. સચિત્તકસમુટ્ઠાનત્તયં સન્ધાયાહ “**તિસમુટ્ઠાનતા**”તિ.

દુતિયં.

૨૧૦૪. સચે સયં અચ્છિન્દતિ અઞ્ઞાય ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં ચીવરં પરિવત્તેત્વા પચ્છા ‘‘તુય્હં ચીવરં ત્વમેવ ગણ્હ, મય્હં ચીવરં દેહી’’તિ એવં યદિ સયં અચ્છિન્દતિ. એત્થ ‘‘સકસઞ્ઞાયા’’તિ સેસો. સકસઞ્ઞાય ગહિતત્તા પાચિત્તિયં, દુક્કટઞ્ચ વુત્તં, ઇતરથા ભણ્ડગ્ઘેન કારેતબ્બો.

૨૧૦૫. ઇતરેસૂતિ અબન્ધનઞ્ચ આણત્તિબહુત્તઞ્ચ સઙ્ગણ્હાતિ. તેનાહ ‘‘**વત્થૂનં પયોગસ્સ વસા સિયા**’’તિ.

૨૧૦૬. ‘‘**તિકપાચિત્તી**’’તિ ઇદમપેક્ખિત્વા ‘‘ઉદ્દિટ્ઠા’’તિ સમ્બન્ધનીયં, ઉપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞા, વેમતિકા, અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞાતિ એતાસં વસેન તિકપાચિત્તિ વુત્તાતિ અત્થો. **અઞ્ઞસ્મિં પરિક્ખારે**તિ ઉપસમ્પન્નાનુપસમ્પન્નાનં અઞ્ઞસ્મિં પરિક્ખારે. **ઇતરિસ્સા**તિ અનુપસમ્પન્નાય. **તિકદુક્કટ**ન્તિ અનુપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞાવેમતિકાઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞાનં વસેન તિકદુક્કટં ઉદ્દિટ્ઠં.

૨૧૦૭. તાય વા દીયમાનં તાય અઞ્ઞાય ભિક્ખુનિયા દુટ્ઠાય વા તુટ્ઠાય વા દીયમાનં ગણ્હન્તિયા, તસ્સા વિસ્સાસમેવ વા ગણ્હન્તિયા અનાપત્તીતિ યોજના. ‘‘**તિસમુટ્ઠાનતા મતા**’’તિ ઇદં વુત્તત્થમેવ.

તતિયં.

૨૧૦૮. યા પન ભિક્ખુની ‘‘કિં તે, અય્યે, અફાસુ, કિં આહરીયતૂ’’તિ વુત્તા અઞ્ઞં વિઞ્ઞાપેત્વા તં આહટં પટિક્ખિપિત્વા તઞ્ચ અઞ્ઞઞ્ચ ગણ્હિતુકામા સચે અઞ્ઞં વિઞ્ઞાપેતિ, તસ્સા વિઞ્ઞત્તિદુક્કટં, લાભા નિસ્સગ્ગિયં સિયાતિ સાધિપ્પાયયોજના. વિઞ્ઞત્તિયા દુક્કટં **વિઞ્ઞત્તિદુક્કટં**.

૨૧૦૯-૧૧. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ‘‘અઞ્ઞે અઞ્ઞસઞ્ઞા, અઞ્ઞે વેમતિકા, અઞ્ઞે અનઞ્ઞસઞ્ઞા અઞ્ઞં વિઞ્ઞાપેત્વા અઞ્ઞં વિઞ્ઞાપેતિ, નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૭૫૧) તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. **અનઞ્ઞે દ્વિકદુક્કટ**ન્તિ અનઞ્ઞે અઞ્ઞસઞ્ઞાય, વેમતિકાય ચ વસેન દ્વિકદુક્કટં. ‘‘**અનઞ્ઞેનઞ્ઞસઞ્ઞાયા**’’તિઆદિના અનાપત્તિવિસયો દસ્સિતો. ‘‘અનઞ્ઞે અનઞ્ઞસઞ્ઞાયા’’તિ પદચ્છેદો. અનઞ્ઞે અનઞ્ઞસઞ્ઞાય વિઞ્ઞાપેન્તિયા અનાપત્તિ. **તસ્મિં** પઠમવિઞ્ઞાપિતે અપ્પહોન્તે વા તઞ્ઞેવ વા વિઞ્ઞાપેન્તિયા અનાપત્તિ. અઞ્ઞેનપિ અત્થે સતિ તેન સદ્ધિં અઞ્ઞં વિઞ્ઞાપેન્તિયા અનાપત્તિ. ઇદં વુત્તં હોતિ – સચે પઠમં સપ્પિ વિઞ્ઞત્તં, ‘‘આમકમંસં પચિતબ્બ’’ન્તિ ચ વેજ્જેન વુત્તત્તા તેલેન અત્થો હોતિ, તતો ‘‘તેલેનાપિ મે અત્થો’’તિ એવં અઞ્ઞઞ્ચ વિઞ્ઞાપેતીતિ. આનિસંસઞ્ચ દસ્સેત્વા તતો અઞ્ઞં વિઞ્ઞાપેન્તિયાપિ અનાપત્તીતિ ઞાતબ્બન્તિ યોજના. ઇદં વુત્તં હોતિ – સચે કહાપણસ્સ સપ્પિ આભતં હોતિ, ઇમિના મૂલેન દિગુણં તેલં લબ્ભતિ, તેલેનાપિ ચ ઇદં કિચ્ચં નિપ્પજ્જતિ, તસ્મા તેલમાહરાતિ એવં આનિસંસં દસ્સેત્વા વિઞ્ઞાપેતીતિ.

ચતુત્થં.

૨૧૧૨-૩. પુબ્બં અઞ્ઞં ચેતાપેત્વાતિ યોજના, અત્તનો કપ્પિયભણ્ડેન ‘‘ઇદં નામ આહરા’’તિ પુબ્બં અઞ્ઞં પરિવત્તાપેત્વાતિ અત્થો. **એવ**ન્તિ એત્થ ‘‘વુત્તે’’તિ સેસો. ધનેન નિબ્બત્તં **ધઞ્ઞં**, અત્તનો ધનેન નિપ્ફાદિતત્તા તેલાદિ ઇધ ‘‘ધઞ્ઞ’’ન્તિ અધિપ્પેતં, ન વીહાદિ. એવં વુત્તે મય્હં અઞ્ઞં ધઞ્ઞં આનેત્વા દેતિ ઇતિ સઞ્ઞાય પચ્છા અઞ્ઞં ચેતાપેય્યાતિ યોજના, ન મે ઇમિના અત્થો, અઞ્ઞં આહરાતિ વુત્તે ઇદઞ્ચ દત્વા અઞ્ઞઞ્ચ આહરિત્વા દેતીતિ સઞ્ઞાય ‘‘ન મે ઇદં રુચ્ચતિ, અઞ્ઞં આહરા’’તિ પચ્છા અઞ્ઞં પરિવત્તાપેય્યાતિ અત્થો. **ચેતાપનપયોગેના**તિ

આણત્તાય ચેતાપનવસેન. **મૂલટ્ઠાયા**તિ આણાપિકાય. તેન ચ અઞ્ઞેન વા મૂલેન આભતં હોતુ, તસ્સ લાભે નિસ્સગ્ગિયં હોતીતિ યોજના.

૨૧૧૪. સેસન્તિ તિકપાચિત્તિયાદિકં વિનિચ્છયવિસેસં.

પઞ્ચમં.

૨૧૧૫-૬. અઞ્ઞદત્થાય દિન્નેનાતિ ઉપાસકેહિ ''એવરૂપં ગહેત્વા ભાજેત્વા પરિભુઞ્જથા''તિ અઞ્ઞસ્સત્થાય દિન્નેન. ''**સઙ્ઘિકેન પરિક્ખારેના**''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **પરિક્ખારેના**તિ કપ્પિયભણ્ડેન. **સઙ્ઘિકેના**તિ સઙ્ઘસ્સ પરિચ્ચત્તેન. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં સાસને. **તસ્સા**તિ યાય ચેતાપિતં. **નિસ્સગ્ગિયં સિયા**તિ એત્થ નિસ્સટ્ઠપટિલદ્ધં યથાદાને ઉપનેતબ્બન્તિ વત્તબ્બં. યથાહ ''નિસ્સટ્ઠં પટિલભિત્વા યથાદાને ઉપનેતબ્બ''ન્તિ (પાચિ॰ ૭૬૧). ઇદં હેટ્ઠા વુત્તત્થાધિપ્પાયમેવ. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. ''અનઞ્ઞદત્થિકે અઞ્ઞદત્થિકસઞ્ઞા, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. અનઞ્ઞદત્થિકે વેમતિકા, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ વુત્તત્તા આહ ''**અનઞ્ઞદત્થિકે નિદ્દિટ્ઠં દ્વિકદુક્કટ**''ન્તિ. ઇમિના ચ ''અઞ્ઞદત્થિકે તિકપાચિત્તિય''ન્તિ ઇદં વુત્તમેવ. ''અઞ્ઞદત્થિકે અઞ્ઞદત્થિકસઞ્ઞા, વેમતિકા, અનઞ્ઞદત્થિકસઞ્ઞા અઞ્ઞં ચેતાપેતિ, નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૭૬૧) હિ વુત્તં.

૨૧૧૭. સેસકન્તિ યદત્થાય દિન્નં, તં ચેતાપેત્વા આહરિત્વા અતિરિત્તં મૂલં અઞ્ઞદત્થાય ઉપનેન્તિયા અનાપત્તીતિ યોજેતબ્બં. **સામિકે પુચ્છિત્વા**તિ ''તુમ્હેહિ ચીવરત્થાય દિન્નં, અમ્હાકઞ્ચ ચીવરં સંવિજ્જતિ, તેલાદીહિ પન અત્થો''તિ એવં સામિકે પુચ્છિત્વા. **ત**ન્તિ તં ચેતાપન્નં. **આપદાસૂ**તિ ભિક્ખુનીહિ વિહારં પહાય ગમનારહમુપદ્દવો ગહિતો. યથાહ ''આપદાસૂતિ તથારૂપેસુ ઉપદ્દવેસુ ભિક્ખુનિયો વિહારં છડ્ડેત્વા પક્કમન્તિ, એવરૂપાસુ આપદાસુ યં વા તં વા ચેતાપેતું વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૬૨).

૨૧૧૮. સયં યાચિતકં વિનાતિ ''સંયાચિતક''ન્તિ પદં વિના, એત્તકમેવ વિસદિસન્તિ વુત્તં હોતિ.

છટ્ઠસત્તમાનિ.

૨૧૧૯. અધિકવચનં દસ્સેતુમાહ ''**મહાજનિકસઞ્ઞાચિકેના**''તિ. **પદતાધિકા**તિ પદમેવ **પદતા**. **મહાજનિકેના**તિ ગણસ્સ પરિચ્ચત્તેન. **સઞ્ઞાચિકેના**તિ સયં યાચિતકેન.

૨૧૨૦. અનન્તરસમા મતાતિ ઇધ ''પુગ્ગલિકેના''તિ પદં વિના સમુટ્ઠાનાદિના સદ્ધિં સબ્બે વિનિચ્છયા અનન્તરસિક્ખાપદસદિસા મતાતિ અત્થો. ''યા પન ભિક્ખુની અઞ્ઞદત્થિકેન પરિક્ખારેન અઞ્ઞુદ્દિસિકેન પુગ્ગલિકેના''તિ હિ સિક્ખાપદં. **પુગ્ગલિકેના**તિ એકભિક્ખુનિયા પરિચ્ચત્તેન. ''કિઞ્ચિપી''તિ લિખન્તિ. ''**કોચિપી**''તિ પાઠો સુન્દરો ''વિસેસો''તિ ઇમિના તુલ્યાધિકરણત્તા.

અટ્ઠમનવમદસમાનિ.

પઠમો વગ્ગો.

૨૧૨૧-૨. ચત્તારિ કંસાનિ સમાહટાનિ, ચતુન્નં કંસાનં સમાહારો વા **ચતુક્કંસં**, ચતુક્કંસતો અતિરેકં અતિરેકચતુક્કંસં, તેન અતિરેકચતુક્કંસગ્ઘનકં પાવુરણમાહ, ઉપચારેન "**અતિરેકચતુક્કંસ**"ન્તિ વુત્તં. કંસપરિમાણં પનેત્થ સયમેવ વક્ખતિ ''કહાપણચતુક્કં તુ, કંસો નામ પવુચ્ચતી''તિ. તસ્મા અતિરેકસોળસકહાપણગ્ઘનકન્તિ અત્થો. **ગરુપાવુરણ**ન્તિ સીતકાલે પારુપિતબ્બપાવુરણં. **ચેતાપેય્યા**તિ વિઞ્ઞાપેય્ય. ચત્તારિ સચ્ચાનિ સમાહટાનિ, ચતુન્નં વા સચ્ચાનં સમાહારો **ચતુસચ્ચં**, તં પકાસેતિ સીલેનાતિ **ચતુસચ્ચપ્પકાસી**, તેન, ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં નિદ્દિસકેન સમ્માસમ્બુદ્ધેન. **પયોગે**તિ ''દેહી''તિ એવં વિઞ્ઞાપનપયોગે. **લાભે**તિ પટિલાભે.

ચતુન્નં સમૂહો **ચતુક્કં**, કહાપણાનં ચતુક્કં કહાપણચતુક્કં. કહાપણો ચેત્થ તંતંકાલે, તંતંપદેસે ચ વોહારૂપગો ગહેતબ્બો. ઇમા વુત્તપ્પકારા નિસ્સગ્ગિયાવસાનાપત્તિયો ''ઞાતકાનઞ્ચ સન્તકે''તિ અનાપત્તિવિસયે વક્ખમાનત્તા ''યદા યેન અત્થો, તદા તં વદેય્યાથા''તિ એવં નિયમપવારણં અકત્વા તસ્મિં કાલે કિસ્મિઞ્ચિ ગુણે પસીદિત્વા ''વદેય્યાથ યેન અત્થો''તિ એવં પવારિતટ્ઠાને સમ્ભવન્તીતિ દટ્ઠબ્બા.

૨૧૨૩-૫. ઊનકચતુક્કંસે અતિરેકસઞ્ઞા, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. ઊનકચતુક્કંસે વેમતિકા, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ વુત્તત્તા આહ "**ઊનકે તુ ચતુક્કંસે, ઉદ્દિટ્ઠં દ્વિકદુક્કટ**"ન્તિ. ઇમિના ''અતિરેકચતુક્કંસે અતિરેકસઞ્ઞા, વેમતિકા, ઊનકસઞ્ઞા ચેતાપેતિ, નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિય''ન્તિ તિકપાચિત્તિયઞ્ચ દસ્સિતં હોતિ.

ગરુકન્તિ ગરુપાવુરણં. **તદૂનં વા**તિ ચતુક્કંસતો ઊનકં વા. **ઞાતકાનઞ્ચા**તિ એત્થ **ચ**-સદ્દેન પવારિતાનં સઙ્ગહો. યથાહ અનાપત્તિવારે ''ઞાતકાનં, પવારિતાન''ન્તિ (પાચિ॰ ૭૮૭). એત્થ ચ ''અતિરેકચતુક્કંસમ્પી''તિ વત્તબ્બં "**તદૂનં વા**"તિ ઇમિના ચતુક્કંસૂનસ્સ વુત્તત્તા. "**અપ્પમેવ વા**"તિ ઇમિના અતિરેકચતુક્કંસેપિ મહગ્ઘતરં વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં.

એકાદસમં.

૨૧૨૬-૭. ''લહુપાવુરણં પન ભિક્ખુનિયા ચેતાપેન્તિયા અડ્ઢતેય્યકંસપરમં ચેતાપેતબ્બ''ન્તિ (પાચિ॰ ૭૮૯) વચનતો **લહુપાવુરણ**ન્તિ એત્થ ''ચેતાપેન્તિયા ભિક્ખુનિયા''તિ ચ **અડ્ઢતેય્યકંસગ્ઘન**ન્તિ એત્થ ''ચેતાપેતબ્બ''ન્તિ ચ સેસો. **લહુપાવુરણ**ન્તિ ઉણ્હકાલે પાવુરણં. તિણ્ણં પૂરણો **તેય્યો**, અડ્ઢો તેય્યો અસ્સાતિ **અડ્ઢતેય્યો**, અડ્ઢતેય્યો ચ સો કંસો ચાતિ **અડ્ઢતેય્યકંસો**, તં અગ્ઘતીતિ **અડ્ઢતેય્યકંસગ્ઘનં**, દસકહાપણગ્ઘનકન્તિ અત્થો. **તતો**તિ અડ્ઢતેય્યકંસગ્ઘનકતો. યં પન પાવુરણં અડ્ઢતેય્યકંસગ્ઘનકં, તં લહુપાવુરણં . **તતો** અડ્ઢતેય્યકંસગ્ઘનકતો લહુપાવુરણતો. **ઉત્તરિ**ન્તિ અતિરેકં. અડ્ઢતેય્યકંસગ્ઘનકં યં પાવુરણં યા ભિક્ખુની ચેતાપેતિ , તસ્સ પાવુરણસ્સ પટિલાભે **તસ્સા** ભિક્ખુનિયા નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયા વુત્તાતિ યોજના.

''અનન્તરસમં સેસ''ન્તિ ઇદં સમત્થેતુમાહ "**નત્થિ કાચિ વિસેસતા**"તિ. વિસેસોયેવ **વિસેસતા**.

દ્વાદસમં.

૨૧૨૮. ઇદાનિ પાતિમોક્ખુદ્દેસે આગતેસુ સમતિંસનિસ્સગ્ગિયેસુ કેસઞ્ચિ અત્તનો અવચને કારણઞ્ચ અવુત્તેહિ સદ્ધિં વુત્તાનં ગહણઞ્ચ દસ્સેતુમાહ "**સાધારણાની**"તિઆદિ. હિ યસ્મા ભિક્ખુનીનં ભિક્ખૂહિ **સાધારણાનિ** યાનિ

સિક્ખાપદાનિ **સેસાનિ** ઇધ વુત્તેહિ અઞ્ઞાનિ, **તાનિ અટ્ઠારસ** સિક્ખાપદાનિ ચેવ ઇધ વુત્તસરૂપાનિ દ્વાદસ સિક્ખાપદાનિ ચેતિ ઇચ્ચેવં નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયસિક્ખાપદાનિ સમતિંસેવ હોન્તીતિ યોજના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

નિસ્સગ્ગિયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

પાચિત્તિયકથાવણ્ણના

૨૧૨૯-૩૦. એવં તિંસ નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયાનિ દસ્સેત્વા ઇદાનિ સુદ્ધપાચિત્તિયાનિ દસ્સેતુમાહ "**લસુણ**"ન્તિઆદિ. **લસુણ**ન્તિ એત્થ ઇતિ-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો. ''લસુણં''ઇતિ ભણ્ડિકં **વુત્તં** અટ્ઠકથાયં (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૯૩-૭૯૫). ચતુપઞ્ચમિઞ્જાદિપ્પભેદં ભણ્ડિકં **લસુણં** નામ, ન તતો ઊનં. તેનાહ "**ન એકદ્વિતિમિઞ્જક**"ન્તિ. પક્કલસુણતો, સીહળદીપસમ્ભવતો ચ વિસેસમાહ "**આમકં માગધંયેવા**"તિ. મગધેસુ જાતં **માગધં**, ''વુત્ત''ન્તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. યથાહ ''મગધરટ્ઠે જાતલસુણમેવ હિ ઇધ લસુણન્તિ અધિપ્પેત''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૯૫). તં ''ખાદિસ્સામી''તિ ગણ્હતીતિ સમ્બન્ધો. વુત્તપ્પકારં પાચિત્તિયઞ્ચ અજ્ઝોહારવસેનાતિ દસ્સેતુમાહ "**અજ્ઝોહારવસેનેવ, પાચિત્તિં પરિદીપયે**"તિ.

૨૧૩૧. તદેવ વક્ખતિ "**દ્વે તયો**"તિઆદિના. **સદ્ધિ**ન્તિ એકતો. **સઙ્ખાદિત્વા**તિ ગલબિલં અપ્પવેસેત્વા દન્તેહિ સંચુણ્ણિયન્તી ખાદિત્વા. **અજ્ઝોહરતિ** પરગલં કરોતિ.

૨૧૩૨. તત્થાતિ તસ્મિં ભણ્ડિકલસુણે. "**મિઞ્જાનં ગણનાયા**"તિ ઇમિના અજ્ઝોહારપયોગગણનાયેવ દીપિતા. યથાહ ''ભિન્દિત્વા એકેકં મિઞ્જં ખાદન્તિયા પન પયોગગણનાય પાચિત્તિયાની''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૯૫).

૨૧૩૩. સભાવતો વટ્ટન્તેવાતિ યોજના.

૨૧૩૫. યથાવુત્તપલણ્ડુકાદીનં નાનત્તં દસ્સેતુમાહ "**એકા મિઞ્જા**"તિઆદિ. ઇધ મિઞ્જાનં વસેનેવ નાનત્તં દસ્સિતં. **અટ્ઠકથાયં** પન વણ્ણવસેનાપિ. યથાહ ''પલણ્ડુકો પણ્ડુવણ્ણો હોતિ. ભઞ્જનકો લોહિતવણ્ણો. હરિતકો હરિતપણ્ણવણ્ણો''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૯૭).

૨૧૩૬. ''સાળવે ઉત્તરિભઙ્ગકે''તિ પદચ્છેદો. ''બદરસાળવાદીસૂ''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૭૯૭) **અટ્ઠકથા**વચનતો એત્થ બદર-સદ્દો સેસો. **બદરસાળવં** નામ બદરફલાનિ સુક્ખાપેત્વા ચુણ્ણેત્વા કાતબ્બા ખાદનીયવિકતિ. **ઉમ્મત્તિકાદીન**ન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન આદિકમ્મિકા ગહિતા. યથાહ ''ઉમ્મત્તિકાય આદિકમ્મિકાયા''તિ (પાચિ॰ ૭૯૭).

પઠમં.

૨૧૩૭. સમ્બાધેતિ પટિચ્છન્નોકાસે. તસ્સ વિભાગં દસ્સેતુમાહ "**ઉપકચ્છેસુ મુત્તસ્સ કરણેપિ વા**"તિ.

૨૧૩૮. અસ્સા તથા પાચિત્તીતિ સમ્બન્ધો. "**ન લોમગણનાયા**"તિ ઇમિના ''પયોગગણનાયા''તિ ઇદમેવ સમત્થયતિ.

૨૧૩૯. આબાધેતિ કણ્ડુઆદિકે રોગે. યથાહ – ''આબાધપચ્ચયાતિ કણ્ડુકચ્છુઆદિઆબાધપચ્ચયા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૦૧). **મગ્ગસંવિધાનસમા મતા**તિ ભિક્ખુનિયા સંવિધાય એકદ્ધાનસિક્ખાપદેન સદિસા મતા ઞાતાતિ અત્થો.

દુતિયં.

૨૧૪૦. પદુમસ્સ વા પુણ્ડરીકસ્સ વા અન્તમસો કેસરેનાપિ કામ**રાગેન મુત્તકરણસ્સ તલઘાતને** મુત્તકરણમ્પિ પહારદાને પાચિત્તિ હોતીતિ યોજના. **કેસરેનાપીતિ અપિ**-સદ્દેન મહાપદુમપણ્ણેહિ વત્તબ્બમેવ નત્થીતિ દીપેતિ. યથાહ – ''અન્તમસો ઉપ્પલપત્તેનાપીતિ એત્થ પત્તં તાવ મહન્તં, કેસરેનાપિ પહારં દેન્તિયા આપત્તિયેવા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૦૩).

૨૧૪૧. તત્થાતિ તસ્મિં મુત્તકરણતલે.

તતિયં.

૨૧૪૨. યા પન ભિક્ખુની **કામરાગપરેતા** કામરાગેન પીળિતા અત્તનો **બ્યઞ્જને** મુત્તપથે ઉપ્પલપત્તમ્પિ પવેસેતિ, **ન વટ્ટતિ** પાચિત્તિ હોતીતિ યોજના. **પિ**-સદ્દેન ''કેસરમત્તમ્પિ પન પવેસેન્તિયા આપત્તિયેવા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૧૨) **અટ્ઠકથા** ઉલ્લિઙ્ગિતા.

૨૧૪૩-૪. યદ્યેવં ''જતુમટ્ઠકે પાચિત્તિય''ન્તિ કસ્મા વુત્તન્તિ આહ **''ઇદં...પે॰... જતુમટ્ઠક''**ન્તિ. **ઇદં જતુમટ્ઠકં વત્થુવસેનેવ વુત્ત**ન્તિ ''અથ ખો સા ભિક્ખુની જતુમટ્ઠકં આદિયિત્વા ધોવિતું વિસ્સરિત્વા એકમન્તં છડ્ડેસિ. ભિક્ખુનિયો મક્ખિકાહિ સમ્પરિકિણ્ણં પસ્સિત્વા એવમાહંસુ 'કસ્સિદં કમ્મ'ન્તિ. સા એવમાહ 'મય્હિદં કમ્મ'ન્તિ. યા તા ભિક્ખુનિયો અપ્પિચ્છા, તા ઉજ્ઝાયન્તિ ખિય્યન્તિ વિપાચેન્તિ 'કથઞ્હિ નામ ભિક્ખુની જતુમટ્ઠકં આદિયિસ્સતી''તિ (પાચિ॰ ૮૦૬) આગતવત્થુવસેનેવ વુત્તં, ન તં વિના અઞ્ઞસ્સ વટ્ટકસ્સ સમ્ભવતોતિ અધિપ્પાયો. **જતુમટ્ઠકં** નામ જતુના કતો મટ્ઠદણ્ડકો.

દણ્ડન્તિ એત્થ ''યં કિઞ્ચી''તિ સેસો. યથાહ ''અન્તમસો ઉપ્પલપત્તમ્પિ મુત્તકરણં પવેસેતી''તિ (પાચિ॰ ૮૦૮). એતમ્પિ ચ અતિમહન્તં, કેસરમત્તમ્પિ પન પવેસેન્તિયા આપત્તિ એવ. **એળાલુક**ન્તિ કક્કારિફલં વા. **તસ્મિ**ન્તિ અત્તનો મુત્તકરણે.

૨૧૪૫. આબાધપચ્ચયાતિ મુત્તકરણપ્પદેસે જાતવણાદિમ્હિ વણટ્ઠાનનિરુપનાદિપચ્ચયા.

ચતુત્થં.

૨૧૪૬. અઙ્ગપબ્બદ્વયાધિકન્તિ અઙ્ગપબ્બદ્વયતો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અધિકં. યથાહ ''અન્તમસો કેસગ્ગમત્તમ્પિ અતિક્કામેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૮૧૨). **દકસુદ્ધિં કરોન્તિયા**તિ મુત્તકરણટ્ઠાને ધોવનં કરોન્તિયા. યથાહ ''ઉદકસુદ્ધિકં નામ મુત્તકરણસ્સ ધોવના વુચ્ચતી''તિ (પાચિ॰ ૮૧૨).

૨૧૪૭. **''તીણી''**તિ ઇમિના એકઙ્ગુલિયા પબ્બદ્વયસ્સ પવેસેત્વા ધોવને દોસાભાવં દીપેતિ. **દીઘતો**તિ અઙ્ગુલિયા દીઘતો. તીણિ પબ્બાનિ ગમ્ભીરતો મુત્તકરણે પવેસેત્વા ઉદકસુદ્ધિં આદિયન્તિયા પાચિત્તિયં ભવેતિ યોજના.

૨૧૪૮. તિસ્સો, ચતસ્સો વા અઙ્ગુલિયો એકતો કત્વા વિત્થારેન પવેસને એકપબ્બેપિ પવિટ્ઠે ''દ્વઙ્ગુલપબ્બપરમ''ન્તિ નિયમિતપ્પમાણાતિક્કમતો આહ **''એકપબ્બમ્પિ યા પના''**તિ. **યા પન** ભિક્ખુની ચતુન્નં વાપિ અઙ્ગુલીનં તિસ્સન્નં વાપિ અઙ્ગુલીનં એકપબ્બમ્પિ વિત્થારતો પવેસેતિ, તસ્સા પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના.

૨૧૪૯. ઇતીતિ એવં. **સબ્બપ્પકારેના**તિ ગમ્ભીરપવેસનાદિના સબ્બેન પકારેન. **અભિબ્યત્તતરં કત્વા**તિ સુપાકટતરં કત્વા. **અયમત્થો**તિ ''એકિસ્સઙ્ગુલિયા તીણી''તિઆદિના વુત્તો અયમત્થો.

૨૧૫૦. દ્વઙ્ગુલપબ્બે દોસો નત્થીતિ યોજના. ઉદકસુદ્ધિપચ્ચયે પન સતિપિ ફસ્સસાદિયને યથાવુત્તપરિચ્છેદે અનાપત્તિ. **અધિકમ્પી**તિ દ્વઙ્ગુલપબ્બતો અધિકમ્પિ. ઉદકસુદ્ધિં કરોન્તિયા દોસો નત્થીતિ યોજના.

૨૧૫૧. તથા ઉદકસુદ્ધિં કરોન્તીનં ઉમ્મત્તિકાદીનં અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના.

પઞ્ચમં.

૨૧૫૨. ભુઞ્જતો પન ભિક્ખુસ્સાતિ પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરં ભુઞ્જતો ભિક્ખુસ્સ. યથાહ ''ભુઞ્જન્તસ્સાતિ પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરં ભોજનં ભુઞ્જન્તસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૮૧૭). **પાનીયં વા વિધૂપનં વા**તિ વક્ખમાનં પાનીયં, બીજનીયઞ્ચ. **ઉપતિટ્ઠેય્યા**તિ ''હત્થપાસે તિટ્ઠતી''તિ (પાચિ॰ ૮૧૭) વચનતો એત્થ **ઉપ**-સદ્દો હત્થપાસસઙ્ખાતં સમીપં વદતીતિ વેદિતબ્બં.

૨૧૫૩. વત્થકોણાદિ યા કાચિ ''બીજની''તિ વુચ્ચતીતિ યોજના, ઇમિના ''બીજનિકિચ્ચં સમ્પાદેસ્સામી''તિ અધિટ્ઠાય ગહિતચીવરકોણપ્પકારં યં કિઞ્ચિ ''બીજની''તિ વુચ્ચતીતિ અત્થો.

૨૧૫૪. ''અથ ખો સા ભિક્ખુની તસ્સ ભિક્ખુનો ભુઞ્જન્તસ્સ પાનીયેન ચ વિધૂપનેન ચ ઉપતિટ્ઠિત્વા અચ્ચાવદતિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ તં ભિક્ખુનિં અપસાદેતિ 'મા, ભગિનિ, એવરૂપં અકાસિ, નેતં કપ્પતી'તિ. 'પુબ્બે મં ત્વં એવઞ્ચ એવઞ્ચ કરોસિ, ઇદાનિ એત્તકં ન સહસી'તિ પાનીયથાલકં મત્થકે આસુમ્ભિત્વા વિધૂપનેન પહારં અદાસી''તિ (પાચિ॰ ૮૧૫) ઇમસ્મિં **વત્થુમ્હિ** ભિક્ખૂહિ આરોચિતે ''કથઞ્હિ નામ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુની ભિક્ખુસ્સ પહારં દસ્સતી''તિઆદીનિ (પાચિ॰ ૮૧૫) વત્વા ''યા પન ભિક્ખુની ભિક્ખુસ્સ ભુઞ્જન્તસ્સ પાનીયેન વા વિધૂપનેન વા ઉપતિટ્ઠેય્ય, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૮૧૬) વુત્તત્તા પહારપચ્ચયા નુ ખોતિ આસઙ્કં નિવત્તેતુમાહ ''**હત્થપાસે ઇધ ઠાનપચ્ચયાપત્તિ દીપિતા**''તિ. એત્થ ચ **આસુમ્ભિત્વા**તિ પાતેત્વા. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. ''ન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનિયા ભિક્ખુસ્સ પહારો દાતબ્બો. યા દદેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (ચૂળવ॰ ૪૨૦) **ભિક્ખુનિક્ખન્ધકે** વુત્તં ગહેત્વા આહ ''**પહારપચ્ચયા વુત્તં, ખન્ધકે દુક્કટં વિસુ**''ન્તિ. ઇમિના વુત્તસ્સેવત્થસ્સ કારણં દસ્સિતં હોતિ.

૨૧૫૫. હત્થપાસં જહિત્વાતિ એત્થ ''ભોજનં ભુઞ્જતો''તિ ચ **ખાદનં ખાદતો**તિ એત્થ ''હત્થપાસે''તિ ચ વત્તબ્બં . ભોજનં ભુઞ્જતો હત્થપાસં જહિત્વા ઉપતિટ્ઠન્તિયા વા ખાદનં ખાદતો હત્થપાસે ઉપતિટ્ઠન્તિયા વા હોતિ આપત્તિ દુક્કટન્તિ યોજના.

૨૧૫૬. દેતીતિ પાનીયં વા સૂપાદિં વા ''ઇમં પિવથ, ઇમિના ભુઞ્જથા''તિ દેતિ. તાલવણ્ટં ''ઇમિના બીજન્તા ભુઞ્જથા''તિ દેતિ. **દાપેતી**તિ અઞ્ઞેન ઉભયમ્પિ દાપેતિ. **ઇદં** સિક્ખાપદં સમુટ્ઠાનતો એળકલોમેન સમં મતન્તિ યોજના.

છટ્ઠં.

૨૧૫૭. વિઞ્ઞત્વાતિ સયં વિઞ્ઞત્વા, અઞ્ઞાય વા વિઞ્ઞાપેત્વા. ‘‘વિઞ્ઞત્વા વા વિઞ્ઞાપેત્વા વા’’તિ (પાચિ॰ ૮૨૧) હિ સિક્ખાપદં. **આમકં ધઞ્ઞન્તિ** અપક્કં અભટ્ઠં સાલિઆદિકં સત્તવિધં ધઞ્ઞં. યથાહ – ‘‘આમકધઞ્ઞં નામ સાલિ વીહિ યવો ગોધુમો કઙ્ગુ વરકો કુદ્રૂસકો’’તિ (પાચિ॰ ૮૨૨). **કોટ્ટેત્વાતિ** મુસલેહિ કોટ્ટેત્વા. યદિ પરિભુઞ્જતીતિ યોજના.

૨૧૫૮-૬૦. ‘‘ભુઞ્જિસ્સામીતિ પટિગ્ગણ્હાતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સાતિ ઇદં પયોગદુક્કટં નામ, તસ્મા ન કેવલં પટિગ્ગહણેયેવ દુક્કટં હોતી’’તિઆદિના (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૨૨) **અટ્ઠકથાગતં** વિભાગં દસ્સેતુમાહ **‘‘ન કેવલં તુ ધઞ્ઞાન’’**ન્તિઆદિ. **પનાતિ** અપિ-સદ્દત્થે, સુક્ખાપનેપીતિ અત્થો. **ભજ્જનત્થાયાતિ** એત્થ ‘‘વદ્દલિદિવસે’’તિ સેસો. ‘‘કપલ્લસજ્જને ઉદ્ધનસજ્જને’’તિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **દબ્બિસજ્જનેતિ** કટચ્છુસમ્પાદને. તત્થ કપલ્લકે ધઞ્ઞપક્ખિપનેતિ યોજના. ‘‘ઘટ્ટનકોટ્ટને’’તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન ન-કારલોપં કત્વા **‘‘ઘટ્ટકોટ્ટને’’**તિ વુત્તં.

૨૧૬૧-૩. પમાણ-સદ્દસ્સ આવત્તલિઙ્ગસઙ્ખ્યત્તા આહ **‘‘ભોજનઞ્ચેવ વિઞ્ઞત્તિપમાણ’’**ન્તિ . **આવત્તલિઙ્ગસઙ્ખ્યત્તં** નામ નિયતલિઙ્ગેકત્તબહુત્તં. તથા હેત્થ **પમાણ**-સદ્દો નિયતનપુંસકલિઙ્ગે નિયતેકત્તં વુચ્ચતિ. **એત્થ** ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે ભોજનઞ્ચેવ વિઞ્ઞત્તિ ચાતિ ઇદં દ્વયં **હિ** યસ્મા પમાણં, તસ્મા સયં વિઞ્ઞત્વા વા અઞ્ઞતો ભજ્જનાદીનિ કારાપેત્વા વા અઞ્ઞાય પન વિઞ્ઞાપેત્વા સયં ભજ્જનાદીનિ કત્વા વા **યા પન** ભિક્ખુની અજ્ઝોહરતિ, તસ્સા અજ્ઝોહારપયોગેસુ પાચિત્તિયો સિયુન્તિ યોજના.

મહાપચ્ચરિયં (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૨૩) વુત્તં વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ **‘‘માતરં વા’’**તિઆદિ. **માતરં વાપિ યાચિત્વાતિ** એત્થ **વા**-સદ્દો અત્થન્તરવિકપ્પને. **પિ**-સદ્દો સમ્ભાવને. માતરં વા પિતરં વા અઞ્ઞં વા ઞાતકં વા પવારિતં વા આમકધઞ્ઞં યાચિત્વા વા અઞ્ઞાય કારાપેત્વા વા યા પરિભુઞ્જતિ, તસ્સા પાચિત્તીતિ યોજના.

૨૧૬૪. અવિઞ્ઞત્તિયા લદ્ધં સયં વા ભજ્જનાદીનિ કત્વા વા અઞ્ઞાય કારાપેત્વા વા યા પરિભુઞ્જતિ, તસ્સા દુક્કટન્તિ યોજના.

૨૧૬૫. અઞ્ઞાય પન વિઞ્ઞત્તિયા લદ્ધં તાય કારાપેત્વાપિ સયં કત્વા વા અજ્ઝોહરન્તિયા તથા આપત્તિ દુક્કટન્તિ યોજના. ઇદઞ્ચ **મહાપચ્ચરિયા**ગતનયં ગહેત્વા વુત્તં. **મહાઅટ્ઠકથાયં** પન ‘‘અઞ્ઞાય વિઞ્ઞત્તં ભુઞ્જન્તિયા દુક્કટ’’ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૨૨) વુત્તત્તા વિઞ્ઞત્તિયાપિ અઞ્ઞાય લદ્ધં આમકં ધઞ્ઞં તાય કારાપેત્વા વા સયં કત્વા વા પરિભુઞ્જન્તસ્સાપિ દુક્કટમેવ વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં.

૨૧૬૬-૭. સેદકમ્માદિઅત્થાયાતિ વાતરોગાદિના આતુરાનં સેદનાદિપટિકારત્થાય. ઇધ ‘‘અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતટ્ઠાનેપી’’તિ સેસો. ભિક્ખૂનમ્પિ એસેવ નયો. ઠપેત્વા સત્ત ધઞ્ઞાનિ ઞાતકપવારિતટ્ઠાને સેસવિઞ્ઞત્તિયાપિ અનાપત્તીતિ ઞાતબ્બન્તિ યોજના. **સેસવિઞ્ઞત્તિયાતિ** મુગ્ગમાસઅલાબુકુમ્ભણ્ડકાદીનં વુત્તધઞ્ઞાવસેસાનં વિઞ્ઞત્તિયા.

સાલિઆદીનં સત્તન્નં ધઞ્ઞાનં દુક્કટસ્સ વુત્તત્તા, અનામાસત્તા ચ સબ્બેન સબ્બં ન વટ્ટન્તીતિ દસ્સેતુમાહ **‘‘ઞાતકાનમ્પી’’**તિઆદિ.

૨૧૬૮. લદ્ધન્તિ લબ્ભમાનં. **નવકમ્મેસૂ**તિ નવકમ્મત્થાય, નિમિત્તત્થે ભુમ્મં. એત્થ ''સમ્પટિચ્છિતુ''ન્તિ સેસો. ''અવિઞ્ઞત્તિયા લબ્ભમાનં પન નવકમ્મત્થાય સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૨૩) **મહાપચ્ચરિયં** વુત્તં.

સત્તમં.

૨૧૬૯. સઙ્કારન્તિ કચવરં. **વિઘાસકં વા**તિ ઉચ્છિટ્ઠકમચ્છકણ્ટકમંસટ્ઠિચલકમુખધોવનાદિકં યં કિઞ્ચિ. **છડ્ડેય્ય વા**તિ એત્થ ''સય''ન્તિ સેસો ''છડ્ડાપેય્ય પરેહી''તિ વક્ખમાનત્તા. કુટ્ટસ્સ તિરો **તિરોકુટ્ટં**, તસ્મિં, કુટ્ટસ્સ પરભાગેતિ અત્થો. ''પાકારેપિ અયં નયો''તિ વક્ખમાનત્તા કુટ્ટન્તિ વા બ્યતિરિત્તા ભિત્તિ ગહેતબ્બા.

૨૧૭૧. એકાતિ એત્થ આપત્તીતિ સેસો. ''તસ્સા''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો.

૨૧૭૨. છડ્ડનેતિ એત્થ **પિ**-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો. દન્તકટ્ઠસ્સ છડ્ડનેપિ ભિક્ખુનિયા પાચિત્તિ પરિદીપિતાતિ યોજના.

૨૧૭૩-૪. સબ્બત્થાતિ વુત્તપ્પકારેસુ સબ્બેસુ વિકપ્પેસુ. અનાપત્તિવિસયં દસ્સેતુમાહ ''**અવલઞ્જેપી**''તિઆદિ. અવલઞ્જે ઠાને અનોલોકેત્વા છડ્ડેન્તિયાપિ વા વલઞ્જે ઠાને ઓલોકેત્વાપિ વા પન છડ્ડેન્તિયા અનાપત્તીતિ યોજના. છડ્ડનં **ક્રિયં**. અનોલોકનં **અક્રિયં**.

અટ્ઠમં.

૨૧૭૫-૬. યા પન ભિક્ખુની ખેત્તે વા નાળિકેરાદિઆરામે વા યત્થ કત્થચિ રોપિમે હરિતટ્ઠાને **તાનિ** વિઘાસુચ્ચારસઙ્કારમુત્તસઙ્ખાતાનિ **ચત્તારિ વત્થૂનિ** સચે સયં છડ્ડેતિ વા, તથા પરે છડ્ડાપેતિ વા, તસ્સા ભિક્ખુનિયા આપત્તિવિનિચ્છયો **વુત્તનયો** ''એકેક''મિચ્ચાદિના યથાવુત્તપકારોતિ યોજના.

૨૧૭૭-૮. યા પન ભિક્ખુની હરિતે ખેત્તે નિસીદિત્વા ભુઞ્જમાના વા તથા હરિતે **તત્થ** ખેત્તે ઉચ્છુઆદીનિ **ખાદન્તિ** ખાદમાના ગચ્છન્તી વા યદિ ઉચ્છિટ્ઠં ઉદકં વા ચલકાદિં વા છડ્ડેતિ, તસ્સા પાચિત્તિયં હોતીતિ યોજના. **ચલકં** નામ વમિકરં.

૨૧૭૯. તાદિસે હરિતે ઠાને અન્તમસો મત્થકછિન્નં નાળિકેરમ્પિ જલં પિવિત્વા છડ્ડેન્તિયા આપત્તિ સિયાતિ યોજના.

૨૧૮૦. સબ્બેસન્તિ ભિક્ખુભિક્ખુનીનં.

૨૧૮૧. લાયિતમ્પિ ખેત્તં પુન રોહણત્થાય મનુસ્સા રક્ખન્તિ ચે, **તત્થ** તસ્મિં ખેત્તે વિઘાસુચ્ચારાદીનિ છડ્ડેન્તિયા **અસ્સા** ભિક્ખુનિયા **યથાવત્થુકમેવ હિ** પાચિત્તિયમેવાતિ યોજના. ''**અસ્સા યથાવત્થુક**''ન્તિ ઇમિના ભિક્ખુસ્સ દુક્કટન્તિ વુત્તમેવ હોતિ.

૨૧૮૨. છડ્ડિતે ખેત્તેતિ મનુસ્સેહિ ઉદ્ધટસસ્સે ખેત્તે. યથાહ – ''મનુસ્સેસુ સસ્સં ઉદ્ધરિત્વા ગતેસુ છડ્ડિતખેત્તં નામ હોતિ, તત્થ વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૩૦). એવં અકતેપિ ખેત્તે સામિકે આપુચ્છિત્વા કાતું વટ્ટતિ. યથાહ ''સામિકે અપલોકેત્વા છડ્ડેતી''તિ (પાચિ॰ ૮૩૨). ઇધ ખેત્તપાલકા, આરામાદિગોપકા ચ **સામિકા** એવ. સઙ્ઘસ્સ ખેત્તે, આરામે ચ સચે ''તત્થ કચવરં ન છડ્ડેતબ્બ''ન્તિ કતિકા નત્થિ, ભિક્ખુસ્સ છડ્ડેતું વટ્ટતિ સઙ્ઘપરિયાપન્નત્તા, ન

ભિક્ખુનીનં. તાસં પન ભિક્ખુસઙ્ઘે વુત્તનયેન ન વટ્ટતિ, ન તસ્સ ભિક્ખુસ્સ, એવં સન્તેપિ સારુપ્પવસેન કાતબ્બન્તિ. **સબ્બન્તિ** ઉચ્ચારાદિ ચતુબ્બિધં.

નવમં.

૨૧૮૩. એત્થ ''નચ્ચં નામ યં કિઞ્ચિ નચ્ચં. ગીતં નામ યં કિઞ્ચિ ગીતં. વાદિતં નામ યં કિઞ્ચિ વાદિત''ન્તિ (પાચિ॰ ૮૩૫) વચનતો ''યં કિઞ્ચી''તિ સેસો. યા પન ભિક્ખુની યં કિઞ્ચિ નચ્ચં વા યં કિઞ્ચિ ગીતં વા યં કિઞ્ચિ વાદિતં વા દસ્સનત્થાય ગચ્છેય્યાતિ યોજના. તત્થ **યં કિઞ્ચિ નચ્ચન્તિ** નટાદયો વા નચ્ચન્તુ સોણ્ડા વા, અન્તમસો મોરસુકમક્કટાદયોપિ, સબ્બમ્પેતં નચ્ચમેવ. **યં કિઞ્ચિ ગીતન્તિ** નટાદીનં વા ગીતં હોતુ અરિયાનં પરિનિબ્બાનકાલે રતનત્તયગુણૂપસંહિતં સાધુકીળિતગીતં વા અસઞ્ઞતભિક્ખૂનં ધમ્મભાણકગીતં વા, સબ્બમ્પેતં ગીતમેવ. **યં કિઞ્ચિ વાદિતન્તિ** ઘનાદિવાદનીયભણ્ડવાદિતં વા હોતુ કુટભેરિવાદિતં વા અન્તમસો ઉદરભેરિવાદિતમ્પિ , સબ્બમ્પેતં વાદિતમેવ. ''દસ્સનસવનત્થાયા''તિ વત્તબ્બે વિરૂપેકસેસનયેન ''**દસ્સનત્થાયા**''તિ વુત્તં. પઞ્ચન્નં વિઞ્ઞાણાનં યથાસકં વિસયસ્સ આલોચનસભાવતાય વા ''**દસ્સનત્થાય**'' ઇચ્ચેવ વુત્તં.

૨૧૮૪. પુબ્બપયોગદુક્કટેન સહ પાચિત્તિયં દસ્સેતુમાહ ''**દસ્સનત્થાય નચ્ચસ્સા**''તિઆદિ. **ગીતસ્સાતિ** એત્થ ''વાદિતસ્સા''તિ પકરણતો લબ્ભતિ.

૨૧૮૫. એકપયોગેનાતિ એકદિસાવલોકનપયોગેન. તેનેવ વક્ખતિ ''અઞ્ઞસ્મિમ્પિ...પે॰... સિયુ''ન્તિ. **પસ્સતીતિ** એત્થ ''નચ્ચ''ન્તિ સેસો. **તેસન્તિ** યેસં નચ્ચં પસ્સતિ. **પિ**-સદ્દેન વાદિતમ્પિ સમ્પિણ્ડેતિ. યથાહ ''તેસંયેવ ગીતવાદિતં સુણાતિ, એકમેવ પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૩૬).

૨૧૮૬. અઞ્ઞતોતિ અઞ્ઞસ્મિં દિસાભાગે.

૨૧૮૭. ''વિસું પાચિત્તિયો સિયુ''ન્તિ ઇદમેવ પકાસેતુમાહ ''**પયોગગણનાયેત્થ, આપત્તિગણના સિયા**''તિ. **એત્થાતિ** ઇમસ્મિં નાનાદિસાભાગે. નચ્ચગીતવાદિતાનં દસ્સનસવને **અટ્ઠકથા**ગતં વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**નચ્ચિતુ**''ન્તિઆદિ.

૨૧૮૮. ''નચ્ચ ઇતી''તિ પદચ્છેદો, ''નચ્ચાહી''તિપિ પાઠો. **ઉપટ્ઠાનન્તિ** ભેરિસદ્દપૂજં. **સમ્પટિચ્છિતુન્તિ** ''સાધૂ''તિ અધિવાસેતું. ઇમસ્સ ઉપલક્ખણવસેન વુત્તત્તા નચ્ચગીતેપિ એસેવ નયો.

૨૧૮૯-૯૦. સબ્બત્થાતિ નચ્ચનાદીસુ સબ્બત્થ. **ઉપટ્ઠાનં કરોમાતિ** તુમ્હાકં ચેતિયસ્સ નચ્ચાદીહિ ઉપહારં કરોમાતિ. **ઉપટ્ઠાનં પસત્થન્તિ** ઉપટ્ઠાનકરણં નામ સુન્દરન્તિ.

યા આરામેયેવ ચ ઠત્વા પસ્સતિ વા સુણાતિ વાતિ યોજના, ઇધ ''અન્તરારામે વા''તિઆદિ સેસો. ''આરામે ઠત્વા અન્તરારામે વા બહિઆરામે વા નચ્ચાદીનિ પસ્સતિ વા સુણાતિ વા, અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૩૭) **અટ્ઠકથાય** વુત્તં. ''**ઠત્વા**''તિ વુત્તેપિ સબ્બેસુપિ ઇરિયાપથેસુ લબ્ભતિ. **આરામે ઠત્વાતિ** ન કેવલં ઠત્વાવ, તતો ગન્ત્વાપિ સબ્બિરિયાપથેહિપિ લભતિ. ''આરામે ઠિતા''તિ (પાચિ॰ ૮૩૭) પન આરામપરિયાપન્નદસ્સનત્થં વુત્તં. ઇતરથા નિસિન્નાપિ ન લભેય્યાતિ **ગણ્ઠિપદાદીસુ** વુત્તં. ભિક્ખૂનમ્પિ એસેવ નયો.

૨૧૯૧. યા અત્તનો ઠિતોકાસં આગન્ત્વા પયોજિતં પસ્સતિ વા સુણાતિ વાતિ યોજના. **ઠિતોકાસ**ન્તિ એત્થ ગતિનિવત્તિસામઞ્ઞેન સયિતનિસિન્નમ્પિ ગય્હતિ. તથારૂપા હિ કારણા ગન્ત્વા પસ્સન્તિયા વાપીતિ યોજના. **કારણં** નામ સલાકભત્તાદિકારણં. યથાહ ''સતિ કરણીયેતિ સલાકભત્તાદીનં વા અત્થાય અઞ્ઞેન વા કેનચિ કરણીયેન ગન્ત્વા ગતટ્ઠાને પસ્સતિ વા સુણાતિ વા, અનાપત્તી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૩૭).

૨૧૯૨. મગ્ગં ગચ્છન્તી પટિપથે નચ્ચં અટ્ઠત્વા પસ્સતીતિ એવં પસ્સન્તિયાપિ ચ તથા અનાપત્તીતિ અજ્ઝાહારયોજના. **પટિપથે**તિ ગમનમગ્ગાભિમુખે. **આપદાસુપી**તિ તાદિસેન ઉપદ્દવેન ઉપદ્દુતા સમજ્જટ્ઠાનં પવિસતિ, એવં પવિસિત્વા પસ્સન્તિયા વા સુણન્તિયા વા અનાપત્તિ.

૨૧૯૩. ઇદં સિક્ખાપદં સમુટ્ઠાનતો એળકલોમસિક્ખાપદેન **સમં મતં** ''સમાન''ન્તિ વિઞ્ઞાતં.

દસમં.

લસુણવગ્ગો પઠમો.

૨૧૯૪-૫. ઇધ ઇમસ્મિં સાસને યા પન ભિક્ખુની રત્તન્ધકારસ્મિં અપ્પદીપે પુરિસેન સદ્ધિં એકિકા સચે સન્તિટ્ઠતિ, તસ્સા પાચિત્તિયં વુત્તન્તિ યોજના. **રત્તન્ધકારસ્મિ**ન્તિ રત્તિયં. રત્તિપરિયાયો હિ **રત્તન્ધકાર**-સદ્દો. યથાહ **પદભાજને** ''રત્તન્ધકારેતિ ઓગ્ગતે સૂરિયે''તિ (પાચિ॰ ૮૪૦). **અપ્પદીપે**તિ પજ્જોતચન્દસૂરિયઅગ્ગીસુ એકેનાપિ અનોભાસિતે, ઇમિના રત્તિક્ખેત્તં દસ્સેતિ. ''**સન્તિટ્ઠતી**''તિ ઇમિના ગમનનિસિન્નસયનસઙ્ખાતં ઇરિયાપથત્તિકઞ્ચ ઉપલક્ખિતન્તિ દટ્ઠબ્બં. વુત્તઞ્હિ વજિરબુદ્ધિના ''સન્તિટ્ઠેય્યાતિ એત્થ ઠાનાપદેસેન ચતુબ્બિધોપિ ઇરિયાપથો સઙ્ગહિતો, તસ્મા પુરિસેન સદ્ધિં ચઙ્કમનાદીનિ કરોન્તિયાપિ પાચિત્તિયઞ્ચ ઉપલબ્ભતી''તિ (વજિર॰ ટી॰ પાચિત્તિય ૮૩૯ થોકં વિસદિસં). **પુરિસેન સદ્ધિ**ન્તિ સન્તિટ્ઠિતું, સલ્લપિતુઞ્ચ વિઞ્ઞુના મનુસ્સપુરિસેન સદ્ધિં.

રહસ્સાદવસેન પુરિસસ્સ **હત્થપાસં** સમાગન્ત્વા તેન **સદ્ધિં** સલ્લપન્તિયા વા પાચિત્તિયં વુત્તન્તિ યોજના.

૨૧૯૬-૭. યા પન ભિક્ખુની સચે મનુસ્સપુરિસસ્સ હત્થપાસં વિજહિત્વા સન્તિટ્ઠતિ વા સલ્લપતિ વા, યક્ખપેતતિરચ્છાનગતાનં હત્થપાસં અવિજહિત્વા સન્તિટ્ઠતિ વા સલ્લપતિ વા, તસ્સા દુક્કટં પરિદીપિતન્તિ યોજના.

વિઞ્ઞુગ્ગહણેન અવિઞ્ઞૂ પુરિસો અનાપત્તિં ન કરોતીતિ દીપેતિ.

૨૧૯૮. અઞ્ઞવિહિતાયાતિ રહોઅસ્સાદતો અઞ્ઞં ચિન્તેન્તિયા. યથાહ ''રહોઅસ્સાદતો અઞ્ઞવિહિતાવ હુત્વા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૪૧). ચતુત્થેન, છટ્ઠેન ચ સમુટ્ઠાનેન સમુટ્ઠાનતો **થેય્યસત્થસમુટ્ઠાનં**. સન્તિટ્ઠનસલ્લપનવસેન **ક્રિયં**. સઞ્ઞાય વિમોક્ખો એતસ્મિન્તિ **સઞ્ઞાવિમોક્ખકં**.

પઠમં.

૨૧૯૯. પટિચ્છન્ને ઓકાસેતિ કુટ્ટાદીસુ યેન કેનચિ પટિચ્છન્ને ઓકાસે. **ઇદં** વચનં.

દુતિયં.

૨૨૦૦. તતિયે ‘‘અજ્ઝોકાસે’’તિ ચ ચતુત્થે ‘‘રથિકાય, બ્યૂહે, સિઙ્ઘાટકે’’તિ પદાનિ ચ વજ્જેત્વા અવસેસં સન્ધાયાહ ‘‘અપુબ્બં નત્થિ કિઞ્ચિપી’’તિ. એત્થ ‘‘વત્તબ્બ’’ન્તિ સેસો. એત્થ ચ **રથિકાયા**તિ રચ્છાય. **બ્યૂહે**તિ અનિબ્બિદ્ધરચ્છાય. **સિઙ્ઘાટકે**તિ ચચ્ચરે ઓકાસે, તિકોણં વા ચતુકોણં વા મગ્ગસમોધાનટ્ઠાનેતિ વુત્તં હોતિ.

તતિયચતુત્થાનિ.

૨૨૦૧-૨. ‘‘યા પન ભિક્ખુની પુરેભત્તં કુલાનિ ઉપસઙ્કમિત્વા આસને નિસીદિત્વા સામિકે અનાપુચ્છા પક્કમેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૮૫૫) વચનતો યા પન ભિક્ખુની પુરેભત્તં કુલાનિ ઉપસઙ્કમિત્વા છદનન્તો આસને નિસીદિત્વા સામિકે અનાપુચ્છા અનોવસ્સકપ્પદેસં અતિક્કમેતિ, **યા** ચ અજ્ઝોકાસે વા નિસીદિત્વા સચે ઉપચારં અતિક્કમેતિ, તસ્સા પઠમે પદે દુક્કટં હોતિ, દુતિયે પદે પાચિત્તિ પરિયાપુતાતિ યોજના. ‘‘**આસને**’’તિ ઇમિના પલ્લઙ્કમાભુજિત્વા નિસીદનારહમાસનં અધિપ્પેતં. યથાહ – ‘‘આસનં નામ પલ્લઙ્કસ્સ ઓકાસો વુચ્ચતી’’તિ (પાચિ॰ ૮૫૬). **અનોવસ્સપ્પદેસ**ન્તિ નિબ્બકોસબ્ભન્તરં. અબ્ભોકાસે આપત્તિખેત્તં દસ્સેતુમાહ ‘‘**ઉપચારમ્પિ વા સચે**’’તિ. **ઉપચાર**ન્તિ દ્વાદસહત્થપ્પમાણં પદેસં. યથાહ **ગણ્ઠિપદે** ‘‘ઉપચારો દ્વાદસહત્થો’’તિ.

૨૨૦૩. ‘‘**તથા**’’તિ ઇમિના ‘‘દુક્કટં સમુદીરિત’’ન્તિ ઇદં પચ્ચામસતિ. આપુટ્ઠે અનાપુટ્ઠસઞ્ઞાય આપુટ્ઠે વિચિકિચ્છતો પક્કમન્તિયા તથા દુક્કટન્તિ યોજના. એત્થ ચ ‘‘ભિક્ખુનિયા’’તિ સમ્બન્ધિનિયા સમાનત્તા ‘‘વિચિકિચ્છન્તિયા’’તિ વત્તબ્બે લિઙ્ગવિપલ્લાસવસેન ‘‘**વિચિકિચ્છતો**’’તિ વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં.

૨૨૦૪. ગિલાનાયાતિ યા તાદિસેન ગેલઞ્ઞેન આપુચ્છિતું ન સક્કોતિ. **આપદાસૂ**તિ ઘરે અગ્ગિ ઉટ્ઠિતો હોતિ ચોરા વા, એવરૂપે ઉપદ્દવે અનાપુચ્છા પક્કમન્તિયા અનાપત્તિ.

પઞ્ચમં.

૨૨૦૫-૬. ‘‘**ગચ્છન્તિયા વજન્તિયા**’’તિ ચ નિસીદનનિપજ્જનાવસાનદસ્સનત્થં વુત્તં. પાચિત્તિયં પન પચ્છાભત્તં સામિકે ‘‘ઇધ નિસીદામ વા સયામ વા’’તિ અનાપુચ્છિત્વા નિસિન્નનિપન્નપચ્ચયા હોતીતિ વેદિતબ્બં. પચ્છાભત્તં સામિકે અનાપુચ્છા આસને **નિસીદિત્વા** ગચ્છન્તિયા એકા પાચિત્તિ હોતીતિ યોજના. એસ નયો ‘‘**નિપજ્જિત્વા**’’તિઆદીસુપિ.

યથા પન તત્થ અસંહારિમે અનાપત્તિ, એવમિધ ધુવપઞ્ઞત્તે વા અનાપત્તીતિ.

છટ્ઠં.

૨૨૦૭. તિસમુટ્ઠાનન્તિ સચિત્તકેહિ તીહિ સમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠાનતો.

અટ્ઠમં.

૨૨૦૮. યા પન ભિક્ખુની અત્તાનમ્પિ વા પરમ્પિ વા નિરયબ્રહ્મચરિયેહિ અભિસપેય્ય, તસ્સા વાચતો વાચતો સિયા પાચિત્તીતિ યોજના. તત્થ **અભિસપેય્યા**તિ સપથં કરેય્ય, ‘‘નિરયે નિબ્બત્તામિ, અવીચિમ્હિ

નિબ્બત્તામી’’તિ અત્તાનં વા ‘‘નિરયે નિબ્બત્તતુ, અવીચિમ્હિ નિબ્બત્તતૂ’’તિ પરં વા ‘‘ગિહિની હોમિ, ઓદાતવત્થા હોમી’’તિ અત્તાનં વા ‘‘ગિહિની હોતુ, ઓદાતવત્થા હોતૂ’’તિ પરં વા અભિસપેય્યાતિ વુત્તં હોતિ.

૨૨૧૦. અક્કોસતિ અત્તાનં વા પરં વાતિ સમ્બન્ધો. **તિકપાચિત્તિય**ન્તિ ઉપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞાવેમતિકાઅનુપસમ્પન્નસઞ્ઞાવસેન. **સેસાયા**તિ અનુપસમ્પન્નાય. અનુપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞા, વેમતિકા, અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞા અક્કોસતિ, દુક્કટન્તિ એવં **તિકદુક્કટં**.

૨૨૧૧. અત્થધમ્માનુસાસનિં પુરક્ખત્વા વદન્તીનં અનાપત્તીતિ યોજના. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** ‘‘અત્થપુરેક્ખારાયાતિ અટ્ઠકથં કથેન્તિયા. ધમ્મપુરેક્ખારાયાતિ પાળિં વાચેન્તિયા. અનુસાસનિપુરેક્ખારાયાતિ ‘ઇદાનિપિ ત્વં એદિસા, સાધુ વિરમસ્સુ, નો ચે વિરમસિ, અદ્ધા પુન એવરૂપાનિ કમ્માનિ કત્વા નિરયે ઉપ્પજ્જિસ્સસિ, તિરચ્છાનયોનિયા ઉપ્પજ્જિસ્સસી’તિ એવં અનુસાસનિયં ઠત્વા વદન્તિયા અનાપત્તી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૭૮).

નવમં.

૨૨૧૨. **વધિત્વા**તિ સત્થાદીહિ પહરિત્વા. **વધિત્વા વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દો **પાળિયં** ‘‘વધિત્વા વધિત્વા’’તિ (પાચિ॰ ૮૮૦) વુત્તં આમેડિતં સૂચેતિ.

૨૨૧૩. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. કાયવાચાચિત્તસમુટ્ઠાનં **ધુરનિક્ખેપસમુટ્ઠાનં** નામ, સમનુભાસનસમુટ્ઠાનન્તિપિ એતસ્સેવ નામં.

દસમં.

અન્ધકારવગ્ગો દુતિયો.

૨૨૧૪. યા પન ભિક્ખુની **નગ્ગા** અનિવત્થા અપારુતા હુત્વા નહાયતિ, અસ્સા સબ્બપયોગે દુક્કટં. **તસ્સ** નહાનસ્સ **વોસાને** પરિયોસાને સા ભિક્ખુની **જિનવુત્તં** જિનેન ભગવતા ભિક્ખુનીનં પઞ્ઞત્તં **દોસં** પાચિત્તિયાપત્તિં **સમુપેતિ** આપજ્જતીતિ યોજના. **ભિક્ખુનિ દોસ**ન્તિ એત્થ ગાથાબન્ધવસેન રસ્સો કતો.

૨૨૧૫. **અચ્છિન્નચીવરા**તિ અચ્છિન્નઉદકસાટિકચીવરા. **નટ્ઠચીવરા**તિ ચોરાદીહિ નટ્ઠઉદકસાટિકચીવરા. **આપદાસુ વા**તિ ‘‘મહગ્ઘં ઇમં દિસ્વા ચોરાપિ હરેય્યુ’’ન્તિ એવરૂપાસુ આપદાસુ વા નગ્ગાય નહાયન્તિયા ન દોસો.

પઠમં.

૨૨૧૬. **દુતિયે**તિ ‘‘ઉદકસાટિકં પન ભિક્ખુનિયા કારયમાનાયા’’તિઆદિસિક્ખાપદે (પાચિ॰ ૮૮૮).

દુતિયં.

૨૨૧૭-૮. **દુસ્સિબ્બિતં ચીવર**ન્તિ અસક્કચ્ચસિબ્બિતં ચીવરં. **વિસિબ્બેત્વા**તિ દુસ્સિબ્બિતં પુન સિબ્બનત્થાય સયં વા વિગતસિબ્બનં કત્વા. ‘‘વિસિબ્બાપેત્વા’’તિ સેસો. યથાહ ‘‘વિસિબ્બેત્વા વા વિસિબ્બાપેત્વા વા’’તિ (પાચિ॰

૮૯૩). **અનન્તરાયા**તિ દસસુ અન્તરાયેસુ અઞ્ઞતરન્તરાયરહિતા. **તં** વિસિબ્બિતં, વિસિબ્બાપિતં વા ચીવરં. ''અનન્તરાયા તં પચ્છા''તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન રસ્સો કતો. **ન સિબ્બેય્યા**તિ એત્થાપિ ''ન સિબ્બાપેય્યા''તિ સેસો. યથાહ ''નેવ સિબ્બેય્ય, ન સિબ્બાપનાય ઉસ્સુક્કં કરેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૮૯૩).

ચતુપઞ્ચાહન્તિ એત્થ ''ઉત્તરિછપ્પઞ્ચવાચાહિ (પાચિ॰ ૬૨-૬૪), ઉત્તરિદિરત્તતિરત્ત''ન્તિઆદીસુ (પાચિ॰ ૫૧-૫૨) વિય અપ્પસઙ્ખ્યાય બહુસઙ્ખ્યાયં અન્તોગધત્તેપિ ઉભયવચનં લોકવોહારવસેન વચનસિલિટ્ઠતાયાતિ દટ્ઠબ્બં. **ધુરે**તિ સિબ્બનુસ્સાહે. **નિક્ખિત્તમત્તે**તિ વિસ્સટ્ઠમત્તે.

૨૨૧૯. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ ઉપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞા, વેમતિકા, અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞાતિ તીસુ વારેસુ તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. **સેસાયા**તિ અનુપસમ્પન્નાય. **તિકદુક્કટ**ન્તિ વારત્તયે દુક્કટત્તયં.

૨૨૨૦. ઉભિન્નન્તિ ઉપસમ્પન્નાનુપસમ્પન્નાનં. **અઞ્ઞસ્મિ**ન્તિ ચીવરતો અઞ્ઞસ્મિં. **અન્તરાયેપિ વા સતી**તિ રાજચોરાદિઅન્તરાયાનં દસન્નં અઞ્ઞતરે સતિ.

૨૨૨૧. ''ધુરનિક્ખેપનં નામ, સમુટ્ઠાનમિદં મત''ન્તિ ઇદં **અટ્ઠકથાય** ''ધુરનિક્ખેપસમુટ્ઠાન''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૮૯૩) વુત્તમેવ ગહેત્વા વુત્તં, તેરસસુ સમુટ્ઠાનસીસેસુ ''ધુરનિક્ખેપસમુટ્ઠાન''ન્તિ વિસું સમુટ્ઠાનસીસં નામ નત્થિ. **માતિકટ્ઠકથાયઞ્ચ** ''સમનુભાસનસમુટ્ઠાન''ન્તિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ ચીવરસિબ્બનસિક્ખાપદવણ્ણના, અત્થતો સમાનં) વુત્તં, તં સમુટ્ઠાનસીસેસુ અન્તોગધમેવ. તસ્મા ''ધુરનિક્ખેપસમુટ્ઠાન''ન્તિ ઇદં સમનુભાસનસમુટ્ઠાનસ્સેવ પરિયાયોતિ ગહેતબ્બં.

તતિયં.

૨૨૨૨. પઞ્ચ અહાનિ **પઞ્ચાહં**, પઞ્ચાહમેવ **પઞ્ચાહિકં**. ''**અતિક્કમેય્યા**''તિ કિરિયાય દ્વિકમ્મકત્તા ''**પઞ્ચાહિક**''ન્તિ ચ ''**સઙ્ઘાટિચાર**''ન્તિ ચ ઉપયોગત્થે એવ ઉપયોગવચનં. સઙ્ઘટિતટ્ઠેન **સઙ્ઘાટિ**, ઇતિ વક્ખમાનાનં પઞ્ચન્નં ચીવરાનમેવાધિવચનં, સઙ્ઘાટીનં ચારો **સઙ્ઘાટિચારો**, પરિભોગવસેન વા ઓતાપનવસેન વા પરિવત્તનન્તિ અત્થો. ''પઞ્ચાહિકં સઙ્ઘાટિચારં અતિક્કમેય્યાતિ પઞ્ચમં દિવસં પઞ્ચ ચીવરાનિ નેવ નિવાસેતિ ન પારુપતિ ન ઓતાપેતિ પઞ્ચમં દિવસં અતિક્કામેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૮૯૯) વચનતો પઞ્ચદિવસબ્ભન્તરે યં કિઞ્ચિ અકત્વા અતિક્કામેન્તિયા ચીવરગણનાય પાચિત્તિ હોતીતિ દસ્સેતુમાહ ''**યાતિક્કમેય્યા**''તિઆદિ.

૨૨૨૩. તિચીવરન્તિ અન્તરવાસકઉત્તરાસઙ્ગસઙ્ઘાટિસઙ્ખાતં તિચીવરઞ્ચ. **સંકચ્ચી**તિ થનવેઠનસઙ્ખાતં ચીવરઞ્ચ. **દકસાટી**તિ ઉતુનિકાલે નિવાસેતબ્બઉદકસાટિચીવરઞ્ચ. **ઇતિ** ઇમે પઞ્ચ. **પઞ્ચ તૂ**તિ પઞ્ચ ચીવરાનિ નામ.

૨૨૨૪-૫. તિકપાચિત્તીતિ પઞ્ચાહાતિક્કન્તસઞ્ઞા, વેમતિકા, અનતિક્કન્તસઞ્ઞાતિ વિકપ્પત્તયે પાચિત્તિયત્તયં હોતિ. **પઞ્ચાહાનતિક્કન્તે** અતિક્કન્તસઞ્ઞાવેમતિકાનં વસેન દ્વિકદુક્કટં.

''**પઞ્ચમે દિવસે**''તિઆદિ અનાપત્તિવારસન્દસ્સનં. **નિસેવતી**તિ નિવાસેતિ વા પારુપતિ વા. **ઓતાપેતી**તિ એત્થ વા-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો, ઓતાપેતિ વાતિ અત્થો. **આપદાસુપી**તિ મહગ્ઘં ચીવરં, ન સક્કા હોતિ ચોરભયાદીસુ પરિભુઞ્જિતું, એવરૂપે ઉપદ્દવે અનાપત્તિ.

चतुत्थं.

२२२६. अञ्ञिस्सा सङ्कमेतब्बचीवरं अनापुच्छा गहेत्वा या परिभुञ्जति, तस्सा पाचित्तियं सियाति योजना, **अञ्ञिस्सा** उपसम्पन्नाय सन्तकं पञ्चन्नं चीवरानं अञ्ञतरं तस्सा अवत्वा आदाय पुन तस्सा दातब्बं, अदत्वा **या** भिक्खुनी पटिसेवति, तस्सा पाचित्तियं होतीति अत्थो. ''सङ्कमेतब्बचीवरं सङ्कमनीय''न्ति परियायसद्दा एते. यथाह ''चीवरसङ्कमनीयन्ति सङ्कमेतब्बचीवरं, अञ्ञिस्सा सन्तकं अनापुच्छा गहितं पुन पटिदातब्बचीवरन्ति अत्थो''ति (पाचि॰ अट्ठ॰ ९०३).

२२२७. तिकपाचित्तियं वुत्तन्ति ''उपसम्पन्नाय उपसम्पन्नसञ्ञा...पे॰... वेमतिका ...पे॰... अनुपसम्पन्नसञ्ञा चीवरसङ्कमनीयं धारेति, आपत्ति पाचित्तियस्सा''ति (पाचि॰ ९०५) एवं तिकपाचित्तियं **पाळियं** वुत्तं. **सेसाया**ति अनुपसम्पन्नाय. ''**तिकदुक्कट**''न्ति इदञ्च वुत्तनयमेव. **आपदासू**ति सचे अपारुतं वा अनिवत्थं वा चोरा हरन्ति, एवरूपासु आपदासु वा.

२२२८. एतं समुट्ठानं कथिनेन तुल्यन्ति योजना. गहणं, परिभोगो च **क्रियं**. अनापुच्छनं **अक्रियं**.

पञ्चमं.

२२२९. लभितब्बं तु चीवरन्ति लभितब्बं विकप्पनुपगं चीवरं. **निवारेती**ति यथा ते दातुकामा न देन्ति, एवं अन्तरायं परक्कमति. **पाचित्तिं परिदीपये**ति सचे तस्सा वचनेन ते न देन्ति, भिक्खुनिया पाचित्तियं वदेय्याति अत्थो.

२२३०. एत्थ पठमं ''सङ्घस्सा''ति वुत्तत्ता **गणस्सा**ति द्वे तयोव गहेतब्बा. **लाभे**ति एत्थ ''निवारिते''ति सेसो. सचे अञ्ञं परिक्खारं निवारेति, तथेव दुक्कटन्ति योजना. **अञ्ञ**न्ति विकप्पनुपगचीवरतो अञ्ञं. **परिक्खार**न्ति यं किञ्चि थालकादीनं वा सप्पितेलादीनं वा अञ्ञतरं.

२२३१. आनिसंसं निदस्सेत्वाति ''कित्तकं अग्घनकं दातुकामत्थाति पुच्छति, 'एत्तकं नामा'ति वदन्ति, 'आगमेथ ताव, इदानि वत्थु महग्घं, कतिपाहेन कप्पासे आगते समग्घं भविस्सती''ति एवं आनिसंसं दस्सेत्वा. **न दोसता**ति न दोसो, अनापत्तीति अत्थो.

छट्ठं.

२२३२-३. **धम्मिकं** समग्गेन सङ्घेन सन्निपतित्वा करियमानं चीवरानं **विभङ्गं** भाजनं **या** भिक्खुनी **पटिसेधेय्य** पटिबाहेय्य, **तस्सा** एवं पटिसेधेन्तिया पाचित्तियं होतीति योजना. अधम्मे धम्मसञ्ञाय दुक्कटं परिदीपितन्ति योजना. **उभो वेमतिकाय वा**ति उभोसु वेमतिकाय. गाथाबन्धवसेन सु-सद्दलोपो. धम्मिके अधम्मिके चीवरविभङ्गे वेमतिकाय पटिबाहन्तिया दुक्कटं परिदीपितन्ति योजना. यथाह ''धम्मिके वेमतिका पटिबाहति, आपत्ति दुक्कटस्स. अधम्मिके वेमतिका पटिबाहति, आपत्ति दुक्कटस्सा''ति. **आनिसंसं निदस्सेत्वा**ति ''एकिस्सा एकं साटकं नप्पहोति, आगमेथ ताव, कतिपाहेनेव उप्पज्जिस्सति, ततो भाजेस्सामी''ति (पाचि॰ ९१४) एवं आनिसंसं दस्सेत्वा.

સત્તમં.

૨૨૩૫-૬. નિવાસનુપગં વા તથા પારુપનુપગં વા કપ્પબિન્દુકતં વા યં કિઞ્ચિ ચીવરં પઞ્ચ **સહધમ્મિકે** ચ માતા**પિતરોપિ** મુઞ્ચિત્વા **અઞ્ઞસ્સ યસ્સ કસ્સચિ** ગહટ્ઠસ્સ વા પરિબ્બાજકસ્સ વા યદિ દદેય્ય, તસ્સાપિ પાચિત્તિયં પરિયાપુતન્તિ યોજના. એત્થ ચ "**પિતરો**"તિ માતા ચ પિતા ચ માતાપિતરોતિ વત્તબ્બે વિરૂપેકસેસવસેન નિદ્દેસો દટ્ઠબ્બો.

૨૨૩૭. એત્થ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે તા પન પાચિત્તિયો ચીવરાનં ગણનાય વસેન ગણેતબ્બાતિ યોજના.

૨૨૩૮. તાવ સમ્પટિચ્છિતો કાલો એતસ્સાતિ **તાવકાલિકં**, ચીવરં. "અઞ્ઞસ્સા"તિ પુબ્બે વુત્તસ્સ દૂરત્તા પુનપિ "**અઞ્ઞેસ**"ન્તિ આહ, સોયેવત્થો.

અટ્ઠમં.

૨૨૩૯. યા પન ભિક્ખુની "સચે મયં સક્કોમ, દસ્સામ કરિસ્સામાતિ એવં વાચા ભિન્ના હોતી"તિ વુત્તાય દુબ્બલાય ચીવરપચ્ચાસાય ચીવરસ્સ વિભઙ્ગં નિસેધેત્વા ચીવરે કાલં અતિક્કમેય્ય, અસ્સા **દોસતા** પાચિત્તિયાપત્તિ હોતીતિ યોજના. **ચીવરે કાલ**ન્તિ "ચીવરકાલસમયો નામ અનત્થતે કથિને વસ્સાનસ્સ પચ્છિમો માસો, અત્થતે કથિને પઞ્ચમાસા"તિ (પાચિ॰ ૯૨૨) **પદભાજને** વુત્તં ચીવરકાલં. **અતિક્કમેય્યા**તિ "અનત્થતે કથિને વસ્સાનસ્સ પચ્છિમં દિવસં, અત્થતે કથિને કથિનુદ્ધારદિવસં અતિક્કામેતી"તિ વુત્તવિધિં અતિક્કામેય્ય.

૨૨૪૦. "અદુબ્બલચીવરે દુબ્બલચીવરસઞ્ઞા, આપત્તિ દુક્કટસ્સા"તિ વચનતો **સુદુબ્બલન્તિ ચેતસા**તિ એત્થ **સુ**-સદ્દો પદપૂરણે. **ઉભોસૂ**તિ દુબ્બલે, અદુબ્બલે ચ. **કઙ્ખિતાય વા**તિ વેમતિકાય વા.

૨૨૪૧. આનિસંસં નિદસ્સેત્વાતિ "કિઞ્ચાપિ 'ન મયં અય્યે સક્કોમા'તિ વદન્તિ, ઇદાનિ પન તેસં કપ્પાસો આગમિસ્સતિ, સદ્ધો પસન્નો પુરિસો આગમિસ્સતિ , અદ્ધા દસ્સતી"તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૨૧) એવં **અટ્ઠકથાય** વુત્તનયેન આનિસંસં દસ્સેત્વા.

નવમં.

૨૨૪૨. ધમ્મિકં કથિનુદ્ધારન્તિ "ધમ્મિકો નામ કથિનુદ્ધારો સમગ્ગો ભિક્ખુનિસઙ્ઘો સન્નિપતિત્વા ઉદ્ધરતી"તિ (પાચિ॰ ૯૨૯) વુત્તં કથિનુદ્ધારં.

૨૨૪૩. યસ્સાતિ યસ્સ કથિનસ્સ. **અત્થારમૂલકો આનિસંસો** નામ "યો ચ તત્થ ચીવરુપ્પાદો, સો નેસં ભવિસ્સતી"તિ (મહાવ॰ ૩૦૬) અનુઞ્ઞાતો તસ્મિં વિહારે ઉપ્પજ્જનકચીવરવત્થાનિસંસો. **ઉદ્ધારમૂલકો** નામ અન્તરુબ્ભારં કારાપેન્તેહિ ઉપાસકેહિ દિય્યમાનચીવરવત્થાનિસંસો.

૨૨૪૫. સમાનિસંસોપીતિ અત્થારઆનિસંસેન સમાનિસંસોપિ ઉબ્ભારો. **સદ્ધાપાલનકઆરણા**તિ પસાદાનુરક્ખનત્થાય દાતબ્બોતિ યોજના. **આનિસંસં નિદસ્સેત્વા**તિ "ભિક્ખુનિસઙ્ઘો જિણ્ણચીવરો, કથિનાનિસંસમૂલકો મહાલાભો"તિ એવરૂપં આનિસંસં દસ્સેત્વા.

૨૨૪૬. સમુટ્ઠાનાદિના સદ્ધિં **સેસં પન** વિનિચ્છયજાતં **અસેસેન** સબ્બાકારેન **સત્તમેન** સિક્ખાપદેન **સમં મતં** ''સદિસ''ન્તિ વિઞ્ઞાતં. **કિઞ્ચિપિ** અપ્પકમ્પિ **અપુબ્બં** તત્થ વુત્તનયતો અઞ્ઞં નત્થીતિ યોજના.

દસમં.

નગ્ગવગ્ગો તતિયો.

૨૨૪૭. ''યા પન ભિક્ખુનિયો દ્વે એકમઞ્ચે તુવટ્ટેય્યું, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૯૩૩) પઞ્ઞત્તસિક્ખાપદે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ **''એકાયા''**તિઆદિ. **એકાયા**તિ એકાય ભિક્ખુનિયા. **અપરા**તિ અઞ્ઞા ઉપસમ્પન્ના. **નિપજ્જેય્યુ**ન્તિ એત્થ ''એકમઞ્ચે''તિ સેસો. **દ્વે**તિ દ્વે ભિક્ખુનિયો.

૨૨૪૮-૯. **''એકાય ચા''**તિઆદિ અનાપત્તિવારનિદ્દેસો. ઉભો વાપિ સમં નિસીદન્તીતિ યોજના. **એળકેના**તિ એળકલોમસિક્ખાપદેન.

પઠમં.

૨૨૫૦-૧. **પાવારકટસારાદિ**ન્તિ એત્થ ભુમ્મેકવચનં. **''સંહારિમેસૂ''**તિ ઇમિના સમાનાધિકરણત્તા બહુવચનપ્પસઙ્ગે વચનવિપલ્લાસેનેત્થ એકવચનનિદ્દેસોતિ દટ્ઠબ્બો. પાવારો ચ કટસારો ચ તે આદિ યસ્સાતિ વિગ્ગહો, નિદ્ધારણે ચેતં ભુમ્મં. **એકક**ન્તિ નિદ્ધારિતબ્બનિદસ્સનં. એકમેવ **એકકં**. સંહારિમેસુ પાવારાદીસુ અઞ્ઞતરન્તિ અત્થો. **''પાવારો**તિ કોજવાદયો''તિ વદન્તિ. **કટસારો**તિ કટોયેવ. **આદિ**-સદ્દેન અત્થરિત્વા સયનારહં સબ્બં સઙ્ગણ્હાતિ. **તેનેવા**તિ યં અત્થતં, તેનેવ. પારુપિત્વા સચે યા પન દ્વે સહેવ નિપજ્જન્તિ, તાસં પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના. એત્થ ચ અત્થરણપાવુરણકિચ્ચે એકસ્સેવ નિદ્દિટ્ઠત્તા એકસ્સ અન્તસ્સ અત્થરણઞ્ચ એકસ્સ અન્તસ્સ પારુપનઞ્ચ વિઞ્ઞાયતિ. યથાહ ''સંહારિમાનં પાવારત્થરણકટસારકાદીનં એકં અન્તં અત્થરિત્વા એકં પારુપિત્વા તુવટ્ટેન્તીનમેતં અધિવચન''ન્તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૩૭).

એકસ્મિં એકત્થરણે વા એકપાવુરણે વા નિપજ્જને સતિ તાસં દ્વિન્નં ભિક્ખુનીનં દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો. **દ્વિકદુક્કટં વુત્ત**ન્તિ ''નાનત્થરણપાવુરણે એકત્થરણપાવુરણસઞ્ઞા...પે॰... વેમતિકા, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૯૩૯) વુત્તં દુક્કટદ્વયં.

૨૨૫૨. **વવત્થાનં નિદસ્સેત્વા**તિ મજ્ઝે કાસાવં વા કત્તરયટ્ઠિં વા અન્તમસો કાયબન્ધનમ્પિ ઠપેત્વા નિપજ્જન્તિ, અનાપત્તીતિ અત્થો. **સેસં** સમુટ્ઠાનાદિવિધાનં. **આદિના**તિ ઇમસ્મિંયેવ વગ્ગે પઠમસિક્ખાપદેન. **તુલ્ય**ન્તિ સમાનં.

દુતિયં.

૨૨૫૩. **અઞ્ઞિસ્સા** ભિક્ખુનિયા. **અફાસુકારણા**તિ અફાસુકરણહેતુ. **અનાપુચ્છા**તિ અનાપુચ્છિત્વા. તસ્સા પુરતો ચ ચઙ્કમનાદયો યદિ કરેય્ય, એવં કરોન્તિયા પાચિત્તિયાપત્તિ હોતીતિ યોજના. **ચઙ્કમનાદયો**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ''તિટ્ઠતિ વા નિસીદતિ વા સેય્યં વા કપ્પેતિ ઉદ્દિસતિ વા ઉદ્દિસાપેતિ વા સજ્ઝાયં વા કરોતી''તિ (પાચિ॰ ૯૪૩) **પદભાજને** વુત્તાનં સઙ્ગહો.

૨૨૫૪. **નિવત્તનાનં ગણનાયા**તિ ચઙ્કમન્તિયા ચઙ્કમસ્સ ઉભયકોટિં પત્વા નિવત્તન્તિયા નિવત્તનગણનાય. **પયોગતોયેવા**તિ પયોગગણનાયેવ, ઇરિયાપથપરિવત્તનગણનાયેવાતિ વુત્તં હોતિ. **દોસા**તિ પાચિત્તિયાપત્તિયો.

૨૨૫૫. **પદાનં ગણનાવસા**તિ એત્થ આદિ-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો. યથાહ ''પદાદિગણનાયા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૪૩). **તિકપાચિત્તિયં વુત્ત**ન્તિ ઉપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞા, વેમતિકા, અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞાતિ વિકપ્પત્તયસ્સ વસેન પાચિત્તિયત્તયં વુત્તં. **સેસાયા**તિ અનુપસમ્પન્નાય.

૨૨૫૬. **ન ચ અફાસુકામાયા**તિ આપુચ્છિત્વા **તસ્સા** ભિક્ખુનિયા પુરતો ચઙ્કમનાદીનિ કરોન્તિયા અનાપત્તીતિ યોજના.

૨૨૫૭. **ક્રિયાક્રિય**ન્તિ ચઙ્કમનાદિકરણં કિરિયં. આપુચ્છાય અકરણં અકિરિયં. **પાપમાનસ**ન્તિ અકુસલચિત્તં.

તતિયં.

૨૨૫૮-૯. **અનન્તરાયા**તિ વક્ખમાનેસુ રાજન્તરાયાદીસુ દસસુ અન્તરાયેસુ અઞ્ઞતરરહિતા ભિક્ખુની. **દુક્ખિત**ન્તિ ગિલાનં. યથાહ ''દુક્ખિતા નામ ગિલાના વુચ્ચતી''તિ (પાચિ॰ ૯૪૮). **સહજીવિનિ**ન્તિ સદ્ધિવિહારિનિં. યથાહ ''સહજીવિની નામ સદ્ધિવિહારિની વુચ્ચતી''તિ. **અઞ્ઞાય વા નુપટ્ઠાપેય્યા**તિ અઞ્ઞાય ભિક્ખુનિયા, સિક્ખમાનાય, સામણેરિયા વા ગિહિનિયા વા ઉપટ્ઠાનં ન કારાપેય્ય. **નુપટ્ઠેય્ય સયમ્પિ વા**તિ યા ઉપટ્ઠાનં ન કરેય્ય. **ધુરે નિક્ખિત્તમત્તે વા**તિ ''નેવ ઉપટ્ઠેસ્સામિ, ન ઉપટ્ઠાપનાય ઉસ્સુક્કં કરિસ્સામી''તિ ધુરે ઉસ્સાહે નિક્ખિત્તમત્તેયેવ. **તસ્સા**તિ ઉપજ્ઝાયાય.

અન્તેવાસિનિયા વાપીતિ પબ્બજ્જાઉપસમ્પદાધમ્મનિસ્સયવસેન ચતુબ્બિધાસુ અન્તેવાસિનીસુ અઞ્ઞતરાય. **ઇતરાયા**તિ અનુપસમ્પન્નાય.

૨૨૬૦. **ગિલાનાયા**તિ સયં ગિલાનાય. ''ગવેસિત્વા અલભન્તિયા''તિ પદચ્છેદો, અઞ્ઞં ઉપટ્ઠાયિકં પરિયેસિત્વા અલભમાનાયાતિ અત્થો. ''આપદાસુ ઉમ્મત્તિકાદીન''ન્તિ પદચ્છેદો. ગાથાબન્ધવસેન વણ્ણલોપોપિ દટ્ઠબ્બો. **આપદાસૂ**તિ તથારૂપે ઉપદ્દવે સતિ. **ધુરનિક્ખેપનોદય**ન્તિ ધુરનિક્ખેપસમુટ્ઠાનં. યદેત્થ વત્તબ્બં, તં હેટ્ઠા વુત્તમેવ.

ચતુત્થં.

૨૨૬૧-૨. પુગ્ગલિકસ્સ અત્તાયત્તપરાયત્તવસેન અનિયમિતત્તા ''**સક**''ન્તિ ઇમિના નિયમેતિ. **સકં પુગ્ગલિક**ન્તિ અત્તનો પુગ્ગલિકં. **દત્વા**તિ એત્થ ''ભિક્ખુનિયા''તિ સેસો. **સકવાટ**ન્તિ પરિવત્તકદ્વારકવાટસહિતં. **ઉપસ્સય**ન્તિ ગેહં. **દ્વારાદીસૂ**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ગબ્ભપમુખાનં સઙ્ગહો, નિદ્ધારણે ચેતં ભુમ્મં. **બહૂનિપી**તિ નિદ્ધારેતબ્બનિદસ્સનં. બહૂનિપિ દ્વારાનિ વા બહૂ ગબ્ભે વા બહૂનિ પમુખાનિ વા. **ત**ન્તિ યસ્સા ઉપસ્સયો દિન્નો, તં ભિક્ખુનિં. **નિક્કડ્ઢન્તિયા**તિ અતિક્કામેન્તિયા. **તસ્સા**તિ યા નિક્કડ્ઢતિ, તસ્સા.

૨૨૬૩. **એત્થા**તિ નિક્કડ્ઢને. **એસેવ નયો**તિ ''પયોગગણનાય આપત્તી''તિ દસ્સિતનયો. એત્થ **પયોગો** નામ આણાપનં, ઇમિના ''એકાયાણત્તિયા અનેકેસુ દ્વારેસુ અતિક્કામિતેસુપિ એકાવ આપત્તિ હોતી''તિ એવમાદિકં

અટ્ઠકથાગતવિનિચ્છયં (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૪૩, ૯૫૨ અત્થતો સમાનં) સઙ્ગણ્હાતિ.

૨૨૬૪. તેસુ વિનિચ્છયેસુ એકં વિનિચ્છયવિસેસં દસ્સેતુમાહ ''**એત્તકાવ ઇમં દ્વારા**''તિઆદિ. દ્વારગણનાય આપત્તિયો **દ્વારગણનાપત્તિયો**.

૨૨૬૫. **અકવાટમ્હા**તિ અકવાટબન્ધતો ઉપસ્સયા નિક્ખન્તિયા દુક્કટન્તિ યોજના. **સેસાયા**તિ અનુપસમ્પન્નાય. **તિકદુક્કટ**ન્તિ અનુપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞાય, વેમતિકાય, અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞાય ચ વસેન તિકદુક્કટં. **ઉભિન્ન**ન્તિ ઉપસમ્પન્નાનુપસમ્પન્નાનં. **પરિક્ખારેસૂ**તિ પત્તચીવરાદીસુ પરિક્ખારેસુ . **સબ્બત્થા**તિ સબ્બેસુ પયોગેસુ, નિક્કડ્ઢિયમાનેસુ, નિક્કડ્ઢાપિયમાનેસુ ચાતિ વુત્તં હોતિ.

૨૨૬૬. **એત્થ** ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે **સમુટ્ઠાનાદિ**વિનિચ્છયેન સહ **સેસં** વિનિચ્છયજાતં **અસેસેન** સબ્બપ્પકારેન સઙ્ઘિકા વિહારસ્મા નિક્કડ્ઢનસિક્ખાપદેન **સમં મતં** ''સદિસ''ન્તિ સલ્લક્ખિતન્તિ યોજના.

પઞ્ચમં.

૨૨૬૭. **છટ્ઠે**તિ ''યા પન ભિક્ખુની સંસટ્ઠા વિહરેય્ય ગહપતિના વા ગહપતિપુત્તેન વા''તિઆદિમાતિકાય (પાચિ॰ ૯૫૬) નિદ્દિટ્ઠે છટ્ઠસિક્ખાપદે. **ઇધ વત્તબ્બ**ન્તિ ઇમસ્મિં વિનયવિનિચ્છયે કથેતબ્બં. **અરિટ્ઠસ્સ સિક્ખાપદેના**તિ અરિટ્ઠસિક્ખાપદેન. **વિનિચ્છયો**તિ સમુટ્ઠાનાદિકો.

છટ્ઠં.

૨૨૬૮. **સાસઙ્કસમ્મતે**તિ એત્થ ''સપ્પટિભયે''તિ સેસો. ઉભયમ્પિ હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. **અન્તોરટ્ઠે**તિ યસ્સ વિજિતે વિહરતિ, તસ્સેવ રટ્ઠે. સાસઙ્કસમ્મતે સપ્પટિભયે અન્તોરટ્ઠે સત્થેન વિના ચારિકં ચરન્તિયા ભિક્ખુનિયા આપત્તિ સિયાતિ યોજના.

૨૨૬૯. એવં ચરન્તિયા સગામકટ્ઠાને ગામન્તરપ્પવેસે ચ અગામકે અરઞ્ઞે અદ્ધયોજને ચ વિનયઞ્ઞુના ભિક્ખુના **પાચિત્તિયનયો** પાચિત્તિયાપત્તિવિધાનક્કમો ઞેય્યો ઞાતબ્બોતિ યોજના.

૨૨૭૦. સહ સત્થેન ચરન્તિયા ન દોસોતિ યોજના. ખેમટ્ઠાને ચરન્તિયા, આપદાસુ વા ચરન્તિયા ન દોસોતિ યોજના.

સત્તમં.

૨૨૭૧. **અટ્ઠમે નવમે વાપી**તિ ''યા પન ભિક્ખુની તિરોરટ્ઠે''તિઆદિકે (પાચિ॰ ૯૬૬) અટ્ઠમસિક્ખાપદે ચ ''યા પન ભિક્ખુની અન્તોવસ્સં ચારિકં ચરેય્ય, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૯૭૦) વુત્તનવમસિક્ખાપદે ચ. **અનુત્તાનં ન વિજ્જતિ**, સબ્બં ઉત્તાનમેવ, તસ્મા એત્થ મયા ન વિચારીયતીતિ અધિપ્પાયો.

અટ્ઠમનવમાનિ.

૨૨૭૨. ''યા પન ભિક્ખુની વસ્સંવુત્થા ચારિકં ન પક્કમેય્ય અન્તમસો છપ્પઞ્ચયોજનાનિપિ, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૯૭૪) વુત્તસિક્ખાપદે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**પાચિત્તી**''તિઆદિ. અહં **ન ગમિસ્સામિ** ન પક્કમિસ્સામીતિ **ધુરનિક્ખેપે** કતે પાચિત્તીતિ યોજના. **તથા**તિ પાચિત્તિ.

૨૨૭૩. વસ્સંવુત્થાય પવારેત્વા અન્તમસો પઞ્ચ યોજનાનિ ગન્તું વટ્ટતિ. એત્થ **અપિ**-સદ્દસ્સ સમ્ભાવનત્થતં દસ્સેતુમાહ ''**છસૂ**''તિઆદિ. **ઇધ** ઇમસ્મિં અનાપત્તિવારે **છસુ** યોજનેસુ યદત્થિ વત્તબ્બં, તં કિન્નુ નામ સિયા, નત્થિ કિઞ્ચિ વત્તબ્બન્તિ અત્થો. પવારેત્વા છ યોજનાનિ ગચ્છન્તિયા અનાપત્તિભાવો અવુત્તસિદ્ધોવાતિ દીપેતિ.

૨૨૭૪. **તીણિ** યોજનાનિ. **તેનેવા**તિ યેન ગતા, તેનેવ મગ્ગેન. **અઞ્ઞેન મગ્ગેના**તિ ગતમગ્ગતો અઞ્ઞેન પથેન.

૨૨૭૫. **દસવિધે અન્તરાયસ્મિં સતી**તિ વક્ખમાનેસુ અન્તરાયેસુ અઞ્ઞતરસ્મિં સતિ. તસ્સા અનાપત્તીતિ યોજના. **આપદાસૂ**તિ અટ્ટાદિકારણેન કેનચિ પલિબુદ્ધાદિભાવસઙ્ખાતાસુ આપદાસુ. **ગિલાનાયા**તિ સયં ગિલાનાય. **દુતિયાય** ભિક્ખુનિયા અલાભે વા અપક્કમન્તિયા અનાપત્તિ.

૨૨૭૬. રાજા ચ ચોરા ચ અમનુસ્સા ચ અગ્ગિ ચ તોયઞ્ચ વાળા ચ સરીસપા ચાતિ વિગ્ગહો. **મનુસ્સો**તિ એત્થ ગાથાબન્ધવસેન પુબ્બપદલોપો ''લાબૂનિ સીદન્તી''તિઆદીસુ (જા॰ ૧.૧.૭૭) વિય. જીવિતઞ્ચ બ્રહ્મચરિયા ચ જીવિતબ્રહ્મચરિયન્તિ સમાહારદ્વન્દે સમાસો, તસ્સ **જીવિતબ્રહ્મચરિયસ્સ**. અન્તરાયા એવ **અન્તરાયિકા**. એતેસં દસન્નં અઞ્ઞતરસ્મિં અપક્કમન્તિયા અનાપત્તિ. યથાહ ''અન્તરાયેતિ દસવિધે અન્તરાયે. 'પરં ગચ્છિસ્સામી'તિ નિક્ખન્તા, નદિપૂરો પન આગતો, ચોરા વા મગ્ગે હોન્તિ, મેઘો વા ઉટ્ઠાતિ, નિવત્તિતું વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૭૬).

૨૨૭૭. અપક્કમનં **અકિરિયં**. અનાદરિયેન આપજ્જનતો આહ ''**દુક્ખવેદન**''ન્તિ.

દસમં.

તુવટ્ટવગ્ગો ચતુત્થો.

૨૨૭૮-૮૦. **રાજાગાર**ન્તિ રઞ્ઞો કીળનઘરં. **ચિત્તાગાર**ન્તિ કીળનચિત્તસાલં. **આરામ**ન્તિ કીળનઉપવનં. **કીળુય્યાન**ન્તિ કીળનત્થાય કતં ઉય્યાનં. **કીળાવાપિ**ન્તિ એત્થ કિઞ્ચાપિ **પાળિયં** (પાચિ॰ ૯૭૯) પોક્ખરણી વુત્તા, સા પન સબ્બજલાસયાનં કીળાય કતાનં ઉપલક્ખણવસેન વુત્તાતિ આહ ''કીળાવાપિ''ન્તિ, કીળનત્થાય કતવાપિન્તિ અત્થો. ''**નાનાકાર**''ન્તિ ઇદં યથાવુત્તપદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. સબ્બસઙ્ગાહિકવસેન ''**તાની**''તિ વુત્તં. નાનાકારં રાજાગારં ચિત્તાગારં આરામં કીળુય્યાનં વા કીળાવાપિં **દટ્ઠું ગચ્છન્તીનં તાનિ** સબ્બાનિ એકતો દટ્ઠું ગચ્છન્તીનં **તાસં** ભિક્ખુનીનં પદે પદે દુક્કટં મુનિના નિદ્દિટ્ઠન્તિ યોજના.

પઞ્ચપીતિ રાજાગારાદીનિ પઞ્ચપિ. એકાયેવ પાચિત્તિ આપત્તિ પરિદીપિતાતિ યોજના. **તં તં** દિસાભાગં ગન્ત્વા પસ્સન્તિ ચે, પાટેક્કાપત્તિયો પયોગગણનાય સિયુન્તિ યોજના.

૨૨૮૧. ગમનબાહુલ્લેન આપત્તિબાહુલ્લં પકાસેત્વા ગીવાપરિવત્તનસઙ્ખાતેન પયોગબાહુલ્લેનાપિ આપત્તિબાહુલ્લં પકાસેતુમાહ ''**પયોગબહુતાયાપિ, પાચિત્તિબહુતા સિયા**''તિ. **સબ્બત્થા**તિ યત્થ ભિક્ખુનિયા પાચિત્તિયં વુત્તં, તત્થ સબ્બત્થ.

૨૨૮૨. ''અવસેસોપિ અનાપત્તી''તિ પદચ્છેદો. અનાપત્તિ ચ કથામગ્ગો ચ **અનાપત્તિકથામગ્ગો**, તેસં વિનિચ્છયો **અનાપત્તિકથામગ્ગવિનિચ્છયો**, ''અનાપત્તિ આરામે ઠિતા પસ્સતી''તિઆદિકો (પાચિ॰ ૯૮૧) અનાપત્તિવિનિચ્છયો ચ **અટ્ઠકથા**ગતો (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૮૧) અવસેસવિનિચ્છયો ચાતિ અત્થો. ''**આરામે ઠિતા**''તિ એતેન અજ્ઝારામે રાજાગારાદીનિ કરોન્તિ, તાનિ પસ્સન્તિયા અનાપત્તીતિ અયમનાપત્તિવારો દસ્સિતો. એતેનેવ અન્તોઆરામે તત્થ તત્થ ગન્ત્વા નચ્ચાદીનિ વિય રાજાગારાદીનિપિ પસ્સિતું લભતીતિપિ સિદ્ધં. **આદિ**-સદ્દેન ''પિણ્ડપાતાદીનં અત્થાય ગચ્છન્તિયા મગ્ગે હોન્તિ, તાનિ પસ્સતિ, અનાપત્તિ. રઞ્ઞો સન્તિકં કેનચિ કરણીયેન ગન્ત્વા પસ્સતિ, અનાપત્તિ. કેનચિ ઉપદ્દુતા પવિસિત્વા પસ્સતિ, અનાપત્તી''તિ એતે અનાપત્તિવારા સઙ્ગહિતા. **નચ્ચદસ્સન...પે॰... સહા**તિ સમુટ્ઠાનાદિના વિનિચ્છયેન સહ નચ્ચદસ્સનસિક્ખાપદસદિસોવ.

પઠમં.

૨૨૮૩. માનતો પમાણતો અતીતા અપેતા **માનાતીતા**, આસન્દી, તં. વાળેહિ ઉપેતો **વાળૂપેતો**, પલ્લઙ્કો, તં. ''આસન્દી નામ અતિક્કન્તપ્પમાણા વુચ્ચતી''તિ વચનતો હેટ્ઠા અટ્ટનિયા વડ્ઢકિહત્થતો ઉચ્ચતરપાદો આયામચતુરસ્સો મઞ્ચપીઠવિસેસો આસન્દી નામ સમચતુરસ્સાનં અતિક્કન્તપ્પમાણાનમ્પિ અનુઞ્ઞાતત્તા. ''પલ્લઙ્કો નામ આહરિમેહિ વાળેહિ કતો''તિ (પાચિ॰ ૯૮૪) વચનતો પમાણયુત્તોપિ એવરૂપો ન વટ્ટતિ. આહરિત્વા યથાનુરૂપટ્ઠાને ઠપેતબ્બવાળરૂપાનિ **આહરિમવાળા** નામ, સંહરિમવાળરૂપયુત્તોતિ વુત્તં હોતિ. માનાતીતં આસન્દિં વા વાળૂપેતં પલ્લઙ્કં વા **સેવન્તીનં** અભિનિસીદન્તીનં, અભિનિપજ્જન્તીનઞ્ચ **યાસં** ભિક્ખુનીનં સત્થા પાચિત્તિયાપત્તિં આહ.

૨૨૮૪. તાસં નિસીદનસ્સાપિ નિપજ્જનસ્સાપિ પયોગબાહુલ્લવસેન પાચિત્તિયાનં ગણના હોતિ ઇતિ એવં નિદ્દિટ્ઠા **એવં** અયં ગણના **અચ્ચન્તયસેન** અનન્તપરિવારેન ભગવતા વુત્તાતિ યોજના. એત્થ ચ **ઇચ્ચેવ**ન્તિ નિપાતસમુદાયો, **ઇતિ**-સદ્દો નિદસ્સને, **એવં**-સદ્દો ઇદમત્થે દટ્ઠબ્બો.

૨૨૮૫. પાદે આસન્દિયા છેત્વાતિ આસન્દિયા પાદે પમાણતો અધિકટ્ઠાનછિન્દનેન છેત્વા. પલ્લઙ્કસ્સ પાદે વાળકા **પલ્લઙ્કવાળકા**, તે **હિત્વા** અપનેત્વા, **અનાપત્તી**તિ સેવન્તીનં અનાપત્તિ.

દુતિયં.

૨૨૮૬-૭. છન્નન્તિ ખોમાદીનં છન્નં, નિદ્ધારણે સામિવચનં. **અઞ્ઞતરં સુત્ત**ન્તિ નિદ્ધારિતબ્બનિદસ્સનં. **હત્થા**તિ હત્થેન, કરણત્થે ચેતં નિસ્સક્કવચનં. **અઞ્છિત**ન્તિ હત્થાયામેન આકડ્ઢિતં . **તસ્મિ**ન્તિ તસ્મિં અઞ્છિતે સુત્તપ્પદેસે. **તક્કમ્હી**તિ કન્તનસૂચિમ્હિ. **વેઠિતે**તિ પલિવેઠિતે.

સુત્તકન્તનતો સબ્બપુબ્બપયોગેસૂતિ સુત્તકન્તનતો પુબ્બેસુ કપ્પાસવિચિનનાદિસબ્બપયોગેસુ. **હત્થવારતો**તિ હત્થવારગણનાય. યથાહ ''કપ્પાસવિચિનનં આદિં કત્વા સબ્બપુબ્બપયોગેસુ હત્થવારગણનાય દુક્કટ''ન્તિ

(પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૮૮).

૨૨૮૮. **કન્તિતં સુત્ત**ન્તિ પઠમમેવ કન્તિતં દસિકસુત્તાદિં. **પુન કન્તન્તિયા**તિ કોટિયા કોટિં સઙ્ઘાટેત્વા પુન કન્તન્તિયા.

તતિયં.

૨૨૮૯. તણ્ડુલાનં કોટ્ટનં તુ આદિં કત્વા ગિહીનં **વેય્યાવચ્ચં** કરોન્તિયા સબ્બપુબ્બપયોગેસુ દુક્કટન્તિ યોજના.

૨૨૯૦. **યાગુઆદિસુ** નિપ્ફાદેતબ્બેસુ તદાધારાનિ **ભાજનાનિ** ગણેત્વાવ પાચિત્તિં પરિદીપયે, ખજ્જકાદીસુ રૂપાનં ગણનાય પાચિત્તિં પરિદીપયેતિ યોજના. **યાગુઆદિસૂ**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ભત્તસૂપાદીનં સઙ્ગહો. **ખજ્જકાદીસૂ**તિ **આદિ**-સદ્દેન મચ્છમંસાદિઉત્તરિભઙ્ગાનં સઙ્ગહો.

૨૨૯૧. ‘‘સચેપિ માતાપિતરો આગચ્છન્તિ, યંકિઞ્ચિ બીજનિં વા સમ્મજ્જનિદણ્ડં વા કારાપેત્વા વેય્યાવચ્ચકરટ્ઠાને ઠપેત્વાવ યં કિઞ્ચિ પચિતું વટ્ટતી’’તિ **અટ્ઠકથાગતં** વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સચે**’’તિઆદિ. **સચે**તિ એત્થ ‘‘માતાપિતરો આગચ્છન્તી’’તિ સેસો. અત્તનો એવમાગતાનં માતાપિતૂનમ્પિ કિઞ્ચિ કમ્મં અકારેત્વા કિઞ્ચિ કમ્મં કાતું ન વટ્ટતીતિ યોજના. **અપિ**-સદ્દો સમ્ભાવને, તેન અઞ્ઞેસં કથાયેવ નત્થીતિ દીપેતિ.

૨૨૯૨-૩. સઙ્ઘસ્સ યાગુપાને વેય્યાવચ્ચં કરોન્તિયા અનાપત્તીતિ યોજના. ‘‘**સઙ્ઘભત્તેપી**’’તિઆદીસુપિ એસેવ નયો. અત્તનો વેય્યાવચ્ચકરસ્સ વાતિ સમ્બન્ધો. યથાહ ‘‘યાગુપાનેતિ મનુસ્સેહિ સઙ્ઘસ્સત્થાય કરિયમાને યાગુપાને વા સઙ્ઘભત્તે વા તેસં સહાયિકભાવેન યં કિઞ્ચિ પચન્તિયા અનાપત્તિ. ચેતિયપૂજાય સહાયિકા હુત્વા ગન્ધમાલાદીનિ પૂજેતિ, વટ્ટતી’’તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૯૯૩).

ચતુત્થં.

૨૨૯૪. ‘‘યા પન ભિક્ખુની ‘એહાય્યે ઇમં અધિકરણં વૂપસમેહી’તિ વુચ્ચમાના ‘સાધૂ’તિ પટિસ્સુણિત્વા સા પચ્છા અનન્તરાયિકિની નેવ વૂપસમેય્ય ન વૂપસમાય ઉસ્સુક્કં કરેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૯૯૫) સિક્ખાપદસ્સ વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**પાચિત્તિ ધુરનિક્ખેપે**’’તિઆદિ. **ધુરનિક્ખેપે**તિ ન દાનિ તં વૂપસમેસ્સામિ, અઞ્ઞાહિ વા ન વૂપસમાપેસ્સામી’’તિ એવં ધુરસ્સ ઉસ્સાહસ્સ નિક્ખેપે પાચિત્તીતિ યોજના. ચીવરસિબ્બને યથા પઞ્ચાહપરિહારો લબ્ભતિ, ઇધ પન તથા એકાહમ્પિ પરિહારો ન લબ્ભતીતિ યોજના.

૨૨૯૫. **સેસ**ન્તિ ‘‘ધુરં નિક્ખિપિત્વા પચ્છા વિનિચ્છિનન્તી આપત્તિં આપજ્જિત્વાવ વિનિચ્છિનાતી’’તિઆદિકં વિનિચ્છયજાતં. તત્થ ચીવરસિબ્બને વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બન્તિ યોજના.

પઞ્ચમં.

૨૨૯૬-૭. **યા પન** ભિક્ખુની ગિહીનં વા સહધમ્મિકે ઠપેત્વા **અઞ્ઞેસં** પરિબ્બાજકપરિબ્બાજિકાનં વા દન્તપોનોદકં વિના અઞ્ઞં યં કિઞ્ચિ **અજ્ઝોહરણીયં** ખાદનીયં, ભોજનીયં વા કાયેન વા કાયપટિબદ્ધેન વા

નિસ્સજ્જિયેન વા દદાતિ, તસ્સા પાચિત્તિયં હોતીતિ યોજના.

૨૨૯૮-૯. ઇધ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે મુનિના દન્તકટ્ઠોદકે દુક્કટં વુત્તન્તિ યોજના. **યા** પન ભિક્ખુની કાયાદીહિ સયં **ન દેતિ** અઞ્ઞેન **દાપેતિ**, તસ્સા ચ કાયાદીહિ અદત્વા ભૂમિયં **નિક્ખિપિત્વા** દેન્તિયાપિ યા બાહિરલેપં વા દેતિ, તસ્સાપિ ઉમ્મત્તિકાય ચ **ન દોસો** અનાપત્તીતિ યોજના.

છટ્ઠં.

૨૩૦૦-૧. આવસથચીવરન્તિ ''ઉતુનિયો ભિક્ખુનિયો પરિભુઞ્જન્તૂ''તિ દિન્નં ચીવરં. **યા** ભિક્ખુની યં ''આવસથચીવર''ન્તિ નિયમિતં ચીવરં, **તં** ચતુત્થે દિવસે ધોવિત્વા અન્તમસો ઉતુનિયા સામણેરાય વા અદત્વા સચે પરિભુઞ્જેય્ય, તસ્સા પાચિત્તિયં વુત્તન્તિ યોજના. **તિકપાચિત્તિયં સિયા**તિ ''અનિસ્સજ્જિતે અનિસ્સજ્જિતસઞ્ઞા...પે॰... વેમતિકા...પે॰... નિસ્સજ્જિતસઞ્ઞા પરિભુઞ્જતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૦૦૬) વુત્તં પાચિત્તિયં હોતીતિ યોજના.

૨૩૦૨-૩. તસ્મિં ચીવરે નિસ્સજ્જિતે અનિસ્સજ્જિતસઞ્ઞાય વા વેમતિકાય વા **તસ્સા** ભિક્ખુનિયા દ્વિકદુક્કટં વુત્તન્તિ યોજના. અઞ્ઞાસં ઉતુનીનં અભાવે અદત્વાપિ પરિભુઞ્જન્તિયા અનાપત્તિ. **પુન પરિયયે**તિ પુન ઉતુનિવારે યથાકાલં પરિભુઞ્જન્તિયા અનાપત્તિ. અચ્છિન્નચીવરાદીનઞ્ચ અનાપત્તીતિ યોજના. **પરિયયે**તિ ગાથાબન્ધવસેન રસ્સત્તં . **અચ્છિન્નચીવરાદીન**ન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન નટ્ઠચીવરાદીનં સઙ્ગહો. **આપદાસુપી**તિ મહગ્ઘચીવરં સરીરતો મોચેત્વા સુપ્પટિસામિતમ્પિ ચોરા હરન્તિ, એવરૂપાસુ આપદાસુ પરિભુઞ્જન્તિયા અનાપત્તીતિ યોજના.

સત્તમં.

૨૩૦૪. સકવાટકં વિહારન્તિ કવાટબન્ધવિહારં, દ્વારકવાટયુત્તં સુગુત્તસેનાસનન્તિ વુત્તં હોતિ. **રક્ખનત્થાય અદત્વા**તિ ''ઇમં જગ્ગેય્યાસી''તિ એવં અનાપુચ્છિત્વા.

૨૩૦૫-૬. ''હોતિ પાચિત્તિયં તસ્સા, ચારિકં પક્કમન્તિયા''તિ વુત્તમેવ પકાસેતુમાહ ''**અત્તનો ગામતો**''તિઆદિ. **અત્તનો ગામતો**તિ અત્તનો વસનકગામતો. **તથા ઇતરસ્સા**તિ અપરિક્ખિત્તસ્સ વિહારસ્સ પરિક્ખેપં ઉપચારં. **તન્તિઆદિ**પદત્તયે ભુમ્મત્થે ઉપયોગવચનં વેદિતબ્બં. પરિક્ખિત્તસ્સ વિહારસ્સ પરિક્ખેપે પઠમેન પદેન સમતિક્કન્તે દુક્કટં, તથા **ઇતરસ્સ** અપરિક્ખિત્તસ્સ વિહારસ્સ તસ્મિં ઉપચારે અતિક્કન્તે દુક્કટં. દુતિયેન પદેન પરિક્ખેપે, ઉપચારે સમતિક્કન્તમત્તે પાચિત્તીતિ યોજના.

૨૩૦૭. અકવાટબન્ધનસ્મિં કવાટબન્ધરહિતે વિહારે તથા અનિસ્સજ્જન્તિયા દુક્કટં પરિદીપિતં. **જગ્ગિકં અલભન્તિયા**તિ એત્થ ''પરિયેસિત્વા''તિ સેસો. **જગ્ગિક**ન્તિ વિહારપટિજગ્ગિકં.

૨૩૦૮. આપદાસૂતિ રટ્ઠે ભિજ્જન્તે આવાસે છડ્ડેત્વા ગચ્છન્તિ, એવરૂપાસુ આપદાસુ. **ગિલાનાયા**તિ વચીભેદં કાતું અસમત્થાયાતિ.

અટ્ઠમં.

૨૩૦૯-૧૦. હત્થી ચ અસ્સો ચ રથો ચ **હત્થિઅસ્સરથા**, તે આદિ યેસં તે **હત્થિઅસ્સરથાદયો**, તેહિ. **આદિ**-સદ્દેન ધનુ થરૂતિ પદદ્વયં ગહિતં. **સંયુત્ત**ન્તિ યથાવુત્તેહિ હત્થિઅસ્સાદિપદેહિ સંયોજિતં, ''હત્થીનં સિપ્પં હત્થિસિપ્પ''ન્તિઆદિના કતસમાસન્તિ અત્થો, ''હત્થિસિપ્પં અસ્સસિપ્પં રથસિપ્પં ધનુસિપ્પં થરુસિપ્પ''ન્તિ એવં વુત્તં યં કિઞ્ચિ સિપ્પન્તિ વુત્તં હોતિ. હત્થિસિક્ખાદિસિપ્પં સન્દીપકો ગન્થો વચ્ચવાચકાનં અભેદોપચારેન એવં વુત્તોતિ ગહેતબ્બં. તેનેવ વક્ખતિ ''પદાદીનં વસેનિધા''તિ. **પરૂપઘાતકં મન્તાગદયોગપ્પભેદકં કિઞ્ચી**તિ પરેસં અન્તરાયકરં ખિલનવસીકરણસોસાપનાદિભેદં આથબ્બણમન્તઞ્ચ વિસયોગાદિપ્પભેદકઞ્ચ યં કિઞ્ચિ સિપ્પન્તિ અત્થો.

એત્થ ચ **ખિલનમન્તો** નામ દારુસારખિલં મન્તેત્વા પથવિયં પવેસેત્વા મારણમન્તો. **વસીકરણમન્તો** નામ પરં અત્તનો વસે વત્તાપનકમન્તો. **સોસાપનકમન્તો** નામ પરસરીરં રસાદિધાતુક્ખયેન સુક્ખભાવં પાપનકમન્તો. **આદિ**-સદ્દેન વિદેસ્સનાદિમન્તાનં સઙ્ગહો. **વિદેસ્સનં** નામ મિત્તાનં અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ વેરિભાવાપાદનં. **ઇધ** ઇમસ્મિં સાસને યા ભિક્ખુની હત્થિ...પે॰... કિઞ્ચિ યસ્સ કસ્સચિ સન્તિકે પદાદીનં વસેન **પરિયાપુણેય્ય** અધીયેય્ય ચે, તસ્સા પાચિત્તિયં હોતીતિ યોજના.

૨૩૧૧. લેખેતિ લિખિતસિપ્પે. **ધારણાય ચા**તિ ધારણસત્થે, યસ્મિં વુત્તનયેન પટિપજ્જન્તા બહૂનિપિ ગન્થાનિ ધારેન્તિ. **ગુત્તિયા**તિ અત્તનો વા પરેસં વા ગુત્તત્થાય. **પરિત્તેસુ ચ સબ્બેસૂ**તિ યક્ખપરિત્તચોરવાળાદિસબ્બેસુ પરિત્તેસુ ચ.

નવમં.

૨૩૧૨. દસમેતિ ''યા પન ભિક્ખુની તિરચ્છાનવિજ્જં વાચેય્ય, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૦૧૮) સમુદ્દિટ્ઠે દસમસિક્ખાપદે. **ઇદં** દસમસિક્ખાપદં.

દસમં.

ચિત્તાગારવગ્ગો પઞ્ચમો.

૨૩૧૩. સભિક્ખુકં આરામન્તિ યત્થ ભિક્ખૂ રુક્ખમૂલેપિ વસન્તિ, તં પદેસં. **જાનિત્વા**તિ ''સભિક્ખુક''ન્તિ જાનિત્વા. **યં કિઞ્ચી**તિ ભિક્ખું વા સામણેરં વા આરામિકં વા યં કિઞ્ચિ.

૨૩૧૪-૫. ''સભિક્ખુકો નામ આરામો યત્થ ભિક્ખૂ રુક્ખમૂલેપિ વસન્તી''તિ (પાચિ॰ ૧૦૨૫) વચનતો આહ ''**સચે અન્તમસો**''તિઆદિ. યા પન ભિક્ખુની અન્તમસો રુક્ખમૂલસ્સપિ અનાપુચ્છા સચે પરિક્ખેપં અતિક્કામેતિ, તસ્સા પઠમે પાદે દુક્કટં, અપરિક્ખિત્તે તસ્સ વિહારસ્સ ઉપચારોક્કમે વાપિ ભિક્ખુનિયા દુક્કટં, દુતિયે પાદે અતિક્કામિતે પાચિત્તિ સિયાતિ યોજના.

૨૩૧૬. અભિક્ખુકે આરામે સભિક્ખૂતિ સઞ્ઞાય **ઉભોસુપિ** સભિક્ખુકાભિક્ખુકેસુ આરામેસુ **જાતકઙ્ખાય** સઞ્જાતવિચિકિચ્છાય, વેમતિકાયાતિ અત્થો. તસ્સા આપત્તિ દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

૨૩૧૭. સીસાનુલોકિકા યા ભિક્ખુની ગચ્છતિ, તસ્સા ચ અનાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના. એવમુપરિપિ. **તા** ભિક્ખુનિયો યત્થ **સન્નિપતિતા** હોન્તિ, તાસં સન્તિકં ''ગચ્છામી''તિ **ગચ્છતિ**. યથાહ ''યત્થ ભિક્ખુનિયો પઠમતરં પવિસિત્વા સજ્ઝાયં વા ચેતિયવન્દનાદીનિ વા કરોન્તિ, તત્થ તાસં સન્તિકં ગચ્છામીતિ ગન્તું વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૨૭).

૨૩૧૮. ''**સન્તં ભિક્ખું અનાપુચ્છા**''તિ વચનેનેવ અભિક્ખુકં આરામં કિઞ્ચિ અનાપુચ્છા પવિસન્તિયા અનાપત્તીતિ દીપિતં હોતિ. આરામમજ્ઝતો વા મગ્ગો હોતિ, તેન ગચ્છન્તિયાપિ. **આપદાસૂ**તિ યેન કેનચિ ઉપદ્દુતા હોતિ, એવરૂપાસુ આપદાસુ પવિસન્તિયા.

પઠમં.

૨૩૨૦. **અક્કોસેય્યા**તિ દસન્નં અક્કોસવત્થૂનં અઞ્ઞતરેન સમ્મુખા, પરમ્મુખા વા અક્કોસેય્ય વા. **પરિભાસેય્ય વા**તિ ભય'મસ્સ ઉપદંસેય્ય વા. **તિકપાચિત્તિય**ન્તિ ''ઉપસમ્પન્ને ઉપસમ્પન્નસઞ્ઞા...પે॰... વેમતિકા...પે॰... અનુપસમ્પન્નસઞ્ઞા અક્કોસતિ વા પરિભાસતિ વા, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૦૩૧) તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. **સેસે**તિ અનુપસમ્પન્ને. તિકદુક્કટં તસ્સા હોતીતિ યોજના.

૨૩૨૧. ''**પુરક્ખત્વા**''તિઆદીસુ યં વત્તબ્બં, તં ''અભિસપેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૮૭૫) વુત્તસિક્ખાપદે વુત્તનયમેવ.

દુતિયં.

૨૩૨૨-૩. **સઙ્ઘ**ન્તિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘં. **પરિભાસેય્યા**તિ ''બાલા એતા, અબ્યત્તા એતા, નેતા જાનન્તિ કમ્મં વા કમ્મદોસં વા કમ્મવિપત્તિં વા કમ્મસમ્પત્તિં વા''તિ (પાચિ॰ ૧૦૩૫) આગતનયેન પરિભાસેય્યાતિ અત્થો. **ઇતરાયા**તિ એત્થ ઉપયોગત્થે કરણવચનં. એકં ભિક્ખુનિં વા સમ્બહુલા ભિક્ખુનિયો વા તથેવ ઇતરં અનુપસમ્પન્નં વા પરિભાસન્તિયા તસ્સા દુક્કટં પરિદીપિતન્તિ યોજના.

તતિયં.

૨૩૨૪-૬. યા નિમન્તનપવારણા ઉભોપિ **ગણભોજનસિક્ખાપદે** (પાચિ॰ ૨૧૭-૨૧૯), **પવારણસિક્ખાપદે** (પાચિ॰ ૨૩૮-૨૩૯) ચ વુત્તલક્ખણા, તાહિ ઉભોહિ નિમન્તનપવારણાહિ યા ચ ભિક્ખુની સચે નિમન્તિતાપિ વા પવારિતાપિ વા ભવેય્ય, સા પુરેભત્તં યાગુઞ્ચ યામકાલિકાદિ**કાલિકત્તયઞ્ચ** ઠપેત્વા યં કિઞ્ચિ **આમિસં** યાવકાલિકં અજ્ઝોહરણત્થાય પટિગ્ગણ્હાતિ ચે, તસ્સા ગહણે દુક્કટં સિયા, અજ્ઝોહારવસેન **એત્થ** ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે પાચિત્તિ પરિદીપિતાતિ યોજના.

એત્થ ચ **નિમન્તિતા** નામ ''પઞ્ચન્નં ભોજનાનં અઞ્ઞતરેન ભોજનેન નિમન્તિતા''તિ **ગણભોજનસિક્ખાપદે** વુત્તલક્ખણા. **પવારણા** ચ ''પવારિતો નામ અસનં પઞ્ઞાયતિ, ભોજનં પઞ્ઞાયતિ, હત્થપાસે ઠિતો અભિહરતિ, પટિક્ખેપો પઞ્ઞાયતી''તિ **પવારણસિક્ખાપદે** વુત્તલક્ખણાતિ વેદિતબ્બા.

૨૩૨૭. **કાલિકાનિ ચ તીણે**વાતિ યામકાલિકાદીનિ તીણિ કાલિકાનિ એવ.

૨૩૨૮-૯. નિમન્તિતપવારિતાનં દ્વિન્નં સાધારણાપત્તિં દસ્સેત્વા અનાપત્તિં દસ્સેતુમાહ "**નિમન્તિતા**"તિઆદિ. **ઇધ** ઇમસ્મિં સાસને **યા પન** ભિક્ખુની નિમન્તિતા અપ્પવારિતા સચે યાગું પિવતિ, **વટ્ટતિ** અનાપત્તીતિ અત્થો. **સામિકસ્સા**તિ યેન નિમન્તિતા, તસ્સ નિમન્તનસામિકસ્સેવ. **અઞ્ઞભોજન**ન્તિ યેન નિમન્તિતા, તતો અઞ્ઞસ્સ ભોજનં. સચે સા ભુઞ્જતિ, તથા વટ્ટતીતિ યોજના.

કાલિકાનિ ચ તીણેવાતિ યામકાલિકાદીનિ તીણિ કાલિકાનેવ. **પચ્ચયે સતી**તિ પિપાસાદિપચ્ચયે સતિ.

૨૩૩૦. ઇમસ્સ સિક્ખાપદસ્સ ઇદં સમુટ્ઠાનં અદ્ધાનેન તુલ્યન્તિ યોજના. પવારિતાય, અપ્પવારિતાય વા નિમન્તિતાય વસેન કિરિયાકિરિયતં દસ્સેતુમાહ "**નિમન્તિતા**"તિઆદિ. નિમન્તિતા પન સામિકં અનાપુચ્છા ભુઞ્જતિ ચે, તસ્સા વસેન **ઇદં** સિક્ખાપદં કિરિયાકિરિયં હોતિ. એત્થ ભુઞ્જનં **ક્રિયં**. સામિકસ્સ અનાપુચ્છનં **અક્રિયં**.

૨૩૩૧. "**કપ્પિયં કારાપેત્વા**"તિઆદિં પવારિતમેવ સન્ધાયાહ. યા યદિ પરિભુઞ્જતિ, તસ્સા ચ પાચિત્તિ સિયા કિરિયતો હોતીતિ યોજના. **સિયા**તિ અવસ્સં. **પવારણસિક્ખાપદે** વુત્તનયેન કપ્પિયં કારેત્વા વા અકારાપેત્વા વા પરિભુઞ્જન્તિયા તસ્સા પરિભોગેનેવ ઇમિના સિક્ખાપદેન અવસ્સં આપત્તિ હોતીતિ અત્થો.

ચતુત્થં.

૨૩૩૨. ''યા પન ભિક્ખુની કુલમચ્છરિની અસ્સ, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૦૪૩) ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ "**ભિક્ખુનીન**"ન્તિઆદિ. કુલસન્તિકે ભિક્ખુનીનં અવણ્ણં વદન્તિયા પાચિત્તીતિ સમ્બન્ધો, કુલસ્સ સન્તિકે ''ભિક્ખુનિયો દુસ્સીલા પાપધમ્મા''તિ ભિક્ખુનીનં અવણ્ણં ભાસન્તિયાતિ અત્થો. **કુલસ્સાવણ્ણં વાપી**તિ ''તં કુલં અસ્સદ્ધં અપ્પસન્ન''ન્તિ ભિક્ખુનીનં સન્તિકે કુલસ્સ અવણ્ણં અગુણં વદન્તિયા પાચિત્તીતિ સમ્બન્ધો.

૨૩૩૩. સન્તં ભાસન્તિયા દોસન્તિ અમચ્છરાયિત્વા કુલસ્સ વા ભિક્ખુનીનં વા સન્તં દોસં આદીનવં કથેન્તિયા.

પઞ્ચમં.

૨૩૩૪-૫. ઓવાદદાયકોતિ અટ્ઠહિ ગરુધમ્મેહિ ઓવાદં દેન્તો. **વસ્સં ઉપગચ્છન્તિયા**તિ વસ્સં વસન્તિયા.

૨૩૩૬. ભિક્ખૂતિ ઓવાદદાયકા ભિક્ખૂ.

છટ્ઠં.

૨૩૩૮. યા સા ભિક્ખુની **વસ્સં વુત્થા** પુરિમં વા પચ્છિમં વા તેમાસં વુત્થા **તતો** અનન્તરં **ઉભતોસઙ્ઘે** ભિક્ખુનિસઙ્ઘે ચ ભિક્ખુસઙ્ઘે ચ ''નાહં પવારેસ્સામી''તિ ધુરં નિક્ખિપતિ ચેતિ યોજના.

સત્તમં.

૨૩૪૧. ઓવાદાદીનમત્થાયાતિ અટ્ઠગરુધમ્મસ્સવનાદીનમત્થાય. **આદિ**-સદ્દેન ઉપોસથપુચ્છનપવારણાનં ગહણં.

૨૩૪૨. ઓવાદાદીનમત્થાય અગમનેન **અક્રિયં. કાયિક**ન્તિ કાયકમ્મં.

અટ્ઠમં.

૨૩૪૩. ''અન્વદ્ધમાસં ભિક્ખુનિયા ભિક્ખુસઙ્ઘતો દ્વે ધમ્મા પચ્ચાસીસિતબ્બા ઉપોસથપુચ્છનઞ્ચ ઓવાદૂપસઙ્કમનઞ્ચ, તં અતિક્કામેન્તિયા પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૦૫૯) ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**ન યાચિસ્સામી**''તિઆદિ. તં ઉત્તાનત્થમેવ.

નવમં.

૨૩૪૬-૭. પસાખો નામ નાભિયા હેટ્ઠા, જાણુમણ્ડલાનં ઉપરિ પદેસો. તથા હિ યસ્મા રુક્ખસ્સ સાખા વિય ઉભો ઊરૂ પભિજ્જિત્વા ગતા, તસ્મા સો પસાખોતિ વુચ્ચતિ, તસ્મિં પસાખે. **સઞ્જાત**ન્તિ ઉટ્ઠિતં. **ગણ્ડ**ન્તિ યં કિઞ્ચિ ગણ્ડં. **રુધિત**ન્તિ યં કિઞ્ચિ વણં. **સઙ્ઘં વા**તિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘં વા. **ગણં વા**તિ સમ્બહુલા ભિક્ખુનિયો વા. **એકેના**તિ એત્થ ''પુરિસેના''તિ સેસો, સહત્થે ઇદં કરણવચનં. યથાહ ''પુરિસેન સદ્ધિં એકેનેકા''તિ. **પુરિસો**તિ ચ મનુસ્સપુરિસોવ ગહેતબ્બો.

ધોવાતિ એત્થ આદિ-અત્થે વત્તમાનેન **ઇતિ**-સદ્દેન ''આલિમ્પાપેય્ય વા બન્ધાપેય્ય વા મોચાપેય્ય વા''તિ (પાચિ॰ ૧૦૬૩) સિક્ખાપદાગતાનં ઇતરેસં તિણ્ણં સઙ્ગણ્હનતો ''આલિમ્પ બન્ધ મોચેહી''તિ આણત્તિત્તયં સઙ્ગહિતં. તેનેવ વક્ખતિ ''દુક્કટાનિચ્છ પાચિત્તિયો છ ચા''તિ.

યા પન ભિક્ખુની પસાખે જાતં ગણ્ડં વા રુધિતં વા સઙ્ઘં વા ગણં વા અનાપુચ્છિત્વા **એકેન** પુરિસેન એકિકા ''ભિન્દ ફાલેહિ ધોવ આલિમ્પ બન્ધ મોચેહી''તિ **સબ્બાનિ** કાતબ્બાનિ આણાપેતિ, તસ્સા છ દુક્કટાનિ, **કતેસુ** ભિન્દનાદીસુ છસુ કિચ્ચેસુ તસ્સા છ પાચિત્તિયો હોન્તીતિ યોજના.

૨૩૪૮-૯. એત્થાતિ ગણ્ડે વા વણે વા. ''યં કાતબ્બં અત્થિ, તં સબ્બં ત્વં કરોહિ''ઇતિ સચે એવં યા આણાપેતીતિ યોજના. તસ્સા એકાય આણાપન**વાચાય** છ દુક્કટાનિ ચ પાચિત્તિયચ્છક્કઞ્ચેતિ દ્વાદસાપત્તિયો સિયુન્તિ યોજના.

૨૩૫૧. આપુચ્છિત્વા વાતિ સઙ્ઘં વા ગણં વા આપુચ્છિત્વા. **દુતિય**ન્તિ દુતિયિકં. વિઞ્ઞું દુતિયં ગહેત્વાપિ વાતિ યોજના.

દસમં.

આરામવગ્ગો છટ્ઠો.

૨૩૫૩. ''ગણપરિયેસનાદિસ્મિ''ન્તિ વત્તબ્બે છન્દાનુરક્ખનત્થં નિગ્ગહિતાગમો. **ગબ્ભિનિ**ન્તિ આપન્નસત્તં, કુચ્છિપવિટ્ઠસત્તન્તિ અત્થો. **વુટ્ઠાપેન્તિયા**તિ ઉપસમ્પાદેન્તિયા. **કમ્મવાચાહી**તિ દ્વીહિ કમ્મવાચાહિ.

૨૩૫૪-૫. કમ્મવાચાય ઓસાનેતિ તતિયકમ્મવાચાય પરિયોસાને, **વ્યકા**રપ્પત્તેતિ અત્થો. **ગબ્ભિનિસઞ્ઞાય ન ચ ગબ્ભિનિયા**તિ અગબ્ભિનિયા ગબ્ભિનિસઞ્ઞાય ચ. **ઉભો સઞ્ઞાતકઙ્ખાયા**તિ ઉભોસુ સમુપ્પન્નસંસયાય, ગબ્ભિનિયા, અગબ્ભિનિયા ચ વેમતિકાયાતિ અત્થો. ગાથાબન્ધવસેનેત્થ **સુ**-સદ્દલોપો. તથા વુટ્ઠાપેન્તિયા ઉપજ્ઝાયાય આપત્તિ દુક્કટં હોતીતિ યોજના. **આચરિનિયા તસ્સા**તિ ઉપજ્ઝાયા ગબ્ભિનિં વુટ્ઠાપેતિ, તસ્સા કમ્મવાચં સાવેન્તિયા આચરિનિયા ચ. **ગણસ્સા**તિ ઉપજ્ઝાયાચરિનીહિ અઞ્ઞસ્સ ભિક્ખુનિગણસ્સ ચ. તથા દુક્કટં દીપિતન્તિ યોજના.

૨૩૫૬. ''દ્વીસુ અગબ્ભિનિસઞ્ઞાયા''તિ પદચ્છેદો. **દ્વીસૂ**તિ ગબ્ભિનિયા, અગબ્ભિનિયા ચ.

પઠમં.

૨૩૫૭. દુતિયેતિ ''યા પન ભિક્ખુની પાયન્તિં વુટ્ઠાપેય્ય, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૦૭૩) સિક્ખાપદે. ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે પાયન્તી નામ માતા વા હોતિ ધાતિ વાતિ અયં વિસેસો.

દુતિયં.

૨૩૫૮. યા પન ભિક્ખુની દ્વે વસ્સાનિ છસુ ધમ્મેસુ **અસિક્ખિતસિક્ખં** સિક્ખમાનં સચે વુટ્ઠાપેય્ય, પાચિત્તિ સિયાતિ યોજના. તત્થ **દ્વે વસ્સાની**તિ પવારણવસેન દ્વે સંવચ્છરાનિ. **છસુ ધમ્મેસૂ**તિ પાણાતિપાતાવેરમણિઆદીસુ વિકાલભોજનાવેરમણિપરિયોસાનેસુ છસુ ધમ્મેસુ. **અસિક્ખિતસિક્ખ**ન્તિ ''પાણાતિપાતાવેરમણિં દ્વે વસ્સાનિ અવીતિક્કમ્મ સમાદાનં સમાદિયામી''તિઆદિના (પાચિ॰ ૧૦૭૯) નયેન અનાદિન્નસિક્ખાપદં વા એવં સમાદિયિત્વાપિ કુપિતસિક્ખં વા. **સિક્ખમાનં** તેસુ છસુ ધમ્મેસુ સિક્ખનતો વા તે વા સિક્ખાસઙ્ખાતે ધમ્મે માનનતો એવં લદ્ધનામં અનુપસમ્પન્નં. **વુટ્ઠાપેય્યા**તિ ઉપસમ્પાદેય્ય. **આપત્તિ સિયા**તિ પઠમસિક્ખાપદે વુત્તનયેનેવ કમ્મવાચાપરિયોસાને પાચિત્તિ આપત્તિ સિયા, પાચિત્તિ હોતીતિ અત્થો.

૨૩૫૯. ''ધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞા વુટ્ઠાપેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. ધમ્મકમ્મે વેમતિકા વુટ્ઠાપેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. ધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞા વુટ્ઠાપેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ એવં **ધમ્મકમ્મે સત્થુના તિકપાચિત્તિયં વુત્તં**. ''અધમ્મકમ્મે ધમ્મકમ્મસઞ્ઞા, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. અધમ્મકમ્મે વેમતિકા આપત્તિ દુક્કટસ્સ. અધમ્મકમ્મે અધમ્મકમ્મસઞ્ઞા વુટ્ઠાપેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૧૦૮૨) એવં **અધમ્મે પન કમ્મસ્મિં સત્થુના તિકદુક્કટં દીપિતં**.

૨૩૬૦. અખણ્ડતો ખણ્ડં અકત્વા.

૨૩૬૧. સચે ઉપસમ્પદાપેક્ખા પબ્બજ્જાય સટ્ઠિવસ્સાપિ હોતિ, તસ્સા ઇમા છ સિક્ખાયો દ્વે વસ્સાનિ અવીતિક્કમનીયા પદાતબ્બા, ઇમા અદત્વા **ન કારયે** નેવ વુટ્ઠાપેય્યાતિ યોજના.

તતિયં.

૨૩૬૨. ચતુત્થે નત્થિ વત્તબ્બન્તિ વક્ખમાનવિસેસતો અઞ્ઞં વત્તબ્બં નત્થીતિ યથાવુત્તનયમેવાતિ અધિપ્પાયો. **''ઇધા''**તિઆદિના ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે લબ્ભમાનવિસેસં દસ્સેતિ. ઇધ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે સઙ્ઘેન

સમ્મતં તં સિક્ખમાનં **વુટ્ઠાપેન્તિયા** ભિક્ખુનિયા અનાપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૨૩૬૩. દ્વે વસ્સાનિ છસુ ધમ્મેસુ સિક્ખિતસિક્ખાય સિક્ખમાનાય ભિક્ખુનિસઙ્ઘેન ઉપસમ્પદતો પઠમં ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય યા વુટ્ઠાનસમ્મુતિ દાતબ્બા હોતિ, સા વુટ્ઠાનસમ્મુતિ **સચે પઠમં અદિન્ના હોતિ. તત્થ** તસ્મિં ઉપસમ્પદમાળકેપિ પદાતબ્બાયેવાતિ યોજના.

૨૩૬૪. તતિયઞ્ચાતિ તતિયસિક્ખાપદઞ્ચ. **ચતુત્થઞ્ચા**તિ ઇદં ચતુત્થસિક્ખાપદઞ્ચ. **પઠમેન સમં ઞેય્ય**ન્તિ પઠમેન સિક્ખાપદેન સમુટ્ઠાનાદિના વિનિચ્છયેન સમાનન્તિ ઞાતબ્બં. **ચતુત્થં** પન સિક્ખાપદં વુટ્ઠાપનસમ્મુતિં અદાપેત્વા વુટ્ઠાપનવસેન **ક્રિયાક્રિયં** હોતિ.

ચતુત્થં.

૨૩૬૫. ગિહિગતન્તિ પુરિસન્તરગતં, પુરિસસમાગમપ્પત્તન્તિ અત્થો. પરિપુણ્ણદ્વાદસવસ્સા **પરિપુણ્ણા** ઉત્તરપદલોપેન. કિઞ્ચાપિ ન દોસોતિ યોજના. **વુટ્ઠાપેન્તિયા**તિ ઉપજ્ઝાયા હુત્વા ઉપસમ્પાદેન્તિયા.

૨૩૬૬. સેસન્તિ વુત્તં. **અસેસેન** સબ્બસો.

પઞ્ચમં.

૨૩૬૮. દુક્ખિતં સહજીવિનિન્તિ એત્થ ‘‘સિક્ખાપદ’’ન્તિ સેસો. તુવટ્ટકવગ્ગસ્મિં ‘‘દુક્ખિતં સહજીવિનિ’’ન્તિ ઇમેહિ પદેહિ યુત્તં **યં** સિક્ખાપદં વુત્તં, **તેન** સિક્ખાપદેન અટ્ઠમં સમં ઞેય્યં, **ન વિસેસતા** વિસેસો નત્થીતિ યોજના. **અટ્ઠમ**ન્તિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની સહજીવિનિં વુટ્ઠાપેત્વા દ્વે વસ્સાનિ નેવ અનુગ્ગણ્હેય્ય ન અનુગ્ગણ્હાપેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૧૧૦૮) વુત્તસિક્ખાપદં. તત્થ **સહજીવિનિ**ન્તિ સદ્ધિવિહારિનિં. **નેવ અનુગ્ગણ્હેય્યા**તિ સયં ઉદ્દેસાદીહિ નાનુગ્ગણ્હેય્ય. **ન અનુગ્ગણ્હાપેય્યા**તિ ‘‘ઇમિસ્સા અય્યે ઉદ્દેસાદીનિ દેહી’’તિ એવં ન અઞ્ઞાય અનુગ્ગણ્હાપેય્ય. **પાચિત્તિય**ન્તિ ધુરે નિક્ખિત્તમત્તે પાચિત્તિયં.

અટ્ઠમં.

૨૩૬૯. યા કાચિ ભિક્ખુની વુટ્ઠાપિતપવત્તિનિં દ્વે વસ્સાનિ નાનુબન્ધેય્ય ચે, તસ્સા પાચિત્તિ **પરિયાપુતા** કથિતાતિ યોજના. વુટ્ઠાપેતીતિ **વુટ્ઠાપિતા**, પવત્તેતિ સુસિક્ખાપેતીતિ પવત્તિની, વુટ્ઠાપિતા ચ સા પવત્તિની ચાતિ **વુટ્ઠાપિતપવત્તિની**, ઉપજ્ઝાયાયેતં અધિવચનં, તં, ઉપજ્ઝાયં. **નાનુબન્ધેય્યા**તિ ચુણ્ણેન, મત્તિકાય, દન્તકટ્ઠેન, મુખોદકેનાતિ એવં તેન તેન કરણીયેન ઉપટ્ઠહેય્ય.

૨૩૭૦. ‘‘દ્વે વસ્સાનિ અહં નાનુબન્ધિસ્સામી’’તિ ધુરં નિક્ખિપતિ ચે, એવં ધુરે નિક્ખિત્તમત્તસ્મિં પન તસ્સા પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના.

૨૩૭૧. યા પન ભિક્ખુની ઉપજ્ઝાયં બાલં વા અલજ્જિં વા નાનુબન્ધતિ, તસ્સા, ગિલાનાય વા આપદાસુ વા ઉમ્મત્તિકાય વા નાનુબન્ધન્તિયા ન દોસોતિ યોજના.

૨૩૭૨. અનુપટ્ઠાનેન હોતીતિ આહ ‘‘**અક્રિયં વુત્ત**’’ન્તિ.

નવમં.

૨૩૭૩-૫. યા કાચિ ભિક્ખુની **સહજીવિનિં** સદ્ધિવિહારિનિં **વુટ્ઠાપેત્વા** ઉપસમ્પાદેત્વા તં ગહેત્વા અન્તમસો છપ્પઞ્ચયોજનાનિપિ **ન ગચ્છેય્ય ન ચઞ્ઞં આણાપેય્ય** ''ઇમં, અય્યે, ગહેત્વા ગચ્છા''તિ અઞ્ઞઞ્ચ ન નિયોજેય્ય ચે, **ધુરે નિક્ખિત્તમત્તસ્મિં** ''ન દાનિ ગચ્છિસ્સામિ, અઞ્ઞઞ્ચ ગહેત્વા ગન્તું ન નિયોજેસ્સામી''તિ ઉસ્સાહે વિસ્સટ્ઠમત્તે તસ્સા પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના.

અન્તરાયસ્મિં સતિ વા દુતિયં અલભન્તિયા વા આપદાસુ વા ગિલાનાય વા ઉમ્મત્તિકાય વા ન દોસોતિ યોજના.

દસમં.

ગબ્ભિનિવગ્ગો સત્તમો.

૨૩૭૬. ગિહિગતેહિ તીહેવાતિ અનન્તરે ગબ્ભિનિવગ્ગે ગિહિગતપદયુત્તેહિ પઞ્ચમછટ્ઠસત્તમેહિ તીહેવ સિક્ખાપદેહિ. **સદિસાની**તિ ઇધ વીસતિવસ્સવચનઞ્ચ કુમારિભૂતવચનઞ્ચ તત્થ દ્વાદસવસ્સવચનઞ્ચ ગિહિગતવચનઞ્ચ ઠપેત્વા અવસેસેહિ વિનિચ્છયેહિ યથાક્કમં સદિસાનેવાતિ.

૨૩૭૭. મહૂપપદાતિ મહા ઉપપદો યાસં સિક્ખમાનાનં તા મહૂપપદા. **ઉપપદં** નામ પદાનમેવ યુજ્જતિ, ન અત્થાનન્તિ ''યાસ''ન્તિ અઞ્ઞપદેન સિક્ખમાનાદિપદાનં ગહણં, સદ્દત્થાનમભેદોપચારસ્સ પન ઇચ્છિતત્તા સિક્ખમાનપદગહિતાનમેત્થ ગહણં વેદિતબ્બં, મહાસિક્ખમાનાતિ વુત્તં હોતિ. **આદિતો**તિ એત્થ ''વુત્તા''તિ સેસો, ગબ્ભિનિવગ્ગે તિસ્સન્નં ગિહિગતાનં પુરિમેસુ તતિયચતુત્થસિક્ખાપદેસુ આગતા દ્વે સિક્ખમાનાતિ અત્થો. ગિહિગતાય ''પરિપુણ્ણદ્વાદસવસ્સા''તિ ચ કુમારિભૂતાય ''પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સા''તિ ચ વસ્સવસેન નાનાકરણસ્સ વુત્તત્તા તાહિ દ્વીહિ મહાસિક્ખમાનાય વસ્સવસેનેવ નાનાકરણં દસ્સેતુમાહ ''**ગતા વીસતિવસ્સાતિ, વિઞ્ઞાતબ્બા વિભાવિના**''તિ, અતિક્કન્તવીસતિવસ્સા મહાસિક્ખમાના નામ હોતીતિ અત્થો.

૨૩૭૮. તા દ્વે મહાસિક્ખમાના સચે ગિહિગતા વા હોન્તુ, ન ચ પુરિસગતા વા હોન્તુ , **સમ્મુતિઆદિસુ** કમ્મવાચાય ''સિક્ખમાના''તિ વત્તબ્બાતિ યોજના. એત્થ ચ **સમ્મુતિ** નામ ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય કાતબ્બાય સિક્ખાય સમ્મુતિ ચેવ વુટ્ઠાનસમ્મુતિ ચ. **આદિ**-સદ્દેન ઉપસમ્પદાકમ્મં ગહિતં.

૨૩૭૯. ઇમાસં દ્વિન્નં સમ્મુતિદાનાદીસુ ઞત્તિયા ચ કમ્મવાચાય ચ વત્તબ્બં દસ્સેત્વા ઇદાનિ અવત્તબ્બં દસ્સેતુમાહ ''**ન તા**''તિઆદિ. **તા એતા ઉભોપિ** મહાસિક્ખમાના ''કુમારિભૂતા''તિ વા તથા ''ગિહિગતા''તિ વા કમ્મવાચાય **ન વત્તબ્બા** યસ્મા, તસ્મા **એવં વત્તું ન વટ્ટતી**તિ યોજના. ''**ન વત્તબ્બા**''તિ ઇમિના તથા ચે કમ્મવાચા વુચ્ચેય્ય, તં કમ્મં કુપ્પતીતિ દીપેતિ. ઇધ **પન**-સદ્દો યસ્મા-પદત્થોતિ તદત્થવસેન યોજના દસ્સિતા.

૨૩૮૦. સમ્મુતિન્તિ સિક્ખમાનસમ્મુતિં. **દસવસ્સાયા**તિ એત્થ ''ગિહિગતાયા''તિ સેસો. યથાહ – ''ગિહિગતાય દસવસ્સકાલે સિક્ખાસમ્મુતિં દત્વા દ્વાદસવસ્સકાલે ઉપસમ્પદા કાતબ્બા''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૧૯). **સેસાસુપી**તિ એકાદસવસ્સકાલે દત્વા તેરસવસ્સકાલે કાતબ્બા, દ્વાદસ, તેરસ, ચુદ્દસ, પન્નરસ, સોળસ, સત્તરસ, અટ્ઠારસવસ્સકાલે સિક્ખાસમ્મુતિં દત્વા વીસતિવસ્સકાલે કાતબ્બાતિ એવં અટ્ઠારસવસ્સપરિયન્તાસુ સેસાસુપિ

સિક્ખમાનાસુ. **અયં નયો**તિ ‘‘સમ્મુતિયા દિન્નસંવચ્છરતો આગામિનિ દુતિયે સંવચ્છરે ઉપસમ્પાદેતબ્બા’’તિ અયં નયો. તેનેવ વુત્તં ‘‘એકાદસવસ્સકાલે દત્વા તેરસવસ્સકાલે કાતબ્બા’’તિઆદિ.

૨૩૮૧. ‘‘કુમારિભૂતા’’તિપિ ‘‘ગિહિગતા’’તિપિ વત્તું વટ્ટતીતિ અટ્ઠકથાયં **વુત્તા**તિ યોજના.

૨૩૮૨. **યા પન** પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સા **સામણેરી** ‘‘કુમારિભૂતા’’તિ વુત્તા, સા કમ્મવાચાય ‘‘કુમારિભૂતા’’ઇચ્ચેવ વત્તબ્બા, **અઞ્ઞથા પન ન વત્તબ્બા** ‘‘ગિહિગતા’’તિ વા ‘‘પુરિસન્તરગતા’’તિ વા ન વત્તબ્બાતિ યોજના. યથાહ ‘‘કુમારિભૂતા પન ‘ગિહિગતા’તિ ન વત્તબ્બા, ‘કુમારિભૂતા’ઇચ્ચેવ વત્તબ્બા’’તિ.

૨૩૮૩. **એતા તુ પન તિસ્સોપી**તિ મહાસિક્ખમાના ગિહિગતા, કુમારિભૂતાતિ વુત્તા પન એતા તિસ્સોપિ. **અપિ**-સદ્દેન ગિહિગતા કુમારિભૂતા દ્વે સકસકનામેનાપિ વત્તું વટ્ટન્તીતિ દીપેતિ. ‘‘કુમારિભૂતસિક્ખમાનાયા’’તિ **પાળિયં** અવુત્તત્તા ન વટ્ટતીતિ કોચિ મઞ્ઞેય્યાતિ આહ ‘‘**ન સંસયો**’’તિ. તથા વત્તબ્બતાહેતુદસ્સનત્થમાહ ‘‘**સિક્ખાસમ્મુતિદાનતો**’’તિ.

પઠમદુતિયતતિયાનિ.

૨૩૮૪-૫. યા પન ભિક્ખુની **ઊનદ્વાદસવસ્સાવ** ઉપસમ્પદાવસેન અપરિપુણ્ણદ્વાદસવસ્સા એવ સયં ઉપજ્ઝાયા હુત્વા પરં સિક્ખમાનં સચે વુટ્ઠાપેતિ, પુબ્બે વુત્તનયેનેવ ગણપરિયેસનાદિદુતિયાનુસ્સાવનપરિયોસાનેસુ આપન્નાનં **દુક્કટાનં** અનન્તરં **કમ્મવાચાનં ઓસાને** તતિયાનુસ્સાવનાય **ય્ય**તારપ્પત્તાય તસ્સા પાચિત્તિ પરિદીપિતાતિ યોજના.

ચતુત્થં.

૨૩૮૬. **પઞ્ચમે**તિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની પરિપુણ્ણદ્વાદસવસ્સા સઙ્ઘેન અસમ્મતા વુટ્ઠાપેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૧૧૪૨) સિક્ખાપદે. કાયચિત્તવાચાચિત્તકાયવાચાચિત્તવસેન **તિસમુટ્ઠાનં. ક્રિયાક્રિય**ન્તિ વુટ્ઠાપનં કિરિયં, સઙ્ઘસમ્મુતિયા અગ્ગહણં અકિરિયં.

પઞ્ચમં.

૨૩૮૭. **સઙ્ઘેના**તિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘેન. **ઉપપરિક્ખિત્વા**તિ અલજ્જિભાવાદિં ઉપપરિક્ખિત્વા. **અલં તાવા**તિ એત્થ ‘‘તે અય્યે’’તિ સેસો. **વારિતા**તિ **એત્થ** ‘‘સાધૂતિ પટિસ્સુણિત્વા’’તિ સેસો. ‘‘અલં તાવ તે, અય્યે, ઉપસમ્પાદિતેના’’તિ વારિતા ‘‘સાધૂ’’તિ પટિસ્સુણિત્વા **એત્થ** એતસ્મિં પવારણે **પચ્છા ખીયતિ** ‘‘અહમેવ નૂન બાલા, અહમેવ નૂન અલજ્જિની’’તિઆદિના અવણ્ણં પકાસેતિ, દોસતા પાચિત્તિયાપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૨૩૮૮. **છન્દદોસાદીહિ કરોન્તિયા**તિ એત્થ ‘‘પકતિયા’’તિ સેસો. પકતિયા **છન્દદોસાદીહિ** અગતિગમનેહિ નિવારણં **કરોન્તિયા** સચે ઉજ્ઝાયતિ, ન દોસોતિ યોજના.

છટ્ઠં.

૨૩૮૯-૯૦. **લદ્ધે ચીવરે**તિ સિક્ખમાનાય ''સચે મે ત્વં, અય્યે, ચીવરં દસ્સસિ, એવાહં તં વુટ્ઠાપેસ્સામી''તિ વત્વા યાચિતે તસ્મિં ચીવરે લદ્ધે. **પચ્છા**તિ ચીવરલાભતો પચ્છા. **અસન્તે અન્તરાયિકે**તિ દસન્નં અન્તરાયાનં અઞ્ઞતરસ્મિં અન્તરાયે અવિજ્જમાને. **વુટ્ઠાપેસ્સામિનાહ**ન્તિ અહં તં ન સમુટ્ઠાપેસ્સામીતિ ધુરનિક્ખેપને તસ્સા પાચિત્તિયં હોતીતિ યોજના.

૨૩૯૧. **ઇદ**ન્તિ ઇદં સિક્ખાપદં. અવુટ્ઠાપનેન **અક્રિયં**.

સત્તમં.

૨૩૯૨. **અટ્ઠમ**ન્તિ ''યા પન ભિક્ખુની સિક્ખમાનં 'સચે મં ત્વં, અય્યે, દ્વે વસ્સાનિ અનુબન્ધિસ્સસિ, એવાહં તં વુટ્ઠાપેસ્સામી''તિઆદિ (પાચિ॰ ૧૧૫૫) સિક્ખાપદં. **નવમે**તિ ''યા પન ભિક્ખુની પુરિસસંસટ્ઠં કુમારકસંસટ્ઠં ચણ્ડિં સોકાવાસં સિક્ખમાનં વુટ્ઠાપેય્ય, પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૧૫૯) વુત્તસિક્ખાપદે. ''**વત્તબ્બં નત્થી**''તિ ઇદં સદ્દત્થવિસેસમન્તરેન વિનિચ્છયસ્સ સુવિઞ્ઞેય્યત્તા વુત્તં. તેનેવાહ ''**ઉત્તાનમેવિદ**''ન્તિ.

સદ્દત્થો પન એવં વેદિતબ્બો – **પુરિસસંસટ્ઠ**ન્તિ પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સેન પુરિસેન અનનુલોમિકેન કાયવચીકમ્મેન સંસટ્ઠં. **કુમારકસંસટ્ઠ**ન્તિ ઊનવીસતિવસ્સેન કુમારેન તથેવ સંસટ્ઠં. **ચણ્ડિ**ન્તિ કોધનં. **સોકાવાસ**ન્તિ સઙ્કેતં કત્વા આગચ્છમાના પુરિસાનં અન્તો સોકં પવેસેતીતિ સોકાવાસા, તં સોકાવાસં. અથ વા ઘરં વિય ઘરસામિકા, અયમ્પિ પુરિસસમાગમં અલભમાના સોકં આવિસતિ, ઇતિ યં આવિસતિ, સ્વાસ્સા આવાસો હોતીતિ **સોકાવાસા**. તેનેવસ્સ **પદભાજને** ''સોકાવાસા નામ પરેસં દુક્ખં ઉપ્પાદેતિ, સોકં આવિસતી''તિ (પાચિ॰ ૧૧૬૦) દ્વેધા અત્થો વુત્તો. **પાચિત્તિય**ન્તિ એવરૂપં વુટ્ઠાપેન્તિયા વુત્તનયેનેવ કમ્મવાચાપરિયોસાને ઉપજ્ઝાયાય પાચિત્તિયં.

૨૩૯૩. ''નત્થિ અજાનન્તિયા''તિ પચ્છેદો, સિક્ખમાનાય પુરિસસંસટ્ઠાદિભાવં અજાનન્તિયાતિ અત્થો.

અટ્ઠમનવમાનિ.

૨૩૯૪. વિજાત**માતરા વા** જનક**પિતરા વા સામિના** પરિગ્ગાહકસામિના વા **નાનુઞ્ઞાતં** ઉપસમ્પદત્થાય અનનુઞ્ઞાતં **તં** સિક્ખમાનં વુટ્ઠાપેન્તિયા તસ્સા પાચિત્તિયાપત્તિ સિયાતિ યોજના.

૨૩૯૫. **ન ભિક્ખુના**તિ ભિક્ખુના દ્વિક્ખત્તું ન પુચ્છિતબ્બં, સકિમેવ પુચ્છિતબ્બન્તિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ''ભિક્ખુનીહિ દ્વિક્ખત્તું આપુચ્છિતબ્બં પબ્બજ્જાકાલે ચ ઉપસમ્પદાકાલે ચ, ભિક્ખૂનં પન સકિં આપુચ્છિતેપિ વટ્ટતી''તિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૬૨).

૨૩૯૬-૭. **અત્થિત**ન્તિ અત્થિભાવં. ચતૂહિ સમુટ્ઠાતિ, ચત્તારિ વા સમુટ્ઠાનાનિ એતસ્સાતિ **ચતુસમુટ્ઠાનં**. કતમેહિ ચતૂહિ સમુટ્ઠાતીતિ આહ ''**વાચતો...પે॰... કાયવાચાદિતોપિ ચા**''તિ. કથં વાચાદીહિ ચતૂહિ સમુટ્ઠાતિ? અબ્ભાનકમ્માદીસુ કેનચિદેવ કરણીયેન ખણ્ડસીમાયં નિસિન્ના ''પક્કોસથ સિક્ખમાનં, ઇધેવ નં ઉપસમ્પાદેસ્સામા''તિ ઉપસમ્પાદેતિ, એવં વાચતો સમુટ્ઠાતિ. ''ઉપસ્સયતો પટ્ઠાય ઉપસમ્પાદેસ્સામી''તિ વત્વા ખણ્ડસીમં ગચ્છન્તિયા કાયવાચતો સમુટ્ઠાતિ. દ્વીસુપિ ઠાનેસુ પણ્ણત્તિં જાનિત્વા વીતિક્કમં કરોન્તિયા વાચાચિત્તતો, કાયવાચાચિત્તતો ચ સમુટ્ઠાતિ. ઉપસમ્પાદનં **ક્રિયં**, અનાપુચ્છનં **અક્રિયં**.

દસમં.

૨૩૯૮. એત્થ ઇમસ્મિં સાસને યા ભિક્ખુની પારિવાસિકેન છન્દદાનેન સિક્ખમાનં સચે વુટ્ઠાપેતિ, તસ્સા પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના. તત્થ **પારિવાસિકેન છન્દદાનેના**તિ ચતુબ્બિધં પારિવાસિયં પરિસપારિવાસિયં, રત્તિપારિવાસિયં, છન્દપારિવાસિયં, અજ્ઝાસયપારિવાસિયન્તિ.

તત્થ **પરિસપારિવાસિયં** નામ ભિક્ખૂ કેનચિદેવ કરણીયેન સન્નિપતિતા હોન્તિ, અથ મેઘો વા ઉટ્ઠહતિ, ઉસ્સારણા વા કરીયતિ, મનુસ્સા વા અજ્ઝોત્થરન્તા આગચ્છન્તિ, ભિક્ખૂ ‘‘અનોકાસો અયં, અઞ્ઞત્ર ગચ્છામા’’તિ છન્દં અવિસ્સજ્જેત્વાવ ઉટ્ઠહન્તિ. ઇદં પરિસપારિવાસિયં. કિઞ્ચાપિ પરિસપારિવાસિયં, છન્દસ્સ પન અવિસ્સટ્ઠત્તા કમ્મં કાતું વટ્ટતિ.

પુન ભિક્ખૂ ‘‘ઉપોસથાદીનિ કરિસ્સામા’’તિ રત્તિં સન્નિપતિત્વા ‘‘યાવ સબ્બે સન્નિપતન્તિ, તાવ ધમ્મં સુણિસ્સામા’’તિ એકં અજ્ઝેસન્તિ, તસ્મિં ધમ્મકથં કથેન્તેયેવ અરુણો ઉગ્ગચ્છતિ. સચે ‘‘ચાતુદ્દસિકં ઉપોસથં કરિસ્સામા’’તિ નિસિન્ના, ‘‘પન્નરસો’’તિ કાતું વટ્ટતિ. સચે પન્નરસિકં કાતું નિસિન્ના, પાટિપદે અનુપોસથે ઉપોસથં કાતું ન વટ્ટતિ. અઞ્ઞં પન સઙ્ઘકિચ્ચં કાતું વટ્ટતિ. ઇદં પન રત્તિપારિવાસિયં નામ.

પુન ભિક્ખૂ ‘‘કિઞ્ચિદેવ અબ્ભાનાદિસઙ્ઘકમ્મં કરિસ્સામા’’તિ નિસિન્ના હોન્તિ, તત્રેકો નક્ખત્તપાઠકો ભિક્ખુ એવં વદતિ ‘‘અજ્જ નક્ખત્તં દારુણં, મા ઇદં કમ્મં કરોથા’’તિ, તે તસ્સ વચનેન છન્દં વિસ્સજ્જેત્વા તત્થેવ નિસિન્ના હોન્તિ, અથઞ્ઞો આગન્ત્વા –

‘‘નક્ખત્તં પટિમાનેન્તં, અત્થો બાલં ઉપચ્ચગા’’તિ. (જા॰ ૧.૧.૪૯) –

વત્વા ‘‘કિં નક્ખત્તેન, કરોથા’’તિ વદતિ. ઇદં છન્દપારિવાસિયઞ્ચેવ અજ્ઝાસયપારિવાસિયઞ્ચ. એતસ્મિં પારિવાસિયે પુન છન્દપારિસુદ્ધિં અનાહરિત્વા કમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ. ઇદં સન્ધાય વુત્તં ‘‘પારિવાસિકેન છન્દદાનેના’’તિ.

પાચિત્તિયં સિયાતિ એવં વુટ્ઠાપેન્તિયા વુત્તનયેનેવ કમ્મવાચાપરિયોસાને પાચિત્તિયં સિયાતિ અત્થો.

૨૩૯૯. છન્દં **અવિહાય વા** અવિસ્સજ્જેત્વાવ **અવુટ્ઠિતાય પરિસાય તુ** યથાનિસિન્નાય પરિસાય વુટ્ઠાપેન્તિયા અનાપત્તીતિ યોજના. **વા**-સદ્દો એવકારત્થો.

એકાદસમં.

૨૪૦૦. દ્વાદસેતિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની અનુવસ્સં વુટ્ઠાપેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૧૧૭૧) સિક્ખાપદે. **તેરસે**તિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની એકં વસ્સં દ્વે વુટ્ઠાપેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૧૧૭૫) સિક્ખાપદે.

દ્વાદસમતેરસમાનિ.

કુમારિભૂતવગ્ગો અટ્ઠમો.

૨૪૦૧. અગિલાનાતિ છત્તુપાહનેન વૂપસમેતબ્બરોગરહિતા. યથાહ ‘‘અગિલાના નામ યસ્સા વિના છત્તુપાહના ફાસુ હોતી’’તિ. છત્તઞ્ચ ઉપાહના ચ **છત્તુપાહનં**. તત્થ છત્તં વુત્તલક્ખણં, ઉપાહના વક્ખમાનલક્ખણા. **ધારેય્યા**તિ ઉભયં એકતો ધારેય્ય. વિસું ધારેન્તિયા હિ દુક્કટં વક્ખતિ.

૨૪૦૨. દિવસન્તિ અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. સચે ધારેતીતિ યોજના.

૨૪૦૩. કદ્દમાદીનીતિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન મહાવાલુકાદીનં ગહણં.

૨૪૦૪. સચે ગચ્છતીતિ સમ્બન્ધો. **દિસ્વા ગચ્છાદિક**ન્તિ છત્તે લગ્ગનયોગ્ગં નીચતરં ગચ્છાદિકં દિસ્વા. **આદિ**-સદ્દેન ગુમ્બાદીનં ગહણં. **દુક્કટ**ન્તિ ઉપાહનમત્તસ્સેવ ધારણે દુક્કટં.

૨૪૦૫. અપનામેત્વાતિ સીસતો અપનામેત્વા. **ઓમુઞ્ચિત્વા**તિ પાદતો ઓમુઞ્ચિત્વા. **હોતિ પાચિત્તિય**ન્તિ પુન પાચિત્તિયં હોતિ.

૨૪૦૬. પયોગગણનાયેવાતિ છત્તુપાહનસ્સ અપનેત્વા અપનેત્વા એકતો ધારણપયોગગણનાય. **તિકપાચિત્તિયં વુત્ત**ન્તિ ‘‘અગિલાના અગિલાનસઞ્ઞા, વેમતિકા, ગિલાનસઞ્ઞા છત્તુપાહનં ધારેતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૮૧) એવં તિકપાચિત્તિયં વુત્તં. ‘‘ગિલાના અગિલાનસઞ્ઞા, ગિલાના વેમતિકા, છત્તુપાહનં ધારેતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૮૨) એવં **દ્વિકદુક્કટં તથેવ વુત્ત**ન્તિ સમ્બન્ધો.

૨૪૦૭. યત્થ ભિક્ખૂ વા ભિક્ખુનિયો વા નિવસન્તિ, તસ્મિં **આરામે વા ઉપચારે વા** અપરિક્ખિત્તસ્સ આરામસ્સ **ઉપચારે વા. આપદાસૂ**તિ રટ્ઠભેદાદિઆપદાસુ.

પઠમં.

૨૪૦૮. ભિક્ખુનિયાતિ એત્થ ‘‘અગિલાનાયા’’તિ સેસો, પાદેન ગન્તું સમત્થાય અગિલાનાય ભિક્ખુનિયાતિ અત્થો. યથાહ ‘‘અગિલાના નામ સક્કોતિ પદસા ગન્તુ’’ન્તિ (પાચિ॰ ૧૧૮૭). **યાનં** નામ રથાદિ, તં હેટ્ઠા વુત્તસરૂપમેવ.

૨૪૦૯. આપદાસૂતિ રટ્ઠભેદાદિઆપદાસુ. છત્તુપાહનસિક્ખાપદે આરામે, આરામૂપચારે ચ અનાપત્તિ વુત્તા, ઇધ તથા અવુત્તત્તા સબ્બત્થાપિ આપત્તિયેવ વેદિતબ્બા.

દુતિયં.

૨૪૧૦. ‘‘યં કિઞ્ચિપિ કટૂપિય’’ન્તિ ઇદં ‘‘સઙ્ઘાણિ’’ન્તિ એતસ્સ અત્થપદં. યથાહ – ‘‘સઙ્ઘાણિ નામ યા કાચિ કટૂપગા’’તિ. **સઙ્ઘાણિ** નામ મેખલાદિકટિપિળન્ધનં. **કટૂપિય**ન્તિ કટિપ્પદેસોપગં.

૨૪૧૨. કટિસુત્તં નામ કટિયં પિળન્ધનરજ્જુસુત્તકં.

૨૪૧૩. ઇધ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે ચિત્તં અકુસલં, ઇદં પન સિક્ખાપદં લોકવજ્જં, ઇતિ ઇદં ઉભયમેવ **વિસેસતા** પુરિમસિક્ખાપદતો ઇમસ્સ નાનાકરણં.

તતિયં.

૨૪૧૪. સીસૂપગાદિસુ યં કિઞ્ચિ સચે યા ધારેતિ, તસ્સા તસ્સ વત્થુસ્સ ગણનાય આપત્તિયો સિયુન્તિ યોજના. સીસં ઉપગચ્છતીતિ **સીસૂપગં**, સીસે પિળન્ધનારહન્તિ અત્થો. **આદિ**-સદ્દેન ગીવૂપગાદીનં ગહણં. યથાહ – ‘‘ઇત્થાલઙ્કારો નામ સીસૂપગો ગીવૂપગો હત્થૂપગો પાદૂપગો કટૂપગો’’તિ.

૨૪૧૫. ન ચ દોસોતિ યોજના. ‘‘સદિસન્તિ પરિદીપિત’’ન્તિ વત્તબ્બે ઇતિ-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો.

ચતુત્થં.

૨૪૧૬. યેન કેનચિ ગન્ધેનાતિ ચન્દનતગરાદિના યેન કેનચિ ગન્ધકક્કેન. **સવણ્ણાવણ્ણકેન ચા**તિ વણ્ણેન સહ વત્તતીતિ **સવણ્ણકં**, હલિદ્દિકક્કાદિ, નત્થિ એતસ્સ ઉબ્બટ્ટનપચ્ચયા દિસ્સમાનો વણ્ણવિસેસોતિ **અવણ્ણકં**, સાસપકક્કાદિ, સવણ્ણકઞ્ચ અવણ્ણકઞ્ચ સવણ્ણાવણ્ણકં, તેન **સવણ્ણાવણ્ણકેન ચ**. ઉબ્બટ્ટેત્વા ન્હાયન્તિયા ન્હાનોસાને પાચિત્તિયાપત્તિ પકાસિતાતિ યોજના.

૨૪૧૭. સબ્બપયોગેતિ સબ્બસ્મિં પુબ્બપયોગે. **આબાધપચ્ચયા**તિ દદ્દુકુટ્ઠાદિરોગપચ્ચયા.

૨૪૧૮. છટ્ઠન્તિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની વાસિતકેન પિઞ્ઞાકેન નહાયેય્ય, પાચિત્તિય’’ન્તિ (પાચિ॰ ૧૨૦૩) સિક્ખાપદં.

પઞ્ચમછટ્ઠાનિ.

૨૪૧૯. યા પન ભિક્ખુની અઞ્ઞાય ભિક્ખુનિયા સચે ઉબ્બટ્ટાપેય્ય વા સમ્બાહાપેય્ય વા, તસ્સા **ભિક્ખુનિયા** તથા પાચિત્તિયાપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૨૪૨૦. એત્થ ઇમસ્મિં ઉબ્બટ્ટને, સમ્બાહને ચ હત્થં અમોચેત્વા ઉબ્બટ્ટને **એકા** આપત્તિ સિયા, હત્થં મોચેત્વા મોચેત્વા ઉબ્બટ્ટને પયોગગણનાય સિયાતિ યોજના.

૨૪૨૧. આપદાસૂતિ ચોરભયાદીહિ સરીરકમ્પનાદીસુ. **ગિલાનાયા**તિ અન્તમસો મગ્ગગમનપરિસ્સમેનાપિ આબાધિકાય.

૨૪૨૨. અટ્ઠમસિક્ખાપદે ‘‘સિક્ખમાનાયા’’તિ ચ નવમસિક્ખાપદે ‘‘સામણેરિયા’’તિ ચ દસમસિક્ખાપદે ‘‘ગિહિનિયા’’તિ ચ વિસેસં વજ્જેત્વા અવસેસવિનિચ્છયો સત્તમેનેવ સમાનોતિ દસ્સેતુમાહ ‘‘**અટ્ઠમાદીનિ તીણિપી**’’તિ.

સત્તમટ્ઠમનવમદસમાનિ.

૨૪૨૩. અન્તોઉપચારસ્મિન્તિ દ્વાદસરતનબ્ભન્તરે. ‘‘**ભિક્ખુસ્સ પુરતો**’’તિ ઇદં ઉપલક્ખણં. તસ્મા પુરતો વા હોતુ પચ્છતો વા પસ્સતો વા, સમન્તતો દ્વાદસરતનબ્ભન્તરેતિ નિદસ્સનપદમેતં. **છમાયપી**તિ અનન્તરહિતાય ભૂમિયાપિ. યા નિસીદેય્યાતિ સમ્બન્ધો. **ન વટ્ટતિ** પાચિત્તિયાપત્તિ હોતીતિ અત્થો.

૨૪૨૪. તિકપાચિત્તિયં વુત્તન્તિ અનાપુચ્છિતે અનાપુચ્છિતસઞ્ઞા, વેમતિકા, આપુચ્છિતસઞ્ઞાતિ તીસુ વિકપ્પેસુ પાચિત્તિયત્તયં વુત્તં. આપુચ્છિતે અનાપુચ્છિતસઞ્ઞા, વેમતિકા વા ભિક્ખુસ્સ પુરતો નિસીદેય્યાતિ વિકપ્પદ્વયે **દુક્કટદ્વયં** હોતિ. **આપદાસૂ**તિ રક્ખભેદાદિઆપદાસુ. આપુચ્છિતુઞ્ચ ઠાતુઞ્ચ અસક્કોન્તિયા **ગિલાનાય**.

૨૪૨૫. નિપજ્જનં **ક્રિયં**. અનાપુચ્છનં **અક્રિયં**.

એકાદસમં.

૨૪૨૬. ઓકાસો કતો યેન સો **ઓકાસકતો**, ન ઓકાસકતો **અનોકાસકતો**, તં, અકતોકાસન્તિ અત્થો, ''અસુકસ્મિં નામ ઠાને પુચ્છામી''તિ અત્તના પુચ્છિતબ્બવિનયાદીનં નામં ગહેત્વા ઓકાસં કારાપનકાલે અધિવાસનવસેન અકતોકાસન્તિ વુત્તં હોતિ. **દોસતા**તિ પાચિત્તિયાપત્તિ. એકસ્મિં પિટકે ઓકાસં કારાપેત્વા અઞ્ઞસ્મિં પિટકે પઞ્હં પુચ્છન્તિયાપિ પાચિત્તિયં હોતીતિ દસ્સેતુમાહ ''**વિનયે ચા**''તિઆદિ.

પુચ્છન્તિયાપિ ચાતિ એત્થ **પિ**-સદ્દેન ''અભિધમ્મં પુચ્છન્તિયાપી''તિ ઇદઞ્ચ અનુત્તસમુચ્ચયત્થેન **ચ**-સદ્દેન ''સુત્તન્તે ઓકાસં કારાપેત્વા વિનયં વા અભિધમ્મં વા પુચ્છતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. અભિધમ્મે ઓકાસં કારાપેત્વા સુત્તન્તં વા વિનયં વા પુચ્છતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સા''તિ ઇદઞ્ચ સઙ્ગહિતં.

૨૪૨૭. અનોદિસ્સાતિ ''અસુકસ્મિં નામ પુચ્છામી''તિ એવં અનિયમેત્વા કેવલં ''પુચ્છિતબ્બં અત્થિ, પુચ્છામિ અય્યા''તિ એવં વત્વા.

દ્વાદસમં.

૨૪૨૮-૯. સંકચ્ચિકન્તિ થનવેઠનચીવરં, તં પન પારુપન્તિયા અધક્ખકં ઉબ્ભનાભિમણ્ડલં પટિચ્છાદેન્તિયા પારુપિતબ્બં. તેનાહ **માતિકટ્ઠકથાયં** ''અસંકચ્ચિકાતિ અધક્ખકઉબ્ભનાભિમણ્ડલસઙ્ખાતસ્સ સરીરસ્સ પટિચ્છાદનત્થં અનુઞ્ઞાતસંકચ્ચિકચીવરરહિતા''તિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ અસંકચ્ચિકસિક્ખાપદવણ્ણના). ''સંકચ્ચિકાય પમાણં તિરિયં દિયડ્ઢહત્થન્તિ પોરાણગણ્ઠિપદે વુત્ત''ન્તિ (વજિર॰ ટી॰ પાચિત્તિય ૧૨૨૪-૧૨૨૬) વજિરબુદ્ધિત્થેરો. **પરિક્ખેપોક્કમે**તિ પરિક્ખેપસ્સ અન્તોપવેસને. **ઉપચારોક્કમેપી**તિ અપરિક્ખિત્તસ્સ ગામસ્સ દુતિયલેડ્ડુપાતબ્ભન્તરપવેસનેપિ. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સિક્ખાપદે. **એસેવ નયો**તિ ''પઠમે પાદે દુક્કટં, દુતિયે પાચિત્તિય''ન્તિ યથાવુત્તોયેવ નયો **મતો** વિઞ્ઞાતોતિ અત્થો.

૨૪૩૦. આપદાસુપીતિ મહગ્ઘં હોતિ સંકચ્ચિકં, પારુપિત્વા ગચ્છન્તિયા ચ ઉપદ્દવો ઉપ્પજ્જતિ, એવરૂપાસુ આપદાસુ અનાપત્તિ.

૨૪૩૧. સેસન્તિ ઇધ સરૂપતો અદસ્સિતઞ્ચ. **વુત્તનયેનેવા**તિ માતિકાપદભાજનાદીસુ વુત્તનયેનેવ. સુનિપુણસ્મિં ધમ્મજાતં, અત્થજાતઞ્ચ વિભાવેતિ વિવિધેનાકારેન પકાસેતીતિ વિભાવી, તેન **વિભાવિના**.

તેરસમં.

છત્તુપાહનવગ્ગો નવમો.

એવં નવહિ વગ્ગેહિ ભિક્ખુનીનં ભિક્ખૂહિ અસાધારણાનિ છન્નવુતિ સિક્ખાપદાનિ દસ્સેત્વા ઇતો પરેસુ મુસાવાદવગ્ગાદીસુ સત્તસુ વગ્ગેસુ ભિક્ખૂહિ સાધારણસિક્ખાપદાનિ ભિક્ખુપાતિમોક્ખવિનિચ્છયકથાય વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બાનીતિ તાનિ ઇધ ન દસ્સિતાનિ.

સબ્બાનેવ ભિક્ખુનીનં ખુદ્દકેસુ છન્નવુતિ, ભિક્ખૂનં દ્વેનવુતીતિ અટ્ઠાસીતિસતં સિક્ખાપદાનિ. તતો પરં સકલં ભિક્ખુનિવગ્ગં, પરમ્પરભોજનં, અનતિરિત્તભોજનં, અનતિરિત્તેન અભિહટ્ઠું પવારણં, પણીતભોજનવિઞ્ઞત્તિ, અચેલકસિક્ખાપદં, દુટ્ઠુલ્લપટિચ્છાદનં, ઊનવીસતિવસ્સઉપસમ્પાદનં, માતુગામેન સદ્ધિં સંવિધાય અદ્ધાનગમનં, રાજન્તેપુરપ્પવેસનં , સન્તં ભિક્ખું અનાપુચ્છા વિકાલે ગામપ્પવેસનં, નિસીદનં, વસ્સિકસાટિકન્તિ ઇમાનિ બાવીસતિ સિક્ખાપદાનિ અપનેત્વા સેસાનિ સતઞ્ચ છસટ્ઠિ ચ સિક્ખાપદાનિ ભિક્ખુનિપાતિમોક્ખુદ્દેસમગ્ગેન ઉદ્દિટ્ઠાનીતિ વેદિતબ્બાનિ.

તત્રાયં સઙ્ખેપતો અસાધારણસિક્ખાપદેસુ સમુટ્ઠાનવિનિચ્છયો – ગિરગ્ગસમજ્જા, ચિત્તાગારસિક્ખાપદં, સઙ્ઘાણિ, ઇત્થાલઙ્કારો, ગન્ધવણ્ણકો, વાસિતકપિઞ્ઞાકો, ભિક્ખુનિઆદીહિ ઉમ્મદ્દનપરિમદ્દનાનીતિ ઇમાનિ દસ સિક્ખાપદાનિ અચિત્તકાનિ, લોકવજ્જાનિ, અકુસલચિત્તાનિ. અયં પનેત્થ અધિપ્પાયો – વિનાપિ ચિત્તેન આપજ્જિતબ્બત્તા **અચિત્તકાનિ**, ચિત્તે પન સતિ અકુસલેનેવ આપજ્જિતબ્બત્તા **લોકવજ્જાનિ** ચેવ **અકુસલચિત્તાનિ** ચ. અવસેસાનિ અચિત્તકાનિ પણ્ણત્તિવજ્જાનેવ. ચોરિવુટ્ઠાપનં, ગામન્તરં, આરામસિક્ખાપદં, ગબ્ભિનિવગ્ગે આદિતો પઞ્ચ સત્ત, કુમારિભૂતવગ્ગે આદિતો પઞ્ચ પઞ્ચ, પુરિસસંસટ્ઠં, પારિવાસિયછન્દદાનં, અનુવસ્સવુટ્ઠાપનં, એકન્તરિકવુટ્ઠાપનન્તિ ઇમાનિ એકૂનવીસતિ સિક્ખાપદાનિ સચિત્તકાનિ, પણ્ણત્તિવજ્જાનિ. અવસેસાનિ સચિત્તકાનિ લોકવજ્જાનેવાતિ.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

પાચિત્તિયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

પાટિદેસનીયકથાવણ્ણના

૨૪૩૨. એવં પાચિત્તિયવિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ પાટિદેસનીયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અગિલાના**’’તિઆદિ. યા પન ભિક્ખુની અગિલાના સયં અત્તના વિઞ્ઞત્તિયા લદ્ધં સપ્પિં સચે ‘‘ભુઞ્જિસ્સામી’’તિ ગણ્હતિ, તસ્સા એવં ગહણે દુક્કટં પરિદીપિતન્તિ યોજના. તત્થ યસ્સા વિના સપ્પિના ફાસુ હોતિ, સા **અગિલાના** નામ. **સપ્પિન્તિ** પુબ્બે વુત્તવિનિચ્છયં પાળિઆગતં ગોસપ્પિઆદિકમેવ.

૨૪૩૩. **તિપાટિદેસનીયન્તિ** અગિલાના અગિલાનસઞ્ઞા, વેમતિકા, ગિલાનસઞ્ઞાતિ તીસુ વિકપ્પેસુ તીણિ પાટિદેસનીયાનિ. **ગિલાના દ્વિકદુક્કટન્તિ** ગિલાનાય દ્વિકદુક્કટં. ગિલાના અગિલાનસઞ્ઞા, વેમતિકા વાતિ દ્વીસુ વિકપ્પેસુ દ્વે દુક્કટાનિ.

૨૪૩૪-૫. ગિલાના હુત્વા સપ્પિં વિઞ્ઞાપેત્વા પચ્છા વૂપસન્તગેલઞ્ઞા હુત્વા **સેવન્તિયા** પરિભુઞ્જન્તિયાપિ ચ ગિલાનાય અવસેસં પરિભુઞ્જન્તિયા વા **ઞાતકાદિતો** ઞાતકપવારિતટ્ઠાનતો વિઞ્ઞત્તં ભુઞ્જન્તિયા વા અઞ્ઞસ્સત્થાય વિઞ્ઞત્તં પરિભુઞ્જન્તિયા વા અત્તનો ધનેન ગહિતં ભુઞ્જન્તિયા વા ઉમ્મત્તિકાય વા અનાપત્તીતિ યોજના.

પઠમં.

૨૪૩૬. **સેસેસુ દુતિયાદીસૂ**તિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની અગિલાના તેલં…પે॰… મધું…પે॰… ફાણિતં…પે॰… મચ્છં…પે॰… મંસં…પે॰… ખીરં…પે॰… દધિં વિઞ્ઞાપેત્વા ભુઞ્જેય્ય, પટિદેસેતબ્બં તાય ભિક્ખુનિયા ગારય્હં અય્યે ધમ્મં આપજ્જિં અસપ્પાયં પાટિદેસનીયં, તં પટિદેસેમી’’તિ (પાચિ॰ ૧૨૩૬) એવં દુતિયાદીસુ સત્તસુ પાટિદેસનીયેસુ. **નત્થિ કાચિ વિસેસતા**તિ તેલાદિપદાનિ વિના અઞ્ઞો કોચિ વિસેસો નત્થીતિ અત્થો.

૨૪૩૭. પાળિયં અનાગતેસુ સબ્બેસુ સપ્પિઆદીસુ અટ્ઠસુ અઞ્ઞતરં વિઞ્ઞાપેત્વા ભુઞ્જન્તિયાપિ દુક્કટન્તિ યોજના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

પાટિદેસનીયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સિક્ખાકરણીયકથાવણ્ણના

૨૪૩૮. પાટિદેસનીયાનન્તરં ઉદ્દિટ્ઠાનિ પઞ્ચસત્તતિ સેખિયાનિ મહાવિભઙ્ગે વુત્તવિનિચ્છયાનેવાતિ તદેવ અતિદિસન્તો આહ "**સેખિયા પન યે ધમ્મા**"તિઆદિ. યે પન પઞ્ચસત્તતિ સેખિયા ધમ્મા પાટિદેસનીયાનન્તરં **ઉદ્દિટ્ઠા**, તેસં અત્થવિનિચ્છયો મહાવિભઙ્ગે વુત્તોવાતિ યોજના, અત્થિકેહિ તતોવ ગહેતબ્બો, ન પુન ઇધ દસ્સેસ્સામીતિ અધિપ્પાયો.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

સિક્ખાકરણીયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૨૪૩૯-૪૦. સવિભઙ્ગાનં ઉભતોવિભઙ્ગસહિતાનં **ઉભતોપાતિમોક્ખાનં** ભિક્ખૂનં, ભિક્ખુનીનઞ્ચ પાતિમોક્ખાનં **અટ્ઠકથાસારો** સબ્બટ્ઠકથાનં સારભૂતો યો સો અત્થો વિસેસતો સમન્તપાસાદિકાયં **વુત્તો. તં સબ્બં** સારભૂતં અત્થં સમાદાય યો વિનયસ્સવિનિચ્છયો ભિક્ખૂનં, ભિક્ખુનીનઞ્ચ હિતત્થાય મયા **કતો** વિરચિતોતિ સમ્બન્ધો.

૨૪૪૧. નો અમ્હાકં **પટિભાણજં** પટિભાણતો જાતં **ઇમં તુ** ઇમં વિનયવિનિચ્છયં પન **યે જન્તુનો** સત્તા સુણન્તિ , **તે** જન્તુનો **જનસ્સ** સત્તલોકસ્સ **હિતે** અધિસીલસિક્ખાપકાસકત્તા ઉપકારકે સુમતસ્સ સોભણન્તિ બુદ્ધાદીહિ મતસ્સ, સોભણેહિ વા બુદ્ધાદીહિ મતસ્સ પટિવિદ્ધસ્સ અમતમહાનિબ્બાનસ્સ અયને અઙ્ગસભૂતે **જનસ્સ તાયને** કાયિકવાચસિકવીતિક્કમપટિપક્ખત્તા અપાયભયનિવારણટ્ઠેન તાણભૂતે **વિનયે** વિનયપિટકે **પકતઞ્ઞુનો** યથાસભાવં જાનન્તા **તઞ્ઞુનો ભવન્તિ** તં તં કપ્પિયાકપ્પિયં સેવિતબ્બાસેવિતબ્બં જાનન્તા ભવન્તેવાતિ અત્થો.

૨૪૪૨. બહવો સારભૂતા નયા એત્થાતિ બહુસારનયો, તસ્મિં **બહુસારનયે. પરમે** ઉત્તમે **વિનયે** વિનયપિટકે **વિસારદતં** વેસારજ્જં અસંહીરઞાણં **અભિપત્થયતા** વિસેસતો ઇચ્છન્તેન **બુદ્ધિમતા** ઞાણાતિસયમન્તેન **યતિના** સબ્બકાલં તિવિધસિક્ખાપરિપૂરણે અસિથિલપવત્તસમ્માવાયામેન ભિક્ખુના ઇમસ્મિં વિનયવિનિચ્છયે **પરમા** ઉત્તરિતરા મહતી આદરતા **કરણીયતમા** વિસેસેન કાતબ્બાયેવાતિ અત્થો.

૨૪૪૩. ઇચ્ચેવં સીલવિસુદ્ધિસાધને વિનયપિટકે વેસારજ્જહેતુતાય ઇમસ્સ વિનયવિનિચ્છયસ્સ સીલવિસુદ્ધિઆદિસત્તવિસુદ્ધિપરમ્પરાય અધિગન્તબ્બસ્સ અમતમહાનિબ્બાનસ્સ પત્તિયાપિ મૂલભૂતતં દસ્સેતુમાહ "**અવગચ્છતી**"તિઆદિ.

યો પન ભિક્ખુ અત્થયુત્તં મહતા પયોજનત્થેન, અભિધેય્યત્થેન ચ સમન્નાગતં **ઇમં** વિનયસ્સવિનિચ્છયં **અવગચ્છતિ** અવેચ્ચ યાથાવતો જાનાતિ, સો અપરમ્પરં મરણાભાવા **અમરં** જરાયાભાવા **અજરં** રાગાદિકિલેસરજપટિપક્ખત્તા **અરજં** અનેકપ્પકારરોગાનં અપ્પવત્તિહેતુત્તા **અરુજં સન્તિપદં** સબ્બકિલેસદરથપરિળાહાનં વૂપસમહેતુત્તા સન્તિસઙ્ખાતં નિબ્બાનપદં **અધિગચ્છતિ** સીલવિસુદ્ધિઆદિસત્તવિસુદ્ધિપરમ્પરાય ગન્ત્વા પટિવિજ્ઝતીતિ યોજના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

ભિક્ખુનિવિભઙ્ગકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ખન્ધકકથા

મહાવગ્ગો

મહાખન્ધકકથા

પબ્બજ્જાકથાવણ્ણના

૨૪૪૪. ઇચ્ચેવં નાતિસઙ્ખેપવિત્થારવસેન વિભઙ્ગદ્વયે, તદટ્ઠકથાય ચ આગતં વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ખન્ધકાગતં વિનિચ્છયં દસ્સેતુમારભન્તો આહ “**સીલક્ખન્ધાદી**”તિઆદિ. તત્થ **સીલક્ખન્ધાદિયુત્તેના**તિ સીલસમાધિપઞ્ઞાવિમુત્તિવિમુત્તિઞાણદસ્સનસઙ્ખાતેહિ પઞ્ચહિ ખન્ધેહિ ગુણરાસીહિ યુત્તેન સમન્નાગતેન. **સુભક્ખન્ધેના**તિ સુવણ્ણાલિઙ્ગસદિસવટ્ટક્ખન્ધતાય સુભો સુન્દરો ખન્ધો એતસ્સાતિ સુભક્ખન્ધો, ભગવા, તેન. ઇમિના બાત્તિંસલક્ખણાનમેકદેસભૂતસ્સ સમવટ્ટક્ખન્ધતાલક્ખણસ્સ પરિદીપકેન વચનેન લક્ખણાહારનયેન બાત્તિંસલક્ખણાદિકા સબ્બાપિ રૂપકાયસિરી સન્દસ્સિતાતિ વેદિતબ્બા.

ખન્ધકેતિ ખન્ધાનં સમૂહો ખન્ધકો, ખન્ધાનં વા કાયનતો દીપનતો ખન્ધકો. “**ખન્ધા**”તિ ચેત્થ પબ્બજ્જૂપસમ્પદાદિવિનયકમ્મસઙ્ખાતા, ચારિત્તવારિત્તસિક્ખાપદસઙ્ખાતા ચ પઞ્ઞત્તિયો અધિપ્પેતા. પબ્બજ્જાદીનિ હિ ભગવતા પઞ્ઞત્તત્તા ‘‘પઞ્ઞત્તિયો’’તિ વુચ્ચન્તિ. પઞ્ઞત્તિયઞ્ચ **ખન્ધ**-સદ્દો દિસ્સતિ ‘‘દારુક્ખન્ધો (સં॰ નિ॰ ૪.૨૪૧) અગ્ગિક્ખન્ધો (પટિ॰ મ॰ ૧.૧૧૬) ઉદકક્ખન્ધો’’તિઆદીસુ (અ॰ નિ॰ ૬.૩૭) વિય. અપિચ ભાગરાસત્થતા ચેત્થ યુજ્જતિયેવ તાસં પઞ્ઞત્તીનં ભાગસો, રાસિતો ચ વિભત્તત્તા. તસ્મિં **ખન્ધકે**. **પિ**-સદ્દો વુત્તાપેક્ખાય પઞ્ચસતિકસત્તસતિકક્ખન્ધકે દ્વે વજ્જેત્વા પબ્બજ્જક્ખન્ધકાદિકે ભિક્ખુનિખન્ધકપરિયોસાને વીસતિવિધે ખન્ધકે વુત્તવિનિચ્છયસ્સ ઇધ વક્ખમાનત્તા. તદેવ સન્ધાયાહ “**ખન્ધકેપિ પવક્ખામિ, સમાસેન વિનિચ્છય**”ન્તિ.

૨૪૪૫. “**માતરા પિતરા**”તિ ઇમિના જનકાયેવ અધિપ્પેતા. ‘‘ભણ્ડુકમ્મં, સમણકરણં, પબ્બાજનન્તિ ચ પરિયાય-સદ્દા’’તિ ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, સઙ્ઘં અપલોકેતું ભણ્ડુકમ્માયા’’તિ (મહાવ॰ ૯૮) ઇમિસ્સા **પાળિયા અટ્ઠકથાય** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૯૮) વુત્તં. **આપુચ્છિત્વા**તિ એત્થ ‘‘સઙ્ઘ’’ન્તિ સેસો.

૨૪૪૬. વાવટોતિ પસુતો, યુત્તપયુત્તોતિ અત્થો. ‘‘પબ્બાજેત્વા આનય ઇતિ ચા’’તિ પદચ્છેદો. એત્થ ચ તિધા પબ્બાજનં વેદિતબ્બં કેસચ્છેદનં, કાસાયઅચ્છાદનં, સરણદાનન્તિ, ઇમાનિ તીણિ કરોન્તો ‘‘પબ્બાજેતી’’તિ વુચ્ચતિ. તેસુ એકં, દ્વે વાપિ કરોન્તો તથા વોહરીયતિયેવ. તસ્મા “**પબ્બાજેત્વાનયા**”તિ ઇમિના કેસે છિન્દિત્વા કાસાયાનિ અચ્છાદેત્વા આનેહીતિ અયમત્થો દીપિતોતિ દટ્ઠબ્બો.

૨૪૪૭. અવુત્તોતિ ઉપજ્ઝાયેન અનુય્યોજિતો. સો દહરો સચે તં સયમેવ કેસચ્છેદનકાસાયચ્છાદનેહિ પબ્બાજેતિ, વટ્ટતીતિ યોજના.

૨૪૪૮. તત્થાતિ અત્તનો સમીપે. **ખણ્ડસીમં નેત્વા**તિ ભણ્ડુકમ્મારોચનપરિહારત્થં વુત્તં. તેન સભિક્ખુકે વિહારે અઞ્ઞમ્પિ ભિક્ખું ‘‘એતસ્સ કેસે છિન્દા’’તિ વત્તું ન વટ્ટતિ. **પબ્બાજેત્વા**તિ કેસચ્છેદનં સન્ધાય વદતિ.

૨૪૫૦. “**પુરિસં ભિક્ખુતો અઞ્ઞો, પબ્બાજેતિ ન વટ્ટતી**”તિ ઇદં સરણદાનં સન્ધાય વુત્તં. તેનેવાહ ‘‘સામણેરો’’તિઆદિ.

૨૪૫૧. ઉભિન્નમ્પિ થેરથેરીનં ‘‘ઇમેહિ ચીવરેહિ ઇમં અચ્છાદેહી’’તિ **આણત્તિયા** સામણેરોપિ વા હોતુ, તથા સામણેરી વા હોતુ, **તે** ઉભો સામણેરસામણેરી કાસાયાનિ દાતું લભન્તીતિ યોજના.

૨૪૫૨-૪. પબ્બાજેન્તેન ભિક્ખુનાતિ એત્થ ‘‘તચપઞ્ચકકમ્મટ્ઠાનં દત્વા’’તિ વત્તબ્બં એવઞ્હિ કત્વા કેસાપનયનસ્સ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા. વુત્તઞ્હિ તત્થ ‘‘આવુસો, સુટ્ઠુ ઉપધારેહિ, સતિં ઉપટ્ઠાપેહીતિ વત્વા તચપઞ્ચકકમ્મટ્ઠાનં આચિક્ખિતબ્બં. આચિક્ખન્તેન ચ વણ્ણસણ્ઠાનગન્ધાસયોકાસવસેન અસુચિજેગુચ્છપટિક્કૂલભાવં, નિજ્જીવનિસ્સત્તભાવં વા પાકટં કરોન્તેન આચિક્ખિતબ્બ’’ન્તિઆદિ. કિમત્થમેવં કરીયતીતિ ચે? સચે ઉપનિસ્સયસમ્પન્નો હોતિ, તસ્સ ખુરગ્ગેયેવ અરહત્તપાપુણનત્થં. વુત્તઞ્ચેતં **અટ્ઠકથાયં** –

> ‘‘યે હિ કેચિ ખુરગ્ગે અરહત્તં પત્તા, સબ્બે તે એવરૂપં સવનં લભિત્વા કલ્યાણમિત્તેન આચરિયેન દિન્નનયં નિસ્સાય, નો અનિસ્સાય, તસ્માસ્સ આદિતોવ એવરૂપી કથા કથેતબ્બા’’તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪).

એતેનેવ બ્યતિરેકતો ઇતો અઞ્ઞા અનિય્યાનિકકથા ન કથેતબ્બાતિ દીપિતં હોતિ. **ગોમયાદિના**તિ ગોમયચુણ્ણાદિના. **આદિ**-સદ્દેન મત્તિકાદીનં ગહણં. **પીળકા** વાતિ થુલ્લપીળકા વા. **કચ્છુ** વાતિ સુખુમકચ્છુ વા. **નિયંપુત્ત**ન્તિ અત્તનો પુત્તં. ‘‘ભિક્ખુના’’તિ ઇમસ્સ પદસ્સ દૂરત્તા “**યતિના**”તિ આહ.

૨૪૫૫-૬. કસ્મા પન એવં નહાપેતબ્બોતિ આહ “**એત્તકેનાપી**”તિઆદિ. **સો**તિ પબ્બજ્જાપેક્ખો. **ઉપજ્ઝાયકાદિસૂ**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન આચરિયસમાનુપજ્ઝાયકાદીનં ગહણં. **પાપુણન્તિ હી**તિ એત્થ **હિ**-સદ્દો યસ્મા-પદત્થે વત્તતિ. યસ્મા એત્તકેનાપિ ઉપજ્ઝાયાદીસુ સગારવો

હોતિ, યસ્મા ચ એવરૂપં ઉપકારં લભિત્વા કુલપુત્તા ઉપ્પન્નં અનભિરતિં પટિવિનોદેત્વા સિક્ખાયો પરિપૂરેત્વા નિબ્બાનં પાપુણિસ્સન્તિ, તસ્મા એવરૂપો ઉપકારો કાતબ્બોતિ અત્થો.

૨૪૫૮. **એકતો**તિ સબ્બાનિ ચીવરાનિ એકતો કત્વા.

૨૪૫૯. **અથા**તિ અધિકારન્તરારમ્ભે નિપાતો. તસ્સ હત્થે અદત્વાપિ ઉપજ્ઝાયો વા આચરિયો વાપિ સયમેવ **તં** પબ્બજ્જાપેક્ખં અચ્છાદેતિ, વટ્ટતીતિ યોજના.

૨૪૬૦. અદિન્નચીવરસ્સ અગ્ગહેતબ્બત્તા આહ "**અપનેત્વા તતો સબ્બં, પુન દાતબ્બમેવ ત**"ન્તિ. **તતો**તિ તસ્સ સરીરતો. **ત**ન્તિ ચીવરં.

૨૪૬૧-૨. એતદેવ આહ "**ભિક્ખુના**"તિઆદિના. **અદિન્નં ન વટ્ટતી**તિ એત્થ પબ્બજ્જા ન રુહતીતિ વદન્તિ. તસ્સેવ **સન્તકં વાપિ** ચીવરં અદિન્નં ન વટ્ટતિ **અત્તસન્તકે** આચરિયુપજ્ઝાયાનં અત્તનો સન્તકે ચીવરે **કા કથા** વત્તબ્બમેવ નત્થીતિ અત્થો. **ભિક્ખૂ**તિ યે તત્થ સન્નિપતિતા. **કારાપેત્વાન ઉક્કુટિ**ન્તિ એત્થ સબ્બધાત્વત્થાનુગતો કરોતિ-સદ્દો ગહિતોતિ ઉક્કુટિકં નિસીદાપેત્વાતિ અત્થો ગહેતબ્બો, ''ઉક્કુટિક''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪) **અટ્ઠકથા**પાઠો ગાથાબન્ધસુખત્થં ઇધ ક-કારલોપેન નિદ્દિટ્ઠો.

૨૪૬૪. **એકપદં વાપી**તિ બુદ્ધમિચ્ચાદિકં એકમ્પિ વા પદં. **એકક્ખરમ્પિ વા**તિ બુકારાદિઅક્ખરેસુ એકમ્પિ વા અક્ખરં. **પટિપાટિ**ન્તિ ''બુદ્ધ''મિચ્ચાદિકં પદપન્તિં.

૨૪૬૫. અકત્તબ્બપ્પકારન્તરં દસ્સેતુમાહ "**તિક્ખત્તું યદિ વા**"તિઆદિ. **તથા સેસેસૂ**તિ યદિ વા ''ધમ્મં સરણ''ન્તિ તિક્ખત્તું દેતિ, ''સઙ્ઘં સરણ''ન્તિ યદિ વા તિક્ખત્તું દેતિ, **એવમ્પિ** તીણિ સરણાનિ અદિન્નાનેવ હોન્તિ.

૨૪૬૬. અનુનાસિકન્તાનિ કત્વા દાતબ્બાનીતિ સમ્બન્ધો. અનુનાસિકન્તં કત્વા દાનકાલે અન્તરાવિચ્છેદં અકત્વા દાતબ્બાનીતિ દસ્સેતું "**એકાબદ્ધાનિ વા પના**"તિ વુત્તં. **વિચ્છિન્દિત્વા** પદપટિપાટિતો મ-કારન્તં કત્વા દાનસમયે વિચ્છેદં કત્વા. **મન્તાની**તિ ''બુદ્ધં સરણં ઇચ્ચાદિના મ-કારન્તાનિ. ''બુદ્ધં સરણં ગચ્છામી''તિઆદિના નયેન નિગ્ગહિતન્તમેવ કત્વા ન દાતબ્બન્તિ "**અથા**"તિ આહ.

૨૪૬૭. **સુદ્ધિ** નામ આચરિયસ્સ ઞત્તિયા, કમ્મવાચાય ચ ઉચ્ચારણવિસુદ્ધિ. **પબ્બજ્જા**તિ સામણેરસામણેરિપબ્બજ્જા. **ઉભતોસુદ્ધિયા વિના**તિ ઉભતોસુદ્ધિં વિના આચરિયન્તેવાસીનં ઉભિન્નં તીસુ સરણત્તયદાનગ્ગહણેસુ ઉચ્ચારણસુદ્ધિં વિના, એકસ્સાપિ અક્ખરસ્સ વિપત્તિસબ્ભાવે ન હોતીતિ અત્થો.

૨૪૬૮-૯. "**પબ્બજ્જાગુણમિચ્છતા**"તિ ઇદં ''આચરિયેન, અન્તેવાસિકેના''તિ પદદ્વયસ્સ વિસેસનં દટ્ઠબ્બં, અન્તેવાસિકસ્સ પબ્બજ્જાગુણં ઇચ્છન્તેન આચરિયેન, અત્તનો પબ્બજ્જાગુણં ઇચ્છન્તેન અન્તેવાસિકેન ચ **બુ-દ્ધ-કારાદયો વણ્ણા** બુ-કાર ધ-કારાદયો વણ્ણા અક્ખરા **ઠાનકરણસમ્પદં** કણ્ઠતાલુમુદ્ધદન્તઓટ્ઠનાસિકાભેદં ઠાનસમ્પદઞ્ચ અક્ખરુપ્પત્તિસાધકતમજિવ્હામજ્ઝાદિકરણસમ્પદઞ્ચ **અહાપેન્તેન** અપરિહાપેન્તેન વત્તબ્બાતિ યોજના. કસ્મા ઇદમેવ દળ્હં કત્વા વુત્તન્તિ આહ "**એકવણ્ણવિનાસેના**"તિઆદિ. **હિ**-સદ્દો યસ્મા-પદત્થે, યસ્મા એકસ્સાપિ વણ્ણસ્સ **વિનાસેન** અનુચ્ચારણેન વા દુરુચ્ચારણેન વા પબ્બજ્જા ન રુહતિ, તસ્મા એવં વુત્તન્તિ અધિપ્પાયો.

૨૪૭૦. **યદિ સિદ્ધા**તિ સાસઙ્કવચનેન ઉભતોઉચ્ચારણસુદ્ધિયા દુક્કરત્તં દીપેત્વા ''અપ્પમત્તેહિ ભવિતબ્બ''ન્તિ ઉભિન્નં આચરિયન્તેવાસિકાનં અનુસિટ્ઠિ દિન્ના હોતિ. **સરણગમનતોવા**તિ અવધારણેન સામણેરપબ્બજ્જા ઉપસમ્પદા વિય ઞત્તિચતુત્થેન કમ્મેન ન હોતિ, ઇદાનિપિ સરણગમનેનેવ સિજ્ઝતીતિ દીપેતિ. **હિ**-સદ્દો પસિદ્ધિયં. યથાહ –

> ''યસ્મા સરણગમનેન ઉપસમ્પદા પરતો પટિક્ખિત્તા, તસ્મા સા એતરહિ સરણગમનમત્તેનેવ ન રુહતિ. સામણેરસ્સ પબ્બજ્જા પન યસ્મા પરતોપિ 'અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, ઇમેહિ તીહિ સરણગમનેહિ સામણેરપબ્બજ્જ'ન્તિ (મહાવ॰ ૧૦૫) અનુઞ્ઞાતા એવ, તસ્મા સા એતરહિપિ સરણગમનમત્તેનેવ રુહતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૪).

સરણગમનતો એવ પબ્બજ્જા **યદિપિ** કિઞ્ચાપિ **સિદ્ધા** નિપ્ફન્ના, તથાપિ અસ્સ સામણેરસ્સ ''ઇદઞ્ચિદઞ્ચ મયા પૂરેતબ્બં સીલ''ન્તિ ઞત્વા **પરિપૂરણત્થાય** ભિક્ખુના દસ સીલાનિ દાતબ્બાનીતિ યોજના. યથાહ ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, સામણેરાનં દસ સિક્ખાપદાનિ, તેસુ ચ સામણેરેહિ સિક્ખિતું. પાણાતિપાતા વેરમણી''તિઆદિ (મહાવ॰ ૧૦૬).

૨૪૭૧. ઉપજ્ઝાયન્તિ વજ્જાવજ્જે ઉપનિજ્ઝાયતીતિ ઉપજ્ઝાયો, તં, ભગવતા વુત્તેહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતો પરિપુણ્ણદસવસ્સો પુગ્ગલો. નિવાસેત્વા ચ પારુપિત્વા ચ સિરસિ અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા અત્તનો અભિમુખે ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા ''ઉપજ્ઝાયો મે, ભન્તે, હોહી''તિ તિક્ખત્તું વત્વા આયાચનાય કતાય ''સાહુ, લહુ, ઓપાયિકં, પતિરૂપં, પાસાદિકેન સમ્પાદેહી''તિ ઇમેસુ પઞ્ચસુ પદેસુ અઞ્ઞતરં કાયેન વા વાચાય વા ઉભયેન વા વિઞ્ઞાપેત્વા તસ્મિં સમ્પટિચ્છિતે પિતુટ્ઠાને ઠત્વા અત્રજમિવ તં ગહેત્વા વજ્જાવજ્જં ઉપપરિક્ખિત્વા દોસેન નિગ્ગણ્હિત્વા સદ્ધિવિહારિકે સિક્ખાપેન્તો ઉપજ્ઝાયો નામ.

વિજ્જાસિપ્પં, આચારસમાચારં વા સિક્ખિતુકામેહિ આદરેન ચરિતબ્બો ઉપટ્ઠાતબ્બોતિ **આચરિયો**, તં, ઉપજ્ઝાયે વુત્તલક્ખણસમન્નાગતોયેવ પુગ્ગલો. વુત્તનયેનેવ નિસીદિત્વા ''આચરિયો મે, ભન્તે, હોહિ, આયસ્મતો નિસ્સાય વચ્છામી''તિ તિક્ખત્તું વત્વા આયાચનાય કતાય ''સાહૂ''તિઆદીસુ પઞ્ચસુ અઞ્ઞતરં વત્વા તસ્મિં સમ્પટિચ્છિતે પિતુટ્ઠાને ઠત્વા પુત્તટ્ઠાનિયં અન્તેવાસિં સિક્ખાપેન્તો આચરિયો નામ.

એત્થ ચ **સાહૂ**તિ સાધુ. **લહૂ**તિ અગરુ, મમ તુય્હં ઉપજ્ઝાયભાવે ભારિયં નત્થીતિ અત્થો. **ઓપાયિક**ન્તિ ઉપાયપટિસંયુત્તં, તં ઉપજ્ઝાયગ્ગહણં ઇમિના ઉપાયેન ત્વં મે ઇતો પટ્ઠાય ભારો જાતોસીતિ વુત્તં હોતિ. **પતિરૂપ**ન્તિ અનુરૂપં તે ઉપજ્ઝાયગ્ગહણન્તિ અત્થો. **પાસાદિકેના**તિ પસાદાવહેન કાયવચીપયોગેન. **સમ્પાદેહી**તિ તિવિધં સિક્ખં નિપ્ફાદેહીતિ અત્થો. **કાયેન વા**તિ હત્થમુદ્દાદિં દસ્સેન્તો કાયેન વા. નામવિસેસં વિના પૂરેતબ્બવત્તાનં સમતાય ઉભોપિ એકતો વુત્તા.

એતાનિ વત્તાનિ ઉપજ્ઝાયસ્સ સદ્ધિવિહારિકેન, આચરિયસ્સ અન્તેવાસિકેનાપિ એવમેવ કાતબ્બાનેવાતિ. **વસતા**તિ વસન્તેન. **પિયસીલેના**તિ પિયં સીલમેતસ્સાતિ પિયસીલો, તેન, સીલં પરિપૂરિતુકામેનાતિ વુત્તં હોતિ.

૨૪૭૨-૩. આસનં પઞ્ઞપેતબ્બન્તિ એત્થ ''કાલસ્સેવ વુટ્ઠાય ઉપાહના ઓમુઞ્ચિત્વા એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા''તિ (મહાવ॰ ૬૬) વુત્તા પુબ્બકિરિયા વત્તબ્બા. **આસનં પઞ્ઞપેતબ્બ**ન્તિ દન્તકટ્ઠખાદનટ્ઠાનં સમ્મજ્જિત્વા નિસીદનત્થાય આસનં પઞ્ઞપેતબ્બં. ઇમિના ચ યાગુપાનટ્ઠાનાદીસુપિ આસનાનિ પઞ્ઞપેતબ્બાનેવાતિ દસ્સિતં હોતિ.

દન્તકટ્ઠં દાતબ્બન્તિ મહન્તં, મજ્ઝિમં, ખુદ્દકન્તિ તીણિ દન્તકટ્ઠાનિ ઉપનેત્વા તતો યં તીણિ દિવસાનિ ગણ્હાતિ, ચતુત્થદિવસતો પટ્ઠાય તાદિસમેવ દાતબ્બં. સચે અનિયમં કત્વા યં વા તં વા ગણ્હાતિ, અથ યાદિસં લભતિ, તાદિસં દાતબ્બં.

મુખોદકં દાતબ્બન્તિ મુખધોવનોદકં મુખોદકન્તિ મજ્ઝેપદલોપીસમાસો, તં દેન્તેન સીતઞ્ચ ઉણ્હઞ્ચ ઉદકં ઉપનેત્વા તતો યં તીણિ દિવસાનિ વળઞ્જેતિ, ચતુત્થદિવસતો પટ્ઠાય તાદિસમેવ મુખધોવનોદકં દાતબ્બં. સચે અનિયમં કત્વા યં વા તં વા ગણ્હાતિ, અથ યાદિસં લભતિ, તાદિસં દાતબ્બં. સચે દુવિધમ્પિ વળઞ્જેતિ, દુવિધમ્પિ ઉપનેતબ્બં. ''મુખોદકં મુખધોવનટ્ઠાને ઠપેત્વા અવસેસટ્ઠાનાનિ સમ્મજ્જિતબ્બાનિ. સમ્મજ્જન્તેન ચ વચ્ચકુટિતો પટ્ઠાય સમ્મજ્જિતબ્બં. થેરે વચ્ચકુટિં ગતે પરિવેણં સમ્મજ્જિતબ્બં, એવં પરિવેણં અસુઞ્ઞં હોતી''તિ **અટ્ઠકથાયં** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૬૪ અત્થતો સમાનં) વુત્તનયેનેવ સમ્મજ્જિતબ્બં.

તતો ઉત્તરિં કત્તબ્બં દસ્સેતુમાહ ''**તસ્સ કાલેના**''તિઆદિ. **તસ્સા**તિ ઉપજ્ઝાયસ્સ વા આચરિયસ્સ વા. **કાલેના**તિ યાગુપાનકાલે. ઇધાપિ ''આસનં પઞ્ઞપેતબ્બ''ન્તિ સેસો. યથાહ ''થેરે વચ્ચકુટિતો અનિક્ખન્તેયેવ આસનં પઞ્ઞપેતબ્બં. સરીરકિચ્ચં કત્વા આગન્ત્વા તસ્મિં નિસિન્નસ્સ 'સચે યાગુ હોતી'તિઆદિના નયેન વુત્તં વત્તં કાતબ્બ''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૬૪).

યાગુ તસ્સુપનેતબ્બાતિ એત્થ ''ભાજનં ધોવિત્વા''તિ સેસો. યથાહ – ''ભાજનં ધોવિત્વા યાગુ ઉપનામેતબ્બા''તિ (મહાવ॰ ૬૬). **સઙ્ઘતો વા**તિ સલાકાદિવસેન સઙ્ઘતો લબ્ભમાના વા. **કુલતોપિ વા**તિ ઉપાસકાદિકુલતો વા.

''**પત્તે વત્તઞ્ચ કાતબ્બ**''ન્તિ ઇદં ''યાગું પીતસ્સ ઉદકં દત્વા ભાજનં પટિગ્ગહેત્વા નીચં કત્વા સાધુકં અપ્પટિઘંસન્તેન ધોવિત્વા પટિસામેતબ્બં, ઉપજ્ઝાયમ્હિ વુટ્ઠિતે આસનં ઉદ્ધરિતબ્બં . સચે સો દેસો ઉક્લાપો હોતિ, સો દેસો સમ્મજ્જિતબ્બો''તિ (મહાવ॰ ૬૬) આગતવત્તં સન્ધાયાહ. દિવા ભુત્તપત્તેપિ કાતબ્બં એતેનેવ દસ્સિતં હોતિ.

વત્તં ''ગામપ્પવેસને''તિ ઇદં ''સચે ઉપજ્ઝાયો ગામં પવિસિતુકામો હોતિ, નિવાસનં દાતબ્બં, પટિનિવાસનં પટિગ્ગહેતબ્બ''ન્તિઆદિનયપ્પવત્તં (મહાવ॰ ૬૬) વત્તં સન્ધાયાહ. ''**કાતબ્બ**''ન્તિ ઇદં સબ્બપદેહિ યોજેતબ્બં.

૨૪૭૪. ચીવરે યાનિ વત્તાનીતિ ગામં પવિસિતુકામસ્સ ચીવરદાને, પટિનિવત્તસ્સ ચીવરગ્ગહણસઙ્કરણપટિસામનેસુ મહેસિના યાનિ વત્તાનિ વુત્તાનિ, તાનિ ચ કાતબ્બાનિ. **સેનાસને તથા**તિ ''યસ્મિં વિહારે ઉપજ્ઝાયો વિહરતી''તિઆદિના (મહાવ॰ ૬૬) વુત્તનયેન ''સેનાસને કત્તબ્બ''ન્તિ દસ્સિતં સેનાસનવત્તઞ્ચ.

પાદપીઠકથલિકાદીસુ તથાતિ યોજના. ઉપજ્ઝાયે ગામતો પટિનિવત્તે ચ જન્તાઘરે ચ ''પાદોદકં પાદપીઠં પાદકથલિકં ઉપનિક્ખિપિતબ્બ''ન્તિ (મહાવ॰ ૬૬) એવમાગતં વત્તઞ્ચ કાતબ્બં. **આદિ**-સદ્દેન ''ઉપજ્ઝાયો પાનીયેન પુચ્છિતબ્બો''તિઆદિવત્તં (મહાવ॰ ૬૬) સઙ્ગણ્હાતિ.

૨૪૭૫. એવં સબ્બત્થ વત્તેસુ પાટિયેક્કં દસ્સિયમાનેસુ પપઞ્ચોતિ ખન્ધકં ઓલોકેત્વા સુખગ્ગહણત્થાય ગણનં દસ્સેતુકામો આહ ''**એવમાદીની**''તિઆદિ. **રોગતો વુટ્ઠાનાગમનન્તાની**તિ આચરિયુપજ્ઝાયાનં રોગતો વુટ્ઠાનાગમનપરિયોસાનાનિ. **સત્તતિંસસતં સિયુ**ન્તિ સત્તતિંસાધિકસતવત્તાનીતિ અત્થો.

તાનિ પન વત્તાનિ **ખન્ધકપાળિયા** (મહાવ॰ ૬૬) આગતક્કમેન એવં યથાવુત્તગણનાય સમાનેતબ્બાનિ – દન્તકટ્ઠદાનં, મુખોદકદાનં, આસનપઞ્ઞાપનં, સચે યાગુ હોતિ, ભાજનં ધોવિત્વા યાગુયા ઉપનામનં, યાગું પીતસ્સ ઉદકં દત્વા ભાજનં પટિગ્ગહેત્વા નીચં કત્વા સાધુકં અપ્પટિઘંસન્તેન ધોવિત્વા પટિસામનં, ઉપજ્ઝાયમ્હિ વુટ્ઠિતે આસનસ્સ ઉદ્ધરણં, સચે સો દેસો ઉક્લાપો હોતિ, તસ્સ સમ્મજ્જનં, સચે ઉપજ્ઝાયો ગામં પવિસિતુકામો હોતિ, તસ્સ નિવાસનદાનં, પટિનિવાસનપટિગ્ગહણં, કાયબન્ધનદાનં, સગુણં કત્વા સઙ્ઘાટિદાનં, ધોવિત્વા સોદકપત્તસ્સ દાનં, સચે ઉપજ્ઝાયો પચ્છાસમણં આકઙ્ખતિ, તિમણ્ડલં પટિચ્છાદેન્તેન પરિમણ્ડલં નિવાસેત્વા કાયબન્ધનં બન્ધિત્વા સગુણં કત્વા સઙ્ઘાટિયો પારુપિત્વા ગણ્ઠિકં પરિમુઞ્ચિત્વા ધોવિત્વા પત્તં ગહેત્વા ઉપજ્ઝાયસ્સ પચ્છાસમણેન ગમનં, નાતિદૂરનચ્ચાસન્ને ગમનં, પત્તપરિયાપન્નસ્સ પટિગ્ગહણં, ન ઉપજ્ઝાયસ્સ ભણમાનસ્સ અન્તરન્તરા કથાઓપાતનં, ઉપજ્ઝાયસ્સ આપત્તિસામન્તા ભણમાનસ્સ ચ નિવારણં, નિવત્તન્તેન પઠમતરં આગન્ત્વા આસનપઞ્ઞાપનં, પાદોદકપાદપીઠપાદકથલિકાનં ઉપનિક્ખિપનં, પચ્ચુગ્ગન્ત્વા પત્તચીવરપટિગ્ગહણં, પટિનિવાસનદાનં, નિવાસનપટિગ્ગહણં, સચે ચીવરં સિન્નં હોતિ, મુહુત્તં ઉણ્હે ઓતાપનં, નેવ ઉણ્હે ચીવરસ્સ નિદહનં, મજ્ઝે યથા ભઙ્ગો ન હોતિ, એવં ચતુરઙ્ગુલં કણ્ણં ઉસ્સારેત્વા ચીવરસ્સ સઙ્કરણં, ઓભોગે કાયબન્ધનસ્સ કરણં, સચે પિણ્ડપાતો હોતિ, ઉપજ્ઝાયો ચ ભુઞ્જિતુકામો હોતિ, ઉદકં દત્વા પિણ્ડપાતસ્સ ઉપનામનં, ઉપજ્ઝાયસ્સ પાનીયેન પુચ્છનં, ભુત્તાવિસ્સ ઉદકં દત્વા પત્તં પટિગ્ગહેત્વા નીચં કત્વા સાધુકં અપ્પટિઘંસન્તેન ધોવિત્વા વોદકં કત્વા મુહુત્તં ઉણ્હે ઓતાપનં, ન ચ ઉણ્હે પત્તસ્સ નિદહનં, પત્તચીવરં નિક્ખિપિતબ્બં –

પત્તં નિક્ખિપન્તેન એકેન હત્થેન પત્તં ગહેત્વા એકેન હત્થેન હેટ્ઠામઞ્ચં વા હેટ્ઠાપીઠં વા પરામસિત્વા પત્તસ્સ નિક્ખિપનં, ન ચ અનન્તરહિતાય ભૂમિયા પત્તસ્સ નિક્ખિપનં, ચીવરં નિક્ખિપન્તેન એકેન હત્થેન ચીવરં ગહેત્વા એકેન હત્થેન ચીવરવંસં વા ચીવરરજ્જું વા પમજ્જિત્વા પારતો અન્તં ઓરતો ભોગં કત્વા ચીવરસ્સ નિક્ખિપનં, ઉપજ્ઝાયમ્હિ વુટ્ઠિતે આસનસ્સ ઉદ્ધરણં, પાદોદકપાદપીઠપાદકથલિકાનં પટિસામનં, સચે સો દેસો ઉક્લાપો હોતિ, તસ્સ સમ્મજ્જનં, સચે ઉપજ્ઝાયો ન્હાયિતુકામો હોતિ, ન્હાનસ્સ પટિયાદનં, સચે સીતેન અત્થો હોતિ, સીતસ્સ સચે ઉણ્હેન અત્થો હોતિ, ઉણ્હસ્સ પટિયાદનં, સચે ઉપજ્ઝાયો જન્તાઘરં પવિસિતુકામો હોતિ, ચુણ્ણસ્સ સન્નયનં, મત્તિકાતેમનં, જન્તાઘરપીઠં આદાય ઉપજ્ઝાયસ્સ પિટ્ઠિતો પિટ્ઠિતો ગન્ત્વા જન્તાઘરપીઠં દત્વા ચીવરં પટિગ્ગહેત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં, ચુણ્ણદાનં, મત્તિકાદાનં, સચે ઉસ્સહતિ, જન્તાઘરં પવિસિતબ્બં –

જન્તાઘરં પવિસન્તેન મત્તિકાય મુખં મક્ખેત્વા પુરતો ચ પચ્છતો ચ પટિચ્છાદેત્વા જન્તાઘરપ્પવેસો, ન થેરાનં ભિક્ખૂનં અનુપખજ્જ નિસીદનં, ન નવાનં ભિક્ખૂનં આસનેન પટિબાહનં, જન્તાઘરે ઉપજ્ઝાયસ્સ પરિકમ્મસ્સ કરણં, જન્તાઘરા નિક્ખમન્તેન જન્તાઘરપીઠં આદાય પુરતો ચ પચ્છતો ચ પટિચ્છાદેત્વા જન્તાઘરા નિક્ખમનં, ઉદકેપિ ઉપજ્ઝાયસ્સ પરિકમ્મકરણં, ન્હાતેન પઠમતરં ઉત્તરિત્વા અત્તનો ગત્તં વોદકં કત્વા નિવાસેત્વા ઉપજ્ઝાયસ્સ ગત્તતો ઉદકસ્સ પમજ્જનં, નિવાસનદાનં, સઙ્ઘાટિદાનં, જન્તાઘરપીઠં આદાય પઠમતરં આગન્ત્વા આસનસ્સ પઞ્ઞાપનં, પાદોદકપાદપીઠપાદકથલિકાનં ઉપનિક્ખિપનં, ઉપજ્ઝાયસ્સ પાનીયેન પુચ્છનં, સચે ઉદ્દિસાપેતુકામો હોતિ, ઉદ્દિસાપનં, સચે પરિપુચ્છિતુકામો હોતિ, પરિપુચ્છનં, યસ્મિં વિહારે ઉપજ્ઝાયો વિહરતિ, સચે સો વિહારો ઉક્લાપો હોતિ, સચે ઉસ્સહતિ, તસ્સ સોધનં, વિહારં સોધેન્તેન પઠમં પત્તચીવરસ્સ નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં, નિસીદનપચ્ચત્થરણસ્સ નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં, ભિસિબિબ્બોહનસ્સ નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં, મઞ્ચસ્સ નીચં કત્વા સાધુકં અપ્પટિઘંસન્તેન અસઙ્ઘટ્ટેન્તેન કવાટપીઠં નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં, પીઠસ્સ નીચં કત્વા સાધુકં અપ્પટિઘંસન્તેન અસઙ્ઘટ્ટેન્તેન કવાટપીઠં નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં, મઞ્ચપટિપાદકાનં નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં, ખેળમલ્લકસ્સ નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં, અપસ્સેનફલકસ્સ નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં, ભૂમત્થરણસ્સ યથાપઞ્ઞત્તસ્સ સલ્લક્ખેત્વા નીહરિત્વા એકમન્તં નિક્ખિપનં , સચે વિહારે સન્તાનકં હોતિ, ઉલ્લોકા

પઠમં ઓહારણં, આલોકસન્ધિકણ્ણભાગાનં પમજ્જનં, સચે ગેરુકપરિકમ્મકતા ભિત્તિ કણ્ણકિતા હોતિ, ચોળકં તેમેત્વા પીળેત્વા પમજ્જનં, સચે કાળવણ્ણકતા ભૂમિ કણ્ણકિતા હોતિ, ચોળકં તેમેત્વા પીળેત્વા પમજ્જનં, સચે અકતા હોતિ ભૂમિ, ઉદકેન પરિપ્ફોસિત્વા પમજ્જનં ''મા વિહારો રજેન ઉહઞ્ઞી''તિ, સઙ્કારં વિચિનિત્વા એકમન્તં છડ્ડનં, ભૂમત્થરણસ્સ ઓતાપેત્વા સોધેત્વા પપ્ફોટેત્વા અતિહરિત્વા યથાપઞ્ઞત્તં પઞ્ઞાપનં, મઞ્ચપટિપાદકાનં ઓતાપેત્વા પમજ્જિત્વા અતિહરિત્વા યથાટ્ઠાને ઠપનં, મઞ્ચસ્સ ઓતાપેત્વા સોધેત્વા પપ્ફોટેત્વા નીચં કત્વા સાધુકં અપ્પટિઘંસન્તેન અસઙ્ઘટ્ટેન્તેન કવાટપીઠં અતિહરિત્વા યથાપઞ્ઞત્તં પઞ્ઞાપનં, પીઠસ્સ ઓતાપેત્વા સોધેત્વા પપ્ફોટેત્વા નીચં કત્વા સાધુકં અપ્પટિઘંસન્તેન અસઙ્ઘટ્ટેન્તેન કવાટપીઠં અતિહરિત્વા યથાપઞ્ઞત્તં પઞ્ઞાપનં, ભિસિબિબ્બોહનસ્સ ઓતાપેત્વા સોધેત્વા પપ્ફોટેત્વા અતિહરિત્વા યથાપઞ્ઞત્તં પઞ્ઞાપનં, નિસીદનપચ્ચત્થરણસ્સ ઓતાપેત્વા સોધેત્વા પપ્ફોટેત્વા અતિહરિત્વા યથાપઞ્ઞત્તં પઞ્ઞાપનં, ખેળમલ્લકસ્સ ઓતાપેત્વા પમજ્જિત્વા અતિહરિત્વા યથાટ્ઠાને ઠપનં, અપસ્સેનફલકસ્સ ઓતાપેત્વા પમજ્જિત્વા અતિહરિત્વા યથાટ્ઠાને ઠપનં, પત્તચીવરં નિક્ખિપિતબ્બં –

પત્તં નિક્ખિપન્તેન એકેન હત્થેન પત્તં ગહેત્વા એકેન હત્થેન હેટ્ઠામઞ્ચં વા હેટ્ઠાપીઠં વા પરામસિત્વા પત્તસ્સ નિક્ખિપનં, ન ચ અનન્તરહિતાય ભૂમિયા પત્તસ્સ નિક્ખિપનં, ચીવરં નિક્ખિપન્તેન એકેન હત્થેન ચીવરં ગહેત્વા એકેન હત્થેન ચીવરવંસં વા ચીવરરજ્જું વા પમજ્જિત્વા પારતો અન્તં ઓરતો ભોગં કત્વા ચીવરસ્સ નિક્ખિપનં, સચે પુરત્થિમાય સરજા વાતા વાયન્તિ, પુરત્થિમાનં વાતપાનાનં થકનં, તથા પચ્છિમાનં, તથા ઉત્તરાનં, તથા દક્ખિણાનં વાતપાનાનં થકનં, સચે સીતકાલો હોતિ, દિવા વાતપાનાનં વિવરણં, રત્તિં થકનં, સચે ઉણ્હકાલો હોતિ, દિવા વાતપાનાનં થકનં, રત્તિં વિવરણં, સચે પરિવેણં ઉક્લાપં હોતિ, પરિવેણસ્સ સમ્મજ્જનં, સચે કોટ્ઠકો ઉક્લાપો હોતિ, કોટ્ઠકસ્સ સમ્મજ્જનં, સચે ઉપટ્ઠાનસાલા ઉક્લાપા હોતિ, તસ્સા સમ્મજ્જનં, સચે અગ્ગિસાલા ઉક્લાપા હોતિ, તસ્સા સમ્મજ્જનં, સચે વચ્ચકુટિ ઉક્લાપા હોતિ, તસ્સા સમ્મજ્જનં, સચે પાનીયં ન હોતિ, પાનીયસ્સ ઉપટ્ઠાપનં, સચે પરિભોજનીયં ન હોતિ, પરિભોજનીયસ્સ ઉપટ્ઠાપનં, સચે આચમનકુમ્ભિયા ઉદકં ન હોતિ, આચમનકુમ્ભિયા ઉદકસ્સ આસિઞ્ચનં, સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ અનભિરતિ ઉપ્પન્ના હોતિ, સદ્ધિવિહારિકેન વૂપકાસનં વૂપકાસાપનં વા, ધમ્મકથાય વા તસ્સ કરણં, સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ કુક્કુચ્ચં ઉપ્પન્નં હોતિ, સદ્ધિવિહારિકેન વિનોદનં વિનોદાપનં વા, ધમ્મકથાય વા તસ્સ કરણં, સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ દિટ્ઠિગતં ઉપ્પન્નં હોતિ, સદ્ધિવિહારિકેન વિવેચનં વિવેચાપનં વા, ધમ્મકથાય વા તસ્સ કરણં, સચે ઉપજ્ઝાયો ગરુધમ્મં અજ્ઝાપન્નો હોતિ પરિવાસારહો, સદ્ધિવિહારિકેન ઉસ્સુક્કકરણં ''કિન્તિ નુ ખો સઙ્ઘો ઉપજ્ઝાયસ્સ પરિવાસં દદેય્યા''તિ, સચે ઉપજ્ઝાયો મૂલાયપટિકસ્સનારહો હોતિ, સદ્ધિવિહારિકેન ઉસ્સુક્કકરણં ''કિન્તિ નુ ખો સઙ્ઘો ઉપજ્ઝાયં મૂલાય પટિકસ્સેય્યા''તિ, સચે ઉપજ્ઝાયો માનત્તારહો હોતિ, સદ્ધિવિહારિકેન ઉસ્સુક્કકરણં ''કિન્તિ નુ ખો સઙ્ઘો ઉપજ્ઝાયસ્સ માનત્તં દદેય્યા''તિ, સચે ઉપજ્ઝાયો અબ્ભાનારહો હોતિ, સદ્ધિવિહારિકેન ઉસ્સુક્કકરણં ''કિન્તિ નુ ખો સઙ્ઘો ઉપજ્ઝાયં અબ્ભેય્યા''તિ, સચે સઙ્ઘો ઉપજ્ઝાયસ્સ કમ્મં કત્તુકામો હોતિ તજ્જનીયં વા નિયસ્સં વા પબ્બાજનીયં વા પટિસારણીયં વા ઉક્ખેપનીયં વા, સદ્ધિવિહારિકેન ઉસ્સુક્કકરણં ''કિન્તિ નુ ખો સઙ્ઘો ઉપજ્ઝાયસ્સ કમ્મં ન કરેય્ય, લહુકાય વા પરિણામેય્યા''તિ, કતં વા પનસ્સ હોતિ સઙ્ઘેન કમ્મં તજ્જનીયં વા નિયસ્સં વા પબ્બાજનીયં વા પટિસારણીયં વા ઉક્ખેપનીયં વા, સદ્ધિવિહારિકેન ઉસ્સુક્કકરણં ''કિન્તિ નુ ખો ઉપજ્ઝાયો સમ્મા વત્તેય્ય, લોમં પાતેય્ય, નેત્થારં વત્તેય્ય, સઙ્ઘો તં કમ્મં પટિપ્પસ્સમ્ભેય્યા''તિ, સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ ચીવરં ધોવિતબ્બં હોતિ , સદ્ધિવિહારિકેન ધોવનં ઉસ્સુક્કકરણં વા ''કિન્તિ નુ ખો ઉપજ્ઝાયસ્સ ચીવરં ધોવિયેથા''તિ, સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ ચીવરં કાતબ્બં હોતિ, સદ્ધિવિહારિકેન કરણં ઉસ્સુક્કકરણં વા ''કિન્તિ નુ ખો ઉપજ્ઝાયસ્સ ચીવરં કરિયેથા''તિ, સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ રજનં પચિતબ્બં હોતિ, સદ્ધિવિહારિકેન પચનં ઉસ્સુક્કકરણં વા ''કિન્તિ નુ ખો ઉપજ્ઝાયસ્સ રજનં પચિયેથા''તિ, સચે ઉપજ્ઝાયસ્સ ચીવરં રજેતબ્બં હોતિ, સદ્ધિવિહારિકેન રજનં ઉસ્સુક્કકરણં વા ''કિન્તિ નુ ખો ઉપજ્ઝાયસ્સ ચીવરં રજિયેથા''તિ, ચીવરં રજન્તેન સાધુકં સમ્પરિવત્તકં સમ્પરિવત્તકં રજનં, ન ચ અચ્છિન્ને થેવે પક્કમનં, ઉપજ્ઝાયં અનાપુચ્છા ન એકચ્ચસ્સ પત્તદાનં, ન એકચ્ચસ્સ પત્તપટિગ્ગહણં, ન એકચ્ચસ્સ ચીવરદાનં, ન એકચ્ચસ્સ ચીવરપટિગ્ગહણં, ન એકચ્ચસ્સ પરિક્ખારદાનં, ન એકચ્ચસ્સ પરિક્ખારપટિગ્ગહણં, ન એકચ્ચસ્સ કેસચ્છેદનં, ન એકચ્ચેન કેસાનં છેદાપનં, ન એકચ્ચસ્સ પરિકમ્મકરણં, ન એકચ્ચેન પરિકમ્મસ્સ કારાપનં, ન એકચ્ચસ્સ વેય્યાવચ્ચકરણં, ન એકચ્ચેન વેય્યાવચ્ચસ્સ કારાપનં, ન એકચ્ચસ્સ પચ્છાસમણેન ગમનં, ન એકચ્ચસ્સ પચ્છાસમણસ્સ આદાનં, ન એકચ્ચસ્સ પિણ્ડપાતસ્સ નીહરણં, ન એકચ્ચેન પિણ્ડપાતનીહરાપનં, ન ઉપજ્ઝાયં અનાપુચ્છા ગામપ્પવેસનં, ન સુસાનગમનં, ન દિસાપક્કમનં, સચે ઉપજ્ઝાયો ગિલાનો હોતિ, યાવજીવં ઉપટ્ઠાનં, વુટ્ઠાનમસ્સ આગમનન્તિ તેસુ કાનિચિ વત્તાનિ સવિભત્તિકાનિ, કાનિચિ અવિભત્તિકાનિ, તેસુ અવિભત્તિકાનં વિભાગે વુચ્ચમાને યથાવુત્તગણનાય અતિરેકતરાનિ હોન્તિ, તં પન વિભાગં અનામસિત્વા પિણ્ડવસેન ગહેત્વા યથા અયં ગણના દસ્સિતાતિ વેદિતબ્બા.

૨૪૭૬. અકરોન્તસ્સાતિ એત્થ ''વત્ત''ન્તિ સેસો. અનાદરવસેનેવ વત્તં અકરોન્તસ્સ ભિક્ખુનો તેન **વત્તભેદેન** વત્તાકરણેન **સબ્બત્થ** સત્તતિંસાધિકસતપ્પભેદટ્ઠાને તત્તકંયેવ **દુક્કટં** પકાસિતન્તિ યોજના.

ઉપજ્ઝાયાચરિયવત્તકથાવણ્ણના.

૨૪૭૭. એવં ઉપજ્ઝાયાચરિયવત્તાનિ સઙ્ખેપેન દસ્સેત્વા ઉપજ્ઝાયાચરિયેહિ સદ્ધિવિહારિકન્તેવાસીનં કાતબ્બવત્તાનિ દસ્સેતુમાહ “**ઉપજ્ઝાયસ્સ વત્તાની**”તિઆદિ. **ઉપજ્ઝાયસ્સ વત્તાની**તિ ઉપજ્ઝાયેન સદ્ધિવિહારિકસ્સ યુત્તપત્તકાલે કત્તબ્બત્તા ઉપજ્ઝાયાયત્તવત્તાનીતિ અત્થો. **તથા સદ્ધિવિહારિકે**તિ યથા સદ્ધિવિહારિકેન ઉપજ્ઝાયસ્સ કાતબ્બાનિ, તથા ઉપજ્ઝાયેન સદ્ધિવિહારિકે કાતબ્બાનિ.

ઉપજ્ઝાયાચરિયવત્તેસુ ગામપ્પવેસે પચ્છાસમણેન હુત્વા નાતિદૂરનચ્ચાસન્નગમનં, ન અન્તરન્તરા કથાઓપાતનં, આપત્તિસામન્તા ભણમાનસ્સ નિવારણં, પત્તપરિયાપન્નપટિગ્ગહણન્તિ ચત્તારિ વત્તાનિ, ન એકચ્ચસ્સ પત્તદાનાદિઅનાપુચ્છાદિસાપક્કમનાવસાનાનિ વીસતિ પટિક્ખેપા ચેતિ એતાનિ ચતુવીસતિ વત્તાનિ ઠપેત્વા અવસેસાનિ તેરસાધિકસતવત્તાનિ સન્ધાયાહ “**સતં તેરસ હોન્તેવા**”તિ, તેરસાધિકસતવત્તાનિ હોન્તીતિ અત્થો. આચરિયેન અન્તેવાસિકેપિ ચ કાતબ્બવત્તાનિ તથા તત્તકાનેવાતિ અત્થો.

સદ્ધિવિહારિકન્તેવાસિકવત્તકથાવણ્ણના.

૨૪૭૮. ઉપજ્ઝાયાચરિયેહિ સદ્ધિવિહારિકન્તેવાસિકાનં નિસ્સયપટિપ્પસ્સદ્ધિપ્પકારં દસ્સેતુમાહ “**પક્કન્તે વાપી**”તિઆદિ. પક્કન્તે વાપિ વિબ્ભન્તે વાપિ પક્ખસઙ્કન્તે વાપિ મતે વાપિ આણત્તિયા વાપિ એવં પઞ્ચધા ઉપજ્ઝાયા સદ્ધિવિહારિકેન ગહિતો **નિસ્સયો** પટિપ્પસ્સમ્ભતીતિ યોજના. **પક્કન્તે**તિ તદહુ અપચ્ચાગન્તુકામતાય દિસં ગતે. **વિબ્ભન્તે**તિ ગિહિભાવં પત્તે. **પક્ખસઙ્કન્તકે**તિ તિત્થિયાયતનં ગતે. **મતે**તિ કાલકતે. **આણત્તિયા**તિ નિસ્સયપણામનેન.

૨૪૭૯-૮૦. આચરિયમ્હાપિ અન્તેવાસિકેન ગહિતનિસ્સયસ્સ ભેદનં **છધા** છપ્પકારેન હોતીતિ યોજના. કથન્તિ આહ “**પક્કન્તે ચા**”તિઆદિ. તં ઉપજ્ઝાયતો નિસ્સયભેદે વુત્તનયમેવ. વિસેસં પન સયમેવ વક્ખતિ “**આણત્તિય**”ન્તિઆદિના. **આણત્તિયન્તિ** એત્થ વિસેસત્થજોતકો પન-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો. **ઉભિન્નમ્પિ ધુરનિક્ખેપનેપિ ચા**તિ આચરિયસ્સ નિસ્સયપણામને પન ઉભિન્નં આચરિયન્તેવાસિકાનંયેવ અઞ્ઞમઞ્ઞનિરાલયભાવે સતિ નિસ્સયભેદો હોતિ, ન એકસ્સાતિ અત્થો. તમેવત્થં બ્યતિરેકતો દળ્હીકરોતિ “**એકેકસ્સા**”તિઆદિના. એકેકસ્સ વા ઉભિન્નં વા આલયે સતિ ન ભિજ્જતીતિ યોજના. યથાહ –

> ‘‘આણત્તિયં પન સચેપિ આચરિયો મુઞ્ચિતુકામોવ હુત્વા નિસ્સયપણામનાય પણામેતિ, અન્તેવાસિકો ચ ‘કિઞ્ચાપિ મં આચરિયો પણામેતિ, અથ ખો હદયેન મુદુકો’તિ સાલયોવ હોતિ, નિસ્સયો ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિયેવ. સચેપિ આચરિયો સાલયો, અન્તેવાસિકો નિરાલયો ‘ન દાનિ ઇમં નિસ્સાય વસિસ્સામી’તિ ધુરં નિક્ખિપતિ, એવમ્પિ ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. ઉભિન્નં સાલયભાવે પન ન પટિપ્પસ્સમ્ભતિયેવ. ઉભિન્નં ધુરનિક્ખેપેન પટિપ્પસ્સમ્ભતી’’તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૮૩).

અયં પન વિસેસો આચરિયાણત્તિયા નિસ્સયભેદેયેવ દસ્સિતો, ન ઉપજ્ઝાયાણત્તિયા. **સારત્થદીપનિયં** પન ‘‘સચેપિ આચરિયો મુઞ્ચિતુકામોવ હુત્વા નિસ્સયપણામનાય પણામેતીતિઆદિ સબ્બં ઉપજ્ઝાયસ્સ આણત્તિયમ્પિ વેદિતબ્બ’’ન્તિ વુત્તં.

૨૪૮૧. એવં પઞ્ચ સાધારણઙ્ગાનિ દસ્સેત્વા અસાધારણઙ્ગં દસ્સેતુમાહ “**ઉપજ્ઝાયસમોધાન-ગતસ્સાપિ ચ ભિજ્જતી**”તિ. તત્થ સમોધાનગમનં સરૂપતો, પભેદતો ચ દસ્સેતુમાહ “**દસ્સનં સવનઞ્ચાતિ, સમોધાનં દ્વિધા મત**”ન્તિ. અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન **સમન્તપાસાદિકાયં** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૮૩) ગહેતબ્બો. ગન્થવિત્થારભીરૂનં અનુગ્ગહાય પન ઇધ ન વિત્થારિતો.

૨૪૮૨-૩. સભાગે દાયકે અસન્તે અદ્ધિકસ્સ ચ ગિલાનસ્સ ચ ‘‘ગિલાનેન મં ઉપટ્ઠહા’’તિ **યાચિતસ્સ** ગિલાનુપટ્ઠાકસ્સ ચ નિસ્સયં વિના વસિતું દોસો નત્થીતિ યોજના . ‘‘ગિલાનુપટ્ઠાકસ્સા’’તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન રસ્સત્તં. ઇમિના સભાગે નિસ્સયદાયકે સન્તે એકદિવસમ્પિ પરિહારો ન લબ્ભતીતિ દીપેતિ. **અત્તનો વને ફાસુવિહારતં જાનતા**તિ અત્તનો સમથવિપસ્સનાપટિલાભસ્સ વને ફાસુવિહારં જાનન્તેનપિ. ‘‘સભાગે દાયકે અસન્તે’’તિ પદચ્છેદો. સબ્બમેતં વિધાનં અન્તોવસ્સતો અઞ્ઞસ્મિં કાલે વેદિતબ્બં. અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન **સમન્તપાસાદિકાય** ગહેતબ્બો.

નિસ્સયપટિપ્પસ્સમ્ભનકથાવણ્ણના.

૨૪૮૪. કુટ્ઠમસ્સ અત્થીતિ **કુટ્ઠી**, તં. “**ગણ્ડિ**”ન્તિઆદીસુપિ એસેવ નયો. રત્તસેતાદિભેદેન યેન કેનચિ કુટ્ઠેન વેવણ્ણિયં પત્તસરીરન્તિ અત્થો. યથાહ –

“રત્તકુટ્ઠં વા હોતુ કાળકુટ્ઠં વા, યં કિઞ્ચિ કિટિભદદ્દુકચ્છુઆદિપ્પભેદમ્પિ સબ્બં કુટ્ઠમેવાતિ વુત્તં. તઞ્ચે નખપિટ્ઠિપ્પમાણમ્પિ વડ્ઢનકપક્ખે ઠિતં હોતિ, ન પબ્બાજેતબ્બો. સચે પન નિવાસનપારુપનેહિ પકતિપટિચ્છન્નટ્ઠાને નખપિટ્ઠિપ્પમાણં અવડ્ઢનકપક્ખે ઠિતં હોતિ, વટ્ટતિ. મુખે, પન હત્થપાદપિટ્ઠેસુ વા સચેપિ અવડ્ઢનકપક્ખે ઠિતં નખપિટ્ઠિતો ખુદ્દકપમાણમ્પિ ન વટ્ટતિયેવાતિ કુરુન્દિયં વુત્તં. તં તિકિચ્છાપેત્વા પબ્બાજેન્તેનાપિ પકતિવણ્ણે જાતેયેવ પબ્બાજેતબ્બો”તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૮૮).

નખપિટ્ઠિપ્પમાણન્તિ એત્થ “કનિટ્ઠઙ્ગુલિનખપિટ્ઠિ અધિપ્પેતા”તિ તીસુપિ **ગણ્ઠિપદેસુ** વુત્તં.

ગણ્ડિન્તિ મેદગણ્ડાદિગણ્ડભેદવન્તં. યથાહ “મેદગણ્ડો વા હોતુ અઞ્ઞો વા, યો કોચિ કોલટ્ઠિમત્તકોપિ ચે વડ્ઢનકપક્ખે ઠિતો ગણ્ડો હોતિ, ન પબ્બાજેતબ્બો”તિઆદિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૮૮). **કોલટ્ઠી**તિ બદરટ્ઠિ. **કિલાસિ**ન્તિ કિલાસવન્તં. યથાહ – “કિલાસોતિ નભિજ્જનકં નપગ્ઘરણકં પદુમપુણ્ડરીકપત્તવણ્ણં કુટ્ઠં, યેન ગુન્નં વિય સબલં સરીરં હોતી”તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૮૮). **ચ**-સદ્દો સબ્બેહિ ઉપયોગવન્તેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બો. **સોસિ**ન્તિ ખયરોગવન્તં. યથાહ – “સોસોતિ સોસબ્યાધિ. તસ્મિં સતિ ન પબ્બાજેતબ્બો”તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૮૮). **અપમારિક**ન્તિ અપમારવન્તં. યથાહ – “અપમારોતિ પિત્તુમ્મારો વા યક્ખુમ્મારો વા. તત્થ પુબ્બવેરિકેન અમનુસ્સેન ગહિતો દુત્તિકિચ્છો હોતિ, અપ્પમત્તકેપિ પન અપમારે સતિ ન પબ્બાજેતબ્બો”તિ.

રાજભટન્તિ રઞ્ઞો ભત્તવેતનભટં વા ઠાનન્તરં પત્તં વા અપ્પત્તં વા રાજપુરિસં. યથાહ – “અમચ્ચો વા હોતુ મહામત્તો વા સેવકો વા કિઞ્ચિ ઠાનન્તરં પત્તો વા અપ્પત્તો વા, યો કોચિ રઞ્ઞો ભત્તવેતનભટો. સબ્બો ‘રાજભટો’તિ સઙ્ખ્યં ગચ્છતી”તિ. **ચોર**ન્તિ મનુસ્સેહિ અપ્પમાદનં ગામઘાતપન્થઘાતાદિકમ્મેન પાકટં ચોરઞ્ચ. **લિખિતક**ન્તિ યં કઞ્ચિ ચોરિકં વા અઞ્ઞં વા ગરું રાજાપરાધં કત્વા પલાતં, રાજા ચ નં પણ્ણે વા પોત્થકે વા “ઇત્થન્નામો યત્થ દિસ્સતિ, તત્થ ગહેત્વા મારેતબ્બો”તિ વા “હત્થપાદાદીનિસ્સ છિન્દિતબ્બાની”તિ વા “એત્તકં નામ દણ્ડં હરાપેતબ્બો”તિ વા લિખાપેતિ, એવરૂપં લિખિતકં.

“**કારભેદક**”ન્તિ ગાથાબન્ધવસેન રસ્સો કતો. **કારભેદક**ન્તિ દાતબ્બકરસ્સ વા કતચોરકમ્મસ્સ વા કારણા કારાઘરે પક્ખિત્તો વા નિગળબન્ધનાદીહિ બદ્ધો વા, તતો સો મુચ્ચિત્વા પલાયતિ, એવરૂપં કારાભેદકઞ્ચ. યથાહ – “કારા વુચ્ચતિ બન્ધનાગારં, ઇધ પન અન્દુબન્ધનં વા હોતુ સઙ્ખલિકબન્ધનં વા રજ્જુબન્ધનં વા ગામબન્ધનં વા નિગમબન્ધનં વા નગરબન્ધનં વા પુરિસગુત્તિ વા જનપદબન્ધનં વા દીપબન્ધનં વા, યો એતેસુ યં કિઞ્ચિ બન્ધનં છિન્દિત્વા ભિન્દિત્વા મુઞ્ચિત્વા વિવરિત્વા વા પસ્સમાનાનં વા અપસ્સમાનાનં વા પલાયતિ, સો ‘કારાભેદકો’તિ સઙ્ખ્યં ગચ્છતી”તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૯૨).

૨૪૮૫. **કસાહત**ન્તિ ઇણં ગહેત્વા દાતું અસમત્થત્તા “અયમેવ તે દણ્ડો હોતૂ”તિ કસાદિના દિન્નપ્પહારં અવૂપસન્તવણં. યથાહ –

“યો વચનપેસનાદીનિ અકરોન્તો હઞ્ઞતિ, ન સો કતદણ્ડકમ્મો. યો પન કેણિયા વા અઞ્ઞથા વા કિઞ્ચિ ગહેત્વા ખાદિત્વા પુન દાતું અસક્કોન્તો ‘અયમેવ તે દણ્ડો હોતૂ’તિ કસાહિ હઞ્ઞતિ, અયં કસાહતો કતદણ્ડકમ્મો. યો ચ કસાહિ વા હતો હોતુ અદ્ધદણ્ડકાદીનં વા અઞ્ઞતરેન, યાવ અલ્લવણો હોતિ, તાવ ન પબ્બાજેતબ્બો”તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૯૪).

લક્ખણાહતન્તિ એકંસં કત્વા પારુતેન ઉત્તરાસઙ્ગેન અપ્પટિચ્છાદનીયટ્ઠાને તત્તેન લોહેન આહતં અસચ્છવિભૂતલક્ખણેન સમન્નાગતં. યથાહ –

“યસ્સ પન નલાટે વા ઉરાદીસુ વા તત્તેન લોહેન લક્ખણં આહતં હોતિ, સો સચે ભુજિસ્સો, યાવ અલ્લવણો હોતિ, તાવ ન પબ્બાજેતબ્બો. સચેપિસ્સ વણા રુળ્હા હોન્તિ છવિયા સમપરિચ્છેદા, લક્ખણં પન પઞ્ઞાયતિ, તિમણ્ડલં નિવત્થસ્સ ઉત્તરાસઙ્ગે કતે પટિચ્છન્નોકાસે ચે હોતિ, પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. અપ્પટિચ્છન્નોકાસે ચે, ન વટ્ટતી”તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૯૫).

ઇણાયિકઞ્ચાતિ માતાપિતુપિતામહાદીહિ વા અત્તના વા ગહિતઇણં. યથાહ –

“ઇણાયિકો નામ યસ્સ પિતિપિતામહેહિ વા ઇણં ગહિતં હોતિ, સયં વા ઇણં ગહિતં હોતિ, યં વા આઠપેત્વા માતાપિતૂહિ કિઞ્ચિ ગહિતં હોતિ, સો તં ઇણં પરેસં ધારેતીતિ ઇણાયિકો. યં પન અઞ્ઞે ઞાતકા આઠપેત્વા કિઞ્ચિ ગણ્હન્તિ, સો ન ઇણાયિકો. ન હિ તે તં આઠપેતું ઇસ્સરા. તસ્મા તં પબ્બાજેતું વટ્ટતી”તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૯૬).

દાસન્તિ અન્તોજાતો, ધનક્કીતો, કરમરાનીતો, સયં વા દાસબ્યં ઉપગતોતિ ચતુન્નં દાસાનં અઞ્ઞતરં. દાસવિનિચ્છયો પનેત્થ **સમન્તપાસાદિકાય** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૯૭) વિત્થારતો ગહેતબ્બો. **પબ્બાજેન્તસ્સ દુક્કટ**ન્તિ “કુટ્ઠિ”ન્તિઆદીહિ ઉપયોગવન્તપદેહિ પચ્ચેકં

યોજેતબ્બં.

૨૪૮૬. **હત્થચ્છિન્નન્તિ** હત્થતલે વા મણિબન્ધે વા કપ્પરે વા યત્થ કત્થચિ છિન્નહત્થં. **અઙ્ગુટ્ઠચ્છિન્નન્તિ** યથા નખં ન પઞ્ઞાયતિ, એવં ચતૂસુ અઙ્ગુટ્ઠકેસુ અઞ્ઞતરં વા સબ્બે વા યસ્સ છિન્ના હોન્તિ, એવરૂપં. **પાદચ્છિન્નન્તિ** યસ્સ અગ્ગપાદેસુ વા ગોપ્ફકેસુ વા જઙ્ઘાય વા યત્થ કત્થચિ એકો વા દ્વે વા પાદા છિન્ના હોન્તિ. હત્થપાદછિન્નસ્સાપિ **પાળિયં** (મહાવ॰ ૧૧૯) આગતત્તા સોપિ ઇધ વત્તબ્બો, યથાવુત્તનયેનેવ તસ્સ દુક્કટવત્થુતા પઞ્ઞાયતીતિ ન વુત્તોતિ દટ્ઠબ્બં.

કણ્ણનાસઙ્ગુલિચ્છિન્નન્તિ એત્થ ''કણ્ણચ્છિન્નં નાસચ્છિન્નં કણ્ણનાસચ્છિન્નં અઙ્ગુલિચ્છિન્ન''ન્તિ યોજના. **કણ્ણચ્છિન્નન્તિ** યસ્સ કણ્ણમૂલે વા કણ્ણસક્ખલિકાય વા એકો વા દ્વે વા કણ્ણા છિન્ના હોન્તિ. યસ્સ પન કણ્ણાવટ્ટે છિન્ના હોન્તિ, સક્કા ચ હોન્તિ સઙ્ઘાટેતું, સો કણ્ણં સઙ્ઘાટેત્વા પબ્બાજેતબ્બો. **નાસચ્છિન્નન્તિ** યસ્સ અજપદકે વા અગ્ગે વા એકપુટે વા યત્થ કત્થચિ નાસા છિન્ના હોતિ. યસ્સ પન નાસિકા સક્કા હોતિ સન્ધેતું, સો તં ફાસુકં કત્વા પબ્બાજેતબ્બો. **કણ્ણનાસચ્છિન્નન્તિ** તદુભયચ્છિન્નં. **અઙ્ગુલિચ્છિન્નન્તિ** યસ્સ નખસેસં અદસ્સેત્વા એકા વા બહૂ વા અઙ્ગુલિયો છિન્ના હોન્તિ. યસ્સ પન સુત્તતન્તુમત્તમ્પિ નખસેસં પઞ્ઞાયતિ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. **કણ્ડરચ્છિન્નમેવ ચા**તિ યસ્સ કણ્ડરનામકા મહાન્હારૂ પુરતો વા પચ્છતો વા છિન્ના હોન્તિ, યેસુ એકસ્સાપિ છિન્નત્તા અગ્ગપાદેન વા ચઙ્કમતિ, મૂલેન વા ચઙ્કમતિ, ન વા પાદં પતિટ્ઠાપેતું સક્કોતિ.

૨૪૮૭. **કાણન્તિ** પસન્નન્ધો વા હોતુ પુપ્ફાદીહિ વા ઉપહતપસાદો, યો દ્વીહિ વા એકેન વા અક્ખિના ન પસ્સતિ, તં કાણં. **કુણિન્તિ** હત્થકુણી વા પાદકુણી વા અઙ્ગુલિકુણી વા, યસ્સ એતેસુ હત્થાદીસુ યં કિઞ્ચિ વઙ્કં પઞ્ઞાયતિ, સો કુણી. **ખુજ્જઞ્ચા**તિ યો ઉરસ્સ વા પિટ્ઠિયા વા પસ્સસ્સ વા નિક્ખન્તત્તા ખુજ્જસરીરો, તં ખુજ્જં. યસ્સ પન કિઞ્ચિ કિઞ્ચિ અઙ્ગપચ્ચઙ્ગં ઈસકં વઙ્કં, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. મહાપુરિસો એવ હિ બ્રહ્મુજુગત્તો, અવસેસો સત્તો અખુજ્જો નામ નત્થિ.

વામનન્તિ યો જઙ્ઘવામનો વા કટિવામનો વા ઉભયવામનો વા, તં. તત્થ જઙ્ઘવામનસ્સ કટિતો પટ્ઠાય હેટ્ઠિમકાયો રસ્સો હોતિ, ઉપરિમકાયો પરિપુણ્ણો. કટિવામનસ્સ કટિતો પટ્ઠાય ઉપરિમકાયો રસ્સો હોતિ, હેટ્ઠિમકાયો પરિપુણ્ણો હોતિ. ઉભયવામનસ્સ ઉભોપિ કાયા રસ્સા હોન્તિ. યેસં કાયરસ્સત્તા ભૂતાનં વિય પરિવટુમો મહાકુચ્છિઘટસદિસો અત્તભાવો હોતિ. તં તિવિધમ્પિ પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ.

ફણહત્થકન્તિ યસ્સ વગ્ગુલિપક્ખકા વિય અઙ્ગુલિયો સમ્બદ્ધા હોન્તિ, તં. એતં પબ્બાજેતુકામેન અઙ્ગુલન્તરિકાયો ફાલેત્વા સબ્બં અન્તરચમ્મં અપનેત્વા ફાસુકં કત્વા પબ્બાજેતબ્બો. યસ્સાપિ છ અઙ્ગુલિયો હોન્તિ, તં પબ્બાજેતુકામેન અધિકં અઙ્ગુલિં છિન્દિત્વા ફાસુકં કત્વા પબ્બાજેતબ્બો.

ખઞ્જન્તિ યો નતજાણુકો વા ભિન્નજઙ્ઘો વા મજ્ઝે સંકુટિતપાદત્તા કુણ્ડપાદકો વા પિટ્ઠિપાદમજ્ઝેન ચઙ્કમન્તો અગ્ગે સંકુટિતપાદત્તા કુણ્ડપાદકો વા પિટ્ઠિપાદગ્ગેન ચઙ્કમન્તો અગ્ગપાદેનેવ ચઙ્કમનખઞ્જો વા પણ્હિકાય ચઙ્કમનખઞ્જો વા પાદસ્સ બાહિરન્તેન ચઙ્કમનખઞ્જો વા પાદસ્સ અબ્ભન્તરન્તેન ચઙ્કમનખઞ્જો વા ગોપ્ફકાનં ઉપરિ ભગ્ગત્તા સકલેન પિટ્ઠિપાદેન ચઙ્કમનખઞ્જો વા, તં પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ. એત્થ **નતજાણુકો**તિ અન્તોપવિટ્ઠઆનતપાદો. **પક્ખહતન્તિ** યસ્સ એકો હત્થો વા પાદો વા અડ્ઢસરીરં વા સુખં ન વહતિ.

સીપદિન્તિ ભારપાદં. યસ્સ પાદો થૂલો હોતિ સઞ્જાતપીળકો ખરો, સો ન પબ્બાજેતબ્બો. યસ્સ પન ન તાવ ખરભાવં ગણ્હાતિ, સક્કા હોતિ ઉપનાહં બન્ધિત્વા ઉદકઆવાટે પવેસેત્વા ઉદકવાલિકાય પૂરેત્વા યથા સિરા પઞ્ઞાયન્તિ, જઙ્ઘા ચ તેલનાળિકા વિય હોન્તિ, એવં મિલાપેતું સક્કા, તસ્સ પાદં ઈદિસં કત્વા તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. સચે પુન વડ્ઢતિ, ઉપસમ્પાદેન્તેનાપિ તથા કત્વાવ ઉપસમ્પાદેતબ્બો. **પાપરોગિનન્તિ** યો અરિસભગન્દરપિત્તસેમ્હકાસસોસાદીસુ યેન કેનચિ રોગેન નિચ્ચાતુરો અતેકિચ્છરોગો જેગુચ્છો અમનાપો, તં.

૨૪૮૮. **જરાય દુબ્બલન્તિ** યો જિણ્ણભાવેન દુબ્બલો અત્તનો ચીવરરજનાદિકમ્મમ્પિ કાતું અસમત્થો, તં. યો પન મહલ્લકોપિ બલવા હોતિ અત્તાનં પટિજગ્ગિતું સક્કોતિ, સો પબ્બાજેતબ્બો. **અન્ધન્તિ** જચ્ચન્ધં. **પધિરઞ્ચેવા**તિ યો સબ્બેન સબ્બં ન સુણાતિ, તં. યો પન મહાસદ્દં સુણાતિ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. **મમ્મનન્તિ** યસ્સ વચીભેદો વત્તતિ, સરણગમનં પરિપુણ્ણં ભાસિતું ન સક્કોતિ, તાદિસં મમ્મનમ્પિ પબ્બાજેતું ન વટ્ટતિ. યો પન સરણગમનમત્તં પરિપુણ્ણં ભાસિતું સક્કોતિ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. અથ વા **મમ્મનન્તિ** ખલિતવચનં, યો એકમેવ અક્ખરં ચતુપઞ્ચક્ખત્તું વદતિ, તસ્સેતમધિવચનં. **પીઠસપ્પિન્તિ** છિન્નિરિયાપથં. **મૂગન્તિ** યસ્સ વચીભેદો નપ્પવત્તતિ.

૨૪૮૯. અત્તનો વિરૂપભાવેન પરિસં દૂસેન્તેન પરિસદૂસકે (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૯) દસ્સેતુમાહ ''**અતિદીઘો**''તિઆદિ. **અતિદીઘો**તિ અઞ્ઞેસં સીસપ્પમાણનાભિપ્પદેસો. **અતિરસ્સો**તિ વુત્તપ્પકારો ઉભયવામનો વિય અતિરસ્સો. **અતિકાળો વા**તિ ઝાપિતખેત્તે ખાણુકો વિય

અતિકાળવણ્ણો. મઙ્ગતમ્બલોહનિદસ્સનો અચ્ચોદાતોપિ વાતિ સમ્બન્ધો, દધિતક્કાદીહિ મજ્જિતમઙ્ગતમ્બલોહવણ્ણો અતીવ ઓદાતસરીરોતિ અત્થો.

૨૪૯૦. **અતિથૂલો** વાતિ ભારિયમંસો મહોદરો મહાભૂતસદિસો. **અતિકિસો**તિ મન્દમંસલોહિતો અટ્ઠિસિરાચમ્મસરીરો વિય. અતિમહાસીસો વાતિ યોજના. **અતિમહાસીસો** વાતિ પચ્છિં સીસે કત્વા ઠિતો વિય. ''અતિખુદ્દકસીસેન અસહિતેના''તિ પદચ્છેદો. **અસહિતેના**તિ સરીરસ્સ અનનુરૂપેન. ''**અતિખુદ્દકસીસેના**''તિ એતસ્સ વિસેસનં. અસહિતેન અતિખુદ્દકસીસેન સમન્નાગતોતિ યોજના. યથાહ – ''અતિખુદ્દકસીસો વા સરીરસ્સ અનનુરૂપેન અતિખુદ્દકેન સીસેન સમન્નાગતો''તિ.

૨૪૯૧. **કુટકુટકસીસો**તિ તાલફલપિણ્ડિસદિસેન સીસેન સમન્નાગતો. **સિખરસીસકો**તિ ઉદ્ધં અનુપુબ્બતનુકેન સીસેન સમન્નાગતો, મત્થકતો સંકુટિકો મૂલતો વિત્થતો હુત્વા ઠિતપબ્બતસિખરસદિસસીસોતિ અત્થો. **વેળુનાળિસમાનેના**તિ મહાવેળુપબ્બસદિસેન. **સીસેના**તિ દીઘસીસેન. યથાહ – ''નાળિસીસો વા મહાવેળુપબ્બસદિસેન સીસેન સમન્નાગતો''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૯).

૨૪૯૨. **કપ્પસીસોપી**તિ મજ્ઝે દિસ્સમાનઆવાટેન હત્થિકુમ્ભસદિસેન દ્વિધાભૂતસીસેન સમન્નાગતો. **પબ્ભારસીસો** વાતિ ચતૂસુ પસ્સેસુ યેન કેનચિ પસ્સેન ઓણતેન સીસેન સમન્નાગતો. **વણસીસકો**તિ વણેહિ સમન્નાગતસીસો. **કણ્ણિકકેસો** વાતિ પાણકેહિ ખાયિતકેદારે સસ્સસદિસેહિ તહિં તહિં ઉટ્ઠિતેહિ કેસેહિ સમન્નાગતો. **થૂલકેસોપિ** વાતિ તાલહીરસદિસેહિ કેસેહિ સમન્નાગતો.

૨૪૯૩. **પૂતિસીસો**તિ દુગ્ગન્ધસીસો. **નિલ્લોમસીસો** વાતિ લોમરહિતસીસો. **જાતિપણ્ડરકેસકો**તિ જાતિફલિતેહિ પણ્ડરકેસો વા. **જાતિયા તમ્બકેસો** વાતિ આદિત્તેહિ વિય તમ્બવણ્ણેહિ કેસેહિ સમન્નાગતો. **આવટ્ટસીસકો**તિ ગુન્નં સરીરે આવટ્ટસદિસેહિ ઉદ્ધગ્ગેહિ કેસાવટ્ટેહિ સમન્નાગતો.

૨૪૯૪. **સીસલોમેકબદ્ધેહિ ભમુકેહિ યુતોપી**તિ સીસલોમેહિ સદ્ધિં એકાબદ્ધલોમેહિ ભમુકેહિ સમન્નાગતો. **સમ્બદ્ધભમુકો** વાતિ એકાબદ્ધઉભયભમુકો, મજ્ઝે સઞ્જાતલોમેહિ ભમુકેહિ સમન્નાગતોતિ અત્થો. **નિલ્લોમભમુકોપિ** વાતિ ભમુલોમરહિતો. **નિલ્લોમભમુકોપિ** વાતિ **પિ**-સદ્દેન અવુત્તસમુચ્ચયત્થેન મક્કટભમુકો સઙ્ગહિતો.

૨૪૯૫. **મહન્તખુદ્દનેત્તો** વાતિ એત્થ **નેત્ત**-સદ્દો મહન્તખુદ્દ-સદ્દેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બો, મહન્તનેત્તો વા ખુદ્દકનેત્તો વાતિ અત્થો. **મહન્તનેત્તો** વાતિ અતિમહન્તેહિ નેત્તેહિ સમન્નાગતો. **ખુદ્દકનેત્તો** વાતિ મહિંસચમ્મે વાસિકોણેન પહરિત્વા કતછિદ્દસદિસેહિ અતિખુદ્દકક્ખીહિ સમન્નાગતો. **વિસમલોચનો**તિ એકેન મહન્તેન, એકેન ખુદ્દકેન અક્ખિના સમન્નાગતો. **કેકરો વાપી**તિ તિરિયં પસ્સન્તો. એત્થ **અપિ**-સદ્દેન નિક્ખન્તક્ખિં સમ્પિણ્ડેતિ, યસ્સ કક્કટકસ્સેવ અક્ખિતારકા નિક્ખન્તા હોન્તિ. **ગમ્ભીરનેત્તો**તિ યસ્સ ગમ્ભીરે ઉદપાને ઉદકતારકા વિય અક્ખિતારકા પઞ્ઞાયન્તિ. એત્થ ચ **ઉદકતારકા** નામ ઉદકપુબ્બુળં. **અક્ખિતારકા**તિ અક્ખિગેણ્ડકા. **વિસમચક્કલો**તિ એકેન ઉદ્ધં, એકેન અધોતિ એવં વિસમજાતેહિ અક્ખિચક્કેહિ સમન્નાગતો.

૨૪૯૬. **જતુકણ્ણો** વાતિ અતિખુદ્દિકાહિ કણ્ણસક્ખલીહિ સમન્નાગતો. **મૂસિકકણ્ણો** વાતિ મૂસિકાનં કણ્ણસદિસેહિ કણ્ણેહિ સમન્નાગતો. **હત્થિકણ્ણોપિ** વાતિ અનનુરૂપાહિ મહન્તાહિ હત્થિકણ્ણસદિસાહિ કણ્ણસક્ખલીહિ સમન્નાગતો. **છિદ્દમત્તકકણ્ણો** વાતિ યસ્સ વિના કણ્ણસક્ખલીહિ કણ્ણચ્છિદ્દમેવ હોતિ. **અવિદ્ધકણ્ણકો**તિ કણ્ણબન્ધત્થાય અવિદ્ધેન કણ્ણેન સમન્નાગતો.

૨૪૯૭. **ટઙ્કિતકણ્ણો** વાતિ ગોભત્તનાળિકાય અગ્ગસદિસેહિ કણ્ણેહિ સમન્નાગતો, ગોહનુકોટિસણ્ઠાનેહિ કણ્ણેહિ સમન્નાગતોતિ અત્થો. **પૂતિકણ્ણોપિ** વાતિ સદા પગ્ઘરિતપુબ્બેન કણ્ણેન સમન્નાગતો. **પૂતિકણ્ણોપીતિ અપિ**-સદ્દેન કણ્ણભગન્દરિકો ગહિતો. **કણ્ણભગન્દરિકો**તિ નિચ્ચપૂતિના કણ્ણેન સમન્નાગતો. અવિદ્ધકણ્ણો પરિસદૂસકો વુત્તો, કથં યોનકજાતીનં પબ્બજ્જાતિ આહ ''**યોનકાદિપ્પભેદોપિ, નાયં પરિસદૂસકો**''તિ, કણ્ણાવેધનં યોનકાનં સભાવો, અયં યોનકાદિપ્પભેદો પરિસદૂસકો ન હોતીતિ વુત્તં હોતિ.

૨૪૯૮. **અતિપિઙ્ગલનેત્તો**તિ અતિસયેન પિઙ્ગલેહિ નેત્તેહિ સમન્નાગતો. મધુપિઙ્ગલં પન પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. **નિપ્પખુમક્ખિ** વાતિ અક્ખિદલરોમેહિ વિરહિતઅક્ખિકો. **પખુમ**-સદ્દો હિ લોકે અક્ખિદલરોમેસુ નિરુળ્હો. **અસ્સુપગ્ઘરનેત્તો** વાતિ પગ્ઘરણસ્સૂહિ નેત્તેહિ સમન્નાગતો. **પક્કપુપ્ફિતલોચનો**તિ પક્કલોચનો પુપ્ફિતલોચનોતિ યોજના. પરિપક્કનેત્તો સઞ્જાતપુપ્ફનેત્તોતિ અત્થો.

૨૪૯૯. **મહાનાસો**તિ સરીરસ્સ અનનુરૂપાય મહતિયા નાસાય સમન્નાગતો. **અતિખુદ્દકનાસિકો**તિ તથા અતિખુદ્દિકાય નાસાય સમન્નાગતો. **ચિપિટનાસો** વાતિ ચિપિટાય અન્તો પવિટ્ઠાય વિય અલ્લિનાસાય સમન્નાગતો. **ચિપિટનાસો** વાતિ અવુત્તવિકપ્પત્થેન **વા**-

સદ્દેન દીઘનાસિકો સઙ્ગય્હતિ. સો ચ સુકતુણ્ડસદિસાય જિવ્હાય લેહિતું સક્કુણેય્યાય નાસિકાય સમન્નાગતો. **કુટિલનાસિકો**તિ મુખમજ્ઝે અપ્પતિટ્ઠહિત્વા એકપસ્સે ઠિતનાસિકો.

૨૫૦૦. **નિચ્ચવિસ્સવનાસો** વાતિ નિચ્ચપગ્ઘરિતસિઙ્ઘાણિકનાસો વા. **મહામુખો**તિ યસ્સ પટઙ્ગમણ્ડુકસ્સેવ મુખનિમિત્તંયેવ મહન્તં હોતિ, મુખં પન લાબુસદિસં અતિખુદ્દકં. **પટઙ્ગમણ્ડુકો** નામ મહામુખમણ્ડુકો. **વઙ્કભિન્નમુખો વાપી**તિ એત્થ ''વઙ્કમુખો વા ભિન્નમુખો વાપી''તિ યોજના. **વઙ્કમુખો**તિ ભમુકસ્સ, નલાતસ્સ વા એકપસ્સે નિન્નતાય વઙ્કમુખો. **ભિન્નમુખો વા**તિ મક્કટસ્સેવ ભિન્નમુખો. **મહાઓટ્ઠોપિ વા**તિ ઉક્ખલિમુખવટ્ટિસદિસેહિ ઓટ્ઠેહિ સમન્નાગતો.

૨૫૦૧. **તનુકઓટ્ઠો** વાતિ ભેરિચમ્મસદિસેહિ દન્તે પિદહિતું અસમત્થેહિ ઓટ્ઠેહિ સમન્નાગતો. **ભેરિચમ્મસદિસેહી**તિ ભેરિમુખચમ્મસદિસેહિ. **તનુકઓટ્ઠો વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દેન મહાધરોટ્ઠો વા તનુકઉત્તરોટ્ઠો વા તનુકઅધરોટ્ઠો વાતિ તયો વિકપ્પા સઙ્ગહિતા. **વિપુલુત્તરઓટ્ઠકો**તિ મહાઉત્તરોટ્ઠો. **ઓટ્ઠછિન્નો**તિ યસ્સ એકો વા દ્વે વા ઓટ્ઠા છિન્ના હોન્તિ. **ઉપ્પક્કમુખો**તિ પક્કમુખો. **એળમુખોપિ વા**તિ નિચ્ચપગ્ઘરણમુખો.

૨૫૦૨-૩. **સઙ્ખતુણ્ડોપી**તિ બહિ સેતેહિ અન્તો અતિરત્તેહિ ઓટ્ઠેહિ સમન્નાગતો. **દુગ્ગન્ધમુખો**તિ દુગ્ગન્ધકુણપમુખો. **મહાદન્તોપી**તિ અટ્ઠકદન્તસદિસેહિ સમન્નાગતો . **અચ્ચન્તન્તિ** અતિસયેન. ''**હેટ્ઠા ઉપરિતો વાપિ, બહિ નિક્ખન્તદન્તકો**''તિ ઇદં ''અસુરદન્તકો''તિ એતસ્સ અત્થપદં. **અસુરો**તિ દાનવો. ''સિપ્પિદન્તો વા ઓટ્ઠદન્તો વા''તિ **ગણ્ઠિપદે** લિખિતો. યસ્સ પન સક્કા હોન્તિ ઓટ્ઠેહિ પિદહિતું, કથેન્તસ્સેવ પઞ્ઞાયતિ, નો અકથેન્તસ્સ, તં પબ્બાજેતું વટ્ટતિ. **અદન્તો**તિ દન્તરહિતો. **પૂતિદન્તો**તિ પૂતિભૂતેહિ દન્તેહિ સમન્નાગતો.

૨૫૦૪. ''અતિખુદ્દકદન્તકો''તિ ઇમસ્સ ''**યસ્સા**''તિઆદિ અપવાદો. યસ્સ દન્તન્તરે **કાળકદન્તસન્નિભો** કલન્દકદન્તસદિસો દન્તો સુખુમોવ ઠિતો ચે, તં તુ પબ્બાજેતું વટ્ટતીતિ યોજના. **પબ્બાજેતુમ્પી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દો તુ-સદ્દત્થો.

૨૫૦૫. યો પોસોતિ સમ્બન્ધો. **મહાહનુકો**તિ ગોહનુસદિસેન હનુના સમન્નાગતો. ''**રસ્સેન હનુના યુતો**''તિ ઇદં ''ચિપિટહનુકો વા''તિ ઇમસ્સ અત્થપદં. યથાહ – ''ચિપિટહનુકો વા અન્તોપવિટ્ઠેન વિય અતિરસ્સેન હનુકેન સમન્નાગતો''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૯). **ચિપિટહનુકો વાપી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દેન ''ભિન્નહનુકો વા વઙ્કહનુકો વા''તિ વિકપ્પદ્વયં સઙ્ગણ્હાતિ.

૨૫૦૬. **નિમ્મસ્સુદાઠિકો વાપી**તિ ભિક્ખુનિસદિસમુખો. **અતિદીઘગલોપિ વા**તિ બકગલસદિસેન ગલેન સમન્નાગતો. **અતિરસ્સગલોપિ વા**તિ અન્તોપવિટ્ઠેન વિય ગલેન સમન્નાગતો. ભિન્નગલો વા ગણ્ડગલોપિ વાતિ યોજના, ભિન્નગલટ્ઠિકો વા ગણ્ડેન સમન્નાગતગલોપિ વાતિ અત્થો.

૨૫૦૭. **ભટ્ઠંસકૂટો વા**તિ માતુગામસ્સ વિય ભટ્ઠેન અંસકૂટેન સમન્નાગતો. ભિન્નપિટ્ઠિ વા ભિન્નઉરોપિ વાતિ યોજના, સુદીઘહત્થો વા સુરસ્સહત્થો વાતિ યોજના, અતિદીઘહત્થો વા અતિરસ્સહત્થો વાતિ અત્થો. **વા**-સદ્દેન અહત્થએકહત્થાનં ગહણં. કચ્છુસમાયુતો વા કણ્ડુસમાયુતો વાતિ યોજના. **વા**-સદ્દેન ''દદ્દુગત્તો વા ગોધાગત્તો વા''તિ ઇમે દ્વે સઙ્ગણ્હાતિ. તત્થ **ગોધાગત્તો વા**તિ યસ્સ ગોધાય વિય ગત્તતો ચુણ્ણાનિ પતન્તિ.

૨૫૦૮. **મહાનિસદમંસો**તિ ઇમસ્સ અત્થપદં ''ઉદ્ધનગ્ગુપમાયુતો''તિ. યથાહ – ''મહાઆનિસદો વા ઉદ્ધનકૂટસદિસેહિ આનિસદમંસેહિ અચ્ચુગ્ગતેહિ સમન્નાગતો''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૯). **મહાનિસદમંસો વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દેન ભટ્ઠકટિકો સઙ્ગહિતો. **વાતણ્ડિકો**તિ અણ્ડકોસેસુ વુદ્ધિરોગેન સમન્નાગતો. **મહાઊરૂ**તિ સરીરસ્સ અનનુરૂપેહિ મહન્તેહિ સત્તીહિ સમન્નાગતો. **સઙ્ઘટ્ટનકજાણુકો**તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં સઙ્ઘટ્ટેહિ જાણૂહિ સમન્નાગતો.

૨૫૦૯. **ભિન્નજાણૂ**તિ યસ્સ એકો વા દ્વે વા જાણૂ ભિન્ના હોન્તિ. **મહાજાણૂ**તિ મહન્તેન જાણુના સમન્નાગતો. **દીઘજઙ્ઘો**તિ યટ્ઠિસદિસજઙ્ઘો. **વિકટો વા**તિ તિરિયં ગમનપાદેહિ સમન્નાગતો, યસ્સ ચઙ્કમતો જાણુકા બહિ નિગ્ગચ્છન્તિ. **પણ્હો વા**તિ પચ્છતો પરિવત્તપાદેહિ સમન્નાગતો, યસ્સ ચઙ્કમતો જાણુકા અન્તો પવિસન્તિ. ''પન્તો''તિ ચ ''સણ્હો''તિ ચ એતસ્સેવ વેવચનાનિ. **ઉબ્બદ્ધપિણ્ડિકો**તિ હેટ્ઠા ઓરુળ્હાહિ વા ઉપરિ આરુળ્હાહિ વા મહતીહિ જઙ્ઘપિણ્ડિકાહિ સમન્નાગતો.

૨૫૧૦. **યટ્ઠિજઙ્ઘો**તિ યટ્ઠિસદિસાય જઙ્ઘાય સમન્નાગતો. **મહાજઙ્ઘો**તિ સરીરસ્સ અનનુરૂપાય મહતિયા જઙ્ઘાય સમન્નાગતો. **મહાપાદોપિ વા**તિ સરીરસ્સ અનનુરૂપેહિ મહન્તેહિ પાદેહિ સમન્નાગતો. **અપિ**-સદ્દેન થૂલજઙ્ઘપિણ્ડિકો સઙ્ગહિતો, ભત્તપુટસદિસાય થૂલાય જઙ્ઘપિણ્ડિયા સમન્નાગતોતિ અત્થો. **પિટ્ઠિકપાદો વા**તિ પાદવેમજ્ઝતો ઉટ્ઠિતજઙ્ઘો. **મહાપણ્હિપિ વા**તિ અનનુરૂપેહિ અતિમહન્તેહિ પણ્હીહિ સમન્નાગતો.

૨૫૧૧. વઙ્કપાદોતિ અન્તો વા બહિ વા પરિવત્તપાદવસેન દુવિધો વઙ્કપાદો. **ગણ્ઠિકઙ્ગુલિકોતિ** સિઙ્ગિવેરફણસદિસાહિ અઙ્ગુલીહિ સમન્નાગતો. ''**અન્ધનખો વાપી**''તિ એતસ્સ અત્થપદં ''કાળપૂતિનખોપિ ચા''તિ. યથાહ – ''અન્ધનખો વા કાળવણ્ણેહિ પૂતિનખેહિ સમન્નાગતો''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૯).

૨૫૧૨. ઇચ્ચેવન્તિ યથાવુત્તવચનીયનિદસ્સનત્થોયં નિપાતસમુદાયો. અઙ્ગવેકલ્લતાય બહુવિધત્તા અનવસેસં વેકલ્લપ્પકારં સઙ્ગણ્હિતુમાહ ''**ઇચ્ચેવમાદિક**''ન્તિ.

પરિસદૂસકકથાવણ્ણના.

૨૫૧૪. પત્તચીવરન્તિ એત્થ ''સામણેરસ્સા''તિ અધિકારતો લબ્ભતિ. **અન્તો નિક્ખિપતોતિ** ઓવરકાદીનં અન્તો નિક્ખિપન્તસ્સ. **સબ્બપયોગેસૂતિ** પત્તચીવરસ્સ આમસનાદિસબ્બપયોગેસુ.

૨૫૧૫-૬. દણ્ડકમ્મં કત્વાતિ દણ્ડકમ્મં યોજેત્વા. દણ્ડેન્તિ વિનેન્તિ એતેનાતિ **દણ્ડો**, સોયેવ કત્તબ્બત્તા કમ્મન્તિ દણ્ડકમ્મં, આવરણાદિ. **અનાચારસ્સ** દુબ્બચસામણેરસ્સ કેવલં હિતકામેન ભિક્ખુના **દણ્ડકમ્મં કત્વા** દણ્ડકમ્મં યોજેત્વા યાગું વા ભત્તં વા **વા**-સદ્દેન પત્તં વા ચીવરં વા દસ્સેત્વા ''દણ્ડકમ્મે આહટે ત્વં ઇદં લચ્છસિ'' ઇતિ ભાસિતું વટ્ટતીતિ યોજના. **કિરાતિ** પદપૂરણત્થે નિપાતો.

૨૫૧૭. ધમ્મસઙ્ગાહકત્થેરેહિ ઠપિતદણ્ડકમ્મં દસ્સેતુમાહ ''**અપરાધાનુરૂપેના**''તિઆદિ. **તં** અપરાધાનુરૂપદણ્ડકમ્મં નામ વાલિકાસલિલાદીનં આહરાપનમેવાતિ યોજેતબ્બં. **આદિ**-સદ્દેન દારુઆદીનં આહરાપનં ગણ્હાતિ. તઞ્ચ ખો ''ઓરમિસ્સતી''તિ અનુકમ્પાય, ન ''નસ્સિસ્સતિ વિબ્ભમિસ્સતી''તિઆદિનયપ્પવત્તેન પાપજ્ઝાસયેન.

૨૫૧૮-૯. અકત્તબ્બં દણ્ડકમ્મં દસ્સેતુમાહ ''**સીસે વા**''તિઆદિ. **સીસે વાતિ** એત્થ ''સામણેરસ્સા''તિ અધિકારતો લબ્ભતિ. **પાસાણાદીનીતિ** એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ઇટ્ઠકાદીનં ગહણં. સામણેરં ઉણ્હે પાસાણે નિપજ્જાપેતું વા ઉણ્હાય ભૂમિયા નિપજ્જાપેતું વા ઉદકં પવેસેતું વા ભિક્ખુનો ન વટ્ટતીતિ યોજના.

ભગવતા અનુઞ્ઞાતદણ્ડકમ્મં દસ્સેતુમાહ ''**ઇધા**''તિઆદિ. **ઇધાતિ** ઇમસ્મિં દણ્ડકમ્માધિકારે. **આવરણમત્તન્તિ** ''મા ઇધ પાવિસી''તિ નિવારણમત્તં. **પકાસિતન્તિ** ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, યત્થ વા વસતિ, યત્થ વા પટિક્કમતિ, તત્થ આવરણં કાતુ''ન્તિ (મહાવ॰ ૧૦૭) ભાસિતં.

''યત્થ વા વસતિ, યત્થ વા પટિક્કમતીતિ યત્થ વસતિ વા પવિસતિ વા, ઉભયેનાપિ અત્તનો પરિવેણઞ્ચ વસ્સગ્ગેન પત્તસેનાસનઞ્ચ વુત્ત''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૭) **અટ્ઠકથાય** વુત્તત્તા યાવ યોજિતં દણ્ડકમ્મં કરોન્તિ, તાવ અત્તનો પુગ્ગલિકપરિવેણં વા વસ્સગ્ગેન પત્તસેનાસનં વા પવિસિતું અદત્વા નિવારણં **આવરણં** નામ. **અટ્ઠકથાયં** ''અત્તનો''તિ વચનં યે આવરણં કરોન્તિ, તે આચરિયુપજ્ઝાયે સન્ધાય વુત્તન્તિ વિઞ્ઞાયતિ. કેચિ પનેત્થ ''અત્તનો''તિ ઇદં યસ્સ આવરણં કરોન્તિ, તં સન્ધાય વુત્તન્તિ ગહેત્વા તત્થ વિનિચ્છયં વદન્તિ. કેચિ ઉભયથાપિ અત્થં ગહેત્વા ઉભયત્થાપિ આવરણં કાતબ્બન્તિ વદન્તિ. વીમંસિત્વા યમેત્થ યુત્તતરં, તં ગહેતબ્બં.

નિવારણકથાવણ્ણના.

૨૫૨૦. પક્ખો ચ ઓપક્કમિકો ચ આસિત્તો ચાતિ વિગ્ગહો. એત્થ ચ ''અનુપોસથે ઉપોસથં કરોતી''તિઆદીસુ યથા ઉપોસથદિને કત્તબ્બકમ્મં ''ઉપોસથો''તિ વુચ્ચતિ, તથા માસસ્સ પક્ખે પણ્ડકભાવમાપજ્જન્તો ''**પક્ખો**''તિ વુત્તો. અથ વા પક્ખપણ્ડકો **પક્ખો** ઉત્તરપદલોપેન યથા ''ભીમસેનો ભીમો''તિ. ઇદઞ્ચ પાપાનુભાવેન કણ્હપક્ખેયેવ પણ્ડકભાવમાપજ્જન્તસ્સ અધિવચનં. યથાહ ''અકુસલવિપાકાનુભાવેન કાળપક્ખે કાળપક્ખે પણ્ડકો હોતિ, જુણ્હપક્ખે પનસ્સ પરિળાહો વૂપસમ્મતિ, અયં પક્ખપણ્ડકો''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૯).

યસ્સ ઉપક્કમેન બીજાનિ અપનીતાનિ, અયં **ઓપક્કમિકપણ્ડકો**. યસ્સ પરેસં અઙ્ગજાતં મુખેન ગહેત્વા અસુચિના આસિત્તસ્સ પરિળાહો વૂપસમ્મતિ, અયં **આસિત્તપણ્ડકો. ઉસૂયકોતિ** યસ્સ પરેસં અજ્ઝાચારં પસ્સતો ઉસૂયાય ઉપ્પન્નાય પરિળાહો વૂપસમ્મતિ, અયં ઉસૂયપણ્ડકો. યો પટિસન્ધિયંયેવ અભાવકો ઉપ્પન્નો, અયં **નપુંસકપણ્ડકો**.

૨૫૨૧. તેસૂતિ તેસુ પઞ્ચસુ પણ્ડકેસુ. ''પક્ખપણ્ડકસ્સ યસ્મિંપક્ખે પણ્ડકો હોતિ, તસ્મિંયેવસ્સ પક્ખે પબ્બજ્જા વારિતા''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૯) કુરુન્દિયં વુત્તત્તા ''**તિણ્ણં નિવારિતા**''તિ ઇદં તસ્સ પણ્ડકસ્સ પણ્ડકપક્ખં સન્ધાય વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં.

૨૫૨૨. ''**નાસેતબ્બો**''તિ ઇદં લિઙ્ગનાસનં સન્ધાય વુત્તં. યથાહ ''સોપિ લિઙ્ગનાસનેનેવ નાસેતબ્બો''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૯). એસ નયો ઉપરિપિ ઈદિસેસુ ઠાનેસુ.

પણ્ડકકથાવણ્ણના.

૨૫૨૩. થેનેતીતિ **થેનો**, લિઙ્ગસ્સ પબ્બજિતવેસસ્સ થેનો **લિઙ્ગથેનો**. સંવાસસ્સ ભિક્ખુવસ્સગણનાદિકસ્સ થેનો **સંવાસથેનો**. **તદુભયસ્સ ચા**તિ તસ્સ લિઙ્ગસ્સ, સંવાસસ્સ ચ ઉભયસ્સ થેનોતિ સમ્બન્ધો. એસ તિવિધોપિ થેય્યસંવાસકો નામ પવુચ્ચતીતિ યોજના.

૨૫૨૪-૬. તત્થ તેસુ તીસુ થેય્યસંવાસકેસુ યો સયમેવ પબ્બજિત્વા ભિક્ખુવસ્સાનિ ન ગણ્હતિ, યથાવુડ્ઢં વન્દનમ્પિ નેવ ગણ્હતિ, **અપિ**-સદ્દેન આસનેન નેવ પટિબાહતિ ઉપોસથપવારણાદીસુ નેવ સન્દિસ્સતીતિ સઙ્ગણ્હનતો તદુભયમ્પિ ન કરોતિ, અયં **લિઙ્ગમત્તસ્સ** પબ્બજિતવેસમત્તસ્સ **થેનતો** ચોરિકાય ગહણતો લિઙ્ગત્થેનો સિયાતિ યોજના.

યો ચ પબ્બજિતો હુત્વા ભિક્ખુવસ્સાનિ ગણ્હતિ, સો યથાવુડ્ઢવન્દનાદિકં **સંવાસં** સાદિયન્તોવ સંવાસત્થેનકો મતોતિ યોજના. યથાહ – ''ભિક્ખુવસ્સગણનાદિકો હિ સબ્બોપિ કિરિયભેદો ઇમસ્મિં અત્થે 'સંવાસો'તિ વેદિતબ્બો''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૦).

વુત્તનયોયેવાતિ ઉભિન્નં પચ્ચેકં વુત્તલક્ખણમેવ એતસ્સ લક્ખણન્તિ કત્વા વુત્તં. અયં તિવિધોપિ થેય્યસંવાસકો અનુપસમ્પન્નો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ઉપસમ્પન્નો નાસેતબ્બો, પુન પબ્બજ્જં યાચન્તોપિ ન પબ્બાજેતબ્બો. બ્યતિરેકમુખેન થેય્યસંવાસલક્ખણં નિયમેતું **અટ્ઠકથાય** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૦) વુત્તગાથાદ્વયં ઉદાહરન્તો આહ ''**યથાહ ચા**''તિ. યથા અટ્ઠકથાચરિયો રાજદુબ્ભિક્ખાદિગાથાદ્વયમાહ, તથાયમત્થો બ્યતિરેકતો વેદિતબ્બોતિ અધિપ્પાયો.

૨૫૨૭-૮. રાજદુબ્ભિક્ખકન્તાર-રોગવેરિભયેહિ વાતિ એત્થ **ભય**-સદ્દો પચ્ચેકં યોજેતબ્બો ''રાજભયેન દુબ્ભિક્ખભયેના''તિઆદિના. **ચીવરાહરણત્થં વા**તિ અત્તના પરિચ્ચત્તચીવરં પુન વિહારં આહરણત્થાય. **ઇધ** ઇમસ્મિં સાસને. **સંવાસં નાધિવાસેતિ, યાવ સો સુદ્ધમાનસો**તિ રાજભયાદીહિ ગહિતલિઙ્ગતાય સો સુદ્ધમાનસો યાવ સંવાસં નાધિવાસેતીતિ અત્થો.

યો હિ રાજભયાદીહિ વિના કેવલં ભિક્ખૂ વઞ્ચેત્વા તેહિ સદ્ધિં વસિતુકામતાય લિઙ્ગં ગણ્હાતિ, સો અસુદ્ધચિત્તતાય લિઙ્ગગ્ગહણેનેવ થેય્યસંવાસકો નામ હોતિ. અયં પન તાદિસેન અસુદ્ધચિત્તેન ભિક્ખૂ વઞ્ચેતુકામતાય અભાવતો યાવ સંવાસં નાધિવાસેતિ, તાવ થેય્યસંવાસકો નામ ન હોતિ. તેનેવ ''રાજભયાદીહિ ગહિતલિઙ્ગાનં 'ગિહી મં સમણોતિ જાનન્તૂ'તિ વઞ્ચનાચિત્તે સતિપિ ભિક્ખૂનં વઞ્ચેતુકામતાય અભાવા દોસો ન જાતો''તિ તીસુપિ **ગણ્ઠિપદેસુ** વુત્તં.

કેચિ પન ''વૂપસન્તભયતા ઇધ સુદ્ધચિત્તતા''તિ વદન્તિ, એવઞ્ચ સતિ સો વૂપસન્તભયો યાવ સંવાસં નાધિવાસેતિ, તાવ થેય્યસંવાસકો નામ ન હોતીતિ અયમત્થો વિઞ્ઞાયતિ. ઇમસ્મિઞ્ચ અત્થે વિઞ્ઞાયમાને અવૂપસન્તભયસ્સ સંવાસસાદિયનેપિ થેય્યસંવાસકતા ન હોતીતિ આપજ્જેય્ય, ન ચ **અટ્ઠકથાયં** અવૂપસન્તભયસ્સ સંવાસસાદિયને અથેય્યસંવાસકતા દસ્સિતા. ''સબ્બપાસણ્ડિયભત્તાનિ ભુઞ્જન્તો''તિ ચ ઇમિના અવૂપસન્તભયેનાપિ સંવાસં અસાદિયન્તેનેવ વસિતબ્બન્તિ દીપેતિ. તેનેવ તીસુપિ **ગણ્ઠિપદેસુ** વુત્તં ''યસ્મા વિહારં આગન્ત્વા સઙ્ઘિકં ગણ્હન્તસ્સ સંવાસં પરિહરિતું દુક્કરં, તસ્મા 'સબ્બપાસણ્ડિયભત્તાનિ ભુઞ્જન્તો'તિ ઇદં વુત્ત''ન્તિ. તસ્મા રાજભયાદીહિ ગહિતલિઙ્ગતા ચેત્થ સુદ્ધચિત્તતાતિ ગહેતબ્બં.

તાવ એસ થેય્યસંવાસકો નામ ન વુચ્ચતીતિ યોજના. અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન ''તત્રાયં વિત્થારનયો''તિ **અટ્ઠકથાયં** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૦) આગતનયેન વેદિતબ્બો.

થેય્યસંવાસકકથાવણ્ણના.

૨૫૨૯-૩૦. યો ઉપસમ્પન્નો ભિક્ખુ ''અહં તિત્થિયો ભવિસ્સ''ન્તિ **સલિઙ્ગેનેવ** અત્તનો ભિક્ખુવેસેનેવ તિત્થિયાનં ઉપસ્સયં યાતિ ચેતિ સમ્બન્ધો. તિત્થિયેસુ પક્કન્તકો પવિટ્ઠો **તિત્થિયપક્કન્તકો**. **તેસં લિઙ્ગે નિસ્સિતે**તિ તેસં તિત્થિયાનં વેસે ગહિતે.

૨૫૩૧. ''અહં તિત્થિયો ભવિસ્સ''ન્તિ કુસચીરાદિકં યો સયમેવ નિવાસેતિ, સોપિ **પક્કન્તકો** તિત્થિયપક્કન્તકો સિયાતિ યોજના.

૨૫૩૨-૪. નગ્ગો તેસં આજીવકાદીનં ઉપસ્સયં ગન્ત્વાતિ યોજના. **કેસે લુઞ્ચાપેતી**તિ અત્તનો કેસે લુઞ્ચાપેતિ. તેસં વતાનિ આદિયતિ વાતિ યોજના. **વતાનિ આદિયતી**તિ ઉક્કુટિકપ્પધાનાદીનિ વા વતાનિ આદિયતિ. **તેસં** તિત્થિયાનં મોરપિઞ્છાદિકં **લિઙ્ગં** સઞ્ઞાણં સચે ગણ્હાતિ વા તેસં પબ્બજ્જં, લદ્ધિમેવ વા સારતો વા **એતિ** ઉપગચ્છતિ વાતિ યોજના. ''અયં પબ્બજ્જા સેટ્ઠાતિ સેટ્ઠભાવં વા ઉપગચ્છતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૦ તિત્થિયપક્કન્તકકથા) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. એસ તિત્થિયપક્કન્તકો હોતિ એવ, **ન પન વિમુચ્ચતિ** તિત્થિયપક્કન્તભાવતો. **નગ્ગસ્સ ગચ્છતો**તિ ''આજીવકો ભવિસ્સ''ન્તિ કાસાયાદીનિ અનાદાય નગ્ગસ્સ આજીવકાનં ઉપસંગચ્છતો.

૨૫૩૫. થેય્યસંવાસકો અનુપસમ્પન્નવસેન વુત્તો, નો ઉપસમ્પન્નવસેન. ઇમિના ''ઉપસમ્પન્નો ભિક્ખુ કૂટવસ્સં ગણ્હન્તોપિ અસ્સમણો ન હોતિ. લિઙ્ગે સઉસ્સાહો પારાજિકં આપજ્જિત્વા ભિક્ખુવસ્સાદીનિ ગણેન્તોપિ થેય્યસંવાસકો ન હોતી''તિ **અટ્ઠકથા**ગતવિનિચ્છયં દીપેતિ. તથા વુત્તોતિ યોજના. ''**ઉપસમ્પન્નભિક્ખુના**''તિ ઇમિના અનુપસમ્પન્નં નિવત્તેતિ. તેન ચ ''સામણેરો સલિઙ્ગેન તિત્થાયતનં ગતોપિ પુન પબ્બજ્જઞ્ચ ઉપસમ્પદઞ્ચ લભતી''તિ **કુરુન્દટ્ઠકથા**ગતવિનિચ્છયં દસ્સેતિ.

તિત્થિયપક્કન્તકસ્સ કિં કાતબ્બન્તિ? ન પબ્બાજેતબ્બો, પબ્બાજિતોપિ ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ઉપસમ્પાદિતો ચ કાસાયાનિ અપનેત્વા સેતકાનિ દત્વા ગિહિભાવં ઉપનેતબ્બો. અયમત્થો ચ ''તિત્થિયપક્કન્તકો ભિક્ખવે અનુપસમ્પન્નો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ઉપસમ્પન્નો નાસેતબ્બો''તિ (મહાવ॰ ૧૧૦) **પાળિતો** ચ ''સો ન કેવલં ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, અથ ખો ન પબ્બાજેતબ્બોપી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૦ તિત્થિયપક્કન્તકકથા) **અટ્ઠકથા**વચનતો ચ વેદિતબ્બો.

તિત્થિયપક્કન્તકકથાવણ્ણના.

૨૫૩૬. ઇધાતિ ઇમસ્મિં પબ્બજ્જૂપસમ્પદાધિકારે. મનુસ્સજાતિકતો અઞ્ઞસ્સ તિરચ્છાનગતેયેવ અન્તોગધત્તં દસ્સેતુમાહ ''**યક્ખો સક્કોપિ વા**''તિ. **તિરચ્છાનગતો વુત્તો**તિ એત્થ ઇતિ-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો. ''તિરચ્છાનગતો, ભિક્ખવે, અનુપસમ્પન્નો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ઉપસમ્પન્નો નાસેતબ્બો''તિ (મહાવ॰ ૧૧૧) વચનતો પબ્બજ્જાપિ ઉપલક્ખણતો નિવારિતાયેવાતિ કત્વા વુત્તં ''**પબ્બાજેતું ન વટ્ટતી**''તિ. તેન તિરચ્છાનગતો ચ ભગવતો અધિપ્પાયઞ્ઞૂહિ **અટ્ઠકથાચરિયેહિ** ન પબ્બાજેતબ્બોતિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૧) વુત્તં.

તિરચ્છાનકથાવણ્ણના.

૨૫૩૭. પઞ્ચાનન્તરિકે પોસેતિ માતુઘાતકો, પિતુઘાતકો, અરહન્તઘાતકો, લોહિતુપ્પાદકો, સઙ્ઘભેદકોતિ આનન્તરિયકમ્મેહિ સમન્નાગતે પઞ્ચ પુગ્ગલે.

તત્થ **માતુઘાતકો** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૨) નામ યેન મનુસ્સિત્થિભૂતા જનિકા માતા સયમ્પિ મનુસ્સજાતિકેનેવ સતા સઞ્ચિચ્ચ જીવિતા વોરોપિતા, અયં આનન્તરિયેન માતુઘાતકકમ્મેન માતુઘાતકો, એતસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ પટિક્ખિત્તા. યેન પન મનુસ્સિત્થિભૂતાપિ અજનિકા પોસાવનિકમાતા વા ચૂળમાતા વા મહામાતા વા જનિકાપિ વા નમનુસ્સિત્થિભૂતા માતાઘાતિતા, તસ્સ પબ્બજ્જા ન વારિતા, ન ચ આનન્તરિયો હોતિ. યેન સયં તિરચ્છાનભૂતેન મનુસ્સિત્થિભૂતા માતા ઘાતિતા, સોપિ આનન્તરિયો ન હોતિ, તિરચ્છાનગતત્તા પનસ્સ પબ્બજ્જા પટિક્ખિત્તાવ. **પિતુઘાતકે**પિ એસેવ નયો. સચેપિ હિ વેસિયા પુત્તો હોતિ, ''અયં મે પિતા''તિ ન જાનાતિ, યસ્સ સમ્ભવેન નિબ્બત્તો, સો ચે અનેન ઘાતિતો, ''પિતુઘાતકો''ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ, આનન્તરિયઞ્ચ ફુસતિ.

અરહન્તઘાતકોપિ મનુસ્સઅરહન્તવસેનેવ વેદિતબ્બો. મનુસ્સજાતિયઞ્હિ અન્તમસો અપબ્બજિતમ્પિ ખીણાસવં દારકં વા દારિકં વા સઞ્ચિચ્ચ જીવિતા વોરોપેન્તો અરહન્તઘાતકોવ હોતિ, આનન્તરિયઞ્ચ ફુસતિ, પબ્બજ્જા ચસ્સ વારિતા. અમનુસ્સજાતિકં પન અરહન્તં, મનુસ્સજાતિકં વા અવસેસં અરિયપુગ્ગલં ઘાતેત્વા આનન્તરિયો ન હોતિ, પબ્બજ્જાપિસ્સ ન વારિતા, કમ્મં પન બલવં હોતિ. તિરચ્છાનો મનુસ્સઅરહન્તમ્પિ ઘાતેત્વા આનન્તરિયો ન હોતિ, કમ્મં પન ભારિયં.

યો દેવદત્તો વિય દુટ્ઠચિત્તેન વધકચિત્તેન તથાગતસ્સ જીવમાનકસરીરે ખુદ્દકમક્ખિકાય પિવનકમત્તમ્પિ લોહિતં ઉપ્પાદેતિ, અયં **લોહિતુપ્પાદકો** નામ, એતસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ વારિતા. યો પન રોગવૂપસમનત્થં જીવકો વિય સત્થેન ફાલેત્વા પૂતિમંસઞ્ચ લોહિતઞ્ચ નીહરિત્વા ફાસું કરોતિ, બહું સો પુઞ્ઞં પસવતિ.

યો દેવદત્તો વિય સાસનં ઉદ્ધમ્મં ઉબ્બિનયં કત્વા ચતુન્નં કમ્માનં અઞ્ઞતરવસેન સઙ્ઘં ભિન્દતિ, અયં **સઙ્ઘભેદકો** નામ, એતસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ વારિતા. ''માતુઘાતકો, ભિક્ખવે, અનુપસમ્પન્નો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ઉપસમ્પન્નો નાસેતબ્બો''તિઆદિકાય (મહાવ॰ ૧૧૨) **પાળિયા** ઉપસમ્પદાપટિક્ખેપો પબ્બજ્જાપટિક્ખેપસ્સ ઉપલક્ખણન્તિ આહ ''**પબ્બાજેન્તસ્સ દુક્કટ**''ન્તિ.

ઉભતોબ્યઞ્જનઞ્ચેવ ભિક્ખુનિદૂસકઞ્ચ તથા પબ્બાજેન્તસ્સ દુક્કટન્તિ સમ્બન્ધો. **ઉભતોબ્યઞ્જનન્તિ** ક-કારલોપેન નિદ્દેસો. ઇત્થિનિમિત્તુપ્પાદનકમ્મતો ચ પુરિસનિમિત્તુપ્પાદનકમ્મતો ચ ઉભતો બ્યઞ્જનમસ્સ અત્થીતિ **ઉભતોબ્યઞ્જનકો**. સો દુવિધો હોતિ ઇત્થિઉભતોબ્યઞ્જનકો, પુરિસઉભતોબ્યઞ્જનકોતિ.

તત્થ ઇત્થિઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૬) ઇત્થિનિમિત્તં પાકટં હોતિ, પુરિસનિમિત્તં પટિચ્છન્નં. પુરિસઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સ પુરિસનિમિત્તં પાકટં હોતિ, ઇત્થિનિમિત્તં પટિચ્છન્નં. ઇત્થિઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સ ઇત્થીસુ પુરિસત્તં કરોન્તસ્સ ઇત્થિનિમિત્તં પટિચ્છન્નં હોતિ, પુરિસનિમિત્તં પાકટં હોતિ. પુરિસઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સ પુરિસાનં ઇત્થિભાવં ઉપગચ્છન્તસ્સ પુરિસનિમિત્તં પટિચ્છન્નં હોતિ, ઇત્થિનિમિત્તં પાકટં હોતિ. ઇત્થિઉભતોબ્યઞ્જનકો સયઞ્ચ ગબ્ભં ગણ્હાતિ, પરઞ્ચ ગબ્ભં ગણ્હાપેતિ. પુરિસઉભતોબ્યઞ્જનકો સયં ન ગણ્હાતિ, પરં ગણ્હાપેતીતિ ઇદમેતેસં નાનાકરણં. ઇમસ્સ પન દુવિધસ્સાપિ ઉભતોબ્યઞ્જનકસ્સનેવ પબ્બજ્જા અત્થિ, ન ઉપસમ્પદાતિ ઇદમિધ સન્નિટ્ઠાનં વેદિતબ્બં.

યો પકતત્તં ભિક્ખુનિં (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૫) તિણ્ણં મગ્ગાનં અઞ્ઞતરસ્મિં દૂસેતિ, અયં **ભિક્ખુનિદૂસકો** નામ, એતસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ વારિતા. યો પન કાયસંસગ્ગેન સીલવિનાસં પાપેતિ, તસ્સ પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ ન વારિતા. બલક્કારેન પન ઓદાતવત્થવસનં કત્વા અનિચ્છમાનંયેવ દૂસેન્તોપિ ભિક્ખુનિદૂસકોયેવ. બલક્કારેન પન ઓદાતવત્થવસનં કત્વા ઇચ્છમાનં દૂસેન્તો ભિક્ખુનિદૂસકો ન હોતિ. કસ્મા? યસ્મા ગિહિભાવે સમ્પટિચ્છિતમત્તેયેવ સા અભિક્ખુની હોતિ. સકિં સીલવિપન્નં પન પચ્છા દૂસેન્તો નેવ ભિક્ખુનિદૂસકો હોતિ, પબ્બજ્જમ્પિ ઉપસમ્પદમ્પિ લભતિ.

૨૫૩૮. પાળિઅટ્ઠકથાવિમુત્તં આચરિયપરમ્પરાભતવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**એકતો**''તિઆદિ. ''**એકતો**''તિ ઇમિના ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સાપિ ગહણં ભવેય્યાતિ તં પરિવજ્જેતું ''**ભિક્ખુનીનં તુ સન્તિકે**''તિ વુત્તં. એતેન તંદૂસકસ્સ ભબ્બતં દીપેતિ. સો નેવ ભિક્ખુનિદૂસકો સિયા, ''ઉપસમ્પદં લભતેવ ચ પબ્બજ્જં, સા ચ નેવ પરાજિતા''તિ ઇદં દુતિયગાથાય ઇધાનેત્વા યોજેતબ્બં. કેવલં ભિક્ખુનિસઙ્ઘે ઉપસમ્પન્ના નામ ન હોતીતિ અધિપ્પાયેનેવ વુત્તં. ''**સા ચ નેવ પરાજિતા**''તિ ઇમિના તસ્સા ચ પુન પબ્બજ્જૂપસમ્પદાય ભબ્બતં દીપેતિ. અયમત્થો અટ્ઠકથા**ગણ્ઠિપદેપિ** વુત્તોયેવ ''ભિક્ખુનીનં વસેન એકતોઉપસમ્પન્નં દૂસેત્વા ભિક્ખુનિદૂસકો ન હોતિ, પબ્બજ્જાદીનિ લભતિ, સા ચ પારાજિકા ન હોતીતિ વિનિચ્છયો''તિ.

૨૫૩૯. ''સિક્ખમાનાસામણેરીસુ ચ વિપ્પટિપજ્જન્તો નેવ ભિક્ખુનિદૂસકો હોતિ, પબ્બજ્જમ્પિ ઉપસમ્પદમ્પિ લભતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૫) **અટ્ઠકથા**ગતવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**સચે અનુપસમ્પન્નદૂસકો**''તિ. ''**ઉપસમ્પદં લભતેવ ચ પબ્બજ્જ**''ન્તિ ઇદં યથાઠાનેપિ યોજેતબ્બં. **સા ચ નેવ પરાજિતા**તિ ઇદં પન **અટ્ઠકથાય** અનાગતત્તા ચ અનુપસમ્પન્નાય ઉપસમ્પન્નવિકપ્પાભાવા ચ ન યોજેતબ્બં. અસતિ હિ ઉપસમ્પન્નવિકપ્પે પરાજિતવિકપ્પાસઙ્કહો પટિસેધો નિરત્થકોતિ સા પબ્બજ્જૂપસમ્પદાનં ભબ્બાયેવાતિ દટ્ઠબ્બા. ઇમે પન પણ્ડકાદયો એકાદસ પુગ્ગલા ''પણ્ડકો, ભિક્ખવે, અનુપસમ્પન્નો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, ઉપસમ્પન્નો નાસેતબ્બો''તિઆદિવચનતો (મહાવ॰ ૧૦૯) અભબ્બાયેવ, નેસં પબ્બજ્જા ચ ઉપસમ્પદા ચ ન રુહતિ, તસ્મા ન પબ્બાજેતબ્બા. જાનિત્વા પબ્બાજેન્તો, ઉપસમ્પાદેન્તો ચ દુક્કટં આપજ્જતિ. અજાનિત્વાપિ પબ્બાજિતા, ઉપસમ્પાદિતા ચ જાનિત્વા લિઙ્ગનાસનાય નાસેતબ્બા.

એકાદસઅભબ્બપુગ્ગલકથાવણ્ણના.

૨૫૪૦. **નૂપસમ્પાદનીયોવા**તિ ન ઉપસમ્પાદેતબ્બોવ. **અનુપજ્ઝાયકો**તિ અસન્નિહિતઉપજ્ઝાયો વા અગ્ગહિતઉપજ્ઝાયગ્ગહણો વા. **કરોતો**તિ અનુપજ્ઝાયકં ઉપસમ્પાદયતો. **દુક્કટં હોતી**તિ આચરિયસ્સ ચ ગણસ્સ ચ દુક્કટાપત્તિ હોતિ. **ન કુપ્પતિ સચે કત**ન્તિ સચે અનુપજ્ઝાયકસ્સ ઉપસમ્પદાકમ્મં કતં ભવેય્ય, તં ન કુપ્પતિ સમગ્ગેન સઙ્ઘેન અકુપ્પેન ઠાનારહેન કતત્તા.

૨૫૪૧. **એકે**તિ અભયગિરિવાસિનો. ''**ન ગહેતબ્બમેવા**''તિ **અટ્ઠકથાય** દળ્હં વુત્તત્તા વુત્તં. **તં** વચનં. એત્થ ચ ઉપજ્ઝાયે અસન્નિહિતેપિ ઉપજ્ઝાયગ્ગહણે અકતેપિ કમ્મવાચાયં પન ઉપજ્ઝાયકિત્તનં કતંયેવાતિ દટ્ઠબ્બં. અઞ્ઞથા ''પુગ્ગલં ન પરામસતી''તિ વુત્તાય કમ્મવિપત્તિયા સમ્ભવતો કમ્મં કુપ્પેય્ય. તેનેવ ''ઉપજ્ઝાયં અકિત્તેત્વા''તિ અવત્વા ''ઉપજ્ઝં અગ્ગાહાપેત્વા''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૭) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં. યથા ચ અપરિપુણ્ણપત્તચીવરસ્સ ઉપસમ્પદાકાલે કમ્મવાચાયં ''પરિપુણ્ણસ્સ પત્તચીવર''ન્તિ અસન્તં વત્થું કિત્તેત્વા કમ્મવાચાય કતાયપિ ઉપસમ્પદા રુહતિ, એવં ''અયં બુદ્ધરક્ખિતો આયસ્મતો ધમ્મરક્ખિતસ્સ ઉપસમ્પદાપેક્ખો''તિ અસન્તં પુગ્ગલં કિત્તેત્વા કેવલં સન્તપદનીહારેન કમ્મવાચાય કતાય ઉપસમ્પદા રુહતિયેવાતિ દટ્ઠબ્બં. તેનેવાહ ''ન કુપ્પતિ સચે કત''ન્તિ. ''ન, ભિક્ખવે, અનુપજ્ઝાયકો ઉપસમ્પાદેતબ્બો, યો ઉપસમ્પાદેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (મહાવ॰ ૧૧૭) એત્તકમેવ વત્વા ''સો ચ પુગ્ગલો અનુપસમ્પન્નો''તિ અવુત્તત્તા, કમ્મવિપત્તિલક્ખણસ્સ ચ અસમ્ભવતો ''ન ગહેતબ્બમેવ ત''ન્તિ વુત્તં.

સેસેસુ સબ્બત્થપીતિ
સટ્ઠગણપણ્ડકથેય્યસંવાસકતિત્થિયપક્કન્તકતિરચ્છાનગતમાતુપિતુઅરહન્તઘાતકભિક્ખુનિદૂસકસઙ્ઘભેદકલોહિતુપ્પાદકઉભતોબ્યઞ્જનકસઙ્ખાતેહિ ઉપજ્ઝાયેહિ ઉપસમ્પાદિતેસુ સબ્બેસુ તેરસસુ વિકપ્પેસુ. વુત્તઞ્હિ ભગવતા ''ન, ભિક્ખવે, સઙ્ઘેન ઉપજ્ઝાયેન ઉપસમ્પાદેતબ્બો, યો ઉપસમ્પાદેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિઆદિ. ન કેવલં એતેસુયેવ તેરસસુ, અથ ''અપત્તકઅચીવરકઅચીવરપત્તકયાચિતકપત્તયાચિતકચીવરયાચિતકપત્તચીવરકા''તિ એતેસુ છસુ વિકપ્પેસુ અયં નયો યોજેતબ્બોતિ. **સેસ**-ગ્ગહણેન એતેસમ્પિ સઙ્ગહો. વુત્તઞ્હેતં ભગવતા ''ન, ભિક્ખવે, અપત્તકો ઉપસમ્પાદેતબ્બો, યો ઉપસમ્પાદેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિઆદિ (મહાવ॰ ૧૧૮). **અયં નયો**તિ ''ન કુપ્પતિ સચે કત''ન્તિ વુત્તનયો.

૨૫૪૨. પઞ્ચવીસતીતિ ચતુવીસતિ પારાજિકા, ઊનવીસતિવસ્સો ચાતિ પઞ્ચવીસતિ. વુત્તઞ્હિ ''ન, ભિક્ખવે, જાનં ઊનવીસતિવસ્સો પુગ્ગલો ઉપસમ્પાદેતબ્બો. યો ઉપસમ્પાદેય્ય, યથાધમ્મો કારેતબ્બો''તિ (મહાવ॰ ૯૯). **ઓસારો**તિ ઉપસમ્પદાસઙ્ખાતો ઓસારો. તેનેવ **ચમ્પેય્યક્ખન્ધકે** ''તઞ્ચે સઙ્ઘો ઓસારેતિ, એકચ્ચો સોસારિતો''તિઆદિપાઠસ્સ (મહાવ॰ ૩૯૬) **અટ્ઠકથાયં** ''ઓસારેતીતિ ઉપસમ્પદાકમ્મવસેન પવેસેતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૯૬) વુત્તં. ''**નાસનારહો**''તિ ઇમિના ''પણ્ડકો, ભિક્ખવે, અનુપસમ્પન્નો ન ઉપસમ્પાદેતબ્બો''તિઆદિવચનતો (મહાવ॰ ૧૦૯) ઉપસમ્પાદિતસ્સાપિ સેતકાનિ દત્વા ગિહિભાવં પાપેતબ્બતં દીપેતિ.

૨૫૪૩. હત્થચ્છિન્નાદિ બાત્તિંસાતિ ચમ્પેય્યક્ખન્ધકે –

> ''હત્થચ્છિન્નો, ભિક્ખવે, અપ્પત્તો ઓસારણં, તઞ્ચે સઙ્ઘો ઓસારેતિ, સોસારિતો. પાદચ્છિન્નો…પે॰… હત્થપાદચ્છિન્નો… કણ્ણચ્છિન્નો… નાસચ્છિન્નો… કણ્ણનાસચ્છિન્નો… અઙ્ગુલિચ્છિન્નો… અળચ્છિન્નો… કણ્ડરચ્છિન્નો… ફણહત્થકો… ખુજ્જો… વામનો… ગલગણ્ડી… લક્ખણાહતો… કસાહતો… લિખિતકો… સીપદિકો… પાપરોગી… પરિસદૂસકો… કાણો… કુણી… ખઞ્જો… પક્ખહતો… છિન્નિરિયાપથો… જરાદુબ્બલો… અન્ધો… મૂગો… પધિરો… અન્ધમૂગો… અન્ધપધિરો… મૂગપધિરો… અન્ધમૂગપધિરો, ભિક્ખવે, અપ્પત્તો ઓસારણં, તઞ્ચે સઙ્ઘો ઓસારેતિ, સોસારિતો''તિ (મહાવ॰ ૩૯૬) બાત્તિંસ.

કુટ્ઠિઆદિ ચ તેરસાતિ મહાખન્ધકે આગતા –

> ''કુટ્ઠિં ગણ્ડિં કિલાસિઞ્ચ, સોસિઞ્ચ અપમારિકં;
> તથા રાજભટં ચોરં, લિખિતં કારભેદકં.
>
> ''કસાહતં નરઞ્ચેવ, પુરિસં લક્ખણાહતં;
> ઇણાયિકઞ્ચ દાસઞ્ચ, પબ્બાજેન્તસ્સ દુક્કટ''ન્તિ. –

યથાવુત્તા તેરસ.

એવમેતે પઞ્ચચત્તાલીસ વુત્તા. તેસુ કસાહતલક્ખણાહતલિખિતકાનં તિણ્ણં ઉભયત્થ આગતત્તા અગ્ગહિતગ્ગહણેન દ્વાચત્તાલીસેવ દટ્ઠબ્બા.

''હત્થચ્છિન્નાદિબાત્તિંસ , કુટ્ઠિઆદિ ચ તેરસા''તિ યે પુગ્ગલા વુત્તા, **તેસં. ઓસારો અપ્પત્તો**તિ ઉપસમ્પદાઅનનુરૂપાતિ અત્થો. **કતો ચે**તિ અકત્તબ્બભાવમસલ્લક્ખન્તેહિ ભિક્ખૂહિ યદિ ઉપસમ્પદાસઙ્ખાતો ઓસારો કતો ભવેય્ય. **રૂહતી**તિ સિજ્ઝતિ, તે પુગ્ગલા ઉપસમ્પન્નાયેવાતિ અધિપ્પાયો. આચરિયાદયો પન આપત્તિં આપજ્જન્તિ. યથાહ **ચમ્પેય્યક્ખન્ધકટ્ઠકથાયં** – ''હત્થચ્છિન્નાદયો પન દ્વત્તિંસ સુઓસારિતા, ઉપસમ્પાદિતા ઉપસમ્પન્નાવ હોન્તિ, ન તે લબ્ભા કિઞ્ચિ વત્તું. આચરિયુપજ્ઝાયા, પન કારકસઙ્ઘો ચ સાતિસારા, ન કોચિ આપત્તિતો મુચ્ચતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૯૬).

૨૫૪૪-૫. ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, દ્વે તયો એકાનુસ્સાવને કાતું, તઞ્ચ ખો એકેન ઉપજ્ઝાયેના''તિ (મહાવ॰ ૧૨૩) વચનતો સચે તયો આચરિયા એકસીમાયં નિસિન્ના એકસ્સ ઉપજ્ઝાયસ્સ નામં ગહેત્વા તિણ્ણં ઉપસમ્પદાપેક્ખાનં વિસું વિસુંયેવ કમ્મવાચં એકક્ખણે વત્વા તયો ઉપસમ્પાદેન્તિ, વટ્ટતીતિ દસ્સેતુમાહ ''**એકૂપજ્ઝાયકો હોતી**''તિઆદિ.

''**તયો**''તિ ઇદં **અટ્ઠુપ્પત્તિયં** ''સમ્બહુલાનં થેરાન''ન્તિ (મહાવ॰ ૧૨૩) આગતત્તા વુત્તં. **એકતો**તિ એકક્ખણે. **અનુસાવનન્તિ** કમ્મવાચં. **ઓસારેત્વા**તિ વત્વા. **કમ્મન્તિ** ઉપસમ્પદાકમ્મં. **ન ચ કુપ્પતી**તિ ન વિપજ્જતિ. **કપ્પતી**તિ અવિપજ્જનતો એવં કાતું વટ્ટતિ.

૨૫૪૬-૭. ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, દ્વે તયો એકાનુસ્સાવને કાતુ''ન્તિ (મહાવ॰ ૧૨૩) વચનતો સચે એકો આચરિયો ''બુદ્ધરક્ખિતો ચ ધમ્મરક્ખિતો ચ સઙ્ઘરક્ખિતો ચ આયસ્મતો સારિપુત્તસ્સ ઉપસમ્પદાપેક્ખો''તિ ઉપસમ્પદાપેક્ખાનં પચ્ચેકં નામં ગહેત્વા કમ્મવાચં વત્વા દ્વે તયોપિ ઉપસમ્પાદેતિ, વટ્ટતીતિ દસ્સેતુમાહ ''**એકૂપજ્ઝાયકો હોતી**''તિઆદિ.

ઉપસમ્પદં અપેક્ખન્તીતિ ''**ઉપસમ્પદાપેક્ખા**''તિ ઉપસમ્પજ્જનકા વુચ્ચન્તિ. **તેસં નામ**ન્તિ તેસં ઉપસમ્પજ્જન્તાનઞ્ચેવ ઉપજ્ઝાયાનઞ્ચ નામં. અનુપુબ્બેન સાવેત્વાતિ યોજના, ''બુદ્ધરક્ખિતો''તિઆદિના યથાવુત્તનયેન કમ્મવાચાયં સકટ્ઠાને વત્વા સાવેત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **તેના**તિ એકેન આચરિયેન. **એકતો**તિ દ્વે તયો જને એકતો કત્વા. **અનુસાવેત્વા**તિ કમ્મવાચં વત્વા. **કતં** ઉપસમ્પદાકમ્મં.

૨૫૪૮. અઞ્ઞમઞ્ઞાનુસાવેત્વાતિ અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ નામં અનુસાવેત્વા, ગહેત્વાતિ અત્થો, અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ નામં ગહેત્વા કમ્મવાચં વત્વાતિ વુત્તં હોતિ.

૨૫૪૯. તં વિધિં દસ્સેતુમાહ ''**સુમનો**''તિઆદિ. **સુમનો**તિ આચરિયો. **તિસ્સથેરસ્સ** ઉપજ્ઝાયસ્સ. **સિસ્સકં** સદ્ધિવિહારિકં. **અનુસાવેતી**તિ કમ્મવાચં સાવેતિ. **તિસ્સો**તિ પઠમં ઉપજ્ઝાયભૂતસ્સ ગહણં. **સુમનથેરસ્સા**તિ પઠમં આચરિયત્થેરમાહ. ઇમે દ્વે એકસીમાયં નિસીદિત્વા એકક્ખણે અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ સદ્ધિવિહારિકાનં કમ્મવાચં વદન્તા અત્તનો અત્તનો સદ્ધિવિહારિકં પટિચ્ચ ઉપજ્ઝાયાપિ હોન્તિ, અન્તેવાસિકે પટિચ્ચ આચરિયાપિ હોન્તિ, અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ગણપૂરકા ચ હોન્તીતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ –

> ''સચે પન નાનાચરિયા નાનાઉપજ્ઝાયા હોન્તિ, તિસ્સત્થેરો સુમનત્થેરસ્સ સદ્ધિવિહારિકં, સુમનત્થેરો તિસ્સત્થેરસ્સ સદ્ધિવિહારિકં અનુસ્સાવેતિ , અઞ્ઞમઞ્ઞઞ્ચ ગણપૂરકા હોન્તિ, વટ્ટતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૨૩).

૨૫૫૦. ઇધાતિ ઇમસ્મિં ઉપસમ્પદાધિકારે. **પટિક્ખિત્તા**તિ ''ન ત્વેવ નાનુપજ્ઝાયેના''તિ (મહાવ॰ ૧૨૩) પટિસિદ્ધા. લોકિયેહિ આદિચ્ચપુત્તો મનૂતિ યો પઠમકપ્પિકો મનુસ્સાનં આદિરાજા વુચ્ચતિ, તસ્સ વંસે જાતત્તા આદિચ્ચો બન્ધુ એતસ્સાતિ **આદિચ્ચબન્ધુ**, ભગવા, તેન.

મહાખન્ધકકથાવણ્ણના.

ઉપોસથક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૫૫૧-૨. યા એકાદસહિ સીમાવિપત્તીહિ વજ્જિતા તિસમ્પત્તિસંયુતા નિમિત્તેન નિમિત્તં ઘટેત્વા સમ્મતા, સા અયં બદ્ધસીમા નામ સિયાતિ યોજના. તત્થ અતિખુદ્દકા, અતિમહતી, ખણ્ડનિમિત્તા, છાયાનિમિત્તા, અનિમિત્તા, બહિસીમે ઠિતસમ્મતા, નદિયા સમ્મતા, સમુદ્દે સમ્મતા, જાતસ્સરે સમ્મતા, સીમાય સીમં સમ્ભિન્દન્તેન સમ્મતા, સીમાય સીમં અજ્ઝોત્થરન્તેન સમ્મતાતિ ''ઇમેહિ એકાદસહિ આકારેહિ સીમતો કમ્માનિ વિપજ્જન્તી''તિ (પરિ॰ ૪૮૬) વચનતો ઇમા એકાદસ **વિપત્તિસીમાયો** નામ, વિપન્નસીમાતિ વુત્તં હોતિ.

તત્થ **અતિખુદ્દકા** નામ યત્થ એકવીસતિ ભિક્ખૂ નિસીદિતું ન સક્કોન્તિ. **અતિમહતી** નામ યા અન્તમસો કેસગ્ગમત્તેનાપિ તિયોજનં અતિક્કમિત્વા સમ્મતા. **ખણ્ડનિમિત્તા** નામ અઘટિતનિમિત્તા વુચ્ચતિ. પુરત્થિમાય દિસાય નિમિત્તં કિત્તેત્વા અનુક્કમેનેવ દક્ખિણાય, પચ્છિમાય, ઉત્તરાય દિસાય કિત્તેત્વા પુન પુરત્થિમાય દિસાય પુબ્બકિત્તિતં પટિકિત્તેત્વા ઠપેતું વટ્ટતિ, એવં અખણ્ડનિમિત્તા હોતિ. સચે પન અનુક્કમેન આહરિત્વા ઉત્તરાય દિસાય નિમિત્તં કિત્તેત્વા તત્થેવ ઠપેતિ, ખણ્ડનિમિત્તા નામ હોતિ. અપરાપિ **ખણ્ડનિમિત્તા** નામ યા અનિમિત્તુપગં તચસારરુક્ખં વા ખાણુકં વા પંસુપુઞ્જવાલિકાપુઞ્જાનં વા અઞ્ઞતરં અન્તરા એકં નિમિત્તં કત્વા સમ્મતા. **છાયાનિમિત્તા** નામ પબ્બતચ્છાયાદીનં યં કિઞ્ચિ છાયં નિમિત્તં કત્વા સમ્મતા. **અનિમિત્તા** નામ સબ્બેન સબ્બં નિમિત્તાનિ અકિત્તેત્વા સમ્મતા. **બહિસીમે ઠિતસમ્મતા** નામ નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા નિમિત્તાનં બહિ ઠિતેન સમ્મતા.

નદિયા સમુદ્દે જાતસ્સરે સમ્મતા નામ એતેસુ નદિઆદીસુ સમ્મતા. સા હિ એવં સમ્મતાપિ ''સબ્બા, ભિક્ખવે, નદી અસીમા, સબ્બો સમુદ્દો અસીમો, સબ્બો જાતસ્સરો અસીમો''તિ (મહાવ॰ ૧૪૮) વચનતો અસમ્મતાવ હોતિ. **સીમાય સીમં સમ્ભિન્દન્તેન સમ્મતા** નામ અત્તનો સીમાય પરેસં સીમં સમ્ભિન્દન્તેન સમ્મતા. સચે હિ પોરાણકસ્સ વિહારસ્સ પુરત્થિમાય દિસાય અમ્બો ચેવ જમ્બૂ ચાતિ દ્વે રુક્ખા અઞ્ઞમઞ્ઞં સંસટ્ઠવિટપા હોન્તિ, તેસુ અમ્બસ્સ પચ્છિમદિસાભાગે જમ્બૂ, વિહારસીમા ચ જમ્બું અન્તો કત્વા અમ્બં કિત્તેત્વા બદ્ધા હોતિ, અથ પચ્છા તસ્સ વિહારસ્સ પુરત્થિમાય દિસાય વિહારે કતે સીમં બન્ધન્તા ભિક્ખૂ તં અમ્બં અન્તો કત્વા જમ્બું કિત્તેત્વા બન્ધન્તિ, સીમાય સીમં સમ્ભિન્ના હોતિ. **સીમાય સીમં અજ્ઝોત્થરન્તેન સમ્મતા** નામ અત્તનો સીમાય પરેસં સીમં અજ્ઝોત્થરન્તેન સમ્મતા. સચે હિ પરેસં બદ્ધસીમં સકલં વા તસ્સા પદેસં વા અન્તો કત્વા અત્તનો સીમં સમ્મન્નતિ, સીમાય સીમા અજ્ઝોત્થરિતા નામ હોતીતિ. ઇતિ ઇમાહિ એકાદસહિ વિપત્તિસીમાહિ વજ્જિતાતિ અત્થો.

તિસમ્પત્તિસંયુતાતિ નિમિત્તસમ્પત્તિ, પરિસાસમ્પત્તિ, કમ્મવાચાસમ્પત્તીતિ ઇમાહિ તીહિ સમ્પત્તીહિ સમન્નાગતા. તત્થ **નિમિત્તસમ્પત્તિયુત્તા** નામ ''પબ્બતનિમિત્તં, પાસાણનિમિત્તં, વનનિમિત્તં, રુક્ખનિમિત્તં, મગ્ગનિમિત્તં, વમ્મિકનિમિત્તં, નદિનિમિત્તં, ઉદકનિમિત્ત''ન્તિ (મહાવ॰ ૧૩૮) એવં વુત્તેસુ અટ્ઠસુ નિમિત્તેસુ તસ્મિં તસ્મિં દિસાભાગે યથાલદ્ધાનિ નિમિત્તુપગાનિ નિમિત્તાનિ ''પુરત્થિમાય દિસાય કિં નિમિત્તં? પબ્બતો, ભન્તે, એસો પબ્બતો નિમિત્ત''ન્તિઆદિના નયેન સમ્મા કિત્તેત્વા સમ્મતા.

પરિસાસમ્પત્તિયુત્તા નામ સબ્બન્તિમેન પરિચ્છેદેન ચતૂહિ ભિક્ખૂહિ સન્નિપતિત્વા યાવતિકા તસ્મિં ગામખેત્તે બદ્ધસીમં વા નદિસમુદ્દજાતસ્સરે વા અનોક્કમિત્વા ઠિતા ભિક્ખૂ, તે સબ્બે હત્થપાસે વા કત્વા, છન્દં વા આહરિત્વા

સમ્મતા.

કમ્મવાચાસમ્પત્તિયુત્તા નામ ''સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, યાવતા સમન્તા નિમિત્તા કિત્તિતા''તિઆદિના (મહાવ॰ ૧૩૯) નયેન વુત્તાય પરિસુદ્ધાય ઞત્તિદુતિયકમ્મવાચાય સમ્મતા. એવં એકાદસ વિપત્તિસીમાયો અતિક્કમિત્વા તિવિધસમ્પત્તિયુત્તા નિમિત્તેન નિમિત્તં ઘટેત્વા સમ્મતા સીમા બદ્ધસીમાતિ વેદિતબ્બા.

૨૫૫૩-૪. ખણ્ડસમાનસંવાસઅવિપ્પવાસા આદયો આદિભૂતા, આદિમ્હિ વા યાસં સીમાનં તા **ખણ્ડસમાનસંવાસાવિપ્પવાસાદી**, તાસં, તાહિ વા પભેદો ખણ્ડસમાનસંવાસાદિભેદો, તતો **ખણ્ડસમાનસંવાસાદિભેદતો**, ખણ્ડસીમા, સમાનસંવાસસીમા, અવિપ્પવાસસીમાતિ ઇમાસં સીમાનં એતાહિ વા કરણભૂતાહિ, હેતુભૂતાહિ વા જાતેન વિભાગેનાતિ વુત્તં હોતિ. સમાનસંવાસાવિપ્પવાસાનમન્તરે ખણ્ડા પરિચ્છિન્ના તાહિ અસઙ્કરા સીમા **ખણ્ડસીમા** નામ. સમાનસંવાસેહિ ભિક્ખૂહિ એકતો ઉપોસથાદિકો સંવાસો એત્થ કરીયતીતિ **સમાનસંવાસા** નામ. **અવિપ્પવાસાય** લક્ખણં ''બન્ધિત્વા''તિઆદિના વક્ખતિ. **ઇતિ બદ્ધા તિધા વુત્તા**તિ એવં બદ્ધસીમા તિપ્પભેદા વુત્તા.

ઉદકુક્ખેપાતિ હેતુમ્હિ નિસ્સક્કવચનં. સત્તન્નં અબ્ભન્તરાનં સમાહારા **સત્તબ્ભન્તરા**, તતોપિ ચ. અબદ્ધાપિ તિવિધાતિ સમ્બન્ધો. **તત્થા**તિ તાસુ તીસુ અબદ્ધસીમાસુ. **ગામપરિચ્છેદો**તિ સબ્બદિસાસુ સીમં પરિચ્છિન્દિત્વા ''ઇમસ્સ પદેસસ્સ એત્તકો કરો''તિ એવં કરેન નિયમિતો ગામપ્પદેસો. યથાહ – ''યત્તકે પદેસે તસ્સ ગામસ્સ ભોજકા બલિં હરન્તિ , સો પદેસો અપ્પો વા હોતુ મહન્તો વા, 'ગામસીમા'ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છતિ. યમ્પિ એકસ્મિંયેવ ગામક્ખેત્તે એકં પદેસં 'અયં વિસું ગામો હોતૂ'તિ પરિચ્છિન્દિત્વા રાજા કસ્સચિ દેતિ, સોપિ વિસુંગામસીમા હોતિયેવા''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૪૭).

''ગામપરિચ્છેદો''તિ ઇમિના ચ નગરપરિચ્છેદો ચ સઙ્ગહિતો. યથાહ – ''ગામગ્ગહણેન ચેત્થ નગરમ્પિ ગહિતમેવ હોતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૪૭). નિગમસીમાય વિસુંયેવ વુત્તત્તા તસ્સા ઇધ સઙ્ગહો ન વત્તબ્બો. વુત્તઞ્હિ **પાળિયં** ''યં ગામં વા નિગમં વા ઉપનિસ્સાય વિહરતિ. યા તસ્સ વા ગામસ્સ ગામસીમા, નિગમસ્સ વા નિગમસીમા, અયં તત્થ સમાનસંવાસા એકૂપોસથા''તિ (મહાવ॰ ૧૪૭). ઇમિસ્સા વિસુંયેવ લક્ખણસ્સ વુત્તત્તા ગામસીમાલક્ખણેનેવ ઉપલક્ખિતા.

૨૫૫૫. ''**જાતસ્સરે**''તિઆદીસુ જાતસ્સરાદીનં લક્ખણં એવં વેદિતબ્બં – યો પન કેનચિ ખણિત્વા અકતો સયંજાતો સોબ્ભો સમન્તતો આગતેન ઉદકેન પૂરિતો તિટ્ઠતિ, યત્થ નદિયં વક્ખમાનપ્પકારે વસ્સકાલે ઉદકં સન્તિટ્ઠતિ, અયં **જાતસ્સરો** નામ. યોપિ નદિં વા સમુદ્દં વા ભિન્દિત્વા નિક્ખન્તઉદકેન ખણિતો સોબ્ભો એતં લક્ખણં પાપુણાતિ, અયમ્પિ **જાતસ્સરો**યેવ. **સમુદ્દો** પાકટોયેવ.

યસ્સા ધમ્મિકાનં રાજૂનં કાલે અન્વડ્ઢમાસં અનુદસાહં અનુપઞ્ચાહં અનતિક્કમિત્વા દેવે વસ્સન્તે વલાહકેસુ વિગતમત્તેસુ સોતં પચ્છિજ્જતિ, અયં નદિસઙ્ખ્યં ન ગચ્છતિ. યસ્સા પન ઈદિસે સુવુટ્ઠિકાલે વસ્સાનસ્સ ચતુમાસે સોતં ન પચ્છિજ્જતિ, યત્થ તિત્થેન વા અતિત્થેન વા **સિક્ખાકરણીયે** આગતલક્ખણેન તિમણ્ડલં પટિચ્છાદેત્વા અન્તરવાસકં અનુક્ખિપિત્વા ઉત્તરન્તિયા ભિક્ખુનિયા એકદ્ધઙ્ગુલમત્તમ્પિ અન્તરવાસકો તેમિયતિ, અયં સમુદ્દં વા પવિસતુ તળાકં વા, પભવતો પટ્ઠાય **નદી** નામ.

સમન્તતોતિ સમન્તા. **મજ્ઝિમસ્સા**તિ થામમજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ. **ઉદકુક્ખેપો**તિ વક્ખમાનેન નયેન થામપ્પમાણેન ખિત્તસ્સ ઉદકસ્સ વા વાલુકાય વા પતિતટ્ઠાનેન પરિચ્છિન્નો અન્તોપદેસો. યથા અક્ખધુત્તા દારુગુળં ખિપન્તિ, એવં ઉદકં વા વાલુકં વા હત્થેન ગહેત્વા થામમજ્ઝિમેન પુરિસેન સબ્બથામેન ખિપિતબ્બં, તત્થ યત્થ એવં ખિત્તં ઉદકં વા વાલુકા વા પતતિ, અયં **ઉદકુક્ખેપો** નામાતિ. **ઉદકુક્ખેપસઞ્ઞિતો**તિ ''ઉદકુક્ખેપો''તિ સલ્લક્ખિતો.

૨૫૫૬. અગામકે અરઞ્ઞેતિ વિઞ્ઝાટવિસદિસે ગામરહિતે મહાઅરઞ્ઞે. **સમન્તતો સત્તેવબ્ભન્તરા**તિ અત્તનો ઠિતટ્ઠાનતો પરિક્ખિપિત્વા સત્તેવ અબ્ભન્તરા યસ્સા સીમાય પરિચ્છેદો, અયં સત્તબ્ભન્તરનામિકા સીમા નામ.

૨૫૫૭. ગુળુક્ખેપનયેનાતિ અક્ખધુત્તકાનં દારુગુળુક્ખિપનાકારેન. **ઉદકુક્ખેપકા**તિ ઉદકુક્ખેપસદિસવસેન.

૨૫૫૮. ઇમાસં દ્વિન્નં સીમાનં વડ્ઢનક્કમં દસ્સેતુમાહ **''અબ્ભન્તરૂદકુક્ખેપા, ઠિતોકાસા પરં સિયુ''**ન્તિ. **ઠિતોકાસા પર**ન્તિ પરિસાય ઠિતટ્ઠાનતો પરં, પરિસપરિયન્તતો પટ્ઠાય સત્તબ્ભન્તરા ચ મિનિતબ્બા, ઉદકુક્ખેપો ચ કાતબ્બોતિ અત્થો.

૨૫૫૯-૬૦. અન્તોપરિચ્છેદેતિ ઉદકુક્ખેપેન વા સત્તબ્ભન્તરેહિ વા પરિચ્છિન્નોકાસસ્સ અન્તો. હત્થપાસં વિહાય ઠિતો વા પરં તત્તકં પરિચ્છેદં અનતિક્કમ્મ ઠિતો વાતિ યોજના, સીમન્તરિકત્થાય ઠપેતબ્બં એકં ઉદકુક્ખેપં વા સત્તબ્ભન્તરં એવ વા અનતિક્કમ્મ ઠિતોતિ અત્થો.

કમ્મં વિકોપેતીતિ અન્તો ઠિતો કમ્મસ્સ વગ્ગભાવકરણતો, બહિ તત્તકં પદેસં અનતિક્કમિત્વા ઠિતો અઞ્ઞસ્સ સઙ્ઘસ્સ ગણપૂરણભાવં ગચ્છન્તો સીમાય સઙ્કરભાવકરણેન કમ્મં વિકોપેતિ. ઇતિ યસ્મા અટ્ઠકથાનયો, **તસ્મા સો** અન્તોસીમાય હત્થપાસં વિજહિત્વા ઠિતો હત્થપાસે વા કાતબ્બો, સીમન્તરિકત્થાય પરિચ્છિન્નોકાસતો **બહિ વા** કાતબ્બો. તત્તકં પરિચ્છેદં અનતિક્કમિત્વા ઠિતો યથાઠિતોવ સચે અઞ્ઞસ્સ કમ્મસ્સ ગણપૂરકો ન હોતિ, કમ્મં ન કોપેતીતિ ગહેતબ્બં.

૨૫૬૧-૨. સણ્ઠાનન્તિ તિકોટિસણ્ઠાનં. **નિમિત્ત**ન્તિ પબ્બતાદિનિમિત્તં. **દિસકિત્તન**ન્તિ ''પુરત્થિમાય દિસાય કિં નિમિત્ત''ન્તિઆદિના દિસાકિત્તનં. **પમાણ**ન્તિ તિયોજનપરમં પમાણં . **સોધેત્વા**તિ યસ્મિં ગામક્ખેત્તે સીમં બન્ધતિ, તત્થ વસન્તે ઉપસમ્પન્નભિક્ખૂ બદ્ધસીમવિહારે વસન્તે સીમાય બહિ ગન્તું અદત્વા, અબદ્ધસીમવિહારે વસન્તે હત્થપાસં ઉપનેતબ્બે હત્થપાસં નેત્વા અવસેસે બહિસીમાય કત્વા સબ્બમગ્ગેસુ આરક્ખં વિદહિત્વાતિ વુત્તં હોતિ. **સીમ**ન્તિ ખણ્ડસીમં.

કીદિસન્તિ આહ **''તિકોણ''**ન્તિઆદિ. **પણવૂપમ**ન્તિ પણવસણ્ઠાનં મજ્ઝે સંખિત્તં ઉભયકોટિયા વિત્થતં. ''વિતાનાકારં ધનુકાકાર''ન્તિ **આકાર**-સદ્દો પચ્ચેકં યોજેતબ્બો. **ધનુકાકાર**ન્તિ આરોપિતધનુસણ્ઠાનં, ''મુદિઙ્ગૂપમં સકટૂપમ''ન્તિ **ઉપમા**-સદ્દો પચ્ચેકં યોજેતબ્બો. **મુદિઙ્ગૂપમ**ન્તિ મજ્ઝે વિત્થતં ઉભયકોટિયા તનુકં તુરિયવિસેસં મુદિઙ્ગન્તિ વદન્તિ, તાદિસન્તિ અત્થો. સીમં બન્ધેય્યાતિ યોજના.

૨૫૬૩. પબ્બતાદિનિમિત્તુપગનિમિત્તાનિ દસ્સેતુમાહ **''પબ્બત''**ન્તિઆદિ. ઇતિ અટ્ઠ નિમિત્તાનિ દીપયેતિ યોજના. તત્રેવં સઙ્ખેપતો નિમિત્તુપગતા વેદિતબ્બા – સુદ્ધપંસુસુદ્ધપાસાણઉભયમિસ્સકવસેન (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰

નિદાનવણ્ણના; મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૮) તિવિધોપિ હિ **પબ્બતો** હત્થિપ્પમાણતો પટ્ઠાય ઉદ્ધં નિમિત્તુપગો, તતો ઓમકતરો ન વટ્ટતિ. અન્તોસારેહિ વા અન્તોસારમિસ્સકેહિ વા રુક્ખેહિ ચતુપઞ્ચરુક્ખમત્તમ્પિ **વનં** નિમિત્તુપગં, તતો ઊનતરં ન વટ્ટતિ. **પાસાણનિમિત્તે** અયગુળમ્પિ પાસાણસઙ્ખ્યમેવ ગચ્છતિ, તસ્મા યો કોચિ પાસાણો ઉક્કંસેન હત્થિપ્પમાણતો ઓમકતરં આદિં કત્વા હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન દ્વત્તિંસપલગુળપિણ્ડપરિમાણો નિમિત્તુપગો, ન તતો ખુદ્દકતરો. પિટ્ઠિપાસાણો પન અતિમહન્તોપિ વટ્ટતિ. **રુક્ખો** જીવન્તોયેવ અન્તોસારો ભૂમિયં પતિટ્ઠિતો અન્તમસો ઉબ્બેધતો અટ્ઠઙ્ગુલો પરિણાહતો સૂચિદણ્ડપ્પમાણોપિ નિમિત્તુપગો, ન તતો ઓરં વટ્ટતિ. **મગ્ગો** જઙ્ઘમગ્ગો વા હોતુ સકટમગ્ગો વા, યો વિનિવિજ્ઝિત્વા દ્વે તીણિ ગામક્ખેત્તાનિ ગચ્છતિ, તાદિસો જઙ્ઘસકટસત્થેહિ વળઞ્જિયમાનોયેવ નિમિત્તુપગો, અવળઞ્જો ન વટ્ટતિ. હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન તંદિવસં જાતો અટ્ઠઙ્ગુલુબ્બેધો ગોવિસાણમત્તોપિ **વમ્મિકો** નિમિત્તુપગો, તતો ઓરં ન વટ્ટતિ. **ઉદકં** યં અસન્દમાનં આવાટપોક્ખરણિતળાકજાતસ્સરલોણિસમુદ્દાદીસુ ઠિતં, તં આદિં કત્વા અન્તમસો તઙ્ખણંયેવ પથવિયં ખતે આવાટે ઘટેહિ આહરિત્વા પૂરિતમ્પિ યાવ કમ્મવાચાપરિયોસાના સણ્ઠહનકં નિમિત્તુપગં, ઇતરં સન્દમાનકં, વુત્તપરિચ્છેદકાલં અતિક્કન્તં, ભાજનગતં વા ન વટ્ટતિ. યા અબદ્ધસીમાલક્ખણે **નદી** વુત્તા, સા નિમિત્તુપગા, અઞ્ઞા ન વટ્ટતીતિ.

૨૫૬૪. **તેસૂ**તિ નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **તીણી**તિ નિદ્ધારિતબ્બદસ્સનં, ઇમિના એકં વા દ્વે વા નિમિત્તાનિ ન વટ્ટન્તીતિ દસ્સેતિ. યથાહ – ''સા એવં સમ્મન્નિત્વા બજ્ઝમાના એકેન, દ્વીહિ વા નિમિત્તેહિ અબદ્ધા હોતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૮). **સતેનાપી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દો સમ્ભાવનાયં દટ્ઠબ્બો, તેન વીસતિયા, તિંસાય વા નિમિત્તેહિ વત્તબ્બમેવ નત્થીતિ દીપેતિ.

૨૫૬૫. તિયોજનં પરં ઉક્કટ્ઠો પરિચ્છેદો એતિસ્સાતિ **તિયોજનપરા**. ''વીસતી''તિઆદીનં સઙ્ખ્યાને, સઙ્ખ્યેય્યે ચ વત્તનતો ઇધ સઙ્ખ્યાને વત્તમાનં **વીસતિ**-સદ્દં ગહેત્વા **એકવીસતિ ભિક્ખૂન**ન્તિ ભિન્નાધિકરણનિદ્દેસો કતોતિ દટ્ઠબ્બં. ''એકવીસતિ''ન્તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન નિગ્ગહીતલોપો, વીસતિવગ્ગકરણીયપરમત્તા સઙ્ઘકમ્મસ્સ કમ્મારહેન સદ્ધિં ભિક્ખૂનં એકવીસતિં ગણ્હન્તીતિ અત્થો, ઇદઞ્ચ નિસિન્નાનં વસેન વુત્તં. હેટ્ઠિમન્તતો હિ યત્થ એકવીસતિ ભિક્ખૂ નિસીદિતું સક્કોન્તિ, તત્તકે પદેસે સીમં બન્ધિતું વટ્ટતીતિ.

૨૫૬૬. યા ઉક્કટ્ઠાયપિ યા ચ હેટ્ઠિમાયપિ કેસગ્ગમત્તતોપિ અધિકા વા ઊના વા, **એતા દ્વેપિ** સીમાયો ''અસીમા''તિ આદિચ્ચબન્ધુના વુત્તાતિ યોજના.

૨૫૬૭. **સમન્તતો સબ્બમેવ નિમિત્તં કિત્તેત્વા**તિ પુબ્બદિસાનુદિસાદીસુ પરિતો સબ્બદિસાસુ યથાલદ્ધં નિમિત્તોપગં સબ્બનિમિત્તં ''વિનયધરેન પુચ્છિતબ્બં 'પુરત્થિમાય દિસાય કિં નિમિત્ત'ન્તિ? 'પબ્બતો, ભન્તે'તિ. પુન વિનયધરેન 'એસો પબ્બતો નિમિત્ત''ન્તિઆદિના (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૩૮) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન નિમિત્તેન નિમિત્તં ઘટેત્વા કિત્તેત્વા. ઞત્તિ દુતિયા યસ્સાતિ વિગ્ગહો, ''સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, યાવતા સમન્તા નિમિત્તા કિત્તિતા''તિઆદિના (મહાવ॰ ૧૩૯) **પદભાજને** વુત્તેન ઞત્તિદુતિયેન કમ્મેનાતિ અત્થો. **અરહતિ** પહોતિ વિનયધરોતિ અધિપ્પાયો.

૨૫૬૮. **બન્ધિત્વા**તિ યથાવુત્તલક્ખણનયેન સમાનસંવાસસીમં પઠમં બન્ધિત્વા. **અનન્તર**ન્તિ કિચ્ચન્તરેન બ્યવહિતં અકત્વા, કાલક્ખેપં અકત્વાતિ વુત્તં હોતિ, સીમં સમૂહનિતુકામાનં પચ્ચત્તિકાનં ઓકાસં અદત્વાતિ

અધિપ્પાયો. **પચ્છા**તિ સમાનસંવાસસમ્મુતિતો પચ્છા. ચીવરાવિપ્પવાસકં સમ્મન્નિત્વાન યા બદ્ધા, સા ‘‘અવિપ્પવાસા’’તિ વુચ્ચતીતિ યોજના.

તત્થ **ચીવરાવિપ્પવાસકં સમ્મન્નિત્વાન યા બદ્ધા**તિ ‘‘સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, યા સા સઙ્ઘેન સીમા સમ્મતા સમાનસંવાસા એકૂપોસથા…પે॰… ઠપેત્વા ગામઞ્ચ ગામૂપચારઞ્ચ, ખમતિ સઙ્ઘસ્સ, તસ્મા તુણ્હી, એવમેતં ધારયામી’’તિ (મહાવ॰ ૧૪૪) વુત્તનયેન ચીવરેન અવિપ્પવાસં સમ્મન્નિત્વા યા બદ્ધા. **સા અવિપ્પવાસાતિ વુચ્ચતી**તિ તત્થ વસન્તાનં ભિક્ખૂનં ચીવરેન વિપ્પવાસનિમિત્તાપત્તિયા અભાવતો તથા વુચ્ચતિ, ‘‘અવિપ્પવાસસીમા’’તિ વુચ્ચતીતિ વુત્તં હોતિ.

૨૫૬૯. ‘‘યા કાચિ નદિલક્ખણપ્પત્તા નદી નિમિત્તાનિ કિત્તેત્વા ‘એતં બદ્ધસીમં કરોમા’તિ કતાપિ અસીમાવ હોતી’’તિઆદિકં (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૪૭) **અટ્ઠકથા**નયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**નદી…પે॰… ન વોત્થરતી**’’તિ, ન પત્થરતિ સીમાભાવેન બ્યાપિની ન હોતીતિ અત્થો. **તેનેવા**તિ યેન ન વોત્થરતિ, તેનેવ કારણેન. **અબ્રવી**તિ ‘‘સબ્બા, ભિક્ખવે, નદી અસીમા, સબ્બો સમુદ્દો અસીમો, સબ્બો જાતસ્સરો અસીમો’’તિ (મહાવ॰ ૧૪૭) અવોચ.

સીમાકથાવણ્ણના.

૨૫૭૦. અટ્ઠમિયાપિ ઉપોસથવોહારત્તા દિનવસેન ઉપોસથાનં અતિરેકત્તેપિ ઇધ અધિપ્પેતેયેવ ઉપોસથે ગહેત્વા આહ ‘‘**નવેવા**’’તિ.

૨૫૭૧-૩. તે સરૂપતો દસ્સેતુમાહ ‘‘**ચાતુદ્દસો…પે॰… કમ્મેનુપોસથા**’’તિ. ચતુદ્દસન્નં પૂરણો **ચાતુદ્દસો**. પન્નરસન્નં પૂરણો **પન્નરસો**. યદા પન **કોસમ્બકક્ખન્ધકે** (મહાવ॰ ૪૫૧ આદયો) આગતનયેન ભિન્ને સઙ્ઘે ઓસારિતે તસ્મિં ભિક્ખુસ્મિં સઙ્ઘો તસ્સ વત્થુસ્સ વૂપસમાય સઙ્ઘસામગ્ગિં કરોતિ, તદા ‘‘તાવદેવ ઉપોસથો કાતબ્બો, પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસિતબ્બ’’ન્તિ (મહાવ॰ ૪૭૫) વચનતો ઠપેત્વા ચાતુદ્દસપન્નરસે અઞ્ઞોપિ યો કોચિ દિવસો **સામગ્ગી ઉપોસથો**તિ. એત્થ ઇતિ-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો. ચાતુદ્દસો, પન્નરસો, સામગ્ગી ચ ઉપોસથોતિ એતે તયોપિ ઉપોસથા **દિવસેનેવ નિદ્દિટ્ઠા** દિવસેનેવ વુત્તાતિ યોજના.

સઙ્ઘેઉપોસથોતિ સઙ્ઘેન કાતબ્બઉપોસથો. **ગણેપુગ્ગલુપોસથો**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. સાધ્યસાધનલક્ખણસ્સ સમ્બન્ધસ્સ લબ્ભમાનત્તા ‘‘સઙ્ઘે’’તિઆદીસુ સામિવચનપ્પસઙ્ગે ભુમ્મનિદ્દેસો. ઉપોસથો સાધ્યો કમ્મભાવતો, સઙ્ઘગણપુગ્ગલા સાધનં કારકભાવતો.

સુત્તસ્સ ઉદ્દેસો **સુત્તુદ્દેસો**, સુત્તુદ્દેસોતિ અભિધાનં નામં યસ્સ સો **સુત્તુદ્દેસાભિધાનો**. **કમ્મેના**તિ કિચ્ચવસેન.

૨૫૭૪. ‘‘અધિટ્ઠાન’’ન્તિ વાચ્ચલિઙ્ગમપેક્ખિત્વા ‘‘**નિદ્દિટ્ઠ**’’ન્તિ નપુંસકનિદ્દેસો. વાચ્ચલિઙ્ગા હિ તબ્બાદયોતિ પાતિમોક્ખો નિદ્દિટ્ઠો, પારિસુદ્ધિ નિદ્દિટ્ઠાતિ પુમિત્થિલિઙ્ગેન યોજેતબ્બા.

૨૫૭૫. **વુત્તા**તિ ‘‘પઞ્ચિમે, ભિક્ખવે, પાતિમોક્ખુદ્દેસા, નિદાનં ઉદ્દિસિત્વા અવસેસં સુતેન સાવેતબ્બં, અયં પઠમો પાતિમોક્ખુદ્દેસો’’તિઆદિના (મહાવ॰ ૧૫૦) દેસિતા, સયઞ્ચ તેસઞ્ચ ઉદ્દેસે સઙ્ખેપતો દસ્સેતુમાહ ‘‘**નિદાન**’’ન્તિઆદિ. **સાવેતબ્બ**ન્તિ એત્થ ‘‘સુતેના’’તિ સેસો. **સેસક**ન્તિ અનુદ્દિટ્ઠટ્ઠાનં –

‘‘સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો…પે॰… આવિકતા હિસ્સ ફાસુ હોતીતિ ઇમં નિદાનં ઉદ્દિસિત્વા ‘ઉદ્દિટ્ઠં ખો આયસ્મન્તો નિદાનં, તત્થાયસ્મન્તે પુચ્છામિ કચ્ચિત્થ પરિસુદ્ધા, દુતિયમ્પિ પુચ્છામિ…પે॰… એવમેતં ધારયામી’તિ વત્વા ‘ઉદ્દિટ્ઠં ખો આયસ્મન્તો નિદાનં. સુતા ખો પનાયસ્મન્તેહિ ચત્તારો પારાજિકા ધમ્મા… પે॰… અવિવદમાનેહિ સિક્ખિતબ્બ’’ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૫૦) –

અટ્ઠકથાય વુત્તનયેન અવસેસં સુતેન સાવેતબ્બં.

૨૫૭૬. સેસેસુપીતિ ઉદ્દિટ્ઠાપેક્ખાય સેસેસુ પારાજિકુદ્દેસાદીસુપિ. ‘‘**અયમેવ નયો ઞેય્યો**’’તિ સામઞ્ઞેન વુત્તેપિ ‘‘વિત્થારેનેવ પઞ્ચમો’’તિ વચનતો વિત્થારુદ્દેસે ‘‘સાવેતબ્બં તુ સેસક’’ન્તિ અયં નયો ન લબ્ભતિ. ‘‘સાવેતબ્બં તુ સેસક’’ન્તિ વચનતો પારાજિકુદ્દેસાદીસુ યસ્મિં વિપ્પકતે અન્તરાયો ઉપ્પજ્જતિ, તેન સદ્ધિં અવસેસં સુતેન સાવેતબ્બં. નિદાનુદ્દેસે પન અનુદ્દિટ્ઠે સુતેન સાવેતબ્બં નામ નત્થિ. ભિક્ખુનિપાતિમોક્ખે અનિયતુદ્દેસસ્સ પરિહીનત્તા ‘‘**ભિક્ખુનીનઞ્ચ ચત્તારો**’’તિ વુત્તં. **ઉદ્દેસા નવિમે પના**તિ ભિક્ખૂનં પઞ્ચ, ભિક્ખુનીનં ચત્તારોતિ ઉભતોપાતિમોક્ખે ઇમે નવ ઉદ્દેસા વુત્તાતિ અત્થો.

૨૫૭૭. ઉપોસથેતિ સઙ્ઘુપોસથે. **અન્તરાયન્તિ** રાજન્તરાયાદિકં દસવિધં અન્તરાયં. યથાહ – ‘‘રાજન્તરાયો ચોરન્તરાયો અગ્યન્તરાયો ઉદકન્તરાયો મનુસ્સન્તરાયો અમનુસ્સન્તરાયો વાળન્તરાયો સરીસપન્તરાયો જીવિતન્તરાયો બ્રહ્મચરિયન્તરાયો’’તિ (મહાવ॰ ૧૫૦).

તત્થ સચે ભિક્ખૂસુ ‘‘ઉપોસથં કરિસ્સામા’’તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૫૦) નિસિન્નેસુ રાજા આગચ્છતિ, અયં **રાજન્તરાયો**. ચોરા આગચ્છન્તિ , અયં **ચોરન્તરાયો**. દવદાહો આગચ્છતિ વા, આવાસે વા અગ્ગિ ઉટ્ઠહતિ, અયં **અગ્યન્તરાયો**. મેઘો વા ઉટ્ઠેતિ, ઓઘો વા આગચ્છતિ, અયં **ઉદકન્તરાયો**. બહૂ મનુસ્સા આગચ્છન્તિ, અયં **મનુસ્સન્તરાયો**. ભિક્ખું યક્ખો ગણ્હાતિ, અયં **અમનુસ્સન્તરાયો**. બ્યગ્ઘાદયો ચણ્ડમિગા આગચ્છન્તિ, અયં **વાળન્તરાયો**. ભિક્ખું સપ્પાદયો ડંસન્તિ, અયં **સરીસપન્તરાયો**. ભિક્ખુ ગિલાનો વા હોતિ, કાલં વા કરોતિ, વેરિનો વા તં મારેતું ગણ્હન્તિ, અયં **જીવિતન્તરાયો**. મનુસ્સા એકં વા બહું વા ભિક્ખૂ બ્રહ્મચરિયા ચાવેતુકામા ગણ્હન્તિ, અયં **બ્રહ્મચરિયન્તરાયો**.

‘‘**ચેવા**’’તિ ઇમિના અન્તરાયેવ અન્તરાયસઞ્ઞિના વિત્થારુદ્દેસે અકતેપિ અનાપત્તીતિ દીપેતિ. **અનુદ્દેસો**તિ વિત્થારેન અનુદ્દેસો. **નિવારિતો**તિ ‘‘ન, ભિક્ખવે, અસતિ અન્તરાયે સંખિત્તેન પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસિતબ્બ’’ન્તિઆદિના (મહાવ॰ ૧૫૦) પટિસિદ્ધો. ઇમિના ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, સતિ અન્તરાયે સંખિત્તેન પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસિતુ’’ન્તિ (મહાવ॰ ૧૫૦) ઇદમ્પિ વિભાવિતં હોતિ.

૨૫૭૮. તસ્સાતિ પાતિમોક્ખસ્સ. ઇસ્સરણસ્સ હેતુમાહ ‘‘‘**થેરાધેય્ય’ન્તિ પાઠતો**’’તિ. **થેરાધેય્યન્તિ** થેરાધીનં, થેરાયત્તન્તિ અત્થો. **પાઠતો**તિ પાળિવચનતો. ‘‘યો તત્થ ભિક્ખુ બ્યત્તો પટિબલો, તસ્સાધેય્યં પાતિમોક્ખ’’ન્તિ (મહાવ॰ ૧૫૫) વચનતો આહ ‘‘**અવત્તન્તેના**’’તિઆદિ. **અવત્તન્તેના**તિ અન્તમસો દ્વેપિ ઉદ્દેસે ઉદ્દિસિતું અસક્કોન્તેન. થેરેન યો **અજ્ઝિટ્ઠો**, એવમજ્ઝિટ્ઠસ્સ **યસ્સ પન** થેરસ્સ, નવસ્સ, મજ્ઝિમસ્સ વા **સો** પાતિમોક્ખો **વત્તતિ** પગુણો હોતિ, સો ઇસ્સરોતિ સમ્બન્ધો.

અજ્ઝિટ્ઠોતિ ‘‘ત્વં, આવુસો, પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસા’’તિ આણત્તો, ઇમિના અનાણત્તસ્સ ઉદ્દિસિતું સામત્થિયા સતિપિ અનિસ્સરભાવો દીપિતો હોતિ. યથાહ – ‘‘સચે થેરસ્સ પઞ્ચ વા ચત્તારો વા તયો વા પાતિમોક્ખુદ્દેસા નાગચ્છન્તિ, દ્વે પન અખણ્ડા સુવિસદા વાચુગ્ગતા હોન્તિ, થેરાયત્તોવ પાતિમોક્ખો. સચે પન એત્તકમ્પિ વિસદં કાતું ન સક્કોતિ, બ્યત્તસ્સ ભિક્ખુનો આયત્તો હોતી’’તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૫૫).

૨૫૭૯. **ઉદ્દિસન્તે**તિ પાતિમોક્ખુદ્દેસકે પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તે. **સમા વા**તિ આવાસિકેહિ ગણનેન સમા વા. **અપ્પા વા**તિ ઊના વા. **આગચ્છન્તિ સચે પના**તિ સચે પન આગન્તુકા ભિક્ખૂ આગચ્છન્તિ. **સેસક**ન્તિ અનુદ્દિટ્ઠકાનં.

૨૫૮૦. **ઉદ્દિટ્ઠમત્તે**તિ ઉદ્દિટ્ઠક્ખણેયેવ કથારમ્ભતો પુબ્બમેવ. ‘‘વા’’તિ ઇદં એત્થાપિ યોજેતબ્બં, ઇમિના અવુત્તં ‘‘અવુટ્ઠિતાય વા’’તિ ઇમં વિકપ્પં સમ્પિણ્ડેતિ. **અવુટ્ઠિતાય પરિસાયા**તિ ચ ભિક્ખુપરિસાય અઞ્ઞમઞ્ઞં સુખકથાય નિસિન્નાયયેવાતિ અત્થો. **પરિસાયા**તિ એત્થ ‘‘એકચ્ચાયા’’તિ ચ ‘‘સબ્બાયા’’તિ ચ સેસો. ભિક્ખૂનં એકચ્ચાય પરિસાય વુટ્ઠિતાય વા સબ્બાય પરિસાય વુટ્ઠિતાય વાતિ યોજના. **તેસ**ન્તિ વુત્તપ્પકારાનં આવાસિકાનં. **મૂલે**તિ સન્તિકે. પારિસુદ્ધિ કાતબ્બાતિ યોજના. ‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે...પે॰... આગચ્છન્તિ બહુતરા, તેહિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂહિ પુન પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસિતબ્બ’’ન્તિ વુત્તનયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સચે બહૂ**’’તિ. એત્થ ‘‘પુન પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસિતબ્બ’’ન્તિ સેસો. સબ્બવિકપ્પેસુ પુબ્બકિચ્ચં કત્વા પુન પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસિતબ્બન્તિ અત્થો. અયં પનેત્થ સેસવિનિચ્છયો –

‘‘પન્નરસોવાસિકાનં, ઇતરાનં સચેતરો;
સમાનેતરેનુવત્તન્તુ, પુરિમાનં સચેધિકા;
પુરિમા અનુવત્તન્તુ, તેસં સેસેપ્યયં નયો.

‘‘પાટિપદોવાસિકાનં ,
ઇતરાનં ઉપોસથો;
સમથોકાનં સામગ્ગિં,
મૂલટ્ઠા દેન્તુ કામતો.

બહિ ગન્ત્વાન કાતબ્બો,
નો ચે દેન્તિ ઉપોસથો;
દેય્યાનિચ્છાય સામગ્ગી,
બહૂસુ બહિ વા વજે.

‘‘પાટિપદેગન્તુકાનં, એવમેવ અયં નયો;
સાવેય્ય સુત્તં સઞ્ચિચ્ચ, અસ્સાવેન્તસ્સ દુક્કટન્તિ.

૨૫૮૧. **વિનિદ્દિટ્ઠસ્સા**તિ આણત્તસ્સ, ઇમિના ઇતરેસં અનાપત્તીતિ દીપેતિ. ઇધ ‘‘અગિલાનસ્સા’’તિ સેસો. થેરેન આણાપેન્તેન ‘‘કિઞ્ચિ કમ્મં કરોન્તો વા સદાકાલમેવ એકો વા ભારનિત્થરણકો વા સરભાણકધમ્મકથિકાદીસુ અઞ્ઞતરો વા ન ઉપોસથાગારસમ્મજ્જનત્થં આણાપેતબ્બો, અવસેસા પન વારેન આણાપેતબ્બા’’તિ (મહાવ॰

અટ્ઠ॰ ૧૫૯) **અટ્ઠકથાય** વુત્તવિધિના આણાપેતબ્બો. સચે આણત્તો સમ્મજ્જનિં તાવકાલિકમ્પિ ન લભતિ, સાખાભઙ્ગં કપ્પિયં કારેત્વા સમ્મજ્જિતબ્બં. તમ્પિ અલભન્તસ્સ લદ્ધકપ્પિયં હોતિ.

આસનપઞ્ઞાપનાણત્તિયમ્પિ વુત્તનયેનેવ આણાપેતબ્બો. આણાપેન્તેન ચ સચે ઉપોસથાગારે આસનાનિ નત્થિ, સઙ્ઘિકાવાસતોપિ આહરિત્વા પઞ્ઞપેત્વા પુન આહરિતબ્બાનિ. આસનેસુ અસતિ કટસારકેપિ તટ્ટિકાયોપિ પઞ્ઞપેતું વટ્ટતિ, તટ્ટિકાસુપિ અસતિ સાખાભઙ્ગાનિ કપ્પિયં કારેત્વા પઞ્ઞપેતબ્બાનિ, કપ્પિયકારકં અલભન્તસ્સ લદ્ધકપ્પિયં હોતિ.

પદીપકરણેપિ વુત્તનયેનેવ આણાપેતબ્બો. આણાપેન્તેન ચ ''અસુકસ્મિં નામ ઓકાસે તેલં વા વટ્ટિ વા કપલ્લિકા વા અત્થિ, તં ગહેત્વા કરોહી''તિ વત્તબ્બો. સચે તેલાદીનિ નત્થિ , ભિક્ખાચારેનપિ પરિયેસિતબ્બાનિ. પરિયેસિત્વા અલભન્તસ્સ લદ્ધકપ્પિયં હોતિ. અપિચ કપાલે અગ્ગિપિ જાલેતબ્બો.

૨૫૮૨. **દીપન્તિ** એત્થ ''જાલેત્વા''તિ સેસો. અથ વા ''કત્વા''તિ ઇમિના ચ યોજેતબ્બં. **ગણઞત્તિં ઠપેત્વાતિ** ''સુણન્તુ મે, આયસ્મન્તા, અજ્જુપોસથો પન્નરસો, યદાયસ્મન્તાનં પત્તકલ્લં, મયં અઞ્ઞમઞ્ઞં પારિસુદ્ધિઉપોસથં કરેય્યામા''તિ એવં ગણઞત્તિં નિક્ખિપિત્વા. **કત્તબ્બો તીહુપોસથો**તિ તીહિ ભિક્ખૂહિ ઉપોસથો કાતબ્બો. તીસુ થેરેન એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા દ્વે એવં તિક્ખત્તુમેવ વત્તબ્બો ''પરિસુદ્ધો અહં, આવુસો, 'પરિસુદ્ધો'તિ મં ધારેથા''તિ (મહાવ॰ ૧૬૮). દુતિયેન, તતિયેન ચ યથાક્કમં ''પરિસુદ્ધો અહં, ભન્તે, 'પરિસુદ્ધો'તિ મં ધારેથા''તિ તિક્ખત્તુમેવ વત્તબ્બં.

૨૫૮૩. પુબ્બકિચ્ચાદીનિ કત્વા ઞત્તિં અટ્ઠપેત્વા થેરેન નવો એવં તિક્ખત્તુમેવ વત્તબ્બો ''પરિસુદ્ધો અહં, આવુસો , 'પરિસુદ્ધો'તિ મં ધારેહી''તિ (મહાવ॰ ૧૬૮), નવેન થેરોપિ ''પરિસુદ્ધો અહં, ભન્તે, 'પરિસુદ્ધો'તિ મં ધારેથા''તિ (મહાવ॰ ૧૬૮) તિક્ખત્તું વત્તબ્બો. ઇમસ્મિં પન વારે ઞત્તિયા અટ્ઠપનઞ્ચ ''ધારેહી''તિ એકવચનનિદ્દેસો ચાતિ એત્તકોવ વિસેસોતિ તં અનાદિયિત્વા પુગ્ગલેન કાતબ્બં ઉપોસથવિધિં દસ્સેતુમાહ **''પુબ્બકિચ્ચં સમાપેત્વા, અધિટ્ઠેય્ય પનેકકો''**તિ. **અધિટ્ઠેય્યા**તિ ''અજ્જ મે ઉપોસથો, પન્નરસો'તિ વા 'ચાતુદ્દસો'તિ વા અધિટ્ઠામી''તિ અધિટ્ઠેય્ય. **અસ્સા**તિ અવસાને વુત્તપુગ્ગલં સન્ધાય એકવચનનિદ્દેસો. યથાવુત્તો સઙ્ઘોપિ તયોપિ દ્વેપિ અત્તનો અત્તનો અનુઞ્ઞાતં ઉપોસથં અન્તરાયં વિના સચે ન કરોન્તિ, એવમેવ આપત્તિમાપજ્જન્તીતિ વેદિતબ્બો.

૨૫૮૪-૫. ઇદાનિ ''ચત્તારિમાનિ, ભિક્ખવે, ઉપોસથકમ્માનિ, અધમ્મેન વગ્ગં ઉપોસથકમ્મ''ન્તિઆદિના (મહાવ॰ ૧૪૯) નયેન વુત્તં કમ્મચતુક્કં દસ્સેતુમાહ **''અધમ્મેન ચ વગ્ગેના''**તિઆદિ. અધમ્મેન વગ્ગેન કમ્મં, અધમ્મતો સમગ્ગેન કમ્મં, ધમ્મેન વગ્ગેન કમ્મં, ધમ્મતો સમગ્ગેન કમ્મન્તિ એતાનિ ચત્તારિ ઉપોસથસ્સ કમ્માનીતિ જિનો અબ્રવીતિ યોજના. **ચતૂસ્વપિ પનેતેસૂ**તિ એતેસુ ચતૂસુ કમ્મેસુ પન. **ચતુત્થ**ન્તિ ''સમગ્ગેન ચ ધમ્મતો''તિ વુત્તં ચતુત્થં ઉપોસથકમ્મં ''ધમ્મકમ્મ''ન્તિ અધિપ્પેતં.

૨૫૮૬-૭. તાનિ કમ્માનિ વિભાવેતુમાહ **''અધમ્મેનિધા''**તિઆદિ. **ઇધ** ઇમસ્મિં સાસને **એત્થ** એતેસુ ચતૂસુ ઉપોસથેસુ. અધમ્મેન વગ્ગો ઉપોસથો કતમોતિ કથેતુકામતાપુચ્છા. **યત્થ** યસ્સં એકસીમાયં ભિક્ખુનો ચત્તારો વસન્તીતિ યોજના.

તત્ર એકસ્સ પારિસુદ્ધિં આનયિત્વા તે તયો જના **પારિસુદ્ધિં** ઉપોસથં કરોન્તિ ચે, એવં કતો ઉપોસથો અધમ્મો વગ્ગુપોસથો નામાતિ યોજના, એકસીમટ્ઠેહિ ચતૂહિ સઙ્ઘુપોસથે કાતબ્બે ગણુપોસથસ્સ કતત્તા **અધમ્મો** ચ સઙ્ઘમજ્ઝં વિના ગણમજ્ઝં પારિસુદ્ધિયા અગમનતો તસ્સ હત્થપાસં અનુપગમનેન **વગ્ગો** ચ હોતીતિ અત્થો.

૨૫૮૮. અધમ્મેન સમગ્ગોતિ એત્થ ''ઉપોસથો કતમો''તિ અનુવત્તેતબ્બં. ''ભિક્ખુનો એકતો''તિ પદચ્છેદો. ''હોતિ અધમ્મિકો''તિ પદચ્છેદો. ચતૂહિ સમગ્ગેહિ સઙ્ઘુપોસથે કાતબ્બે ગણુપોસથકરણં **અધમ્મો**, હત્થપાસુપગમનતો **સમગ્ગો** હોતિ.

૨૫૮૯-૯૦. યો ઉપોસથો ધમ્મેન વગ્ગો હોતિ, સો કતમોતિ યોજના. **યત્થ** યસ્સં એકસીમાયં ચત્તારો ભિક્ખુનો વસન્તિ, તત્ર એકસ્સ પારિસુદ્ધિં આનયિત્વા તે તયો જના પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તે ચે, ધમ્મેન વગ્ગો ઉપોસથો હોતીતિ યોજના. એકસીમટ્ઠેહિ ચતૂહિ સઙ્ઘુપોસથસ્સ કતત્તા **ધમ્મો**, એકસ્સ હત્થપાસં અનુપગમનેન **વગ્ગો** ચ હોતીતિ અત્થો.

૨૫૯૧. યો ધમ્મતો સમગ્ગો, સો કતમોતિ યોજના. **ઇધ** ઇમસ્મિં સાસને ચત્તારો ભિક્ખુનો એકતો પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસન્તિ ચે, અયં ધમ્મતો સમગ્ગો ઉપોસથોતિ **મતો** અધિપ્પેતોતિ યોજના. ચતૂહિ સઙ્ઘુપોસથસ્સ કતત્તા **ધમ્મો**, એકસ્સાપિ હત્થપાસં અવિજહનેન **સમગ્ગો**તિ અધિપ્પાયો.

૨૫૯૨. વગ્ગે સઙ્ઘે વગ્ગોતિ સઞ્ઞિનો, **સમગ્ગે** ચ સઙ્ઘે વગ્ગોતિ સઞ્ઞિનો ઉભયત્થ વિમતિસ્સ વા ઉપોસથં કરોન્તસ્સ દુક્કટં આપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૨૫૯૩. ભેદાધિપ્પાયતોતિ ''નસ્સન્તેતે, વિનસ્સન્તેતે, કો તેહિ અત્થો''તિ એવં ભેદપુરેક્ખારતાય ''ઉપોસથં કરોન્તસ્સા''તિ આનેત્વા યોજેતબ્બં. **તસ્સ** ભિક્ખુનો **થુલ્લચ્ચયં હોતિ** અકુસલબલવતાય ચ થુલ્લચ્ચયં હોતીતિ. યથાહ – ''ભેદપુરેક્ખારપઞ્ચરસકે અકુસલબલવતાય થુલ્લચ્ચયં વુત્ત''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૭૬). **વગ્ગે વા સમગ્ગે** વા સઙ્ઘે સમગ્ગો ઇતિ સઞ્ઞિનો ઉપોસથં કરોન્તસ્સ અનાપત્તીતિ યોજના. અવસેસો પનેત્થ વત્તબ્બવિનિચ્છયો પવારણવિનિચ્છયાવસાને ''પારિસુદ્ધિપ્પદાનેના''તિઆદીહિ (વિ॰ વિ॰ ૨૬૪૨) એકતો વત્તુમિચ્છન્તેન ન વુત્તો.

૨૫૯૪-૫. ''ઉક્ખિત્તેના''તિઆદિકાનિ કરણવચનન્તાનિ પદાનિ ''સહા''તિ ઇમિના સદ્ધિં ''ઉપોસથો ન કાતબ્બો''તિ પદેન પચ્ચેકં યોજેતબ્બાનિ. **ઉક્ખિત્તેના**તિ આપત્તિયા અદસ્સને ઉક્ખિત્તકો, આપત્તિયા અપ્પટિકમ્મે ઉક્ખિત્તકો, પાપિકાય દિટ્ઠિયા અપ્પટિનિસ્સગ્ગે ઉક્ખિત્તકોતિ તિવિધેન ઉક્ખિત્તેન. એતેસુ હિ તિવિધે ઉક્ખિત્તકે સતિ ઉપોસથં કરોન્તો સઙ્ઘો પાચિત્તિયં આપજ્જતિ.

''ગહટ્ઠેના''તિ ઇમિના તિત્થિયોપિ સઙ્ગહિતો. **સેસેહિ સહધમ્મિહી**તિ ભિક્ખુની, સિક્ખમાના, સામણેરો, સામણેરીતિ ચતૂહિ સહધમ્મિકેહિ. **ચુતનિક્ખિત્તસિક્ખેહી**તિ એત્થ ચુતો ચ નિક્ખિત્તસિક્ખો ચાતિ વિગ્ગહો. **ચુતો** નામ અન્તિમવત્થું અજ્ઝાપન્નકો. **નિક્ખિત્તસિક્ખો** નામ સિક્ખાપચ્ચક્ખાતકો.

એકાદસહીતિ પણ્ડકો, થેય્યસંવાસકો, તિત્થિયપક્કન્તકો, તિરચ્છાનગતો, માતુઘાતકો, પિતુઘાતકો, અરહન્તઘાતકો, ભિક્ખુનિદૂસકો, સઙ્ઘભેદકો , લોહિતુપ્પાદકો, ઉભતોબ્યઞ્જનકોતિ ઇમેહિ એકાદસહિ અભબ્બેહિ.

સભાગાપત્તિકેન વા સહ ઉપોસથો ન કાતબ્બો, પારિવુત્થેન છન્દેન ઉપોસથો ન કાતબ્બો, કરોતો દુક્કટં હોતીતિ યોજના. એવં ઉક્ખિત્તવજ્જિતેસુ સબ્બવિકપ્પેસુ દુક્કટમેવ વેદિતબ્બં. ''યં દ્વેપિ જના વિકાલભોજનાદિના સભાગવત્થુના આપત્તિં આપજ્જન્તિ, એવરૂપા વત્થુસભાગા 'સભાગા'તિ વુચ્ચતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૬૯) વચનતો ''**સભાગાપત્તી**''તિ વત્થુસભાગાપત્તિયેવ ગહેતબ્બા.

ઉપોસથદિવસે સબ્બોવ સઙ્ઘો સચે સભાગાપત્તિં આપન્નો હોતિ,

> ''ઇધ પન, ભિક્ખવે, અઞ્ઞતરસ્મિં આવાસે તદહુપોસથે સબ્બો સઙ્ઘો સભાગં આપત્તિં આપન્નો હોતિ, તેહિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂહિ એકો ભિક્ખુ સામન્તા આવાસા સજ્જુકં પાહેતબ્બો 'ગચ્છાવુસો, તં આપત્તિં પટિકરિત્વા આગચ્છ, મયં તે સન્તિકે તં આપત્તિં પટિકરિસ્સામા'તિ. એવઞ્ચેતં લભેથ, ઇચ્ચેતં કુસલં. નો ચે લભેથ, બ્યત્તેન ભિક્ખુના પટિબલેન સઙ્ઘો ઞાપેતબ્બો – 'સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અયં સબ્બો સઙ્ઘો સભાગં આપત્તિં આપન્નો, યદા અઞ્ઞં ભિક્ખું સુદ્ધં અનાપત્તિકં પસ્સિસ્સતિ, તદા તસ્સ સન્તિકે તં આપત્તિં પટિકરિસ્સતી''તિ (મહાવ॰ ૧૭૧) ચ,

વેમતિકો ચે હોતિ,

> ''સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અયં સબ્બો સઙ્ઘો સભાગાય આપત્તિયા વેમતિકો, યદા નિબ્બેમતિકો ભવિસ્સતિ, તદા તં આપત્તિં પટિકરિસ્સતી''તિ (મહાવ॰ ૧૭૧) ચ,

વુત્તનયેન ઉપોસથો કાતબ્બો.

એત્થ ચ **સજ્જુકન્તિ** તદહેવાગમનત્થાય. **ગણુપોસથા**દીસુપિ એસેવ નયો. વુત્તઞ્હિ **અટ્ઠકથાગણ્ઠિપદે** ''યથા સઙ્ઘો સભાગં આપત્તિં આપજ્જિત્વા સુદ્ધં અલભિત્વા 'યદા સુદ્ધં પસ્સિસ્સતિ, તદા તસ્સ સન્તિકે તં આપત્તિં પટિકરિસ્સતી'તિ વત્વા ઉપોસથં કાતું લભતિ, એવં દ્વીહિપિ અઞ્ઞમઞ્ઞં આરોચેત્વા ઉપોસથં કાતું વટ્ટતિ. એકેનાપિ 'પરિસુદ્ધં લભિત્વા પટિકરિસ્સામી'તિ આભોગં કત્વા કાતું વટ્ટતિ કિરા''તિ. **કિરા**તિ ચેત્થ અનુસ્સવત્થે દટ્ઠબ્બો, ન પનારુચિયં.

પારિવુત્થેન છન્દેનાતિ છન્દં આહરિત્વા કમ્મં કાતું નિસિન્નેનપિ ''અસુભલક્ખણતાદિના કેનચિ કારણેન ન કરિસ્સામી''તિ વિસ્સટ્ઠે છન્દે સચે પુન કરિસ્સતિ, પુન છન્દપારિસુદ્ધિં આહરિત્વા કાતબ્બં. યથાહ – ''એતસ્મિં પારિવાસિયે પુન છન્દપારિસુદ્ધિં અનાનેત્વા કમ્મં કાતું ન વટ્ટતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૧૬૭).

૨૫૯૬. અદેસેત્વા પનાપત્તિન્તિ આપન્નં આપત્તિં અદેસેત્વા. **નાવિકત્વાન વેમતિન્તિ** ''અહં, ભન્તે, સમ્બહુલાસુ આપત્તીસુ વેમતિકો, યદા નિબ્બેમતિકો ભવિસ્સામિ, તદા તા આપત્તિયો પટિકરિસ્સામી''તિ વિમતિં અનારોચેત્વા. ''**યદા નિબ્બેમતિકો**તિ એત્થ સચે પનેસ નિબ્બેમતિકો ન હોતિ, વત્થું કિત્તેત્વાવ દેસેતું વટ્ટતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૬૯) **અન્ધકટ્ઠકથાયં** વુત્તં. તત્રાયં દેસનાવિધિ – સચે મેઘચ્છન્ને સૂરિયે ''કાલો નુ ખો, વિકાલો''તિ વેમતિકો ભુઞ્જતિ, તેન ભિક્ખુના ''અહં, ભન્તે, વેમતિકો ભુઞ્જિં, સચે કાલો અત્થિ, સમ્બહુલા દુક્કટા આપત્તિયો આપન્નોમ્હિ. નો ચે અત્થિ, સમ્બહુલા પાચિત્તિયાપત્તિયો આપન્નોમ્હી''તિ એવં વત્થું કિત્તેત્વા ''અહં, ભન્તે, યા

તસ્મિં વત્થુસ્મિં સમ્બહુલા દુક્કટા વા પાચિત્તિયા વા આપત્તિયો આપન્નો, તા તુમ્હમૂલે પટિદેસેમી''તિ વત્તબ્બં. એસેવ નયો સબ્બાપત્તીસૂતિ.

ગણ્ઠિપદેસુ પનેવં વિનિચ્છયો વુત્તો – ''અહં, આવુસો, ઇત્થન્નામાય આપત્તિયા વેમતિકો, યદા નિબ્બેમતિકો ભવિસ્સામિ, તદા તં આપત્તિં પટિકરિસ્સામી'તિ વત્વા ઉપોસથો કાતબ્બો, પાતિમોક્ખં સોતબ્બ''ન્તિ (મહાવ॰ ૧૭૦) વચનતો યાવ નિબ્બેમતિકો ન હોતિ, તાવ સભાગાપત્તિં પટિગ્ગહેતું ન લભતિ. અઞ્ઞેસઞ્ચ કમ્માનં પરિસુદ્ધો નામ હોતિ. ''પુન નિબ્બેમતિકો હુત્વા દેસેતબ્બમેવા''તિ (કઙ્ખા॰ અભિ॰ ટી॰ નિદાનવણ્ણના) નેવ પાળિયં, ન અટ્ઠકથાયં અત્થિ, દેસિતે પન ન દોસો. ''ઇતો વુટ્ઠહિત્વા તં આપત્તિં પટિકરિસ્સામી''તિ (મહાવ॰ ૧૭૦) એત્થાપિ એસેવ નયોતિ.

૨૫૯૭. **ઉપોસથે**તિ દિનકારકકત્તબ્બાકારવસેન પન્નરસી, સઙ્ઘુપોસથો, સુત્તુદ્દેસોતિ ઇમેહિ તીહિ લક્ખણેહિ સમન્નાગતે ઉપોસથે. **સભિક્ખુમ્હા ચ આવાસા**તિ ''યસ્મિં ઉપોસથે કિચ્ચ''ન્તિઆદિના વક્ખમાનપ્પકારા સભિક્ખુકા આવાસા. ઇધ ''અનાવાસા''તિ સેસો. **આવાસો વા અનાવાસો વા**તિ એત્થ ''અભિક્ખુકો વા નાનાસંવાસકેહિ સભિક્ખુકો વા''તિ ચ **ન ગન્તબ્બો**તિ એત્થ ''અઞ્ઞત્ર સઙ્ઘેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા''તિ ચ સેસો. ''**અનાવાસો**''તિ ઉદોસિતાદયો વુત્તા. ભિક્ખુના ઉપોસથે સભિક્ખુમ્હા આવાસા વા અનાવાસા વા અભિક્ખુકો વા નાનાસંવાસકેહિ સભિક્ખુકો વા આવાસો વા અનાવાસો વા અઞ્ઞત્ર સઙ્ઘેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા **કુદાચનં** કદાચિપિ ન ગન્તબ્બોતિ યોજના.

૨૫૯૮. યસ્મિં આવાસે પન ઉપોસથે કિચ્ચં સચે વત્તતિ, સો આવાસો ''સભિક્ખુકો નામા''તિ પકાસિતોતિ યોજના, ઇમિના સચે યત્થ ઉપોસથો ન વત્તતિ, સો સન્તેસુપિ ભિક્ખૂસુ અભિક્ખુકો નામાતિ દીપેતિ.

૨૫૯૯. ઉપોસથસ્સ પયોજનં, તપ્પસઙ્ગેન પવારણાય ચ નિદ્ધારેતુકામતાયાહ ''**ઉપોસથો કિમત્થાયા**''તિઆદિ.

૨૬૦૦. **પટિક્કોસેય્યા**તિ નિવારેય્ય. **અદેન્તસ્સપિ દુક્કટ**ન્તિ એત્થ ''કોપેતું ધમ્મિકં કમ્મ''ન્તિ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બં.

૨૬૦૧. **સો ચા**તિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ નિદાનવણ્ણના) ચતુવગ્ગાદિપ્પભેદેન પઞ્ચવિધો સો સઙ્ઘો ચ. હેટ્ઠિમપરિચ્છેદેન **કત્તબ્બકમ્માનં વસેન પરિદીપિતો**, ન છબ્બગ્ગાદીનં કાતું અયુત્તતાદસ્સનવસેન.

૨૬૦૨. ચતુવગ્ગાદિભેદનિબન્ધનં કમ્મં દસ્સેતુમાહ ''**પવારણ**''ન્તિઆદિ. પવારણઞ્ચ તથા અબ્ભાનઞ્ચ ઉપસમ્પદઞ્ચ ઠપેત્વા ચતુવગ્ગેન અકત્તબ્બં કમ્મં ન વિજ્જતીતિ યોજના.

૨૬૦૩. મજ્ઝદેસે ઉપસમ્પદા **મજ્ઝદેસૂપસમ્પદા**, તં. અબ્ભાનં, મજ્ઝદેસૂપસમ્પદઞ્ચ વિના પઞ્ચવગ્ગેન **સબ્બં** કમ્મં કાતું વટ્ટતીતિ યોજના.

૨૬૦૪. કિઞ્ચિપિ કમ્મં ન ન કત્તબ્બન્તિ યોજના, સબ્બમ્પિ કમ્મં કત્તબ્બમેવાતિ અત્થો. દ્વે પટિસેધા પકતત્થં ગમયન્તીતિ. વીસતિવગ્ગેન સઙ્ઘેન સબ્બેસમ્પિ કમ્માનં કત્તબ્બભાવે કિમત્થં અતિરેકવીસતિવગ્ગસ્સ ગહણન્તિ આહ ''**ઊને દોસોતિ ઞાપેતું, નાધિકે અતિરેકતા**''તિ. યથાવુત્તે ચતુબ્બિધે સઙ્ઘે ગણનતો **ઊને દોસો** હોતિ, અધિકે દોસો ન હોતીતિ ઞાપેતું **અતિરેકતા દસ્સિતા**, અતિરેકવીસતિવગ્ગસઙ્ઘો દસ્સિતોતિ અધિપ્પાયો.

૨૬૦૫. ચતુવગ્ગેન કત્તબ્બે પકતત્તાવ ચત્તારો કમ્મપ્પત્તાતિ દીપિતાતિ યોજના. સેસા પકતત્તા છન્દારહાતિ સેસો. **પકતત્તા**તિ અનુક્ખિત્તા ચેવ અન્તિમવત્થું અનજ્ઝાપન્ના ચ ગહેતબ્બા. **સેસેસુ ચા**તિ પઞ્ચવગ્ગાદીસુપિ.

૨૬૦૬. ચતુવગ્ગાદિકત્તબ્બકમ્મં અસંવાસપુગ્ગલં ગણપૂરં કત્વા કરોન્તસ્સ દુક્કટં હોતિ. ન કેવલં દુક્કટમેવ, કતઞ્ચ કમ્મં કુપ્પતીતિ યોજના.

૨૬૦૭. પરિવાસાદીતિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન મૂલાયપટિકસ્સનાદીનં ગહણં. **તત્રટ્ઠ**ન્તિ પરિવાસાદીસુ ઠિતં. "**તથા**"તિ ઇમિના ''કતં કુપ્પતિ દુક્કટ''ન્તિ ઇદં અનુવત્તેતિ. **સેસં તૂ**તિ પરિવાસાદિકમ્મતો અઞ્ઞં પન ઉપોસથાદિકમ્મં . **વટ્ટતી**તિ તે પારિવાસિકાદયો ગણપૂરકે કત્વા કાતું વટ્ટતિ.

ઉપોસથક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

વસ્સૂપનાયિકક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૬૦૮. વસ્સૂપનાયિકા વુત્તાતિ સેસો. **પચ્છિમા ચા**તિ એત્થ **ઇતિ**-સદ્દો નિદસ્સને. **વસ્સૂપનાયિકા**તિ વસ્સૂપગમના. આલયો, વચીભેદો વા કાતબ્બો ઉપગચ્છતાતિ ઇમિના વસ્સૂપગમનપ્પકારો દસ્સિતો. ઉપગચ્છતા આલયો કત્તબ્બો, વચીભેદો વા કત્તબ્બોતિ સમ્બન્ધો. ઉપગચ્છન્તેન ચ સેનાસને અસતિ ''ઇધ વસ્સં વસિસ્સામી''તિ ચિત્તુપ્પાદમત્તં વા કાતબ્બં, સેનાસને સતિ ''ઇમસ્મિં વિહારે ઇમં તેમાસં વસ્સં ઉપેમી''તિ ચ ''ઇધ વસ્સં ઉપેમી''તિ ચ વચીભેદો વા કાતબ્બોતિ અત્થો.

૨૬૦૯. જાનં વસ્સૂપગમનં અનુપગચ્છતો વાપીતિ યોજના. **તેમાસ**ન્તિ એત્થ ''પુરિમં વા પચ્છિમં વા''તિ સેસો. **ચરન્તસ્સાપી**તિ એત્થ ''ચારિક''ન્તિ સેસો. પુરિમં વા **તેમાસં** પચ્છિમં વા **તેમાસં** અવસિત્વાવ ચારિકં ચરન્તસ્સાપિ દુક્કટન્તિ યોજના. **તેમાસ**ન્તિ અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. યથાહ – ''ન, ભિક્ખવે, વસ્સં ઉપગન્ત્વા પુરિમં વા તેમાસં પચ્છિમં વા તેમાસં અવસિત્વા ચારિકા પક્કમિતબ્બા, યો પક્કમેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (મહાવ॰ ૧૮૫).

૨૬૧૦. રુક્ખસ્સ સુસિરેતિ એત્થ ''સુદ્ધે''તિ સેસો. યથાહ – ''રુક્ખસુસિરેતિ એત્થ સુદ્ધે રુક્ખસુસિરેયેવ ન વટ્ટતિ, મહન્તસ્સ પન રુક્ખસુસિરસ્સ અન્તો પદરચ્છદનં કુટિકં કત્વા પવિસનદ્વારં યોજેત્વા ઉપગન્તું વટ્ટતી''તિ. ''**રુક્ખસ્સ સુસિરે**''તિ ઇમિના રુક્ખેકદેસો વિટપોપિ સઙ્ગહિતો, સોપિ સુદ્ધોવ ન વટ્ટતિ. યથાહ – ''રુક્ખવિટભિયાતિ એત્થાપિ સુદ્ધે વિટપમત્તે ન વટ્ટતિ, મહાવિટપે પન અટ્ટકં બન્ધિત્વા તત્થ પદરચ્છદનં કુટિકં કત્વા ઉપગન્તું વટ્ટતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૩).

''છત્તેતિ એત્થાપિ ચતૂસુ થમ્ભેસુ છત્તં ઠપેત્વા આવરણં કત્વા દ્વારં યોજેત્વા ઉપગન્તું વટ્ટતિ, છત્તકુટિકા નામેસા હોતિ. **ચાટિયા**તિ એત્થાપિ મહન્તેન કપલ્લેન છત્તે વુત્તનયેન કુટિં કત્વાવ ઉપગન્તું વટ્ટતી''તિ **અટ્ઠકથા**વચનતો એવમકતાસુ સુદ્ધછત્તચાટીસુ નિવારણં વેદિતબ્બં. **છવકુટી**તિ ટઙ્કિતમઞ્ચાદયો વુત્તા. યથાહ – ''છવકુટિકા નામ ટઙ્કિતમઞ્ચાદિભેદા કુટિ, તત્થ ઉપગન્તું **ન** વટ્ટતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૩).

સુસાને પન અઞ્ઞં કુટિકં કત્વા ઉપગન્તું વટ્ટતિ. ''છવસરીરં ઝાપેત્વા છારિકાય, અટ્ઠિકાનઞ્ચ અત્થાય કુટિકા કરીયતી''તિ **અન્ધકટ્ઠકથાયં** છવકુટિ વુત્તા. ''ટઙ્કિતમઞ્ચોતિ કસિકુટિકાપાસાણઘરન્તિ લિખિત''ન્તિ (વજિર॰ ટી॰ મહાવગ્ગ ૨૦૩) **વજિરબુદ્ધિત્થેરો**. ચતુન્નં પાસાણાનં ઉપરિ પાસાણં અત્થરિત્વા કતો ગેહોપિ ''**ટઙ્કિતમઞ્ચો**''તિ વુચ્ચતિ. દીઘે મઞ્ચપાદે મજ્ઝે વિજ્ઝિત્વા અટનિયો પવેસેત્વા મઞ્ચં કરોન્તીતિ તસ્સ ઇદં ઉપરિ, ઇદં હેટ્ઠાતિ નત્થિ, પરિવત્તેત્વા અત્થતોપિ તાદિસોવ હોતિ, તં સુસાને, દેવટ્ઠાને ચ ઠપેન્તિ, અયમ્પિ **ટઙ્કિતમઞ્ચો** નામ.

૨૬૧૧. ''સતિ પચ્ચયવેકલ્લે, સરીરાફાસુતાય વા''તિ અવસેસન્તરાયાનં વક્ખમાનત્તા ''**અન્તરાયો**''તિ ઇમિના રાજન્તરાયાદિ દસવિધો ગહેતબ્બો.

૨૬૧૨-૪. ''અનુજાનામિ , ભિક્ખવે, સત્તન્નં સત્તાહકરણીયેન અપ્પહિતેપિ ગન્તું, પગેવ પહિતે ભિક્ખુસ્સ ભિક્ખુનિયા સિક્ખમાનાય સામણેરસ્સ સામણેરિયા માતુયા ચ પિતુસ્સ ચા''તિ (મહાવ॰ ૧૯૮) વુત્તનયં દસ્સેતુમાહ ''**માતાપિતૂન**''ન્તિઆદિ.

માતાપિતૂનં દસ્સનત્થં, પઞ્ચન્નં સહધમ્મિકાનં દસ્સનત્થં વા નેસં અત્થે સતિ વા નેસં અન્તરે ગિલાનં દટ્ઠું વા તદુપટ્ઠાકાનં ભત્તાદિં પરિયેસનત્થં વા નેસં ભત્તાદિં પરિયેસનત્થં વા તથા નેસં પઞ્ચન્નં સહધમ્મિકાનં અઞ્ઞતરં **અનભિરતં** ઉક્કણ્ઠિતં અહં ગન્ત્વા વૂપકાસેસ્સં વા વૂપકાસાપેસ્સામિ વા ધમ્મકથમસ્સ કરિસ્સામીતિ વા **તસ્સ** પઞ્ચન્નં સહધમ્મિકાનં અઞ્ઞતરસ્સ **ઉટ્ઠિતં** ઉપ્પન્નં દિટ્ઠિં વિવેચેસ્સામિ વા વિવેચાપેસ્સામિ વા ધમ્મકથમસ્સ કરિસ્સામીતિ વા તથા ઉપ્પન્નં કુક્કુચ્ચં વિનોદેસ્સામીતિ વા વિનોદાપેસ્સામીતિ વા ધમ્મકથમસ્સ કરિસ્સામીતિ વા એવં વિનયઞ્ઞુના ભિક્ખુના સત્તાહકિચ્ચેન અપેસિતેપિ ગન્તબ્બં, પગેવ પહિતેતિ યોજના.

ભત્તાદીતિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ભેસજ્જપરિયેસનાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. યથાહ – ‘‘ગિલાનભત્તં વા પરિયેસિસ્સામિ, ગિલાનુપટ્ઠાકભત્તં વા પરિયેસિસ્સામિ, ગિલાનભેસજ્જં વા પરિયેસિસ્સામિ, પુચ્છિસ્સામિ વા ઉપટ્ઠહિસ્સામિ વા’’તિ. **વૂપકાસેસ્સ**ન્તિ યત્થ અનભિરતિ ઉપ્પન્ના, તતો અઞ્ઞત્થ ગહેત્વા ગમિસ્સામીતિ અત્થો.

વિનોદેસ્સામહન્તિ વાતિ એત્થ **વા**-સદ્દેન ‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ ગરુધમ્મં અજ્ઝાપન્નો હોતિ પરિવાસારહો, સો ચે ભિક્ખૂનં સન્તિકે દૂતં પહિણેય્ય ‘અહઞ્હિ ગરુધમ્મં અજ્ઝાપન્નો પરિવાસારહો, આગચ્છન્તુ ભિક્ખૂ, ઇચ્છામિ ભિક્ખૂનં આગત’ન્તિ. ગન્તબ્બં, ભિક્ખવે, સત્તાહકરણીયેન અપ્પહિતેપિ, પગેવ પહિતે ‘પરિવાસદાનં ઉસ્સુક્કં કરિસ્સામિ વા અનુસ્સાવેસ્સામિ વા ગણપૂરકો વા ભવિસ્સામી’’તિઆદિનયં (મહાવ॰ ૧૯૩) સઙ્ગણ્હાતિ. એવં સત્તાહકિચ્ચેન ગચ્છન્તેન અન્તોઉપચારસીમાય ઠિતેનેવ ‘‘અન્તોસત્તાહે આગચ્છિસ્સામી’’તિ આભોગં કત્વા ગન્તબ્બં. સચે આભોગં અકત્વા ઉપચારસીમં અતિક્કમતિ, છિન્નવસ્સો હોતીતિ વદન્તિ.

૨૬૧૫. ‘‘અયં પનેત્થ પાળિમુત્તકરત્તિચ્છેદવિનિચ્છયો’’તિ **અટ્ઠકથા**ગતં રત્તિચ્છેદવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**વસ્સં ઉપગતેનેત્થા**’’તિઆદિ. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સત્તાહકિચ્ચાધિકારે. અયં પાળિમુત્તકવિનિચ્છયો દટ્ઠબ્બોતિ અત્થો.

૨૬૧૬. ‘‘**અસુકં નામ દિવસ**’’ન્તિઆદિના નિમન્તનાકારં વક્ખતિ. **પુબ્બ**ન્તિ પઠમં. **વટ્ટતી**તિ સત્તાહકિચ્ચેન ગન્તું વટ્ટતિ. યથાહ – ‘‘સચે એકસ્મિં મહાવાસે પઠમંયેવ કતિકા કતા હોતિ ‘અસુકદિવસં નામ સન્નિપતિતબ્બ’ન્તિ, નિમન્તિતોયેવ નામ હોતિ, ગન્તું વટ્ટતી’’તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૯૯). ‘‘ઉપાસકેહિ ‘ઇમસ્મિં નામ દિવસે દાનાદીનિ કરોમ, સબ્બે એવ સન્નિપતન્તૂ’તિ કતિકાયપિ કતાય ગન્તું વટ્ટતિ, નિમન્તિતોયેવ નામ હોતી’’તિ કેચિ.

૨૬૧૭. **ભણ્ડક**ન્તિ અત્તનો ચીવરભણ્ડં. **ન વટ્ટતી**તિ સત્તાહકિચ્ચેન ગન્તું ન વટ્ટતિ. **પહિણન્તી**તિ ચીવરધોવનાદિકમ્મેન પહિણન્તિ. આચરિયુપજ્ઝાયાનં આણત્તિયેન કેનચિ અનવજ્જકિચ્ચેન સત્તાહકરણીયેન ગન્તું વટ્ટતીતિ ઇમિનાવ દીપિતં હોતિ.

૨૬૧૮. **ઉદ્દેસાદીનમત્થાયા**તિ પાળિવાચનાનિ સન્ધાય. **આદિ**-સદ્દેન પરિપુચ્છાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. **ગરૂન**ન્તિ અગિલાનાનમ્પિ આચરિયુપજ્ઝાયાનં. **ગન્તું લભતી**તિ સત્તાહકરણીયેન ગન્તું લભતિ. **પુગ્ગલો**તિ પકરણતો ભિક્ખુંયેવ ગણ્હાતિ.

૨૬૧૯. **આચરિયો**તિ નિદસ્સનમત્તં, ઉપજ્ઝાયેન નિવારિતેપિ એસેવ નયો. ‘‘સચે પન નં આચરિયો ‘અજ્જ મા ગચ્છા’તિ વદતિ, વટ્ટતી’’તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૯૯) **અટ્ઠકથા**નયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**રત્તિચ્છેદે અનાપત્તિ, હોતીતિ પરિદીપિતા**’’તિ. **રત્તિચ્છેદે**તિ વસ્સચ્છેદનિમિત્તં. ‘‘રત્તિચ્છેદે’’તિ સબ્બત્થ વસ્સચ્છેદોતિ સન્નિટ્ઠાનં કત્વા વદન્તિ,

એવં સત્તાહકરણીયેન ગતં નં અન્તોસત્તાહેયેવ પુન આગચ્છન્તં સચે આચરિયો વા ઉપજ્ઝાયો વા ‘‘અજ્જ મા ગચ્છા’’તિ વદતિ, સત્તાહાતિક્કમેપિ અનાપત્તીતિ અધિપ્પાયો, વસ્સચ્છેદો પન હોતિયેવાતિ દટ્ઠબ્બં સત્તાહસ્સ બહિદ્ધા વીતિનામિતત્તા.

૨૬૨૦. **યસ્સ કસ્સચિ ઞાતિસ્સા**તિ માતાપિતૂહિ અઞ્ઞસ્સ ઞાતિજનસ્સ. ‘‘**ગચ્છતો દસ્સનત્થાયા**’’તિ ઇમિના સેસઞાતિકેહિ ‘‘મયં ગિલાના ભદન્તાનં આગમનં ઇચ્છામા’’તિ ચ ‘‘ઉપટ્ઠાકકુલેહિ દાનં દસ્સામ, ધમ્મં સોસ્સામ, ભિક્ખૂનં દસ્સનં ઇચ્છામા’’તિ ચ એવં કત્તબ્બં નિદ્દિસિત્વા દૂતે વા પેસિતે સત્તાહકરણીયેન ગચ્છતો રત્તિચ્છેદો ચ દુક્કટઞ્ચ ન હોતીતિ વુત્તં હોતિ. યથાહ ‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુસ્સ ઞાતકો ગિલાનો હોતિ…પે॰… ગન્તબ્બં, ભિક્ખવે, સત્તાહકરણીયેન પહિતે, ન ત્વેવ અપ્પહિતે’’તિ (મહાવ॰ ૧૯૯) ચ ‘‘ઇધ પન, ભિક્ખવે, ઉપાસકેન સઙ્ઘં ઉદ્દિસ્સ વિહારો કારાપિતો હોતિ…પે॰… ઇચ્છામિ દાનઞ્ચ દાતું ધમ્મઞ્ચ સોતું ભિક્ખૂ ચ પસ્સિતુન્તિ. ગન્તબ્બં, ભિક્ખવે, સત્તાહકરણીયેન પહિતે, ન ત્વેવ અપ્પહિતે’’તિ (મહાવ॰ ૧૮૮) ચ.

૨૬૨૧. ‘‘અહં ગામકં ગન્ત્વા અજ્જેવ આગમિસ્સામી’’તિ **આગચ્છં** આગચ્છન્તો સચે પાપુણિતું ન સક્કોતેવ, વટ્ટતીતિ યોજના. **વટ્ટતી**તિ એત્થ ‘‘અજ્જેવ આગમિસ્સામી’’તિ ગન્ત્વા આગચ્છન્તસ્સ અન્તરામગ્ગે સચે અરુણુગ્ગમનં હોતિ, વસ્સચ્છેદોપિ ન હોતિ, રત્તિચ્છેદદુક્કટઞ્ચ નત્થીતિ અધિપ્પાયો.

૨૬૨૨. **વજે**તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૩) ગોપાલકાનં નિવાસનટ્ઠાને. **સત્થે**તિ જઙ્ઘસત્થસકટસત્થાનં સન્નિવિટ્ઠોકાસે. **તીસુ ઠાનેસુ ભિક્ખુનો**, **વસ્સચ્છેદે અનાપત્તી**તિ તેહિ સદ્ધિં ગચ્છન્તસ્સેવ નત્થિ આપત્તિ, તેહિ વિયુજ્જિત્વા ગમને પન આપત્તિયેવ, પવારેતુઞ્ચ ન લભતિ.

વજાદીસુ વસ્સં ઉપગચ્છન્તેન વસ્સૂપનાયિકદિવસે તેન ભિક્ખુના ઉપાસકા વત્તબ્બા ‘‘કુટિકા લદ્ધું વટ્ટતી’’તિ. સચે કરિત્વા દેન્તિ, તત્થ પવિસિત્વા ‘‘ઇધ વસ્સં ઉપેમી’’તિ તિક્ખત્તું વત્તબ્બં. નો ચે દેન્તિ, સાલાસઙ્ખેપેન ઠિતસકટસ્સ હેટ્ઠા ઉપગન્તબ્બં. તમ્પિ અલભન્તેન આલયો કાતબ્બો. સત્થે પન કુટિકાદીનં અભાવે ‘‘ઇધ વસ્સં ઉપેમી’’તિ વચીભેદં કત્વા ઉપગન્તું ન વટ્ટતિ, આલયકરણમત્તમેવ વટ્ટતિ. **આલયો** નામ ‘‘ઇધ વસ્સં વસિસ્સામી’’તિ ચિત્તુપ્પાદમત્તં.

સચે મગ્ગપ્પટિપન્નેયેવ સત્થે પવારણદિવસો હોતિ, તત્થેવ પવારેતબ્બં. અથ સત્થો અન્તોવસ્સેયેવ ભિક્ખુના પત્થિતટ્ઠાનં પત્વા અતિક્કમતિ. પત્થિતટ્ઠાને વસિત્વા તત્થ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પવારેતબ્બં. અથાપિ સત્થો અન્તોવસ્સેયેવ અન્તરા એકસ્મિં ગામે તિટ્ઠતિ વા વિપ્પકિરતિ વા, તસ્મિંયેવ ગામે ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં વસિત્વા પવારેતબ્બં, અપ્પવારેત્વા તતો પરં ગન્તું ન વટ્ટતિ.

નાવાય વસ્સં ઉપગચ્છન્તેનાપિ કુટિયંયેવ ઉપગન્તબ્બં. પરિયેસિત્વા અલભન્તે આલયો કાતબ્બો . સચે અન્તોતેમાસં નાવા સમુદ્દેયેવ હોતિ, તત્થેવ પવારેતબ્બં. અથ નાવા કૂલં લભતિ, સયઞ્ચ પરતો ગન્તુકામો હોતિ, ગન્તું ન વટ્ટતિ. નાવાય લદ્ધગામેયેવ વસિત્વા ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પવારેતબ્બં. સચેપિ નાવા અનુતીરમેવ અઞ્ઞત્થ ગચ્છતિ, ભિક્ખુ ચ પઠમં લદ્ધગામેયેવ વસિતુકામો, નાવા ગચ્છતુ, ભિક્ખુના તત્થેવ વસિત્વા ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં પવારેતબ્બં.

ઇતિ વજે, સત્થે, નાવાયન્તિ તીસુ ઠાનેસુ નત્થિ વસ્સચ્છેદે આપત્તિ, પવારેતુઞ્ચ લભતિ.

૨૬૨૩. સતિ પચ્ચયવેકલ્લેતિ પિણ્ડપાતાદીનં પચ્ચયાનં ઊનત્તે સતિ. **સરીરાફાસુતાય વા**તિ સરીરસ્સ અફાસુતાય આબાધે વા સતિ. **વસ્સં છેત્વાપિ પક્કમે**તિ વસ્સચ્છેદં કત્વાપિ યથાફાસુકટ્ઠાનં ગચ્છેય્ય. **અપિ**-સદ્દેન વસ્સં અછેત્વા વસ્સચ્છેદકારણે સતિ સત્તાહકરણીયેન ગન્તુમ્પિ વટ્ટતીતિ દીપેતિ.

૨૬૨૪. યેન કેનન્તરાયેનાતિ રાજન્તરાયાદીસુ યેન કેનચિ અન્તરાયેન. **યો** ભિક્ખુ વસ્સં નોપગતો, તેનાપિ છિન્નવસ્સેન વાપિ **દુતિયા** વસ્સૂપનાયિકા ઉપગન્તબ્બાતિ યોજના.

૨૬૨૫-૬. સત્તાહન્તિ અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. "**વીતિનામેતી**"તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. ઉપગન્ત્વાપિ વા બહિદ્ધા એવ સત્તાહં વીતિનામેતિ ચે. યો ગચ્છતિ, યો ચ વીતિનામેતિ, **તસ્સ ભિક્ખુસ્સ. પુરિમાપિ ન વિજ્જતી**તિ અનુપગતત્તા, છિન્નવસ્સત્તા ચ પુરિમાપિ વસ્સૂપનાયિકા ન વિજ્જતિ ન લભતિ. ઇમેસં દ્વિન્નં યથાક્કમં ઉપચારાતિક્કમે, સત્તાહાતિક્કમે ચ આપત્તિ વેદિતબ્બા.

પટિસ્સવે ચ ભિક્ખુસ્સ, હોતિ આપત્તિ દુક્કટન્તિ ''ઇધ વસ્સં વસથા''તિ વુત્તે ''સાધૂ''તિ પટિસ્સુણિત્વા તસ્સ વિસંવાદે અસચ્ચાપને આપત્તિ હોતિ. કતમાતિ આહ "**દુક્કટ**"ન્તિ. ન કેવલં એતસ્સેવ વિસંવાદે આપત્તિ હોતિ, અથ ખો ઇતરેસમ્પિ પટિસ્સવાનં વિસંવાદે આપત્તિ વેદિતબ્બા. યથાહ – ''પટિસ્સવે ચ આપત્તિ દુક્કટસ્સાતિ એત્થ ન કેવલં 'ઇમં તેમાસં ઇધ વસ્સં વસથા'તિ એતસ્સેવ પટિસ્સવસ્સ વિસંવાદે આપત્તિ, 'ઇમં તેમાસં ભિક્ખં ગણ્હથ, ઉભોપિ મયં ઇધ વસ્સં વસિસ્સામ, એકતોવ ઉદ્દિસાપેસ્સામા'તિ એવમાદિનાપિ તસ્સ તસ્સ પટિસ્સવસ્સ વિસંવાદે દુક્કટ''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૭). તઞ્ચ ખો પટિસ્સવકાલે સુદ્ધચિત્તસ્સ પચ્છા વિસંવાદનપચ્ચયા હોતિ. પઠમં અસુદ્ધચિત્તસ્સ પન પટિસ્સવે પાચિત્તિયં, વિસંવાદેન દુક્કટન્તિ પાચિત્તિયેન સદ્ધિં દુક્કટં યુજ્જતિ.

૨૬૨૭. ''વસ્સં ઉપગન્ત્વા પન અરુણં અનુટ્ઠાપેત્વા તદહેવ સત્તાહકરણીયેન પક્કમન્તસ્સાપિ અન્તોસત્તાહે નિવત્તન્તસ્સ અનાપત્તી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૭) **અટ્ઠકથા**વચનતો, ''કો વાદો વસિત્વા બહિ ગચ્છતો''તિ વક્ખમાનત્તા ચ "**નુટ્ઠાપેત્વા પનારુણ**"ન્તિ પાઠો ગહેતબ્બો. કત્થચિ પોત્થકેસુ ''ઉટ્ઠાપેત્વા પનારુણ''ન્તિ પાઠો દિસ્સતિ, સો ન ગહેતબ્બો.

૨૬૨૮. વસિત્વાતિ દ્વીહતીહં વસિત્વા. યથા વસ્સં વસિત્વા અરુણં અનુટ્ઠાપેત્વાવ સત્તાહકરણીયેન ગચ્છતો અનાપત્તિ, તથા ગતટ્ઠાનતો અન્તોસત્તાહે આગન્ત્વા પુનપિ અરુણં અનુટ્ઠાપેત્વાવ સત્તાહકરણીયેન ગચ્છતો અનાપત્તિ. ''સત્તાહવારેન અરુણો ઉટ્ઠાપેતબ્બો''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૧) **અટ્ઠકથાવચનં** સત્તમારુણેન પટિબદ્ધદિવસં સત્તમેન અરુણેનેવ સઙ્ગહેત્વા સત્તમઅરુણબ્ભન્તરે અનાગન્ત્વા અટ્ઠમં અરુણં બહિ ઉટ્ઠાપેન્તસ્સ રત્તિચ્છેદદસ્સનપરં, ન સત્તમઅરુણસ્સેવ તત્થ ઉટ્ઠાપેતબ્બભાવદસ્સનપરન્તિ ગહેતબ્બં **સિક્ખાભાજનઅટ્ઠકથાય**, સીહળગણ્ઠિપદેસુ ચ તથા વિનિચ્છિતત્તા.

૨૬૨૯. ''નોપેતિ અસતિયા''તિ પદચ્છેદો, **નોપેતી**તિ ''ઇમસ્મિં વિહારે ઇમં તેમાસં વસ્સં ઉપેમી''તિ વચીભેદેન ન ઉપગચ્છતિ.

૨૬૩૦. વુત્તમેવત્થં સમત્થેતુમાહ "**ન દોસો કોચિ વિજ્જતી**"તિ.

૨૬૩૧. ''ઇમસ્મિં વિહારે ઇમં તેમાસં વસ્સં ઉપેમી''તિ તિક્ખત્તું વચને **નિચ્છારિતે** એવ વસ્સં ઉપગતો સિયાતિ યોજના. "**નિચ્છારિતેવ તિક્ખત્તુ**"ન્તિ ઇદં ઉક્કંસવસેન વુત્તં, સકિં, દ્વિક્ખત્તું વા નિચ્છારિતેપિ વસ્સૂપગતો નામ હોતીતિ. યથાહ – ''ઇમસ્મિં વિહારે ઇમં તેમાસં વસ્સં ઉપેમીતિ સકિં વા દ્વત્તિક્ખત્તું વા વાચં નિચ્છારેત્વાવ વસ્સં ઉપગન્તબ્બ''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૮૪).

૨૬૩૨. નવમિતો પટ્ઠાય ગન્તું વટ્ટતિ, આગચ્છતુ વા મા વા, અનાપત્તી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૦૭) **અટ્ઠકથા**નયં દસ્સેતુમાહ "**આદિં તુ નવમિં કત્વા**"તિઆદિ. નવમિં પભુતિ આદિં કત્વા, નવમિતો પટ્ઠાયાતિ વુત્તં હોતિ. **ગન્તું વટ્ટતી**તિ સત્તાહકરણીયેનેવ ગન્તું વટ્ટતિ, તસ્મા પવારણદિવસેપિ તદહેવ આગન્તું અસક્કુણેય્યટ્ઠાનં પવારણત્થાય ગચ્છન્તેન લબ્ભમાનેન સત્તાહકરણીયેન ગન્તું વટ્ટતિ. ''પવારેત્વા પન ગન્તું વટ્ટતિ પવારણાય તંદિવસસન્નિસ્સિતત્તા''તિ (વજિર॰ ટી॰ મહાવગ્ગ ૨૦૭) હિ **વજિરબુદ્ધિત્થેરો**. સો પચ્છા આગચ્છતુ વા મા વા, દોસો ન વિજ્જતીતિ યોજના.

વસ્સૂપનાયિકક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

પવારણક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૬૩૩. “**પવારણા**”તિ ઇદં “ચાતુદ્દસી”તિઆદીહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. તસ્મિં તસ્મિં દિને કાતબ્બા પવારણા અભેદોપચારેન તથા વુત્તા. **સામગ્ગી** ઉપોસથક્ખન્ધકકથાવણ્ણનાય વુત્તસરૂપાવ. સામગ્ગિપવારણં કરોન્તેહિ ચ પઠમં પવારણં ઠપેત્વા પાટિપદતો પટ્ઠાય યાવ કત્તિકચાતુમાસિપુણ્ણમા એત્થન્તરે કાતબ્બા, તતો પચ્છા વા પુરે વા ન વટ્ટતિ. **તેવાચી દ્વેકવાચી**તિ “સુણાતુ મે, ભન્તે…પે॰… તેવાચિકં પવારેય્ય, દ્વેવાચિકં પવારેય્ય, એકવાચિકં પવારેય્યા”તિ તં તં ઞત્તિં ઠપેત્વા કાતબ્બા પવારણા વુચ્ચતિ.

૨૬૩૪. તીણિ કમ્માનિ મુઞ્ચિત્વા, અન્તેનેવ પવારયેતિ “ચત્તારિમાનિ, ભિક્ખવે, પવારણકમ્માનિ, અધમ્મેન વગ્ગં પવારણકમ્મં…પે॰… ધમ્મેન સમગ્ગં પવારણકમ્મ”ન્તિ (મહાવ॰ ૨૧૨) વત્વા “તત્ર, ભિક્ખવે , યદિદં અધમ્મેન વગ્ગં પવારણકમ્મં, ન, ભિક્ખવે, એવરૂપં પવારણકમ્મં કાતબ્બં…પે॰… તત્ર, ભિક્ખવે, યદિદં ધમ્મેન સમગ્ગં પવારણકમ્મં, એવરૂપં, ભિક્ખવે, પવારણકમ્મં કાતબ્બ”ન્તિઆદિવચનતો (મહાવ॰ ૨૧૨) તીણિ અકત્તબ્બાનિ પવારણકમ્માનિ મુઞ્ચિત્વા કાતું અનુઞ્ઞાતેન ચતુત્થેન પવારણકમ્મેન પવારેય્યાતિ અત્થો. તસ્સ વિભાગેકદેસં “પઞ્ચ યસ્મિં પનાવાસે”તિઆદિના વક્ખતિ.

૨૬૩૫. પુબ્બકિચ્ચં સમાપેત્વાતિ –

“સમ્મજ્જની પદીપો ચ, ઉદકં આસનેન ચ;
પવારણાય એતાનિ, ‘પુબ્બકરણ’ન્તિ વુચ્ચતિ.

“છન્દપારિસુદ્ધિઉતુક્ખાનં, ભિક્ખુગણના ચ ઓવાદો;
પવારણાય એતાનિ, ‘પુબ્બકિચ્ચ’ન્તિ વુચ્ચતી”તિ. –

વુત્તં નવવિધં પુબ્બકિચ્ચં નિટ્ઠાપેત્વા.

પત્તકલ્લે સમાનિતેતિ –

“પવારણા યાવતિકા ચ ભિક્ખૂ કમ્મપ્પત્તા,
સભાગાપત્તિયો ચ ન વિજ્જન્તિ;
વજ્જનીયા ચ પુગ્ગલા તસ્મિં ન હોન્તિ,
‘પત્તકલ્લ’ન્તિ વુચ્ચતી”તિ. –

વુત્તે ચતુબ્બિધે પત્તકલ્લે સમોધાનિતે પરિસમાપિતે.

ઞત્તિં ઠપેત્વાતિ “સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અજ્જ પવારણા, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, સઙ્ઘો પવારેય્યા”તિ (મહાવ॰ ૨૧૦) એવં સબ્બસઙ્ગાહિકવસેન ચ “તેવાચિકં પવારેય્યા”તિ ચ દાનાદિકરણેન યેભુય્યેન રત્તિયા ખેપિતાય ચ રાજાદિઅન્તરાયે સતિ ચ તદનુરૂપતો “દ્વેવાચિકં, એકવાચિકં, સમાનવસ્સિકં પવારેય્યા”તિ ચ ઞત્તિં ઠપેત્વા , તાસં વિસેસો **અટ્ઠકથાયં** દસ્સિતોયેવ. યથાહ –

“એવઞ્હિ વુત્તે તેવાચિકઞ્ચ દ્વેવાચિકઞ્ચ એકવાચિકઞ્ચ પવારેતું વટ્ટતિ, સમાનવસ્સિકં ન વટ્ટતિ. ‘તેવાચિકં પવારેય્યા’તિ વુત્તે પન તેવાચિકમેવ વટ્ટતિ, અઞ્ઞં ન વટ્ટતિ, ‘દ્વેવાચિકં પવારેય્યા’તિ વુત્તે દ્વેવાચિકઞ્ચ તેવાચિકઞ્ચ વટ્ટતિ, એકવાચિકઞ્ચ સમાનવસ્સિકઞ્ચ ન વટ્ટતિ. ‘એકવાચિકં પવારેય્યા’તિ વુત્તે પન એકવાચિકદ્વેવાચિકતેવાચિકાનિ વટ્ટન્તિ, સમાનવસ્સિકમેવ ન વટ્ટતિ. ‘સમાનવસ્સિક’ન્તિ વુત્તે સબ્બં વટ્ટતી”તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૧૦).

કાતબ્બાતિ થેરેન ભિક્ખુના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્ચલિં પગ્ગહેત્વા એવમસ્સ વચનીયો “સઙ્ઘં, આવુસો, પવારેમિ દિટ્ઠેન વા…પે॰… તતિયમ્પિ આવુસો, સઙ્ઘં પવારેમિ દિટ્ઠેન વા…પે॰… પસ્સન્તો પટિકરિસ્સામી”તિ (મહાવ॰ ૨૧૦) વુત્તનયેન કાતબ્બા. નવકેન ભિક્ખુના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કરિત્વા…પે॰… તતિયમ્પિ, ભન્તે, સઙ્ઘં પવારેમિ દિટ્ઠેન વા…પે॰… પસ્સન્તો પટિકરિસ્સામીતિ (મહાવ॰ ૨૧૦) વુત્તનયેન કાતબ્બા.

૨૬૩૬. થેરેસુ પવારેન્તેસુ યો પન નવો, સો સયં યાવ પવારેતિ, તાવ ઉક્કુટિકં નિસીદેય્યાતિ યોજના.

૨૬૩૭. ચત્તારો વા તયોપિ વા **એકાવાસે** એકસીમાયં વસન્તિ ચે, **ઞત્તિં વત્વા** “સુણન્તુ મે, આયસ્મન્તો, અજ્જ પવારણા, યદાયસ્મન્તાનં પત્તકલ્લં, મયં અઞ્ઞમઞ્ઞં પવારેય્યામા”તિ (મહાવ॰ ૨૧૬) ગણઞત્તિં ઠપેત્વા પવારેય્યુન્તિ યોજના.

પવારેય્યુન્તિ એત્થ થેરેન ભિક્ખુના એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્ચલિં પગ્ગહેત્વા તે તયો વા દ્વે વા ભિક્ખૂ એવમસ્સુ વચનીયા “અહં, આવુસો, આયસ્મન્તે પવારેમિ દિટ્ઠેન વા સુતેન વા પરિસઙ્કાય વા, વદન્તુ મં આયસ્મન્તો અનુકમ્પં ઉપાદાય, પસ્સન્તો પટિકરિસ્સામિ. દુતિયમ્પિ…પે॰… તતિયમ્પિ અહં, આવુસો, આયસ્મન્તે પવારેમિ દિટ્ઠેન વા સુતેન વા પરિસઙ્કાય વા, વદન્તુ મં આયસ્મન્તો અનુકમ્પં ઉપાદાય, પસ્સન્તો પટિકરિસ્સામી”તિ (મહાવ॰ ૨૧૬) પવારેતબ્બં. નવેનપિ “અહં, ભન્તે, આયસ્મન્તે પવારેમિ દિટ્ઠેન વા સુતેન વા પરિસઙ્કાય વા, વદન્તુ મં આયસ્મન્તો અનુકમ્પં ઉપાદાય , પસ્સન્તો પટિકરિસ્સામિ. દુતિયમ્પિ…પે॰… તતિયમ્પિ અહં, ભન્તે, આયસ્મન્તે પવારેમિ દિટ્ઠેન વા સુતેન વા પરિસઙ્કાય વા, વદન્તુ મં આયસ્મન્તો અનુકમ્પં ઉપાદાય, પસ્સન્તો પટિકરિસ્સામી”તિ પવારેતબ્બં.

૨૬૩૮. અઞ્ઞમઞ્ઞં પવારેય્યું, વિના ઞત્તિં દુવે જના. તેસુ થેરેન “અહં, આવુસો, આયસ્મન્તં પવારેમિ દિટ્ઠેન વા સુતેન વા પરિસઙ્કાય વા, વદતુ મં આયસ્મા અનુકમ્પં ઉપાદાય, પસ્સન્તો પટિકરિસ્સામિ. દુતિયમ્પિ…પે॰… તતિયમ્પિ અહં, આવુસો, આયસ્મન્તં પવારેમિ…પે॰… પટિકરિસ્સામી”તિ (મહાવ॰ ૨૧૭) પવારેતબ્બં. નવેનપિ “અહં, ભન્તે, આયસ્મન્તં પવારેમિ…પે॰… વદતુ મં આયસ્મા અનુકમ્પં ઉપાદાય, પસ્સન્તો પટિકરિસ્સામિ. દુતિયમ્પિ…પે॰… તતિયમ્પિ અહં, ભન્તે, આયસ્મન્તં પવારેમિ…પે॰… પટિકરિસ્સામી”તિ પવારેતબ્બં.

અધિટ્ઠેય્યાતિ પુબ્બકિચ્ચં સમાપેત્વા “અજ્જ મે પવારણા ચાતુદ્દસી”તિ વા “પન્નરસી”તિ વા વત્વા “અધિટ્ઠામી”તિ અધિટ્ઠેય્ય . યથાહ “અજ્જ મે પવારણાતિ એત્થ સચે ચાતુદ્દસિકા હોતિ, ‘અજ્જ મે પવારણા ચાતુદ્દસી’તિ, સચે પન્નરસિકા, ‘અજ્જ મે પવારણા પન્નરસી’તિ એવં અધિટ્ઠાતબ્બ”ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૧૮), ઇમિના સબ્બસઙ્ગાહાદિઞત્તીસુ ચ તસ્મિં તસ્મિં દિવસે સો સો વોહારો કાતબ્બોતિ દીપિતમેવ.

સેસા સઙ્ઘપવારણાતિ પઞ્ચહિ, અતિરેકેહિ વા ભિક્ખૂહિ કત્તબ્બા પવારણા સઙ્ઘપવારણા.

૨૬૩૯. પવારિતેતિ પઠમપવારણાય પવારિતે. **અનાગતો**તિ કેનચિ અન્તરાયેન પુરિમિકાય ચ પચ્છિમિકાય ચ વસ્સૂપનાયિકાય વસ્સં અનુપગતો. **અવુત્થો**તિ પચ્છિમિકાય ઉપગતો. વુત્તઞ્હિ **ખુદ્દસિક્ખાવણ્ણનાય** ''અવુત્થોતિ પચ્છિમિકાય ઉપગતો અપરિનિટ્ઠિતત્તા 'અવુત્થો'તિ વુચ્ચતી''તિ. પારિસુદ્ધિઉપોસથં કરેય્યાતિ યોજના. એત્થ ''તેસં સન્તિકે''તિ સેસો.

૨૬૪૦-૧. યસ્મિં પનાવાસે પઞ્ચ વા ચત્તારો વા તયો વા સમણા વસન્તિ, તે તત્થ એકેકસ્સ પવારણં હરિત્વાન સચે અઞ્ઞમઞ્ઞં પવારેન્તિ, આપત્તિ દુક્કટન્તિ યોજના.

સેસન્તિ ''અધમ્મેન સમગ્ગા''ન્તિઆદિકં વિનિચ્છયં. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં પવારણાધિકારે. **બુધો**તિ વિનયધરો. **ઉપોસથે વુત્તનયેના**તિ ઉપોસથવિનિચ્છયે વુત્તક્કમેન. **નયે**તિ જાનેય્ય.

૨૬૪૨. સમ્પાદેતત્તનો સુચિન્તિ અત્તનો ઉપોસથં સમ્પાદેતિ. **સબ્બં સાધેતી**તિ ઉપોસથાદિસબ્બં કમ્મં નિપ્ફાદેતિ. **નત્તનો**તિ અત્તનો ઉપોસથં ન નિપ્ફાદેતિ.

૨૬૪૩. તસ્માતિ યસ્મા અત્તનો સુચિં ન સાધેતિ, તસ્મા. **ઉભિન્ન**ન્તિ અત્તનો ચ સઙ્ઘસ્સ ચ. **કિચ્ચસિદ્ધત્થમેવિધા**તિ ઉપોસથાદિકમ્મનિપ્પજ્જનત્થં ઇધ ઇમસ્મિં ઉપોસથકમ્માદિપકરણે. **પારિસુદ્ધિપી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દેન પવારણા સઙ્ગહિતા. તેનેવ વક્ખતિ ''છન્દં વા પારિસુદ્ધિં વા, ગહેત્વા વા પવારણ''ન્તિ.

છન્દપારિસુદ્ધિપવારણં દેન્તેન સચે સાપત્તિકો હોતિ, આપત્તિં દેસેત્વા એકંસં ઉત્તરાસઙ્ગં કત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા છન્દાદિહારકો ભિક્ખુ વત્તબ્બો ''છન્દં દમ્મિ, છન્દં મે હર, છન્દં મે આરોચેહી''તિ (મહાવ॰ ૧૬૫), ''પારિસુદ્ધિં દમ્મિ, પારિસુદ્ધિં મે હર, પારિસુદ્ધિં મે આરોચેહી''તિ (મહાવ॰ ૧૬૪), ''પવારણં દમ્મિ, પવારણં મે હર, પવારણં મે આરોચેહિ, મમત્થાય પવારેહી''તિ (મહાવ॰ ૨૧૩).

૨૬૪૪. ''છન્દો એકેના''તિ પદચ્છેદો. એકેન બહૂનમ્પિ છન્દો હાતબ્બો, તથા પારિસુદ્ધિ હાતબ્બા. **પિ**-સદ્દેન પવારણા હાતબ્બાતિ યોજના. **પરમ્પરાહટો છન્દો**તિ બહૂનં વા એકસ્સ વા છન્દાદિહારકસ્સ હત્થતો અન્તરા અઞ્ઞેન ગહિતા છન્દપારિસુદ્ધિપવારણા. **વિસુદ્ધિયા ન ગચ્છતિ** અનવજ્જભાવાય ન પાપુણાતિ બિળાલસઙ્ખલિકછન્દાદીનં સઙ્ઘમજ્ઝં અગમનેન વગ્ગભાવકરણતો.

એત્થ ચ યથા બિળાલસઙ્ખલિકાય પઠમવલયં દુતિયવલયં પાપુણાતિ, ન તતિયં, એવમિમેપિ છન્દાદયો દાયકેન યસ્સ દિન્ના, તતો અઞ્ઞત્થ ન ગચ્છતીતિ બિળાલસઙ્ખલિકાસદિસત્તા ''બિળાલસઙ્ખલિકા''તિ વુત્તા. બિળાલસઙ્ખલિકાગ્ગહણઞ્ચેત્થ યાસં કાસઞ્ચિ સઙ્ખલિકાનં ઉપલક્ખણમત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં.

૨૬૪૫-૬. છન્દં વા પારિસુદ્ધિં વા પવારણં વા ગહેત્વા છન્દાદિહારકો સઙ્ઘમપ્પત્વા સચે સામણેરાદિભાવં પટિજાનેય્ય વા વિબ્ભમેય્ય વા મરેય્ય વા, તં સબ્બં છન્દાદિભાવં નાહટં હોતિ, સઙ્ઘં પત્વા **એવં સિયા** સામણેરાદિભાવં પટિજાનન્તો, વિબ્ભન્તો, કાલકતો વા ભવેય્ય, તં સબ્બં **હટં** આનીતં હોતીતિ યોજના.

તત્થ **સામણેરાદિભાવં વા પટિજાનેય્યા**તિ ‘‘અહં સામણેરો’’તિઆદિના ભૂતં સામણેરાદિભાવં કથેય્ય, પચ્છા સામણેરભૂમિયં પતિટ્ઠહેય્યાતિ અત્થો. **આદિ**-સદ્દેન અન્તિમવત્થું અજ્ઝાપન્નો ગહિતો.

૨૬૪૭. સઙ્ઘં પત્વાતિ અન્તમસો તંતંકમ્મપ્પત્તસ્સ ચતુવગ્ગાદિસઙ્ઘસ્સ હત્થપાસં પત્વાતિ અત્થો. **પમત્તો**તિ પમાદં સતિસમ્મોસં પત્તો. **સુત્તો**તિ નિદ્દૂપગતો. **ખિત્તચિત્તકો**તિ યક્ખાદીહિ વિક્ખેપમાપાદિતચિત્તો. **નારોચેતી**તિ અત્તનો છન્દાદીનં આહટભાવં એકસ્સાપિ ભિક્ખુનો ન કથેતિ. **સઞ્ચિચ્ચા**તિ સઞ્ચેતેત્વા જાનન્તોયેવ અનાદરિયો નારોચેતિ, દુક્કટં હોતિ.

૨૬૪૮. યે તેતિ યે તે ભિક્ખૂ થેરા વા નવા વા મજ્ઝિમા વા. **વિપસ્સના**તિ સહચરિયેન સમથોપિ ગય્હતિ. સમથવિપસ્સના ચ ઇધ તરુણાયેવ અધિપ્પેતા, તસ્મા **વિપસ્સનાયુત્તા**તિ એત્થ તરુણાહિ સમથવિપસ્સનાહિ સમન્નાગતાતિ અત્થો. **રત્તિન્દિવ**ન્તિ અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. **અતન્દિતા**તિ અનલસા.

‘‘રત્તિન્દિવ’’ન્તિ એત્થ **રત્તિ**-સદ્દેન રત્તિયાયેવ ગહણં, ઉદાહુ એકદેસસ્સાતિ આહ ‘‘**પુબ્બરત્તાપરરત્ત**’’ન્તિ. પુબ્બા ચ સા રત્તિ ચાતિ **પુબ્બરત્તિ**, પઠમયામો, અપરા ચ સા રત્તિ ચાતિ **અપરરત્તિ**, પચ્છિમયામો, પુબ્બરત્તિ ચ અપરરત્તિ ચાતિ સમાહારદ્વન્દે સમાસન્તે અ-કારપચ્ચયં કત્વા ‘‘**પુબ્બરત્તાપરરત્ત**’’ન્તિ વુત્તં. ઇધાપિ અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. મજ્ઝિમયામે કાયદરથવૂપસમનત્થાય સુપનં અનુઞ્ઞાતન્તિ તં વજ્જેત્વા પુરિમપચ્છિમયામેસુ નિરન્તરભાવનાનુયોગો કાતબ્બોતિ દસ્સનત્થમેવ વુત્તં. વિપસ્સના પરાયના સમથવિપસ્સનાવ પરં અયનં પતિટ્ઠા એતેસન્તિ **વિપસ્સનાપરાયના**, સમથવિપસ્સનાય યુત્તપયુત્તા હોન્તીતિ વુત્તં હોતિ.

૨૬૪૯. લદ્ધો ફાસુવિહારો યેહિ તે **લદ્ધફાસુવિહારા**, તેસં. **ફાસુવિહારો**તિ ચ સુખવિહારસ્સ મૂલકારણત્તા તરુણા સમથવિપસ્સના અધિપ્પેતા, પટિલદ્ધતરુણસમથવિપસ્સનાનન્તિ અત્થો. **સિયા ન પરિહાનિતિ** પરિહાનિ નામ એવં કતે ન ભવેય્ય.

કત્તિકમાસકેતિ ચીવરમાસસઙ્ખાતે કત્તિકમાસે પવારણાય સઙ્ગહો વુત્તોતિ યોજના. ગાથાબન્ધવસેન ‘‘**સઙ્ગાહો**’’તિ દીઘો કતો, પવારણાસઙ્ગહો વુત્તોતિ અત્થો. યથાહ –

> ‘‘પવારણાસઙ્ગહો ચ નામાયં વિસ્સટ્ઠકમ્મટ્ઠાનાનં થામગતસમથવિપસ્સનાનં સોતાપન્નાદીનઞ્ચ ન દાતબ્બો. તરુણસમથવિપસ્સનાલાભિનો પન સબ્બે વા હોન્તુ, ઉપડ્ઢા વા, એકપુગ્ગલો વા, એકસ્સપિ વસેન દાતબ્બોયેવ. દિન્ને પવારણાસઙ્ગહે અન્તોવસ્સે પરિહારોવ હોતિ, આગન્તુકા તેસં સેનાસનં ગહેતું ન લભન્તિ. તેહિપિ છિન્નવસ્સેહિ ન ભવિતબ્બં, પવારેત્વા પન અન્તરાપિ ચારિકં પક્કમિતું લભન્તી’’તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૪૧).

પવારણાસઙ્ગહસ્સ દાનપ્પકારો પન **પાળિતો** ગહેતબ્બો.

પવારણક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

ચમ્મક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૬૫૦. એળકા ચ અજા ચ મિગા ચાતિ વિગ્ગહો. પસૂનં દ્વન્દે એકત્તનપુંસકત્તસ્સ વિભાસિતત્તા બહુવચનનિદ્દેસો. એળકાનઞ્ચ અજાનઞ્ચ મિગાનં રોહિતેણિકુરુઙ્ગાનઞ્ચ. પસદા ચ મિગમાતા ચ **પસદમિગમાતા,** ''પસદમિગમાતુયા''તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન ''**પસદ**''ન્તિ નિગ્ગહિતાગમો. પસદમિગમાતુયા ચ ચમ્મં ભિક્ખુનો વટ્ટતીતિ યોજના. ''મિગાન''ન્તિ ઇમિના ગહિતાનમેવેત્થ વિભાગદસ્સનં ''**રોહિતેણી**''તિઆદિ. **રોહિતા**દયો મિગવિભાગવિસેસા.

૨૬૫૧. એતેસં યથાવુત્તસત્તાનં ચમ્મં ઠપેત્વા અઞ્ઞં ચમ્મં દુક્કટાપત્તિયા વત્થુભૂતન્તિ અત્થો. **અઞ્ઞ**ન્તિ ચ –

> ''મક્કટો કાળસીહો ચ, સરભો કદલીમિગો;
> યે ચ વાળમિગા હોન્તિ, તેસં ચમ્મં ન વટ્ટતી''તિ. (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૯) –

અટ્ઠકથાય પટિક્ખિત્તં ચમ્મમાહ. **મક્કટો** નામ સાખમિગો. **કાળસીહો** નામ મહામુખવાનરજાતિકો. **વાળમિગા** નામ સીહબ્યગ્ઘાદયો. યથાહ – ''તત્થ વાળમિગાતિ સીહબ્યગ્ઘઅચ્છતરચ્છા, ન કેવલઞ્ચ એતેયેવ, યેસં પન ચમ્મં વટ્ટતીતિ વુત્તં, તે ઠપેત્વા અવસેસા અન્તમસો ગોમહિંસસ્સમિળારાદયોપિ સબ્બે ઇમસ્મિં અત્થે 'વાળમિગા'ત્વેવ વેદિતબ્બા''તિ.

થવિકા ચ ઉપાહના ચ **થવિકોપાહનં. અમાનુસં** મનુસ્સચમ્મરહિતં સબ્બં ચમ્મં થવિકોપાહને વટ્ટતીતિ યોજના. એત્થ **થવિકા**તિ ઉપાહનાદિકોસકસ્સ ગહણં. યથાહ ''મનુસ્સચમ્મં ઠપેત્વા યેન કેનચિ ચમ્મેન ઉપાહના વટ્ટતિ. ઉપાહનાકોસકસત્થકકોસકકુઞ્ચિકાકોસકેસુપિ એસેવ નયો''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૯).

૨૬૫૨. ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, સબ્બપચ્ચન્તિમેસુ જનપદેસુ ગુણઙ્ગુણૂપાહન''ન્તિ (મહાવ॰ ૨૫૯) વચનતો ''**વટ્ટન્તિ મજ્ઝિમે દેસે, ન ગુણઙ્ગુણૂપાહના**''તિ વુત્તં. **મજ્ઝિમે દેસે**તિ ''પુરત્થિમાય દિસાય ગજઙ્ગલં નામ નિગમો''તિઆદિના (મહાવ॰ ૨૫૯) વુત્તસીમાપરિચ્છેદે મજ્ઝિમદેસે. **ગુણઙ્ગુણૂપાહના**તિ ચતુપટલતો પટ્ઠાય બહુપટલા ઉપાહના. યથાહ – ''ગુણઙ્ગુણૂપાહનાતિ ચતુપટલતો પટ્ઠાય વુચ્ચતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૪૫). મજ્ઝિમદેસે ગુણઙ્ગુણૂપાહના ન વટ્ટન્તીતિ યોજના. **અન્તોઆરામે**તિ એત્થ પકરણતો ''સબ્બેસ''ન્તિ લબ્ભતિ, ગિલાનાનમિતરેસઞ્ચ સબ્બેસન્તિ અત્થો. **સબ્બત્થાપિ ચા**તિ અન્તોઆરામે, બહિ ચાતિ સબ્બત્થાપિ. **રોગિનો**તિ ગિલાનસ્સ વટ્ટન્તીતિ યોજના.

૨૬૫૩. પુટબદ્ધા ખલ્લકબદ્ધાચાતિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. વિસેસો પનેતાસં **અટ્ઠકથાયમેવ** વુત્તો ''પુટબદ્ધાતિ યોનકઉપાહના વુચ્ચતિ, યા યાવજઙ્ઘતો સબ્બપાદં પટિચ્છાદેતિ. ખલ્લકબદ્ધાતિ પણ્હિપિધાનત્થં તલે ખલ્લકં બન્ધિત્વા કતા''તિ. **પાલિગુણ્ઠિમા** ચ ''પલિગુણ્ઠિત્વા કતા, યા ઉપરિ પાદમત્તમેવ પટિચ્છાદેતિ, ન જઙ્ઘ''ન્તિ **અટ્ઠકથાયં** દસ્સિતાવ. **તૂલપુણ્ણા**તિ તૂલપિચુના પૂરેત્વા કતા.

સબ્બાવ નીલા **સબ્બનીલા**, સા આદિ યાસં તા **સબ્બનીલાદયો. આદિ**-સદ્દેન મહાનામરત્તપરિયન્તાનં ગહણં. એતાસં સરૂપં **અટ્ઠકથાયમેવ** વુત્તં ''નીલિકા ઉમાપુપ્ફવણ્ણા હોતિ, પીતિકા કણિકારપુપ્ફવણ્ણા, લોહિતિકા

જયસુમનપુપ્ફવણ્ણા, મઞ્જિટ્ઠિકા મઞ્જિટ્ઠવણ્ણા એવ, કણ્હા અદ્દારિટ્ઠકવણ્ણા, મહારઙ્ગરત્તા સતપદિપિટ્ઠિવણ્ણા, મહાનામરત્તા સમ્ભિન્નવણ્ણા હોતિ પણ્ડુપલાસવણ્ણા. **કુરુન્દિયં** પન 'પદુમપુપ્ફવણ્ણા'તિ વુત્ત''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૪૬). **સબ્બનીલાદયોપિ ચા**તિ **અપિ**-સદ્દેન નીલાદિવદ્ધિકાનં ગહણં.

૨૬૫૪. ચિત્રાતિ વિચિત્રા. **મેણ્ડવિસાણૂપમવદ્ધિકા**તિ મેણ્ડાનં વિસાણસદિસવદ્ધિકા, કણ્ણિકટ્ઠાને મેણ્ડસિઙ્ગસણ્ઠાને વદ્ધે યોજેત્વા કતાતિ અત્થો. ''મેણ્ડવિસાણૂપમવદ્ધિકા''તિ ઇદં અજવિસાણૂપમવદ્ધિકાનં ઉપલક્ખણં. **મોરસ્સ પિઞ્છેન પરિસિબ્બિતા**તિ તલેસુ વા વદ્ધેસુ વા મોરપિઞ્છેહિ સુત્તકસદિસેહિ પરિસિબ્બિતા. ઉપાહના ન ચ વટ્ટન્તીતિ યોજના.

૨૬૫૫. મજ્જારાતિ બિળારા. **કાળકા** રુક્ખકણ્ટકા. **ઊલૂકા** પક્ખિબિળાલા. **સીહા**તિ કેસરસીહાદયો સીહા. **ઉદ્દા**તિ ચતુપ્પદજાતિકા. **દીપી** સદ્દલા. **અજિનસ્સા**તિ એવંનામિકસ્સ. **પરિક્ખટા**તિ ઉપાહનપરિયન્તે ચીવરે અનુવાતં વિય વુત્તપ્પકારં ચમ્મં યોજેત્વા કતા.

૨૬૫૬. સચે ઈદિસા ઉપાહના લભન્તિ, તાસં વળઞ્જનપ્પકારં દસ્સેતુમાહ "**પુટાદિં અપનેત્વા**"તિઆદિ. પુટાદિં સબ્બસો છિન્દિત્વા વા અપનેત્વા વા ઉપાહના ધારેતબ્બાતિ યોજના. એવમકત્વા લદ્ધનીહારેનેવ ધારેન્તસ્સ દુક્કટં. યથાહ – ''એતાસુ યં કિઞ્ચિ લભિત્વા સચે તાનિ ખલ્લકાદીનિ અપનેત્વા સક્કા હોન્તિ વળઞ્જિતું, વળઞ્જેતબ્બા, તેસુ પન સતિ વળઞ્જન્તસ્સ દુક્કટ''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૪૬).

વણ્ણભેદં તથા કત્વાતિ એત્થ ''એકદેસેના''તિ સેસો. ''સબ્બસો વા''તિ આહરિત્વા સબ્બસો વા એકદેસેન વા વણ્ણભેદં કત્વા સબ્બનીલાદયો **ઉપાહના** ધારેતબ્બાતિ યોજના. તથા અકત્વા ધારેન્તસ્સ દુક્કટં. યથાહ ''એતાસુ યં કિઞ્ચિ લભિત્વા રજનં ચોળકેન પુઞ્છિત્વા વણ્ણં ભિન્દિત્વા ધારેતું વટ્ટતિ. અપ્પમત્તકેપિ ભિન્ને વટ્ટતિયેવા''તિ. નીલવદ્ધિકાદયોપિ વણ્ણભેદં કત્વા ધારેતબ્બા.

૨૬૫૭. તત્થ ઠાને પસ્સાવપાદુકા, વચ્ચપાદુકા, આચમનપાદુકાતિ તિસ્સો પાદુકાયો ઠપેત્વા **સબ્બાપિ પાદુકા** તાલપત્તિકાદિભેદા સબ્બાપિ સઙ્કમનીયા પાદુકા ધારેતું ન વટ્ટન્તીતિ યોજના.

૨૬૫૮. અતિક્કન્તપમાણં ઉચ્ચાસયનસઞ્ઞિતં આસન્દિઞ્ચેવ પલ્લઙ્કઞ્ચ સેવમાનસ્સ દુક્કટન્તિ યોજના. **આસન્દી** વુત્તલક્ખણાવ. **પલ્લઙ્કો**તિ પાદેસુ આહરિમાનિ વાળરૂપાનિ ઠપેત્વા કતો, એકસ્મિંયેવ દારુમ્હિ કટ્ઠકમ્મવસેન છિન્દિત્વા કતાનિ અસંહારિમાનિ તત્રટ્ઠાનેવ વાળરૂપાનિ યસ્સ પાદેસુ સન્તિ, એવરૂપો પલ્લઙ્કો કપ્પતીતિ ''આહરિમેના''તિ ઇમિનાવ દીપિતં. ''અકપ્પિયરૂપકતો અકપ્પિયમઞ્ચો પલ્લઙ્કો''તિ હિ **સારસમાસે** વુત્તં.

૨૬૫૯. ગોનકન્તિ દીઘલોમકમહાકોજવં. ચતુરઙ્ગુલાધિકાનિ કિર તસ્સ લોમાનિ, કાળવણ્ણઞ્ચ હોતિ. ''ચતુરઙ્ગુલતો ઊનકપ્પમાણલોમો કોજવો વટ્ટતી''તિ વદન્તિ. **કુત્તક**ન્તિ સોળસન્નં નાટકિત્થીનં ઠત્વા નચ્ચનયોગ્ગં ઉણ્ણામયત્થરણં. **ચિત્ત**ન્તિ ભિત્તિચ્છિદ્દાદિકવિચિત્રં ઉણ્ણામયત્થરણં. **પટિક**ન્તિ ઉણ્ણામયં સેતત્થરણં. **પટલિક**ન્તિ ઘનપુપ્ફકં ઉણ્ણામયં લોહિતત્થરણં, યો ''આમલકપત્તો''તિપિ વુચ્ચતિ.

એકન્તલોમિન્તિ ઉભતો ઉગ્ગતલોમં ઉણ્ણામયત્થરણં. **વિકતિ**ન્તિ સીહબ્યગ્ઘાદિરૂપવિચિત્રં ઉણ્ણામયત્થરણં. ''એકન્તલોમીતિ એકતોદસં ઉણ્ણામયત્થરણ''ન્તિ દીઘનિકા. **તૂલિક**ન્તિ રુક્ખતૂલલતાતૂલપોટકિતૂલસઙ્ખાતાનં

તિણ્ણં તૂલાનં અઞ્ઞતરપુણ્ણં પકતિતૂલિકં. **ઉદ્દલોમિક**ન્તિ એકતો ઉગ્ગતલોમં ઉણ્ણામયત્થરણં. ''ઉદ્દલોમીતિ ઉભતોદસં ઉણ્ણામયત્થરણં. એકન્તલોમીતિ એકતોદસં ઉણ્ણામયત્થરણ''ન્તિ (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૫) **દીઘનિકાયટ્ઠકથાયં** વુત્તં. **સારસમાસે** પન ''ઉદ્દલોમીતિ એકતો ઉગ્ગતપુપ્ફં. એકન્તલોમીતિ ઉભતો ઉગ્ગતપુપ્ફ''ન્તિ વુત્તં.

૨૬૬૦. કટ્ટિસ્સન્તિ રતનપરિસિબ્બિતં કોસેય્યકટ્ટિસ્સમયં પચ્ચત્થરણં. ''કોસેય્યકટ્ટિસ્સમયન્તિ કોસેય્યકસટમય''ન્તિ (દી॰ નિ॰ ટી॰ ૧.૧૫) **આચરિયધમ્મપાલત્થેરેન** વુત્તં, કન્તિતકોસેય્યપુટમયન્તિ અત્થો. **કોસેય્ય**ન્તિ રતનપરિસિબ્બિતં કોસિયસુત્તમયં પચ્ચત્થરણં. રતનપરિસિબ્બનરહિતં સુદ્ધકોસેય્યં પન વટ્ટતિ.

દીઘનિકાયટ્ઠકથાયં પનેત્થ ''ઠપેત્વા તૂલિકં સબ્બાનેવ ગોનકાદીનિ રતનપરિસિબ્બિતાનિ ન વટ્ટન્તી''તિ (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૫) વુત્તં. તત્થ ''**ઠપેત્વા તૂલિક**''ન્તિ એતેન રતનપરિસિબ્બનરહિતાપિ તૂલિકા ન વટ્ટતીતિ દીપેતિ. ''**રતનપરિસિબ્બિતાનિ ન વટ્ટન્તી**''તિ ઇમિના પન યાનિ રતનપરિસિબ્બિતાનિ, તાનિ ભૂમત્થરણવસેન યથાનુરૂપં મઞ્ચાદીસુ ચ ઉપનેતું વટ્ટતીતિ દીપિતન્તિ વેદિતબ્બં. એત્થ ચ વિનયપરિયાયં પત્વા ગરુકે ઠાતબ્બત્તા ઇધ વુત્તનયેનેવેત્થ વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો. સુત્તન્તિકદેસનાયં પન ગહટ્ઠાનમ્પિ વસેન વુત્તત્તા નેસં સઙ્ગણ્હનત્થં ''ઠપેત્વા તૂલિકં...પે॰... વટ્ટન્તીતિ વુત્ત''ન્તિ (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૫) અપરે.

હત્થિઅસ્સરથત્થરન્તિ હત્થિપિટ્ઠે અત્થરિતં અત્થરણં હત્થત્થરણં નામ. અસ્સરથત્થરેપિ એસેવ નયો. **કદલિમિગપવર-પચ્ચત્થરણકમ્પિ ચા**તિ કદલિમિગચમ્મં નામ અત્થિ, તેન કતં પવરપચ્ચત્થરણન્તિ અત્થો. તં કિર સેતવત્થસ્સ ઉપરિ કદલિમિગચમ્મં પત્થરિત્વા સિબ્બેત્વા કરોન્તિ. **પિ**-સદ્દેન અજિનપ્પવેણી ગહિતા. **અજિનપ્પવેણી** નામ અજિનચમ્મેહિ મઞ્ચપમાણેન સિબ્બેત્વા કતા પવેણી. તાનિ કિર ચમ્માનિ સુખુમતરાનિ, તસ્મા દુપટ્ટતિપટ્ટાનિ કત્વા સિબ્બન્તિ. તેન વુત્તં ''અજિનપ્પવેણી''તિ.

૨૬૬૧. રત્તવિતાનસ્સ હેટ્ઠાતિ કુસુમ્ભાદિરત્તસ્સ લોહિતવિતાનસ્સ હેટ્ઠા કપ્પિયપચ્ચત્થરણેહિ અત્થતં સયનાસનઞ્ચ. કસાવરત્તવિતાનસ્સ પન હેટ્ઠા કપ્પિયપચ્ચત્થરણેન અત્થતં વટ્ટતિ. તેનેવ વક્ખતિ ''હેટ્ઠા અકપ્પિયે''તિઆદિ.

દ્વિધા રત્તૂપધાનકન્તિ સીસપસ્સે, પાદપસ્સે ચાતિ ઉભતોપસ્સે પઞ્ઞત્તરત્તબિબ્બોહનવન્તઞ્ચ સયનાસનં. ઇદં સબ્બં અકપ્પિયં પરિભુઞ્જતો દુક્કટં હોતિ. ''યં પન એકમેવ ઉપધાનં ઉભોસુ પસ્સેસુ રત્તં વા હોતિ પદુમવણ્ણં વા વિચિત્રં વા, સચે પમાણયુત્તં, વટ્ટતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૪) **અટ્ઠકથાવિનિચ્છયો** એતેનેવ બ્યતિરેકતો વુત્તો હોતિ. ''યેભુય્યરત્તાનિપિ દ્વે બિબ્બોહનાનિ ન વટ્ટન્તી''તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં. તેનેવ યેભુય્યેન રત્તવિતાનમ્પિ ન વટ્ટતીતિ વિઞ્ઞાયતિ.

એત્થ ચ કિઞ્ચાપિ **દીઘનિકાયટ્ઠકથાયં** ''અલોહિતકાનિ દ્વેપિ વટ્ટન્તિયેવ, તતો ઉત્તરિ લભિત્વા અઞ્ઞેસં દાતબ્બાનિ, દાતું અસક્કોન્તો મઞ્ચે તિરિયં અત્થરિત્વા ઉપરિ પચ્ચત્થરણં દત્વા નિપજ્જિતુમ્પિ લભતી''તિ (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૫) અવિસેસેન વુત્તં. **સેનાસનક્ખન્ધકસંવણ્ણનાયં** પન ''અગિલાનસ્સ સીસૂપધાનઞ્ચ પાદૂપધાનઞ્ચાતિ દ્વયમેવ વટ્ટતિ, ગિલાનસ્સ બિબ્બોહનાનિ સન્થરિત્વા ઉપરિ પચ્ચત્થરણં દત્વા નિપજ્જિતુમ્પિ વટ્ટતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૯૭) વુત્તત્તા ગિલાનોયેવ મઞ્ચે તિરિયં અત્થરિત્વા નિપજ્જિતું લભતીતિ વેદિતબ્બં.

૨૬૬૨. ઉદ્ધં સેતવિતાનમ્પિ હેટ્ઠા અકપ્પિયે પચ્ચત્થરણે સતિ ન વટ્ટતીતિ યોજના. **તસ્મિન્તિ** અકપ્પિયપચ્ચત્થરણે.

૨૬૬૩. "**ઠપેત્વા**"તિ ઇમિના આસન્દાદિત્તયસ્સ વટ્ટનાકારો નત્થીતિ દીપેતિ. **સેસં સબ્બન્તિ** ગોનકાદિ દ્વિધારત્તૂપધાનકપરિયન્તં સબ્બં. **ગિહિસન્તકન્તિ** ગિહીનં સન્તકં તેહિયેવ પઞ્ઞત્તં, ઇમિના પઞ્ચસુ સહધમ્મિકેસુ અઞ્ઞતરેન વા તેસં આણત્તિયા વા પઞ્ઞત્તં ન વટ્ટતીતિ દીપેતિ. **લભતેતિ** નિસીદિતું લભતિ.

૨૬૬૪. તં કત્થ લભતીતિ પદેસનિયમં દસ્સેતુમાહ "**ધમ્માસને**"તિઆદિ. **ધમ્માસનેતિ** એત્થ **અટ્ઠકથાયં** "યદિ ધમ્માસને સઙ્ઘિકમ્પિ ગોનકાદિં ભિક્ખૂહિ અનાણત્તા આરામિકાદયો સયમેવ પઞ્ઞાપેન્તિ ચેવ નીહરન્તિ ચ, એતં ગિહિવિકતનીહારં નામ. ઇમિના ગિહિવિકતનીહારેન વટ્ટતી"તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૦; વિ॰ સઙ્ગ॰ અટ્ઠ॰ પકિણ્ણકવિનિચ્છયકથા ૫૬ અત્થતો સમાનં) વુત્તં. **ભત્તગ્ગે વાતિ** વિહારે નિસીદાપેત્વા પરિવેસનટ્ઠાને વા ભોજનસાલાયં વા. અપિસદ્દેન ગિહીનં ગેહેપિ તેહિ પઞ્ઞત્તે ગોનકાદિમ્હિ નિસીદિતું અનાપત્તીતિ દીપેતિ. **ધમ્માસનાદિ**પદેસનિયમનેન તતો અઞ્ઞત્થ ગિહિપઞ્ઞત્તેપિ તત્થ નિસીદિતું ન વટ્ટતીતિ બ્યતિરેકતો વિઞ્ઞાયતિ.

ભૂમત્થરણકેતિ એત્થ "કતે"તિ સેસો. **તત્થાતિ** સઙ્ઘિકે વા ગિહિસન્તકે વા ગોનકાદિમ્હિ સહધમ્મિકેહિ અનાણત્તેહિ ગિહીહિ એવ ભૂમત્થરણે કતે. **સયિતુન્તિ** ઉપરિ અત્તનો પચ્ચત્થરણં દત્વા નિપજ્જિતું વટ્ટતિ. **અપિ**-સદ્દેન નિસીદિતુમ્પિ વાતિ સમુચ્ચિનોતિ. "ભૂમત્થરણકે"તિ ઇમિના ગિહીહિ એવ મઞ્ચાદીસુ સયનત્થં અત્થતે ઉપરિ અત્તનો પચ્ચત્થરણં દત્વા સયિતું વા નિસીદિતું વા ન વટ્ટતીતિ દીપેતિ.

ચમ્મક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

ભેસજ્જક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૬૬૫. ગહપતિસ્સ ભૂમિ, સમ્મુતિભૂમિ, ઉસ્સાવનન્તિકાભૂમિ, ગોનિસાદિભૂમીતિ કપ્પિયભૂમિયો ચતસ્સો હોન્તીતિ વુત્તા ભગવતાતિ યોજના.

૨૬૬૬. કથં કપ્પિયં કત્તબ્બન્તિ ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, ચતસ્સો કપ્પિયભૂમિયો ઉસ્સાવનન્તિકં ગોનિસાદિકં ગહપતિં સમ્મુતિ''ન્તિ (મહાવ॰ ૨૯૫) એવં ચતસ્સો ભૂમિયો ઉદ્ધરિત્વા તાસં સામઞ્ઞલક્ખણં દસ્સેતુમાહ ''**સઙ્ઘસ્સા**''તિઆદિ. સઙ્ઘસ્સ સન્તકં વાસત્થાય કતં ગેહં વા ભિક્ખુનો સન્તકં વાસત્થાય કતં ગેહં વાતિ યોજના. **કપ્પિયં કત્તબ્બ**ન્તિ કપ્પિયટ્ઠાનં કત્તબ્બં. **સહસેય્યપ્પહોનક**ન્તિ સબ્બચ્છન્નપરિચ્છન્નાદિલક્ખણેન સહસેય્યારહં.

૨૬૬૭. ઇદાનિ ચતસ્સોપિ ભૂમિયો સરૂપતો દસ્સેતુમાહ ''**ઠપેત્વા**''તિઆદિ. ભિક્ખું ઠપેત્વા અઞ્ઞેહિ કપ્પિયભૂમિયા અત્થાય દિન્નં વા તેસં સન્તકં વા યં ગેહં, ઇદં એવ **ગહપતિ**ભૂમિ નામાતિ યોજના.

૨૬૬૮. યા પન કુટિ સઙ્ઘેન **સમ્મતા** ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય, સા સમ્મુતિકા નામ. તસ્સા સમ્મન્નનકાલે કમ્મવાચં અવત્વા અપલોકનં વા કાતું વટ્ટતેવાતિ યોજના.

૨૬૬૯-૭૦. પઠમઇટ્ઠકાય વા પઠમપાસાણસ્સ વા પઠમત્થમ્ભસ્સ વા **આદિ**-ગ્ગહણેન પઠમભિત્તિપાદસ્સ વા ઠપને **પરેસુ** મનુસ્સેસુ ઉક્ખિપિત્વા ઠપેન્તેસુ સમન્તતો પરિવારેત્વા ''કપ્પિયકુટિં કરોમ, કપ્પિયકુટિં કરોમા''તિ અભિક્ખણં વદન્તેહિ આમસિત્વા વા સયમેવ ઉક્ખિપિત્વા વા ઇટ્ઠકા **ઠપેય્ય** પાસાણો વા થમ્ભો વા ભિત્તિપાદો વા ઠપેય્ય ઠપેતબ્બો, અયં ઉસ્સાવનન્તિકા કુટીતિ યોજના.

૨૬૭૧. ઇટ્ઠકાદિપતિટ્ઠાનન્તિ પઠમિટ્ઠકાદીનં ભૂમિયં પતિટ્ઠાનં. **વદત**ન્તિ ''કપ્પિયકુટિં કરોમ, કપ્પિયકુટિં કરોમા''તિ વદન્તાનં. **સમકાલં તુ વટ્ટતી**તિ એકકાલં વટ્ટતિ, ઇમિના ''સચે હિ અનિટ્ઠિતે વચને થમ્ભો પતિટ્ઠાતિ, અપ્પતિટ્ઠિતે વા તસ્મિં વચનં નિટ્ઠાતિ, અકતા હોતિ કપ્પિયકુટી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૯૫) **અટ્ઠકથાવિનિચ્છયો** સૂચિતો.

૨૬૭૨. આરામો સકલો અપરિક્ખિત્તો વા યેભુય્યતો અપરિક્ખિત્તો વાતિ દુવિધોપિ **વિઞ્ઞૂહિ** વિનયધરેહિ ''ગોનિસાદી''તિ વુચ્ચતિ. પવેસનિવારણાભાવેન પવિટ્ઠાનં ગુન્નં નિસજ્જાયોગતો તથા વુચ્ચતીતિ યોજના.

૨૬૭૩. પયોજનં દસ્સેતુમાહ ''**એત્થ પક્કઞ્ચા**''તિઆદિ. **આમિસ**ન્તિ પુરિમકાલિકદ્વયં. ''આમિસ''ન્તિ ઇમિના નિરામિસં ઇતરકાલિકદ્વયં અકપ્પિયકુટિયં વુત્થમ્પિ પક્કમ્પિ કપ્પતીતિ દીપેતિ.

૨૬૭૪-૫. ઇમા કપ્પિયકુટિયો કદા જહિતવત્થુકા હોન્તીતિ આહ ''**ઉસ્સાવનન્તિકા યા સા**''તિઆદિ. યા ઉસ્સાવનન્તિકા યેસુ થમ્ભાદીસુ અધિટ્ઠિતા, સા તેસુ થમ્ભાદીસુ અપનીતેસુ તદઞ્ઞેસુપિ થમ્ભાદીસુ તિટ્ઠતીતિ યોજના.

સબ્બેસુ થમ્ભાદીસુ અપનીતેસુ સા જહિતવત્થુકા સિયાતિ યોજના. ગોનિસાદિકુટિ **પરિક્ખિત્તા** વતિઆદીહિ જહિતવત્થુકા સિયા. **પરિક્ખિત્તા**તિ ચ ''આરામો પન ઉપડ્ઢપરિક્ખિત્તોપિ બહુતરં પરિક્ખિત્તોપિ પરિક્ખિત્તોયેવ

નામા''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૯૫) **કુરુન્દિમહાપચ્ચરિયાદીસુ** વુત્તત્તા ન કેવલં સબ્બપરિક્ખિત્તાવ, ઉપડ્ઢપરિક્ખિત્તાપિ યેભુય્યપરિક્ખિત્તાપિ ગહેતબ્બા.

સેસાતિ ગહપતિસમ્મુતિકુટિયો. છદનનાસતો જહિતવત્થુકા સિયુન્તિ યોજના. **છદનનાસતો**તિ એત્થ ''ગોપાનસિમત્તં ઠપેત્વા''તિ સેસો. સચે ગોપાનસીનં ઉપરિ એકમ્પિ પક્ખપાસમણ્ડલં અત્થિ, રક્ખતિ. યત્ર પનિમા ચતસ્સોપિ કપ્પિયભૂમિયો નત્થિ, તત્થ કિં કાતબ્બં? અનુપસમ્પન્નસ્સ દત્વા તસ્સ સન્તકં કત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બં.

૨૬૭૬. ભિક્ખું ઠપેત્વા અઞ્ઞેસં હત્થતો પટિગ્ગહો ચ તેસં સન્નિધિ ચ તેસં અન્તોવુત્થઞ્ચ ભિક્ખુસ્સ વટ્ટતીતિ યોજના.

૨૬૭૭. ભિક્ખુસ્સ સન્તકં સઙ્ઘિકમ્પિ વા અકપ્પિયભૂમિયં સહસેય્યપ્પહોનકે ગેહે અન્તોવુત્થઞ્ચ અન્તોપક્કઞ્ચ ભિક્ખુસ્સ ન વટ્ટતિ. ભિક્ખુનિયા સન્તકં સઙ્ઘિકમ્પિ વા અકપ્પિયભૂમિયં સહસેય્યપ્પહોનકે ગેહે અન્તોવુત્થઞ્ચ અન્તોપક્કઞ્ચ ભિક્ખુનિયા ન વટ્ટતીતિ એવં **ઉભિન્નં** ભિક્ખુભિક્ખુનીનં ન વટ્ટતીતિ યોજના.

૨૬૭૮. અકપ્પકુટિયાતિ અકપ્પિયકુટિયા, ''અકપ્પિયભૂમિયં સહસેય્યપ્પહોનકે ગેહે''તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તાય અકપ્પિયભૂમિયાતિ અત્થો. **આદિ**-સદ્દેન નવનીતતેલમધુફાણિતાનં ગહણં.

૨૬૭૯. તેહેવ અન્તોવુત્થેહિ **સપ્પિઆદીહિ** સત્તાહકાલિકેહિ સહ ભિક્ખુના પક્કં તં યાવજીવિકં નિરામિસં સત્તાહં પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતેવાતિ યોજના.

૨૬૮૦. પક્કં સામંપક્કં **તં** યાવજીવિકં સચે આમિસસંસટ્ઠં પરિભુઞ્જતિ, અન્તોવુત્થઞ્ચ ભુઞ્જતિ, કિઞ્ચ ભિય્યો સામંપક્કઞ્ચ ભુઞ્જતીતિ યોજના. યાવજીવિકસ્સ આમિસસંસટ્ઠસ્સ આમિસગતિકત્તા ''**અન્તોવુત્થ**''ન્તિ વુત્તં.

૨૬૮૨. ઉદકં **ન હોતિ કાલિકં** ચતૂસુ કાલિકેસુ અસઙ્ગહિતત્તા.

૨૬૮૩. તિકાલિકા યાવકાલિકા યામકાલિકા સત્તાહકાલિકાતિ તયો કાલિકા પટિગ્ગહવસેનેવ અત્તનો અત્તનો કાલં અતિક્કમિત્વા ભુત્તા દોસકરા હોન્તિ, તતિયં સત્તાહાતિક્કમે નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયવત્થુત્તા અભુત્તમ્પિ દોસકરન્તિ યોજના.

''**ભુત્તા દોસકરા**''તિ ઇમિના પુરિમકાલિકદ્વયં પટિગ્ગહેત્વા કાલાતિક્કમનમત્તેન આપત્તિયા કારણં ન હોતિ, ભુત્તમેવ હોતિ. સત્તાહકાલિકં કાલાતિક્કમેન અપરિભુત્તમ્પિ આપત્તિયા કારણં હોતીતિ દીપેતિ. તેસુ સત્તાહકાલિકેયેવ વિસેસં દસ્સેતુમાહ ''**અભુત્તં તતિયમ્પિ ચા**''તિ. **ચ**-સદ્દો તુ-સદ્દત્થે. યાવજીવિકં પન પટિગ્ગહેત્વા યાવજીવં પરિભુઞ્જિયમાનં ઇતરકાલિકસંસગ્ગં વિના દોસકરં ન હોતીતિ ન ગહિતં.

૨૬૮૪. અમ્બાદયો સદ્દા રુક્ખાનં નામભૂતા તંતંફલેપિ વત્તમાના ઇધ ઉપચારવસેન તજ્જે પાનકે વુત્તા, તેનેવાહ ''**પાનકં મત**''ન્તિ. **ચોચં** અટ્ઠિકકદલિપાનં. **મોચં** ઇતરકદલિપાનં. **મધૂ**તિ મુદ્દિકફલાનં રસં. **મુદ્દિકા**તિ સીતોદકે મદ્દિતાનં મુદ્દિકફલાનં પાનં. ''સાલૂકપાનન્તિ રત્તુપ્પલનીલુપ્પલાદીનં સાલૂકે મદ્દિત્વા કતપાન''ન્તિ **પાળિયં, અટ્ઠકથાય** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૦૦) ચ સાલૂક-સદ્દસ્સ દીઘવસેન સંયોગદસ્સનતો ''**સાલુ ફારુસકઞ્ચા**''તિ ગાથાબન્ધવસેન રસ્સો કતો.

સાલૂકં કુમુદુપ્પલાનં ફલરસં. **ખુદ્દસિક્ખાવણ્ણનાયં** પન ''સાલૂકપાનં નામ રત્તુપ્પલનીલુપ્પલાદીનં કિઞ્જક્ખરેણૂહિ કતપાન''ન્તિ વુત્તં. ''ફારુસક'ન્તિઆદીસુ એકો રુક્ખો''તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં. તસ્સ ફલરસો **ફારુસકં** નામ. એતેસં અટ્ઠન્નં ફલાનં રસો ઉદકસમ્ભિન્નો વટ્ટતિ, સીતુદકે મદ્દિતો પસન્નો નિક્કસટોવ વટ્ટતિ, ઉદકેન પન અસમ્ભિન્નો રસો યાવકાલિકો.

૨૬૮૫. ફલન્તિ અમ્બાદિફલં. **સવત્થુકપટિગ્ગહો**તિ પાનવત્થુકાનં ફલાનં પટિગ્ગહો. વસતિ એત્થ પાનન્તિ **વત્થુ**, ફલં, વત્થુના સહ વટ્ટતીતિ **સવત્થુકં**, પાનં, સવત્થુકસ્સ પટિગ્ગહો સવત્થુકપટિગ્ગહો. સવત્થુકસ્સ પટિગ્ગહં નામ વત્થુપટિગ્ગહણમેવાતિ કત્વા વુત્તં ''પાનવત્થુકાનં ફલાનં પટિગ્ગહો''તિ.

૨૬૮૬. ''સુકોટ્ટેત્વા''તિ વુચ્ચમાનત્તા ''**અમ્બપક્ક**''ન્તિ આમકમેવ અમ્બફલં વુચ્ચતિ . **ઉદકે**તિ સીતોદકે. **પરિસ્સવં** પરિસ્સાવિતં. **કત્વા**તિ મધુઆદીહિ અભિસઙ્ખરિત્વા. યથાહ – ''તદહુપટિગ્ગહિતેહિ મધુસક્કરકપ્પૂરાદીહિ યોજેત્વા કાતબ્બ''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૦૦). **પાતું વટ્ટતી**તિ એત્થ વિનિચ્છયો ''એવં કતં પુરેભત્તમેવ કપ્પતિ, અનુપસમ્પન્નેહિ કતં લભિત્વા પન પુરેભત્તં પટિગ્ગહિતં પુરેભત્તં સામિસપરિભોગેનાપિ વટ્ટતિ, પચ્છાભત્તં નિરામિસપરિભોગેન યાવ અરુણુગ્ગમના વટ્ટતિયેવ. એસ નયો સબ્બપાનેસૂ''તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તો.

૨૬૮૭. સેસપાનકેસુપીતિ જમ્બુપાનકાદીસુપિ.

૨૬૮૮. ઉચ્છુરસો અન્તોગધત્તા ઇધ વુત્તો, ન પન યામકાલિકત્તા, સો પન સત્તાહકાલિકોયેવ.

૨૬૮૯. મધુકસ્સ રસન્તિ મધુકપુપ્ફસ્સ રસં. એત્થ મધુકપુપ્ફરસો અગ્ગિપાકો વા હોતુ આદિચ્ચપાકો વા, પચ્છાભત્તં ન વટ્ટતિ. પુરેભત્તમ્પિ યં પાનં ગહેત્વા મજ્જં કરોન્તિ, સો આદિતો પટ્ઠાય ન વટ્ટતિ. મધુકપુપ્ફં પન અલ્લં વા સુક્ખં વા ભજ્જિતં વા તેન કતફાણિતં વા યતો પટ્ઠાય મજ્જં ન કરોન્તિ, તં સબ્બં પુરેભત્તં વટ્ટતિ.

પક્કડાકરસન્તિ પક્કસ્સ યાવકાલિકસ્સ રસં. સબ્બો પત્તરસો યામકાલિકો વુત્તોતિ યોજના. **અટ્ઠકથાયં** ''યાવકાલિકપત્તાનઞ્હિ પુરેભત્તંયેવ રસો કપ્પતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૦૦) ઇમમેવ સન્ધાય વુત્તં.

૨૬૯૦. સાનુલોમાનં સત્તન્નં ધઞ્ઞાનં ફલજં રસં ઠપેત્વા સબ્બો ફલજો રસો **વિકાલે** યામસઞ્ઞિતે અનુલોમતો પરિભુઞ્જિતું અનુઞ્ઞાતોતિ યોજના.

૨૬૯૧. યાવકાલિકપત્તાનં સીતુદકે મદ્દિત્વા કતો રસોપિ અપક્કો, આદિચ્ચપાકોપિ વિકાલે પન વટ્ટતીતિ યોજના.

૨૬૯૨-૩. સત્તધઞ્ઞાનુલોમાનિ સરૂપતો દસ્સેતુમાહ ''**તાલઞ્ચનાળિકેરઞ્ચા**''તિઆદિ. **અપરણ્ણં** મુગ્ગાદિ. ''**સત્તધઞ્ઞાનુલોમિક**''ન્તિ ઇમિના એતેસં રસો યાવકાલિકો યામકાલસઙ્ખાતે વિકાલે પરિભુઞ્જિતું ન વટ્ટતીતિ દસ્સેતિ.

૨૬૯૫. એવમાદીનં ખુદ્દકાનં ફલાનં રસો પન અટ્ઠપાનાનુલોમત્તા **અનુલોમિકે** યામકાલિકાનુલોમિકે **નિદ્દિટ્ઠો** કથિતોતિ યોજના.

૨૬૯૬. ઇધ ઇમસ્મિં લોકે સાનુલોમસ્સ ધઞ્અસ્સ ફલજં રસં ઠપેત્વા અયામકાલિકો અઞ્ઞો ફલરસો નત્થીતિ યોજના, સબ્બો યામકાલિકોયેવાતિ દીપેતિ.

ભેસજ્જક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

કથિનક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૬૯૭. વુત્થવસ્સાનં પુરિમિકાય વસ્સં ઉપગન્ત્વા યાવ મહાપવારણા, તાવ રત્તિચ્છેદં અકત્વા વુત્થવસ્સાનં **ભિક્ખૂનં** એકસ્સ વા દ્વિન્નં તિણ્ણં ચતુન્નં પઞ્ચન્નં અતિરેકાનં વા ભિક્ખૂનં **પઞ્ચન્નં આનિસંસાનં** વક્ખમાનાનં અનામન્તચારાદીનં પઞ્ચન્નં આનિસંસાનં પટિલાભ**કારણા મુનિપુઙ્ગવો** સબ્બેસં અગારિકાદિમુનીનં સકલગુણગણેહિ ઉત્તમો ભગવા કથિનત્થારં ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, વસ્સંવુત્થાનં ભિક્ખૂનં કથિનં અત્થરિતુ''ન્તિ (મહાવ॰ ૩૦૬) **અબ્રવિ** કથેસીતિ યોજના.

એત્થાયં વિનિચ્છયો – ''કથિનત્થારં કે લભન્તિ, કે ન લભન્તીતિ? ગણનવસેન તાવ પચ્છિમકોટિયા પઞ્ચ જના લભન્તિ, ઉદ્ધં સતસહસ્સમ્પિ, પઞ્ચન્નં હેટ્ઠા ન લભન્તી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૦૬) ઇદં **અટ્ઠકથાય** અત્થારકસ્સ ભિક્ખુનો સઙ્ઘસ્સ કથિનદુસ્સદાનકમ્મં સન્ધાય વુત્તં. ''વુત્થવસ્સવસેન પુરિમિકાય વસ્સં ઉપગન્ત્વા પઠમપવારણાય પવારિતા લભન્તિ, છિન્નવસ્સા વા પચ્છિમિકાય ઉપગતા વા ન લભન્તિ. અઞ્ઞસ્મિં વિહારે વુત્થવસ્સાપિ ન લભન્તીતિ મહાપચ્ચરિયં વુત્ત''ન્તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૦૬) ઇદં **અટ્ઠકથાય** આનિસંસલાભં સન્ધાય વુત્તં, ન કમ્મં.

ઇદાનિ તદુભયં વિભજિત્વા દસ્સેતિ –

> ''પુરિમિકાય ઉપગતાનં પન સબ્બે ગણપૂરકા હોન્તિ, આનિસંસં ન લભન્તિ, આનિસંસો ઇતરેસંયેવ હોતિ. સચે પુરિમિકાય ઉપગતા ચત્તારો વા હોન્તિ, તયો વા દ્વે વા એકો વા, ઇતરે ગણપૂરકે કત્વા કથિનં અત્થરિતબ્બં. અથ ચત્તારો ભિક્ખૂ ઉપગતા, એકો પરિપુણ્ણવસ્સો સામણેરો, સો ચે પચ્છિમિકાય ઉપસમ્પજ્જતિ, ગણપૂરકો ચેવ હોતિ, આનિસંસઞ્ચ લભતિ . તયો ભિક્ખૂ દ્વે સામણેરા, દ્વે ભિક્ખૂ તયો સામણેરા, એકો ભિક્ખુ ચત્તારો સામણેરાતિ એત્થાપિ એસેવ નયો. સચે પુરિમિકાય ઉપગતા કથિનત્થારકુસલા ન હોન્તિ, અત્થારકુસલા ખન્ધકભાણકત્થેરા પરિયેસિત્વા આનેતબ્બા, કમ્મવાચં સાવેત્વા કથિનં અત્થરાપેત્વા દાનઞ્ચ ભુઞ્જિત્વા ગમિસ્સન્તિ, આનિસંસો પન ઇતરેસંયેવ હોતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૦૬).

કથિનં કેન દિન્નં વટ્ટતીતિ? યેન કેનચિ દેવેન વા મનુસ્સેન વા પઞ્ચન્નં વા સહધમ્મિકાનં અઞ્ઞતરેન દિન્નં વટ્ટતિ. કથિનદાયકસ્સ વત્તં અત્થિ, સચે સો તં અજાનન્તો પુચ્છતિ ''ભન્તે, કથં કથિનં દાતબ્બ''ન્તિ, તસ્સ એવં આચિક્ખિતબ્બં ''તિણ્ણં ચીવરાનં અઞ્ઞતરપ્પહોનકં સૂરિયુગ્ગમનસમયે વત્થં 'કથિનચીવરં દેમા'તિ દાતું વટ્ટતિ, તસ્સ પરિકમ્મત્થં એત્તકા નામ સૂચિયો, એત્તકં સુત્તં, એત્તકં રજનં, પરિકમ્મં કરોન્તાનં એત્તકાનં ભિક્ખૂનં યાગુભત્તઞ્ચ દાતું વટ્ટતી''તિ.

કથિનત્થારકેનાપિ ધમ્મેન સમેન ઉપ્પન્નં કથિનં અત્થરન્તેન વત્તં જાનિતબ્બં. તન્તવાયગેહતો હિ આભતસન્તાનેનેવ ખલિમક્ખિતસાટકોપિ ન વટ્ટતિ, મલીનસાટકોપિ ન વટ્ટતિ, તસ્મા કથિનત્થારસાટકં લભિત્વા સુદ્ધં ધોવિત્વા સૂચિઆદીનિ ચીવરકમ્મૂપકરણાનિ સજ્જેત્વા બહૂહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં તદહેવ સિબ્બિત્વા નિટ્ઠિતસૂચિકમ્મં રજિત્વા કપ્પબિન્દું દત્વા કથિનં અત્થરિતબ્બં. સચે તસ્મિં અનત્થતેયેવ અઞ્ઞો કથિનસાટકં

અત્થરિતબ્બકં આહરતિ, અઞ્ઞાનિ ચ બહૂનિ કથિનાનિસંસવત્થાનિ દેતિ, યો આનિસંસં બહું દેતિ, તસ્સ સન્તકેનેવ અત્થરિતબ્બં. ઇતરો યથા તથા ઓવદિત્વા સઞ્ઞાપેતબ્બો.

કથિનં પન કેન અત્થરિતબ્બં? યસ્સ સઙ્ઘો કથિનચીવરં દેતિ. સઙ્ઘેન પન કસ્સ દાતબ્બં? યો જિણ્ણચીવરો હોતિ. સચે બહૂ જિણ્ણચીવરા હોન્તિ, વુડ્ઢસ્સ દાતબ્બં. વુડ્ઢેસુપિ યો મહાપરિવારો તદહેવ ચીવરં કત્વા અત્થરિતું સક્કોતિ, તસ્સ દાતબ્બં. સચે વુડ્ઢો ન સક્કોતિ, નવકતરો સક્કોતિ, તસ્સ દાતબ્બં. અપિ ચ સઙ્ઘેન મહાથેરસ્સ સઙ્ગહં કાતું વટ્ટતિ, તસ્મા ''તુમ્હે, ભન્તે, ગણ્હથ, મયં કત્વા દસ્સામા''તિ વત્તબ્બં.

તીસુ ચીવરેસુ યં જિણ્ણં હોતિ, તદત્થાય દાતબ્બં. પકતિયા દુપટ્ટચીવરસ્સ દુપટ્ટત્થાયેવ દાતબ્બં. સચેપિસ્સ એકપટ્ટચીવરં ઘનં હોતિ, કથિનસાટકો ચ પેલવો, સારુપ્પત્થાય દુપટ્ટપ્પહોનકમેવ દાતબ્બં. ''અહં અલભન્તો એકપટ્ટં પારુપામી''તિ વદન્તસ્સાપિ દુપટ્ટં દાતું વટ્ટતિ. યો પન લોભપકતિકો હોતિ, તસ્સ ન દાતબ્બં. તેનાપિ કથિનં અત્થરિત્વા ''પચ્છા વિસિબ્બિત્વા દ્વે ચીવરાનિ કરિસ્સામી''તિ ન ગહેતબ્બં.

યસ્સ પન દિય્યતિ, તસ્સ –

> ''સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, ઇદં સઙ્ઘસ્સ કથિનદુસ્સં ઉપ્પન્નં, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, સઙ્ઘો ઇમં કથિનદુસ્સં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો દદેય્ય કથિનં અત્થરિતું, એસા ઞત્તિ.
>
> ''સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, ઇદં સઙ્ઘસ્સ કથિનદુસ્સં ઉપ્પન્નં, સઙ્ઘો ઇમં કથિનદુસ્સં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો દેતિ કથિનં અત્થરિતું, યસ્સાયસ્મતો ખમતિ ઇમસ્સ કથિનદુસ્સસ્સ ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો દાનં કથિનં અત્થરિતું, સો તુણ્હસ્સ, યસ્સ નક્ખમતિ, સો ભાસેય્ય.
>
> ''દિન્નં ઇદં સઙ્ઘેન કથિનદુસ્સં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો કથિનં અત્થરિતું, ખમતિ સઙ્ઘસ્સ, તસ્મા તુણ્હી, એવમેતં ધારયામી''તિ (મહાવ॰ ૩૦૭) –

એવં ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય દાતબ્બન્તિ એવં દિન્નં.

૨૬૯૮-૯. ન ઉલ્લિખિતમત્તાદિ-ચતુવીસતિવજ્જિતન્તિ **પાળિયં** આગતેહિ ''ન ઉલ્લિખિતમત્તેન અત્થતં હોતિ કથિન''ન્તિ (મહાવ॰ ૩૦૮) ઉલ્લિખિતમત્તાદીહિ ચતુવીસતિયા આકારેહિ વજ્જિતં. **ચીવર**ન્તિ ''અહતેન અત્થતં હોતિ કથિન''ન્તિ (મહાવ॰ ૩૦૯) **પાળિયં** આગતાનં સોળસન્નં આકારાનં અઞ્ઞતરેન યુત્તં કતપરિયોસિતં દિન્નં કપ્પબિન્દું તિણ્ણં ચીવરાનં અઞ્ઞતરચીવરં. તે પન ચતુવીસતિ આકારા, સોળસાકારા ચ **પાળિતો** (મહાવ॰ ૩૦૮), **અટ્ઠકથાતો** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૦૮) ચ ગહેતબ્બા. ગન્થગારવપરિહારત્થમિધ ન વુત્તા.

ભિક્ખુના વક્ખમાને અટ્ઠધમ્મે જાનન્તેન અત્થરકેન **આદાય** ગહેત્વા **પુરાણકં** અત્તના પરિભુઞ્જિયમાનં અત્થરિતબ્બચીવરેન એકનામકં પુરાણચીવરં **ઉદ્ધરિત્વા** પચ્ચુદ્ધરિત્વા **નવં** અત્થરિતબ્બં ચીવરં **અધિટ્ઠહિત્વા** પુરાણપચ્ચુદ્ધટચીવરસ્સ નામેન અધિટ્ઠહિત્વાવ તં અન્તરવાસકં ચે, ''ઇમિના અન્તરવાસકેન કથિનં અત્થરામિ''ઇતિ વચસા વત્તબ્બન્તિ યોજના. સચે ઉત્તરાસઙ્ગો હોતિ, ''ઇમિના ઉત્તરાસઙ્ગેન કથિનં અત્થરામિ'', સચે સઙ્ઘાટિ હોતિ, ''ઇમાય સઙ્ઘાટિયા કથિનં અત્થરામી''તિ વત્તબ્બં.

૨૭૦૦-૧. ઇચ્ચેવં તિક્ખત્તું વુત્તે કથિનં અત્થતં હોતીતિ યોજના. **તેન પન ભિક્ખુના** નવકેન કથિનચીવરં **આદાય** સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમ્મ ‘‘અત્થતં, ભન્તે, સઙ્ઘસ્સ કથિનં, ધમ્મિકો કથિનત્થારો, અનુમોદથ’’ઇતિ વત્તબ્બન્તિ યોજના.

૨૭૦૨. અનુમોદકેસુ ચ થેરેહિ ‘‘અત્થતં, આવુસો, સઙ્ઘસ્સ કથિનં, ધમ્મિકો કથિનત્થારો, અનુમોદામા’’તિ વત્તબ્બં, નવેન પન ‘‘અત્થતં, ભન્તે, સઙ્ઘસ્સ કથિનં, ધમ્મિકો કથિનત્થારો, અનુમોદામી’’તિ ઇતિ પુન **ઈરયે** કથેય્યાતિ યોજના. ગાથાય પન અનુમોદનપાઠસ્સ અત્થદસ્સનમુખેન ‘‘**સુઅત્થતં તયા ભન્તે**’’તિ વુત્તં, ન પાઠક્કમદસ્સનવસેનાતિ વેદિતબ્બં.

અત્થારકેસુ ચ અનુમોદકેસુ ચ નવેહિ વુડ્ઢાનં વચનક્કમો વુત્તો, વુડ્ઢેહિ નવાનં વચનક્કમો પન તદનુસારેન યથારહં યોજેત્વા વત્તબ્બોતિ ગાથાસુ ન વુત્તોતિ વેદિતબ્બો. અત્થારકેન થેરેન વા નવેન વા ગણપુગ્ગલાનં વચનક્કમો ચ ગણપુગ્ગલેહિ અત્થારકસ્સ વચનક્કમો ચ વુત્તનયેન યથારહં યોજેતું સક્કાતિ ન વુત્તો.

એવં અત્થતે પન કથિને સચે કથિનચીવરેન સદ્ધિં આભતં આનિસંસં દાયકા ‘‘યેન અમ્હાકં કથિનં ગહિતં, તસ્સેવ ચ દેમા’’તિ દેન્તિ, ભિક્ખુસઙ્ઘો અનિસ્સરો. અથ અવિચારેત્વાવ દત્વા ગચ્છન્તિ, ભિક્ખુસઙ્ઘો ઇસ્સરો. તસ્મા સચે કથિનત્થારકસ્સ સેસચીવરાનિપિ દુબ્બલાનિ હોન્તિ, સઙ્ઘેન અપલોકેત્વા તેસમ્પિ અત્થાય વત્થાનિ દાતબ્બાનિ, કમ્મવાચાય પન એકાયેવ વટ્ટતિ. અવસેસે કથિનાનિસંસે બલવવત્થાનિ વસ્સાવાસિકઠિતિકાય દાતબ્બાનિ, ઠિતિકાય અભાવે થેરાસનતો પટ્ઠાય દાતબ્બાનિ, ગરુભણ્ડં ન ભાજેતબ્બં. સચે પન એકસીમાય બહૂ વિહારા હોન્તિ, સબ્બે ભિક્ખૂ સન્નિપાતેત્વા એકત્થ કથિનં અત્થરિતબ્બં, વિસું વિસું અત્થરિતું ન વટ્ટતિ.

૨૭૦૩. ‘‘**કથિનસ્સ ચ કિં મૂલ**’’ન્તિઆદીનિ સયમેવ વિવરિસ્સતિ.

૨૭૦૬. અટ્ઠધમ્મુદ્દેસગાથાય પુબ્બકિચ્ચં **પુબ્બ**-વચનેનેવ ઉત્તરપદલોપેન વુત્તં. તેનેવ વક્ખતિ ‘‘પુબ્બકિચ્ચન્તિ વુચ્ચતી’’તિ. ‘‘પચ્ચુદ્ધાર’’ઇતિ વત્તબ્બે ‘‘**પચ્ચુદ્ધર**’’ઇતિ ગાથાબન્ધવસેન રસ્સો. તેનેવ વક્ખતિ ‘‘**પચ્ચુદ્ધારો**’’તિ. અધિટ્ઠહનં **અધિટ્ઠાનં**. પચ્ચુદ્ધારો ચ અધિટ્ઠાનઞ્ચ **પચ્ચુદ્ધરાધિટ્ઠાના**. ઇતરીતરયોગેન દ્વન્દસમાસો. **અત્થારો**તિ એત્થ ‘‘કથિનત્થારો’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ.

‘‘**માતિકા**’’તિ ઇમિના ‘‘અટ્ઠ કથિનુબ્ભારમાતિકા’’તિ પકરણતો વિઞ્ઞાયતિ. યથાહ – ‘‘અટ્ઠિમા, ભિક્ખવે, માતિકા કથિનસ્સ ઉબ્ભારાયા’’તિ (મહાવ॰ ૩૧૦). **માતિકા**તિ માતરો જનેત્તિયો, કથિનુબ્ભારં એતા અટ્ઠ જનેન્તીતિ અત્થો. **ઉદ્ધારો**તિ કથિનસ્સ ઉદ્ધારો. **આનિસંસા**તિ એત્થ ‘‘કથિનસ્સા’’તિ પકરણતો લબ્ભતિ. કથિનસ્સ આનિસંસાતિ **ઇમે અટ્ઠ** ધમ્માતિ યોજના. યથાહ ‘‘અત્થતકથિનાનં વો, ભિક્ખવે, પઞ્ચ કપ્પિસ્સન્તી’’તિઆદિ (મહાવ॰ ૩૦૬). ‘‘**આનિસંસેના**’’તિપિ પાઠો. આનિસંસેન સહ ઇમે અટ્ઠ ધમ્માતિ યોજના.

૨૭૦૭. ‘‘ન ઉલ્લિખિતમત્તાદિ-ચતુવીસતિવજ્જિત’’ન્તિઆદિના કથિનં અત્થરિતું કતપરિયોસિતં ચીવરં ચે લદ્ધં, તત્થ પટિપજ્જનવિધિં દસ્સેત્વા સચે અકતસિબ્બનાદિકમ્મં વત્થમેવ લદ્ધં, તત્થ પટિપજ્જનવિધિં પુબ્બકિચ્ચવસેન દસ્સેતુમાહ ‘‘**ધોવન**’’ન્તિઆદિ. તત્થ **ધોવન**ન્તિ કથિનદુસ્સસ્સ સેતભાવકરણં. **વિચારો**તિ ‘‘પઞ્ચકં વા સત્તકં વા નવકં વા એકાદસકં વા હોતૂ’’તિ વિચારણં. **છેદન**ન્તિ યથાવિચારિતસ્સ વત્થસ્સ છેદનં. **બન્ધન**ન્તિ

મોઘસુત્તકારોપનં. **સિબ્બનન્તિ** સબ્બસૂચિકમ્મં. **રજનન્તિ** રજનકમ્મં. **કપ્પન્તિ** કપ્પબિન્દુદાનં. "**પુબ્બકિચ્ચ**"**ન્તિ વુચ્ચતિ** ઇદં સબ્બં કથિનત્થારસ્સ પઠમમેવ કત્તબ્બત્તા.

૨૭૦૮. **અન્તરવાસકો**તિ એત્થ **ઇતિ**-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો. સઙ્ઘાટિ, ઉત્તરાસઙ્ગો, અથો અન્તરવાસકોતિ એસમેવ તુ પચ્ચુદ્ધારોપિ અધિટ્ઠાનમ્પિ અત્થારોપિ વુત્તોતિ યોજના.

૨૭૦૯. અટ્ઠમાતિકા (મહાવ॰ ૩૧૦-૩૧૧; પરિ॰ ૪૧૫; મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૧૦-૩૧૧) દસ્સેતુમાહ "**પક્કમનઞ્ચા**"તિઆદિ. પક્કમનં અન્તો એતસ્સાતિ પક્કમનન્તિકાતિ વત્તબ્બે ઉત્તરપદલોપેન ''પક્કમન''ન્તિ વુત્તં. એસ નયો સબ્બત્થ. **અટ્ઠિમા**તિ એત્થ ''માતિકા''તિ પકરણતો લબ્ભતિ. ઇમા અટ્ઠ માતિકાતિ યોજના.

૨૭૧૦. ઉદ્દેસાનુક્કમેન નિદ્દિસિતુમાહ "**કતચીવરમાદાયા**"તિઆદિ. "**કતચીવરમાદાયા**"તિ ઇમિના ચીવરપલિબોધુપચ્છેદો દસ્સિતો. "**આવાસે નિરપેક્ખકો**"તિ ઇમિના દુતિયો આવાસપલિબોધુપચ્છેદો દસ્સિતો. એત્થ સબ્બવાક્યેસુ ''અત્થતકથિનો યો ભિક્ખુ સચે પક્કમતી''તિ સેસો. **અતિક્કન્તાય સીમાયા**તિ વિહારસીમાય અતિક્કન્તાય. **હોતિ પક્કમનન્તિકા**તિ એત્થ ''તસ્સ ભિક્ખુનો''તિ સેસો, તસ્સ ભિક્ખુનો પક્કમનન્તિકા નામ માતિકા હોતીતિ અત્થો.

૨૭૧૧-૨. **આનિસંસં** નામ વુત્થવસ્સેન લદ્ધં અકતસૂચિકમ્મવત્થં. તેનેવ વક્ખતિ ''કરોતી''તિઆદિ. "**વિહારે અનપેક્ખકો**"તિ ઇમિના એત્થ પઠમં આવાસપલિબોધુપચ્છેદો દસ્સિતો. સુખવિહરણં પયોજનમસ્સાતિ **સુખવિહારિકો**, વિહારોતિ. **તત્થ** તસ્મિં વિહારે વિહરન્તોવ તં ચીવરં યદિ કરોતિ, તસ્મિં ચીવરે નિટ્ઠિતે **નિટ્ઠાનન્તા** નિટ્ઠાનન્તિકાતિ વુચ્ચતીતિ યોજના. "**નિટ્ઠિતેચીવરે**"તિ ઇમિના ચીવરપલિબોધુપચ્છેદો દસ્સિતો.

૨૭૧૩. **તમસ્સમ**ન્તિ તં વુત્થવસ્સાવાસં. **ધુરનિક્ખેપે**તિ ઉભયધુરનિક્ખેપવસેન ચિત્તપ્પવત્તક્ખણે. **સન્નિટ્ઠાનં** નામ ધુરનિક્ખેપો. એત્થ પલિબોધદ્વયસ્સ એકક્ખણેયેવ ઉપચ્છેદો **અટ્ઠકથાયં** વુત્તો ''સન્નિટ્ઠાનન્તિકે દ્વેપિ પલિબોધા 'નેવિમં ચીવરં કારેસ્સં, ન પચ્ચેસ્સ'ન્તિ ચિન્તિતમત્તેયેવ એકતો છિજ્જન્તી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૧૧).

૨૭૧૪. **કથિનચ્છાદન**ન્તિ કથિનાનિસંસં ચીવરવત્થું. **ન પચ્ચેસ્સ**ન્તિ ન પચ્ચાગમિસ્સામિ. **કરોન્તસ્સેવા**તિ એત્થ ''ચીવર''ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ. "**કથિનચ્છાદન**"ન્તિ ઇદં વા સમ્બન્ધનીયં. **કરોન્તસ્સા**તિ અનાદરે સામિવચનં. **નટ્ઠ**ન્તિ ચોરેહિ હટત્તા વા ઉપચિકાદીહિ ખાદિતત્તા વા નટ્ઠં. **દડ્ઢં વા**તિ અગ્ગિના દડ્ઢં વા. **નાસનન્તિકા**તિ એવં ચીવરસ્સ નાસનન્તે લબ્ભમાના અયં માતિકા નાસનન્તિકા નામાતિ અત્થો. એત્થ ''ન પચ્ચેસ્સ''ન્તિ ઇમિના પઠમં આવાસપલિબોધુપચ્છેદો દસ્સિતો. ''કરોન્તસ્સેવા''તિ ઇમિના દુતિયં ચીવરપલિબોધુપચ્છેદો દસ્સિતો.

૨૭૧૫. **લદ્ધાનિસંસો**તિ લદ્ધકથિનાનિસંસચીવરો. આનિસંસે ચીવરે **સાપેક્ખો** અપેક્ખવા **બહિસીમગતો** વસ્સંવુત્થસીમાય બહિસીમગતો તં ચીવરં કરોતિ, **સો** કતચીવરો **અન્તરુબ્ભારં** અન્તરા ઉબ્ભારં સુણાતિ ચે, સવનન્તિકા નામ હોતીતિ યોજના. ''બહિસીમગતો''તિઆદિના દુતિયપલિબોધુપચ્છેદો દસ્સિતો. એત્થ ''કતચીવરો''તિ વુત્તત્તા ચીવરપલિબોધુપચ્છેદો પઠમં હોતિ, ઇતરો પન ''સહ સવનેન આવાસપલિબોધો છિજ્જતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૧૧) **અટ્ઠકથાય** વુત્તત્તા પચ્છા હોતિ.

૨૭૧૬-૭. ચીવરાસાય વસ્સંવુત્થો આવાસતો **પક્કન્તો** ‘‘તુય્હં ચીવરં દસ્સામી’’તિ કેનચિ વુત્તો બહિસીમગતો પન સવતિ, પુન ‘‘તવ ચીવરં દાતું ન સક્કોમી’’તિ વુત્તો **આસાય છિન્નમત્તાય** ચીવરે પચ્ચાસાય ઉપચ્છિન્નમત્તાય **આસાવચ્છેદિકા** નામ માતિકાતિ **મતા** ઞાતાતિ યોજના. આસાવચ્છાદિકે કથિનુબ્ભારે આવાસપલિબોધો પઠમં છિજ્જતિ, ચીવરાસાય ઉપચ્છિન્નાય ચીવરપલિબોધો છિજ્જતિ.

૨૭૧૮-૨૦. યો વસ્સંવુત્થવિહારમ્હા અઞ્ઞં વિહારં ગતો હોતિ, સો **આગચ્છં** આગચ્છન્તો અન્તરામગ્ગે કથિનુદ્ધારં અતિક્કમેય્ય, તસ્સ સો કથિનુદ્ધારો સીમાતિક્કન્તિકો મતોતિ યોજના. તત્થ સીમાતિક્કન્તિકે કથિનુબ્ભારે ચીવરપલિબોધો પઠમં છિજ્જતિ, તસ્સ બહિસીમે આવાસપલિબોધો છિજ્જતિ.

એત્થ ચ ‘‘સીમાતિક્કન્તિકો નામ ચીવરકાલસીમાતિક્કન્તિકો’’તિ **કેનચિ** વુત્તં. ‘‘બહિસીમાયં ચીવરકાલસમયસ્સ અતિક્કન્તત્તા સીમાતિક્કન્તિકો’’તિ (સારત્થ॰ ટી॰ મહાવ॰ ૩૧૧) **સારત્થદીપનિયં** વુત્તં. ‘‘આગચ્છં અન્તરામગ્ગે, તદ્દ્ધારમતિક્કમે’’તિ વુત્તત્તા પન સક્વેન કરિયમાનં અન્તરુબ્ભારં આગચ્છન્તો વિહારસીમં અસમ્પત્તેયેવ કથિનુબ્ભારસ્સ જાતત્તા તં ન સમ્ભુણેય્ય, તસ્સેવં સીમમતિક્કન્તસ્સેવ સતો પુન આગચ્છતો અન્તરામગ્ગે જાતો કથિનુબ્ભારો સીમાતિક્કન્તિકોતિ અમ્હાકં ખન્તિ.

કથિનાનિસંસચીવરં આદાય સચે આવાસે સાપેક્ખોવ ગતો હોતિ, પુન આગન્ત્વા **કથિનુદ્ધારં** કથિનસ્સ અન્તરુબ્ભારમેવ **સમ્ભુણાતિ ચે** યદિ પાપુણેય્ય, તસ્સ સો કથિનુદ્ધારો હોતિ, સો ‘‘સહુબ્ભારો’’તિ વુચ્ચતીતિ યોજના. સહુબ્ભારે દ્વે પલિબોધા અપુબ્બં અચરિમં છિજ્જન્તિ.

૨૭૨૧. ‘‘સીમાતિક્કન્તિકેના’’તિ વત્તબ્બે ઉત્તરપદલોપેન ‘‘**સીમતો**’’તિ વુત્તં. પક્કમનઞ્ચ નિટ્ઠાનઞ્ચ સન્નિટ્ઠાનઞ્ચ **સીમતો** સીમાતિક્કન્તિકેન સહ ઇમે **ચત્તારો** કથિનુબ્ભારા **પુગ્ગલાધીના** પુગ્ગલાયત્તા સહુબ્ભારસઙ્ખાતો **અન્તરુબ્ભારો** સઙ્ઘાધીનોતિ યોજના. ‘‘**અન્તરુબ્ભરો**’’તિ ગાથાબન્ધવસેન રસ્સત્તં.

૨૭૨૨. નાસનન્તિ નાસનન્તિકો. **સવન**ન્તિ સવનન્તિકો. આસાવચ્છેદિકાપિ ચાતિ તયોપિ કથિનુબ્ભારા. **ન તુ સઙ્ઘા ન ભિક્ખુતો**તિ સઙ્ઘતોપિ ન હોન્તિ, પુગ્ગલતોપિ ન હોન્તીતિ અત્થો. ચીવરસ્સ વિનાસો સઙ્ઘસ્સ વા ચીવરસામિકસ્સ વા પયોગેન ન જાતોતિ નાસનકો તાવ કથિનુબ્ભારો ઉભતોપિ ન હોતીતિ વુત્તો. સવનઞ્ચ ઉભયેસં પયોગતો ન જાતન્તિ તથા વુત્તં. તથા આસાવચ્છેદિકાપિ.

૨૭૨૩. આવાસોયેવ પલિબોધોતિ વિગ્ગહો. **પલિબોધો ચ ચીવરે**તિ એત્થ **ચીવરે**તિ ભેદવચનિચ્છાય નિમિત્તત્થે ભુમ્મં, ચીવરનિમિત્તપલિબોધોતિ અત્થો, ચીવરસઙ્ખાતો પલિબોધોતિ વુત્તં હોતિ. સચ્ચાદિગુણયુત્તં મુસાવાદાદિદોસવિમુત્તં અત્થં વદતિ સીલેનાતિ **યુત્તમુત્તત્થવાદી**, તેન.

૨૭૨૪. અટ્ઠન્નં માતિકાનન્તિ બહિસીમગતાનં વસેન વુત્તા પક્કમનન્તિકાદયો સત્ત માતિકા, બહિસીમં ગન્ત્વા અન્તરુબ્ભારં સમ્ભુણન્તસ્સ વસેન વુત્તો સહુબ્ભારોતિ ઇમાસં અટ્ઠન્નં માતિકાનં વસેન ચ. **અન્તરુબ્ભારતોપિ વા**તિ બહિસીમં અગન્ત્વા તત્થેવ વસિત્વા કથિનુબ્ભારકમ્મેન ઉબ્ભારકથિનાનં વસેન લબ્ભનતો અન્તરુબ્ભારતો ચાતિ મહેસિના કથિનસ્સ દુવે ઉબ્ભારાપિ વુત્તાતિ યોજના. બહિસીમં ગન્ત્વા આગતસ્સ વસેન સહુબ્ભારો, બહિસીમં આગતાનં વસેન અન્તરુબ્ભારોતિ એકોયેવ ઉબ્ભારો દ્વિધા વુત્તો, તસ્મા અન્તરુબ્ભારં વિસું અગ્ગહેત્વા અટ્ઠેવ માતિકા **પાળિયં** (મહાવ॰ ૩૧૦) વિભત્તાતિ વેદિતબ્બા.

૨૭૨૫. અનામન્તચારો ઉત્તરપદલોપવસેન “**અનામન્તા**” ઇતિ વુત્તો. યાવ કથિનં ન ઉદ્ધરીયતિ, તાવ અનામન્તેત્વા ચરણં કપ્પિસ્સતિ, ચારિત્તસિક્ખાપદેન અનાપત્તિ ભવિસ્સતીતિ અત્થો.

અસમાદાનચારો “**અસમાદાન**”ન્તિ ઉત્તરપદલોપેન વુત્તો. **અસમાદાનચારો**તિ તિચીવરં અસમાદાય ચરણં, ચીવરવિપ્પવાસો કપ્પિસ્સતીતિ અત્થો.

“**ગણતો**”તિ ઇમિના ઉત્તરપદલોપેન ગણભોજનં દસ્સિતં. ગણભોજનમ્પિ કપ્પિસ્સતિ, તં સરૂપતો પાચિત્તિયકણ્ડે વુત્તં.

“**યાવદત્થિક**”ન્તિ ઇમિના યાવદત્થચીવરં વુત્તં. **યાવદત્થચીવર**ન્તિ યાવતકેન ચીવરેન અત્થો, તાવતકં અનધિટ્ઠિતં અવિકપ્પિતં કપ્પિસ્સતીતિ અત્થો.

“**તત્થ યો ચીવરુપ્પાદો**”તિ ઇમિના “યો ચ તત્થ ચીવરુપ્પાદો”તિ (મહાવ॰ ૩૦૬) વુત્તો આનિસંસો દસ્સિતો. **યો ચ તત્થ ચીવરુપ્પાદો**તિ તત્થ કથિનત્થતસીમાયં મતકચીવરં વા હોતુ સઙ્ઘસ્સ ઉદ્દિસ્સ દિન્નં વા સઙ્ઘિકેન તત્રુપ્પાદેન આભતં વા, યેન કેનચિ આકારેન યં સઙ્ઘિકં ચીવરં ઉપ્પજ્જતિ, તં તેસં ભવિસ્સતીતિ અત્થો. ઇમે પઞ્ચ કથિનાનિસંસા ચ વુત્તાતિ સમ્બન્ધો.

કથિનક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

ચીવરક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૭૨૬-૭. ચીવરં ઉપ્પજ્જતિ એતાસૂતિ "**ઉપ્પાદા**"તિ જનિકાવ વુચ્ચન્તિ, ચીવરવત્થપરિલાભક્ખેત્તન્તિ અત્થો. યથાહ – "યથાવુત્તાનં ચીવરાનં પટિલાભાય ખેત્તં દસ્સેતું અટ્ઠિમા ભિક્ખવે માતિકાતિઆદિમાહા"તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૭૯). **ચીવરમાતિકા**તિ ચીવરુપ્પાદહેતુભૂતમાતરો. તેનાહ **કથિનક્ખન્ધકવણ્ણનાયં** "માતિકાતિ માતરો, જનેત્તિયોતિ અત્થો"તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૧૦). **માતિકા**તિ ચેત્થ ચીવરદાનમધિપ્પેતં. યથાહ "સીમાય દાનં એકા માતિકા, કતિકાય દાનં દુતિયા"તિઆદિ. સીમાય દેતિ, કતિકાય દેતિ, ભિક્ખાપઞ્ઞત્તિયા દેતિ, સઙ્ઘસ્સ દેતિ, ઉભતોસઙ્ઘે દેતિ, વસ્સંવુત્થસઙ્ઘસ્સ દેતિ, આદિસ્સ દેતિ, પુગ્ગલસ્સ દેતિ. "**ઇમા પન અટ્ઠ માતિકા**"તિ વુત્તમેવ નિગમનવસેન વુત્તં.

૨૭૨૮. તત્થાતિ તાસુ અટ્ઠમાતિકાસુ. **સીમાય દેતી**તિ "સીમાય દમ્મી"તિ એવં સીમં પરામસિત્વા દેન્તો સીમાય દેતિ, એવં દિન્નં અન્તોસીમગતેહિ ભિક્ખૂહિ ભાજેતબ્બન્તિ વણ્ણિતન્તિ યોજના. તત્થ **અન્તોસીમગતેહી**તિ દાયકો યં સીમં અપેક્ખિત્વા એવમાહ, તસ્સા સીમાય અન્તોગતેહિ સબ્બેહિ. **ભાજેતબ્બન્તિ** તં ચીવરં ભાજેતબ્બં. **વરવણ્ણિના**તિ "ઇતિપિ સો ભગવા અરહ"ન્તિઆદિના સકલલોકબ્યાપિગુણાતિસયયુત્તેન બ્યામપ્પભાય, છબ્બણ્ણાનં રંસીનઞ્ચ વસેન ઉત્તમપ્પભાતિસયયુત્તેન વરવણ્ણિના **વણ્ણિતં** કથિતં. અયમેત્થ પદવણ્ણના, અયં પન વિનિચ્છયો – **સીમાય દેતી**તિ એત્થ તાવ ખણ્ડસીમા ઉપચારસીમા સમાનસંવાસસીમા અવિપ્પવાસસીમા લાભસીમા ગામસીમા નિગમસીમા નગરસીમા અબ્ભન્તરસીમા ઉદકુક્ખેપસીમા જનપદસીમા રટ્ઠસીમા રજ્જસીમા દીપસીમા ચક્કવાળસીમા ઇતિ પન્નરસ સીમા વેદિતબ્બા.

તત્થ **ખણ્ડસીમા** સીમાકથાયં વુત્તા. **ઉપચારસીમા** પરિક્ખિત્તસ્સ વિહારસ્સ પરિક્ખેપેન, અપરિક્ખિત્તસ્સ વિહારસ્સ પરિક્ખેપારહટ્ઠાનેન પરિચ્છિન્ના હોતિ. અપિચ ભિક્ખૂનં ધુવસન્નિપાતટ્ઠાનતો વા પરિયન્તે ઠિતભોજનસાલતો વા નિબદ્ધવસનકઆવાસતો વા થામમજ્ઝિમસ્સ પુરિસસ્સ દ્વિન્નં લેડ્ડુપાતાનં અન્તો ઉપચારસીમા વેદિતબ્બા. સા પન આવાસેસુ વડ્ઢન્તેસુ વડ્ઢતિ, પરિહાયન્તેસુ પરિહાયતિ. **મહાપચ્ચરિયં** પન "ભિક્ખૂસુપિ વડ્ઢન્તેસુ વડ્ઢતી"તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૭૯) વુત્તં. તસ્મા સચે વિહારે સન્નિપતિતભિક્ખૂહિ સદ્ધિં એકાબદ્ધા હુત્વા યોજનસતમ્પિ પૂરેત્વા નિસીદન્તિ, યોજનસતમ્પિ ઉપચારસીમાવ હોતિ, સબ્બેસં લાભો પાપુણાતિ. **સમાનસંવાસઅવિપ્પવાસસીમાદ્વય**મ્પિ વુત્તમેવ.

લાભસીમા નામ નેવ સમ્માસમ્બુદ્ધેન અનુઞ્ઞાતા, ન ધમ્મસઙ્ગાહકત્થેરેહિ ઠપિતા, અપિચ ખો રાજરાજમહામત્તા વિહારં કારેત્વા ગાવુતં વા અડ્ઢયોજનં વા યોજનં વા સમન્તતો પરિચ્છિન્દિત્વા "અયં અમ્હાકં વિહારસ્સ લાભસીમા"તિ નામલિખિતકે થમ્ભે નિખણિત્વા "યં એત્થન્તરે ઉપ્પજ્જતિ, સબ્બં તં અમ્હાકં વિહારસ્સ દેમા"તિ સીમં ઠપેન્તિ, અયં લાભસીમા નામ. **ગામનિગમનગરઅબ્ભન્તરઉદકુક્ખેપસીમાપિ** વુત્તા એવ.

જનપદસીમા નામ કાસિકોસલરટ્ઠાદીનં અન્તો બહૂ જનપદા હોન્તિ, એત્થ એકેકો જનપદપરિચ્છેદો જનપદસીમા. **રટ્ઠસીમા** નામ કાસિકોસલાદિરટ્ઠપરિચ્છેદો. **રજ્જસીમા** નામ મહાચોળભોગો કેરળભોગોતિ એવં એકેકસ્સ રઞ્ઞો આણાપવત્તિટ્ઠાનં. **દીપસીમા** નામ સમુદ્દન્તેન સમુચ્છિન્નમહાદીપા ચ અન્તરદીપા ચ. **ચક્કવાળસીમા** નામ ચક્કવાળપબ્બતેનેવ પરિચ્છિન્ના.

એવમેતાસુ સીમાસુ ખણ્ડસીમાય કેનચિ કમ્મેન સન્નિપતિતં સઙ્ઘં દિસ્વા ''એત્થેવ સીમાય સઙ્ઘસ્સ દેમી''તિ વુત્તે યાવતિકા ભિક્ખૂ અન્તોખણ્ડસીમગતા, તેહિ ભાજેતબ્બં. તેસંયેવ હિ તં પાપુણાતિ, અઞ્ઞેસં સીમન્તરિકાય વા ઉપચારસીમાય વા ઠિતાનમ્પિ ન પાપુણાતિ. ખણ્ડસીમાય ઠિતે પન રુક્ખે વા પબ્બતે વા ઠિતસ્સ હેટ્ઠા વા પથવિયા વેમજ્ઝં ગતસ્સ પાપુણાતિયેવ.

''ઇમિસ્સા ઉપચારસીમાય સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ દિન્નં પન ખણ્ડસીમાસીમન્તરિકાસુ ઠિતાનમ્પિ પાપુણાતિ. ''સમાનસંવાસસીમાય દમ્મી''તિ દિન્નં પન ખણ્ડસીમાસીમન્તરિકાસુ ઠિતાનં ન પાપુણાતિ. અવિપ્પવાસસીમાલાભસીમાસુ દિન્નં તાસુ સીમાસુ અન્તોગતાનંયેવ પાપુણાતિ. ગામસીમાદીસુ દિન્નં તાસં સીમાનં અબ્ભન્તરે બદ્ધસીમાય ઠિતાનમ્પિ પાપુણાતિ. અબ્ભન્તરસીમાઉદકુક્ખેપસીમાસુ દિન્નં તત્થ અન્તોગતાનંયેવ પાપુણાતિ. જનપદરટ્ઠરજ્જદીપચક્કવાળસીમાસુપિ ગામસીમાદીસુ વુત્તસદિસોયેવ વિનિચ્છયો.

સચે પન જમ્બુદીપે ઠિતો ''તમ્બપણ્ણિદીપે સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ વદતિ, તમ્બપણ્ણિદીપતો એકોપિ ગન્ત્વા સબ્બેસં ગણ્હિતું લભતિ. સચેપિ તત્રેવ એકો સભાગભિક્ખુ સભાગાનં ભાગં ગણ્હાતિ, ન વારેતબ્બો. એવં તાવ યો સીમં પરામસિત્વા દેતિ, તસ્સ દાને વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો.

યો પન ''અસુકસીમાયા''તિ વત્તું ન જાનાતિ, કેવલં ''સીમા''તિ વચનમત્તમેવ જાનન્તો વિહારં આગન્ત્વા ''સીમાય દમ્મી''તિ વા ''સીમટ્ઠકસઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ વા ભણતિ, સો પુચ્છિતબ્બો ''સીમા નામ બહુવિધા, કતરં સીમં સન્ધાય ભણસી''તિ, સચે વદતિ ''અહં 'અસુકસીમા'તિ ન જાનામિ, સીમટ્ઠકસઙ્ઘો ભાજેત્વા ગણ્હતૂ''તિ, કતરસીમાય ભાજેતબ્બં? મહાસીવત્થેરો કિરાહ ''અવિપ્પવાસસીમાયા''તિ. તતો નં આહંસુ ''અવિપ્પવાસસીમા નામ તિયોજનાપિ હોતિ, એવં સન્તે તિયોજને ઠિતા લાભં ગણ્હિસ્સન્તિ, તિયોજને ઠત્વા આગન્તુકવત્તં પૂરેત્વા આરામં પવિસિતબ્બં ભવિસ્સતિ, ગમિકો તિયોજનં ગન્ત્વા સેનાસનં આપુચ્છિસ્સતિ, નિસ્સયપટિપન્નસ્સ તિયોજનાતિક્કમે નિસ્સયો પટિપ્પસ્સમ્ભિસ્સતિ, પારિવાસિકેન તિયોજનં અતિક્કમિત્વા અરુણં ઉટ્ઠાપેતબ્બં ભવિસ્સતિ, ભિક્ખુનિયા તિયોજને ઠત્વા આરામપ્પવેસનં આપુચ્છિતબ્બં ભવિસ્સતિ, સબ્બમ્પેતં ઉપચારસીમાપરિચ્છેદવસેનેવ કત્તું વટ્ટતિ. તસ્મા ઉપચારસીમાયમેવ ભાજેતબ્બ''ન્તિ.

૨૭૨૯. યે વિહારા સઙ્ઘેન કતિકાય **એકલાભકા** સમાનલાભકા **એત્થ** એતેસુ વિહારેસુ **દિન્નં** ''કતિકાય દમ્મી''તિ દિન્નં **સબ્બેહિ** ભિક્ખૂહિ સહ **ભાજેતબ્બં** ચીવરં કતિકાય વુચ્ચતીતિ યોજના.

અયમેત્થ વિનિચ્છયો – કતિકા નામ સમાનલાભકતિકા, તત્રેવં કતિકા કાતબ્બા – એકસ્મિં વિહારે સન્નિપતિતેહિ ભિક્ખૂહિ યં વિહારં સઙ્ગણ્હિતુકામા સમાનલાભં કાતું ઇચ્છન્તિ, અસ્સ નામં ગહેત્વા ''અસુકો નામ વિહારો પોરાણકો''તિ વા ''બુદ્ધાધિવુત્થો''તિ વા ''અપ્પલાભો''તિ વા યં કિઞ્ચિ કારણં વત્વા ''તં વિહારં ઇમિના વિહારેન સદ્ધિં એકલાભં કાતું સઙ્ઘસ્સ રુચ્ચતી''તિ તિક્ખત્તું સાવેતબ્બં. એત્તાવતા તસ્મિં વિહારે નિસિન્નોપિ ઇધ નિસિન્નોવ હોતિ. તસ્મિં વિહારેપિ સઙ્ઘેન એવમેવ કાતબ્બં. એત્તાવતા ઇધ નિસિન્નોપિ તસ્મિં વિહારે નિસિન્નોવ હોતિ. એકસ્મિં લાભે ભાજિયમાને ઇતરસ્મિં ઠિતસ્સ ભાગં ગહેતું વટ્ટતિ. એવં એકેન વિહારેન સદ્ધિં બહૂપિ આવાસા એકલાભા કાતબ્બાતિ.

૨૭૩૦. ચીવરદાયકેન ધુવકારા પાકવત્તાદિનિચ્ચસક્કારા યત્થ સઙ્ઘસ્સ **ક્રીયન્તિ** કરીયન્તિ **તત્થ** તસ્મિં વિહારે તેનેવ દાયકેન સઙ્ઘસ્સ **દિન્નં** વિહારં ''ભિક્ખાપઞ્ઞત્તિયા દિન્ન''ન્તિ મહેસિના વુત્તન્તિ યોજના.

તત્રાયં વિનિચ્છયો – યસ્મિં વિહારે ઇમસ્સ ચીવરદાયકસ્સ સન્તકં સઙ્ઘસ્સ પાકવત્તં વા વત્તતિ, યસ્મિં વા વિહારે ભિક્ખૂ અત્તનો ભારં કત્વા સદા ગેહે ભોજેતિ, યત્થ વા તેન આવાસો કારિતો, સલાકભત્તાદીનિ વા નિબદ્ધાનિ, યેન પન સકલોપિ વિહારો પતિટ્ઠાપિતો, તત્થ વત્તબ્બમેવ નત્થિ, ઇમે ધુવકારા નામ. તસ્મા સચે સો ‘‘યત્થ મય્હં ધુવકારા કરીયન્તિ, એત્થ દમ્મી’’તિ વા ‘‘તત્થ દેથા’’તિ વા ભણતિ, બહૂસુ ચેપિ ઠાનેસુ ધુવકારા હોન્તિ, સબ્બત્થ દિન્નમેવ હોતિ.

સચે પન એકસ્મિં વિહારે ભિક્ખૂ બહુતરા હોન્તિ, તેહિ વત્તબ્બં ‘‘તુમ્હાકં ધુવકારે એકત્થ ભિક્ખૂ બહૂ, એકત્થ અપ્પકા’’તિ, સચે ‘‘ભિક્ખુગણનાય ગણ્હથા’’તિ ભણતિ, તથા ભાજેત્વા ગણ્હિતું વટ્ટતિ. એત્થ ચ વત્થભેસજ્જાદિ અપ્પકમ્પિ સુખેન ભાજીયતિ, યદિ પન મઞ્ચો વા પીઠકં વા એકમેવ હોતિ, તં પુચ્છિત્વા યસ્સ વા વિહારસ્સ એકવિહારેપિ વા યસ્સ સેનાસનસ્સ સો વિચારેતિ, તત્થ દાતબ્બં. સચે ‘‘અસુકભિક્ખુ ગણ્હતૂ’’તિ વદતિ, વટ્ટતિ.

અથ ‘‘મય્હં ધુવકારે દેથા’’તિ વત્વા અવિચારેત્વાવ ગચ્છતિ, સઙ્ઘસ્સપિ વિચારેતું વટ્ટતિ. એવં પન વિચારેતબ્બં – ‘‘સઙ્ઘત્થેરસ્સ વસનટ્ઠાને દેથા’’તિ વત્તબ્બં. સચે તત્થ સેનાસનં પરિપુણ્ણં હોતિ. યત્થ નપ્પહોતિ, તત્થ દાતબ્બં. સચે એકો ભિક્ખુ ‘‘મય્હં વસનટ્ઠાને સેનાસનપરિભોગભણ્ડં નત્થી’’તિ વદતિ, તત્થ દાતબ્બન્તિ.

૨૭૩૧. સઙ્ઘસ્સ પન યં દિન્નન્તિ વિહારં પવિસિત્વા ‘‘ઇમાનિ ચીવરાનિ સઙ્ઘસ્સ દમ્મી’’તિ યં ચીવરં દિન્નં. ‘‘સમ્મુખીભૂતેના’’તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધેન રસ્સત્તં. **સમ્મુખિભૂતેના**તિ ચ ઉપચારસીમાય ઠિતેન. **ભાજેતબ્બ**ન્તિ ઘણ્ટિં પહરિત્વા કાલં ઘોસેત્વા ભાજેતબ્બં. ઇદમેત્થ મુખમત્તદસ્સનં. વિનિચ્છયો **અટ્ઠકથાય** (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૭૯) વેદિતબ્બો. સેય્યથિદં – ચીવરદાયકેન વિહારં પવિસિત્વા ‘‘ઇમાનિ ચીવરાનિ સઙ્ઘસ્સ દમ્મી’’તિ દિન્નેસુ ભાજિયમાનેસુ સીમટ્ઠસ્સ અસમ્પત્તસ્સપિ ભાગં ગણ્હન્તો ન વારેતબ્બો. વિહારો મહા હોતિ, થેરાસનતો પટ્ઠાય વત્થેસુ દિય્યમાનેસુ અલસજાતિકા મહાથેરા પચ્છા આગચ્છન્તિ, ‘‘ભન્તે, વીસતિવસ્સાનં દિય્યતિ, તુમ્હાકં ઠિતિકા અતિક્કન્તા’’તિ ન વત્તબ્બા, ઠિતિકં ઠપેત્વા તેસં દત્વા પચ્છા ઠિતિકાય દાતબ્બં.

‘‘અસુકવિહારે કિર બહું ચીવરં ઉપ્પન્ન’’ન્તિ સુત્વા યોજનન્તરિકવિહારતોપિ ભિક્ખૂ આગચ્છન્તિ, સમ્પત્તસમ્પત્તાનં ઠિતટ્ઠાનતો પટ્ઠાય દાતબ્બં. અસમ્પત્તાનમ્પિ ઉપચારસીમં પવિટ્ઠાનં અન્તેવાસિકાદીસુ ગણ્હન્તેસુ દાતબ્બમેવ. ‘‘બહિ ઉપચારસીમાય ઠિતાનં દેથા’’તિ વદન્તિ, ન દાતબ્બં. સચે પન ઉપચારસીમં ઓક્કન્તેહિ એકાબદ્ધા હુત્વા અત્તનો વિહારદ્વારે વા અન્તોવિહારેયેવ વા હોન્તિ, પરિસવસેન વડ્ઢિતા નામ સીમા હોતિ, તસ્મા દાતબ્બં. સઙ્ઘનવકસ્સ દિન્નેપિ પચ્છા આગતાનં દાતબ્બમેવ. દુતિયભાગે પન થેરાસનં આરુળ્હે આગતાનં પઠમભાગો ન પાપુણાતિ, દુતિયભાગતો વસ્સગ્ગેન દાતબ્બં.

એકસ્મિં વિહારે દસ ભિક્ખૂ હોન્તિ, દસ વત્થાનિ ‘‘સઙ્ઘસ્સ દેમા’’તિ દેન્તિ, પાટેક્કં ભાજેતબ્બાનિ. સચે ‘‘સબ્બાનેવ અમ્હાકં પાપુણન્તી’’તિ ગહેત્વા ગચ્છન્તિ, દુપ્પાપિતાનિ ચેવ દુગ્ગહિતાનિ ચ, ગતગતટ્ઠાને સઙ્ઘિકાનેવ હોન્તિ. એકં પન ઉદ્ધરિત્વા ‘‘ઇદં તુમ્હાકં પાપુણાતી’’તિ સઙ્ઘત્થેરસ્સ દત્વા સેસાનિ ‘‘ઇમાનિ અમ્હાકં પાપુણન્તી’’તિ ગહેતું વટ્ટતિ.

એકમેવ વત્થં ‘‘સઙ્ઘસ્સ દેમા’’તિ આહરન્તિ, અભાજેત્વાવ ‘‘અમ્હાકં પાપુણાતી’’તિ ગણ્હન્તિ, દુપ્પાપિતઞ્ચેવ દુગ્ગહિતઞ્ચ, સત્થકેન, પન હલિદ્દિઆદિના વા લેખં કત્વા એકં કોટ્ઠાસં ‘‘ઇમં ઠાનં તુમ્હાકં પાપુણાતી’’તિ સઙ્ઘત્થેરસ્સ પાપેત્વા સેસં ‘‘અમ્હાકં પાપુણાતી’’તિ ગહેતું વટ્ટતિ. યં પન વત્થસ્સેવ પુપ્ફં વા વલિ વા, તેન પરિચ્છેદં કાતું ન

વટ્ટતિ. સચે એકં તન્તં ઉદ્ધરિત્વા ‘‘ઇદં ઠાનં તુમ્હાકં પાપુણાતી’’તિ સઙ્ઘત્થેરસ્સ દત્વા સેસં ‘‘અમ્હાકં પાપુણાતી’’તિ ગણ્હન્તિ, વટ્ટતિ. ખણ્ડં ખણ્ડં છિન્દિત્વા ભાજિયમાનં વટ્ટતિયેવ.

એકભિક્ખુકે વિહારે સઙ્ઘસ્સ ચીવરેસુ ઉપ્પન્નેસુ સચે પુબ્બે વુત્તનયેનેવ સો ભિક્ખુ ‘‘સબ્બાનિ મય્હં પાપુણન્તી’’તિ ગણ્હાતિ, સુગ્ગહિતાનિ, ઠિતિકા પન ન તિટ્ઠતિ. સચે એકેકં ઉદ્ધરિત્વા ‘‘ઇદં મય્હં પાપુણાતી’’તિ ગણ્હાતિ, ઠિતિકા તિટ્ઠતિ. તત્થ ઠિતિકાય અટ્ઠિતાય પુન અઞ્ઞસ્મિં ચીવરે ઉપ્પન્ને સચે એકો ભિક્ખુ આગચ્છતિ, મજ્ઝે છિન્દિત્વા દ્વીહિપિ ગહેતબ્બં. ઠિતાય ઠિતિકાય પુન અઞ્ઞસ્મિં ચીવરે ઉપ્પન્ને સચે નવકતરો આગચ્છતિ, ઠિતિકા હેટ્ઠા ઓરોહતિ. સચે વુડ્ઢતરો આગચ્છતિ, ઠિતિકા ઉદ્ધં આરોહતિ. અથ અઞ્ઞો નત્થિ, પુન અત્તનો પાપેત્વા ગહેતબ્બં.

‘‘સઙ્ઘસ્સ દેમા’’તિ વા ‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ દેમા’’તિ વા યેન કેનચિ આકારેન સઙ્ઘં આમસિત્વા દિન્નં પન પંસુકૂલિકાનં ન વટ્ટતિ ‘‘ગહપતિચીવરં પટિક્ખિપામિ, પંસુકૂલિકઙ્ગં સમાદિયામી’’તિ વુત્તત્તા, ન પન અકપ્પિયત્તા. ભિક્ખુસઙ્ઘેન અપલોકેત્વા દિન્નમ્પિ ન ગહેતબ્બં. યં પન ભિક્ખુ અત્તનો સન્તકં દેતિ, તં ભિક્ખુદત્તિયં નામ વટ્ટતિ. પંસુકૂલં પન ન હોતિ. એવં સન્તેપિ ધુતઙ્ગં ન ભિજ્જતિ. ‘‘ભિક્ખૂનં દેમ, થેરાનં દેમા’’તિ વુત્તે પન પંસુકૂલિકાનમ્પિ વટ્ટતિ. ‘‘ઇદં વત્થં સઙ્ઘસ્સ દેમ, ઇમિના ઉપાહનત્થવિકપત્તત્થવિકઆયોગઅંસબદ્ધકાદીનિ કરોથા’’તિ દિન્નમ્પિ વટ્ટતિ.

પત્તત્થવિકાદીનં અત્થાય દિન્નાનિ બહૂનિપિ હોન્તિ, ચીવરત્થાયપિ પહોન્તિ, તતો ચીવરં કત્વા પારુપિતું વટ્ટતિ. સચે પન સઙ્ઘો ભાજિતાતિરિત્તાનિ વત્થાનિ છિન્દિત્વા ઉપાહનત્થવિકાદીનં અત્થાય ભાજેતિ, તતો ગહેતું ન વટ્ટતિ. સામિકેહિ વિચારિતમેવ હિ વટ્ટતિ, ન ઇતરં.

‘‘પંસુકૂલિકસઙ્ઘસ્સ ધમ્મકરણઅંસબદ્ધાદીનં અત્થાય દેમા’’તિ વુત્તેપિ ગહેતું વટ્ટતિ. પરિક્ખારો નામ પંસુકૂલિકાનમ્પિ ઇચ્છિતબ્બો. યં તત્થ અતિરેકં હોતિ, તં ચીવરેપિ ઉપનેતું વટ્ટતિ. સુત્તં સઙ્ઘસ્સ દેન્તિ, પંસુકૂલિકેહિપિ ગહેતબ્બં. અયં તાવ વિહારં પવિસિત્વા ‘‘ઇમાનિ ચીવરાનિ સઙ્ઘસ્સ દમ્મી’’તિ દિન્નેસુ વિનિચ્છયો.

સચે પન બહિ ઉપચારસીમાય અદ્ધાનપટિપન્ને ભિક્ખૂ દિસ્વા ‘‘સઙ્ઘસ્સ દમ્મી’’તિ સઙ્ઘત્થેરસ્સ વા સઙ્ઘનવકસ્સ વા આરોચેતિ, સચેપિ યોજનં ફરિત્વા પરિસા ઠિતા હોતિ, એકાબદ્ધા ચે, સબ્બેસં પાપુણાતિ. યે પન દ્વાદસહિ હત્થેહિ પરિસં અસમ્પત્તા, તેસં ન પાપુણાતીતિ.

૨૭૩૨. ઇદાનિ ‘‘ઉભતોસઙ્ઘે દેતી’’તિ માતિકં વિવરન્તો આહ ‘‘**ઉભતોસઙ્ઘમુદ્દિસ્સા**’’તિઆદિ. **ઉભતોસઙ્ઘમુદ્દિસ્સા**તિ ભિક્ખુસઙ્ઘં, ભિક્ખુનિસઙ્ઘઞ્ચ ઉદ્દિસિત્વા. **દેતી**તિ ‘‘ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દેમી’’તિ દેતિ. ‘‘**બહુ વા**’’તિ એત્થ ‘‘બહૂ વા’’તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન રસ્સત્તં. ભિક્ખુનીનં ભિક્ખૂ થોકા વા હોન્તુ બહૂ વા, પુગ્ગલગ્ગેન અકત્વા ઉભતોસઙ્ઘવસેન સમભાગોવ કાતું વટ્ટતીતિ યોજના.

તત્રાયં વિનિચ્છયો – ‘‘ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દમ્મી’’તિ વુત્તેપિ ‘‘દ્વેધાસઙ્ઘસ્સ દમ્મિ, દ્વિન્નં સઙ્ઘાનં દમ્મિ, ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્સ ચ દમ્મી’’તિ વુત્તેપિ ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દિન્નમેવ હોતિ, દ્વે ભાગે સમે કત્વા એકો દાતબ્બો.

‘‘ઉભતોસઙ્ઘસ્સ ચ તુય્હઞ્ચ દમ્મી’’તિ વુત્તે સચે દસ દસ ભિક્ખૂ, ભિક્ખુનિયો ચ હોન્તિ, એકવીસતિ પટિવીસે કત્વા એકો પુગ્ગલસ્સ દાતબ્બો, દસ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ, દસ ભિક્ખુનિસઙ્ઘસ્સ. યેન પુગ્ગલિકો લદ્ધો, સો સઙ્ઘતોપિ અત્તનો વસ્સગ્ગેન ગહેતું લભતિ. કસ્મા? **ઉભતોસઙ્ઘ**ગ્ગહણેન ગહિતત્તા.

‘‘ઉભતોસઙ્ઘસ્સ ચ ચેતિયસ્સ ચ દમ્મી’’તિ વુત્તેપિ એસેવ નયો. ઇધ પન ચેતિયસ્સ સઙ્ઘતો પાપુણનકોટ્ઠાસો નામ નત્થિ, એકપુગ્ગલસ્સ પત્તકોટ્ઠાસસમોવ કોટ્ઠાસો હોતિ.

‘‘ઉભતોસઙ્ઘસ્સ ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તે પન દ્વાવીસતિ કોટ્ઠાસે કત્વા દસ ભિક્ખૂનં, દસ ભિક્ખુનીનં, એકો પુગ્ગલસ્સ, એકો ચેતિયસ્સ દાતબ્બો. તત્થ પુગ્ગલો સઙ્ઘતોપિ અત્તનો વસ્સગ્ગેન પુન ગહેતું લભતિ. ચેતિયસ્સ એકોયેવ.

‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ દમ્મી’’તિ વુત્તે પન મજ્ઝે ભિન્દિત્વા ન દાતબ્બં, ભિક્ખૂ ચ ભિક્ખુનિયો ચ ગણેત્વા દાતબ્બં.

‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ તુય્હઞ્ચા’’તિ વુત્તે પન પુગ્ગલો વિસું ન લભતિ, પાપુણનટ્ઠાનતો એકમેવ લભતિ. કસ્મા? **ભિક્ખુસઙ્ઘ**ગ્ગહણેન ગહિતત્તા.

‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તેપિ ચેતિયસ્સ એકપુગ્ગલપટિવીસો લબ્ભતિ, પુગ્ગલસ્સ વિસું ન લબ્ભતિ. તસ્મા એકં ચેતિયસ્સ દત્વા અવસેસં ભિક્ખૂ ચ ભિક્ખુનિયો ચ ગણેત્વા ભાજેતબ્બં.

‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ દમ્મી’’તિ વુત્તેપિ ન મજ્ઝે ભિન્દિત્વા દાતબ્બં, પુગ્ગલગણનાય એવ વિભજિતબ્બં.

‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ ભિક્ખુનીનઞ્ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ એવં વુત્તેપિ ચેતિયસ્સ એકપુગ્ગલપટિવીસો લબ્ભતિ, પુગ્ગલસ્સ વિસું નત્થિ, ભિક્ખૂ ચ ભિક્ખુનિયો ચ ગણેત્વા એવ ભાજેતબ્બં. યથા ચ ભિક્ખુસઙ્ઘં આદિં કત્વા નયો નીતો, એવં ભિક્ખુનિસઙ્ઘં આદિં કત્વાપિ નેતબ્બો.

‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ તુય્હઞ્ચા’’તિ વુત્તે પુગ્ગલસ્સ વિસું ન લબ્ભતિ, વસ્સગ્ગેનેવ ગહેતબ્બં.

‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તે પન ચેતિયસ્સ વિસું પટિવીસો લબ્ભતિ.

‘‘ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તેપિ ચેતિયસ્સેવ લબ્ભતિ, ન પુગ્ગલસ્સ.

‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ તુય્હઞ્ચા’’તિ વુત્તેપિ વિસું ન લબ્ભતિ.

‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તે પન ચેતિયસ્સ લબ્ભતિ.

‘‘ભિક્ખૂનઞ્ચ તુય્હઞ્ચ ચેતિયસ્સ ચા’’તિ વુત્તેપિ ચેતિયસ્સેવ વિસું લબ્ભતિ, ન પુગ્ગલસ્સ. ભિક્ખુનિસઙ્ઘં આદિં કત્વાપિ એવમેવ યોજેતબ્બં.

પુબ્બે બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દાનં દેન્તિ, ભગવા મજ્ઝે નિસીદતિ, દક્ખિણતો ભિક્ખૂ, વામતો ભિક્ખુનિયો નિસીદન્તિ, ભગવા ઉભિન્નં સઙ્ઘત્થેરો, તદા ભગવા અત્તનો લદ્ધપચ્ચયે અત્તનાપિ પરિભુઞ્જતિ, ભિક્ખૂનમ્પિ દાપેતિ. એતરહિ પન પણ્ડિતમનુસ્સા સધાતુકં પટિમં વા ચેતિયં વા ઠપેત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ઉભતોસઙ્ઘસ્સ દાનં દેન્તિ, પટિમાય વા ચેતિયસ્સ વા પુરતો આધારકે પત્તં ઠપેત્વા દક્ખિણોદકં દત્વા ''બુદ્ધાનં દેમા''તિ તત્થ યં પઠમં ખાદનીયં ભોજનીયં દેન્તિ, વિહારં વા આહરિત્વા ''ઇદં ચેતિયસ્સ દેમા''તિ પિણ્ડપાતઞ્ચ માલાગન્ધાદીનિ ચ દેન્તિ, તત્થ કથં પટિપજ્જિતબ્બન્તિ? માલાગન્ધાદીનિ તાવ ચેતિયે આરોપેતબ્બાનિ, વત્થેહિ પટાકા, તેલેન પદીપા કાતબ્બા. પિણ્ડપાતમધુફાણિતાદીનિ પન યો નિબદ્ધં ચેતિયસ્સ જગ્ગકો હોતિ પબ્બજિતો વા ગહટ્ઠો વા, તસ્સ દાતબ્બાનિ. નિબદ્ધજગ્ગકે અસતિ આહટપત્તં ઠપેત્વા વત્તં કત્વા પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. ઉપકટ્ઠે કાલે ભુઞ્જિત્વા પચ્છાપિ વત્તં કાતું વટ્ટતિયેવ.

માલાગન્ધાદીસુ ચ યં કિઞ્ચિ ''ઇદં હરિત્વા ચેતિયસ્સ પૂજં કરોથા''તિ વુત્તે દૂરમ્પિ હરિત્વા પૂજેતબ્બં. ''ભિક્ખં સઙ્ઘસ્સ હરા''તિ વુત્તેપિ હરિતબ્બં. સચે પન ''અહં પિણ્ડાય ચરામિ, આસનસાલાય ભિક્ખૂ અત્થિ, તે હરિસ્સન્તી''તિ વુત્તે ''ભન્તે, તુય્હંયેવ દમ્મી''તિ વદતિ, ભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. અથ પન ''ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ દસ્સામી''તિ હરન્તસ્સ ગચ્છતો અન્તરાવ કાલો ઉપકટ્ઠો હોતિ, અત્તનો પાપેત્વા ભુઞ્જિતું વટ્ટતિ.

૨૭૩૩. યં પન ચીવરં ''યસ્મિં આવાસે વસ્સંવુત્થસ્સ સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ દેતિ, **તસ્મિં**યેવ આવાસે **વુત્થવસ્સેન** સઙ્ઘેન વા ગણેન વા પુગ્ગલેન વા **તં** ચીવરં ભાજેતબ્બન્તિ **વણ્ણિતં** દેસિતન્તિ યોજના.

તત્રાયં વિનિચ્છયો – વિહારં પવિસિત્વા ''ઇમાનિ ચીવરાનિ વસ્સંવુત્થસઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ દેતિ, યાવતિકા ભિક્ખૂ તસ્મિં આવાસે વસ્સંવુત્થા, યત્તકા વસ્સચ્છેદં અકત્વા પુરિમવસ્સંવુત્થા, તેહિ ભાજેતબ્બં, અઞ્ઞેસં ન પાપુણાતિ. દિસાપક્કન્તસ્સાપિ સતિ ગાહકે યાવ કથિનસ્સ ઉબ્ભારા દાતબ્બં. અનત્થતે પન કથિને અન્તોહેમન્તે એવઞ્ચ વત્વા દિન્નં પચ્છિમવસ્સંવુત્થાનમ્પિ પાપુણાતીતિ લક્ખણઞ્ઞૂ વદન્તિ. અટ્ઠકથાસુ પનેતં અવિચારિતં.

સચે પન બહિ ઉપચારસીમાયં ઠિતો ''વસ્સંવુત્થસઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ વદતિ, સમ્પત્તાનં સબ્બેસં પાપુણાતિ. અથ ''અસુકવિહારે વસ્સંવુત્થસઙ્ઘસ્સા''તિ વદતિ, તત્ર વસ્સંવુત્થાનમેવ યાવ કથિનસ્સુબ્ભારા પાપુણાતિ. સચે પન ગિમ્હાનં પઠમદિવસતો પટ્ઠાય એવં વદતિ, તત્ર સમ્મુખીભૂતાનંયેવ સબ્બેસં પાપુણાતિ. કસ્મા? પિટ્ઠિસમયે ઉપ્પન્નત્તા. અન્તોવસ્સેયેવ ''વસ્સં વસન્તાનં દમ્મી''તિ વુત્તે છિન્નવસ્સા ન લભન્તિ, વસ્સં વસન્તાવ લભન્તિ. ચીવરમાસે પન ''વસ્સં વસન્તાનં દમ્મી''તિ વુત્તે પચ્છિમિકાય વસ્સૂપગતાનંયેવ પાપુણાતિ, પુરિમિકાય વસ્સૂપગતાનઞ્ચ છિન્નવસ્સાનઞ્ચ ન પાપુણાતિ.

ચીવરમાસતો પટ્ઠાય યાવ હેમન્તસ્સ પચ્છિમો દિવસો, તાવ ''વસ્સાવાસિકં દેમા''તિ વુત્તે કથિનં અત્થતં વા હોતુ અનત્થતં વા, અતીતવસ્સંવુત્થાનમેવ પાપુણાતિ. ગિમ્હાનં પઠમદિવસતો પટ્ઠાય વુત્તે પન માતિકા આરોપેતબ્બા ''અતીતવસ્સાવાસસ્સ પઞ્ચ માસા અભિક્કન્તા, અનાગતે ચાતુમાસચ્ચયેન ભવિસ્સતિ, કતરવસ્સાવાસસ્સ દેસી''તિ. સચે ''અતીતવસ્સંવુત્થાનં દમ્મી''તિ વદતિ, તં અન્તોવસ્સં વુત્થાનમેવ પાપુણાતિ. દિસાપક્કન્તાનમ્પિ સભાગા ગણ્હિતું લભન્તિ.

સચે ''અનાગતે વસ્સાવાસિકં દમ્મી''તિ વદતિ, તં ઠપેત્વા વસ્સૂપનાયિકદિવસે ગહેતબ્બં. અથ ''અગુત્તો વિહારો, ચોરભયં અત્થિ, ન સક્કા ઠપેતું, ગણ્હિત્વા વા આહિણ્ડિતુ''ન્તિ વુત્તે ''સમ્પત્તાનં દમ્મી''તિ વદતિ,

ભાજેત્વા ગહેતબ્બં. સચે વદતિ ‘‘ઇતો મે, ભન્તે, તતિયે વસ્સે વસ્સાવાસિકં ન દિન્નં, તં દમ્મી’’તિ, તસ્મિં અન્તોવસ્સે વુત્થભિક્ખૂનં પાપુણાતિ. સચે તે દિસાપક્કન્તા, અઞ્ઞો વિસ્સાસિકો ગણ્હાતિ, દાતબ્બં. અથ એકોયેવ અવસિટ્ઠો, સેસા કાલકતા, સબ્બં એકસ્સેવ પાપુણાતિ. સચે એકોપિ નત્થિ, સઙ્ઘિકં હોતિ, સમ્મુખીભૂતેહિ ભાજેતબ્બન્તિ.

૨૭૩૪. યાગુયા પન પીતાય વા **ભત્તે વા** ભુત્તે સચે **પન આદિસ્સ** ‘‘યેન મે યાગુ પીતા, તસ્સ દમ્મિ, યેન મે ભત્તં ભુત્તં, તસ્સ દમ્મી’’તિ પરિચ્છિન્દિત્વા ચીવરં દેતિ, વિનયધરેન તત્થ તત્થેવ દાનં દાતબ્બન્તિ યોજના. એસ નયો ખાદનીયચીવરસેનાસનભેસજ્જાદીસુ.

તત્રાયં વિનિચ્છયો – ભિક્ખૂ અજ્જતનાય વા સ્વાતનાય વા યાગુયા નિમન્તેત્વા તેસં ઘરં પવિટ્ઠાનં યાગું દેતિ, યાગું દત્વા પીતાય યાગુયા ‘‘ઇમાનિ ચીવરાનિ યેહિ મય્હં યાગુ પીતા, તેસં દમ્મી’’તિ દેતિ, યેહિ નિમન્તિતેહિ યાગુ પીતા, તેસંયેવ પાપુણન્તિ, યેહિ પન ભિક્ખાચારવત્તેન ઘરદ્વારેન ગચ્છન્તેહિ વા ઘરં પવિટ્ઠેહિ વા યાગુ લદ્ધા, યેસં વા આસનસાલતો પત્તં આહરિત્વા મનુસ્સેહિ નીતા, યે વા થેરેહિ પેસિતા, તેસં ન પાપુણન્તિ.

સચે પન નિમન્તિતભિક્ખૂહિ સદ્ધિં અઞ્ઞેપિ બહૂ આગન્ત્વા અન્તોગેહઞ્ચ બહિગેહઞ્ચ પૂરેત્વા નિસિન્ના, દાયકો ચ એવં વદતિ ‘‘નિમન્તિતા વા હોન્તુ અનિમન્તિતા વા, યેસં મયા યાગુ દિન્ના, સબ્બેસં ઇમાનિ વત્થાનિ હોન્તૂ’’તિ, સબ્બેસં પાપુણન્તિ. યેહિ પન થેરાનં હત્થતો યાગુ લદ્ધા, તેસં ન પાપુણન્તિ. અથ સો ‘‘યેહિ મય્હં યાગુ પીતા, સબ્બેસં હોન્તૂ’’તિ વદતિ, સબ્બેસં પાપુણન્તિ. ભત્તખાદનીયેસુપિ એસેવ નયો.

ચીવરે વાતિ પુબ્બેપિ યેન વસ્સં વાસેત્વા ભિક્ખૂનં ચીવરં દિન્નપુબ્બં હોતિ, સો ચે ભિક્ખૂ ભોજેત્વા વદતિ ‘‘યેસં મયા પુબ્બે ચીવરં દિન્નં, તેસંયેવ ઇમં ચીવરં વા સુત્તં વા સપ્પિમધુફાણિતાદીનિ વા હોન્તૂ’’તિ, સબ્બં તેસંયેવ પાપુણાતિ.

સેનાસને વાતિ ‘‘યો મયા કારિતે વિહારે વા પરિવેણે વા વસતિ, તસ્સિદં હોતૂ’’તિ વુત્તે તસ્સેવ હોતિ.

ભેસજ્જે વાતિ ‘‘મયં કાલેન કાલં થેરાનં સપ્પિઆદીનિ ભેસજ્જાનિ દેમ, યેહિ તાનિ લદ્ધાનિ, તેસંયેવિદં હોતૂ’’તિ વુત્તે તેસંયેવ હોતીતિ.

૨૭૩૫. દીયતેતિ **દાન**ન્તિ કમ્મસાધનેન ચીવરં વુચ્ચતિ. **યં**-સદ્દેન ચીવરસ્સ પરામટ્ઠત્તા **તં**-સદ્દેનાપિ તદેવ પરામસિતબ્બન્તિ.

તત્રાયં વિનિચ્છયો – ‘‘ઇમં ચીવરં ઇત્થન્નામસ્સ દમ્મી’’તિ એવં પરમ્મુખા વા ‘‘ઇદં મે, ભન્તે, તુમ્હાકં દમ્મી’’તિ એવં સમ્મુખા વા પાદમૂલે ઠપેત્વા વા દેતિ, તં તસ્સેવ હોતિ. સચે પન ‘‘ઇદં તુમ્હાકઞ્ચ તુમ્હાકં અન્તેવાસિકાનઞ્ચ દમ્મી’’તિ એવં વદતિ, થેરસ્સ ચ અન્તેવાસિકાનઞ્ચ પાપુણાતિ. ઉદ્દેસં ગહેતું આગતો ગહેત્વા ગચ્છન્તો ચ અત્થિ, તસ્સાપિ પાપુણાતિ. ‘‘તુમ્હેહિ સદ્ધિં નિબદ્ધચારિકભિક્ખૂનં દમ્મી’’તિ વુત્તે ઉદ્દેસન્તેવાસિકાનં વત્તં કત્વા ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીનિ ગહેત્વા વિચરન્તાનં સબ્બેસં પાપુણાતીતિ.

૨૭૩૭. વદતિચ્ચેવમેવ ચેતિ ઇચ્ચેવં યથાવુત્તનયેન વદતિ ચે. **ત**ન્તિ તં પરિક્ખારં. **તેસ**ન્તિ માતુઆદીનં. સઙ્ઘસ્સેવ સન્તકં હોતીતિ યોજના.

૨૭૩૮. ''**પઞ્ચન્નં...પે॰... હોતી**''તિ ઇમિના પુરિમગાથાદ્વયેન વિત્થારિતમેવત્થં સંખિપિત્વા દસ્સેતિ. **પઞ્ચન્નં** સહધમ્મિકાનં. **અચ્ચયે**તિ કાલકિરિયાય. **દાન**ન્તિ ''મયિ કાલકતે ઇમં પરિક્ખારં તુય્હં હોતુ, તવ સન્તકં કરોહી''તિઆદિના પરિચ્ચજનં. **કિઞ્ચિપી**તિ અન્તમસો દન્તકટ્ઠમ્પિ. ગિહીનં પન દાનં તથા દાયકાનં ગિહીનમેવ અચ્ચયે રૂહતીતિ યોજના.

૨૭૩૯. ભિક્ખુ વા સામણેરો વા ભિક્ખુનિઉપસ્સયે કાલં કરોતિ, **અસ્સ** ભિક્ખુસ્સ વા સામણેરસ્સ વા પરિક્ખારા **ભિક્ખૂનંયેવ સન્તકા** ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સેવ સન્તકાતિ યોજના. ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સેવ સન્તકા કાલકતસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘપરિયાપન્નત્તા.

૨૭૪૦. **સામણેરી વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દેન ''સિક્ખમાના વા''તિ ઇદં સઙ્ગણ્હાતિ. **વિહારસ્મિં** ભિક્ખૂનં નિવાસનટ્ઠાને. **તસ્સા**તિ ભિક્ખુનિયા વા સામણેરિયા વા સિક્ખમાનાય વા પરિક્ખારા ભિક્ખુનીનં સન્તકા હોન્તીતિ યોજના. **સન્તકા**તિ એત્થાપિ ભિક્ખૂસુ વુત્તનયેનેવત્થો ગહેતબ્બો.

૨૭૪૧. **દેહિ નેત્વા**તિ એત્થ ''ઇમં ચીવર''ન્તિ પકરણતો લબ્ભતિ. ''ઇમં ચીવરં નેત્વા અસુકસ્સ દેહી''તિ યં ચીવરં દિન્નં, તં તસ્સ પુરિમસ્સેવ સન્તકં હોતિ. ''ઇદં ચીવરં અસુકસ્સ દમ્મી''તિ યં ચીવરં દિન્નં, તં યસ્સ પહિય્યતિ, તસ્સ પચ્છિમસ્સેવ સન્તકં હોતીતિ યોજના.

૨૭૪૨. યથાવુત્તવચનપ્પકારાનુરૂપેન સામિકે ગત્વા સામિકેસુ વિસ્સાસેન વા તેસુ મતેસુ મતકચીવરમ્પિ ગણ્હિતું વટ્ટતીતિ દસ્સેતું આહ ''**એવ**''ન્તિઆદિ. ''મતસ્સ વા અમતસ્સ વા''તિ પદચ્છેદો. **વિસ્સાસં વાપિ ગણ્હેય્યા**તિ જીવન્તસ્સ સન્તકં વિસ્સાસગ્ગાહં ગણ્હેય્ય. **ગણ્હે મતકચીવર**ન્તિ મતસ્સ ચીવરં મતકપરિક્ખારનીહારેન પાપેત્વા ગણ્હેય્ય.

૨૭૪૩. રજતે અનેનાતિ **રજન**ન્તિ મૂલાદિસબ્બમાહ. **વન્તદોસેના**તિ સવાસનસમુચ્છિન્નરાગાદિદોસેન. **તાદિના**તિ રૂપાદીસુ છળારમ્મણેસુ રાગાદીનં અનુપ્પત્તિયા અટ્ઠસુ લોકધમ્મેસુ નિબ્બિકારતાય એકસદિસેન.

૨૭૪૪-૫. ''**મૂલે**''તિઆદીસુ નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **મૂલ**રજને હલિદ્દિં ઠપેત્વા સબ્બં મૂલરજનં વટ્ટતિ. **ખન્ધેસુ** રજનેસુ મઞ્જેટ્ઠઞ્ચ તુઙ્ગહારકઞ્ચ ઠપેત્વા સબ્બં ખન્ધરજનં વટ્ટતિ. **પત્તેસુ** રજનેસુ અલ્લિયા પત્તં તથા નીલિયા પત્તઞ્ચ ઠપેત્વા સબ્બં પત્તરજનં વટ્ટતિ. **પુપ્ફ**રજનેસુ કુસુમ્ભઞ્ચ કિંસુકઞ્ચ ઠપેત્વા સબ્બં પુપ્ફરજનં વટ્ટતિ. **તચ**રજને લોદ્દઞ્ચ કણ્ડુલઞ્ચ ઠપેત્વા સબ્બં તચરજનં વટ્ટતિ. **ફલ**રજનં સબ્બમ્પિ વટ્ટતીતિ યોજના.

મઞ્જેટ્ઠન્તિ એકો સકણ્ટકરુક્ખો, વલ્લિવિસેસો ચ, યસ્સ રજનં મઞ્જેટ્ઠબીજવણ્ણં હોતિ. મઞ્જેટ્ઠરુક્ખસ્સ ખન્ધો સેતવણ્ણોતિ સો ઇધ ન ગહેતબ્બો રજનાધિકારત્તા. **તુઙ્ગહારકો** નામ એકો સકણ્ટકરુક્ખો, યસ્સ રજનં હરિતાલવણ્ણં હોતિ. **અલ્લી**તિ ચુલ્લતાપિઞ્છરુક્ખો, યસ્સ પણ્ણરજનં હલિદ્દિવણ્ણં હોતિ. **નીલી**તિ ગચ્છવિસેસો, યસ્સ પન રજનં નીલવણ્ણં હોતિ. **કિંસુકં** નામ વલ્લિકિંસુકપુપ્ફં, યસ્સ રજનં લોહિતવણ્ણં હોતિ.

૨૭૪૬. **કિલિટ્ઠસાટક**ન્તિ મલીનસાટકં. **ધોવિતુ**ન્તિ એકવારં ધોવિતું. અલ્લિયા ધોતં કિર સમ્મદેવ રજનં પટિગ્ગણ્હાતિ.

૨૭૪૭. ચીવરાનં કથા સેસાતિ ભેદકારણપ્પકારકથાદિકા ઇધ અવુત્તકથા. પઠમે કથિને વુત્તાતિ સેસો. **વિભાવિના**તિ ખન્ધકભાણકેન.

ચીવરક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

મહાવગ્ગવિનિચ્છયવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ચૂળવઞ્ઞો

પારિવાસિકક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૭૪૮. એવં મહાવગ્ગવિનિચ્છયં સઙ્ખેપેન દસ્સેત્વા ચૂળવગ્ગાગતવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**તજ્જનીય**''ન્તિઆદિ. **તજ્જનીય**ન્તિ કલહકારકાનં ભિક્ખૂનં તતો વિરમનત્થાય નિગ્ગહવસેન અનુઞ્ઞાતં ઞત્તિચતુત્થં તજ્જનીયકમ્મઞ્ચ. **નિયસ્સ**ન્તિ બાલસ્સ અબ્યત્તસ્સ આપત્તિબહુલસ્સ અનપદાનસ્સ અનનુલોમિકેહિ ગિહિસંસગ્ગેહિ સંસટ્ઠસ્સ વિહરતો ભિક્ખુનો નિગ્ગહવસેન નિસ્સાય વસનત્થાય કાતું અનુઞ્ઞાતં ઞત્તિચતુત્થં નિયસ્સકમ્મઞ્ચ.

પબ્બાજન્તિ કુલદૂસકસ્સ ભિક્ખુનો યત્થ તેન કુલદૂસનં કતં, તત્થ ન લભિતબ્બઆવાસત્થાય નિગ્ગહવસેન અનુઞ્ઞાતં ઞત્તિચતુત્થં પબ્બાજનીયકમ્મઞ્ચ. **પટિસારણ**ન્તિ સદ્ધસ્સ ઉપાસકસ્સ દાયકસ્સ કારકસ્સ સઙ્ઘુપટ્ઠાકસ્સ જાતિઆદીહિ અક્કોસવત્થૂહિ અક્કોસકસ્સ ભિક્ખુનો તંખમાપનત્થાય નિગ્ગહવસેન અનુઞ્ઞાતં ઞત્તિચતુત્થં પટિસારણીયકમ્મઞ્ચ.

તિવિધુક્ખેપનન્તિ આપત્તિયા અદસ્સને, આપત્તિયા અપ્પટિકમ્મે, પાપિકાય દિટ્ઠિયા અપ્પટિનિસ્સગ્ગે ચ તતો ઓરમિતું નિગ્ગહવસેન અનુઞ્ઞાતં ઞત્તિચતુત્થં તિવિધં ઉક્ખેપનીયકમ્મઞ્ચાતિ. **દીપયે**તિ **પાળિયા, અટ્ઠકથાય** ચ વુત્તનયેન પકાસેય્યાતિ અત્થો.

તજ્જનીયાદિકમ્માનં ઓસારણનિસ્સારણવસેન પચ્ચેકં દુવિધત્તેપિ તં ભેદં અનામસિત્વા કેવલં જાતિવસેન ''**સત્ત કમ્માની**''તિ વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં. યથા દસ્સિતો પનેતેસં વિસેસો અત્થુપ્પત્તિવસેનાતિ દટ્ઠબ્બો. વિત્થારો પનેસં કમ્મક્ખન્ધકતો વેદિતબ્બો.

૨૭૪૯. ખન્ધકે કમ્મસઞ્ઞાતે ખન્ધકે આગતાનિ તેચત્તાલીસ વત્તાનિ. **તદનન્તરે**તિ તસ્સ કમ્મક્ખન્ધકસ્સ અનન્તરે. **ખન્ધકે**તિ પારિવાસિકક્ખન્ધકે. નવ અધિકાનિ યેસં તે **નવાધિકાનિ તિંસેવ** વત્તાનિ, એકૂનચત્તાલીસ વત્તાનીતિ વુત્તં હોતિ.

કમ્મક્ખન્ધકે તાવ –

''આપત્તિયા અદસ્સને ઉક્ખેપનીયકમ્મકતેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના સમ્મા વત્તિતબ્બં. તત્રાયં સમ્માવત્તના – ન ઉપસમ્પાદેતબ્બં, ન નિસ્સયો દાતબ્બો, ન સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બો, ન ભિક્ખુનોવાદકસમ્મુતિ સાદિતબ્બા, સમ્મતેનાપિ ભિક્ખુનિયો ન ઓવદિતબ્બા, યાય આપત્તિયા સઙ્ઘેન આપત્તિયા અદસ્સને ઉક્ખેપનીયકમ્મં કતં હોતિ, સા આપત્તિ ન આપજ્જિતબ્બા, અઞ્ઞા વા તાદિસિકા, તતો વા પાપિટ્ઠતરા, કમ્મં ન ગરહિતબ્બં, કમ્મિકા ન ગરહિતબ્બા, ન પકતત્તસ્સ ભિક્ખુનો અભિવાદનં પચ્ચુટ્ઠાનં અઞ્જલિકમ્મં સામીચિકમ્મં આસનાભિહારો સેય્યાભિહારો પાદોદકં પાદપીઠં પાદકથલિકં પત્તચીવરપટિગ્ગહણં નહાને પિટ્ઠિપરિકમ્મં સાદિતબ્બં, ન પકતત્તો ભિક્ખુ સીલવિપત્તિયા અનુદ્ધંસેતબ્બો, ન આચારવિપત્તિયા અનુદ્ધંસેતબ્બો, ન દિટ્ઠિવિપત્તિયા અનુદ્ધંસેતબ્બો, ન આજીવવિપત્તિયા અનુદ્ધંસેતબ્બો, ન ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ ભેદેતબ્બો, ન ગિહિદ્ધજો ધારેતબ્બો, ન તિત્થિયદ્ધજો ધારેતબ્બો, ન તિત્થિયા સેવિતબ્બા, ભિક્ખૂ સેવિતબ્બા, ભિક્ખુસિક્ખાય સિક્ખિતબ્બં, ન પકતત્તેન ભિક્ખુના સદ્ધિં એકચ્છન્ને

આવાસે વત્થબ્બં, ન એકચ્છન્ને અનાવાસે વત્થબ્બં, ન એકચ્છન્ને આવાસે વા અનાવાસે વા વત્થબ્બં, પકતત્તં ભિક્ખું દિસ્વા આસના વુટ્ઠાતબ્બં, ન પકતત્તો ભિક્ખુ આસાદેતબ્બો અન્તો વા બહિ વા, ન પકતત્તસ્સ ભિક્ખુનો ઉપોસથો ઠપેતબ્બો, ન પવારણા ઠપેતબ્બા, ન સવચનીયં કાતબ્બં, ન અનુવાદો પટ્ઠપેતબ્બો, ન ઓકાસો કારેતબ્બો, ન ચોદેતબ્બો, ન સારેતબ્બો, ન ભિક્ખૂહિ સમ્પયોજેતબ્બ''ન્તિ (ચૂળવ॰ ૫૧) –

એવં ચેતાનિ તેચત્તાલીસ વત્તાનિ સન્ધાય વુત્તં "**તેચત્તાલીસ વત્તાનિ, ખન્ધકે કમ્મસઞ્ઞિતે**"તિ.

પારિવાસિકક્ખન્ધકે (ચૂળવ॰ ૭૬-૮૨) –

''પારિવાસિકેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના સમ્મા વત્તિતબ્બં. તત્રાયં સમ્માવત્તના – ન ઉપસમ્પાદેતબ્બં, ન નિસ્સયો દાતબ્બો, ન સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બો, ન ભિક્ખુનોવાદકસમ્મુતિ સાદિતબ્બા, સમ્મતેનપિ ભિક્ખુનિયો ન ઓવદિતબ્બા, યાય આપત્તિયા સઙ્ઘેન પરિવાસો દિન્નો હોતિ, સા આપત્તિ ન આપજ્જિતબ્બા, અઞ્ઞા વા તાદિસિકા, તતો વા પાપિટ્ઠતરા, કમ્મં ન ગરહિતબ્બં, કમ્મિકા ન ગરહિતબ્બા, ન પકતત્તસ્સ ભિક્ખુનો ઉપોસથો ઠપેતબ્બો, ન પવારણા ઠપેતબ્બા, ન સવચનીયં કાતબ્બં, ન અનુવાદો પટ્ઠપેતબ્બો, ન ઓકાસો કારેતબ્બો, ન ચોદેતબ્બો, ન સારેતબ્બો, ન ભિક્ખૂહિ સમ્પયોજેતબ્બં.

''ન , ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના પકતત્તસ્સ ભિક્ખુનો પુરતો ગન્તબ્બં, ન પુરતો નિસીદિતબ્બં, યો હોતિ સઙ્ઘસ્સ આસનપરિયન્તો સેય્યાપરિયન્તો વિહારપરિયન્તો, સો તસ્સ પદાતબ્બો, તેન ચ સો સાદિતબ્બો.

''ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના પકતત્તસ્સ ભિક્ખુનો પુરેસમણેન વા પચ્છાસમણેન વા કુલાનિ ઉપસઙ્કમિતબ્બાનિ, ન આરઞ્ઞિકઙ્ગં સમાદાતબ્બં, ન પિણ્ડપાતિકઙ્ગં સમાદાતબ્બં, ન ચ તપ્પચ્ચયા પિણ્ડપાતો નીહરાપેતબ્બો 'મા મં જાનિંસૂ'તિ.

''પારિવાસિકેન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુના આગન્તુકેન આરોચેતબ્બં, આગન્તુકસ્સ આરોચેતબ્બં, ઉપોસથે આરોચેતબ્બં, પવારણાય આરોચેતબ્બં, સચે ગિલાનો હોતિ, દૂતેનપિ આરોચેતબ્બં.

''ન , ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા અભિક્ખુકો આવાસો ગન્તબ્બો અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા.

''ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા અભિક્ખુકો અનાવાસો ગન્તબ્બો અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા અભિક્ખુકો આવાસો વા અનાવાસો વા ગન્તબ્બો અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા.

''ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા અનાવાસા અભિક્ખુકો આવાસો ગન્તબ્બો અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા અનાવાસા અભિક્ખુકો અનાવાસો ગન્તબ્બો અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના

સભિક્ખુકા અનાવાસા અભિક્ખુકો આવાસો વા અનાવાસો વા ગન્તબ્બો અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા.

‘‘ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા વા અનાવાસા વા અભિક્ખુકો આવાસો ગન્તબ્બો અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા વા અનાવાસા વા અભિક્ખુકો અનાવાસો ગન્તબ્બો અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા વા અનાવાસા વા અભિક્ખુકો આવાસો વા અનાવાસો વા ગન્તબ્બો અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા.

‘‘ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા સભિક્ખુકો આવાસો ગન્તબ્બો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા સભિક્ખુકો અનાવાસો ગન્તબ્બો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા સભિક્ખુકો આવાસો વા અનાવાસો વા ગન્તબ્બો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા.

‘‘ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા અનાવાસા સભિક્ખુકો આવાસો ગન્તબ્બો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા અનાવાસા સભિક્ખુકો અનાવાસો ગન્તબ્બો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા અનાવાસા સભિક્ખુકો આવાસો વા અનાવાસો વા ગન્તબ્બો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા.

‘‘ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા વા અનાવાસા વા સભિક્ખુકો આવાસો ગન્તબ્બો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા વા અનાવાસા વા સભિક્ખુકો અનાવાસો ગન્તબ્બો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા. ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા વા અનાવાસા વા સભિક્ખુકો આવાસો વા અનાવાસો વા ગન્તબ્બો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ નાનાસંવાસકા અઞ્ઞત્ર પકતત્તેન અઞ્ઞત્ર અન્તરાયા.

‘‘ગન્તબ્બો, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા સભિક્ખુકો આવાસો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ સમાનસંવાસકા યં જઞ્ઞા ‘સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુ’ન્તિ.

‘‘ગન્તબ્બો, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા સભિક્ખુકો અનાવાસો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ સમાનસંવાસકા યં જઞ્ઞા ‘સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુ’ન્તિ.

‘‘ગન્તબ્બો, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા સભિક્ખુકો આવાસો વા અનાવાસો વા યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ સમાનસંવાસકા યં જઞ્ઞા ‘સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુ’ન્તિ.

‘‘ગન્તબ્બો, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા અનાવાસા સભિક્ખુકો આવાસો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ સમાનસંવાસકા યં જઞ્ઞા ‘સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુ’ન્તિ.

‘‘ગન્તબ્બો, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા અનાવાસા સભિક્ખુકો અનાવાસો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ સમાનસંવાસકા યં જઞ્ઞા ‘સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુ’ન્તિ.

‘‘ગન્તબ્બો, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા અનાવાસા સભિક્ખુકો આવાસો વા અનાવાસો વા યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ સમાનસંવાસકા યં જઞ્ઞા ‘સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુ’ન્તિ.

‘‘ગન્તબ્બો, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા વા અનાવાસા વા સભિક્ખુકો આવાસો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ સમાનસંવાસકા યં જઞ્ઞા ‘સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુ’ન્તિ.

‘‘ગન્તબ્બો, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા વા અનાવાસા વા સભિક્ખુકો અનાવાસો યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ સમાનસંવાસકા યં જઞ્ઞા ‘સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુ’ન્તિ.

‘‘ગન્તબ્બો , ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના સભિક્ખુકા આવાસા વા અનાવાસા વા સભિક્ખુકો આવાસો વા અનાવાસો વા યત્થસ્સુ ભિક્ખૂ સમાનસંવાસકા યં જઞ્ઞા ‘સક્કોમિ અજ્જેવ ગન્તુ’ન્તિ.

‘‘ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના પકતત્તેન ભિક્ખુના સદ્ધિં એકચ્છન્ને આવાસે વત્થબ્બં, ન એકચ્છન્ને અનાવાસે વત્થબ્બં, ન એકચ્છન્ને આવાસે વા અનાવાસે વા વત્થબ્બં, પકતત્તં ભિક્ખું દિસ્વા આસના વુટ્ઠાતબ્બં, પકતત્તો ભિક્ખુ આસનેન નિમન્તેતબ્બો, ન પકતત્તેન ભિક્ખુના સદ્ધિં એકાસને નિસીદિતબ્બં, ન નીચે આસને નિસિન્ને ઉચ્ચે આસને નિસીદિતબ્બં, ન છમાયં નિસિન્ને આસને નિસીદિતબ્બં, ન એકચઙ્કમે ચઙ્કમિતબ્બં, ન નીચે ચઙ્કમે ચઙ્કમન્તે ઉચ્ચે ચઙ્કમે ચઙ્કમિતબ્બં, ન છમાયં ચઙ્કમન્તે ચઙ્કમે ચઙ્કમિતબ્બં.

‘‘ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના પારિવાસિકેન વુડ્ઢતરેન ભિક્ખુના સદ્ધિં…પે॰… મૂલાયપટિકસ્સનારહેન ભિક્ખુના સદ્ધિં…પે॰… માનત્તારહેન ભિક્ખુના સદ્ધિં…પે॰… માનત્તચારિકેન ભિક્ખુના સદ્ધિં…પે॰… અબ્ભાનારહેન ભિક્ખુના સદ્ધિં એકચ્છન્ને આવાસે વત્થબ્બં, ન એકચ્છન્ને અનાવાસે વત્થબ્બં, ન એકચ્છન્ને આવાસે વા અનાવાસે વા વત્થબ્બં, ન એકાસને નિસીદિતબ્બં, ન નીચે આસને નિસિન્ને ઉચ્ચે આસને નિસીદિતબ્બં, ન છમાયં નિસિન્ને આસને નિસીદિતબ્બં, ન એકચઙ્કમે ચઙ્કમિતબ્બં, ન નીચે ચઙ્કમે ચઙ્કમન્તે ઉચ્ચે ચઙ્કમે ચઙ્કમિતબ્બં, ન છમાયં ચઙ્કમન્તે ચઙ્કમે ચઙ્કમિતબ્બં.

‘‘પારિવાસિકચતુત્થો ચે, ભિક્ખવે, પરિવાસં દદેય્ય, મૂલાય પટિકસ્સેય્ય, માનત્તં દદેય્ય, તંવીસો અબ્ભેય્ય, અકમ્મં ન ચ કરણીય’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૭૬-૮૨) –

એવં પારિવાસિકાનં ચતુનવુતિ વત્તાનિ.

સા ચ નેસં ચતુનવુતિસઙ્ખા એવં વેદિતબ્બા – નઉપસમ્પાદનાદિનકમ્મિકગરહપરિયોસાનાનિ નવ વત્તાનિ, તતો પકતત્તસ્સ ઉપોસથઠપનાદિભિક્ખૂહિસમ્પયોજનપરિયોસાનાનિ અટ્ઠ, તતો નપુરતોગમનાદી પઞ્ચ,

નપુરેગમનાદી ચત્તારિ, આગન્તુકેન આરોચનાદી ચત્તારીતિ તિંસ, સભિક્ખુકાવાસાદિતો અભિક્ખુકાવાસાદિગમનપઅસંયુત્તાનિ તીણિ નવકાનિ ચાતિ સત્તપઞ્ઞાસ, તતો નપકતત્તેન સદ્ધિં એકચ્છન્નવાસાદિપટિસંયુત્તાનિ એકાદસ, તતો નપારિવાસિકવુડ્ઢતરમૂલાયપટિકસ્સનારહમાનત્તારહમાનત્તચારિકઅબ્ભાનારહેહિ સદ્ધિં એકચ્છન્નવાસાદિપટિસંયુત્તાનિ પચ્ચેકં એકાદસ કત્વા પઞ્ચપઞ્ઞાસાય વત્તેસુ પારિવાસિકવુડ્ઢતરમૂલાયપટિકસ્સનારહમાનત્તારહાનં તિણ્ણં સમાનત્તા તેસુ એકં એકાદસકં, માનત્તચારિકઅબ્ભાનારહાનં દ્વિન્નં સમાનત્તા તેસુ એકં એકાદસકન્તિ દ્વે એકાદસકાનિ, અન્તે પારિવાસિકચતુત્થસ્સ સઙ્ઘસ્સ પરિવાસાદિદાનચતુક્કે ગણપૂરણત્થદોસતો નિવત્તિવસેન ચત્તારિ ચત્તારીતિ ચતુનવુતિ વત્તાનિ. તાનિ અગ્ગહિતગ્ગહણેન એકૂનચત્તાલીસવત્તાનિ નામ. આદિતો નવ, ઉપોસથટ્ઠપનાદીનિ અટ્ઠ, પકતત્તેન એકચ્છન્નવાસાદી ચત્તારિ ચાતિ એકવીસતિ વત્તાનિ કમ્મક્ખન્ધકે ગહિતત્તા ઇધ ગણનાય અગ્ગહેત્વા તતો સેસેસુ તેસત્તતિયા વત્તેસુ પારિવાસિકવુડ્ઢતરાદીહિ એકચ્છન્ને વાસાદિપટિસંયુત્તાનિ દ્વાવીસતિ વત્તાનિ પકતત્તેહિ સમાનત્તા તાનિ ચ ''ગન્તબ્બો ભિક્ખવે''તિઆદિકં નવકં તથા ગચ્છન્તસ્સ અનાપત્તિદસ્સનપરં, ન આવાસતો ગચ્છન્તસ્સ આપત્તિદસ્સનપરન્તિ તઞ્ચ અગ્ગહેત્વા અવસેસેસુ દ્વાચત્તાલીસવત્તેસુ પારિવાસિકચતઉત્થાદિકમ્મચતુક્કં ગરુકાપત્તિવુટ્ઠાનાય ગણપૂરણત્થસામઞ્ઞેન એકં કત્વા તયો અપનેત્વા ગણિતાનિ એકૂનચત્તાલીસાનિ હોન્તીતિ વુત્તં ''નવાધિકાનિ તિંસેવ, ખન્ધકે તદનન્તરે''તિ.

૨૭૫૦. ઇમાનિ એકૂનચત્તાલીસ વત્તાનિ પુરિમેહિ તેચત્તાલીસવત્તેહિ સદ્ધિં દ્વાસીતિ હોન્તીતિ આહ **''એવં સબ્બાનિ...પે॰... ગહિતાગહણેન તૂ''**તિ.

એવં કમ્મક્ખન્ધકપારિવાસિકક્ખન્ધકેસુ મહેસિના વુત્તાનિ ખન્ધકવત્તાનિ ગહિતાગહણેન દ્વાસીતિ એવ હોન્તીતિ યોજના. એવમેત્થ દ્વાસીતિક્ખન્ધકવત્તાનિ દસ્સિતાનિ.

આગમટ્ઠકથાવણ્ણનાયં પન –

> ''પારિવાસિકાનં ભિક્ખૂનં વત્તં પઞ્ઞપેસ્સામીતિ (ચૂળવ॰ ૭૫) આરભિત્વા 'ન ઉપસમ્પાદેતબ્બં...પે॰... ન છમાયં ચઙ્કમન્તે ચઙ્કમે ચઙ્કમિતબ્બ'ન્તિ (ચૂળવ॰ ૭૬-૮૧) વુત્તાવસાનાનિ છસટ્ઠિ, તતો પરં 'ન, ભિક્ખવે, પારિવાસિકેન ભિક્ખુના પારિવાસિકેન વુડ્ઢતરેન ભિક્ખુના સદ્ધિં, મૂલાયપટિકસ્સનારહેન, માનત્તારહેન, માનત્તચારિકેન, અબ્ભાનારહેન ભિક્ખુના સદ્ધિં એકચ્છન્ને આવાસે વત્થબ્બ'ન્તિઆદીનં (ચૂળવ॰ ૮૨) પકતત્તે ચરિતબ્બેહિ અનઞ્ઞત્તા વિસું તે અગણેત્વા પારિવાસિકવુડ્ઢતરાદીસુ પુગ્ગલન્તરેસુ ચરિતબ્બત્તા તેસં વસેન સમ્પિણ્ડેત્વા એકેકં કત્વા ગણિતાનિ પઞ્ચાતિ એકસત્તતિ વત્તાનિ, ઉક્ખેપનીયકમ્મકતવત્તેસુ વત્તપઞ્ઞાપનવસેન વુત્તં 'ન પકતત્તસ્સ ભિક્ખુનો અભિવાદનં ...પે॰... નહાને પિટ્ઠિપરિકમ્મં સાદિતબ્બ'ન્તિ (ચૂળવ॰ ૫૧) ઇદં અભિવાદનાદીનં અસાદિયનં એકં, 'ન પકતત્તો ભિક્ખુ સીલવિપત્તિયા અનુદ્ધંસેતબ્બો'તિઆદીનિ ચ દસાતિ એવમેતાનિ દ્વાસીતિ હોન્તિ. એતેસ્વેવ કાનિચિ તજ્જનીયકમ્માદિવત્તાનિ, કાનિચિ પારિવાસિકાદિવત્તાનીતિ અગ્ગહિતગ્ગહણેન દ્વાસીતિ એવા''તિ (મ॰ નિ॰ ટી॰ ૨.૨૫; સારત્થ॰ ટી॰ ૨.૩૯; વિ॰ વિ॰ ટી॰ ૧.૩૯) –

વુત્તં. એતાનિ પન વત્તાનિ કદાચિ તજ્જનીયકમ્મકતાદિકાલે, પારિવાસિકાદિકાલે ચ ચરિતબ્બાનિ ખુદ્દકવત્તાનીતિ ગહેતબ્બાનિ આગન્તુકવત્તાદીનં ચુદ્દસમહાવત્તાનં વક્ખમાનત્તા.

૨૭૫૧. ઇદાનિ પારિવાસિકસ્સ ભિક્ખુનો રત્તિચ્છેદં, વત્તભેદઞ્ચ દસ્સેતુમાહ ''**પરિવાસઞ્ચ વત્તઞ્ચા**''તિઆદિ. **પરિવાસઞ્ચ વત્તઞ્ચ સમાદિન્નસ્સા**તિ ''પરિવાસં સમાદિયામી''તિ પરિવાસઞ્ચ ''વત્તં સમાદિયામી''તિ વત્તઞ્ચ પકતત્તસ્સ ભિક્ખુનો સન્તિકે ઉક્કુટિકં નિસીદિત્વા અઞ્જલિં પગ્ગહેત્વા વચીભેદં કત્વા સમાદિન્નસ્સ. **ભિક્ખુનો**તિ પારિવાસિકસ્સ ભિક્ખુનો.

૨૭૫૨. સહવાસાદયો ''એકચ્છન્ને''તિઆદિના સયમેવ વક્ખતિ. સહવાસો, વિનાવાસો, અનારોચનમેવ ચાતિ ઇમેહિ તીહિ પારિવાસિકભિક્ખુસ્સ રત્તિચ્છેદો ચ દુક્કટઞ્ચ હોતીતિ યોજના.

૨૭૫૩. ઉદકપાતેન સમન્તા નિબ્બકોસસ્સ ઉદકપાતટ્ઠાનેન. **એકચ્છન્ને**તિ એકચ્છન્ને પરિચ્છન્ને વા અપરિચ્છન્ને વા આવાસે. પકતત્તેન ભિક્ખુના સહ ઉક્ખિત્તસ્સ નિવાસો નિવારિતોતિ યોજના. ''**નિવારિતો**''તિ ઇમિના દુક્કટં હોતીતિ દીપેતિ.

૨૭૫૪. અન્તોયેવાતિ એકચ્છન્નસ્સ આવાસપરિચ્છેદસ્સ અન્તોયેવ. ''**ન લબ્ભતી**''તિ ઇમિના રત્તિચ્છેદો ચ દુક્કટઞ્ચ હોતીતિ દીપેતિ.

૨૭૫૫. મહાઅટ્ઠકથાદિસૂતિ **આદિ**-સદ્દેન કુરુન્દટ્ઠકથાદિં સઙ્ગણ્હાતિ. **ઉભિન્ન**ન્તિ ઉક્ખિત્તકપારિવાસિકાનં. ઇતિ અવિસેસેન નિદ્દિટ્ઠન્તિ યોજના.

૨૭૫૬. ઇમિના સહવાસેન રત્તિચ્છેદઞ્ચ દુક્કટઞ્ચ દસ્સેત્વા વિનાવાસેન દસ્સેતુમાહ ''**અભિક્ખુકે પનાવાસે**''તિ. **આવાસે**તિ વસનત્થાય કતસેનાસને. **અનાવાસે**તિ વાસત્થાય અકતે ચેતિયઘરે વા બોધિઘરે વા સમ્મજ્જનિઅટ્ટકે વા દારુઅટ્ટકે વા પાનીયમાળે વા વચ્ચકુટિયં વા દ્વારકોટ્ઠકે વા અઞ્ઞત્ર વા યત્થ કત્થચિ એવરૂપે ઠાને. **વિપ્પવાસં વસન્તસ્સા**તિ પકતત્તેન વિના વાસં કપ્પેન્તસ્સ. **રત્તિચ્છેદો ચ દુક્કટ**ન્તિ રત્તિચ્છેદો ચેવ વત્તભેદદુક્કટઞ્ચ હોતિ.

૨૭૫૭. એવં વિપ્પવાસેન રત્તિચ્છેદદુક્કટાનિ દસ્સેત્વા અનારોચનેન દસ્સેતુમાહ ''**પારિવાસિકભિક્ખુસ્સા**''તિઆદિ. **ભિક્ખું દિસ્વાના**તિ આકાસેનાપિ ગચ્છન્તં સમાનસંવાસકં આગન્તુકં ભિક્ખું દિસ્વા. **તઙ્ખણે**તિ તસ્મિં દિટ્ઠક્ખણેયેવ. ''અનારોચેન્તસ્સ એવ એતસ્સા''તિ પદચ્છેદો. **એવ**કારેન રત્તિચ્છેદો ચ દુક્કટઞ્ચાતિ ઉભયં એતસ્સ હોતીતિ દીપેન્તેન અદિટ્ઠો ચે, રત્તિચ્છેદોવ હોતીતિ ઞાપેતિ. યથાહ – ''સોપિસ્સ રત્તિચ્છેદં કરોતિ, અઞ્ઞાતત્તા પન વત્તભેદદુક્કટં નત્થી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૭૫). નાનાસંવાસકેન સહ વિનયકમ્મં કાતું ન વટ્ટતિ, તસ્સ અનારોચનેપિ રત્તિચ્છેદો ન હોતિ.

૨૭૫૮-૯. પારિવાસિકો ભિક્ખુ યત્થ સઙ્ઘનવકટ્ઠાને ઠિતો, **તત્થેવ** તસ્મિંયેવ ઠાને ઠત્વા **યથાવુડ્ઢં** પકતત્તેહિપિ સદ્ધિં વુડ્ઢપટિપાટિયા **પઞ્ચ** કિચ્ચાનિ કાતું વટ્ટતીતિ યોજના.

તાનિ સરૂપતો દસ્સેતુમાહ ''**ઉપોસથપવારણ**''ન્તિઆદિ. ઉપોસથપવારણં યથાવુડ્ઢં કાતું લભતીતિ યોજના. **દેન્તી**તિ એત્થ ''ઘણ્ટિં પહરિત્વા''તિ સેસો. **સઙ્ઘદાયકા**તિ કમ્મધારયસમાસો. સઙ્ઘસ્સ એકત્તેપિ ગરુસુ

બહુવચનનિદ્દેસો. ‘‘**દેતિ ચે સઙ્ઘદાયકો**’’તિપિ પાઠો. તત્થ ઘણ્ટિં પહરિત્વા ભાજેત્વા દેન્તો સઙ્ઘો વસ્સિકસાટિકં દેતિ ચે, પારિવાસિકો **યથાવુડ્ઢં** અત્તનો પત્તટ્ઠાને લભતીતિ યોજના.

ઓણોજનન્તિ વિસ્સજ્જનં, સઙ્ઘતો અત્તનો પત્તાનં દ્વિન્નં, તિણ્ણં વા ઉદ્દેસભત્તાદીનં અત્તનો પુગ્ગલિકભત્તપચ્ચાસાય પટિગ્ગહેત્વા ‘‘મય્હં અજ્જ ભત્તપચ્ચાસા અત્થિ, સ્વે ગણ્હિસ્સામી’’તિ વત્વા સઙ્ઘવિસ્સજ્જનં લભતીતિ વુત્તં હોતિ. **ભત્તન્તિ** આગતાગતેહિ વુડ્ઢપટિપાટિયા ગહેત્વા ગન્તબ્બં વિહારે સઙ્ઘસ્સ ચતુસ્સાલભત્તં. તથા પારિવાસિકો યથાવુડ્ઢં લભતીતિ યોજના. **ઇમે પઞ્ચા**તિ વુત્તમેવત્થં નિગમયતિ.

તત્રાયં વિનિચ્છયો (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૭૫) – **ઉપોસથપવારણે** તાવ પાતિમોક્ખે ઉદ્દિસ્સમાને હત્થપાસે નિસીદિતું વટ્ટતિ. **મહાપચ્ચરિયં** પન ‘‘પાળિયા અનિસીદિત્વા પાળિં વિહાય હત્થપાસં અમુઞ્ચન્તેન નિસીદિતબ્બ’’ન્તિ વુત્તં. પારિસુદ્ધિઉપોસથે કરિયમાને સઙ્ઘનવકટ્ઠાને નિસીદિત્વા તત્થેવ નિસિન્નેન અત્તનો પાળિયા પારિસુદ્ધિઉપોસથો કાતબ્બોવ. પવારણાયપિ સઙ્ઘનવકટ્ઠાને નિસીદિત્વા તત્થેવ નિસિન્નેન અત્તનો પાળિયા પવારેતબ્બં. સઙ્ઘેન ઘણ્ટિં પહરિત્વા ભાજિયમાનં વસ્સિકસાટિકમ્પિ અત્તનો પત્તટ્ઠાને ગહેતું વટ્ટતિ.

ઓણોજને સચે પારિવાસિકસ્સ દ્વે તીણિ ઉદ્દેસભત્તાદીનિ પાપુણન્તિ, અઞ્ઞા ચસ્સ પુગ્ગલિકભત્તપચ્ચાસા હોતિ, તાનિ પટિપાટિયા ગહેત્વા ‘‘ભન્તે, હેટ્ઠા ગાહેથ, અજ્જ મય્હં ભત્તપચ્ચાસા અત્થિ, સ્વેવ ગણ્હિસ્સામી’’તિ વત્વા વિસ્સજ્જેતબ્બાનિ, એવં તાનિ પુનદિવસેસુ ગણ્હિતું લભતિ. ‘‘પુનદિવસે સબ્બપઠમં એતસ્સ દાતબ્બ’’ન્તિ **કુરુન્દિયં** વુત્તં. યદિ પન ન ગણ્હાતિ ન વિસ્સજ્જેતિ, પુનદિવસે ન લભતિ. ઇદં ઓણોજનં નામ પારિવાસિકસ્સેવ ઓદિસ્સ અનુઞ્ઞાતં. કસ્મા? તસ્સ હિ સઙ્ઘનવકટ્ઠાને નિસિન્નસ્સ ભત્તગ્ગે યાગુખજ્જકાદીનિ પાપુણન્તિ વા ન વા, તસ્મા ‘‘સો ભિક્ખાહારેન મા કિલમિત્થા’’તિ ઇદમસ્સ સઙ્ગહકરણત્થાય ઓદિસ્સ અનુઞ્ઞાતં.

ભત્તે ચતુસ્સાલભત્તં યથાવુડ્ઢં લભતિ, પાળિયા પન ગન્તું વા ઠાતું વા ન લભતિ. તસ્મા પાળિતો ઓસક્કિત્વા હત્થપાસે ઠિતેન હત્થં પસારેત્વા યથા સેનો નિપતિત્વા ગણ્હાતિ, એવં ગણ્હિતબ્બં. આરામિકસમણુદ્દેસેહિ આહરાપેતું ન લભતિ. સચે સયમેવ આહરન્તિ, વટ્ટતિ. રઞ્ઞો મહાપેળભત્તેપિ એસેવ નયો. ચતુસ્સાલભત્તે પન સચે ઓણોજનં કત્તુકામો હોતિ, અત્તનો અત્થાય ઉક્ખિત્તે પિણ્ડે ‘‘અજ્જ મે ભત્તં અત્થિ, સ્વેવ ગણ્હિસ્સામી’’તિ વત્તબ્બં. ‘‘પુનદિવસે દ્વે પિણ્ડે લભતી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૭૫) **મહાપચ્ચરિયં** વુત્તં. ઉદ્દેસભત્તાદીનિપિ પાળિતો ઓસક્કિત્વાવ ગહેતબ્બાનિ. યત્થ પન નિસીદાપેત્વા પરિવિસન્તિ , તત્થ સામણેરાનં જેટ્ઠકેન ભિક્ખૂનં સઙ્ઘનવકેન હુત્વા નિસીદિતબ્બન્તિ.

પારિવાસિકક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

સમથક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૭૬૦. ઇદાનિ સમથવિનિચ્છયં દસ્સેતું યેસુ અધિકરણેસુ સન્તેસુ સમથેહિ ભવિતબ્બં, તાનિ તાવ દસ્સેન્તો આહ "**વિવાદાધારતા**"તિઆદિ. **વિવાદાધારતા**તિ વિવાદાધિકરણં. **આપત્તાધારતા**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. **આધારતા**તિ અધિકરણપરિયાયો. આધારીયતિ અભિભુય્યતિ વૂપસમ્મતિ સમથેહીતિ **આધારો**, વિવાદો ચ સો આધારો ચાતિ **વિવાદાધારો**, સો એવ **વિવાદાધારતા**. એવમાધારાધિકરણ-સદ્દાનં વિવાદાદિસદ્દેહિ સહ કમ્મધારયસમાસો દટ્ઠબ્બો. અધિકરીયતિ અભિભુય્યતિ વૂપસમ્મતિ સમથેહીતિ **અધિકરણન્તિ** વિવાદાદિચતુબ્બિધમેવ પાળિયં દસ્સિતં. અયમત્થો ''એતેસં તુ ચતુન્નમ્પિ, સમત્તા સમથા મતા''તિ વક્ખમાનેન વિઞ્ઞાયતિ.

૨૭૬૧. એતાનિ ચત્તારિ અધિકરણાનિ ચ ''ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ વિવદન્તિ 'ધમ્મો'તિ વા 'અધમ્મો'તિ વા''તિ (ચૂળવ॰ ૨૧૫) અટ્ઠારસ **ભેદકારકવત્થૂનિ** ચ મહેસિના વુત્તાનિ. **તત્થ** તેસુ ચતૂસુ અધિકરણેસુ **વિવાદો** અધિકરણસઞ્ઞિતો એતાનિ અટ્ઠારસ ભેદકરવત્થૂનિ **નિસ્સિતો** નિસ્સાય પવત્તોતિ યોજના.

૨૭૬૨. વિપત્તિયો ચતસ્સોવાતિ ''ઇધ પન, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ ભિક્ખું અનુવદન્તિ સીલવિપત્તિયા વા આચારવિપત્તિયા વા દિટ્ઠિવિપત્તિયા વા આજીવવિપત્તિયા વા''તિ (ચૂળવ॰ ૨૧૫) વુત્તા ચતસ્સો વિપત્તિયો. દિટ્ઠાદીનં અનુગન્ત્વા સીલવિપત્તિઆદીહિ વદનં ચોદના **અનુવાદો**. **ઉપાગતો**તિ નિસ્સિતો, અનુવાદો ચતસ્સો વિપત્તિયો નિસ્સાય પવત્તોતિ અત્થો. ''તત્થા''તિ પઠમમેવ નિદ્ધારણસ્સ વુત્તત્તા ઇધ પુનવચને પયોજનં ન દિસ્સતિ, ''સમ્ભવા''તિ વચનસ્સાપિ ન કોચિ અત્થવિસેસો દિસ્સતિ. તસ્મા ''આપત્તાધારતા તત્થ, સત્તઆપત્તિસમ્ભવા''તિ પાઠો ન યુજ્જતિ, "**આપત્તાધારતા નામ, સત્ત આપત્તિયો મતા**"તિ પાઠો યુત્તતરો, **આપત્તાધારતા નામ** આપત્તાધિકરણં નામ **સત્ત આપત્તિયો મતા** સત્ત આપત્તિયોવ અધિપ્પેતાતિ અત્થો.

૨૭૬૩. સઙ્ઘકિચ્ચાનિ નિસ્સાયાતિ અપલોકનકમ્માદીનિ ચત્તારિ સઙ્ઘકમ્માનિ ઉપાદાય કિચ્ચાધિકરણાભિધાનં સિયા, કિચ્ચાધિકરણં નામ ચત્તારિ સઙ્ઘકમ્માનીતિ અત્થો. **એતેસં તુ ચતુન્નમ્પી**તિ એતેસં પન ચતુન્નમ્પિ અધિકરણાનં. **સમત્તા**તિ વૂપસમહેતુત્તા. **સમથા મતા**તિ સમ્મુખાવિનયાદયો સત્ત અધિકરણસમથાતિ અધિપ્પેતા. અધિકરણાનિ સમેન્તિ, સમ્મન્તિ વા એતેહીતિ "**સમથા**"તિ વુચ્ચન્તીતિ ''સમત્તા સમથા મતા''તિ ઇમિના **સમથ**-સદ્દસ્સ અન્વત્થં દીપેતિ.

૨૭૬૪-૫. તે સરૂપતો દસ્સેતુમાહ "**સમ્મુખા**"તિઆદિ. "**વિનયો**"તિ ઇદં **સમ્મુખા**દિપદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં ''સમ્મુખાવિનયો સતિવિનયો અમૂળ્હવિનયો''તિ. "**પટિઞ્ઞાવિનયો**"તિ ચ પટિઞ્ઞાતકરણં વુત્તં. **સત્તમો વિનયો**તિ સમથો અધિપ્પેતો. તિણવત્થારકોતિ ઇમે સત્ત સમથા બુદ્ધેનાદિચ્ચબન્ધુના વુત્તાતિ યોજના.

૨૭૬૬. ચતૂસુ અધિકરણેસુ યં અધિકરણં યત્તકેહિ સમથેહિ સમ્મતિ, તે સઙ્ખેત્વા દસ્સેન્તો આહ "**વિવાદો**"તિઆદિ.

૨૭૬૭-૯. ''વિવાદો''તિઆદિના ઉદ્દિટ્ઠમત્થં નિદ્દિસન્તો આહ "**છટ્ઠેના**"તિઆદિ. **એત્થ** એતેસુ ચતૂસુ અધિકરણેસુ, સમથેસુ ચ કિં કેન સમ્મતીતિ ચે? **વિવાદો** વિવાદાધિકરણં **છટ્ઠેન** યેભુય્યસિકાય, **પઠમેન** સમથેન

સમ્મુખાવિનયેન ચાતિ દ્વીહિ સમથેહિ **સમ્મતિ**. યસ્સા કિરિયાય ધમ્મવાદિનો બહુતરા, એસા **યેભુય્યસિકા**. ''સઙ્ઘસમ્મુખતા, ધમ્મસમ્મુખતા, વિનયસમ્મુખતા, પુગ્ગલસમ્મુખતા''તિ (ચૂળવ॰ ૨૨૯, ૨૩૪, ૨૩૬, ૨૩૭, ૨૪૨) વુત્તાનં સઙ્ઘાદીનં ચતુન્નં સન્નિધાનેન વા ગણપુગ્ગલેહિ સમિયમાનં વિવાદાધિકરણં સઙ્ઘસમ્મુખતં વિના ઇતરેહિ તીહિ વા સમ્મતીતિ વુત્તં હોતિ.

એત્થ ચ કારકસઙ્ઘસ્સ સઙ્ઘસામગ્ગિવસેન સમ્મુખીભાવો **સઙ્ઘસમ્મુખતા**, સમેતબ્બસ્સ વત્થુનો ભૂતતા **ધમ્મસમ્મુખતા**, યથા તં સમેતબ્બં, તથેવસ્સ સમનં **વિનયસમ્મુખતા**, યો ચ વિવદતિ, યેન ચ વિવદતિ, તેસં ઉભિન્નં અત્થપચ્ચત્થિકાનં સમ્મુખીભાવો **પુગ્ગલસમ્મુખતા**.

''અનુવાદો ચતૂહિપી''તિ ઉદ્દિટ્ઠં નિદ્દિસન્તો આહ ''**સમ્મુખા**''તિઆદિ. **અનુપુબ્બેના**તિ અનુપટિપાટિયા. **સમ્મુખાવિનયાદીહિ તીહિપી**તિ સમ્મુખાવિનયસતિવિનયઅમૂળ્હવિનયેહિ તીહિપિ. **તથેવા**તિ યથા તીહિ, તથા **પઞ્ચમેન** તસ્સપાપિયસિકાસમથેનાપિ અનુવાદો સમ્મતિ, પગેવ ચતૂહીતિ અત્થો.

યો પાપુસ્સન્નતાય પાપિયો પુગ્ગલો, તસ્સ કત્તબ્બતો ''**તસ્સપાપિયસિકા**''તિ કમ્મં વુચ્ચતિ. આયસ્મતો દબ્બસ્સ મલ્લપુત્તસ્સ વિય સતિવેપુલ્લપ્પત્તસ્સ ખીણાસવસ્સ કતા અમૂલિકા સીલવિપત્તિચોદના સમ્મુખાવિનયેન, ઞત્તિચતુત્થાય કમ્મવાચાય દિન્નેન સતિવિનયેન ચ સમ્મતિ. ઉમ્મત્તકસ્સ ભિક્ખુનો કતા આપત્તિચોદના સમ્મુખાવિનયેન ચ તથેવ દિન્નેન અમૂળ્હવિનયેન ચ સમ્મતિ. સઙ્ઘમજ્ઝે આપત્તિયા ચોદિયમાનસ્સ અવજાનિત્વા પટિજાનનાદિં કરોન્તસ્સ પાપભિક્ખુનો બહુલાપત્તિચોદના સમ્મુખાવિનયેન ચેવ તથેવ પકતેન તસ્સપાપિયસિકાકમ્મેન ચ વૂપસમ્મતીતિ વુત્તં હોતિ.

''આપત્તિ પન તીહેવા''તિ ઉદ્દેસસ્સ નિદ્દેસમાહ ''**સમ્મુખેના**''તિઆદિ. **સમ્મુખેન** સમ્મુખાવિનયેન, **પટિઞ્ઞાય** પટિઞ્ઞાતકરણેન, તિણવત્થારકેન વા ઇમેહિ તીહિ એવ સમથેહિ **સા આપત્તિ** આપત્તાધિકરણં ઉપસમં યાતીતિ યોજના. એત્થ **પટિઞ્ઞાતકરણં** નામ આપત્તિં પટિગ્ગણ્હન્તેન ''પસ્સસી''તિ વુત્તે આપત્તિં દેસેન્તેન ''આમ પસ્સામી''તિ સમ્પટિચ્છનં. **તિણવત્થારકં** પન સયમેવ વક્ખતિ.

તીહેવ સમથેહીતિ એત્થ ગરુકાપત્તિ સમ્મુખાવિનયેન, પટિઞ્ઞાતકરણેન ચાતિ દ્વીહિ, લહુકાપત્તિં આપજ્જિત્વા સઙ્ઘે વા ગણે વા પુગ્ગલે વા દેસનાય સમ્મુખાવિનયેન ચેવ પટિઞ્ઞાતકરણેન ચ, કોસમ્બકાનં વિગ્ગહસદિસં મહાવિગ્ગહં કરોન્તેહિ આપન્ના અનેકવિધા આપત્તિયો સચે હોન્તિ, તાસુ વક્ખમાનસરૂપં થુલ્લવજ્જાદિં ઠપેત્વા અવસેસા સબ્બા આપત્તિયો સમ્મુખાવિનયેન, તિણવત્થારકેન ચ સમ્મન્તીતિ અત્થો.

કિચ્ચં કિચ્ચાધિકરણં **એકેન** સમ્મુખાવિનયેનેવ સમ્મતીતિ યોજના.

૨૭૭૦. યેભુય્યસિકકમ્મેતિ એત્થ નિમિત્તત્થે ભુમ્મં. **સલાકં ગાહયે**તિ વિનિચ્છયકારકે સઙ્ઘે ધમ્મવાદીનં બહુત્તં વા અપ્પતરત્તં વા જાનિતું વક્ખમાનેન નયેન સલાકં ગાહાપેય્ય. **બુધો**તિ ''ન છન્દાગતિં ગચ્છતિ…પે॰… ગહિતાગહિતઞ્ચ જાનાતી''તિ વુત્તં પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતં પુગ્ગલં દસ્સેતિ. ''**ગૂળ્હેના**''તિઆદિના સલાકગ્ગાહપ્પકારો દસ્સિતો. **કણ્ણજપ્પેના**તિ એત્થ કણ્ણે જપ્પો યસ્મિં સલાકગ્ગાહપયોગેતિ વિગ્ગહો. એત્થ **ગૂળ્હસલાકગ્ગાહો** નામ ધમ્મવાદિસલાકા ચ અધમ્મવાદિસલાકા ચ વિસું વિસું ચીવરકણ્ણે પક્ખિપિત્વા પુગ્ગલાનં સન્તિકં વિસું વિસું ઉપસઙ્કમિત્વા સલાકા વિસું વિસું દસ્સેત્વા ''ઇતો તવ રુચ્ચનકં ગણ્હાહી''તિ રહો ઠત્વા

ગાહાપનં. **વિવટકં** નામ ધમ્મવાદીનં બહુભાવં ઞત્વા સબ્બેસુ જાનન્તેસુ પુગ્ગલાનં સન્તિકં ગાહાપનં. **કણ્ણજપ્પનં** નામ એવમેવ કણ્ણમૂલે રહો ઠત્વા ગાહાપનં.

૨૭૭૧. અલજ્જુસ્સદેતિ એત્થ ''સઙ્ઘે''તિ સેસો. **લજ્જિસુ બાલેસૂ**તિ એત્થાપિ ''ઉસ્સદેસૂ''તિ વત્તબ્બં.

૨૭૭૨. સકેન કમ્મુનાયેવાતિ અત્તનો યં કિચ્ચં, તેનેવાતિ.

૨૭૭૩-૫. ''**આપજ્જતી**''તિઆદિ ''અલજ્જી, લજ્જી, બાલો''તિ જાનનસ્સ હેતુભૂતકમ્મદસ્સનં. **દુચ્ચિન્તિતો**તિ અભિજ્ઝાદિતિવિધમનોદુચ્ચરિતવસેન દુટ્ઠુ ચિન્તેન્તો. **દુબ્ભાસી**તિ મુસાવાદાદિચતુબ્બિધવચીદુચ્ચરિતવસેન વચીદ્વારે પઞ્ઞત્તાનં સિક્ખાપદાનં વીતિક્કમવસેન દુટ્ઠુ ભાસનસીલો. **દુક્કટકારિકો**તિ પાણાતિપાતાદિતિવિધકાયદુચ્ચરિતવસેન કાયદ્વારે પઞ્ઞત્તસિક્ખાપદાનં વીતિક્કમવસેન કુચ્છિતકમ્મસ્સ કરણસીલો. **ઇતિ લક્ખણેનેવા**તિ યથાવુત્તં અલજ્જીલજ્જીબાલલક્ખણં નિગમેતિ.

૨૭૭૬. ''યેભુય્યસિકા''તિઆદિગાથાહિ નિદ્દિટ્ઠમેવ અત્થં નિગમેતુમાહ ''**તિધા**''તિઆદિ. **તિધાસલાકગાહેના**તિ તિવિધસ્સ સલાકગાહસ્સ અઞ્ઞતરેન. બહુકા ધમ્મવાદિનો યદિ સિયુન્તિ યોજના. **કાતબ્બ**ન્તિ એત્થ ''વિવાદાધિકરણવૂપસમન''ન્તિ સેસો.

૨૭૭૭. યો પુગ્ગલો અલજ્જી ચ હોતિ સાનુવાદો ચ **કમ્મતો** કાયકમ્મતો, વચીકમ્મતો ચ અસુચિ ચ સમ્બુદ્ધજિગુચ્છનીયોતિ અત્થો. **સો** એવંવિધો પાપ**પુગ્ગલો** તસ્સ પાપિયસિકકમ્મસ્સ યોગો હોતીતિ સમ્બન્ધો. **સાનુવાદો**તિ એત્થ **અનુવાદો** નામ ચોદના, સહ અનુવાદેન વત્તતીતિ **સાનુવાદો**, પાપગરહિતપુગ્ગલેહિ કાતબ્બચોદનાય અનુરૂપોતિ અત્થો.

૨૭૭૮-૯. ભણ્ડનેતિ કલહસ્સ પુબ્બભાગે. **કલહે**તિ કાયવચીદ્વારપ્પવત્તે હત્થપરામસાદિકે કલહે ચ. **વિવાદમ્હિ અનપ્પકે**તિ બહુવિધે વિવાદે જાતે. **બહુઅસ્સામણે ચિણ્ણે**તિ સમણાનં અનનુચ્છવિકે નાનપ્પકારે કાયિકવાચસિકવીતિક્કમે ચ કતે. **અનગ્ગે**તિ અનન્તે. **ભસ્સકે**તિ કુચ્છિતે અમનાપવચને ચિણ્ણેતિ યોજના, **ભાસિતે**તિ અત્થો. **ગવેસન્ત**ન્તિ ગવેસિયમાનં, આપત્તાધિકરણન્તિ સેસો. **વાળ**ન્તિ ચણ્ડં. **કક્ખળ**ન્તિ આસજ્જં. **કાતબ્બ**ન્તિ વૂપસમેતબ્બં.

૨૭૮૦-૨. યથા ચ વૂપસમ્મતિ, તથા તિણવત્થારકે સુદ્ધો હોતીતિ સમ્બન્ધો.

થુલ્લવજ્જન્તિ પારાજિકઞ્ચેવ સઙ્ઘાદિસેસઞ્ચ. **ગિહીહિ પટિસંયુત**ન્તિ ગિહીનં જાતિઆદીહિ પાળિયા આગતેહિ દસહિ અક્કોસવત્થૂહિ, અટ્ઠકથાગતેહિ ચ તદઞ્ઞેહિ અક્કોસવત્થૂહિ ખુંસનવમ્ભનપચ્ચયા ચ ધમ્મિકપટિસ્સવસ્સ અસચ્ચાપનપચ્ચયા ચ આપન્નાપત્તિં. એસા એવ હિ આપત્તિ ગિહિપટિસંયુત્તા નામ **પરિવારે** ''અત્થિ ગિહિપટિસંયુત્તા, અત્થિ નગિહિપટિસંયુત્તા''તિ દુકં નિક્ખિપિત્વા ''ગિહિપટિસંયુત્તાતિ સુધમ્મત્થેરસ્સ આપત્તિ, યા ચ ધમ્મિકસ્સ પટિસ્સવસ્સ અસચ્ચાપને આપત્તિ. અવસેસા નગિહિપટિસંયુત્તા''તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) વચનતો.

સુધમ્મત્થેરસ્સ આપત્તીતિ ચ તેન ચિત્તસ્સ ગહપતિનો જાતિં પટિચ્ચ ખુંસનવમ્ભનપચ્ચયા આપન્ના ઓમસવાદસિક્ખાપદવિભાગગતા દુક્કટાપત્તિ ગહેતબ્બા. ઇદઞ્ચ ઉપલક્ખણમત્તં, તસ્મા ઇતરેહિપિ અક્કોસવત્થૂહિ ગિહિં ખુંસેન્તાનં વમ્ભેન્તાનં ઇતરેસં ભિક્ખૂનં સા આપત્તિ ગિહિપટિસંયુત્તાવાતિ વેદિતબ્બં. તથા આપન્નં આપત્તિં

દેસાપેન્તેન દસ્સનૂપચારં અવિજહાપેત્વા સવનૂપચારં જહાપેત્વા એકંસે ઉત્તરાસઙ્ગં કારાપેત્વા ઉક્કુટિકં નિસીદાપેત્વા અઞ્જલિં પગ્ગણ્હાપેત્વા સા આપત્તિ દેસાપેતબ્બા.

દિટ્ઠાવિકમ્મિકન્તિ દિટ્ઠાવિકમ્મે નિયુત્તો દિટ્ઠાવિકમ્મિકો, તં, **અટ્ઠકથાયં** ''યે પન 'ન મેતં ખમતી'તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં દિટ્ઠાવિકમ્મં કરોન્તી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૧૪) યે પુગ્ગલા દસ્સિતા, તેસમઞ્ઞતરસ્સેવ ગહણં.

યોતિ ભણ્ડનકારકેહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં મહન્તં વિગ્ગહં કત્વા સમ્બહુલા આપત્તિયો આપન્નો યો ભિક્ખુ. **તત્થા**તિ તસ્મિં તિણવત્થારકસમથકારકે ભિક્ખુસમૂહે. **ન હોતી**તિ છન્દં દત્વા તં ભિક્ખુપરિસં અનાગતત્તા ન સંવિજ્જતિ. તઞ્ચ ઠપેત્વાતિ યોજના.

તિણવત્થારકે કતે સતિ યાવ ઉપસમ્પદમાળતો પભુતિ આપન્નાય **સેસાય આપત્તિયા** નિરાપત્તિ હુત્વા **સુદ્ધો હોતિ** સઞ્ઞોતિ યોજના.

સમથક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

ખુદ્દકવત્થુક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૭૮૩. **કુટ્ટે**તિ ઇટ્ઠકાસિલાદારુકુટ્ટાનં અઞ્ઞતરસ્મિં. **અટ્ટાને**તિ એત્થ **અટ્ટાનં** નામ રુક્ખે ફલકં વિય તચ્છેત્વા અટ્ઠપદાકારેન રાજિયો છિન્દિત્વા નહાનતિત્થે નિખણન્તિ, તત્થ ચુણ્ણાનિ આકિરિત્વા મનુસ્સા કાયં ઘંસન્તિ.

૨૭૮૪. **ગન્ધબ્બહત્થેના**તિ નહાનતિત્થે ઠપિતેન દારુમયહત્થેન. તેન કિર ચુણ્ણાનિ ગહેત્વા મનુસ્સા સરીરં ઘંસન્તિ. **કુરુવિન્દકસુત્તિયા**તિ કુરુવિન્દકપાસાણચુણ્ણાનિ લાખાય બન્ધિત્વા કતગુળિકકલાપકો વુચ્ચતિ, તં ઉભોસુ અન્તેસુ ગહેત્વા સરીરં ઘંસન્તિ. **મલ્લકેના**તિ મકરદન્તકં છિન્દિત્વા મલ્લકમૂલસણ્ઠાનેન કતેન મલ્લકેન, ઇદં ગિલાનસ્સાપિ ન વટ્ટતિ. **અઞ્ઞમઞ્ઞઞ્ચ કાયતો**તિ અઞ્ઞમઞ્ઞં સરીરેન ઘંસેય્ય.

૨૭૮૫. **અકતં મલ્લકં** નામ મકરદન્તે અચ્છિન્દિત્વા કતં, ઇદં અગિલાનસ્સ ન વટ્ટતિ.

૨૭૮૬. **કપાલિટ્ઠકખણ્ડાની**તિ કપાલખણ્ડઇટ્ઠકખણ્ડાનિ. **સબ્બસ્સા**તિ ગિલાનાગિલાનસ્સ સરીરે ઘંસિત્વા ઉબ્બટ્ટેતું વટ્ટતિ. "**પુથુપાણિક**"ન્તિ હત્થપરિકમ્મં વુચ્ચતિ, તસ્મા સબ્બસ્સ હત્થેન પિટ્ઠિપરિકમ્મં કાતું વટ્ટતિ. "**વત્થવટ્ટી**"તિ ઇદં **પાળિયં** વુત્તઉક્કાસિકસ્સ પરિયાયં, તસ્મા નહાયન્તસ્સ યસ્સ કસ્સચિ નહાનસાટકવટ્ટિયાપિ ઘંસિતું વટ્ટતિ.

૨૭૮૭. **ફેણકં** નામ સમુદ્દફેણં. **કથલ**ન્તિ કપાલખણ્ડં. પાદઘંસને **વુત્તા** અનુઞ્ઞાતા. **કતકં** નામ પદુમકણ્ણિકાકારં પાદઘંસનત્થં કણ્ટકે ઉટ્ઠાપેત્વા કતં, એતં નેવ પટિગ્ગહેતું, ન પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ.

૨૭૮૮. **યં કિઞ્ચિપિ અલઙ્કાર**ન્તિ હત્થૂપગાદિઅલઙ્કારેસુ યં કિઞ્ચિ અલઙ્કારં.

૨૭૮૯. **ઓસણ્ઠેય્યા**તિ અલઙ્કારત્થં સઙ્ખરોન્તો નમેય્ય. **હત્થફણકેના**તિ હત્થેનેવ ફણકિચ્ચં કરોન્તા અઙ્ગુલીહિ ઓસણ્ઠેન્તિ. **ફણકેના**તિ દન્તમયાદીસુ યેન કેનચિ. **કોચ્છેના**તિ ઉસિરમયેન વા મુઞ્જપબ્બજમયેન વા કોચ્છેન.

૨૭૯૦. **સિત્થતેલોદતેલેહી**તિ સિત્થતેલઞ્ચ ઉદકતેલઞ્ચાતિ વિગ્ગહો, તેહિ. તત્થ **સિત્થતેલં** નામ મધુસિત્થકનિય્યાસાદિ યં કિઞ્ચિ ચિક્કણં. **ચિક્કણં** નામ નિય્યાસં. **ઉદકતેલં** નામ ઉદકમિસ્સકં તેલં. કત્થચિ પોત્થકેસુ ''સિટ્ઠા''તિ પાઠો, સોયેવત્થો. **અનુલોમનિપાતત્થ**ન્તિ નલાટાભિમુખં અનુલોમેન પાતનત્થં. **ઉદ્ધલોમેના**તિ ઉદ્ધગ્ગં હુત્વા ઠિતલોમેન.

૨૭૯૧. **હત્થં તેલેન તેમેત્વા**તિ કરતલં તેલેન મક્ખેત્વા. **સિરોરુહા** કેસા. **ઉણ્હાભિતત્તસ્સા**તિ ઉણ્હાભિતત્તરજસિરસ્સ. અલ્લહત્થેન સિરોરુહે પુઞ્છિતું વટ્ટતીતિ યોજના.

૨૭૯૨. **આદાસે ઉદપત્તે** વાતિ એત્થ કંસપત્તાદીનિપિ, યેસુ મુખનિમિત્તં પઞ્ઞાયતિ, સબ્બાનિ આદાસસઙ્ખમેવ ગચ્છન્તિ, કઞ્જિયાદીનિપિ ચ ઉદપત્તસઙ્ખમેવ, તસ્મા યત્થ કત્થચિ ઓલોકેન્તસ્સ દુક્કટં.

૨૭૯૩. યેન હેતુના મુખં ઓલોકેન્તસ્સ અનાપત્તિ, તં દસ્સેતુમાહ "**સઞ્છવિ**"ન્તિઆદિ. આબાધપચ્ચયા ''મે મુખે વણો સઞ્છવિ નુ ખો, ઉદાહુ ન સઞ્છવી''તિ મુખં દટ્ઠુઞ્ચ ''અહં જિણ્ણો નુ ખો, ઉદાહુ નો''તિ અત્તનો આયુસઙ્ખારજાનનત્થઞ્ચ મુખં દટ્ઠું વટ્ટતીતિ યોજના.

૨૭૯૪. નચ્ચં વાતિ યં કિઞ્ચિ નચ્ચં અન્તમસો મોરનચ્ચમ્પિ. **ગીત**ન્તિ યં કિઞ્ચિ નટગીતં વા સાધુગીતં વા અન્તમસો દન્તગીતમ્પિ, યં ''ગાયિસ્સામા''તિ પુબ્બભાગે ઓકૂજન્તા કરોન્તિ, એતમ્પિ ન વટ્ટતિ. **વાદિત**ન્તિ યં કિઞ્ચિ વાદિતં. **દટ્ઠું વા પન સોતું વા**તિ નચ્ચં દટ્ઠું વા ગીતં વાદિતં સોતું વા.

૨૭૯૫. સયં નચ્ચન્તસ્સ વા નચ્ચાપેન્તસ્સ વા ગાયન્તસ્સ વા ગાયાપેન્તસ્સ વા વાદેન્તસ્સ વા વાદાપેન્તસ્સ વા દુક્કટમેવ **અટ્ઠકથાય** (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૪૮) વુત્તન્તિ તદેકદેસં દસ્સેતુમાહ ''**દટ્ઠુમન્તમસો**''તિઆદિ.

૨૭૯૬. સુણાતીતિ ગીતં વા વાદિતં વા. **પસ્સતી**તિ નચ્ચં પસ્સતિ.

૨૭૯૭. પસ્સિસ્સામીતિ એત્થ ''સુણિસ્સામી''તિ સેસો. ''નચ્ચં પસ્સિસ્સામિ, ગીતં, વાદિતં વા સુણિસ્સામી''તિ વિહારતો વિહારં ગચ્છતો વાપિ દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

૨૭૯૮. ઉટ્ઠહિત્વાન ગચ્છતોતિ ''નચ્ચં પસ્સિસ્સામી''તિ, ''ગીતં, વાદિતં વા સુણિસ્સામી''તિ નિસિન્નટ્ઠાનતો ઉટ્ઠહિત્વા અન્તોવિહારેપિ તં તં દિસં ગચ્છતો આપત્તિ હોતીતિ યોજના. વીથિયં ઠત્વા ગીવં પસારેત્વા પસ્સતોપિ ચ આપત્તીતિ યોજના.

૨૭૯૯. દીઘાતિ દ્વઙ્ગુલતો દીઘા. **ન ધારેય્યા**તિ ન ધારેતબ્બા. **દ્વઙ્ગુલં વા દુમાસં વા**તિ એત્થ દ્વે અઙ્ગુલાનિ પરિમાણં એતસ્સાતિ **દ્વઙ્ગુલો**, કેસો. દ્વે માસા ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદો અસ્સાતિ **દુમાસો**. કેસં ધારેન્તો દ્વઙ્ગુલં વા ધારેય્ય દુમાસં વા. **તતો ઉદ્ધં ન વટ્ટતી**તિ તતો દ્વઙ્ગુલતો વા દુમાસતો વા કેસતો ઉદ્ધં કેસં ધારેતું ન વટ્ટતિ.

અથ વા દ્વે અઙ્ગુલાનિ સમાહટાનિ **દ્વઙ્ગુલં**, દ્વે માસા સમાહટા **દુમાસં**, ઉભયત્થ અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. કેસે ધારેન્તો દ્વઙ્ગુલમત્તં વા ધારેય્ય દુમાસમત્તં વા, **તતો** કાલપરિમાણતો ઉદ્ધં કેસે ધારેતું ન વટ્ટતીતિ અત્થો. સચે કેસે અન્તોદ્વેમાસે દ્વઙ્ગુલે પાપુણન્તિ, અન્તોદ્વેમાસેયેવ છિન્દિતબ્બા. દ્વઙ્ગુલે હિ અતિક્કમેતું ન વટ્ટતિ. સચેપિ ન દીઘા, દ્વેમાસતો એકદિવસમ્પિ અતિક્કમેતું ન લભતિયેવ. એવમયં ઉભયેનપિ ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદેનેવ વુત્તો, તતો ઓરં પન નવટ્ટનભાવો નામ નત્થિ.

૨૮૦૦. દીઘે નખે, દીઘાનિ નાસિકલોમાનિ ચ ન ધારયેતિ યોજના, ન ધારેય્ય, છિન્દેય્યાતિ અત્થો. **વીસતિમટ્ઠ**ન્તિ વીસતિયા નખાનં મટ્ઠં લિખિતમટ્ઠભાવં કાતું ભિક્ખુનો ન વટ્ટતીતિ યોજના. સત્થકેન તચ્છેત્વા ચુણ્ણકેન પમજ્જિત્વા ફલિકમણીનં વિય ઉજ્જલકરણં **લિખિતમટ્ઠં** નામ. ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, મલમત્તં અપકડ્ઢિતુ''ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૭૪) અનુઞ્ઞાતત્તા મુગ્ગફલતચાદીહિ નખમલં અપનેતું વટ્ટતિ.

૨૮૦૧. કપ્પાપેય્ય વિસું મસ્સુન્તિ યો કેસચ્છિન્નો વિસું મસ્સું કપ્પાપેય્ય. **દાઠિકં ઠપેય્યા**તિ કેસે છિન્દાપેત્વા મસ્સું અકપ્પાપેત્વા વિસું ઠપેય્ય. **સમ્બાધે**તિ ઉપકચ્છકમુત્તકરણસઙ્ખાતે સમ્બાધટ્ઠાને. **લોમં સંહરાપેય્યવા**તિ સત્થેન વા સણ્ડાસેન વા અઞ્ઞેન યેન કેનચિ પરેન છિન્દાપેય્ય, સયં વા છિન્દેય્ય. ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, આબાધપચ્ચયા સમ્બાધે લોમં સંહરાપેતુ''ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૭૫) અનુઞ્ઞાતત્તા યથાવુત્તસમ્બાધે ગણ્ડપિળકવણાદિકે આબાધે સતિ લોમં સંહરાપેતું વટ્ટતિ.

૨૮૦૨. અગિલાનસ્સ છિન્દતો દુક્કટં વુત્તં. **અઞ્ઞેન** વા પુગ્ગલેન તથા કત્તરિયા છિન્દાપેન્તસ્સ દુક્કટં વુત્તન્તિ સમ્બન્ધો.

૨૮૦૩. **સેસઙ્ગછેદને**તિ અઙ્ગુલિયાદિઅવસેસસરીરાવયવાનં છેદને. **અત્તવધે**તિ અત્તુપક્કમેન વા આણત્તિયા ઉપક્કમેન વા અત્તનો જીવિતનાસે.

૨૮૦૪. **અઙ્ગ**ન્તિ અઙ્ગજાતતો અવસેસં સરીરાવયવં. અહિકીટાદિદટ્ઠસ્સ તપ્પટિકારવસેન **અઙ્ગં છિન્દતો** ન દોસો. તાદિસાબાધપચ્ચયા તપ્પટિકારવસેન **અઙ્ગં છિન્દતો** ન દોસો. લોહિતં મોચેન્તસ્સાપિ ન દોસોતિ યોજના.

૨૮૦૫. **અપરિસ્સાવનો** ભિક્ખુ સચે મગ્ગં ગચ્છતિ, દુક્કટં. **મગ્ગે** અદ્ધાને **તં** પરિસ્સાવનં યાચમાનસ્સ યો ન દદાતિ, તસ્સ **અદદતો** અદેન્તસ્સાપિ તથેવ દુક્કટમેવાતિ યોજના. યો પન અત્તનો હત્થે પરિસ્સાવને વિજ્જમાનેપિ યાચતિ, તસ્સ ન અકામા દાતબ્બં.

૨૮૦૬. ‘‘**નગ્ગો**’’તિ પદં ‘‘ન ભુઞ્જે’’તિઆદિ કિરિયાપદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **ન ભુઞ્જે**તિ ભત્તાદિં ભુઞ્જિતબ્બં ન ભુઞ્જેય્ય. **ન પિવે**તિ યાગુઆદિં પાતબ્બં ન પિવેય્ય. **ન ચ ખાદે**તિ મૂલખાદનીયાદિકં ખાદનીયં ન ખાદેય્ય. **ન સાયયે**તિ ફાણિતાદિકં સાયિતબ્બઞ્ચ ન સાયેય્ય ન લિહેય્ય. **ન દદે**તિ અઞ્ઞસ્સ ભત્તાદિં કિઞ્ચિ ન દદેય્ય. **ન ગણ્હેય્યા**તિ તથા સયં નગ્ગો હુત્વા ન પટિગ્ગણ્હેય્ય. **અઞ્ઞસં** મગ્ગં.

૨૮૦૭. **પરિકમ્મં ન કાતબ્બ**ન્તિ પિટ્ઠિપરિકમ્માદિપરિકમ્મં ન કાતબ્બં. **કારયે**તિ સયં નગ્ગો હુત્વા અઞ્ઞેન પિટ્ઠિપરિકમ્માદિપરિકમ્મં ન કારાપેય્યાતિ અત્થો.

૨૮૦૮. પિટ્ઠિકમ્માદિકે **પરિકમ્મે** જન્તાઘરાદિકા તિસ્સો પટિચ્છાદી **વુત્તા** ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, તિસ્સો પટિચ્છાદિયો જન્તાઘરપટિચ્છાદિં ઉદકપટિચ્છાદિં વત્થપટિચ્છાદિ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૬૧) અનુઞ્ઞાતાતિ યોજના. પટિચ્છાદેતિ હિરિકોપિનન્તિ **પટિચ્છાદિ**, જન્તાઘરમેવ પટિચ્છાદિ **જન્તાઘરપટિચ્છાદિ**. ઉદકમેવ પટિચ્છાદિ **ઉદકપટિચ્છાદિ**. વત્થમેવ પટિચ્છાદિ **વત્થપટિચ્છાદિ**. ‘‘**સબ્બત્થ પન વટ્ટતી**’’તિ ઇમિના ઇતરપટિચ્છાદિદ્વયં પરિકમ્મેયેવ વટ્ટતીતિ દીપેતિ. **સબ્બત્થા**તિ ભોજનાદિસબ્બકિચ્ચેસુ.

૨૮૦૯. **યત્થ કત્થચિ પેળાય**ન્તિ તમ્બલોહવટ્ટલોહકંસલોહકાળલોહસુવણ્ણરજતાદીહિ કતાય વા દારુમયાય વા યાય કાયચિ પેળાય આસિત્તકૂપધાને. **ભુઞ્જિતું ન ચ વટ્ટતી**તિ ભાજનં ઠપેત્વા ભુઞ્જિતું ન વટ્ટતિ. યથાહ – ‘‘આસિત્તકૂપધાનં નામ તમ્બલોહેન વા રજતેન વા કતાય પેળાય એતં અધિવચનં, ‘ન ભિક્ખવે આસિત્તકૂપધાને ભુઞ્જિતબ્બ’ન્તિ સામઞ્ઞેન પટિક્ખિત્તત્તા પન દારુમયાપિ ન વટ્ટતી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૪). ‘‘અનુજાનામિ ભિક્ખવે મળોરિક’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૬૪) અનુઞ્ઞાતત્તા મળોરિકાય ઠપેત્વા ભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. ‘‘**મળોરિકા**’’તિ ચ દણ્ડાધારકો વુચ્ચતિ, યં તયો, ચત્તારો, બહૂ વા દણ્ડકે ઉપરિ ચ હેટ્ઠા ચ વિત્થતં મજ્ઝે સઙ્કુચિતં કત્વા બન્ધિત્વા આધારકં કરોન્તિ. યટ્ઠિઆધારકપણ્ણાધારકપચ્છિકપિટ્ઠઘટકકવાટકાદિભાજનમુખઉદુક્ખલાદીનિપિ એત્થેવ સઙ્ગહં ગચ્છન્તિ. **યટ્ઠિઆધારકો**તિ યટ્ઠિંયેવ ઉજુકં ઠપેત્વા બન્ધીકતઆધારકો.

એકભાજને વિસું વિસું ભોજનસ્સાપિ સમ્ભવતો ‘‘ભુઞ્જતો એકભાજને’’તિ એત્તકેયેવ વુત્તે તસ્સાપિ પસઙ્ગો સિયાતિ તન્નિવત્તનત્થમાહ ‘‘**એકતો**’’તિ. ‘‘**ભુઞ્જતો**’’તિ ઇદં ઉપલક્ખણં. એકતો એકભાજને યાગુઆદિપાનમ્પિ ન

વટ્ટતિ. યથાહ – ‘‘ન, ભિક્ખવે, એકથાલકે પાતબ્બ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૬૪). અથ વા **ભુઞ્જતો**તિ અજ્ઝોહારસામઞ્ઞેન પાનમ્પિ સઙ્ગહિતન્તિ વેદિતબ્બં. અયમેત્થ વિનિચ્છયો – સચે એકો ભિક્ખુ ભાજનતો ફલં વા પૂવં વા ગહેત્વા ગચ્છતિ, તસ્મિં અપગતે ઇતરસ્સ સેસકં ભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. ઇતરસ્સાપિ તસ્મિં ખણે પુન ગહેતું વટ્ટતીતિ.

૨૮૧૦. યે દ્વે વા તયો વા ભિક્ખૂ એકપાવુરણા વા એકત્થરણા વા એકત્થરણપાવુરણા વા નિપજ્જન્તિ, તેસઞ્ચ, યે એકમઞ્ચેપિ એકતો નિપજ્જન્તિ, તેસઞ્ચ આપત્તિ દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

૨૮૧૧. સઙ્ઘાટિપલ્લત્થિકમુપાગતોતિ એત્થ **સઙ્ઘાટી**તિ સઙ્ઘાટિનામેન અધિટ્ઠિતચીવરમાહ. સઙ્ઘાટિપલ્લત્થિકં ઉપગતેન યુત્તો હુત્વાતિ અત્થો. **ન નિસીદેય્યા**તિ વિહારે વા અન્તરઘરે વા યત્થ કત્થચિ ન નિસીદેય્ય. ‘‘સઙ્ઘાટીતિ નામેન અધિટ્ઠિતચીવરવોહારપ્પત્તમધિટ્ઠિતચીવરં ‘સઙ્ઘાટી’તિ વુત્ત’’ન્તિ **નિસ્સન્દેહે**, **ખુદ્દસિક્ખાવણ્ણનાયમ્પિ** ‘‘સઙ્ઘાટિયા ન પલ્લત્થેતિ અધિટ્ઠિતચીવરેન વિહારે વા અન્તરઘરે વા પલ્લત્થિકો ન કાતબ્બો’’તિ વુત્તં. **અટ્ઠકથાયં** પન ‘‘અન્તોગામે વાસત્થાય ઉપગતેન અધિટ્ઠિતં સઙ્ઘાટિં વિના સેસચીવરેહિ પલ્લત્થિકાય નિસીદિતું વટ્ટતી’’તિ વુત્તં.

કિઞ્ચિ કીળં ન કીળેય્યાતિ જુતકીળાદિકં યં કિઞ્ચિ કાયિકવાચસિકકીળિકં ન કીળેય્ય. **ન ચ ગાહયે**તિ ન ચ ગાહાપેય્ય, ન હરાપેય્યાતિ અત્થો.

૨૮૧૨. દાઠિકાયપીતિ મસ્સુમ્હિ. **ઉગ્ગત**ન્તિ એત્થ ‘‘બીભચ્છ’’ન્તિ સેસો. **અઞ્ઞ**ન્તિ અપલિતં. **તાદિસ**ન્તિ બીભચ્છં.

૨૮૧૩. ‘‘**અગિલાનો**’’તિ ઇમિના ગિલાનસ્સ અનાપત્તિભાવં દીપેતિ. ‘‘**ધારેય્યા**’’તિ ઇમિના સુદ્ધકત્તુનિદ્દેસેન અગિલાનસ્સપિ પરં ધારાપને, પરસ્સ ધારણસાદિયને ચ અનાપત્તીતિ વિઞ્ઞાયતીતિ. અત્તનો ગુત્તત્થં, ચીવરાદીનં ગુત્તત્થઞ્ચ વટ્ટતીતિ યોજના. તત્રાયં વિનિચ્છયો (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૭૦) – યસ્સ કાયદાહો વા પિત્તકોપો વા હોતિ, ચક્ખુ વા દુબ્બલં, અઞ્ઞો વા કોચિ આબાધો વિના છત્તેન ઉપ્પજ્જતિ, તસ્સ ગામે વા અરઞ્ઞે વા છત્તં વટ્ટતિ. વાળમિગચોરભયેસુ અત્તગુત્તત્થં, વસ્સે પન ચીવરગુત્તત્થમ્પિ વટ્ટતિ. એકપણ્ણચ્છત્તં પન સબ્બત્થેવ વટ્ટતિ. ‘‘એકપણ્ણચ્છત્તં નામ તાલપત્ત’’ન્તિ **ગણ્ઠિપદેસુ** વુત્તન્તિ.

૨૮૧૪. હત્થિસોણ્ડાકારો અભેદોપચારેન ‘‘**હત્થિસોણ્ડ**’’ન્તિ વુત્તો. એવમુપરિપિ. ચીવરસ્સ નામધેય્યં ‘‘**વસન**’’ન્તિ ઇદં. ‘‘**નિવાસેન્તસ્સ દુક્કટ**’’ન્તિ પદદ્વયઞ્ચ ‘‘હત્થિસોણ્ડ’’ન્તિઆદીહિ સબ્બપદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **વેલ્લિય**ન્તિ એત્થ ગાથાબન્ધવસેન સં-સદ્દલોપો, સંવેલ્લિયન્તિ અત્થો.

એત્થ **હત્થિસોણ્ડં** (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૮૦) નામ નાભિમૂલતો હત્થિસોણ્ડસણ્ઠાનં ઓલમ્બકં કત્વા નિવત્થં ચોળિકિત્થીનં નિવાસનં વિય. **ચતુક્કણ્ણં** નામ ઉપરિતો દ્વે, હેટ્ઠતો દ્વેતિ એવં ચત્તારો કણ્ણે દસ્સેત્વા નિવત્થં. **મચ્છવાળકં** નામ એકતો દસન્તં એકતો પાસન્તં ઓલમ્બેત્વા નિવત્થં. **સંવેલ્લિય**ન્તિ મલ્લકમ્મકારાદયો વિય કચ્છં બન્ધિત્વા નિવાસનં. **તાલવણ્ટકં** નામ તાલવણ્ટાકારેન સાટકં ઓલમ્બેત્વા નિવાસનં. **ચ**-સદ્દેન સતવલિકં સઙ્ગણ્હાતિ. **સતવલિકં** નામ દીઘસાટકં અનેકક્ખત્તું ઓભઞ્જિત્વા ઓવટ્ટિકં કરોન્તેન નિવત્થં, વામદક્ખિણપસ્સેસુ વા નિરન્તરં વલિયો દસ્સેત્વા નિવત્થં. સચે પન જાણુતો પટ્ઠાય એકા વા દ્વે વા વલિયો પઞ્ઞાયન્તિ, વટ્ટતિ. એવં નિવાસેતું ગિલાનસ્સપિ મગ્ગપટિપન્નસ્સપિ ન વટ્ટતિ.

યમ્પિ મગ્ગં ગચ્છન્તા એકં વા દ્વે વા કોણે ઉક્ખિપિત્વા અન્તરવાસકસ્સ ઉપરિ લગ્ગેન્તિ, અન્તો વા એકં કાસાવં તથા નિવાસેત્વા બહિ અપરં નિવાસેન્તિ, સબ્બં ન વટ્ટતિ. ગિલાનો પન અન્તોકાસાવસ્સ ઓવટ્ટિકં દસ્સેત્વા અપરં ઉપરિ નિવાસેતું લભતિ. અગિલાનેન દ્વે નિવાસેન્તેન સગુણં કત્વા નિવાસેતબ્બાનિ. ઇતિ યઞ્ચ ઇધ પટિક્ખિત્તં, યઞ્ચ સેખિયવણ્ણનાયં, તં સબ્બં વજ્જેત્વા નિબ્બિકારં તિમણ્ડલં પટિચ્છાદેન્તેન પરિમણ્ડલં નિવાસેતબ્બં. યં કિઞ્ચિ વિકારં કરોન્તો દુક્કટા ન મુચ્ચતિ.

૨૮૧૫. **ગિહિપારુપનન્તિ** ''સેતપટપારુતં (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૮૦) પરિબ્બાજકપારુતં એકસાટકપારુતં સોણ્ડપારુતં અન્તેપુરિકપારુતં મહાજેટ્ઠકપારુતં કુટિપવેસકપારુતં બ્રાહ્મણપારુતં પાળિકારકપારુત''ન્તિ એવમાદિપરિમણ્ડલલક્ખણતો અઞ્ઞથા પારુતં, સબ્બમેતં ગિહિપારુતં નામ. તસ્મા યથા સેતપટા અડ્ઢપાલકનિગણ્ઠા પારુપન્તિ, યથા ચ એકચ્ચે પરિબ્બાજકા ઉરં વિવરિત્વા દ્વીસુ અંસકૂટેસુ પાવુરણં ઠપેન્તિ, યથા ચ એકસાટકા મનુસ્સા નિવત્થસાટકસ્સ એકેનન્તેન પિટ્ઠિં પારુપિત્વા ઉભો કણ્ણે ઉભોસુ અંસકૂટેસુ ઠપેન્તિ, યથા ચ સુરાસોણ્ડાદયો સાટકેન ગીવં પરિક્ખિપન્તા ઉભો અન્તે ઉદરે વા ઓલમ્બેન્તિ, પિટ્ઠિયં વા ખિપન્તિ, યથા ચ અન્તેપુરિકાયો અક્ખિતારકમત્તં દસ્સેત્વા ઓગુણ્ઠિકં પારુપન્તિ, યથા ચ મહાજેટ્ઠા દીઘસાટકં નિવાસેત્વા તસ્સેવ એકેનન્તેન સકલસરીરં પારુપન્તિ, યથા ચ કસ્સકા ખેત્તકુટિં પવિસન્તા સાટકં પલિવેઠેત્વા ઉપકચ્છકે પક્ખિપિત્વા તસ્સેવ એકેનન્તેન સરીરં પારુપન્તિ, યથા ચ બ્રાહ્મણા ઉભિન્નં ઉપકચ્છકાનં અન્તરેન સાટકં પવેસેત્વા અંસકૂટેસુ પક્ખિપન્તિ, યથા ચ પાળિકારકો ભિક્ખુ એકંસપારુપનેન પારુતં વામબાહું વિવરિત્વા ચીવરં અંસકૂટં આરોપેતિ, એવં અપારુપિત્વા સબ્બેપિ એતે, અઞ્ઞે ચ એવરૂપે પારુપનદોસે વજ્જેત્વા નિબ્બિકારં પરિમણ્ડલં પારુપિતબ્બં. તથા અપારુપિત્વા આરામે વા અન્તરઘરે વા અનાદરેન યં કિઞ્ચિ વિકારં કરોન્તસ્સ દુક્કટં. પરિમણ્ડલતો વિમુત્તલક્ખણનિવાસનપારુપનદોસે વજ્જેત્વા પરિમણ્ડલભાવોયેવ વુત્તલક્ખણો અધિપ્પેતોતિ અત્થો.

૨૮૧૬. **લોકાયતં ન વાચેય્યા**તિ ''સબ્બં ઉચ્છિટ્ઠં, સબ્બં અનુચ્છિટ્ઠં, સેતો કાકો, કાળો બકો ઇમિના ચ ઇમિના ચ કારણેના''તિ એવમાદિનિરત્થકકારણપટિસંયુત્તં તિત્થિયસત્થં અઞ્ઞેસં ન વાચેય્ય. **ન ચ તં પરિયાપુણે**તિ તં લોકાયતં ન ચ પરિયાપુણેય્ય ન ઉગ્ગણ્હેય્ય. **તિરચ્છાનવિજ્જા**તિ હત્થિસિપ્પઅસ્સસિપ્પધનુસિપ્પાદિકા પરોપઘાતકરા વિજ્જા ચ. ભિક્ખુના ન પરિયાપુણિતબ્બા, ન વાચેતબ્બાતિ યોજના.

૨૮૧૭. **સબ્બાચામરિબીજની**તિ સેતાદિવણ્ણેહિ સબ્બેહિ ચમરવાલેહિ કતા બીજની. **ન ચાલિમ્પેય્ય દાયં વા**તિ દવડાહાદિઉપદ્દવનિવારણાય અનુઞ્ઞાતં પટગ્ગિદાનકારણં વિના અરઞ્ઞં અગ્ગિના ન આલિમ્પેય્ય. દવડાહે પન આગચ્છન્તે અનુપસમ્પન્ને અસતિ પટગ્ગિં દાતું, અપ્પહરિતકરણેન વા પરિખાખણનેન વા પરિત્તાણં કાતું, સેનાસનં પત્તં વા અપ્પત્તં વા અગ્ગિં અલ્લસાખં ભઞ્જિત્વા નિબ્બાપેતુઞ્ચ લભતિ. ઉદકેન પન કપ્પિયેનેવ લભતિ, નેતરેન. અનુપસમ્પન્ને પન સતિ તેનેવ કપ્પિયવોહારેન કારાપેતબ્બં. **મુખં ન ચ લઞ્જે**તિ મનોસિલાદિના મુખં ન લિમ્પેય્ય, તિલકેન અઙ્કં ન કરેય્યાતિ અત્થો.

૨૮૧૮. **ઉભતોકાજ**ન્તિ ઉભતોકોટિયા ભારવહનકોટિકાજં. **અન્તરકાજક**ન્તિ ઉભયકોટિયા ઠિતવાહકેહિ વહિતબ્બં મજ્ઝેભારયુત્તકાજં. **સીસક્ખન્ધકટિભારાદયો** હેટ્ઠા વુત્તલક્ખણાવ.

૨૮૧૯. યો ભિક્ખુ વડ્ઢકિઅઙ્ગુલેન અટ્ઠઙ્ગુલાધિકં વા તેનેવ અઙ્ગુલેન ચતુરઙ્ગુલપચ્છિમં વા દન્તકટ્ઠં ખાદતિ, એવં ખાદતો તસ્સ આપત્તિ દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

२८२०. **किच्चे सतिपी**ति सुक्खकट्ठादिग्गहणकिच्चे पन सति. **पोरिस**न्ति पुरिसप्पमाणं, ब्यामम‌त्तन्ति वुत्तं होति. **आपदासू**ति वाळमिगादयो वा दिस्वा मग्गमूळ्हो वा दिसा ओलोकेतुकामो हुत्वा दवडाहं वा उदकोघं वा आगच्छन्तं दिस्वा वा एवरूपासु आपदासु. **वट्टतेवाभिरूहितु**न्ति अतिउच्चम्पि रुक्खं आरोहितुं वट्टति एव.

२८२१. सचे **अकल्लको** गिलानो न सिया, **लसुणं** मागधं आमकं भण्डिकलसुणं **न च खादेय्य** नेव परिभुञ्जेय्याति योजना. **भण्डिकलसुणं** नाम चतुमिञ्जतो पट्ठाय बहुमिञ्जं. पलण्डुकभञ्जनकादिलसुणे मगधेसु जातत्तेपि न दोसो. लसुणविभागो हेट्ठा दस्सितोयेव. गिलानस्स पन लसुणं खादितुं वट्टति. यथाह – ‘‘अनुजानामि, भिक्खवे, आबाधपच्चया लसुणं खादितु’’न्ति (चूळव॰ २८९). **आबाधपच्चया**ति यस्स आबाधस्स लसुणं भेसज्जं होति, तप्पच्चयाति अत्थो. **बुद्धवचन**न्ति सङ्गीतित्तयारुळ्हा पिटकत्तयपाळि. **अञ्ञथा**ति सक्कटादिखलितवचनमयं वाचनामग्गं न रोपेतब्बं, तथा न ठपेतब्बन्ति वुत्तं होति.

२८२२. **खिपिते**ति येन केनचि खिपिते. ‘‘जीवा’’ति न वत्तब्बन्ति योजना. भिक्खुना खिपिते गिहिना ‘‘जीवथा’’ति वुत्तेन पुन ‘‘चिरं जीवा’’ति वत्तुं वट्टतीति योजना. ‘‘**चिर**’’न्ति पदे सतिपि वट्टति.

२८२३. **आकोटेन्तस्सा**ति कायेन वा कायपटिबद्धादीहि वा पहरन्तस्स. **पुप्फसंकिण्णे**ति पुप्फसन्थते.

२८२४. न्हापिता पुब्बका एतस्साति **न्हापितपुब्बको**, न्हापितजातिकोति अत्थो. **खुरभण्ड**न्ति न्हापितपरिक्खारं. **न गण्हेय्या**ति न परिहरेय्य. सचे यो न्हापितजातिको होति, सो खुरभण्डं गहेत्वा न हरेय्याति अत्थो. अञ्ञस्स हत्थतो गहेत्वा केसच्छेदादि कातुं वट्टति. **उण्णी**ति केसकम्बलं विना उण्णमया पावुरणजाति. ‘‘गोनकं कुत्तकं चित्तक’’मिच्चादिना वुत्तभेदवन्ततायआह ‘‘**सब्बा**’’ति. उण्णमयं अन्तोकरित्वा पारुपितुं वट्टतीति आह ‘‘**बाहिरलोमिका**’’ति. यथाह – ‘‘न, भिक्खवे, बाहिरलोमी उण्णीधारेतब्बा’’ति (चूळव॰ २४९). **सिक्खापदट्ठकथायं** ‘‘उण्णलोमानि बहि कत्वा उण्णपावारं पारुपन्ति, तथा धारेन्तस्स दुक्कटं. लोमानि अन्तो कत्वा पारुपितुं वट्टती’’ति (चूळव॰ अट्ठ॰ २४९).

२८२५. **अङ्गरागं** नाम कुङ्कुमादि. **करोन्तस्सा**ति अब्भञ्जन्तस्स. अकायबन्धनस्स गामं पविसतोपि दुक्कटं समुदीरितन्ति योजना. एत्थ च असतिया अबन्धित्वा निक्खन्तेन यत्थ सरति, तत्थ बन्धितब्बं. ‘‘आसनसालाय बन्धिस्सामी’’ति गन्तुं वट्टति. सरित्वा याव न बन्धति, न ताव पिण्डाय चरितब्बं.

२८२६. सब्बं आयुधं विना सब्बं **लोहजं** लोहमयभण्डञ्च पत्तं, सङ्कमनीयपादुकं, यथावुत्तलक्खणं पल्लङ्कं, आसन्दिञ्च विना सब्बं **दारुजं** दारुमयभण्डञ्च वुत्तलक्खणमेव **कतकं** , **कुम्भकारिकं** धनियस्सेव सब्बमत्तिकामयं कुटिञ्च विना सब्बं **मत्तिकामयं** भण्डञ्च कप्पियन्ति योजना.

खुद्दकवत्थुक्खन्धककथावण्णना.

સેનાસનક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૮૨૭. **આસન્દિકો**તિ ચતુરસ્સપીઠં. **અતિક્કન્તપમાણો**તિ હેટ્ઠા અટનિયા વડ્ઢકિહત્થતો ઉચ્ચતરપ્પમાણપાદકો. એકપસ્સતો દીઘો પન ઉચ્ચપાદકો ન વટ્ટતિ. યથાહ – ‘‘ઉચ્ચકમ્પિ આસન્દિકન્તિ વચનતો એકતોભાગેન દીઘપીઠમેવ હિ અટ્ઠઙ્ગુલાધિકપાદકં ન વટ્ટતિ, ચતુરસ્સઆસન્દિકો પન પમાણાતિક્કન્તોપિ વટ્ટતી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૯૭).

તથાતિ ઇમિના ‘‘અતિક્કન્તપમાણો’’તિ ઇદં પચ્ચામસતિ. **પઞ્ચઙ્ગપીઠ**ન્તિ ચત્તારો પાદા, અપસ્સેનન્તિ ઇમેહિ પઞ્ચઙ્ગેહિ યુત્તપીઠં. **સત્તઙ્ગ**ન્તિ તીસુ દિસાસુ અપસ્સયે યોજેત્વા કતં. તઞ્હિ ચતૂહિ પાદેહિ, તીહિ અપસ્સેહિ ચ યુત્તત્તા ‘‘સત્તઙ્ગપીઠ’’ન્તિ વુત્તં. એસ નયો મઞ્ચેપિ. યથાહ – ‘‘સત્તઙ્ગો નામ તીસુ દિસાસુ અપસ્સયં કત્વા કતમઞ્ચો, અયમ્પિ પમાણાતિક્કન્તો વટ્ટતી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૯૭).

૨૮૨૮. **તૂલોનદ્ધા**તિ ઉપરિ તૂલં પક્ખિપિત્વા બદ્ધા. **ઘરેયેવા**તિ ગિહીનં ગેહેયેવ નિસીદિતું વટ્ટતીતિ સમ્બન્ધો. ‘‘**નિસીદિતુ**’’ન્તિ ઇમિનાવ સયનં પટિક્ખિત્તં. **સીસપાદૂપધાન**ન્તિ સીસૂપધાનઞ્ચેવ પાદૂપધાનઞ્ચ. **ચ**-સદ્દો પિ-સદ્દત્થે સો ‘‘અગિલાનસ્સા’’તિ એત્થ આનેત્વા સમ્બન્ધિતબ્બો, તેન અગિલાનસ્સાપિ તાવ વટ્ટતિ, પગેવ ગિલાનસ્સાતિ દીપેતિ.

૨૮૨૯. ન કેવલં ગિલાનસ્સ સીસપાદૂપધાનમેવ વટ્ટતિ, અથ ખો ઇદમ્પીતિ દસ્સેતુમાહ ‘‘**સન્થરિત્વા**’’તિઆદિ. **ઉપધાનાનિ સન્થરિત્વા**તિ બહૂ ઉપધાનાનિ અત્થરિત્વા. **તત્થ ચા**તિ તસ્મિં ઉપધાનસન્થરે. **પચ્ચત્થરણકં દત્વા**તિ ઉપરિ પચ્ચત્થરણકં અત્થરિત્વા.

૨૮૩૦. **તિરિય**ન્તિ વિત્થારતો. **મુટ્ઠિરતન**ન્તિ પાકતિકમુટ્ઠિકરતનં. તં પન વડ્ઢકીનં વિદત્થિમત્તં. **મિત**ન્તિ પાકટિતં પમાણયુત્તં હોતીતિ યોજના. કત્થચિ પોત્થકેસુ ‘‘**મત**’’ન્તિ પાઠો દિસ્સતિ, સો ન ગહેતબ્બો. **દીઘતો**તિ બિમ્બોહનસ્સ દીઘતો. **દિયડ્ઢ**ન્તિ દિયડ્ઢહત્થં વા દ્વિહત્થં વા હોતીતિ **કુરુન્દિયં** વુત્તન્તિ સમ્બન્ધો. ઇદમેવ હિ ‘‘સીસપ્પમાણબિમ્બોહન’’ન્તિ અધિપ્પેતં. યથાહ –

> ‘‘સીસપ્પમાણં નામ યસ્સ વિત્થારતો તીસુ કણ્ણેસુ દ્વિન્નં કણ્ણાનં અન્તરં મિનિયમાનં વિદત્થિ ચેવ ચતુરઙ્ગુલઞ્ચ હોતિ, મજ્ઝટ્ઠાનં મુટ્ઠિરતનં હોતિ. દીઘતો પન દિયડ્ઢરતનં વા દ્વિરતનં વાતિ **કુરુન્દિયં** વુત્તં. અયં સીસપ્પમાણસ્સ ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદો, ઇતો ઉદ્ધં ન વટ્ટતિ, હેટ્ઠા પન વટ્ટતી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૯૭).

૨૮૩૧. **ચોળ**ન્તિ પિલોતિકા. **પણ્ણ**ન્તિ રુક્ખલતાનં પણ્ણં. **ઉણ્ણા**તિ એળકાદીનં લોમં. **તિણ**ન્તિ દબ્બતિણાદિ યં કિઞ્ચિ તિણં. **વાક**ન્તિ કદલિઅક્કમકચિવાકાદિકં. એતેહિ પઞ્ચહિ પૂરિતા ભિસિયો **તૂલાનં ગણનાવસા** હેતુગબ્ભાનં એતેસં પઞ્ચન્નં ગબ્ભાનં ગણનાવસેન પઞ્ચ ભાસિતાતિ યોજના.

૨૮૩૨. બિમ્બોહનગબ્ભં દસ્સેતુમાહ ‘‘**ભિસી**’’તિઆદિ. **પઞ્ચેવા**તિ યથાવુત્તચોળાદિપઞ્ચેવ. **તથા તૂલાનિ તીણિપી**તિ ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, તીણિ તૂલાનિ રુક્ખતૂલં લતાતૂલં પોટકિતૂલ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૯૭) અનુઞ્ઞાતાનિ તીણિપિ તૂલાનિ. એત્થ ચ **રુક્ખતૂલં** નામ સિમ્બલિરુક્ખાદીનં યેસં કેસઞ્ચિ રુક્ખાનં તૂલં. **લતાતૂલં** નામ ખીરવલ્લિઆદીનં યાસં કાસઞ્ચિ વલ્લીનં તૂલં. **પોટકિતૂલં** નામ પોટકિતિણાદીનં યેસં કેસઞ્ચિ તિણજાતિકાનં

અન્તમસો ઉચ્છુનળાદીનમ્પિ તૂલં. **લોમાનિ મિગપક્ખીનન્તિ** સીહાદિચતુપ્પદાનં, મોરાદિપક્ખીનં લોમાનિ. **ઇમેતિ** ભિસિગબ્ભાદયો ઇમે દસ બિમ્બોહનસ્સ ગબ્ભાતિ સમ્બન્ધો.

૨૮૩૩. એવં કપ્પિયં ભિસિબિમ્બોહનગબ્ભં દસ્સેત્વા ઇદાનિ અકપ્પિયં દસ્સેતુમાહ "**મનુસ્સલોમ**"ન્તિઆદિ. લોમેસુ મનુસ્સલોમઞ્ચ પુપ્ફેસુ બકુલપિયઙ્ગુપુપ્ફાદિકં સબ્બં પુપ્ફઞ્ચ પણ્ણેસુ ચ **સુદ્ધં** કેવલં તમાલપત્તઞ્ચ ન વટ્ટતીતિ યોજના. "**સુદ્ધ**"ન્તિ ઇમિના તમાલપત્તં સેસગબ્ભેહિ મિસ્સં વટ્ટતીતિ બ્યતિરેકતો દીપેતિ.

૨૮૩૪. મસૂરકેતિ ચમ્મછવિભિસિબિમ્બોહને.

૨૮૩૫. "સુદ્ધ"ન્તિ ઇમિના બ્યતિરેકતો દસ્સિતમેવત્થં સરૂપતો વિભાવેતુમાહ "**મિસ્સ**"ન્તિઆદિ.

૨૮૩૬. તિરચ્છાનગતસ્સ વાતિ અન્તમસો ગણ્ડુપ્પાદસ્સાપિ. **કારેન્તસ્સાતિ** ચિત્તકમ્મકટ્ઠકમ્માદિવસેન કારાપેન્તસ્સ વા કરોન્તસ્સ વા.

૨૮૩૭. જાતકન્તિ અપણ્ણકજાતકાદિજાતકઞ્ચ. **વત્થુન્તિ** વિમાનવત્થુઆદિકં પસાદજનકં વા પેતવત્થુઆદિકં સંવેગજનકં વા વત્થું. **વા**-સદ્દેન **અટ્ઠકથાગતં** ઇધ દસ્સિતપકરણં સઙ્ગણ્હાતિ. **પરેહિ વાતિ** એત્થ **વા**-સદ્દો અવધારણે, તેન પરેહિ કારાપેતુમેવ વટ્ટતિ, ન સયં કાતુન્તિ દીપેતિ. **સયં કાતુમ્પીતિ** એત્થ **અપિ**-સદ્દો પગેવ કારાપેતુન્તિ દીપેતિ.

૨૮૩૮. યો પન ભિક્ખુ દ્વીહિ વસ્સેહિ વા એકેન વા વસ્સેન યસ્સ ભિક્ખુનો વુડ્ઢતરો વા હોતિ દહરતરો વા, સો તેન ભિક્ખુના સમાનાસનિકો નામ હોતીતિ યોજના.

૨૮૩૯. "**સત્તવસ્સેન પઞ્ચવસ્સો**"તિ ઇદં દ્વીહિ વસ્સેહિ વુડ્ઢનવકાનં સમાનાસનિકત્તે ઉદાહરણં. "**છ વસ્સેન પઞ્ચવસ્સો**"તિ ઇદં એકવસ્સેન વુડ્ઢનવકાનં સમાનાસનિકત્તે ઉદાહરણં.

૨૮૪૦. યં તિણ્ણં નિસીદિતું પહોતિ, તં હેટ્ઠા દીઘાસનં નામાતિ યોજના. "સમાનાસનિકા મઞ્ચે નિસીદિત્વા મઞ્ચં ભિન્દિંસુ, પીઠે નિસીદિત્વા પીઠં ભિન્દિંસૂ"તિ (ચૂળવ॰ ૩૨૦) આરોપિતે વત્થુમ્હિ "અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, દુવગ્ગસ્સ મઞ્ચં દુવગ્ગસ્સ પીઠ"ન્તિ (ચૂળવ॰ ૩૨૦) અનુઞ્ઞાતત્તા "**દ્વે**"તિ સમાનાસનિકે દ્વે સન્ધાય વુત્તં.

૨૮૪૧. ઉભતોબ્યઞ્જનં , ઇત્થિં, પણ્ડકં ઠપેત્વા **સબ્બેહિપિ** ગહટ્ઠેહિ, પબ્બજિતેહિ વા પુરિસેહિ સહ દીઘાસને નિસીદિતું અનુઞ્ઞાતન્તિ યોજના. પોત્થકેસુ પન કત્થચિ "સબ્બેસ"ન્તિ સામિવચનન્તો પાઠો દિસ્સતિ, તતો "**સબ્બેહિપી**"તિ કરણવચનન્તોવ પાઠો યુત્તતરો. કરણવચનપ્પસઙ્ગે વા સામિવચનનિદ્દેસોતિ વેદિતબ્બં. યથાહ "યં તિણ્ણં પહોતિ, તં સંહારિમં વા હોતુ અસંહારિમં વા, તથારૂપે અપિ ફલકખણ્ડે અનુપસમ્પન્નેનાપિ સદ્ધિં નિસીદિતું વટ્ટતી"તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૦).

૨૮૪૨. પુરિમિકોતિ ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય સમ્મતેન "ન છન્દાગતિં ગચ્છેય્ય...પે॰... ગહિતાગહિતઞ્ચ જાનેય્યા"તિ (ચૂળવ॰ ૩૧૭) વુત્તેહિ પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતેન ભિક્ખુના પુરિમવસ્સૂપનાયિકદિવસે "અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, પઠમં ભિક્ખૂ ગણેતું, પઠમં ભિક્ખૂ ગણેત્વા સેય્યા ગણેતું, સેય્યા ગણેત્વા સેય્યગ્ગેન ગાહેતુ"ન્તિઆદિના (ચૂળવ॰ ૩૧૮) નયેન અનુઞ્ઞાતનિયામેનેવ સેનાસનગ્ગાહાપનં પુરિમિકો નામ

સેનાસનગ્ગાહો. એવમેવ પચ્છિમિકાય વસ્સૂપનાયિકદિવસે સેનાસનગ્ગાહાપનં **પચ્છિમિકો** નામ. એવમેવ મહાપવારણાદિવસસ્સ અનન્તરદિવસે ''ભન્તે, અન્તરામુત્તકં સેનાસનં ગણ્હથા''તિ વત્વા વુડ્ઢપટિપાટિયા સેનાસનગ્ગાહાપનં **અન્તરામુત્તકો** નામ. **પકાસિતો** ''અપરજ્જુગતાય આસાળ્હિયાપુરિમિકો ગાહાપેતબ્બો, માસગતાય આસાળ્હિયા પચ્છિમિકો ગાહેતબ્બો, અપરજ્જુગતાય પવારણાય આયતિં વસ્સાવાસત્થાય અન્તરામુત્તકો ગાહેતબ્બો''તિ (ચૂળવ॰ ૩૧૮) વુત્તો.

૨૮૪૩. વુત્તમેવત્થં નિયમેત્વા દસ્સેતુમાહ ''**પુબ્બારુણા**''તિઆદિ. ઇધ **પાટિપદા** નામ દ્વે વસ્સૂપનાયિકદિવસા ચેવ મહાપવારણાય અનન્તરદિવસો ચ. ઇમેસં તિણ્ણં પાટિપદદિવસાનં અરુણો **પુબ્બારુણો** નામ. તે દિવસે અતિક્કમ્મ દુતિયતિથિપટિબદ્ધો અરુણો **પુનારુણો** નામ. **ઇદન્તિ** ઉભયારુણાનન્તરં. **સેનાસનગાહકસ્સા**તિ એત્થ સકત્થે ક-પચ્ચયો, સેનાસનગ્ગાહસ્સાતિ અત્થો. યથાહ – ''ઇદઞ્હિ સેનાસનગ્ગાહસ્સ ખેત્ત''ન્તિ. **વસ્સૂપગતે** વસ્સૂપગમે કાતબ્બે સતિ, સાધેતબ્બપયોજને ભુમ્મં. **વસ્સૂપગતે**તિ વા નિમિત્તત્થે ભુમ્મં. પુરિમિકાય, હિ પચ્છિમિકાય ચ વસ્સૂપગમનસ્સ તં તદહુ સેનાસનગ્ગાહો નિમિત્તં, અન્તરામુત્તકો પન આગમિનો વસ્સૂપગમનસ્સાતિ એવં તિવિધોપિ સેનાસનગ્ગાહો વસ્સૂપગમનસ્સ નિમિત્તં હોતિ.

૨૮૪૪. પાટિપદદિવસસ્સ અરુણે ઉગ્ગતેયેવ સેનાસને પન ગાહિતે અઞ્ઞો ભિક્ખુ આગન્ત્વા સચે સેનાસનપઞ્ઞાપકં સેનાસનં **યાચતિ**, સો ભિક્ખુ સેનાસનપઞ્ઞાપકેન ''સેનાસનં ગાહિત''ન્તિ વત્તબ્બોતિ યોજના.

૨૮૪૫. વસ્સાવાસસ્સ ઇદં **વસ્સાવાસિકં**, વસ્સંવુત્થાનં દાતબ્બચીવરં, ગાથાબન્ધવસેન ''વસ્સવાસિક''ન્તિ રસ્સત્તં. સઙ્ઘિકં અપલોકેત્વા ગહિતં **વસ્સાવાસિકં** ચીવરં સચે **તત્રજં** તત્રુપ્પાદં હોતિ, અન્તોવસ્સે વિબ્ભન્તોપિ લભતેતિ યોજના. ''**તત્રજં સચે**''તિ ઇમિના ચસ્સ દાયકાનં વસ્સાવાસિકપચ્ચયવસેન ગાહિતં પન ન લભતીતિ દીપેતિ. યથાહ – ''પચ્ચયવસેન ગાહિતં પન ન લભતીતિ વદન્તી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૧૮).

૨૮૪૬-૮. સચે વુત્થવસ્સો યો ભિક્ખુ આવાસિકહત્થતો કિઞ્ચિ તિચીવરાદિકં **કપ્પિયભણ્ડં** અત્તનો ગહેત્વા ''અસુકસ્મિં કુલે મય્હં ગહિતં વસ્સાવાસિકચીવરં ગણ્હ'' ઇતિ એવં વત્વા **તસ્સ** આવાસિકસ્સ દત્વા દિસં **ગચ્છતિ** પક્કમતિ, સો તત્થ ગતટ્ઠાને સચે **ઉપ્પબ્બજતિ** ગિહી હોતિ, **તસ્સ** દિસંગતસ્સ સમ્પત્તં **તં** વસ્સાવાસિકં તેન તથા દિન્નમ્પિ આવાસિકો ભિક્ખુ **ગહેતું ન લભતિ**, તસ્સ પાપિતં વસ્સાવાસિકચીવરં **સઙ્ઘિકંયેવ** સિયાતિ યોજના. યથાહ – ''ઇધ, ભિક્ખવે, વસ્સંવુત્થો ભિક્ખુ વિબ્ભમતિ, સઙ્ઘસ્સેવેત''ન્તિ.

૨૮૪૯. તસ્મિં કુલે દાયકે **મનુસ્સે** સમ્મુખા ચે પટિચ્છાપેતિ, તસ્સ દિસંગમિસ્સ સમ્પત્તં વસ્સાવાસિકચીવરં આવાસિકો લભતીતિ યોજના.

૨૮૫૦. તત્થ **આરામો** નામ પુપ્ફારામો વા ફલારામો વા. **વિહારો** નામ યં કિઞ્ચિ પાસાદાદિસેનાસનં. **વત્થૂનિ દુવિધસ્સપી**તિ આરામવત્થુ, વિહારવત્થૂતિ દુવિધસ્સ વત્થૂનિ ચ. **આરામવત્થુ** નામ તેસંયેવ આરામાનં અત્થાય પરિચ્છિન્દિત્વા ઠપિતોકાસો, તેસુ વા આરામેસુ વિનટ્ઠેસુ તેસં પોરાણકભૂમિભાગો. **વિહારવત્થુ** નામ તસ્સ પતિટ્ઠાનોકાસો. **ભિસિ** નામ ઉણ્ણભિસિઆદીનં પઞ્ચન્નં અઞ્ઞતરા. **બિમ્બોહનં** નામ વુત્તપ્પકારાનં બિમ્બોહનાનં અઞ્ઞતરં. **મઞ્ચં** નામ મસારકો બુન્દિકાબદ્ધો, કુળીરપાદકો, આહચ્ચપાદકોતિ ઇમેસં પુબ્બે વુત્તાનં ચતુન્નં મઞ્ચાનં અઞ્ઞતરં. **પીઠં** નામ મસારકાદીનંયેવ ચતુન્નં પીઠાનં અઞ્ઞતરં.

૨૮૫૧. લોહકુમ્ભી નામ કાળલોહેન વા તમ્બલોહેન વા યેન કેનચિ લોહેન કતા કુમ્ભી. **કટાહો** પાકટોવ. “**ભાણક**”ન્તિ અલઞ્જરો વુચ્ચતિ. **અલઞ્જરો**તિ ચ બહુઉદકગણ્હનિકા મહાચાટિ, જલં ગણ્હિતું અલન્તિ અલઞ્જરો. ‘‘વટ્ટચાટિ વિય હુત્વા થોકં દીઘમુખો મજ્ઝે પરિચ્છેદં દસ્સેત્વા કતો’’તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં. **વારકો**તિ ઘટો. કુ વુચ્ચતિ પથવી, તસ્સા દાલનતો વિદારણતો “**કુદાલો**”તિ અયોમયઉપકરણવિસેસો વુચ્ચતિ.

૨૮૫૨. વલ્લિવેળુઆદીસુ **વેળૂ**તિ મહાવેણુ. **તિણ**ન્તિ ગેહચ્છાદનં તિણં. **પણ્ણં** તાલપણ્ણાદિકં. **મુઞ્જ**ન્તિ મુઞ્જતિણં. **પબ્બજ**ન્તિ પબ્બજતિણં, **મત્તિકા** પકતિમત્તિકા વા ગેરુકાદિપઞ્ચવણ્ણા વા મત્તિકા. **આહ ચ** અટ્ઠકથાચરિયો.

૨૮૫૩. દ્વેતિ પઠમદુતિયગરુભણ્ડાનિ. **દ્વીહિ સઙ્ગહિતાનિ** ‘‘આરામો, આરામવત્થુ, ઇદં પઠમં. વિહારો, વિહારવત્થુ, ઇદં દુતિય’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૩૨૧-૩૨૨) વુત્તત્તા. **ચતુસઙ્ગહ**ન્તિ ચતૂહિ ભિસિઆદીહિ સઙ્ગહો યસ્સાતિ વિગ્ગહો. **નવકોટ્ઠાસ**ન્તિ લોહકુમ્ભિઆદયો નવ કોટ્ઠાસા અસ્સાતિ વિગ્ગહો. **અટ્ઠધા** વલ્લિઆદીહિ અટ્ઠહિ પકારેહિ.

૨૮૫૪. ઇતીતિ નિદસ્સનત્થે. એવં વુત્તનયેન **પઞ્ચહિ રાસીહિ** નિદ્દિટ્ઠાનં ગરુભણ્ડગણનાનં પિણ્ડવસેન પઞ્ચવીસતિવિધં ગરુભણ્ડં પઞ્ચનિમ્મલલોચનો નાથો પકાસયીતિ યોજના. પઞ્ચ નિમ્મલાનિ લોચનાનિ યસ્સાતિ વિગ્ગહો, મંસદિબ્બધમ્મબુદ્ધસમન્તચક્ખુવસેન પઞ્ચવિધવિપ્પસન્નલોચનોતિ અત્થો.

૨૮૫૫. વિસ્સજ્જેન્તોતિ ઇસ્સરવતાય પરસ્સ વિસ્સજ્જેન્તો. **વિભાજેન્તો**તિ વસ્સગ્ગેન પાપેત્વા વિભાજેન્તો. ઇદઞ્હિ સબ્બમ્પિ ગરુભણ્ડં **સેનાસનક્ખન્ધકે** (ચૂળવ॰ ૩૨૧) ‘‘અવિસ્સજ્જિયં. **કિટાગિરિવત્થુમ્હિ** (ચૂળવ॰ ૩૨૨) અવેભઙ્ગિય’’ન્તિ ચ વુત્તં. ઉભયત્થ આગતવોહારભેદદસ્સનમુખેન તત્થ વિપ્પટિપજ્જન્તસ્સ આપત્તિં દસ્સેન્તો આહ “**ભિક્ખુ થુલ્લચ્ચયં ફુસે**”તિ. **પરિવારે** પન –

> અવિસ્સજ્જિયં અવેભઙ્ગિયં, પઞ્ચ વુત્તા મહેસિના;
> વિસ્સજ્જેન્તસ્સ પરિભુઞ્જન્તસ્સ અનાપત્તિ;
> પઞ્હા મેસા કુસલેહિ ચિન્તિતાતિ. (પરિ॰ ૪૭૯) –

આગતં. તસ્મા મૂલચ્છેજ્જવસેન અવિસ્સજ્જિયં, અવેભઙ્ગિયઞ્ચ, પરિવત્તનવસેન પન વિસ્સજ્જેન્તસ્સ, પરિભુઞ્જન્તસ્સ ચ અનાપત્તીતિ એવમેત્થ અધિપ્પાયો.

૨૮૫૬. ભિક્ખુના પુગ્ગલેન વા સઙ્ઘેન વા ગણેન વા ગરુભણ્ડં તુ વિસ્સજ્જિતં અવિસ્સટ્ઠમેવ હોતિ, વિભત્તઞ્ચ અવિભાજિતમેવ હોતીતિ યોજના.

૨૮૫૭. એત્થ એતેસુ પઞ્ચસુ ગરુભણ્ડેસુ પુરિમેસુ તીસુ **અગરુભણ્ડકં** કિઞ્ચિ ન ચ અત્થીતિ યોજના. ચતુત્થે પન ગરુભણ્ડે **અટ્ઠકથાય** ‘‘લોહકુમ્ભી, લોહભાણકં, લોહકટાહન્તિ ઇમાનિ તીણિ મહન્તાનિ વા હોન્તુ ખુદ્દકાનિ વા, અન્તમસો પસતમત્તઉદકગણ્હનકાનિપિ ગરુભણ્ડાનિયેવા’’તિ વુત્તનયં દસ્સેતુમાહ “**લોહકુમ્ભી**”તિઆદિ.

૨૮૫૮. ઇદં તિવિધન્તિ સમ્બન્ધો. **પાદગણ્હનકો**તિ એત્થ **પાદો** નામ મગધનાળિયા પઞ્ચનાળિમત્તગણ્હનકો ભાજનવિસેસો. ભાજનાનં પમાણં કરોન્તા સીહળદીપે યેભુય્યેન તેનેવ પાદેન મિનન્તિ. તસ્મા **અટ્ઠકથાયં**

‘‘સીહળદીપે પાદગણ્હનકો ભાજેતબ્બો’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) વુત્તં. **લોહવારકો**તિ કાળલોહતમ્બલોહવટ્ટલોહકંસલોહાનં યેન કેનચિ કતો. **ભાજિયો**તિ ભાજેતબ્બો.

૨૮૫૯. **તતો ઉદ્ધન્તિ** તતો પાદગણ્હનકવારકતો ઉદ્ધં અધિકં ગણ્હનકો. એવં પાળિઆગતાનં વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા **અટ્ઠકથા**ગતાનં (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) દસ્સેતુમાહ ‘‘**ભિઙ્ગારાદીની**’’તિઆદિ. **ભિઙ્ગારો** નામ ઉક્ખિત્તહત્થિસોણ્ડાકારેન કતજલનિગ્ગમકણ્ણિકો ઉચ્ચગીવો મહામુખઉદકભાજનવિસેસો. **આદિ**-સદ્દેન **અટ્ઠકથા**ગતાનિ ‘‘પટિગ્ગહઉળુઙ્કદબ્બિકટચ્છુપાતિતટ્ટકસરકસમુગ્ગઅઙ્ગારકપલ્લધૂમકટચ્છુઆદીનિ ખુદ્દકાનિ વા મહન્તાનિ વા’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) વુત્તાનિ સઙ્ગણ્હાતિ. **સબ્બાની**તિ ખુદ્દકાનિ વા મહન્તાનિ વા.

૨૮૬૦. તમ્બથાલકા અયથાલકા ભાજેતબ્બાતિ યોજના. **ચ**-સદ્દેન **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં ‘‘ઠપેત્વા પન ભાજનવિકતિં અઞ્ઞસ્મિમ્પિ કપ્પિયલોહભણ્ડે અઞ્જની અઞ્જનિસલાકા કણ્ણમલહરણી સૂચિ પણ્ણસૂચિ ખુદ્દકો પિપ્ફલકો ખુદ્દકં આરકણ્ટકં કુઞ્ચિકા તાળં કત્તરયટ્ઠિવેધકો નત્થુદાનં ભિન્દિવાલો લોહકૂટો લોહકુટ્ટિ લોહગુળો લોહપિણ્ડિ લોહઅરણી ચક્કલિકં અઞ્ઞમ્પિ વિપ્પકતં લોહભણ્ડં ભાજિય’’ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) વચનં સઙ્ગણ્હાતિ. **ધૂમનેત્તન્તિ** ધૂમનાળિકા. **આદિ**-સદ્દેન ‘‘ફાલદીપરુક્ખદીપકપલ્લકઓલમ્બકદીપકઇત્થિપુરિસતિરચ્છાનગતરૂપકાનિ પન અઞ્ઞાનિ વા ભિત્તિચ્છદનકવાટાદીસુ ઉપનેતબ્બાનિ અન્તમસો લોહખિલકં ઉપાદાય સબ્બાનિ લોહભણ્ડાનિ ગરુભણ્ડાનિયેવ હોન્તી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) વુત્તં સઙ્ગણ્હાતિ.

૨૮૬૧. **અત્તના પટિલદ્ધન્તિ** એત્થ પિ-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો, અત્તના પટિલદ્ધમ્પીતિ અત્થો. ભિક્ખુના અત્તના પટિલદ્ધમ્પિ તં લોહભણ્ડં કિઞ્ચિપિ પુગ્ગલિકપરિભોગેન ન ભુઞ્જિતબ્બન્તિ યોજના.

૨૮૬૨. કંસવટ્ટલોહાનં વિકારભૂતાનિ તમ્બમય**ભાજનાનિપિ** પુગ્ગલિકપરિભોગેન સબ્બસો પરિભુઞ્જિતું ન વટ્ટન્તીતિ યોજના.

૨૮૬૩. **એસેવ નયો**તિ ‘‘ન પુગ્ગલિકભોગેના’’તિઆદિના દસ્સિતનયો. સઙ્ઘિકેસુ વા **ગિહીનં સન્તકેસુ વા** યથાવુત્તભણ્ડેસુ પરિભોગપચ્ચયા **દોસો ન અત્થી**તિ યોજના. ‘‘કંસલોહાદિભાજનં સઙ્ઘસ્સ દિન્નમ્પિ પારિહારિયં ન વટ્ટતિ, ગિહિવિકતનીહારેનેવ પરિભુઞ્જિતબ્બ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) **મહાપચ્ચરિયં** વુત્તં. એત્થ ચ **પારિહારિયં ન વટ્ટતિ** અત્તનો સન્તકં વિય ગહેત્વા પરિભુઞ્જિતું ન વટ્ટતીતિ. ‘‘**ગિહિવિકતનીહારેનેવ પરિભુઞ્જિતબ્બ**’’ન્તિ ઇમિના સચે આરામિકાદયો પટિસામેત્વા પટિદેન્તિ, પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતીતિ દસ્સેતિ.

૨૮૬૪. **ખીરપાસાણન્તિ** મુદુકા પાણજાતિ. વુત્તઞ્હિ માતિકાટ્ઠકથા**ગણ્ઠિપદે** ‘‘ખીરપાસાણો નામ મુદુકો પાસાણો’’તિ. **ગરુકન્તિ** ગરુભણ્ડં. **તટ્ટકાદિકન્તિ આદિ**-સદ્દેન સરકાદીનં સઙ્ગહો. **ઘટકો**તિ ખીરપાસાણમયોયેવ વારકો. ‘‘**પાદગણ્હનતો ઉદ્ધ**’’ન્તિ ઇમિના પાદગણ્હનકો અગરુભણ્ડન્તિ દીપેતિ.

૨૮૬૫. ‘‘સુવણ્ણરજતહારકૂટજાતિફલિકભાજનાનિ ગિહિવિકતાનિપિ ન વટ્ટન્તિ, પગેવ સઙ્ઘિકપરિભોગેન વા પુગ્ગલિકપરિભોગેન વા’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તનયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સિઙ્ગી**’’તિઆદિ. **સિઙ્ગી**તિ સુવણ્ણં. **સજ્ઝુ** રજતં. **હારકૂટં** નામ સુવણ્ણવણ્ણં લોહજાતં. ફલિકેન ઉબ્ભવં જાતં, ફલિકમયં ભાજનન્તિ અત્થો.

ગિહીનં સન્તકાનિપીતિ અપિ-સદ્દેન ગિહિવિકતપરિભોગેનાપિ તાવ ન વટ્ટન્તિ, પગેવ સઙ્ઘિકપરિભોગેન વા પુગ્ગલિકપરિભોગેન વાતિ દીપેતિ. સેનાસનપરિભોગે પન આમાસમ્પિ અનામાસમ્પિ સબ્બં વટ્ટતિ.

૨૮૬૬. ખુદ્દાતિ યાય વાસિયા ઠપેત્વા દન્તકટ્ઠચ્છેદનં વા ઉચ્છુતચ્છનં વા અઞ્ઞં મહાકમ્મં કાતું ન સક્કા, એવરૂપા ખુદ્દકા વાસિ ભાજનીયા. **મહત્તરી**તિ યથાવુત્તપ્પમાણાય વાસિયા મહન્તતરા યેન કેનચિ આકારેન કતવાસિ ગરુભણ્ડં. વેજ્જાનં સિરાવેધનકમ્પિ ચ ફરસુ તથા ગરુભણ્ડન્તિ યોજના.

૨૮૬૭. કુઠારીતિ એત્થ ફરસુસદિસોવ વિનિચ્છયો. યા પન આવુધસઙ્ખેપેન કતા, અયં અનામાસા. **કુદાલો** અન્તમસો ચતુરઙ્ગુલમત્તોપિ. **સિખર**ન્તિ ધનુરજ્જુતો નામેત્વા દારુઆદીનં વિજ્ઝનકકણ્ટકો. **તેને**વાતિ નિખાદનેનેવ.

૨૮૬૮. નિખાદનસ્સ ભેદવન્તતાય તં વિભજિત્વા દસ્સેતુમાહ ''**ચતુરસ્સમુખં દોણિમુખ**''ન્તિ. **દોણિમુખ**ન્તિ દોણિ વિય ઉભયપસ્સેન નામિતમુખં. **વઙ્ક**ન્તિ અગ્ગતો નામેત્વા કતનિખાદનં. **પિ**-સદ્દેન ઉજુકં સઙ્ગણ્હાતિ. **તત્થ ચા**તિ તસ્મિં નિખાદને. સદણ્ડં ખુદ્દકઞ્ચ નિખાદનં સબ્બં ગરુભણ્ડન્તિ યોજના. ''**સદણ્ડં ખુદ્દક**''ન્તિ ઇમિના વિસેસનદ્વયેન અદણ્ડં ફલમત્તં સિપાટિકાય ઠપેત્વા પરિહરણયોગ્ગં સમ્મજ્જનિદણ્ડવેધનકં નિખાદનં અગરુભણ્ડં, તતો મહન્તં નિખાદનં અદણ્ડમ્પિ ગરુભણ્ડન્તિ દીપેતિ. યેહિ મનુસ્સેહિ વિહારે વાસિઆદીનિ દિન્નાનિ ચ હોન્તિ, તે ચે ઘરે દડ્ઢે વા ચોરેહિ વા વિલુત્તે ''દેથ નો, ભન્તે, ઉપકરણે પુન પાકતિકે કરિસ્સામા''તિ વદન્તિ, દાતબ્બા. સચે આહરન્તિ, ન વારેતબ્બા, અનાહરન્તાપિ ન ચોદેતબ્બા.

૨૮૬૯. ''કમ્મારતટ્ટકારચુન્દકારનળકારમણિકારપત્તબન્ધકાનં અધિકરણિમુટ્ઠિકસણ્ડાસતુલાદીનિ સબ્બાનિ લોહમયઉપકરણાનિ સઙ્ઘે દિન્નકાલતો પટ્ઠાય ગરુભણ્ડાનિ. તિપુકોટ્ટકસુવણ્ણકારચમ્મકારઉપકરણેસુપિ એસેવ નયો. અયં પન વિસેસો – તિપુકોટ્ટકઉપકરણેસુપિ તિપુચ્છેદનસત્થકં, સુવણ્ણકારઉપકરણેસુ સુવણ્ણચ્છેદનસત્થકં, ચમ્મકારઉપકરણેસુ કતપરિકમ્મચમ્મછિન્દનકં ખુદ્દકસત્થન્તિ ઇમાનિ ભાજનીયભણ્ડાની''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) **અટ્ઠકથાગતં** વિનિચ્છયેકદેસં દસ્સેતુમાહ ''**મુટ્ઠિક**''ન્તિઆદિ . **તુલાદિક**ન્તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન કત્તરિઆદિઉપકરણં સઙ્ગણ્હાતિ.

૨૮૭૦. ''નહાપિતતુન્નકારાનં ઉપકરણેસુપિ ઠપેત્વા મહાકત્તરિં, મહાસણ્ડાસં, મહાપિપ્ફલકઞ્ચ સબ્બં ભાજનીયં. મહાકત્તરિઆદીનિ ગરુભણ્ડાની''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) **અટ્ઠકથાગતં** વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**ન્હાપિતકસ્સા**''તિઆદિ. ન્હાપિતકસ્સ ઉપકરણેસુ સણ્ડાસો, મહત્તરી કત્તરી ચ તુન્નકારાનઞ્ચ ઉપકરણેસુ મહત્તરી કત્તરી ચ મહાપિપ્ફલકઞ્ચ ગરુભણ્ડકન્તિ યોજના.

૨૮૭૧. એત્તાવતા ચતુત્થગરુભણ્ડે વિનિચ્છયં દસ્સેત્વા ઇદાનિ પઞ્ચમગરુભણ્ડે વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**વલ્લી**''તિઆદિ. વેત્તલતાદિકા **વલ્લિ** દુલ્લભટ્ઠાને સઙ્ઘસ્સ દિન્ના વા **તત્થ** સઙ્ઘસ્સ ભૂમિયં જાતા, **રક્ખિતા** ગોપિતા વા અડ્ઢબાહુપ્પમાણા ગરુભણ્ડં હોતીતિ યોજના. ''અડ્ઢબાહૂતિ કપ્પરતો પટ્ઠાય યાવ અંસકૂટ''ન્તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં. ''અડ્ઢબાહુ નામ વિદત્થિચતુરઙ્ગુલ''ન્તિપિ વદન્તિ. સચે સા વલ્લિ સઙ્ઘકમ્મે, ચેતિયકમ્મે ચ કતે અતિરેકા હોતિ, પુગ્ગલિકકમ્મેપિ ઉપનેતું વટ્ટતિ. અરક્ખિતા પન ગરુભણ્ડમેવ ન હોતિ.

૨૮૭૨. અટ્ઠકથાયં ''સુત્તમકચિવાકનાળિકેરહીરચમ્મમયા રજ્જુકા વા યોત્તાનિ વા વાકે ચ નાળિકેરહીરે ચ વટ્ટેત્વા કતા એકવટ્ટા વા દ્વિવટ્ટા વા સઙ્ઘસ્સ દિન્નકાલતો પટ્ઠાય ગરુભણ્ડં. સુત્તં પન અવટ્ટેત્વા દિન્નં, મકચિવાકનાળિકેરહીરા ચ ભાજનીયા''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) આગતવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**સુત્તવાકાદિનિબ્બત્તા**''તિઆદિ. **વાકાદીતિ આદિ**-સદ્દેન મકચિવાકનાળિકેરહીરચમ્માનં ગહણં. નાતિદીઘા **રજ્જુકા**. અતિદીઘં **યોત્તકં**.

૨૮૭૩. નાળિકેરસ્સ હીરે વા મકચિ**વાકે વા** વટ્ટેત્વા કતા એકવટ્ટાપિ ગરુભણ્ડકન્તિ યોજના. યેહિ પનેતાનિ રજ્જુકયોત્તાદીનિ દિન્નાનિ હોન્તિ, તે અત્તનો કરણીયેન હરન્તા ન વારેતબ્બા.

૨૮૭૪. વડ્ઢકિઅઙ્ગુલેન **અટ્ઠઙ્ગુલાયતો સૂચિદણ્ડમત્તો** પરિણાહતો સીહળદીપે લેખકાનં લેખનિસૂચિદણ્ડમત્તો સઙ્ઘસ્સ દિન્નો વા તત્થજાતકો વા **રક્ખિતો** ગોપિતો વેળુ ગરુભણ્ડં સિયાતિ યોજના. ''યં મજ્ઝિમપુરિસસ્સ કનિટ્ઠઙ્ગુલિયા અગ્ગપ્પમાણં, ઇદં સીહળદીપે લેખકાનં લેખનિસૂચિયા પમાણ''ન્તિ વદન્તિ. સો ચ સઙ્ઘકમ્મે ચ ચેતિયકમ્મે ચ કતે અતિરેકો પુગ્ગલિકકમ્મે દાતું વટ્ટતિ.

૨૮૭૫. દણ્ડો ચ સલાકા ચ **દણ્ડસલાકા**, છત્તસ્સ દણ્ડસલાકાતિ વિગ્ગહો. **છત્તદણ્ડો** નામ છત્તપિણ્ડિ. **છત્તસલાકા**તિ છત્તપઞ્જરસલાકા. **દણ્ડો**તિ ઉપાહનદણ્ડકો. ''**દણ્ડો**''તિ સામઞ્ઞેન વુત્તેપિ અટ્ઠકથાગતેસુ સરૂપેન ઇધાવુત્તો ઉપાહનદણ્ડોયેવ સામઞ્ઞવચનેન પારિસેસતો ગહેતબ્બોતિ. દટ્ઠગેહમનુસ્સા ગણ્હિત્વા ગચ્છન્તા ન વારેતબ્બા.

૨૮૭૬. મુઞ્જાદીસુ ગેહચ્છદનારહેસુ તિણેસુ યં કિઞ્ચિ **મુટ્ઠિમત્તં** તિણં વા ગેહચ્છદનારહં **તાલપણ્ણાદિ** એકમ્પિ સઙ્ઘસ્સ દિન્નં વા **તત્થ** સઙ્ઘિકભૂમિયં જાતં વા ગરુભણ્ડં સિયાતિ યોજેતબ્બા. તત્થ **મુટ્ઠિમત્તં** નામ કરળમત્તં. ઇદઞ્ચ કરળં કત્વા છાદેન્તાનં છદનકરળવસેન ગહેતબ્બં. **તાલપણ્ણાદીતિ આદિ**-સદ્દેન નાળિકેરપણ્ણાદિગેહચ્છદનપણ્ણાનં ગહણં. તમ્પિ મુઞ્જાદિ સઙ્ઘકમ્મે ચ ચેતિયકમ્મે ચ કતે અતિરેકં પુગ્ગલિકકમ્મે દાતું વટ્ટતિ. દટ્ઠગેહમનુસ્સા ગહેત્વા ગચ્છન્તિ, ન વારેતબ્બાતિ.

૨૮૭૭-૮. અટ્ઠઙ્ગુલપ્પમાણોતિ દીઘતો અટ્ઠઙ્ગુલમત્તો. કેચિ ''પુથુલતો''તિ વદન્તિ. **રિત્તપોત્થકો**તિ લેખાહિ સુઞ્ઞપોત્થકો, ન લિખિતપોત્થકોતિ વુત્તં હોતિ. ''અટ્ઠઙ્ગુલપ્પમાણો''તિ ઇમિના અટ્ઠઙ્ગુલતો ઊનપ્પમાણો ભાજિયો, ''રિત્તપોત્થકો''તિ ઇમિના અટ્ઠઙ્ગુલતો અતિરેકપ્પમાણોપિ લિખિતપોત્થકો ભાજિયોતિ દસ્સેતિ.

''મત્તિકા પકતિમત્તિકા વા હોતુ પઞ્ચવણ્ણા વા સુધા વા સજ્જુરસકઙ્ગુટ્ઠસિલેસાદીસુ વા યં કિઞ્ચિ દુલ્લભટ્ઠાને આનેત્વા વા દિન્નં તત્થજાતકં વા રક્ખિતગોપિતં તાલફલપક્કમત્તં ગરુભણ્ડં હોતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) **અટ્ઠકથા**ગતવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**મત્તિકા**''તિઆદિ. પાકતિકા વા સેતગેરુકાદિ**પઞ્ચવણ્ણા** વાપિ મત્તિકાતિ યોજના. **સિલેસો** નામ કબિટ્ઠાદિસિલેસો. **આદિ**-સદ્દેન સજ્જુરસકઙ્ગુટ્ઠાદીનં ગહણં. **તાલપક્કપમાણ**ન્તિ એકટ્ઠિતાલફલપમાણાપિ. તમ્પિ મત્તિકાદિ સઙ્ઘકમ્મે, ચેતિયકમ્મે ચ નિટ્ઠિતે અતિરેકં પુગ્ગલિકકમ્મે દાતું વટ્ટતિ.

૨૮૭૯-૮૦. ''વેળુઆદિક''ન્તિ પદચ્છેદો. રક્ખિતં ગોપિતં વાપિ ગણ્હતા **સમકં વા અતિરેકં વા** થાવરં અન્તમસો તંઅગ્ઘનકં વાલિકમેવ વા દત્વા ગહેતબ્બન્તિ યોજના.

અટ્ઠકથાયં પન ‘‘રક્ખિતગોપિતં વેળું ગણ્હન્તેન સમકં વા અતિરેકં વા થાવરં અન્તમસો તંઅગ્ઘનકવાલિકાયપિ ફાતિકમ્મં કત્વા ગહેતબ્બો. ફાતિકમ્મં અકત્વા ગણ્હન્તેન તત્થેવ વળઞ્જેતબ્બો, ગમનકાલે સઙ્ઘિકે આવાસે ઠપેત્વા ગન્તબ્બં. અસતિયા ગહેત્વા ગતેન પન પહિણિત્વા દાતબ્બો. દેસન્તરગતેન સમ્પત્તવિહારે સઙ્ઘિકાવાસે ઠપેતબ્બો’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) વેળુમ્હિયેવ અયં વિનિચ્છયો વુત્તો, ઇધ પન ‘‘વલ્લિવેળાદિકં કિઞ્ચી’’તિ વલ્લિઆદીનમ્પિ સામઞ્ઞેન વુત્તત્તા તં ઉપલક્ખણમત્તં વલ્લિઆદીસુપિ યથારહં લબ્ભતીતિ વેદિતબ્બં.

૨૮૮૧. **અઞ્જનન્તિ** સિલામયો. **એવં હરિતાલમનોસિલાપિ.**

૨૮૮૨. દારુભણ્ડે અયં વિનિચ્છયો – પરિણાહતો યથાવુત્ત **સૂચિદણ્ડપ્પમાણકો** અટ્ઠઙ્ગુલદીઘો **યો કોચિ દારુભણ્ડકો** દારુદુલ્લભટ્ઠાને સઙ્ઘસ્સ દિન્નો વા તત્થજાતકો વા રક્ખિતગોપિતો ગરુભણ્ડં હોતીતિ યોજના.

૨૮૮૩. એવં **કુરુન્દટ્ઠકથાય** આગતવિનિચ્છયં દસ્સેત્વા **મહાઅટ્ઠકથાય** (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) આગતં દસ્સેતુમાહ ‘‘**મહાઅટ્ઠકથાય**’’ન્તિઆદિ. તત્થ **આસન્દિકસત્તઙ્ગા** વુત્તલક્ખણાવ. ‘‘**ભદ્દપીઠ**’’ન્તિ વેત્તમયં પીઠં વુચ્ચતિ. **પીઠિકા**તિ પિલોતિકાબદ્ધપીઠમેવ.

૨૮૮૪. **એળકપાદપીઠં** નામ દારુપટ્ટિકાય ઉપરિ પાદે ઠપેત્વા ભોજનપલ્લઙ્કં વિય કતપીઠં વુચ્ચતિ. ‘‘આમલકવટ્ટકપીઠ’’ન્તિ એતસ્સ ‘‘**આમણ્ડકવટ્ટક**’’ન્તિ પરિયાયો, તસ્મા ઉભયેનાપિ આમલકાકારેન યોજિતં બહુપાદકપીઠં વુચ્ચતિ. કેસુચિ પોત્થકેસુ ‘‘**તથામણ્ડકપીઠક**’’ન્તિ પાઠો. ગાથાબન્ધવસેન **મણ્ડક**-સદ્દપયોગો. **કોચ્છં** ભૂતગામવગ્ગે ચતુત્થસિક્ખાપદે વુત્તસરૂપં. **પલાલપીઠ**ન્તિ નિપજ્જનત્થાય કતા પલાલભિસિ, ઇમિના કદલિપત્તાદિમયપીઠમ્પિ ઉપલક્ખણતો દસ્સિતં. યથાહ – ‘‘પલાલપીઠેન ચેત્થ કદલિપત્તાદિપીઠાનિપિ સઙ્ગહિતાની’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧). **ધોવને ફલક**ન્તિ ચીવરધોવનફલકં, ધોવનાદિસદ્દાનં વિયેત્થ વિભત્તિઅલોપો. ઇમેસુ તાવ યં કિઞ્ચિ ખુદ્દકં વા હોતુ મહન્તં વા, સઙ્ઘસ્સ દિન્નં ગરુભણ્ડં હોતિ. બ્યગ્ઘચમ્મઓનદ્ધમ્પિ વાળરૂપપરિક્ખિત્તં રતનપરિસિબ્બિતં કોચ્છં ગરુભણ્ડમેવ.

૨૮૮૫. **ભણ્ડિકા**તિ દણ્ડકટ્ઠચ્છેદનભણ્ડિકા. **મુગ્ગરો**તિ દણ્ડમુગ્ગરો. **દણ્ડમુગ્ગરો** નામ યેન રજિતચીવરં પોથેન્તિ. **વત્થઘટ્ટનમુગ્ગરો**તિ ચીવરઘટ્ટનમુગ્ગરો, યેન અનુવાતાદિં ઘટ્ટેન્તિ. **અમ્બણ**ન્તિ ફલકેહિ પોક્ખરણિસદિસં કતપાનીયભાજનં. **મઞ્જૂસા** નામ દોણિપેળા. **નાવા** પોતો. **રજનદોણિકા** નામ યત્થ ચીવરં રજન્તિ, પક્કરજનં વા આકિરન્તિ.

૨૮૮૬. **ઉળુઙ્કો**તિ નાળિકેરફલકટાહાદિમયો ઉળુઙ્કો. ઉભયં પિધાનસમકો **સમુગ્ગો**. ‘‘ખુદ્દકો પરિવિધનો કરણ્ડ’’ન્તિ વદન્તિ. **કરણ્ડો** ચ પાદગણ્હનકતો અતિરેકપ્પમાણો ઇધ અધિપ્પેતો. **કટચ્છૂ**તિ દબ્બિ. **આદિ**-સદ્દેન પાનીયસરાવપાનીયસઙ્ખાદીનં ગહણં.

૨૮૮૭. **ગેહસમ્ભાર**ન્તિ ગેહોપકરણં. થમ્ભતુલાસોપાનફલકાદિ દારુમયં, પાસાણમયમ્પિ ઇમિનાવ ગહિતં. **કપ્પિયચમ્મ**ન્તિ ‘‘એળકાજમિગાન’’ન્તિઆદિના (વિ॰ વિ॰ ૨૬૫૦) હેટ્ઠા દસ્સિતં કપ્પિયચમ્મં. તબ્બિપરિયાયં **અકપ્પિયં. અભાજિયં** ગરુભણ્ડત્તા. ભૂમત્થરણં કત્વા પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ.

૨૮૮૮. **અટ્ઠકથાયં** ''એળકચમ્મં પન પચ્ચત્થરણગતિકમેવ હોતિ, તમ્પિ ગરુભણ્ડમેવા''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) વુત્તત્તા આહ "**એળચમ્મં ગરું વુત્ત**"ન્તિ. **કુરુન્દિયં** પન ''સબ્બં મઞ્ચપ્પમાણં ચમ્મં ગરુભણ્ડ''ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) વુત્તં. એત્થ ચ "**પચ્ચત્થરણગતિકમેવા**"તિ ઇમિના મઞ્ચપીઠેપિ અત્થરિતું વટ્ટતીતિ દીપેતિ. ''પાવારાદિપચ્ચત્થરણમ્પિ ગરુભણ્ડ''ન્તિ એકે, ''નો''તિ અપરે, વીમંસિત્વા ગહેતબ્બં. **મઞ્ચપ્પમાણ**ન્તિ ચ પમાણયુત્તં મઞ્ચં. **પમાણયુત્તમઞ્ચો** નામ યસ્સ દીઘસો નવ વિદત્થિયો તિરિયઞ્ચ તદુપડ્ઢં. ઉદ્ધં મુખમસ્સાતિ **ઉદુક્ખલં**. **આદિ**-સદ્દેન મુસલં, સુપ્પં, નિસદં, નિસદપોતો, પાસાણદોણિ, પાસાણકટાહઞ્ચ સઙ્ગહિતં. **પેસકારાદી**તિ **આદિ**-સદ્દેન ચમ્મકારાદીનં ગહણં. તુરિવેમાદિ **પેસકારભણ્ડઞ્ચ** ભસ્તાદિ ચમ્મકારભણ્ડઞ્ચ **કસિભણ્ડઞ્ચ** યુગનઙ્ગલાદિ **સબ્બિકં** સઙ્ઘસન્તકં ગરુભણ્ડન્તિ યોજના.

૨૮૮૯. "**તથેવા**"તિ ઇમિના ''સબ્બિક''ન્તિ ઇદં પચ્ચામસતિ. **આધારકો**તિ પત્તાધારો. **તાલવણ્ટ**ન્તિ તાલવણ્ટેહિ કતં. વેળુદન્તવિલીવેહિ વા મોરપિઞ્છેહિ વા ચમ્મવિકતીહિ વા કતમ્પિ તંસદિસં ''તાલવણ્ટ''ન્તેવ વુચ્ચતિ. વટ્ટવિધૂપનાનં તાલવણ્ટેયેવ અન્તોગધત્તા "**બીજની**"તિ ચતુરસ્સવિધૂપનઞ્ચ કેતકપારોહકુન્તાલપણ્ણાદિમયદન્તમયવિસાણમયદણ્ડકમકસબીજની ચ વુચ્ચતિ. **પચ્છિ** પાકટાયેવ. પચ્છિતો ખુદ્દકો તાલપણ્ણાદિમયો ભાજનવિસેસો **ચઙ્કોટકં**. **સબ્બા સમ્મજ્જની**તિ નાળિકેરહીરાદીહિ બદ્ધા યટ્ઠિસમ્મજ્જની, મુટ્ઠિસમ્મજ્જનીતિ દુવિધા પરિવેણઙ્ગણાદિસમ્મજ્જની ચ તથેવ દુવિધા ખજ્જૂરિનાળિકેરપણ્ણાદીહિ બદ્ધા ગેહસમ્મજ્જની ચાતિ સબ્બાપિ સમ્મજ્જની ગરુભણ્ડં હોતિ.

૨૮૯૦. **ચક્કયુત્તકયાન**ન્તિ હત્થવટ્ટકસકટાદિયુત્તયાનઞ્ચ.

૨૮૯૧. **છત્ત**ન્તિ પણ્ણકિલઞ્જસેતચ્છત્તવસેન તિવિધં છત્તં. **મુટ્ઠિપણ્ણ**ન્તિ તાલપણ્ણં સન્ધાય વુત્તં. વિસાણભાજનઞ્ચ તુમ્બભાજનઞ્ચાતિ વિગ્ગહો, એકદેસસરૂપેકસેસો, ગાથાબન્ધવસેન નિગ્ગહિતાગમો ચ. વિસાણમયં, ભાજનં તુમ્બમયં ભાજનઞ્ચાતિ અત્થો. ઇધ ''પાદગણ્હનકતો અતિરિત્તપ્પમાણ''ન્તિ સેસો. **અરણી** અરણિસહિતં. **આદિ**-સદ્દેન આમલકતુમ્બં અનુઞ્ઞાતવાસિયા દણ્ડઞ્ચ સઙ્ગણ્હાતિ. **લહુ** અગરુભણ્ડં, ભાજનીયન્તિ અત્થો. પાદગણ્હનકતો અતિરિત્તપ્પમાણં ગરુભણ્ડં.

૨૮૯૨. **વિસાણ**ન્તિ ગોવિસાણાદિ યં કિઞ્ચિ વિસાણં. અતચ્છિતં યથાગતમેવ ભાજનીયં. અનિટ્ઠિતં મઞ્ચપાદાદિ યં કિઞ્ચિ ભાજનીયન્તિ યોજના. યથાહ – ''મઞ્ચપાદો મઞ્ચઅટની પીઠપાદો પીઠઅટની વાસિફરસુઆદીનં દણ્ડોતિ એતેસુ યં કિઞ્ચિ વિપ્પકતતચ્છનકમ્મં અનિટ્ઠિતમેવ ભાજનીયં, તચ્છિતમટ્ઠં પન ગરુભણ્ડં હોતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧).

૨૮૯૩. **નિટ્ઠિતો તચ્છિતો** વાપીતિ તચ્છિતનિટ્ઠિતોપિ. **વિધો**તિ કાયબન્ધને અનુઞ્ઞાતવિધો. **હિઙ્ગુકરણ્ડકો**તિ હિઙ્ગુમયો વા તદાધારો વા કરણ્ડકો. **અઞ્જની**તિ અઞ્જનનાળિકા ચ અઞ્જનકરણ્ડકો ચ. **સલાકાયો**તિ અઞ્જનિસલાકા. **ઉદપુઞ્છની**તિ હત્થિદન્તવિસાણાદિમયા ઉદકપુઞ્છની. ઇદં સબ્બં ભાજનીયમેવ.

૨૮૯૪. **પરિભોગારહ**ન્તિ મનુસ્સાનં ઉપભોગપરિભોગયોગ્ગં. **કુલાલભણ્ડ**ન્તિ ઘટપિઠરાદિકુમ્ભકારભણ્ડમ્પિ. **પત્તઙ્ગારકટાહ**ન્તિ પત્તકટાહં, અઙ્ગારકટાહઞ્ચ. **ધૂમદાનં** નાળિકા. **કપલ્લિકા**તિ દીપકપલ્લિકા.

૨૮૯૫. થુપિકાતિ પાસાદાદિથુપિકા. **દીપરુક્ખો**તિ પદીપાધારો. **ચયનચ્છદનિટ્ઠકા**તિ પાકારચેતિયાદીનં ચયનિટ્ઠકા ચ ગેહાદીનં છદનિટ્ઠકા ચ. **સબ્બમ્પી**તિ યથાવુત્તં સબ્બમ્પિ અનવસેસં પરિક્ખારં.

૨૮૯૬. કઞ્ચનકોતિ સરકો. **ઘટકો**તિ પાદગણ્હનકતો અનતિરિત્તપ્પમાણો ઘટકો. ''યથા ચ મત્તિકાભણ્ડે, એવં લોહભણ્ડેપિ કુણ્ડિકા ભાજનીયકોટ્ઠાસમેવ ભજતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) **અટ્ઠકથાનયં** સઙ્ગહેતુમાહ ''**લોહભણ્ડેપિ કુણ્ડિકાપિ ચ ભાજિયા**''તિ.

૨૮૯૭. ગરુ નામ પચ્છિમં ગરુભણ્ડત્તયં. **થાવરં** નામ પુરિમદ્વયં. **સઙ્ઘસ્સા**તિ સઙ્ઘેન. **પરિવત્તેત્વા**તિ પુગ્ગલિકાદીહિ તાદિસેહિ તેહિ પરિવત્તેત્વા. તત્રાયં પરિવત્તનનયો (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૧) – સઙ્ઘસ્સ નાળિકેરારામો દૂરે હોતિ, કપ્પિયકારકા તં બહુતરં ખાદન્તિ, તતો સકટવેતનં દત્વા અપ્પમેવ આહરન્તિ, અઞ્ઞેસં પન તસ્સ આરામસ્સ અવિદૂરગામવાસીનં મનુસ્સાનં વિહારસ્સ સમીપે આરામો હોતિ, તે સઙ્ઘં ઉપસઙ્કમિત્વા સકેન આરામેન તં આરામં યાચન્તિ, સઙ્ઘેન ''રુચ્ચતિ સઙ્ઘસ્સા''તિ અપલોકેત્વા સમ્પટિચ્છિતબ્બો. સચેપિ ભિક્ખૂનં રુક્ખસહસ્સં હોતિ, મનુસ્સાનં પઞ્ચસતાનિ, ''નનુ તુમ્હાકં આરામો ખુદ્દકો''તિ ન વત્તબ્બં. કિઞ્ચાપિ હિ અયં ખુદ્દકો, અથ ખો ઇતરતો બહુતરં આયં દેતિ. સચેપિ સમકમેવ દેતિ, એવમ્પિ ઇચ્છિતિચ્છિતક્ખણે પરિભુઞ્જિતું સક્કાતિ ગહેતબ્બમેવ.

સચે પન મનુસ્સાનં બહુતરા રુક્ખા હોન્તિ, ''નનુ તુમ્હાકં બહુતરા રુક્ખા''તિ વત્તબ્બં. સચે ''અતિરેકં અમ્હાકં પુઞ્ઞં હોતુ, સઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ વદન્તિ, જાનાપેત્વા સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ. ભિક્ખૂનં રુક્ખા ફલધારિનો, મનુસ્સાનં રુક્ખા ન તાવ ફલં ગણ્હન્તિ. કિઞ્ચાપિ ન ગણ્હન્તિ, ન ચિરસ્સેવ ગણ્હિસ્સન્તીતિ સમ્પટિચ્છિતબ્બમેવ. મનુસ્સાનં રુક્ખા ફલધારિનો, ભિક્ખૂનં ન તાવ ફલં ગણ્હન્તિ. ''નનુ તુમ્હાકં રુક્ખા ફલધારિનો''તિ વત્તબ્બં. સચે ''ગણ્હથ, ભન્તે, અમ્હાકં પુઞ્ઞં ભવિસ્સતી''તિ વદન્તિ, જાનાપેત્વા સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ. એવં આરામેન આરામો પરિવત્તેતબ્બો. એતેનેવ નયેન આરામવત્થુપિ વિહારોપિ વિહારવત્થુપિ આરામેન પરિવત્તેતબ્બં. આરામવત્થુના ચ મહન્તેન વા ખુદ્દકેન વા આરામઆરામવત્થુવિહારવિહારવત્થૂનિ.

કથં વિહારેન વિહારો પરિવત્તેતબ્બો? સઙ્ઘસ્સ અન્તોગામે ગેહં હોતિ, મનુસ્સાનં વિહારમજ્ઝે પાસાદો, ઉભોપિ અગ્ઘેન સમકા, સચે મનુસ્સા તેન પાસાદેન તં ગેહં યાચન્તિ, સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ. ભિક્ખૂનં ચે મહગ્ઘતરં ગેહં હોતિ, ''મહગ્ઘતરં અમ્હાકં ગેહ''ન્તિ વુત્તે ચ ''કિઞ્ચાપિ મહગ્ઘતરં, પબ્બજિતાનં પન અસારુપ્પં, ન સક્કા તત્થ પબ્બજિતેહિ વસિતું, ઇદં પન સારુપ્પં, ગણ્હથા''તિ વદન્તિ, એવમ્પિ સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ. સચે પન મનુસ્સાનં મહગ્ઘં હોતિ, ''નનુ તુમ્હાકં ગેહં મહગ્ઘ''ન્તિ વત્તબ્બં. ''હોતુ, ભન્તે, અમ્હાકં પુઞ્ઞં ભવિસ્સતિ, ગણ્હથા''તિ વુત્તે પન સમ્પટિચ્છિતું વટ્ટતિ. એવં વિહારેન વિહારો પરિવત્તેતબ્બો. એતેનેવ નયેન વિહારવત્થુપિ આરામોપિ આરામવત્થુપિ વિહારેન પરિવત્તેતબ્બં. વિહારવત્થુના ચ મહગ્ઘેન વા અપ્પગ્ઘેન વા વિહારવિહારવત્થુઆરામઆરામવત્થૂનિ. એવં તાવ થાવરેન થાવરપરિવત્તનં વેદિતબ્બં.

ગરુભણ્ડેન ગરુભણ્ડપરિવત્તને પન મઞ્ચપીઠં મહન્તં વા હોતુ ખુદ્દકં વા, અન્તમસો ચતુરઙ્ગુલપાદકં ગામદારકેહિ પંસ્વાગારકેસુ કીળન્તેહિ કતમ્પિ સઙ્ઘસ્સ દિન્નકાલતો પટ્ઠાય ગરુભણ્ડં હોતિ. સચેપિ રાજરાજમહામત્તાદયો એકપ્પહારેનેવ મઞ્ચસતં વા મઞ્ચસહસ્સં વા દેન્તિ, સબ્બે કપ્પિયમઞ્ચા સમ્પટિચ્છિતબ્બા,

સમ્પટિચ્છિત્વા વુડ્ઢપટિપાટિયા ''સઙ્ઘિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જથા''તિ દાતબ્બા, પુગ્ગલિકવસેન ન દાતબ્બા. અતિરેકમઞ્ચે ભણ્ડાગારાદીસુ પઞ્ઞપેત્વા પત્તચીવરં નિક્ખિપિતુમ્પિ વટ્ટતિ.

બહિસીમાય ''સઙ્ઘસ્સ દેમા''તિ દિન્નમઞ્ચો સઙ્ઘત્થેરસ્સ વસનટ્ઠાને દાતબ્બો. તત્થ ચે બહૂ મઞ્ચા હોન્તિ, મઞ્ચેન કમ્મં નત્થિ, યસ્સ વસનટ્ઠાને કમ્મં અત્થિ, તત્થ ''સઙ્ઘિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જથા''તિ દાતબ્બો. મહગ્ઘેન સતગ્ઘનકેન, સહસ્સગ્ઘનકેન વા મઞ્ચેન અઞ્ઞં મઞ્ચસતં લભતિ, પરિવત્તેત્વા ગહેતબ્બં. ન કેવલં મઞ્ચેન મઞ્ચોયેવ, આરામઆરામવત્થુવિહારવિહારવત્થુપીઠભિસિબિમ્બોહનાનિપિ પરિવત્તેતું વટ્ટન્તિ. એસ નયો પીઠભિસિબિમ્બોહનેસુપિ એતેસુ હિ કપ્પિયાકપ્પિયં વુત્તનયમેવ. તત્થ અકપ્પિયં ન પરિભુઞ્જિતબ્બં, કપ્પિયં સઙ્ઘિકપરિભોગેન પરિભુઞ્જિતબ્બં. અકપ્પિયં વા મહગ્ઘં કપ્પિયં વા પરિવત્તેત્વા વુત્તવત્થૂનિ ગહેતબ્બાનિ, અગરુભણ્ડુપગં પન ભિસિબિમ્બોહનં નામ નત્થીતિ.

૨૮૯૮. ભિક્ખુ અધોતેન પાદેન, અલ્લપાદેન વા સેનાસનં નક્કમેતિ સમ્બન્ધો. સયન્તિ એત્થ, આસન્તિ ચાતિ **સયનાસનં**, પરિકમ્મકતભૂમત્થરણાદિ. **અલ્લપાદેન વા**તિ યેન અક્કન્તટ્ઠાને ઉદકં પઞ્ઞાયતિ, એવરૂપેન તિન્તપાદેન. યથાહ – ''અલ્લેહિ પાદેહીતિ યેહિ અક્કન્તટ્ઠાને ઉદકં પઞ્ઞાયતિ, એવરૂપેહિ પાદેહિ પરિભણ્ડકતભૂમિ વા સેનાસનં વા ન અક્કમિતબ્બં. સચે પન ઉદકસિનેહમત્તમેવ પઞ્ઞાયતિ, ન ઉદકં, વટ્ટતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૪). **સઉપાહનો**તિ એત્થ ''ધોતપાદક''ન્તિ વત્તબ્બં. પાદે પટિમુક્કાહિ ઉપાહનાહિ **સઉપાહનો** ભિક્ખુ ધોતપાદકં ધોતપાદેહિ અક્કમિતબ્બટ્ઠાનં તથેવ ન અક્કમેતિ યોજના.

૨૮૯૯. પરિકમ્મકતાયાતિ સુધાદિપરિકમ્મકતાય. **નિટ્ઠુભન્તસ્સા**તિ ખેળં પાતેન્તસ્સ. **પરિકમ્મકતં ભિત્તિ**ન્તિ સેતભિત્તિં વા ચિત્તકમ્મકતં વા ભિત્તિં. ન કેવલઞ્ચ ભિત્તિમેવ, દ્વારમ્પિ વાતપાનમ્પિ અપસ્સેનફલકમ્પિ પાસાણત્થમ્ભમ્પિ રુક્ખત્થમ્ભમ્પિ ચીવરેન વા કેનચિ વા અપ્પટિચ્છાદેત્વા અપસ્સયિતું ન લભતિયેવ. ''દ્વારવાતપાનાદયો પન અપરિકમ્મકતાપિ અપટિચ્છાદેત્વા ન અપસ્સયિતબ્બા''તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં.

૨૯૦૧. નિદ્દાયતો તસ્સ કોચિ સરીરાવયવો પચ્ચત્થરણે સઙ્કુટિતે સહસા યદિ મઞ્ચં ફુસતિ, દુક્કટન્તિ યોજના.

૨૯૦૨. લોમેસુ મઞ્ચં ફુસન્તેસુ. હત્થપાદાનં તલેન અક્કમિતું વટ્ટતીતિ યોજના. મઞ્ચપીઠં નીહરન્તસ્સ કાયે પટિહઞ્ઞતિ, અનાપત્તિ.

''દાયકેહિ 'કાયેન ફુસિત્વા યથાસુખં પરિભુઞ્જથા'તિ દિન્નસેનાસનં, મઞ્ચપીઠાદિઞ્ચ દાયકેન વુત્તનિયામેન પરિભુઞ્જન્તસ્સ દોસો નત્થી''તિ માતિકટ્ઠકથાય **સીહળગણ્ઠિપદે** વુત્તત્તા તથા પરિભુઞ્જન્તસ્સ અનાપત્તિ. ''ઇમં મઞ્ચપીઠાદિં સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ વુત્તે ગરુભણ્ડં હોતિ, ન ભાજેતબ્બં સઙ્ઘસ્સ પરામટ્ઠત્તા. ''ઇમં મઞ્ચપીઠાદિં ભદન્તાનં વસ્સગ્ગેન ગણ્હિતું દમ્મી''તિ વુત્તે સતિપિ ગરુભણ્ડભાવે કપ્પિયવત્થું ભાજેત્વા ગણ્હિતું વટ્ટતિ, અકપ્પિયભણ્ડમેવ ભાજેત્વા ગહેતું ન લબ્ભતિ. ''ઇમં મઞ્ચપીઠં વસ્સગ્ગેન ગહેતું સઙ્ઘસ્સ દમ્મી''તિ વુત્તે વસ્સગ્ગેન ભાજેત્વા ગહેતબ્બં વસ્સગ્ગેન ભાજનં પઠમં વત્વા પચ્છા સઙ્ઘસ્સ પરામટ્ઠત્તા. ''સઙ્ઘસ્સ ઇમં મઞ્ચપીઠં વસ્સગ્ગેન ગણ્હિતું દમ્મી''તિ વુત્તે પન ગરુભણ્ડં હોતિ પઠમં સઙ્ઘસ્સ પરામટ્ઠત્તાતિ અયમ્પિ વિસેસો માતિકટ્ઠકથા **ગણ્ઠિપદેયેવ** વુત્તો.

૨૯૦૩-૪. ઉદ્દેસભત્તવિનિચ્છયેકદેસં દસ્સેતુમાહ ''**સહસ્સગ્ઘનકો**''તિઆદિ. સહસ્સગ્ઘનકો સચીવરો પિણ્ડપાતો અવસ્સિકં ભિક્ખું પત્તો, તસ્મિં વિહારે ચ ''એવરૂપો પિણ્ડપાતો અવસ્સિકં ભિક્ખું પત્તો''તિ **લિખિત્વા ઠપિતો**પિ ચ

હોતિ, તતો સટ્ઠિવસ્સાનમચ્ચયે **તાદિસો** સહસ્સગ્ઘનકો સચીવરો કોચિ પિણ્ડપાતો સચે ઉપ્પન્નો હોતિ, તં પિણ્ડપાતં **બુધો** વિનિચ્છયકુસલો ભિક્ખુ અવસ્સિકટ્ઠિતિકાય અદત્વા સટ્ઠિવસ્સિક**ટ્ઠિતિકાય** દદેય્યાતિ યોજના.

૨૯૦૫. ઉદ્દેસભત્તં ભુઞ્જિત્વાતિ ઉપસમ્પન્નકાલે અત્તનો વસ્સગ્ગેન પત્તં ઉદ્દેસભત્તં પરિભુઞ્જિત્વા. **જાતો ચે સામણેરકો**તિ સિક્ખાપચ્ચક્ખાનાદિવસેન સચે સામણેરો જાતો. **તન્તિ** ઉપસમ્પન્નકાલે ગહિતં તદેવ ઉદ્દેસભત્તં. **સામણેરસ્સ પાળિયા**તિ સામણેરપટિપાટિયા અત્તનો પત્તં પચ્છા ગહેતું લભતિ.

૨૯૦૬. યો સામણેરો સમ્પુણ્ણવીસતિવસ્સો ''સ્વે ઉદ્દેસં લભિસ્સતી''તિ વત્તબ્બો, અજ્જ સો ઉપસમ્પન્નો હોતિ, ઠિતિકા અતીતા સિયાતિ યોજના, સ્વે પાપેતબ્બા સામણેરટ્ઠિતિકા અજ્જ ઉપસમ્પન્નત્તા અતિક્કન્તા હોતીતિ અત્થો, તં ભત્તં ન લભતીતિ વુત્તં હોતિ.

૨૯૦૭. ઉદ્દેસભત્તાનન્તરં સલાકભત્તં દસ્સેતુમાહ **''સચે પના''**તિઆદિ. સચે સલાકા લદ્ધા, તંદિને ભત્તં ન લદ્ધં, પુનદિને તસ્સ ભત્તં ગહેતબ્બં, **ન સંસયો** ''ગહેતબ્બં નુ ખો, ન ગહેતબ્બ''ન્તિ એવં સંસયો ન કાતબ્બોતિ યોજના.

૨૯૦૮. ઉત્તરિ ઉત્તરં અતિરેકં ભઙ્ગં બ્યઞ્જનં એતસ્સાતિ **ઉત્તરિભઙ્ગં**, તસ્સ, અતિરેકબ્યઞ્જનસ્સાતિ અત્થો. **એકચરસ્સા**તિ એકચારિકસ્સ. સલાકાયેવ **સલાકિકા**.

૨૯૦૯. ઉત્તરિભઙ્ગમેવ **ઉત્તરિભઙ્ગકં**.

૨૯૧૦. યેન યેન હીતિ ગાહિતસલાકેન યેન યેન ભિક્ખુના. **યં યન્તિ** ભત્તબ્યઞ્જનેસુ યં યં ભત્તં વા યં યં બ્યઞ્જનં વા.

૨૯૧૧. સઙ્ઘુદ્દેસાદિકન્તિ સઙ્ઘભત્તઉદ્દેસભત્તાદિકં. **આદિ**-સદ્દેન નિમન્તનં, સલાકં, પક્ખિકં, ઉપોસથિકં, પાટિપદિકન્તિ પઞ્ચ ભત્તાનિ ગહિતાનિ.

તત્થ સબ્બસઙ્ઘસ્સ દિન્નં **સઙ્ઘભત્તં** નામ. ''સઙ્ઘતો એત્તકે ભિક્ખૂ ઉદ્દિસિત્વા દેથા''તિઆદિના વત્વા દિન્નં **ઉદ્દેસભત્તં**. ''સઙ્ઘતો એત્તકાનં ભિક્ખૂનં ભત્તં ગણ્હથા''તિઆદિના વત્વા દિન્નં **નિમન્તનં** નામ. અત્તનો અત્તનો નામેન સલાકગાહકાનં ભિક્ખૂનં દિન્નં **સલાકભત્તં** નામ. ચાતુદ્દસિયં દિન્નં **પક્ખિકં**. ઉપોસથે દિન્નં **ઉપોસથિકં**. પાટિપદે દિન્નં **પાટિપદિકં**. તંતંનામેન દિન્નમેવ તથા તથા વોહરીયતિ. એતેસં પન વિત્થારકથા ''અભિલક્ખિતેસૂ''તિઆદિના (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૫ પક્ખિકભત્તાદિકથા) **અટ્ઠકથાયં** વુત્તનયેન વેદિતબ્બા. **આગન્તુકાદી**તિ એત્થ **આદિ**-સદ્દેન ગમિકભત્તં, ગિલાનભત્તં, ગિલાનુપટ્ઠાકભત્તન્તિ તીણિ ગહિતાનિ. આગન્તુકાનં દિન્નં ભત્તં **આગન્તુકભત્તં**. એસેવ નયો સેસેસુ.

૨૯૧૨. વિહારન્તિ વિહારભત્તં ઉત્તરપદલોપેન, વિહારે તત્રુપ્પાદભત્તસ્સેતં અધિવચનં. **વારભત્તન્તિ** દુબ્ભિક્ખસમયે ''વારેન ભિક્ખૂ જગ્ગિસ્સામા''તિ ધુરગેહતો પટ્ઠાય દિન્નં. **નિચ્ચન્તિ** નિચ્ચભત્તં ઉત્તરપદલોપેન, તઞ્ચ તથા વત્વાવ દિન્નં. **કુટિભત્તં** નામ સઙ્ઘસ્સ આવાસં કત્વા ''અમ્હાકં સેનાસનવાસિનો અમ્હાકં ભત્તં ગણ્હન્તૂ''તિ દિન્નં. પન્નરસવિધં સબ્બમેવ ભત્તં **ઇધ** ઇમસ્મિં સેનાસનક્ખન્ધકે **ઉદ્દિટ્ઠં** કથિતં. એતેસં વિત્થારવિનિચ્છયો અત્થિકેહિ **સમન્તપાસાદિકાય** ગહેતબ્બો.

૨૯૧૩. પચ્ચયભાજને મિચ્છાપટિપત્તિયા મહાદીનવત્તા અપ્પમત્તેનેવ પટિપજ્જિતબ્બન્તિ પચ્ચયભાજનકં અનુસાસન્તો આહ ‘‘**પાળિ**’’ન્તિઆદિ.

સેનાસનક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

વત્તક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૯૧૪-૫. આગન્તુકો ચ આવાસિકો ચ પિણ્ડચારિકો ચ સેનાસનઞ્ચ આરઞ્ઞકો ચ અનુમોદના ચાતિ વિગ્ગહો, તાસુ વત્તાનિ, ઇતરીતરયોગદ્વન્દસમાસસ્સ ઉત્તરપદલિઙ્ગત્તા ઇત્થિ લિઙ્ગનિદ્દેસો. **ભત્તે** ભત્તગ્ગે, ઉત્તરપદલોપો. “**ભત્તે**”તિઆદીહિ પદેહિ ‘‘વત્તાની’’તિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં.

આચરિયો ચ ઉપજ્ઝાયકો ચ સિસ્સો ચ સદ્ધિવિહારિકો ચ, તેસં વત્તાનીતિ વિગ્ગહો. **સબ્બસો**તિ સબ્બાવયવભેદેહિ. **ચતુદ્દસેવા**તિ અવયવભેદેહિ બહુવિધાનિપિ **વત્તાનિ** વિસયભેદેન ચુદ્દસ એવ વુત્તાનિ. **વિસુદ્ધચિત્તેના**તિ સવાસનસકલસંકિલેસપ્પહાનતો અચ્ચન્તપરિસુદ્ધચિત્તસન્તાનેન . **વિનાયકેના**તિ સત્તે વિનેતીતિ વિનાયકો, અનુત્તરપુરિસદમ્મસારથિભાવેન દમ્મદેવબ્રહ્મનાગાદિકે સત્તે નાનાવિધેન વિનયનુપાયેન દમેતીતિ અત્થો. અથ વા વિગતો નાયકો અસ્સાતિ **વિનાયકો**, તેન.

૨૯૧૬. આરામન્તિ એત્થ તંસમીપે તબ્બોહારો. યથાહ ‘‘ઇદાનિ ‘આરામં પવિસિસ્સામી’તિ ઇમિના ઉપચારસીમસમીપં દસ્સેતિ, તસ્મા ઉપચારસીમં પત્વા ઉપાહનાઓમુઞ્ચનાદિ સબ્બં કાતબ્બ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૫૭). ‘‘પન અપનેતબ્બ’’ન્તિ પદચ્છેદો. **મુઞ્ચિતબ્બાતિ ઉપાહના** પાદતો અપનેતબ્બા.

૨૯૧૭. ઓગુણ્ઠનન્તિ સસીસપારુપનં. સીસે ચીવરમેવ વા ન કાતબ્બન્તિ સમ્બન્ધો. **તેના**તિ આગન્તુકેન. **પાનીયવારિના**તિ પાતબ્બજલેન.

૨૯૧૮. પુચ્છિત્વાતિ વસ્સગણનં પુચ્છિત્વા. વિહારે વુડ્ઢભિક્ખુનો આગન્તુકેન ભિક્ખુના **વન્દિતબ્બાવ. કાલે**તિ કાલસ્સેવ. **તેન** આગન્તુકેન **ભિક્ખુના** સેનાસનં ‘‘મય્હં કતરં સેનાસનં પાપુણાતી’’તિ **પુચ્છિતબ્બઞ્ચા**તિ યોજના.

૨૯૧૯. ‘‘પુચ્છિતબ્બ’’ન્તિ ઇદં “**વચ્ચટ્ઠાન**”ન્તિઆદિકેહિ સબ્બેહિ ઉપયોગન્તપદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **પાનીયમેવ ચા**તિ ‘‘કિં ઇમિસ્સા પોક્ખરણિયા પાનીયમેવ પિવન્તિ, ઉદાહુ નહાનાદિપરિભોગમ્પિ કરોન્તી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૫૭) **અટ્ઠકથા**ગતનયેન પાનીયઞ્ચ. તથા **પરિભોજનીયઞ્ચ. સઙ્ઘકતિક**ન્તિ ‘‘કેસુચિ ઠાનેસુ વાળમિગા વા અમનુસ્સા વા હોન્તિ, તસ્મા કં કાલં પવિસિતબ્બં, કં કાલં નિક્ખમિતબ્બ’’ન્તિ **અટ્ઠકથા**ગતનયેન સઙ્ઘસ્સ કતિકસણ્ઠાનઞ્ચ. **ગોચરાદિક**ન્તિ એત્થ ચ ‘‘ગોચરો પુચ્છિતબ્બોતિ ‘ગોચરગામો આસન્ને, ઉદાહુ દૂરે, કાલસ્સેવ ચ પિણ્ડાય ચરિતબ્બં, ઉદાહુ નો’તિ એવં ભિક્ખાચારો પુચ્છિતબ્બો’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૫૭) વુત્તનયેન ગોચરઞ્ચ. **આદિ**-સદ્દેન અગોચરં ગહિતં. ‘‘અગોચરો નામ મિચ્છાદિટ્ઠિકાનં વા ગામો પરિચ્છિન્નભિક્ખો વા ગામો, યત્થ એકસ્સ વા દ્વિન્નં વા ભિક્ખા દિય્યતિ, સોપિ પુચ્છિતબ્બો’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૫૭) વુત્તનયેન **અગોચરઞ્ચ.**

૨૯૨૦. એવં આગન્તુકવત્તં દસ્સેત્વા ઇદાનિ આવાસિકવત્તં દસ્સેતુમાહ “**વુડ્ઢ**”ન્તિઆદિ. પચ્ચુગ્ગન્ત્વા પત્તઞ્ચ ચીવરઞ્ચ પટિગ્ગહેતબ્બન્તિ યોજના. ચ-સદ્દો લુત્તનિદ્દિટ્ઠો.

૨૯૨૧. તસ્સાતિ આગન્તુકસ્સ. **પાદોદકઞ્ચાતિ ચ**-સદ્દેન ધોતાધોતપાદા યત્થ ઠપીયન્તિ, તં પાદપીઠં, પાદકથલિકઞ્ચ ઉપનિક્ખિપિતબ્બન્તિ એતં ગહિતં. **પુચ્છિતબ્બઞ્ચ વારિના**તિ ‘‘પાનીયેન પુચ્છન્તેન સચે સકિં આનીતં પાનીયં સબ્બં પિવતિ, ‘પુન આનેમી’તિ પુચ્છિતબ્બોયેવા’’તિ વુત્તનયેન પાનીયેન પુચ્છિતબ્બો. ઇધ **ચ**-સદ્દેન –

‘‘અપિચ બીજનેનપિ બીજિતબ્બો, બીજન્તેન સકિં પાદપિટ્ઠિયં બીજિત્વા સકિં મજ્ઝે, સકિં સીસે બીજિતબ્બં, ‘અલં હોતૂ’તિ વુત્તેન તતો મન્દતરં બીજિતબ્બં. પુન ‘અલ’ન્તિ વુત્તેન તતો મન્દતરં બીજિતબ્બં. તતિયવારં વુત્તેન બીજની ઠપેતબ્બા. પાદાપિસ્સ ધોવિતબ્બા, ધોવિત્વા સચે અત્તનો તેલં અત્થિ, તેન મક્ખેતબ્બા. નો ચે અત્થિ, તસ્સ સન્તકેન મક્ખેતબ્બા’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૫૯) –

વુત્તવત્તાનિ સઙ્ગણ્હાતિ.

૨૯૨૨-૩. વન્દેય્યોતિ વુડ્ઢાગન્તુકો વન્દિતબ્બો. **પઞ્ઞપેતબ્બ**ન્તિ ‘‘કત્થ મય્હં સેનાસનં પાપુણાતી’’તિ પુચ્છિતેન સેનાસનં પઞ્ઞપેતબ્બં, ‘‘એતં સેનાસનં તુમ્હાકં પાપુણાતી’’તિ એવં આચિક્ખિતબ્બન્તિ અત્થો. ‘‘વત્તબ્બો’’તિ ઇદં ‘‘**અજ્ઝાવુત્થમવુત્થ**’’ન્તિઆદીહિ પદેહિ તંતંલિઙ્ગવચનાનુરૂપેન પરિવત્તેત્વા પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **અજ્ઝાવુત્થ**ન્તિ પઞ્ઞત્તસેનાસનસ્સ ભિક્ખૂહિ પઠમં વુત્થભાવં. **અવુત્થં વા**તિ ચીવરકાલં તસ્મિં ભિક્ખૂહિ અનજ્ઝાવુત્થભાવં વા. **ગોચરાગોચરં** વુત્તમેવ.

સેક્ખકુલાનિ ચાતિ લદ્ધસેક્ખસમ્મુતિકાનિ કુલાનિ ચ વત્તબ્બાનિ. ‘‘**પવેસે નિક્ખમે કાલો**’’તિ ઇદં ‘‘સઙ્કતિક’’ન્તિ એત્થ વુત્તત્થમેવ. **પાનીયાદિક**ન્તિ **આદિ**-સદ્દેન પરિભોજનીયકત્તરયટ્ઠીનં આચિક્ખનં સઙ્ગણ્હાતિ.

૨૯૨૪. યથાનિસિન્નેનેવાતિ અત્તના નિસિન્નટ્ઠાનેયેવ નિસિન્નેન. **અસ્સા**તિ નવકસ્સ.

૨૯૨૫. ‘‘અત્ર પત્તં ઠપેહિ, ઇદમાસનં નિસીદાહી’’તિ **ઇચ્ચેવં** ઇમિના પકારેન સબ્બં વત્તબ્બન્તિ યોજના. **દેય્યં સેનાસનમ્પિ ચા**તિ સેનાસનઞ્ચ દાતબ્બં. **ચ**-સદ્દેન ‘‘અવુત્થં વા અજ્ઝાવુત્થં વા આચિક્ખિતબ્બ’’ન્તિઆદિના વુત્તં સમ્પિણ્ડેતિ. મહાઆવાસેપિ અત્તનો સન્તિકં સમ્પત્તસ્સ આગન્તુકસ્સ વત્તં અકાતું ન લબ્ભતિ.

૨૯૨૬. ‘‘માતિકાય નિદ્દિટ્ઠક્કમેનેવ વત્તાનિ કાતબ્બાનિ, ઉદાહુ યથાનુપ્પત્તિવસેના’’તિ કોચિ મઞ્ઞેય્યાતિ માતિકાક્કમેનેવ કાતબ્બન્તિ નિયમો નત્થિ, યથાનુપ્પત્તવસેનેવ કાતબ્બન્તિ વિઞ્ઞાપેતું માતિકાક્કમમનાદિયિત્વા ગમિકવત્તં આરદ્ધં. અથ વા વત્તિચ્છાનુપુબ્બકત્તા સદ્દપયોગસ્સ માતિકાક્કમમનાદિયિત્વા યથિચ્છં નિદ્દેસો કતોતિ વેદિતબ્બોતિ. **દારુમત્તિકભણ્ડાની**તિ મઞ્ચપીઠાદીનિ ચેવ રજનભાજનાનિ ચ. **પટિસામેત્વા**તિ ગુત્તટ્ઠાને ઠપેત્વા. **આવસથમ્પિ થકેત્વા**તિ આવસથે દ્વારકવાટાદીનિ ચ થકેત્વા.

૨૯૨૭. આપુચ્છિત્વાપીતિ ભિક્ખુસ્સ વા સામણેરસ્સ વા આરામિકસ્સ વા ‘‘ઇમં પટિજગ્ગાહી’’તિ નિય્યાદેત્વા વા. **પુચ્છિતબ્બે અસન્તેપી**તિ એત્થ **પિ**-સદ્દો પન-સદ્દત્થો. **ગોપેત્વા વાપિ સાધુક**ન્તિ ‘‘ચતૂસુ પાસાણેસુ મઞ્ચં પઞ્ઞપેત્વા મઞ્ચે મઞ્ચં આરોપેત્વા’’તિઆદિના (ચૂળવ॰ ૩૬૦) વુત્તનયેન સમ્મા પટિસામેત્વા ગન્તબ્બન્તિ યોજના.

૨૯૨૮. પિણ્ડચારિકવત્તં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સહસા**’’તિઆદિ. પિણ્ડચારિકો ભિક્ખુ અન્તરઘરં પવિસન્તો **સહસા ન પવિસે** સીઘં ન પવિસેય્ય, નિક્ખમન્તો **સહસા ન નિક્ખમે** સીઘં ન નિક્ખમેય્ય, ભિક્ખુસારુપ્પેન પવિસેય્ય, નિક્ખમેય્ય ચ. **પિણ્ડચારિના** ભિક્ખુના ગેહદ્વારં સમ્પત્તેન **અતિદૂરે ન ઠાતબ્બં** નિબ્બકોસતો અતિદૂરટ્ઠાને ન ઠાતબ્બં. **અચ્ચાસન્ને ન ઠાતબ્બં** નિબ્બકોસતો આસન્નતરે ઠાને ન ઠાતબ્બં.

૨૯૨૯. ઉચ્ચારેત્વાતિ ઉપનામેત્વા. **ભાજન**ન્તિ પત્તં. **દક્ખિણેન પણામેત્વા**તિ દક્ખિણેન હત્થેન ઉપનામેત્વા. **ભિક્ખં ગણ્હેય્યા**તિ એત્થ ‘‘ઉભોહિ હત્થેહિ પટિગ્ગહેત્વા’’તિ સેસો. યથાહ – ‘‘ઉભોહિ હત્થેહિ પત્તં પટિગ્ગહેત્વા

ભિક્ખા ગહેતબ્બા''તિ (ચૂળવ॰ ૩૬૬).

૨૯૩૦. સૂપં દાતુકામા વા અદાતુકામા વા ઇતિ મુહુત્તકં **સલ્લક્ખેય્ય** તિટ્ઠેય્ય. **અન્તરા**તિ ભિક્ખાદાનસમયે. **ન ભિક્ખાદાયિકા**તિ ઇત્થી વા હોતુ પુરિસો વા, ભિક્ખાદાનસમયે મુખં ન ઓલોકેતબ્બન્તિ.

૨૯૩૧. પિણ્ડચારિકવત્તં દસ્સેત્વા આરઞ્ઞિકવત્તં દસ્સેતુમાહ ''**પાનીયાદી**''તિઆદિ. **પાનીયાદીતિ આદિ**-સદ્દેન પરિભોજનીયઅગ્ગિઅરણિસહિતકત્તરયટ્ઠીનં ગહણં. તત્રાયં વિનિચ્છયો – **પાનીયં ઉપટ્ઠાપેતબ્બ**ન્તિ સચે ભાજનાનિ નપ્પહોન્તિ, પાનીયમેવ પરિભોજનીયમ્પિ કત્વા ઉપટ્ઠાપેતબ્બં. ભાજનં અલભન્તેન વેળુનાળિકાયપિ ઉપટ્ઠાપેતબ્બં. તમ્પિ અલભન્તસ્સ યથા સમીપે ખુદ્દકઆવાટો હોતિ, એવં કાતબ્બં. અરણિસહિતે અસતિ અગ્ગિં અકાતુમ્પિ ચ વટ્ટતિ. યથા ચ આરઞ્ઞિકસ્સ, એવં કન્તારપટિપન્નસ્સાપિ અરણિસહિતં ઇચ્છિતબ્બં. ગણવાસિનો પન તેન વિનાપિ વટ્ટતીતિ.

નક્ખત્તન્તિ અસ્સયુજાદિસત્તવીસતિવિધં નક્ખત્તં જાનિતબ્બન્તિ સમ્બન્ધો. કથં જાનિતબ્બન્તિ આહ ''**તેન યોગો ચા**''તિ, તેન નક્ખત્તેન ચન્દસ્સ યોગો ઞાતબ્બોતિ અત્થો. **જાનિતબ્બા દિસાપિ ચા**તિ અરઞ્ઞે વિહરન્તેન અટ્ઠપિ દિસા અસમ્મોહતો જાનિતબ્બા.

૨૯૩૨. અઞ્ઞવત્તં દસ્સેતુમાહ ''**વચ્ચપસ્સાવતિત્થાની**''તિઆદિ. **પટિપાટિયા ભવન્તી**તિ ગતાનુક્કમેન સેવિતબ્બા ભવન્તિ. યથાહ – ''વચ્ચકુટિયં, પસ્સાવટ્ઠાને, ન્હાનતિત્થેતિ તીસુપિ આગતપટિપાટિયેવ પમાણ''ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૭૩). **યથાવુડ્ઢં કરોન્તસ્સા**તિ ગતપટિપાટિં વિના વુડ્ઢપટિપાટિયા કરોન્તસ્સ.

૨૯૩૩. વચ્ચકુટિં પવિસન્તો સહસા ન પવિસેય્ય. **ઉબ્ભજિત્વા**તિ ચીવરં ઉક્ખિપિત્વા.

૨૯૩૪. નિત્થુનન્તેન ભિક્ખુના વચ્ચં ન કાતબ્બન્તિ યોજના. ''વચ્ચસ્સ દુન્નિગ્ગમનેન ઉપહતો હુત્વા નિત્થુનતિ ચે, ન દોસો''તિ **સિક્ખાભાજનવિનિચ્છયે** વુત્તં. દણ્ડકટ્ઠં ખાદતો વચ્ચં **કરોતો** ભિક્ખુનો દુક્કટં હોતીતિ યોજના.

૨૯૩૬. ખરેનાતિ ફરુસેન વા ફાલિતકટ્ઠેન વા ગણ્ઠિકેન વા કણ્ટકેન વા સુસિરેન વા પૂતિના વા દણ્ડેન **ન અવલેખેય્ય** ન પુઞ્છેય્ય. **ન કટ્ઠં વચ્ચકૂપકે છડ્ડેય્યા**તિ તં કટ્ઠં વચ્ચકૂપે ન છડ્ડેય્ય. પસ્સાવદોણિયા ખેળં ન પાતેય્યાતિ યોજના.

૨૯૩૭. પાદુકાસૂતિ વચ્ચપસ્સાવપાદુકાસુ. **નિક્ખમને** નિક્ખમનકાલે. **તત્થેવા**તિ વચ્ચપસ્સાવપાદુકાસ્વેવ. **પટિચ્છાદેય્યા**તિ ઉક્ખિત્તં ચીવરં ઓતારેત્વા સરીરં પટિચ્છાદેય્ય.

૨૯૩૮. યો વચ્ચં કત્વા સલિલે સતિ **સચે નાચમેય્ય** ઉદકકિચ્ચં ન કરેય્ય, તસ્સ દુક્કટં ઉદ્દિટ્ઠન્તિ યોજના. **મોહનાસિના**તિ સવાસનસ્સ મોહસ્સ, તેન સહજેકટ્ઠપહાનેકટ્ઠાનં સકલસંકિલેસાનઞ્ચ પહાયિના આસવક્ખયઞાણેન સમુચ્છિન્દતા **મુનિના** સબ્બઞ્ઞુના સમ્માસમ્બુદ્ધેન. ''**સલિલે સતી**''તિ ઇમિના અસતિ નિદ્દોસતં દીપેતિ. યથાહ –

> ''સતિ ઉદકેતિ એત્થ સચે ઉદકં અત્થિ, પટિચ્છન્નટ્ઠાનં પન નત્થિ, ભાજનેન નીહરિત્વા આચમિતબ્બં. ભાજને અસતિ પત્તેન નીહરિતબ્બં. પત્તેપિ અસતિ અસન્તં નામ હોતિ. 'ઇદં અતિવિવટં, પુરતો અઞ્ઞં

ઉદકં ભવિસ્સતી'તિ ગતસ્સ ઉદકં અલભન્તસ્સેવ ભિક્ખાચારવેલા હોતિ, કટ્ઠેન વા કેનચિ વા પુઞ્છિત્વા ગન્તબ્બં, ભુઞ્જિતુમ્પિ અનુમોદનમ્પિ કાતું વટ્ટતી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૭૩).

૨૯૩૯. સસદ્દન્તિ ઉદકસદ્દં કત્વા. ''પાસાણાદિટ્ઠાને પહરિત્વા ઉદકં સદ્દાયતિ ચે, ન દોસો''તિ **સિક્ખાભાજનવિનિચ્છયે** વુત્તં. **ચપુ ચપૂતિ ચા**તિ તાદિસં અનુકરણં કત્વા નાચમેતબ્બન્તિ યોજના. **આચમિત્વા**તિ ઉદકકિચ્ચં કત્વા. **સરાવે** આચમનભાજને ઉદકં ન સેસેતબ્બન્તિ યોજના, ઇદં પન સબ્બસાધારણટ્ઠાનં સન્ધાય વુત્તં. યથાહ **અટ્ઠકથાયં** –

> ''આચમનસરાવકેતિ સબ્બસાધારણટ્ઠાનં સન્ધાયેતં વુત્તં. તત્ર હિ અઞ્ઞે અઞ્ઞે આગચ્છન્તિ, તસ્મા ઉદકં ન સેસેતબ્બં. યં પન સઙ્ઘિકેપિ વિહારે એકદેસે નિબદ્ધગમનત્થાય કતં ઠાનં હોતિ પુગ્ગલિકટ્ઠાનં વા, તસ્મિં વટ્ટતિ. વિરેચનં પિવિત્વા પુનપ્પુનં પવિસન્તસ્સાપિ વટ્ટતિયેવા''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૭૪).

૨૯૪૦. ઊહતમ્પીતિ અઞ્ઞેન વા અત્તના વા અસઞ્ચિચ્ચ ઊહતં મલેન દૂસિતટ્ઠાનં. **અધોવિત્વા**તિ જલે સતિ અસોધેત્વા જલે અસતિ કટ્ઠેન વા કેનચિ વા પુઞ્છિત્વા ગન્તબ્બં. યથાહ – ''ઉદકં અત્થિ ભાજનં નત્થિ, અસન્તં નામ હોતિ, ભાજનં અત્થિ ઉદકં નત્થિ, એતમ્પિ અસન્તં, ઉભયે પન અસતિ અસન્તમેવ, કટ્ઠેન વા કેનચિ વા પુઞ્છિત્વા ગન્તબ્બ''ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૭૪). **ઉક્લાપાપિ સચે હોન્તી**તિ વચ્ચપસ્સાવટ્ઠાનાનિ સચે કચવરાકિણ્ણાનિ હોન્તિ. ''**અસેસતો સોધેતબ્બ**''ન્તિ ઇમિના તતો કસ્સચિ કચવરસ્સ અપનયનં સોધનં નામ ન હોતિ, નિસ્સેસકચવરાપનયનમેવ સોધનન્તિ દીપેતિ.

૨૯૪૧. પિઠરોતિ અવલેખનકટ્ઠનિક્ખેપનભાજનં. **કુમ્ભી ચે રિત્તા**તિ આચમનકુમ્ભી સચે તુચ્છા.

૨૯૪૨. એવં વચ્ચકુટિવત્તં દસ્સેત્વા સેનાસનવત્તં દસ્સેતુમાહ ''**અનજ્ઝિટ્ઠો**''તિઆદિ. **અનજ્ઝિટ્ઠો**તિ અનનુઞ્ઞાતો.

૨૯૪૩. વુડ્ઢં આપુચ્છિત્વા કથેન્તસ્સાતિ યોજના. **વુડ્ઢતરાગમે**તિ યં આપુચ્છિત્વા કથેતુમારદ્ધો, તતોપિ વુડ્ઢતરસ્સ ભિક્ખુનો આગમે સતિ.

૨૯૪૪. એકવિહારસ્મિન્તિ એકસ્મિં ગેહે. ''**અનાપુચ્છા**''તિ ઇદં વક્ખમાનેહિ યથારહં યોજેતબ્બં.

૨૯૪૫. પઠમં યત્થ કત્થચિ વુડ્ઢાનં સન્નિધાને કત્તબ્બવત્તં નિદ્દિટ્ઠન્તિ ઇદાનિ એકવિહારે વસન્તેનાપિ તસ્સ કાતબ્બતં દસ્સેતું પુનપિ ''**ન ચ ધમ્મો કથેતબ્બો**''તિ આહ. **ધમ્મચક્ખુના**તિ ધમ્મલોચનેન ધમ્મગરુકેન, ઇમિના અતાદિસસ્સ કતો વારો નિરત્થકોતિ દીપેતિ.

૨૯૪૬. કાતબ્બોતિ જાલેતબ્બો. **સો**તિ દીપો. ''દ્વારં નામ યસ્મા મહાવળઞ્જં, તસ્મા તત્થ આપુચ્છનકિચ્ચં નત્થી''તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૬૯) વચનતો તં અવત્વા આપત્તિક્ખેત્તમેવ દસ્સેતુમાહ ''**વાતપાનકવાટાનિ, થકેય્ય વિવરેય્ય નો**''તિ.

૨૯૪૭. વુડ્ઢતો પરિવત્તયેતિ યેન વુડ્ઢો, તતો પરિવત્તયે, પિટ્ઠિં અદસ્સેત્વા વુડ્ઢાભિમુખો તેન પરિવત્તયેતિ અત્થો. ચીવરકણ્ણેન વા કાયેન વા **તં** વુડ્ઢં ન ચ ઘટ્ટયે.

૨૯૪૮. એવં સેનાસનવત્તં દસ્સેત્વા જન્તાઘરવત્તં દસ્સેતુમાહ "**પુરતો**"તિઆદિ. થેરાનં પુરતો નેવ ન્હાયેય્ય, **ઉપરિ** પટિસોતે ન ચ ન્હાયેય્ય, **ઓતરન્તાનં** વુડ્ઢાનં **ઉત્તરં** ઉત્તરન્તો મગ્ગં દદેય્ય, **ન ઘટ્ટયે** કાયેન વા ચીવરેન વા ન ઘટ્ટયેય્યાતિ યોજના.

"તિમણ્ડલં પટિચ્છાદેન્તેન પરિમણ્ડલં નિવાસેત્વા કાયબન્ધનં બન્ધિત્વા"તિઆદિના (ચૂળવ॰ ૩૬૪) નયેન વુત્તાનં ભત્તગ્ગવત્તાનં **સેખિયકથાય** વુત્તત્તા ચ ઉપજ્ઝાયવત્તાદીનં **મહાખન્ધકકથાય** વુત્તત્તા ચ અનુમોદનવત્તાનં "અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, ભત્તગ્ગે ચતૂહિ પઞ્ચહિ થેરાનુથેરેહિ ભિક્ખૂહિ આગમેતુ"ન્તિઆદિના (ચૂળવ॰ ૩૬૨) નયેન ભત્તગ્ગવત્તેયેવ અન્તોગધભાવેન વુત્તત્તા ચ નિદ્દેસે તાનિ ન વુત્તાનિ, તથાપિ તેસુ અનુમોદનવત્તં એવં વેદિતબ્બં (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૬૨) – સઙ્ઘત્થેરે અનુમોદનત્થાય નિસિન્ને હેટ્ઠા પટિપાટિયા ચતૂહિ નિસીદિતબ્બં. અનુથેરે નિસિન્ને મહાથેરેન ચ હેટ્ઠા ચ તીહિ નિસીદિતબ્બં. પઞ્ચમે નિસિન્ને ઉપરિ ચતૂહિ નિસીદિતબ્બં. સઙ્ઘત્થેરેન હેટ્ઠા દહરભિક્ખુમ્હિ અજ્ઝિટ્ઠેપિ સઙ્ઘત્થેરતો પટ્ઠાય ચતૂહિ નિસીદિતબ્બમેવ. સચે પન અનુમોદકો ભિક્ખુ "ગચ્છથ, ભન્તે, આગમેતબ્બકિચ્ચં નત્થી"તિ વદતિ, ગન્તું વટ્ટતિ. મહાથેરેન "ગચ્છામ, આવુસો"તિ વુત્તે "ગચ્છથા"તિ વદતિ, એવમ્પિ વટ્ટતિ. "બહિગામે આગમેસ્સામા"તિ આભોગં કત્વાપિ બહિગામં ગન્ત્વા અત્તનો નિસ્સિતકે "તુમ્હે તસ્સ આગમનં આગમેથા"તિ વત્વાપિ ગન્તું વટ્ટતિયેવ. સચે પન મનુસ્સા અત્તનો રુચિતેન એકેન અનુમોદનં કારેન્તિ, નેવ તસ્સ અનુમોદતો આપત્તિ, ન ચ મહાથેરસ્સ ભારો હોતિ. ઉપનિસિન્નકથાયમેવ હિ મનુસ્સેસુ કથાપેન્તેસુ મહાથેરો આપુચ્છિતબ્બો, મહાથેરેન ચ અનુમોદનાય અજ્ઝિટ્ઠોવ આગમેતબ્બોતિ ઇદમેત્થ લક્ખણન્તિ.

૨૯૪૯. વત્તન્તિ યથાવુત્તં આભિસમાચારિકવત્તં. યથાહ – "આભિસમાચારિકં અપરિપૂરેત્વા સીલં પરિપૂરેસ્સતીતિ નેતં ઠાનં વિજ્જતી"તિ. **ન વિન્દતી**તિ ન લભતિ.

૨૯૫૦. અનેકગ્ગોતિ વિક્ખિત્તત્તાયેવ અસમાહિતચિત્તો. **ન ચ પસ્સતી**તિ ઞાણચક્ખુના ન પસ્સતિ, દટ્ઠું સમત્થો ન હોતીતિ અત્થો. **દુક્ખા**તિ જાતિદુક્ખાદિદુક્ખતો.

૨૯૫૧. તસ્માતિ યસ્મા દુક્ખા ન પરિમુચ્ચતિ, તસ્મા. ઓવાદં કત્વા કિં વિસેસં પાપુણાતીતિ આહ "**ઓવાદં બુદ્ધસેટ્ઠસ્સ, કત્વા નિબ્બાનમેહિતી**"તિ. **એહિતિ** પાપુણિસ્સતિ.

વત્તક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

ભિક્ખુનિક્ખન્ધકકથાવણ્ણના

૨૯૫૨. **વિવરિત્વાન** ચીવરં અપનેત્વા.

૨૯૫૩. **યં કિઞ્ચિ સમ્પયોજેન્તિયા**તિ યં કિઞ્ચિ અનાચારં કરોન્તિયા. **તતો**તિ તેન અનાચારસઙ્ખાતેન અસદ્ધમ્મેન. **ભાસન્તિયા**તિ વાચાય ભાસન્તિયા.

૨૯૫૪-૬. **દીઘ**ન્તિ એકપરિક્ખેપતો દીઘં. **વિલીવેન ચ પટ્ટેના**તિ સણ્હેહિપિ વિલીવેહિ કતપટ્ટેન. **ચમ્મપટ્ટેના**તિ ચમ્મમયપટ્ટેન. **દુસ્સપટ્ટેના**તિ સેતવત્થેન. **દુસ્સવેણિયા**તિ દુસ્સેન ગણ્ઠિતવેણિયા. **દુસ્સવટ્ટિયા**તિ દુસ્સેન કતવટ્ટિયા . **ન ફાસુકા નમેતબ્બા**તિ મજ્ઝિમસ્સ તનુભાવત્થાય ગામદારિકા વિય ફાસુલિકા ન નામેતબ્બા. **જઘન**ન્તિ મુત્તકરણપ્પદેસં. **અટ્ઠિકાદિના**તિ ગોજાણુટ્ઠિકાદિના. **ન ઘંસાપેય્યા**તિ ન ઘટ્ટાપેય્ય. ‘‘અટ્ઠિકાદિના’’તિ ઇદં ‘‘ન ઘંસાપેય્યા’’તિ ઇમિના ચ ‘‘કોટ્ટાપેતી’’તિ ઇમિના કિરિયાપદેન ચ સમ્બન્ધિતબ્બં.

૨૯૫૭. ‘‘**કોટ્ટાપેતી**’’તિ ઇદં ‘‘હત્થં વા’’તિઆદીહિ ઉપયોગન્તપદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **હત્થ**ન્તિ અગ્ગબાહં. **હત્થકોચ્છ**ન્તિ પિટ્ઠિહત્થં. **પાદ**ન્તિ જઙ્ઘં.

૨૯૫૮. **ન મુખં લિમ્પિતબ્બ**ન્તિ છવિપસાદકરેન તિલસાસપકક્કાદિના અનેકવિધેન લિમ્પનેન ન લિમ્પિતબ્બં. **ન ચુણ્ણેતબ્બ**ન્તિ મુખચુણ્ણલેપનં ન કાતબ્બં. મનોસિલાય મુખં લઞ્જન્તિયા આપત્તિ સિયાતિ યોજના.

૨૯૫૯. **અઙ્ગરાગો ન કાતબ્બો**તિ હલિદ્દિકુઙ્કુમાદીહિ સરીરચ્છવિરાગો ન કાતબ્બો. **અવઙ્ગં ન ચ કાતબ્બ**ન્તિ અઞ્જનં બહિ અક્ખિકોટિયા લેખં ઠપેત્વા ન અઞ્જિતબ્બં. **ન કાતબ્બં વિસેસક**ન્તિ ગણ્ડપદેસે વિચિત્રસણ્ઠાનં વિસેસકં વત્તભઙ્ગં ન કાતબ્બં.

૨૯૬૦. **ઓલોકનકતો**તિ વાતપાનતો. **રાગા**તિ કામરાગેન. **ઓલોકેતુ**ન્તિ અન્તરવીથિં વિલોકેતું, સાલોકે ન ચ ઠાતબ્બન્તિ યોજના. સાલોકે દ્વારં વિવરિત્વા ઉપડ્ઢકાયં દસ્સેન્તીહિ ન ઠાતબ્બં. **સનચ્ચ**ન્તિ નટસમજ્જં.

૨૯૬૧. **ગણિકં વુટ્ઠાપેન્તિયા** વેસિં વુટ્ઠાપેન્તિયા. ‘‘**વિક્કિણન્તિયા**’’તિ ઇદં ‘‘સુર’’ન્તિઆદીહિ ઉપયોગન્તપદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં.

૨૯૬૩. **ન ચેવુપટ્ઠાપેતબ્બો**તિ અત્તનો વેય્યાવચ્ચં નેવ કારાપેતબ્બો. તિરચ્છાનગતોપિ દાસો વા દાસી વા તિરચ્છાનગતોપિ કમ્મકરો વા **ન ચેવ ઉપટ્ઠાપેતબ્બો** નેવ અત્તનો વેય્યાવચ્ચં કારાપેતબ્બો. **અપિ**-સદ્દેન પગેવ મનુસ્સભૂતોતિ દીપેતિ.

૨૯૬૪. ‘‘**સબ્બનીલાદિ**’’ન્તિ ઇમિના –

> ‘‘સબ્બનીલકમઞ્જેટ્ઠ-કણ્હલોહિતપીતકે;
> મહાનામમહારઙ્ગ-રત્તેસૂ’’તિ. (વિ॰ વિ॰ ૫૯૮) –

વુત્તાનિ અકપ્પિયચીવરાનિ સઙ્ગહિતાનિ. ‘‘નમતકં નામ એળકલોમેહિ કતં અવાયિમં ચમ્મખણ્ડપરિભોગેન પરિભુઞ્જિતબ્બ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૬૪) **અટ્ઠકથાય** વુત્તત્તા, **ગણ્ઠિપદે** ચ ‘‘સન્થરણસદિસો પિલોતિકાહિ કતો પરિક્ખારવિસેસો’’તિ વુત્તત્તા ચ નિપજ્જાય પરિભુઞ્જિતબ્બો પરિક્ખારવિસેસો **નમતકં** નામ.

૨૯૬૫. છન્નમ્પિ પુરિસબ્યઞ્જનં ‘‘એત્થા’’તિ ચિન્તેત્વા રાગચિત્તેન ઓલોકેન્તિયા દુક્કટં હોતિ. **સબ્બન્તિ** વુત્તપ્પકારં સબ્બં.

૨૯૬૬. ભિક્ખું દૂરતોવ પસ્સિત્વા **તસ્સ** ભિક્ખુનો દૂરતો ઓક્કમિત્વાન મગ્ગો દાતબ્બોતિ યોજના.

૨૯૬૭. ભિક્ખં **ચરન્તિયા** ભિક્ખુનિયા ભિક્ખું પસ્સિત્વા પન યેન ભિક્ખાય ચરતિ, **તં** પત્તં **નીહરિત્વા** ઉપરિ છાદેત્વા ઠિતં સઙ્ઘાટિચીવરં અપનેત્વા **ઉક્કુજ્જં** ઉદ્ધંમુખં કત્વા ભિક્ખુનો દસ્સેતબ્બન્તિ યોજના.

૨૯૬૮. ઉતુનીનં ભિક્ખુનીનં **ઉતુકાલે** સઞ્જાતપુપ્ફે કાલે **સંવેલ્લિકં કાતું** કચ્છં બન્ધિતું મહેસિના કટિસુત્તકં અનુઞ્ઞાતન્તિ યોજના, ઇમિના અઞ્ઞસ્મિં કાલે કટિસુત્તકં બન્ધિતું ન વટ્ટતીતિ દીપેતિ. યથાહ – ‘‘ન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનિયા સબ્બકાલં કટિસુત્તકં ધારેતબ્બં, યા ધારેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, ઉતુનિયા કટિસુત્તક’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૪૨૨).

૨૯૬૯. ઇત્થિપોસયુતન્તિ ઇત્થીહિ વા પુરિસેહિ વા ઇત્થિપુરિસેહિ વા યુત્તં. ઇત્થિપોસયુત્તં હત્થવટ્ટકમેવ વા. **પાટઙ્ગી**તિ પટપોટ્ટલિકં.

૨૯૭૦. ગરુધમ્મેતિ સઙ્ઘાદિસેસે. **માનત્ત**ન્તિ પક્ખમાનત્તં. **સમ્મન્નિત્વા**તિ ઞત્તિદુતિયાય કમ્મવાચાય સમ્મન્નિત્વા.

૨૯૭૧. યસ્સા ઇત્થિયા પબ્બજિતકાલે ગબ્ભો **વુટ્ઠાતિ** વિજાયતિ યદિ, પુત્તો ચે, **તસ્સાપિ** દારકમાતુ યાવ સો દારકો વિઞ્ઞુતં પાપુણાતિ, યાવ ખાદિતું, ભુઞ્જિતું, નહાયિતુઞ્ચ અત્તનો ધમ્મતાય સક્કોતિ, તાવ દુતિયા ભિક્ખુની તથા સમ્મન્નિત્વા દાતબ્બાતિ યોજના.

૨૯૭૨. સા પન માતા ભિક્ખુની અત્તનો પુત્તં પાયેતું, ભોજેતું, મણ્ડેતું, ઉરે કત્વા સયિતુઞ્ચ લભતીતિ યોજના.

૨૯૭૩. દુતિયિકાય ભિક્ખુનિયા દારકેન **સહસેય્યં** ઠપેત્વા યથા અઞ્ઞેસુ પુરિસેસુ **વત્તિતબ્બં** પટિપજ્જિતબ્બં, તથા એવ **તસ્મિં** દારકે વત્તિતબ્બન્તિ યોજના.

૨૯૭૪. વિબ્ભમેનેવાતિ અત્તનો રુચિયા સેતવત્થાનં ગહણેનેવ. યથાહ – ‘‘યસ્મા સા વિબ્ભન્તા અત્તનો રુચિયા ખન્તિયા ઓદાતાનિ વત્થાનિ નિવત્થા, તસ્માયેવ સા અભિક્ખુની, ન સિક્ખાપચ્ચક્ખાનેના’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૪૩૪). **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં સાસને.

૨૯૭૫. ગતાયાતિ એત્થ ‘‘સકાવાસા’’તિ સેસો. યથાહ – ‘‘યા સા, ભિક્ખવે, ભિક્ખુની સકાવાસા તિત્થાયતનં સઙ્કન્તા, સા આગતા ન ઉપસમ્પાદેતબ્બા’’તિ. ન કેવલં ન ઉપસમ્પાદેતબ્બા, પબ્બજ્જમ્પિ ન લભતિ. ઓદાતાનિ ગહેત્વા વિબ્ભન્તા પન પબ્બજ્જામત્તં લભતિ.

૨૯૭૬. વન્દનન્તિ પાદે સમ્બાહેત્વા વન્દનં. **સાદિતું વટ્ટતીતિ** ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, સાદિતુ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૪૩૪) અનુઞ્ઞાતત્તા વટ્ટતિ. તત્રેકે આચરિયા ‘‘સચે એકતો વા ઉભતો વા અવસ્સુતા હોન્તિ સારત્તા, યથાવત્થુકમેવા’’તિ વદન્તિ. એકે આચરિયા ‘‘નત્થિ એત્થ આપત્તી’’તિ વદન્તીતિ એવં આચરિયવાદં દસ્સેત્વા ‘‘ઇદં ઓદિસ્સ અનુઞ્ઞાતં વટ્ટતી’’તિ **અટ્ઠકથાસુ** વુત્તં, તં પમાણં. ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, સાદિતુ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૪૩૪) હિ વચનેનેવ કપ્પિયં.

૨૯૭૭. યાય કાયચિ વચ્ચકુટિયા વચ્ચો ન કાતબ્બો, હેટ્ઠા વિવટે ઉદ્ધં પટિચ્છન્ને પન વચ્ચં કાતું વટ્ટતિ. **હેટ્ઠા વિવટે ઉપરિ પટિચ્છન્નેતિ અટ્ઠકથાયં** ‘‘સચે કૂપો ખતો હોતિ, ઉપરિ પન પદરમત્તમેવ સબ્બદિસાસુ પઞ્ઞાયતિ, એવરૂપેપિ વટ્ટતી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૪૩૫) વુત્તં.

૨૯૭૮. સબ્બત્થાતિ ભિક્ખુનિઉપસ્સયઅન્તરઘરાદિસબ્બટ્ઠાનેસુ. **ગિલાનાયાતિ** યસ્સા વિના પલ્લઙ્કં ન ફાસુ હોતિ. **અડ્ઢપલ્લઙ્કન્તિ** એકપાદં આભુજિત્વા કતપલ્લઙ્કં. સો એકં પણ્હિં ઊરુમૂલાસન્નં કત્વા ઇતરં દૂરે કત્વા આભુજિતપલ્લઙ્કો નામ.

૨૯૭૯. નરતિત્થેતિ પુરિસાનં નહાનતિત્થે. યથાહ – ‘‘ન, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનિયા પુરિસતિત્થે નહાયિતબ્બં, યા નહાયેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સ. અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, મહિલાતિત્થે નહાયિતુ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૪૩૬).

૨૯૮૦. યા સમણી ગન્ધચુણ્ણેન વા **વાસિતમત્તિયા** વાસિતકાય મત્તિકાય વા પટિસોતે વા ન્હાયેય્ય, તસ્સા આપત્તિ દુક્કટન્તિ યોજના. **વાસિત**વિસેસનેન અવાસિતા વટ્ટતીતિ દીપેતિ. યથાહ – ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, પકતિમત્તિક’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૪૩૬).

૨૯૮૧. અભુત્વાતિ એત્થ આમિસઅગ્ગં ગહણમત્તમ્પિ અકત્વા, પત્તચીવરં કતિપયદિવસાનિપિ અપરિભુઞ્જિત્વાતિ અત્થો. સચે અસપ્પાયં, સબ્બમ્પિ અપનેતું વટ્ટતિ.

૨૯૮૨. અનુપસમ્પન્ને અસન્તે **સબ્બં** ભિક્ખૂહિ પટિગ્ગાહિતં વા અપ્પટિગ્ગાહિતં વા સન્નિધિકતં વા સબ્બં અજ્ઝોહરણીયં ભિક્ખૂહિ પટિગ્ગાહાપેત્વા પરિભુઞ્જિતું ભિક્ખુનીનં વટ્ટતીતિ યોજના. ‘‘**ભિક્ખુનીનં વટ્ટતી**’’તિ ઇદં પકરણવસેન વુત્તં. ભિક્ખુનીહિપિ પટિગ્ગાહાપેત્વા ભિક્ખૂનમ્પિ તથાવિધં પરિભુઞ્જિતું વટ્ટતિ. યથાહ – ‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂનં સન્નિધિં ભિક્ખુનીહિ પટિગ્ગાહાપેત્વા પરિભુઞ્જિતુ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૪૨૧).

ભિક્ખુનિક્ખન્ધકકથાવણ્ણના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

ખન્ધકકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ચતુબ્બિધકમ્મકથાવણ્ણના

૨૯૮૩. અપલોકનસઞ્ઞિતં કમ્મં, ઞત્તિકમ્મં, ઞત્તિદુતિયકમ્મં, ઞત્તિચતુત્થકમ્મન્તિ ઇમાનિ ચત્તારિ કમ્માનીતિ યોજના. તત્થ **ચત્તારી**તિ ગણનપરિચ્છેદો. **ઇમાની**તિ અનન્તરમેવ વક્ખમાનત્તા આસન્નપચ્ચક્ખવચનં. **કમ્માની**તિ પરિચ્છિન્નકમ્મનિદસ્સનં. "**અપલોકનસઞ્ઞિત**"ન્તિઆદિ તેસં સરૂપદસ્સનં.

તત્રાયં સઙ્ખેપતો વિનિચ્છયો (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૧૫; પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૮૨) – **અપલોકનકમ્મં** નામ સીમટ્ઠકસઙ્ઘં સોધેત્વા છન્દારહાનં છન્દં આહરિત્વા સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સ અનુમતિયા તં તં વત્થું કિત્તેત્વા ''રુચ્ચતિ સઙ્ઘસ્સા''તિ તિક્ખત્તું સાવેત્વા કત્તબ્બં કમ્મં વુચ્ચતિ. **ઞત્તિકમ્મં** નામ વુત્તનયેનેવ સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સ અનુમતિયા એકાય ઞત્તિયા કત્તબ્બં કમ્મં. **ઞત્તિદુતિયકમ્મં** નામ વુત્તનયેનેવ સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સ અનુમતિયા એકાય ઞત્તિયા, એકાય ચ અનુસ્સાવનાયાતિ એવં ઞત્તિદુતિયાય અનુસ્સાવનાય કત્તબ્બં કમ્મં. **ઞત્તિચતુત્થકમ્મં** નામ વુત્તનયેનેવ સમગ્ગસ્સ સઙ્ઘસ્સ અનુમતિયા એકાય ઞત્તિયા, તીહિ ચ અનુસ્સાવનાહીતિ એવં ઞત્તિચતુત્થાહિ તીહિ અનુસ્સાવનાહિ કત્તબ્બં કમ્મં. ઞત્તિ દુતિયા યસ્સ અનુસ્સાવનસ્સ તં **ઞત્તિદુતિયં**, તેન કત્તબ્બં કમ્મં **ઞત્તિદુતિયકમ્મં**. ઞત્તિ ચતુત્થા યસ્સ અનુસ્સાવનત્તયસ્સ તં **ઞત્તિચતુત્થં**, તેન કાતબ્બં કમ્મં **ઞત્તિચતુત્થકમ્મં**.

૨૯૮૪-૭. તેસં ઠાનવસેન ભેદં દસ્સેતુમાહ "**અપલોકનકમ્મ**"ન્તિઆદિ. નવન્નં ઠાનાનં સમાહારો **નવટ્ઠાનં**, ''ગચ્છતી''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. **ઞત્તિકમ્મ**ન્તિ ગમનકિરિયાકત્તુનિદસ્સનં . **નવટ્ઠાન**ન્તિ કમ્મનિદસ્સનં. **દુતિય**ન્તિ ઞત્તિદુતિયકમ્મં. **સત્ત** ઠાનાનિ ગચ્છતીતિ યોજના.

ઇદાનિ તં ઠાનભેદં સરૂપતો દસ્સેતુમાહ "**નિસ્સારણઞ્ચા**"તિઆદિ. નિસ્સારણાદિ કમ્મવિસેસાનં સઞ્ઞા. અપલોકનકમ્મઞ્હિ નિસ્સારણં...પે॰... પઞ્ચમં કમ્મલક્ખણન્તિ ઇમાનિ પઞ્ચ ઠાનાનિ ગચ્છતીતિ યોજના.

એવં નામવસેન દસ્સિતાનિ નિસ્સારણાદીનિ અત્થતો વિભજિત્વા દસ્સેતુમાહ "**નિસ્સારણઞ્ચા**"તિઆદિ. **સમણુદ્દેસતો**તિ કણ્ટકસામણેરતો નિસ્સારણઞ્ચ ઓસારણઞ્ચ વદેતિ યોજના. તત્થ કણ્ટકસામણેરસ્સ નિસ્સારણા તાદિસાનંયેવ સમ્માવત્તં દિસ્વા પવેસના ''ઓસારણા''તિ વેદિતબ્બા.

પબ્બજન્તેન હેતુભૂતેન **ભણ્ડુકં** ભણ્ડુકમ્મપુચ્છનં વદેય્યાતિ અત્થો. પબ્બજ્જાપેક્ખસ્સ કેસચ્છેદનપુચ્છનં **ભણ્ડુકમ્મં** નામ. **છન્નેન** હેતુભૂતેન **બ્રહ્મદણ્ડકં** કમ્મં વદેતિ યોજના. **તથારૂપસ્સા**તિ છન્નસદિસસ્સ મુખરસ્સ ભિક્ખૂ દુરુત્તવચનેન ઘટ્ટેન્તસ્સ. **કાતબ્બો**તિ ''ભન્તે, ઇત્થન્નામો ભિક્ખુ મુખરો ભિક્ખૂ દુરુત્તવચનેહિ ઘટ્ટેન્તો વિહરતિ, સો ભિક્ખુ યં ઇચ્છેય્ય, તં વદેય્ય. ભિક્ખૂહિ ઇત્થન્નામો ભિક્ખુ નેવ વત્તબ્બો, ન ઓવદિતબ્બો, ન અનુસાસિતબ્બો. સઙ્ઘં, ભન્તે, પુચ્છામિ 'ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો બ્રહ્મદણ્ડસ્સ દાનં રુચ્ચતિ સઙ્ઘસ્સા'તિ. દુતિયમ્પિ પુચ્છામિ... તતિયમ્પિ પુચ્છામિ 'ઇત્થન્નામસ્સ, ભન્તે, ભિક્ખુનો બ્રહ્મદણ્ડસ્સ દાનં રુચ્ચતિ સઙ્ઘસ્સા''તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૯૫-૪૯૬) એવં બ્રહ્મદણ્ડો કાતબ્બો.

૨૯૮૮-૯. "**આપુચ્છિત્વાના**"તિ પુબ્બકિરિયાય ''ગહિતાયા''તિ અપરકિરિયા અજ્ઝાહરિતબ્બા, "**રુચિયા**"તિ એતસ્સ વિસેસનં. **દેતી**તિ એત્થ ''અચ્છિન્નચીવરાદીન''ન્તિ સેસો. સબ્બો સઙ્ઘો સન્નિપતિત્વાન **સબ્બસો** સબ્બે સીમટ્ઠે આગતાગતે ભિક્ખૂ **આપુચ્છિત્વાન** ''ઇત્થન્નામેન પરિક્ખારેન ભવિતબ્બં, રુચ્ચતિ તસ્સ દાન''ન્તિ વિસું

પુચ્છિત્વા ગહિતાય ભિક્ખૂનં રુચિયા તિક્ખત્તું અપલોકેત્વા ચીવરાદિપરિક્ખારં અચ્છિન્નચીવરાદીનં દેતિ, યં એવંભૂતં સઙ્ઘસ્સ દાનં, તં **તસ્સ** અપલોકનકમ્મસ્સ કમ્મલક્ખણં હોતીતિ યોજના. લક્ખીયતીતિ **લક્ખણં**, કમ્મમેવ લક્ખણં, ન નિસ્સારણાદીનીતિ **કમ્મલક્ખણં**.

૨૯૯૦-૧. એવં અપલોકનકમ્મસ્સ પઞ્ચ ઠાનાનિ ઉદ્દેસનિદ્દેસવસેન દસ્સેત્વા ઇદાનિ ઞત્તિકમ્મસ્સ કમ્મલક્ખણં તાવ દસ્સેતુમાહ "**નિસ્સારણ**"ન્તિઆદિ. ઇતિ "**ઞત્તિયા નવ ઠાનાની**"તિ અયમુદ્દેસો વક્ખમાનેન "વિનિચ્છયે"તિઆદિનિદ્દેસેનેવ વિભાવીયતિ.

૨૯૯૨. વિનિચ્છયેતિ ઉબ્બાહિકવિનિચ્છયે. **અસમ્પત્તે**તિ નિટ્ઠં અગતે. **થેરસ્સા**તિ ધમ્મકથિકસ્સ. તેનેવાહ "**અવિનયઞ્ઞુનો**"તિ. **તસ્સ** "સુણન્તુ મે આયસ્મન્તા, અયં ઇત્થન્નામો ભિક્ખુ ધમ્મકથિકો, ઇમસ્સ નેવ સુત્તં આગચ્છતિ, નો સુત્તવિભઙ્ગો, સો અત્થં અસલ્લક્ખેત્વા બ્યઞ્જનચ્છાયાય અત્થં પટિબાહતિ, યદાયસ્મન્તાનં પત્તકલ્લં, ઇત્થન્નામં ભિક્ખું વુટ્ઠાપેત્વા અવસેસા ઇમં અધિકરણં વૂપસમેય્યામા"તિ (ચૂળવ॰ ૨૩૩) એવં ઉબ્બાહિકવિનિચ્છયે ધમ્મકથિકસ્સ ભિક્ખુનો યા નિસ્સરણા વુત્તા, સા ઞત્તિકમ્મે "નિસ્સારણા"તિ વુત્તાતિ યોજના.

૨૯૯૩-૪. ઉપસમ્પદાપેક્ખસ્સ "સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, ઇત્થન્નામો ઇત્થન્નામસ્સ આયસ્મતો ઉપસમ્પદાપેક્ખો , અનુસિટ્ઠો સો મયા, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, ઇત્થન્નામો આગચ્છેય્યાતિ. આગચ્છાહી"તિ (મહાવ॰ ૧૨૬) વચનપટિસંયુત્તસ્સ સઙ્ઘસ્સ સમ્મુખાનયનં, સા ઓસારણા નામ. "આગચ્છ ઓસારણા"તિ પદચ્છેદો.

ઉપોસથવસેનાપિ, પવારણાવસેનાપિ. ઞત્તિયા ઠપિતત્તાતિ "સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અજ્જુપોસથો પન્નરસો, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, સઙ્ઘો ઉપોસથં કરેય્ય" (મહાવ॰ ૧૩૪), "સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અજ્જ પવારણા પન્નરસી, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, સઙ્ઘો પવારેય્યા"તિ (મહાવ॰ ૨૧૦) ઉપોસથપવારણાવસેન ઞત્તિયા ઠપિતત્તા ઉપોસથો, પવારણા વાતિ ઇમાનિ દ્વે ઞત્તિકમ્માનિ.

"**ઉપસમ્પદાપેક્ખસ્મિં, અનુસાસેય્યહન્તિ ચા**"તિ ઇમિના "સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, ઇત્થન્નામો ઇત્થન્નામસ્સ આયસ્મતો ઉપસમ્પદાપેક્ખો, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, અહં ઇત્થન્નામં અનુસાસેય્ય"ન્તિ (મહાવ॰ ૧૨૬) અયં એકા ઞત્તિ ગહિતા.

૨૯૯૫. "**ઇત્થન્નામમહં ભિક્ખું, પુચ્છેય્યં વિનયન્તિ ચા**"તિ ઇમિના "સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, અહં ઇત્થન્નામં વિનયં પુચ્છેય્ય"ન્તિ (મહાવ॰ ૧૫૧) અયં એકા ઞત્તિ ગહિતા. **એવમાદીતિ આદિ**-સદ્દેન "યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, ઇત્થન્નામો ઇત્થન્નામં અનુસાસેય્યા"તિ, "યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, અહં ઇત્થન્નામં અન્તરાયિકે ધમ્મે પુચ્છેય્ય"ન્તિ (મહાવ॰ ૧૨૬), "યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, ઇત્થન્નામો ઇત્થન્નામં અન્તરાયિકે ધમ્મે પુચ્છેય્યા"તિ, "યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, ઇત્થન્નામો ઇત્થન્નામં વિનયં પુચ્છેય્યા"તિ (મહાવ॰ ૧૫૧), "યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, અહં ઇત્થન્નામેન વિનયં પુટ્ઠો વિસ્સજ્જેય્ય"ન્તિ (મહાવ॰ ૧૫૨), "યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, ઇત્થન્નામો ઇત્થન્નામેન વિનયં પુટ્ઠો વિસ્સજ્જેય્યા"તિ – (મહાવ॰ ૧૫૨) ઇમા છ ઞત્તિયો ગહિતા. એવં પુરિમા દ્વે, ઇમા ચ છાતિ **એદિસા** ઇમા અટ્ઠ ઞત્તિયો "સમ્મુતી"તિ વુત્તા.

૨૯૯૬. નિસ્સટ્ઠચીવરાદીનં દાનન્તિ "સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, ઇદં ચીવરં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો નિસ્સગ્ગિયં સઙ્ઘસ્સ નિસ્સટ્ઠં, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, સઙ્ઘો ઇમં ચીવરં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો દદેય્યા"તિ (પારા॰ ૪૬૪) એવં

નિસ્સટ્ઠચીવરપત્તાદીનં દાનં ''દાન''ન્તિ વુચ્ચતિ. **આપત્તીનં પટિગ્ગાહો**તિ ''સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અયં ઇત્થન્નામો ભિક્ખુ આપત્તિં સરતિ વિવરતિ ઉત્તાનિં કરોતિ દેસેતિ, યદિ સઙ્ઘસ્સ પત્તકલ્લં, અહં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો આપત્તિં પટિગ્ગણ્હેય્ય''ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૩૯), ''યદાયસ્મન્તાનં પત્તકલ્લં, અહં ઇત્થન્નામસ્સ ભિક્ખુનો આપત્તિં પટિગ્ગણ્હેય્ય''ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૩૯). તેન વત્તબ્બો ''પસ્સસી''તિ. ''આમ પસ્સામી''તિ. ''આયતિં સંવરેય્યાસી''તિ. એવં આપત્તીનં પટિગ્ગાહો ''પટિગ્ગાહો''તિ વુચ્ચતિ.

૨૯૯૭. પવારુક્કટ્ઠનાતિ પવારણુક્કટ્ઠના. ગાથાબન્ધવસેન ણ-કારલોપો. અથ વા પવારણં પવારોતિ પવારણ-સદ્દપરિયાયો **પવાર**-સદ્દો. ''**ઇમં ઉપોસથં કત્વા, કાળે પવારયામી**''તિ ઇમિના ''સુણન્તુ મે આયસ્મન્તા આવાસિકા, યદાયસ્મન્તાનં પત્તકલ્લં, ઇદાનિ ઉપોસથં કરેય્યામ, પાતિમોક્ખં ઉદ્દિસેય્યામ, આગમે કાળે પવારેય્યામા''તિ (મહાવ॰ ૨૪૦) અયં ઞત્તિ ઉપલક્ખણતો દસ્સિતા. એવં કતપવારણા ''પચ્ચુક્કટ્ઠના''તિ મતા. એત્થ ચ **કાળે**તિ પુબ્બકત્તિકમાસસ્સ કાળપક્ખુપોસથે. ઇમિના ચ ''આગમે જુણ્હે પવારેય્યામા''તિ અયં ઞત્તિ ચ ઉપલક્ખિતા. **જુણ્હે**તિ અપરકત્તિકજુણ્હપક્ખઉપોસથે.

૨૯૯૮. તિણવત્થારકેતિ તિણવત્થારકસમથે. **સબ્બપઠમા ઞત્તી**તિ સબ્બસઙ્ગાહિકા ઞત્તિ વુચ્ચતિ. **ઇતરા ચા**તિ ઉભયપક્ખે પચ્ચેકં ઠપિતા દ્વે ઞત્તિયો ચાતિ એવં તિધા પવત્તં **એતં** ઞત્તિકમ્મં કમ્મલક્ખણં **ઇતિ** એવં વુત્તનયેન ''વિનિચ્છયે''તિઆદિના ઞત્તિયા નવ ઠાનાનિ વેદિતબ્બાનીતિ યોજના.

૨૯૯૯-૩૦૦૦. એવં ઞત્તિકમ્મે નવ ઠાનાનિ દસ્સેત્વા ઇદાનિ ઞત્તિદુતિયકમ્મે સત્ત ઠાનાનિ દસ્સેતુમાહ ''**ઞત્તિદુતિયકમ્મમ્પી**''તિઆદિ. ''**ઞત્તિદુતિયકમ્મ**''ન્તિઆદિકા ઉદ્દેસગાથા ઉત્તાનત્થાવ.

નિદ્દેસે **પત્તનિક્કુજ્જનાદી**તિ **આદિ**-સદ્દેન પત્તુક્કુજ્જનં ગહિતં. **નિસ્સારોસારણા મતા**તિ ''નિસ્સારણા, ઓસારણા''તિ ચ મતા. તત્થ ભિક્ખૂનં અલાભાય પરિસક્કનાદિકેહિ અટ્ઠહિ અઙ્ગેહિ સમન્નાગતસ્સ ઉપાસકસ્સ સઙ્ઘેન અસમ્ભોગકરણત્થં પત્તનિક્કુજ્જનવસેન નિસ્સારણા ચ તસ્સેવ સમ્મા વત્તન્તસ્સ પત્તુક્કુજ્જનવસેન ઓસારણા ચ વેદિતબ્બા. સા ખુદ્દકવત્થુક્ખન્ધકે **વડ્ઢલિચ્છવિવત્થુસ્મિં** (ચૂળવ॰ ૨૬૫) વુત્તા.

૩૦૦૧. સીમાદિસમ્મુતિ સમ્મુતિ નામ. **સા પઞ્ચદસધા મતા**તિ સીમાસમ્મુતિ તિચીવરેનઅવિપ્પવાસસમ્મુતિ સન્થતસમ્મુતિ ભત્તુદ્દેસક સેનાસનગ્ગાહાપક ભણ્ડાગારિક ચીવરપટિગ્ગાહક યાગુભાજક ફલભાજક ખજ્જભાજક અપ્પમત્તકવિસ્સજ્જક સાટિયગ્ગાહાપક પત્તગ્ગાહાપક આરામિકપેસક સામણેરપેસકસમ્મુતીતિ એવં સા સમ્મુતિ પઞ્ચદસવિધા મતાતિ અત્થો. કથિનસ્સ વત્થં, તસ્સ. મતોયેવ **મતકો**, મતકસ્સ વાસો મતકવાસો, તસ્સ **મતકવાસસો**, મતકચીવરસ્સ.

૩૦૦૨. આનિસંસખેત્તભૂતપઞ્ચમાસબ્ભન્તરેયેવ ઉબ્ભારો **અન્તરુબ્ભારો**. કુટિવત્થુસ્સ, વિહારસ્સ વત્થુનો ચ દેસના દેસના નામાતિ યોજના.

૩૦૦૩. તિણવત્થારકે દ્વિન્નં પક્ખાનં સાધારણવસેન ઠપેતબ્બઞત્તિ ચ પચ્છા પક્ખદ્વયે વિસું વિસું ઠપેતબ્બા દ્વે ઞત્તિયો ચાતિ તિસ્સો ઞત્તિયો કમ્મવાચાય અભાવેન ઞત્તિકમ્મે ''કમ્મલક્ખણ''ન્તિ દસ્સિતા, પચ્છા વિસું વિસું દ્વીસુ પક્ખેસુ વત્તબ્બા દ્વે ઞત્તિદુતિયકમ્મવાચા ઞત્તિદુતિયકમ્મે ''કમ્મલક્ખણ''ન્તિ દસ્સિતાતિ તં દસ્સેતુમાહ ''**તિણવત્થારકે કમ્મે**''તિ. ''**મોહારોપનતાદિસૂ**''તિ ઇમિના પાચિત્તિયેસુ દસ્સિતમોહારોપનકમ્મઞ્ચ

અઞ્ઞવાદકવિહેસકારોપનકમ્માદિઞ્ચ સઙ્ગણ્હાતિ. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં ઞત્તિદુતિયકમ્મે. કમ્મલક્ખણમેવ **કમ્મલક્ખણતા**.

૩૦૦૪-૫. ઇતિ એવં યથાવુત્તનયેન **ઇમે સત્ત** ઠાનભેદા ઞત્તિદુતિયકમ્મસ્સ. એવં ઞત્તિદુતિયકમ્મે સત્ત ઠાનાનિ દસ્સેત્વા ઞત્તિચતુત્થકમ્મે ઠાનભેદં દસ્સેતુમાહ ''**તથા**''તિઆદિ.

૩૦૦૬. તજ્જનાદીનન્તિ **આદિ**-સદ્દેન નિયસ્સાદીનં ગહણં. **તેસં** સત્તન્નં કમ્માનં. **પસ્સદ્ધિ** વૂપસમો.

૩૦૦૭. ''**ભિક્ખુનીનં ઓવાદો**''તિ ભિક્ખુનોવાદકસમ્મુતિ ફલૂપચારેન વુત્તા.

૩૦૦૮-૯. મૂલપટિક્કસ્સો મૂલાય પટિકસ્સના, ગાથાબન્ધવસેન ક-કારસ્સ દ્વેભાવો. **ઉક્ખિત્તસ્સાનુવત્તિકા**તિ ઉક્ખિત્તાનુવત્તિકા એકા યાવતતિયકા, અટ્ઠ સઙ્ઘાદિસેસા, અરિટ્ઠો ચણ્ડકાળી ચ દ્વે, ઇમે એકાદસ યાવતતિયકા ભવન્તિ. **ઇમેસં વસા**તિ ઉક્ખિત્તાનુવત્તિકાદીનિ પુગ્ગલાધિટ્ઠાનેન વુત્તાનિ, ઇમેસં સમનુભાસનકમ્માનં વસેન. **દસેકા**તિ એકાદસ.

૩૦૧૧. એવં ચતુન્નમ્પિ કમ્માનં ઠાનભેદં દસ્સેત્વા અન્વયતો, બ્યતિરેકતો ચ કાતબ્બપ્પકારં દસ્સેતુમાહ ''**અપલોકનકમ્મઞ્ચા**''તિઆદિ. ઞત્તિયાપિ ન કારયે, ઞત્તિદુતિયેનપિ ન કારયેતિ યોજના.

૩૦૧૨. અપલોકનકમ્મે વુત્તલક્ખણેન ઞત્તિકમ્માદીનમ્પિ કાતબ્બપ્પકારો સક્કા વિઞ્ઞાતુન્તિ તં અદસ્સેત્વા ઞત્તિદુતિયકમ્મે લબ્ભમાનવિસેસં દસ્સેતુમાહ ''**ઞત્તિદુતિયકમ્માની**''તિઆદિ. અપલોકેત્વા કાતબ્બાનિ લહુકાનિપિ ઞત્તિદુતિયકમ્માનિ અત્થીતિ યોજના. તાનિ પન કતમાનીતિ આહ ''**સબ્બા સમ્મુતિયો સિયુ**''ન્તિ. એત્થ સીમાસમ્મુતિં વિના સેસા તિચીવરેનઅવિપ્પવાસસમ્મુતિઆદયો સબ્બાપિ સમ્મુતિયોતિ અત્થો.

૩૦૧૩. સેસાનીતિ યથાવુત્તેહિ સેસાનિ સીમાસમ્મુતિઆદીનિ છ કમ્માનિ. **ન વટ્ટતી**તિ ન વટ્ટન્તિ, ગાથાબન્ધવસેન ન-કારલોપો. યથાહ ''સીમાસમ્મુતિ, સીમાસમૂહનનં, કથિનદાનં, કથિનુદ્ધારો, કુટિવત્થુદેસના, વિહારવત્થુદેસનાતિ ઇમાનિ છ કમ્માનિ ગરુકાનિ અપલોકેત્વા કાતું ન વટ્ટન્તિ, ઞત્તિદુતિયકમ્મવાચં સાવેત્વાવ કાતબ્બાની''તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૮૨). ''**અપલોકેત્વા કાતું પન ન વટ્ટતી**''તિ ઇદં નિદસ્સનમત્તં, ઞત્તિચતુત્થકમ્મવસેનાપિ કાતું ન વટ્ટન્તેવ. તેનેવાહ ''**યથાવુત્તનયેનેવ, તેન તેનેવ કારયે**''તિ, યો યો નયો તં તં કમ્મં કાતું વુત્તો, તેનેવ તેનેવ નયેનાતિ અત્થો.

ચતુબ્બિધકમ્મકથાવણ્ણના.

કમ્મવિપત્તિકથાવણ્ણના

૩૦૧૪. કમ્માનં વિપત્તિયા દસ્સિતાય સમ્પત્તિપિ બ્યતિરેકતો વિઞ્ઞાયતીતિ કમ્મવિપત્તિં તાવ દસ્સેતુમાહ “**વત્થુતો**”તિઆદિ. વસતિ એત્થ કમ્મસઙ્ખાતં ફલં તદાયત્તવુત્તિતાયાતિ **વત્થુ**, કમ્મસ્સ પધાનકારણં, તતો **વત્થુતો** ચ. **અનુસ્સાવનસીમતો**તિ અનુસ્સાવનતો, સીમતો ચ. **પઞ્ચેવાતિ એવ**કારેન કમ્મદોસાનં એતંપરમતં દસ્સેતિ.

૩૦૧૫. યથાનિક્ખિત્તકમ્મદોસમાતિકાનુક્કમે કમ્મવિપત્તિં વિભજિત્વા દસ્સેતુમાહ “**સમ્મુખા**”તિઆદિ. સઙ્ઘધમ્મવિનયપુગ્ગલસમ્મુખાસઙ્ખાતં ચતુબ્બિધં સમ્મુખાવિનયં ઉપનેત્વા કાતબ્બં કમ્મં **સમ્મુખાકરણીયં** નામ.

તત્થ યાવતિકા ભિક્ખૂ કમ્મપત્તા, તે આગતા હોન્તિ, છન્દારહાનં છન્દો આહટો હોતિ, સમ્મુખીભૂતા ન પટિક્કોસન્તિ, અયં **સઙ્ઘસમ્મુખતા**. યેન ધમ્મેન યેન વિનયેન યેન સત્થુસાસનેન સઙ્ઘો તં કમ્મં કરોતિ, અયં **ધમ્મસમ્મુખતા**, **વિનયસમ્મુખતા**. તત્થ **ધમ્મો**તિ ભૂતં વત્થુ. **વિનયો**તિ ચોદના ચેવ સારણા ચ. **સત્થુસાસનં** નામ ઞત્તિસમ્પદા ચેવ અનુસ્સાવનસમ્પદા ચ. યસ્સ સઙ્ઘો તં કમ્મં કરોતિ, તસ્સ સમ્મુખભાવો **પુગ્ગલસમ્મુખતા**. એવં ચતુબ્બિધેન સમ્મુખાવિનયેન યં સઙ્ઘકમ્મં ‘‘કરણીય’’ન્તિ વુત્તં, **તં અસમ્મુખા કરોતિ** ચતુબ્બિધલક્ખણતો એકમ્પિ પરિહાપેત્વા કરોતિ, તં કમ્મં **વત્થુવિપન્નં** સમ્મુખાવિનયસઙ્ખાતેન વત્થુના વેકલ્લં ‘‘અધમ્મકમ્મ’’ન્તિ પવુચ્ચતીતિ યોજના.

૩૦૧૬-૮. એવં સમ્મુખાકરણીયે વત્થુતો કમ્મવિપત્તિં દસ્સેત્વા અસમ્મુખાકરણીયં વિભજિત્વા દસ્સેતુમાહ “**અસમ્મુખા**”તિઆદિ.

દેવદત્તસ્સ કતં **પકાસનીયકમ્મઞ્ચ**. સેક્ખસમ્મુતિ ઉમ્મત્તકસમ્મુતીતિ યોજના. અવન્દિયકમ્મં પુગ્ગલસીસેન “**અવન્દિયો**”તિ વુત્તં. અડ્ઢકાસિયા ગણિકાય અનુઞ્ઞાતા દૂતેન ઉપસમ્પદા **દૂતૂપસમ્પદા**. ઇતિ ઇમાનિ અટ્ઠ કમ્માનિ ઠપેત્વાન સેસાનિ પન **સબ્બસો** સબ્બાનિ કમ્માનિ ‘‘સમ્મુખાકરણીયાની’’તિ સોભનગમનાદીહિ **સુગતો** સત્થા **અબ્રવિ** કથેસીતિ યોજના.

૩૦૧૯-૨૦. એવં વત્થુતો કમ્મવિપત્તિં દસ્સેત્વા ઞત્તિતો દસ્સેતુમાહ “**ઞત્તિતો**”તિઆદિ. **વિપજ્જનનયા**તિ વિનયવિપજ્જનક્કમા. **વત્થું ન પરામસતી**તિ યસ્સ ઉપસમ્પદાદિકમ્મં કરોતિ, તં ન પરામસતિ તસ્સ નામં ન ગણ્હાતિ. ‘‘સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અયં ધમ્મરક્ખિતો આયસ્મતો બુદ્ધરક્ખિતસ્સ ઉપસમ્પદાપેક્ખો’’તિ વત્તબ્બે ‘‘સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, આયસ્મતો બુદ્ધરક્ખિતસ્સ ઉપસમ્પદાપેક્ખો’’તિ વદતિ. એવં વત્થું ન પરામસતિ.

સઙ્ઘં ન પરામસતીતિ સઙ્ઘસ્સ નામં ન પરામસતિ તસ્સ નામં ન ગણ્હાતિ. ‘‘સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અયં ધમ્મરક્ખિતો’’તિ વત્તબ્બે ‘‘સુણાતુ મે, ભન્તે, અયં ધમ્મરક્ખિતો’’તિ વદતિ. એવં સઙ્ઘં ન પરામસતિ.

પુગ્ગલં ન પરામસતીતિ યો ઉપસમ્પદાપેક્ખસ્સ ઉપજ્ઝાયો, તં ન પરામસતિ તસ્સ નામં ન ગણ્હાતિ. ‘‘સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અયં ધમ્મરક્ખિતો આયસ્મતો બુદ્ધરક્ખિતસ્સ ઉપસમ્પદાપેક્ખો’’તિ વત્તબ્બે ‘‘સુણાતુ મે, ભન્તે સઙ્ઘો, અયં ધમ્મરક્ખિતો ઉપસમ્પદાપેક્ખો’’તિ વદતિ. એવં પુગ્ગલં ન પરામસતિ.

ञत्तिं न परामसतीति सब्बेन सब्बं ञत्तिं न परामसति, ञत्तिदुतियकम्मे ञत्तिं अट्ठपेत्वा द्विक्खत्तुं कम्मवाचाय एव अनुस्सावनकम्मं करोति, ञत्तिचतुत्थकम्मेपि ञत्तिं अट्ठपेत्वा चतुक्खत्तुं कम्मवाचाय एव अनुस्सावनकम्मं करोति. एवं ञत्तिं न परामसति.

पच्छा वा ञत्तिं ठपेतीति पठमं कम्मवाचाय अनुस्सावनकम्मं कत्वा ''एसा ञत्ती''ति वत्वा ''खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी''ति वदति. एवं पच्छा ञत्तिं ठपेति. **पञ्चहेतेही**ति एतेहि पञ्चहि कारणेहि.

३०२१-२. एवं ञत्तितो कम्मविपत्तिं दस्सेत्वा इदानि अनुस्सावनतो दस्सेतुमाह ''**अनुस्सावनतो**''तिआदि. अनुस्सावनतो कम्मदोसा पञ्च पकासितातित योजना. ''**न परामसति वत्थुं वा**''तिआदीसु वत्थुआदीनि वुत्तनयेनेव वेदितब्बानि. एवं पन नेसं अपरामसनं होति (परि॰ अट्ठ॰ ४८५) – ''सुणातु मे, भन्ते सङ्घो''ति पठमानुस्सावने वा ''दुतियम्पि एतमत्थं वदामि... ततियम्पि एतमत्थं वदामि, ''सुणातु मे भन्ते सङ्घो''ति दुतियततियानुस्सावनेसु वा ''अयं धम्मरक्खितो आयस्मतो बुद्धरक्खितस्स उपसम्पदापेक्खो''ति वत्तब्बे ''सुणातु मे, भन्ते सङ्घो, आयस्मतो बुद्धरक्खितस्सा''ति वदन्तो वत्थुं न परामसति नाम.

''सुणातु मे, भन्ते सङ्घो, अयं धम्मरक्खितो''ति वत्तब्बे ''सुणातु मे, भन्ते, अयं धम्मरक्खितो''ति वदन्तो सङ्घं न परामसति नाम.

''सुणातु मे, भन्ते सङ्घो, अयं धम्मरक्खितो आयस्मतो बुद्धरक्खितस्सा''ति वत्तब्बे ''सुणातु मे, भन्ते सङ्घो, अयं धम्मरक्खितो उपसम्पदापेक्खो''ति वदन्तो पुग्गलं न परामसति नाम.

सावनं हापेतीति सब्बेन सब्बं कम्मवाचाय अनुस्सावनं न करोति, ञत्तिदुतियकम्मे द्विक्खत्तुं ञत्तिमेव ठपेति, ञत्तिचतुत्थकम्मे चतुक्खत्तुं ञत्तिमेव ठपेति. एवं अनुस्सावनं हापेति. योपि ञत्तिदुतियकम्मे एकं ञत्तिं ठपेत्वा एकं कम्मवाचं अनुस्सावेन्तो अक्खरं वा छड्डेति, पदं वा दुरुत्तं करोति, अयम्पि अनुस्सावनं हापेतियेव. ञत्तिचतुत्थकम्मे पन एकं ञत्तिं ठपेत्वा सकिमेव वा द्विक्खत्तुं वा कम्मवाचाय अनुस्सावनं करोन्तोपि अक्खरं वा पदं वा छड्डेन्तोपि दुरुत्तं करोन्तोपि अनुस्सावनं हापेतियेवाति वेदितब्बो.

दुरुत्तं करोतीति एत्थ पन अयं विनिच्छयो (परि॰ अट्ठ॰ ४८५) – यो हि अञ्ञस्मिं अक्खरे वत्तब्बे अञ्ञं वदति, अयं दुरुत्तं करोति नाम. तस्मा कम्मवाचं करोन्तेन भिक्खुना व्वायं –

> ''सिथिलं धनितञ्च दीघरस्सं;
> गरुकं लहुकञ्च निग्गहितं;
> सम्बन्धं ववत्थितं विमुत्तं;
> दसधा ब्यञ्जनबुद्धिया पभेदो''ति. (परि॰ अट्ठ॰ ४८५) –

वुत्तो , अयं सुट्ठु उपलक्खेतब्बो.

एत्थ हि **सिथिलं** नाम पञ्चसु वग्गेसु पठमततियं. **धनितं** नाम तेस्वेव दुतियचतुत्थं. **दीघ**न्ति दीघेन कालेन वत्तब्बं आकारादि . **रस्स**न्ति ततो उपड्ढकालेन वत्तब्बं अकारादि. **गरुक**न्ति दीघमेव, यं वा ''आयस्मतो बुद्धरक्खितत्थेरस्स, यस्स नक्खमती''ति एवं संयोगपरं कत्वा वुच्चति. **लहुक**न्ति रस्समेव, यं वा ''आयस्मतो

બુદ્ધરક્ખિતથેરસ્સ, યસ્સ ન ખમતી''તિ એવં અસંયોગપરં કત્વા વુચ્ચતિ. **નિગ્ગહિતન્તિ** યં કરણાનિ નિગ્ગહેત્વા અવિસ્સજ્જેત્વા અવિવટેન મુખેન અનુનાસિકં કત્વા વત્તબ્બં. **સમ્બન્ધન્તિ** યં પરપદેન સમ્બન્ધિત્વા ''તુણ્હસ્સા''તિ વા ''તુણ્હિસ્સા''તિ વા વુચ્ચતિ. **વવત્થિતન્તિ** યં પરપદેન અસમ્બન્ધં કત્વા વિચ્છિન્દિત્વા ''તુણ્હી અસ્સા''તિ વા ''તુણ્હ અસ્સા''તિ વા વુચ્ચતિ. **વિમુત્તન્તિ** યં કરણાનિ અનિગ્ગહેત્વા વિસ્સજ્જેત્વા વિવટેન મુખેન અનુનાસિકં અકત્વા વુચ્ચતિ.

તત્થ ''સુણાતુ મે''તિ વત્તબ્બે ત-કારસ્સ થ-કારં કત્વા ''સુણાથુ મે''તિ વચનં **સિથિલસ્સ ધનિતકરણં** નામ, તથા ''પત્તકલ્લં, એસા ઞત્તી''તિ વત્તબ્બે ''પત્થકલ્લં, એસા ઞત્થી''તિઆદિવચનઞ્ચ. ''ભન્તે સઙ્ઘો''તિ વત્તબ્બે ભકારઘકારાનં બકારગકારે કત્વા ''બન્તે સંગો''તિ વચનં **ધનિતસ્સ સિથિલકરણં** નામ. ''સુણાતુ મે''તિ વિવટેન મુખેન વત્તબ્બે પન ''સુણંતુ મે''તિ વા ''એસા ઞત્તી''તિ વત્તબ્બે ''એસં ઞત્તી''તિ વા અવિવટેન મુખેન અનુનાસિકં કત્વા વચનં **વિમુત્તસ્સ નિગ્ગહિતવચનં** નામ. ''પત્તકલ્લ''ન્તિ અવિવટેન મુખેન અનુનાસિકં કત્વા વત્તબ્બે ''પત્તકલ્લા''તિ વિવટેન મુખેન અનુનાસિકં અકત્વા વચનં **નિગ્ગહિતસ્સ વિમુત્તવચનં** નામ. ઇતિ સિથિલે કત્તબ્બે ધનિતં, ધનિતે કત્તબ્બે સિથિલં, વિમુત્તે કત્તબ્બે નિગ્ગહિતં, નિગ્ગહિતે કત્તબ્બે વિમુત્તન્તિ ઇમાનિ ચત્તારિ બ્યઞ્જનાનિ અન્તોકમ્મવાચાય કમ્મં દૂસેન્તિ. એવં વદન્તો હિ અઞ્ઞસ્મિં અક્ખરે વત્તબ્બે અઞ્ઞં વદતિ, દુરુત્તં કરોતીતિ વુચ્ચતિ.

ઇતરેસુ પન દીઘરસ્સાદીસુ છસુ બ્યઞ્જનેસુ દીઘટ્ઠાને દીઘમેવ, રસ્સટ્ઠાને ચ રસ્સમેવાતિ એવં યથાઠાને તં તદેવ અક્ખરં ભાસન્તેન અનુક્કમાગતં પવેણિં અવિનાસેન્તેન કમ્મવાચા કાતબ્બા. સચે પન એવં અકત્વા દીઘે વત્તબ્બે રસ્સં, રસ્સે વા વત્તબ્બે દીઘં વદતિ , તથા ગરુકે વત્તબ્બે લહુકં, લહુકે વા વત્તબ્બે ગરુકં વદતિ, સમ્બન્ધે વા પન વત્તબ્બે વવત્થિતં, વવત્થિતે વા વત્તબ્બે સમ્બન્ધં વદતિ, એવં વુત્તેપિ કમ્મવાચા ન કુપ્પતિ. ઇમાનિ હિ છ બ્યઞ્જનાનિ કમ્મં ન કોપેન્તિ.

યં પન સુત્તન્તિકત્થેરા ''દ-કારો ત-કારમાપજ્જતિ, ત-કારો દ-કારમાપજ્જતિ, ચ-કારો જ-કારમાપજ્જતિ, જ-કારો ચ-કારમાપજ્જતિ, ય-કારો ક-કારમાપજ્જતિ, ક-કારો ય-કારમાપજ્જતિ, તસ્મા દ-કારાદીસુ વત્તબ્બેસુ ત-કારાદિવચનં ન વિરુજ્ઝતી''તિ વદન્તિ, તં કમ્મવાચં પત્વા ન વટ્ટતિ. તસ્મા વિનયધરેન નેવ દ-કારો ત-કારો કાતબ્બો…પે॰… ન ક-કારો ય-કારો. યથાપાળિયા નિરુત્તિં સોધેત્વા દસવિધાય બ્યઞ્જનનિરુત્તિયા વુત્તદોસે પરિહરન્તેન કમ્મવાચા કાતબ્બા. ઇતરથા હિ સાવનં હાપેતિ નામ.

અસમયે સાવેતીતિ સાવનાય અકાલે અનવકાસે ઞત્તિં અટ્ઠપેત્વા પઠમંયેવ અનુસ્સાવનકમ્મં કત્વા પચ્છા ઞત્તિં ઠપેતિ. ઇતિ ઇમેહિ પઞ્ચહાકારેહિ અનુસ્સાવનતો કમ્માનિ વિપજ્જન્તિ. તેનાહ – ''**એવં પન વિપજ્જન્તિ, અનુસ્સાવનતોપિ ચા**''તિ.

૩૦૨૩. એવં અનુસ્સાવનતો કમ્મવિપત્તિં દસ્સેત્વા સીમતો કમ્મવિપત્તિ ઉપોસથક્ખન્ધકકથાય વુત્તનયા એવાતિ તમેવ અતિદિસન્તો આહ ''**એકાદસહિ…પે॰… મયા**''તિ. કમ્મદોસોયેવ **કમ્મદોસતા. તાવ** પઠમં.

૩૦૨૪-૭. એવં સીમતો કમ્મવિપત્તિં અતિદેસતો દસ્સેત્વા ઇદાનિ પરિસવસેન દસ્સેતુમાહ ''**ચતુવગ્ગેના**''તિઆદિ. **કમ્મપત્તા**તિ એત્થ ''ચત્તારો પકતત્તા''તિ સેસો. યથાહ – ''ચતુવગ્ગકરણે કમ્મે ચત્તારો ભિક્ખૂ પકતત્તા કમ્મપત્તા''તિ (પરિ॰ ૪૯૭). એત્થ ચ **પકતત્તા** નામ અનુક્ખિત્તા અનિસ્સારિતા પરિસુદ્ધસીલા

ચત્તારો ભિક્ખૂ. **કમ્મપત્તા** કમ્મસ્સ અરહા અનુચ્છવિકા સામિનો. ન તેહિ વિના તં કમ્મં કરીયતિ, ન તેસં છન્દો વા પારિસુદ્ધિ વા એતિ. **અનાગતા**તિ પરિસાય હત્થપાસં અનાગતા. **છન્દો**તિ એત્થ ''છન્દારહાન''ન્તિ સેસો. યથાહ ''અવસેસા પકતત્તા છન્દારહા''તિ. ઇમિના અયમત્થો દીપિતો હોતિ – ''અવસેસા પન સચેપિ સહસ્સમત્તા હોન્તિ, સચે સમાનસંવાસકા, સબ્બે છન્દારહાવ હોન્તિ, છન્દપારિસુદ્ધિં દત્વા આગચ્છન્તુ વા મા વા, કમ્મં પન તિટ્ઠતી''તિ. **સમ્મુખા**તિ સમ્મુખીભૂતા.

તિવઙ્ગિકોતિ કમ્મપત્તાનાગમનછન્દાનાહરણપટિક્કોસનસઙ્ખાતઅઙ્ગત્તયયુત્તો. **દોસો** કમ્મવિપત્તિલક્ખણો. **પરિસાય વસા સિયા**તિ પરિસવસેન હોતિ.

પટિસેધેન્તીતિ પટિક્કોસન્તિ. **દુતિયે ચતુવગ્ગિકે** કમ્મે દુવઙ્ગિકો દોસો પરિસાય વસા સિયાતિ યોજના.

એત્થ એતસ્મિં તતિયે ચતુવગ્ગિકે **પટિક્કોસોવ અત્થિ**, ન ઇતરે પરિસદોસાતિ એકઙ્ગિકો દોસો પરિસાય વસા સિયાતિ યોજના. દુવઙ્ગ યુત્તપરિસાદોસસ્સ દુતિયં દેસિતત્તા દુવઙ્ગ યુત્તપરિસાદોસો ''દુતિયો''તિ વુત્તો. તથા તતિયં દેસિતત્તા એકઙ્ગયુત્તો તતિયો વેદિતબ્બો. ઇમમેવ નયં પઞ્ચવગ્ગાદિસઙ્ઘત્તયસ્સ અતિદિસન્તો આહ **"એવં…પે॰… તિવિધેસુપી**"તિ. **આદિ**-સદ્દેન દસવગ્ગવીસતિવગ્ગસઙ્ઘાનં ગહણં.

૩૦૨૮. એવં ચતૂસુ સઙ્ઘેસુ ચતુન્નં તિકાનં વસેન પરિસતો કમ્મવિપત્તિયા દ્વાદસવિધતં દસ્સેતુમાહ "**ચતુત્થિકા**"તિ. અનુવાદેન "**દસ દ્વે સિયુ**"ન્તિ વિધીયતિ. પરિસાવસા ચતુત્થિકા દોસા **દસ દ્વે** દ્વાદસ સિયુન્તિ યોજના. **એત્થા**તિ એતેસુ ''વત્થુતો''તિઆદિના વુત્તેસુ પઞ્ચસુ કમ્મદોસેસુ, નિદ્ધારણે ભુમ્મં. "**પરિસાવસા**"તિ ઇદં નિદ્ધારેતબ્બં. **કમ્માની**તિ અપલોકનાદીનિ ચત્તારિ. એત્થ ચ ચતુવગ્ગાદિકરણીયેસુ કમ્મેસુ પકતત્તેન કમ્મવાચં સાવેત્વા કતમેવ કમ્મં કમ્મપત્તેન કતં હોતિ. કમ્મપત્તે પકતત્તે ઠપેત્વા અપકતત્તેન કેનચિ, કેવલેનેવ કમ્મવાચં સાવેત્વા કતં અપકતત્તકમ્મપત્તલક્ખણાભાવા, કમ્મપત્તેન ચ કમ્મવાચાય અસ્સાવિતત્તા અનુસ્સાવનદોસેન વિપન્નં હોતીતિ વેદિતબ્બં. તેનેવ પોરાણકવિનયધરત્થેરા કમ્મવિપત્તિસઙ્કાપરિહારત્થં દ્વીહિ તીહિ એકતો કમ્મવાચં સાવયન્તિ. અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારો પન પરિવારાવસાને **પાળિયા** (પરિ॰ ૪૮૨ આદયો) વા **અટ્ઠકથાય** (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૮૨ આદયો) ચ ગહેતબ્બો.

કમ્મવિપત્તિકથાવણ્ણના.

પકિણ્ણકવિનિચ્છયકથાવણ્ણના

૩૦૨૯. છત્તં પણ્ણમયં કિઞ્ચીતિ તાલપણ્ણાદિપણ્ણચ્છદનં યં કિઞ્ચિ છત્તં. **બહી**તિ ઉપરિ. **અન્તો**તિ હેટ્ઠા. **સિબ્બિતુ**ન્તિ રૂપં દસ્સેત્વા સૂચિકમ્મં કાતું.

૩૦૩૦. પણ્ણેતિ છદનપણ્ણે. **અડ્ઢચન્દ**ન્તિ અડ્ઢચન્દાકારં. **મકરદન્તક**ન્તિ મકરદન્તાકારં, યં ''ગિરિકૂટ''ન્તિ વુચ્ચતિ. છિન્દિતું ન વટ્ટતીતિ સમ્બન્ધો. મુખવટ્ટિયા નામેત્વા બદ્ધપણ્ણકોટિયા વા મત્થકિમણ્ડલકોટિયા વા ગિરિકૂટાદિં કરોન્તિ, ઇમિના તં પટિક્ખિત્તં. **દણ્ડે**તિ છત્તદણ્ડે. **ઘટક**ન્તિ ઘટાકારો. **વાળરૂપં વા**તિ બ્યગ્ઘાદિવાળાનં રૂપકં વા. **લેખા**તિ ઉક્કિરિત્વા વા છિન્દિત્વા વા ચિત્તકમ્મવસેન વા કતરાજિ.

૩૦૩૧. પઞ્ચવણ્ણાનં સુત્તાનં અન્તરે નીલાદિ**એકવણ્ણેન** સુત્તેન થિરત્થં છત્તં અન્તો ચ બહિ ચ **સિબ્બિતું વા** છત્તદણ્ડગ્ગાહકસલાક**પઞ્જરં** થિરત્થં વિનન્ધિતું વા વટ્ટતીતિ યોજના. ''**પઞ્ચવણ્ણાનં એકવણ્ણેન થિરત્થ**''ન્તિ ઇમિના અનેકવણ્ણેહિ સુત્તેહિ વણ્ણમટ્ઠત્થાય સિબ્બિતુઞ્ચ વિનન્ધિતુઞ્ચ ન વટ્ટતીતિ દીપેતિ.

પોત્થકેસુ પન ''**પઞ્ચવણ્ણેના**''તિ પાઠો દિસ્સતિ, તસ્સ એકવણ્ણેન, પઞ્ચવણ્ણેન વા સુત્તેન થિરત્થં સિબ્બિતું, વિનન્ધિતું વા વટ્ટતીતિ યોજના કાતબ્બા હોતિ, સો એત્થેવ હેટ્ઠા વુત્તેન –

''પઞ્ચવણ્ણેન સુત્તેન, સિબ્બિતું ન ચ વટ્ટતી''તિ –

પાઠેન ચ ''કેચિ તાલપણ્ણચ્છત્તં અન્તો વા બહિ વા પઞ્ચવણ્ણેન સુત્તેન સિબ્બન્તા વણ્ણમટ્ઠં કરોન્તિ, તં ન વટ્ટતિ. એકવણ્ણેન પન નીલેન વા પીતકેન વા યેન કેનચિ સુત્તેન અન્તો વા બહિ વા સિબ્બિતું છત્તદણ્ડગ્ગાહકં સલાકપઞ્જરં વા વિનન્ધિતું વટ્ટતિ, તઞ્ચ ખો થિરકરણત્થં, ન વણ્ણમટ્ઠત્થાયા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૮૫ પાળિમુત્તકવિનિચ્છય) **અટ્ઠકથા**પાઠેન ચ વિરુજ્ઝતિ, તસ્મા સો ન ગહેતબ્બો.

૩૦૩૨. લેખા વા પન કેવલાતિ યથાવુત્તપ્પકારા સલાકલેખા વા. **છિન્દિત્વા**તિ ઉક્કિરિત્વા કતં છિન્દિત્વા. **ઘંસિત્વા**તિ ચિત્તકમ્માદિવસેન કતં ઘંસિત્વા.

૩૦૩૩. દણ્ડબુન્દમ્હીતિ છત્તદણ્ડસ્સ પઞ્જરે ગાહણત્થાય ફાલિતબુન્દમ્હિ, મૂલેતિ અત્થો. અયમેત્થ **નિસ્સન્દેહે** વુત્તનયો. **ખુદ્દસિક્ખાગણ્ઠિપદે** પન ''છત્તપિણ્ડિયા મૂલે''તિ વુત્તં. **અહિછત્તકસણ્ઠાન**ન્તિ ફુલ્લઅહિછત્તાકારં. રજ્જુકેહિ ગાહાપેત્વા દણ્ડે બન્ધન્તિ, તસ્મિં બન્ધટ્ઠાને વલયમિવ **ઉક્કિરિત્વા** ઉટ્ઠાપેત્વા. **બન્ધનત્થાયા**તિ વાતેન યથા ન ચલતિ, એવં રજ્જૂહિ દણ્ડે પઞ્જરસ્સ બન્ધનત્થાય. ઉક્કિરિત્વા કતા લેખા વટ્ટતીતિ યોજના. યથાહ – ''વાતપ્પહારેન અચલનત્થં છત્તમણ્ડલિકં રજ્જુકેહિ ગાહાપેત્વા દણ્ડે બન્ધન્તિ, તસ્મિં બન્ધનટ્ઠાને વલયમિવ ઉક્કિરિત્વા લેખં ઠપેન્તિ, સા વટ્ટતી''તિ. ''સચેપિ ન બન્ધન્તિ, બન્ધનારહટ્ઠાનત્તા વલયં ઉક્કિરિતું વટ્ટતી''તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં.

૩૦૩૪. સમં સતપદાદીનન્તિ સતપદાદીહિ સદિસં, તુલ્યત્થે કરણવચનપ્પસઙ્ગે સામિવચનં.

૩૦૩૫. **પત્તસ્સ પરિયન્તે વા**તિ અનુવાતસ્સ ઉભયપરિયન્તે વા. **પત્તમુખેપિ વા**તિ દ્વિન્નં આરામવિત્થારપત્તાનં સઙ્ઘટિતટ્ઠાને કણ્ણેપિ વા, એકસ્સેવ વા પત્તસ્સ ઊનપૂરણત્થં સઙ્ઘટિતટ્ઠાનેપિ વા. **વેણિ**ન્તિ કુદ્રૂસસીસાકારેન સિબ્બનં. **કેચિ** ''વરકસીસાકારેના''તિ વદન્તિ. **સઙ્ખલિક**ન્તિ બિળાલદામસદિસં સિબ્બનં. **કેચિ** ''સતપદિસમ''ન્તિ વદન્તિ.

૩૦૩૬. **પટ્ટ**ન્તિ પટ્ટમ્પિ. અટ્ઠકોણાદિકો વિધિ પકારો એતસ્સાતિ **અટ્ઠકોણાદિકવિધિ**, તં. ''અટ્ઠકોણાદિક''ન્તિ ગાથાબન્ધવસેન નિગ્ગહિતાગમો. **''અટ્ઠકોણાદિકં વિધિ''**ન્તિ એતં ''પટ્ટ''ન્તિ એતસ્સ સમાનાધિકરણવિસેસનં, કિરિયાવિસેસનં વા, ''કરોન્તી''તિ ઇમિના સમ્બન્ધો. અથ વા **પટ્ટ**ન્તિ એત્થ ભુમ્મત્થે ઉપયોગવચનં, પટ્ટેતિ અત્થો. ઇમસ્મિં પક્ખે **''અટ્ઠકોણાદિક''**ન્તિ ઉપયોગવચનં. **''વિધિ''**ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં. ઇધ વક્ખમાનચતુકોણસણ્ઠાનતો અઞ્ઞં અટ્ઠકોણાદિકં નામં. **તત્થા**તિ તસ્મિં પટ્ટદ્વયે. **અગ્ઘિયગદારૂપ**ન્તિ અગ્ઘિયસણ્ઠાનઞ્ચેવ ગદાસણ્ઠાનઞ્ચ સિબ્બનં. **મુગ્ગર**ન્તિ લગુળસણ્ઠાનસિબ્બનં. **આદિ**-સદ્દેન ચેતિયાદિસણ્ઠાનાનં ગહણં.

૩૦૩૭. **તત્થા**તિ પટ્ટદ્વયે તસ્મિં ઠાને. **કક્કટક્ખીની**તિ કુળીરઅચ્છિસદિસાનિ સિબ્બનવિકારાનિ. **ઉટ્ઠાપેન્તી**તિ કરોન્તિ. **તત્થા**તિ તસ્મિં ગણ્ઠિકપાસકપટ્ટકે. **સુત્તા**તિ કોણતો કોણં સિબ્બિતસુત્તા ચેવ ચતુરસ્સે સિબ્બિતસુત્તા ચ. **પિળકા**તિ તેસમેવ સુત્તાનં નિવત્તેત્વા સિબ્બિતકોટિયો ચ. **દુવિઞ્ઞેય્યાવા**તિ રજનકાલે દુવિઞ્ઞેય્યરૂપા અનોળારિકા દીપિતા વટ્ટન્તીતિ. યથાહ – ''કોણસુત્તપિળકા ચ ચીવરે રત્તે દુવિઞ્ઞેય્યરૂપા વટ્ટન્તી''તિ.

૩૦૩૮. **ગણ્ઠિપાસકપટ્ટકા**તિ ગણ્ઠિકપટ્ટકપાસકપટ્ટકાતિ યોજના. **કણ્ણકોણેસુ સુત્તાની**તિ ચીવરકણ્ણેસુ સુત્તાનિ ચેવ ગણ્ઠિકપાસકપટ્ટાનં કોણેસુ સુત્તાનિ ચ છિન્દેય્ય. એત્થ ચ ચીવરે આયામતો, વિત્થારતો ચ સિબ્બિત્વા અનુવાતતો બહિ નિક્ખન્તસુત્તં ચીવરં રજિત્વા સુક્ખાપનકાલે રજ્જુયા વા ચીવરવંસે વા બન્ધિત્વા ઓલમ્બિતું અનુવાતે બદ્ધસુત્તાનિ ચ કણ્ણસુત્તાનિ નામ. યથાહ – ''ચીવરસ્સ કણ્ણસુત્તકં ન વટ્ટતિ, રજિતકાલે છિન્દિતબ્બં. યં પન 'અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, કણ્ણસુત્તક'ન્તિ (મહાવ॰ ૩૪૪) એવં અનુઞ્ઞાતં, તં અનુવાતે પાસકં કત્વા બન્ધિતબ્બં, રજનકાલે લગ્ગનત્થાયા''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૮૫ પાળિમુત્તકવિનિચ્છય).

૩૦૩૯. **સૂચિકમ્મવિકારં વા**તિ ચીવરમણ્ડનત્થાય નાનાસુત્તકેહિ સતપદિસદિસં સિબ્બન્તા આગન્તુકપટ્ટં ઠપેન્તિ, એવરૂપં સૂચિકમ્મવિકારં વા. **અઞ્ઞં વા પન કિઞ્ચિપી**તિ અઞ્ઞમ્પિ યં કિઞ્ચિ માલાકમ્મમિગપક્ખિપાદાદિકં સિબ્બનવિકારં. **કાતુ**ન્તિ સયં કાતું. **કારાપેતુ**ન્તિ અઞ્ઞેન વા કારાપેતું.

૩૦૪૦. યો ભિક્ખુ **પરં** ઉત્તમં વણ્ણમટ્ઠં **અભિપત્થયં** પત્થયન્તો કઞ્જિપિટ્ઠખલિઅલ્લિકાદીસુ ચીવરં પક્ખિપતિ, **તસ્સ પન** ભિક્ખુનો દુક્કટા મોક્ખો ન વિજ્જતીતિ યોજના. **કઞ્જી**તિ વાયનતન્તમક્ખનકઞ્જિસદિસા થૂલાકઞ્જિ. **પિટ્ઠ**ન્તિ તણ્ડુલપિટ્ઠં. તણ્ડુલપિટ્ઠેહિ પક્કા **ખલિ**. **અલ્લિકા**તિ નિય્યાસો. **આદિ**-સદ્દેન લાખાદીનં ગહણં.

૩૦૪૧. ચીવરસ્સ **કરણે** કરણકાલે સમુટ્ઠિતાનં સૂચિહત્થમલાદીનં ધોવનત્થં, કિલિટ્ઠકાલે ચ ધોવનત્થં કઞ્જિપિટ્ઠિખલિઅલ્લિકાદીસુ પક્ખિપતિ, વટ્ટતીતિ યોજના.

૩૦૪૨. **તત્થા**તિ યેન કસાવેન ચીવરં રજતિ, તસ્મિં રજને ચીવરસ્સ સુગન્ધભાવત્થાય **ગન્ધં વા** ઉજ્જલભાવત્થાય **તેલં વા** વણ્ણત્થાય **લાખં વા**. **કિઞ્ચી**તિ એવરૂપં યં કિઞ્ચિ.

૩૦૪૩. મણિनाતિ પાસાણેન. **અઞ્ઞેનપિ ચ કેનચી**તિ યેન ઉજ્જલં હોતિ, એવરૂપેન મુગ્ગરાદિના અઞ્ઞેનાપિ કેનચિ વત્થુના. **દોણિયા**તિ રજનમ્બણે. **ન ઘંસિતબ્બં** હત્થેન ગાહેત્વા ન ઘટ્ટેતબ્બં.

૩૦૪૪. રત્તં ચીવરં હત્થેહિ **કિઞ્ચિ** થોકં પહરિતું વટ્ટતીતિ યોજના. ''યત્થ પક્કરજનં પક્ખિપન્તિ, સા રજનદોણિ, તત્થ અંસબદ્ધકકાયબન્ધનાદિં ઘટ્ટેતું વટ્ટતી''તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં.

૩૦૪૫. ગણ્ઠિકેતિ વેળુદન્તવિસાણાદિમયગણ્ઠિકે. **લેખા વા**તિ વટ્ટાદિભેદા લેખા વા. **પિળકા વા**તિ સાસપબીજસદિસા ખુદ્દકપુબ્બુળા વા. **પાળિકણ્ણિકભેદકો**તિ મણિકાવળિરૂપપુપ્ફકણ્ણિકરૂપભેદકો. કપ્પબિન્દુવિકારો વા ન વટ્ટતીતિ યોજના.

૩૦૪૬. આરગ્ગેનાતિ આરકણ્ટકગ્ગેન, સૂચિમુખેન વા. **કાચિપિ લેખા**તિ વટ્ટકગોમુત્તાદિસણ્ઠાના યા કાચિપિ રાજિ.

૩૦૪૭. ભમં આરોપેત્વાતિ ભમે અલ્લિયાપેત્વા.

૩૦૪૮. પત્તમણ્ડલકેતિ પત્તે છવિરક્ખનત્થાય તિપુસીસાદીહિ કતે પત્તસ્સ હેટ્ઠા આધારાદીનં ઉપરિ કાતબ્બે પત્તમણ્ડલકે. **ભિત્તિકમ્મ**ન્તિ વિભત્તં કત્વા નાનાકારરૂપકકમ્મચિત્તં. યથાહ ''ન ભિક્ખવે ચિત્રાનિ પત્તમણ્ડલાનિ ધારેતબ્બાનિ રૂપકાકિણ્ણાનિ ભિત્તિકમ્મકતાની''તિ (ચૂળવ॰ ૨૫૩). **તત્થા**તિ તસ્મિં પત્તમણ્ડલે. **અસ્સા**તિ ભિક્ખુસ્સ. **મકરદન્તક**ન્તિ ગિરિકૂટાકારં.

૩૦૪૯. મુખવટ્ટિયં યા લેખા પરિસ્સાવનબન્ધનત્થાય અનુઞ્ઞાતા, **તં લેખં** ઠપેત્વા ધમ્મકરણચ્છત્તે વા કુચ્છિયં વા કાચિપિ લેખા ન વટ્ટતીતિ યોજના.

૩૦૫૦. તહિં તહિન્તિ મત્તિકાય તત્થ તત્થ. **ત**ન્તિ તથાકોટ્ટિતદિગુણસુત્તકાયબન્ધનં.

૩૦૫૧. અન્તેસુ દળ્હત્થાય દસામુખે દિગુણં કત્વા કોટ્ટેન્તિ, વટ્ટતીતિ યોજના. **ચિત્તિકમ્પી**તિ માલાકમ્મલતાકમ્મચિત્તયુત્તમ્પિ કાયબન્ધનં.

૩૦૫૨. અક્ખીનીતિ કુઞ્જરક્ખીનિ. **તત્થા**તિ કાયબન્ધને વટ્ટતીતિ કા કથા. **ઉટ્ઠાપેતુ**ન્તિ ઉક્કિરિતું.

૩૦૫૩. ઘટન્તિ ઘટસણ્ઠાનં. **દેડ્ડુભસીસં વા**તિ ઉદકસપ્પસીસમુખસણ્ઠાનં વા. યં કિઞ્ચિ વિકારરૂપં દસામુખે ન વટ્ટતીતિ યોજના.

૩૦૫૪. મચ્છકણ્ટન્તિ મચ્છકણ્ટકાકારં. **ખજ્જૂરિપત્તકાકાર**ન્તિ ખજ્જૂરિપત્તસણ્ઠાનં. મચ્છકણ્ટં વા મટ્ઠં પટ્ટિકં વા ખજ્જૂરિપત્તકાકારં વા ઉજુકં કત્વા કોટ્ટિતં વટ્ટતીતિ યોજના. એત્થ ચ ઉભયપસ્સેસુ મચ્છકણ્ટકયુત્તં મચ્છસ્સ પિટ્ઠિકણ્ટકં વિય યસ્સ પટ્ટિકાય વાયનં હોતિ, ઇદં કાયબન્ધનં **મચ્છકણ્ટકં** નામ. યસ્સ ખજ્જૂરિપત્તસણ્ઠાનમિવ વાયનં હોતિ, તં **ખજ્જૂરિપત્તકાકારં** નામ.

૩૦૫૫. પકતિવીતા **પટ્ટિકા. સૂકરન્તં**નામ કુઞ્ચિકાકોસકસણ્ઠાનં. **તસ્સ** દુવિધસ્સ કાયબન્ધનસ્સ. તત્થ રજ્જુકા સૂકરન્તાનુલોમિકા, દુસ્સપટ્ટં પટ્ટિકાનુલોમિકં. **આદિ**-સદ્દેન મુદ્દિકકાયબન્ધનં ગહિતં, તઞ્ચ સૂકરન્તાનુલોમિકં. યથાહ

– ‘‘એકરજ્જુકં, પન મુદ્દિકકાયબન્ધનઞ્ચ સૂકરન્તકં અનુલોમેતી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૭૮). તત્થ **એકરજ્જુકા** નામ એકવટ્ટા. બહુરજ્જુકસ્સ અકપ્પિયભાવં વક્ખતિ. ‘‘મુદ્દિકકાયબન્ધનં નામ ચતુરસ્સં અકત્વા સજ્જિત’’ન્તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં.

૩૦૫૬. મુરજં નામ મુરજવટ્ટિસણ્ઠાનં વેઠેત્વા કતં. **વેઠેત્વા**તિ નાનાસુત્તેહિ વેઠેત્વા. **સિક્ખાભાજનવિનિચ્છયે** પન ‘‘બહુકા રજ્જુયો એકતો કત્વા એકાય રજ્જુયા વેઠિતં મુરજં નામા’’તિ વુત્તં. **મદ્દવીણં** નામ પામઙ્ગસણ્ઠાનં. **દેડ્ડુભકં** નામ ઉદકસપ્પસીસસદિસં. **કલાબુકં** નામ બહુરજ્જુકં. **રજ્જુયો**તિ ઉભયકોટિયં એકતો અબદ્ધા બહૂ રજ્જુયો, તથા બદ્ધા કલાબુકં નામ હોતીતિ. **ન વટ્ટન્તી**તિ મુરજાદીનિ ઇમાનિ સબ્બાનિ કાયબન્ધનાનિ ન વટ્ટન્તિ. **પુરિમા દ્વે**તિ મુરજં, મદ્દવીણઞ્ચાતિ દ્વે. ‘‘દસાસુ સિયુ’’ન્તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન વણ્ણલોપેન ‘‘**દસા સિયુ**’’ન્તિ વુત્તં. યથાહ – ‘‘મુરજં મદ્દવીણ’ન્તિ ઇદં દસાસુયેવ અનુઞ્ઞાત’’ન્તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૨૭૮).

૩૦૫૭. પામઙ્ગસણ્ઠાનાતિ પામઙ્ગદામં વિય ચતુરસ્સસણ્ઠાના.

૩૦૫૮. એકરજ્જુમયન્તિ નાનાવટ્ટે એકતો વટ્ટેત્વા કતરજ્જુમયં કાયબન્ધનં. વટ્ટં વટ્ટતીતિ ‘‘રજ્જુકા દુસ્સપટ્ટાદી’’તિ એત્થ એકવટ્ટરજ્જુકા ગહિતા, ઇધ પન નાનાવટ્ટે એકતો વટ્ટેત્વા કતાવ એકરજ્જુકા ગહિતા. **તઞ્ચા**તિ તમ્પિ એકરજ્જુકકાયબન્ધનં. **પામઙ્ગસણ્ઠાનં એકમ્પિ ન ચ વટ્ટતી**તિ કેવલમ્પિ ન વટ્ટતિ.

૩૦૫૯. બહૂ રજ્જુકે એકતો કત્વાતિ યોજના. **વટ્ટતિ બન્ધિતુ**ન્તિ મુરજં, કલાબુકં વા ન હોતિ, રજ્જુકકાયબન્ધનમેવ હોતીતિ અધિપ્પાયો. અયં પન વિનિચ્છયો ‘‘બહૂ રજ્જુકે એકતો કત્વા એકેન નિરન્તરં વેઠેત્વા કતં ‘બહુરજ્જુક’ન્તિ ન વત્તબ્બં, તં વટ્ટતી’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૮૫ પાળિમુત્તકવિનિચ્છય) **અટ્ઠકથા**ગતોવ ઇધ વુત્તો. **સિક્ખાભાજનવિનિચ્છયે** ‘‘બહુકા રજ્જુયો એકતો કત્વા એકાય રજ્જુયા વેઠિતં મુરજં નામા’’તિ યં વુત્તં, તં ઇમિના વિરુજ્ઝનતો ન ગહેતબ્બં.

૩૦૬૦. દન્ત-સદ્દેન હત્થિદન્તા વુત્તા. **જતૂ**તિ લાખા. **સઙ્ખમય**ન્તિ સઙ્ખનાભિમયં. **વિધકા મતા**તિ એત્થ ‘‘વેઠકા’’તિપિ પાઠો વિધપરિયાયો.

૩૦૬૧. કાયબન્ધનવિધેતિ કાયબન્ધનસ્સ દસાય થિરભાવત્થં કટ્ઠદન્તાદીહિ કતે વિધે. **વિકારો** અટ્ઠમઙ્ગલાદિકો. **તત્થ તત્થા**તિ તસ્મિં તસ્મિં ઠાને, ઉભયકોટિયન્તિ અત્થો. **તુ**-સદ્દેન ઘટાકારોપિ વટ્ટતીતિ દીપેતિ.

૩૦૬૨. માલા ...પે॰... વિચિત્તિતાતિ માલાકમ્મલતાકમ્મેહિ ચ મિગપક્ખિરૂપાદિનાનારૂપેહિ ચ વિચિત્તિતા. **જનરઞ્જની**તિ બાલજનપલોભિની.

૩૦૬૪. અટ્ઠંસા વાપીતિ એત્થ **અપિ**-સદ્દેન સોળસંસાદીનં ગહણં. **વણ્ણમટ્ઠા**તિ માલાકમ્માદિવણ્ણમટ્ઠા.

૩૦૬૫. અઞ્જનિસલાકાપિ તથા વણ્ણમટ્ઠા ન વટ્ટતીતિ યોજના. ‘‘અઞ્જનિત્થવિકાય ચ, નાનાવણ્ણેહિ સુત્તેહિ, ચિત્તકમ્મં ન વટ્ટતી’’તિ પાઠો યુજ્જતિ. ‘‘**થવિકાપિ ચા**’’તિ પાઠો દિસ્સતિ, સો ન ગહેતબ્બો.

૩૦૬૬. રત્તાદિના **યેન કેનચિ એકવણ્ણેન સુત્તેન** પિલોતિકાદિમયં યં કિઞ્ચિ સિપાટિકં સિબ્બેત્વા વળઞ્જન્તસ્સ વટ્ટતીતિ યોજના.

૩૦૬૭. **મણિકન્તિ** થૂલપુબ્બુળં. **પિળકન્તિ** સુખુમપુબ્બુળં. **પિપ્ફલેતિ** વત્થચ્છેદનસત્થે. **આરકણ્ટકેતિ** પત્તાધારવલયાનં વિજ્ઝનકણ્ટકે. **ઠપેતુન્તિ** ઉટ્ઠાપેતું. **યં કિઞ્ચીતિ** સેસં વણ્ણમટ્ઠમ્પિ ચ.

૩૦૬૮. **દણ્ડકેતિ** પિપ્ફલદણ્ડકે. યથાહ – "પિપ્ફલકેપિ મણિકં વા પિળકં વા યં કિઞ્ચિ ઉટ્ઠાપેતું ન વટ્ટતિ, દણ્ડકે પન પરિચ્છેદલેખા વટ્ટતી"તિ. **પરિચ્છેદલેખામત્તન્તિ** આણિબન્ધનટ્ઠાનં પત્વા પરિચ્છિન્દનત્થં એકાવ લેખા વટ્ટતિ. **વલિત્વાતિ** ઉભયકોટિયા મુખં કત્વા મજ્ઝે વલિયો ગાહેત્વા. નખચ્છેદનં યસ્મા કરોન્તિ, તસ્મા વટ્ટતીતિ યોજના.

૩૦૬૯. અરણિસહિતે કન્તકિચ્ચકરો દણ્ડો **ઉત્તરારણી** નામ. **વાપીતિ પિ**-સદ્દેન અધરારણિં સઙ્ગણ્હાતિ, ઉદુક્ખલદણ્ડસ્સેતં અધિવચનં. અચ્છનકયન્તધનુ **ધનુકં** નામ. મુસલમત્થકપીળનદણ્ડકો **પેલ્લદણ્ડકો** નામ.

૩૦૭૦. **સણ્ડાસેતિ** અગ્ગિસણ્ડાસં વદન્તિ. કટ્ઠ**ચ્છેદનવાસિયા** તથા યં કિઞ્ચિ વણ્ણમટ્ઠં ન વટ્ટતીતિ સમ્બન્ધો. **દ્વીસુ પસ્સેસૂતિ** વાસિયા ઉભોસુ પસ્સેસુ. **લોહેનાતિ** કપ્પિયલોહેન . **બન્ધિતું વટ્ટતીતિ** ઉજુકમેવ ચતુરસ્સં વા અટ્ઠંસં વા બન્ધિતું વટ્ટતિ. "**સણ્ડાસેતિ** અગ્ગિસણ્ડાસે"તિ **નિસ્સન્દેહે** વુત્તં. **અટ્ઠકથાયં** પનેત્થ સૂચિસણ્ડાસો દસ્સિતો.

૩૦૭૧. **હેટ્ઠતોતિ** હેટ્ઠા અયોપટ્ટવલયસ્સ. "ઉપરિ અહિચ્છત્તમકુલમત્ત"ન્તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તં.

૩૦૭૨. **વિસાણેતિ** તેલાસિઞ્ચનકગવયમહિંસાદિસિઙ્ગે. **નાળિયં વાપીતિ** વેળુનાળિકાદિનાળિયં. **અપિ**-સદ્દેન અલાબું સઙ્ગણ્હાતિ. **આમણ્ડસારકેતિ** આમલકચુણ્ણમયતેલઘટે. **તેલભાજનકેતિ** વુત્તપ્પકારેયેવ તેલભાજને. **સબ્બં વણ્ણમટ્ઠં વટ્ટતીતિ** પુમિત્થિરૂપરહિતં માલાકમ્માદિ સબ્બં વણ્ણમટ્ઠં વટ્ટતિ.

૩૦૭૩-૫. **પાનીયસ્સ ઉળુઙ્કેતિ** પાનીયઉળુઙ્કે. **દોણિયં રજનસ્સપીતિ** રજનદોણિયમ્પિ. **ફલકપીઠેતિ** ફલકમયે પીઠે. **વલયાધારકાદિકેતિ** દન્તવલયાદિઆધારકે. **આદિ**-સદ્દેન દણ્ડાધારકો સઙ્ગહિતો. **પાદપુઞ્છનિયન્તિ** ચોળાદિમયપાદપુઞ્છનિયં. **પીઠેતિ** પાદપીઠે. સહચરિયેન પાદકથલિકાયઞ્ચ. **ચિત્તં સબ્બમેવ ચ વટ્ટતીતિ** યથાવુત્તે ભિક્ખુપરિક્ખારે માતુગામરૂપરહિતં, ભિક્ખુનિપરિક્ખારે પુરિસરૂપરહિતં અવસેસં સબ્બં ચિત્તકમ્મં.

૩૦૭૬. નાના ચ તે મણયો ચાતિ **નાનામણી**, ઇન્દનીલાદયો, નાનામણીહિ કતા **નાનામણિમયા**, થમ્ભા ચ કવાટા ચ દ્વારા ચ ભિત્તિયો ચ **થમ્ભકવાટદ્વારભિત્તિયો**, નાનામણિમયા થમ્ભકવાટદ્વારભિત્તિયો યસ્મિં તં તથા વુત્તં. **કા કથા વણ્ણમટ્ઠકેતિ** માલાકમ્મલતાકમ્મચિત્તકમ્માદિવણ્ણમટ્ઠકે વત્તબ્બમેવ નત્થીતિ અત્થો.

૩૦૭૭. થાવરસ્સ રતનમયપાસાદસ્સ કપ્પિયભાવં દસ્સેત્વા સુવણ્ણાદિમયસ્સાપિ સબ્બપાસાદપરિભોગસ્સ કપ્પિયભાવં દસ્સેતુમાહ "**સોવણ્ણય**"ન્તિઆદિ. **સોવણ્ણયન્તિ** સુવણ્ણમયં. દ્વારકવાટાનં અનન્તરગાથાય દસ્સિતત્તા "દ્વારકવાટબન્ધ"ન્તિ ઇમિના દ્વારકવાટબાહાસઙ્ખાતં પિટ્ઠસઙ્ઘાટં ગહિતં. દ્વારઞ્ચ કવાટઞ્ચ **દ્વારકવાટાનિ**, દ્વારકવાટાનં બન્ધં **દ્વારકવાટબન્ધં**, ઉત્તરપાસકુમ્મારસઙ્ખાતં પિટ્ઠસઙ્ઘાટન્તિ અત્થો. નાના ચ તે મણયો ચાતિ **નાનામણી** , સુવણ્ણઞ્ચ નાનામણી ચ **સુવણ્ણનાનામણી**, ભિત્તિ ચ ભૂમિ ચ **ભિત્તિભૂમિ** સુવણ્ણનાનામણીહિ કતા ભિત્તિભૂમિ **સુવણ્ણનાનામણિભિત્તિભૂમિ**. **ઇતિ** ઇમેસુ સેનાસનાવયવેસુ. **ન કિઞ્ચિ એકમ્પિ નિસેધનીયન્તિ** એકમ્પિ સેનાસનપરિક્ખારં કિઞ્ચિ ન નિસેધનીયં, સેનાસનમ્પિ ન પટિક્ખિપિતબ્બન્તિ અત્થો. **સેનાસનં વટ્ટતિ સબ્બમેવાતિ** સબ્બમેવ સેનાસનપરિભોગં વટ્ટતિ. યથાહ –

> ‘‘સબ્બં પાસાદપરિભોગન્તિ સુવણ્ણરજતાદિવિચિત્રાનિ કવાટાનિ મઞ્ચપીઠાનિ તાલવણ્ટાનિ સુવણ્ણરજતમયાનિ પાનીયઘટપાનીયસરાવાનિ યં કિઞ્ચિ ચિત્તકમ્મકતં, સબ્બં વટ્ટતિ. ‘પાસાદસ્સ દાસિદાસં ખેત્તવત્થું ગોમહિંસં દેમા’તિ વદન્તિ, પાટેક્કં ગહણકિચ્ચં નત્થિ, પાસાદે પટિગ્ગહિતે પટિગ્ગહિતમેવ હોતિ. ગોનકાદીનિ સઙ્ઘિકવિહારે વા પુગ્ગલિકવિહારે વા મઞ્ચપીઠકેસુ અત્થરિત્વા પરિભુઞ્જિતું ન વટ્ટન્તિ. ધમ્માસને પન ગિહિવિકતનીહારેન લબ્ભન્તિ, તત્રાપિ નિપજ્જિતું ન વટ્ટતી’’તિ (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૦).

‘‘**સોવણ્ણદ્વારકવાટબન્ધ**’’ન્તિ વા પાઠો, બહુબ્બીહિસમાસો. ઇમિના ચ દુતિયપદેન ચ સેનાસનં વિસેસીયતિ.

૩૦૭૮. ન દવં કરેતિ ‘‘કિં બુદ્ધો સિલકબુદ્ધો? કિં ધમ્મો ગોધમ્મો અજધમ્મો? કિં સઙ્ઘો ગોસઙ્ઘો અજસઙ્ઘો મિગસઙ્ઘો’’તિ પરિહાસં ન કરેય્ય. તિત્થિયબ્બતં મૂગબ્બતાદિકં નેવ ગણ્હેય્યાતિ યોજના.

૩૦૭૯. તા ભિક્ખુનિયો ઉદકાદિના વાપિ ન સિઞ્ચેય્યાતિ યોજના.

૩૦૮૦. અઞ્ઞત્થ અઞ્ઞસ્મિં વિહારે વસ્સંવુત્થો **અઞ્ઞત્થ** અઞ્ઞસ્મિં વિહારે **ભાગં** વસ્સાવાસિકભાગં ગણ્હાતિ ચે, દુક્કટં. તસ્મિં ચીવરે નટ્ઠે વા **જજ્જરે** જિણ્ણે વા ગીવા પુન દાતબ્બન્તિ યોજના.

૩૦૮૧. સોતિ અઞ્ઞત્થ ભાગં ગણ્હનકો ભિક્ખુ. **તેહી**તિ ચીવરસામિકેહિ. **ત**ન્તિ તથા ગહિતં વસ્સાવાસિકભાગં. **તેસ**ન્તિ ચીવરસામિકાનં.

૩૦૮૨. કરોતોતિ કારાપયતો. **દવા સિલં પવિજ્ઝન્તો**તિ પન્તિકીળાય કીળત્થિકાનં સિપ્પદસ્સનવસેન સક્ખરં વા નિન્નટ્ઠાનં પવટ્ટનવસેન પાસાણં વા પવિજ્ઝન્તો. ન કેવલઞ્ચ પાસાણં, અઞ્ઞમ્પિ યં કિઞ્ચિ દારુખણ્ડં વા ઇટ્ઠકખણ્ડં વા હત્થેન વા યન્તેન વા પવિજ્ઝિતું ન વટ્ટતિ. ચેતિયાદીનં અત્થાય પાસાણાદયો હસન્તા હસન્તા પવટ્ટેન્તિપિ ખિપન્તિપિ ઉક્ખિપન્તિપિ, કમ્મસમયોતિ વટ્ટતિ.

૩૦૮૩. ગિહિગોપકદાનસ્મિન્તિ ગિહીનં ઉય્યાનગોપકાદીહિ અત્તના ગોપિતઉય્યાનાદિતો ફલાદીનં દાને યાવદત્થં દિય્યમાનેપિ. **ન દોસો કોચિ ગણ્હતો**તિ પટિગ્ગણ્હતો ભિક્ખુનો કોચિ દોસો નત્થિ. **સઙ્ઘચેતિયસન્તકે** તાલફલાદિમ્હિ ઉય્યાનગોપકાદીહિ દિય્યમાને **પરિચ્છેદનયો** તેસં વેતનવસેન પરિચ્છિન્નાનંયેવ ગહણે અનાપત્તિનયો વુત્તોતિ યોજના.

૩૦૮૪. પુરિસસંયુત્તન્તિ પરિવિસકેહિ પુરિસેહિ વુય્હમાનં. **હત્થવટ્ટક**ન્તિ હત્થેનેવ પવટ્ટેતબ્બસકટં.

૩૦૮૫. ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં **કિઞ્ચિપિ** અનાચારં **ન સમ્પયોજેય્ય** ન કારેય્યાતિ યોજના. ‘‘**કિઞ્ચી**’’તિપિ પાઠો, ગહટ્ઠં વા પબ્બજિતં વા કિઞ્ચિ ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં અનાચારવસેન ન સમ્પયોજેય્યાતિ અત્થો. **ઓભાસેન્તસ્સા**તિ કામાધિપ્પાયં પકાસેન્તસ્સ.

૩૦૮૬. હવેતિ એકંસત્થે નિપાતો.

૩૦૮૭. અત્તનો પરિભોગત્થં દિન્નન્તિ ‘‘તુમ્હેયેવ પરિભુઞ્જથા’’તિ વત્વા દિન્નં તિચીવરાદિં.

૩૦૮૮. **અસપ્પાયન્તિ** પિત્તાદિદોસાનં કોપનવસેન અફાસુકારણં. **અપનેતુમ્પિ** જહિતુમ્પિ, પગેવ દાતુન્તિ અધિપ્પાયો. **અગ્ગં ગહેત્વા દાતું વા**તિ તથા ગહણારહં અન્નાદિં સન્ધાય વુત્તં. ''કતિપાહં ભુત્વા''તિ સેસો. પિણ્ડપાતાદિતો અગ્ગં ગહેત્વા પત્તાદિં કતિપાહં ભુત્વા દાતું વટ્ટતીતિ અત્થો.

૩૦૮૯. **પઞ્ચવગ્ગૂપસમ્પદા**તિ વિનયધરપઞ્ચમેન સઙ્ઘેન કાતબ્બઉપસમ્પદા. **નવા**તિ અઞ્ઞેહિ એકવારમ્પિ અપરિભુત્તા. **ગુણઙ્ગુણઉપાહના** ચતુપટલતો પટ્ઠાય બહુપટલઉપાહના. **ચમ્મત્થારો**તિ કપ્પિયચમ્મત્થરણઞ્ચ. **ધુવન્હાનન્તિ** પકતિનહાનં.

૩૦૯૦. **સમ્બાધસ્સા**તિ વચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગદ્વયસ્સ સામન્તા દ્વઙ્ગુલા અન્તો સત્થવત્થિકમ્મં વારિતન્તિ યોજના. સત્થેન અન્તમસો નખેનાપિ છેદનફાલનાદિવસેન **સત્થકમ્મઞ્ચ** વત્થીહિ ભેસજ્જતેલસ્સ અન્તો પવિસનવસેન કાતબ્બં **વત્થિકમ્મઞ્ચ** થુલ્લચ્ચયાપત્તિવિધાનેન વારિતન્તિ અત્થો. પસ્સાવમગ્ગસ્સ સામન્તા દ્વઙ્ગુલં અઙ્ગજાતસ્સ અગ્ગતો પટ્ઠાય ગહેતબ્બં.

૩૦૯૧. ''**પાકત્થ**''ન્તિ ઇમિના નિબ્બાપેતું ચલને નિદ્દોસભાવં દીપેતિ.

૩૦૯૨. **ઉપળાલેતી**તિ ''પત્તચીવરાદિપરિક્ખારં તે દમ્મી''તિ વત્વા પલોભેત્વા ગણ્હાતિ. **તત્થા**તિ તસ્મિં પુગ્ગલે. **આદીનવન્તિ** અલજ્જિતાદિભાવં દસ્સેત્વા તેન સહ સમ્ભોગાદિકરણે અલજ્જિભાવાપજ્જનાદિઆદીનવં. **તસ્સા**તિ તતો વિયોજેતબ્બસ્સ તસ્સ.

૩૦૯૩. આદીનવદસ્સનપ્પકારં દસ્સેતુમાહ ''**મક્ખન**''ન્તિઆદિ. ''નહાયિતું ગતેન ગૂથમુત્તેહિ મક્ખનં વિય દુસ્સીલં નિસ્સાય વિહરતા તથા કત''ન્તિ એવં તત્થ આદીનવં વત્તું વટ્ટતીતિ યોજના.

૩૦૯૪-૫. **ભત્તગ્ગે** ભોજનસાલાય ભુઞ્જમાનો. **યાગુપાને**તિ યાગું પિવનકાલે. **અન્તોગામે**તિ અન્તરઘરે. **વીથિયન્તિ** નિગમનગરગામાદીનં રથિકાય. **અન્ધકારે**તિ અન્ધકારે વત્તમાને, અન્ધકારગતોતિ અત્થો. તઞ્હિ વન્દન્તસ્સ મઞ્ચપાદાદીસુપિ નલાટં પટિહઞ્ઞેય્ય. **અનાવજ્જો**તિ કિચ્ચપસુતત્તા વન્દનં અસમન્નાહરન્તો. **એકાવત્તો**તિ એકતો આવત્તો સપત્તપક્ખે ઠિતો વેરી વિસભાગપુગ્ગલો. અયઞ્હિ વન્દિયમાનો પાદેનપિ પહરેય્ય. **વાવટો**તિ સિબ્બનકમ્માદિકિચ્ચન્તરપસુતો.

સુત્તોતિ નિદ્દં ઓક્કન્તો. **ખાદન્તિ** પિટ્ઠકખજ્જકાદીનિ ખાદન્તો. **ભુઞ્જન્તો**તિ ઓદનાદીનિ ભુઞ્જન્તો. **વચ્ચં મુત્તમ્પિ વા કરન્તિ** ઉચ્ચારં વા પસ્સાવં વા કરોન્તો **ઇતિ** ઇમેસં તેરસન્નં વન્દના અયુત્તત્થેન વારિતાતિ સમ્બન્ધો.

૩૦૯૬-૭. કમ્મલદ્ધિસીમાવસેન તીસુ નાનાસંવાસકેસુ કમ્મનાનાસંવાસકસ્સ ઉક્ખિત્તગ્ગહણેન ગહિતત્તા, સીમાનાનાસંવાસકવુડ્ઢતરપકતત્તસ્સ વન્દિયત્તા, પારિસેસઞાયેન ''નાનાસંવાસકો વુડ્ઢતરો અધમ્મવાદી અવન્દિયો''તિ (પરિ॰ ૪૬૭) વચનતો ચ લદ્ધિનાનાસંવાસકો ઇધ ''**નાનાસંવાસકો**''તિ ગહિતોતિ વેદિતબ્બો. **ઉક્ખિત્તો**તિ તિવિધેનાપિ ઉક્ખેપનીયકમ્મેન ઉક્ખિત્તકો. **ગરુકટ્ઠા ચ પઞ્ચા**તિ પારિવાસિકમૂલાયપટિકસ્સનારહમાનત્તારહમાનત્તચારિકઅબ્ભાનારહસઙ્ખાતા પઞ્ચ ગરુકટ્ઠા ચ. ઇમે પન અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ યથાવુડ્ઢં વન્દનાદીનિ લભન્તિ, પકતત્તેન અવન્દિયત્તાવ અવન્દિયેસુ ગહિતા. **ઇમે બાવીસતિ પુગ્ગલે**તિ નગ્ગાદયો યથાવુત્તે.

૩૦૯૮. "**ધમ્મવાદી**"તિ ઇદં ''નાનાસંવાસવુડ્ઢકો''તિ એતસ્સ વિસેસનં. યથાહ ''તયોમે, ભિક્ખવે, વન્દિયા. પચ્છા ઉપસમ્પન્નેન પુરેઉપસમ્પન્નો વન્દિયો, નાનાસંવાસકો વુડ્ઢતરો ધમ્મવાદી વન્દિયો, સદેવકે લોકે, ભિક્ખવે, સમારકે...પે॰... તથાગતો અરહં સમ્માસમ્બુદ્ધો વન્દિયો''તિ (ચૂળવ॰ ૩૧૨).

૩૦૯૯. ''એતેયેવ વન્દિયા, ન અઞ્ઞે''તિ નિયામસ્સ અકતત્તા અઞ્ઞેસમ્પિ વન્દિયાનં સબ્ભાવં દસ્સેતુમાહ "**તજ્જનાદી**"તિઆદિ. એત્થ **આદિ**-સદ્દેન નિયસ્સપબ્બાજનીયપઅસારણીયકમ્મે સઙ્ગણ્હાતિ. **એત્થા**તિ એતસ્મિં વન્દનીયાધિકારે. **કમ્મ**ન્તિ અપલોકનાદિ ચતુબ્બિધં કમ્મં.

૩૧૦૦. સઙ્ઘેન અધમ્મકમ્મે કરિયમાને તં વારેતું અસક્કોન્તેન, અસક્કોન્તેહિ ચ પટિપજ્જિતબ્બવિધિં દસ્સેતુમાહ "**અધિટ્ઠાન**"ન્તિઆદિ. અધિટ્ઠાનં પનેકસ્સ ઉદ્દિટ્ઠન્તિ યોજના, અધમ્મકમ્મં કરોન્તાનં ભિક્ખૂનમન્તરે નિસીદિત્વા તં ''અધમ્મ''ન્તિ જાનિત્વાપિ તં વારેતું અસક્કોન્તસ્સ એકસ્સ ''ન મેતં ખમતી''તિ ચિત્તેન અધિટ્ઠાનમુદ્દિટ્ઠન્તિ વુત્તં હોતિ. **દ્વિન્નં વા તિણ્ણમેવ ચા**તિ તમેવ વારેતું અસક્કોન્તાનં દ્વિન્નં વા તિણ્ણં વા ભિક્ખૂનં અઞ્ઞમઞ્ઞં ''ન મેતં ખમતી''તિ **દિટ્ઠાવિકમ્મં** સકસકદિટ્ઠિયા પકાસનં ઉદ્દિટ્ઠન્તિ અત્થો. **તતો ઉદ્ધં** તીહિ ઉદ્ધં ચતુન્નં કમ્મસ્સ પટિક્કોસનં ''ઇદં અધમ્મકમ્મં મા કરોથા''તિ પટિક્ખિપનં ઉદ્દિટ્ઠન્તિ અત્થો.

૩૧૦૧. વિસ્સાસગ્ગાહલક્ખણં અગ્ગહિતગ્ગહણેન પઞ્ચવિધન્તિ દસ્સેતુમાહ "**સન્દિટ્ઠો**"તિઆદિ. યોજના પનેત્થ એવં વેદિતબ્બા – સન્દિટ્ઠો ચ હોતિ, જીવતિ ચ, ગહિતે ચ અત્તમનો હોતિ, સમ્ભત્તો ચ હોતિ, જીવતિ ચ, ગહિતે ચ અત્તમનો હોતિ, આલપિતો ચ હોતિ, જીવતિ ચ, ગહિતે ચ અત્તમનો હોતીતિ એવં સન્દિટ્ઠસમ્ભત્તઆલપિતાનં તિણ્ણમેકેકસ્સ તીણિ તીણિ વિસ્સાસગ્ગાહલક્ખણાનિ કત્વા નવવિધં હોતીતિ વેદિતબ્બં. વચનત્થો, પનેત્થ વિનિચ્છયો ચ હેટ્ઠા વુત્તોવ.

૩૧૦૨. સીલવિપત્તિ, દિટ્ઠિવિપત્તિ ચ આચારાજીવસમ્ભવા દ્વે વિપત્તિયો ચાતિ યોજના, આચારવિપત્તિ, આજીવવિપત્તિ ચાતિ વુત્તં હોતિ.

૩૧૦૩. **તત્થા**તિ તેસુ ચતૂસુ વિપત્તીસુ. **અપ્પટિકમ્મા** પારાજિકા **વુટ્ઠાનગામિની** સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિકા દુવે આપત્તિયો સીલવિપત્તીતિ પકાસિતાતિ યોજના.

૩૧૦૪. યા ચ અન્તગ્ગાહિકા દિટ્ઠિ, યા દસવત્થુકા દિટ્ઠિ, અયં દુવિધા દિટ્ઠિ દિટ્ઠિવિપત્તીતિ દીપિતાતિ યોજના. તત્થ **અન્તગ્ગાહિકદિટ્ઠિ** નામ ઉચ્છેદન્તસસ્સતન્તગાહવસેન પવત્તા દિટ્ઠિ. ''નત્થિ દિન્ન''ન્તિઆદિનયપ્પવત્તા દસવત્થુકા દિટ્ઠિ.

૩૧૦૫. થુલ્લચ્ચયાદિકા દેસનાગામિનિકા **યા પઞ્ચ** આપત્તિયો, **આચારકુસલેન** ભગવતા સા આચારવિપત્તીતિ વુત્તાતિ યોજના. **આદિ**-સદ્દેન પાચિત્તિયપાટિદેસનીયદુક્કટદુબ્ભાસિતાનં ગહણં. **યા**તિ પઞ્ચાપત્તિયો અપેક્ખિત્વા બહુત્તં. **સા**તિ આચારવિપત્તિ સામઞ્ઞમપેક્ખિત્વા એકત્તં.

૩૧૦૬. **કુહનાદી**તિ **આદિ**-સદ્દેન લપના નેમિત્તિકતા નિપ્પેસિકતા લાભેન લાભં નિજિગીસનતા ગહિતા, કુહનાદીનં વિત્થારો **વિસુદ્ધિમગ્ગે** (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૧૬) વુત્તનયેન વેદિતબ્બો. આજીવો પચ્ચયો હેતુ યસ્સા

આપત્તિયાતિ વિગ્ગહો. **છબ્બિધાતિ** ચતુત્થપારાજિકસઞ્ચરિત્તથુલ્લચ્ચયપાચિત્તિયપાટિદેસનીયદુક્કટાપત્તીનં વસેન છબ્બિધા. **પકાસિતા** –

> ''આજીવહેતુ આજીવકારણા પાપિચ્છો ઇચ્છાપકતો અસન્તં અભૂતં ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં ઉલ્લપતિ, આપત્તિ પારાજિકસ્સ. આજીવહેતુ...પે॰... સઞ્ચરિત્તં સમાપજ્જતિ, આપત્તિ સઙ્ઘાદિસેસસ્સ. આજીવહેતુ...પે॰... 'યો તે વિહારે વસતિ, સો ભિક્ખુ અરહા'તિ ભણતિ, પટિજાનન્તસ્સ આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સ. આજીવહેતુ...પે॰... ભિક્ખુ પણીતભોજનાનિ અગિલાનો અત્તનો અત્થાય વિઞ્ઞાપેત્વા ભુઞ્જતિ, આપત્તિ પાચિત્તિયસ્સ. આજીવહેતુ...પે॰... ભિક્ખુની પણીતભોજનાનિ અગિલાના અત્તનો અત્થાય વિઞ્ઞાપેત્વા ભુઞ્જતિ, આપત્તિ પાટિદેસનીયસ્સ. આજીવહેતુ આજીવકારણા સૂપં વા ઓદનં વા અગિલાનો અત્તનો અત્થાય વિઞ્ઞાપેત્વા ભુઞ્જતિ, આપત્તિ દુક્કટસ્સા''તિ (પરિ॰ ૨૮૭) –

દેસિતા. ઇમિના આજીવવિપત્તિ દીપિતા.

૩૧૦૭. ''**ઉક્ખિત્તો**''તિઆદિ યથાક્કમેન તેસં તિણ્ણં નાનાસંવાસકાનં સરૂપદસ્સનં. તત્થ તયો ઉક્ખિત્તકા વુત્તાયેવ.

૩૧૦૮-૯. ''યો સઙ્ઘેન ઉક્ખેપનીયકમ્મકતાનં અધમ્મવાદીનં પક્ખે નિસિન્નો 'તુમ્હે કિં ભણથા'તિ તેસઞ્ચ ઇતરેસઞ્ચ લદ્ધિં સુત્વા 'ઇમે અધમ્મવાદિનો, ઇતરે ધમ્મવાદિનો'તિ ચિત્તં ઉપ્પાદેતિ, અયં તેસં મજ્ઝે નિસિન્નોવ તેસં નાનાસંવાસકો હોતિ, કમ્મં કોપેતિ. ઇતરેસમ્પિ હત્થપાસં અનાગતત્તા કોપેતી''તિ (મહાવ॰ અટ્ઠ॰ ૪૫૫) આગત **અટ્ઠકથા**વિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ''**અધમ્મવાદિપક્ખસ્મિ**''ન્તિઆદિ.

અધમ્મવાદિપક્ખસ્મિન્તિ ઉક્ખેપનીયકમ્મેન નિસ્સારિતાનં અધમ્મવાદીનં પક્ખસ્મિં. **નિસિન્નોવા**તિ હત્થપાસં અવિજહિત્વા ગણપૂરકો હુત્વા નિસિન્નોવ. **વિચિન્તયન્તિ** ''ઇમે નુ ખો ધમ્મવાદિનો, ઉદાહુ એતે''તિ વિવિધેનાકારેન ચિન્તયન્તો. ''એતે પન ધમ્મવાદી''તિ માનસં ઉપ્પાદેતિ, એવં **ઉપ્પન્ને પન માનસે**. અધમ્મવાદિપક્ખસ્મિં નિસિન્નોવ એવં માનસં ઉપ્પાદેન્તો **અયં** ભિક્ખુ. **લદ્ધિયા**તિ એવં ઉપ્પાદિતમાનસસઙ્ખાતાય લદ્ધિયા. તેસં અધમ્મવાદીનં **નાનાસંવાસકો નામ** હોતીતિ પકાસિતો.

તત્રટ્ઠો પન સોતિ તસ્મિં અધમ્મવાદિપક્ખસ્મિં નિસિન્નોવ સો. સદ-ધાતુયા ગતિનિવારણત્થત્તા તત્ર નિસિન્નો ''તત્રટ્ઠો''તિ વુચ્ચતિ. **દ્વિન્નન્તિ** ધમ્મવાદિઅધમ્મવાદિપક્ખાનં દ્વિન્નં સઙ્ઘાનં. **કમ્મન્તિ** ચતુવગ્ગાદિસઙ્ઘેન કરણીયકમ્મં. **કોપેતીતિ** અધમ્મવાદીનં અસંવાસભાવં ગન્ત્વા તેસં ગણપૂરણત્તા, ઇતરેસં એકસીમાયં ઠત્વા હત્થપાસં અનુપગતત્તા, છન્દસ્સ ચ અદિન્નત્તા કમ્મં કોપેતિ. યો પન અધમ્મવાદીનં પક્ખે નિસિન્નો ''અધમ્મવાદિનો ઇમે, ઇતરે ધમ્મવાદિનો''તિ તેસં મજ્ઝે પવિસતિ, યત્થ વા તત્થ વા પક્ખે નિસિન્નો ''ઇમે ધમ્મવાદિનો''તિ ગણ્હાતિ, અયં અત્તનાવ અત્તાનં સમાનસંવાસકં કરોતીતિ વેદિતબ્બો.

૩૧૧૦. **બહિસીમાગતો** પકતત્તો ભિક્ખુ સચે હત્થપાસે ઠિતો હોતિ, સો સીમાય નાનાસંવાસકો મતોતિ યોજના. તં ગણપૂરણં કત્વા કતકમ્મમ્પિ કુપ્પતિ. **એવં** યથાવુત્તનિયામેન તયો નાનાસંવાસકા મહેસિના વુત્તાતિ યોજના.

૩૧૧૧. ચુતોતિ પારાજિકાપન્નો સાસનતો ચુતત્તા ‘‘ચુતો’’તિ ગહિતો. ‘‘ભિક્ખુની એકાદસ અભબ્બા’’તિ પદચ્છેદો. **ઇમે**તિ ભેદમનપેક્ખિત્વા સામઞ્ઞેન સત્તરસ જના. **અસંવાસા**તિ ન સંવસિતબ્બા, નત્થિ વા એતેહિ પકતત્તાનં એકકમ્માદિકો સંવાસોતિ **અસંવાસા** નામ સિયું.

૩૧૧૨. અસંવાસસ્સ સબ્બસ્સાતિ યથાવુત્તસ્સ સત્તરસવિધસ્સ સબ્બસ્સ અસંવાસસ્સ. **તથા કમ્મારહસ્સ ચા**તિ ‘‘યસ્સ સઙ્ઘો કમ્મં કરોતિ, સો નેવ કમ્મપત્તો, નાપિ છન્દારહો, અપિચ કમ્મારહો’’તિ (પરિ॰ ૪૮૮) એવં **પરિવારે** વુત્તકમ્મારહસ્સ ચ. **ઉમ્મત્તકાદીનન્તિ આદિ**-સદ્દેન ખિત્તચિત્તાદીનં ગહણં. **સઙ્ઘે** તજ્જનીયાદીનિ કરોન્તે. **પટિક્ખેપો**તિ પટિક્કોસના. **ન રૂહતી**તિ પટિક્કોસટ્ઠાને ન તિટ્ઠતિ, કમ્મં ન કોપેતીતિ અધિપ્પાયો.

૩૧૧૩. સસંવાસેક…પે॰… ભિક્ખુનોતિ વુત્તનયેન કમ્મેન વા લદ્ધિયા વા અસંવાસિકભાવં અનુપગતત્તા સમાનસંવાસકસ્સ સીમાય અસંવાસિકભાવં અનુપગન્ત્વા એકસીમાય ઠિતસ્સ અન્તિમવત્થું અનજ્ઝાપન્નત્તા પકતત્તસ્સ ભિક્ખુનો. **અનન્તરસ્સપિ** હત્થપાસે **વચનેન** વચીભેદકરણેન **પટિક્ખેપો** પટિક્કોસો **રુહતિ** પટિક્કોસનટ્ઠાનેયેવ તિટ્ઠતિ, કમ્મં કોપેતીતિ અધિપ્પાયો.

૩૧૧૪. છહિ આકારેહીતિ (પાચિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૩૮; કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ નિદાનવણ્ણના) લજ્જિતાય, અઞ્ઞાણતાય, કુક્કુચ્ચપકતતાય, સતિસમ્મોસાય, અકપ્પિયેકપ્પિયસઞ્ઞિતાય, કપ્પિયેઅકપ્પિયસઞ્ઞિતાયાતિ ઇમેહિ છહિ આકારેહિ. પઞ્ચ સમણકપ્પા ચ વુત્તા, પઞ્ચ વિસુદ્ધિયો ચ વુત્તાતિ યોજના.

‘‘અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, પઞ્ચહિ સમણકપ્પેહિ ફલં પરિભુઞ્જિતું, અગ્ગિપરિજિતં સત્થપરિજિતં નખપરિજિતં અબીજં નિબ્બટ્ટબીજઞ્ઞેવ પઞ્ચમ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૫૦) **ખુદ્દકવત્થુકે** અનુઞ્ઞાતા **પઞ્ચ સમણકપ્પા** નામ. **પઞ્ચ વિસુદ્ધિયો**તિ પરિવારે **એકુત્તરે** ‘‘પઞ્ચ વિસુદ્ધિયો’’તિ ઇમસ્સ નિદ્દેસે ‘‘નિદાનં ઉદ્દિસિત્વા અવસેસં સુતેન સાવેતબ્બં, અયં પઠમા વિસુદ્ધી’’તિઆદિના (પરિ॰ ૩૨૫) નયેન દસ્સિતા પઞ્ચ પાતિમોક્ખુદ્દેસસઙ્ખાતા પઞ્ચ વિસુદ્ધિયો ચ ‘‘સુત્તુદ્દેસો પારિસુદ્ધિઉપોસથો અધિટ્ઠાનુપોસથો પવારણા સામગ્ગિઉપોસથોયેવ પઞ્ચમો’’તિ (પરિ॰ ૩૨૫) એવં વુત્તા પઞ્ચ વિસુદ્ધિયો ચાતિ દ્વેપઞ્ચવિસુદ્ધિયો ‘‘દ્વિપઞ્ચવિઞ્ઞાણાની’’તિઆદીસુ વિય સામઞ્ઞવચનેન સઙ્ગહિતા.

૩૧૧૫-૭. નિસ્સેસેન દીયતિ પઞ્ઞપીયતિ એત્થ સિક્ખાપદન્તિ **નિદાનં**, તેસં તેસં સિક્ખાપદાનં પઞ્ઞત્તિયા ઠાનભૂતં વેસાલીઆદિ. પું વુચ્ચતિ નિરયો, તં ગલતિ મદ્દતિ નેરયિકદુક્ખં અનુભવતીતિ **પુગ્ગલો**, સત્તો. અરિયપુગ્ગલા તંસદિસત્તા, ભૂતપુબ્બગતિયા વા ‘‘પુગ્ગલા’’તિ વેદિતબ્બા. ઇધ પનેતે સિક્ખાપદવીતિક્કમસ્સ આદિકમ્મિકા અધિપ્પેતા. ઇદાનિ પુગ્ગલનિદ્દેસં વક્ખતિ. વસતિ એત્થ ભગવતો આણાસઙ્ખાતા સિક્ખાપદપઞ્ઞત્તિ તં પટિચ્ચ પવત્તતીતિ **વત્થુ**, તસ્સ તસ્સ પુગ્ગલસ્સ સિક્ખાપદપઞ્ઞત્તિહેતુભૂતો અજ્ઝાચારો.

વિધાનં વિભજનં **વિધિ**, પભેદો. પઞ્ઞાપીયતિ ભગવતો આણા પકારેન ઞાપીયતિ એતાયાતિ **પઞ્ઞત્તિ**, પઞ્ઞત્તિયા વિધિ પભેદો ‘‘પઞ્ઞત્તિવિધિ’’ન્તિ વત્તબ્બે ‘‘વિધિં પઞ્ઞત્તિયા’’તિ ગાથાબન્ધવસેન અસમત્થનિદ્દેસો. સા પન પઞ્ઞત્તિવિધિ પઞ્ઞત્તિઅનુપઞ્ઞત્તિ અનુપ્પન્નપઞ્ઞત્તિ સબ્બત્થપઞ્ઞત્તિ પદેસપઞ્ઞત્તિ સાધારણપઞ્ઞત્તિ અસાધારણપઞ્ઞત્તિ એકતોપઞ્ઞત્તિ ઉભતોપઞ્ઞત્તિવસેન નવવિધા હોતિ.

‘‘વિપત્તિ આપત્તિ અનાપત્તી’’તિ પદચ્છેદો, વિપજ્જન્તિ એતાય સીલાદયોતિ **વિપત્તિ**. સા પન સીલઆચારદિટ્ઠિઆજીવાનં વસેન ચતુબ્બિધા. સા પન ઉદ્દેસવસેન હેટ્ઠા દસ્સિતાવ. આપજ્જન્તિ એતાય

અકુસલાબ્યાકતભૂતાય ભગવતો આણાવીતિક્કમન્તિ **આપત્તિ**. સા પુબ્બપયોગાદિવસેન અનેકપ્પભેદા આપત્તિ. **અનાપત્તિ** અજાનનાદિવસેન આણાય અનતિક્કમનં. સમુટ્ઠાતિ એતેહિ આપત્તીતિ **સમુટ્ઠાનાનિ**, કાયાદિવસેન છબ્બિધાનિ આપત્તિકારણાનિ. સમુટ્ઠાનાનં નયો **સમુટ્ઠાનનયો**, તં.

વજ્જઞ્ચ કમ્મઞ્ચ કિરિયા ચ સઞ્ઞા ચ ચિત્તઞ્ચ આણત્તિ ચ **વજ્જકમ્મક્રિયાસઞ્ઞાચિત્તાણત્તિયો**, તાસં વિધિ તથા વુચ્ચતિ, તં. **વજ્જવિધિન્તિ** ''યસ્સા સચિત્તકપક્ખે ચિત્તં અકુસલમેવ હોતિ, અયં લોકવજ્જા, સેસા પણ્ણત્તિવજ્જા''તિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ પઠમપારાજિકવણ્ણના) વુત્તં વજ્જવિધિં. **કમ્મવિધિન્તિ** ''સબ્બા ચ કાયકમ્મવચીકમ્મતદુભયવસેન તિવિધા હોન્તી''તિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ પઠમપારાજિકવણ્ણના) દસ્સિતં કમ્મવિધિં . **ક્રિયાવિધિન્તિ** ''અત્થાપત્તિ કિરિયતો સમુટ્ઠાતિ, અત્થિ અકિરિયતો, અત્થિ કિરિયાકિરિયતો, અત્થિ સિયા કિરિયતો સિયા અકિરિયતો''તિઆદિના (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ પઠમપારાજિકવણ્ણના) નયેન દસ્સિતં કિરિયાવિધિં. **સઞ્ઞાવિધિન્તિ** ''સઞ્ઞાવિમોક્ખા''તિઆદિના (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ પઠમપારાજિકવણ્ણના) નયેન દસ્સિતં સઞ્ઞાવિધિં.

ચિત્તવિધિન્તિ ''સબ્બાપિ ચિત્તવસેન દુવિધા હોન્તિ સચિત્તકા, અચિત્તકા ચા''તિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ પઠમપારાજિકવણ્ણના) વુત્તં ચિત્તવિધિં. **આણત્તિવિધિન્તિ** ''સાણત્તિકં અનાણત્તિક''ન્તિ વુત્તં આણત્તિવિધિં. **અઙ્ગવિધાનન્તિ** સબ્બસિક્ખાપદેસુ આપત્તીનં વુત્તં અઙ્ગવિધાનઞ્ચ. વેદનાત્તિકં, કુસલત્તિકઞ્ચાતિ યોજના. તં પન ''અકુસલચિત્તં, દ્વિચિત્તં, તિચિત્તં, દુક્ખવેદનં, દ્વિવેદનં, તિવેદન''ન્તિ તત્થ તત્થ દસ્સિતમેવ.

સત્તરસવિધં એતં લક્ખણન્તિ યથાવુત્તનિદાનાદિસત્તરસપ્પભેદં સબ્બસિક્ખાપદાનં સાધારણલક્ખણં. **દસ્સેત્વાતિ** પકાસેત્વા. **બુધો** વિનયકુસલો. તત્થ તત્થ સિક્ખાપદેસુ યથારહં યોજેય્યાતિ સમ્બન્ધો.

૩૧૧૮. ઇમેસુ સત્તરસસુ લક્ખણેસુ નિદાનપુગ્ગલે તાવ નિદ્દિસિતુમાહ ''**નિદાન**''ન્તિઆદિ. **તત્થાતિ** તેસુ સત્તરસસુ સાધારણલક્ખણેસુ, નિદ્ધારણે ચેતં ભુમ્મં. **નિદાનન્તિ** નિદ્ધારિતબ્બદસ્સનં. ''**પુર**''ન્તિ ઇદં ''વેસાલી''તિઆદિપદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **સક્કભગ્ગાતિ** એતેહિ જનપદવાચીહિ સદ્દેહિ ઠાનનિસ્સિતા નાગરાવ ગહેતબ્બા. તાનિ ચ ''સક્કેસુ વિહરતિ કપિલવત્થુસ્મિં, ભગ્ગેસુ વિહરતિ સુસુમારગિરે''તિ તત્થ તત્થ સિક્ખાપદનિદાને નિદસ્સિતાનેવ.

૩૧૧૯. ''**દસ વેસાલિયા**''તિઆદીનં અત્થવિનિચ્છયો **ઉત્તરે** આવિ ભવિસ્સતિ. **ગિરિબ્બજેતિ** રાજગહનગરે. તઞ્હિ સમન્તા ઠિતેહિ ઇસિગિલિઆદીહિ પઞ્ચહિ પબ્બતેહિ વજસદિસન્તિ ''ગિરિબ્બજ''ન્તિ વુચ્ચતિ.

૩૧૨૧. ભિક્ખૂનં પાતિમોક્ખસ્મિં સુદિન્નધનિયાદયો તેવીસતિવિધા આદિકમ્મિકપુગ્ગલા વુત્તાતિ યોજના.

૩૧૨૨. ઉભયપાતિમોક્ખે આગતા **તે સબ્બે** આદિકમ્મિકપુગ્ગલા પરિપિણ્ડિતા તિંસ ભવન્તીતિ યોજના. **વત્થુ**આદીનં વિનિચ્છયો **ઉત્તરે** વક્ખમાનત્તા ઇધ ન વુત્તો. નનુ ચ નિદાનપુગ્ગલવિનિચ્છયમ્પિ તત્થ વક્ખતીતિ સો ઇધ કસ્મા વુત્તોતિ? નાયં દોસો, ઇમસ્સ પકરણત્તા ઇધાપિ વત્તબ્બોતિ. યદિ એવં વત્થુઆદિવિનિચ્છયોપિ ઇધ વત્તબ્બો સિયા, સો કસ્મા ન વુત્તોતિ? એકયોગનિદ્દિટ્ઠસ્સ ઇમસ્સ વચનેન સોપિ વુત્તોયેવ હોતીતિ એકદેસદસ્સનવસેન સંખિત્તોતિ દટ્ઠબ્બો.

૩૧૨૩. યો એનં તરું જાનાતિ, સો પઞ્ઞત્તિં અસેસતો જાનાતીતિ સમ્બન્ધો. એત્થ "**એનં તરુ**"ન્તિ ઇમિના નિદાનાદિસત્તરસપ્પકારં સબ્બસિક્ખાપદસાધારણલક્ખણસમુદાયં રૂપકેન દસ્સેતિ. કિં વિસિટ્ઠં તરુન્તિ આહ "**તિમૂલ**"ન્તિઆદિ.

તત્થ **તિમૂલ**ન્તિ નિદાનપુગ્ગલવત્થુસઙ્ખાતાનિ તીણિ મૂલાનિ એતસ્સાતિ તિમૂલં. **નવપત્ત**ન્તિ નવવિધપણ્ણત્તિસઙ્ખાતાનિ પત્તાનિ એતસ્સાતિ નવપત્તં. **દ્વયઙ્કુર**ન્તિ લોકવજ્જપણ્ણત્તિવજ્જસઙ્ખાતા દ્વે અઙ્કુરા એતસ્સાતિ દ્વયઙ્કુરં. "દ્વિઅઙ્કુર"ન્તિ વત્તબ્બે ઇ-કારસ્સ અયાદેસં કત્વા "દ્વયઙ્કુર"ન્તિ વુત્તં. **સત્તફલ**ન્તિ આણત્તિઆપત્તિઅનાપત્તિવિપત્તિસઞ્ઞાવેદનાકુસલત્તિકસઙ્ખાતાનિ સત્ત ફલાનિ એતસ્સાતિ સત્તફલં. **છપુપ્ફ**ન્તિ છસમુટ્ઠાનસઙ્ખાતાનિ પુપ્ફાનિ એતસ્સાતિ છપુપ્ફં. **દ્વિપ્પભવ**ન્તિ ચિત્તકમ્મસઙ્ખાતા દ્વે પભવા એતસ્સાતિ દ્વિપ્પભવં. **દ્વિસાખ**ન્તિ કિરિયઅઙ્ગસઙ્ખાતા દ્વે સાખા એતસ્સાતિ દ્વિસાખં. **એનં તરું યો જાનાતી**તિ યો વુત્તો ભિક્ખુ વુત્તસરૂપસાધારણસત્તરસલક્ખણરાસિવિનિચ્છયસઙ્ખાતતરું જાનાતિ. **સો**તિ સો ભિક્ખુ. **પઞ્ઞત્તિ**ન્તિ વિનયપિટકં. **અસેસતો**તિ સબ્બસો.

૩૧૨૪. ઇતિ એવં મધુરપદત્થં અનાકુલં **પરમં** ઉત્તમં ઇમં વિનિચ્છયં યો **પઠતિ** વાચુગ્ગતં કરોન્તો પરિયાપુણાતિ, ગરુસન્તિકે સાધુકં **સુણાતિ**, **પરિપુચ્છતે ચ** અત્થં પરિપુચ્છતિ ચ, **સો** ભિક્ખુ વિનય **વિનિચ્છયે ઉપાલિસમો ભવતિ** વિનયધરાનં એતદગ્ગટ્ઠાને નિક્ખિત્તેન ઉપાલિમહાથેરેન સદિસો ભવતીતિ યોજના.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

પકિણ્ણકવિનિચ્છયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

કમ્મટ્ઠાનવિભાવનાવિધાનકથાવણ્ણના

૩૧૨૫. ‘‘આદિમ્હિ સીલં દસ્સેય્ય.

> મજ્ઝે મગ્ગં વિભાવયે;
> પરિયોસાને ચ નિબ્બાનં;
> એસા કથિકસણ્ઠિતી’’તિ. (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૯૦; મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૨૯૧; અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩.૬૪) –

વુત્તં ધમ્મકથિકલક્ખણં સમનુસ્સરન્તોયમાચરિયો પાતિમોક્ખસંવરસીલપરિદીપકં વિનિચ્છયં નાતિસઙ્ખેપવિત્થારમુખેન દસ્સેત્વા તંમૂલકાનં ઇતરેસઞ્ચ તિણ્ણં સીલાનં તંદસ્સનેનેવ દસ્સિતભાવઞ્ચ સીલવિસુદ્ધિમૂલિકા ચિત્તવિસુદ્ધિઆદિયો પઞ્ચવિસુદ્ધિયો ચ તંમૂલિકઞ્ચ અરિયમગ્ગસઙ્ખાતં ઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિં તદધિગમનીયં નિબ્બાનઞ્ચ દસ્સેત્વા યથારદ્ધં વિનયકથં પરિયોસાપેતુકામો આહ ‘‘**પામોક્ખે**’’તિઆદિ. તત્થ **પામોક્ખે**તિ સમાધિઆદીનં અનવજ્જધમ્માનં પતિટ્ઠાભાવેન ઉત્તમે. **મોક્ખપ્પવેસને**તિ અમતમહાનિબ્બાનનગરસ્સ પવેસનનિમિત્તે. **મુખે** અસહાયદ્વારભૂતે. યથાહ –

> ‘‘સગ્ગારોહણસોપાનં, અઞ્ઞં સીલસમં કુતો;
> દ્વારં વા પન નિબ્બાન-નગરસ્સ પવેસને’’તિ. (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૯; બુ॰ બં॰ અટ્ઠ॰ ૩.દીપઙ્કરબુદ્ધવંસવણ્ણના);

સબ્બદુક્ખક્ખયેતિ જાતિદુક્ખાદિસબ્બદુક્ખાનં ખયસ્સ અરિયમગ્ગસ્સ અધિગમૂપાયત્તા ફલૂપચારેન સબ્બદુક્ખક્ખયસઙ્ખાતે. ‘‘**પામોક્ખે**’’તિ ચ ‘‘**મોક્ખપ્પવેસને મુખે**’’તિ ચ ‘‘**સબ્બદુક્ખક્ખયે**’’તિ ચ ‘‘પાતિમોક્ખસ્મિ’’ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં. **વુત્તે**તિ પારાજિકતો પટ્ઠાય નાનપ્પકારતો નિદ્દિટ્ઠે સતિ. ઇતરત્તયં વુત્તમેવાતિ સમ્બન્ધો. ઇન્દ્રિયસંવરસીલઆજીવપારિસુદ્ધિસીલપચ્ચયસન્નિસ્સિતસીલસઙ્ખાતં ઇતરં સીલત્તયં વુત્તમેવ હોતિ ‘‘રાજા આગતો’’તિ વુત્તે પરિસાય આગમનં વિય, તસ્મા તં ન વક્ખામાતિ અધિપ્પાયો.

૩૧૨૬. ઇદં ચતુબ્બિધં સીલન્તિ પાતિમોક્ખસંવરસીલાદિં ચતુપારિસુદ્ધિસીલં. **ઞત્વા**તિ લક્ખણાદિતો, વોદાનતો, હાનભાગિયટ્ઠિતિભાગિયવિસેસભાગિયનિબ્બેધભાગિયાદિપ્પકારતો ચ જાનિત્વા. **તત્થા**તિ ચતુબ્બિધસીલે. **પતિટ્ઠિતો**તિ અચ્છિદ્દાદિઅઙ્ગસમન્નાગતભાવમાપાદનેન પતિટ્ઠિતો. **સમાધિ**ન્તિ ઉપચારપ્પનાભેદલોકિયસમાધિં. **ભાવેત્વા**તિ સમચત્તાલીસાય કમ્મટ્ઠાનેસુ પુનપ્પુનં અનુયોગવસેન વડ્ઢેત્વા. **પઞ્ઞાયા**તિ તિલક્ખણાકારાદિપરિચ્છેદિકાય લોકુત્તરાય પઞ્ઞાય હેતુભૂતાય, કરણભૂતાય ચ. **પરિમુચ્ચતી**તિ સબ્બકિલેસબન્ધનં છેત્વા સંસારચારકા સમન્તતો મુચ્ચતિ, અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બાયતીતિ અધિપ્પાયો.

૩૧૨૭. એવં સમાસતો વુત્તમેવત્થં નિદ્દિસન્તો આહ ‘‘**દસાનુસ્સતિયો**’’તિઆદિ. દસ અનુસ્સતિયો ચ દસ કસિણા ચ દસ અસુભા ચ ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો ચ તથા ચત્તારો આરુપ્પા ચ વુત્તા. અપરં કમ્મટ્ઠાનદ્વયઞ્ચ વુત્તન્તિ સમ્બન્ધો.

તત્થ **દસાનુસ્સતિયો** નામ ‘‘બુદ્ધાનુસ્સતિ, ધમ્માનુસ્સતિ, સઙ્ઘાનુસ્સતિ, સીલાનુસ્સતિ, ચાગાનુસ્સતિ, દેવતાનુસ્સતિ, કાયગતાસતિ, મરણાનુસ્સતિ, આનાપાનસતિ, ઉપસમાનુસ્સતી’’તિ (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૪૭) એવં વુત્તા

દસ અનુસ્સતિયો.

દસ કસિણા નામ ''પથવીકસિણં, આપોકસિણં, તેજોકસિણં, વાયોકસિણં, નીલકસિણં, પીતકસિણં, લોહિતકસિણં, ઓદાતકસિણં, આલોકકસિણં, પરિચ્છિન્નાકાસકસિણ''ન્તિ (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૪૭) વુત્તા ઇમે દસ કસિણા.

દસ અસુભા નામ ''ઉદ્ધુમાતકં, વિનીલકં, વિપુબ્બકં, વિચ્છિદ્દકં, વિક્ખાયિતકં, વિક્ખિત્તકં, હતવિક્ખિત્તકં, લોહિતકં, પુળુવકં, અટ્ઠિક''ન્તિ (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૪૭) વુત્તા ઇમે દસ અસુભા.

ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયો નામ ''મેત્તા, કરુણા, મુદિતા, ઉપેક્ખા''તિ (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૪૭) વુત્તા ઇમે અપ્પમઞ્ઞાયો.

ચત્તારો આરુપ્પા નામ ''આકાસાનઞ્ચાયતનં, વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં, આકિઞ્ચઞ્ઞાયતનં, નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતન''ન્તિ (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૪૭) વુત્તા ઇમે આરુપ્પા. **અપરં કમ્મટ્ઠાનદ્વયં** નામ ''આહારેપટિક્કૂલસઞ્ઞા, ચતુધાતુવવત્થાન''ન્તિ વુત્તં ટ્ઠાનઉભયં.

૩૧૨૮. ઇચ્ચેવં ચત્તાલીસવિધં મનોભુનો કમ્મટ્ઠાનં સબ્બમ્પિ કમ્મટ્ઠાનં સમુદ્દિટ્ઠં સિયાતિ યોજના. કમ્મસ્સ યોગસઙ્ખાતસ્સ ઠાનં આરમ્મણભાવેન પવત્તિટ્ઠાનન્તિ **કમ્મટ્ઠાનં**. તિટ્ઠતિ એત્થ ફલં તદાયત્તવુત્તિતાયાતિ **ઠાનં**, કારણં, કમ્મસ્સ વિપસ્સનાય ઠાનં કારણં **કમ્મટ્ઠાનં**, કસ્સાતિ આહ ''**મનોભુનો**''તિ. મનો અભિભવતીતિ મનોભૂ, તસ્સ **મનોભુનો**, કુસલચિત્તપ્પવત્તિનિવારણેન તથાલદ્ધનામસ્સ કામદેવસ્સાતિ અત્થો. ઇમિના કમ્મટ્ઠાનગણનાપરિચ્છેદો દસ્સિતો.

૩૧૨૯-૩૦. ઇમેસં કમ્મટ્ઠાનાનં ભાવનામયં ભિન્દિત્વા દસ્સેતું માતિકં તાવ દસ્સેન્તો આહ ''**ઉપચારપ્પનાતો**''તિઆદિ. તત્થ **ઉપચારપ્પનાતો**તિ ''એત્તકાનિ કમ્મટ્ઠાનાનિ ઉપચારાવહાનિ , એત્તકાનિ અપ્પનાવહાની''તિ એવં ઉપચારપ્પનાવસેન ચ. **ઝાનભેદા**તિ ''એત્તકાનિ પઠમજ્ઝાનિકાનિ, એત્તકાનિ તિકચતુક્કજ્ઝાનિકાનિ, એત્તકાનિ પઞ્ચકજ્ઝાનિકાની''તિઆદિના ઝાનભેદા ચ. **અતિક્કમા**તિ અઙ્ગાનં, આરમ્મણાનઞ્ચ અતિક્કમતો. **વડ્ઢનાવડ્ઢના ચાપી**તિ અઙ્ગુલદ્વઙ્ગુલાદિવસેન વડ્ઢેતબ્બા, અવડ્ઢેતબ્બા ચ. **આરમ્મણભૂમિતો**તિ નિમિત્તારમ્મણાદિઆરમ્મણતો ચેવ લબ્ભમાનાલબ્ભમાનભૂમિતો ચ.

ગહણાતિ દિટ્ઠાદિવસેન ગહેતબ્બતો. **પચ્ચયા**તિ તંતંઠાનાનં પચ્ચયભાવતો ચ. **ભિય્યો**તિ પુન-સદ્દત્થનીહારત્થો. **ચરિયાનુકૂલતો**તિ રાગચરિયાદીનં અનુકૂલભાવતોતિ **અયં વિસેસો** અયં ભેદો. **એતેસુ** ચત્તાલીસાય કમ્મટ્ઠાનેસુ.

૩૧૩૧. એવં માતિકં નિદ્દિસિત્વા યથાક્કમં નિદ્દિસન્તો પઠમં તાવ ઉપચારાવહાદયો દસ્સેતુમાહ ''**અટ્ઠાનુસ્સતિયો**''તિઆદિ . **તત્થા**તિ તિસ્સં માતિકાયં, તેસુ વા ચત્તાલીસાય કમ્મટ્ઠાનેસુ. **અટ્ઠાનુસ્સતિયો**તિ કાયગતાસતિઆનાપાનસતિદ્વયવજ્જિતા બુદ્ધાનુસ્સતિઆદિકા અટ્ઠ અનુસ્સતિયો ચ. **સઞ્ઞા** આહારેપટિક્કૂલસઞ્ઞા ચ. **વવત્થાનઞ્ચ** ચતુધાતુવવત્થાનઞ્ચાતિ **ઇમે** દસ. **ઉપચારાવહા**તિ બુદ્ધગુણાદીનં પરમત્થભાવતો, અનેકવિધત્તા, એકસ્સાપિ ગમ્ભીરભાવતો ચ એતેસુ દસસુ કમ્મટ્ઠાનેસુ અપ્પનાવસેન સમાધિસ્સ પતિટ્ઠાતુમસક્કુણેય્યત્તા અપ્પનાભાવનાપ્પત્તો સમાધિ ઉપચારભાવેયેવ પતિટ્ઠાતિ, તસ્મા એતે ઉપચારાવહા.

નનુ ચેત્થ દુતિયચતુત્થારુપ્પસમાધિ, લોકુત્તરો ચ સમાધિ પરમત્થધમ્મે અપ્પનં પાપુણાતિ, તસ્મા ''પરમત્થભાવતો''તિ હેતુ અપ્પનમપાપુણને કારણભાવેન ન વુચ્ચતીતિ? ન, તસ્સ ભાવનાવિસેસેન પરમત્થધમ્મે પવત્તિસમ્ભવતો, ઇમસ્સ ચ રૂપાવચરચતુત્થભાવનાવિસેસસમ્ભવતો ચ. તથા હિ દુતિયચતુત્થારુપ્પસમાધિ અપ્પનાપત્તસ્સ અરૂપાવચરસમાધિસ્સ ચતુત્થજ્ઝાનસ્સ આરમ્મણસમતિક્કમમત્તભાવનાવસેન સભાવારમ્મણેપિ અપ્પનં પાપુણાતિ. વિસુદ્ધિભાવનાનુક્કમબલેન લોકુત્તરો સમાધિ અપ્પનં પાપુણાતીતિ.

૩૧૩૨. **તત્થા**તિ તેસુ ઝાનાવહેસુ તિંસકમ્મટ્ઠાનેસુ. **અસુભા**તિ ઉદ્ધુમાતકાદયો દસ અસુભા. **કાયગતાસતી**તિ કાયગતાસતિ ચાતિ **ઇમે** એકાદસ. **પઠમજ્ઝાનિકા**તિ ઇમેસં પટિક્કૂલારમ્મણત્તા, પટિક્કૂલારમ્મણે ચ ચિત્તસ્સ ચણ્ડસોતાય નદિયા અરિત્તબલેન નાવાટ્ઠાનં વિય વિતક્કબલેનેવ પવત્તિસમ્ભવતો અવિતક્કાનં દુતિયજ્ઝાનાદીનં અસમ્ભવોતિ સવિતક્કસ્સ પઠમજ્ઝાનસ્સેવ સમ્ભવતો પઠમજ્ઝાનિકા. આનાપાનઞ્ચ કસિણા ચાતિ **ઇમે** એકાદસ **ચતુક્કજ્ઝાનિકા** રૂપાવચરચતુક્કજ્ઝાનિકા ચ ચતુક્કનયેન, પઞ્ચકજ્ઝાનિકા ચ.

૩૧૩૩. **તિસ્સોવ અપ્પમઞ્ઞા**તિ મેત્તા, કરુણા, મુદિતાતિ અપ્પમઞ્ઞા તિસ્સોવ. સામઞ્ઞનિદ્દેસે એતાસમેવ ગહણં કથં વિઞ્ઞાયતીતિ? ''**અથ પચ્છિમા**''તિઆદિના ચતુત્થાય અપ્પમઞ્ઞાય ચતુત્થજ્ઝાનિકભાવસ્સ વક્ખમાનત્તા પારિસેસતો તં વિઞ્ઞાયતિ. **તિકજ્ઝાનાની**તિ તિકજ્ઝાનિકા. ''તિકજ્ઝાના''તિ વત્તબ્બે લિઙ્ગવિપલ્લાસેન એવં વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. મેત્તાદીનં દોમનસ્સસહગતબ્યાપાદવિહિંસાનભિરતીનં પહાયકત્તા દોમનસ્સપટિપક્ખેન સોમનસ્સેનેવ સહગતતા વુત્તાતિ ચતુક્કનયેન તિકજ્ઝાનિકતા વુત્તા, પઞ્ચકનયેન ચતુક્કજ્ઝાનિકતા ચ.

''**અથા**''તિ ઇદં ''પચ્છિમા''તિ પદસ્સ ''તિસ્સો''તિ ઇમિના પુરિમપદેન સમ્બન્ધનિવત્તનત્થં. પચ્છિમા અપ્પમઞ્ઞા, ચત્તારો આરુપ્પા ચ ચતુત્થજ્ઝાનિકા મતા ચતુક્કનયેન, પઞ્ચમજ્ઝાનિકા ચ. ''સબ્બે સત્તા સુખિતા હોન્તુ, દુક્ખા મુચ્ચન્તુ, લદ્ધસુખસમ્પત્તિતો મા વિગચ્છન્તૂ''તિ મેત્તાદિતિવિધવસપ્પવત્તં બ્યાપારત્તયં પહાય કમ્મસ્સકતાદસ્સનેન સત્તેસુ મજ્ઝત્તાકારપ્પત્તભાવનાનિબ્બત્તાય તત્રમજ્ઝત્તોપેક્ખાય બલવતરત્તા અપ્પનાપ્પત્તસ્સ ઉપેક્ખાબ્રહ્મવિહારસ્સ સુખસહગતતાસમ્ભવતો ઉપેક્ખાસહગતતા વુત્તા.

૩૧૩૪. અઙ્ગારમ્મણતો અતિક્કમો દ્વિધા વુત્તોતિ યોજના. **ચતુક્કતિકજ્ઝાનેસૂ**તિ દસકસિણા, આનાપાનસતીતિ એકાદસસુ ચતુક્કજ્ઝાનિકેસુ ચેવ મેત્તાદિપુરિમબ્રહ્મવિહારત્તયસઙ્ખાતેસુ તિકજ્ઝાનિકેસુ ચ કમ્મટ્ઠાનેસુ. **અઙ્ગાતિક્કમતા**તિ એકસ્મિંયેવ આરમ્મણે વિતક્કાદિઝાનઙ્ગ સમતિક્કમેન પઠમજ્ઝાનાદીનં આરમ્મણેયેવ દુતિયજ્ઝાનાદીનં ઉપ્પત્તિતો અઙ્ગાતિક્કમો અધિપ્પેતોતિ અત્થો. અઙ્ગાતિક્કમોયેવ **અઙ્ગાતિક્કમતા**.

૩૧૩૫. **અઙ્ગાતિક્કમતો**તિ તતિયજ્ઝાનસમ્પયુત્તસોમનસ્સાતિક્કમનતો. **આરમ્મણમતિક્કમ્મા**તિ પટિભાગનિમિત્તકસિણુગ્ઘાટિમાકાસતબ્બિસયપઠમારુપ્પવિઞ્ઞાણતદભાવસઙ્ખાતાનિ ચત્તારિ આરમ્મણાનિ યથાક્કમં અતિક્કમિત્વા. કસિણુગ્ઘાટિમાકાસતબ્બિસયપઠમારુપ્પવિઞ્ઞાણતદભાવતબ્બિસયતતિયારુપ્પવિઞ્ઞાણસઙ્ખાતેસુ ચતૂસુ આરમ્મણેસુ **આરુપ્પા** આકાસાનઞ્ચાયતનાદીનિ ચત્તારિ અરૂપાવચરજ્ઝાનાનિ **જાયરે** ઉપ્પજ્જન્તિ.

૩૧૩૬. **એત્થા**તિ એતેસુ આરમ્મણેસુ. **વડ્ઢેતબ્બાની**તિ ''યત્તકં ઓકાસં કસિણેન ફરતિ, તદબ્ભન્તરે દિબ્બાય સોતધાતુયા સદ્દં સોતું, દિબ્બેન ચક્ખુના રૂપં પસ્સિતું, પરસત્તાનઞ્ચ ચેતસા ચિત્તં અઞ્ઞાતું સમત્થો હોતી''તિ

વુત્તપ્પયોજનં સન્ધાય અઙ્ગગણનાદિવસેન પરિચ્છિન્દિત્વા યત્તકં ઇચ્છતિ, તત્તકં વડ્ઢેતબ્બાનિ. **સેસં** અસુભાદિ **સબ્બં તં** કમ્મટ્ઠાનં પયોજનાભાવા **ન વડ્ઢેતબ્બમેવા**તિ યોજના.

૩૧૩૭. તત્થ તેસુ કમ્મટ્ઠાનેસુ દસ કસિણા ચ દસ અસુભા ચ કાયગતાસતિ, આનાપાનસતીતિ **ઇમે બાવીસતિ** કમ્મટ્ઠાનાનિ પટિભાગારમ્મણાનીતિ યોજના. એત્થ “**કસિણા**”તિઆદિના તદારમ્મણાનિ ઝાનાનિ ગહિતાનિ.

૩૧૩૮. ધાતુવવત્થનન્તિ ચતુધાતુવવત્થાનં, ગાથાબન્ધવસેન રસ્સત્તં. **વિઞ્ઞાણઞ્ચા**તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનં. **નેવસઞ્ઞા**તિ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં. **દસ દ્વે**તિ દ્વાદસ. **ભાવગોચરા**તિ સભાવધમ્મગોચરા, પરમત્થધમ્માલમ્બણાતિ વુત્તં હોતિ.

૩૧૩૯. દ્વે ચ આરુપ્પમાનસાતિ આકાસાનઞ્ચાયતનઆકિઞ્ચઞ્ઞાયતનસઙ્ખાતા અરૂપાવચરચિત્તુપ્પાદા દ્વે ચ. છ ઇમે ધમ્મા નવત્તબ્બગોચરા નિદ્દિટ્ઠાતિ યોજના ચતુન્નં અપ્પમઞ્ઞાનં સત્તપઞ્ઞત્તિયા, પઠમારુપ્પસ્સ કસિણુગ્ઘાટિમાકાસપઞ્ઞત્તિયા, તતિયારુપ્પસ્સ પઠમારુપ્પવિઞ્ઞાણાભાવપઞ્ઞત્તિયા ચ આરમ્મણત્તા.

૩૧૪૦. પટિક્કૂલસઞ્ઞાતિ આહારેપટિક્કૂલસઞ્ઞા. કાયગતાસતીતિ દ્વાદસેવ ભૂમિતો **દેવેસુ** કામાવચરદેવેસુ કુણપાનં, પટિક્કૂલારહસ્સ ચ અસમ્ભવા **ન પવત્તન્તી**તિ યોજના.

૩૧૪૧. તાનિ દ્વાદસ ચ. **ભિય્યો**તિ અધિકત્થે નિપાતો, તતો અધિકં આનાપાનસતિ ચાતિ તેરસ રૂપારૂપલોકે અસ્સાસપસ્સાસાનઞ્ચ અભાવા સબ્બસો **ન જાયરે**તિ યોજના.

૩૧૪૨. અરૂપાવચરે અરૂપભવે ચતુરો આરુપ્પે ઠપેત્વા **અઞ્ઞે** છત્તિંસ ધમ્મા રૂપસમતિક્કમાભાવા **ન જાયન્તી**તિ યોજના. **સબ્બે** સમચત્તાલીસ ધમ્મા **માનુસે** મનુસ્સલોકે સબ્બેસમેવ લબ્ભમાનત્તા **જાયન્તિ**.

૩૧૪૩. ચતુત્થકસિણં હિત્વાતિ વાયોકસિણં દિટ્ઠફુટ્ઠેન ગહેતબ્બત્તા તં વજ્જેત્વા નવ **કસિણા ચ** દસ અસુભા ચાતિ **તે** એકૂનવીસતિ ધમ્મા **દિટ્ઠેનેવ** ચક્ખુવિઞ્ઞાણેન **પુબ્બભાગે** પરિકમ્મકાલે ગહેતબ્બા ભવન્તીતિ યોજના. પુબ્બભાગે ચક્ખુના ઓલોકેત્વા પરિકમ્મં કતં, તેન ઉગ્ગહિતનિમિત્તં તેસં ગહેતબ્બન્તિ વુત્તં હોતિ.

૩૧૪૪. ફુટ્ઠેનાતિ નાસિકગ્ગે, ઉત્તરોટ્ઠે વા ફુટ્ઠવસેન. કાયગતાસતિયં તચપઞ્ચકં દિટ્ઠેન ગહેતબ્બં. **માલુતો**તિ વાયોકસિણં દિટ્ઠફુટ્ઠેન ગહેતબ્બં ઉચ્છુસસ્સાદીનં પત્તેસુ ચલમાનવણ્ણગ્ગહણમુખેન, કાયપ્પસાદઘટ્ટનેન ચ ગહેતબ્બત્તા. **એત્થ** એતેસુ કમ્મટ્ઠાનેસુ. **સેસક**ન્તિ વુત્તાવસેસં. બુદ્ધાનુસ્સતિઆદિકા અટ્ઠાનુસ્સતિયો, ચત્તારો બ્રહ્મવિહારા, ચત્તારો આરુપ્પા, આહારેપટિક્કૂલસઞ્ઞા, ચતુધાતુવવત્થાનં, કાયગતાસતિયં વક્કપઞ્ચકાદીનિ ચાતિ સબ્બમેતં પરતો સુત્વા ગહેતબ્બત્તા સુતેનેવ ગહેતબ્બન્તિ વુત્તં.

૩૧૪૫. એત્થ એતેસુ કમ્મટ્ઠાનેસુ આકાસકસિણં ઠપેત્વા નવ કસિણા પઠમારુપ્પચિત્તસ્સ આરમ્મણભૂતકસિણુગ્ઘાટિમાકાસસ્સ હેતુભાવતો **પચ્ચયા જાયરે** પચ્ચયા ભવન્તીતિ યોજના.

૩૧૪૬. દસપિ કસિણા **અભિઞ્ઞાનં** દિબ્બચક્ખુઞાણાદીનં પચ્ચયા ભવન્તીતિ યોજના. **ચતુત્થસ્સા**તિ ચતુત્થસ્સ બ્રહ્મવિહારસ્સ.

૩૧૪૭. હેટ્ઠિમહેટ્ઠિમારુપ્પન્તિ આકાસાનઞ્ચાયતનાદિકં. **પરસ્સ ચ પરસ્સ ચા**તિ વિઞ્ઞાણઞ્ચાયતનાદિઉત્તરજ્ઝાનસ્સ પચ્ચયોતિ પકાસિતન્તિ યોજના. **નેવસઞ્ઞા**તિ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં. **નિરોધસ્સા**તિ સઞ્ઞાવેદયિતનિરોધસ્સ, તાય નિરોધસમાપત્તિયા.

૩૧૪૮. સબ્બેતિ સમચત્તાલીસકમ્મટ્ઠાનધમ્મા. **સુખવિહારસ્સા**તિ દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારસ્સ. **ભવનિસ્સરણસ્સ ચા**તિ વિભવૂપનિસ્સયતાય વિપસ્સનાપાદકત્તેન આસવક્ખયઞાણેન અધિગન્તબ્બસ્સ નિબ્બાનસ્સ ચ. **ભવસુખાનઞ્ચા**તિ પરિકમ્મોપચારભાવનાવસપ્પવત્તાનિ કામાવચરકુસલચિત્તાનિ કામસુગતિભવસુખાનં, રૂપાવચરપ્પનાવસપવત્તાનિ રૂપાવચરચિત્તાનિ રૂપાવચરભવસુખાનં, ઇતરાનિ અરૂપાવચરભૂતાનિ અરૂપાવચરભવસુખાનઞ્ચ પચ્ચયાતિ દીપિતા.

૩૧૪૯. દસ અસુભા, કાયગતાસતીતિ **ઇમે** એકાદસ રાગચરિતસ્સ વિસેસતો અનુકૂલા વિઞ્ઞેય્યાતિ યોજના. "**વિસેસતો**"તિ ઇમિના રાગસ્સ ઉજુવિપચ્ચનીકભાવેન ચ અતિસપ્પાયતો ચ વુત્તો, ઇતરે ચ અપટિક્ખિત્તાતિ દીપેતિ. વુત્તઞ્હેતં **વિસુદ્ધિમગ્ગે** ''સબ્બઞ્ચેતં ઉજુવિપચ્ચનીકવસેન ચ અતિસપ્પાયવસેન ચ વુત્તં, રાગાદીનં પન અવિક્ખમ્ભિકા, સદ્ધાદીનં વા અનુપકારા કુસલભાવના નામ નત્થી''તિ (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૪૭).

૩૧૫૦. સવણ્ણકસિણાતિ ચતૂહિ વણ્ણકેહિ કસિણેહિ સહિતા. ચતસ્સો અપ્પમઞ્ઞાયોતિ **ઇમે** અટ્ઠ દોસચરિતસ્સ અનુકૂલાતિ પકાસિતાતિ યોજના.

૩૧૫૧. મોહપ્પકતિનોતિ મોહચરિતસ્સ. ''આનાપાનસતિ એકાવા''તિ પદચ્છેદો.

૩૧૫૨. મરણૂપસમેતિ મરણઞ્ચ ઉપસમો ચ મરણૂપસમં, તસ્મિં મરણૂપસમે. **સતી**તિ મરણાનુસ્સતિ, ઉપસમાનુસ્સતિ ચાતિ **એતે** ચત્તારો ધમ્મા. **પઞ્ઞાપકતિનો**તિ બુદ્ધિચરિતસ્સ.

૩૧૫૩. આદિઅનુસ્સતિચ્છક્કન્તિ બુદ્ધધમ્મસઙ્ઘસીલચાગદેવતાનુસ્સતિસઙ્ખાતં છક્કં. **સદ્ધાચરિતવણ્ણિતન્તિ** સદ્ધાચરિતસ્સ અનુકૂલન્તિ કથિતં. **આરુપ્પા**તિ ચત્તારો આરુપ્પા. **સેસા કસિણા**તિ ભૂતકસિણઆલોકાકાસકસિણાનં વસેન છ કસિણાતિ **સેસા દસ** ધમ્મા. **સબ્બાનુરૂપકા**તિ સબ્બેસં છન્નં ચરિયાનં અનુકૂલાતિ અત્થો.

૩૧૫૪-૮. એવં યથાનિક્ખિત્તમાતિકાનુક્કમેન કમ્મટ્ઠાનપ્પભેદં વિભાવેત્વા ઇદાનિ ભાવનાનયં દસ્સેતુમાહ "**એવ**"ન્તિઆદિ. **એવં પભેદતો ઞત્વા કમ્મટ્ઠાનાની**તિ યથાવુત્તભેદનયમુખેન ભાવનામયારમ્ભદસ્સનં. **પણ્ડિતો**તિ તિહેતુકપટિસન્ધિપઞ્ઞાય પઞ્ઞવા ભબ્બપુગ્ગલો. **તેસૂ**તિ નિદ્ધારણે ભુમ્મં. **મેધાવી**તિ પારિહારિયપઞ્ઞાય સમન્નાગતો. **દળ્હં ગહેત્વાના**તિઆદિમજ્ઝપરિયોસાને સુટ્ઠુ સલ્લક્ખન્તેન દળ્હં અટ્ઠિં કત્વા સક્કચ્ચં ઉગ્ગહેત્વા. **કલ્યાણમિત્તકો**તિ –

''પિયો ગરુ ભાવનીયો;
વત્તા ચ વચનક્ખમો;
ગમ્ભીરઞ્ચ કથં કત્તા;
નો ચટ્ઠાને નિયોજકો''તિ. (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૩૭; નેત્તિ॰ ૧૧૩) –

વુત્તલક્ખણકો સીલસુતપઞ્ઞાદિગુણસમન્નાગતકલ્યાણમિત્તકો.

પઠમમેવ પલિબોધાનં ઉચ્છેદં કત્વાતિ યોજના. **પઠમન્તિ** ભાવનારમ્ભતો પઠમમેવ. **પલિબોધાનં ઉચ્છેદં કત્વાતિ** –

''આવાસો ચ કુલં લાભો;
ગણો કમ્મઞ્ચ પઞ્ચમં;
અદ્ધાનં ઞાતિ આબાધો;
ગન્થો ઇદ્ધીતિ તે દસા''તિ. (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૪૧) –

વુત્તાનં દસમહાપલિબોધાનં, દીઘકેસનખલોમચ્છેદનચીવરરજનપત્તપચનાદીનં ખુદ્દકપઅબોધાનઞ્ચાતિ ઉભયેસં પલિબોધાનં ઉચ્છેદં કત્વા નિટ્ઠાપનેન વા આલયપરિચ્ચાગેન વા ઉચ્છેદં કત્વા. **ઇદ્ધિ** પનેત્થ વિપસ્સનાય પલિબોધો હોતિ, ન સમાધિભાવનાય. વુત્તઞ્હેતં **વિસુદ્ધિમગ્ગે** ''ઇદ્ધીતિ પોથુજ્જનિકા ઇદ્ધિ. સા હિ ઉત્તાનસેય્યકદારકો વિય, તરુણસસ્સં વિય ચ દુપ્પરિહારા હોતિ, અપ્પમત્તકેનેવ ભિજ્જતિ. સા પન વિપસ્સનાય પલિબોધો હોતિ, ન સમાધિસ્સ સમાધિં પત્વા પત્તબ્બત્તા''તિ (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૪૧).

દોસવજ્જિતે , અનુરૂપે ચ વિહારે વસન્તેનાતિ યોજના. **દોસવજ્જિતે**તિ –

''મહાવાસં નવાવાસં, જરાવાસઞ્ચ પન્થનિં;
સોણ્ડિં પણ્ણઞ્ચ પુપ્ફઞ્ચ, ફલં પત્થિતમેવ ચ.

''નગરં દારુના ખેત્તં, વિસભાગેન પટ્ટનં;
પચ્ચન્તસીમાસપ્પાયં, યત્થ મિત્તો ન લબ્ભતિ.

''અટ્ઠારસેતાનિ ઠાનાનિ, ઇતિ વિઞ્ઞાય પણ્ડિતો;
આરકા પરિવજ્જેય્ય, મગ્ગં પટિભયં યથા''તિ. (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૫૨) –

અટ્ઠકથાસુ વુત્તેહિ ઇમેહિ અટ્ઠારસહિ દોસેહિ ગજ્જિતે.

અનુરૂપે વસન્તેનાતિ –

''ઇધ , ભિક્ખવે, સેનાસનં નાતિદૂરં હોતિ નચ્ચાસન્નં ગમનાગમનસમ્પન્નં, દિવા અપ્પાકિણ્ણં, રત્તિં અપ્પસદ્દં અપ્પનિગ્ઘોસં, અપ્પડંસમકસવાતાતપસરીસપસમ્ફસ્સં, તસ્મિં ખો પન સેનાસને વિહરન્તસ્સ અપ્પકસિરેનેવ ઉપ્પજ્જન્તિ ચીવરપિણ્ડપાતસેનાસનગિલાનપચ્ચયભેસજ્જપરિક્ખારા, તસ્મિં ખો પન સેનાસને યે તે ભિક્ખૂ વિહરન્તિ બહુસ્સુતા આગતાગમા ધમ્મધરા વિનયધરા માતિકાધરા, તે કાલેન કાલં ઉપસઙ્કમિત્વા પરિપુચ્છતિ પરિપઞ્હતિ 'ઇદં, ભન્તે, કથં, ઇમસ્સ કો અત્થો'તિ, તસ્સ તે આયસ્મન્તો અવિવટઞ્ચેવ વિવરન્તિ, અનુત્તાનીકતઞ્ચ ઉત્તાનિં કરોન્તિ, અનેકવિહિતેસુ ચ કઙ્ખટ્ઠાનીયેસુ ધમ્મેસુ કઙ્ખં પટિવિનોદેન્તિ. એવં ખો, ભિક્ખવે, સેનાસનં પઞ્ચઙ્ગસમન્નાગતં હોતી''તિ (અ॰ નિ॰ ૧૦.૧૧) –

એવં ભગવતા વણ્ણિતેહિ પઞ્ચહિ ગુણેહિ સમન્નાગતત્તા અનુરૂપે ભાવનાકમ્માનુગુણે વિહારે વિહરન્તેનાતિ અત્થો. **પઠમાદીની**તિ પઠમદુતિયાદીનિ રૂપાવચરજ્ઝાનાનિ. **સબ્બસો ભાવેત્વાતિ વિસુદ્ધિમગ્ગે** ''સબ્બં ભાવનાવિધાનં

અપરિહાપેન્તેન ભાવેતબ્બો''તિ (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૪૧) નિક્ખિત્તસ્સ માતિકાપદસ્સ વિત્થારક્કમેન ભાવેત્વા, ચિત્તવિસુદ્ધિં સમ્પાદેત્વાતિ વુત્તં હોતિ.

સપ્પઞ્ઞોતિ કમ્મજતિહેતુકપટિસન્ધિપઞ્ઞાય ચેવ કમ્મટ્ઠાનમનસિકારસપ્પાયાનિ પરિગ્ગહેત્વા અસપ્પાયં પરિવજ્જેત્વા સપ્પાયસેવનોપકારાય પારિહારિયપઞ્ઞાય ચ સમન્નાગતો યોગાવચરો. **તતો**તિ નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનવજ્જિતરૂપારૂપજ્ઝાનં વિપસ્સનાપાદકભાવેન સમાપજ્જિત્વા અટ્ઠન્નં વિપસ્સનાપાદકજ્ઝાનાનમઞ્ઞતરતો ઝાના વુટ્ઠાય. તેનાહ **વિસુદ્ધિમગ્ગે** ''ઠપેત્વા નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં અવસેસરૂપારૂપાવચરજ્ઝાનાનં અઞ્ઞતરતો વુટ્ઠાયા''તિ (વિસુદ્ધિ॰ ૨.૬૬૩).

નામરૂપવવત્થાનં કત્વાતિ વિસુદ્ધિમગ્ગે **દિટ્ઠિવિસુદ્ધિનિદ્દેસે** વુત્તનયેન પઞ્ચક્ખન્ધાદિમુખેસુ યથિચ્છિતેન મુખેન પવિસિત્વા નામરૂપં વવત્થપેત્વા ''ઇદં નામં, ઇદં રૂપં, ઇમમ્હા નામરૂપતો બ્યતિરિત્તં અત્તાદિ કિઞ્ચિ વત્તબ્બં નત્થી''તિ નિટ્ઠં ગન્ત્વા, ઇમિના દિટ્ઠિવિસુદ્ધિ દસ્સિતા.

કઙ્ખં વિતીરિયાતિ યથાદિટ્ઠનામરૂપધમ્માનં વિસુદ્ધિમગ્ગે **કઙ્ખાવિતરણવિસુદ્ધિનિદ્દેસે** (વિસુદ્ધિ॰ ૨.૬૭૮ આદયો) વુત્તનયેન પઞ્ચધા પરિગ્ગહેત્વા ''ન તાવિદં નામરૂપં અહેતુકં, ન અત્તાદિહેતુક''ન્તિ યાથાવતો નામરૂપસ્સ પઞ્ચધા દસ્સનેન અદ્ધત્તયગતં ''અહોસિં નુ ખો અહં અતીતમદ્ધાન''ન્તિઆદિનયપ્પવત્તં (મ॰ નિ॰ ૧.૧૮; સં॰ નિ॰ ૨.૨૦; મહાનિ॰ ૧૭૪) સોળસવિધં કઙ્ખં, ''સત્થરિ કઙ્ખતી''તિઆદિનયપ્પવત્તં (ધ॰ સ॰ ૧૦૦૮) અટ્ઠવિધઞ્ચ કઙ્ખં વીરિયેન તરિત્વા પજહિત્વા, ઇમિના કઙ્ખાવિતરણવિસુદ્ધિ દસ્સિતા હોતિ.

એવં કઙ્ખાવિતરણવિસુદ્ધિનિપ્ફાદનેન ઞાતપરિઞ્ઞાય ઠિતો યોગાવચરો સપ્પાયં નામરૂપં લક્ખણત્તયં આરોપેત્વા કઙ્ખાવૂપસમઞાણેન **મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિનિદ્દેસે** (વિસુદ્ધિ॰ ૨.૬૯૨ આદયો) વુત્તનયેન સઙ્ખારે સમ્મસન્તો ઓભાસો, ઞાણં, પીતિ, પસ્સદ્ધિ, સુખં, અધિમોક્ખો, પગ્ગહો, ઉપટ્ઠાનં, ઉપેક્ખા, નિકન્તીતિ દસસુ ઉપક્કિલેસેસુ પાતુભૂતેસુ તથા પાતુભૂતે **ઓભાસાદયો દસ ઉપક્કિલેસે** ''અમગ્ગો''તિ મગ્ગવીથિપટિપન્નં **વિપસ્સનાઞાણ**મેવ ''મગ્ગો''તિ **પણ્ડિતો** પઞ્ઞવા યોગાવચરો જાનાતીતિ અત્થો, ઇમિના મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનવિસુદ્ધિ સઙ્ખેપતો દસ્સિતા હોતિ.

૩૧૫૯. એત્તાવતા તેસં તિણ્ણં વવત્થાનેતિ યોજના. **એત્તાવતા**તિ ''નામરૂપવવત્થાનં કત્વા''તિઆદિના સઙ્ખેપતો દસ્સિતનયેન. **તેસં તિણ્ણ**ન્તિ દિટ્ઠિવિસુદ્ધિ, કઙ્ખાવિતરણવિસુદ્ધિ, મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનવિસુદ્ધીતિ તીહિ વિસુદ્ધીહિ સકસકવિપસ્સનાનં નામરૂપતપ્પચ્ચયમગ્ગામગ્ગાનં તિણ્ણં. **વવત્થાને કતે** નિયમે કતે. **તિણ્ણં સચ્ચાન**ન્તિ દુક્ખસમુદયમગ્ગસઙ્ખાતાનં તિણ્ણં સચ્ચાનં. **વવત્થાનં કતં સિયા**તિ ઞાતતીરણપરિઞ્ઞાસઙ્ખાતેન લોકિયેનેવ ઞાણેન અનુબોધવસેન નિચ્છયો કતો હોતીતિ અત્થો. કથં? નામરૂપવવત્થાનસઙ્ખાતેન દિટ્ઠિવિસુદ્ધિઞાણેન દુક્ખસચ્ચવવત્થાનં કતં હોતિ, પચ્ચયપરિગ્ગહસઙ્ખાતેન કઙ્ખાવિતરણવિસુદ્ધિઞાણેન સમુદયસચ્ચવવત્થાનં, મગ્ગામગ્ગવવત્થાનસઙ્ખાતેન મગ્ગામગ્ગઞાણદસ્સનેન મગ્ગસચ્ચવવત્થાનં.

૩૧૬૦-૧. એવં ઞાતતીરણપરિઞ્ઞાદ્વયં સઙ્ખેપતો દસ્સેત્વા પહાનપરિઞ્ઞાય સરીરભૂતાનિ નવ ઞાણાનિ દસ્સેતુમાહ ''**ઉદયબ્બયા**''તિઆદિ. તત્થ **ઉદયબ્બયા**તિ ઉપ્પાદભઙ્ગાનુપસ્સનાવસપ્પવત્તા ઉત્તરપદલોપેન ''ઉદયબ્બયા''તિ વુત્તા. તત્થ ઉદયં મુઞ્ચિત્વા વયે વા પવત્તા ભઙ્ગાનુપસ્સના ''**ભઙ્ગા**''તિ વુત્તા. ભયઞ્ચ આદીનવો ચ નિબ્બિદા ચ **ભયાદીનવનિબ્બિદા**, સઙ્ખારાનં ભયતો અનુપસ્સનવસેન પવત્તા ભયાનુપસ્સના ચ દિટ્ઠભયાનં

આદીનવતો પેક્ખનવસેન પવત્તા આદીનવાનુપસ્સના ચ દિટ્ઠાદીનવેસુ નિબ્બેદવસેન પવત્તા નિબ્બિદાનુપસ્સના ચ તથા વુત્તા. નિબ્બિન્દિત્વા સઙ્ખારેહિ મુચ્ચિતુકામતાવસેનેવ પવત્તં ઞાણં **મુચ્ચિતુકામતાઞાણં**. મુચ્ચનસ્સ ઉપાયસમ્પટિપાદનત્થં પુન સઙ્ખારત્તયપટિગ્ગહવસપવત્તં ઞાણં **પટિસઙ્ખાનુપસ્સના**.

સઙ્ખારધમ્મે ભયનન્દિવિવજ્જનવસેન અજ્ઝુપેક્ખિત્વા પવત્તઞાણં **સઙ્ખારુપેક્ખાઞાણં**, સચ્ચાનુલોમો તદધિગમાય એકન્તપચ્ચયો હોતીતિ "**સચ્ચાનુલોમિક**"ન્તિ ચ કલાપસમ્મસનઞાણાદીનં પુરિમાનં નવન્નં કિચ્ચનિપ્ફત્તિયા, ઉપરિ ચ સત્તતિંસાય બોધિપક્ખિયધમ્માનઞ્ચ અનુલોમનતો ''અનુલોમઞાણ''ન્તિ ચ વુત્તં **નવમં** ઞાણઞ્ચાતિ યા નવાનુપુબ્બવિપસ્સનાસઙ્ખાતા પહાનપરિઞ્ઞા દસ્સિતા, અયં "**પટિપદાઞાણદસ્સન**"ન્તિ પકાસિતાતિ યોજના.

૩૧૬૨. તતો અનુલોમઞાણતો પરં મગ્ગસ્સ આવજ્જનટ્ઠાનિયં હુત્વા નિબ્બાનમાલમ્બિત્વા ઉપ્પન્નસ્સ પુથુજ્જનગોત્તસ્સ અભિભવનતો, અરિયગોત્તસ્સ ભાવનતો વડ્ઢનતો ચ "**ગોત્રભૂ**"તિ સઙ્ખં ગતસ્સ **ચિત્તસ્સ** સમનન્તરમેવ ચ. **સન્તિમારમ્મણં કત્વા**તિ સબ્બકિલેસદરથાનઞ્ચ સઙ્ખારદુક્ખગ્ગિનો ચ વૂપસમનિમિત્તત્તા ''સન્તિ''ન્તિ સઙ્ખાતં નિરોધમાલમ્બિત્વા. **ઞાણદસ્સન**ન્તિ ચતુન્નં અરિયસચ્ચાનં પરિઞ્ઞાભિસમયાદિવસેન જાનનટ્ઠેન **ઞાણં**, ચક્ખુના વિય પચ્ચક્ખતો દસ્સનટ્ઠેન **દસ્સન**ન્તિ સઙ્ખં ગતં સોતાપત્તિમગ્ગઞાણસઙ્ખાતં સત્તમવિસુદ્ધિઞાણં **જાયતે** ઉપ્પજ્જતીતિ અત્થો.

૩૧૬૩. પચ્ચવેક્ખણપરિયન્તન્તિ પચ્ચવેક્ખણજવનપરિયોસાનં. **તસ્સા**તિ ઞાણદસ્સનસઙ્ખાતસ્સ સોતાપત્તિમગ્ગસ્સ. **ફલ**ન્તિ ફલચિત્તં **અનુ** પચ્છા મગ્ગાનન્તરં હુત્વા જાયતે.

એત્થ ''પચ્ચવેક્ખણપરિયન્ત''ન્તિ ઇદં ''ફલ''ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં, કિરિયાવિસેસનં વા, પચ્ચવેક્ખણજવનં મરિયાદં કત્વાતિ અત્થો. મગ્ગાનન્તરં ફલે દ્વિક્ખત્તું, તિક્ખત્તું વા ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુદ્ધે તદનન્તરમેવ ભવઙ્ગં હોતિ, ભવઙ્ગં આવટ્ટેત્વા પચ્ચવેક્ખિતબ્બં મગ્ગમાલમ્બિત્વા મનોદ્વારાવજ્જનં ઉપ્પજ્જતિ, તતો પચ્ચવેક્ખણજવનાનિ. એવં ફલચિત્તં ભવઙ્ગપરિયન્તમેવ હોતિ, ન પચ્ચવેક્ખણપરિયન્તં. તથાપિ અઞ્ઞેન જવનેન અનન્તરિકં હુત્વા ફલજવનાનમનન્તરં પચ્ચવેક્ખણજવનમેવ પવત્તતીતિ દસ્સનત્થં ફલપચ્ચવેક્ખણજવનાનન્તરે ઉપ્પન્નાનિ ભવઙ્ગાવજ્જનાનિ અબ્બોહારિકાનિ કત્વા ''પચ્ચવેક્ખણપરિયન્તં, ફલં તસ્સાનુજાયતે''તિ વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં.

પચ્ચવેક્ખણઞ્ચ મગ્ગફલનિબ્બાનપહીનકિલેસઅવસિટ્ઠકિલેસાનં પચ્ચવેક્ખણવસેન પઞ્ચવિધં હોતિ. તેસુ એકેકં એકેકેન જવનવારેન પચ્ચવેક્ખતીતિ પઞ્ચ પચ્ચવેક્ખણજવનવારાનિ હોન્તિ. તાનિ પચ્ચવેક્ખણગ્ગહણેન સામઞ્ઞતો દસ્સિતાનીતિ દટ્ઠબ્બાનિ.

૩૧૬૪. તેનેવ ચ ઉપાયેનાતિ ઉદયબ્બયાનુપસ્સનાદિવિપસ્સનાનં પઠમં મગ્ગો અધિગતો, તેનેવ ઉપાયેન. **સો ભિક્ખૂ**તિ સો યોગાવચરો ભિક્ખુ. **પુનપ્પુનં ભાવેન્તો**તિ પુનપ્પુનં વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા. યથા પઠમમગ્ગફલાનિ પત્તો, **તથા. સેસમગ્ગફલાનિ ચા**તિ દુતિયાદિમગ્ગફલાનિ ચ પાપુણાતિ.

૩૧૬૫. ઇચ્ચેવં યથાવુત્તનયેન ઉપ્પાદવયન્તાતીતકત્તા **અચ્ચન્તં** અમતં **ધમ્મં અવેચ્ચ** પટિવિજ્ઝિત્વા અસેસં અકુસલં **વિદ્ધંસયિત્વા** સમુચ્છેદપ્પહાનેન પજહિત્વા **તયો ભવે** કામભવાદીસુ તીસુ ભવેસુ નિકન્તિયા સોસનવસેન તયો ભવે વિસેસેન સોસયિત્વા **સો** અગ્ગદક્ખિણેય્યો ખીણાસવો ભિક્ખુ પઠમં કિલેસપરિનિબ્બાને

સોસિતવિપાકક્ખન્ધકટત્તારૂપસઙ્ખાતઉપાદિસેસરહિતત્તા **નિરુપાદિસેસં** નિબ્બાનધાતું **ઉપેતિ** અધિગચ્છતીતિ યોજના.

ઇચ્ચેવં સઙ્ખેપતો કમ્મટ્ઠાનભાવનાનયો આચરિયેન દસ્સિતોતિ ગન્થભીરુજનાનુગ્ગહવસેન વિત્થારવણ્ણનં અનામસિત્વા અનુપદવણ્ણનામત્તમેવેત્થ કતં. વિત્થારવણ્ણના પનસ્સ વિસુદ્ધિમગ્ગતો, તબ્બણ્ણનતો ચ ગહેતબ્બા.

૩૧૬૬-૭. વિઞ્ઞાસક્કમતો વાપીતિ અક્ખરપદવાક્યસઙ્ખાતગન્થરચનક્કમતો વા. **પુબ્બાપરવસેન વા**તિ વત્તબ્બાનમત્થવિસેસાનં પટિપાટિવસેન વા. **અક્ખરબન્ધે વા**તિ સદ્દસત્થઅલઙ્કારસત્થછન્દોવિચિતિસત્થાનુપાતેન કાતબ્બાય અક્ખરપદરચનાય, ગાથાબન્ધેતિ અત્થો. અયુત્તં વિય યદિ દિસ્સતીતિ યોજના.

તન્તિ તં ''અયુત્ત''ન્તિ દિસ્સમાનટ્ઠાનં. **તથા ન ગહેતબ્બન્તિ** દિસ્સમાનાકારેનેવ અયુત્તન્તિ ન ગહેતબ્બં. કથં ગહેતબ્બન્તિ આહ ''**ગહેતબ્બમદોસતો**''તિ. તસ્સ કારણમાહ ''**મયા ઉપપરિક્ખિત્વા, કતત્તા પન સબ્બસો**''તિ. યો યો પનેત્થ દોસો દિસ્સતિ ખિત્તદોસો વા હોતુ વિપલ્લાસગ્ગહણદોસો વા, નાપરં દોસોતિ દીપેતિ. તેનેતં પકરણં સબ્બેસં તિપિટકપરિયત્તિપ્પભેદાયતનબહુસ્સુતાનં સિક્ખાકામાનં થેરાનં અત્તનો પમાણભૂતતં સૂચેતિ. અત્તનો પમાણસૂચનેન અત્તના વિરચિતસ્સ વિનયવિનિચ્છયસ્સાપિ પમાણતં વિભાવેન્તો તસ્સ સવનુગ્ગહધારણાદીસુ સોતુજનં નિયોજેતીતિ દટ્ઠબ્બં.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપનિયા વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાય

કમ્મટ્ઠાનભાવનાવિધાનકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

નિગમનકથાવણ્ણના

૩૧૬૮-૭૮. એવં ''વિનયો સંવરત્થાય, સંવરો અવિપ્પટિસારત્થાય, અવિપ્પટિસારો પામોજ્જત્થાય, પામોજ્જં પીતત્થાય, પીતિ પસ્સદ્ધત્થાય, પસ્સદ્ધિ સુખત્થાય, સુખં સમાધત્થાય, સમાધિ યથાભૂતઞાણદસ્સનત્થાય, યથાભૂતઞાણદસ્સનં નિબ્બિદત્થાય, નિબ્બિદા વિરાગત્થાય, વિરાગો વિમુત્તત્થાય, વિમુત્તિ વિમુત્તિઞાણદસ્સનત્થાય, વિમુત્તિઞાણદસ્સનં અનુપાદાપઅનિબ્બાનત્થાયા''તિ (પરિ॰ ૩૬૫) દસ્સિતાનિસંસપરમ્પરાનિદ્ધારણમુખેન અનુપાદિસેસનિબ્બાનધાતુપરિયન્તં સાનિસંસં વિનયકથં કથેત્વા તસ્સા પમાણતઞ્ચ વિભાવેત્વા અત્તનો સુતબુદ્ધત્તા ''સનિદાનં, ભિક્ખવે, ધમ્મં દેસેમી''તિ (અ॰ નિ॰ ૩.૧૨૬; કથા॰ ૮૦૬) વચનતો ભગવતો ચરિતમનુવત્તન્તો તસ્સ દેસકાલાદિવસેન નિદાનં દસ્સેતુમાહ ''**સેટ્ઠસ્સા**''તિઆદિ.

તત્થ **સેટ્ઠસ્સા**તિ ધનધઞ્ઞવત્થાલઙ્કારાદિઉપભોગપરિભોગસમ્પત્તિયા ચેવ ગામરાજધાનિખેત્તવત્થુનદિતળાકારામાદિસમ્પત્તિયા ચ પસત્થતરસ્સ. **નાભિભૂતે**તિ મજ્ઝવત્તિતાય નાભિસદિસે. **નિરાકુલે**તિ મજ્ઝવત્તિતાયેવ પરિમણ્ડલાદિસમ્ભવતો વિલોપાદિઆકુલરહિતે. **સબ્બસ્સ પન લોકસ્સ** રામણીયકે **સમ્પિણ્ડિતે વિય** રમણીયતરે ભૂતમઙ્ગલે ગામેતિ સમ્બન્ધો.

પુનપિ કિંવિસિટ્ઠેતિ આહ ''**કદલી**''તિઆદિ. કદલી ચ સાલઞ્ચ તાલઞ્ચ ઉચ્છુ ચ નાળિકેરા ચ **કદલી...પે॰... નાળિકેરા**, તેસં વનાનિ **કદલી...પે॰... નાળિકેરવનાનિ**, તેહિ આકુલે આકિણ્ણેતિ અત્થો. કમલાનિ ચ ઉપ્પલાનિ ચ

કમલુપ્પલાનિ, તેહિ સઞ્છન્ના **કમલુપ્પલસઞ્છન્ના**, સલિલસ્સ આસયા **સલિલાસયા**, કમલુપ્પલસઞ્છન્ના ચ તે સલિલાસયા ચાતિ **કમલ...પે॰... સલિલાસયા**, તેહિ સોભિતો **કમલુપ્પલસઞ્છન્નસલિલાસયસોભિતો**, તસ્મિં.

કાવેરિયા જલં **કાવેરિજલં**, કાવેરિજલસ્સ સમ્પાતો પવત્તનં **કાવેરિજલસમ્પાતો**, તેન પરિ સમન્તતો ભૂતં પવત્તિતં મહીતલં એતસ્સાતિ **કાવેરિજલસમ્પાતપરિભૂતમહીતલો**, તસ્મિં. **ઇદ્ધે**તિ નાનાસમ્પત્તિયા સમિદ્ધે. **સબ્બઙ્ગસમ્પન્ને**તિ સબ્બસુખોપકરણસમ્પન્ને. **મઙ્ગલે**તિ જનાનં ઇદ્ધિવુદ્ધિકારણભૂતે. **ભૂતમઙ્ગલે**તિ એવંનામકે ગામે.

પવરો તિરતારીણતલાદિગણેહિ કુલાચલચક્કભોગિના ભોગવલયસીદન્તરસાગરાદિ આકારો એતાસન્તિ **પવરાકારા**, પાકારા ચ પરિખા ચ **પાકારપરિખા**, પવરાકારા ચ તા પાકારપરિખા ચાતિ **પવરાકારપાકારપરિખા**, તાહિ પરિવારિતો **પવરાકારપાકારપરિખાપરિવારિતો**, તસ્મિં. **દસ્સનીયે**તિ દસ્સનારહે. મનો રમતિ એત્થાતિ **મનોરમો**, તસ્મિં.

તીરસ્સ અન્તો **તીરન્તો**, તીરમેવ વા અન્તો **તીરન્તો**, પોક્ખરણિસોબ્ભઉદકવાહકપરિખાદીનં કૂલપ્પદેસો, તીરન્તે રુહિંસુ જાયિંસૂતિ **તીરન્તરુહા**, તીરન્તરુહા ચ તે બહુત્તા અતીરા અપરિચ્છેદા ચાતિ **તીરન્તરુહવાતીરા**. વ-કારો સન્ધિજો, તરૂનં રાજાનો **તરુરાજાનો**, તીરન્તરુહવાતીરા ચ તે તરુરાજાનો ચાતિ **તીરન્તરુહવાતીરતરુરાજાનો**, તેહિ વિરાજિતો **તીરન્ત...પે॰... વિરાજિતો**, તસ્મિં, પુપ્ફૂપગફલૂપગછાયૂપગેહિ મહારુક્ખેહિ પટિમણ્ડિતેતિ અત્થો. "**તીરન્તરુહવાનતરુરાજિવિરાજિતે**"તિ વા પાઠો, તીરન્તરુહાનં વાનતરૂનં વેતરૂપરુક્ખાનં રાજીહિ પન્તીહિ પટિમણ્ડિતેતિ અત્થો. દિજાનં ગણા **દિજગણા**, નાના ચ તે દિજગણા ચાતિ **નાનાદિજગણા**, તે તતો તતો આગન્ત્વા રમન્તિ એત્થાતિ **નાનાદિજગણારામો**, તસ્મિં, સુકકોકિલમયૂરાદિસકુણાનં આગન્ત્વા રમનટ્ઠાનભૂતેતિ અત્થો. **નાનારામમનોરમે**તિ નાના અનેકે આરામા પુપ્ફફલારામા **નાનારામા**, તેહિ મનોરમોતિ **નાનારામમનોરમો**, તસ્મિં.

ચારૂ ચ તે પઙ્કજા ચાતિ **ચારુપઙ્કજા**, કમલુપ્પલકુમુદાદયો, ચારુપઙ્કજેહિ સંકિણ્ણા સઞ્છન્ના **ચારુપઙ્કજસંકિણ્ણા**, ચારુપઙ્કજસંકિણ્ણા ચ તે તળાકા ચેતિ **ચારુપઙ્કજસંકિણ્ણતળાકા**, તેહિ સમલઙ્કતો વિભૂસિતો **ચારુ...પે॰... સમલઙ્કતો**, તસ્મિં. સુન્દરો મધુરો રસો અસ્સાતિ **સુરસં**, સુરસઞ્ચ તં ઉદકઞ્ચાતિ **સુરસોદકં**, સુરસોદકેન સમ્પુણ્ણા **સુરસોદકસમ્પુણ્ણા**, વરા ચ તે કૂપા ચાતિ **વરકૂપા**, સુરસોદકસમ્પુણ્ણા ચ તે વરકૂપા ચેતિ **સુરસોદકસમ્પુણ્ણવરકૂપા**, તેહિ ઉપસોભિતો **સુરસો...પે॰... કૂપસોભિતો**, તસ્મિં.

વિસેસેન ચિત્રાતિ **વિચિત્રા**, વિચિત્રા ચ તે વિપુલા ચાતિ **વિચિત્રવિપુલા**, વિચિત્રવિપુલા ચ તે મણ્ડપા ચાતિ...પે॰... મણ્ડપા, અતિસયેન ઉગ્ગતા **અચ્ચુગ્ગતા**, અચ્ચુગ્ગતા ચ તે વરમણ્ડપા ચાતિ **અચ્ચુગ્ગવરમણ્ડપા**, ગાથાબન્ધવસેન વણ્ણલોપો, વિચિત્રવિપુલા ચ તે અચ્ચુગ્ગવરમણ્ડપા ચાતિ **વિચિત્રવિપુલઅચ્ચુગ્ગવરમણ્ડપા**, તેહિ મણ્ડિતો વિભૂસિતો **વિચિત્ર...પે॰... મણ્ડિતો**, તસ્મિં. મણ્ડં સૂરિયરસ્મિં પાતિ રક્ખતીતિ **મણ્ડપો**. તતો તતો આગમ્મ વસન્તિ એત્થાતિ **આવાસો**, પાસાદહમ્મિયમાળાદયો. **અનેકેહી**તિ બહૂહિ. **અચ્ચન્ત**ન્તિ અતિસયેન.

ધરણીતલં ભેત્વા ઉગ્ગતેન વિય, **ખરં** ફરુસં કેલાસસિખરં જિત્વા અવહસન્તેન વિય થૂપેન ચ ઉપસોભિતે વિહારેતિ યોજના.

અમ્બું દદાતીતિ **અમ્બુદો**, સરદે અમ્બુદો **સરદમ્બુદો**, થુલ્લનતમહન્તભાવસામઞ્ઞેન સરદમ્બુદેન સઙ્કાસો **સરદમ્બુદસઙ્કાસો**, તસ્મિં. સમ્મા ઉસ્સિતો ઉગ્ગતોતિ **સમુસ્સિતો**, તસ્મિં. ઓલોકેન્તાનં, વસન્તાનઞ્ચ પસાદં ચિત્તસ્સ તોસં જનેતીતિ **પસાદજનનં**, તસ્મિં. એત્તાવતા વિનયવિનિચ્છયકથાય પવત્તિતદેસં દસ્સેતિ, ‘‘**વસતા મયા**’’તિ કત્તારં.

દેવદત્તચિઞ્ચમાણવિકાદીહિ કતાપરાધસ્સ, સીતુણ્હાદિપરિસ્સયસ્સ ચ સહનતો, સસન્તાનગતકિલેસાદીનં હનનતો ચ સીહો વિયાતિ **સીહો**, બુદ્ધો ચ સો સીહો ચાતિ **બુદ્ધસીહો**. સેટ્ઠપરિયાયો વા **સીહ**-સદ્દો, બુદ્ધસેટ્ઠેનાતિ અત્થો. **વુત્તસ્સા**તિ દેસિતસ્સ. **વિનયસ્સ** વિનયપિટકસ્સ. **વિનિચ્છયો**તિ પાઠાગતો ચેવ અટ્ઠકથાગતો ચ આચરિયપરમ્પરાભતો ચ વિનિચ્છયો. **બુદ્ધસીહ**ન્તિ એવંનામકં મહાથેરં. **સમુદ્દિસ્સા**તિ ઉદ્દિસિત્વા, તેન કતઆયાચનં પટિચ્ચાતિ વુત્તં હોતિ. ઇમિના બાહિરનિમિત્તં દસ્સિતં.

અયં વિનિચ્છયો મમ સદ્ધિવિહારિકં બુદ્ધસીહં સમુદ્દિસ્સ ભિક્ખૂનં હિતત્થાય સમાસતો વર**પાસાદે** વસતા મયા કતોતિ યોજના.

કિમત્થાયાતિ આહ ‘‘**વિનયસ્સાવબોધત્થં, સુખેનેવાચિરેન ચા**’’તિ, અનુપાદિસેસેન નિબ્બાનપરિયન્તાનિસંસસ્સ વિનયપિટકસ્સ પકરણસ્સ ગન્થવસેન સમાસેત્વા અત્થવસેન સુટ્ઠુ વિનિચ્છિતત્તા સુખેન ચેવ અચિરેન ચ અવબોધનત્થન્તિ વુત્તં હોતિ. **ભિક્ખૂન**ન્તિ પધાનનિદસ્સનં, એકસેસનિદ્દેસો વા હેટ્ઠા –

‘‘ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીનઞ્ચ હિતત્થાય સમાહિતો. પવક્ખામી’’તિ (વિ॰ વિ॰ ગન્થારમ્ભકથા ૨) –

આરદ્ધત્તા. ઇમિના પયોજનં દસ્સિતં.

૩૧૭૯. એવં દેસકત્તુનિમિત્તપયોજનાનિ દસ્સેત્વા કાલનિયમં દસ્સેતુમાહ ‘‘**અચ્ચુતા**’’તિઆદિ. વિક્કમનં **વિક્કન્તો**, વિક્કમોતિ અત્થો. અચ્ચુતં કેનચિ અનભિભૂતં, તઞ્ચ તં વિક્કન્તઞ્ચાતિ **અચ્ચુતવિક્કન્તં**, અચ્ચુતસ્સ નારાયનસ્સ વિય અચ્ચુતવિક્કન્તં એતસ્સાતિ **અચ્ચુતચ્ચુતવિક્કન્તો**. કો સો? રાજા, તસ્મિં. કલમ્ભકુલં નન્દયતીતિ **કલમ્ભકુલનન્દનો**, તસ્મિં. ઇમિના તસ્સ કુલવંસો નિદસ્સિતો. કલમ્ભકુલવંસજાતે અચ્ચુતચ્ચુતવિક્કન્તનામે ચોળરાજિનિ **મહિં** ચોળરટ્ઠં **સમનુસાસન્તે** સમ્મા અનુસાસન્તે સતિ તસ્મિં ચોળરાજિનિ રજ્જં કારેન્તે સતિ અયં વિનિચ્છયો મયા આરદ્ધો ચેવ સમાપિતો ચાતિ. ઇમિના કાલં નિદસ્સેતિ.

૩૧૮૦. ઇદાનિ ઇમં વિનયવિનિચ્છયપ્પકરણં કરોન્તેન અત્તનો પુઞ્ઞસમ્પદં સકલલોકહિતત્થાય પરિણામેન્તો આહ ‘‘**યથા**’’તિઆદિ. **અયં** વિનયવિનિચ્છયો અન્તરાયં વિના યથા **સિદ્ધિં** નિપ્ફત્તિં પત્તો, તથા સત્તાનં **ધમ્મસંયુતા** કુસલનિસ્સિતા **સઙ્કપ્પા** ચિત્તુપ્પાદા, અધિપ્પેતત્થા વા સબ્બે અન્તરાયં વિના **સિજ્ઝન્તુ** નિપ્પજ્જન્તૂતિ યોજના.

૩૧૮૧. તેનેવ પુઞ્ઞફલભાવેન સકલલોકહિતેકહેતુનો ભગવતો સાસનસ્સ ચિરટ્ઠિતિમાસીસન્તો આહ ‘‘**યાવ તિટ્ઠતી**’’તિઆદિ. ‘‘**મન્દારો**’’તિ વુચ્ચતિ સીતસિનિદ્ધએકપબ્બતરાજા. કં વુચ્ચતિ ઉદકં, તેન દારિતો નિગ્ગમપ્પદેસો ‘‘**કન્દરો**’’તિ વુચ્ચતિ. સીતસિનિદ્ધવિપુલપુલિનતલેહિ, સન્દમાનસાતસીતલપસન્નસલિલેહિ, કીળમાનનાનપ્પકારમચ્છગુમ્બેહિ, ઉભયતીરપુપ્ફફલપલ્લવાલઙ્કતતરુલતાવનેહિ,

કૂજમાનસુકસાલિકકઓકિલમયૂરહંસાદિસકુન્તાભિરુતેહિ, તત્થ તત્થ પરિભમન્તભમરામવજ્જાહિ ચ ચારુ મનુઞ્ઞા કન્દરા એતસ્સાતિ **ચારુકન્દરો**. **કલિ** વુચ્ચતિ અપરાધો, તં સાસતિ હિંસતિ અપનેતીતિ **કલિસાસનં**. "**કલુસાસન**"ન્તિ વા પાઠો. **કલુસં** વુચ્ચતિ પાપં, તં અસતિ વિક્ખિપતિ દૂરમુસ્સારયતીતિ **કલુસાસનં**, પરિયત્તિપટિપત્તિપટિવેધસઙ્ખાતં તિવિધસાસનં.

૩૧૮૨. એવં ઓકસ્સ દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકપરમત્થહિતસાધકસ્સ સાસનસ્સ ચિરટ્ઠિતિં પત્થેત્વા તેનેવ પુઞ્ઞકમ્માનુભાવેન લોકસ્સ દિટ્ઠધમ્મિકત્થહેતુમાસીસન્તો આહ "**કાલે**"તિઆદિ. **કાલે**તિ સસ્સસમિદ્ધીનં અનુરૂપે કાલે. **સમ્મા પવસ્સન્તૂ**તિ અવુટ્ઠિઅતિવુટ્ઠિદોસરહિતા યથા સસ્સાદીનિ સમ્પજ્જન્તિ, તથા **વસ્સં** વુટ્ઠિધારં પવસ્સન્તૂતિ અત્થો. **વસ્સવલાહકા**તિ વસ્સવલાહકાધિટ્ઠિતા પજ્જુન્નદેવપુત્તા. **મહીપાલા**તિ રાજાનો. **ધમ્મતો**તિ દસરાજધમ્મતો. **સકલં મહિ**ન્તિ પથવિનિસ્સિતસબ્બજનકાયં.

૩૧૮૩. એવં સબ્બલોકસ્સ લોકિયલોકુત્તરસમ્પત્તિસાધનત્થાય અત્તનો પુઞ્ઞપરિણામં કત્વા ઇદાનિ વિદિતલોકુત્તરસમ્પત્તિનિપ્ફાદનવસેનેવ પુઞ્ઞપરિણામં કરોન્તો આહ "**ઇમ**"ન્તિઆદિ. ઇમિના અત્તનો વિરચિતં પચ્ચક્ખં વિનિચ્છયમાહ. **સારભૂત**ન્તિ સીલસારાદિતિવિધસિક્ખાસારસ્સ પકાસનતો હત્થસારમિવ ભૂતં. **હિત**ન્તિ તદત્થે પટિપજ્જન્તાનં અનુપાદિસેસનિબ્બાનાવસાનસ્સ હિતસ્સ આવહનતો, સંસારદુક્ખસ્સ ચ વૂપસમનતો અમતોસધં વિય હિતં. **અત્થયુત્ત**ન્તિ દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકપરમત્થાનં વિનયનાદીહિ યુત્તત્તા અત્થયુત્તં. **કરોન્તેના**તિ રચયન્તેન મયા. **યં પુઞ્ઞં પત્ત**ન્તિ કારકં પુનાતીતિ પુઞ્ઞં, પુજ્જભવફલનિપ્ફાદનતો વા "**પુઞ્ઞ**"ન્તિ સઙ્ખં ગતં યં કુસલકમ્મં અપરિમેય્યભવપરિયન્તં પસુતં અધિગતં. **તેન** પુઞ્ઞેન હેતુભૂતેન. **અયં લોકો**તિ અયં સકલોપિ સત્તલોકો. **મુનિન્દપ્પયાત**ન્તિ મુનિન્દેન સમ્માસમ્બુદ્ધેન સમ્પત્તં. **વીતસોક**ન્તિ વિગતસોકં. સોકપરિદેવદુક્ખદોમનસ્સઉપાયાસાદીહિ વિગતત્તા, તેસં નિક્કમનનિમિત્તત્તા ચ અપગતસોકાદિસંસારદુક્ખં. **સિવં પુરં** નિબ્બાનપુરં **પાપુણાતુ** સચ્છિકરોતુ, કિલેસપરિનિબ્બાનેન, અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા ચ પરિનિબ્બાતૂતિ વુત્તં હોતિ.

ઇતિ તમ્બપણ્ણિયેનાતિઆદિ પકરણકારકસ્સ પભવસુદ્ધિબાહુસચ્ચાદિગુણમુખેન પકરણે ગારવં જનેતુકામેન એતસ્સ સિસ્સેન ઠપિતં વાક્યં.

તત્થ **તમ્બપણ્ણિયેના**તિ તમ્બપણ્ણિમ્હિ જાતો, તત્થ વિદિતો, તતો આગતોતિ વા **તમ્બપણ્ણિયો**, તેન. બ્યાકરણમવેચ્ચ અધીતવાતિ **વેય્યાકરણો**, પરમો ચ ઉત્તમો ચ સો વેય્યાકરણો ચાતિ **પરમવેય્યાકરણો**, તેન. તીણિ પિટકાનિ સમાહટાનિ, તિણ્ણં પિટકાનં સમાહારો વા **તિપિટકં**, નીયન્તિ બુજ્ઝીયન્તિ સેય્યત્થિકેહીતિ **નયા**, નયન્તિ વા એતેહિ લોકિયલોકુત્તરસમ્પત્તિં વિસેસેનાતિ **નયા**, પાળિનયઅત્થનયએકત્તનયાદયોવ, તિપિટકે આગતા નયા **તિપિટકનયા**, વિધાનં પસાસનં, પવત્તનં વા **વિધિ**, તિપિટકનયાનં વિધિ **તિપિટકનયવિધિ**, તિપિટકનયવિધિમ્હિ કુસલો **તિપિટકનયવિધિકુસલો**, તેન.

પરમા ચ તે કવિજના ચાતિ **પરમકવિજના**, પરમકવિજનાનં હદયાનિ **પરમકવિજનહદયાનિ**, પદુમાનં વનાનિ **પદુમવનાનિ**, પરમકવિજનહદયાનિ ચ તાનિ પદુમવનાનિ ચાતિ **પરમકવિજનહદયપદુમવનાનિ**, તેસં વિકસનં બોધં સૂરિયો વિય કરોતીતિ **પરમકવિજનહદયપદુમવનવિકસનકરો**, તેન. કવી ચ તે વરા ચાતિ **કવિવરા**, કવીનં વરાતિ વા **કવિવરા**, કવિવરાનં વસભો ઉત્તમો **કવિવરવસભો**, તેન, કવિરાજરાજેનાતિ અત્થો.

પરમા ચ સા રતિ ચાતિ **પરમરતિ**, પરમરતિં કરોન્તીતિ **પરમરતિકરાનિ**, વરાનિ ચ તાનિ મધુરાનિ ચાતિ **વરમધુરાનિ**, વરમધુરાનિ ચ તાનિ વચનાનિ ચાતિ **વરમધુરવચનાનિ**, પરમરતિકરાનિ ચ તાનિ વરમધુરવચનાનિ ચાતિ **પરમરતિકરવરમધુરવચનાનિ**, ઉગ્ગિરણં કથનં **ઉગ્ગારો**, પરમરતિકરવરમધુરવચનાનં ઉગ્ગારો એતસ્સાતિ **પરમ…પે॰… વચનુગ્ગારો**, તેન. ઉરગપુરં પરમપવેણિગામો અસ્સ નિવાસોતિ **ઉરગપુરો**, તેન. **બુદ્ધદત્તેના**તિ એવંનામકેન થેરેન, આચરિયબુદ્ધદત્તત્થેરેનાતિ અત્થો. અયં વિનયવિનિચ્છયો રચિતોતિ સમ્બન્ધો.

નિટ્ઠિતા ચાયં વિનયત્થસારસન્દીપની નામ

વિનયવિનિચ્છયવણ્ણના.

વિનયવિનિચ્છય-ટીકા સમત્તા.

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

ઉત્તરવિનિચ્છય-ટીકા

ગન્થારમ્ભકથાવણ્ણના

(ક) દેવાતિદેવં સુગતં, દેવબ્રહ્મિન્દવન્દિતં;
ધમ્મઞ્ચ વટ્ટુપચ્છેદં, નત્વા વટ્ટાતિતં ગણં.

(ખ) વન્દનામયપુઞ્ઞેન, કમ્મેન રતનત્તયે;
છેત્વા ઉપદ્દવે સબ્બે, આરભિસ્સં સમાહિતો.

(ગ) થેરેન **બુદ્ધદત્તેન**, રચિતસ્સ સમાસતો;
સંવણ્ણનમસંકિણ્ણં, ઉત્તરસ્સ યથાબલં.

૧. અથાયમાચરિયો અત્તનો વિરચિતે વિનયે તસ્સુપનિસ્સયે વિનયપિટકે ચ ભિક્ખૂનં નાનપ્પકારકોસલ્લજનનત્થં પરિવારટ્ઠકથાયઞ્ચ આગતવિનિચ્છયં સઙ્ખિપિત્વા ઉત્તરપકરણં વણ્ણયિતુકામો પઠમં તાવ અન્તરાયનિવારણેન યથાધિપ્પેતસાધનત્થં રતનત્તયં વન્દન્તો આહ ''**સબ્બસત્તુત્તમ**''ન્તિઆદિ.

પકરણારમ્ભે રતનત્તયવન્દનાપયોજનં તત્થ તત્થાચરિયેહિ બહુધા પપઞ્ચિતં, અમ્હેહિ ચ વિનયવિનિચ્છયવણ્ણનાયં સમાસતો દસ્સિતન્તિ ન તં ઇધ વણ્ણયિસ્સામ. પકરણાભિધેય્ય કરણપ્પકારપયોજનાનિપિ તત્થ દસ્સિતનયાનુસારેન ઇધાપિ વેદિતબ્બાનિ. સમ્બન્ધાદિદસ્સનમુખેન અનુત્તાનપદવણ્ણનમેવેત્થ કરિસ્સામિ.

જિનં, ધમ્મઞ્ચ, ગણઞ્ચ વન્દિત્વા ઉત્તરં દાનિ કરિસ્સામીતિ સમ્બન્ધો. કિંવિસિટ્ઠં જિનં, ધમ્મં, ગણઞ્ચ વન્દિત્વાતિ આહ ''**સબ્બસત્તુત્તમ**''ન્તિઆદિ. તત્થ **સબ્બસત્તુત્તમ**ન્તિ પઞ્ચસુ કામગુણેસુ સત્તા આસત્તા વિસત્તા લગ્ગિતાતિ **સત્તા**, પરમત્થતો સત્તપઞ્ઞત્તિયા ઉપાદાનભૂતા ઉપાદાનક્ખન્ધા વોહારતો ખન્ધસન્તતિં ઉપાદાય પઞ્ઞત્તા સમ્મુતિ ''સત્તા''તિ વુચ્ચન્તિ. તે પન કામાવચરાદિભૂમિવસેન, નિરયાદિપદેસવસેન, અહેતુકાદિપટિસન્ધિવસેનાતિ એવમાદીહિ અનન્તપભેદા. તેસુ ખીણાસવાનં યથાવુત્તનિબ્બચનત્થેન સત્તવોહારો ન લબ્ભતિ. તથાપિ તે ભૂતપુબ્બગતિયા વા તંસદિસત્તા વા ''સત્તા''તિ વુચ્ચન્તિ. સબ્બે ચ તે સત્તા ચા તિ **સબ્બસત્તા**. ઉદ્ધટતમત્તા, ઉગ્ગતતમત્તા, સેટ્ઠત્તા ચ **ઉત્તમો**, સબ્બસત્તાનં લોકિયલોકુત્તરેહિ રૂપારૂપગુણેહિ ઉત્તમો, સબ્બસત્તેસુ વા ઉત્તમો પવરો સેટ્ઠોતિ **સબ્બસત્તુત્તમો**. ''**જિન**''ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં.

પુનપિ કિંવિસિટ્ઠન્તિ આહ ''**ધીર**''ન્તિ. **ધી** વુચ્ચતિ પઞ્ઞા, તાય ઈરતિ વત્તતીતિ **ધીરો**, તં. તાદિભાવેન ઇન્દખીલસિનેરુઆદયો વિય અટ્ઠલોકધમ્મસઙ્ખાતેન ભુસવાતેન અકમ્પિયટ્ઠેન, ચતુવેસારજ્જવસેન સદેવકે લોકે કેનચિ અકમ્પનીયટ્ઠેન ચ **ધીરં**, ધિતિસમ્પન્નન્તિ અત્થો. ઇદમ્પિ તસ્સેવ વિસેસનં.

વન્દિત્વાતિ કાયવચીમનોદ્વારેહિ અભિવાદેત્વાતિ અત્થો, યથાભુચ્ચગુણસંકિત્તનેન થોમેત્વા. **સિરસા**તિ ભત્તિભાવનતુત્તમઙ્ગેન કરણભૂતેન. ઇમિના વિસેસતો કાયપણામો દસ્સિતો, ગુણસંકિત્તનેન વચીપણામો, ઉભયપણામેહિ નાનન્તરિયકતાય મનોપણામોપિ દસ્સિતો ચ હોતિ.

જિનન્તિ દેવપુત્તકિલેસાભિસઙ્ખારમચ્ચુખન્ધમારસઙ્ખાતે પઞ્ચવિધે મારે બલવિધમનસમુચ્છેદપહાનસહાયવેકલ્લનિદાનોપચ્છેદવિસયાતિક્કમવસેન પઞ્ચહિ આકારેહિ જિતવાતિ **જિનો**, તં.

"**ધમ્મ**"ન્તિ એતસ્સ નિબ્બચનાદિવસેન અત્થવિનિચ્છયો હેટ્ઠા દસ્સિતોવ. **અધમ્મવિદ્ધંસ**ન્તિ ધમ્મસઙ્ખાતસ્સ કુસલસ્સ પટિપક્ખત્તા **અધમ્મો** વુચ્ચતિ અકુસલધમ્મો, તં અકુસલસઙ્ખાતં અધમ્મં વિદ્ધંસેતિ વિનાસેતિ પજહતિ તદઙ્ગવિક્ખમ્ભનસમુચ્છેદપટિપ્પસ્સદ્ધિનિસ્સરણપ્પહાનેનાતિ **અધમ્મવિદ્ધંસો**, સપરિયત્તિકો નવલોકુત્તરો ધમ્મો. પરિયત્તિ હિ પઞ્ચન્નં પહાનાનં મૂલકારણત્તા ફલૂપચારેન તથા વુચ્ચતિ, તં અધમ્મવિદ્ધંસં. "ધમ્મ"ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં.

ગણન્તિ અટ્ઠન્નં અરિયપુગ્ગલાનં સમૂહં, સઙ્ઘન્તિ અત્થો. **અઙ્ગણનાસન**ન્તિ અત્તનો નિસ્સયં અઙ્ગન્તિ મત્થેન્તીતિ **અઙ્ગણા**, કિલેસા રાગદોસમોહા, તે અઙ્ગણે નાસેતિ યથાયોગં તદઙ્ગવિક્ખમ્ભનસમુચ્છેદપટિપ્પસ્સદ્ધિનિસ્સરણપ્પહાનેહિ પજહતીતિ **અઙ્ગણનાસનો**, તં. "ગણ"ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં.

૨. મયા વિનયસ્સ યો સારો વિનિચ્છયો રચિતો, **તસ્સ** વિનિચ્છયસ્સાતિ યોજના. નત્થિ તસ્સ ઉત્તરોતિ **અનુત્તરો**, સબ્બેસુ વિનિચ્છયેસુ, સબ્બેસં વા વિનિચ્છયાનં અનુત્તરો ઉત્તમો વિનિચ્છયોતિ **સબ્બાનુત્તરો**, તં. **ઉત્તરં** પકરણં ઇદાનિ કરિસ્સામીતિ યોજના.

૩. **ભણતો**તિ ભણન્તસ્સ પગુણં વાચુગ્ગતં કરોન્તસ્સ. **પઠતો**તિ પઠન્તસ્સ વાચુગ્ગતં સજ્ઝાયન્તસ્સ. **પયુઞ્જતો**તિ તત્થ પકારેન યુઞ્જન્તસ્સ, તં અઞ્ઞેસં વાચેન્તસ્સ વા. **સુણતો**તિ પરેહિ વુચ્ચમાનં સુણન્તસ્સ. **ચિન્તયતો**તિ યથાસુતં અત્થતો, સદ્દતો ચ ચિન્તેન્તસ્સ. "અબુદ્ધસ્સ બુદ્ધિવડ્ઢન"ન્તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન વિભત્તિલોપો. **અબુદ્ધસ્સ** બાલસ્સ વિનયે અપ્પકતઞ્ઞુનો ભિક્ખુભિક્ખુનિજનસ્સ. **બુદ્ધિવડ્ઢનં** વિનયવિનિચ્છયે પઞ્ઞાવુદ્ધિનિપ્ફાદકં. અથ વા **બુદ્ધસ્સ** વિનિચ્છયે કતપરિચયત્તા પઞ્ઞવતો જનસ્સ **બુદ્ધિવડ્ઢનં** બુદ્ધિયા પઞ્ઞાય તિક્ખવિસદભાવાપાદનેન ભિય્યોભાવસાધકં. **પરમં** ઉત્તમં **ઉત્તરં** નામ પકરણં **વદતો** કથેન્તસ્સ **મે** મમ સન્તિકા **નિરતા** વિનિચ્છયે, તીસુ સિક્ખાસુ વા વિસેસેન રતા **નિબોધથ** જાનાથ સુતમયઞાણં અભિનિપ્ફાદેથાતિ સોતુજનં સવને નિયોજેતિ.

મહાવિભઙ્ગસઙ્ગહકથાવણ્ણના

૪. એવં સોતુજનં સવને નિયોજેત્વા યથાપટિઞ્ઞાતં ઉત્તરવિનિચ્છયં દસ્સેતુમાહ ‘‘**મેથુન**’’ન્તિઆદિ. ‘‘**કતિ આપત્તિયો**’’તિ અયં દિટ્ઠસંસન્દના, અદિટ્ઠજોતના, વિમતિચ્છેદના, અનુમતિ, કથેતુકમ્યતાપુચ્છાતિ પઞ્ચન્નં પુચ્છાનં કથેતુકમ્યતાપુચ્છા. **તિસ્સો આપત્તિયો ફુસે**તિ તસ્સા સઙ્ખેપતો વિસ્સજ્જનં.

૫. એવં ગણનાવસેન દસ્સિતાનં ‘‘**ભવે**’’તિઆદિ સરૂપતો દસ્સનં. **ખેત્તે**તિ તિણ્ણં મગ્ગાનં અઞ્ઞતરસ્મિં અલ્લોકાસે તિલબીજમત્તેપિ પદેસે. મેથુનં પટિસેવન્તસ્સ પારાજિકં ભવેતિ સમ્બન્ધો. ‘‘થુલ્લચ્ચય’’ન્તિ વુત્તન્તિ યોજના. ‘‘**યેભુય્યક્ખાયિતે**’’તિ ઇદં નિદસ્સનમત્તં, ઉપડ્ઢક્ખાયિતેપિ થુલ્લચ્ચયસ્સ હેટ્ઠા વુત્તત્તા. વટ્ટકતે મુખે અછુપન્તં અઙ્ગજાતં પવેસેન્તસ્સ દુક્કટં વુત્તન્તિ યોજના.

૬. ‘‘**અદિન્નં આદિયન્તો**’’તિઆદયોપિ વુત્તનયાયેવ.

૭. **પઞ્ચમાસગ્ઘને વાપી**તિ પોરાણકસ્સ નીલકહાપણસ્સ ચતુત્થભાગસઙ્ખાતે પઞ્ચમાસે, તદગ્ઘનકે વા. **અધિકે વા**તિ અતિરેકપઞ્ચમાસકે વા તદગ્ઘનકે વા. અદિન્ને પઞ્ચવીસતિયા અવહારાનં અઞ્ઞતરેન અવહટે પરાજયો હોતીતિ અત્થો. માસે વા ઊનમાસે વા તદગ્ઘનકે વા દુક્કટં. **તતો મજ્ઝે**તિ પઞ્ચમાસકતો મજ્ઝે. પઞ્ચ માસા સમાહટા, પઞ્ચન્નં માસાનં સમાહારોતિ વા **પઞ્ચમાસં**, પઞ્ચમાસં અગ્ઘતીતિ **પઞ્ચમાસગ્ઘનં**, પઞ્ચમાસઞ્ચ પઞ્ચમાસગ્ઘનઞ્ચ **પઞ્ચમાસગ્ઘનં**, એકદેસસરૂપેકસેસોયં, તસ્મિં. **માસે વા**તિ એત્થાપિ માસો ચ માસગ્ઘનકઞ્ચ માસમાસગ્ઘનકોતિ વત્તબ્બે ‘‘માસે’’તિ એકદેસસરૂપેકસેસો, ઉત્તરપદલોપો ચ દટ્ઠબ્બો.

‘‘પઞ્ચમાસગ્ઘને’’તિ સામઞ્ઞેન વુત્તેપિ પોરાણકસ્સ નીલકહાપણસ્સેવ ચતુત્થભાગવસેન પઞ્ચમાસનિયમો કાતબ્બો. તથા હિ ભગવતા દુતિયપારાજિકં પઞ્ઞાપેન્તેન ભિક્ખૂસુ પબ્બજિતં પુરાણવોહારિકમહામત્તં ભિક્ખું ‘‘કિત્તકેન વત્થુના રાજા માગધો સેનિયો બિમ્બિસારો ચોરં ગહેત્વા હનતિ વા બન્ધતિ વા પબ્બાજેતિ વા’’તિ પુચ્છિત્વા તેન ‘‘પાદેન વા પાદારહેન વા’’તિ વુત્તે તેનેવ પમાણેન અદિન્નં આદિયન્તસ્સ પઞ્ઞત્તં. **અટ્ઠકથાયઞ્ચ** –

> ‘‘પઞ્ચમાસકો પાદોતિ પાળિં ઉલ્લિઙ્ગિત્વા ‘તદા રાજગહે વીસતિમાસકો કહાપણો હોતિ, તસ્મા પઞ્ચમાસકો પાદો’. એતેન લક્ખણેન સબ્બજનપદેસુ કહાપણસ્સ ચતુત્થો ભાગો ‘પાદો’તિ વેદિતબ્બો. સો ચ ખો પોરાણકસ્સ નીલકહાપણસ્સ વસેન, ન ઇતરેસં રુદ્રદામકાદીનં. તેન હિ પાદેન અતીતા બુદ્ધાપિ પારાજિકં પઞ્ઞપેસું, અનાગતાપિ પઞ્ઞપેસ્સન્તિ. સબ્બબુદ્ધાનઞ્હિ પારાજિકવત્થુમ્હિ વા પારાજિકે વા નાનત્તં નત્થિ, ઇમાનેવ ચત્તારિ પારાજિકવત્થૂનિ, ઇમાનેવ ચત્તારિ પારાજિકાનિ, ઇતો ઊનં વા અતિરેકં વા નત્થિ. તસ્મા ભગવાપિ ધનિયં વિગરહિત્વા પાદેનેવ દુતિયપારાજિકં પઞ્ઞપેન્તો ‘યો પન ભિક્ખુ અદિન્નં થેય્યસઙ્ખાત’ન્તિઆદિમાહા’’તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૮૮) વુત્તં.

સારત્થદીપનિયઞ્ચ –

> ‘‘ચતુત્થો ભાગો પાદોતિ વેદિતબ્બોતિ ઇમિનાવ સબ્બજનપદેસુ કહાપણસ્સેવ વીસતિમો ભાગોમાસકોતિ ઇદઞ્ચ વુત્તમેવ હોતીતિ દટ્ઠબ્બં. પોરાણસત્થાનુરૂપં લક્ખણસમ્પન્ના ઉપ્પાદિતા નીલકહાપણાતિ વેદિતબ્બા. રુદ્રદામેન ઉપ્પાદિતો રુદ્રદામકો. સો કિર નીલકહાપણસ્સ તિભાગં

અગ્ઘતી'તિ વત્વા 'યસ્મિં પદેસે નીલકહાપણા ન સન્તિ, તત્થાપિ નીલકહાપણવસેનેવ પરિચ્છેદો કાતબ્બો. કથં? નીલકહાપણાનં વળઞ્જનટ્ઠાને ચ અવળઞ્જનટ્ઠાને ચ સમાનઅગ્ઘવસેન પવત્તમાનં ભણ્ડં નીલકહાપણેન સમાનગ્ઘં ગહેત્વા તસ્સ ચતુત્થભાગગ્ઘનકં નીલકહાપણસ્સ પાદગ્ઘનકન્તિ પરિચ્છિન્દિત્વા વિનિચ્છયો કાતબ્બો''તિ (સારત્થ॰ ટી॰ ૨.૮૮) અયમત્થોવ વુત્તો.

એત્થ **કહાપણં** નામ કરોન્તા સુવણ્ણેનપિ કરોન્તિ રજતેનપિ તમ્બેનપિ સુવણ્ણરજતતમ્બમિસ્સકેનપિ . તેસુ કતરં કહાપણં નીલકહાપણન્તિ? **કેચિ** તાવ ''સુવણ્ણકહાપણ''ન્તિ. **કેચિ** ''મિસ્સકકહાપણ''ન્તિ. તત્થ ''સુવણ્ણકહાપણ''ન્તિ વદન્તાનં અયમધિપ્પાયો – પારાજિકવત્થુના પાદેન સબ્બત્થ એકલક્ખણેન ભવિતબ્બં, કાલદેસપરિભોગાદિવસેન અગ્ઘનાનત્તં પાદસ્સેવ ભવિતબ્બં. ભગવતા હિ ધમ્મિકરાજૂહિ હનનબન્ધનપબ્બાજનાનુરૂપેનેવ અદિન્નાદાને પારાજિકં પઞ્ઞત્તં, ન ઇતરથા. તસ્મા એસા સબ્બદા સબ્બત્થ અબ્યભિચારીતિ સુવણ્ણમયસ્સ કહાપણસ્સ ચતુત્થેન પાદેન ભવિતબ્બન્તિ.

''મિસ્સકકહાપણ''ન્તિ વદન્તાનં પન અયમધિપ્પાયો –

અટ્ઠકથાયં –

> ''તદા રાજગહે વીસતિમાસકો કહાપણો હોતિ, તસ્મા પઞ્ચમાસકો પાદો. એતેન લક્ખણેન સબ્બજનપદેસુ કહાપણસ્સ ચતુત્થો ભાગો 'પાદો'તિ વેદિતબ્બો. સો ચ ખો પોરાણકસ્સ નીલકહાપણસ્સ વસેન, ન ઇતરેસં રુદ્રદામકાદીન''ન્તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૮૮) –

વુત્તત્તા, **સારત્થદીપનિયઞ્ચ** –

> ''પોરાણસત્થાનુરૂપં લક્ખણસમ્પન્ના ઉપ્પાદિતા નીલકહાપણાતિ વેદિતબ્બા''તિ (સારત્થ॰ ટી॰ ૨.૮૮) –

વુત્તત્તા ચ ''વિનયવિનિચ્છયં પત્વા ગરુકે ઠાતબ્બ''ન્તિ વચનતો ચ મિસ્સકકહાપણોયેવ નીલકહાપણો. તત્થેવ હિ પોરાણસત્થવિહિતં લક્ખણં દિસ્સતિ. કથં? પઞ્ચ માસા સુવણ્ણસ્સ, તથા રજતસ્સ, દસ માસા તમ્બસ્સાતિ એતે વીસતિ માસે મિસ્સેત્વા બન્ધનત્થાય વીહિમત્તં લોહં પક્ખિપિત્વા અક્ખરાનિ ચ હત્થિઆદીનમઞ્ઞતરઞ્ચ રૂપં દસ્સેત્વા કતો નિદ્દોસત્તા નીલકહાપણો નામ હોતીતિ.

સિક્ખાભાજનવિનિચ્છયે ચ કેસુચિ પોત્થકેસુ ''પાદો નામ પઞ્ચ માસા સુવણ્ણસ્સા''તિ પુરિમપક્ખવાદીનં મતેન પાઠો લિખિતો. કેસુચિ પોત્થકેસુ દુતિયપક્ખવાદીનં મતેન ''પઞ્ચ માસા હિરઞ્ઞસ્સા''તિ પાઠો લિખિતો. સીહળભાસાય પોરાણકેહિ લિખિતાય **સામણેરસિક્ખાય** પન –

> ''પોરાણકસ્સ નીલકહાપણસ્સાતિ વુત્ત**અટ્ઠકથા**વચનસ્સ, પોરાણકે રતનસુત્તાભિધાનકસુત્તે વુત્તકહાપણલક્ખણસ્સ ચ અનુરૂપતો 'સુવણ્ણરજતતમ્બાનિ મિસ્સેત્વા ઉટ્ઠાપેત્વા કતકહાપણં કહાપણં નામા'તિ ચ 'સામણેરાનમુપસમ્પન્નાનઞ્ચ અદિન્નાદાનપારાજિકવત્થુમ્હિ કો વિસેસો'તિ પુચ્છં કત્વા 'સામણેરાનં દસિકસુત્તેનાપિ પારાજિકો હોતિ, ઉપસમ્પન્નાનં પન સુવણ્ણસ્સ વીસતિવીહિમત્તેના''તિ –

ચ વિસેસો દસ્સિતો.

તં પન સુવણ્ણમાસકવસેન અટ્ઠતિયમાસકં હોતિ, પઞ્ચમાસકેન ચ ભગવતા પારાજિકં પઞ્ઞત્તં. તસ્મા તસ્સ યથાવુત્તલક્ખણસ્સ કહાપણસ્સ સબ્બદેસેસુ અલબ્ભમાનત્તા સબ્બદેસસાધારણેન તસ્સ મિસ્સકકહાપણસ્સ પઞ્ચમાસપાદગ્ઘનકેન સુવણ્ણેનેવ પારાજિકવત્થુમ્હિ નિયમિતે સબ્બદેસવાસીનં ઉપકારાય હોતીતિ એવં સુવણ્ણેનેવ પારાજિકવત્થુપરિચ્છેદો કતો. અયમેવ નિયમો સીહળાચરિયવાદેહિ સારોતિ ગહિતો. તસ્મા સિક્ખાગરુકેહિ સબ્બત્થ પેસલેહિ વિનયધરેહિ અયમેવ વિનિચ્છયો સારતો પચ્ચેતબ્બો. હોન્તિ ચેત્થ –

‘‘હેમરજતતમ્બેહિ, સત્થે નિદ્દિટ્ઠલક્ખણં;
અહાપેત્વા કતો વીસ-માસો નીલકહાપણો.

હેમપાદં સજ્ઝુપાદં, તમ્બપાદદ્વયઞ્હિ સો;
મિસ્સેત્વા રૂપમપ્પેત્વા, કાતું સત્થેસુ દસ્સિતો.

‘**એલા**’તિ વુચ્ચતે દોસો, નિદ્દોસત્તા તથીરિતો;
તસ્સ પાદો સુવણ્ણસ્સ, વીસવીહગ્ઘનો મતો.

યસ્મિં પન પદેસે સો, ન વત્તતિ કહાપણો;
વીસસોવણ્ણવીહગ્ઘં, તપ્પાદગ્ઘન્તિ વેદિયં.

વીસસોવણ્ણવીહગ્ઘં, થેનેન્તા ભિક્ખવો તતો;
ચવન્તિ સામઞ્ઞગુણા, ઇચ્ચાહુ વિનયઞ્ઞુનો’’તિ.

૯. **ઓપાત**ન્તિ આવાટં. દુક્ખે જાતેતિ યોજના.

૧૦. **ઉત્તરિં ધમ્મ**ન્તિ એત્થ ‘‘ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મ’’ન્તિ વત્તબ્બે નિરુત્તિનયેન મજ્ઝપદલોપં, નિગ્ગહીતાગમઞ્ચ કત્વા ‘‘ઉત્તરિં ધમ્મ’’ન્તિ વુત્તં. ઉત્તરિમનુસ્સાનં ઝાયીનઞ્ચેવ અરિયાનઞ્ચ ધમ્મં **ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં**. **અત્તુપનાયિક**ન્તિ અત્તનિ તં ઉપનેતિ ‘‘મયિ અત્થી’’તિ સમુદાચરન્તો, અત્તાનં વા તત્થ ઉપનેતિ ‘‘અહં એત્થ સન્દિસ્સામી’’તિ સમુદાચરન્તોતિ અત્તુપનાયિકો, તં અત્તુપનાયિકં, એવં કત્વા વદન્તોતિ સમ્બન્ધો.

૧૧. **પરિયાયે**તિ ‘‘યો તે વિહારે વસતિ, સો ભિક્ખુ અરહા’’તિઆદિના (પરિ૰ ૨૮૭) પરિયાયભણને. **ઞાતે**તિ યં ઉદ્દિસ્સ ભણતિ, તસ્મિં વિઞ્ઞુમ્હિ મનુસ્સજાતિકે અચિરેન ઞાતે. **નો ચે**તિ નો ચે જાનાતિ.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

પારાજિકકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૩. ચેતેતિ, ઉપક્કમતિ, મુચ્ચતિ, એવં અઙ્ગત્તયે પુણ્ણે ગરુકં વુત્તં. **દ્વઙ્ગે** ચેતેતિ, ઉપક્કમતિ યદિ ન મુચ્ચતિ, એવં અઙ્ગદ્વયે થુલ્લચ્ચયન્તિ યોજના. **પયોગે**તિ પયોજેત્વા ઉપક્કમિતું અઙ્ગજાતામસનં, પરસ્સ આણાપનન્તિ એવરૂપે સાહત્થિકાણત્તિકપયોગે.

૧૪. વુત્તનયેનેવ ઉપરૂપરિ પઞ્હાપુચ્છનં ઞાતું સક્કાતિ તં અવત્તુકામો આહ "**ઇતો પટ્ઠાયા**"તિઆદિ. મયમ્પિ યદેત્થ પુબ્બે અવુત્તમનુત્તાનત્થઞ્ચ, તદેવ વણ્ણયિસ્સામ.

૧૫. **કાયેના**તિ અત્તનો કાયેન. **કાયન્તિ** ઇત્થિયા કાયં. એસ નયો ''કાયબદ્ધ''ન્તિ એત્થાપિ.

૧૬. અત્તનો **કાયેન પટિબદ્ધેન** ઇત્થિયા કાય**પટિબદ્ધે** ફુટ્ઠે તુ દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૭. **તિસ્સો** આપત્તિયો સિયુન્તિ યોજના. **દ્વિન્નં મગ્ગાન**ન્તિ વચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગાનં.

૧૮. **વણ્ણાદિભઞ્ઞે**તિ વણ્ણાદિના ભણને. કાયપટિબદ્ધે વણ્ણાદિના ભઞ્ઞે દુક્કટન્તિ યોજના.

૧૯. **અત્તકામચરિયાયા**તિ અત્તકામપારિચરિયાય.

૨૦. પણ્ડકસ્સ સન્તિકેપિ અત્તકામપારિચરિયાય વણ્ણં વદતો **તસ્સ** ભિક્ખુનોતિ યોજના. **તિરચ્છાનગતસ્સાપિ સન્તિકે**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો.

૨૧. ઇત્થિપુરિસાનમન્તરે **સઞ્ચરિત્તં** સઞ્ચરણભાવં **સમાપન્ને** ભિક્ખુમ્હિ **પટિગ્ગણ્હનવીમંસાપચ્ચાહરણકત્તિકે** સમ્પન્ને તસ્સ બુધો ગરુકં નિદ્દિસેતિ યોજના.

૨૨. **દ્વઙ્ગસમાયોગે**તિ તીસ્વેતેસુ દ્વિન્નં અઙ્ગાનં યથાકથઞ્ચિ સમાયોગે. **અઙ્ગે સતિ પનેકસ્મિ**ન્તિ તિણ્ણમેકસ્મિં પન અઙ્ગે સતિ.

૨૪. **પયોગે**તિ ''અદેસિતવત્થુકં પમાણાતિક્કન્તં કુટિં, અદેસિતવત્થુકં મહલ્લકવિહારઞ્ચ કારેસ્સામી''તિ ઉપકરણત્થં અરઞ્ઞગમનતો પટ્ઠાય સબ્બપયોગે. **એકપિણ્ડે અનાગતે**તિ સબ્બપરિયન્તિમં પિણ્ડં સન્ધાય વુત્તં.

૨૫. ઇધ **યો** ભિક્ખુ અમૂલકેન પારાજિકેન ધમ્મેન અનુદ્ધંસેતીતિ યોજના.

૨૬. **ઓકાસં ન ચ કારેત્વા**તિ ''કરોતુ મે, આયસ્મા, ઓકાસં, અહં તે વત્તુકામો''તિ એવં તેન ભિક્ખુના ઓકાસં અકારાપેત્વા.

૨૮. **અઞ્ઞભાગિયે**તિ અઞ્ઞભાગિયપદેન ઉપલક્ખિતસિક્ખાપદે. એવં અઞ્ઞત્રપિ ઈદિસેસુ ઠાનેસુ અત્થો વેદિતબ્બો.

૨૯. ''સમનુભાસનાય એવા''તિ પદચ્છેદો. **ન પટિનિસ્સજ**ન્તિ અપ્પટિનિસ્સજન્તો.

૩૦. ઞત્તિયા દુક્કટં આપન્નો સિયા, દ્વીહિ કમ્મવાચાહિ થુલ્લતં આપન્નો સિયા, કમ્મવાચાય ઓસાને ગરુકં આપન્નો સિયાતિ યોજના. "**થુલ્લત**"ન્તિ ઇદં થુલ્લચ્ચયાપત્તિઉપલક્ખણવચનં.

૩૧. ચતૂસુ યાવતતિયકેસુ પઠમે આપત્તિપરિચ્છેદં દસ્સેત્વા ઇતરેસં તિણ્ણં તેનપિ એકપરિચ્છેદત્તા તત્થ વુત્તનયમેવ તેસુ અતિદિસન્તો આહ "**ભેદાનુવત્તકે**"તિઆદિ.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

સઙ્ઘાદિસેસકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૩૨. **અતિરેકચીવરન્તિ** અનધિટ્ઠિતં, અવિકપ્પિતં વિકપ્પનુપગપમાણં ચીવરં લદ્ધા દસાહં અતિક્કમન્તો એકમેવ નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિયં આપજ્જતિ. તિચીવરેન એકરત્તિમ્પિ **વિના વસન્તો** એકમેવ નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિયં આપજ્જતિ. ઇદઞ્ચ જાતિવસેન એકત્તં સન્ધાય વુત્તં વત્થુગણનાય આપત્તીનં પરિચ્છિન્દિતબ્બત્તા.

૩૩. **ગહેત્વાકાલચીવરન્તિ** અકાલચીવરં પટિગ્ગહેત્વા. **માસન્તિ** સતિયા પચ્ચાસાય નિક્ખિપિતું અનુઞ્ઞાતં માસં. **અતિક્કમન્તોતિ** સતિયાપિ પચ્ચાસાય વીતિક્કમન્તો અન્તોમાસે અનધિટ્ઠહિત્વા, અવિકપ્પેત્વા વા તિંસદિવસાનિ અતિક્કમન્તો, ચીવરુપ્પાદદિવસં અરુણં આદિં કત્વા એકતિંસમં અરુણં ઉટ્ઠાપેન્તોતિ અત્થો. એકં નિસ્સગ્ગિયં આપત્તિં આપજ્જતીતિ ઉદીરિતન્તિ યોજના.

૩૪. **અઞ્ઞાતિકાય** ભિક્ખુનિયા. **યંકિઞ્ચિ પુરાણચીવરન્તિ** એકવારમ્પિ પરિભુત્તં સઙ્ઘાટિઆદીનમઞ્ઞતરં ચીવરં.

૩૫. **પયોગસ્મિન્તિ** ''ધોવા''તિઆદિકે ભિક્ખુનો આણત્તિકપયોગે, એવં આણત્તાય ચ ભિક્ખુનિયા ઉદ્ધનાદિકે સબ્બસ્મિં પયોગે ચ. ''**નિસ્સગ્ગિયાવ પાચિત્તિ હોતીતિ** નિસ્સગ્ગિયા પાચિત્તિ ચ હોતીતિ યોજના.

૩૬. **પટિગણ્હતોતિ** એત્થ ''અઞ્ઞત્ર પારિવત્તકા''તિ યોજના.

૩૮. **પયોગસ્મિન્તિ** વિઞ્ઞાપનપયોગે. **વિઞ્ઞાપિતેતિ** વિઞ્ઞાપિતચીવરે પટિલદ્ધે.

૩૯. **ભિક્ખૂતિ** અચ્છિન્નચીવરો વા નટ્ઠચીવરો વા ભિક્ખુ. **તદુત્તરિન્તિ** સન્તરુત્તરપરમતો ઉત્તરિં.

૪૧. **પયોગેતિ** વિકપ્પનાપજ્જનપયોગે.

૪૨. **દુવેતિ** દુક્કટપાચિત્તિયવસેન દુવે આપત્તિયો કુસેતિ યોજેતબ્બં.

૪૪. **પયોગેતિ** અનુઞ્ઞાતપયોગતો અતિરેકાભિનિપ્ફાદનપયોગે. **લાભેતિ** ચીવરસ્સ પટિલાભે.

કથિનવગ્ગવણ્ણના પઠમા.

૪૫. કોસિયવગ્ગસ્સ **આદીસુ પઞ્ચસુ** સિક્ખાપદેસુ દ્વે દ્વે આપત્તિયોતિ યોજના. **પયોગેતિ** કરણકારાપનપયોગે. **લાભેતિ** કત્વા વા કારેત્વા વા પરિનિટ્ઠાપને.

૪૬. ''ગહેત્વા એળકલોમાની''તિ પદચ્છેદો. **અતિક્કમન્તિ** અતિક્કમન્તો.

૪૭. **અઞ્ઞાયાતિ** અઞ્ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયા. ''ધોવાપેતિ એળલોમક''ન્તિ પદચ્છેદો. **એળલોમકન્તિ** એળકલોમાનિ. નિરુત્તિનયેન ક-કારસ્સ વિપરિયાયો. **પયોગેતિ** ધોવાપનપયોગે.

૪૮. **પયોગે**તિ પટિગ્ગાહનપયોગે.

૪૯. **નાનાકાર**ન્તિ નાનપ્પકારં. **સમાપજ્જ**ન્તિ સમાપજ્જન્તો ભિક્ખુ. **સમાપન્ને**તિ સંવોહારે સમાપન્ને સતિ. **પયોગે**તિ સમાપજ્જનપયોગે.

૫૦. **પયોગે**તિ કયવિક્કયાપજ્જનપયોગે. **તસ્મિં કતે**તિ તસ્મિં ભણ્ડે અત્તનો સન્તકભાવં નીતે.

કોસિયવગ્ગવણ્ણના દુતિયા.

૫૧. **અતિરેકક**ન્તિ અનધિટ્ઠિતં, અવિકપ્પિતં વા પત્તં. દસાહં અતિક્કમેન્તસ્સ તસ્સ ભિક્ખુનો એકાવ નિસ્સગ્ગિયાપત્તિ હોતીતિ યોજના.

૫૨-૩. નત્થિ એતસ્સ પઞ્ચ બન્ધનાનીતિ **અપઞ્ચબન્ધનો**, તસ્મિં, ઊનપઞ્ચબન્ધને પત્તેતિ અત્થો. **પયોગે**તિ વિઞ્ઞાપનપયોગે. **તસ્સ** પત્તસ્સ **લાભે** પટિલાભે.

૫૪. **ભેસજ્જ**ન્તિ સપ્પિઆદિકં.

૫૫. **પયોગે**તિ પરિયેસનપયોગે.

૫૬. **પયોગે**તિ અચ્છિન્દનઅચ્છિન્દાપનપયોગે. **હટે**તિ અચ્છિન્દિત્વા ગહિતે.

૫૭. **દ્વે પનાપત્તિયો કુસે**તિ વાયાપનપયોગે દુક્કટં, વિકપ્પનુપગપચ્છિમચીવરપમાણેન વીતે નિસ્સગ્ગિયન્તિ દ્વે આપત્તિયો આપજ્જતીતિ અત્થો.

૫૮-૯. યો પન ભિક્ખુ અપ્પવારિતો અઞ્ઞાતકસ્સેવ તન્તવાયે **સમેચ્ચ** ઉપસઙ્કમિત્વા ચીવરે વિકપ્પં આપજ્જન્તો હોતિ. **સો**તિ સો ભિક્ખુ. દ્વે આપત્તિયો આપજ્જતિ, ન સંસયોતિ યોજના. **પયોગે**તિ વિકપ્પાપજ્જનપયોગે.

૬૦. અચ્ચેકસઞ્ઞિતં ચીવરં પટિગ્ગહેત્વાતિ યોજના. **કાલ**ન્તિ ચીવરકાલં.

૬૧. **તિણ્ણમઞ્ઞતરં વત્થ**ન્તિ તિણ્ણં ચીવરાનં અઞ્ઞતરં ચીવરં. **ઘરે**તિ અન્તરઘરે. **નિદહિત્વા**તિ નિક્ખિપિત્વા. **તેન** ચીવરેન વિના છારત્તતો **અધિકં** દિવસં યસ્સ આરઞ્ઞકસ્સ વિહારસ્સ ગોચરગામે તં ચીવરં નિક્ખિત્તં, તમ્હા વિહારા અઞ્ઞત્ર વસન્તો નિસ્સગ્ગિયં ફુસેતિ યોજના.

૬૨. સઙ્ઘિકં લાભં પરિણતં **જાનં** જાનન્તો.

૬૩. **પયોગે**તિ પરિણામનપયોગે. **સબ્બત્થા**તિ પારાજિકાદીસુ સબ્બસિક્ખાપદેસુ. **અપ્પનાવારપરિહાની**તિ પરિવારે પઠમં વુત્તકત્થપઞ્ઞત્તિવારસ્સ પરિહાપનં, ઇધ અવચનન્તિ અત્થો, તસ્સ વારસ્સ પરિવારે સબ્બપઠમત્તા પઠમં વત્તબ્બભાવેપિ તત્થ વત્તબ્બં પચ્છા ગણ્હિતુકામેન મયા તં ઠપેત્વા પઠમં આપત્તિદસ્સનત્થં તદનન્તરો કતાપત્તિવારો પઠમં વુત્તોતિ અધિપ્પાયો.

પત્તવગ્ગવણ્ણના તતિયા.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

તિંસનિસ્સગ્ગિયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૬૪. **મનુસ્સુત્તરિધમ્મે**તિ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મે. **અભૂતસ્મિં ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મે** સમુલ્લપિતે **પરાજયો** પારાજિકાપત્તિ.

૬૫. **અમૂલન્તિમવત્થુના** અમૂલકેન પારાજિકેન ધમ્મેન ભિક્ખું ચોદનાય **ગરુ** સઙ્ઘાદિસેસો હોતીતિ યોજના. **પરિયાયવચને**તિ ''યો તે વિહારે વસતી''તિઆદિના (પરિ॰ ૨૮૭) પરિયાયેન કથને. **ઞાતે**તિ યસ્સ કથેતિ, તસ્મિં વચનાનન્તરમેવ ઞાતે.

૬૬. **નો ચે પન વિજાનાતી**તિ અથ તં પરિયાયેન વુત્તં વચનાનન્તરમેવ સચે ન જાનાતિ. **સમુદાહટ**ન્તિ કથિતં.

૬૭. ઓમસતો ભિક્ખુસ્સ દુવે આપત્તિયો વુત્તા. ઉપસમ્પન્નં ઓમસતો પાચિત્તિ સિયા. **ઇતરં** અનુપસમ્પન્નં ઓમસતો દુક્કટં સિયાતિ યોજના.

૬૮. પેસુઞ્ઞહરણેપિ દ્વે આપત્તિયો હોન્તિ.

૬૯. **પયોગે**તિ પદસો ધમ્મં વાચેન્તસ્સ વચનકિરિયારમ્ભતો પટ્ઠાય યાવ પદાદીનં પરિસમાપનં, એત્થન્તરે અક્ખરુચ્ચારણપયોગે દુક્કટં. પદાનં પરિસમત્તિયં પાચિત્તિયં.

૭૦. ''તિરત્તા અનુપસમ્પન્નસહસેય્યાયા''તિ પદચ્છેદો. અનુપસમ્પન્નેન સહસેય્યા **અનુપસમ્પન્નસહસેય્યા**, તાય. તિરત્તા ઉત્તરિં અનુપસમ્પન્નસહસેય્યાયાતિ યોજના. **પયોગે**તિ સયનત્થાય સેય્યાપઞ્ઞાપનકાયાવજ્જનાદિપુબ્બપયોગે. **પન્ને**તિ કાયપસારણલક્ખણેન સયનેન નિપન્ને.

૭૧. યો પન ભિક્ખુ એક**રત્તિયં** માતુગામેન સહસેય્યં **કપ્પેતિ. દુક્કટાદયો**તિ ''પયોગે દુક્કટં, નિપન્ને પાચિત્તિય''ન્તિ યથાવુત્તદ્વેઆપત્તિયો આપજ્જતીતિ યોજના.

૭૨. **પયોગે**તિ યથાવુત્તલક્ખણપયોગે.

૭૩. **અનુપસમ્પન્ને**તિ સમીપત્થે ચેતં ભુમ્મં. અનુપસમ્પન્નસ્સ સન્તિકે ભૂતં ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં યો સચે **આરોચેતી**તિ યોજના. **દુક્કટાદયો**તિ યસ્સ આરોચેતિ, સો નપ્પટિવિજાનાતિ, દુક્કટં, પટિવિજાનાતિ, પાચિત્તિયન્તિ એવં દ્વે આપત્તિયો તસ્સ હોન્તિ.

૭૪. **અઞ્ઞતો** અઞ્ઞસ્સ ઉપસમ્પન્નસ્સ દુટ્ઠુલ્લસ્સ આપત્તિં **અનુપસમ્પન્ને** અનુપસમ્પન્નસ્સ સન્તિકે **વદં** વદન્તોતિ યોજના. **પયોગે**તિ આરમ્ભતો પટ્ઠાય પુબ્બપયોગે દુક્કટં આગચ્છતિ દુક્કટં આપજ્જતિ. આરોચિતે પાચિત્તિ સિયાતિ યોજના.

૭૫. **પયોગે**તિ ‘‘અકપ્પિયપથવિં ખણિસ્સામી’’તિ કુદાલ પરિયેસનાદિસબ્બપયોગેતિ.

મુસાવાદવગ્ગવણ્ણના પઠમા.

૭૬. **પાતેન્તો**તિ વિકોપેન્તો. **તસ્સા**તિ ભૂતગામસ્સ. **પાતે**તિ વિકોપને.

૭૭. અઞ્ઞવાદકવિહેસકાનં એકયોગનિદ્દિટ્ઠત્તા તત્થ વુત્તનયેનેવ વિહેસકે ચ ઞાતું સક્કાતિ તત્થ વિસું આપત્તિભેદો ન વુત્તો.

૭૮. **પર**ન્તિ અઞ્ઞં સદ્ધેન સમ્મતસેનાસનપઞ્ઞાપકાદિકં ઉપસમ્પન્નં. **ઉજ્ઝાપેન્તો**તિ તસ્સ અયસં ઉપ્પાદેતુકામતાય ભિક્ખૂહિ અવજાનાપેતું ‘‘છન્દાય ઇત્થન્નામો ઇદં નામ કરોતી’’તિઆદીનિ વત્વા અવઞ્ઞાય ઓલોકાપેન્તો, લામકતો વા ચિન્તાપેન્તો. **પયોગે**તિ ઉજ્ઝાપનત્થાય તસ્સ અવણ્ણભણનાદિકે પુબ્બપયોગે.

૮૩. સઙ્ઘિકે વિહારે પુબ્બૂપગતં ભિક્ખું **જાનં** જાનન્તો અનુપખજ્જ સેય્યં કપ્પેતિ, તસ્સેવં સેય્યં **કપ્પયતો**તિ યોજના. **પયોગેદુક્કટાદયો**તિ એત્થ અલુત્તસમાસો. **આદિ**-સદ્દેન સેય્યાકપ્પને પાચિત્તિયં સઙ્ગણ્હાતિ.

૮૪. **પયોગે**તિ ‘‘નિક્કડ્ઢ ઇમ’’ન્તિઆદિકે આણત્તિકે વા ‘‘યાહિ યાહી’’તિઆદિકે વાચસિકે વા હત્થેન તસ્સ અઙ્ગપરામસનાદિવસેન કતે કાયિકે વા નિક્કડ્ઢનપયોગે. **સેસ**ન્તિ પાચિત્તિયં.

૮૫. ‘‘વેહાસકુટિયા ઉપરી’’તિ પદચ્છેદો. **આહચ્ચપાદકે**તિ એત્થ ‘‘મઞ્ચે વા પીઠે વા’’તિ સેસો. **સીદ**ન્તિ નિસીદન્તો. **દુક્કટાદયો**તિ પયોગે દુક્કટં, નિપજ્જાય પાચિત્તિયન્તિ ઇમા આપત્તિયો કુસેતિ અત્થો.

૮૬. અસ્સ પજ્જસ્સ પઠમપાદં દસક્ખરપાદકં છન્દોવિચિતિયં વુત્તગાથા, ‘‘ગાથાછન્દો અતીતદ્વય’’ન્તિ ઇમિના છન્દોવિચિતિલક્ખણેન ગાથાછન્દત્તા **અધિટ્ઠિત્વા દ્વત્તિપરિયાયે**તિ એત્થ અક્ખરદ્વયં અધિકં વુત્તન્તિ દટ્ઠબ્બં. **પયોગે**તિ અધિટ્ઠાનપયોગે. **અધિટ્ઠિતે**તિ દ્વત્તિપરિયાયાનં ઉપરિ અધિટ્ઠાને કતે.

૮૭. **પયોગે**તિ સિઞ્ચનસિઞ્ચાપનપયોગે. **સિત્તે**તિ સિઞ્ચનકિરિયપરિયોસાને.

ભૂતગામવગ્ગવણ્ણના દુતિયા.

૮૮. દુક્કટં કુસેતિ યોજના. ઓવદિતે પાચિત્તિ સિયાતિ યોજના.

૮૯. વિભાગોયેવ **વિભાગતા**.

૯૦. **અઞ્ઞાતિકાય** ભિક્ખુનિયા અઞ્ઞત્ર પારિવત્તકા ચીવરં **દેન્તો** ભિક્ખુ **દુવે** આપત્તિયો કુસેતિ યોજના. **પયોગે**તિ દાનપયોગે.

૯૩. ‘‘નાવં એક’’ન્તિ પદચ્છેદો. **પયોગે**તિ અભિરુહણપયોગે. **દુક્કટાદયો**તિ **આદિ**-સદ્દેન અભિરુળ્હે પાચિત્તિયં સઙ્ગણ્હાતિ.

૯૪. ‘‘દુવિધં આપત્તિ’’ન્તિ પદચ્છેદો.

૯૬. ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં રહો નિસજ્જં કપ્પેન્તો ભિક્ખુ પયોગેદુક્કટાદયો **દ્વેપિ** આપત્તિયો ફુસેતિ યોજના.

ઓવાદવગ્ગવણ્ણના તતિયા.

૯૭. **તદુત્તરિન્તિ** તતો ભુઞ્જિતું અનુઞ્ઞાતએકદિવસતો ઉત્તરિં દુતિયદિવસતો પટ્ઠાય. **અનન્તરસ્સ વગ્ગસ્સા**તિ ઓવાદવગ્ગસ્સ. **નવમેના**તિ ભિક્ખુનિયા પરિપાચિતપિણ્ડપાતસિક્ખાપદેન.

૯૯. **દ્વત્તિપત્તે**તિ દ્વત્તિપત્તપૂરે. **તદુત્તરિન્તિ** દ્વત્તિપત્તપૂરતો ઉત્તરિં. **પયોગે**તિ પટિગ્ગહણપયોગે.

૧૦૧. **અભિહટ્ઠુન્તિ** અભિહરિત્વા.

૧૦૨. **તસ્સા**તિ અભિહરન્તસ્સ. **પિટકે**તિ વિનયપિટકે.

૧૦૩. **દસમેપી**તિ એત્થ ''દસમે અપી''તિ પદચ્છેદો.

ભોજનવગ્ગવણ્ણના ચતુત્થા.

૧૦૪. **અચેલકાદિનોતિ આદિ**-સદ્દેન ''પરિબ્બાજકસ્સ વા પરિબ્બાજિકાય વા''તિ (પાચિ॰ ૨૭૦) વુત્તે સઙ્ગણ્હાતિ. **ભોજનાદિકન્તિ આદિ**-સદ્દેન ખાદનીયં સઙ્ગણ્હાતિ. **પયોગે**તિ સહત્થા દાનપયોગે.

૧૦૫. **દાપેત્વા વા અદાપેત્વા વા** કિઞ્ચિ આમિસં. **પયોગે**તિ ઉય્યોજનપયોગે. **તસ્મિન્તિ** તસ્મિં ભિક્ખુમ્હિ. ઉય્યોજિતે પાચિત્તિ સિયાતિ યોજના.

૧૦૯. **ઉમ્મારાતિક્કમે**તિ ઇન્દખીલાતિક્કમે.

૧૧૦. **તદુત્તરિન્તિ** તતો પરિચ્છિન્નરત્તિપરિયન્તતો વા પરિચ્છિન્નભેસજ્જપરિયન્તતો વા ઉત્તરિં.

૧૧૧. ઉય્યુત્તં દસ્સનત્થાય ગચ્છન્તો દ્વે આપત્તિયો ફુસેતિ યોજના.

અચેલકવગ્ગવણ્ણના પઞ્ચમા.

૧૧૪. **મેરેય્યન્તિ** મેરયં. નિરુત્તિનયેન અ-કારસ્સ એ-કારો, ય-કારસ્સ ચ દ્વિત્તં. મેરય-સદ્દપરિયાયો વા **મેરેય્ય**-સદ્દો. **મુની**તિ ભિક્ખુ.

૧૧૫. ''ભિક્ખુ અઙ્ગુલિપતોદેના''તિ પદચ્છેદો. **પયોગે**તિ હાસાપનપયોગે. **તસ્સા**તિ હાસાપેન્તસ્સ.

૧૧૬. ગોપ્ફકા **હેટ્ઠા** ઉદકે દુક્કટં. ગોપ્ફકતો ઉપરિ **ઉપરિગોપ્ફકં**, ઉદકં, તસ્મિં, ગોપ્ફકતો અધિકપ્પમાણે ઉદકેતિ અત્થો.

૧૧૭. **અનાદરિયન્તિ** પુગ્ગલાનાદરિયં, ધમ્માનાદરિયં વા. **પયોગે**તિ અનાદરિયવસેન પવત્તે કાયપયોગે વા વચીપયોગે વા. **કતે** અનાદરિયે.

૧૧૮. પયોગેતિ ભિંસાપનપયોગે.

૧૧૯. જોતિન્તિ અગ્ગિં. **સમાદહિત્વા**નાતિ જાલેત્વા. "**વિસિબ્બેન્તો**"તિ ઇમિના ફલૂપચારેન કારણં વુત્તં. વિસિબ્બનકિરિયા હિ સમાદહનકિરિયાય ફલન્તિ વિસિબ્બનકિરિયાવોહારેન સમાદહનકિરિયાવ. તસ્મા **વિસિબ્બેન્તો**તિ એત્થ સમાદહન્તોતિ અત્થો. **પયોગે**તિ સમાદહનસમાદહાપનપયોગે. **વિસીવિતે**તિ વુત્તનયેન સમાદહિતેતિ અત્થો.

૧૨૦. પયોગેતિ ચુણ્ણમત્તિકાભિસઙ્ખરણાદિસબ્બપયોગે. **ઇતર**ન્તિ પાચિત્તિયં.

૧૨૧. તિણ્ણં દુબ્બણ્ણકરણાનન્તિ કંસનીલપત્તનીલકદ્દમસઙ્ખાતાનં તિણ્ણં દુબ્બણ્ણકરણાનં. **એકં** અઞ્ઞતરં **અનાદિય** અદત્વા. **ચીવર**ન્તિ નવચીવરં.

૧૨૨. નત્થિ એતસ્સ ઉદ્ધારન્તિ અનુદ્ધારો, તં અનુદ્ધારન્તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન રસ્સત્તં, અકતપચ્ચુદ્ધારન્તિ અત્થો.

૧૨૩. અપનિધેન્તોતિ અપનેત્વા નિધેન્તો નિક્ખિપેન્તો. **પત્તાદિક**ન્તિ **આદિ**-સદ્દેન ચીવરનિસીદનસૂચિઘરકાયબન્ધનાનં ગહણં. **પયોગે**તિ અપનિધાનપયોગે. **તસ્મિં** પત્તાદિકે પઞ્ચવિધે પરિક્ખારે. અપનિહિતે **સેસા** પાચિત્તિયાપત્તિ સિયાતિ યોજના.

સુરાપાનવગ્ગવણ્ણના છટ્ઠા.

૧૨૪. તપોધનોતિ પાતિમોક્ખસંવરસીલસઙ્ખાતં તપોધનમસ્સાતિ તપોધનો, ભિક્ખુ.

૧૨૫. તસ્મિં ઓપાતે.

૧૨૬. મનુસ્સવિગ્ગહો મનુસ્સસરીરો. **તિરચ્છાનગતો** નાગો વા સુપણ્ણો વા. **તસ્સ** ઓપાતખણકસ્સ.

૧૨૭. પટુબુદ્ધિનાતિ સબ્બેસુ ઞેય્યધમ્મેસુ નિપુનઞાણેન ભગવતા.

૧૨૮. પયોગેતિ પરિભોગત્થાય ગહણાદિકે પયોગે. **તસ્સા**તિ ભિક્ખુસ્સ.

૧૨૯. ઉક્કોટેન્તોતિ ઉચ્ચાલેન્તો યથાઠાને ઠાતું અદેન્તો. **પયોગે**તિ ઉક્કોટનપયોગે. ઉક્કોટિતે પાચિત્તિયં સિયાતિ યોજના.

૧૩૦. દુકુલ્લં વજ્જકન્તિ સઙ્ઘાદિસેસાદિકે. એકં પાચિત્તિયં આપત્તિં આપજ્જતિ ઇતિ દીપિતન્તિ યોજના.

૧૩૧. પયોગેતિ ગણપરિયેસનાદિપયોગે. **દુક્કટં પત્તો સિયા** દુક્કટાપત્તિં આપન્નો ભવેય્યાતિ અત્થો. **સેસા**તિ પાચિત્તિયાપત્તિ ઉપસમ્પાદિતે સિયા. ગાથાબન્ધવસેન ઉપસગ્ગલોપો.

૧૩૨-૩. જાનં થેય્યસત્થેન સહ સંવિધાય મગ્ગં પટિપજ્જતો ચ તથેવ માતુગામેન સહ સંવિધાય મગ્ગં પટિપજ્જતો ચાતિ યોજના. **પયોગે**તિ સંવિધાય ગન્તું પટિપુચ્છાદિકરણપયોગે. **પટિપન્ને**તિ મગ્ગપટિપન્ને.

અનન્તરન્તિ અદ્ધયોજનગામન્તરાતિક્કમનાનન્તરં.

૧૩૪. ઞત્તિયા ઓસાને દુક્કટં કુસેતિ યોજના.

૧૩૫. **અકતાનુધમ્મેના**તિ **અનુધમ્મો** વુચ્ચતિ આપત્તિયા અદસ્સને વા અપ્પટિકમ્મે વા પાપિકાય દિટ્ઠિયા અપ્પટિનિસ્સગ્ગે વા ધમ્મેન વિનયેન સત્થુસાસનેન ઉક્ખિત્તકસ્સ અનુલોમવત્તં દિસ્વા કત્વા ઓસારણા, સો ઓસારણસઙ્ખાતો અનુધમ્મો યસ્સ ન કતો, અયં અકતાનુધમ્મો નામ, તાદિસેન ભિક્ખુના સદ્ધિન્તિ અત્થો. **સમ્ભુઞ્જન્તો**તિ આમિસસમ્ભોગં કરોન્તો ભિક્ખુ. **પયોગે**તિ ભુઞ્જિતું આમિસપટિગ્ગહણાદિપયોગે. **ભુત્તે**તિ સમ્ભુત્તે, ઉભયસમ્ભોગે, તદઞ્ઞતરે વા કતેતિ અત્થો.

૧૩૬. **ઉપલાપેન્તો**તિ પત્તચીવરઉદ્દેસપરિપુચ્છનાદિવસેન સઙ્ગણ્હન્તો. **પયોગે**તિ ઉપલાપનપયોગે.

સપ્પાણકવગ્ગવણ્ણના સત્તમા.

૧૩૭. **સહધમ્મિક**ન્તિ કરણત્થે ઉપયોગવચનં, પઞ્ચહિ સહધમ્મિકેહિ સિક્ખિતબ્બત્તા, તેસં વા સન્તકત્તા ''સહધમ્મિક''ન્તિ લદ્ધનામેન બુદ્ધપઞ્ઞત્તેન સિક્ખાપદેન વુચ્ચમાનસ્સાતિ અત્થો. **ભણતો**તિ ''ભિક્ખુસ્સા''તિ ઇમિના સમાનાધિકરણં.

૧૩૮. **વિવણ્ણેન્તો**તિ ''કિં પનિમેહિ ખુદ્દાનુખુદ્દકેહિ સિક્ખાપદેહિ ઉદ્દિટ્ઠેહી''તિઆદિના ગરહન્તો. **પયોગે**તિ ''કિં ઇમેહી''તિઆદિના ગરહણવસેન પવત્તે વચીપયોગે. **વિવણ્ણિતે** ગરહિતે.

૧૩૯. **મોહેન્તો**તિ ''ઇદાનેવ ખો અહં, આવુસો, જાનામી''તિઆદિના અત્તનો અજાનનત્તેન આપન્નભાવં દીપેત્વા ભિક્ખું મોહેન્તો, વઞ્ચેન્તોતિ અત્થો. **મોહે**તિ મોહારોપનકમ્મે. **અરોપિતે** કતે.

૧૪૦. ભિક્ખુસ્સ કુપિતો પહારં દેન્તો કુસેતિ યોજના. **પયોગે**તિ દણ્ડાદાનાદિપયોગે.

૧૪૧. **પયોગે**તિ ઉગ્ગિરણપયોગે. **ઉગ્ગિરિતે**તિ ઉચ્ચારિતે.

૧૪૨. **અમૂલેનેવા**તિ દિટ્ઠાદિમૂલવિરહિતેનેવ. **યોગે**તિ ઓકાસકારાપનાદિપયોગે. **ઉદ્ધંસિતે**તિ ચોદિતે.

૧૪૩. **કુક્કુચ્ચં જનયન્તો**તિ ''ઊનવીસતિવસ્સો ત્વં મઞ્ઞે ઉપસમ્પન્નો''તિઆદિના કુક્કુચ્ચં ઉપદહન્તો. **યોગે**તિ કુક્કુચ્ચુપ્પાદનપયોગે. **ઉપ્પાદિતે**તિ કુક્કુચ્ચે ઉપ્પાદિતે.

૧૪૪. ''તિટ્ઠન્તો ઉપસ્સુતિ''ન્તિ પદચ્છેદો. સુતિયા સમીપં **ઉપસ્સુતિ**, સવનૂપચારેતિ અત્થો.

૧૪૫. **ધમ્મિકાનં તુ કમ્માન**ન્તિ ધમ્મેન વિનયેન સત્થુસાસનેન કતાનં અપલોકનાદીનં ચતુન્નં કમ્માનં. **તતો પુના**તિ છન્દદાનતો પચ્છા. **ખીયનધમ્મ**ન્તિ અત્તનો અધિપ્પેતભાવવિભાવનમન્તનં. **દ્વે કુસે દુક્કટાદયો**તિ ખીયનધમ્માપજ્જનપયોગે દુક્કટં, ખીયનધમ્મે આપન્ને પાચિત્તિયન્તિ એવં દુક્કટાદયો દ્વે આપત્તિયો આપજ્જેય્યાતિ અત્થો.

૧૪૬. સઙ્ઘે સઙ્ઘમજ્ઝે. **વિનિચ્છયેતિ** વત્થુતો ઓતિણ્ણવિનિચ્છયે. **નિટ્ઠં અગતેતિ** વત્થુમ્હિ અવિનિચ્છિતે, ઞત્તિં ઠપેત્વા કમ્મવાચાય વા અપરિયોસિતાય.

૧૪૮. સમગ્ગેન સઙ્ઘેનાતિ સમાનસંવાસકેન સમાનસીમાયં ઠિતેન સઙ્ઘેન.

સહધમ્મિકવગ્ગવણ્ણના અટ્ઠમા.

૧૫૦. અવિદિતો હુત્વાતિ રઞ્ઞો અવિદિતાગમનો હુત્વા.

૧૫૨. રતનન્તિ મુત્તાદિદસવિધં રતનં. **પયોગેતિ** રતનગ્ગહણપયોગે.

૧૫૩. વિકાલેતિ મજ્ઝન્તિકાતિક્કમતો પટ્ઠાય અરુણે.

૧૫૫. અટ્ઠિદન્તવિસાણાભિનિબ્બત્તન્તિ અટ્ઠિદન્તવિસાણમયં. **પયોગેતિ** કારાપનપયોગે.

૧૫૬. તસ્મિં મઞ્ચાદિમ્હિ **કારાપિતે સેસા** પાચિત્તિયાપત્તિ સિયાતિ યોજના.

રતનવગ્ગવણ્ણના નવમા.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

પાચિત્તિયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૫૯. ચતૂસુ પાટિદેસનીયેસુપિ અવિસેસેન આદિચ્ચબન્ધુના બુદ્ધેન દ્વિધા આપત્તિ નિદ્દિટ્ઠાતિ યોજના.

૧૬૦. સબ્બત્થાતિ સબ્બેસુ ચતૂસુ.

પાટિદેસનીયકથાવણ્ણના.

૧૬૧. સેખિયકથા ઉત્તાનત્થાયેવ.

સેખિયકથાવણ્ણના.

૧૬૨. પરિવારે પઠમં દસ્સિતસોળસવારપ્પભેદે મહાવિભઙ્ગે ''પઠમં પારાજિકં કત્થ પઞ્ઞત્ત''ન્તિઆદિપ્પભેદો (પરિ॰ ૧) કત્થપઞ્ઞત્તિવારો , ''મેથુનં ધમ્મં પટિસેવન્તો કતિ આપત્તિયો આપજ્જતી''તિઆદિપ્પભેદો (પરિ॰ ૧૫૭) કતાપત્તિવારો, ''મેથુનં ધમ્મં પટિસેવન્તસ્સ આપત્તિયો ચતુન્નં વિપત્તીનં કતિ વિપત્તિયો ભજન્તી''તિઆદિપ્પભેદો (પરિ॰ ૧૮૨) વિપત્તિવારો, ''મેથુનં ધમ્મં પટિસેવન્તસ્સ આપત્તિયો સત્તન્નં આપત્તિક્ખન્ધાનં કતિહિ આપત્તિક્ખન્ધેહિ સઙ્ગહિતા''તિઆદિપ્પભેદો (પરિ॰ ૧૮૨) સઙ્ગહવારો, ''મેથુનં ધમ્મં પટિસેવન્તસ્સ આપત્તિયો છન્નં આપત્તિસમુટ્ઠાનાનં કતિહિ સમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠહન્તી''તિઆદિપ્પભેદો (પરિ॰ ૧૮૪) સમુટ્ઠાનવારો, ''મેથુનં ધમ્મં પટિસેવન્તસ્સ આપત્તિયો ચતુન્નં અધિકરણાનં કતમં અધિકરણ''ન્તિઆદિપ્પભેદો (પરિ॰ ૧૮૫) અધિકરણવારો, ''મેથુનં ધમ્મં પટિસેવન્તસ્સ આપત્તિયો સત્તન્નં સમથાનં કતિહિ સમથેહિ

સમ્મન્તી''તિઆદિપ્પભેદો (પરિ॰ ૧૮૯) સમથવારો, તદનન્તરો ઇમેહિ સત્તહિ વારેહિ મિસ્સો અટ્ઠમો સમુચ્ચયવારોતિ ઇમેસુ અટ્ઠસુ વારેસુ આદિભૂતે કત્થપઞ્ઞત્તિનામધેય્યે અપ્પનાવારે સઙ્ગહેતબ્બાનં નિદાનાદિસત્તરસલક્ખણાનં ઉભયવિભઙ્ગસાધારણતો ઉપરિ વક્ખમાનત્તા તં વારં ઠપેત્વા તદનન્તરં અસાધારણં કતાપત્તિવારં સેખિયાવસાનં પાળિક્કમાનુરૂપં દસ્સેત્વા તદનન્તરા વિપત્તિવારાદયો છ વારા ઉભયવિભઙ્ગસાધારણતો વક્ખમાનાતિ કત્વા તેપિ ઠપેત્વા ઇમે પચ્ચયસદ્દેન અયોજેત્વા દસ્સિતા અટ્ઠેવ વારા, પુન ''મેથુનં ધમ્મં પટિસેવનપચ્ચયા પારાજિકં કત્થ પઞ્ઞત્ત''ન્તિઆદિના (પરિ॰ ૧૮૮) પચ્ચય-સદ્દં યોજેત્વા દસ્સિતા અપરે અટ્ઠ વારા યોજિતાતિ તત્થાપિ દુતિયં કતાપત્તિપચ્ચયવારં ઇમિના કતાપત્તિવારેન એકપરિચ્છેદં કત્વા દસ્સેતુમાહ ''**પઞ્ઞત્તા**''તિઆદિ. **પટિસેવનપચ્ચયા**તિ પટિસેવનહેતુના.

૧૯૩. અલ્લોકાસપ્પવેસનેતિ જીવમાનસરીરે તિણ્ણં મગ્ગાનં અઞ્ઞતરસ્મિં મગ્ગે અલ્લોકાસપ્પવેસને. મતે અક્ખાયિતે વા **પિ**-સદ્દેન યેભુય્યઅક્ખાયિતે પવેસને પવેસનનિમિત્તં **મેથુનં** ધમ્મં **પટિસેવન્તો** ભિક્ખુ પારાજિકં ફુસેતિ સમ્બન્ધો.

૧૯૪. તથા યેભુય્યક્ખાયિતે, ઉપડ્ઢક્ખાયિતે ચ મેથુનં ધમ્મં પટિસેવન્તો ભિક્ખુ થુલ્લચ્ચયં ફુસેતિ યોજના. વટ્ટકતે મુખે દુક્કટં વુત્તન્તિ સમ્બન્ધો. **જતુમટ્ઠકે**તિ ભિક્ખુનિયા જતુમટ્ઠકે દિન્ને પાચિત્તિ વુત્તાતિ સમ્બન્ધો.

૧૯૬. અવસ્સુતસ્સાતિ કાયસંસગ્ગરાગેન તિન્તસ્સ. **પોસસ્સા**તિ ગહણકિરિયાસમ્બન્ધે સામિવચનં. **ભિક્ખુનિયા**તિ અત્તસમ્બન્ધે સામિવચનં. ''અત્તનો''તિ સેસો. અવસ્સુતેન પોસેન અત્તનો અધક્ખકાદિગહણં સાદિયન્તિયા તથા અવસ્સુતાય ભિક્ખુનિયા પારાજિકન્તિ યોજના.

૧૯૭. કાયેનાતિ અત્તનો કાયેન. **કાયન્તિ** માતુગામસ્સ કાયં. **ફુસતો**તિ કાયસંસગ્ગરાગેન ફુસતો. **કાયેન કાયબદ્ધ**ન્તિ એત્થાપિ એસેવ નયો.

૧૯૮. કાયેન પટિબદ્ધેનાતિ અત્તનો કાયપટિબદ્ધેન. **પટિબદ્ધ**ન્તિ ઇત્થિયા કાયપટિબદ્ધં ફુસન્તસ્સ દુક્કટં. **તસ્સ** ભિક્ખુસ્સ.

''મહાવિભઙ્ગસઙ્ગહો નિટ્ઠિતો''તિ કસ્મા વુત્તં, નનુ સોળસવારસઙ્ગહે મહાવિભઙ્ગે કતાપત્તિવારોયેવેત્થ વુત્તો, ન ઇતરે વારાતિ? સચ્ચં, અવયવે પન સમુદાયોપચારેન વુત્તં. સાધારણાસાધારણાનં મહાવિભઙ્ગે ગતાનં સબ્બાપત્તિપભેદાનં દસ્સનોપચારભૂતો કતાપત્તિવારો દસ્સિતોતિ તંદસ્સનેન અપ્પધાના ઇતરેપિ વારા ઉપચારતો દસ્સિતા હોન્તીતિ ચ તથા વુત્તન્તિ વેદિતબ્બં.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

મહાવિભઙ્ગસઙ્ગહવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ભિક્ખુનિવિભઙ્ગો

૧૭૦. વિનયસ્સ વિનિચ્છયે ભિક્ખૂનં પાટવત્થાયાતિ ભિક્ખુનીનં પાટવસ્સાપિ તદધીનત્તા પધાનદસ્સનવસેન વુત્તં. અથ વા દસ્સનલિઙ્ગન્તરસાધારણત્તે ઇચ્છિતે પુલ્લિઙ્ગેન, નપુંસકલિઙ્ગેન વા નિદ્દેસો સદ્દસત્થાનુયોગતોતિ ''**ભિક્ખૂન**''ન્તિ પુલ્લિઙ્ગેન વુત્તં.

૧૭૧. નન્દન્તી સાદિયન્તી.

૧૭૨. તિસ્સો આપત્તિયો કુસેતિ યોજના. જાણુસ્સ ઉદ્ધં, અક્ખકસ્સ અધો ગહણં સાદિયન્તિયા તસ્સા પારાજિકન્તિ યોજના.

૧૭૩. કાયપટિબદ્ધે વા ગહણં સાદિયન્તિયા દુક્કટં.

૧૭૪. વજ્જન્તિ અઞ્ઞિસ્સા ભિક્ખુનિયા પારાજિકાપત્તિં.

૧૭૬. તં લદ્ધિન્તિ ઉક્ખિત્તસ્સ યં લદ્ધિં અત્તનો રોચેસિ, તં લદ્ધિં ન નિસ્સજ્જન્તીતિ યોજના.

૧૭૮. ''ઇધ આગચ્છા''તિ પદચ્છેદો. ''વુત્તા આગચ્છતી''તિ પદચ્છેદો.

૧૭૯. હત્થપાસપ્પવેસનેતિ હત્થપાસૂપગમને. ''**હત્થગતપ્પવેસને**''તિ વા પાઠો, સોયેવ અત્થો.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા ભિક્ખુનિવિભઙ્ગે

પારાજિકકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૮૦. એકસ્સાતિ અત્તનો અત્તનો અટ્ટકારસ્સ વા. **આરોચને**તિ વત્તબ્બસ્સ વોહારિકાનં નિવેદને.

૧૮૧. દુતિયારોચનેતિ દુતિયસ્સ, દુતિયં એવં આરોચને.

૧૮૨. દ્વીહીતિ દ્વીહિ કમ્મવાચાહિ. **કમ્મવાચોસાને**તિ કમ્મવાચાઓસાને.

૧૮૩. પરિક્ખેપે અતિક્કન્તેતિ અત્તનો ગામતો ગન્ત્વા ઇતરં ગામં પવિસન્તિયા પઠમેન પાદેન તસ્સ ગામસ્સ પરિક્ખેપે અતિક્કન્તે, પઠમપાદે પરિક્ખેપં અતિક્કમેત્વા અન્તોગામસઙ્ખેપં ગતેતિ અત્થો.

૧૮૪. દુતિયેનાતિ ગામપરિક્ખેપતો બહિ ઠિતેન દુતિયપાદેન. **અતિક્કન્તે**તિ તસ્મિં ગામપરિક્ખેપે અતિક્કન્તે, તસ્મિં પાદે અન્તોગામં પવેસિતેતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવ.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા ભિક્ખુનિવિભઙ્ગે

સઙ્ઘાદિસેસકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૯૩. ઇહ ભિક્ખુની પત્તસન્નિચયં કરોન્તી હોતિ, સા એકં નિસ્સગ્ગિયં પાચિત્તિયંયેવ ફુસેતિ યોજના.

૧૯૪. અકાલચીવરં કાલચીવરં કત્વા ભાજાપેન્તિયાતિ યોજના. **પયોગે**તિ ભાજનપયોગે.

૧૯૫. છિન્નેતિ અચ્છિન્ને.

૧૯૬. તતો પરન્તિ તતો પઠમતો અઞ્ઞં.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા ભિક્ખુનિવિભઙ્ગે

નિસ્સગ્ગિયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૧૯૯. લસુણં ખાદતિ ચે, **દ્વે** આપત્તિયો ફુટાતિ યોજના.

૨૦૦. પયોગેતિ સંહારાપનપયોગે. **સંહટે**તિ અત્તના સંહટે, પરેન સંહરાપિતે ચ આપત્તિ **પાચિત્તિ** હોતિ.

૨૦૧. કતેતિ તલઘાતે કતે.

૨૦૨. જતુના મટ્ઠકન્તિ જતુના કતં મટ્ઠદણ્ડકં. ''દુક્કટં આદિન્ને''તિ પદચ્છેદો.

૨૦૪. ભુઞ્જમાનસ્સ ભિક્ખુસ્સ હત્થપાસેતિ યોજના. **હિત્વા** હત્થપાસં.

૨૦૫. વિઞ્ઞાપેત્વાતિ અન્તમસો માતરમ્પિ યાચિત્વા. અજ્ઝોહારે પાચિત્તિં દીપયેતિ યોજના.

૨૦૬. ઉચ્ચારાદિન્તિ **આદિ**-સદ્દેન વિઘાસસઙ્કારમુત્તાનં ગહણં.

લસુણવગ્ગવણ્ણના પઠમા.

૨૦૯. ઇધ ઇમસ્મિં રત્તન્ધકારવગ્ગે. પઠમે, દુતિયે, તતિયે, ચતુત્થેપિ વિનિચ્છયો લસુણવગ્ગસ્સ **છટ્ઠેન** સિક્ખાપદેન **તુલ્યો** સદિસોતિ યોજના.

૨૧૦. આસનેતિ પલ્લઙ્કે તસ્સોકાસભૂતે. **સામિકે અનાપુચ્છા**તિ તસ્મિં કુલે યં કિઞ્ચિ વિઞ્ઞુમનુસ્સં અનાપુચ્છા.

૨૧૧. અનોવસ્સન્તિ ભિત્તિયા બહિ નિબ્બકોસબ્ભન્તરં. **દુતિયાતિક્કમે**તિ દુતિયેન પાદેન નિબ્બકોસસ્સ ઉદકપાતટ્ઠાનાતિક્કમે.

૨૧૨. નિસીદિતેતિ નિસિન્ને.

૨૧૩. પયોગેતિ ઉજ્ઝાપનપયોગે.

૨૧૪. નિરયાદિના અત્તાનં વા પરં વા **અભિસપ્પેન્તી** સપથં કરોન્તી દ્વે ફુસેતિ યોજના. **અભિસપ્પિતે**તિ અભિસપિતે.

૨૧૫. **વધિત્વા**તિ હત્થાદીહિ પહરિત્વા. ‘‘કરોતિ એક’’ન્તિ પદચ્છેદો.

રત્તન્ધકારવગ્ગવણ્ણના દુતિયા.

૨૧૬. **નગ્ગા**તિ અનિવત્થા વા અપારુતા વા. **પયોગે**તિ ચુણ્ણમત્તિકાઅભિસઙ્ખરણાદિપયોગે.

૨૧૭. **પમાણાતિક્કન્ત**ન્તિ ‘‘દીઘસોચતસ્સો વિદત્થિયો સુગતવિદત્થિયા, તિરિયં દ્વે વિદત્થિયો’’તિ (પાચિ॰ ૮૮૮) વુત્તપમાણમતિક્કન્તં. **પયોગે**તિ કારાપનપયોગે.

૨૧૮. **વિસિબ્બેત્વા**તિ દુસ્સિબ્બિતં પુન સિબ્બનત્થાય વિસિબ્બેત્વા.

૨૧૯. પઞ્ચ અહાનિ **પઞ્ચાહં**, પઞ્ચાહમેવ **પઞ્ચાહિકં**. સઙ્ઘાટીનં ચારો **સઙ્ઘાટિચારો**, પરિભોગવસેન વા ઓતાપનવસેન વા સઙ્ઘટિતટ્ઠેન ‘‘**સઙ્ઘાટી**’’તિ લદ્ધનામાનં ‘‘તિચીવરં, ઉદકસાટિકા, સંકચ્ચિકા’’તિ ઇમેસં પઞ્ચન્નં ચીવરાનં પરિવત્તનં. **અતિક્કમે**તિ ભિક્ખુની અતિક્કમેય્ય. અસ્સા પન એકાવ પાચિત્તિ પરિદીપિતાતિ યોજના.

૨૨૦. **સઙ્કમનીય**ન્તિ સઙ્કમેતબ્બં. અઞ્ઞિસ્સા સન્તકં અનાપુચ્છા ગહિતં પુન દાતબ્બં પઞ્ચન્નં અઞ્ઞતરં.

૨૨૧. **ગણચીવરલાભસ્સા**તિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘેન લભિતબ્બચીવરસ્સ. **અન્તરાયં કરોતી**તિ યથા તે દાતુકામા ન દેન્તિ, એવં પરક્કમતિ.

૨૨૨. **ધમ્મિક**ન્તિ સમગ્ગેન સઙ્ઘેન સન્નિપતિત્વા કરિયમાનં. **પટિબાહન્તી**તિ પટિસેધેન્તી. **પટિબાહિતે** પટિસેધિતે.

૨૨૩. **અગારિકાદિનો**તિ **આદિ**-સદ્દેન ‘‘પરિબ્બાજકસ્સ વા પરિબ્બાજિકાય વા’’તિ (પારા॰ ૯૧૭) વુત્તે સઙ્ગણ્હાતિ. **સમણચીવર**ન્તિ કપ્પકતં નિવાસનપારુપનુપગં. **પયોગે**તિ દાનપયોગે.

૨૨૪. **ચીવરે દુબ્બલાસાયા**તિ દુબ્બલચીવરપચ્ચાસાય ‘‘સચે સક્કોમ, દસ્સામા’’તિ એત્તકમત્તં સુત્વા ઉપ્પાદિતાય આસાયાતિ અત્થો. **કાલ**ન્તિ ચીવરકાલસમયં. **સમતિક્કમે**તિ ભિક્ખુનીહિ કાલચીવરે ભાજિયમાને ‘‘આગમેથ, અય્યે, અત્થિ સઙ્ઘસ્સ ચીવરપચ્ચાસા’’તિ વત્વા તં ચીવરવિભઙ્ગં સમતિક્કમેય્ય.

૨૨૫. **ધમ્મિકં કથિનુદ્ધાર**ન્તિ સમગ્ગેન સઙ્ઘેન કરિયમાનં કથિનસ્સ અન્તરુબ્ભારં. **પટિબાહન્તિયા**તિ નિવારેન્તિયા.

ન્હાનવગ્ગવણ્ણના તતિયા.

૨૨૬. **તુવટ્ટેય્યુ**ન્તિ નિપજ્જેય્યું. **ઇતરં** પાચિત્તિયં.

૨૨૭. **પયોગે**તિ ભિક્ખુનિયા અફાસુકકરણપયોગે કરિયમાને.

૨૨૮. **દુક્ખિત**ન્તિ ગિલાનં. **નુપટ્ઠાપેન્તિયા વાપી**તિ તસ્સા ઉપટ્ઠાનં પરેહિ અકારાપેન્તિયા, સયં વા અકરોન્તિયા.

૨૨૯. ઉપસ્સયં દત્વાતિ કવાટબન્ધં અત્તનો પુગ્ગલિકવિહારં દત્વા. **કટ્ઠિતે**તિ નિક્કડ્ઢિતે.

૨૩૦. સંસટ્ઠાતિ ગહપતિના વા ગહપતિપુત્તેન વા સંસટ્ઠવિહારી ભિક્ખુની સદ્ધિં સંસટ્ઠવિહારતો નિવત્તિયમાના. **ઞત્તિયા દુક્કટં કુસે**તિ સમનુભાસનકમ્મઞત્તિયા દુક્કટં આપજ્જેય્ય.

૨૩૧. અન્તોરટ્ઠેતિ યસ્સ વિજિતે વિહરતિ, તસ્સ રટ્ઠે. **પટિપન્નાયા**તિ ચારિકં કપ્પેન્તિયા. **સેસક**ન્તિ પાચિત્તિયં.

તુવટ્ટવગ્ગવણ્ણના ચતુત્થા.

૨૩૩. રાજાગારાદિકન્તિ **આદિ**-સદ્દેન ચિત્તાગારાદીનં ગહણં.

૨૩૫. પયોગેતિ કપ્પાસવિચારણં આદિં કત્વા સબ્બપયોગે. **ઉજ્જવુજ્જવને**તિ યત્તકં હત્થેન અઞ્છિતં હોતિ, તસ્મિં તક્કમ્હિ વેઠિતે.

૨૩૭. પયોગેતિ અગારિકસ્સ વા પરિબ્બાજકસ્સ વા પરિબ્બાજિકાય વા સહત્થા ખાદનીયાદીનં દાનપયોગે.

૨૩૮. ''સમં આપત્તિપભેદતો''તિ પદચ્છેદો.

૨૩૯. તિરચ્છાનગતં વિજ્જન્તિ યં કિઞ્ચિ બાહિરકં અનત્થસંહિતં પરૂપઘાતકરં હત્થિસિક્ખાદિસિપ્પં . **પઠન્તિયા**તિ સિક્ખન્તિયા. **પયોગે**તિ દુરુપસઙ્કમનાદિપયોગે. **પદે પદે**તિ પદાદિવસેન પરિયાપુણન્તિયા પદે પદે અક્ખરપદાનં વસેન.

૨૪૦. નવમે ''**પરિયાપુણાતી**''તિ પદં, દસમે ''**વાચેતી**''તિ પદન્તિ એવં પદમત્તમેવ ઉભિન્નં **વિસેસકં** ભેદકં.

ચિત્તાગારવગ્ગવણ્ણના પઞ્ચમા.

૨૪૧. તમારામન્તિ યત્થ ભિક્ખૂ રુક્ખમૂલેપિ વસન્તિ, તં સભિક્ખુકં પદેસં.

૨૪૩. અક્કોસતીતિ દસન્નં અક્કોસવત્થૂનં અઞ્ઞતરેન સમ્મુખા વા પરમ્મુખા વા અક્કોસતિ. **પરિભાસતી**તિ ભયદસ્સનેન તજ્જેતિ. ''પાચિત્તિ અક્કોસિતે''તિ પદચ્છેદો.

૨૪૪. ચણ્ડિકભાવેનાતિ કોધેન. **ગણ**ન્તિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘં. **પરિભાસતી**તિ ''બાલા એતા''તિઆદીહિ વચનેહિ અક્કોસતિ. **પયોગે**તિ પરિભાસનપયોગે. **પરિભટ્ઠે**તિ અક્કોસિતે. **ઇતરં** પાચિત્તિયં.

૨૪૫. નિમન્તિતાતિ ગણભોજને વુત્તનયેન નિમન્તિતા. **પવારિતા**તિ પવારણસિક્ખાપદે વુત્તનયેન વારિતા. **ખાદનં ભોજનમ્પિ વા**તિ યાગુપૂવખજ્જકં, યાવકાલિકં મૂલખાદનીયાદિખાદનીયં, ઓદનાદિભોજનમ્પિ વા યા ભિક્ખુની **ભુઞ્જન્તી** હોતિ, સા પન દ્વેયેવ આપત્તિયો કુસેતિ યોજના.

૨૪૭. મચ્છરાયન્તીતિ મચ્છરં કરોન્તી, અત્તનો પચ્ચયદાયકકુલસ્સ અઞ્ઞેહિ સાધારણભાવં અસહન્તીતિ અત્થો . **પયોગે**તિ તદનુરૂપે કાયવચીપયોગે. **મચ્છરિતે**તિ મચ્છરવસેન કતપયોગે નિપ્ફન્ને.

२४८. **અભિક્ખુકે પનાવાસે**તિ યતો ભિક્ખુનુપસ્સયતો અḍḍhયોજનબ્ભન્તરે ઓવાદદાયકા ભિક્ખૂ ન વસન્તિ, મગ્ગો વા અખેમો હોતિ, ન સક્કા અનન્તરાયેન ગન્તું, એવરૂપે આવાસે. **પુબ્બકિચ્ચેસૂ**તિ ''વસ્સં વસિસ્સામી''તિ સેનાસનપઞ્ઞાપનપાનીયઉપટ્ઠાપનાદિપુબ્બકિચ્ચે પન કરિયમાને દુક્કટં ભવેતિ યોજના.

२४९. **વસ્સંવુત્થા**તિ પુરિમં વા પચ્છિમં વા તેમાસં વુત્થા. **ઉભતોસઙ્ઘે**તિ ભિક્ખુનિસઙ્ઘે, ભિક્ખુસઙ્ઘે ચ. **તીહિપિ ઠાનેહી**તિ ''દિટ્ઠેન વા''તિઆદિના વુત્તેહિ તીહિ કારણેહિ.

२५०. **ઓવાદત્થાયા**તિ ગરુધમ્મોવાદનત્થાય. **સંવાસત્થાયા**તિ ઉપોસથપુચ્છનત્થાય ચેવ પવારણત્થાય ચ. **ન ગચ્છતી**તિ ભિક્ખું ન ઉપગચ્છતિ.

२५१. **ઓવાદમ્પિ ન યાચન્તી**તિ ઉપોસથાદિવસેન ઓવાદૂપસઙ્કમનં ભિક્ખું ન યાચન્તી ન પુચ્છન્તી. **ઉપોસથ**ન્તિ ઉપોસથદિવસતો પુરિમદિવસે તેરસિયં વા ચાતુદ્દસિયં વા ઉપોસથં ન પુચ્છન્તી.

२५२. **અપુચ્છિત્વાવ સઙ્ઘં વા**તિ સઙ્ઘં વા ગણં વા અનપલોકેત્વાવ. ''**ભેદાપેતી**''તિ ઇદં નિદસ્સનમત્તં ''ફાલાપેય્ય વા ધોવાપેય્ય વા આલિમ્પાપેય્ય વા બન્ધાપેય્ય વા મોચાપેય્ય વા''તિ ઇમેસમ્પિ કિરિયાવિકપ્પાનં સઙ્ગહેતબ્બત્તા. **પસાખજ**ન્તિ નાભિયા હેટ્ઠા, જાણુમણ્ડલાનં ઉપરિ પદેસે જાતં ગણ્ડં વા રુધિતં વા. **પયોગે**તિ ભેદાપનાદિપયોગે.

આરામવગ્ગવણ્ણના છટ્ઠા.

२५३. **ગબ્ભિનિ**ન્તિ આપન્નસત્તં સિક્ખમાનં. **વુટ્ઠાપેન્તી**તિ ઉપજ્ઝાયા હુત્વા ઉપસમ્પાદેન્તી. **પયોગે**તિ ગણપરિયેસનાદિપયોગે. **વુટ્ઠાપિતે**તિ ઉપસમ્પાદિતે, કમ્મવાચાપરિયોસાનેતિ અત્થો.

२५५. **સહજીવિનિ**ન્તિ સદ્ધિવિહારિનિં. **નાનુગ્ગણ્હન્તી**તિ ઉદ્દેસદાનાદીહિ ન સઙ્ગણ્હન્તી.

ગબ્ભિનિવગ્ગવણ્ણના સત્તમા.

२५८. ''અલં વુટ્ઠાપિતેના''તિ **વુચ્ચમાના** ભિક્ખુનીહિ નિવારિયમાના. **ખીયતી**તિ અઞ્ઞાસં બ્યત્તાનં લજ્જીનં વુટ્ઠાનસમ્મુતિં દીયમાનં દિસ્વા ''અહમેવ નૂન બાલા''તિઆદિના ભણમાના ખીયતિ. **પયોગે**તિ ખીયમાનપયોગે. **ખીયિતે**તિ ખીયનપયોગે નિટ્ઠિતે.

કુમારિભૂતવગ્ગવણ્ણના અટ્ઠમા.

२६०. **છત્તુપાહન**ન્તિ વુત્તલક્ખણં છત્તઞ્ચ ઉપાહનાયો ચ. **પયોગે**તિ ધારણપયોગે.

२६१. **યાનેના**તિ વય્હાદિના. **યાયન્તી**તિ સચે યાનેન ગતા હોતિ.

२६२. **સઙ્ઘાણિ**ન્તિ યં કિઞ્ચિ કટૂપગં. **ધારેન્તિયા**તિ કટિયં પટિમુઞ્ચન્તિયા.

૨૬૩. **ગન્ધવણ્ણેના**તિ યેન કેનચિ વણ્ણેન ચ યેન કેનચિ ગન્ધેન ચ. **ગન્ધો** નામ ચન્દનાલેપાદિ. **વણ્ણો** નામ કુઙ્કુમહલિદ્દાદિ. **પયોગે**તિ ગન્ધાદિપયોગે રચનતો પટ્ઠાય પુબ્બપયોગે.

૨૬૬. **અનાપુચ્છા**તિ ‘‘નિસીદામિ, અય્યા’’તિ અનાપુચ્છિત્વા. **નિસીદિતે** ભિક્ખુસ્સ ઉપચારે અન્તમસો છમાય નિસિન્ને.

૨૬૭. **અનોકાસકત**ન્તિ ‘‘અસુકસ્મિં નામ ઠાને પુચ્છિસ્સામી’’તિ એવં અકતઓકાસં.

૨૬૮. **પવિસન્તિયા**તિ વિનિચ્છયં આરામવગ્ગસ્સ **પઠમેનેવ** સિક્ખાપદેન **સદિસં** કત્વા વદેય્યાતિ યોજના.

છત્તુપાહનવગ્ગવણ્ણના નવમા.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા ભિક્ખુનિવિભઙ્ગે

પાચિત્તિયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

૨૬૯-૭૦. અટ્ઠસુ પાટિદેસનીયસિક્ખાપદેસુપિ દ્વિધા આપત્તિ હોતીતિ યોજના. **તતો**તિ ગહણહેતુ. **સબ્બેસૂ**તિ પાટિદેસનીયસિક્ખાપદેસુ.

પાટિદેસનીયકથાવણ્ણના.

૨૭૧-૨. ઇમં **પરમં** ઉત્તમં **નિરુત્તરં** કેનચિ વા વત્તબ્બેન ઉત્તરેન રહિતં નિદ્દોસં **ઉત્તરં** એવંનામકં **ધીરો** પઞ્ઞવા ભિક્ખુ અત્થવસેન વિદિત્વા **દુરુત્તરં** કિચ્છેન ઉત્તરિતબ્બં **પઞ્ઞત્તમહાસમુદ્દં** વિનયમહાસાગરં સુખેનેવ યસ્મા ઉત્તરતિ, તસ્મા **કઙ્ખચ્છેદે** વિનયવિચિકિચ્છાય છિન્દને **સત્થે** સત્થસદિસે **અસ્મિં સત્થે** ઇમસ્મિં ઉત્તરપકરણે **ઉસ્માયુત્તો** કમ્મજતેજોધાતુયા સમન્નાગતો જીવમાનો ભિક્ખુ **નિચ્ચં** નિરન્તરં **સત્તો** અભિરતો **નિચ્ચં યોગં** સતતાભિયોગં કાતું **યુત્તો** અનુરૂપોતિ યોજના.

ભિક્ખુનિવિભઙ્ગો નિટ્ઠિતોતિ એત્થાપિ ઉપ્પત્તિ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બા.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

ભિક્ખુનિવિભઙ્ગવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ચતુવિપત્તિકથાવણ્ણના

૨૭૩. ઇદાનિ ઉભયસાધારણં કત્વા વિપત્તિવારાદીનં વિસિટ્ઠવારાનં સઙ્ગહં કાતુમાહ “**કતિ આપત્તિયો**”તિઆદિ.

૨૭૪. ભિક્ખુની સચે છાદેતિ, ચુતા હોતિ. સચે વેમતિકા છાદેતિ, થુલ્લચ્ચયં સિયાતિ યોજના.

૨૭૫. સઙ્ઘાદિસેસન્તિ પરસ્સ સઙ્ઘાદિસેસં.

૨૭૬. ‘‘કતિ આચારવિપત્તિપચ્ચયા’’તિ પદચ્છેદો.

૨૭૭. આચારવિપત્તિન્તિ અત્તનો વા પરસ્સ વા આચારવિપત્તિં.

૨૭૯. પાપિકં દિટ્ઠિન્તિ અહેતુકઅકિરિયનત્થિકદિટ્ઠિઆદિં લામિકં દિટ્ઠિં.

૨૮૧. મનુસ્સુત્તરિધમ્મન્તિ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં.

૨૮૨. આજીવહેતુ સઞ્ચરિત્તં સમાપન્નોતિ યોજના. **પરિયાયવચને**તિ ‘‘યો તે વિહારે વસતિ, સો ભિક્ખુ અરહા’’તિઆદિકે લેસવચને. ઞાતેતિ યં ઉદ્દિસ્સ વદતિ, તસ્મિં મનુસ્સજાતિકે વચનસમનન્તરમેવ ઞાતે.

૨૮૩. વત્વાતિ અગિલાનો અત્તનો અત્થાય વિઞ્ઞાપેત્વા. ભિક્ખુની પન સચે એવં હોતિ, ભિક્ખુની અગિલાના અત્તનો અત્થાય પણીતભોજનં વિઞ્ઞાપેત્વા ભુત્તાવિની સચે હોતીતિ અધિપ્પાયો. તસ્સા પાટિદેસનીયં સિયાતિ યોજના.

૨૮૪. “**અત્તનો અત્થાય વિઞ્ઞાપેત્વાના**”તિ ઇમિના પરસ્સ ઞાતકપવારિતે તસ્સેવત્થાય વિઞ્ઞાપેત્વા તેન દિન્નં વા તસ્સ વિસ્સાસેન વા પરિભુઞ્જન્તસ્સ તેસં અત્તનો અઞ્ઞાતકઅપ્પવારિતે સુદ્ધચિત્તતાય અનાપત્તીતિ દીપેતિ.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

ચતુવિપત્તિકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

અધિકરણપચ્ચયકથાવણ્ણના

૨૮૫. **વિવાદાધિકરણમ્હા**તિ ''અધમ્મં 'ધમ્મો'તિ દીપેતી''તિઆદિનયપ્પવત્તા અટ્ઠારસભેદકરવત્થુનિસ્સિતા વિવાદાધિકરણમ્હા.

૨૮૬. ઉપસમ્પન્નં ઓમસતો ભિક્ખુસ્સ પાચિત્તિ હોતીતિ યોજના.

૨૮૭. **અનુવાદાધિકરણપચ્ચયા**તિ ચોદનાપરનામધેય્યં અનુવાદાધિકરણમેવ પચ્ચયો, તસ્મા, અનુવાદનાધિકરણહેતૂતિ અત્થો.

૨૮૯. ''**તથા**''તિ ઇમિના અમૂલકત્તં અતિદિસતિ.

૨૯૦. **આપત્તિપચ્ચયા**તિ આપત્તાધિકરણપચ્ચયા.

૨૯૩. **કિચ્ચાધિકરણપચ્ચયા**તિ અપલોકનાદિચતુબ્બિધકમ્મસઙ્ખાતકિચ્ચાધિકરણહેતુ.

૨૯૪. **અચ્ચજન્તીવા**તિ અત્તનો લદ્ધિં અપરિચ્ચજન્તી એવ.

૨૯૭. **પાપિકાય દિટ્ઠિયા** પરિચ્ચજનત્થાય કતાય **યાવતતિયકં સમનુભાસનાય** તં દિટ્ઠિં અચ્ચજન્તિયા **તસ્સા** ભિક્ખુનિયા, તસ્સ ભિક્ખુસ્સ ચ **અચ્ચજતો** પાચિત્તિ હોતીતિ યોજના.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

અધિકરણપચ્ચયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ખન્ધકપુચ્છાકથાવણ્ણના

૩૦૦. **સેસેસૂ**તિ અભબ્બપુગ્ગલપરિદીપકેસુ સબ્બપદેસુ.

૩૦૨. ‘‘નસ્સન્તુ એતે’’તિ પદચ્છેદો. **પુરક્ખકા**તિ એત્થ સામિઅત્થે પચ્ચત્તવચનં, ભેદપુરેક્ખકસ્સ, ભેદપુરેક્ખકાયાતિ અત્થો.

૩૦૩. **સેસેસૂ**તિ અવસેસેસુ અસંવાસકાદિદીપકેસુ પટિક્ખેપપદેસુ.

૩૦૪. **એકાવ દુક્કટાપત્તિ વુત્તા**તિ વસ્સં અનુપગમનાદિપચ્ચયા જાતિતો એકાવ દુક્કટાપત્તિ વુત્તા.

૩૦૫. **ઉપોસથસમા મતા**તિ ઉપોસથક્ખન્ધકે વુત્તસદિસા જાતા આપત્તિયો મતા અધિપ્પેતા.

૩૦૬. **ચમ્મે**તિ ચમ્મક્ખન્ધકે. વચ્છતરિં ગહેત્વા **મારેન્તાનં** છબ્બગ્ગિયાનં પાચિત્તિ વુત્તાતિ સમ્બન્ધો. **વચ્છતરિ**ન્તિ બલસમ્પન્નં તરુણગાવિં. સા હિ વચ્છકભાવં તરિત્વા અતિક્કમિત્વા ઠિતત્તા ‘‘**વચ્છતરી**’’તિ વુચ્ચતિ.

૩૦૭. **અઙ્ગજાતં છુપન્તસ્સા**તિ ગાવીનં અઙ્ગજાતં અત્તનો અઙ્ગજાતેન બહિ છુપન્તસ્સ. **સેસેસૂ**તિ ગાવીનં વિસાણાદીસુ ગહણે, પિટ્ઠિઅભિરુહણે ચ. યથાહ ‘‘છબ્બગ્ગિયા ભિક્ખૂ અચિરવતિયા નદિયા ગાવીનં તરન્તીનં વિસાણેસુપિ ગણ્હન્તી’’તિઆદિ (મહાવ॰ ૨૫૨).

૩૦૯. **તત્થ** ભેસજ્જક્ખન્ધકે. **સામન્તા દ્વઙ્ગુલે**તિ વચ્ચમગ્ગપસ્સાવમગ્ગાનં સામન્તા દ્વઙ્ગુલમત્તે પદેસે. સત્થકમ્મં કરોન્તસ્સ થુલ્લચ્ચયમુદીરિતન્તિ યોજના. યથાહ – ‘‘ન, ભિક્ખવે, સમ્બાધસ્સ સામન્તા દ્વઙ્ગુલે સત્થકમ્મં વા વત્થિકમ્મં વા કારેતબ્બં, યો કારેય્ય, આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સા’’તિ (મહાવ॰ ૨૭૯). એત્થ ચ ‘‘**સામન્તા દ્વઙ્ગુલે**’’તિ ઇદં સત્થકમ્મંયેવ સન્ધાય વુત્તં. વત્થિકમ્મં પન સમ્બાધેયેવ પટિક્ખિત્તં.

‘‘ન, ભિક્ખવે, અઞ્ઞત્ર નિમન્તિતેન અઞ્ઞસ્સ ભોજ્જયાગુ પરિભુઞ્જિતબ્બા, યો પરિભુઞ્જેય્ય, યથાધમ્મો કારેતબ્બો’’તિ (મહાવ॰ ૨૮૩) વુત્તત્તા આહ ‘‘**ભોજ્જયાગૂસુ પાચિત્તી**’’તિ. એત્થ ચ **ભોજ્જયાગુ** નામ બહલયાગુ. ‘‘પિણ્ડં વટ્ટેત્વા પાતબ્બયાગૂ’’તિ **ગણ્ઠિપદે** વુત્તં. **પાચિત્તી**તિ પરમ્પરભોજનપવારણસિક્ખાપદેહિ પાચિત્તિ. **સેસેસૂ**તિ અન્તોવુત્થઅન્તોપક્કસયંપક્કપરિભોગાદીસુ. યથાહ ‘‘ન, ભિક્ખવે, અન્તોવુત્થં અન્તોપક્કં સામંપક્કં પરિભુઞ્જિતબ્બં, યો પરિભુઞ્જેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિઆદિ (મહાવ॰ ૨૭૪).

૩૧૦. **ચીવરસંયુત્તે**તિ ચીવરક્ખન્ધકે.

૩૧૩. **ચમ્પેય્યકે ચ કોસમ્બે**તિ ચમ્પેય્યક્ખન્ધકે ચેવ કોસમ્બકક્ખન્ધકે ચ. ‘‘**કમ્મસ્મિ**’’ન્તિઆદીસુપિ એસેવ નયો.

૩૧૭. **રોમન્થે**તિ ભુત્તસ્સ લહું પાકત્તાય કુચ્છિગતં મુખં આરોપેત્વા સણ્હકરણવસેન અનુચાલને.

૩૧૮. **સેનાસનસ્મિ**ન્તિ સેનાસનક્ખન્ધકે. **ગરુનો**તિ ગરુભણ્ડસ્સ.

૩૨૦. **સઙ્ઘભેદે**તિ સઙ્ઘભેદકક્ખન્ધકે.

૩૨૧. **ભેદાનુવત્તકાન**ન્તિ સઙ્ઘભેદાનુવત્તકાનં. **ગણભોગે**તિ ગણભોજને.

૩૨૨. **સા**તિ એત્થ સબ્બવત્તેસુ અનાદરિયેન હોતીતિ સેસો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવ.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

ખન્ધકપુચ્છાકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સમુટ્ઠાનસીસકથાવણ્ણના

૩૨૫-૬. મહેસિના દ્વીસુ વિભઙ્ગેસુ પઞ્ઞત્તાનિ **યાનિ પારાજિકાદીનિ** સિક્ખાપદાનિ ઉપોસથે ઉદ્દિસન્તિ, **તેસં** સિક્ખાપદાનં સમુટ્ઠાનં ભિક્ખૂનં પાટવત્થાય ઇતો પરં પવક્ખામિ, તં સમાહિતા સુણાથાતિ યોજના.

૩૨૭. કાયો ચ વાચા ચ કાયવાચા ચાતિ અચિત્તકાનિ યાનિ તીણિ સમુટ્ઠાનાનિ, તાનેવ ચિત્તેન પચ્ચેકં યોજિતાનિ સચિત્તકાનિ **તીણિ** સમુટ્ઠાનાનિ હોન્તીતિ એવમેવ સમુટ્ઠાનં પુરિમાનં દ્વિન્નં વસેન **એકઙ્ગિકં**, તતિયચતુત્થપઞ્ચમાનં વસેન **દ્વઙ્ગિકં**, છટ્ઠસ્સ વસેન **તિવઙ્ગિકઞ્ચા**તિ એવં છધા સમુટ્ઠાનવિધિં વદન્તીતિ યોજના. કાયો, વાચાતિ એકઙ્ગિકં દ્વયં, કાયવાચા , કાયચિત્તં, વાચાચિત્તન્તિ દુવઙ્ગિકત્તયં, કાયવાચાચિત્તન્તિ અઙ્ગભેદેન તિવિધમ્પિ અવયવભેદેન સમુટ્ઠાનભેદવિધિં છપ્પકારં વદન્તીતિ અધિપ્પાયો.

૩૨૮. તેસુ છસુ સમુટ્ઠાનેસુ એકેન વા સમુટ્ઠાનેન દ્વીહિ વા તીહિ વા ચતૂહિ વા છહિ વા સમુટ્ઠાનેહિ **નાના** આપત્તિયો જાયરેતિ સમ્બન્ધો.

૩૨૯. તત્થ તાસુ નાનાપત્તીસુ. પઞ્ચ સમુટ્ઠાનાનિ એતિસ્સાતિ **પઞ્ચસમુટ્ઠાના**, એવરૂપા કાચિ આપત્તિ ન વિજ્જતિ. એકમેકં સમુટ્ઠાનં યાસન્તિ વિગ્ગહો. **પચ્છિમેહેવ તીહિપી**તિ સચિત્તકેહેવ તીહિ સમુટ્ઠાનેહિ, યા આપત્તિ એકસમુટ્ઠાના હોતિ, સા સચિત્તકાનં તિણ્ણમઞ્ઞતરેન હોતીતિ અધિપ્પાયો.

૩૩૦-૧. તતિયચ્છટ્ઠતોપિ ચાતિ કાયવાચતો, કાયવાચાચિત્તતો ચ. **ચતુત્થચ્છટ્ઠતો ચેવા**તિ કાયચિત્તતો કાયવાચાચિત્તતો ચ. **પઞ્ચમચ્છટ્ઠતોપિ ચા**તિ વાચાચિત્તતો કાયવાચાચિત્તતો ચ. ''કાયતો કાયચિત્તતો''તિ પઠમં દ્વિસમુટ્ઠાનં, ''વાચતો વાચાચિત્તતો''તિ દુતિયં, ''કાયવાચતો કાયવાચાચિત્તતો''તિ તતિયં, ''કાયચિત્તતો કાયવાચાચિત્તતો''તિ ચતુત્થં, ''વાચાચિત્તતો કાયવાચાચિત્તતો''તિ પઞ્ચમં દ્વિસમુટ્ઠાનન્તિ એવં પઞ્ચધા એવ ઠિતેહિ દ્વીહિ સમુટ્ઠાનેહિ **એસા** દ્વિસમુટ્ઠાનાપત્તિ **જાયતે** સમુટ્ઠાતિ. **ન અઞ્ઞતો**તિ કાયતો વાચતોતિ એકં, વાચતો કાયવાચતોતિ એકન્તિ એવં યથાવુત્તક્કમવિપરિયાયેન યોજિતેહિ અઞ્ઞેહિ સમુટ્ઠાનેહિ ન સમુટ્ઠાતિ.

૩૩૨. પઠમેહિ ચ તીહીતિ ''કાયતો, વાચતો, કાયવાચતો''તિ પઠમં નિદ્દિટ્ઠેહિ તીહિ અચિત્તકસમુટ્ઠાનેહિ. **પચ્છિમેહિ ચા**તિ ''કાયચિત્તતો, વાચાચિત્તતો, કાયવાચાચિત્તતો''તિ એવં પચ્છા વુત્તેહિ સચિત્તકેહિ તીહિ સમુટ્ઠાનેહિ. **ન અઞ્ઞતો**તિ ''કાયતો, વાચતો, કાયચિત્તતો, વાચતો, કાયવાચતો, કાયચિત્તતો''તિ એવં વુત્તવિપલ્લાસતો અઞ્ઞેહિ તીહિ સમુટ્ઠાનેહિ ન સમુટ્ઠાતિ.

૩૩૩-૪. પઠમા તતિયા ચેવ, ચતુત્થચ્છટ્ઠતોપિ ચાતિ કાયતો, કાયવાચતો, કાયચિત્તતો, કાયવાચાચિત્તતોતિ એતેહિ ચતૂહિ સમુટ્ઠાનેહિ ચેવ. **દુતિયા...પે॰... છટ્ઠતોપિ ચા**તિ વાચતો, કાયવાચતો, વાચાચિત્તતો, કાયવાચાચિત્તતોતિ ઇમેહિ ચતૂહિ ચાતિ ચતુસમુટ્ઠાનેનાપત્તિ.

સા એવં દ્વિધા ઠિતેહિ ચતૂહિ સમુટ્ઠાનેહિ જાયતે. **ન પનઞ્ઞતો**તિ ''કાયતો, વાચતો, કાયવાચતો, કાયચિત્તતો''તિ એવમાદિના વિપલ્લાસનયેન યોજિતેહિ ચતૂહિ સમુટ્ઠાનેહિ ન સમુટ્ઠાતિ. છ સમુટ્ઠાનાનિ યસ્સા સા **છસમુટ્ઠાના**. સચિત્તકેહિ તીહિ, અચિત્તકેહિ તીહીતિ છહિ એવ સમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠાતીતિ. પકારન્તરાભાવા ઇધ ''ન અઞ્ઞતો''તિ ન વુત્તં.

આહ ચ અટ્ઠકથાચરિયો માતિકટ્ઠકથાયં.

૩૩૫. સમુટ્ઠાતિ એતસ્માતિ **સમુટ્ઠાનં**, કાયાદિ છબ્બિધં, એકં સમુટ્ઠાનં કારણં યસ્સા સા **એકસમુટ્ઠાના**. પકારન્તરાભાવા **તિધા**. કથં? સચિત્તકાનં તિણ્ણં સમુટ્ઠાનાનં વસેન તિવિધા. દ્વીહિ સમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠિતા **દ્વિસમુટ્ઠિતા**, દ્વિસમુટ્ઠાનાપત્તીતિ અત્થો. **પઞ્ચધાતિ** વુત્તનયેન પઞ્ચપ્પકારા. તીણિ સમુટ્ઠાનાનિ યસ્સા સા **તિસમુટ્ઠાના**, ચત્તારિ સમુટ્ઠાનાનિ યસ્સા સા **ચતુરુટ્ઠાના**, તિસમુટ્ઠાના ચ ચતુરુટ્ઠાના ચ **તિચતુરુટ્ઠાનાતિ** એકદેસસરૂપેકસેસો, તિસમુટ્ઠાના દ્વિધા વિભત્તા, ચતુસમુટ્ઠાના ચ દ્વિધા એવ વિભત્તાતિ અત્થો. છહિ સમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠિતા **છસમુટ્ઠિતા**, છસમુટ્ઠાનાતિ અત્થો. **એકધાતિ** પકારન્તરાભાવા એકધાવ ઠિતાતિ અધિપ્પાયો.

૩૩૬. સબ્બા આપત્તિયો સમુટ્ઠાનવિસેસતો એવં તેરસધા ઠિતાનં સમુટ્ઠાનભેદાનં નાનત્તતો તેહિ સમુટ્ઠિતાનં પઠમં પઞ્ઞત્તત્તા સીસભૂતાનં સિક્ખાપદાનં વસેન **તેરસેવ નામાનિ લભન્તિ**, તાનિ ઇતો પરં વક્ખામીતિ યોજના.

૩૩૭. પઠમન્તિમવત્થુઞ્ચાતિ પઠમપારાજિકસમુટ્ઠાનં. **દુતિયન્તિ** અદિન્નાદાનસમુટ્ઠાનં. **સઞ્ચરિત્તકન્તિ** સઞ્ચરિત્તસમુટ્ઠાનં. **સમનુભાસનન્તિ** સમનુભાસનસમુટ્ઠાનં. ''કથિનં એળકલોમક''ન્તિ પદચ્છેદો, કથિનસમુટ્ઠાનં એળકલોમસમુટ્ઠાનઞ્ચ.

૩૩૮. પદસોધમ્મન્તિ પદસોધમ્મસમુટ્ઠાનં. **અદ્ધાનં થેય્યસત્થન્તિ** અદ્ધાનસમુટ્ઠાનં થેય્યસત્થસમુટ્ઠાનં. **દેસનાતિ** ધમ્મદેસનાસમુટ્ઠાનં. **ભૂતારોચનકન્તિ** ભૂતારોચનસમુટ્ઠાનં. **ચોરિવુટ્ઠાપનન્તિ** ચોરિવુટ્ઠાપનસમુટ્ઠાનં.

૩૩૯. અનનુઞ્ઞાતકઞ્ચાતિ અનનુઞ્ઞાતકસમુટ્ઠાનઞ્ચાતિ એતાનિ તેરસ તેહિ સમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠિતાનં તેસં સિક્ખાપદાનં પઠમં પઠમં નિદ્દિટ્ઠાનં પઠમપારાજિકાદિસિક્ખાપદસમુટ્ઠાનાનં ઇતરેસં પુબ્બઙ્ગમભાવતો ''**સીસાની**''તિ વુત્તાનિ. યથાહ **પરિવારટ્ઠકથાયં** ''પઠમપારાજિકં નામ એકં સમુટ્ઠાનસીસં, સેસાનિ તેન સદિસાની''તિઆદિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૨૫૮). **તેરસેતે સમુટ્ઠાનનયાતિ** એતે સીસવસેન દસ્સિતા તેરસ સમુટ્ઠાનનયા. **વિઞ્ઞૂહિ** ઉપાલિત્થેરાદીહિ.

૩૪૦. તત્થ તેરસસુ સમુટ્ઠાનસીસેસુ. **યાતિ** યા પન આપત્તિ. **આદિપારાજિકુટ્ઠાનાતિ** પઠમપારાજિકસમુટ્ઠાના.

૩૪૧. અદિન્નાદાન-સદ્દો પુબ્બકો પઠમો એતિસ્સા તંસમુટ્ઠાનાપત્તિયાતિ **અદિન્નાદાનપુબ્બકા**, અદિન્નાદાનસમુટ્ઠાનાતિ ઉદ્દિટ્ઠાતિ યોજના.

૩૪૨. જાતૂતિ એકંસેન.

૩૪૩. અયં સમુટ્ઠાનવસેન ''સમનુભાસનાસમુટ્ઠાના''તિ વુત્તાતિ યોજના.

૩૪૪. કથિન-સદ્દો ઉપપદો યસ્સા તંસમુટ્ઠાનાય આપત્તિયા સા **કથિનુપપદા**, કથિનસમુટ્ઠાનાતિ **મતા** ઞાતા, અયં સમુટ્ઠાનવસેન ''કથિનસમુટ્ઠાના''તિ ઞાતાતિ અત્થો.

૩૪૫. એળકલોમ-સદ્દો આદિ યસ્સા તંસમુટ્ઠાનાપત્તિયા સા **એળકલોમાદિસમુટ્ઠાનાતિ** અત્થો.

૩૪૯. એત્થ સમુટ્ઠાનેસુ.

૩૫૦. ભૂતારોચન-સદ્દો પુબ્બભાગો એતિસ્સા તંસમુટ્ઠાનાય આપત્તિયાતિ **ભૂતારોચનપુબ્બકા**, ભૂતારોચનસમુટ્ઠાનાતિ અત્થો.

૩૫૧. સમુટ્ઠાનં **સમુટ્ઠિતં**, ચોરિવુટ્ઠાપનં સમુટ્ઠિતં યસ્સા સા **ચોરિવુટ્ઠાપનસમુટ્ઠિતા**, ચોરિવુટ્ઠાપનસમુટ્ઠાનાતિ અત્થો.

૩૫૩. **તત્થા**તિ તેરસસમુટ્ઠાનસીસેસુ, ''**સમુટ્ઠાનં સચિત્તક**''ન્તિ ઇદં ''પઠમ''ન્તિઆદીહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં. **પઠમં સમુટ્ઠાન**ન્તિ પઠમપારાજિકસમુટ્ઠાનં. **દુતિયં સમુટ્ઠાન**ન્તિ અદિન્નાદાનસમુટ્ઠાનં. **ચતુત્થં સમુટ્ઠાન**ન્તિ સમનુભાસનસમુટ્ઠાનં. **નવમં સમુટ્ઠાન**ન્તિ થેય્યસત્થસમુટ્ઠાનં. **દસમં સમુટ્ઠાન**ન્તિ ધમ્મદેસનાસમુટ્ઠાનં. **દ્વાદસમં સમુટ્ઠાન**ન્તિ ચોરિવુટ્ઠાપનસમુટ્ઠાનં.

૩૫૪. **સમુટ્ઠાને**તિ સમુટ્ઠાનસીસે. **સદિસા**તિ તેન તેન સમુટ્ઠાનસીસેન સમુટ્ઠાના આપત્તિયો. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં સમુટ્ઠાનવિનિચ્છયે. **દિસ્સરે**તિ દિસ્સન્તે, દિસ્સન્તીતિ અત્થો. અથ વા **ઇધ દિસ્સરે**તિ ઇધ ઉભતોવિભઙ્ગે એતેસુ તેરસસમુટ્ઠાનેસુ એકેકસ્મિં અઞ્ઞાનિપિ સદિસાનિ સમુટ્ઠાનાનિ દિસ્સન્તીતિ અત્થો. ઇદાનિ તાનિ સરૂપતો નિદસ્સેતુમાહ ''**સુક્કઞ્ચા**''તિઆદિ. તત્થ **સુક્ક**ન્તિ સુક્કવિસ્સટ્ઠિસિક્ખાપદં. એસ નયો ''**કાયસંસગ્ગો**''તિઆદીસુપિ. યદેત્થ દુવિઞ્ઞેય્યં, તં વક્ખામ.

૩૫૫. **પુબ્બુપપરિપાકો** ચાતિ ''જાનં પુબ્બુપગતં ભિક્ખુ''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૨૦) સિક્ખાપદઞ્ચ ''ભિક્ખુનિપરિપાચિત''ન્તિ (પાચિ॰ ૧૯૨, ૧૯૪) પિણ્ડપાતસિક્ખાપદઞ્ચ. **રહો ભિક્ખુનિયાસહા**તિ ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં રહો નિસજ્જસિક્ખાપદઞ્ચ. **સભોજને, રહો દ્વે ચા**તિ સભોજને કુલે અનુપખજ્જસિક્ખાપદઞ્ચ દ્વે રહોનિસજ્જસિક્ખાપદાનિ ચ. **અઙ્ગુલી ઉદકે હસ**ન્તિ અઙ્ગુલિપતોદઞ્ચ ઉદકહસધમ્મસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૫૬. **પહારે ઉગ્ગિરે ચેવા**તિ પહારદાનસિક્ખાપદઞ્ચ તલસત્તિઉગ્ગિરણસિક્ખાપદઞ્ચ. **તેપઞ્ઞાસા ચ સેખિયા**તિ પઞ્ચસત્તતિસેખિયાસુ વક્ખમાનાનિ ઉજ્જગ્ઘિકાદીનિ સમનુભાસનસમુટ્ઠાનાનિ દસ, છત્તપાણિઆદીનિ ધમ્મદેસનાસમુટ્ઠાનાનિ એકાદસ, થેય્યસત્થસમુટ્ઠાનં , સૂપોદનવિઞ્ઞત્તિસિક્ખાપદઞ્ચાતિ બાવીસતિ સિક્ખાપદાનિ ઠપેત્વા પરિમણ્ડલનિવાસનાદીનિ ઇતરાનિ તેપઞ્ઞાસ સેખિયસિક્ખાપદાનિ ચ. **અધક્ખકુબ્ભજાણુઞ્ચા**તિ ભિક્ખુનીનં અધક્ખકઉબ્ભજાણુસિક્ખાપદઞ્ચ. **ગામન્તરમવસ્સુતા**તિ ગામન્તરગમનં, અવસ્સુતસ્સ હત્થતો ખાદનીયગ્ગહણસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૫૭-૮. **તલમટ્ઠુદસુદ્ધિ ચા**તિ તલઘાતં, જતુમટ્ઠં, ઉદકસુદ્ધિકાદિયનઞ્ચ. **વસ્સંવુત્થા**તિ ''વસ્સંવુત્થા...પે॰... છપ્પઞ્ચયોજનાની''તિ (પાચિ॰ ૯૭૪) સિક્ખાપદઞ્ચ. **ઓવાદાય ન ગચ્છન્તી**તિ ઓવાદાય અગમનસિક્ખાપદઞ્ચ. **નાનુબન્ધે પવત્તિનિ**ન્તિ ''વુટ્ઠાપિતં પવત્તિનિં દ્વે વસ્સાનિ નાનુબન્ધેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૧૧૧૨) સિક્ખાપદઞ્ચાતિ ઉભતોવિભઙ્ગે નિદ્દિટ્ઠા ઇમે **પઞ્ચસત્તતિ** ધમ્મા કાયચિત્તસમુટ્ઠિતા મેથુનેન સમા એકસમુટ્ઠાના મતાતિ યોજના.

એત્થ ચ **પાળિયં** ''છસત્તતી''તિ ગણનપરિચ્છેદો સમુટ્ઠાનસિક્ખાપદેન સહ દસ્સિતો. ઇધ પન તં વિના તંસદિસાનમેવ ગણના દસ્સિતા. તેનેવ પઠમં સમુટ્ઠાનસીસં પાળિયં ગણનાયપિ દસ્સિતં, ઇધેવ ન દસ્સિતં. ઉપરિ કત્થચિ સમુટ્ઠાનસીસસ્સ દસ્સનં પનેત્થ વક્ખમાનાનં તંસદિસભાવદસ્સનત્થં, ગણનાય વક્ખમાનાય અન્તોગધભાવદસ્સનત્થં. તેનેવ તત્થપિ તં વિના ગણનં વક્ખતિ.

૩૫૯. **વિગ્ગહન્તિ** મનુસ્સવિગ્ગહસિક્ખાપદં. **ઉત્તરિ ચેવા**તિ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મસિક્ખાપદઞ્ચ. **દુટ્ઠુલ્લન્તિ** દુટ્ઠુલ્લવાચાસિક્ખાપદં. **અત્તકામતા**તિ અત્તકામપારિચરિયસિક્ખાપદઞ્ચ. **દુટ્ઠદોસા દુવે ચેવા**તિ દ્વે દુટ્ઠદોસસિક્ખાપદાનિ ચ. **દુતિયાનિયતોપિ ચા**તિ દુતિયઅનિયતસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૬૦. **અચ્છિન્દનઞ્ચા**તિ સામં ચીવરં દત્વા અચ્છિન્દનઞ્ચ. **પરિણામો**તિ સઙ્ઘિકલાભસ્સ અત્તનો પરિણામનઞ્ચ. **મુસાઓમસપેસુણા**તિ મુસાવાદો ચ ઓમસવાદો ચ ભિક્ખુપેસુઞ્ઞઞ્ચ. **દુટ્ઠુલ્લારોચનઞ્ચેવા**તિ દુટ્ઠુલ્લાપત્તિઆરોચનસિક્ખાપદઞ્ચ. **પથવીખણનમ્પિ ચા**તિ પથવીખણનસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૬૧. **ભૂતગામઞ્ચ વાદો ચા**તિ ભૂતગામસિક્ખાપદં, અઞ્ઞવાદકસિક્ખાપદઞ્ચ. **ઉજ્ઝાપનકમેવ ચા**તિ ઉજ્ઝાપનકસિક્ખાપદઞ્ચ. **નિક્કડ્ઢો સિઞ્ચનઞ્ચેવા**તિ વિહારતો નિક્કડ્ઢનઞ્ચ ઉદકે તિણાદિસિઞ્ચનઞ્ચ. **આમિસહેતુ ચા**તિ આમિસહેતુ ભિક્ખુનિયો ઓવાદસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૬૨. **ભુત્તાવિન્તિ** ભુત્તાવિં અનતિરિત્તેન ખાદનીયાદિના પવારણસિક્ખાપદઞ્ચ. **એહનાદરિન્તિ** ‘‘એહાવુસો, ગામં વા’’તિ (પાચિ॰ ૨૭૫) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ અનાદરિયસિક્ખાપદઞ્ચ. **ભિંસાપનમેવ ચા**તિ ભિક્ખુભિંસનકઞ્ચ. **અપનિધેય્યા**તિ પત્તાદિઅપનિધાનસિક્ખાપદઞ્ચ. **સઞ્ચિચ્ચ પાણન્તિ** સઞ્ચિચ્ચ પાણં જીવિતાવોરોપનઞ્ચ. **સપ્પાણકમ્પિ ચા**તિ જાનં સપ્પાણકઉદકસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૬૩. **ઉક્કોટનઞ્ચા**તિ પુનકમ્માય ઉક્કોટનઞ્ચ. **ઊનો**તિ ઊનવીસતિવસ્સસિક્ખાપદઞ્ચ. **સંવાસો**તિ ઉક્ખિત્તકેન સદ્ધિં સંવાસસિક્ખાપદઞ્ચ. **નાસને ચા**તિ નાસિતકસામણેરસમ્ભોગસિક્ખાપદઞ્ચ. **સહધમ્મિકન્તિ** સહધમ્મિકં વુચ્ચમાનસિક્ખાપદઞ્ચ. **વિલેખા ચા**તિ ‘‘વિલેખાય સંવત્તન્તી’’તિ (પાચિ॰ ૪૩૯) આગતસિક્ખાપદઞ્ચ. **મોહના**તિ મોહનસિક્ખાપદઞ્ચ. **અમૂલકેન ચા**તિ અમૂલકેન સઙ્ઘાદિસેસેન અનુદ્ધંસનસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૬૪. **કુક્કુચ્ચં ખીયનં દત્વા**તિ કુક્કુચ્ચઉપ્પાદનઞ્ચ ધમ્મિકાનં કમ્માનં છન્દં દત્વા ખીયનઞ્ચ ચીવરં દત્વા ખીયનઞ્ચ. **પરિણામેય્ય પુગ્ગલે**તિ સઙ્ઘિકં લાભં પુગ્ગલસ્સ પરિણામનસિક્ખાપદઞ્ચ. **કિં તે, અકાલં, અચ્છિન્દે**તિ ‘‘કિં તે, અય્યે, એસો પુરિસપુગ્ગલો કરિસ્સતી’’તિ (પાચિ॰ ૭૦૫) આગતસિક્ખાપદઞ્ચ અકાલચીવરં ‘‘કાલચીવર’’ન્તિ અધિટ્ઠહિત્વા ભાજનસિક્ખાપદઞ્ચ ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં ચીવરં પરિવત્તેત્વા અચ્છિન્દનસિક્ખાપદઞ્ચ. **દુગ્ગહનિરયેન ચા**તિ દુગ્ગહિતેન દુપધારિતેન પરં ઉજ્ઝાપનસિક્ખાપદઞ્ચ નિરયેન વા બ્રહ્મચરિયેન વા અભિસપનસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૬૫. **ગણસ્સ ચા**તિ ‘‘ગણસ્સ ચીવરલાભં અન્તરાયં કરેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૦૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **વિભઙ્ગઞ્ચા**તિ ‘‘ધમ્મિકં ચીવરવિભઙ્ગં પટિબાહેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૧૨) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **દુબ્બલાસા તથેવ ચા**તિ ‘‘દુબ્બલચીવરપચ્ચાસાય ચીવરકાલસમયં અતિક્કામેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૨૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ધમ્મિકં કથિનુદ્ધારન્તિ** ‘‘ધમ્મિકં કથિનુદ્ધારં પટિબાહેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૨૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સઞ્ચિચ્ચાફાસુમેવ ચા**તિ ‘‘ભિક્ખુનિયા સઞ્ચિચ્ચ અફાસું કરેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૪૨) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૬૬. **સયં ઉપસ્સયં દત્વા**તિ ‘‘ભિક્ખુનિયા ઉપસ્સયં દત્વા કુપિતા અનત્તમના નિક્કડ્ઢેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૫૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અક્કોસેય્ય ચા**તિ ‘‘ભિક્ખું અક્કોસેય્ય વા પરિભાસેય્ય વા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૨૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

ચણ્ડિકાતિ ‘‘ચણ્ડીકતા ગણં પરિભાસેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૩૪) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **કુલમચ્છરિની અસ્સા**તિ ‘‘કુલમચ્છરિની અસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૪૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ગબ્ભિનિં વુટ્ઠાપેય્ય ચા**તિ ‘‘ગબ્ભિનિં વુટ્ઠાપેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૬૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૬૭. **પાયન્તિ**ન્તિ ‘‘પાયન્તિં વુટ્ઠાપેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૭૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **દ્વે ચ વસ્સાની**તિ ‘‘દ્વે વસ્સાનિ છસુ ધમ્મેસુ અસિક્ખિતસિક્ખં સિક્ખમાનં વુટ્ઠાપેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૮૦) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સઙ્ઘેનાસમ્મત**ન્તિ ‘‘સિક્ખિતસિક્ખં સિક્ખમાનં સઙ્ઘેન અસમ્મતં વુટ્ઠાપેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૮૬) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **તિસ્સો ગિહિગતા વુત્તા**તિ ‘‘ઊનદ્વાદસવસ્સં ગિહિગતં (પાચિ॰ ૧૦૯૧), પરિપુણ્ણદ્વાદસવસ્સં ગિહિગતં દ્વે વસ્સાનિ છસુ ધમ્મેસુ અસિક્ખિતસિક્ખં (પાચિ॰ ૧૦૯૭), દ્વેવસ્સાનિ સિક્ખિતસિક્ખં સઙ્ઘેન અસમ્મત’’ન્તિ (પાચિ॰ ૧૧૦૩) વુત્તસિક્ખાપદાનિ ચ. **તિસ્સોયેવ કુમારિકા**તિ ‘‘ઊનવીસતિવસ્સં કુમારિભૂત’’ન્તિઆદિના (પાચિ॰ ૧૧૨૦) નયેન વુત્તા તિસ્સો ચ.

૩૬૮. **ઊનદ્વાદસવસ્સા દ્વે**તિ ‘‘ઊનદ્વાદસવસ્સા વુટ્ઠાપેય્ય (પાચિ॰ ૧૧૩૭), પરિપુણ્ણદ્વાદસવસ્સા સઙ્ઘેન અસમ્મતા વુટ્ઠાપેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૪૨) વુત્તાનિ દ્વે સિક્ખાપદાનિ ચ. **અલં તાવ તે**તિ ‘‘અલં તાવ તે, અય્યે, વુટ્ઠાપિતેના’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૪૭) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સોકાવસ્સા**તિ ‘‘ચણ્ડિં સોકાવાસં સિક્ખમાનં વુટ્ઠાપેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૫૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પારિવાસિકચ્છન્દદાનતો**તિ ‘‘પારિવાસિકછન્દદાનેન સિક્ખમાનં વુટ્ઠાપેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૬૭) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૬૯. **અનુવસ્સં દુવે ચા**તિ ‘‘અનુવસ્સં વુટ્ઠાપેય્ય (પાચિ॰ ૧૧૭૧), એકં વસ્સં દ્વે વુટ્ઠાપેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૭૫) વુત્તસિક્ખાપદાનિ ચાતિ **એકૂનસત્તતિ** સિક્ખાપદાનિ. **અદિન્નાદાનતુલ્યત્તા**તિ અદિન્નાદાનેન સમાનસમુટ્ઠાનત્તા. **તિસમુટ્ઠાનિકા કતા**તિ સચિત્તકેહિ તીહિ સમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠહન્તીતિ વુત્તા.

દુતિયપારાજિકસમુટ્ઠાનવણ્ણના.

૩૭૦. **સઞ્ચરિકુટિમહલ્લક**ન્તિ સઞ્ચરિત્તં, સઞ્ઞાચિકાય કુટિકરણં, મહલ્લકવિહારકરણઞ્ચ. **ધોવાપનઞ્ચ પટિગ્ગહો**તિ અઞ્ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયા પુરાણચીવરધોવાપનઞ્ચ ચીવરપટિગ્ગહણઞ્ચ. **ચીવરસ્સ ચ વિઞ્ઞત્તિ**ન્તિ અઞ્ઞાતકં ગહપતિં વા ગહપતાનિં વા ચીવરવિઞ્ઞાપનસિક્ખાપદઞ્ચ. **ગહણઞ્ચ તદુત્તરિ**ન્તિ તદુત્તરિસાદિયનસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૭૧. **ઉપક્ખટદ્વયઞ્ચેવા**તિ ‘‘ચીવરચેતાપન્નં ઉપક્ખટં હોતી’’તિ (પારા॰ ૫૨૮) આગતસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ. **તથા દૂતેન ચીવર**ન્તિ દૂતેનચીવરચેતાપન્નપહિતસિક્ખાપદઞ્ચ. **કોસિય**ન્તિ કોસિયમિસ્સકસિક્ખાપદઞ્ચ. **સુદ્ધકાળાન**ન્તિ ‘‘સુદ્ધકાળકાન’’ન્તિઆદિસિક્ખાપદઞ્ચ (પારા॰ ૫૪૮). **દ્વે ભાગાદાનમેવ ચા**તિ ‘‘દ્વે ભાગા આદાતબ્બા’’તિ (પારા॰ ૫૫૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૭૨. **છબ્બસ્સાની**તિ છબ્બસ્સાનિ ધારણસિક્ખાપદઞ્ચ. **પુરાણસ્સા**તિ ‘‘પુરાણસન્થતસ્સા’’તિ (પારા॰ ૫૬૭) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **લોમધોવાપનમ્પિ ચા**તિ એળકલોમધોવાપનસિક્ખાપદઞ્ચ. **રૂપિયસ્સ પટિગ્ગાહો**તિ રૂપિયપટિગ્ગહણસિક્ખાપદઞ્ચ. **ઉભો નાનપ્પકારકા**તિ રૂપિયસંવોહારકયવિક્કયસિક્ખાપદાનિ ચ.

૩૭૩. ઊનબન્ધનપત્તો ચાતિ ઊનપઞ્ચબન્ધનપત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **વસ્સસાટિકસુત્તક**ન્તિ વસ્સિકસાટિકસિક્ખાપદઞ્ચ સુત્તં વિઞ્ઞાપેત્વા ચીવરકારાપનસિક્ખાપદઞ્ચ. **વિકપ્પાપજ્જન**ન્તિ તન્તવાયે ઉપસઙ્કમિત્વા ચીવરે વિકપ્પાપજ્જનઞ્ચ. **યાવ દ્વારદાનઞ્ચ સિબ્બન**ન્તિ ''યાવ દ્વારકોસા અગ્ગળટ્ઠપનાયા''તિ (પાચિ॰ ૧૩૫) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ ''અઞ્ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયા ચીવરં દદેય્ય (પાચિ॰ ૧૭૧), ચીવરં સિબ્બેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૧૭૬) વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ.

૩૭૪. પૂવેહીતિ પૂવેહિ વા મન્થેહિ વા અભિહટ્ઠું પવારણસિક્ખાપદઞ્ચ. **પચ્ચયો**તિ ચતુમાસપચ્ચયપવારણસિક્ખાપદઞ્ચ. **જોતી**તિ જોતિયા સમાદહનસિક્ખાપદઞ્ચ. **રતન**ન્તિ રતનસિક્ખાપદઞ્ચ. **સૂચિ...પે॰... સુગતસ્સ ચા**તિ સૂચિઘરસિક્ખાપદાદીનિ સત્ત સિક્ખાપદાનિ ચ.

૩૭૫. અઞ્ઞવિઞ્ઞત્તિસિક્ખા ચાતિ ''અઞ્ઞં વિઞ્ઞાપેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૭૪૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અઞ્ઞં ચેતાપનમ્પિ ચા**તિ ''અઞ્ઞં ચેતાપેત્વા અઞ્ઞં ચેતાપેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૭૪૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સઙ્ઘિકેન દુવે વુત્તા**તિ ''સઙ્ઘિકેન અઞ્ઞં ચેતાપેય્ય (પાચિ॰ ૭૫૯), સઙ્ઘિકેન સઞ્ઞાચિકેન અઞ્ઞં ચેતાપેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૭૬૪) વુત્તાનિ દ્વે સિક્ખાપદાનિ ચ. **દ્વે મહાજનિકેના**તિ ''મહાજનિકેન અઞ્ઞં ચેતાપેય્ય (પાચિ॰ ૭૬૯), મહાજનિકેન સઞ્ઞાચિકેન અઞ્ઞં ચેતાપેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૭૭૪) વુત્તાનિ દ્વે સિક્ખાપદાનિ ચ.

૩૭૬. તથા પુગ્ગલિકેનેકન્તિ ''પુગ્ગલિકેન સઞ્ઞાચિકેન અઞ્ઞં ચેતાપેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૭૭૯) વુત્તમેકસિક્ખાપદઞ્ચ. **ગરુપાવુરણ**ન્તિ ગરુપાવુરણચેતાપનસિક્ખાપદઞ્ચ. **લહુ**ન્તિ લહુપાવુરણચેતાપનસિક્ખાપદં. ''વિઘાસા ઉદસાટિ ચા''તિ પદચ્છેદો. **દ્વે વિઘાસા**તિ ''ઉચ્ચારં વા પસ્સાવં વા સઙ્કારં વા વિઘાસં વા તિરોકુટ્ટે વા તિરોપાકારે વા છડ્ડેય્ય વા છડ્ડાપેય્ય વા (પાચિ॰ ૮૨૫), હરિતે છડ્ડેય્ય વા છડ્ડાપેય્ય વા''તિ (પાચિ॰ ૮૨૯) એવં વુત્તાનિ દ્વે વિઘાસસિક્ખાપદાનિ ચ. **ઉદસાટિ ચા**તિ ઉદકસાટિકસિક્ખાપદઞ્ચ. **તથા સમણચીવર**ન્તિ તથા ''સમણચીવરં દદેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૯૧૭) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચાતિ.

૩૭૭. ઇતિ એતે એકૂનપણ્ણાસ ધમ્મા **દુક્ખન્તદસ્સિના** ભગવતા છસમુટ્ઠાનિકા તેયેવ **સઞ્ચરિત્તસમા** સઞ્ચરિત્તસિક્ખાપદેન સમા **કતા** અનુમતા પઞ્ઞત્તાતિ યોજના.

સઞ્ચરિત્તસમુટ્ઠાનવણ્ણના.

૩૭૮. સઙ્ઘભેદોતિ સઙ્ઘભેદસિક્ખાપદઞ્ચ. **ભેદાનુવત્તદુબ્બચદૂસકા**તિ ભેદાનુવત્તકદુબ્બચકુલદૂસકસિક્ખાપદાનિ ચ. **દુટ્ઠુલ્લચ્છાદન**ન્તિ દુટ્ઠુલ્લપટિચ્છાદનસિક્ખાપદઞ્ચ. **દિટ્ઠી**તિ દિટ્ઠિઅપ્પટિનિસ્સજ્જનસિક્ખાપદઞ્ચ . **છન્દઉજ્જગ્ઘિકા દુવે**તિ છન્દંઅદત્વાગમનસિક્ખાપદઞ્ચ ઉજ્જગ્ઘિકાય અન્તરઘરે ગમનનિસીદનસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ.

૩૭૯. અપ્પસદ્દા દુવે વુત્તાતિ ''અપ્પસદ્દો અન્તરઘરે ગમિસ્સામિ, નિસીદિસ્સામી''તિ (પાચિ॰ ૫૮૮, ૫૮૯) વુત્તાનિ દ્વે સિક્ખાપદાનિ ચ. **ન બ્યાહરે**તિ ''ન સકબળેન મુખેન બ્યાહરિસ્સામી''તિ (પાચિ॰ ૬૧૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **છમા, નીચાસને, ઠાન**ન્તિ ''છમાયં નિસીદિત્વા (પાચિ॰ ૬૪૫), નીચે આસને નિસીદિત્વા (પાચિ॰ ૬૪૭), ઠિતો નિસિન્નસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૬૪૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પચ્છતો ઉપ્પથેન ચા**તિ ''પચ્છતો ગચ્છન્તો પુરતો ગચ્છન્તસ્સ (પાચિ॰ ૬૪૯), ઉપ્પથેન ગચ્છન્તો પથેન ગચ્છન્તસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૬૫૦) વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ.

૩૮૦. **વજ્જચ્છાદા**તિ વજ્જતો પટિચ્છાદનસિક્ખાપદઞ્ચ. **અનુવત્તા ચા**તિ ઉક્ખિત્તાનુવત્તનસિક્ખાપદઞ્ચ. **ગહણ**ન્તિ ''હત્થગ્ગહણં વા સાદિયેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૬૭૫) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ઓસારેય્ય ચા**તિ ''અનપલોકેત્વા કારકસઙ્ઘં અનઞ્ઞાય ગણસ્સ છન્દં ઓસારેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૬૯૫) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પચ્ચક્ખામીતિ સિક્ખા ચા**તિ ''બુદ્ધં પચ્ચાચિક્ખામી''તિ (પાચિ॰ ૭૧૦) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **તથા કિસ્મિઞ્ચિદેવ ચા**તિ ''કિસ્મિઞ્ચિદેવ અધિકરણે પચ્ચાકતા''તિ (પાચિ॰ ૭૧૬) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૮૧. **સંસટ્ઠા દ્વે ચા**તિ ''ભિક્ખુનિયો પનેવ સંસટ્ઠા વિહરન્તી''તિ (પાચિ॰ ૭૨૨) ચ ''યા પન ભિક્ખુની એવં વદેય્ય સંસટ્ઠાવ, અય્યે, તુમ્હે વિહરથા''તિઆદિવચનં (પાચિ॰ ૭૨૮) પટિચ્ચ વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ. **વધિત્વા ચા**તિ ''અત્તાનં વધિત્વા વધિત્વા રોદેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૮૮૦) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **વિસિબ્બેત્વા ચા**તિ ''ભિક્ખુનિયા ચીવરં વિસિબ્બેત્વા વા વિસિબ્બાપેત્વા વા''તિ (પાચિ॰ ૮૯૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **દુક્ખિત**ન્તિ ''દુક્ખિતં સહજીવિનિ''ન્તિ (પાચિ॰ ૯૪૭) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પુનદેવ ચ સંસટ્ઠા**તિ ''સંસટ્ઠા વિહરેય્ય ગહપતિના વા ગહપતિપુત્તેન વા''તિ (પાચિ॰ ૯૫૬) એવં પુન વુત્તસંસટ્ઠસિક્ખાપદઞ્ચ. **નેવ વૂપસમેય્ય ચા**તિ '''એહાય્યે, ઇમં અધિકરણં વૂપસમેહી'તિ (પાચિ॰ ૯૯૫) વુચ્ચમાના 'સાધૂ'તિ પટિસ્સુણિત્વા સા પચ્છા અનન્તરાયિકિની નેવ વૂપસમેય્યા''તિ વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૮૨. **જાનં સભિક્ખુકારામ**ન્તિ ''જાનં સભિક્ખુકં આરામં અનાપુચ્છા પવિસેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૧૦૨૪) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **તથેવ ન પવારયે**તિ ''ઉભતોસઙ્ઘે તીહિ ઠાનેહિ ન પવારેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૧૦૫૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **તથા અન્વદ્ધમાસઞ્ચા**તિ ''અન્વદ્ધમાસં ભિક્ખુનિયા ભિક્ખુસઙ્ઘતો દ્વે ધમ્મા પચ્ચાસીસિતબ્બા''તિ (પાચિ॰ ૧૦૫૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સહજીવિનિયો દુવે**તિ ''સહજીવિનિં વુટ્ઠાપેત્વા દ્વે વસ્સાનિ નેવ અનુગ્ગણ્હેય્ય (પાચિ॰ ૧૧૦૮), સહજીવિનિં વુટ્ઠાપેત્વા નેવ વૂપકાસેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૧૧૧૬) વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ.

૩૮૩-૪. **સચે મે ચીવરં અય્યે**તિ ''સચે મે ત્વં, અય્યે, ચીવરં દસ્સસિ, એવાહં તં વુટ્ઠાપેસ્સામી''તિ (પાચિ॰ ૧૧૫૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અનુબન્ધિસ્સસી**તિ ''સચે મં ત્વં, અય્યે, દ્વે વસ્સાનિ અનુબન્ધિસ્સસિ, એવાહં તં વુટ્ઠાપેસ્સામી''તિ (પાચિ॰ ૧૧૫૫) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. અસમેન સમ્બુદ્ધેન પકાસિતા ઇમે સત્તતિંસ ધમ્મા સબ્બે **કાયવાચાદિતો** કાયવાચાચિત્તતો **એકસમુટ્ઠાના કતા સમનુભાસના સિયું** સમુટ્ઠાનતો સમનુભાસનસિક્ખાપદેન સદિસા સિયુન્તિ યોજના.

સમનુભાસનસમુટ્ઠાનવણ્ણના.

૩૮૫. **કથિનાનિ ચ તીણી**તિ ''નિટ્ઠિતચીવરસ્મિં ભિક્ખુના ઉબ્ભતસ્મિં કથિને''તિ (પારા॰ ૪૬૨) વુત્તાનિ આદિતો તીણિ સિક્ખાપદાનિ. **પત્તો**તિ ''દસાહપરમં અતિરેકપત્તો''તિ (પારા॰ ૬૦૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ભેસજ્જમેવ ચા**તિ ''પટિસાયનીયાનિ ભેસજ્જાની''તિ (પારા॰ ૬૨૨) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અચ્ચેકમ્પિ ચા**તિ અચ્ચેકસિક્ખાપદઞ્ચ. **સાસઙ્ક**ન્તિ તદનન્તરમેવ સાસઙ્કસિક્ખાપદઞ્ચ. **પક્કમન્તદ્વયમ્પિ ચા**તિ ''તં પક્કમન્તો નેવ ઉદ્ધરેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૧૦૯, ૧૧૫) ભૂતગામવગ્ગે વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ.

૩૮૬. **તથા ઉપસ્સયં ગન્ત્વા**તિ ''ભિક્ખુનુપસ્સયં ઉપસઙ્કમિત્વા ભિક્ખુનિયો ઓવદેય્યા''તિ (પાચિ॰ ૧૫૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પરમ્પરં ભોજન**ન્તિ ''પરમ્પરભોજને પાચિત્તિય''ન્તિ (પાચિ॰ ૨૨૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અનતિરિત્ત**ન્તિ ''અનતિરિત્તં ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા''તિ (પાચિ॰ ૨૩૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સભત્તો**તિ

‘‘નિમન્તિતો સભત્તો સમાનો’’તિ (પાચિ॰ ૨૯૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **વિકપ્પેત્વા તથેવ ચા**તિ ‘‘ચીવરં વિકપ્પેત્વા’’તિ (પાચિ॰ ૩૭૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૮૭. **રઞ્ઞો**તિ ‘‘રઞ્ઞો ખત્તિયસ્સા’’તિ (પાચિ॰ ૪૯૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **વિકાલે**તિ ‘‘વિકાલે ગામં પવિસેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૫૦૯-૫૧૨) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **વોસાસા**તિ ‘‘વોસાસમાનરૂપા ઠિતા’’તિ (પાચિ॰ ૫૫૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. ‘‘આરઞ્ઞકે ઉસ્સયવાદિકા’’તિ પદચ્છેદો. **આરઞ્ઞકે**તિ ‘‘તથારૂપેસુ આરઞ્ઞકેસુ સેનાસનેસુ પુબ્બે અપ્પટિસંવિદિત’’ન્તિ (પાચિ॰ ૫૭૦) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ઉસ્સયવાદિકા**તિ ‘‘ઉસ્સયવાદિકા વિહરેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૬૭૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પત્તસન્નિચયઞ્ચેવા**તિ ‘‘પત્તસન્નિચયં કરેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૭૩૪) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પુરે, પચ્છા, વિકાલકે**તિ ‘‘યા પન ભિક્ખુની પુરેભત્તં કુલાનિ ઉપસઙ્કમિત્વા’’તિ (પાચિ॰ ૮૫૫) ચ ‘‘પચ્છાભત્તં કુલાનિ ઉપસઙ્કમિત્વા’’તિ (પાચિ॰ ૮૬૦) ચ ‘‘વિકાલે કુલાનિ ઉપસઙ્કમિત્વા’’તિ (પાચિ॰ ૮૬૫) ચ વુત્તસિક્ખાપદત્તયઞ્ચ.

૩૮૮-૯. **પઞ્ચાહિક**ન્તિ ‘‘પઞ્ચાહિકં સઙ્ઘાટિચારં અતિક્કમેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૮૯૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સઙ્કમનિ**ન્તિ ‘‘ચીવરસઙ્કમનીયં ધારેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૦૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **તથા આવસથદ્વય**ન્તિ ‘‘આવસથચીવરં અનિસ્સજ્જિત્વા પરિભુઞ્જેય્ય (પાચિ॰ ૧૦૦૪), આવસથં અનિસ્સજ્જિત્વા ચારિકં પક્કમેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૦૯) એવં આવસથેન સદ્ધિં વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ. **પસાખે**તિ ‘‘પસાખે જાતં ગણ્ડં વા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૬૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **આસને ચા**તિ ‘‘ભિક્ખુસ્સ પુરતો અનાપુચ્છા આસને નિસીદેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૨૧૫) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચાતિ ઇમે પન એકૂનતિંસ ધમ્મા કાયવાચતો, કાયવાચાચિત્તતો ચ સમુટ્ઠાનતો સબ્બે **દ્વિસમુટ્ઠાનિકા**, તતોયેવ **કથિનસમ્ભવા** કથિનસમુટ્ઠાના હોન્તીતિ યોજના.

કથિનસમુટ્ઠાનવણ્ણના.

૩૯૦. **દ્વે સેય્યા**તિ દ્વે સહસેય્યસિક્ખાપદાનિ ચ. **આહચ્ચપાદો ચા**તિ આહચ્ચપાદકસિક્ખાપદઞ્ચ. **પિણ્ડઞ્ચા**તિ આવસથપિણ્ડભોજનસિક્ખાપદઞ્ચ. **ગણભોજન**ન્તિ ગણભોજનસિક્ખાપદઞ્ચ . **વિકાલે**તિ વિકાલભોજનસિક્ખાપદઞ્ચ. **સન્નિધિઞ્ચેવા**તિ સન્નિધિકારકસિક્ખાપદઞ્ચ. **દન્તપોન**ન્તિ દન્તપોનસિક્ખાપદઞ્ચ. **અચેલક**ન્તિ અચેલકસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૯૧. **ઉય્યુત્તઞ્ચા**તિ ‘‘ઉય્યુત્તં સેનં દસ્સનાય ગચ્છેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૩૧૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. ‘‘વસે ઉય્યોધિ’’ન્તિ પદચ્છેદો. **વસે**તિ ‘‘સેનાય વસેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૩૧૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ઉય્યોધિ**ન્તિ ‘‘ઉય્યોધિકં વા…પે॰… અનીકદસ્સનં વા ગચ્છેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૩૨૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ . **સુરા**તિ સુરાપાનસિક્ખાપદઞ્ચ. **ઓરેન ન્હાયન**ન્તિ ઓરેનદ્ધમાસનહાયનસિક્ખાપદઞ્ચ. **દુબ્બણ્ણકરણઞ્ચેવા**તિ ‘‘તિણ્ણં દુબ્બણ્ણકરણાન’’ન્તિ (પાચિ॰ ૩૬૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પાટિદેસનીયદ્વય**ન્તિ વુત્તાવસેસં પાટિદેસનીયદ્વયઞ્ચ.

૩૯૨. **લસુણ**ન્તિ લસુણસિક્ખાપદઞ્ચ. **ઉપતિટ્ઠેય્યા**તિ ‘‘ભિક્ખુસ્સ ભુઞ્જન્તસ્સ પાનીયેન વા વિધૂપનેન વા ઉપતિટ્ઠેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૮૧૬) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **નચ્ચદસ્સનમેવ ચા**તિ ‘‘નચ્ચં વા ગીતં વા વાદિતં વા દસ્સનાય ગચ્છેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૮૩૪) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **નગ્ગ**ન્તિ ‘‘નગ્ગા નહાયેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૮૮૪) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અત્થરણ**ન્તિ ‘‘એકત્થરણપાવુરણા તુવટ્ટેય્યુ’’ન્તિ (પાચિ॰ ૯૩૭) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **મઞ્ચે**તિ ‘‘એકમઞ્ચે તુવટ્ટેય્યુ’’ન્તિ (પાચિ॰ ૯૩૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અન્તોરટ્ઠે**તિ ‘‘અન્તોરટ્ઠે સાસઙ્કસમ્મતે’’તિ (પાચિ॰ ૯૬૨) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **તથા બહી**તિ ‘‘તિરોરટ્ઠે સાસઙ્કસમ્મતે’’તિ (પાચિ॰ ૯૬૬) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૯૩. **અન્તોવસ્સન્તિ** ‘‘અન્તોવસ્સં ચારિકં ચરેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૭૦) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અગારઞ્ચાતિ** ‘‘રાજાગારં વા ચિત્તાગારં વા…પે॰… પોક્ખરણિં વા દસ્સનાય ગચ્છેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૭૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **આસન્દિન્તિ** ‘‘આસન્દિં વા પલ્લઙ્કં વા પરિભુઞ્જેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૮૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સુત્તકન્તનન્તિ** ‘‘સુત્તં કન્તેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૮૭) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **વેય્યાવચ્ચન્તિ** ‘‘ગિહિવેય્યાવચ્ચં કરેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૯૯૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સહત્થા ચાતિ** ‘‘અગારિકસ્સ વા પરિબ્બાજકસ્સ વા પરિબ્બાજિકાય વા સહત્થા ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા દદેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૦૦) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ . **આવાસે ચ અભિક્ખુકેતિ** ‘‘અભિક્ખુકે આવાસે વસ્સં વસેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૪૭) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ.

૩૯૪. **છત્તન્તિ** ‘‘છત્તુપાહનં ધારેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૭૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **યાનઞ્ચાતિ** ‘‘યાનેન યાયેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૮૬) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સઙ્ઘાણિન્તિ** ‘‘સઙ્ઘાણિં ધારેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૯૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અલઙ્કારન્તિ** ‘‘ઇત્થાલઙ્કારં ધારેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૧૯૫) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ગન્ધવાસિતન્તિ** ‘‘ગન્ધવણ્ણકેન નહાયેય્ય (પાચિ॰ ૧૧૯૯), વાસિતકેન પિઞ્ઞાકેન નહાયેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૨૦૩) વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ. ‘‘**ભિક્ખુની…પે॰… ગિહિનિયા**’’તિ એતેન ‘‘ભિક્ખુનિયા ઉમ્મદ્દાપેય્યા’’તિઆદીનિ (પાચિ॰ ૧૨૦૭) ચત્તારિ સિક્ખાપદાનિ વુત્તાનિ.

૩૯૫. **તથાસંકચ્ચિકાતિ** ‘‘અસંકચ્ચિકા ગામં પવિસેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૨૨૫) એવં વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ઇમે પન તેચત્તાલીસ** ધમ્મા સબ્બે કાયચિત્તવસેન **દ્વિસમુટ્ઠાનિકા**. એળકલોમેન સમુટ્ઠાનતો **સમા** હોન્તીતિ યોજના.

એળકલોમસમુટ્ઠાનવણ્ણના.

૩૯૬-૭. **અઞ્ઞત્રાતિ** ‘‘માતુગામસ્સ ઉત્તરિછપ્પઞ્ચવાચાહિ ધમ્મં દેસેય્ય અઞ્ઞત્ર વિઞ્ઞુના પુરિસવિગ્ગહેના’’તિ (પાચિ॰ ૬૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **અસમ્મતો ચેવાતિ** ‘‘અસમ્મતો ભિક્ખુનિયો ઓવદેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૪૬) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **તથા અત્થઙ્ગતેન ચાતિ** ‘‘અત્થઙ્ગતે સૂરિયે ભિક્ખુનિયો ઓવદેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૫૪) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **તિરચ્છાનવિજ્જા દ્વે વુત્તાતિ** ‘‘તિરચ્છાનવિજ્જં પરિયાપુણેય્ય, વાચેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૧૪, ૧૦૧૮) એવં વુત્તાનિ દ્વે સિક્ખાપદાનિ ચ. **અનોકાસકતમ્પિ ચાતિ** ‘‘અનોકાસકતં ભિક્ખું પઞ્હં પુચ્છેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૨૨૦) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચાતિ ઇમે પન સબ્બે છ ધમ્મા વાચતો, વાચાચિત્તતો ચાતિ ઇમેહિ દ્વીહિ સમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠાનિકા હોન્તિ. **પદસોધમ્મતુલ્યતા** અયમેતેસં પદસોધમ્મેન સદિસભાવોતિ યોજના.

પદસોધમ્મસમુટ્ઠાનવણ્ણના.

૩૯૮-૯. **એકન્તિ** ‘‘ભિક્ખુનિયા સદ્ધિં સંવિધાય એકદ્ધાનમગ્ગં પટિપજ્જેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૮૦) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **નાવન્તિ** ‘‘એકનાવં અભિરુહેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૧૮૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પણીતઞ્ચાતિ** ‘‘પણીતભોજનાનિ અગિલાનો અત્તનો અત્થાય વિઞ્ઞાપેત્વાભુઞ્જેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૨૫૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **સંવિધાનઞ્ચાતિ** માતુગામેન સદ્ધિં સંવિધાય ગમનસિક્ખાપદઞ્ચ. **સંહરેતિ** ‘‘સમ્બાધે લોમં સંહરાપેય્યા’’તિ (પાચિ॰ ૭૯૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ધઞ્ઞન્તિ** ‘‘આમકધઞ્ઞં વિઞ્ઞત્વા વા’’તિ (પાચિ॰ ૮૨૧) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **નિમન્તિતા ચેવાતિ** ‘‘નિમન્તિતા વા પવારિતા વા ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા ખાદેય્ય વા ભુઞ્જેય્ય વા’’તિ (પાચિ॰ ૧૦૩૮) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **પાટિદેસનિયટ્ઠકન્તિ** ભિક્ખુનીનં વુત્તા અટ્ઠ પાટિદેસનીયા ચેતિ બુદ્ધસેટ્ઠેન પઞ્ઞત્તા એતા ચુદ્દસ

સિક્ખા **ચતુસમુટ્ઠાના** કાયતો, કાયવાચતો, કાયચિત્તતો, વાચાચિત્તતો ચાતિ ચતૂહિ સમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠહન્તિ. સમુટ્ઠાનતો **અદ્ધાનેન** અદ્ધાનસિક્ખાપદેન સમા હોન્તીતિ મતાતિ યોજના.

અદ્ધાનસમુટ્ઠાનવણ્ણના.

૪૦૦-૧. **સુતિન્તિ** ઉપસ્સુતિતિટ્ઠનસિક્ખાપદઞ્ચ. **સૂપાદિવિઞ્ઞત્તિન્તિ** સૂપોદનવિઞ્ઞત્તિસિક્ખાપદઞ્ચ. **અન્ધકારેતિ** ''રત્તન્ધકારે અપ્પદીપે''તિ (પાચિ॰ ૮૩૯) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **તથેવ ચ પટિચ્છન્નેતિ** ''પટિચ્છન્ને ઓકાસે''તિ (પાચિ॰ ૮૪૩) વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **ઓકાસેતિ** ''અજ્ઝોકાસે પુરિસેન સદ્ધિ''ન્તિ (પાચિ॰ ૮૪૭) એવં વુત્તસિક્ખાપદઞ્ચ. **બ્યૂહે ચાતિ** તદનન્તરમેવ ''રથિકાય વા બ્યૂહે વા સિઙ્ઘાટકે વા પુરિસેન સદ્ધિ''ન્તિ (પાચિ॰ ૮૫૧) આગતસિક્ખાપદઞ્ચાતિ ઇમે સબ્બેપિ આદિચ્ચબન્ધુના દેસિતા છ ધમ્મા **ચતુત્થચ્છટ્ઠતો** કાયચિત્તતો, કાયવાચાચિત્તતો ચ સમુટ્ઠહન્તા **થેય્યસત્થસમુટ્ઠાના** થેય્યસત્થસિક્ખાપદેન સમાનસમુટ્ઠાના સિયુન્તિ યોજના.

થેય્યસત્થસમુટ્ઠાનવણ્ણના.

૪૦૨. **છત્ત, દણ્ડકરસ્સાપીતિ** ''ન છત્તપાણિસ્સ દણ્ડપાણિસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૬૩૫) વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ. **સત્થાવુધકરસ્સાપીતિ** ''ન સત્થપાણિસ્સ (પાચિ॰ ૬૩૬), ન આવુધપાણિસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૬૩૭) વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ. **પાદુકૂપાહના, યાનન્તિ** ''ન પાદુકારુળ્હસ્સ (પાચિ॰ ૬૩૮), ન ઉપાહનારુળ્હસ્સ (પાચિ॰ ૬૩૯), ન યાનગતસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૬૪૦) વુત્તસિક્ખાપદત્તયઞ્ચ. **સેય્યા, પલ્લત્થિકાય ચાતિ** ''ન સયનગતસ્સ (પાચિ॰ ૬૪૧), ન પલ્લત્થિકાય નિસિન્નસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૬૪૨) વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચ.

૪૦૩. **વેઠિતોગુણ્ઠિતો ચાતિ** ''ન વેઠિતસીસસ્સ (પાચિ॰ ૬૪૩), ન ઓગુણ્ઠિતસીસસ્સા''તિ (પાચિ॰ ૬૪૪) વુત્તસિક્ખાપદદ્વયઞ્ચાતિ નિદસ્સિતા **સબ્બે એકાદસ** ધમ્મા વાચાચિત્તસઙ્ખાતેન એકેન સમુટ્ઠાનેન સમુટ્ઠિતા ધમ્મદેસનસમુટ્ઠાનાતિ સઞ્ઞિતા સલ્લક્ખિતાતિ યોજના.

ધમ્મદેસનસમુટ્ઠાનવણ્ણના.

૪૦૪. એવં તાવ સમ્ભિન્નસમુટ્ઠાનં વેદિતબ્બં, નિયતસમુટ્ઠાનં તિવિધં, તં એકસ્સેવ સિક્ખાપદસ્સ હોતીતિ વિસુંયેવ દસ્સેતુમાહ ''**ભૂતારોચનકઞ્ચેવા**''તિઆદિ. **ભૂતારોચનકઞ્ચેવાતિ** તીહિ અચિત્તકસમુટ્ઠાનેહિ સમુટ્ઠિતં ભૂતારોચનસિક્ખાપદઞ્ચ. **ચોરિવુટ્ઠાપનમ્પિ ચાતિ** વાચાચિત્તતો, કાયવાચાચિત્તતો ચાતિ દ્વીહિ સમુટ્ઠિતં ચોરિવુટ્ઠાપનસિક્ખાપદઞ્ચ. અનનુઞ્ઞાતમેવ **અનનુઞ્ઞાતમત્તં. અનનુઞ્ઞાતમત્તન્તિ** વાચતો, કાયવાચતો, વાચાચિત્તતો, કાયવાચાચિત્તતો ચાતિ ચતૂહિ સમુટ્ઠિતં અનનુઞ્ઞાતસિક્ખાપદઞ્ચાતિ. **ઇદં તયન્તિ** ઇદં સિક્ખાપદત્તયં. **અસમ્ભિન્નન્તિ** કેનચિ અઞ્ઞેન સિક્ખાપદેન અસમ્મિસ્સસમુટ્ઠાનં.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

સમુટ્ઠાનસીસકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

આપત્તિસમુટ્ઠાનકથાવણ્ણના

૪૦૫. **આદિના**તિ પઠમેન કાયસઞ્ઞાતેન સમુટ્ઠાનેન.

૪૦૬-૭. **દુક્કટાદયો**તિ **આદિ**-સદ્દેન થુલ્લચ્ચયસઙ્ઘાદિસેસા ગહિતા. યથાહ – ''પયોગે દુક્કટં . એકં પિણ્ડં અનાગતે આપત્તિ થુલ્લચ્ચયસ્સ. તસ્મિં પિણ્ડે આગતે આપત્તિ સઙ્ઘાદિસેસસ્સા''તિ (પરિ॰ ૨૭૭). **વિકાલે પન પાચિત્તી**તિ વિકાલભોજનપાચિત્તિ. **અઞ્ઞાતિહત્થતો**તિ અઞ્ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયા અન્તરઘરં પવિટ્ઠાય હત્થતો. **ગહેત્વા**તિ ખાદનીયં વા ભોજનીયં વા સહત્થા પટિગ્ગહેત્વા. ''પઞ્ચ ઇમા આપત્તિયો''તિ પદચ્છેદો.

૪૦૮. **દુતિયેના**તિ વાચાસઞ્ઞાતેન સમુટ્ઠાનેન.

૪૦૯-૧૦. **સમાદિસતિ** કથેતિ ચે. **સબ્બથા વિપન્ન**ન્તિ અદેસિતવત્થુકતાદિના સબ્બપ્પકારેન વિપન્નપ્પદેસં. **કુટિ**ન્તિ સઞ્ઞાચિકાય કુટિં. યથાહ **પરિવારે** ''તસ્સ કુટિં કરોન્તિ અદેસિતવત્થુકં પમાણાતિક્કન્તં સારમ્ભં અપરિક્કમન''ન્તિ (પરિ॰ ૨૭૮). પદસોધમ્મં મૂલં સમુટ્ઠાનં યસ્સ પાચિત્તિયસ્સાતિ તથા વુત્તં, તેન **પદસોધમ્મમૂલેન**, સહત્થે ચેતં કરણવચનં.

૪૧૧. **તતિયેન સમુટ્ઠાનેના**તિ કાયવાચાસઞ્ઞાતેન સમુટ્ઠાનેન.

૪૧૨. **સંવિદહિત્વાના**તિ સદ્ધિં વિદહિત્વા, ''કુટિં કરોમા''તિ અઞ્ઞેહિ સદ્ધિં મન્તેત્વાતિ અત્થો.

૪૧૩. **વત્વા**તિ અત્તનો અત્થાય વિઞ્ઞાપેત્વા. **ભિક્ખુનિ**ન્તિ ભિક્ખૂનં ભુઞ્જનટ્ઠાને ઠત્વા ''ઇધ સૂપં દેથ, ઇધ ઓદનં દેથા''તિ વોસાસમાનં ઉપાસકાનં વત્વા દાપેન્તિં ભિક્ખુનિં. **ન નિવારેત્વા**તિ ''અપસક્ક તાવ, ભગિનિ, યાવ ભિક્ખૂ ભુઞ્જન્તી''તિ અનપસાદેત્વા ભુઞ્જતોતિ યોજના.

૪૧૪. ચતુત્થેન કાયચિત્ત**સમુટ્ઠાનેન કતિ** આપત્તિયો સિયુન્તિ યોજના.

૪૧૭. **પઞ્ચમેના**તિ વાચાચિત્તસમુટ્ઠાનેન. **વદ**ન્તિ વદન્તો સમુદાચરન્તો.

૪૧૮. **કુટિ**ન્તિ નિદસ્સનમત્તં, અદેસિતવત્થુકં પમાણાતિક્કન્તં સારમ્ભં અપરિક્કમનં સેનાસનમ્પિ ગહણં વેદિતબ્બં.

૪૧૯. **વાચેતિ પદસો ધમ્મ**ન્તિ એત્થ ''અનુપસમ્પન્ન''ન્તિ સેસો. યથાહ – ''ભિક્ખુ અકપ્પિયસઞ્ઞી અનુપસમ્પન્નં પદસો ધમ્મં વાચેતી''તિ (પરિ॰ ૨૮૧). **દવકમ્યતા વદન્તસ્સા**તિ જાતિઆદીહિ અક્કોસવત્થૂહિ કીળાધિપ્પાયેન વદન્તસ્સ. **દવકમ્યતા**તિ ચ ''પટિસઙ્ખા યોનિસો''તિઆદીસુ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૨, ૨૪, ૪૨૨; અ॰ નિ॰ ૬.૫૮; ૮.૯; મહાનિ॰ ૧૯૯, ૨૦૬; ધ॰ સ॰ ૧૩૫૫; વિભ॰ ૫૧૮) વિય ય-કારલોપેન નિદ્દેસો.

૪૨૦. છટ્ઠેન કાયવાચાચિત્ત**સમુટ્ઠાનેન. સંવિદહિત્વાના**તિ સંવિધાય, ''ત્વઞ્ચ અહઞ્ચ એકતો અવહરિસ્સામા''તિ સમ્મન્તનં કત્વા. **ભણ્ડં હરતી**તિ ''ભારિયં ત્વં એકં પસ્સં ગણ્હ, અહં ઇમ''ન્તિ વત્વા તેન સહ ઠાના ચાવેતિ ચે.

૪૨૩. ઇધ ઇમસ્મિં સાસને. **વિમતૂપરમં પરમ**ન્તિ એત્થ ‘‘કપ્પિયં નુ ખો, અકપ્પિય’’ન્તિ વા ‘‘આપત્તિ નુ ખો, અનાપત્તી’’તિ વા ‘‘ધમ્મો નુ ખો, અધમ્મો’’તિ વા એવમાદિના નયેન વિવિધેનાકારેન પવત્તા વિમતિ વિચિકિચ્છા વિમતિ. વિમતિં ઉપરમેતિ વિનાસેતીતિ **વિમતૂપરમં**. **પરમં** ઉત્તમં. **ઉત્તર**ન્તિ વિભઙ્ગખન્ધકાગતાનં નિદાનાદિવિનિચ્છયાનં પઞ્હઉત્તરભાવેન ઠિતત્તા ઉત્તરં. ઇમં ઉત્તરં નામ પકરણં **યો ઉત્તરતિ** પઞ્ઞાય ઓગાહેત્વા પરિયોસાપેતિ. ઇધ ‘‘ઉત્તરં ઉત્તર’’ન્તિ પદદ્વયે એકં ગુણનિદસ્સનં, એકં સત્થનિદસ્સનન્તિ ગહેતબ્બં. સુનયેન યુતો સો પુગ્ગલો **વિનયં** પિટકં ઉત્તરતીતિ સમ્બન્ધો. કિં વિસિટ્ઠન્તિ આહ ‘‘**સુનય**’’ન્તિઆદિ . સુટ્ઠુ ચારિત્તવારિત્તદળ્હીકરણસિથિલકરણભેદા પઞ્ઞત્તિઅનુપઞ્ઞત્તાદિનયા એત્થાતિ **સુનયો**, તં. સુટ્ઠુ નીયતિ વિનિચ્છયો એતેનાતિ **સુનયો**, ઉત્તરવિનિચ્છયો, તેન. વિનિચ્છયાવબોધેન સંયુત્તો સમન્નાગતો. દુક્ખેન ઉત્તરીયતીતિ **દુત્તરં**. પાતિમોક્ખસંવરસીલદીપકત્તેન સમાધિપઞ્ઞાનિબ્બાનસઙ્ખાતઉત્તરપ્પત્તિયા પતિટ્ઠાભાવતો **ઉત્તરં ઉત્તરતિ** ઓગાહેત્વા પરિયોસાનં પાપુણાતીતિ અત્થો.

ઇધ યો વિમતૂપરમં પરમં ઉત્તરં ઉત્તરં નામ પકરણં ઉત્તરતિ, સુનયેન યુતો સો પુગ્ગલો સુનયં દુત્તરં ઉત્તરં વિનયં ઉત્તરતીતિ યોજના. ચ-સદ્દેન સત્થન્તરસમુચ્ચયત્થેન ઇમમત્થં દીપેતિ. સેય્યથિદં, ઇધ યો સુનયં દુત્તરં ઉત્તરં વિનયં ઉત્તરતિ, સુનયેન યુતો સો પુગ્ગલો વિમતૂપરમં પરમં ઉત્તરં ઉત્તરં નામ પકરણં ઉત્તરતીતિ. ઇમિના યો ઉત્તરં જાનાતિ, સો વિનયં જાનાતિ. યો વિનયં જાનાતિ, સો ઉત્તરં જાનાતીતિ ઉત્તરપકરણસ્સ વિનયપિટકજાનને અચ્ચન્તૂપકારિતા વિભાવિતાતિ દટ્ઠબ્બં.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

આપત્તિસમુટ્ઠાનકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

એકુત્તરનયકથાવણ્ણના

૪૨૪. ઇતો પરન્તિ ઇતો સમુટ્ઠાનવિનિચ્છયકથાય પરં. **પર**ન્તિ ઉત્તમં. **એકુત્તરં નય**ન્તિ એકેકઅઙ્ગાતિરેકતાય એકુત્તરસઙ્ખાતં એકકદુકાદિનયં.

૪૨૫-૭. કે આપત્તિકરા ધમ્મા...પે॰... કા ચાદેસનગામિનીતિ એકેકપઞ્હવસેન ઉત્તાનત્થોયેવ.

૪૨૮. સમુટ્ઠાનાનીતિ આદિકો વિસ્સજ્જનસઙ્ખાતો ઉત્તરવાદો. તત્થ **સમુટ્ઠાનાનિ...પે॰... દીપિતા**તિ યસ્મા એતેસં વસેન પુગ્ગલો આપત્તિં કરોતિ આપજ્જતિ, તસ્મા "**આપત્તિકરા**"તિ વુત્તા.

૪૨૯. તત્થાતિ તાસુ આપત્તીસુ. **લહુકા**તિ લહુકેન વિનયકમ્મેન વિસુજ્ઝનતો લહુકા. ગરુકેન વિનયકમ્મેન વિસુજ્ઝનતો સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિ, કેનચિ આકારેન અનાપત્તિભાવં ઉપનેતું અસક્કુણેય્યતો પારાજિકાપત્તિ ચ ગરુકાપત્તિ નામ, તા પન લહુકાસુ વુત્તાસુ તબ્બિપરિયાયતો ઞાતું સક્કાતિ વિસ્સજ્જને વિસું ન વુત્તા.

૪૩૧. દુટ્ઠું કુચ્છિતભાવં પરમજેગુચ્છં નિન્દનીયભાવં ઉલતિ ગચ્છતીતિ **દુટ્ઠુલ્લં**, પારાજિકસઙ્ઘાદિસેસં. તેનાહ "**દુવિધાપત્તિ આદિતો**"તિ.

૪૩૨. પઞ્ચાનન્તરિયસંયુત્તાતિ માતુઘાતકપિતુઘાતકઅરહન્તઘાતકેહિ આપન્ના મનુસ્સવિગ્ગહપારાજિકાપત્તિ ચ લોહિતુપ્પાદકસઙ્ઘભેદકાનં અભબ્બતાહેતુકા કાયવચીદ્વારપ્પવત્તા અકુસલચેતનાસઙ્ખાતા પારાજિકા ચ અનન્તરમેવ અપાયુપ્પત્તિહેતુતાય ઇમે પઞ્ચ અનન્તરસંયુત્તા નામ. તા પન મિચ્છત્તનિયતેસુ અન્તોગધત્તા "**નિયતા**"તિ વુત્તા.

પરિવારે (પરિ॰ ૩૨૧) પન અઞ્ઞેપિ અન્તરાયિકાદી બહૂ એકકા દસ્સિતા, તે પન ગન્થભીરુકજનાનુગ્ગહેન આચરિયેન ઇધ ન દસ્સિતા. અત્થિકેહિ **પરિવારે**યેવ (પરિ॰ ૩૨૧) ગહેતબ્બા. એત્થ ચ સત્તપિ આપત્તિયો સઞ્ચિચ્ચ વીતિક્કન્તા સગ્ગન્તરાયઞ્ચેવ મોક્ખન્તરાયઞ્ચ કરોન્તીતિ **અન્તરાયિકા**. અજાનન્તેન વીતિક્કન્તા પન પણ્ણત્તિવજ્જાપત્તિ નેવ સગ્ગન્તરાયં, ન મોક્ખન્તરાયં કરોતીતિ **અનન્તરાયિકા**. અન્તરાયિકં આપન્નસ્સપિ દેસનાગામિનિં દેસેત્વા વુટ્ઠાનગામિનિતો વુટ્ઠાય સુદ્ધિપત્તસ્સ, સામણેરભૂમિયં ઠિતસ્સ ચ અવારિતો સગ્ગમગ્ગમોક્ખમગ્ગોતિ.

એકકકથાવણ્ણના.

૪૩૫. અદ્ધવિહીનો નામ ઊનવીસતિવસ્સો. **અઙ્ગવિહીનો** નામ હત્થચ્છિન્નાદિભેદો. **વત્થુવિપન્નો** નામ પણ્ડકો, તિરચ્છાનગતો, ઉભતોબ્યઞ્જનકો ચ. અવસેસા થેય્યસંવાસકાદયો અટ્ઠ અભબ્બટ્ઠાનપ્પત્તા દુક્કટકારિનો નામ, ઇમસ્મિંયેવ અત્તભાવે દુક્કટેન અત્તનો કમ્મેન અભબ્બટ્ઠાનપ્પત્તાતિ અત્થો. **અપરિપુણ્ણો**તિ અપરિપુણ્ણપત્તચીવરો. **નો યાચતી**તિ ઉપસમ્પદં ન યાચતિ. **પટિસિદ્ધા**તિ "દ્વે પુગ્ગલા ન ઉપસમ્પાદેતબ્બા"તિઆદિના (પરિ॰ ૩૨૨) વારિતા.

૪૩૬. **હવે**તિ એકંસત્થે નિપાતો. લદ્ધસમાપત્તિસ્સ ભિક્ખુનો દીપિતા આપત્તિ **અત્થિ હવે** અત્થેવ. **નો લદ્ધસમાપત્તિસ્સા**તિ અલદ્ધસમાપત્તિસ્સ દીપિતા આપત્તિ અત્થેવાતિ યોજના.

૪૩૭. **ભૂતસ્સા**તિ અત્તનિ સન્તસ્સ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મસ્સ. **અભૂતારોચનાપત્તી**તિ ચતુત્થપારાજિકાપત્તિ. અસમાપત્તિલાભિનો નિદ્દિસેતિ યોજના.

૪૩૮. "**અત્થિ સદ્ધમ્મસંયુત્તા**"તિઆદીસુ **અત્થિ**-સદ્દો પચ્ચત્તેકવચનન્તેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બો.

૪૩૯. **પદસોધમ્મમૂલાદી**તિ **આદિ**-સદ્દેન ''ઉત્તરિછપ્પઞ્ચવાચાધમ્મદેસના''તિ આપત્તીનં ગહણં.

૪૪૦. **ભોગે**તિ પરિભોગે. "**સપરિક્ખારસંયુતા**"તિ ઇદઞ્ચ નિદસ્સનમત્તં. ''પત્તચીવરાનં નિસ્સજ્જને, કિલિટ્ઠચીવરાનં અધોવને, મલગ્ગહિતપત્તસ્સ અપચને''તિ એવમાદિકા અયુત્તપરિભોગા આપત્તિયોપિ સકપરિક્ખારસંયુત્તાયેવ.

૪૪૧. **મઞ્ચપીઠાદિ**ન્તિ **આદિ**-સદ્દેન ભિસિઆદીનં ગહણં. **અજ્ઝોકાસત્થરેપિ ચા**તિ અજ્ઝોકાસે અત્થરે અત્થરાપને સતિ. **અનાપુચ્છાવ ગમને**તિ અનાપુચ્છિત્વા વા ગમને. **વા**-સદ્દેન અનુદ્ધરિત્વા વા અનુદ્ધરાપેત્વા વા ગમનં સઙ્ગણ્હાતિ. **પરસન્તકસંયુતા**તિ પરપરિક્ખારપટિબદ્ધા.

૪૪૩. ''સિખરણીસી''તિ યં વચનં સચ્ચં, તં ભણતો **ગરુકં** દુક્કુલ્લવાચાસઙ્ઘાદિસેસો સિયાતિ યોજના.

૪૪૫. **ગરુકાપત્તી**તિ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મપારાજિકાપત્તિ. **ભૂતસ્સારોચને**તિ ભૂતસ્સ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મસ્સ અનુપસમ્પન્નસ્સ આરોચને. **સચ્ચં વદતો**તિ સચ્ચં વચનં વદન્તસ્સ. **લહુકા**તિ પાચિત્તિયાપત્તિ.

૪૪૭. **વિકોપેતુ**ન્તિ વગ્ગકરણેન વિકોપેતું. **હત્થપાસં જહ**ન્તિ અન્તોસીમાય એવ હત્થપાસં જહન્તો, હત્થપાસં જહિત્વા એકમન્તં નિસીદન્તોતિ અત્થો. **કુસે**તિ ભૂમિગતો કુસેય્ય.

૪૪૮. વેહાસકુટિયા ઉપરિ આહચ્ચપાદકં મઞ્ચં વા પીઠં વા અભિનિસીદન્તો વેહાસગતો આપજ્જતીતિ યોજના. સચે તં ભૂમિયં પઞ્ઞપેત્વા નિસજ્જેય્ય, ન આપજ્જેય્ય. તેન વુત્તં "**ન ભૂમિતો**"તિ.

૪૪૯. **પવિસન્તો**તિ આરામં પવિસન્તો. **નિક્ખમ**ન્તિ તતો એવ નિક્ખમન્તો. **ત**ન્તિ આરામં.

૪૫૦. **વત્તમપૂરેત્વાના**તિ સીસતો છત્તાપનયનં, પાદતો ઉપાહનામુઞ્ચનવત્તં અકત્વા. **નિક્ખમ**ન્તિ બહિ નિક્ખમન્તો છત્તુપાહનં ધારેન્તોપિ ન આપજ્જતિ.

૪૫૧. "**નિક્ખમન્તો**"તિ ઇદં ''નિક્ખમ''ન્તિ એતસ્સ અત્થપદં. **પવિસં ન ચા**તિ યં આરામં સન્ધાય ગતો, તં પવિસન્તો ન આપજ્જેય્ય.

૪૫૩. યા કાચિ ભિક્ખુની અતિગમ્ભીરં ઉદકસુદ્ધિકં આદિયન્તી આપત્તિં આપજ્જતીતિ યોજના.

૪૫૭. **વત્તં પનત્તનો**તિ યં અત્તનો નેત્થારવત્તં વુત્તં, સો તં અસમાદિયન્તોવ આપજ્જતિ નામાતિ યોજના.

૪૬૦. **ઇતરસ્સ** આચરિયસ્સ, તથા સદ્ધિવિહારિકસ્સ ચ.

૪૬૨. **દદમાનો**તિ પારિવત્તકં વિના દદમાનો.

૪૬૩. **મુદ્દ**તિ મુદ્દપિટ્ઠિકો. ‘‘લમ્બીઆદિનો’’તિ પદચ્છેદો. **આદિ**-સદ્દેન ‘‘હત્થેન ઉપક્કમિત્વા અસુચિં મોચેન્તસ્સ, ઊરુના અઙ્ગજાતં પેલ્લન્તસ્સ, અત્તાનં વધિત્વા વધિત્વા રોદન્તિયા ભિક્ખુનિયા આપત્તી’’તિ એવમાદીનં સઙ્ગહો. **અત્તા**તિ એત્થ નિસ્સિતાતિ ઉત્તરપદલોપો, વિભત્તિલોપો ચ નિરુત્તિલક્ખણેન દટ્ઠબ્બો. **સેસા**તિ મેથુનધમ્મકાયસંસગ્ગપહારદાનાદીસુ વુત્તાપત્તિ. **પરનિસ્સિતા**તિ પરં નિસ્સાય આપજ્જિતબ્બાતિ અત્થો.

૪૬૫. ‘‘ન , ભિક્ખવે, ઓવાદો ન ગહેતબ્બો’’તિ વચનતો ઓવાદં **ન ગણ્હન્તો** ન પટિગ્ગાણ્હન્તો વજ્જતં આપજ્જતિ નામ.

૪૭૦. **અરુણુગ્ગે**તિ અરુણુગ્ગમને. **નઅરુણુગ્ગમે**તિ અરુણુગ્ગમનતો અઞ્ઞસ્મિં કાલે.

૪૭૧. એકરત્તાતિક્કમે છારત્તાતિક્કમે સત્તાહાતિક્કમે દસાહાતિક્કમેતિ યોજના. **આદિ**-સદ્દેન માસાદીનં સઙ્ગહો. **વુત્તમાપત્તિ**ન્તિ સબ્બત્થ નિસ્સગ્ગિયે પાચિત્તિયાપત્તિં. ‘‘આપજ્જતિ અરુણુગ્ગમે’’તિ પદચ્છેદો.

૪૭૩. પરસન્તકં રુક્ખલતાદિં થેય્યાય છિન્દન્તસ્સ પારાજિકં, છિન્દન્તસ્સ પાચિત્તિમત્તં હોતીતિ આહ ‘‘**ભૂતગામં છિન્દન્તો પારાજિકઞ્ચ પાચિત્તિઞ્ચ ફુસે**’’તિ.

૪૭૫. **છાદેન્તો પના**તિ એત્થ ‘‘કા આપત્તી’’તિ સેસો. તત્ર આહ ‘‘**આપત્તિં છાદેન્તો નરો આપજ્જતી**’’તિ.

અચ્છિન્નોતિ અચ્છિન્નચીવરો. **નચ્છાદેન્તો**તિ તિણેન વા પણ્ણેન વા સાખાભઙ્ગાદિના યેન કેનચિ અત્તનો હિરિકોપિનં અપ્પટિચ્છાદેન્તો. યથાહ – ‘‘તિણેન વા પણ્ણેન વા પટિચ્છાદેત્વા આગન્તબ્બં, ન ત્વેવ નગ્ગેન આગન્તબ્બં. યો આગચ્છેય્ય, આપત્તિ દુક્કટસ્સા’’તિ (પારા॰ ૫૧૭).

૪૭૬. **કુસચીરાદિ**ન્તિ **આદિ**-સદ્દેન વાકચીરફલકચીરાદીનં તિત્થિયધજાનં ગહણં. ધારેન્તો કોચિ આપજ્જતીતિ સેસો. તત્રાહ – ‘‘કુસચીરાદીનિ ધારેન્તો ધારેન્તો આપજ્જતી’’તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૨).

૪૭૭. યં નિસ્સટ્ઠપત્તં ‘‘અયં તે ભિક્ખુ પત્તો યાવભેદનાય ધારેતબ્બો’’તિ **દિન્નં**, તં સક્કચ્ચં અધારેન્તો **ચ દોસવા** હોતિ આપજ્જતિ આપત્તિં. સચિત્તકાચિત્તકદુકસ્સ સઞ્ઞાવિમોક્ખદુકં યથાક્કમં પરિયાયોતિ આહ ‘‘**સચિત્તકદુક**’’ન્તિઆદિ.

દુકકથાવણ્ણના.

૪૭૮. યા આપત્તિ નાથે તિટ્ઠન્તે હોતિ, નો પરિનિબ્બુતે, સા આપત્તિ અત્થિ. યા આપત્તિ નાથે પરિનિબ્બુતે હોતિ, ન તુ તિટ્ઠન્તે, સાપિ અત્થિ. યા આપત્તિ નાથે તિટ્ઠન્તેપિ હોતિ પરિનિબ્બુતેપિ, સા આપત્તિ અત્થીતિ યોજના.

૪૭૯. સા કતમાતિ આહ ‘‘**રુહિરુપ્પાદનાપત્તી**’’તિઆદિ. તત્થ **થેરમાવુસવાદેન, વદતો પરિનિબ્બુતે**તિ ‘‘યથા ખો પનાનન્દ, એતરહિ ભિક્ખૂ અઞ્ઞમઞ્ઞં આવુસોવાદેન સમુદાચરન્તિ, ન ખો મમચ્ચયેન એવં

સમુદાચરિતબ્બં...પે॰... નવકતરેન ભિક્ખુના થેરતરો ભિક્ખુ 'ભન્તે'તિ વા 'આયસ્મા'તિ વા સમુદાચરિતબ્બો''તિ (દી॰ નિ॰ ૨.૨૧૬) વચનતો થેરં આવુસોવાદેન સમુદાચરણપચ્ચયા આપત્તિં પરિનિબ્બુતે ભગવતિ આપજ્જતિ, નો તિટ્ઠન્તેતિ અત્થો.

૪૮૧. કથં કાલેયેવ આપત્તિ સિયા, ન વિકાલે. કથં વિકાલેયેવ આપત્તિ સિયા, કાલે ન સિયા. કથં કાલે ચેવ વિકાલે ચાતિ **ઉભયત્થ** સિયાતિ પઞ્હે.

૪૮૨. યથાક્કમં વિસ્સજ્જેન્તો આહ "**ભુઞ્જતો**"તિઆદિ.

૪૮૩. અવસેસં પન સબ્બં આપત્તિં કાલવિકાલેસુ સબ્બદા આપજ્જતિ, તત્થ ચ સંસયો નત્થીતિ યોજના.

૪૮૪. ''અત્થાપત્તિ રત્તિં આપજ્જતિ, નો દિવા, અત્થાપત્તિ દિવા આપજ્જતિ, નો રત્તિં, અત્થાપત્તિ રત્તિઞ્ચેવ આપજ્જતિ દિવા ચા''તિ (પરિ॰ ૩૨૩) વુત્તં તિકં દસ્સેતુમાહ "**રત્તિમેવા**"તિઆદિ.

૪૮૬. અત્થાપત્તિ દસવસ્સો આપજ્જતિ, નો ઊનદસવસ્સો, સા કથં સિયા. અત્થાપત્તિ ઊનદસવસ્સો આપજ્જતિ, નો દસવસ્સો, સા કથં હોતિ. અત્થાપત્તિ દસવસ્સોપિ આપજ્જતિ ઊનદસવસ્સોપીતિ **ઉભયત્થપિ** આપત્તિ કથં હોતીતિ યોજના.

૪૮૭. તત્થ વિસ્સજ્જનમાહ "**ઉપટ્ઠાપેતી**"તિઆદિ. ''બાલો''તિ એતસ્સ હિ અત્થપદં "**અબ્યત્તો**"તિ.

૪૮૮. ઊનદસવસ્સો એવં ''અહં પણ્ડિતો''તિ પરિસં ગણ્હતિ, તથા આપત્તિં આપજ્જતીતિ યોજના. ''દસવસ્સો ઊનો''તિ પદચ્છેદો. દસવસ્સો, ઊનદસવસ્સો ચાતિ ઉભોપેતે પરિસુપટ્ઠાપનાપત્તિતો અઞ્ઞં આપત્તિં આપજ્જતીતિ યોજના. એત્થ ચ ''આપજ્જન્તે''તિ વત્તબ્બે ગાથાબન્ધવસેન ન-કારલોપો.

૪૮૯. કથં કાળે આપત્તિં આપજ્જતિ, ન જુણ્હે, કથં જુણ્હે આપત્તિં આપજ્જતિ, ન કાળસ્મિં, કથં કાળે ચ જુણ્હે ચાતિ **ઉભયત્થપિ** આપજ્જતીતિ યોજના.

૪૯૦. વિસ્સજ્જનમાહ "**વસ્સ**"ન્તિઆદિ. ''આપજ્જતે અપ્પવારેન્તો''તિ પદચ્છેદો. **જુણ્હે**તિ પુરિમપક્ખે. **કાળકે**તિ અપરપક્ખે.

૪૯૧. **અવિપત્તિના**તિ ચતુબ્બિધવિપત્તિરહિતત્તા અવિપત્તિના ભગવતા પઞ્ઞત્તં. **અવસેસ**ન્તિ વસ્સં અનુપગમનાપત્તિયા ચ પવારણાપત્તિયા ચ અવસેસં સબ્બં આપત્તિં.

૪૯૨. વસ્સૂપગમનં કાળે કપ્પતિ, જુણ્હે નો કપ્પતિ, પવારણા જુણ્હે કપ્પતિ, કાળે નો કપ્પતિ, **સેસં** અનુઞ્ઞાતં સબ્બં સઙ્ઘકિચ્ચં કાળે ચ જુણ્હે ચાતિ **ઉભયત્થપિ** કપ્પતીતિ યોજના.

૪૯૩. અત્થાપત્તિ હેમન્તે હોતિ, **ઇતરઉતુદ્વયે** ગિમ્હાનવસ્સાનસઙ્ખાતે ન હોતિ, અત્થાપત્તિ ગિમ્હેયેવ હોતિ, ન **સેસેસુ** વસ્સાનહેમન્તસઙ્ખાતેસુ, અત્થાપત્તિ વસ્સે હોતિ, નો **ઇતરદ્વયે** હેમન્તગિમ્હસઙ્ખાતેતિ યોજના.

૪૯૪-૬. સા તિવિધાપિ આપત્તિ કતમાતિ આહ "**દિને પાટિપદક્ખાતે**"તિઆદિ. તત્થ **દિને...પે॰... પુણ્ણમાસિયા**તિ અપરકત્તિકપુણ્ણમાસિયા કાળપક્ખપાટિપદદિવસે પચ્ચુદ્ધરિત્વા વિકપ્પેત્વા ઠપિતં પન તં વસ્સસાટિકચીવરં સચે હેમન્તે નિવાસેતિ, હેમન્તે આપજ્જતીતિ યોજના.

પચ્છિમેતિ એત્થ સામિવચનપ્પસઙ્ગે ભુમ્મં. પચ્છિમસ્સ કત્તિકસ્સ યસ્મિં પુણ્ણમે દિવસે વસ્સિકસાટિકચીવરં પચ્ચુદ્ધરિતબ્બં, તસ્મિં દિવસે તં અપચ્ચુદ્ધરિત્વાવ પાટિપદે અરુણં ઉટ્ઠાપેન્તો અપચ્ચુદ્ધરણપચ્ચયા આપત્તિ હેમન્તેયેવ આપજ્જતિ, **ઇતરે** ગિમ્હાનવસ્સાનઉતુદ્વયે ન આપજ્જતીતિ કુરુન્દટ્ઠકથાયં (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૩) નિદ્દિટ્ઠન્તિ યોજના. ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, વસ્સિકસાટિકં વસ્સાનં ચતુમાસં અધિટ્ઠાતું, તતો પરં વિકપ્પેતુ''ન્તિ (મહાવ॰ ૩૫૮) વુત્તપા**ળિયા** કુરુન્દટ્ઠકથાવચનસ્સ અવિરુજ્ઝનતો ''તમ્પિ સુવુત્ત''ન્તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૩) **સમન્તપાસાદિકાય** વુત્તત્તા ''હેમન્તે આપજ્જતી''તિ વચનસ્સ ઉભયમ્પિ અત્થો હોતીતિ ગહેતબ્બં.

૪૯૭. ગિમ્હાનમાસાનં સમ્બન્ધિનિ **ગિમ્હિકે** ઉતુમ્હિ. માસતો અતિરેકો અતિરેકમાસોતિ કત્વા **અતિરેકમાસો** કાલો સેસોતિ વત્તબ્બે કાલે. **પરિયેસન્તો**તિ અઞ્ઞાતિકઅપ્પવારિતટ્ઠાનતો સતુપ્પાદકરણેન વસ્સિકસાટિકં પરિયેસન્તો ચ અતિરેકમાસો સેસોતિ કત્વા નિવાસેન્તો ચ ગિમ્હે આપત્તિં આપજ્જતિ. ''ન તુ એવ ઇતરઉતુદ્વયે''તિ પદચ્છેદો. ગિમ્હે પરિયેસન્તો પુરિમમાસત્તયે આપજ્જતીતિ કત્વા નિવાસેન્તો અડ્ઢમાસાધિકે ગિમ્હમાસત્તયે આપજ્જતિ. **નિસ્સન્દેહે** ''ગિમ્હાનં પચ્છિમમાસતો પુરિમેસુ સત્તસુ માસેસૂ''તિ વુત્તં, તદયુત્તં ''ગિમ્હાનેયેવ આપજ્જતી''તિ ગિમ્હાપત્તિયા દસ્સિતત્તા, ''ઇતરઉતુદ્વયે''તિ પટિસિદ્ધત્તા ચ. એત્થ ચ ગાથાય પરિયેસનાપત્તિયાયેવ દસ્સનં નિદસ્સનમત્તન્તિ કત્વા નિવાસનાપત્તિયા ચ ગિમ્હેયેવ સમ્ભવોતિ સાપિ દસ્સિતા.

૪૯૮. **ઇધ** પન ઇમસ્મિં સાસને **યો** ભિક્ખુ વસ્સિકસાટિકચીવરે વિજ્જમાને નગ્ગો કાયં ઓવસ્સાપેતિ, સો **હવે** એકંસેન **વસ્સે** વસ્સાનઉતુમ્હિ આપજ્જતીતિ યોજના.

૪૯૯. ''અત્થાપત્તિ સઙ્ઘો આપજ્જતિ, ન ગણો ન પુગ્ગલો, અત્થાપત્તિ ગણો આપજ્જતિ, ન સઙ્ઘો ન પુગ્ગલો, અત્થાપત્તિ પુગ્ગલો આપજ્જતિ, ન સઙ્ઘો ન ગણો''તિ (પરિ॰ ૩૨૩) વુત્તત્તિકં દસ્સેતુમાહ "**આપજ્જતિ હિ સઙ્ઘોવા**"તિઆદિ.

૫૦૦. કથમાપજ્જતીતિ આહ "**અધિટ્ઠાન**"ન્તિઆદિ. **અધિટ્ઠાન**ન્તિ અધિટ્ઠાનુપોસથં કરોન્તો પારિસુદ્ધિઉપોસથં વાતિ સમ્બન્ધો. ઇધ અત્તનો યથાપત્તમુપોસથં અકત્વા અપત્તઉપોસથકરણં આપજ્જિતબ્બાપત્તિદસ્સનસ્સ અધિપ્પેતત્તા, અત્તકરણદોસસ્સ વિસું વિસું વક્ખમાનત્તા ચ **ન ગણો ન ચ પુગ્ગલો**તિ એત્થ અધિટ્ઠાનં કરોન્તો પુગ્ગલો ચ પારિસુદ્ધિં કરોન્તો ગણો ચ નાપજ્જતીતિ યથાલાભયોજના કાતબ્બા. યથાક્કમં યોજનં કરોમીતિ વિપરિયાયવિકપ્પો ન કાતબ્બો. એવમુપરિપિ વિપરિયાયવિપક્ખં કત્વા યથાલાભયોજનાવ કાતબ્બા.

૫૦૧. "**ઉપોસથ**"ન્તિ ઇદં ''સુત્તુદ્દેસમધિટ્ઠાન''ન્તિ પદેહિ પચ્ચેકં યોજેતબ્બં.

૫૦૨. **સુત્તુદ્દેસં કરોન્તો વા**તિ એત્થ **વા**-સદ્દેન પારિસુદ્ધિં ગણ્હાતિ. સુત્તુદ્દેસં, પારિસુદ્ધિં વા ઉપોસથં કરોન્તો પુગ્ગલો આપત્તિં આપજ્જતિ, સુત્તુદ્દેસં કરોન્તો સઙ્ઘો ચ નાપજ્જતિ, પારિસુદ્ધિં કરોન્તો ગણો ચ ન આપજ્જતીતિ યોજના.

૫૦૩. કથં પન ગિલાનોવ આપત્તિં આપજ્જતિ, ન અગિલાનો, કથં અગિલાનોવ આપત્તિં આપજ્જતિ, નો ગિલાનો, કથં ગિલાનો ચ અગિલાનો ચ **ઉભોપિ** આપજ્જન્તીતિ યોજના.

૫૦૪. યો પન **અકલ્લકો** ગિલાનો અઞ્ઞેન પન ભેસજ્જેન અત્થે સતિ **તદઞ્ઞં** તતો અઞ્ઞં ભેસજ્જં વિઞ્ઞાપેતિ, **સો આપજ્જતિ** પાચિત્તિયાપત્તિન્તિ યોજના.

૫૦૫. ભેસજ્જેન અત્થે અવિજ્જમાનેપિ સચે ભેસજ્જં વિઞ્ઞાપેતિ, અગિલાનોવ વિઞ્ઞત્તિપચ્ચયા આપત્તિં **આપજ્જતિ**. **સેસં** પન આપત્તિં ગિલાનઅગિલાના **ઉભોપિ** આપજ્જન્તિ.

૫૦૬. અત્થાપત્તિ અન્તોવ આપજ્જતિ, ન બહિદ્ધા, તથા અત્થાપત્તિ બહિ એવ આપજ્જતિ, ન અન્તો, અત્થાપત્તિ અન્તો, બહિદ્ધાતિ **ઉભયત્થપિ** આપજ્જતીતિ યોજના.

૫૦૭. કેવલં અન્તોયેવ આપજ્જતીતિ યોજના.

૫૦૮. **મઞ્ચાદિ**ન્તિ સઙ્ઘિકમઞ્ચાદિં.

૫૦૯. ‘‘અન્તોસીમાય એવ આપત્તિ’’ન્તિ પદચ્છેદો. કથં અન્તોસીમાય એવ આપત્તિં આપજ્જતિ, નેવ બહિસીમાય આપત્તિં આપજ્જતિ, કથં બહિસીમાય એવ આપત્તિં આપજ્જતિ, નો અન્તોસીમાય આપત્તિં આપજ્જતિ, કથં અન્તોસીમાય ચ બહિસીમાય ચાતિ **ઉભયત્થપિ** આપજ્જતીતિ યોજના.

૫૧૦. **સછત્તુપાહનો ભિક્ખૂ**તિ છત્તુપાહનસહિતો આગન્તુકો ભિક્ખુ. **પવિસન્તો તપોધનો**તિ આગન્તુકવત્તં અદસ્સેત્વા સઙ્ઘારામં પવિસન્તો.

૫૧૧. ‘‘ઉપચારસ્સ અતિક્કમે’’તિ પદચ્છેદો.

૫૧૨. **સેસં** સબ્બં આપત્તિં અન્તોસીમાય ચ બહિસીમાય ચ આપજ્જતીતિ યોજના. એત્થ ચ કિઞ્ચાપિ વસ્સચ્છેદાપત્તિં બહિસીમાગતો આપજ્જતિ, ભિક્ખુનીઆરામપવેસનાપત્તિં અન્તોસીમાય આપજ્જતિ, તદુભયં પન આગન્તુકગમિકવત્તભેદાપત્તીહિ એકપરિચ્છેદન્તિ ઉપલક્ખણતો એતેનેવ વિઞ્ઞાયતીતિ વિસું ન વુત્તન્તિ ગહેતબ્બં. એવં સબ્બત્થ ઈદિસેસુ ઠાનેસુ વિનિચ્છયો વેદિતબ્બો.

તિકકથાવણ્ણના.

૫૧૫. **વચીદ્વારિકમાપત્તિ**ન્તિ મુસાવાદપેસુઞ્ઞહરણાદિવસેન વચીદ્વારે આપજ્જિતબ્બાપત્તિં. **પરવાચાય સુજ્ઝતી**તિ સઙ્ઘમજ્ઝે એકવાચિકાય તિણવત્થારકકમ્મવાચાય સુજ્ઝતિ.

૫૧૬. વજ્જમેવ **વજ્જતા**, તં, પાચિત્તિયન્તિ અત્થો.

૫૧૮-૯. **તં દેસેત્વા વિસુજ્ઝન્તો**તિ તં દેસેત્વા વિસુદ્ધો હોન્તો. **યાવતતિયકં પના**તિ યાવતતિયેન સમનુભાસનકમ્મેન આપન્નં સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિં પન. **પરિવાસાદીતિ આદિ**-સદ્દેન માનત્તમૂલાયપટિકસ્સનઅબ્ભાનાનિ ગહિતાનિ.

૫૨૨. કાયદ્વારિકમાપત્તિન્તિ કાયદ્વારેન આપજ્જિતબ્બં પહારદાનાદિઆપત્તિં.

૫૨૩. કાયેનેવ વિસુજ્ઝતીતિ તિણવત્થારકં ગન્ત્વા કાયસામગ્ગિં દેન્તો વિસુજ્ઝતિ.

૫૨૬. યો સુત્તો આપત્તિં આપજ્જતિ, સો કથં પટિબુદ્ધો વિસુજ્ઝતિ. યો પટિબુદ્ધોવ આપન્નો, સો કથં સુત્તો સુજ્ઝતીતિ યોજના.

૫૨૮. સગારસેય્યકાદિન્તિ માતુગામેન સહસેય્યાદિઆપત્તિં.

૫૨૯. જગ્ગન્તોતિ જાગરન્તો નિદ્દં વિનોદેન્તો.

૫૩૧. પટિબુદ્ધોતિ અનિદ્દાયન્તો.

૫૩૨. અચિત્તોતિ ''સિક્ખાપદં વીતિક્કમિસ્સામી''તિ ચિત્તા ભાવેન અચિત્તો.

૫૩૫. સચિત્તકાપત્તિન્તિ વિકાલભોજનાદિઆપત્તિં. તિણવત્થારે **સયન્તો** નિદ્દાયન્તો તિણવત્થારકકમ્મે કરિયમાને ''ઇમિનાહં કમ્મેન આપત્તિતો વુટ્ઠામી''તિ ચિત્તરહિતો વુટ્ઠહન્તો અચિત્તકો વિસુજ્ઝતિ.

૫૩૬. પચ્છિમં તુ પદદ્વયન્તિ –

> ''આપજ્જિત્વા અચિત્તોવ, અચિત્તોવ વિસુજ્ઝતિ;
> આપજ્જિત્વા સચિત્તોવ, સચિત્તોવ વિસુજ્ઝતી''તિ. –

પદદ્વયં . **અમિસ્સેત્વા**તિ અચિત્તસચિત્તપદેહિ એવમેવ મિસ્સં અકત્વા. **એત્થા**તિ પુરિમપદદ્વયે. **વુત્તાનુસારેના**તિ વુત્તનયાનુસારેન.

૫૩૯. કમ્મતોતિ સમનુભાસનકમ્મતો.

૫૪૦. આપજ્જિત્વા અકમ્મતોતિ સમનુભાસનકમ્મં વિનાવ આપજ્જિત્વા.

૫૪૧. સમનુભાસને આપજ્જિતબ્બં સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિં **સમનુભાસન**માહ કારણૂપચારેન.

૫૪૨. અવસેસન્તિ મુસાવાદપાચિત્તિયાદિકં.

૫૪૩. વિસુજ્ઝતિ અસમ્મુખાતિ સઙ્ઘસ્સ અસમ્મુખા વિસુજ્ઝતિ. ઇદઞ્ચ સમ્મુખાવિનયેન ચેવ પટિઞ્ઞાતકરણેન ચ સમેન્તં આપત્તાધિકરણં સન્ધાય વુત્તં. તત્થ પુગ્ગલસમ્મુખતાય સબ્ભાવેપિ સઙ્ઘસ્સ અસમ્મુખતાય આપજ્જતિ વા વિસુજ્ઝતિ વાતિ ''અસમ્મુખા''તિ વુત્તં.

૫૫૧. ''અચિત્તકચતુક્કં અજાનન્તચતુક્ક''ન્તિ કુસલત્તિકફસ્સપઞ્ચકાદિવોહારો વિય આદિપદવસેન વુત્તો.

૫૫૨-૩. અત્થાપત્તિ આગન્તુકો આપજ્જતિ, ન **ચેતરો** આવાસિકો આપજ્જતિ, અત્થાપત્તિ આવાસિકોવ આપજ્જતિ, ન **ચેતરો** આગન્તુકો આપજ્જતિ, અત્થાપત્તિ આગન્તુકો ચ આવાસિકો ચ તે ઉભોપિ આપજ્જન્તિ, ઉભો સેસં ન આપજ્જન્તિ અત્થીતિ યોજના.

૫૫૫. ઇતરોતિ આવાસિકો. **આવાસવત્તન્તિ** આવાસિકેન આગન્તુકસ્સ કાતબ્બવત્તં. **આવાસી**તિ આવાસિકો.

૫૫૬. ન ચેવાગન્તુકોતિ તં આવાસિકવત્તં અકરોન્તો આગન્તુકો ન ચેવ આપજ્જતિ . **સેસં** કાયવચીદ્વારિકં આપત્તિં. **ઉભોપિ** આગન્તુકઆવાસિકા. ભિક્ખુભિક્ખુનીનં **અસાધારણં આપત્તિં** ન આપજ્જન્તિ.

૫૫૭. વત્થુનાનત્તતાતિ વીતિક્કમનાનત્તતા. **આપત્તિનાનત્તતા**તિ પારાજિકાદીનં સત્તન્નં આપત્તિક્ખન્ધાનં અઞ્ઞમઞ્ઞનાનત્તતા.

૫૬૩. “**પારાજિકાનં...પે૦... નાનભાવો**”તિ ઇદં નિદસ્સનમત્તં સઙ્ઘાદિસેસાનં અનિયતાદીહિ વત્થુનાનતાય ચેવ આપત્તિનાનતાય ચ લબ્ભમાનત્તા.

૫૬૫. અયમેવ વિનિચ્છયોતિ ન કેવલં પારાજિકાપત્તીસુયેવ સાધારણાપત્તિયો એકતો ચ વિસુઞ્ચ આપજ્જન્તાનં યથાવુત્તવિનિચ્છયો, અથ ખો અવસેસસાધારણાપત્તિયોપિ વુત્તનયેન આપજ્જતિ, અયમેવ વિનિચ્છયો યોજેતબ્બો.

૫૭૭. આદિયન્તો ગણ્હન્તો. **પયોજેન્તોતિ** ગણ્હાપેન્તો.

૫૭૯. ઊનકં પાદં...પે૦... લહું ફુસેતિ થુલ્લચ્ચયં, દુક્કટઞ્ચ સન્ધાયાહ.

૫૮૦. એતેનેવ ઉપાયેન, સેસકમ્પિ પદત્તયન્તિ યો અયં પઠમવિનિચ્છયે વુત્તનયો, એતેનેવ નયેન ઊનપાદં આદિયન્તો લહુકાપત્તિં આપજ્જતિ, પાદં વા અતિરેકપાદં વા ગહણત્થં આણાપેન્તો ગરું પારાજિકાપત્તિં આપજ્જતિ, પાદં વા અતિરેકપાદં વા ગણ્હન્તો ચ ગહણત્થાય આણાપેન્તો ચ ગરુકે પારાજિકાપત્તિયંયેવ તિટ્ઠતિ, ઊનપાદં ગણ્હન્તો ચ ગહણત્થાય આણાપેન્તો ચ લહુકે થુલ્લચ્ચયે, દુક્કટે વા તિટ્ઠતીતિ એવં સેસકમ્પિ ઇમં પદત્તયં. **અત્થસમ્ભવતોયેવા**તિ યથાવુત્તસ્સ અત્થસ્સ સમ્ભવવસેનેવ.

૫૮૧-૨. કથં કાલેયેવ આપત્તિ સિયા, નો વિકાલે, વિકાલેયેવ આપત્તિ સિયા, ન ચ કાલે, અત્થાપત્તિ કાલે ચ પકાસિતા વિકાલે ચ, અત્થાપત્તિ નેવ કાલે ચ પકાસિતા નેવ વિકાલે ચાતિ યોજના.

૫૮૬-૭. કાલે પટિગ્ગહિતં કિં કાલે કપ્પતિ વિકાલે તુ નો કપ્પતિ, વિકાલે ગહિતં કિં વિકાલે કપ્પતિ, નો કાલે કપ્પતિ, કાલે ચ વિકાલે ચ પટિગ્ગહિતં કિં નામ કાલે ચ વિકાલે ચ કપ્પતિ, કાલે ચ વિકાલે ચ પટિગ્ગહિતં કિં નામ કાલે ચ વિકાલે ચ ન કપ્પતિ, વદ ભદ્રમુખાતિ યોજના.

૫૮૯. વિકાલેયેવ કપ્પતિ, અપરજ્જુ કાલેપિ ન કપ્પતીતિ યોજના.

૫૯૨. કુલદૂસનકમ્માદિન્તિ આદિ-સદ્દેન અભૂતારોચનરૂપિયસંવોહારવિઞ્ઞત્તિકુહનાદીનં સઙ્ગહો.

૫૯૩-૪. કતમા આપત્તિ પચ્ચન્તિમેસુ દેસેસુ આપજ્જતિ, ન મજ્ઝિમે, કતમા આપત્તિ મજ્ઝિમે પન દેસસ્મિં આપજ્જતિ, ન ચ પચ્ચન્તિમેસુ, કતમા આપત્તિ પચ્ચન્તિમેસુ ચેવ દેસેસુ આપજ્જતિ મજ્ઝિમે ચ, કતમા આપત્તિ પચ્ચન્તિમેસુ ચેવ દેસેસુ ન આપજ્જતિ ન મજ્ઝિમે ચાતિ યોજના.

૫૯૬. ''સો ગુણઙ્ગુણુપાહન''ન્તિ પદચ્છેદો. **સો** ભિક્ખૂતિ અત્થો.

૫૯૯. એવં ''આપજ્જતિ, નાપજ્જતી''તિ પદવસેન પચ્ચન્તિમચતુક્કં દસ્સેત્વા ''નેવ કપ્પતિ, ન કપ્પતી''તિ પદવસેન દસ્સેતુમાહ **''પચ્ચન્તિમેસૂ''**તિઆદિ.

૬૦૧. વુત્તન્તિ ''ગણેન પઞ્ચવગ્ગેના''તિઆદિગાથાય હેટ્ઠા વુત્તં.

૬૦૩. એવં વત્તુન્તિ ''ન કપ્પતી''તિ વત્તું. **પઞ્ચલોણાદિકન્તિ** ''અનુજાનામિ, ભિક્ખવે, લોણાની''તિઆદિ.

૬૦૮. અનુઞ્ઞાતટ્ઠાનસ્સ **અન્તો** નો આપજ્જતિ, તં અતિક્કમન્તો બહિયેવ ચ આપજ્જતીતિ યોજના.

૬૧૨. સેક્ખપઞ્ઞત્તીતિ સેખિયપઞ્ઞત્તિ.

૬૧૩. અગણાતિ અદુતિયા. એત્થ હિ એકાપિ ગણો નામ.

૬૧૪. ઉભયત્થપિ અસાધારણમાપત્તિન્તિ ભિક્ખુનીનં નિયતાપઞ્ઞત્તિ વેદિતબ્બા.

૬૧૬. ગિલાનો ચ નાપજ્જતિ, અગિલાનો ચ નાપજ્જતીતિ એવં ઉભોપિ નાપજ્જન્તીતિ યોજના. તિકાદીસુ દસ્સિતાનં પદાનં ચતુક્કાદિદસ્સનવસેન પુનપ્પુનં ગહણં.

૬૧૮. ''આપજ્જતિ અગિલાનોવા''તિ પદચ્છેદો.

ચતુક્કકથાવણ્ણના.

૬૨૦. ''ગરુથુલ્લચ્ચય''ન્તિ વત્તબ્બે **''ગરુ''**ન્તિ નિગ્ગહીતાગમો.

૬૨૧. પઞ્ચ કથિનાનિસંસા હેટ્ઠા વુત્તાયેવ.

૬૨૬. અગ્ગિસત્થનખક્કન્તન્તિ અગ્ગિસત્થનખેહિ અક્કન્તં કુટ્ઠં, પહટન્તિ અત્થો. **અબીજ**ન્તિ નોબીજં. **ઉબ્બટ્ટબીજક**ન્તિ નિબ્બટ્ટબીજકં.

૬૨૮. પવારણાપીતિ પટિક્ખેપપવારણાપિ. **ઓદનાદીહી**તિ **આદિ**-સદ્દેન સત્તુકુમ્માસમચ્છમંસાનં ગહણં. **કાયાદિગહણેના**તિ કાયેન વા કાયપટિબદ્ધેન વા ગહણેન. ''દાતુકામાભિહારો ચ, હત્થપાસેરણક્ખમ''ન્તિ ઇમેહિ ચતૂહિ અઙ્ગેહિ સદ્ધિં તેસં દ્વિન્નમેકં ગહેત્વા પટિગ્ગહણા પઞ્ચેવ હોન્તિ.

૬૨૯-૩૦. વિનયઞ્ઞુકસ્મિન્તિ વિનયધરે પુગ્ગલે. **સકઞ્ચ સીલ**ન્તિ અત્તનો પાતિમોક્ખસંવરસીલઞ્ચ. **સુરક્ખિતં હોતી**તિ આપત્તાનાપત્તિકપ્પિયાકપ્પિયાનં વિજાનન્તતાય અસેવિતબ્બં પહાય સેવિતબ્બંયેવ સેવનવસેન સુટ્ઠુ

રક્ખિતં હોતિ. **કુક્કુચ્ચમઞ્ઞસ્સ નિરાકરોતી**તિ અઞ્ઞસ્સ સબ્રહ્મચારિનો કપ્પિયાકપ્પિયવિસયે ઉપ્પન્નં કુક્કુચ્ચં નિવારેતિ. **વિસારદો ભાસતિ સઙ્ઘમજ્ઝે**તિ કપ્પિયાકપ્પિયાનં વિનિચ્છયકથાય ઉપ્પન્નાય નિરાસઙ્કો નિબ્ભયો વોહરતિ. **વેરિભિક્ખૂ**તિ અત્તપચ્ચત્થિકે પુગ્ગલે. **ધમ્મસ્સ ચેવ ઠિતિયા પવત્તો**તિ ''વિનયો નામ સાસનસ્સ આયુ, વિનયે ઠિતે સાસનં ઠિતં હોતી''તિ (પારા॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમમહાસઙ્ગીતિકથા; દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.પઠમમહાસઙ્ગીતિકથા; ખુ॰ પા॰ અટ્ઠ॰ ૫.મઙ્ગલસુત્તવણ્ણના; થેરગા॰ અટ્ઠ॰ ૧.૨૫૧) વચનતો સદ્ધમ્મટ્ઠિતિયા પટિપન્નો હોતિ. **તસ્મા** કારણા. **તત્થ** વિનયઞ્ઞુભાવે. **ધીરો** પઞ્ઞવા ભિક્ખુ.

પઞ્ચકકથાવણ્ણના.

૬૩૧-૨. છળભિઞ્ઞેનાતિ છ અભિઞ્ઞા એતસ્સાતિ છળભિઞ્ઞો, તેન. અતિક્કન્તપમાણં મઞ્ચપીઠં, અતિક્કન્તપમાણં નિસીદનઞ્ચ તથા અતિક્કન્તપમાણં કણ્ડુપ્પટિચ્છાદિવસ્સસાટિકચીવરઞ્ચ સુગતસ્સ ચીવરે પમાણિકચીવરન્તિ છ.

૬૩૩-૪. અઞ્ઞાણઞ્ચ કુક્કુચ્ચઞ્ચ **અઞ્ઞાણકુક્કુચ્ચા**, તેહિ, અઞ્ઞાણતાય ચેવ કુક્કુચ્ચપકતતાય ચાતિ વુત્તં હોતિ. **વિપરીતાય સઞ્ઞાય** કપ્પિયે અકપ્પિયસઞ્ઞાય, અકપ્પિયે કપ્પિયસઞ્ઞાય.

તત્થ કથં અલજ્જિતાય આપજ્જતિ? અકપ્પિયભાવં જાનન્તોયેવ મદ્દિત્વા વીતિક્કમં કરોતિ (કઙ્ખા॰ અટ્ઠ॰ નિદાનવણ્ણના). વુત્તમ્પિ ચેતં –

''સઞ્ચિચ્ચ આપત્તિં આપજ્જતિ;
આપત્તિં પરિગૂહતિ;
અગતિગમનઞ્ચ ગચ્છતિ;
એદિસો વુચ્ચતિ અલજ્જી પુગ્ગલો''તિ. (પરિ॰ ૩૫૯);

કથં અઞ્ઞાણતાય આપજ્જતિ? અઞ્ઞાણપુગ્ગલો મન્દો મોમૂહો કત્તબ્બાકત્તબ્બં અજાનન્તો અકત્તબ્બં કરોતિ, કત્તબ્બં વિરાધેતિ. એવં અઞ્ઞાણતાય આપજ્જતિ.

કથં કુક્કુચ્ચપકતતાય આપજ્જતિ? કપ્પિયાકપ્પિયં નિસ્સાય કુક્કુચ્ચે ઉપ્પન્ને વિનયધરં પુચ્છિત્વા કપ્પિયં ચે, કત્તબ્બં સિયા, અકપ્પિયં ચે, ન કત્તબ્બં, અયં પન ''વટ્ટતી''તિ મદ્દિત્વા વીતિક્કમતિયેવ. એવં કુક્કુચ્ચપકતતાય આપજ્જતિ.

કથં કપ્પિયે અકપ્પિયસઞ્ઞાય આપજ્જતિ? સૂકરમંસં ''અચ્છમંસ''ન્તિ ખાદતિ, કાલે વિકાલસઞ્ઞાય ભુઞ્જતિ. એવં કપ્પિયે અકપ્પિયસઞ્ઞાય આપજ્જતિ.

કથં અકપ્પિયે કપ્પિયસઞ્ઞાય આપજ્જતિ? અચ્છમંસં ''સૂકરમંસ''ન્તિ ખાદતિ, વિકાલે કાલસઞ્ઞાય ભુઞ્જતિ. એવં અકપ્પિયે કપ્પિયસઞ્ઞાય આપજ્જતિ.

કથં સતિસમ્મોસાય આપજ્જતિ? સહસેય્યચીવરવિપ્પવાસાદીનિ સતિસમ્મોસાય આપજ્જતિ.

૬૩૫-૮. ‘‘ભિક્ખુના ઉપટ્ઠપેતબ્બો’’તિ પદચ્છેદો. **ધમ્મચક્ખુના**તિ પાતિમોક્ખસંવરસીલસઙ્ખાતો પટિપત્તિધમ્મોવ ચક્ખુ એતસ્સાતિ ધમ્મચક્ખુ, તેન છહિ અઙ્ગેહિ યુત્તેન ધમ્મચક્ખુના પન ભિક્ખુના ઉપસમ્પાદના કાતબ્બા, નિસ્સયો ચેવ દાતબ્બો, સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બોતિ યોજના. આપત્તિં જાનાતિ, અનાપત્તિં જાનાતિ, ગરું આપત્તિં જાનાતિ, લહું આપત્તિં જાનાતીતિ યોજના. **અસ્સ** ભિક્ખુનો ઉભયાનિ પાતિમોક્ખાનિ વિત્થારા સ્વાગતાનિ ભવન્તિ, અત્થતો સુવિભત્તાનિ ભવન્તિ, સુત્તસો અનુબ્યઞ્જનસો સુવિનિચ્છિતાનિ ભવન્તિ, દસવસ્સો વા હોતિ, અતિરેકદસવસ્સો વાતિ યોજના.

છક્કકથાવણ્ણના.

૬૩૯. **સત્ત સામીચિયો વુત્તા**તિ ‘‘સો ચ ભિક્ખુ અનબ્ભિતો, તે ચ ભિક્ખૂ ગારય્હા, અયં તત્થ સામીચિ, યુઞ્જન્તાયસ્મન્તો સકં, મા વો સકં વિનસ્સાતિ અયં તત્થ સામીચિ, અયં તે ભિક્ખુ પત્તો યાવ ભેદનાય ધારેતબ્બોતિ, અયં તત્થ સામીચિ, તતો નીહરિત્વા ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં સંવિભજિતબ્બં, અયં તત્થ સામીચિ, અઞ્ઞાતબ્બં પરિપુચ્છિતબ્બં પરિપઞ્હિતબ્બં, અયં તત્થ સામીચિ, યસ્સ ભવિસ્સતિ, સો હરિસ્સતીતિ, અયં તત્થ સામીચી’’તિ છ સામીચિયો ભિક્ખુપાતિમોક્ખેવુત્તા, ‘‘સા ચ ભિક્ખુની અનબ્ભિતા, તા ચ ભિક્ખુનિયો ગારય્હા, અયં તત્થ સામીચી’’તિ ભિક્ખુનિપાતિમોક્ખે વુત્તાય સદ્ધિં સત્ત સામીચિયો વુત્તા. **સત્તેવ સમથાપિ ચા**તિ સમ્મુખાવિનયાદિસમથાપિ સત્તેવ વુત્તા. **પઞ્ઞત્તાપત્તિયો સત્તા**તિ પારાજિકાદયો પઞ્ઞત્તાપત્તિયો સત્ત વુત્તા. **સત્તબોજ્ઝઙ્ગદસ્સિના**તિ સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગાદયો સત્ત બોજ્ઝઙ્ગે યાથાવતો પસ્સન્તેન ભગવતા.

સત્તકકથાવણ્ણના.

૬૪૦-૧. ઇધ કુલદૂસકો ભિક્ખુ આજીવસ્સેવ કારણા પુપ્ફેન, ફલેન, ચુણ્ણેન, મત્તિકાય, દન્તકટ્ઠેહિ, વેળુયા, વેજ્જિકાય, જઙ્ઘપેસનિકેનાતિ ઇમેહિ અટ્ઠહિ આકારેહિ કુલાનિ દૂસેતીતિ યોજના. ‘‘**પુપ્ફેના**’’તિઆદિના પુપ્ફાદિના દાનમેવ ઉપલક્ખણતો દસ્સેતિ. **પુપ્ફેના**તિ પુપ્ફદાનેનાતિ અત્થો ગહેતબ્બો. પુપ્ફદાનાદયો કુલદૂસને વુત્તા.

૬૪૨-૫. ‘‘અટ્ઠધાનતિરિત્તાપિ, અતિરિત્તાપિ અટ્ઠધા’’તિદ્વીસુ અટ્ઠકેસુ અટ્ઠ અનતિરિત્તે તાવ દસ્સેતુમાહ ‘‘**અકપ્પિયકતઞ્ચેવા**’’તિઆદિ . ગિલાનાનતિરિત્તકન્તિ નિદ્દિટ્ઠા ઇમે અટ્ઠેવ અનતિરિત્તકા ઞેય્યાતિ યોજના. **અકપ્પિયકતાદયો** પવારણસિક્ખાપદકથાવણ્ણનાય વુત્તા.

૬૪૬. **ઞાતઞત્તિસૂ**તિ ઞાતદુક્કટં, ઞત્તિદુક્કટઞ્ચ. **પટિસાવને**તિ પટિસ્સવે. અટ્ઠદુક્કટાનં વિનિચ્છયો દુતિયપારાજિકકથાવણ્ણનાય વુત્તો.

૬૪૮-૯. **એહિભિક્ખૂપસમ્પદા**તિ યસકુલપુત્તાદીનં ‘‘એહિ ભિક્ખૂ’’તિ વચનેન ભગવતા દિન્નઉપસમ્પદા. **સરણગમનેન ચા**તિ પઠમબોધિયં તીહિ સરણગમનેહિ અનુઞ્ઞાતઉપસમ્પદા. **પઞ્હાબ્યાકરણોવાદા**તિ સોપાકસ્સ પઞ્હાબ્યાકરણોપસમ્પદા, મહાકસ્સપત્થેરસ્સ દિન્નઓવાદપટિગ્ગહણોપસમ્પદા ચ. **ગરુધમ્મપટિગ્ગહો**તિ મહાપજાપતિયા ગોતમિયા અનુઞ્ઞાતગરુધમ્મપટિગ્ગહણોપસમ્પદા.

ઞત્તિચતુત્થેન કમ્મેનાતિ ઇદાનિ ભિક્ખુઉપસમ્પદા. **અટ્ઠવાચિકા**તિ ભિક્ખુનીનં સન્તિકે ઞત્તિચતુત્થેન કમ્મેન, ભિક્ખૂનં સન્તિકે ઞત્તિચતુત્થેન કમ્મેનાતિ અટ્ઠહિ કમ્મવાચાહિ ભિક્ખુનીનં ઉપસમ્પદા અટ્ઠવાચિકા નામ. **દૂતેન**

ભિક્ખુનીનન્તિ અટ્ઠકાસિયા ગણિકાય અનુઞ્ઞાતા ભિક્ખુનીનં દૂતેન ઉપસમ્પદા.

૬૫૦. **સુદ્ધદિટ્ઠિના**તિ સુટ્ઠુ સવાસનકિલેસાનં પહાનેન પરિસુદ્ધા સમન્તચક્ખુસઙ્ખાતા દિટ્ઠિ એતસ્સાતિ સુદ્ધદિટ્ઠિ, તેન સમન્તચક્ખુના સમ્માસમ્બુદ્ધેન.

૬૫૧. **પાપિચ્છા** નામ અસન્તગુણસમ્ભાવનિચ્છા.

૬૫૨-૩. **ન ચ મજ્જપો સિયા**તિ મજ્જપો ન સિયા મજ્જં પિવન્તો ન ભવેય્ય, મજ્જં ન પિવેય્યાતિ અત્થો. **અબ્રહ્મચરિયા**તિ (અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૨.૩.૭૧) અસેટ્ઠચરિયતો મેથુના વિરમેય્ય. **રત્તિં ન ભુઞ્જેય્ય વિકાલભોજન**ન્તિ ઉપોસથં ઉપવુત્થો રત્તિભોજનઞ્ચ દિવાવિકાલભોજનઞ્ચ ન ભુઞ્જેય્ય. **ન ચ ગન્ધમાચરે**તિ ગન્ધઞ્ચ ન વિલિમ્પેય્ય. **મઞ્ચે છમાયં વ સયેથ સન્થતે**તિ કપ્પિયમઞ્ચે વા સુધાદિપરિકમ્મકતાય ભૂમિયા વા તિણપણ્ણપલાલાદીનિ સન્થરિત્વા કતે સન્થતે વા સયેથાતિ અત્થો. **એતઞ્હિ અટ્ઠઙ્ગિકમાહુપોસથ**ન્તિ એતં પાણાતિપાતાદીનિ અસમાચરન્તેન ઉપવુત્થં ઉપોસથં અટ્ઠહઙ્ગેહિ સમન્નાગતત્તા ''અટ્ઠઙ્ગિક''ન્તિ વદન્તિ. **દુક્ખન્તગુના**તિ વટ્ટદુક્ખસ્સ અન્તં અમતમહાનિબ્બાનં ગતેન પત્તેન બુદ્ધેન પકાસિતન્તિ યોજના.

૬૫૪. ભિક્ખુનોવાદકભિક્ખુનો અટ્ઠઙ્ગાનિ ભિક્ખુનોવાદકથાવણ્ણનાય દસ્સિતાનેવ.

અટ્ઠકકથાવણ્ણના.

૬૫૫. **ભોજનાનિ પણીતાનિ નવ વુત્તાની**તિ પણીતાનિ હિ ભોજનસિક્ખાપદે વુત્તાનિ. દસસુ અકપ્પિયમંસેસુ મનુસ્સમંસવજ્જિતાનિ **નવ મંસાનિ** ખાદન્તસ્સ દુક્કટં નિદ્દિટ્ઠન્તિ યોજના.

૬૫૬. **પાતિમોક્ખ...પે॰... પરિદીપિતા**તિ ભિક્ખૂનં પઞ્ચુદ્દેસા, ભિક્ખુનીનં અનિયતુદ્દેસેહિ વિના ચત્તારોતિ ઉદ્દેસા નવ દીપિતા. **ઉપોસથા નવેવા**તિ દિવસવસેન તયો, કારકવસેન તયો, કરણવસેન તયોતિ નવ ઉપોસથા. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં સાસને. **સઙ્ઘો નવહિ ભિજ્જતી**તિ નવહિ પુગ્ગલેહિ સઙ્ઘો ભિજ્જતીતિ યોજના. યથાહ –

> ''એકતો , ઉપાલિ, ચત્તારો હોન્તિ, એકતો ચત્તારો, નવમો અનુસ્સાવેતિ, સલાકં ગાહેતિ 'અયં ધમ્મો, અયં વિનયો, ઇદં સત્થુસાસનં, ઇમં ગણ્હથ, ઇમં રોચેથા'તિ. એવમ્પિ ખો, ઉપાલિ, સઙ્ઘરાજિ ચેવ હોતિ સઙ્ઘભેદો ચ. નવન્નં વા, ઉપાલિ, અતિરેકનવન્નં વા સઙ્ઘરાજિ ચેવ હોતિ સઙ્ઘભેદો ચા''તિ (ચૂળવ॰ ૩૫૧).

નવકકથાવણ્ણના.

૬૫૭. દસ અક્કોસવત્થૂનિ વક્ખતિ. દસ સિક્ખાપદાનિ પાકટાનેવ. મનુસ્સમંસાદીનિ દસ અકપ્પિયમંસાનિ હેટ્ઠા વુત્તાનેવ. **સુક્કાનિ વે દસા**તિ નીલાદીનિ દસ સુક્કાનિ.

૬૫૯. રઞ્ઞો અન્તેપુરપ્પવેસને દસ આદીનવા એવં પાળિપાઠેન વેદિતબ્બા –

> ''દસયિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા રાજન્તેપુરપ્પવેસને. કતમે દસ? ઇધ, ભિક્ખવે, રાજા મહેસિયા સદ્ધિં નિસિન્નો હોતિ, તત્ર ભિક્ખુ પવિસતિ, મહેસી વા ભિક્ખું દિસ્વા સિતં પાતુકરોતિ, ભિક્ખુ વા મહેસિં દિસ્વા

સિતં પાતુકરોતિ, તત્થ રઞ્ઞો એવં હોતિ ‘અદ્ધા ઇમેસં કતં વા કરિસ્સન્તિ વા’તિ. અયં, ભિક્ખવે, પઠમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા બહુકિચ્ચો બહુકરણીયો અઞ્ઞતરં ઇત્થિં ગન્ત્વા ન સરતિ, સા તેન ગબ્ભં ગણ્હાતિ, તત્થ રઞ્ઞો એવં હોતિ ‘ન ખો ઇધ અઞ્ઞો કોચિ પવિસતિ અઞ્ઞત્ર પબ્બજિતેન, સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ’ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, દુતિયો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો અન્તેપુરે અઞ્ઞતરં રતનં નસ્સતિ, તત્થ રઞ્ઞો એવં હોતિ ‘ન ખો ઇધ અઞ્ઞો કોચિ પવિસતિ અઞ્ઞત્ર પબ્બજિતેન, સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ’ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, તતિયો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો અન્તેપુરે અબ્ભન્તરા ગુય્હમન્તા બહિદ્ધા સમ્ભેદં ગચ્છન્તિ, તત્થ રઞ્ઞો એવં હોતિ ‘ન ખો ઇધ અઞ્ઞો કોચિ પવિસતિ અઞ્ઞત્ર પબ્બજિતેન, સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ’ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, ચતુત્થો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો અન્તેપુરે પિતા વા પુત્તં પત્થેતિ, પુત્તો વા પિતરં પત્થેતિ, તેસં એવં હોતિ ‘ન ખો ઇધ અઞ્ઞો કોચિ પવિસતિ અઞ્ઞત્ર પબ્બજિતેન, સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ’ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, પઞ્ચમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા નીચટ્ઠાનિયં ઉચ્ચે ઠાને ઠપેતિ, યેસં તં અમનાપં, તેસં એવં હોતિ ‘રાજા ખો પબ્બજિતેન સંસટ્ઠો, સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ’ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, છટ્ઠો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા ઉચ્ચટ્ઠાનિયં નીચે ઠાને ઠપેતિ, યેસં તં અમનાપં, તેસં એવં હોતિ ‘રાજા ખો પબ્બજિતેન સંસટ્ઠો, સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ’ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, સત્તમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા અકાલે સેનં ઉય્યોજેતિ, યેસં તં અમનાપં, તેસં એવં હોતિ ‘રાજા ખો પબ્બજિતેન સંસટ્ઠો, સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ’ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, અટ્ઠમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રાજા કાલે સેનં ઉય્યોજેત્વા અન્તરામગ્ગતો નિવત્તાપેતિ, યેસં તં અમનાપં, તેસં એવં હોતિ ‘રાજા ખો પબ્બજિતેન સંસટ્ઠો, સિયા નુ ખો પબ્બજિતસ્સ કમ્મ’ન્તિ. અયં, ભિક્ખવે, નવમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને.

‘‘પુન ચપરં, ભિક્ખવે, રઞ્ઞો અન્તેપુરં હત્થિસમ્મદ્દં અસ્સસમ્મદ્દં રથસમ્મદ્દં રજનીયાનિ રૂપસદ્દગન્ધરસફોટ્ઠબ્બાનિ, યાનિ ન પબ્બજિતસ્સ સારુપ્પાનિ, અયં, ભિક્ખવે, દસમો આદીનવો રાજન્તેપુરપ્પવેસને. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ આદીનવા રાજન્તેપુરપ્પવેસને’’તિ (અ॰ નિ॰ ૧૦.૪૫; પાચિ॰ ૪૯૭).

તત્થ ચ **પિતા વા પુત્તં પત્થેતી**તિ પુત્તં મારેતુમિચ્છતીતિ અત્થો. એસેવ નયો **પુત્તો પિતરં પત્થેતી**તિ. **હત્થિસમ્મદ્દ**ન્તિ હત્થીનં સમ્મદ્દો સંસટ્ઠો એત્થાતિ હત્થિસમ્મદ્દં. એવં ''**અસ્સસમ્મદ્દ**''ન્તિઆદીસુપિ.

દસાકારેહીતિ –

''આપત્તિનુક્ખિત્તમનન્તરાય-
પહુત્તતાયો તથસઞ્ઞિતા ચ;
છાદેતુકામો અથ છાદનાતિ;
છન્ના દસઙ્ગેહરુણુગ્ગમમ્હીતિ. –

ગહિતેહિ દસહિ અઙ્ગેહિ.

૬૬૦. દસ કમ્મપથા પુઞ્ઞાતિ પાણાતિપાતાવેરમણિઆદયો દસ કુસલકમ્મપથા. **અપુઞ્ઞાપિ તથા દસા**તિ પાણાતિપાતાદયો દસ અકુસલકમ્મપથાવ. દસ દાનવત્થૂનિ વક્ખતિ. **દસેવ રતનાનિ ચા**તિ –

''મુત્તા મણી વેળુરિયા ચ સઙ્ખા;
સિલા પવાળં રજતઞ્ચ હેમં;
લોહીતકઞ્ચાપિ મસારગલ્લા;
દસ્સેતિ ધીરો રતનાનિ જઞ્ઞા''તિ. –

નિદ્દિટ્ઠાનિ દસ રતનાનિ.

૬૬૨. મુનિન્દેન અવન્દિયા દસ પુગ્ગલા દીપિતાતિ યોજના. કથં? ''દસયિમે, ભિક્ખવે, અવન્દિયા. પુરે ઉપસમ્પન્નેન પચ્છા ઉપસમ્પન્નો અવન્દિયો, અનુપસમ્પન્નો અવન્દિયો, નાનાસંવાસકો વુડ્ઢતરો અધમ્મવાદી અવન્દિયો, માતુગામો અવન્દિયો, પણ્ડકો અવન્દિયો, પારિવાસિકો અવન્દિયો, મૂલાયપટિકસ્સનારહો અવન્દિયો, માનત્તારહો અવન્દિયો, માનત્તચારિકો અવન્દિયો, અબ્ભાનારહો અવન્દિયો. ઇમે ખો, ભિક્ખવે, દસ અવન્દિયા''તિ (ચૂળવ॰ ૩૧૨).

૬૬૩-૪. સોસાનિકન્તિ સુસાને છડ્ડિતં. **પાપણિક**ન્તિ આપણદ્વારે છડ્ડિતં. **ઉન્દૂરક્ખાયિત**ન્તિ ઉન્દૂરેહિ ખાયિતં પરિચ્ચત્તં પિલોતિકં. **ગોખાયિતા**દીસુપિ એસેવ નયો. **થૂપચીવરિક**ન્તિ બલિકમ્મત્થાય વમ્મિકે પરિક્ખિપિત્વા પરિચ્ચત્તવત્થં. **આભિસેકિય**ન્તિ રાજૂનં અભિસેકમણ્ડપે પરિચ્ચત્તવત્થં. **ગતપચ્ચાગતઞ્ચા**તિ સુસાનગતમનુસ્સેહિ પચ્ચાગન્ત્વા નહાયિત્વા છડ્ડિતં પિલોતિકં.

૬૬૫. સબ્બનીલાદયો વુત્તા, દસ ચીવરધારણાતિ ''સબ્બનીલકાનિ ચીવરાનિ ધારેન્તીતિ વુત્તવસેન દસા''તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૩૦) **કુરુન્દિયં** વુત્તં. **એત્થ** ઇમસ્મિં દસકે સંકચ્ચિકાય વા ઉદકસાટિકાય વા સદ્ધિં તિચીવરાનિ નામેન અધિટ્ઠિતાનિ નવ ચીવરાનિ ''દસચીવરધારણા''તિ વુત્તાનિ. યથાહ – ''નવસુ કપ્પિયચીવરેસુ ઉદકસાટિકં વા સંકચ્ચિકં વા પક્ખિપિત્વા દસાતિ વુત્ત''ન્તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૩૩૦).

દસકકથાવણ્ણના.

૬૬૬. પણ્ડકાદયો એકાદસ અભબ્બપુગ્ગલા પન ઉપસમ્પાદિતાપિ અનુપસમ્પન્ના હોન્તીતિ યોજના.

૬૬૭. ‘‘અકપ્પિયા’’તિ વુત્તા પત્તા એકાદસ ભવન્તીતિ યોજના. **દારુજેન પત્તેના**તિ દારુમયેન પત્તેન. **રતનુબ્ભવા**તિ રતનમયા **દસ** પત્તા એકાદસ ભવન્તીતિ યોજના. **દારુજેન ચા**તિ એત્થ **ચ**-સદ્દેન તમ્બલોહમયપત્તસ્સ સઙ્ગહો. યથાહ ‘‘એકાદસ પત્તાતિ તમ્બલોહમયેન વા દારુમયેન વા સદ્ધિં દસરતનમયા’’તિ. ઇધ **રતનં** નામ મુત્તાદિદસરતનં.

૬૬૮. અકપ્પિયા પાદુકા એકાદસ હોન્તીતિ યોજના. યથાહ ‘‘એકાદસ પાદુકાતિ દસ રતનમયા, એકા કટ્ઠપાદુકા. તિણપાદુકમુઞ્જપાદુકપબ્બજપાદુકાદયો પન કટ્ઠપાદુકસઙ્ગહમેવ ગચ્છન્તી’’તિ.

૬૬૯-૭૦. અતિખુદ્દકા અતિમહન્તાતિ યોજના. ખણ્ડનિમિત્તકા છાયાનિમિત્તકાતિ યોજના. **બહિટ્ઠેન સમ્મતા**તિ સીમાય બહિ ઠિતેન સમ્મતા. નદિયં, જાતસ્સરે, સમુદ્દે વા તથા સમ્મતાતિ યોજના. સીમાય સમ્ભિન્ના સીમાય અજ્ઝોત્થટા સીમાતિ યોજના. ઇમા એકાદસ અસીમાયો સિયુન્તિ યોજના.

૬૭૧. એકાદસેવ પથવી કપ્પિયા, એકાદસેવ પથવી અકપ્પિયાતિ યોજના.

તત્થ **એકાદસ કપ્પિયપથવી** નામ સુદ્ધપાસાણા, સુદ્ધસક્ખરા, સુદ્ધકથલા, સુદ્ધમરુમ્બા, સુદ્ધવાલુકા, યેભુય્યેનપાસાણા, યેભુય્યેનસક્ખરા, યેભુય્યેનકથલા, યેભુય્યેનમરુમ્બા, યેભુય્યેનવાલુકાતિ ઇમા દસ દડ્ઢાય પથવિયા વા ચતુમાસોવટ્ઠકપંસુપુઞ્જેન વા મત્તિકાપુઞ્જેન વા સદ્ધિં એકાદસ. ‘‘અપ્પપંસુકા, અપ્પમત્તિકા’’તિ (પાચિ॰ ૮૬) અપરાપિ પથવિયો વુત્તા, તા યેભુય્યેનપાસાણાદીસુ પઞ્ચસુયેવ સઙ્ગહિતા.

એકાદસ અકપ્પિયપથવી નામ ‘‘સુદ્ધપંસુ સુદ્ધમત્તિકા અપ્પપાસાણા અપ્પસક્ખરા અપ્પકથલા અપ્પમરુમ્બા અપ્પવાલુકા યેભુય્યેનપંસુકા યેભુય્યેનમત્તિકા, અદડ્ઢાપિ વુચ્ચતિ જાતા પથવી. યોપિ પંસુપુઞ્જો વા મત્તિકાપુઞ્જો વા અતિરેકચાતુમાસં ઓવટ્ઠો, અયમ્પિ વુચ્ચતિ જાતપથવી’’તિ (પાચિ॰ ૮૬) વુત્તા એકાદસ.

ગણ્ઠિકા કપ્પિયા વુત્તા, એકાદસ ચ વીધકાતિ એત્થ કપ્પિયા ગણ્ઠિકા વિધકા ચ એકાદસ વુત્તાતિ યોજના. તે પન –

> ‘‘વેળુદન્તવિસાણટ્ઠિ-કટ્ઠલાખાફલામયા;
> સઙ્ખનાભિમયા સુત્ત-નળલોહમયાપિ ચ;
> વિધા કપ્પન્તિ કપ્પિયા, ગણ્ઠિયો ચાપિ તમ્મયા’’તિ. –

ઇમાય ગાથાય સઙ્ગહિતાતિ વેદિતબ્બા.

૬૭૪-૫. ઉક્ખિત્તસ્સાનુવત્તિકા ભિક્ખુની **ઉભિન્નં** ભિક્ખુભિક્ખુનીનં વસા સઙ્ઘાદિસેસેસુ **અટ્ઠ** યાવતતિયકાતિ ઇમે એકાદસ યાવતતિયકાતિ પકાસિતાતિ યોજના.

૬૭૬. નિસ્સયસ્સ પટિપ્પસ્સદ્ધિયો **દસેકાવ** એકાદસેવ વુત્તાતિ યોજના. **છધાચરિયતો વુત્તા**તિ –

> ‘‘પક્કન્તે પક્ખસઙ્કન્તે, વિબ્ભન્તે ચાપિ નિસ્સયો;

મરણાણત્તુપજ્ઝાય-સમોધાનેહિ સમ્મતી’’તિ. –

આચરિયતો છધા નિસ્સયપટિપ્પસ્સદ્ધિયો વુત્તા. **ઉપજ્ઝાયા તુ પઞ્ચધા**તિ તાસુ ઉપજ્ઝાયસમોધાનં વિના અવસેસાહિ પઞ્ચધા ઉપજ્ઝાયપટિપ્પસ્સદ્ધિયો વુત્તાતિ ઇમે એકાદસ.

એકાદસકકથાવણ્ણના.

૬૭૭. **તેરસેવ ધુતઙ્ગાની**તિ પંસુકૂલિકઙ્ગાદીનિ ધુતઙ્ગાનિ તેરસેવ હોન્તિ.

પરમાનિ ચ ચુદ્દસાતિ ‘‘દસાહપરમં અતિરેકચીવરં ધારેતબ્બં, માસપરમં તેન ભિક્ખુના તં ચીવરં નિક્ખિપિતબ્બં, સન્તરુત્તરપરમં તેન ભિક્ખુના તતો ચીવરં સાદિતબ્બં, છક્ખત્તુપરમં તુણ્હીભૂતેન ઉદ્દિસ્સ ઠાતબ્બં, નવં પન ભિક્ખુના સન્થતં કારાપેત્વા છબ્બસ્સાનિ ધારેતબ્બં છબ્બસ્સપરમતા ધારેતબ્બં, તિયોજનપરમં સહત્થા હરિતબ્બાનિ, દસાહપરમં અતિરેકપત્તો ધારેતબ્બો, સત્તાહપરમં સન્નિધિકારકં પરિભુઞ્જિતબ્બાનિ, છારત્તપરમં તેન ભિક્ખુના તેન ચીવરેન વિપ્પવસિતબ્બં, ચતુક્કંસપરમં, અડ્ઢતેય્યકંસપરમં, દ્વઙ્ગુલપબ્બપરમં આદાતબ્બં, અટ્ઠઙ્ગુલપરમં મઞ્ચપટિપાદકં, અટ્ઠઙ્ગુલપરમં દન્તકટ્ઠ’’ન્તિ ઇતિ ઇમાનિ ચુદ્દસ પરમાનિ.

સોળસેવ તુ ‘‘જાન’’ન્તિ પઞ્ઞત્તાનીતિ ‘‘જાન’’ન્તિ એવં વત્વા પઞ્ઞત્તાનિ સોળસ. તે એવં વેદિતબ્બા – જાનં સઙ્ઘિકં લાભં પરિણતં અત્તનો પરિણામેય્ય, જાનં પુબ્બુપગતં ભિક્ખું અનુપખજ્જ સેય્યં કપ્પેય્ય, જાનં સપ્પાણકં ઉદકં તિણં વા મત્તિકં વા સિઞ્ચેય્ય વા સિઞ્ચાપેય્ય વા, જાનં ભિક્ખુનિપરિપાચિતં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જેય્ય, જાનં આસાદનાપેક્ખો, ભુત્તસ્મિં પાચિત્તિયં, જાનં સપ્પાણકં ઉદકં પરિભુઞ્જેય્ય, જાનં યથાધમ્મં નિહટાધિકરણં પુન કમ્માય ઉક્કોટેય્ય, જાનં દુટ્ઠુલ્લં આપત્તિં પટિચ્છાદેય્ય, જાનં ઊનવીસતિવસ્સં પુગ્ગલં ઉપસમ્પાદેય્ય, જાનં થેય્યસત્થેન સદ્ધિં સંવિધાય એકદ્ધાનમગ્ગં પટિપજ્જેય્ય, જાનં તથાવાદિના ભિક્ખુના અકતાનુધમ્મેન, જાનં તથાનાસિતં સમણુદ્દેસં, જાનં સઙ્ઘિકં લાભં પરિણતં પુગ્ગલસ્સ પરિણામેય્ય, જાનં પારાજિકં ધમ્મં અજ્ઝાપન્નં ભિક્ખુનિં નેવત્તના પટિચોદેય્ય, જાનં ચોરિં વજ્ઝં વિદિતં અનપલોકેત્વા, જાનં સભિક્ખુકં આરામં અનાપુચ્છા પવિસેય્યાતિ.

૬૭૮. **ઇધ** ઇમસ્મિં સાસને **યો** ભિક્ખુ અનુત્તરં **સઉત્તરં** ઉત્તરપકરણેન સહિતં સકલમ્પિ વિનયવિનિચ્છયં જાનાતિ, **મહત્તરે** અતિવિપુલે **અનુત્તરે** ઉત્તરવિરહિતે ઉત્તમે **વિનયનયે** વિનયાગતે આપત્તિઅનાપત્તિગરુકલહુકકપ્પિયઅકપ્પિયાદિવિનિચ્છયકમ્મે. અથ વા **વિનયનયે** વિનયપિટકે પવત્તમાનો **સો** ભિક્ખુ **નિરુત્તરો ભવતિ** પચ્ચત્થિકેહિ વત્તબ્બં ઉત્તરં અતિક્કમિત્વા ઠિતો, સેટ્ઠો વા ભવતિ, તસ્સ ચેવ પરેસઞ્ચ સંસયો ન કાતબ્બોતિ યોજના. **જાનતી**તિ ગાથાબન્ધવસેન રસ્સો.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

એકુત્તરનયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સેદમોચનકથાવણ્ણના

૬૭૯. **સુણતં** સુણન્તાનં ભિક્ખૂનં **પટુભાવકરા** વિનયવિનિચ્છયે પઞ્ઞાકોસલ્લસાધિકા તતોયેવ **વરા** ઉત્તમા. **સેદમોચનગાથાયો**તિ અત્થપચ્ચત્થિકાનં, સાસનપચ્ચત્થિકાનઞ્ચ વિસ્સજ્જેતુમસક્કુણેય્યભાવેન ચિન્તયન્તસ્સ ખિન્નસરીરા સેદે મોચેન્તીતિ **સેદમોચના**. અત્થાનુગતપઞ્હા ઉપાલિત્થેરેન ઠપિતા પઞ્હગાથાયો, તપ્પટિબદ્ધા વિસ્સજ્જનગાથાયો ચ ઇતો પરં વક્ખામીતિ યોજના.

૬૮૧. **કબન્ધં** નામ અસીસં ઉરસિ જાતઅક્ખિમુખસરીરં. યથાહ – ‘‘અસીસકં કબન્ધં, યસ્સ ઉરે અક્ખીનિ ચેવ મુખઞ્ચ હોતી’’તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૭૯). **મુખેન** કરણભૂતેન. **કત્વા**તિ સેવિત્વા.

૬૮૨. **તસ્સ** ભિક્ખુનો **કથં પારાજિકો સિયા** પારાજિકધમ્મો કથં સિયા.

૬૮૪. **કિઞ્ચી**તિ પાદં વા પાદારહં વા પરસન્તકં. **પરઞ્ચ ન સમાદપે**તિ ‘‘અમુકસ્સ ઇત્થન્નામં ભણ્ડં અવહરાહી’’તિ પરં ન આણાપેય્ય.

૬૮૫. પરસ્સ કિઞ્ચિ નાદિયન્તોતિ સમ્બન્ધો. **આણત્તિઞ્ચા**તિ **ચ**-સદ્દેન સંવિધાનં, સઙ્કેતઞ્ચ સઙ્ગણ્હાતિ.

૬૮૬. **ગરુકં ભણ્ડ**ન્તિ પાદગ્ઘનકભાવેન ગરુભણ્ડં. ‘‘**પરિક્ખાર**’’ન્તિ એતસ્સ વિસેસનં. **પરસ્સ પરિક્ખાર**ન્તિ પરસન્તકં યં કિઞ્ચિ પરિક્ખારં.

૬૯૨. **મનુસ્સુત્તરિકે ધમ્મે**તિ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મવિસયે. **કતિકં કત્વા**તિ ‘‘એવં નિસિન્ને એવં ઠિતે એવં ગમને અત્થં આવિકરોતી’’તિઆદિં કત્વા. **સમ્ભાવનાધિપ્પાયો**તિ ‘‘અરહા’’તિ ગહેત્વા મહાસમ્ભાવનં કરોતીતિ અધિપ્પાયો હુત્વા. **અતિક્કમતિ ચે**તિ તથા કતં કતિકં અતિક્કમતિ ચે, તથારૂપં નિસજ્જં વા ઠાનં વા ગમનં વા કરોતીતિ અત્થો. **ચુતો**તિ તથારૂપં નિસજ્જાદિં દિસ્વા કેનચિ મનુસ્સજાતિકેન ‘‘અરહા’’તિ તઙ્ખણે ઞાતે સો પુગ્ગલો પારાજિકં આપજ્જતિ.

૬૯૩. એકવત્થુકા કથં ભવેય્યુન્તિ યોજના.

૬૯૪. **ઇત્થિયા**તિ એકિસ્સા ઇત્થિયા. **પટિપજ્જન્તો**તિ એકક્ખણે અઞ્ઞેન પુરિસેન વુત્તસાસનં વત્વા, ઇમિના ચ ‘‘પટિગ્ગણ્હાતિ, વીમંસતી’’તિ અઙ્ગદ્વયસ્સ પુરિમસિદ્ધતં દીપેતિ ઇમસ્સ પચ્ચાહરણકતઞ્ચ. કાયસંસગ્ગં સમાપજ્જિત્વા દુટ્ઠુલ્લં વત્વા અત્તકામપારિચરિયાય વણ્ણં ભણન્તો.

૬૯૫. **યથાવુત્તં વત્તં અચરિત્વા**તિ ભગવતા વુત્તં પરિવાસાદિવત્તં અચરિત્વા.

૬૯૬. ભિક્ખુનીહિ અસાધારણસિક્ખાપદત્તા આહ ‘‘**નત્થિ સઙ્ઘાદિસેસતા**’’તિ.

૬૯૭. **યેન કુદ્ધો પસંસિતો**તિ એત્થ ‘‘નિન્દિતો ચા’’તિ સેસો.

૬૯૮. તિત્થિયાનં વણ્ણમ્હિ ભઞ્ઞમાને યો કુજ્ઝતિ, સો આરાધકોતિ યોજના, પરિતોસિતો પસંસિતોતિ અધિપ્પાયો. તિત્થિયપુબ્બો ઇમસ્મિં સાસને પબ્બજ્જં લભિત્વા તિત્થિયાનં વણ્ણસ્મિં ભઞ્ઞમાને સુત્વા સચે કુપ્પતિ અનત્તમનં કરોતિ, **આરાધકો** સઙ્ઘારાધકો સઙ્ઘં પરિતોસેન્તો હોતિ, સમ્બુદ્ધસ્સ વણ્ણસ્મિં ભઞ્ઞમાને યદિ કુજ્ઝતિ, નિન્દિતોતિ યોજના. એત્થ **સમ્બુદ્ધસ્સા**તિ ઉપલક્ખણં.

૭૦૧. ગહેત્વાતિ પટિગ્ગહેત્વા.

૭૫૧. "**ન રત્તચિત્તો**"તિઆદિના પુરિમાનં તિણ્ણં પારાજિકાનં વીતિક્કમચિત્તુપ્પાદમત્તસ્સાપિ અભાવં દીપેતિ. **મરણાયા**તિ એત્થ "મનુસ્સજાતિકસ્સા"તિ ઇદં પારાજિકપકરણતોવ લબ્ભતિ. **તસ્સા**તિ કિઞ્ચિ દેન્તસ્સ. **ત**ન્તિ તથા દીયમાનં.

૭૫૨. "**પરાજયો**"તિ ઇદં અભબ્બપુગ્ગલેસુ સઙ્ઘભેદકસ્સ અન્તોગધત્તા વુત્તં. સલાકગ્ગાહેનાપિ સઙ્ઘં ભિન્દન્તો સઙ્ઘભેદકોવ હોતિ.

૭૫૩. અદ્ધયોજને યં તિણ્ણં ચીવરાનં અઞ્ઞતરં એકં **ચીવરં** નિક્ખિપિત્વાનાતિ યોજના.

૭૫૪. સુપ્પતિટ્ઠિતનિગ્રોધસદિસે રુક્ખમૂલકે તિચીવરં નિક્ખિપિત્વા અદ્ધયોજને અરુણં ઉટ્ઠાપેન્તસ્સાતિ યોજના.

૭૫૫. કાયિકા નાનાવત્થુકાયો **સમ્બહુલા** આપત્તિયો અપુબ્બં અચરિમં એકક્ખણે કથં ફુસેતિ યોજના.

૭૫૭. વાચસિકા ન કાયિકા નાનાવત્થુકાયો સમ્બહુલા આપત્તિયો અપુબ્બં અચરિમં એકક્ખણે કથં ફુસેતિ યોજના.

૭૫૮. વિનયનસત્થેતિ વિનયપિટકે. **તસ્સ** ભિક્ખુસ્સ.

૭૫૯. "**ઇત્થિયા**"તિઆદીસુ સહત્થે કરણવચનં. ઇત્થિયા વા પુરિસેન વા પણ્ડકેન વા નિમિત્તકે મેથુનં ન **સેવન્તો** ન પટિસેવન્તો મેથુનપચ્ચયા ચુતોતિ યોજના.

૭૬૦. કાયસંસગ્ગોયેવ **કાયસંસગ્ગતા**, તં આપન્ના. **અટ્ઠવત્થુકં છેજ્જ**ન્તિ એવંનામકં પારાજિકં.

૭૬૨. સમયે પિટ્ઠિસઞ્ઞિતેતિ ગિમ્હાનં પચ્છિમમાસસ્સ પઠમદિવસતો યાવ હેમન્તસ્સ પઠમદિવસો, એત્થન્તરે સત્તમાસમત્તે પિટ્ઠિસઞ્ઞિતે સમયે. "માતુયાપિ ચા"તિ વત્તબ્બે "**માતરમ્પિ ચા**"તિ વુત્તં. સોયેવ વા પાઠો.

૭૬૪. "**અવસ્સુતહત્થતો હિ પિણ્ડં ગહેત્વા**"તિ ઇમિના સઙ્ઘાદિસેસસ્સ વત્થુમાહ, **લસુણ**ન્તિ પાચિત્તિયસ્સ વત્થું, **મનુસ્સમંસ**ન્તિ થુલ્લચ્ચયવત્થું, **અકપ્પમઞ્ઞ**ન્તિ દુક્કટવત્થું. **અકપ્પમઞ્ઞ**ન્તિ એત્થ "મંસ"ન્તિ સેસો. "સબ્બે એકતો"તિ પદચ્છેદો. **એકતો**તિ એત્થ "મદ્દિત્વા"તિ સેસો, અકપ્પિયમંસેહિ સદ્ધિં એકતો મદ્દિત્વા ખાદતીતિ અત્થો. સબ્બમેતં "ગહેત્વા, મદ્દિત્વા, ખાદતી"તિ કિરિયાનં કમ્મવચનં. **મનુસ્સમંસઞ્ચા**તિ એત્થ **ચ**-સદ્દો પચ્ચેકં યોજેતબ્બો હોતિ. **તસ્સા**તિ ભિક્ખુનિયા. સઙ્ઘાદિસેસપાચિત્તિયદુક્કટપાટિદેસનીયથુલ્લચ્ચયાનિ એકક્ખણે હોન્તિ.

૭૬૫. ''પુગ્ગલો એકો''તિ પદચ્છેદો. **દ્વેપિ ચ પુણ્ણવસ્સા**તિ પરિપુણ્ણવીસતિવસ્સા ચ દ્વે સામણેરા. **એકાવ તેસં પન કમ્મવાચા**તિ તેસં ઉભિન્નં સામણેરાનં એકેન આચરિયેન એકાવ ઉપસમ્પદકમ્મવાચા કતા. **એકસ્સા**તિ એકસ્સાપિ સામણેરસ્સ. **કમ્મ**ન્તિ ઉપસમ્પદકમ્મં. **ન રૂહતે**તિ ન સમ્પજ્જતિ, કિમેત્થ કારણં, વદ ભદ્દમુખાતિ અધિપ્પાયો.

૭૬૬. મહિદ્ધિકેસૂતિ દ્વીસુ સામણેરેસુ. સચે પન એકો કેસગ્ગમત્તમ્પિ **આકાસગો** આકાસટ્ઠો હોતિ , આકાસગતસ્સેવ કતં તં ઉપસમ્પદ**કમ્મં નેવ રૂહતિ** નેવ સમ્પજ્જતિ, ભૂમિગતસ્સ રૂહતીતિ યોજના.

૭૬૭. ઇદ્ધિયા આકાસે ઠિતેન સઙ્ઘેન ભૂમિગતસ્સ સામણેરસ્સ ઉપસમ્પદકમ્મં ન કાતબ્બં. યદિ કરોતિ, કુપ્પતીતિ યોજના. ઇદઞ્ચ સબ્બકમ્માનં સાધારણલક્ખણં. યથાહ – ''સઙ્ઘેનાપિ આકાસે નિસીદિત્વા ભૂમિગતસ્સ કમ્મં ન કાતબ્બં. સચે કરોતિ, કુપ્પતી''તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૮૧).

૭૬૮. વત્થં કપ્પકતઞ્ચ ન હોતિ, રત્તઞ્ચ ન હોતિ, કેસકમ્બલાદિ અકપ્પિયઞ્ચ હોતિ, **નિવત્થસ્સ પનાપત્તિ** તં પન નિવત્થસ્સ ભિક્ખુનો આપત્તિ હોતિ. અનાપત્તિ કથં સિયા, વદ ભદ્દમુખાતિ યોજના.

૭૬૯. એત્થ એતસ્મિં અકપ્પિયવત્થુધારણે તન્નિમિત્તં. અચ્છિન્નચીવરસ્સ ભિક્ખુનો અનાપત્તિ સિયાતિ યોજના. ''**કિઞ્ચિપી**''તિઆદિના વુત્તમેવત્થં સમત્થેતિ. **અસ્સ** અચ્છિન્નચીવરસ્સ ભિક્ખુસ્સ અકપ્પિયં નામ કિઞ્ચિપિ ચીવરં ન વિજ્જતિ, તસ્મા અનાપત્તીતિ અધિપ્પાયો.

૭૭૦. કુતોપિ ચ પુરિસસ્સ હત્થતો ભોજનસ્સ **કિઞ્ચિ** ન ગણ્હતિ, ભોજનતો કિઞ્ચિપિ સયમ્પિ કસ્સચિ પુરિસસ્સ ન દેતિ, તથાપિ **ગરુકં વજ્જં** સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિં **ઉપેતિ** આપજ્જતિ, તં કથમાપજ્જતિ, ત્વં યદિ વિનયે કુસલો અસિ, **મે** મય્હં **વદ** એતં કારણં કથેહીતિ યોજના. **હવે**તિ નિપાતમત્તં.

૭૭૧. યા પન ભિક્ખુની અઞ્ઞાય ભિક્ખુનિયા ''ઇઙ્ઘ, અય્યે, યં તે એસો પુરિસપુગ્ગલો દેતિ ખાદનીયં વા''તિઆદિના (પાચિ॰ ૭૦૫) સઙ્ઘાદિસેસમાતિકાય વુત્તનયેન ઉય્યોજિતા **અવસ્સુતમ્હા** પુરિસપુગ્ગલા યં કિઞ્ચિ ભોજનં **આદાય** પટિગ્ગહેત્વા સચે ભુઞ્જતિ, સા તથા ભુઞ્જન્તી યાય ઉય્યોજિતા ભુઞ્જતિ, તસ્સા ઉય્યોજિકાય **ધીરા** વિનયધરા પણ્ડિતા **સઙ્ઘાદિસેસં કથયન્તિ** તસ્સા ઉય્યોજિતાય ભોજનપરિયોસાને ઉય્યોજિકાય સઙ્ઘાદિસેસં વદન્તીતિ યોજના. યથાહ – ''તસ્સા હિ ભોજનપરિયોસાને ઉય્યોજિકાય સઙ્ઘાદિસેસો હોતી''તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૮૧).

૭૭૨. તં કથં યદિ **બુજ્ઝસિ** જાનાસિ, સાધુકં **બ્રૂહિ** કથેહીતિ યોજના.

૭૭૩. નિસેવિતેતિ તાય ઉય્યોજિતાય ભિક્ખુનિયા તસ્સ પુરિસપુગ્ગલસ્સ હત્થતો પટિગ્ગહિતે તસ્મિં દન્તપોને પરિભુત્તે ઉય્યોજિકા લહુવજ્જં આપજ્જતીતિ અત્થો.

૭૭૫. ''**ઉક્ખિત્તકો**''તિ ઇમિના આપત્તિવજ્જમાહ. યથાહ – ''તેન હિ સદ્ધિં વિનયકમ્મં નત્થિ, તસ્મા સો સઙ્ઘાદિસેસં આપજ્જિત્વા છાદેન્તો વજ્જં ન ફુસતી''તિ.

૭૭૬. સપ્પાણપ્પાણજન્તિ સપ્પાણકે ચ અપ્પાણકે ચ જાતં. **નેવ જઙ્ગમ**ન્તિ પાદેહિ ભૂમિયં નેવ ચરન્તં. **ન વિહઙ્ગમ**ન્તિ આકાસે પક્ખં પસારેત્વા ન ચરન્તં. **દ્વિજ**ન્તિ દ્વીહિ પચ્ચયેહિ, દ્વિક્ખત્તું વા જાતત્તા દ્વિજં. **કન્ત**ન્તિ મનોહરં. **અકન્ત**ન્તિ અમનોહરં.

૭૭૭. સપ્પાણજો સદ્દો ચિત્તજો વુત્તો, અપ્પાણજો ઉતુજો સદ્દો વુત્તો, સો પન **દ્વીહેવ** પચ્ચયેહિ જાતત્તા ‘‘દ્વિજો’’તિ મતોતિ યોજના.

૭૭૮. ‘‘**વિનયે**’’તિઆદિગાથા વણ્ણિતત્થાયેવ.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

સેદમોચનકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સાધારણાસાધારણકથાવણ્ણના

૭૭૯-૮૦. સબ્બસિક્ખાપદાનન્તિ ઉભતોવિભઙ્ગાગતાનં સબ્બસિક્ખાપદાનં. **ભિક્ખૂહિ ભિક્ખુનીહી**તિ ઉભયત્થ સહત્થે કરણવચનં. ભિક્ખૂહિ ભિક્ખુનીનઞ્ચ, ભિક્ખુનીહિ ભિક્ખૂનઞ્ચાતિ ઉભયત્થ અસાધારણપઞ્ઞત્તઞ્ચ, **તથા** ભિક્ખૂહિ ભિક્ખુનીનઞ્ચ, ભિક્ખુનીહિ ભિક્ખૂનઞ્ચાતિ ઉભયત્થ સાધારણસિક્ખાપદઞ્ચ અહં વક્ખામીતિ યોજના. **સમાહિતા**તિ એકગ્ગચિત્તા. **તં** મયા વુચ્ચમાનં નિદાનાદિનયં. **સુણાથા**તિ સોતુજનં સક્કચ્ચસવને નિયોજેતિ.

૭૮૧. "**નિદાન**"ન્તિઆદિગાથા વુત્તત્થાવ.

૭૮૨-૩. "**કતિ વેસાલિયા**"તિઆદિ પુચ્છાગાથા ઉત્તાનત્થાયેવ.

૭૮૬. ''દસ વેસાલિયા''તિઆદિવિસ્સજ્જનગાથાનં "**મેથુન**"ન્તિઆદયો નિદ્દેસવસેન વુત્તા. **વિગ્ગહો**તિ મનુસ્સવિગ્ગહં પારાજિકં. **ચતુત્થન્તિમવત્થુક**ન્તિ ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મપારાજિકં. **અતિરેકચીવર**ન્તિ પઠમકથિનં. **સુદ્ધકાળકેળકલોમક**ન્તિ એળકલોમવગ્ગે દુતિયં.

૭૮૭. ભૂતન્તિ પઠમે મુસાવાદવગ્ગે અટ્ઠમં. **પરમ્પરઞ્ચેવા**તિ પરમ્પરભોજનસિક્ખાપદં. **મુખદ્વાર**ન્તિ ચતુત્થે ભોજનવગ્ગે દસમં. **ભિક્ખુનીસુ ચ અક્કોસો**તિ ભિક્ખુનિપાતિમોક્ખે છટ્ઠે આરામવગ્ગે દુતિયં.

૭૮૮. દ્વે અનુદ્ધંસનાનીતિ અટ્ઠમનવમસઙ્ઘાદિસેસા. **ચીવરસ્સ પટિગ્ગહો**તિ ચીવરવગ્ગે પઞ્ચમં.

૭૮૯. રૂપિયન્તિ એળકલોમવગ્ગે અટ્ઠમં. **સુત્તવિઞ્ઞત્તી**તિ પત્તવગ્ગે છટ્ઠં. **ઉજ્ઝાપન**ન્તિ દુતિયે ભૂતગામવગ્ગે તતિયં. **પરિપાચિતપિણ્ડો**તિ તતિયે ઓવાદવગ્ગે નવમં. **તથેવ ગણભોજન**ન્તિ ચતુત્થે ભોજનવગ્ગે દુતિયં.

૭૯૦. વિકાલે ભોજનઞ્ચેવાતિ તત્થેવ સત્તમં. **ચારિત્ત**ન્તિ અચેલકવગ્ગે પઞ્ચમે છટ્ઠં. **ન્હાન**ન્તિ સુરાપાનવગ્ગે છટ્ઠે સત્તમં. **ઊનવીસતિવસ્સ**ન્તિ સત્તમે સપ્પાણકવગ્ગે પઞ્ચમં. **દત્વા સઙ્ઘેન ચીવર**ન્તિ અટ્ઠમે સહધમ્મિકવગ્ગે નવમં.

૭૯૧. વોસાસન્તીતિ દુતિયં ભિક્ખુપાટિદેસનીયં. **નચ્ચં વા ગીતં વા**તિ પઠમે લસુણવગ્ગે દસમં. **ચારિકદ્વય**ન્તિ ચતુત્થે તુવટ્ટવગ્ગે સત્તમટ્ઠમાનિ. **છન્દદાનેના**તિ અટ્ઠમે કુમારિભૂતવગ્ગે એકાદસમં. "**છન્દદાનેતી**"તિ વા પાઠો. ''છન્દદાનં ઇતિ ઇમે''તિ પદચ્છેદો.

૭૯૨. કુટીતિ છટ્ઠો સઙ્ઘાદિસેસો. **કોસિય**ન્તિ નિસ્સગ્ગિયેસુ દુતિયે એળકલોમવગ્ગે પઠમં. **સેય્ય**ન્તિ મુસાવાદવગ્ગે પઞ્ચમં. **પથવી**તિ મુસાવાદવગ્ગે દસમં. **ભૂતગામક**ન્તિ ભૂતગામવગ્ગે દુતિયે પઠમં. **સપ્પાણકઞ્ચ સિઞ્ચન્તી**તિ ભૂતગામવગ્ગે દસમં.

૮૦૦. છઊનાનિ તીણેવ સતાનીતિ છહિ ઊનાનિ તીણેવ સતાનિ, ચતુનવુતાધિકાનિ દ્વિસતાનીતિ અત્થો. **સમચેતસા**તિ –

''વધકે દેવદત્તમ્હિ, ચોરે અઙ્ગુલિમાલકે;

ધનપાલે રાહુલે ચ, સબ્બત્થ સમમાનસો’’તિ. (મિ॰ પ॰ ૬.૬.૫; ધ॰ પ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૬ દેવદત્તવત્થુ; ઇતિવુ॰ અટ્ઠ॰ ૧૦૦) –

વચનતો સબ્બેસુ હિતાહિતેસુ, લાભાલાભાદીસુ ચ અટ્ઠસુ લોકધમ્મેસુ નિબ્બિકારતાય ચ સમાનચિત્તેન તથાગતેન.

વુત્તાવસેસાતિ વેસાલિયાદીસુ છસુ નગરેસુ વુત્તેહિ અવસિટ્ઠાનિ. **ઇમે સબ્બે** ઇમાનિ સબ્બાનિ સિક્ખાપદાનિ સાવત્થિયં કતાનિ ભવન્તિ, પઞ્ઞત્તાનિ હોન્તીતિ અત્થો.

૮૦૧. **પારાજિકાનિ ચત્તારી**તિ વેસાલિયં વુત્તં મેથુનમનુસ્સવિગ્ગહઉત્તરિમનુસ્સધમ્મં, રાજગહે અદિન્નાદાનન્તિ ચત્તારિ. **સત્ત સઙ્ઘાદિસેસકા**તિ રાજગહે વુત્તા દ્વે અનુદ્ધંસના, દ્વે ચ ભેદા, આળવિયં કુટિકારો, કોસમ્બિયં મહલ્લકવિહારો, દોવચસ્સન્તિ સત્ત. **નિસ્સગ્ગિયાનિ અટ્ઠેવા**તિ વેસાલિયં અતિરેકચીવરં, કાળકએળકલોમં, રાજગહે ચીવરપટિગ્ગહણં, રૂપિયપટિગ્ગહણં, સુત્તવિઞ્ઞત્તિ, આળવિયં કોસિયમિસ્સકં, કપિલવત્થુમ્હિ એળકલોમધોવનં, ઊનપઞ્ચબન્ધનન્તિ અટ્ઠ.

દ્વત્તિંસેવ ચ ખુદ્દકાતિ વેસાલિયં ભૂતારોચનં, પરમ્પરભોજનં, અપ્પટિગ્ગહણં, અચેલકં, ‘‘યા પન ભિક્ખુની ભિક્ખું અક્કોસેય્યા’’તિ પઞ્ચ, રાજગહે ઉજ્ઝાપનકં, ભિક્ખુનિપરિપાચિતપિણ્ડો, ગણભોજનં, વિકાલભોજનં, ‘‘યો પન ભિક્ખુ નિમન્તિતો’’તિઆદિ ચ, ‘‘ઓરેનદ્ધમાસં નહાયેય્યા’’તિ, ઊનવીસતિવસ્સં, ‘‘સમગ્ગેન સઙ્ઘેન ચીવરં દત્વા’’તિ ભિક્ખૂનં અટ્ઠ, ભિક્ખુનીનં પન ‘‘નચ્ચં વા ગીતં વા’’તિઆદિ ચ, ‘‘યા પન ભિક્ખુની અન્તોવસ્સ’’ન્તિઆદિ ચ, ‘‘યા પન ભિક્ખુની વસ્સંવુત્થા’’તિઆદિ ચાતિ દ્વયં, ‘‘યા પન ભિક્ખુની પારિવાસિકછન્દદાનેના’’તિઆદિ ચાતિ ચત્તારિ, આળવિયં અનુપસમ્પન્નેન ઉત્તરિ દિરત્તતિરત્તં, ‘‘પથવિં ખણેય્ય વા’’તિઆદિ, ભૂતગામપાતબ્યતાય, ‘‘જાનં સપ્પાણકં ઉદક’’ન્તિ ચત્તારિ, કોસમ્બિયં અઞ્ઞવાદકે વિહેસકે, યાવદ્વારકોસા અગ્ગળટ્ઠપનાય, સુરામેરયપાને, અનાદરિયે, ‘‘યો પન ભિક્ખુ ભિક્ખૂહિ સહધમ્મિક’’ન્તિઆદિ ચાતિ પઞ્ચ, કપિલવત્થુમ્હિ ‘‘ભિક્ખુનુપસ્સયં ગન્ત્વા’’તિઆદિ, ‘‘અગિલાનેન ભિક્ખુના ચાતુમાસ’’ન્તિઆદિ, ‘‘અટ્ઠિમયં વા દન્તમયં વા’’તિઆદિ તીણિ ભિક્ખૂનં, ભિક્ખુનીનં પન ‘‘ઉદકસુદ્ધિકં પના’’તિઆદિ, ‘‘ઓવાદાય વા’’તિઆદીતિ દ્વે, ભગ્ગેસુ ‘‘અગિલાનો વિસિબ્બનાપેક્ખો’’તિઆદિ એકન્તિ એતાનિ બાત્તિંસેવ પાચિત્તિયાનિ.

૮૦૨. **દ્વે ગારય્હા**તિ ‘‘ભિક્ખુ પનેવ કુલેસૂ’’તિઆદિ, ‘‘યાનિ ખો પન તાનિ આરઞ્ઞકાની’’તિઆદિ ચાતિ દ્વે પાટિદેસનીયા. **તયો સેખા**તિ કોસમ્બિયં ન સુરુસુરુકારકં, ભગ્ગેસુ ન સામિસેન હત્થેન પાનીયથાલકં, ન સસિત્થકં પત્તધોવનન્તિ તીણિ સેખિયાનિ. **છપ્પઞ્ઞાસેવ** સિક્ખાપદાનિ પિણ્ડિતાનિ વેસાલિયાદીસુ **છસુ નગરેસુ** પઞ્ઞત્તાનિ ભવન્તીતિ યોજના.

૮૦૩. સત્તસુ નગરેસુ પઞ્ઞત્તાનિ **એતાનિ સબ્બાનેવ** સિક્ખાપદાનિ પન અડ્ઢટ્ઠાનિ સતાનેવ ભવન્તિ. સાવત્થિયં પઞ્ઞત્તેહિ ચતુનવુતાધિકદ્વિસતસિક્ખાપદેહિ સદ્ધિં છસુ નગરેસુ પઞ્ઞત્તાનિ છપઞ્ઞાસ સિક્ખાપદાનિ પઞ્ઞાસાધિકાનિ તીણિ સતાનિ ભવન્તીતિ અત્થો. અડ્ઢેન ચતુત્થં યેસં તાનિ **અડ્ઢુટ્ઠાનિ**.

૮૦૪-૧૦. એવં નિદાનવસેન નગરં દસ્સેત્વા ઇદાનિ નિદાનમઞ્ઞમસેસેત્વા ઉભતોવિભઙ્ગાગતાનં સબ્બેસં સિક્ખાપદાનં કેવલં પિણ્ડવસેન ગણનં દસ્સેતુમાહ ‘‘**સિક્ખાપદાનિ ભિક્ખૂન**’’ન્તિઆદિ.

૮૧૧. એવં સબ્બસિક્ખાપદાનં નિદાનઞ્ચ ગણનઞ્ચ દસ્સેત્વા ઇદાનિ અસાધારણાનિ દસ્સેતુમાહ "**છચત્તાલીસા**"તિઆદિ. ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીહિ અસાધારણભાવં મહેસિના ગમિતાનિ સિક્ખાપદાનિ છચત્તાલીસેવ હોન્તીતિ યોજના. ઇમિના ઉદ્દેસમાહ.

૮૧૪. ''છ ચ સઙ્ઘાદિસેસા''તિઆદીહિ દ્વીહિ ગાથાહિ નિદ્દેસં દસ્સેત્વા "**વિસ્સટ્ઠી**"તિઆદિના પટિનિદ્દેસમાહ.

૮૧૫. ''નિસ્સગ્ગિયે આદિવગ્ગસ્મિ''ન્તિ પદચ્છેદો. **ધોવનન્તિ** અઞ્ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયા ચીવરધોવનં. **પટિગ્ગહો**તિ તસ્સાયેવ હત્થતો ચીવરપટિગ્ગહણં.

૮૧૬. **આરઞ્ઞન્તિ** એકૂનતિંસતિમં સિક્ખાપદં.

૮૧૭. ભિક્ખૂનં, ભિક્ખુનીનઞ્ચ વુત્તાનિ સબ્બાનિ પાચિત્તિયાનિ ગણનાવસા અટ્ઠાસીતિસતં ભવન્તીતિ યોજના. **અટ્ઠાસીતિસતન્તિ** ભિક્ખુનિપાતિમોક્ખાગતં છસટ્ઠિસતપાચિત્તિયં વક્ખમાનેહિ ભિક્ખુનિયતેહિ બાવીસતિપાચિત્તિયેહિ સદ્ધિં અટ્ઠાસીતિસતં હોતિ. **તતો**તિ અટ્ઠાસીતાધિકસતપાચિત્તિયતો નિદ્ધારિતાનિ એતાનિ દ્વાવીસતિ ખુદ્દકાનિ ભિક્ખૂનં પાતિમોક્ખકે ભવન્તીતિ યોજના.

૮૧૮. **ભિક્ખુનિવગ્ગો**તિ ભિક્ખુનીનં ઓવાદવગ્ગો. પરમ્પરભોજને પઞ્ઞત્તં સિક્ખાપદં **પરમ્પરભોજનં**, પરમ્પરભોજનેન સહ વત્તતીતિ **સપરમ્પરભોજનો**.

૮૨૨. "**એકતો પન પઞ્ઞત્તા**"તિઆદિ નિગમનં. ભિક્ખુનીહિ અસાધારણતં ગતા એકતોવ પઞ્ઞત્તા **ઇમે** ઇમાનિ સિક્ખાપદાનિ પિણ્ડિતાનિ છચત્તાલીસ હોન્તીતિ યોજના.

૮૨૩. મહેસિના ભિક્ખૂહિ અસાધારણભાવં ગમિતાનિ ભિક્ખુનીનં સિક્ખાપદાનિ પરિપિણ્ડિતાનિ સતં, તિંસ ચ ભવન્તીતિ યોજના.

૮૨૪. એવં ઉદ્દિટ્ઠાનં નિદ્દેસમાહ "**પારાજિકાની**"તિઆદિના. **પારાજિકાનિ ચત્તારી**તિ ઉબ્ભજાણુમણ્ડલિકવજ્જપટિચ્છાદિકઉક્ખિત્તાનુવત્તિકઅટ્ઠવત્થુકસઙ્ખાતાનિ ચત્તારિ પારાજિકાનિ.

૮૨૬. દ્વીહિ ગાથાહિ નિદ્દિટ્ઠાનં પટિનિદ્દેસો "**ભિક્ખુનીનં તુ સઙ્ઘાદિસેસેહી**"તિઆદિ. ચતુન્નં પારાજિકાનં ઉદ્દેસવસેનેવ પાકટત્તા પટિનિદ્દેસે અગ્ગહણં. **આદિતો છા**તિ ઉસ્સયવાદિકાદયો છ સઙ્ઘાદિસેસા. "**આદિતો**"તિ ઇદં ''યાવતતિયકા''તિ ઇમિનાપિ યોજેતબ્બં, અટ્ઠસુ યાવતતિયકેસુ પુરિમાનિ ચત્તારિ સિક્ખાપદાનીતિ વુત્તં હોતિ.

૮૨૭. **સત્તઞ્ઞદત્થિકાદીની**તિ **આદિ**-સદ્દેન અઞ્ઞદત્થિકસિક્ખાપદતો પચ્છિમાનિ ચત્તારિ, પુરિમાનિ ''અઞ્ઞં વિઞ્ઞાપેત્વ, અઞ્ઞં ચેતાપેય્યા''તિ દ્વે ચ ગહિતાનિ. **પત્તો ચેવા**તિ પઠમં પત્તસન્નિચયસિક્ખાપદમાહ. દુતિયવગ્ગે પુરિમસિક્ખાપદદ્વયં "**ગરું લહુ**"ન્તિ ઇમિના ગહિતં.

૮૨૮. ઇધ ભિક્ખુનિપાતિમોક્ખે એતાનિ પન દ્વાદસેવ નિસ્સગ્ગિયાનિ સત્થારા ભિક્ખુનીનં વસેન એકતો પઞ્ઞત્તાનીતિ યોજના.

૮૨૯-૩૦. “**સબ્બેવ ગણનાવસા**”તિઆદિ નિગમનં. ભિક્ખૂહિ અસાધારણતં ગતા ભિક્ખુનીનં એકતો પઞ્ઞત્તા સતં, તિંસ ભવન્તીતિ યોજના.

૮૩૧-૩. ‘‘અસાધારણા ઉભિન્ન’’ન્તિ પદચ્છેદો. ઉભિન્નં અસાધારણસિક્ખાપદાનિ સતઞ્ચ સત્તતિ ચ છ ચ ભવન્તિ. એવમુદ્દિટ્ઠાનં નિદ્દેસો “**પારાજિકાનિ ચત્તારી**”તિઆદિ. ભિક્ખૂહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખુનીનં **ચત્તારિ પારાજિકાનિ**. **દસચ્છ ચા**તિ ભિક્ખૂહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખુનીનં સઙ્ઘાદિસેસા દસ, ભિક્ખુનીહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખૂનં વિસ્સટ્ઠિઆદિકા સઙ્ઘાદિસેસા છ ચાતિ સઙ્ઘાદિસેસા સોળસ.

અનિયતા દુવે ચેવાતિ ભિક્ખુનીહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખૂનં અનિયતા દ્વે ચ. **નિસ્સગ્ગા ચતુવીસતી**તિ ભિક્ખુનીહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખૂનં દ્વાદસ, ભિક્ખૂહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખુનીનં દ્વાદસાતિ એવં નિસ્સગ્ગિયા ચતુવીસતિ ચ. **સતં અટ્ઠારસ ખુદ્દકા**તિ ભિક્ખુનીહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખૂનં બાવીસતિ, ભિક્ખૂહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખુનીનં છન્નવુતીતિ અટ્ઠારસાધિકસતં ખુદ્દકાનિ ચ. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં અસાધારણસઙ્ગહે.

દ્વાદસેવ ચ ગારય્હાતિ ભિક્ખુનીહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખૂનં ચત્તારિ, ભિક્ખૂહિ અસાધારણાનિ ભિક્ખુનીનં અટ્ઠાતિ એતે પાટિદેસનીયા ચાતિ ઇમે છસત્તતિઅધિકાનિ સતસિક્ખાપદાનિ ઉભિન્નમ્પિ અસાધારણાનીતિ યોજના.

૮૩૪. ઉભિન્નમ્પિ સાધારણાનિ સત્થુના પઞ્ઞત્તાનિ સિક્ખાપદાનિ સતઞ્ચ સત્તતિ ચ ચત્તારિ ચ ભવન્તીતિ પકાસિતાતિ યોજના.

૮૩૫-૬. **પારાજિકાનિ ચત્તારી**તિ મેથુનઅદિન્નાદાનમનુસ્સવિગ્ગહઉત્તરિમનુસ્સધમ્મપારાજિકાનિ ચત્તારિ ચ. **સત્ત સઙ્ઘાદિસેસકા**તિ સઞ્ચરિત્તઅમૂલકઅઞ્ઞભાગિયા, ચત્તારો યાવતતિયકા ચાતિ સઙ્ઘાદિસેસા સત્ત ચ. **અટ્ઠારસ ચ નિસ્સગ્ગા**તિ નિસ્સગ્ગિયેસુ પઠમે ચીવરવગ્ગે ધોવનપટિગ્ગહણસિક્ખાપદદ્વયવજ્જિતાનિ અટ્ઠ, એળકલોમવગ્ગે અટ્ઠમનવમદસમાનીતિ તયો, પત્તવગ્ગે પઠમપત્તવસ્સિકસાટિકઆરઞ્ઞકસિક્ખાપદત્તયસ્સ વજ્જિતાનિ સત્ત ચાતિ ઇમાનિ અટ્ઠારસ નિસ્સગ્ગિયસિક્ખાપદાનિ ચ. **સમસત્તતિ ખુદ્દકા**તિ –

‘‘સબ્બો ભિક્ખુનિવગ્ગોપિ...પે॰... દ્વાવીસતિ ભવન્તિ હી’’તિ. (ઉ॰ વિ॰ ૮૧૮-૮૨૧) –

વુત્તા ભિક્ખૂનં ભિક્ખુનીહિ અસાધારણાતિ ઇમેહિ બાવીસતિપાચિત્તિયેહિ વજ્જિતાનિ અવસેસાનિ સત્તતિ પાચિત્તિયાનિ ચ ઉભયસાધારણવસેન પઞ્ઞત્તાનિ. પઞ્ચસત્તતિ સેખિયાપિ ચાતિ **ઉભિન્નં** ભિક્ખુભિક્ખુનીનં **સમસિક્ખતા** સાધારણસિક્ખાપદાનિ સબ્બસો સતં, સત્તતિ, ચત્તારિ ચ હોન્તીતિ યોજના.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

સાધારણાસાધારણકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

લક્ખણકથાવણ્ણના

૮૩૭. **ઇતો**તિ સાધારણાસાધારણકથાય પરં. **સબ્બગ**ન્તિ સબ્બસિક્ખાપદસાધારણં. **વદતો મે**તિ વદતો મમ વચનં. **નિબોધથા**તિ નિસામેથ, એકગ્ગચિત્તા હુત્વા સક્કચ્ચં સુણાથાતિ અત્થો.

૮૩૮-૯. ‘‘વિપત્તિ આપત્તિ અનાપત્તી’’તિ પદચ્છેદો. ‘‘આણત્તિ અઙ્ગ’’ન્તિ પદચ્છેદો. **વજ્જકમ્મપભેદક**ન્તિ વજ્જપભેદકં કમ્મપભેદકં. **તિકદ્વય**ન્તિ કુસલત્તિકવેદનાત્તિકદ્વયં. **સબ્બત્થા**તિ **ઇદં પન** સત્તરસવિધસબ્બસાધારણલક્ખણં. **સબ્બત્થ** સબ્બેસુ સિક્ખાપદેસુ.

૮૪૦. **ઇધ** ઇમસ્મિં સત્તરસવિધે યં લક્ખણં પુબ્બે વુત્તનયં, યઞ્ચ ઉત્તાનં, તં સબ્બં વજ્જેત્વા **અત્થજોતનં** અત્થપ્પકાસનં કરિસ્સામીતિ યોજના.

૮૪૧. નિદાનં નામ રાજગહાદિસિક્ખાપદપઞ્ઞત્તિટ્ઠાનભૂતાનિ સત્ત નગરાનિ, તં પુબ્બે દસ્સિતન્તિ અવસિટ્ઠાનિ દસ્સેતુમાહ ‘‘**પુગ્ગલો**’’તિઆદિ. **પુગ્ગલો નામ** કતમો? યં યં ભિક્ખુનિં, ભિક્ખુઞ્ચ આરબ્ભ સિક્ખાપદં પઞ્ઞત્તં, **અયં** ભિક્ખુની ચ ભિક્ખુ ચ સિક્ખાપદપઞ્ઞત્તિયા આદિકમ્મિકો પુગ્ગલોતિ વુચ્ચતીતિ યોજના.

૮૪૨. **ધનિયાદયો**તિ **આદિ**-સદ્દેન સમ્બહુલા ભિક્ખૂ, વગ્ગુમુદાતીરિયા ભિક્ખૂ, સેય્યસકો, ઉદાયી, આળવકા ભિક્ખૂ, છન્નો, મેત્તિયભૂમજકા, દેવદત્તો, અસ્સજિપુનબ્બસુકા ભિક્ખૂ, છબ્બગ્ગિયા ભિક્ખૂ, ઉપનન્દો સક્યપુત્તો, અઞ્ઞતરો ભિક્ખુ, હત્થકો સક્યપુત્તો, અનુરુદ્ધો, સત્તરસવગ્ગિયા ભિક્ખૂ, ચૂળપન્થકો, બેલટ્ઠસીસો, આયસ્મા આનન્દો, સાગતત્થેરો, અરિટ્ઠો ભિક્ખુ, આયસ્મા આનન્દોતિ ઇમે એકવીસતિ સઙ્ગહિતા.

૮૪૩. **થુલ્લનન્દાદયો**તિ **આદિ**-સદ્દેન સુન્દરીનન્દા, છબ્બગ્ગિયા ભિક્ખુનિયો, અઞ્ઞતરા ભિક્ખુની, ચણ્ડકાળી, સમ્બહુલા ભિક્ખુનિયો, દ્વે ભિક્ખુનિયોતિ છયિમે સઙ્ગહિતા. **સબ્બે**તિ ઉભયપાતિમોક્ખે આદિકમ્મિકા સબ્બે પુગ્ગલા.

૮૪૪. **વત્થૂ**તિ **વત્થુ** નામ સુદિન્નાદિનો તસ્સ તસ્સેવ પુગ્ગલસ્સ મેથુનાદિકસ્સ ચ **વત્થુનો** સબ્બપ્પકારેન **અજ્ઝાચારો** વીતિક્કમો પવુચ્ચતીતિ યોજના.

૮૪૫-૬. કેવલા મૂલભૂતા પઞ્ઞત્તિ. અનુ ચ અનુપ્પન્નો ચ સબ્બત્થ ચ પદેસો ચ **અન્વનુપ્પન્નસબ્બત્થપદેસા**, તેયેવ પદાનિ **અન્વનુપ્પન્નસબ્બત્થપદેસપદાનિ**, તાનિ પુબ્બકાનિ યાસં પઞ્ઞત્તીનં તા **અન્વનુપ્પન્નસબ્બત્થપદેસપદપુબ્બિકા**. તથેવ સા પઞ્ઞત્તીતિ યોજના. અનુપઞ્ઞત્તિ અનુપ્પન્નપઞ્ઞત્તિ સબ્બત્થપઞ્ઞત્તિ પદેસપઞ્ઞત્તિ હોતિ. એકતો ઉભતો પુબ્બા કથેવ સા પઞ્ઞત્તીતિ યોજના. એકતોપદં ઉભતોપદઞ્ચ પુબ્બમસ્સાતિ **એકતોઉભતોપુબ્બા**, એકતોપઞ્ઞત્તિ ઉભતોપઞ્ઞત્તીતિ વુત્તં હોતિ.

૮૪૭. **તત્થ** નવધાસુ પઞ્ઞત્તીસુ. પઞ્ઞત્તિ નામ કતમાતિ આહ ‘‘**યો મેથુન**’’ન્તિઆદિ. ‘‘યો ભિક્ખુ મેથુનં ધમ્મં પટિસેવેય્યા’’તિ ચ ‘‘યો ભિક્ખુ અદિન્નં આદિયેય્યા’’તિ ચ એવમાદિકા સિક્ખાપદસ્સ મૂલભૂતા **પઞ્ઞત્તિ** હોતીતિ યોજના.

૮૪૮. **ઇચ્ચેવમાદિકાતિ આદિ**-સદ્દેન ‘‘સિક્ખં અપચ્ચક્ખાય દુબ્બલ્યં અનાવિકત્વા’’તિ ચ ‘‘ગામા વા અરઞ્ઞા વા’’તિ ચ એવમાદીનં સઙ્ગહો.

૮૪૯. વજ્જકે અનુપ્પન્નેયેવ પઞ્ઞત્તા અનુપ્પન્નપઞ્ઞત્તિ, **સા** અનુપ્પન્નપઞ્ઞત્તિ.

૮૫૦-૧. ગુણઙ્ગુણુપાહનસિક્ખાપદેન સહ ચમ્મત્થરણસિક્ખાપદઞ્ચ **ધુવન્હાનં** ધુવનહાનસિક્ખાપદં, પઞ્ચવગ્ગેન ઉપસમ્પાદનસિક્ખાપદઞ્ચાતિ **એસા ચતુબ્બિધા** પઞ્ઞત્તિ પદેસપઞ્ઞત્તિ નામાતિ વુત્તાતિ યોજના. **મજ્ઝિમદેસસ્મિંયેવ હોતી**તિ મજ્ઝિમદેસસ્મિંયેવ આપત્તિકરા હોતિ. **ન અઞ્ઞતો**તિ ન અઞ્ઞત્ર પચ્ચન્તિમેસુ જનપદેસુ દેસન્તરે ઠાને.

૮૫૨. **ઇતો**તિ ચતુબ્બિધપદેસપઞ્ઞત્તિતો. **એત્થા**તિ ઇમસ્મિં પઞ્ઞત્તિભેદે. **સાધારણદુકાદિકન્તિ** સાધારણપઞ્ઞત્તિ અસાધારણપઞ્ઞત્તિ, એકતોપઞ્ઞત્તિ ઉભતોપઞ્ઞત્તીતિ દુકદ્વયં. **અત્થતો એકમેવા**તિ અત્થતો અઞ્ઞમઞ્ઞસમાનમેવ. વિપત્તાપત્તાનાપત્તિવિનિચ્છયો વિત્થારિતોતિ ઇધ ન દસ્સિતો. અયં પનેત્થ સઙ્ખેપો – **વિપત્તી**તિ સીલઆચારદિટ્ઠિઆજીવવિપત્તીનં અઞ્ઞતરા. **આપત્તી**તિ પુબ્બપયોગાદિવસેન આપત્તિભેદો. **અનાપત્તી**તિ અજાનનાદિવસેન અનાપત્તિ.

૮૫૩. આપત્તિ પન સાણત્તિકાપિ હોતિ, અનાણત્તિકાપિ હોતીતિ યોજના. ‘‘**આણત્તીતિ ચ નામેસા આણાપના**’’તિ ઇમિના આણત્તિ-સદ્દસ્સ સભાવસાધારણત્તાતિ ઇધાહ.

૮૫૪. સબ્બસિક્ખાપદેસુપિ સબ્બાસં આપત્તીનં સબ્બો પન અઙ્ગભેદોપિ વિભાવિના ઞાતબ્બોતિ યોજના.

૮૫૬. ‘‘સા ચ અકિરિયસમુટ્ઠાના’’તિ પદચ્છેદો. કાયેન, વાચાય વા દસાહબ્ભન્તરે અતિરેકચીવરસ્સ અનધિટ્ઠાનેન નિસ્સગ્ગિયપાચિત્તિયં હોતીતિ ‘‘**પઠમે કથિને વિયા**’’તિ ઉદાહરણં કતં.

૮૫૭. **ક્રિયાક્રિયતો હોતી**તિ કિરિયતો ચ અકિરિયતો ચ હોતિ. તત્થ ઉદાહરણમાહ ‘‘**ચીવરગ્ગહણે વિયા**’’તિ. અઞ્ઞાતિકાય ભિક્ખુનિયા હત્થતો ચીવરગ્ગહણં **ક્રિયા**, પારિવત્તકસ્સ અદાનં **અક્રિયા**તિ એવં કિરિયાય ચેવ અકિરિયાય ચ ઇમં આપજ્જતિ.

૮૫૮. **સિયા પન કરોન્તસ્સ અકરોન્તસ્સા**તિ યા પન આપત્તિ સિયા કરોન્તસ્સ, સિયા અકરોન્તસ્સ હોતિ, અયં સિયા કિરિયતો, સિયા અકિરિયતો સમુટ્ઠાતિ. **સિયા**તિ ચ કદાચિ-સદ્દત્થે નિપાતો. અત્રોદાહરણમાહ ‘‘**રૂપિયોગ્ગહણે વિયા**’’તિ. રૂપિયસ્સ ઉગ્ગહણે, ઉગ્ગણ્હાપને સિયા કદાચિ કિરિયતો સમુટ્ઠાતિ, ઉપનિક્ખિત્તસ્સ સાદિયને કાયવાચાહિ કાતબ્બસ્સ અકરણેન કદાચિ અકરોન્તસ્સ હોતીતિ.

૮૫૯. યા કરોતો અકુબ્બતો, કદાચિ કરોન્તસ્સ ચ હોતિ, સા આપત્તિ સિયા કિરિયાકિરિયતો, સિયા કિરિયતોપિ ચ હોતીતિ યોજના. ‘‘કુટિકારાપત્તિ વિયા’’તિ વત્તબ્બં. સા હિ વત્થું દેસાપેત્વા પમાણાતિક્કન્તં કરોતો કિરિયતો સમુટ્ઠાતિ, અદેસાપેત્વા પમાણાતિક્કન્તં, પમાણયુત્તં વા કરોતો કિરિયાકિરિયતો સમુટ્ઠાતિ.

૮૬૧. **યતો** આપત્તિતો. **અયં** આપત્તિ. સઞ્ઞાય કરણભૂતાય વિમોક્ખો એતાયાતિ **સઞ્ઞાવિમોક્ખા**. એત્થ ચ વીતિક્કમસઞ્ઞા અવિજ્જમાનાપિ આપત્તિયા વિમુચ્ચનસ્સ સાધકતમટ્ઠેન ગહિતા. યથા વુટ્ઠિયા અભાવેન જાતં

દુબ્ભિક્ખં ''વુટ્ઠિકત''ન્તિ વુચ્ચતિ, એવંસમ્પદમિદં વેદિતબ્બં. **અયં** સચિત્તકાપત્તિ.

૮૬૨-૪. ઇતરા પન અચિત્તકાપત્તિ. વીતિક્કમસઞ્ઞાય અભાવેન નત્થિ વિમોક્ખો એતાયાતિ **નોસઞ્ઞાવિમોક્ખા. સુચિત્તેન** સવાસનકિલેસપ્પહાનેન, સકલલોકિયલોકુત્તરકુસલસમ્પયોગેન ચ સુન્દરચિત્તેન ભગવતા **પકાસિતા સબ્બાવ** આપત્તિ ચિત્તસ્સ વસેન દુવિધા સિયુન્તિ યોજના. **સચિત્તકસમુટ્ઠાનવસેન પના**તિ સચિત્તકસમુટ્ઠાનવસેનેવ. સચિત્તકમિસ્સકવિવજ્જનત્થાય **પન**-સદ્દો એવકારત્થો વુત્તો.

યા સચિત્તકેહિ વા અચિત્તકમિસ્સકસમુટ્ઠાનવસેન વા સમુટ્ઠાતિ, અયં અચિત્તકા.

૮૬૫. સુવિજ્જેનાતિ સોભમાનાહિ તીહિ વિજ્જાહિ વા અટ્ઠહિ વા વિજ્જાહિ સમન્નાગતત્તા સુવિજ્જેન. **અનવજ્જેના**તિ સવાસનકિલેસાવજ્જરહિતત્તા અનવજ્જેન ભગવતા . **લોકપણ્ણત્તિવજ્જતો** લોકપણ્ણત્તિવજ્જવસેન સબ્બાવ આપત્તિયો વજ્જવસેન દુવિધા દુકા વુત્તાતિ યોજના.

૮૬૬. યસ્સા સચિત્તકે પક્ખે, ચિત્તં અકુસલં સિયાતિ યસ્સા સચિત્તકાચિત્તકસમુટ્ઠાનાય અચિત્તકાય સુરાપાનાદિઆપત્તિયા સચિત્તકસમુટ્ઠાનપક્ખે ચિત્તં અકુસલમેવ હોતિ, અયં લોકવજ્જા નામાતિ અત્થો. યસ્સા પન સચિત્તકસમુટ્ઠાનાય પઠમપારાજિકાદિઆપત્તિયા ચિત્તં અકુસલમેવ હોતિ, તસ્સા લોકવજ્જતાય વત્તબ્બમેવ નત્થિ. અચિત્તકાપિ વા આપત્તિ સચિત્તકપક્ખે કુસલચિત્તે સતિ લોકવજ્જતાય સિદ્ધાય અચિત્તકપક્ખેપિ લોકવજ્જો હોતિ, કિમઙ્ગં પન અકુસલચિત્તેનેવ આપજ્જિતબ્બાય આપત્તિયા લોકવજ્જતાતિ સા વિસું ન વુત્તા.

યસ્મા પન પણ્ણત્તિવજ્જાય વત્થુવીતિક્કમવજ્જા સિયા કુસલં, સિયા અબ્યાકતં, તસ્મા તસ્સા સચિત્તકપક્ખે ચિત્તં કુસલમેવાતિ અયં નિયમો નત્થીતિ આહ "**સેસા પણ્ણત્તિવજ્જકા**"તિ. "**પણ્ણત્તિવજ્જકા**"તિ ઇમિના ચ લક્ખણેન વત્થુવિજાનનચિત્તેન સચિત્તકપક્ખે ચિત્તં સિયા કુસલં, સિયા અકુસલં, સિયા અબ્યાકતં, તસ્મા તસ્સા સચિત્તકપક્ખે ચિત્તં અકુસલમેવાતિ અયં નિયમો નત્થીતિ આહ.

૮૬૭. કાયદ્વારેન આપજ્જિતબ્બા **કાયકમ્મં**. ઉભયત્થ આપજ્જિતબ્બા **તદુભયં** કાયકમ્મં વચીકમ્મં. મનોદ્વારે આપત્તિ નામ નત્થીતિ મનોકમ્મં ન વુત્તં. ''મનોદ્વારે આપત્તિ નામ નત્થીતિ ચ ઇદં યેભુય્યવસેન વુત્તં ઉપનિક્ખિત્તસાદિયનાદીસુ મનોદ્વારેપિ આપત્તિસમ્ભવતો''તિ આચરિયા.

૮૬૮-૯. કુસલાદિતિકદ્વયન્તિ કુસલત્તિકઞ્ચેવ વેદનાત્તિકઞ્ચ. આપત્તિં આપજ્જન્તો કુસલાકુસલચિત્તો, તથા અબ્યાકતચિત્તો વા હુત્વા આપજ્જતીતિ યોજના.

દુક્ખાદિસંયુતોતિ **આદિ**-સદ્દેન ઉપેક્ખાવેદનાસમઙ્ગિનો સઙ્ગહો. એવં સન્તેપિ સબ્બસિક્ખાપદેસુ અકુસલચિત્તવસેન એકં ચિત્તં, કુસલાબ્યાકતવસેન દ્વે ચિત્તાનિ, સબ્બેસં વસેન તીણિ ચિત્તાનિ. દુક્ખવેદનાવસેન એકા વેદના, સુખઉપેક્ખાવસેન દ્વે, સબ્બાસં વસેન તિસ્સો વેદનાતિ અયમેવ ભેદો લબ્ભતિ, ન અઞ્ઞો ભેદો.

કુસલત્તિકં સચેપિ ગહિતં, ન પન સબ્બેસમેવ ચિત્તાનં વસેન લબ્ભતિ, અથ ખો આપત્તિસમુટ્ઠાપકાનં બાત્તિંસચિત્તાનમેવ વસેન લબ્ભતિ. બાત્તિંસેવ હિ ચિત્તાનિ આપત્તિસમુટ્ઠાપકાનિ. દ્વાદસ અકુસલાનિ, અટ્ઠ કામાવચરકુસલાનિ, દસ કામાવચરકિરિયચિત્તાનિ, કુસલતો, કિરિયતો ચ દ્વે અભિઞ્ઞાચિત્તાનિ ચાતિ એવં બાત્તિંસચિત્તેહિ સમુટ્ઠિતાપિ આપત્તિ અકુસલા વા હોતિ અબ્યાકતા વા, નત્થિ આપત્તિ કુસલં. યથાહ **સમથક્ખન્ધકે**

‘‘આપત્તાધિકરણં સિયા અકુસલં સિયા અબ્યાકતં, નત્થિ આપત્તાધિકરણં કુસલ’’ન્તિ (ચૂળવ॰ ૨૨૨; પરિ॰ ૩૦૩). અયં પન પાઠો પણ્ણત્તિવજ્જંયેવ સન્ધાય વુત્તો, ન લોકવજ્જં. યસ્મિઞ્હિ પથવિખણનભૂતગામપાતબ્યતાદિકે આપત્તાધિકરણે કુસલચિત્તં અઙ્ગં હોતિ, તસ્મિઞ્ચ સતિ ન સક્કા વત્તું ‘‘નત્થિ આપત્તાધિકરણં કુસલ’’ન્તિ. તસ્મા નયિદં અઙ્ગપહોનકચિત્તં સન્ધાય વુત્તં. યં તાવ આપત્તાધિકરણં લોકવજ્જં, તં એકન્તતો અકુસલમેવ. તત્થ ‘‘સિયા અકુસલ’’ન્તિ વિકપ્પો નત્થિ. યં પન પણ્ણત્તિવજ્જં, તં યસ્મા સઞ્ચિચ્ચ ‘‘ઇમં આપત્તિં વીતિક્કમામી’’તિ વીતિક્કમન્તસ્સેવ અકુસલં હોતિ, અસઞ્ચિચ્ચ પન કિઞ્ચિ અજાનન્તસ્સ સહસેય્યાદિવસેન આપજ્જનતો અબ્યાકતં હોતિ, તસ્મા તત્થ સઞ્ચિચ્ચાસઞ્ચિચ્ચવસેન ઇમં વિકપ્પભાવં સન્ધાય ઇદં વુત્તં ‘‘આપત્તાધિકરણં સિયા અકુસલં સિયા અબ્યાકતં, નત્થિ આપત્તાધિકરણં કુસલ’’ન્તિ. સચે પન ‘‘યં કુસલચિત્તો આપજ્જતિ, ઇદં વુચ્ચતિ આપત્તાધિકરણં કુસલ’’ન્તિ વદેય્ય, અચિત્તકાનં એળકલોમપદસોધમ્માદિસમુટ્ઠાનાનમ્પિ કુસલચિત્તં આપજ્જેય્ય, ન ચ તત્થ વિજ્જમાનમ્પિ કુસલચિત્તં આપત્તિયા અઙ્ગં, કાયવચીવિઞ્ઞત્તિવસેન પન ચલિતપવત્તાનં કાયવાચાનં અઞ્ઞતરમેવ અઙ્ગં, તઞ્ચ રૂપક્ખન્ધપરિયાપન્નત્તા અબ્યાકતન્તિ.

૮૭૦. **ઇદં તુ લક્ખણ**ન્તિ ઇદં નિદાનાદિસાધારણવિનિચ્છયલક્ખણં.

૮૭૧. ‘‘**તરુ**’’ન્તિઆદિગાથા પુબ્બે વુત્તત્થાવ. અયં પન વિસેસો – તત્થ ‘‘દ્વયઙ્કુર’’ન્તિ વુત્તં, ઇધ ‘‘ચતુસ્સિખ’’ન્તિ. તત્થ ‘‘દ્વયઙ્કુર’’ન્તિ લોકવજ્જપણ્ણત્તિવજ્જાનં ગહણં , ઇધ **ચતુસ્સિખ**ન્તિ ચતુન્નં વિપત્તીનં. ચત્તારો સીખા અઙ્કુરા એતસ્સાતિ વિગ્ગહો. તત્થ વિપત્તિ ‘‘સત્તફલ’’ન્તિ સત્તફલેસુ અન્તોગધા, ઇધ વિપત્તિટ્ઠાને વજ્જં ગહેત્વા સત્તફલાનિ.

૮૭૨. **અનુત્તરતં ગતં** અત્તના ઉત્તરસ્સ ઉત્તમસ્સ કસ્સચિ અવિજ્જમાનત્તા **ઇમં ઉત્તરં** ઉત્તરં નામ પકરણં **યો** થેરનવમજ્ઝિમેસુ અઞ્ઞતરો **પરિયાપુણાતિ** પાઠસ્સ પગુણવાચુગ્ગતકરણેન અધીયતિ, **પરિપુચ્છતિ** અત્થઞ્ચ અત્થવણ્ણનં સુત્વા સક્કચ્ચં ઉગ્ગહેત્વા મનસા પેક્ખિત્વા પઞ્ઞાય સુપ્પટિવિજ્ઝિત્વા ધારેતિ, સો ચ ભિક્ખુ **ચ**-સદ્દેન એવમેવ વિનયવિનિચ્છયે યો ભિક્ખુ યુત્તો, સો ચ **કાયવાચવિનયે** કાયવાચાવીતિક્કમાનં વિનયને સંવરણે **વિનયે** વિનયપિટકે **અનુત્તરતં ઉપયાતિ** અત્તનો ઉત્તરિતરસ્સ અવિજ્જમાનતં ઉપગચ્છતિ. એત્થ કારણમાહ ‘‘**ઉત્તરતો**’’તિ, પગુણવાચુગ્ગતકરણેન અધીતેન અત્થવણ્ણનં સુત્વા ધારણેન સુટ્ઠુ ધારિતેન ઇમિના ઉત્તરપકરણેન હેતુભૂતેનાતિ અત્થો.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

લક્ખણકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

સબ્બસઙ્કલનનયકથાવણ્ણના

૮૭૩. પરિવારે મુખાગતા કત્થપઞ્ઞત્તિવારાદયો અટ્ઠ વારા, તેયેવ પચ્ચય-સદ્દેન યોજેત્વા વુત્તા અટ્ઠપચ્ચયવારાતિ વિભઙ્ગદ્વયે વિસું વિસું દસ્સિતા સોળસ પરિવારા અસ્સાતિ સોળસપરિવારો, તસ્સ **સોળસપરિવારસ્સ**. **સબ્બં સઙ્કલનં નય**ન્તિ સબ્બેસં વુત્તાનં સઙ્કલનનયાનં સઙ્ગહેતબ્બતો સબ્બં સઙ્કલભેદનં નયં.

૮૭૫. **કાયિકા છબ્બિધા**તિ પઠમપારાજિકાપત્તિ, કુટિકરણે પયોગે દુક્કટાપત્તિ, એકં પિણ્ડં અનાગતે થુલ્લચ્ચયાપત્તિ, તસ્મિં આગતે સઙ્ઘાદિસેસાપત્તિ, વિકાલભોજને પાચિત્તિયાપત્તિ, પઠમપાટિદેસનીયાપત્તીતિ છબ્બિધા.

તથા વાચસિકાપિ ચાતિ ચતુત્થપારાજિકા, કુટિયા કારાપને પુબ્બગતિયો, પદસોધમ્મપાચિત્તિયં, દવકમ્યતાય હીનેન ખુંસનં, તસ્સ દુબ્ભાસિતન્તિ તથા છબ્બિધા.

છાદેન્તસ્સ ચ તિસ્સોતિ ભિક્ખુનિયા વજ્જપટિચ્છાદિકાય પારાજિકં, ભિક્ખુનો સઙ્ઘાદિસેસછાદને પાચિત્તિયં, અત્તનો દુટ્ઠુલ્લચ્છાદને દુક્કટન્તિ તિસ્સો ચ.

પઞ્ચ સંસગ્ગપચ્ચયાતિ કાયસંસગ્ગે ભિક્ખુનિયા પારાજિકં, ભિક્ખુનો સઙ્ઘાદિસેસો, કાયેન કાયપટિબદ્ધે થુલ્લચ્ચયં, નિસ્સગ્ગિયેન કાયપટિબદ્ધે દુક્કટં, અઙ્ગુલિપતોદકે પાચિત્તિયન્તિ કાયસંસગ્ગપચ્ચયા પઞ્ચ આપત્તિયો.

૮૭૭. ભિક્ખુનિયા વજ્જપટિચ્છાદિકાય પારાજિકં, ભિક્ખુસ્સ સઙ્ઘાદિસેસપટિચ્છાદકસ્સ પાચિત્તિયન્તિ દુટ્ઠુલ્લચ્છાદને દુવે.

૮૭૯. ‘‘**ગામન્તરે ચતસ્સોવા**’’તિઆદિ પટિનિદ્દેસતો ચ વિઞ્ઞાયતિ.

૮૮૧. **વજન્તિયા**તિ ગચ્છન્તિયા.

૮૮૫. યા પન ભિક્ખુની રત્તન્ધકારે અપ્પદીપે હત્થપાસે પુરિસેન સદ્ધિં યદિ સલ્લપેય્ય, તસ્સા પાચિત્તિ. **દૂરે ઠિતા** હત્થપાસં વિજહિત્વા ઠિતા વદેય્ય ચે, દુક્કટમેવાતિ યોજના.

૮૮૬. **યા પન** ભિક્ખુની **છન્ને** પટિચ્છન્નટ્ઠાને દિવા પુરિસેન સદ્ધિં **અસ્સ** પુરિસસ્સ હત્થપાસે ઠિતા **વદેય્ય** સલ્લપેય્ય, તસ્સા પાચિત્તિ. હત્થપાસં વિજહિત્વા વદેય્ય ચે, દુક્કટમેવાતિ યોજના.

૮૯૧. **સનિસ્સગ્ગા ચ પાચિત્તી**તિ નિસ્સજ્જનવિનયકમ્મસહિતાયેવ પાચિત્તિ.

૮૯૩. **ઇધ** ઇમસ્મિં સાસને.

૮૯૬. **દુવિન્ન**ન્તિ દ્વિન્નં.

૮૯૮. **સમાનસંવાસકભૂમિ** નામ પકતત્તસ્સ ભિક્ખુનો સમાનલદ્ધિકસ્સ એકસીમાયં ઠિતભાવો. નાનાપદં પુબ્બં એતિસ્સાતિ **નાનાપદપુબ્બિકા**, નાનાસંવાસકભૂમીતિ અત્થો . ઉક્ખિત્તનાનાલદ્ધિકનાનાસીમગતા

નાનાસંવાસકભૂમિ. ઇમા દ્વેયેવ સંવાસકભૂમિયો હિ મહેસિના કારુણિકેન વુત્તાતિ યોજના.

૮૯૯. **દુવિન્નન્તિ** પારિવાસિકમાનત્તચારીનં દ્વિન્નં પુગ્ગલાનં. **દ્વયાતીતેના**તિ કામસુખલ્લિકાનુયોગઅત્તકિલમથાનુયોગસઙ્ખાતં અન્તદ્વયં અતિક્કમ્મ મજ્ઝિમાય પટિપદાય ઠિતેન. અથ વા સસ્સતુચ્છેદદ્વયં અતિક્કન્તેન.

૯૦૦. ''દ્વઙ્ગુલપબ્બપરમં આદાતબ્બ''ન્તિ ચ તથેવ ''દ્વઙ્ગુલં વા દુમાસં વા''તિ ચ દ્વઙ્ગુલા દુવે પઞ્ઞત્તાતિ યોજના.

૯૦૫. આણત્તિયા મનુસ્સમારણં, આણત્તિયા અદિન્નાદાનમ્પીતિ યોજના.

૯૦૭. **તિસ્સો ઓભાસનાયિમા**તિ ઇમા તિસ્સો મેથુનાધિપ્પાયપ્પકાસના.

૯૦૮. સઙ્ઘાદિસેસો એવ **સઙ્ઘાદિસેસતા**.

૯૧૦. **વનપ્પતિ** નામ પુપ્ફં વિના ફલન્તી નિગ્રોધઉદુમ્બરઅસ્સત્થપિલક્ખકાદિરુક્ખજાતિ, ઇધ પન વનજેટ્ઠો રક્ખિતગોપિતચેતિયરુક્ખો વનપ્પતીતિ અધિપ્પાયો. **થુલ્લતા**તિ થુલ્લચ્ચયં.

૯૧૨. **વિસ્સટ્ઠી**તિ વિસ્સજ્જિ સમ્ભવધાતુ. **છડ્ડને**તિ ઉપક્કમિત્વા મોચને. ''હરિતે ઉચ્ચારં પસ્સાવં છડ્ડને''તિ પદચ્છેદો.

૯૧૩. કિં પમાણમેતાસન્તિ **કિત્તકા**.

૯૧૫. **ભિક્ખુ ભિક્ખુનિયા સદ્ધિ**ન્તિ એત્થ ભિક્ખૂતિ સામિવચનપ્પસઙ્ગે પચ્ચત્તં, ભિક્ખુનોતિ અત્થો. ગાથાબન્ધવસેન વા વણ્ણલોપો.

૯૧૮. દુતિયાય હત્થપાસકં.

૯૨૨. ''યાવતતિયકે તિસ્સો આપત્તિયો''તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૭૬ અત્થતો સમાનં) પદસ્સ નિદ્દેસે ''થુલ્લચ્ચયં સિયા સઙ્ઘ-ભેદકસ્સાનુવત્તિનો''તિ પઠન્તિ. ''તિણ્ણં સઙ્ઘભેદાનુવત્તાકાનં કોકાલિકાદીનં સઙ્ઘાદિસેસો''તિ **અટ્ઠકથાયં** વુત્તત્તા તથા પાઠો ન ગહેતબ્બો.

૯૨૩. **યાવતતિયકે**તિ તિણ્ણં પૂરણી **તતિયા**, કમ્મવાચા, યાવતતિયાય કમ્મવાચાય પરિયોસાને આપજ્જિતબ્બા આપત્તિ **યાવતતિયકા** નામ.

૯૨૬. ''**અવસ્સુતસ્સ...પે॰... કિઞ્ચી**''તિ ઇદં ગરુકાપત્તિયા વત્થુદસ્સનં. ''**સબ્બં મંસં અકપ્પિય**''ન્તિ ઇદં થુલ્લચ્ચયદુક્કટાનં વત્થુદસ્સનં.

૯૨૭. ''**વિઞ્ઞાપેત્વાન...પે॰... ભોજનમ્પિ ચા**''તિ ઇદં પાટિદેસનીયવત્થુદસ્સનં. ''**લસુણમ્પિ ચા**''તિ ઇદં પાચિત્તિયવત્થુદસ્સનં. ''એકતો અજ્ઝોહરન્તિયા''તિ પદચ્છેદો.

૯૩૦. રત્તચિત્તેન ઇત્થિયા અઙ્ગજાતં ઓલોકેન્તસ્સ દુક્કટં વુત્તન્તિ યોજના.

૯૩૧. સમ્માવત્તનાવ **સમ્માવત્તનકા**. **તેચત્તાલીસ વત્તના** દ્વાસીતિક્ખન્ધકવત્તાનં પરિપૂરણટ્ઠાને દસ્સિતા.

૯૩૨. અદસ્સનઅપટિકમ્મે આપન્નાપત્તિયા **દુવે** પુગ્ગલા, પાપિકાય દિટ્ઠિયા અપ્પટિનિસ્સગ્ગે આપન્નાપત્તિયા એકોતિ ઇમે તયો ઉક્ખિત્તપુગ્ગલા.

૯૩૪. **દૂસકો**તિ ભિક્ખુનિદૂસકો. **કણ્ટકો**તિ કણ્ટકસામણેરો.

૯૩૭. **દદેય્યચ્ચેવમાદિકા**તિ ઞત્તિકાલે ''સઙ્ઘો દદેય્યા''તિઆદિભેદા ઞત્તિકપ્પના, ઞત્તિકિરિયાતિ અત્થો. **દેતિ સઙ્ઘો કરોતીતિઆદી**તિ કમ્મવાચાકાલે ''સઙ્ઘો દેતી''તિ વા ''કરોતી''તિ વા આદિભેદા વચનકમ્મસ્સ અનિટ્ઠિતત્તા વિપ્પકતપચ્ચુપ્પન્નં નામ સિયા.

૯૩૮. **દિન્નં કતં પનિચ્ચાદી**તિ કમ્મવાચાય નિટ્ઠિતાય ''દિન્નં સઙ્ઘેના''તિ વા ''કતં સઙ્ઘેના''તિ વાતિઆદિવચનં અતીતકરણં નામ સિયા.

૯૩૯. **સઙ્ઘે**તિ સઙ્ઘમજ્ઝે.

''કારણેહિ પન દ્વીહિ, સઙ્ઘો ભિજ્જતિ નઞ્ઞથા''તિ કસ્મા વુત્તં, નનુ ''પઞ્ચહુપાલિ, આકારેહિ સઙ્ઘો ભિજ્જતિ. કતમેહિ પઞ્ચહિ? કમ્મેન, ઉદ્દેસેન, વોહરન્તો, અનુસ્સાવનેન, સલાકગ્ગાહેના''તિ (પરિ॰ ૪૫૮) વુત્તત્તા, **અટ્ઠકથાયઞ્ચ** (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૫૮) ''પઞ્ચહિ કારણેહી''તિ વચનતો ચ ઇધ ઇમેહિ દ્વીહેવ કારણેહિ સઙ્ઘભેદકથનં અયુત્તન્તિ? વુચ્ચતે – નાયુત્તં પુબ્બપયોગકારકવસેન વુત્તત્તા. તથા હિ **અટ્ઠકથાયં** –

> ''કમ્મેનાતિ અપલોકનાદીસુ ચતૂસુ કમ્મેસુ અઞ્ઞતરેન કમ્મેન. ઉદ્દેસેનાતિ પઞ્ચસુ પાતિમોક્ખુદ્દેસેસુ અઞ્ઞતરેન ઉદ્દેસેન. વોહરન્તોતિ કથયન્તો, તાહિ તાહિ ઉપપત્તીહિ 'અધમ્મં ધમ્મો'તિઆદીનિ અટ્ઠારસ ભેદકરવત્થૂનિ દીપેન્તો. અનુસ્સાવનેનાતિ 'નનુ તુમ્હે જાનાથ મય્હં ઉચ્ચાકુલા પબ્બજિતભાવં, બહુસ્સુતભાવઞ્ચ, માદિસો નામ ઉદ્ધમ્મં ઉબ્બિનયં સત્થુસાસનં કરેય્યાતિ ચિત્તે ઉપ્પાદેતું તુમ્હાકં યુત્તં, કિં મય્હં અવીચિ નીલુપ્પલવનમિવ સીતલો, કિમહં અપાયતો ન ભાયામી'તિઆદિના નયેન કણ્ણમૂલે વચીભેદં કત્વા અનુસ્સાવનેન. સલાકગ્ગાહેનાતિ એવં અનુસ્સાવેત્વા તેસં ચિત્તં ઉપત્થમ્ભેત્વા અનિવત્તિધમ્મે કત્વા 'ગણ્હથ ઇમં સલાક'ન્તિ સલાકગ્ગાહેન.
>
> ''એત્થ ચ કમ્મમેવ, ઉદ્દેસો વા પમાણં, વોહારાનુસ્સાવનસલાકગ્ગાહા પન પુબ્બભાગા. અટ્ઠારસવત્થુદીપનવસેન હિ વોહરન્તે તત્થ રુચિજનનત્થં અનુસ્સાવેત્વા સલાકાય ગહિતાયપિ અભિન્નોવ હોતિ સઙ્ઘો. યદા પન એવં ચત્તારો વા અતિરેકે વા સલાકં ગાહેત્વા આવેણિકં કમ્મં વા ઉદ્દેસં વા કરોતિ, તદા સઙ્ઘો ભિન્નો નામ હોતી''તિ (પરિ॰ અટ્ઠ॰ ૪૫૮) –

વુત્તત્તા સલાકગ્ગાહકમ્માનિ દ્વે પધાનકારણાનીતિ ઇધ તાનેવ દસ્સિતાનિ.

નનુ ચ સલાકગ્ગાહોપિ સઙ્ઘભેદસ્સ પુબ્બભાગો વુત્તો, ઉદ્દેસકમ્માનેવ પધાનભાવેન વુત્તાનિ, તસ્મા કથમસ્સ સલાકગ્ગાહસ્સ પધાનકારણભાવોતિ? વુચ્ચતે – ઉદ્દેસકમ્માનિપિ સલાકગ્ગાહે સિદ્ધે અવસ્સમ્ભવનતો અત્થસાધનપયોગેન વિના અસિદ્ધાનેવ હોન્તીતિ સો પધાનભાવેન ઇધ ગહિતો, ઉદ્દેસો પન પઞ્ઞત્તકમ્મપુબ્બઙ્ગમત્તા કમ્મેનેવ સઙ્ગહિતોતિ ઇધ વિસું ન વુત્તોતિ દટ્ઠબ્બં.

૯૪૧. **પયુત્તાયુત્તવાચાયા**તિ પચ્ચયુપ્પાદનત્થાય પયુત્તા ચ સા સક્યપુત્તિયભાવસ્સ અયુત્તા અનનુરૂપા ચાતિ **પયુત્તાયુત્તા**, સાયેવ વાચાતિ પયુત્તાયુત્તવાચા, તાય.

૯૪૪. યા ભિક્ખુની વિઞ્ઞાપેત્વા ભુઞ્જતિ, તસ્સા ચ પાટિદેસનીયં સિયાતિ યોજના.

૯૪૫. **અનામયો**તિ અગિલાનો.

૯૪૬. ‘‘**દસસતાની**’’તિઆદિગાથાય **રત્તીનન્તિ** એત્થ ‘‘સત’’ન્તિ સેસો. છાદનકિરિયાય અચ્ચન્તસંયોગે ઉપયોગવચનં. દસસતાનિ આપત્તિયો રત્તીનં સતં છાદેત્વાતિ યોજના. એવં કત્તબ્બયોજનાયં –

> ‘‘દસ સતં રત્તિસતં, આપત્તિયો છાદયિત્વાન;
> દસ રત્તિયો વસિત્વાન, મુચ્ચેય્ય પારિવાસિકો’’તિ. (પરિ॰ ૪૭૭) –

અયં પરિવારગાથાપમાણં. એકદિવસં સતંસઙ્ઘાદિસેસાપત્તિયો આપજ્જિત્વા દસદિવસે છાદનવસેન સતંદિવસે સહસ્સસઙ્ઘાદિસેસાપત્તિયો છાદયિત્વાતિ અત્થો. અયમેત્થ સઙ્ખેપત્થો – યો દસદિવસે સતં સઙ્ઘાદિસેસા આપત્તિયો આપજ્જિત્વા દસદિવસે પટિચ્છાદેતિ, તેન રત્તિસતં આપત્તિસહસ્સં પટિચ્છાદિતં હોતીતિ. **દસ રત્તિયો વસિત્વાના**તિ ‘‘સબ્બાવ તા આપત્તિયો દસાહપટિચ્છન્ના’’તિ પરિવાસં યાચિત્વા દસ રત્તિયો વસિત્વાતિ અત્થો. **મુચ્ચેય્ય પારિવાસિકો**તિ પરિવાસં વસન્તો ભિક્ખુ અત્તના વસિતબ્બપરિવાસતો મુચ્ચેય્ય, મુત્તો ભવેય્યાતિ અત્થો.

૯૪૭. **પારાજિકાનિ અટ્ઠેવા**તિ અગ્ગહિતગ્ગહણેન. **તેવીસ ગરુકા**તિ ભિક્ખૂહિ અસાધારણા ભિક્ખુનીનં દસ, ભિક્ખુનીહિ અસાધારણા ભિક્ખૂનં છ, ઉભિન્નં સાધારણા સત્તાતિ એવં તેવીસ સઙ્ઘાદિસેસા.

૯૪૮. **વુત્તાની**તિ યથાવુત્તાનિ નિસ્સગ્ગિયાનિ. **દ્વેચત્તાલીસ હોન્તી**તિ ભિક્ખુવિભઙ્ગાગતા તિંસ, ભિક્ખૂહિ અસાધારણા ભિક્ખુનીનં આદિતો દ્વાદસ ચાતિ દ્વાચત્તાલીસ નિસ્સગ્ગિયાનિ હોન્તિ. અટ્ઠાસીતિસતં પાચિત્તિયા પુબ્બે દસ્સિતાવ.

૯૪૯. **સુસિક્ખેના**તિ સુટ્ઠુ સિક્ખિતઅધિસીલાદિતિવિધસિક્ખેન ભગવતા.

૯૫૦. **સુપઞ્ઞેના**તિ સોભણા દસબલચતુવેસારજ્જછઅસાધારણાદયો પઞ્ઞા યસ્સ સો સુપઞ્ઞો, તેન. **યસસ્સિના**તિ અટ્ઠઅરિયપુગ્ગલસમૂહસઙ્ખાતપરિવારયસા ચ સબ્બલોકબ્યાપકગુણઘોસસઙ્ખાતકિત્તિયસા ચ તેન સમન્નાગતત્તા યસસ્સિના. **અડ્ઢડ્ઢાનિ સતાનિ ભવન્તી**તિ યથાદસ્સિતગણનાય પિણ્ડવસેન પઞ્ઞાસાધિકાનિ તીણિ સતાનિ ભવન્તીતિ અત્થો. સુપઞ્ઞેન યસસ્સિના ગોતમેન **પઞ્ઞત્તાનિ સબ્બાનિ** સિક્ખાપદાનિ અડ્ઢડ્ઢાનિ સતાનિ ભવન્તીતિ યોજના.

૯૫૧. **એતેસુ** સિક્ખાપદેસુ યો સારભૂતો વિનિચ્છયો વત્તબ્બો, સો સકલો મયા સમાસેન **સબ્બથા** સબ્બાકારેન વુત્તોતિ યોજના.

૯૫૨. **ઇદં** ઉત્તરં નામ પકરણં.

૯૫૩. **તસ્મા**તિ મયા વિચારેત્વા વુત્તત્તાવ. **અત્થે**તિ વચનત્થભાવત્થાદિભેદે અત્થે વા. **અક્ખરબન્ધે વા**તિ અક્ખરસઙ્ખાતપદબન્ધે વા. **વિઞ્ઞાસસ્સ કમેપિ વા**તિ ઉદ્દેસવસેન ગન્થનિક્ખેપસ્સ કમેપિ. **કઙ્ખા ન કાતબ્બા**તિ ''યથાઅધિપ્પેતસ્સ ઇદં વાચકં નુ ખો, અવાચક''ન્તિ વા ''ઇદમયુત્તં નુ ખો, યુત્ત''ન્તિ વા ''ઇદમધિકં નુ ખો, ઊન''ન્તિ વા ''ઇદમઘટ્ટિતક્કમં નુ ખો, ઘટ્ટિતક્કમ''ન્તિ વા ''ઇદં વિરુદ્ધસમયં નુ ખો, અવિરુદ્ધસમય''ન્તિ વા ''ઇદં દુરુત્તં નુ ખો, સુવુત્ત''ન્તિ વા ''ઇદં સત્થકં નુ ખો, નિરત્થક''ન્તિ વા કઙ્ખા વિમતિ યેન કેનચિ ન કાતબ્બા. **બહુમાનતા**તિ ''વિનયો સંવરત્થાયા''તિઆદિના (પરિ॰ ૩૬૬) નિદ્દિટ્ઠપયોજનપરમ્પરાય મૂલકારણત્તા મહતી સમ્માના કાતબ્બાતિ અત્થો.

૯૫૪. **યો** ભિક્ખુ **સઉત્તરં** ઉત્તરપકરણેન સહિતં **વિનયસ્સવિનિચ્છયં** નામ પકરણં **જાનાતિ** ધમ્મતો ચેવ અત્થતો ચ વિનિચ્છયતો ચ સબ્બથા અવબુજ્ઝતિ, **સો** ભિક્ખુ અત્તના સિક્ખિતબ્બાય સિક્ખાય સબ્બસો વિઞ્ઞાતત્તા સિક્ખાપકેન આચરિયેન વિનાપિ સિક્ખિતું સમત્થોતિ. **નિસ્સયં વિમુઞ્ચિત્વા**તિ આચરિયુપજ્ઝાયે નિસ્સાય વાસં મુઞ્ચિત્વા. **યથાકામઙ્ગતો સિયા**તિ યાદિસા યાદિસા અત્તના ગામિતા, તત્થ તત્થ ગમનારહો ભવેય્યાતિ અત્થો.

૯૫૫. નિસ્સયં દાતુકામેન. સહ વિભઙ્ગેન **સવિભઙ્ગં**. સહ માતિકાય **સમાતિકં**. **ઇદં** સઉત્તરં વિનયવિનિચ્છયપકરણં **સુટ્ઠુ વાચુગ્ગતં કત્વા** ગન્થતો સુટ્ઠુ પગુણં વાચુગ્ગતં કત્વા અત્થતો, વિનિચ્છયતો ચ સમ્મા જાનિત્વા એવં દાતબ્બન્તિ યોજના.

૯૫૬-૭. **યો** ભિક્ખુ **ઇમં** સઉત્તરં વિનયવિનિચ્છયપકરણં વાચાય **પઠતિ**, મનસા **ચિન્તેતિ**, અઞ્ઞેહિ વુચ્ચમાનં **સુણાતિ**, અત્થં **પરિપુચ્છતિ**, પરં **વાચેતિ**, નિચ્ચં **અત્થં ઉપપરિક્ખતિ** યથાપરિપુચ્છિતમત્થં હેતુઉદાહરણપવત્તિવસેન ઉપગન્ત્વા સમન્તતો ઇક્ખતિ પઞ્ઞાય નિયમેતિ વવત્થપેતિ, તસ્સ પન ભિક્ખુસ્સ **વિનયનિસ્સિતા સબ્બેવ અત્થા** આપત્તાનાપત્તિકપ્પિયાકપ્પિયાદિપભેદા સબ્બે અત્થા **હત્થે આમલકં વિય** કરતલે અમલમણિરતનં વિય **ઉપટ્ઠહન્તિ** પાકટા ભવન્તીતિ યોજના. નત્થિ એતસ્સ મલન્તિ **અમલં**, અમલમેવ **આમલક**ન્તિ મણિરતનં વુચ્ચતિ.

૯૫૮. નત્થિ એતેસં બુદ્ધીતિ **અબુદ્ધી**, અબુદ્ધી ચ તે જના ચાતિ **અબુદ્ધિજના**, અબુદ્ધિજનાનં સારં અવસારં ઓસીદનં દદાતિ આદદાતિ કરોતીતિ **અબુદ્ધિજનસારદં**, બુદ્ધિવિરહિતાનં અગાધં ગમ્ભીરં. તેહિ અલદ્ધપતિટ્ઠં **અમતસાગરં** સદ્દત્થરસામતસ્સ, નિબ્બાનામતસ્સ વા પટિલાભકારણત્તા સાગરસદિસં **પરમં** ઉત્તમં **ઇમં ઉત્તરં સાગરં** આસન્નપચ્ચક્ખં ઉત્તરપકરણસઙ્ખાતં સમુદ્દસાગરં સારદો હુત્વા **ઉત્તરં** ઉત્તરન્તો પરિયોસાપેન્તો **નરો** ભિક્ખુ **હિ** યસ્મા **વિનયપારગો** વિનયપિટકસ્સ પરિયન્તં ગતો હુત્વા **પારગો** પારં સંસારસ્સ પારસઙ્ખાતં નિબ્બાનં ગચ્છન્તો **સિયા** ભવેય્યાતિ યોજના.

૯૫૯. **અતોતિ** તસ્માદેવ કારણા **અવપૂરતોરતો** પાપપૂરતો નિરાસઙ્કતાય ઓરતો નિવત્તો પાપભીરુકો નરો **તમં વિધૂય** પાપભીરુકતાય એવ ચિત્તપરિયુટ્ઠાનવસેન ઉપ્પજ્જનકં મોહન્ધકારં તદઙ્ગપહાનવસેન વિધમેત્વા. **સબ્બઙ્ગણકમ્મદં** સબ્બેસં રાગાદીનં અઙ્ગણાનં કમ્મં તદઙ્ગાદિપહાનં દદાતિ આવહતીતિ ''સબ્બઙ્ગણકમ્મદ''ન્તિ લદ્ધનામં **સુખસ્સ પદં** લોકિયલોકુત્તરસ્સ સુખસ્સ કારણં **ગુણસંહિતં** સીલાદીહિ અત્થભૂતેહિ ગુણેહિ સંહિતં યુત્તં ગુણપ્પકાસકં **હિતં** અમતોસધં વિય સબ્બદોસસબ્બબ્યાધિરહિતતાય અજરામતાદિગુણાવહત્તા હિતં **ઇમં ઉત્તરં** નામ પકરણં **સક્કચ્ચં** આદરો હુત્વા **નિચ્ચં** સતતં **સિક્ખે** ''એવં પરિચયન્તં કરોમી''તિ ચિન્તેત્વા એકન્તેન યથાવુત્તપયોજનસાધનયોગ્ગં કત્વા અજ્ઝેનાદિવસેન સિક્ખેય્ય એવ, ન અજ્ઝુપેક્ખકો ભવેય્યાતિ યોજના.

૯૬૦. **પટુભાવકરે** પાતિમોક્ખસંવરસીલપૂરણે, સાસનપચ્ચત્થિકાભિભવને ચ પટુભાવં છેકત્તં વેસારજ્જં કરોતિ અત્તાનં ધારેન્તાનં લજ્જિપુગ્ગલાનન્તિ પટુભાવકરે **પરમે** તતોયેવ ઉત્તમે **પિટકે** વિનયપિટકે **પટુતં** પાટવં પઞ્ઞાકોસલ્લં અભિપત્થયન્તેન પટુના યતિના નિમ્મલપ્પવત્તિકેન **પટુના વિધિના** છેકેન સારેન વિધાનેન **ઇદં** સઉત્તરં વિનયવિનિચ્છયપકરણં **સતતં** નિરન્તરં **પરિયાપુણિતબ્બં** ઉગ્ગહણધારણપરિપુચ્છાચિન્તનાદિવસેન સિક્ખિતબ્બન્તિ યોજના.

ઇતિ ઉત્તરે લીનત્થપકાસનિયા

સબ્બસઙ્કલનનયકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

નિગમનકથાવણ્ણના

૯૬૧-૩. મહેસિનો તિવિધસ્સાપિ **સાસનસ્સ સુચિરટ્ઠિતિકામેન** અતિચિરકાલપ્પવત્તિં ઇચ્છન્તેન **ધીમતા** પસત્થતરઞાણેન **સુદ્ધચિત્તેન** લાભસક્કારનિરપેક્ખતાય પરિસુદ્ધજ્ઝાસયેન **બુદ્ધદત્તેન** બુદ્ધદત્તાભિધાનેન આચરિયવરેન રચિતો.

પજ્જવસેન **ગન્થતો, અત્થતો ચેવ** પરમુત્તરો **ઉત્તરો** વિનિચ્છયો **અન્તરાયં અન્તરેન** અજ્ઝત્તિકં, બાહિરં વા અન્તરાયં વિના યથા **સિદ્ધિં ઉપાગતો** પરિનિટ્ઠાનં પત્તો, તથા સત્તાનં **ધમ્મસંયુતા** કુસલૂપસંહિતા **સઙ્કપ્પા** મનોરથા **સિજ્ઝન્તુ** અન્તરાયં વિના નિપ્પજ્જન્તુ, એતેન ઉત્તરવિનિચ્છયરચનામયેન મહતા પુઞ્ઞોદયેન ચતૂહિ સઙ્ગહવત્થૂહિ જનં રઞ્જેતીતિ **''રાજા''**તિ સઙ્ખં ગતો મહીપાલો **મહિં** પથવિસન્નિસ્સિતં જનકાયં **સમ્મા** ઞાયેન દસ રાજધમ્મે અકોપેન્તો પાલેતુ. **દેવો** પજ્જુન્નો **કાલે** થાવરજઙ્ગમાનં ઉપયોગારહકાલે **સમ્મા પવસ્સતુ** અવુટ્ઠિઅતિવુટ્ઠિકં અકત્વા સમ્મા પવચ્છતુ.

૯૬૪. **સેલિન્દો** સિનેરુપબ્બતરાજા **યાવ તિટ્ઠતિ** યાવ લોકે પવત્તતિ, **ચન્દો** સકલજનપદનયનસાયનો **યાવ વિરોચતિ** યાવ અત્તનો સભાવં જોતેતિ, તાવ યસસ્સિનો **ગોતમસ્સ** અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ **સદ્ધમ્મો** પરિયત્તિપટિપત્તિપટિવેધવસેન તિવિધો સદ્ધમ્મો **તિટ્ઠતુ** પવત્તતુ.

૯૬૫. સીહાદીનં, દાઠાદીનઞ્ચ બાહિરજ્ઝત્તિકાનં પરિસ્સયાનં ખમનં સહનં અભિભવિત્વા પવત્તનં **ખન્તિ. સોરચ્ચન્તિ** સોભને રતોતિ **સુરતો,** સુરતસ્સ ભાવો સોરચ્ચં. સુન્દરં અખણ્ડતાદિગુણસમન્નાગતં સીલં અસ્સાતિ **સુસીલો.** સુસીલસ્સ ભાવો.

નિગમનકથાવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

ઉત્તરવિનિચ્છયટીકા નિટ્ઠિતા.

ઇતિ વિનયત્થસારસન્દીપની નામ વિનયવિનિચ્છયવણ્ણના,

લીનત્થપકાસની નામ ઉત્તરવિનિચ્છયવણ્ણના ચ

સમત્તા.

પચ્છા ઠપિતગાથાયો

થેરેન થિરચિત્તેન, સાસનુજ્જોતનત્થિના;
પુઞ્ઞવા ઞાણવા સીલી, સુહજ્જો મુદુકો તથા.

યો સીહળારિમદ્દેસુ, ચન્દિમા સૂરિયો વિય;
પાકટો **સીવલિ**ત્થેરો, મહાતેજો મહાયસો.

તેન નીતા સીહળા યા, ઇધ પત્તા સુધીમતા;
એસા સંવણ્ણના સીહ-ળક્ખરેન સુલિક્ખિતા.

રેવતો ઇતિ નામેન, થેરેન થિરચેતસા;
અરિમદ્દિકે રક્ખન્તેન, પરિવત્તેત્વાન સાધુકં.

લિખાપિતા હિતત્થાય, ભિક્ખૂનં અરિમદ્દિકે;
એસા સંવણ્ણના સુટ્ઠુ, સન્નિટ્ઠાનમુપાગતા;
તથેવ સબ્બસત્તાનં, સબ્બત્થો ચ સમિજ્ઝતૂતિ.